SEFER SHEVET MUSAR

Elijah ben Solomon Abraham

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

ספר

שבט מוסר

חברו החכם השלם הדיין המצויין הרב כמהורר אליהו
הכהן זצ"ל מתושבי ק"ק אזמיר יע"א • אשר פעל ועשה
ורבים השיב מעון ושבט פושעים והטאים הגיע לפרשת
דרכים סלולה לרבים ליראי ה' ולחושבי שמו פתח ... פתח
פתוח כפתחו של אולם להחזיק בתורת ... וסר ה' ודו כיו
הישרים • זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו •
ו... ישינו פירוש על כמה מלות חמו... ת ועניינים קשי ההבנה כדי
שיהא יד הכל ... משמשין בו

ולתועלת רבים אשר לא יבינו בטוב שפת קדשנו •
נ...תק ללשון עבר... דייטש נקי • כפי שידובר בין אחב"י

חלק ראשון

בדפוס המשובח והמפואר של השותפים
הרבני הנגיד מהו' יעקב ב"ר שלמה נ"י, הערשענהארן
והרבני הנגיד מהו' משה נ"י, שניידמעסער

בלובלין

בשנת תרל"ז לפ"ק

ШЕВЕТЪ МУСОРЪ или НРАВОУЧЕНІЕ

ЧАСТЬ I

Въ Типографіи Я. Гершенгорна и М. Шнайдермессера

ВЪ Г. ЛЮБЛИНЪ 1877 г.

ירך הבורא ויתעלה העושה עולמו בששת ימים וברא חשך וממנה הוציא אור והבדיל ביניהם • ועשה רקיעים והתקין בהם מאורות להאיר על הארץ • וקבע ביבשה ימים ...ות • וגזר עליה להוציא דשאים ומיני פרחים ועשב מזריע זרע ועץ עושה פרי מכל מאכל אשר ...אכל משונים בטעמיהם ונפרדים בגווניהם ומובדלים בריחם • ושם על הארץ בהמה וחיה ועוף צופף ובימים ובנהרות דגים מינים ממינים שונים • הכל מוכן ומזומן לאדם אשר ברא מובחר מכל הבריאה • ונתן לו עילוי ומעלה על כל הנבראים כי בצלם אלהים ברא אותו • והשליטו על כל אשר עשה וקשט אותו והעמידו לפניו לעבדו ושישמור תורתו ומצותיו • כדי להיטיב עמו ולהעלותו על כל צבא מעלה שרפים ואופנים ומלאכים • ורמז בתכונת צלם תבניתו שמותיו הקדושים • דשם הוי"ה רמוז בפניו ושם שד"י על ידי המילה כנודע א והתקין בו רמ"ח איברים כמספר מצותיו של עשה ושס"ה גידים כמספר מצותיו של ל"ת • ורמז בכל איבריו כל הבריאה אשר ברא עליונים ותחתונים דכל מה שיש בעולם יש באדם כמשחז"ל להראות כי כל שתה תחת רגליו • ויכוננהו בחכמתו הרמה והנשאה בתיקון אבריו ובבנין נאה ומשובח כמ"ש הסמ"ג (דף ל"ו ע"ב) ברא בו נקבים נקבים ומחוץ עשה לו נקבי עינים להביט ולראות בהם • עשה לאדם עפעפים לעצום עיניו מישן ושלא להביט ברע כמ"ש (ישעיה ל"ג) ועוצם עיניו מראות ברע• עשה לו נקבי האזנים לשמיעת עשה לו נקבי החוטם להריח ולהוריד בו עודפות (מותרות) ליחות הראש • עשה לו הפה למאכל

א פי' ב' עינים הם ב' יודי"ן והחוטם צורתו וא"ו גימטריא שלו כ"ו כמנין הוי"ה • ועיין בס' ר"ח שער הקדושה פ"א אך בעין האדם בלבד מרמז על שם הוי"ה ומעשה מרכבה וכל שיעור קומה • ושם שד"י בגופו כשזוקף האדם ב' ידיו עד ד ראשו הוא כדמות שי"ן והפושט זרוע אחד הוא כדמות ד' והתגלות העטרה ע"י מילה ופריעה נגלית כדמות יו"ד:

רך • ער זאל געלויבט זיין דער בעשעפר אונ זאל דער הויבן זיין וואס האט באשאפן זיין וועלט אין זעקס טאג אונ האט באשאפן פינסטערניש • פון דער פינסטערניש האט ער ...זים ארויס גצויגין ליכטיקייט אונ הט גימאכט אצווישען שייד צווישען דר ליכטיקייט אונ דר פינסטערניש • ...רא אונ האט באשאפן הימלען אונ האט אין זייא גיזעצט דיא זון אונ דיא לבנה אונ שטערין זייא ל... ליכטין אויף דער ערד • אונ אויף דער יבשה האט ער גימאכט ימים אונ טייכען • וגזר אונ האט בעפולין דער ערד זיא זאל ארויס ציהן גראז אונ אלערלייא מיני בליאונג אונ געוויקס אונ בוימר וואס וואקסט אויף זייא פירות צום עסין וואס איינער פון דעם אנדערין איז פאר ענדערט אין זייערע ...מים אונ זענין פערשידען אין זייערע פארבען אונ אין זייער ריח • ושם אונ האט באשאפן ...ף דער ערד ב... ...ות אונ חיות עופות אונ פייגעל • אונ אין די ימים אונ טייכען הט ער באשאפן ...ש וואס איין מין איז פערשידען פון דעם אנדערין מין • הכל מוכן דאס אלץ האט ער אן גיגרייט ...ון דעם מענטשן וועגין וואס ער האט באשאפן וואס ער איז דער בעסטער פון אלע באשעפעניש אונ האט פיל מעלות איבער אלע באשעפניש • ווארום ער האט אים באשאפן אין דעם פארעם ...ון גאט אונ האט אים גימאכט גיוועלטיגען איבער אללעם וואס ער האט באשפין אונ הט אים ...יצירט אונ האט אים גיבאטין ער זאל אים דינען אונ זאל היטין זיין תורה אונ מצות • כדי דאס הט ...ט ב"ה גיטאן פון וועגען ער זאל דעם מענטש גוטס טאן אז ער וועט היטן זיין תורה אונ מצות ...אים זעצין העכער פון דיא שרפים אונ אופנים אונ מלאכים אונ האט אין אים באשאפן צווייא ...ערט אונ אכט אונ פערציג אברים אזו פיל וויא די צאל פון דיא מצות עשה אונ דרייא הונדערט ...ינף אונ זעכציג אדערין אזו פיל וויא די צאל פון דיא מצות לא תעשה • ורמז אונ אין זיינע ...ים האט ער מרמז גיוועזן אלע באשעפעניש וואס ער האט באשאפן אויף דעם הימעל אונ אויף ...ער ערד ווארום דאס אלץ וואס איז דא אויף דער וועלט איז דאס פאר דעם מענטשן אזו וויא דר ...סוק זאגט אלץ האסטו גיטאן אונטר זיינע פים • ויכוננהו אונ האט אים אן גיברייט מיט זיין גרויס חכמה מיט שיינע אברים אונ מיט איין שיינע געביידע אזו וויא עס שטייט אין ספר סמ"ג גאט ב"ה האט באשאפן אין דעם מענטשן פיל עפנונגן • ער האט אים באשאפן אויגען ער זאל מיט זייא זעהן אונ האט אים גימאכט ברעמין ביי דיא אויגען ער זאל קענין צו מאכין דיא אויגען אונ שלאפן כדי ער זאל ניט קוקען אויף שלעכטע זאכין אזו וויא דער פסוק זאגט (עוצם עיניו מראות ברע) ער מאכט צוא זיינע אויגין פון צו זעהן שלעכטס • עשה ער האט אים בשאפן אויערן דאס ער זאל קענין הערין • נאז לעבער דאס ער זאל שמעקין אונ זאל ארויס ווארפין דיא איבעריגע פאכטיקייט

ודיבור · עשה לו השינים לטחון את המאכל · עשה לו הלשון ללוש המאכל בתוך הפה ו־לחתך הדיבור · עשה לו בית הבליעה והושט לבלוע המאכל והמשקה · עשה לו גרגרת להעלו ולהוריד נשמת רוח חיים מן הלב מתוך הריאה אל הנחירים ואל הפה ולהוציא הברת קול הדבור היוצא מתוך סימפוני ב הריאה הבאה מנשמת רוח חיים · עשה לו הלב להיות לו בית מכון לרוח חיים ולחשוב מחשבות · עשה לו הקרב העליון היא האיצטומכא לקבל המאכל והמשקה בתוכו ולכלכל מטעם המאכל ומשקה כל הגוף לדהיותו · עשה לו הכבד לצד ימין עם המרה האדומה והדם במקורות הכבד לחמם הקרב העליון ומחום הכבד והמרה האדומה והדם מתבשל המאכל והמשקה בתוך הקרב העליון · ועשה לו מעיים לקבל פסולת המאכל והמשקה ומתגלגל בתוכם בעקמומיות לאט לאט עד שמגיע למקום הוצאת גדולים וקטנים · עשה לו שתי הכליות ימין ושמאל לחמם הבטן התחתון בחומת לחותו ולחזקו ולהוציא צרכיו חוץ לגוף כדרך האדם · ועוד אמרו חכמינו ז"ל הלב מבין והכליות יועצות · עשה לו הטחול לצד שמאל עם המרה השחורה לקרר בקרותה הקרביים והמעיים והבטן שלא יתיבשו ויחרבו המאכל והמשקה מפני חום ריתוח הקרביים המתחממים ומרותחים מחום הדם והכבד והמרה האדומה · ועוד אמרו רז"ל טחול שוחק · עשה לו עצמות של השדרה ושאר עצמות להיות בנין גופו חזק · שם בשר על העצמות כדי לחמם קור עצמות · עשה לו גידי הדם הם הוורידין להשקות הגוף והולכין מצד לצד ומפה לפה · עשה מיתרים ג שמחזיקים דבק העצמות והאברים · עשה אברים וקשרים ודבקים וחוליות על השדרה וקשרי אצבעות ידים ורגלים וזרועות וירכים וברכים ושוקיםוקרסולים וכפות הרגלים וחוליות הצואר ושכמי הכתפות כדי שיוכל אדם להתפשט ולכרוע ולזקוף ולעמוד ולישב · קרם לו עור מלמעלה לבשר ולעצמות ולגידים ולמיתרים כדי לכסות את הגוף להיות חם מלהתקרר ולהגין על ליחוח

ב הם הורידים הגדולים : ג הם כמו רצועות וחבלים לבנים (הארפלאקס) בל"א והם קושרים העצמות והחוליות יחד :

פון דעם קאפ · דאס מויל צוא עסין אונ ריידין · ציין צוא קאייען דאס עסין · דיא צונג צו קענען מיט איר דם עסין אין מויל אונ שארף צו ריידען · ער האט אים באשאפין דעם שלונג אונ דעם וואשט דער מיט אראפ צו שלינגען דאס עסין אונ טרינקען · ער האט אים גימאכט איין גארגיל אריין צוא ברענגען אונ ארויס צו געבין דעם אטום פון הארצין פון דער ריאה אין דר נאז אונ אין מול אריין אונ אויך ארויס צוא געבין דאס קויל פון דער לונג · ער האט אים באשאפין דאס הארץ איין ארט צוא דעם לעבעדיגין אטום אונ אויך מחשבות צוא טראכטין · עשה ער האט אים באשאפין דעם מאגען דאס ער זאל אין אים פארדייען דאס עסין אונ טרינקען צוא שפייזען גאר דעם ליב כדי דר מענטש זאל קענען לעבין · עשה ער האט אים באשאפין פון זיין רעכטר זייט דיא לעבער מיט דער ראטער גאל אונ דאס בלוט אין דער לעבער צו ווארימען דעם מאגין אונ מחמת דער היץ ווערט גיקאכט דם עסין אונ טרינקען אין דעם מאגין · ער האט אים באשאפין גידערים דורך צו פירען דם פסולת פון דעם עסין אונ טרינקין · ער האט אים באשאפין צווייא נירין איינע אויף דער רעכטר אונ איינע אויף דער לינקע זייט צוא ווארימען דאס אונטר לייב אונ צו שטארקן כדי ער זאל קענין זיין צורך טאן · אונ נאך האבן אונזערע חכמים ז"ל גיזאגט דאס הארץ טראכט אויס אונ דיא נירין געבין דעם מענטשי אלע עצות · עשה ער האט אים באשאפין אין זיין לינקע זייט דיא מילץ מיט דער שווארצער גאל צוא קילען דיא גידערים מיט דעם בויך דאס עסין אונ טרינקין זאלין ניט פאר דארט אונ פאר טריקענט ווערין מחמת דער היץ פון דעם בלוט אין דער לעבער אונ נאך האבין אונזרע חכמים גיזאגט אז די מילץ צו מאלט דאס עסן · עשה ער האט אים באשאפין ביינער פון דער שדרה אונ אויך דיא איבעריגע ביינער כדי דר בנין פון זיין גוף זאל זיין שטארק · שם ער האט אים גימאכט פלייש אויף די ביינער צו ווארימען דיא ביינער · ער האט אים באשאפין אדערין מיט בלוט צו בעפייכטען דעם גוף אונ דאס בלוט גייט פון איין זייט אין דער אנדערער · ער האט באשאפין דיא האר פלאקס צוא האלטין דאס בהעפטונג פון דיא ביינער מיט די אברים · ער האט באשאפין גלידער אין דר שדרה אונ קניפן וואס דיא הענט אונ די ארעם אונ דיא פיס אונ די דיך אונ דיא קניען אונ דיא שענקלין אונ די באלען פון דיא הענט אונ פיס זיינען צו זאמען געקניפט אונ דיא גלידער פון דעם האלז אונ דיא אקסלען כדי דער מענטש זאל זיך קענין אויס ציהען אונ קניען אונ זיך אוף שטעלן אונ זעצין · קרם ער האט באצויגען איין הויט אוף דעם פלייש אונ ביינער צוא בדעקן דעם גוף ער זאל ווארעם זיין אונ זאל ניט פאר קילט ווערין אונ זאל שיטצען אוף דעם פייכטקייט פון דעם גוף אונ דיא

הגוף והאברים הפנימיים · עשה לו גלגולת הראש להיות מלך על כל האברים ומוח הראש ששם ישכון יישוב דעת הנשמה והחכמה · עשה לו ליחה מסביב למוח הראש כדי שלא יתיבשו המוח והעינים מחום הקרביים העולה מלמטה למעלה אל מקום הראש · עשה לו שערות הראש לחמם הראש שלא יתקרר על כי אין לו בשר בין העור ובין עצם הגלגולת · עשה לו שערות הזקן מפני תואר הדרת פניו ולהיות מובדל במראיתו מן הנשים · עשה לו לזכר ולנקבה טבור כדי לקבל מחיה בעודו בבטן אמו עד צאתו לאויר העולם· כי לא יוכל הולד לקבל מזון ומחיה בפיו שהוא סתום עד צאתו לאויר העולם · עשה לו ידים כדי למשמש ולתפוס ולאחוז ולהחזיק ולעשות מלאכה כדי להזיות את האדם · עשה לו רגלים כדי להעמיד עליהם את הגוף ולהוליכו ולהביאו בכל מקום :
ואחר צאתו לאויר העולם מגדלו ועוזרו בכל מיני עזר :

וכיון שכן איך יוכל האדם לעשות מצות כ"כ שיוכל לגמול הטובות שעשה הקב"ה עמו כבר ומה שעושה עמו תמיד כל ימי חייו · ואיך יוכל יציר חומר לעבור על דבריו יתברך לבטל אחד ממצותיו שהוא כמחריב דבר אחד מהבריאה אשר ברא אלהים בעבורו ולתועלתו שהרי מספר תכוני צלם תבנית אבריו כמספר מצותיו כל מצוה היא מיוחדת לאבר אחד ובפוגם באותו אבר כאילו מחריב פרט אחד מן העולם הנרמז באותו אבר · כי כל מה שברא בעולם באדם כדאמרינן באבות דרבי נתן (דף ס' ע"ב) וז"ל הקב"ה יהא שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים בחכמתו ובתבונתו ברא את העולם כולו וברא את השמים ואת הארץ עליונים ותחתונים ויצר באדם כל מה שברא בעולמו · ברא חורשים ד בעולם וברא חורשים באדם זה שערו של אדם . ברא חיה רעה בעולם וברא חיה רעה באדם זה בני מעיו של אדם · ברא קורצין ה בעולם ברא קורצין באדם זה

ד יערות : ה מערות :

אינווייניגסטע אברים · עשה ער האט אים בשאפין איין קאפ ער זאל זיין איין רגירער איבער אלי אברים אונ אין קאפ האט ער אים בשאפין איין מוח וואס דארט זאל רוען דער שכל אונ דיא חכמה פון דער נשמה · עשה ער האט אים באשאפין פאכטקייט ארום דעם מוח כדי דער מוח אונ די אויגין זאלין ניט פאר טריקנט ווערין פון דער היץ פון די גידערים וואס גייט ארויף פון אינווייניג צום קאפ · ער האט אים בשאפין האר אויף דעם קאפ צו ווארימען דעם קאפ ער זאל ניט פאר קילט ווערין וייל עס איז ניט דא קיין פלייש צווישען דער הויט אונ צווישען דעםביין פון קאפ קען ער גיך פר קילט ווערין · ער האט אים בשאפין דיא האר פון בארד כדי ער זאל האבין איין הדרת פנים אונ זאל זיין אפ גיטיילט אין גישטאלט פון די ווייבר · ער האט בשאפין איין נאפיל כדי בשעת אז ער איז נאך אין זיין מוטערס בויך ביז ער גייט ארויס אויף דער וועלט זאל ער דארט ארום מקבל זיין נערונג ווארום אין זיין מוטערס בויך איז אים דאס מויל פאר מאכט · ער הט אים בשאפן הענט ער זאל קענין מיט זייא האלטן אונ אמלאכה טאן · ער האט אים בשאפין פיס דער גוף זאל שטיין אויף זייא צוא פירן אונ ברייננן אים אויף אלע ערטיר וואו ער בדארף · אונ נאך דעם אז דער מענטש גייט ארויס אויף דער וועלט מאכט ער אים וואקסין אונ העלפט אים אין אלערליי הילף : וכיון אונ אז עס יזא אזו ווי קען דר מענטש אזו פיל מצות טאן ער זאל בצאלין די טובות וואס גאט ברוך הוא האט אים שוין לאנג גיטאן אונ וואס ער טוט מיט אים תמיד צייט ער לעבט · אונ ווי קען ער עובר זיין גאטס רייד מבטל צו זיין אפילו איין מצוה פון זיינע מצות דען ער איז גלייך ווי ער מאכט חרוב איין זאך פון די בשעפניש וואס גאט ב"ה האט בשאפין פון זיינט וועגין ווארום די צאל פון זיינע אברים זיינען דאך אזו וויא דיא צאל פון די מצות איטליכע מצוה איז בעשטימט צוא איין אבר אונ אז ער איז פוגם איין אבר איז גלייך ער איז מחריב איין מין בשעפניש פון דער וועלט וואס איז מרמז אין דעם אבר ווארום אלץ וואס גאט האט בשאפין אין דער וועלט האט ער בשאפין אין דעם מענטש ווי עס שטייט אין (אבות דרבי נתן) גאט ב"ה האט בשאפין דיא וועלט מיט חכמה אונ מיט פאר שטאנד אונ האט בשאפין הימל אונ ערד אונ אייבערשטע בשעפניש מלאכים אונ אלע בשעפעניש פון דער ערד אונ האט בשאפין אין דעם מענטש אלץ וואס ער האט בשאפן אין זיין וועלט · ברא ער האט באשאפין וועלדער אויף דער וועלט אונ הט בשאפין וועלדר אין דעם מענטש דס איז די האר · ער הט בשאפין איין חיה רעה אויף דער וועלט אונ האט בשאפן איין חיה רעה אין דעם מענטש דאס זענין דיא ווערים אין לייב · ער האט בשאפן היילין אין דער וועלט אונ האט בשאפין היילין אין דעם מענטש

אזניו של אדם . ברא ריח בעולם בורא ריח באדם זה חוטמו של אדם · ברא חמה בעולם ברא חמה באדם זה אורו של אדם · מים סרוחים בעולם מים סרוחים באדם זה הוא מי חוטמו של אדם · מים מלוחים בעולם מים מלוחים באדם זה הדמעות של עינים · נחלים בעולם נחלים באדם זהו הדמעות · חומות בעולם חומות באדם אלו שפתותיו ו של אדם · דלתות בעולם דלתות באדם זה שיניו של אדם · ברא רקיעין ז בעולם ברא רקיעין באדם זה לשונו של אדם · ברא מים מתוקים בעולם ברא מים מתוקים גם כן באדם זה רוקו של אדם · ברא לסתות בעולם ברא לסתות באדם זה לחייו של אדם · מגדלים בעולם מגדלים באדם זה צווארו של אדם · ברא סתידרי׳אות ח בעולם ברא סתידראות באדם זהו זרועותיו של אדם · ברא יתידות בעולם ברא יתידות באדם זה אצבעותיו של אדם · ברא רחיים בעולם ברא רחיים באדם זהו קרקבנו ט של אדם · ברא נמסים י בעולם ברא נמסים באדם זה הוא טחולו של אדם · אשפתות בעולם אשפתות באדם זה הוא כריסו של אדם · ברא בורות בעולם ברא בורות באדם זה טבורו של אדם · ברא מים חיים בעולם ברא מים חיים באדם זה מי רגליו של אדם · חיים בעולם כ חיים באדם זה בניו של אדם · עצים בעולם עצים באדם זהו עצמותיו של אדם · גבעות בעולם גבעות באדם זהו עגבותיו של אדם · עלי ומכתשת בעולם ל עלי ומכתשת באדם ארכבותיו של אדם · סוסים בעולם סוסים באדם זה שוקיו של אדם · מלאך המות בעולם מלאך המות באדם זה עקביו מ של אדם · הרים ובקעות בעולם הרים ובקעות באדם עומד דומה להר נופל דומה לבקעה · הא למדת שכל מה שברא הקב״ה בעולם ברא באדם עכ״ל · טעמו של דבר להודיעו כי הוא כל העולם כולו ובשבילו ברא הכל ובהיותו פוגם באחד מאבריו פוגם הוא בחלק העולם הנרמז בו ואם עובר על כל המצות דאז פוגם בכל אבריו נמצא פוגם ומחריב כל העולם כאשר אירע בדור המבול שאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו שפרקו מעליהם עול אלהותו ועול מצותיו ונמצא כל פרט ופרט שבעולם פגום ונחרב העולם · ומה יענה האדם

ו פסס כחומות לסגן על סלשון: ז נ״ל שנ״ל רסיעים וסס צינורות סמוליכים מים וכן סלשון מוליך סמאכל וסמשקס אל סוושט ח בונס וסולב אבנים: ט שסוא טוחן כל מאכל: י נ״ל שסוא מלשון וחם סשמש ונמס · ופירוש דבר סגורם נימוח וטבע ספחול לעיכר תאות סאכילס מפני טעם סחימוץ שסו כדאיתא בשבילי אמונס נתיב ד׳: כ כלומר שמתילדים באדמס מיני בעלי חיים כגון שרלים ותולעים: ל מכתשת סוא כלי שכותשים בו ועלי סוא יד של סמכתשת: מ נ״ל שסוא ע״ד שאחז״ל רגלוהי דב״נ אינון ערבין ביס וכו׳:

דיא אויערן · ער האט בשאפן איין ריח אין דער וועלט אונ האט בשאפן איין ריח אין דעם מענטש דאס איז דיא נאז · ער האט בשאפען דיא זון אויף דער וועלט אונ האט בשאפן איין זון אין דעם מענטש דאס זענין דיא אויגן · ער האט בשאפן אום ריינע וואסער אויף דר וועלט אונ אום ריינע וואסער אין דעם מענטש וואס גייט ארויס פון זיין נאז · ער הט בשאפן גיזאלצנע וואסער אויף דער וועלט אונ גיזאלצנע וואסער אין דעם מענטש דיא טרערין · ער האט באשאפין מויערין אין דער וועלט אונ אין דעם מענטש די ליפין וואס זייא שיטצען אויף דער צונג · טירין אין דער וועלט אונ אין דעם מענטש די ציין וואס שליסען דם מויל · ברא ער האט בשאפין זיסע וואסער אין דר וועלט אונ אין דעם מענטש דם שפייכץ · ער האט בשאפין טורמים אויף דער וועלט אונ בייא אמענטש דעם האלז · ער האט בשאפין האקען אין דער וועלט אונ בייא דעם מענטש דיא פינגער · ער האט בשאפין מיהלין אין דער וועלט אונ אין מענטש דער מאגין וואס צוא מאלט עסין שפייז · ער האט בשאפין קוועלינדיגע וואסער אין דער וועלט אונ אין דעם מענטש זיין השתנה · לעבעדיגי בשעפניש אין דער וועלט אונ דאס גלייכין אמענטש גיווינט לעבעדיגע קינדער · ער האט בשאפין פערד אויף דער וועלט אונ בייא אמענטש דיא שיינקיל · ער האט בשאפין אמלאך המות אין דער וועלט אונ בייא אמענטש זיינע פים די פים פירען אים צוא וואס אאורט ער בדארף דארט שטארבין · בערג מיט טאלין אין דער וועלט אונ בערג מיט טאלין ביי אמענטש דאס איז אז ער שטייט איז ער גלייך צו איין בארג אונ אז ער פאלט איז ער גלייך צו איין טאל · פון דאנין קענסטו אפ לערנען אז אלץ וואס גאט ב״ה האט בשאפין אין דער וועלט הט ער בשאפין אין דעם מענטש צוא מאכן וויסין אז דער מענטש איז גאר דיא וועלט אונ פון זיינט וועגען איז גאר דיא וועלט בשאפין גיווארין אונ אז ער איז פוגם אין איין אבר פון זיינע אברים איז ער פוגם אין דער טייל וועלט אונ אז ער איז עובר אויף אלע מצות איז ער פוגם אונ מחריב די גאנצע וועלט אזו וויא עס האט זיך גיטראפין בייא דעם דור המבול וואס זייא האבין גיזאגט צו גאט קער דיך אפ פון אונז אונ דיין וועג ווילען מיר ניט וויסין דאס זייא האבין פון זיך אראפ גיווארפין זיין געטליכע יאך פון זיינע מצות דרום איז די וועלט

ביום שיעמידהו הקב״ה לדין על מה שחטא לפניו וגרם חורבה בדבר שברא בעבורו להיטיב עמו משל למלך שנתן חרב חדה לאוהבו להיות נשמר עמה מכל הקם עליו להזיקו ובדבר שהטיב עמו השחית בהיכלו והכה בכותליו וכרת בעמודיו וזלזל כל מושב טוב שראה היש מספר לעונשים הראוים לגזור עליו · כן האדם כיון שתקנו בוראו בתכלית התיקון לשמירת חייו ורמז בו כל מה שברא בעולמו להיות הוא עיקר הכל בהיות כל העולם כלול בו כמדובר דלזה נקרא עולם קטן ובטוב אשר עשה עמו מכעיסו כלום יש כפרה לזה · ועם כל זה בחסדו הגדול חוזר להיטיב עם האדם דבשובו בתשובה לפניו מוחל לו ומחזירו כבתחילה כשעה שיצא לאויר העולם וכנולד דמי · הבט ימין וראה באדם הראשון שהזמין מזונותיו קודם שברא אותו והכין שולחן לפניו ערוכה בכל ושמורה ואח״כ בראו ותיקן ממנו חוה וקשטה והעמידה לשמש לפניו כשפחה ונטע גנבעדן מקדם מכל עץ טוב למאכל ונחמד למראה ותאוה לעינים שיהנה מהם והוריד מלאכי מרום לשמש לפניו והיו צולין לו את הבשר וסוננין לו את היין ואחר אשר השליטו על כל הטובות וכל עמלות צוהו צווי קל שלא יאכל מפרי עץ אחד בלבד ולא עמד על צוויו ושמע לעצת המסית נחש הקדמוני אשר חירף וגידף כלפי מעלה כאחז״ל הנחש מין חיה ואמר לחוה כל אומן שונא לחברו וממנו אכל וברא עולמות ולכך מצוה אתכם שלא לאכול שלא תהיו כמוהו · ולא עוד אלא שאחר שאכל העיז פניו נגד המקום באומרו האשה אשר נתתי עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל ואכלתי איני אומר אלא ואוכל נ ר״ל אכלתי ואוכל עוד היש עזות גדול מזה מלבד מה שבעט במה שהטיב עמו לברוא לו אשה לשמשו ובטוב זה שהטיב עמו בעט ואמר האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי

נ ואוכל סוף עתיד המהופך לעבר משמע שאכל ועדיין עוסק באכילה ואינו רוצה להפסיק :

חרוב געווארן · ומה אונ וואס וועט דער מענטש ענטפרין אין דעם טאג אז גאט ב״ה וועט אים שטעלין צום דין אויף דעם וואס ער האט געזינדיגט פאר אים אונ האט מחריב געוועזן דיא זאכן וואס גאט ב״ה האט בשאפין פון זיינט וועגין אים צוא בגוטיגין · משל דאס איז געגליכן צו איין מלך וואס האט געגעבין צוא זיין ליב האבער איין שארפע שווערד דאס ער זאל מיט איר זיין געהיט פון די וואס ווילען אים שלעכטץ טאן איז געגאנגין דער ליב האבער אונ האט מיט דער זעלביגער שווערד פאר דארבין דעם מלכות פאליץ געשלאגין אין די ווענט אונ צוא האקט זיינע זיילין נוא איז דען פאר האנדין איין צאל צו דיא שטראף וואס דער מלך געהער גוזר צוא זיין אויף אים אזוי אויך דר מענטש וויל זיין בשעפר האט אים אלץ גימאכט צוא היטען זיין לעבין אונ האט אים געזעצט דאס ער זאל זיין דער עיקר פון אלעמין אזו ווי פריער איז געשטאנין דס דר מענטש איז איין עולם קטן אקליינע וועלט אונ מיט דעם גוטם וואס גאט ב״ה האט אים געטאן דער צערינט ער אים געהער דען צוא זיין דרחיף איין כפרה · ועם אונ פון דעסט וועגין מיט זיין גרוים חסד טוט ער אים אויך גוטס אז דער מענטש טוט תשובה איז גאט ב״ה אים מוחל אונ ווערט ריין אזו וויא ער איז געוועזן בשעת אז ער איז געבארין געווארין זעה בייא אדם הראשון וואס גאט ב״ה האט אים אן געגרייט זיין שפייז איידער ער האט אים בעשאפין · אלערלייא גוטע שפייז אונ האט פון אים ארוים גינומין אריפ אונ האט בשאפין חוה אונ האט זיא אוים געצירט אונ האט זיא פר אים געשטעלט זיא זאל אים זיין איין הילף אונ האט געפלאנצט אין עדן פון מזרח זייט איין גארטין מיט אלערלייא ביימער וואס דרויף וואקסט אזו איין עסין ווארג וואס איז גוט צו עסין אונ גלוסטיג אן צו זעהן כדי ער זאל פון זייא הנאה האבין אין האט אראפ געשיקט מלאכים פון הימל זאלין אים באדינען האבין זייא אים געבראטין פלייש אונ האבין אים וויין געלייטערט אונ נאך דעם אז ער האט אים גימאכט געוועלטיגען איבער אלץ דס גוטס הט ער אים געבאטן גאר אקליינע מצוה ער זאל פון דעם עץ הדעת ניט עסין אונ ער איז ניט בשטאנן אויף דעם געבאט אונ האט צוא געהערט צוא דער עצה פון נחש הקדמוני וואס ער הט געלעסטערט קעגען גאט ב״ה אזו וויא אונזערי חכמים ז״ל האבין געזאגט דער נחש האט געזאגט צוא חוה דער סדר איז איטליכער בעל מלאכה האט פיינד זיין חבר אונ פון דעם בוים האט ער געגעסין אונ האט בשאפין וועלטין דרום זאגט ער אייך אז איר זאלט ניט עסין כדי איר זאלט ניט זיין אזו ווי ער הלא אונ נאך מער האט אדם הראשון געטאן דען נאך דעם אז ער האט געגעסין פון עץ הדעת הט ער מעיז געוועזן קעגען גאט אונ הט געזאגט דיא אשה וואס דיא האסט מיר געגעבין הט מיר געגעבין

וגו׳ · הפך עורף ולא פנים ועשה כל מה שלבו חפץ כשאחז״ל אדם הראשון מין היה כופר בעיקר דזה מושך בערלתו היה ועשה פגם גדול בעולמות וגם בעולם שנתלבש בקליפה וגרם מות לכל באי עולם היש חוטא גדול מזה ועכ״ז בשובו בתשובה לפני בוראו מחל לו על כל מה שעשה זביטל ממנו את גזרת ביום אכלך ממנו מות תמות ולא המיתו ביום שאכל כאשר אמר · ראה כח התשובה כמה היא :

ואם אמור יאמר האדם כיון שאין דבר שיעמוד נגד התשובה אחטא ואשוב · כבר אמרו חכמים ז״ל האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה וכו׳ · טעמו של דבר לפי שהתשובה היא בית מנוס לחוטא לנוס ולהסתופף בצלה וכיון שכן הוא סניגור שלו לפני המקום עד שימחול לו אך כשאדם חוטא על סמך התשובה נמצא עושה התשובה שורש החטאים ובהיות כך נעשית היא קטיגור שלו ואנה ינום לעזרה כשירצה לשוב כי אין לו מקום שיוכל לנוס אל תשובה שהרי עמה חטא והיא קטיגור שלו אם כן האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה · הנה במקום שיתחכם האדם לבקש אופנים לחטוא ולהציל את עצמו אחר כך מן החטא באומרו אחטא ואשוב יחשוב אופנים שלא לחטוא כלל בשומו נגד עיניו שטעם החטא כמו רגע ועונשו שנים אין מספר ומנזקו גם אחרים ניזוקים עמו·הנט וראה מה כתיב בחוה ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל הרי בעבור שהתאותה דבר אכילה שהנאתה כמו רגע גרם לה מיתה ולאישה ולכל הבאים אחריהם עד סוף כל הדורות וגם לכל בהמה חיה ועוף כל הקללות הנמרצות שנתקלקלו והנזקים שגרמו במציאות העולם עצמו שנתלבשו כל הדברים בקליפה ונתקלקלו צינורי ההשפעה · ראה

איך האָב גיגעסין אונ װעל װײַטער אויך עסין איז פֿאַר האַנדין אַגרעסערער עזות דער פֿון · חוץ דעם איז ער נאָך גיװעזן אײן כּפוי טובה ער האָט גיזאָגט צוא גאָט דיא אשה װאָס דיא האָסט מיר גיגעבין זיא האָט מיר גיגעבין האָסטו מיר דער מיט נאָך אַרגע גיטאָן װאָס דיא האָסט מיר בּאַשאַפֿין דאָס װײַבּ · הפך ער האָט גאָט ב״ה ניט גיהערט אונ הט גיטאָן װאָס זײַן האַרץ האָט בּאַגערט אַזוא װיא אונזערי חכמים האָבין גיזאָגט אָדם הראשון הט גילייקענט אין גאָט אונ האָט גימאַכט אַגרױסין פּגם אין אַלע עולמות אונ האָט גורם גיװעזן דעם טױט אויף דער װעלט איז דען פֿאַר האַנדין אַגרעסערער חוטא דער פֿון אונ פֿון דעסט װעגין אַז ער האָט תּשובה גיטאָן פֿאַר זײַן בּאַשעפֿער האָט ער אים מוחל גיװעזן אויף דעם אַלטען אונ האָט מבטל גיװעזן דיא גזירה װאָס ער האָט גוזר גיװעזן אַז דעם טאָג װאָס װעסט עסין פֿון עץ הדעת װעסטו שטאַרבּין אונ האָט אים ניט גיטייט דעם טאָג װאָס ער הט גיגעסין אצונד זעה װיא גרױס איז דער כּח פֿון תּשובה · ואם אונ אַז דער מענטש װעט זאָגין װײַל קיין זאַך איז ניט פֿאַר האַנדען װאָס תּשובה זאָל ניט העלפֿין דרויף נוא װעל איך זינדיגען אונ װעל תּשובה טאָן · דרויף האָבין אונזערי חכמים גיזאָגט װען אײנער זאָגט איך װעל זינדיגין בּמזיד אונ װעל דרויף תּשובה טאָן שיקט מען איהם צו פֿון הימעל שטערונגען דאָס ער זאָל קיין תּשובה טאָן · דר טעם דער פֿון איז װאָרום דיא תּשובה איז אײן אַנטלוף הויז צוא דעם זינדיגער דאָס ער זאָל זיך רעטין אונ דיא תּשובה איז אײן פֿירשפּרעכיר אָבּער אַז דער מענטש זינדיגט אונ פֿאַר לאָזט זיך דרויף װאָס ער װעט תּשובה טאָן מאַכט ער דאָך דיא תּשובה צוא אײן שורש פֿון זײַנע עבירות װאָרום ער זאָל זיך ניט גיװעזן פֿאַר לאָזין אויף דער תּשובה װאָלט ער ניט גיװעזן גיזינדיגט דרום װערט דיא תּשובה זעלבּסט אײן מקטרג אוף אים אונ װאו אַהין װעט ער אַנטלױפֿען צו הילף אַז ער װעט װעלין תּשובה טאָן · נון אויף דעם אָרט װאָס דער מענטש זאָל זוכין אופֿנים װיא ער קאָן זינדיגען אונ דער נאָך זיך מציל זײַן פֿון דער עבירה דורך תּשובה לאָז ער בּעסער טראַכטין אופֿנים אַז ער זאָל גאָר ניט זינדיגען דאָס ער זאָל טאָן קענין זײַני אויגין אַז דיא הנאה פֿון דער עבירה איז נאָר אײן רגע אונ זײַן עונש דער פֿאַר װעט זײַן פֿיל יאָהר װאָס מען קען זײא גאָר ניט ציילין אויך דורך זײַן שאַדין שאַט עס אַנדרע · הבט זעה װאָס עס שטייט בּײַא חוה דיא אשה האָט גיזעהן אַז דער בּוים איז גיט צו עסין אונ גלוסטיג צו אָן זעהן אונ צו קלוגען האָט זיא גינומען פֿון זײַני פּירות אונ האָט גיגעסין אונ האָט גיגעבין צוא איר מאַן אויך אונ ער האָט גיגעסין נמצא װײַל זיא הט גיגלוסט אײן עסין װאָרג װאָס זײַן הנאה איז נאָר אײן רגע האָט דאָס גורם גיװעזן אײן טױט צו זיך אונ צו איר מאַן אונ צו אַלע מענטשין בּיז דער סוף פֿון אַלי דורות אונ אויך צוא אַלע בּהמות חיות אונ עופֿות

בעיניך כמה חטא אחר גורם · ובשום האדם כל זה נגד עיניו יבא לחשוב דכפי גודל הנזק שגורם בחטאו כך עונשו ויפרוש מלחטוא ואם חטא יתקן את המעוות · ואם נתעצל בקיום המצות ישתדל בכל מאמצי כחו לקיימה ובפרט מצוה שנפשו מתאוה יותר מבאחרות שבוודאי על זו נתגלגל בזה העולם ואם לא יחזיק בה לקיימה צריך להתגלגל פעמים אחרים עד שיקיים אותה מצוה ותמצא בכ"פ טועם טעם מיתה וכמה מהצערות העוברות על הנשמה מביעתותא דמלאך המות וצער של חיבוט הקבר והדומה ונפשו תובעת ממנו דין איך מביאה בכל פעם בצערות אלו כי נפשו לעולם נוטה לצד הטוב כיון שממקום קדוש חוצבה אדהאדם בבחירתו מבריחה לצד החומר ומכנים אותה בכלל העונשים· ואיך ולמה בעבור שעה אחת של קורת רוח להיות יושב ובטל ושלא לטרוח בקיום המצות מכנים נשמתו בתוך העונשים והדוחקים וצערות זמן רב·לכן מי שחננו השם בעינים לראות ולב להבין במאורעות שאירעו לרשעים שעברו וחלפו מן העולם ומה נשאר בידם מן התענוגים אשר אחריהם רדפו ומן המטעמים אשר בהם חשקו ומן הטיולים אשר בהם דבקו ומיני דברי חשוקים והתולים ודברי ליצנות אשר שיניהם שרקו ומהמושבות וזכי האויר אשר בהם דבקו ומרוב הון שקבצו וחטפו וגנבו ועשקו האם נמצא באחד מהם שהוליך עמו דבר לקבר אך יצא יצא בפחי נפש בעזבו את המנוחות אשר בהם הורגל והולך לאנחות במקום עפר רמה ותולעה יז'רה על נוהו גפרית יוצע רמה תחתיו ומכסהו תולעה ואיה כל תענוגיו ונועם תשקהו בהביטך בן אדם מה שעבר על אחרים למה תרדוף אתה אחר כל אלה הדברים הזרים להשביע נפש מרודים ולמוסרה ביד צרים המה המקטריגים הצוררים · ולמה לא תחמול

אונ אלע קללות וואס זענין פאר שאלטען געווארין אונ די שאדין וואס זייא האבין גורם געוועזן אין די זאכין פון דער וועלט גופא דען אלי זאכין זענין ווארין פאר שאלטין · ראה זעה מיט דיינע אויגין וויא פיל איין עבירה איז גורם · אונ אז איין מענטש וועט דאס אלץ טאן קענען זיינע אויגין וועט ער ברעכינן אז לויט דאס גרויסקייט פון דעם שאדין וואס ער איז גורם מיט זיין זינד אזו גרויס איז זיין עונש דאן וועט ער זיך היטען פון צו זינדיגן אונ אויב ער הט שוין גיזינדיגט זאל ער דרויף תשובה טאן אונ אויב ער האט זיך גיפוילט מקיים צוא זיין מצות זאל ער זיך פלייסען מיט גאר זיין כח זייא מקיים צו זיין אונ בפרט אזו אמצוה וואס ער גלוסט צו איר מער וויא צוא אנדערע איז ער בוודאי דרויף מגולגל גיווארין אוף דער וועלט ער זאל די מצוה מקיים זיין אונ אז ער וועט זיך ניט שטארקין זיא מקיים צוא זיין וועט ער מוזין נאך עטליכע מאל מגולגל ווערין ביז ער וועט מקיים זיין די מצוה נמצא אלע מאל פאר זוכט ער טעם מיתה אונ פיל צער וואס גייט איבער צוא דער נשמה פון דעם דער שרעקניש פון מלאך המות אונ צער פון חיבוט הקבר אונ נאך זעלכע גלייכין אונ זיין נשמה לאדינט אים פאר ווס ער ברייגגט זיא אלע מאל אין דעם צער ווארום זיין נשמה נייגט תמיד גוטס צו טאן וויל זיא איז גינומען גיווארין פון אהייליג ארט נאר דער מענטש מיט זיין בחירה ווילט זיך אוים צו טאן עבירות אונ ברייגגט זיא אריין אין אלע שטראף · ואיך די מענטש ווארום פון איין איינציגע שעה וועגין וואס די האסט הנאה צוא זעצען ליידיג אונ ניט מטריח צוא זיין זיך מקיים צו זיין דיא מצות וועסטו אריין ברייגגן דיא נשמה אין זעליכע עונשים אונ צער אלאנגע צייט · לכן דרום דעם וואס גאט האט גילייט זעליגט אויגין צוא זעהן אונ אהארץ צו פאר שטיין אין דעם וואס האט זיך גיטראפין צוא דיא רשעים וואס זענין אוועק גיגאנגן פון דער וועלט אונ וואס זייא איז איבער גיבליבען פון דיא תענוגים וואס זייא האבין נאך גיאגט אונ פון דיא גוטע עסין ווארג וואס זייא האבן אין זייא גיגלוסט אונ פון די שפאצירין וואס זייא האבין זיך דרינען בהעפט אונ אין די גלוסטיגע רייד אונ שפעטרייא וואס זייא האבין מיט זייערי ציין גישמוצערט אונ פון דעם פיל גוטס וואס זייא האבין איין גיזאמלט אונ גיחאפט אונ גיגנבת · איז דען גיפונען גיווארין ביי איינעם פון זייא אז ער זאל זיך מיט נעמין עפיס דער פון אין קבר נאר ער גייט אוועק פון דער וועלט מיט גרוים צער אונ פר שעמונג דען ער פאר לאזט דיא רואונג וואס ער איז מיט דעם גיוואנט גיווארין אונ גייט צוא טרויערקייט אונ אין איין ארט פון ערד אונ ווערט עם ווערט אונטער גיבעט ווערים אונטער אים אונ ווערים בדעקין אים אונ וואו זענין אלע זיינע תענוגים אונ דם זיסקייט פון זיינע תאוות · ובהביטך דו מענטש אז דוא טוסט קוקין וואס אויף אנדערע איז איבר גיגאנגין ווארום טוסט נאך יאגן נאך

על נפשך ועל נועם תבנית צלם גופך למוסרו בידם ולהשליכו בתוך גחלי רתמים בטיט היון של גיהנם להשחירו ולהתיכו כאשר ניתך הזפת בפני האש · אשר על כן תן עצה אתה בנפשך לברור בדרך החיים בעסק התורה והמצות וגם להצטער עצמך זמן קצוב הם חיי העולם הזה כדי שתתענג הזמן רב בלתי סוף ותכלית · ואל יעלה על דעתך כאשר עלה בדעת הרבה שנאבדו בידם באומרם כיון שמכיר אני בעצמי שאין בדעתי להבין ולהשכיל איני עוסק בתורה · טועה הוא בדבר שהרי הוא מחויב לעשות מה שנצטוה לעשות ואם יבין יבין שהרי והגית בו יומם ולילה כתיב ולא כתיב ותבין בו · וכן תמצא בדברי התנא אם למדת תורה הרבה נותנין לך שכר הרבה ואינו אומר אם הבנת הרבה אלא למדת אמרו · ותשתדל להבין ואם תבין תבין ואם לא שכר לימודך בידך וכמאמר התנא לפום צערא אגרא ס ומה גם שאמרו האדם שאינו לומד מפני שאינו מבין הוא פיתוי היצר · יתמיד בלמודו וסוף הבינה לבא שבראות הקב"ה חשקו בתורתו ודבקותו בה פותח לו מעייני החכמה דכתיב ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה · והנני מוסר לך דבר אשר תרדוף אחריו ויהיה חיים לנפשך וענקים לגרגרותך · לעולם יהיה עקר לימודך בדבר של תורה שלבך חפץ יותר אם בגמרא גמרא ואם בדרוש דרוש ואם ברמז רמז ואם בקבלה קבלה · ורמז לדבר כי אם בתורת ה' חפצו כלומר תורת ה' תלוי בדבר שלבו חפץ לעסוק · וכמ"ש האר"י זלה"ה (בספר דרושי הנשמות והגלגולים פרק נ') וז"ל · יש בני אדם שכל

ס לפי מה שהאדם מצער על לימוד התורה כן יש לו שכר :

דיא אלע זאכין צו אן זעטין . די נשמה מיט ביטערקייט אונ זיא איבער ענטפערן אין די הענט פון דיא מקטריגים אונ ווארום זאלסטו זיך ניט דר בארמען אויף דיין נשמה אוף דעם זיסען גישטאלט פון דיין גוף צוא איבער ענטפערין אין זייערי הענט אונ אים אריין צוא ווארפין אין די ברענענדיגע קוילין אונ אין דעם צער פון גיהנם אין שווארץ צוא מאכין אונ צוא צערשמעלצין אזו ווי סמאלע צוגייט פאר דעם פייער דרום גיב דיר איין עצה צו אויס קלויבין אין דעם לעבעדיגין וועג אין דעם לערנונג פון תורה אונ מצות א ג אוך איין ריינע מלאכה אונ מעגסטו זיך מצער זיין איין אויס גיזעצטע צייט דאס זענען דיינע יארין וואס דוא לעבסט פון וועגין דיא זאלסט האבין תענוג פיל צייט וואס האט גאר קיין עק ניט · ואל עס זאל ניט אויף גיין אויף דיין דיעה וויא פיל מענטשין וואס זייא זענין דורך דעם פאר לארין גיווארין דען זייא האבין גיזאגט וויל איך פאר שטייא אין מיר אז איך האב קיין שכל צוא פאר שטיין אין דער תורה דרום וועל איך ניט לערנען · דער איז זיך טועה דרינין ווארום ער איז מחויב צו טאן וואס ער איז גיבאטין גיווארין אונ אויב ער ווערט פאר שטיין וועט ער פר שטיין ווארים עס שטייט דאך דיא זאלסט זיך מיהען אין דער תורה טאג אונ נאכט אונ עס שטייט ניט דוא זאלסט פר שטיין אין דער תורה אונ דער תנא האט אויך גיזאגט אויב דוא האסט גילערינט פיל תורה וועט מען דיר געבין פיל שכר אונ ער זאגט ניט אויב דוא האסט פר שטאנען פיל תורה נאר זיי האבין גיזאגט זאלסט זיך פלייסען צוא פאר שטיין אונ אויב ווערסט פאר שטיין איז גוט אונ אויב ניט האסטו שכר פאר דיין לערנען וויא דער תנא האט גיזאגט לויט דעם צער וואס דוא ביסט זיך מצער איבער דער תורה וועסטו דאבין שכר · אונ אויך האבין זיי גיזאגט דער מענטש וואס לערינט ניט וייל ער פאר שטייט ניט דאס רעט אים אן דער יצר הרע · וויא דען לאז ער לערנען מיט התמדה אונ צום סוף וועט ער בוודאי פאר שטיין ווארום אז גאט ב"ה וועט זעהן זיין גלוסטונג אין דער תורה וועט ער אים עפנין די קוואלין פון חכמה אזו וויא עס שטייט אין פסוק דען גאט טוט געבין קלוגשאפט אויס זיין מויל וויסען שאפט אונ פאר שטאנד · והנני אונ איך וועל דיר איבער ענטפערין איין זאך וואס דוא זאלסט עס האלטין אונ דאס וועט זיין אלעבין צוא דיין נשמה אונ וויא צירונג צוא דיין האלז · אייביג זאל זיין דיין עיקר לערנין אין אזעליכעס וואס דיין הארץ גלוסט צוא לערנין · אויב דיר גלוסט זיך צוא לערנין גמרא זאלסטו לערנין גמרא אויב דיר גלוסט זיך צוא לערנין דרוש זאלסטו לערנין דרוש אויב רמז זאלסטו לערנן רמז אונ אוב קבלה זאלסטו לערנין קבלה אונ איין ראיה דער צוא איז פון דעם פסוק (כי אם בתורת יי חפצו) נאר דוא זאלסט לערנין גאנץ תורה זעליכע וואס דיר גלוסט זיך · אזו וויא דער האר"י ז"ל שרייבט אין ספר (דרושי הנשמות) עס איז פר האנדין מענטשין וואס גאר זייער בגער איז צו לערנין דעם פשוטן פשט

חפצם ועסקם בפשטי התורה ויש שעסקם בדרוש ויש ברמז ויש ג"כ בגימטריאות ויש בדרך האמת הכל כפי מה שעליו נתגלגל בפעם ההוא כיון שהשלים פעם אחרת בשאר הענינים אין צורך לו שבכל גלגול יעסוק בכלם עד כאן • ואל תבט ותשגיח לדברי המנגדים על מה שחשקת לעסוק בתורה בגמרא או בפשט או בדרוש וכו' באומרם לך למה אתה מוציא כל ימיך בפרט זה של תורה ולא בפרט זה משום שעל מה שחשקת ללמוד על דבר זה באת לעולם ואם תשים דעתך לדבריהם יכריחוך להתגלגל בזה העולם פעם אחרת ולעבור נפשך בחרב חדה של מלאך המות ולטעום טעם מיתה ולכן לא תשמע לדברי המשחית נפשך הזה • כי דע שהשטן מתלבש באלו האנשים לדאוג ולהצטער ולהכאיב נפש הלומד ועוסק בתורה בחלק שאותה נפשו לעסוק כדי להבדילו משם שלא ישלים נפשו על מה שבא להשלימה ולהצריכו גלגולים אחרים•וכשם שבדבר שחושק יותר האדם ללמוד משם יבין שעל דבר זה נתגלגל להשלים• כך צריך האדם שידע שורש נשמתו ומהיכן נמשך ועל מה בא לתקן ולהשלים כמ"ש בזוהר שיר השירים על הגידה לי שאהבה נפשי וכו' • וכדי שיבין יראה באיזה מצוה תקיף יצרו יותר לבטלה יתחזק בה לקיימה כי בוודאי על מצוה זו נתגלגל וכדי שלא ישלים חוקו מנגדו יצרו לבטלה להוציאו מן העולם בידים ריקניות • וזהו שתמצא בחכמי התלמוד השלמים שברוב חכמתם היו משיגים על קיום איזה מצוה נתגלגל והיו מחזיקים בה יותר משאר המצות כדאמרינן בשבת (דף קי"ח) : שאל רבי יוסף לר' יוסף בר"ר אביך במה היה נזהר טפי והשיבו במצות ציצית וכו' ויש במצות אחרות • והטעם לפי שהיו מכירים בחכמה על מה באו להשלים :

ואם אירע לאדם שלא למד בבחרותו ונשא אשה והוא מטופל בבנים באופן שאין לו עוד פנאי לעסוק בתורה כל ימיו אל יתיאש חלילה לומר כיון שלא למדתי תורה שוב אין

פון דעו' תורה אונ עס איז פר האנדרען מענטשין וואס זייער לערנין איז אין דרוש אונ זעליכע וואס לערנען רמז אונ זעליכע וואס זייער לערנין איז גימטריאות אונ זעליכע וואס זייער לערנין איז דער עיקר אין קבלה דס איז אלץ אויף וועלכען לערנען ער איז אצונד מגולגל גיווארין דרויף ער זאל דאס לערנין דען אין יענע גלגולים האט ער משלים גיוועזען יענם לערנען בעדארף ער עס היינט שוין ניט לערנין אונ ער בעדארף ניט לערנין אין איטליכען גלגול אלץ נאר וועלכעס עס גלוסט זיך אים מער דס דארף ער לערנען • ואל אונ זאלסט ניט הערין די רייד פון מענטשין וואס וועלין דיר זאגין ווארום פאר ברייננסטו אלע דיינע טעג מיט איינערליי לערנען אונ אויב דיא וועסט זייא פאלגין וועסטו מוזין נאך אמאל מגולגל ווערין אונ איבער פירען דיין נשמה מיט דער שארפער שווערד פון מלאך המות אונ פר זוכין דעם טעם פון טויט אונ דרום זאלסטו ניט הערין צוא דיא רייד פון דעם וואס וויל דער מיט פאר דארבין דיין נשמה • כי דע דען דיא זאלסט וויסען אז דער שטן טוט זיך אן קליידין אין דיא דאזיגע מענטשין כדי אים אפ צוא שיידין פון דעם לערנען דאס זיין נשמה זאל ניט קענין פאריכטען דאס וואס זיא איז אראפ גיקומין אויף דער וועלט צוא פאר ריכטין כדי ער זאל נאך אמאל מגולגל ווערין • וכשם אונ אזו וואל אין דער זאך וואס דעם מענטש גלוסט זיך מער צו לערנען קען ער פאר שטיין אז ער איז אויף דעם מגולגל גיווארין דס צוא פר ריכטן אזו בעדארף ער וויסין דעם שורש פון זיין נשמה פון וואסער ארט זיא קומט אונ אויף וואס ער איז בשאפין גיווארין צוא פאר ריכטען ער זאל דאס פר שטיין זאל ער זעהן אין וועלכער מצוה שטארקט זיך דער יצה"ר בייא אים צו מיינסטין זיא מבטל צוא זיין זאל ער זיך שטארקין זיא מקיים צוא זיין ווארום ער איז בוודאי מגולגל גיווארין כדי ער זאל דיא מצוה מקיים זיין אין דער יצה"ר שטעלט זיך קייגין אים זיא מבטל צוא זיין כדי ער זאל עס ניט פר ריכטין • אונ דס גיפונסטו בייא די חכמים פון דער גמרא דס מיט זייער גרויס חכמה האבין זייא פר שטאנין פון וואס פר איין מצוה וועגין זייא זענין מגולגל גיווארין כדי זיא מקיים זיין האבין זייא די מצוה גיהאלטין בעסיר פון אלע מצות וויא עס שטייט אין מסכת שבת ר"י האט גיזאגט צוא ר"י דעם זון פון רבה אין וועלכער מצוה איז דיין פאטער מער גיווארענט גיוועזען האט ער גיזאגט אין דער מצוה פון ציצית • אונ אטייל פון זייא זענין גיווע[illegible]ט גיוועזען אין אנדרי מצות ווייל זייא האבין גיוויסט מיט זייער חכמה אויף וואס זייא זענין גיקומין אוף דר וועלט צו פר ריכטען ואם אונ אויב עס האט זיך גיטראפין אמענטש וואס ער האט ניט גילערינט אין זיין יוגנט אונ האט גנומען אווייב אונ איז איין מטופל מיט קינדער אונ האט ניט צייט צו לערנין זאל ער זיך ניט

לי תקוה ואלך ואעשה מה שלבי חפץ וכאשר אבדתי אבדתי · אל יעלה לו בדעתו כך כי יש לאיש תקוה על ידי שמיעה דשומע כקורא וכדכתיב שמעו ותחי נפשכם ילך תמיד לשמוע דברי חכמים וחדותם ובשעה שהחכם דורש יתמיד שמיעתו לדבריו לקבלה בחשק גדול ויאמר יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי שתחשב השמיעה לי כקריאה כי כבר אני דואג על מה שלא למדתי ותן לי בנים עוסקים בתורתך יומם ולילה כדי שישלימו מה שלא למדתי אני ויחשב לפניך בעת למודם כאלו אני הלומד כי בני חלק ממני הוא וישתדל עם בניו שיעסקו בתורה ויתן נפשו על זה ויאהב תלמידי חכמים לשמוע מפיהם כיצד קיום המצות · ואם עשיר הוא יתן ממונו לת״ח לחלק עמהם בשכר הלימוד כזבולון עם יששכר · ואל יחוס עיניו בממונו פן יצא מן העולם בידים ריקניות ויעזוב לאחרים חילו ומה תועלת מגיע לו שאחרים יתענגו ממה שטרח וקבץ והוא בגיהנם רובץ · ואם יאמר העשיר לא לחנם העשירני הקב״ה כי אם שאני אהוב לפניו ושאתענג בממון שחננני בכל מיני תענוגים שברא בעולמו · ולמה לא אעשה מה שלבי חפץ שנראה שאני בועט במה שהטיב עמי · ישים נגד עיניו כי טועה הוא דידע איניש בנפשיה ומכיר הוא במעשיו הבלתי מהוגנים ואיך יתכן שבעבור שהקב״ה אהבו העשירו ואפשר שהעשירו בהיותו שנוא לפניו על מעשיו ויש מצוה אחת בידו בלבד ובהיות שאינו מקפח שכר שום בריה משלם לו בזה העולם כדי לטורדו מעולם הבא · או למה לא יאמר שהקב״ה ברוב חסדיו לרחם עליו העשירו ובראותו שהוא משולל מכל מצוה והעוני מעכבו מלקיים המצות ולכך העשירו להיות העושר לו

מיאש זיין צו זאגין ווייל איך האב ניט גילערנט האב איך שוין קיין האפנונג ניט ער זאל ח״ו אזו ניט טראכטין ווארום עס איז פאר האנדין צום מענטש איין האפנונג דורך דעם ווס ער הערט תורה פון איין ת״ח דען דער וואס הערט תורה איז גלייך וויא ער לערנט אזו וויא עס שטייט אין פסוק (שמעו ותחי נפשכם) הערט תורה פון דעם ת״ח ווערט איהר בלייבין לעבין דרום זאל ער תמיד גיין הערין תורה פון דיא חכמים אונ אין דער צייט אז איין חכם דרשנת זאל ער עס תמיד צו הערין דס מקבל צו זיין מיט גרוס חשק אונ זאל זאגין אין הארצין עס זאל זיין דער ווילין פון גאט מיין גאט אונ דר גאט פון מיינע עלטרין אז דאס וואס איך הער אצונד תורה זאל מיר גירעכינט זיין גלייך וויא איך לערין אליין דען איך זארג שוין פון לאנג אויף דעם וואס איך האב ניט גילערנט אונ זאלסט מיר געבין זון וואס זאלין זיצין אונ לערנין טאג אונ נאכט כדי זייא זאלין פר רעכטין וואס איך האב ניט גילערינט אונ בשעת זייא וועלין לערנין זאל פר דיר גאט גירעכינט זיין גלייך וויא איך לערין ווארום מיינע זין זענן דאך אחלק פון מיר · וישתדל אונ ער זאל זיך פלייסין מיט זיינע זין אז זיי זאלען עוסק בתורה זיין אונ זאל ליב האבין תלמידי חכמים צו הערין פון זייא וויא אזו מען איז מקיים די מצוה אונ אוב ער איז איין עושר זאל ער פון זיין געלט געבין צו די תלמידי חכמים כדי ער זאל זיך טיילין מיט דעם שכר פון זייער לערנין וויא זבולן מיט יששכר האט גיטאן שבט יששכר האבן טאג אונ נאכט גילערינט אונ שבט זבולן האבן זייא גיגעבין פרנסה אונ האבין גיהאט אחלק אין זייער לערנן · ואל אונ ער זאל ניט חס האבין אויף זיין געלט ווארום טאמר ווערט ער אוועק פון דר וועלט מיט ליידגע הענט אונ זיין גוטס ווערט ער לאזין צוא אנדרי אונ וואס אהילף ווערט אים זיין אז אנדרי וועלין האבין תענוגים פון דעם גוטס ווס ער הט טירחא גיהאט אונ האט איין גיזאמלט אונ ער איז אין גיהנם · ואם אונ אז דער עושר ווערט וועלין זאגין ניט אום זוסט האט מיך גאט רייך גימאכט מן הסתם בין איך גליבט אונ מיט דעם געלט וועל איך מיר אן טאן אלערלייא תענוגים דען פאר וואס ניט גאט הט מיר גיגעבן פיל געלט אונ איך וועל פון דעם קיין הנאה ניט האבין · ישים ער זאל אליין פרשטיין אז ער איז זיך טועה ווארום ער ווייסט דאך אין זיך וואס פר אשלעכטי מעשים ער האט גיטאן נוא ווי גישיקט זיך דאס אז גאט האט אים רייך גימאכט ווייל ער האט אים ליב ער ווייסט דאך אליין אז ער האט גיטאן פיל עבירות אונ עס איז מיגליך אז גאט ב״ה האט אים פיינט פר זייני שלעכטי מעשים נאר ער האט גיטאן איין מצוה אונ גאט איז ניט מקפח שכר פון קיין בשעפניש דרום האט אים גאט רייך גימאכט אונ האט אים בצאלט דעם שכר פון דער מצוה אויף דער וועלט כדי ער זאל ניט האבן קיין עולם הבא · או אודר פר וואס זאל דער עושר אזו ניט זאגין אז גאט ב״ה מיט זיינע פיל חסדים האט זיך איבר אים דער בארימט אונ האט אים רייך גימאכט ווארום גאט האט גיזעהן אז ער האט קיין שום מצוה ניט גיטאן מחמת זיין ארימקייט האט גאט ב״ה אים דרום רייך גימאכט כדי ער זאל

לעזר ולהועיל לקנות עמה שלימות הנפש · נמצא שהעושר ניתן על אחד משני בחינות או לטורדו או להשלימו לכן ידין העשיר בעצמו ויאמר אם לטורדני מעוה"ב העשירני ראוי לי להרבות עמו בתורה ובמצות ולפדות נפשי מני שחת כדכתיב כופר נפש איש עשרו שפודה האיש את נפשו על ידי עושרו ואם כדי להשלים נפשי עם העושר העשירני ראוי לי להשלים עצמי עמו לקיים בעושרי תורה ומצות · גם ישים בלבבו שהקב"ה העשירו להשימו אפוטרופוס על העניים ואם ימצא אפוטרופוס בלתי הגון שאוכל ממון העניים יסיר אותו וישים אחר תחתיו וכדאמרינן בילקוט רות על פסוק יתן ה' את האשה מעשה בחסיד אחד שירד מנכסיו והיתה אשתו כשרה לסוף נעשה שכיר פעם אחת היה חורש בשדה פגע בו אליהו ז"ל בדמות ערבי א"ל יש לך שבע שנים טובות אימתי אתה מבקש אותם עכשיו או בסוף ימיך אמר ליה קוסם ע אתה אין לי מה ליתן לך אלא הפטר מעלי לשלום וחזר אצלו עד שלשה פעמים · בפעם שלישית א"ל אלך ואמלך פ באשתי הלך אצל אשתו ואמר לה בא אלי אחד והטריח אותי עד שלשה פעמים ואמר לי יש לך שבע שנים טובות אימתי אתה מבקש אותם עכשיו או בסוף ימיך אמר לה מה את אומרת אמרה ליה לך אמור לו הבא אותם עכשיו · א"ל לך לביתך ואין אתה מגיע לשער חצרך עד שתראה ברכה פרוסה בבית והיו יושבים בניו לחפש בידים בעפר ומצאו ממון שגיזונו בו ז' שנים וקראו לאמן ולא הגיע לשער עד שיצאה אשתו לקראתו וכשראתה אותו מיד הגידה לו ונחה דעתו עליו ומיד הודה להקב"ה מה עשתה אשתו הכשרה א"ל מ"מ כבר משך

ע שחשב בדעתו שמכשף הוא: פ ואתיעץ:

מקיים זיין מצות דורך דעם קענין פרעכטין זיין נשמה · גמצא ווערט גיפונען אז דאס עשירות ווערט גיגעבין אויף איינם פון צווייא אופנים אדער כדי דער עושר זאל אפ נעמין דעם שכר פון זיינע מצות אויף דער וועלט אונ זאל קיין עוה"ב ניט האבין אודר כדי ער זאל דורך דעם געלט זיך קויפין עוה"ב דרום זאל דער עושר זיך אליין משפטין אונ זאל זאגין אויב דאס עשירות איז איך זאל אן ווערן דורך דעם עולם הבא גיהער איך צוא מערין אין תורה אונ מצות אונ צדקה געבין אונ אויס צוא לייזען מיין לייב פון דעם גיהנם אזו וויא עס שטייט אין פסוק (כופר נפש איש עשרו) אמענטש קען אויס לייזין זיין לייב פון דעם גיהנם דורך זיין עשירות אונ אויב דאס עשירות איז גיגעבין גיווארין צוא פרעכטין דורך דעם מיין נשמה גיהער איך אזו צוא טאן צוא מקיים זיין דיא תורה אונ מצות מיט מיין עשירות · גם אויך זאל ער טראכטין אין זיין הארץ אז גאט ב"ה האט אים רייך גימאכט צוא מאכין אים פאר אפוטרופוס איבער ארימע לייט אונ אויב ער וועט ניט זיין קיין גוטער אפוטרופוס אונ וועט אויף עסין די ארימע לייטם געלט וועט גאט אים אפ טאן פון אפוטרופוס אונ וועט מאכין אנדרען פר אים אזו וויא עס שטייט (אין ילקוט רות) אויף דעם פסוק (יתן ה' את האשה) עס האט זיך גיטראפין איין חסיד איז גיווארין איין ארום מאן אונ זיין ווייב איז זייער ערליך גיוועזן צום סוף איז ער אזו ארום גיווארין ביז ער האט זיך פר דונגען צו אקרין אין פרעמדי פעלדר איין מאל הט ער גיאקרט אין אפעלד האט זיך אליהו הנביא באוויזין צוא אים אין גישטאלט פון איין ערבי אונ הט אים גיזאגט עס איז פר האנדין צוא דיר זיבען גוטע יאר ווען ווילסטו זייא האבין אצונד אדער אויף דר עלטער הט דר חסיד צו אים גיזאגט דיא ביסט איין כשוף מאכיר אונ ווילסט אפשר איך זאל דיר דער פר עפיס געבין איך האב דיר ניט עפיס צוא געבין גייא דיר צו פריד דען דער חסיד האט ניט גיוויסט אז דאס איז אליהו הנביא אונ אליהו הנביא איז אלע מאל גיקומין צו אים ביז דרייא מאל צום דריטען מאל האט דער חסיד צו אים גיזאגט איך וועל גיין איין עצה האלטין מיט מיין ווייב איז ער גיקומין צו זיין ווייב אונ האט איר גיזאגט איינער איז גיקומין צו מיר שון דרייא מאל אונ האט מיר גיזאגט עס איז פאר האנדין צוא דיר זיבען גוטע יאר ווען ווילסטו זייא האבין אצונד אדער אויף דיין עלטער בכן וויא זאגסטו האט זיא צוא אים גיזאגט גייא אונ זאג אים איך וויל זייא אצונד האט דער חסיד אים אזו גיזאגט האט אליהו צום חסיד גיזאגט גייא אהיים אונ איידער די ווערסט נאך אן קומין צוא דעם טויער פון דיין חצר וועסטו שוין זעהן איין ברכה אין דיין שטוב דר ווייל האבן זיינע קינדר זיך גיזעצט צו זוכין מיט די הענט אין ערד אונ האבין גיפונען געלט וואס האבין גיהאט צו שפייזין זיך זיבין יאר האבין זייא גירופן צו זייער מוטער אונ האבין איר עס דער ציילט אונ דער חסיד איז גיקומען איז דאס ווייב אים אקעגין גיגאנגין אונ האט אים דער ציילט האט דער חסיד תיכף גילובט

עלינו הקב"ה חוט של חסד ונתן לנו ממון מזון שבע שנים נעסוק בגמילות חסדים הללו שמא הקב"ה מוסיף לנו מאצלו וכן עשתה מה עשתה בכל יום ויום אמרה לבנה קטן כתוב כל מה שאנו נותנין וכן עשה· לסוף ז' שנים בא אליהו ז"ל א"ל כבר הגיע אעונה ליטול כל מה שנתת לך א"ל כשנטלתי לא נטלתי אלא ברשות אשתי אף כשאני מחזיר לא אחזיר אלא מדעת אשתי הלך אצלה א"ל כבר בא הזקן ליטול את שלו אמרה ליה אמור לו אם מצא בני אדם נאמנים ממנו תן להם פקדונך וראה הקב"ה את דבריהם וג"ח שעשו והוסיף להם טובה לקיים מה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום· עכ"ל· הרי לך בהדיא שהעשיר אפוטרופוס שמהו הקב"ה בינו ובין העניים ואם רואה הקב"ה שאוכל ממון הענים לוקח העושר מידו ונותנה ביד אחר לכן העשיר אשר חננו השם דעת ישים נגד עיניו שבממון העניים הניתן בידו יכול הוא להרויח לקנות מקומו לעוה"ב ולהסיר מעליו כל המקטריגים ולרחוץ מנפשו כל כתמי העונות הדבוקות בה ולנקות אותה וללבנה כשלג כמו שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו· ואיך ולמה יתגאה בממון שאינו שלו והעולם אשר הוא בו כצל עובר היום כאן ומחר לקבר יובל· ולמה לא ישים העשיר נגד עיניו חכמת שלמה המלך עליו השלום ועשירותו ומעלתו אשר נחכם מכל האדם אשר על פני האדמה ונתרבה בעושר עד אשר אין כסף נחשב בימיו למאומה והשליטו הקב"ה על העליונים ועל התחתונים ומלך מסוף העולם ועד סופו וכל בהמות וחיות השדה ועוף השמים ושדין ורוחין ולילין מוכנעים לפניו לעובדו [illegible]ל מלכי ארץ ולאומים משמשים לפניו וכמ"ש באורך גדולתו ומעלת ממשלתו בתרגום יב"ע באחשורוש· ועם כל המעלות האלו לא זחה דעתו עליו והושפל לפני בוראו לעבדו בכל לבבו ובכל נפשו וטרח להכירו כאשר צוה לו דוד אביו דע

גאט האט זיין ווייב גיזאגט צום מאן אז גאט ב"ה הט אונז אזוי אחסד גיטאן אונ האט אונז גיגעבין געלט לאמיר דער מיט טאן גמילות חסד דיא דאזיגי יארען טאמיר ווערט אונז גאט ב"ה נאך שיינקין דאס געלט אויף לענגערי יאר האט זיא גיזאגט צוא איר קליינים זון שרייב אוף וואס מיר גיבן צדקה צום סוף פון די זיבין יאר איז אליהו גיקומן אונ האט גיזאגט עס איז גיקומן דיא צייט אפ צוא נעמין דאס עשירות האט דר חסיד גיזאגט אז איך האב עס גינומן האב איך עס אנדרש ניט גיוואלט נעמי נאר מיט מיין ווייבס ידיעה אונ אצונד וועל איך אויך ניט טועהן אן מיין ווייבס ידיעה האט דר חסיד גיזאגט צוא זיין ווייב דער אלטער מאן איז גיקומן אפ נעמין זיין געלט האט זיא גיזאגט זאג אים אויב ער הט גיפונן ערליכרי מענטשין פון אונז גיב זייא אפ דיין פקדון· האט גאט ב"ה גיזעהן זייערי רייד אונ זייערי גמילות חסדים וואס זייא האבין גיטאן אונ האט זייא נאך מער גוטס גיגעבן· הרי שטייט דאך דא בפירוש אז דעם עושר האט גאט גימאכט פאר אפוטרופוס פיר דיא ארמי לייט אונ אז גאט ב"ה זעהט אז ער עסט אוף דאס געלט נעמט ער דאס עשירות ביא אים צוא אונ גיט עס צו אנדרין דרום דער עושר וואס גאט האט אים גילייט זעליגט מיט שכל זאל ער טאן דיינקן אז מיט דעם געלט וואס איז גיגעבין גיווארען אין זיינע הענט קען ער זיך קויפין עולם הבא אונ אפ טאן פון זיך אלי מקטריגים אונ אפ וואשן פון זיין נשמה אלע פלעקין עבירות וואס זענין בהעפט אין אים אונ זיא וייס מאכין אזו וויא שנייא וויא עס שטייט אין פסוק (אם יהיו חטאיכם כשנים) ווען אייערי עבירות וועלין זיין אזו וויא רוטי פארים (כשלג ילבינו) וועלין זייא וייס ווערין וויא שנייא· ואיך אונ ווארום זאל זיך דער מענטש בעל גאוה האלטען מיט אזו אגעלט וואס איז ניט זיין אין דער וועלט וואס ער איז נאר וויא איין שאטין וואס גייט אוועק היינט איז דער מענטש דא אונ מארגין ווערט ער גיפירט אין קבר אונ ווארום זאל דער עושר ניט טון קיגין זיינע אויגין דיא חכמה פון שלמה המלך ע"ה אונ זיין עשירות וואס ער איז קליגער גיוועזן פון אלע מענטשין אויף דער וועלט אונ איז אזו רייך גיוועזן אז זילבער איז גאר ניט חשוב גיוועזן אין זיינע טעג אונ גאט ב"ה האט אים גימאכט גיוועלטיגן איבער דיא אייבערשטי שרים אונ איבר דיא אונטערשטי בשעפניש אונ האט גיקיניגט פון איין עק וועלט ביז דעם אנדרין עק וועלט אונ אלע בהמות אונ חיות אונ עופות אונ שדים אונ רוחות זענין אלי גיוועזן אונטער טעניג צוא דינען אים אונ אלי מלאכים האבין אים גיהארכט אזו וויא אין תרגום שני שטייט· אונ ווען שוין ער האט גיהאט דיא אלי מעלות האט ער זיך פארט ניט בגאוה גיהאלטין אונ איז אונטער טעניג גיוועזן פר זיין בשעפר צו דינען אים מיט גאר זיין הארץ אונ מיט נאר זיין לייב אונ הט זיך מטריח גיוועזן צוא דר קענין אים אזו וויא זיין פאטר דוד הט אים גיבאטן (דע את אלהי אביך

את אלהי אביך ועבדהו והוציא כל ימיו במושכלות וחיבר ספרים וגילה בהם רזי דרזין וסתרי דסתרין וקיים כל המצות בלי חסר תג אחד . ומה שלקח נשים נכריות טעמו ונימוקו היה עמו כמבואר בספרים לכן אמרו רז"ל כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה · ועם כל העושר והמעלות שהשיג יצא מן העולם נקי מנכסיו ולא הוליך עמו כי עם שלימות נשמתו אשר השלימה בעושרו · האם זוכרים ומזכירים כל באי עולם חכמתו ועושרו ומברכים שמו כלום היה אלא בשביל שקנה עולמו ובנה שם בגן אלהים מושבות משכיות החכמה לתענוגי נשמתו ונשארו ספריו ומוסריו לתקן אחרים אחריו· שאם היה מוציא כל זמנו לתענוגי גופו בלי קניית שום שלימות לנפשו אף שנתעלה על כל המלכים בימיו ונתחכם מכל החכמים והעשיר מכל העשירים במותו מניח הכל ומי היה זוכר ממנו ומי היה מזכירו לטובה ומי היה מספר גדולותיו דמה איכפת לדורות הבאים בזכירת הדברים שעברו להעלותם לזכרו נגד עיניו כיון שמהם עולה חרס בידו ואין לו כי אם אבוד הזמן וחולשת המחשבה· לא בן בהיותו עוסק כל ימיו בשלמיות נפשיות הכתובים על ספר בדיו בשלשה ספריו מטיבי הנשמות שכל הבא בעולם אוחז בהם ללמוד שלימות ותיקון לנפשו וזוכרו ומברכו ברוך מי שהדריכני עד כה · ואתה האיש העשיר שים זאת נגד עיניך ואל יהיה המטון שבידך קרדום לכרות עמו כל עצי יער להגדיל המדורה בגיהנם להכן אש בוער תמיד לצלות שם כל נתח טוב שבגופך ולהרבות עשנו לסמות בו עיניך ולהשחיר את תואר פניך · ואל תקנה עמו קטרוגים לאבדך שיעשו נקמות בנפשך מה שלא יכול שום מזיק ומחבל לעשות ולחפור עמו בורות עמוקות עד תהומא רבה מה שאין כח לחפור אם יתקבצו כל פועלים שבעולם ויעסקו בחפירתם כל ימי עולם להפיל עצמך בתוכה בצאתך מן העולם ולשוט דרך שם לצאת לים הדינים והמשפטים המשונים · ומה זכר תשאיר לבאים אחריך אם

וויים דעם גאט פון דיין פאטר אז ער איז גאר איין גאט (ועבדהו) אונ דין אים אונ האט פר בראכט אלי זייני טעג אין חכמה אונ האט גימאכט פיל ספרים אונ האט אין זייא אנפלעקט פאר בארגני זאכין אונ האט מקיים גיוועזן אלי מצות דרום האבין אונזערי חכמים גיזאגט דער וואס זאגט שלמה המלך האט גיזינדיגט דער איז זעך גאר טועה · ועם אונ מיט זיין גאר עשירות אונ זייני מעלות איז ער פארט פון דער וועלט אוועק אן דעם עשירות אינ האט מיט זיך מער ניט מיט גיפירט גאר זיין גאנצי נשמה וואס ער האט זיא מתקן גיוועזן דורך זיין עשירות אונ פאר וואס גידענקין אונ דר מאנין דען אלי מענטשין פון דער וועלט זיין חכמה אונ זיין עשירות אונ לויבין זיין נאמין דם איז גאר פון וועגין וואס ער האט זיך גיקויפט עולם הבא דורך דעם אונ האט זיך אן גיגרייט איין הויך אורט אין גן עדן אונ זיין פיל חכמה האט ער גאר גיניצט צוא זעגפטיגין זיין נשמה אונ זייני ספרים אונ זיין מוסר איז איבר גיבליבן צו מתקן זיין אנדרי מענטשין · שאם אבר ער זאל גיוועזן פר ברענגין זיין צייט אוף תענוגים פון גוף אונ ער זאל ניט גיוועזן קופין דער מיט שלמות צוא זיין נשמה האטשי ער איז גיוועזן קליגר פון אלי חכמים אונ רייכער פון אלי עשירים וויא ער איז גישטארבין האט ער דאך אלץ גמוזט לאזין דא ווער וואלט פון אים גידענקט אונ ווער וואלט אים דער מאנט צוא גוטן אונ ווער וואלט דער ציילט זיין גדולה אז דער פון קענין זייא זעך ניט אפ לערנין קיין שום גוטע זאך וויא וועלין אום זוסט פאר ברענגין די צייט אבר ניט אזו אז ער האט אלי זייני טעג עוסק גיוועזן פאר זיין נשמה · וויא עס איז גישריבן אין זייני דרייא ספרים וויא מען זאל בגיטיגין די נשמות וויא מען זאל האלטין די תורה אונ מצות דם איטליכער מענטש לערינט אין זיי אונ גידענקט אים אונ זאגט גיבענטש זאל זיין דער וואס האט אונז גיפירט אין רעכטין וועג · ואתה אונ דו רייכער מאן טוא דם אלץ קעגין דייני אויגין אונ לאז דיין געלט ניט זיין איין האק אפ צוא האקין אלי ביימר פון וואלד גרויס צוא מאכן דעם פייער אין גיהנם עס זאל ברענגין תמיד צוא בראטין איטליכם שטיק פון דיין גוף אונ צוא מערין רויך דיר בלינד צוא מאכין דייני אויגין אונ שווארץ מאכין דאס גישטאלט פון דיין פנים אונ זאלסט דיר ניט קופין מיט דעם געלד מקטרגים זייא זאלין אין דיר נקמות טאן וואס קיין מזיק אונ קיין פאר דארבער קען ניט טאן אונ צוא גראבין טיפע גריבער פון דיינט וועגן זעלבסט ביז אין דעם גרוסין תהום אריין וואס עס זאלן זיך אפילו איין זאמלין אלע פועלים פון דער וועלט אונ זאלין גראבין וויא לאנג דיא וועלט שטייט וואלטין זייא ניט גיקאנט אזו אטיפין גרוב גראבין אונ מיט דיין געלט וועסטו עס יוא גראבין דוא זאלסט זיך אליין דריגען אריין ווארפין אז דוא וועסט שטארק

תאמר שיזכירוך על מעינות שעשית ובנינים שבנית וכרמים שנטעת מלבושים יקרים שלבשת · מה תועלת עולה לך באשפתו של גיהנם אשר אתה מושלך בו ככלב מוסרח האם יוכל הזכירה הזאת להושיעך משם ולתת מנוחות לנפשך כי אז בזוכרם שמך על הפעולות הגופניות אשר בהם טרחת תחיל תזעק בחבלימו נפשך בקול תאניה ואניה ואין לך מושיע תחת אשר טרח הקב"ה עמך ליוצרך בבטן אמך ולשומרך תשעה חדשים שלא תצא נפל והוציאך לאויר העולם בשלום והגדיל עמך חסדיו כל ימי חייך והשפיע עליך מעושרו לגדלך ואתה לא טרחת לכבודו כלום ובטוב שהטיב עמך הכעסת אותו ולא השגחת למצותיו ולא בעסק חפצו ורצונו להלוך בדרכיו הנעימים ככתוב בתורת משה והלכת בדרכיו מה הוא חנון וכו' במקום אשר הכין לך על זאת יותר מכל בני גילך צ בהעשיר אותך בעושר ונכסים · ולמה לא תקנה בעושרך בית מושב עיר חומה בעולם הנצח במקום תרשישים ואופנים ותכין לך עבדים לשמשך שם הם מלאכי רום הנעשים במעשיך הטובים ובהבל היוצא מפיך בנחום האבלים ובדברי הפיוסים לעניים ונמוכי הרוח ובקיום כל החיוב המוטל עליך להשלים לטוב לך כדי לצאת מעולם הזה ולעוף השמימה לבית תענוגי נפשך אשר חצבת כמלך ההולך מהיכל להיכל יקר ממנו שאין שטן ופגע רע בלכתו ממקום למקום כן לא ישיגוך פגע רע בצאתך מן העולם כי כולם יברחו מפניך מיראתם שלא ישרפו משלהבת אש נשמתך הטהורה תחת אשר עבדת את ה' אלהיך שנמשל לאש בוערה :

ונחזור למוסר הנוגע לכל אדם יחד עשיר ואביון האומרים פה אחד איך יוכל אדם אשר מחומר קרוץ ומטפה סרוחה נזרע להזדכך עצמו לעלות במעלות עליונות ולהביו

צ בני מזלך

אונ דארט ארום וועסטו שוועבן צו גיין צוא דיא פירכטערליכע יסורים וואס מען וועט דיר אן טאן · ומה אונ וואס פאר אזכר וועסטו איבער לאזין דיר וועסטו וועלין זאגין אז מען וועט דיך גידיינקין פון וועגין דיא ברונין וואס דו האסט געמאכט וועגין די בנינים וואס האסט גיבויט אונ ווייגערטנער וואס האסט גיפלאנצט אונ דיא טייערע קליידר וואס האסט אן גיקלייד וואס פאר אהילף וועט דיר דס אבער זיין אז דוא וועסט ליגען אין דעם גיהנם וואס דו וועסט דארט זיין גיווארפין וועט דען דאס דיר דען קענין העלפין פון דעם גיהנם צוא געבין רואונג צו דיין לייב · ניין דאס זעלביגע צייט וואס מען וועט דיך גידיינקין אויף די ליבליכע ווערק וואס האסט זיך מטריח גיוועזן אין זייא דערמאלט וועט דיין לייב וויינען אונ שרייען מיט וויא טאג אונ קלאג אונ צוא דיר וועט ניט זיין קיין העלפר דר פר וואס גאט ב"ה האט זיך מיט דיר מטריח גיוועזן צו באשאפין דיך אין דיין מוטרס בויך אונ צוא היטן דיך ניין חדשים דוא זאלסט ניט ארויס איין נפל אונ האט דיך אויס גיצויגין אויף דער וועלט בשלום אונ הט מיט דיר גרויסע חסדים גיטאן אין אלע דיינע לעב טאג אונ האט דיר גימערט פון זיין רייכקייט דיך גרויס צוא מאכין אונ דוא האסט זיך פון זיין כבוד וועגין גאר ניט מטריח גיוועזן אונ מיט דעם גוטס וואס ער האט דיך בגיטיגט האסטו אים דער מיט דער צערנט אונ האסט ניט גיפרעגט אויף זיינע מצות צוא גיין אין זיינע זיסע וועגין וויא עס שטייט אין דער תורה אונ דוא זאלסט גיין אין זיינע וועגין אזו וויא ער איז איין דער בארמיגער אזו זאלסטו זיך אוך דער בארמין איבר ארימע לייט ווייל ער האט דיר מער אן גיברייט אז אנדרע מיט עשירות אונ נכסים · ולמה אונ ווארום זאלסטו דיר ניט קופין מיט דיין עשירות איין רעכט גימוערט הויז אויף דעם אייביגן עולם כלומר ווארום זאלסטו דיר מיט דיין עשירות ניט קופין עולם הבא אונ זאלסטו דיר אן גרייטין קנעכט זייא זאלין דיך בדינען דאס זענין די מליצים ישרים וואס ווערין באשאפין דורך דיינע גוטע מעשים אונ דורך דעם האך וואס גייט ארויס אויס דיין מויל בשעת דו ביסט מנחם אבלים אונ בשעת דוא רעדסט גוטע רייד צוא ארמי לייט אונ צוא די וואס האבין אנידעריג גימיט אונ אז דוא האסט מקיים גיוועזן אלי די שולדיקייט וואס אויף דיר איז גיווארפין צוא טאן פון דיין טובה וועגין כדי ארויס צוא גיין פון דעם עולם אונ צו שוועבין אין הימל ארין צו דעם הויז פון זעניפטיקייט צו דיין נשמה וועט דיך ניט גרייכין קיין שום בייז בגעגניש אלי וועלין אנטלופין פאר דיר ווייל זייא וועלין זיך פארכטין זייא זאלין ניט פאר ברענט ווערין פון דעם פייערדיגען פלאם פון דיין ריינע נשמה ווייל דו האסט גידינט גאט דיין גאט וואס ער איז גיגליכין צו איין ברענענדיג פייער : ונחזור אונ לאמיר זיך אום קערין צו די שטראף רייד וואס רידט אן אלע מענטשין גלייך סייא דעם עושר סיי דעם ארימאן וואס זייא זאגין ווי קען דר מענטש

במושכלות דברים נעלמים היושבים ברומו של עולם האומן כי יסופר שהשחור יתהפך ללבן היהפך כושי עירו ונמר חברבורותיו ק ואם יעלה על לב שהעופרת יתהפך לזהב אופיר ואבן מקיר ליהלום וספיר אף שיעשו בהם כמה וכמה מהפעולות והשינויים · כך אי אפשר לאדם אשר מעפר יסודו ורוח חיותו להפך ההויתו לבחינת רוחניות ולשום כמלאכי שמים חיותו · כל זה פתוי היצר הרע המצירו הסותם עיני שכלו · דלא ראי זה כראי זה כי אדם נמשל לאבן נופך ספיר ויהלום שבעת שמתחצבם נחצבו אינן כאירות שעליהם החלודה והקליפות רבו ובהתעסק האומן בהם מעט מעט להסיר הקליפה מהם אז הוא מגלה את הסתום היא האבן היקרה אשר תחתיה חתום ומבהיקה באורה בזוהר תפארה מתנוצץ לעינים כעצם השמים כן דומה בדומה האדם הנשמה שבו היא האבן היקרה והגוף המסבבה היא הקליפה והאומנים העוסקים לנקות הקליפה שהוא הגוף הם התורה והמצות עד שמגלין זוהר האבן הגנוזה היא הנשמה הטהורה · הבט וראה בחניך ואליהו ומשה רבינו ע"ה אשר עלו למרום בחיים הייתם ונכנסו בתוך להבות אש וניתן לחניך להיות ראש המלאכים ולאליהו מלאך הברית ולמשה להלחם עם כת האבירים ולנצח האדירים ותורה לישראל הוריד · וכמה מהשלמים אשר מבני חכמים שנכנסו בגן עדן ונפש (כמו אליעזר עבד אברהם וריב"ל) ואף השלמים שלא נכנסו במוחם והם קבורים בקבריהם אין הרקבון שולט בהם מסבת שגופם נהפך לאור בהיר ובנשמה מאיר · ואין הרקבון שולט כי אם בגוף בולט והם נתהפכו לצורה ואיך יפול בהם צרה · הרי שביד האדם אף שהוא בשר ודם לזכך חומר שלו ולהעלות בבחינת רוחניות על עסקו בתורה ומצות כי בטורח עסקו בהן מתפרק קליפת החומר מעליו כי הזיעה שמזיע בעוסקו בהן ממחה את החומר · ומזכך אותו

ק כתמים יש בעורו

וואס ער איז אויס ערד אויס לייטרן זיך צו אויף גיין אויף דיא אייבערשטי מעלות אונ צו פאר שטיין מיט שכל פאר הויליגע זאכין קענדען שווארץ פאר קערט ווערין צוא ווייס איין שטיין זאל פאר קערט ווערין צו אדימענט אזו איז ניט גימאלט צוא איין מענטש וואס פון ערד איז זיין גרונט צו פר קערין זיך צו איין רוחני זאך וויא די מלאכים · דאס איז אלץ נאר דאס איבר רעדונג פון דעם יצה"ר וואס ער פאר שטעלט דיא אויגין פון זיין שכל · דלא דען איינס צום אנדערין איז ניט גלייך · דען א מענטש איז גיגליכען צו איין דימענט שטיין וואס אין דער צייט וואס זייא ווערין אויס גיהאקט פון זייער ארט לייכטין זייא ניט ווארום דער זאווער ליגט אויף זייא אבער אז דער בעל מלאכה בעמיט זיך מיט זייא צו אפ טאן דעם זאווער אונ דיא קליפה דער פון דענמאלט אנפלעקט ער דעם טייערן שטיין וואס איז גיווען דרונטער פאר דעקט אונ טוט לייכטין מיט איר שיינקייט אונ עס טוט פונקלין די אויגין · אזו איז גלייך דער מענטש די נשמה וואס אין אים איז דאס טייערע שטיינדיל אונ דר גוף וואס ריגגלט זיא ארום איז די קליפה אונ די בעלי מלאכות וואס זענין עוסק צוא רייניקן די קליפה דאס זענין די תורה אונ מצות ביז מען אנפלעקט דעם גלאנץ פון דעם בהעלטנים שטיין דס איז דיא ריינע נשמה · הבט זעה אן חנוך אונ אליהו אונ משה רבינו ע"ה וס זענין לעבעדיגער הייט אין הימל ארייין אונ זענין ארייין גיגאנגין אין פלאם פייער אונ צו חנוך איז גיגעבין גיווארין די מעלה ער זאל זיין איין ראש פון אלע מלאכים אונ צוא אליהו ער זאל זיין א מלאך הברית אונ צו משה ער זאל מלחמה האלטין מיט די מלאכים אונ די שטארקע מלאכים מנצח צו זיין אונ האט ארפ גיבראכט צוא דיא ישראל די תורה אונ פיל צדיקים וואס די חכמים האבין גיציילט וואס זענען ארייין גיגאנגין אין גן עדן מיט זייער גוף אונ נשמה וויא אליעזר עבד אברהם אונ ר' יהושע בן לוי אונ אויך איז פאר האנדן פיל צדיקים וואס זענין ניט ארייין לעבעדיגער הייט אין גן עדן נאר זיי זענין בגראבין אין זייערי קברים אונ קיין פולונג גיוועלטיגן ניט אין זיי מחמת זייער גוף איז פר קערט גיווארין צו איין קלאר ליכט אונ טוט לייכטן אין דער נשמה אונ דאס פולקייט קען ניט גיוועלטיגען נאר אין איין גוף אונ זייער גוף איז אבער פאר קערט גיווארין צו איין רוחני זאך · הרי נוא איז דאך גידרונגין אז דר מענטש חאטשע ער איז בלוט אונ פלייש הט ער אין דיא הענט אוים צוא לייטרין זיין גוף אונ צוא ברענגין אים צוא איין הוכר מעלה וואס איז נאר רוחני דאס איז אז ער הט עוסק זיין אין תורה אונ מצות ווארום מחמת דער טירחא וואס ער איז עוסק אין דער תורה אונ מצות ווערט אפ גריבן פון אים דאס שלעכטיקייט פון דעם חומר דען דער שווייס וואס שוויצט בייא אים בשעת אז ער איז עוסק אין תורה אונ מצות דאס צו רייבט דאס גראבקייט פון דעם גוף אונ לייטערט אים אויס אזוי

בשמש המכה ברוב חמימותו במחנות הזהב ומהפך העפר מן האדמה לעפרות זהב · דיש זהב שנעשה מחמימות השמש המכה בכח באותו מקום (עיין בספר שער השמים) כך ג"כ חמימות עסק התורה שנמשלה לאש דכתיב אש דת למו ועסק מצותיה מהפכים את הגוף לצורה · כל זה ישים האדם נגד עיניו לא יסיר לבבו מלחשוב תמיד בדברים אלו הטובים והנעימים ויזכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו בארצות החיים · כי אוהב דעת אוהב מוסר והאוהב מוסר אוהב תורה והאוהב תורה אוהב יראה והאוהב יראה אוהב אהבה והאהבה מביאו לחקור בדרכי השם להדבק בו ולעבדו בכל לבבו ובכל נפשו ולמסור נפשו על קדושת שמו יתברך כי האהבה מקלקלת את השורה · וכיון שקושר אהבתו ביוצרו אינו חושש על בריאת גופו המחליש לעבודתו ולא על תואר יפיו להשחירו על עסק תורתו ולא על גובה קומת גופו להשחית על קדושת שמו הגדול ואדרבה שמחה הוא לו לומר מתי יבא לידי ואקיימנה כר"ע שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל ונפשו שמחה עליו כאשר אותה נפשו כל ימי חייו למות כך על אהבתו יתברך כמו שאמרו חכמים זלה"ה · וכמה שלמים כמותו מת על קדושת שמו יתברך וזכו למחיצה שאין בריה יכולה ליכנס שם ובודאי שלא הביאם לכלל זה כי אם התשוקה שהיתה להם באהבתו יתברך:

סיום שעמדו על דעתם עד יום מותם זכותם יגן ע"נו ועל כל ישראל אמן ואמן:

פרק ב ישמחו השמים ותגל הארץ כי צדיק מצרה נחלץ זה נח והוא יסוד עולם כי בלתו עמודי שמים ירופפו וכמעט כל הבריאה היתה חוזרת לתהו ובהו ברשעת פועלי און הם דור המבול שאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו ועשו סניף לכל צבא השמים

ווארום די זון וואס מיט איר פיל היץ שלאגט זיא אין דיא ערטער וואס מען גיפינט דארט גאלד אין דר ערד אונ דיא זון פאר קערט מיט איר היץ דיא ערד צוא גאלד דען עס איז פאר האנדן אזו אגאלד וואס ווערט דורך דעם וואס דיא היץ פון דער זון שלאגט שטארק דארטין אויף דער ערד ווערט פון ערד גאלד אזו אויך דאס דער היצונג וואס קומט דורך דער תורה וואס איז גיגליכן צוא פייער אונ דורך דעם וואס ער איז עוסק אין מצות דאס פר קערט דעם גוף צוא איין רוחני · דאס אלץ זאל דער מענטש דענקען ער זאל ניט אפ טאן זיין הארץ פון צוא טראכטין תמיד אין דיא גוטע זאכין אונ ער וועט זוכה זיין צוא זעהן אין דעם זיסקייט פון גאט אונ זיצען אין זיין פאליש דס איז עולם הבא · כי ווארום דער וואס האט ליב חכמה דער האט ליב שטראף רייד אונ דער וואס האט ליב שטראף רייד דער האט ליב תורה אונ דער וואס האט ליב תורה דער האט ליב יראה אונ דער וואס האט ליב יראה דער האט ליב אהבה אונ אהבה ברענגט אים צוא פארשטין אין גאטס וועג צוא בהעפטין זיך אין אים אונ צוא דינען אים מיט גאר זיין הארץ אונ מיט גאר זיין לייב אונ איבער צו ענטפערן זיין לייב אויף קדוש השם ווארום דאס ליבשאפט פערבייגט דיא ארדענונג אונ ווייל ער וועט בהעפטין זיין ליבשאפט אין בשעפר האט ער גאר קיין זארג אויף דיא גיזונדהייט פון זיין גוף אויך ניט אויף דעם וואס זיין שיין גישטאלט ווערט שווארץ מחמת ער לערינט תורה אונ אויך ניט אויף זיין גוף צו פאר דארבין אים אויף קידוש השם אדרבא דאס איז אים נאך איין שמחה אזו וויא ר' עקיבא מען האט גיקעמט זיין פלייש מיט אייזערני קאמען אונ ער האט זיך נאך גיפרייד דרויף אזוא וויא אונזערע חכמים האבן דער ציילט · נאך פיל צדיקים אזעלכי וואס זיי זענען אום גיקומן אויף קידוש השם אונ האבין זוכה גיוועזן צוא האבין אין גן עדן אזוא איין הויך ארט וואס קיין בשעפניש קען אהין ניט קומען אונ דאס איז געווים נאר מחמת דעם גלוסטין וואס זייא האבין גיהאט אין דעם ליבשאפט פון גאט יתברך זינט זייא זענען גיקומן צום שכל ביז אין טויט · זייער זכות זאל מגין זיין אויף אונז אונ אויף אלע ישראל אמן:

פ' ב ישמחו עס זאל זיך פרייען דיא הימלען אונ דיא ערד וואס דער צדיק נח איז אויס גיצוגין גיווארין פון דער צרה אונ ער איז דער יסוד פון דער וועלט ווארום ער זאל ניט זיין קיין צדיק וואלט ער ניט נצול גיווארין פון דעם מבול וואלטין אלע בשעפניש פאר קערט גיווארין צו וויסט מחמת די ווערגי דאס זענין דער דור המבול וואס זייא האבין גיזאגט צו גאט קער דיך אפ פון אונז צו וויסן דייני וועגן ווילן מיר ניט · אונ האבין גימאכט דיא שטערן פאר אפ געטער אונ האבין פון זיך אראפ גיווארפין דעם יאך פון דעם וואס האט זייא בשאפין אונ זענען נאך גיגאנגין נאך דעם

ופרוק מעליהם על מי שבראם וילכו אחר שרירות לבם ויבחרו בכל רע ועלה בעצתם להרבות
במטעת כרמים לשתות מן היין להשתכר עצמם להמשיך תאות יצרם לכל אשר לבם חפץ
לבא על הנשואה ועל הזכר ולהתערב זרעם שלא במינם עם בהמה חיה ועוף ועשו כל התועבות ·
והשם יתברך השפיע עליהם מרוב טובו אולי יחזרו ויתנו לב לשוב בחמדה שלא לאבד רוב
השלוה והטוב אשר השליטם השם יתברך · כראותו כי לא היו שבים הרעיש עליהם את ההרים
והגבעות אולי יכנס מורך בלבבם לשוב · וגם לזאת לא שמו לבם והעמיד עליהם כרוז להכריז
עליהם הרע העתיד לבא עליהם זה נח וקבע להם זמן ק"ך שנים בעשיית התיבה שעשה נח
אולי יתנו לב לשוב ויתנו כתף סוררת ועוד הוסיפו לחטוא וחזר וקבע להם זמן עוד שבעה ימים
מאבלו של מתושלח הצדיק והשמיע ממרום לכל יושבי הארץ ההספד שעשו למתושלח בשמים
והיו יורדין דמעות של חיות הקדש למטה כמ"ש חכמים ז"ל (הביאו הילקוט סדר נח) · וכוונתו
יתברך היה שיכירו מעלת הצדיק כמה היא ואולי ישובו וכאשר ראה כי לא שבו מדרכם הרעה
ויאמר ה' לנח קץ כל בשר בא לפני וכו' כלומר באתי עד קץ כל אחד ואחד מהם וראיתי שאין
צדיק עתיד לצאת מאחד מהם ולכן הנני משחיתם מן הארץ · רק אותך ראיתי צדיק לפני בדור
הזה עשה לך תיבת עצי גופר להסתיר עצמך מהקטרוג והנך ניצול מכלם עם בניך הצדיקים
כמותך ואשתך ונשי בניך עמך ומכל הבריאה שלא השחיתו יגצלו עמך וממך אני מיסד
עולם כבתחלה :

ואתה בן אדם שים לבך לדבר הזה לראות ולהכיר גודל רחמנותו יתברך עם האדם ועד
כמה מאריך אפו שלא ימות חייב כדי להטיב עמו·הבט וראה כמה האריכו אנשי דור

ווילן פון זייער הארץ אונ האבין אויס דער וויילט אונ אליז דאס בייז אונ האבין גיהאלטין איין עצה
צו מערין וויין גערטינער צו טרינקין וויין אן צוא שכערין זיך כדי נאך צו גיין דיא גלוסטיקייט פון
יצה"ר צוא אלעסען וואס זייער הארץ האט גיגלוסט אונ גיטאן אלערלייא אום ווערדיקייט אונ גאט
ב"ה האט זייא גיגעבין פון זיין פיל גוטץ טאמער וועלין זייא חרטה האבין אונ וועלין תשובה טאן כדי
זייא זאלין ניט פאר לירין דאס פיל שלוה אונ גוטץ וואס גאט ב"ה האט זייא גימאכט דריבר גוועלטיגן ·
וכראותו אונ אז גאט ב"ה הט גיזעהן אז זיי האבין קיין תשובה גיטאן הט ער אוף זיי גמאכט שטורמן
דיא בערג טאמר וועלין זייא מורא קריגן אונ וועלין תשובה טאן אבער זייא האבין צו דעם אוך זייער
הארץ ניט גיטאן · האט גאט ב"ה אוף זייא אוף גישטעלט נח ער זאל זייא אן זאגין דאס בייז וואס איז
אן גברייט צו קומען אוף זייא · אונ האט זייא גיזעצט אצייט הונדרט אונ צוואנציג יאר וואס נח האט
גימאכט דיא תיבה האבין זייא צייט תשובה צו טאן אונ זייא האבין זיך אוועק גיקערט פון גאט אונ
האבין נאך גימערט צוא זינדיגין האט גאט זייא גיזעצט נאך אצייט דיא זיבין טאג פון דעם אבילות
פון מתושלח הצדיק אונ האט גימאכט הערין פון דעם הימל צוא אלי מענטשן פון דער ערד דעם
הספד וואס מען האט גימאכט אין הימעל צו מתושלח הצדיק אונ דיא טרערין פון דיא (חיות הקודש)
האבין אראפ גיגידערט פון מתושלח ווענין אזו וויא דער ילקוט שרייבט · וכוונתו אונ גאט האט עס
דרום גיטאן כדי זייא זאלין דער קענין דיא מעלה פון איין צדיק וויא גרוס עס איז בייא גאט אונ
טאמער וועלן זייא תשובה טאן · וויא גאט ב"ה האט גיזעהן אז זייא האבין קיין תשובה גיטאן האט
גאט גיזאגט צו נח (קץ כל בשר בא לפני) דער סוף פון אלע באשעפיניש איז גיקומין פאר מיר אונ
וויא ווייטר שטייט כלומר איך האב גיזעהן דעם סוף פון זיי אז קיין צדיק ווער ניט ארוס קומין פון
איינעם פון זייא דרום וועל איך זייא פאר דארבין פון דער ערד נאר דיך האב איך גיזעהן איין
צדיק פאר מיר אין דעם דאזיגין דור מאך דיר איין תיבה פון פומסין האלץ דוא זאלסט דיך דארט
פאר בארגין פון דעם קטרוג אונ פון דעם גאנצין דור אונ דו ועסט נאר ניצול ווערין מיט דייני קינדר
וואס זייא זענן אזעלכי צדיקים וויא דו אונ דיין וויב אונ דייני ווייבר מיט דיר אונ פון אלערלייא
באשעפיניש וואס האבין ניט משחית דרכם גיוועזין וועלין מיט דיר נצול ווערין אונ פון דיר וועל איך
גרונד פעסטיגין איין וועלט אזו וויא פריער :

ואתה אונ דוא מענטש טוא דיין הארץ צוא דער דאזיגער זאך צו זעהן אונ דער קענין דאס גרוס
רחמנות וואס גאט ב"ה האט אויף דעם מענטש אונ ביז וויא לאנג ער ווארט כדי ער זאל ניט
שטארבין אן תשובה · זעה ווי פיל גאט ב"ה האט גיווארט צו דיא לייט פון דור המבול זייא זאלין ניט

המבול כדי שלא ימותו חייבים וכל זה מכחיש סברת כת המינין האומרים שהאדם לא נברא אלא לנקמה כמו שכתב הרב ברוך ן' ברוך ז"ל (בספר קהלת יעקב פירוש על קהלת דף ל"ד ע"ג) וזה לשונו יש סברא מהאפיקורסים בראותם מקרי הזמן ומאורעותיו הרעים והטובים שבו והוא מזוג במי ראש ולענה אמרו שהאדם לא נברא אלא לנקמה ממנו ואם נותנים לו גדולה לאדם הוא כדי להשפילו ולהשליכו משמי מרומים כדי שתכבד עליו הירידה ומצינו שהאדם בעולם הזה לא ישקוט ולא ינוח מרוגזו וכל ימיו ושנותיו מכאובים ויכלה ימיו בהבל ושנותיו בבהלה והוא מעותד אל המקריים הרעים העתידים לבא עליו הן מצד המערכה הן מצד הגלגלים המניעים את היסודות המחייבים רעות רבות והשחתות גדולות בזה המציאות הן מצד התחלתו הפחותה הוא ההיולי הראשון (וכבר אמרו עליו שהוא סיבת ההפסד והכליון לפי שהוא לובש צורה ופושט צורה) היותו בלתי עומד ומשתנה בכל רגע ורגע והכל בכח ולא בפועל ואם מצד השגותיו הם פחותות וחסרות שהם מן המאוחר אל הקודם א ואיך יאמר שיגבר ויעלה אל השלמות איש אשר כזה נגוע מוכה אלהים ומעונה ע"כ · והנה מכל מה שכתבנו ממה שהאריך הקב"ה עם דור המבול כדי שישובו מפיל ארצה הסברא הרשעה החשוכה והאפלה הזאת של האפיקורסים אלו ימח שמם והכתוב מכריז טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו ודרשו חז"ל ומרחמיו נותן לבריותיו כלומר מלבד שהוא רחמן נותן לבריותיו מרחמיו שיתנהגו כמדתו לרחם כל אחד על חבירו · והעולם לא נברא אלא להיטיב עם בריותיו ואדם צועק בצרתו ומציל אותו וכל התורה והנביאים מכריזים על גודל רחמנותו יתברך עם האדם · והתלמוד והמדרש מספרים כבוד אל מענותנותו יתברך שמו אשר כביכול כמה מצטער בהגיע רעה על רשע ואומר קלני מראשי כו' וכתיב עמו אנכי בצרה וכמה שמח בהיות משפיע ומטיב כי כעסו עם הרשעים הוא מטעם שמונעים להשפיע טובו בעולם וצער גדול למי שטבעו ומדתו להיות ותרן ומונעים ממנו מלתת ולהרבות ולהיטיב · ועל

א כלומר שהשגת האדם להשיג בעליונים הוא קשה לפי שהוא הולך בה ממטה למעלה ע"י הקירה הטבע ועי"ז בא לידיעת האל :

שטארבן רשעים · אונ דאס אלע לייקענט אפ דיא סברא פון דיא אפיקורסים וואס זאגין אז דער מענטש איז נאר בשאפין געווארין צוא ליידין · אזו וויא עס שרייבט רבי ברוך אין דעם ספר קהלות יעקב עס איז פאר האנדין וואס זאגין אז דער מענטש איז נאר בשאפין געווארין אז גאט ב"ה זאל זיך אן אים נוקם זיין אונ אויב מען גיט אמאל צום מענטש גדולה איז דאס נאר כדי אים דער נאך אראפ צו ווארפין פון דער הויכע מעלה כדי די ירידה וואס ער וועט דער נאך האבן זאל פר אים שווער זיין אונ מיר געפינען אז דער מענטש איז ניט גירועט אונ גישמילט אויף דער וועלט אונ אלע זיינע טעג אונ יארין זענין לויטער ווייטאג אונ דער שרעקניש אונ איז אן גיברייט צו שלעכטע טרעפונג אדר זיין מזל ברענגט דאס אלין מיט אדער די גלגלים ברענגין שלעכץ אונ גרוסע פר דארבונג אין דער וועלט אונ וויא קען מען זאגין אז אזו א מענטש וואס איז גישלאגין אונ גיפייניגט זאל ער אויף גיין צוא איין הויכי מעלה · אזו זאגין דיא אפיקורסים · והנה אבר פון דעם אליטען וואס מיר האבן גישריבן וויא גאט ב"ה האט אויס גיווארט דעם דור המבול זייא זאלין תשובה טאן דאס ווארפט וועק זייער סברא די פינסטערע פון די אפיקורסים ימח שמם · אונ דער פסוק זאגט (טוב ה' לכל) גאט איז גוט צו אלע (ורחמיו על כל מעשיו) אונ זיין דער בארמהערציקייט איז איבר אלע זיינע בשעפעניש · אונ אונזערי חכמים האבין דרויף אזו גידרשת אונ פון זיין רחמנות גיט ער צו זיינע בשעפעניש מדת רחמנות זייא זאלין זיך אויך פירין אזו וויא זיין מדה דאס איטליכר זאל זיך דער בארמען איינר איבר זיין חבר אונ די וועלט איז מער ניט בשאפין געווארין נאר ער זאל באגוטיגן מיט זיינע בשעפעניש אונ אז א מענטש האט עפיס ח"ו א צרה אויף זיך שרייט ער צוא גאט איז ער אים מציל אונ גאר דיא תורה אונ דיא נביאים רופין אויס אויף דעם גרויס רחמנות וואס גאט ב"ה טוט מיט דעם מענטש אונ די גמרא אונ דער מדרש דער צילין גאטס כבוד פון זיין ענוות גילובט איז ער וואס ער איז זיך כביכול מצער אז עס קומט עפיס בייז אויף דעם מענטש אזו וויא עס שטייט (עמו אנכי בצרה) אז עס קומט עפיס א צרה אויף א מענטש איז ער זיך כביכול אויך מצער דרויף אונ האט גרויס שמחה אז ער איז משפיע אונ בגוטיגט דיא מענטשין וואריום דאס וואס ער איז ברוגז אויף דיא רשעים איז נאר מחמת זיי פר מיידין אים פון צו משפיע זיין זיין גוטס אויף דער וועלט אונ דאס איז גרוסר צער צו אזעלכין וואס זיין מדה איז צו זיין איין מותרן אונ קענטשן פר מיידן אים פון צוא

וזה כתיב נוקם ה׳ ובעל חימה ורז״ל פירשו מה שפירשו (ועיין בע״ז פ״א) אך כפי דרכנו זה הפסוק מכריז על האמור דכיון שמדתו ית׳ להיטיב תמיד · ויש רשעים העושים מסך מבדיל בעונותיהם מלעבור השפע מתמלא חימה עליהם לעשות נקמה בהם לאבדם כיון שאינן שבים כדי שירד השפע ויתרבה טובתו לבריותיו ואדרבה עשה את האדם מפחד תמיד כדי שיהיה משועבד לעבודתו כלומר להטיב עמו ואם חטא לפניו מפחדו במקריות הזמן כדי שישוב לטוב לו · ובהיות כן היש ריע אהוב נאמן שיאהוב את רעהו וישתדל בטובו אף על פי שיצפה ממנו גמול שאיש את רעהו יעזורו · או היש אח שיחזיק לאחיו כל כך אע״פ שבשר אחד המה אשר מבטן אחד נוצרו ומצפה ממנו עזרה שלאחיו יאמר חזק · או שיש אב ואם שישתדלו כ״כ בטובת בנם אע״פ שמצפים ממנו כבוד והוד והדר ושיכלכלם לחם עד זקנה ועד שיבה כהקב״ה המשתדל כביכול להטיב עם בריותיו אע״פ שאינו מגיע לו כלום דכתיב אם צדקת מה תתן לו כו׳ ומה מידך יקח והוא מושל בכל מלכותו בכל משלה מלך מלכי המלכים ואדוני האדונים בורא יוצר ועושה הכל וכתיב מי הקדימני ואשלם ועכ״ז ברא עולמו בלבד להטיב עם בריותיו היש רחמן גדול ממנו היש מרחם ומטיב כמיהו · ולמה לא יתבייש האדם ויכסהו בושה וכלימה לעביר על צוויו ולבטל אחת ממצותיו חלילה · ילמוד האדם ממדתו לעבוד ליוצרו · מדת האדם שלא יעברו על דברו ולמה לא ינהג בן בבוראו שלא לעבור על דברו כאשר הוא חפץ בעצמו · מדת האדם שיתרבה כבודו ולמה הוא ג״כ לא ירבה בכבוד קונו מדת האדם שיכבדו אותו בניו ולמה הוא לא ישתדל לכבוד האב של כלם ה׳ צבאות שמו ולמה לא יתקנא האדם בהמלאכים שהם שוכני מרום והוא בעפר מושבו בהיות לאל ידו · להתגבר על מעלתם ולעלות על גבי מדרגתם כי מה מועיל קנאת אדם על חבירו להתגבר לעלות על גבי חומר כמותו היתפאר טיט על טיט למעלה ממך היש שבח לאבן אשר בראש פינה על היותה על חברתה · אין לשבח כי אם יציר חומר נברא המתגבר במעשיו לעלות למעלה ממלאכי השרת ולהכין מושבו תחת כסא הכבוד · וכיון שבידך בן אדם לעלות

געבין אונ גוטס צו טאן · אונ אויף דעם שטייט גאט ב״ה איז איין רייכער אונ איין הער פון צארין דאס מיינט דער פסוק אויף דעם שלעכטין מענטש וואָרום זיין מדה איז דאך תמיד גוטס צו טאן · ויש אונ עס איז דא רשעים וואס דורך זייערי עבירות מאכין זייא אצווישן שייד אז די שפע קען ניט אראפ קומן ווערט ער פיל אויף זייא אין כעס ער זאל אין זייא טאן אנקמה צו פר לירין זיי וויל זייא טוען ניט קיין תשובה כדי די שפע זאל אראפ נידרין אונ זיין גוטס זאל ער מערין צו זיינע בשעפניש אדרבא ער האט בשאפין דעם מענטש אז ער זאל זיך תמיד פארכטין פר אים צו טוען זיין דינסט כדי ער זאל מיט אים גוטס טאן אונ אז דער מענטש זינדיגט פר אים מאכט ער אים שרעקין מיט יסורים כדי ער זאל תשובה טאן איז דאס אלץ פון דעם מענטשינס טובה וועגין ובהיות אונ אז עס איז יוא אזו איז דען פר האנדין אזו איין ווארהאפטיגר ליבהאבר ווס זאל ליב האבין זיין חבר אונ זאל פלייסין אים גוטס צוא טאן חאטשע ער האפט דאך אז יענר זאל אים טובות אפ טאן אדער איז דען פר האנדין אזו אברודר ער זאל אזו פיל ליב האבין שטיצען דעם אנדרין ברודר חאטשי זייא זענין דאך גבארין גיווארין פון איין מוטר אונ דאך האפט ער אז דער ברודר זאל אים אויך אמאל העלפין אדר איז דען דא אזעלכע פאטר אונ מוטר וואס זאלין זיך אזו פלייסין אין דעם גוטס פון זייערע קינדר חאטשע זייא האפין דאך צו האבין פון זיי כבוד אונ נחת אונ זאל שפייזין אויף דר עלטר איז דם דען מתליך אז די אלע זאלין זיך פלייסין אויף דעם ווי גאט ב״ה פלייסט זיך כביכול צו טאן גוטס דעם מענטש ווען אויך ער הט גאר ניט דר פון · ווי אין פסוק שטייט (אם צדקת מה תתן לו) ווען דו ביזט גוט אונ פרום טוסטו דיר זעלבסט גוט דען גאט ב״ה דארף עס פר זיך ניט · ער הט אלץ בשאפין אונ טוט יעדען גוטס ווען אויך יענר הט נאך ביז ערשט קיין גוטס גיטאן · איז דען דא אויף דר וועלט אזו איין בארימהרציגער ווי גאט ב״ה · ולמה אונ ווארום זאל דר מענטש זיך ניט שעמין עובר צו זיין אויף גאטס גיבאט חלילה · דער מענטש גיהער זיך צו נעמין איין ביישפיל פון זיין פירונג ער זאל זיך אויך אין גאטס דינסט אזו פירין · למשל דער מענטש וויל דאס קיינר זאל אים ניט זיין דער ווידער נוא וויא קען ער זיין גאט ב״ה דר ווידר · דר מענטש וויל האבין פיל כבוד ובפרט פון זיינע קינדר אונ ווארום זאל ער ניט אפ געבין גאט ב״ה פיל כבוד · אונ ווארום זאל זיך דר מענטש מתקנא זיין אין אנדרע מענטשין בעסר זאל ער זיך מתקנא זיין אן מלאכים

בכולם זו איך ולמה תאחר עלייתך ולא די לזה אלא שאתה משבר מדרגות הסולם בקרדומות ע"י מעשיך הרעים שהם משברים וכורתים כחרב חדה ואיך תוכל נשמתך לעלות דרך שם במותך כי ברצותך לעלות תפול ממרומים לארץ נפילה בלי קימה ואל מי תקרא לעזרה להקימך · האם העבירות שעשית יעזרוך או הקטרוגים שמהם עשיתם יקימוך · ואם תשים פניך לרעיך אשר יפתוך לחטוא שיושיעוך עוד מי לך פה שתוכל לדבר עמהם ואם יצוייר שישמעו קולך יברחו בהחבא מפחד שומעם קול כאוב אשר מארץ יצפצף ולמה בהיות היכולת בידך להנצל מכל זה לא תשתדל כדי לבקש ישועת נפשך כי הרשעים שנאבדו מן העולם קח אותם למראה וראה מה שהגיע להם ופרוש מדרכיהם · ראה דור המבול דשרש הטאתם היו הגאוה שנתגאו (כארז"ל במדרש פ' בראשית) כי הגאוה היא שורש לכל עבירות שבעולם עד שאומר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד כארז"ל ותחזק עצמך בדבר הזה שלא לשמוע בקול יצרך לפתותך על הגאוה ובנוצחך אותו על הדבר הזה תוכל לנצחו בבכל כי כיון שנעקר השורש הענפים נופלים מאליהם :

והנני מלמדך שלא תכנס ותכשל בטומאת הגאוה · תחלה שים נגד עיניך שאינך בן חורין שיש מושל עליך נמצא אתה בחינת עבד היש צחוק גדול מזה לעיני השמש עבד מתגאה ולמה תתן מקום להזכיר שפלותך · שנית אם לבשת בגדי משי ובהם אתה מתגאה דע שאין פחיתות גדול מזה שאתה תתגדל בדבר היוצא מהתולעים ואם מה שיוצא מהם מעלים אותך נמצא שאתה טפל להם · ואם בגדי צמר לבשת ובהם נתגאית היאומן שהבהמה גדולה ממך שעמה

וואס האבין זייער איין גרויסע מעלה · אונ ווען דער מענטש טוט זיך שטארקין אין תורה ומצות קען ער קומן נאך צו איין העכערע מעלה · וכיון אונ וויל דו האסט יוא אין די הענט אויף צו גיין אויף אזו איין הויכע מעלה ווארום זאלסטו שפעטיגין דיין אויף גיין · אונ נאך מער דורך דיינע שלעכטי מעשים צו ברעכסטו די שטאפלען פון דעם לייטר מיט איין האקדען די שלעכטי מעשים צו ברעכין אונ שניידין אזו וויא אשארפי שווערד אונ ווי וועט דיין נשמה קענין דארט ארום ארויף גיין נאך דיין טוט ווארום אז זיא וועט וועלין אויף גיין וועט זיא אראפ פאלין פון דער הייך אויף דר ערד אזו אפאל וואס זיא וועט ניט קענין אויף שטיין אונ צו וועמן וועסטו רופין צו הילף אויף צוא שטעלין דיך · וועלין דיר דען העלפין די עבירות וואס דוא האסט גיטאן אדר דיא מקטריגים וואס דו האסט בשאפין מיט דייני עבירות אונ אז דו וועסט וועלין רופין דייני חברים וואס האבין דיך אן גירעט צו זינדיגין נוא וועמין וועסטו דען דארט האבין אז דו זאלסט קענין ריידין מיט זייא אונ ווען זיי וועלין הערין דיין קול וואס דו וועסט דענמאלט שרייען דא וועלין זייא אנטלויפין אונ וועלין זיך בהאלטין מחמת דעם פחד וואס זייא וועלין הערין דיין ביטער קול · אונ ווען דו האסט יכולת ניצול ווערין זאלסטו זיך ניט פלייסין צו זוכין די הילף פון דיין נשמה נעם דיר פר אשפיגיל דיא רשעים וואס זענין פר לארין גיווארן פון דר וועלט אונ זעה וואס הט זיי גיגרייכט אונ שייד זיך אפ פון זייער וועג · ראה זעה דעם דור המבול וואס זייער עיקר עבירה איז גיוועזן וואס זיי האבן זיך בעל גאוה גיהאלטן וויא עס שטייט אין מדרש דען די גאוה איז דער שורש פון אלע עבירות ביז גאט ב"ה זאגט אז כביכול איך אונ דער בעל גאוה קאנין ניט וואנען אין איין ארט אונ שטארק דיך אין דר זאך צו דוא זאלסט ניט צו הערין דיין יצה"ר וואס ער רעט דיך אן צוא גאוה אונ אז דוא וועסט אים מנצח זיין אין דער גאוה וועסטו אים קענין מנצח זיין אין אלי זאכין וואס ער וועט דיך אן ריידין ווארום אז דער ווארציל ווערט אויס גריסין דאס איז דיא גאוה פאלין שוין ממילא די צווייגין דס איז דיא איבריגי עבירות :

והנני אונ נון איך וועל דיך לערנין וויא ארום דוא זאלסט ניט אריין גיין אונ גשטראבילט ווערין אין דר טומאה פון גאוה · צום ערשטן זאלסטו מאן פר [illegible]ינע אוגין אז עס איז דא איין געוועלטיגר איבר דיר אונ דוא בוסט אקנעכט איז דאך אגרוס גשפעט אז אקנעכט זאל זיך בגאוה האלטין · דאס אנדערי אוב דוא האסט אן גקלייד זיידינע קליידר אונ מיט זייא האלסטו דיך בעל גאוה זאלסטו וויסן אז עס איז נארישקייט דוא האלסט זיך בעל גאוה מיט [illegible] אזא אזאך וואס קומט ארוס פון ווערים אונ דאס מאכט דיך חשוב ממילא מאכסטו דאך זייא מער חשוב פון דיר · וואס אונ אוב דיא ביסט אן גקלייד וועליני קליידר אונ מיט זייא האלסטו זיך בגאוה נוא איז דען צוא

שעמה אתה מתגאה · ואם בכלי פשתן היוצא השדה שנה שנה נתעפשת רע כי הוא צומח ואתה חי מדבר מי גדול ממי ואם כן איך תוכל להתגאות בכל זה · שלישית שים נגד עיניך שלא תעמוד ביופיך וכחך כל הימים אשר אתה חי על האדמה ובבא ימי הזקנה לא תוכל לנהוג דרכי הגיאות והיית צחוק לכל מכירך באמרם הזה האיש המשתבח איך נפל ונשבר והיה לקש · רביעית חשוב בדעתך שרוכך כבהמה בשעה שאתה צריך לנקביך וגוף המהפך כל פרי טוב הריח והגון לזבל ולסרחון יש לו מקום שיתגאה · חמישית העלה על דעתך ימי החולאים הבאים עליך אשר לבך נשבר בקרבך וכחך סר מעליך ולשונך לחכך דבקה וכמרורות פתנים בלשונך ואתה בארמון נופל וכעי מפלה א נופל על ערש דוי והרוח נודף והקדחת מלהך ואפיסת הכחות גוברות ודם שבלב מתמעט ומלאך המות לפתח רובץ · ששית אמור בלבך אדם אשר הודו והדרו עור דק אשר גופו מכסה ואם יסתלק ויתהפך מה שבפנים בחוץ כל הרואה עיניו יכסה מלהביט דבר מאוס כזה ואיש אשר אלה לא יתגאה · שביעית תן דעתך באיש המנוגע מה מאוס לראותו ומה חרפה להביטו וכיון שלאיש יקרה זאת מה מקום יש לו להתגאות · שמינית בשומך נגד עיניך כי לא לעולם הוסן ב היש מבטיחך שתתנהג כל ימיך בגאותך ואם היום או למחר נפול תפול תמצא כל העולם שונאים לך ואין מנחם ואין מרחם עליך וכאשר עשית כן יעשה לך · תשיעית שים נגד עיניך כל הגאים שקדמוך מה עלה בידם כי היו לקלון ולחרפה לכל באי עולם · ראה מה שאירע לנבוכדנצר שגאותו גרם לו להתהפך לבהמה והמן מרוב גאותו ירד לתחתיות ארץ ודור

א לשון חורבה ושממה כישעיה י"ז והיתה מעי מפלה : ב הממון והנכסים :

גלייבין אז דיא בהמה איז חשובר פון דיר ווארום דוא האלסט זיך בגאוה דורך איר אונ אוב ד'
ביסט אן גיקליידיט מיט פלאקסני קליידר זאלסטו וויסן אז דאס איז אזוי וואס שפראצט ארוס פון
דער ערד אונ דוא ביסט איין מענטש וואס קען ריידען נוא ביסטו דאך בוודאי חשובר ממילא ווי
קענסטו דיך בגאוה האלטין מיט דעם אלעמין · שלישית דאס דריטע דענקע אז דוא וועסט ניט
בלייבין ביא דיין שיינקייט אונ דיין כח אלי טעג וואס וועסט לעבין אונ אז עם וועלין קומען דייני
אלטי טעג וועסטו דיך ניט קענין פירען מיט גיאות אונ וועסט ווערין איין שפעטונג צוא אלי וואס
קענין דיך זייא וועלין זאגין דאס איז דער מענטש וואס ער פלעגט זיך תמיד לויבין אצונד זעהט ווי
איז ער אראפ גיפאלין פון זיין מעלה · רביעית דאס פערדי זאלסטו זיך מיישב זיין אז בשעת דוא
דארפסט גיין דיין צורך טאן ביסטו גלייך ווי א בהמה אונ אזוא איין גוף וואס ער פאר קערט
אלע גוטי אונ גשמאקי עסין ווארג צוא מוסט אונ מיאוסקייט האט ער זיך עפיס בעל גאוה צוא
האלטין · חמישית דאס פיפטע לייג דיר איבער דיא קראנקע טעג וואס קומען אוף דיר וואס דיין
הארץ ווערט צוא בראכין אונ דיין כח ווערט אפ גטאן פון דיר אונ דיין צונג ווערט בהעפט צו דיין
גומין א ונ אין מול איז דיר ביטער אונ דוא פאלסט אוף דיין בעט פון ווייטאג אונ דער אטעם
קלאפט אין דם בלוט פון דעם הארצין ווערט מינער אונ דער מלאך המות רועט אוף דיין טיר ·
ששית דאס זעקסטי טראכט אין דיין הארץ אזוא א מענטש וואס גאר זיין שיינקייט איז א דינע הויט
וואס בדעקט זיין גוף אונ אוב דיא הויט זאל זיך פאר קערין דאס וואס פון אינווייניג זאל זיין פון אויסן
ווייניג דער וואס וואלט דאס גיזעהן וואלט צוא גמאכט זייני אויגן פון קוקין אוף אזוא א מיאוסי זאך
אונ א מענטש וואס האט דאס דאזיגי אין זיך ווייא קען ער זיך בעל גאוה האלטין · שביעית דם זיבעטי
שטעל דיר פאר איין מענטשן וואס ער איז מצורע וואס פאר איין מיאוסקייט עס איז אים צוא זעהן
אונ וואס פאר א חרפה עס איז צוא קוקין אוף אים אונ וויל אז ציא א מענטש קען זיך טרעפין דאס
דאזיגי נוא וויא קען ער זיך בעל גאוה האלטן · שמינית דאס אכטי דוא זאלסט גדענקן אז ניט אוף
אייביג איז דיין שטארקייט איז דען דא אזעלכיר וואס זאל דיר צוא זאגין אז דוא וועסט זיך פירען
מיט דער גאוה ווייל דוא וועסט לעבין אונ אז דוא וועסט היינט אודער מארגין אראפ פאלין פון
דיין מעלה וועלין אלע לייט דיר שונאים זיין אונ קיינער וועט דיך ניט טרייסטען אונ קיינער וועט זיך
אוף דיר ניט דער בארעמן אונ וויא דוא האסט גטאן אזוא וועלין זייא דיר טאן · תשיעית דאס
ניינטי טוא קעגין דיינע אויגין דיא אלע וואס זענען גוועזן פאר דיר וואס האבען זיך בעל גאוה
גיהאלטען וואס איז זייער סוף גוועזן דען דיא זענען גיווען צוא שאנד צוא אלע לייט פון דער וועלט

המבול היו לקללה לכל באי עולם באומרם מי שפרע מדור המבול· עשירות שים תמיד נגד עיניך שגאותך אינך יכול לנהוג בה כי אם בהקיץ ובעת שתישן יכולים לסבבך צעירים ממך לימים ועליך יצחקו ויתנו עליך רוק בפיהם ירימו קול בחרופים וגדופים ואתה מושלך כאבן דומם אין קול ואין עונה היש בזיון גדול מזה · הי"א אם תרעב היש כח בגאותך להחזיקך ולהעמידך בלי אכילה ושתיה לא כן כי פניך משתנים וכחך סר מעליך וכי איש אשר חייו תלוים על פת לחם יש לו מקום להתגאות · הי"ב אם המתגאה מתגאה בחכמתו ישים נגד עיניו חכמות הראשונים כגון ר"ע שהיה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות ודואג ואחיתופל שהיו שואלים על מגדל הפורח באויר ג שלש מאות שאלות וחכמת ריב"ז שלא הניח דבר שלא למד עד שיחת מלאכים שיחות שדין ושיחת תמרים כמו שהאריכו רז"ל בהפלאת תורתו וחכמתו וכן בחכמת כל חכמי התלמוד וכו' · ובהעלות כל אלו החכמים בדעתו יכיר חסרונו וריקותו ושפלותו ואפלתו וישפיל גאותו · ואם מתגאה בעשרו ישים נגד עיניו עושר המלכים וזועצי ארץ ויראה שהוא כלא תשוב · ואם מתגאה בגבורה יאמר בדעתו כיון שלא הגעתי לגבורת יהודה ושמשון אשר מקולם נפלו עוים בצורות ויעתק צור ממקומו מה גבורה יש לי כדי שאוכל להתגאות וגם יחשוב כי בזקנותו סר כחו מעליו · ואם ברוב בנים מתגאה וכי כלם חכמים כלם נבונים כלם עשירים כלם בלי מום הם ועוד וכי מובטח הוא שלא ימותו בחייו הרי רבי יוחנן היה מכריז

ג מגלה פ"ד דחגיגה · ופי' תיבה הרוכה כמגדל תלויה בחבלים · וי"מ ראשו של למ"ד למה היה גבוה מכל שאר האותיות : ד זה עצם של בן עשירי שמתו לו כל בניו :

ועה וואס וואט זיך גיטראפין צוא נבוכדנצר וואס זיין גאוה האט אים גורם גיוועזן ער זאל פאר קערט ווערין צוא איין בער אונ המן מחמת זיין פיל גאוה האט ער גינידערט אין דער הונטערשטער גריב פון גיהנם אונ דער דור המבול איז גיווארין צוא איין קללה צוא אלע לייט וואס קומען אויף דער וועלט מיט דעם וואס מיר שעלטין צוא אזעלכין וואס איז משנה דיבור (מי שפרע מדור המבול) דר וואס איז ווארין גיצאלט פון דעם דור המבול דער זאל ווערין גיצאלט פון דעם וואס איז משנה דיבור · עשירית דאס צעהנטי טוא קעגין דייני אויגין אז מיט דיין גאוה קענסטו מער ניט צוא ברויכן נאר אז דוא ביסט וואכינדיג · אבער אין דער צייט אז דוא שלאפסט קענין דיך ארום רינגלין יונגערי מענטשין שפעטין אום דיר אונ דוא ליגסט וויא איין שטיין : איז דא אגרעסירער בזיון דער פון · האחד עשר דס עליפטע אז דוא ווערסט הונגעריג האט דיין גאוה קראפט צו שטארקן דיך אונ צו דער האלטן דיך אן עסן אונ טרונקן עס איז דאך ניט אזו דיין פנים ווערט פאר ענדרט אונ דיין כח ווערט אפ גטאן פון דיר נוא אזו אמענטש וס זיין לעבן הענגט אן אויף אשטיקעל ברוט גיהער ער זיך דען בגאוה האלטין · השנים עשר דאס צוועליפטע אוב דער וואס האלט זיך בגאוה איז דאס מחמת זיין חכמה זאל ער באטראכטען דיא חכמה פון דיא ערשטע תנאים דהיינו רבי עקיבא וואס אויף איטליכען תג וואס שטייט אין דער תורה האט ער גידרשת בערג הלכות אונ דואג אונ אחיתופל וואס אויף דער הלכה פון (מגדל הפורח) האבין זייא גיפרעגט דרייא הונדרט שאלות · אונ די חכמה פון רבי יוחנן בן זכאי וס ער הט ניט גלאזט קיין שום זאך וואס ער האט ניט גילערינט דיא רייד פון מלאכים פון שדים פון בייטער אזוא וויא אונזערי חכמים האבען פיל גישריבן פון דיא וואונדער פון זיין תורה אונ אויך אין דער חכמה פון אלע בעלי הגמרא אונ אז ער וועט אויף ברענגין אויף זיין דיעה דיא אלע חכמים וועט ער קענין זיין חסרון זיין נידריקייט אונ זיין פינסטערקייט אונ וועט נידעריג מאכין זיין גאוה · ואם אונ אוב ער האלט זיך בגאוה מיט זיין עשירות זאל ער זעהן דס עשירות פון די מלכים פון דער וועלט דען וועט ער זעהען אז ער איז גאר ניט חשוב מיט זיין עשירות. ואם אונ אוב ער האלט זיך בגאוה מיט זיין גבורה זאל ער זיך טראכטן וויל איך האב ניט גיגרייכט צוא דער גבורה פון יהודה אונ שמשון הגבור וואס פון זייער קול איז איין גפאלן פעסטע שטעט אונ אשטארקער פעלזין הט זיך אוועק גרוקט פון זיין ארט מחמת זייער גשריי נוא וואס פאר איין גבורה האב איך אז איך זאל מיך דר מיט בעל גאוה האלטן אונ אויך זאל ער טראכטן אז אויף דער וועלט וועט זיך דר כח פון אים אפ טאן · ואם אונ אוב ער האלט זיך בעל גאוה מיט פיל קינדר זאל ער טראכטן זענין זיי דען אלע חכמים אלע פאר שטאנדיגי אלע עשירים אלע אן אמום אויך איז ער דען במוח אז זייא וועלין ניט

ואמר דין גרמא דעשיראה ביד י׳ כאמז״ל ועוד אם ימותו כלם מיתת עצמם היה לו לשמות במיתתם דאפשר אחד יפול במים ויחנק או יפול מן הגג וכאלה מאלה המקריות שמתגלגלים בעולם או יתקצצו בחופתם • ואם ביופיו מתגאה וכי יכול להיות יפה יותר מיוסף ולא נתגאה ואם היה בתכלית היופי ישים בדעתו כי בימי הזקנה והשיבה פניו משתנה וקמטיו מתרבים וצעירים ישחקו בו כי אז דומה לקוף כאחז״ל במדרש קהלת • הי״ג ישים דעתו תמיד בשורשו כי ילוד אשה הוא ועבר במקום השתן ב״פ א׳ כשהולידו אביו שנית כשיולדתו אמו ולאיש אשר אלה לו נשאר לו צד להתגאות • הי״ד גדולה מכולם יזכור תמיד יום המיתה ואז בלי ספק יכנע לבבו הערל ויחלש כחו ויסתלק גאותו • הט״ו יאמר בלבו מי שמקוה ברוב תאותו שיתהפך במותו מיד לרימה משום שאז בשרו עליו יכאב איך יוכל להתגאות כמו שפי׳ החסיד כמהר״ר יוסף יעבץ ז״ל על משנה מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רימה כלומר תקותו שיתהפך מיד לרימה • הרי ט״ו דברים כמנין גאוה שישים האדם נגד עיניו לשבר גאון עוזו • גם ישים האדם נגד עיניו כי השפל לא יפול לעולם שכן תראה שכל יושב על הארץ אינו יכול ליפול כיושב על כסא שיפול וישבר מפרקתו וכן יסתכל באילן שהשורש הטמון בארץ המובחר שבו והענפים כל כך שמתפשטין ועולים מתרככים ונחלשים כי דקות המה • ישים דעתו בשמיר שמשבר הרים וסלעים ושמירתו היה בהלוש שבמתכות תיבה של עופרת שהוא דבר רך ולא היה יכול לשברו • הנה הבהמות והחיות אשר כח אבנים כחם נצודים ונלכדים ביד האדם והיתוש והשלשול מרוב דקותו ושפלותו אף על פי שמזיקין לאדם אינו יכול לצודם • הבט וראה בארזים הגבוהים שמסבת גובה קומתם קוצצים אותם לבנינים וחציר גנות הסמוכות לארץ אין מי שיגע בהם ראה העפר הדק והנוצה מרוב קלותם ושפלותם ברוח קימ״א עולים למעלה וראשי האילנות הגבוהים נוטים למטה • הבט בתורה וראה אברהם אבינו ע״ה שהמשיל עצמו לעפר ואפר דבר שלא

שטארבין ביא זיין לעבין מיר גיפונין רבי יוחנן האט אום גירופין אונ גיוויזין דאס איז דאס ביינדיל פון מיין צעהנטין זון וואס ביא מיר איז גישטארבין • אונ אוך איז מיגליך אז איינער זאל ארייין פאלין אין וואסיר ארייין אונ זאל דער טרונקען ווערן אודר ער זאל אראפ פאלן פון איין דאך אונ דאס גלייכן וואס קען זיך טרעפין אוף דער וועלט • ואם אונ אוב ער האלט זיך בגאוה מיט זיין פיל שיינקייט זאל ער זיך טראכטין קען איך דען שענער זיין פון יוסף אונ ער האט זיך דאך ניט בעל גאוה גהאלטען • אונ אוב ער איז זייער שיין זאל ער טאן אין זיין דיעה אז אוף דער עלטער ווט פאר ענדערט ווערין זיין פנים אונ זייני קנייטשין וועלין זיך מערין אין יונגע קינדר וועלין שפעטין אום אים ווארום דענסמאלט ווט ער גליך זיין ווי איין אף אזוא ווי אונזערע חכמים האבין גיזאגט אין מדרש קהלתי השלשה עשר דאס דרייא צעהנטע זאל ער טאן תמיד זיין דיעה אין זיין שורש דען ער איז גיבארין גיווארין פון איין אשה אונ איז איין בשר ודם אונ ווי גיהער אזוא אמענטש זיך בעל גאוה צוא האלטין • הארבע עשר דיא פערצעטי איז גרעסיר פון אלי ער זאל תמיד גדענקען פון דעם טוט ווט גיוויס אונטערטעניג ווערין זיין הארץ אונ זיין גאוה וועט אפ גיטאן ווערען פון אים • החמשה עשר דאס פופצענטע זאל ער טראכטען אזעלעכער וואס נאך זיין טויט ווערט ער פאר קערט צוא ווערים ממילא ווי קען אזעלעכער זיך בעל גאוה האלטין • הרי נוא האסטו פופצעהן זאכין ווי (גאו״ה) טרעפט אן פופצעהן דאס דר מענטש זאל טאן דיא פופצעהן זאכין אנטקעגין זיינע אוגין צוא צוא ברעכין זיין שטארקע גאוה • אוך זאל דער מענטש טאן דענקין אז איינער זיצט אוף דער ערד קען ער ניט פאלין ווי אזעליכער וואס זיצט אוף איין שטול • אונ אוך זאל ער קוקין אז דער ווארציל וואס איז אין דער ערד איז דם שטארקסטי אונ דיא צווייגין וואס גייען ארום פון אים זענין ווייך אונ קענין אפ גריסען ווערען • ער זאל זעהן דיא בהמות אונ חיות וואס זענין שטארק ווערין באצווינגין ביא דעם מענטש אין דיא הענט אונ פליגין וואס זענין גאר איידיל אונ קליין קען ער זייא ניט דאפין • הבט וזה דיא הויכי טענין ביימער מחמת זייער הויכקייט האקט מען זייא אפ צוא בנינים אונ דאס גראז פון דיא גערטנער וואס זייא זענין נידעריג רירט זייא קיינער ניט • זעה אין דער תורה אברהם אבינו ע״ה וואס ער האט זיך גיגליכען צוא ערד אונ אש האט ער זוכה גיוועזן צוא זיין איין מרכבה צוא דר שכינה • נבוכדנצר האט זיך בעל גאוה גיהאלטין אונ האט גיזאגט איך וועל ארויף גיין אוף דעם הימל האט דר נביא גיזאגט דו וועסט נידערין אין גיהנם ארײן נח חייל ער הט זיך ניט בעל

יעיל לכל דעפר ואפר מעורב אין שום הנאה ממנו דכתיב ואנכי עפר ואפר וזכה להיות מרכבה לשכינה מעלה שאין למעלה ממנו וסמא"ל שהיה בשמים ונתגאה ומרד בבוראו השליכו הקב"ה לארץ. נבוכדנאצר נתגאה ואמר אעלה על במתי עב אך אל שאול ירד. הרי כל המתגאה יורד והמשפיל עצמו עולה. ראה לנח על שלא נתגאה באנשי דורו זכה לעלות למדרגת אדם הראשון יציר כפיו הקב"ה להיות אב לכל באי עולם דכלם בשם בני נח מתכנים דכל המשפיל עצמו מגביהים אותו מן השמים כדאיתא בזוהר פ' חיי שרה (דף קכ"ג) תוספתא זכאה איהו מאן דאזעיר גרמיה בהאי עלמא ה כמה איהו רב ועלאה בההוא עלמא והכי פתח רב מתיבתא מאן דאיהו זעיר איהו רב ומאן דאיהו רב איהו זעיר דכתיב ויהיו חיי שרה וכו' מאה דאיהו חושבן רב כתיב ביה שנה זעירו דשנין חד אזעיר ליה שבע דאיהו חושבי זעיר אסגי ליה ורבי ליה דכתיב שנים. ת"ח דלא רבי קב"ה אלא לדאזעיר ולא אזעיר אלא לדרבי זכאה איהו מאן דאזעיר גרמיה בהאי עלמא כמה איהו רב בעלויא לההוא עלמא עכ"ל. ואל יאמר אדם הנני קונה מדת השפלות כי רבה וקרה היא ואלך בדרך שלבי חפץ אחר תענוגי בני אדם לשתות במזרקי יין ושפלותי יגן עלי. הבט וראה בנח אחר שהתורה העידה עליו מצדקתו ותמימותו דכתיב נח איש צדיק תמים וצדיק תמים כולל שפלותו וענותנותו ועכ"ז כיון שנמשך אחר היין כמה נתבזה עד שהכתוב קראו איש אדמה כלומר איש כולו אדמה כאחד הרקים מחובר לחומר והכתוב מילל עליו דכתיב ויחל נח איש האדמה ויטע כרם וישת מן היין וישכר ויתגל וכו'. י"ג ווי"ן נזכרים בענין היין לשון וי ויללה כאחז"ל. שא נא עיניך וראה מ"ש מוהר"ם אלשיך ז"ל במוסר היין פ' נשא (דף קמ"ה ע"ג) וז"ל תוכחת מגולה לסובאי יין וזוללי בשר וגם בקרב ביתם ומה גם למתקדשים ומתועדים אל החניות כי יקראו איש את רעהו אל תחת הגפן ואל תחת התאנה תחת כל עץ רענן נצב על עין המים באמור אליו לכה נרוה דודים עד הבקר מיין הרקח נתעלסה באהבים באשישי ענבים ו כי במה יודע איפוא כי אנשים אחים אנחנו באהבה מסותרת אם לא נגילה ונשמחה יחד ביין ישמח לבב אנוש כי כוס בידך מלא מסך אף שמריה אשתה למען בריתך וגם עליך תעבור כוסי רויה ולקחתי מנחתי מידי למעני ויהי הקשר אמיץ ביני ובינך אהבת עולם מעתה ועד עולם כי נזכור אני ואתה עת יושבים צמדים שותים במזרקי יין כוס מלא ברכת ה' מלא הין וגם אתה אלי על הין הין ופי פערתי ואשאפה פעם אחד ולא אשנה כי לזאת יקרא חפצי בך וגם אתה את קבעת כוס חמתי שתית מצית ומי כמונו ריעים אהובים אהבת עולם לא תשכח. ויקומו ויעשו כן המה ורעיהם כיוצא בהם ויהמו בבואם לשתות ושתו ולעו וירם לבם

ה המשפיל עצמו מעולה הוא : ו כוסות יין :

נאוה גיהאלטין האט ער זוכה גיוועזן צוא קומען אויף דער מעלה פון אדם הראשון אזוא זיא אדם הראשון וואס איז גיוועזן דר פאטער פון אלע מענטשין אזו אויך נח. ווארום אלע לייט ווערן גרופן מיט דעם נאמן (בני נח) דיא קינדער פון נח ווארום דר וואס מאכט זיך נידעריג הייבט מען אים אויף פון דעם הימל אזו וויא עס שטייט אין זוהר. זכאה וואול דעם וואס מאכט זיך קליין אויף דר וועלט דר איז ווייער גרוס אויף יענער וועלט האט רב מתיבתא גיזאגט דער וואס איז קליין דער איז גרוס אונ דער וואס איז גרוס איז קליין גאט ב"ה מאכט גרוס דעם וואס מאכט זיך קליין אונ מאכט קליין דעם ווס מאכט זיך גרוס וואל דעם וום מאכט זיך קליין אויף דר וועלט איז ער גרוס אויף יענער וועלט. ואל דער מענטש זאל ניט זאגין איך וועל מיך שוין פירין אין דער מדה פון ענוה וויל זיא איז זייער טייער נאר איך וועל טאן וואס מיין הארץ גלוסט תענוגים אונ טרינקן פיל ווין אונ מיין ענוה וועט מגין זיין אויף מיר גאט זאל ניט מיך שטראפין. לוג אבער אונ זעה אין נח וואס איז גיוועזן איין אגנצר צדיק אונ זייער נידריג בייא זיך פון דעסט וועגין אז ער האט גטרונקן פיל ווין איז ער מבוזה גיווארין ביז דער פסוק רופט אים (איש אדמה) ער איז בהעפט צו דער ערד. זעה וואס ר' משה אלשיך שרייבט. עס איז איין מוסר צוא דיא ווין זויפירס אונ פלייש פרעסרס אין איינעני הייזר נאך מער צו דיא וואס טוען זיך איין זאמלין אין די גאר קעבין דען איינר טוט רופן דעם אנדרין אונ זאגט צוא אים קום אונ לאמיר זיך גיין אן זעצין ביז אין דער פריא מיט ווין מיר וועלין זיך פרייען מיט בעכיר ווין ווארום דורך וואס וועם קען וויסן אז מיר זענין פריינד נאר אז מיר וועלין בנאנד טרינקן ווין וואס ער מאכט פריילך דאס הארץ עס וועט זיין צווישן מיר אונ דיר איין אייביג ליבשאפט מיר וועלין גידענקין וויא מיר זענן גזעסן אונ האבין גטרונקן ווין זייער

ויהיו כל איש מהם כמוהו כפרעה חשוב בעיניו כמלך כי תירוש תנבב ובין חסר אל מי תירושי ואשוה יאמר ובגובה לבו ישתרר גם ישתרר על השתיה כדת גבורים לשתות יין · והנה כאשר יראה הרואה אותם בראשיתם צידה ברך יברך כי יראה על כל כוס וכוס תילי תילים של ברכות זה יאמר בנטותו את ידו אל גביע הקצף ז כה לחי תעמוד חי בשמחתך ביום חתונתך וזה ישיב ויאמר גם את ברם בריתך כהנה וכהנה ק׳ ברכות הערוכות בפיהם ובשפתותיהם אף במרעיתם וישבעו יצא לבם ויהלו לשתות בכלים מכלים שונים רבים ונכבדים מהראשתים וימלאו את כליהם כאשר יכלו שאת עד יגר מזה ואז יתהלל המתהלל באמת באמור מי כמוני גבור לשתות יין במדה טובה מרובה ובמדה שאדם מודד בו מודדין לכל אחד מהמסובין עד יצא מאפם ומכל היוצא מפיהם כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום · ואז למי אוי למי אבוי זה נופל כשוכב בלב ים וזה קם והכה את רעהו באבן או באגרוף וזה יצוא יצא ויקלל אשר שתה וישכרו עמו עד ששמחה לתוגה נהפכה תם אהבתם כבר אבדה ויסירו את כבודם בפי חזיר בצואה עוברת ונחת שולחנם צואה בלי מקום עד אפס מקום וזה ואת רעתם כי מר הרכה והענוגה שברעותיהם במנעמיהם · זולת שתים רעות אשר אלה ביין שגו בגזל ועריות · כי במשוך איש ביין את בשרו יבא עד ככר לחם ומלסטם את הבריות כי על כן צוה לנו יתברך להמית בן סורר ומורה כי מוטב שימות זכאי וכו׳ · וגם לץ היין הומה זימה כי מפנק ביין את בשרו האספסוף אשר בקרבו יתאוה תאוה ולגלות בשר ערוה כי בהשליך נפשו אחרי גוו נמשל כבהמות נדמה וכו׳ עד יחדו ידננו כי ישישו בני מעידם בכל היוצא מפיהם כדבר אחת הנבלות ומה ירמזון עיניהם אשר הם זונים אחריהם כי יחמו

ז כלומר שמגיה קלף הקב״ה על העולם :

פיל דאס ליבשאפט וועט אייביג ניט פר געסין ווערין · אונ ווי דר היצין זיך פון דעם ויין אונ ווערן דול אונ משוגע אונ זייער הארץ ווערט דער הויבן אונ איטליכיר פון זייא ווערט ביא זיך חשוב אזו וויא פרעה וואורום דער וויין מאכט אים ריידין אונ טוט זאגן צו וועמין זאל מען מיך גלייכן · והנה אונ דער וואס זעהט זייא אז זייא בענטשין איינס דאס אנדרי אויף איטליכין כוס ניט איינר דעם אנדרין פיל ברכות דער טוט זאגן אויף דעם בעכיר וויין דו זאלסט דער לעבין איבר איאר זאלסטו זיין געזונד אונ דר אנדרר ענפערט אים דו זאלסט אויך דר לעבין אונ פיל הונדרט ברכות דר נאך אז זייא ווערין שון זאט פון דעם וויין גייט שון אוועק זייער הארץ אונ הייבין אן צו טרינקן אין גרעסרי בעכערס דענסמאלט לובין זיי זיך איינער קעגין דעם אנדרין אונ זאגט וועער איז אזו שטארק וויא איך צו טרינקן וויין מיט אגרוסן כוס ביז דר וויין גיסט ארויס פון זייער מויל כמאוסי רייד · ואז אונ דאמאלט דר פאלט איינדר אונ דר שטייט אויף אונ שלאגט זיין חבר מיט אשטיין אודער מיט דעם פויסט אונ דר גייט ארוס אונ שעלט די וואס האבין גיטרונקן אונ האבן זיך מיט אים אן גישיכורט ביז די שמחה ווערט פר קערט צו טראערקייט אונ זייער ליבשאפט איז אוס אונ פר ביטן זייער כבוד אין שאנד · חוץ וואס דר פון קומט נאך ארויס עברות זאכן גזל אונ ניאוף וואורום אז דר מענש פר ברענגט זיין צייט אונ לאזט זיך אין שכרות אריין ווערט ער זייער ארום ביז ער קומט אויף בעטיל ברוט אונ ער איז דאך אבר גיוואנט צו טרינקן בגזלת ער לייט אונ דריבער האט גאט גיהייסן טייטן איין בן סורר ומורה וויל ער איז גיוויינט פרעסין אונ זויפין וועט ער בוודאי צום סוף בגזלן לייט וועט ער דענסמאלט גיטייט ווערין דורך דעם ב״ד האט די תורה גזאגט לאז ער בעסער גיטייט ווערין ווייל ער איז נאך זכאי אונ ניט אז ער ווערט שוין זיין חייב מיתה אונ אויך זנות קומט ארויס פון שכרות וואורום מחמת ער טרינקט פיל וויין רייצט אים אן דער יצה״ר צו מזנה זיין ער איז דאמאלט גלייך ווי אבהמה וואס האט קיין בושה ניט · כי דען ווער איז וואס האט זיך אריין גילאזט אין טרינקן אונ איז ריין געבליבן פון איין עבירה · אונזר ערשטער פאטר אדם הראשון האט גזינדיגט דורך וויין ווי די חכמים זאגן דר עץ הדעת איז גיוועזן איין בוים וואס אויף אים האט גיוואקסן וויין טרויבן האט חוה אדם גיקוועטשט דיא וויין טרויבין אונ האט אים גיגעבין טרינקן האט עס גורם גיוועזן דעם טויט אויף אלע מענטשין אונ נח האט גפונען חן אין דיא אויגין פון גאט דער נאך האט ער נישולדיגט מיט דעם וויין וואס ער האט גטרונקן אונ איז גשטראפט גיווארן · אויך נדב ואביהוא די קינדר פון אהרן ווען אריין גיגאנגן אין בית המקדש אונ גטרונקן וויין ווען זייא גישטראפט געווארן · אונ אז אפילו די לייט פאר

לבותם ויפעלו גויותם · כי מי שלח ידו ביין ונקה · כי אבינו הראשון חטא כאחז"ל גפן היתה
חוה סחטה ענבים ונתנה לו וימת הוא וכל זרעו · ונח מצא חן בעיני ה' ויאשם ביין ונמנעו
ואצילי בני ישראל (בני אהרן) שתויי יין נכנסו ועברו ונענשו ומורם מהם כיוצא בהם · והן אמת
כי אשר שתו וישכרו בימים ראשונים אשר היו לפנינו כאשר נכון היה בית ה' וארמון על משפטו
חטאתם לא כבדה מאד כי רוב טובתם התעה אותם ועל כן רבים שתו נימא · אך עתה כי
הנה בעו"ה רבים ישתו לא נימא כי אל ישמח ישראל אל גיל כו' יראה כי אזלת יד כי נפלה עטרת
ראשינו וגלינו מארצנו ומי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות ברע ובושת הפנים כיום הזה
כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו · ואף לזאת יחרד כל לב כי מה ראו על ככה ומה
הגיע אליהם השמחים אלי גיל ישישו כי ימצאו יין להתהולל בו · ולו חכמנו נשכילה זאת
קרענו את בגדנו ונלבש שק ואפר ונזעק זעקה גדולה ומרה עד פור התפוררה גוייתנו ואדמתנו
ויקרא זה אל זה ויאמר לכו ונשובה אל ה' בצום ושק ואפר ואל תתן פוגת לו עד יכונן ועד
יקים את סכת דוד הנופלת ולא די שלא יעשה כן כי אם שתחת היותם כאבלי אם ח כל ימותם
ולבלתי מלא שחוק פיהם הלא יאמרו נקחה יין ונסבאה שכר והיה כזה יום מחר ולא אמרו איה
ה' היש ה' בקרבנו אם אין · כי עונותינו היו מבדילים בינינו ובין אלהינו הלא נכלם כי אוי לאותה
בושה אוי לה לאותה כלימה ואבחר דרכי ואתנה שכר לאובד ויין למרי נפש ואשבה משומם
ואבכה בצום נפשי ואפר כלחם אוכל ושקויי בבכי עד ישקיף וירא ה' מן השמים לתקן עולם
במלכות שדי וישמח ה' במעשיו וישראל ישמח בעושיו עכ"ל · גם שא נא עיניך וראה מ"ש
הסמ"ג ז"ל (דף י"ד ע"א) על מצות השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך בענייני גאוה וענוה
וז"ל אזהרה שלא יתגאו בני ישראל כשהקב"ה משפיע להם טיבה ויאמרו שבריוח שלהם
ועמלם הרויחו כל זה ולא יחזיקו טובה להקב"ה מחמת גאונם שעל זה עונה זה המקרא ואומר
בפרשת ואתחנן ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת וכו' ואכלת ושבעת השמר לך פן תשכח
וכו' · וזה הפירוש שפירשתי מפורש בסמוך פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת

ח כמו שמסתכל על אמו ;

ציישן האבען יוא גטרונקן וויין אין נאך דם בית המקדש געשטאנען אונ זיי האבין פיל גוטס גהאט
אין דיא עבירה נאך ניט אזו גרויס גיוועזן מחמת זייער פיל גוטס האט זייא פאר פירט · אך אבער
אצונד אז בעו"ה דאס בית המקדש איז חרוב גיהער מען בוודאי ניט צו טרינקן ניט אזו אן שיכרין
זיך ווארום די קרוין פון אונזר קאפ איז אראפ גיפאלין אונ מיר זענין פר טריבן גיווארן אונ וועלכער
וואס בגערט לעבין אונ האט ליב זיינע טעג דר דארף זעהן אין דעם בייז אונ די בושה וואס הט אונז
גיטראפט פר ציישן דען אונזער לייב איז איין גיבוגן ביז צו דר ערד עס איז באהעפט אונזר בויך
צו דער ערד אונ אויך אויף דעם גיהער ציטרין איטליכעם הארץ אויך די מענטשין וואס פרייען זיך
אז זיא גפינען וויין צו טרינקען אונ אן צו שיכרין זיך מיט אים · ודו אונ הלואי וואלטין מיר גיטאן
מיט חכמה אונ גזאגט לאמיר ווידער קערין צו גאט מיט פאסטין אונ תשובה דאס גאט ב"ה זאל
אן בייטן אונ אויף ריכטן דם בהמ"ק ניט גינוג וואס זיי טוען ניט אזו זאגן זיי נאך לאמיר קופן וויין אונ
לאמיר זיך אן טרינקן מיט אלטן וויין אונ דעם אנדרן טאג טוען זיי אוך אזו אונ פארכטן ניט פר גאט ·
די דען אונזרי זינד האבן גיפאכט אצווישן שייד צווישן אונז אונ צווישן אונזר גאט פר וואר מיר וואלטן
זיך גידארפט שעמן דען ווייל איז צו דר בושה ווייל איז צו דר שאנד נייערט מען גיהער צו געבין ווין
צו אוועלכין וואס האט אביטער גמיט אונ צו מעורר רחמים זיין ביז גאט וועט זיך דער באריכן צו
פארעכטין די וועלט דורך זיין אלמעכטיגן קיניגרייך אונ גאט וועט זיך פרייען מיט זיני ווערג אונ
דיא ישראל וועלין זיך פרייען מיט זייער בשעפר · גם אויך זעה וואס דר (סמ"ג) שרייבט פון גאוה אונ
ענוה אויף דער מצוה (השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך) היט דיך טאמר וועסטו פאר געסין גאט
דיין גאט · שרייבט ער דאס איז איין פאר זאג אז דיא ישראל זאלין זיך ניט בעל גאוה האלטין אז
גאט ב"ה גיט זייא פיל גוטס אונ זאלין ניט זאגין אז דורך זייער כח אונ מידעקייט האבין זייא דס
אלין מרויח גיוועזן אונ וועלין ניט מחזיק טובה זיין צוא הקב"ה דען אוף דעם שטייט אין פסוק (ובתים
מלאים כל טוב אשר לא מלאת) אונ הייזר וואס זענין פיל מיט גוטס וואס דו האסט זייא ניט דער פילט
(ואכלת ושבעת השמר לך פן תשכח) אונ וועסט עסין אונ טרינקן היט דיך טאמר וועסטו פר געסין
גאט דיין גאט אונ דער פירוש שטייט אין פסוק (פן תאכל ושבעת) טאמיר וועסטו עסין אונ וועסט

ובקרך וצאנך ירבין וכסף וזהב ירבה לך וגו׳ ורם לבבך ושכחת את ה׳ אלהיך המוציאך מארץ מצרים וגו׳ ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה וזכרת את ה׳ אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. ומכאן אזהרה שלא יתגאה האדם במה שחננו הבורא הן בממון הן ביופי הן בחכמה אלא שיש לו להיות עניו מאד ושפל ברך לפני ה׳ ואנשים ולהודות לבוראו שחננו זה המעלה • ובמוסר השירה כתיב הלה׳ תגמלו זאת וגו׳ הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך • ושבח הכתוב הענוה שנאמר והאיש משה עניו מאד • ואמרינן בירושלמי דמסכת שבת פ״א מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסוליתה ט שנאמר ראשית חכמה יראת ה׳ וגו׳ • ונאמר עקב ענוה יראת ה׳ ואף שתשרה שכינה על הענוים שנאמר את דכא ושפל רוח • ודרשינן במסכת סוטה שכל המשפיל עצמו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות כולן שנאמר זבחי אלהים רוח נשברה ולא עוד אלא שתפלתו מקובלת שנאמר לב נשבר ונדכה וגו׳ • ואני דרשתי עוד כי אפילו משאלות לבם ותאותם שומע הקב״ה וממלא רצונם ואע״פ שלא התפללו על זה שנאמר תאות ענוים שמעת ה׳ תכין לבם תקשיב אזנך תפלת ענוים לא נאמר אלא תאות • תכין לבם כלומר מה שחושבים בלבם • צאו וראו מה שפירש דוד מלך ישראל ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם כלומר יש לי לדמות עצמי לתולעת שהוא תחת העפר בחרפה כך כשאדם מת העפר למעלה מראשו ולכך היה שפל לפני האלהים שהיה מפזז ומכרכר לפני בוראו כמו שאמר למיכל והייתי שפל בעיני ולפני אנשים כשקלל אותו שמעי בן גרא אמר הניחו לו וכל זה גרמה לו הענוה היתירה • והאריכו רבותינו בגנאי גסי הרוח במסכת סוטה שנקראו תועבה כדכתיב תועבת ה׳ כל גבה

ט פירוש לשועלם :

נאט ווערין אונ וועסט האבין פיל גוטס (ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה) אונ דו וועסט זאגין אין דיין הארץ מיין קראפט אונ מיין שטארקי מאכט האט מיר איין גישאפט דאס גוטס זאלסטו אזו ניט זאגין נאר דו זאלסט גדענקין אז גאט האט דיר גיגעבן קראפט צו איין זאמלין גוטס • מכאן פון דאנין איז איין אזהרה אז דער מענטש זאל זיך ניט בגאוה האלטין מיט דעם וואס גאט האט אים גיגעבן געלט מיט שיינקייט מיט קלוג שאפט נאר ער גהער זיין אגרוסר עניו אונ נידריג פר גאט אונ לייט אונ צו דאנקין זיין בשעפיר וואס ער האט אים גיגעבן די מעלה • אונ דער פסוק לובט די מדה פון ענוה (והאיש משה עניו מאוד) אונ משה רבינו איז זייער אגרוסר עניו גוועזן • אין ירושלמי שטייט וואס די חכמה האט גמאכט פר אקרון צו איר קאפ האט די ענוה גמאכט פר איין טריט צו איר שוך • עס שטייט אין פסוק (ראשית הכמה יראת ה׳) די פארכט פאר גאט איז די אן הייב פון חכמה אונ ביא ענוה שטייט (עקב ענוה יראת ה׳) די פארכט פון גאט איז די טריט פון ענוה די ענוה איז פיל גרעסיר פון (יראת ה׳) אונ די שכינה רוועט אויף די ענוים דען אזו שטייט אין פסוק איך וועל רוען מיט, עס וואס האט אנידריג גמיט אונ אויך דרשית די גמרא אז דער וואס מאכט זיך נידעריג איז גליך וויא ער איז מקריב אלי קרבנות ווארום עס שטייט (זבחי אלהים רוח נשברה) דער וואס האט איין צו בראכין גמיט איז גליך וויא ער שעכט קרבנות צו גאט אונ נאך מער זייער תפלה ווערט צו גיהערט וויא עס שטייט אין פסוק (לב נשבר ונדכה) איין צוא בראכין אונ איין צו שטוסין הארץ (אלהים לא תבוזה) טוט גאט ניט מבזה זיין • ואני מען קען דרשנין אז גאט הערט צו אפילו זייער גיבעט פון דעם הארץ אונ דער פילט זייער ווילין תאטשי זיי זענין גאר ניט מתפלל דרויף ווי עס שטייט (תאות ענוים שמעת ה׳) דאס גלוסטיקייט פון די ענוים האסטו גאט צו גיהערט כלומר תאטשי זיי בעטין גאר דרויף ניט נאר זיי גלוסטין דער צו הערט עס אויך גאט צו • צאו וראו זעה וואס דוד המלך האט גיזאגט (ואנכי תולעת ולא איש) איך בין איין ווערמיל אונ קיין מענטש גליך זיך צו אווערמיל ווס איז אונטער דר ערד אזו אויך אז דר מענש שטארבט איז די ערד העכר פון זיין קאפ אונ דרום האט ער זיך נידריג גיהאלטין פאר גאט אזו וויא ער האט גיזאגט צו זיין ווייב מיכל אונ איך בין נידריג אין מיינע אויגין אקעגין גאט אונ אקעגין לייט איז ער אויך נידריג גיוועזן ווארום אז (שמעי בן גרא) האט אים גישאלטין האט ער גיזאגט לאזט אים שעלטין אונ הערט אים ניט • והאריכו אונזרי חז״ל האבין זייער פיל גישריבין אין דעם גנאי פון בעלי גאוה דען זיי ווערין אן גירופין אום ווירדיג אונ ווערין ניט זעהן אין דער נחמה פון ציון אונ אונזרי חכמים ז״ל

לב ולא יראו בנחשת ציון כדכתיב כי אז אסיר מקרבך עליזי גאותך ולא תוסיף לגבהה
עוד בהר קדשי והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם ה׳ ואינו רוצה לומר עם עני
ממש שהרי כתיב לי איים יקוו ואניות תרשיש בראשונה להביא בניך מרחוק כספם
וזהבם אתם אלא ר״ל עם עניו וכן תרגם יונתן עם ענוותן · ואמר בספר משלי גאות אדם
תשפילנו ושפל רוח יתמוך כבוד ואמרו רז״ל מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה
ומותר האדם מן הבהמה אין כי אם עבודת הבורא יוצר הכל ולעשות לו נחת רוח עכ״ל ·
ולמה יתלבש האדם בגאוה שהוא לבוש מלכו דכתיב ה׳ מלך גאות לבש בהיות הדבר
גלוי ומפורסם לכל מי שיש לו מוח בקדקדו שהלובש פורפירא של מלך מתחייב בנפשו
תמצא וזה הורג עצמו בידיו ונדון במשפטי גיהנם עם חבריו המאבדים עצמם לדעת · נקוט
כלל זה בידך שכל המתגאה כל ימיו מכאובים ודאוגים כי הוא מרוב גאותו ורום לבבו כלם
כאין נגדו וכאלו חייבים לעבדו ולקום מפניו כעבד לפני רבו ולישב ראש על כל נשא ורם בין
זקן ונשוא פנים בין כ״ג הנכנס לפני ולפנים · ובעיני כל רואיו חשוב כקליפת השום ואין מי
שישגיח עליו לכבדו כנפל טמון ובבואו במקום אנשים אפילו קטן שביניהם לא קם ולא זע ואם
ידבר אין שומע ובראותו בזיונו מחזיר עורף להלוך הלאה ואין אומר ואין דברים מאיש או תינוק
לשלחו לשלום · ובראותו כך כלימה יכסה פניו וכראש פתנים בקרבו מרוב בושתו כי כפי גאותו
וחשיבותו בעיני עצמו כל זה קוצים כסוחים בצדו · ונמצא שכל עת ורגע מתמלא עברה ולבו
מלא דאגה וחוב שמחתו תוגה באומרו איך איש שר ואוהב חושבים אותו כאויב · ומאורעות
אלו תמיד לו ערב ובוקר וצהרים עד שמרוב צערו נופל על ערש דוי · צועק אוי ואין עונה וכדי
שירחמו עליו מודה ומכריז ואדם אין ואין עונה באומרם לא כן בדיו כ אלא מפני שקרקע עולם
הזיקתו · והחיים הרחיקתו מודה ועוזב ובאמת הוא כזב · ואם יקום ממטתו ישוב לשטותו ·
ומניחים אותו סולד בחילה אולי יהיה לו מחילה· ואם ימות באולתו מיתתו כפרתו והוא משתומם

כ נ״א לאמת כוכיו ·

על

האבין געזאגט זאיי זייער נידעריג בייא זיך ווארום דאס האפען פון אמענטש איז
ווערים אונ דאס וואס אמענטש איז בעסר פון אבהמה איז גאר נישט נאר ווען ער דינט דעם
בשעפיר אונ טוט אים אן נחת רוח · ולמה אונ ווארום זאל דער מענטש זיך אן קליידין מיט גאוה וואס
דאס איז דאס קלייד פון איין מלך ווארום עס שטייט גאט ב״ה קיניגט ער איז אן גיקליידיט מיט גאוה
אונ די זאך ווייסט דאך איטליכיר אז דער וואס קלייד זיך אן אין דעם מלכות קליידר איז הייב מיתה
סמילא דיער וואס האלט זיך בעל גאוה הרגית זיך אליין אונ ווערט גימשפט ווערין אין גיהנם מיט
אזעלכי וואס הארגינין זיך אליין · נקוט דעם כלל נעם דיר אז דער וואס האלט זיך בעל גאוה האט
ער אלי זייני טעג קריינקונג אונ דאגות ווארום מחמת זיין גאוה אונ זיין שטאלץ זענין אלי מענטשן
קעגין אים ווי גישט אונ ער רעט זיך איין גליך ווייא אלי זענן מחויב אים צו דינין אונ אויף צו שטיין
פאר אים אזו ווי אקנעכט שטייט אויף פאר זיין האר אונ זאל זיצין העכיר פון אלי גרויסי לייט אונ
באמת איז ער חשוב בייא דעם וואס זעהט אים ווי איין שאליכץ פון קנאביל אונ עס איז ניט דא
אזעלכיר וואס זאל פרעגין אויף אים אונ אז ער קומט צווישין לייט אונ טוט ריידין וויל קיינר ניט צו
הערין אונ אז ער זעט זיין בזיון קערט ער זיך אום אוועק צו גיין אונ קיינר זאגט אים ניט גייא גזונד ·
ובראותו אונ אז ער זעט אזו ווערט בדעקט זיין פנים מיט שאנד אונ פון וועגין בושה איז אים אינווייניג
אזו ביטער ווייא גאל ווארום לויט בייא אים איז אפ גישאצט זיין חשיבות אונ זיין גאוה איז דס
אלץ בייא אים ווייא דערנער אזו איז ער אלי צייט פיל מיט צארין אונ זיין הארץ איז פול מיט דאגה
אונ דאס מורעפט אים אלי טאג ביז דאס פון וועגין זיין פיל צער פאלט ער אין איין קריינק ארייין אונ
ליגט אויף דעם קראנקין בעט · צועק ער שרייט ווייא אונ קיינר ענטפערט אים איז ער מתודה אונ
שרייט אונ קיינר קערט זיך צוא אים ניט ווארום זייא זאגין וואס ער איז מתודה איז
ניט באמת נאר מחמת ער איז קראנק איז ער מתודה אונ פאר לאזט אלע זיינע מעשים
אבער אז ער ווערט אויף שטיין פון זיין בעט ווערט ער ווידער קערין צוא זיין שטות אונ לאזין
אים ליגין אין פארכט אונ ציטריניש · אונ ער פאר ווינדערט זיך אויף דעם וואס ער זעהט דאי והוא
אונ ער זאגט ווייא זאל אזו אמענטש ווייא איך ליגין אליין אונ אז ער טוט זעהן אז קיינר קערט זיך
ניט צו אים שיקט ער נאך דאקטורים אונ אז ער האט קיין געלט גיט פאר קויפט ער זיין קלייד

מאכיר

על הטראה איך איש כמוני בדד כאיש אשר שודד · ובראותו כן על ידי מסון כל רופא הוא דורשו ואין לו סוכר לבושו · אולי יעלה רפואה למחלתו אשר גרם בגאותו · ולמה אתה בן אדם אתה בונה בגאותך בית מושב׳ רופאים ומשכנות זקנות המוזרות ל בלבנה · הבאות להרים קינה באוי ואבוי · על כל בית ומבוי · בהבל שבפיהן מקוננות ובלבן מלות שונות בוכות בעיניהן ושמות שמחות בקרביהן · מצדיקות בפיהן ברוך מי שגזר כך לכל בריה ומתי יבא אבילות הבראה לקיים מצות מנחם אבלים באומרן להן האדם הבל הבלים קרו נחמה בלבבכם כי כך יארע לכם זקן ונער הכם ואיש בער :

פרק ג יבין הקורא ויסתכל השומע אתה בן אדם קח נא מפי מוסר ושים אמרי בלבבך שא נא עיניך וראה בתכונת גופך וממנו תלמוד ליישר אורחותיך יראו עיניך הליחה הנובעת מנחירך והמים הברווזים המתהוים בגופך ומקור השתן והרעי היוצא ממנו בחיים חיותו ובהתגבר על חום טבעי שבו קצת חסימות ממיני הקדחת המקריות המתגלגלות ובאות משנה פניו ותשלחהו לחרפות וארמון קומת הגוף תשפילהו לעי מפלה · ואם פרוח יפרח בעוד בשרו שאת או ספחת או אם יקרהו מפגעי הזמן פצע וחבורה ומכה טריה משימהו כנבלה סוסרחת אשר מריחו ינוסו למרחקים ·בהכרזה וטמא טמא יקרא ועליו ישרוק הזבוב ויתגבר הריטה חמרים חמרים ותבאש ערשו ועל לובן סדיני מטתו בהרות בהרות בכתמי הנדה מדם הסרחון הנובע ממנו והוא כחלל דומם בלי הרגשת הדבור וכגולם בלי צורה וכנוד נפוח מבלי שיוכל עין רואה להעיד על צורת פניו עם החוטם והוא גונח בקרבו לצמאון המים מאש הקודחת בו כתנור בוער ואין נשימתו נשמעת אפילו לקרובים אליו מרוב חולשתו ודקות הנשימה כדי שימלאו שאלת תאותו ויסלד בחילה ולא יחמול עד שיוצא נפשו חבל בחבל כחבלי היולדה · ואם יאריך בחוליו ימים רבים על מטתו יראו עיניו כידו א וחמת שדי ישתה בימים הרבים ההם ויצטמק גופו עד שיראו לחוץ בליטת עצמותיו ואבריו כג״לו שתה מי המרים המאררים כסוטה וישתנה צורתו ויתהפך כקוף בפני אדם וכל רואיו לא יכירוהו · ואפי׳ אשתו ובניו המורגלים עמו יכחשו בו לאמר אין זה אבינו אשר גדלנו ואשתו מיללת ואומרת אוי כי איננו כי בקטן הנולד

ל נשים המתקננות נשות לחור כלבנם א שכרו :

טאמיד וועט ער זיך דער מיט קענין היילין וואס ער האט גורם גיוועזן מיט זיין גאוה · אונ דוא מענטש ווארום זאלסטו דורך דיין גאוה בויען איין הויז דיא דאקטורים זאלין דארט זיצין אונ דיא אלטי ווייבר וואס קומן קלאגין מיט זייער מויל אונ אין הארץ האבין זייא אנדרי רייד מיט זייערי אויגין וויינין זיי אונ אינווייניג פרייאן זיי זיך אונ זאגין ווען וועט ער שוין שטארבין מיר זאלין מקיים זיין דיא מצוה פון צוא טרייסטין אבלים מיר וועלין צוא זייא זאגין דער מענטש איז גאר הבל נעמט אטרייסטונג אין הארץ · דרום גיהער דער מענטש זיך ניט בעל גאוה צוא האלטין :

פרק ג יבין הקורא ער זאל פאר שטיין דער וואס לייענט אונ זאל קלוג ווערין דער וואס הערט דוא מענטש נעם אן מייני שטראף אונ טוא מייני רייד אין דיין הארץ באטראכט דיין גוף וועסטו דיך לערנין גוט צו מאכין דייני וועגין לאזין דייני אויגין זעהן דיא ליחה וואס קוועלט פון דיין נאז אונ דיא מיאוס וואסיר וואס ווערט אין דיין גוף אונ וואס עס גייט ארויס פון דיר ביא דיין לעבין ובהתגבר אונ ווען עס שטארקט זיך אביסעל היץ פון דיא מיני קדחת וואס קומט אפט אויף דיא לייט ווערט שוין פאר ענדרט זיין פנים אונ זיין גוף ווערט איין גיבויגין אדר ווען עס שפראצט אין זיין לייב אגישווילעכץ אוואונד אביל אדר אמכה מאכט עס אים איין ריחרע אנטלויפין דיא מענטשין פון אים אונ דיא פליגין טוען אויף אים שמוצרין קלויבען זיך אויף אים אונ זיין בעט ווערט פאר מיאוסט · והוא אונ ער ווערט אזו ווי אדער שלאנגער מען פילט גאר ניט זייני רייד אונ ווערט ווייא איין שטיק ליים קיין מענטש קען אים ניט דער קענין אונ ער טוט זיפצין פון דארשטיקייט פון דיא היץ וואס ברענט אין אים אונ זיין קול ווערט ניט גיהערט מען קען ניט הערין זייני רייד מחמת שלאפקייט אונ זיין אטום גייט זייער שטיל ביז די נשמה גייט פון אים ארויס מיט גרויס ווייא טאג · אונ אז זיין קריינק גידויערט פיל טעג זעהט ער זיין בראך אונ זיין גוף ווערט איין גישרומפין ביז זייני ביינער ווערין ארויס גיזעהן גלייך אזו ווייא אסוטה אונ זיין גישטאלט ווערט פר ענדרט אונ זעהט אויס ווייא איין אף אונ אלי וואס זעהן אים דער קענין אים ניט ואפילו אונ אפילו זיין ווייב אונ קינדער וואס זענין מיט אים גיוואוינט גיוועזן לייקנין אין אים אונ זאגין דאס איז ניט אונזר פאטער אונ זיין ווייב קלאגט אונ זאגט ווייא גישריגין ער איז שוין נישטא דען ער איז גלייך ווייא אקינד אונ האט שון

הגולד דמי ותואר פנים אין לו וכנפל טמון בתוך מטתו מיצנע וחדל אישים בבטול ההרגשות והניעות החושים עד יקיצו מפני חיו ומרבים עליו בתפלה בארבע פינות הבית לפנות הבית ממנו ולבערו מן העולם ושישוב לעפר כמו שהיה · ולאיש אשר אלה לו ואשר כזה יקרה לו איך יתפאר בתואר צורתו ואיך יתרומם בגיפו המפואר וברום קומתו ואיך יתגדל בזרוע עוזו כאמר ידי רמה וכח עוצם ידי עשה לי את החיל הזה · ואיך יתגאה ברוב עושרו ובבגדי החמודות שעליו ואיך ישמח בהתגברו על חבירו על שער בת רבים ואיך יגיל בטובו ורוב בניו ואיך ישיש בכבוד שמקבל מאחרים ואיך יתחזק בבריאותו ואיך ירים קול בכעס על חבירו ואיך ירגיל עצמו במטעימות המעדנים ובמשתה היין · ואיך יתאוה לטיולים בגנות ופרדסים תחת כל עץ רענן בשקתות המים במקום נהרים יאורים תחת צללי אלה ואלון לשמוע שריקות קול צפור כל כנף ואיך יתקן ערשו במדיני פשתן הדקים ואיך יתעדן בשינת השחר ואיך יערב לנפשו קול שרים ושרות ואיך יתיפה בקשוטי היופי ואיך יסוך בשרו בשמן הטור ומיני ריח הטוב ואיך ישמח בצהות לשונו ואיך יהליץ עצמותיו בקלות המרוצה אשר ברגליו כאחד הצבאים אשר בשדה ואיך ימלא שחוק פיהו · כיון שעל כל זה נופל הצער והדאגה והיגון והמניעה והביטול כנ"ל · ועתה שמע בקולי איעצך ויהי אלהים עמך ויכלו בטוב ימיך ושנותיך בנעימים ותקבל שכר טוב בעמלך בעוה"ז ובעולם שכלו טוב עולם שכלו ארוך בעשותך כל הכתוב לעיל על צד היותר והרצון הטוב · יתפאר האדם בתואר צורתו ובצלם דמות תבניתו להלל לשבח ולפאר ליוצר יצורים אשר ברא את האדם מעין דוגמא של מעלה ויכוין על כל רואיו שיעלו צורתו בדעתם עלי משכב להיות להם בנים יפים כמותו לעמוד ביצרם כיוסף וכר' יוחנן דהוה יתיב בשערי טבילה על הכונה הזאת כנודע · ויתרומם האדם בקומת גופו להיות עומד בפרץ על כל צרה שלא תבא על הצבור להראות קומה ולהטיל אימה על הקמים לצער רבים או יחיד · ויתגדל ברוב עוזו להחזיק ביד נמוכי הרוח ולכל נרדף בצרה ולעזור עני ואביון ולכל אלמנה ויתום · ויתגאה ברוב עושרו ובבגדי החמודות שעליו תכלת וארגמן בתתו פיזור לאביונים ולהיות

קיין גישטאלט ניט אונ ליגט אין בעט אונ זיין הרגשה איז שוין בטל גיווארין ביז זיא ווערין פאר אומערט פון וועגין זיין לעבין אונ טוען תפלה ער זאל שוין שטארבין מען זאל אים שוין אויס ראמין פון דר שטובי · ווער אונ צו מענטש ווס האט דאס דאזיגי אויף זיך וויא זאל ער זיך בריממן מיט זיין צורה אונ וויא זאל ער זיך גרויס האלטין מיט זיין שיינעם גוף אונ מיט זיין גרוסי הייך אונ מיט זיין שטארקייט צו זאגין מיין שטארקייט כח האט מיר איין גיזאמילט דאס גוטס אונ וויא זאל ער זיך בגאוה האלטין מיט זיין פיל עשירות אונ מיט די שיינע קליידר אונ ווי זאל ער זיך שטארקין אויף זיין חבר אונ וויא זאל ער זיך פרייען מיט זיין גוטס אונ מיט זיינע פיל קינדר אונ מיט דעם כבוד וואס פרעמדי געבין אים וויא זאל ער ריידין מיט כעס צוא זיין חבר אונ וויא זאל ער זיך גיוויינין צו עסין זיסי שפייז אונ ווין טרינקין · וואיך אונ וויא זאל ער גלוסטין צוא שפאצירין אין גערטנר צו הערין דאס קול פון פייגל אונ וויא זאל אים זיס זיין דאס קול פון זינגין אונ שפילין אונ וויא זאל ער זיך צירין מיט שיינים צירונג אונ וויא זאל ער זיך שמירין מיט בשמים פון גוטין ריח אונ וויא זאל ער זיך פרייען מיט זיין לויטר לשון אונ וויא זאל ער לויפין וויא איין הירש אין פעלד אונ ווי זאל ער דר הילן זיין מול מיט גילעכטיר אז נאך דעם אליטען קומט צער אונ זארג אונ טרויערקייט אזוא וויא פריער איז גישטאנין · ועתה אונ אצונד הער צוא מיין קול איך וועל דיר איין עצה געבין אונ גאט וועט זיין מיט דיר אונ· דוא וועסט אום לעבין דייני טעג אונ יארין אין גוטין אין זיסקייט אונ וועסט געמין אגוטין שכר פאר דיין מידיקייט אויף דער וועלט אונ אויף עוה"ב אז דוא זאלסט פון דאס אלץ וואס אובין שטייט גיניסען אויף איין גוטען ארט דאס איז דר מענטש זאל זיך פרייען מיט זיין צורה אונ זיין גישטאלט צוא לויבען אונ בשיינען גאט ב"ה דאס ער הט בשאפין דעם מענטש פון דעם גלייכניש פון מלאכים · אונ דער מענטש זאל זיך דער הייבן מיט זיין גוף אז עס קומט ח"ו איין צרה אויף איין צבור זאל ער צו העלפין אונ צו ווארפין איין פארכט אויף דיא וואס ווילען מצער זיין פיל לייט אדער איין מענטש · ויתגדל אונ זאל זיך שטארקען מיט שטארקייט צוא שטיצען דיא וואס האבען אנידריג גימיט אונ צוא איטליכען וואס ווערט נאך גיאגט פון זיין חבר אונ צוא העלפין איין אריטאן איין אלמנה אונ איתום אונ מיט זיין פיל עשירות זאל

מחזיק ביד השקי תורת ה׳ תמימה ולהרבות צדקה וג״ח ולהטיל בכים ת״ח ולהלביש ערום מבלי לבוש ולפדות שבוים ולעשות נדבות לכל כלי הקודש ולהוציא הוצאות לקנות ספרים ושילמדו אחרים ולזון ולפרנס לבל שואל ולקבוע ישיבות לחלוק עמהם כזבלון וישׂשכר • וישמח בהתגבר על חבירו בשער בת רבים אם כונתו לבטל דברי תועה אם דבר נגד עניי עמו או אם הבל יפצה פיהו בדברו דבר הגורם קלות בתורה בעצמו או איזה מהרופי ללומדיה וכדומה לדברים אלו • ויגיל ברוב בניו ובטובו על שחננו השם בבנים ונתן בו היכולת לגדלם לתורה כדי שיעבדו אותו ויקדישו שמו בכל לבבם ובכל נפשם • וישיש בכבוד שמקבל ליישר אורחותיו באומרו בינו לבין עצמו מאמר הפייטן חטאי אלו ירוחון בם שכני אזי ברחו ורחקו מגבולי ואין מכבדים אותי כי אם בחושבם כי חסיד אני ואם ירגישו אחד מני אלף המעשים המכוערים יברחו למרחקים פן יזיק להם טומאת הבל פי • ונמצא הכבוד מביאו לתיקון מעשיו וראוי שישמח וישיש בו כיון שמדריכו אל היושר שלא יראו בו ערות דבר הגורם מניעת הכבוד • ויתחזק בבריאותו לקיים והגית בו יומם ולילה שהתורה מתשת כחו של אדם • ולעמוד על קיום המצות ולשמש תלמידי חכמים ולהלוך בשליחות מצוה • וירים קולו בכעס על חבירו למונעו מעבירה ולשבור זרוע רשע ולייסר לעוברים רצונו של מקום • ויתענג בטעימת המעדנים והמשקים הערבים ניסוך יין במים הקרים על נפש עיפה ודבש וחלב תחת לשונו לברך לבורא הכל על כל מין ומין מעין ברכתו • ולענג שבתות וימים טובים כאחז״ל קדשו במאכל ומשתה וכסות נקיה ולשתות במשתה היין בסעודה של מצוה לגמרה של תורה וברית מילה וסעודת בת ת״ח לת״ח וכדומה • ויתאוה לטיולים בגנות ופרדסים לבקשת התבודדות ב לעיין ולהבין ולהשכיל במושכלות התורה להשיג סודותיה • ולשמוע שריקות קול צפור כל כנף לתת הודאה לבורא עולם ה׳ שהכל ברא לכבודו וכלם אומרים לפניו שירה בצפצוף פיהם לפרסם כי אין אלוה מבלעדי ה׳ • ויתקן ערסו בסדיני פשתן הדקין לנוח בהם בשבתות בחגים ובמועדים לכבוד השם ולכבוד

ב לסיות בהידות :

ער געבין צדקה צוא ארימע לייט אונ זאל מחזיק זיין דיא וואס לערנין אונ צוא טאן גמילות חסדים אונ בקליידין דעם וואס האט ניט קיין קליידר אונ קופין ספרים צוא בארגין אנדרי צום לערנין אונ צוא שפייזין דעם וואס בעט עסין אונ מאכען ישיבות צוא טיילין זיך מיט זייא מיט דעם עולם הבא פון זייער לערנין אזוא וויא שבט זבולון מיט ישׂשכר אונ צוא שטארקען זיך אז זיין חבר האט גרעט קעגין דיא ארמי לייט אדער ער האט גירעט אזעלכי רייד קעגין דער תורה אונ נאך דאס גלייכין • ויגיל אונ זאל זיך פרייען מיט זייני פיל קינדר אונ מיט זיין גוטס וואס גאט ב״ה האט אים גלייט זעליגט מיט קונדער אונ האט אים געהאלפן ער זאל מגדל זיין זייא זאלן לערנן תורה כדי זיי זאלן גאט דינן אונ זאלן הייליגן זיין נאמין מיט גאר זייער הארץ אונ מיט גאר זייער לייב • אונ זאל זיך פרייען מיט דעם כבוד וואס ער איז מקבל כדי דורך דעם צוא רעכט פארטיגען זייני וועגען כדי לייט זאלען פון אים ניט זעהן קיין שלעכטע מעשים וועלן זייא אים שון ניט וועלן קיין כבוד אן טאן • ויתחזק אונ זאל זיך שטארקען מיט זיין גיזונדקייט מקיים זיין דעם פסוק (והגית בו יומם ולילה) דו זאלסט ריידן אונ טראכטען אין דער תורה טאג אונ נאכט אונ מקיים צוא זיין דיא מצות וואס מען באדארף צוא זייא שטייען • צוא בדינען תלמידי חכמים. אונ צוא גיין אין שליחות מצוה • אונ זאל ריידן מיט כעס ווען ער דארף צוא פאר מיידן פון איין עבירה אונ צוא ברעכען דאס שטארקייט פון דעם רשע אונ צוא שטראפען דיא וואס זענען עובר אויף גאטס רצון אונ זאל זיך זעניפטיגען מיט זיסע שפייז אונ זיסע גטראנק פון וועגען צוא לובען דעם וואס האט אלין בשאפען אויף איטליכען מין זיין ברכה אונ צוא מענג זיין שבת אונ יום טוב וויא אונזרי חכמים ז״ל האבען גיזאגט דו זאלסט הייליגען שבת אונ יום טוב מיט עסין אונ טרינקן אונ קליידר אונ צוא טרינקען וויין אויף אסעודת מצוה דהיינו אום שמחת תורה אונ אויף אסיום מסכת אונ אויף אברית מילה אונ אויף אזוא אחתונה וואס איין תלמיד חכם נעמט איין בת תלמיד חכם אונ נאך אזעלכע גלייכען • ויתאוה אונ זאל גלוסטין צוא שפאצירען אין גערטנער דארט צוא זיין אליין ער זאל קענין טראכטען אין דער תורה צוא גרייכין אירע סודות אונ צוא הערין דאס שמוצען פון פייגיל פון וועגין צוא געבין אלויבונג צום באשעפר פון דער וועלט וואס ער האט אלץ בשאפען פון זיין כבוד וועגין אונ אלע זאגין שירה פאר אים מיט דעם פיפצין פון זייער מויל אז

היום המקודש · ויתעדן בשינת השחר כשעמד עם העומדים בבתי ה׳ בלילות ונדד שינה מעיניו כל הלילה על התורה ועל העבודה ויהי באשמורת הבוקר שגברה עליו השינה ונפל למשכב אז יישן וערבה שנתו · ויערב לנפשו שירים ושירות לזמר ולהלל לפני בוראו בספור מקצת נפלאותיו · ויתיפה בקשוטי היופי להיות מתוקן בהתפללו לפני בוראו על דרך הכון לקראת אלהיך ישראל ולכוין שלא ימצא רבב על בגדיו ובכל עת יהיו בגדיו לבנים להתפלל בכסות נקיה ובגדים מיוחדים לזה · וישמח בצחות לשונו להיות דורש ברבים דברים ערבים לשומעיהם ולהגיד לעם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון · ולנצח בצחות לשונו ונועם שפתיו ומוצא דבר למינין ואפקורסים אשר אמרו לשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו להפיל דבריהם ארצה והבל הבלים שבפיהם ולהשימם לרפש וטיט · ויסך בשרו בשמן ערב ומיני הבושם שיעור להעביר מעליו סרחון הזיעה וכדומה הגורם שלא יתקרב אדם אצלו בדברו אליו ויתרחק ממנו וימאס בדברי תוכחתו וחידושי תורתו ומוסריו · ויחליץ עצמותיו בקלות המרוצה לרוץ בדבר מצוה ואפילו קלה כדברי התנא הוי רץ למצוה קלה · ולמהר לברוח מן העבירה עד למרחקים ולרוץ להציל נפש עשוק מהרודף ולמהר הליכתו בכל דרך מצוה · ולדלג בהרים לבער קוצים מן הכרם · וימלא שחוק פיהו לשמח חתן וכלה ובשמעו ישועות השם ומפלת אויביו ובשמעו שמועות מגאולתנו ומפדות נפשנו ושמועות חדושי התורה ודקדוקי מצות שנתחדשו · ואם כה תעשה תרויח בעולם הזה ותקבל שכר טוב לעה״ב · הטה אזנך ושמע ללמוד מוסר מיום אתמול כי יעבור ליום שאתה עומד בו כי כל מה שעשית אתמול בתענוגי גופך מה בידך תקח היום ואם גם היום תעשה ככה גם זה יעבור למחר עד שבסוף ימיך יעלה חרס בידך ונמצא הוצאת כל ימי חייך להבל וריק והכינו אבריך כלי מות לשאת בידך בצאתך מן העולם לעשות נקמה בנפשך עמהם · פוק דון בנפשך ואמור בינך לבין עצמך היוכל ארץ לסבול לתקן ולהכין בעצמי נקמות לי מה שאין צר ואויב יכול לשער לעשות בי התחת אשר בידי וברשותי,

עס איז ניט דא קיין גאט חוץ אים · אונ זאל צוא רעכטין זיין בעט מיט דינע ליילכער אום שבת אונ יו״ט פון גאטס וועגין אונ לכבוד דעם הייליגען שבת אונ יו״ט · ויתעדן אונ זאל זיך זעניעפטין מיט דעם שלאף פון דער פריא דערנאך אז ער האט אגאנצי נאכט גילערינט אונ גאט גידינט אונ אז ער ווערט אין דער פריא שלעפעריג אונ פאלט אנידער אונ ווערט אנטשלאפען דערנאך זאל אים זיס זיין זיין שלאף ויערב אונ עס זאל זיס זיין צוא אים גיזאנג אונ שפילען צוא זינגען אונ לויבען זיין בשעפער צוא דער ציילען אטייל פון זייני וואונדער אונ זאל זיך צירען מיט ריינע קליידער בשעת אז ער וויל תפלה טאן אונ זאל מכוין זיין עס זאל ניט גיפונען ווערין קיין פלעק אויף זייני קליידר אונ זאל האבען בזונדערי קליידער דער צוא · וישמח אונ זאל זיך פרייען מיט זיין לויטער לשון אז ער זאל דרשנין פאר פיל לייט זיסע רייד פון דער תורה אונ צוא זאגין צום פאלק דעם גוטין וועג וואס זייא זאלין דרינען גיין אונ מיט זיין שיין לשון מנצח צוא זיין דיא אפיקורסים ער זאל ווייזען אז זייערי רייד זענין נאר גישט · ויסך אונ זאל שמירן זיין לייב מיט גוטין בוסמל אונ בשמים כדי עס זאל פון אים אראפ גיין דער שווייס אז מענטשין זאלין זיך ניט דער וויטערין פון אים אונ וועלין הערין זיינע שטראף רייד אונ זייני נייע זאכין וואס ער זאגט אין דר תורה אונ זאל גיך לויפן אין אדבר מצוה אונ זאל זיין גיאייקט צוא אנטלויפען פאר איין עבירה גאנץ ווייט · ולרוץ אונ זאל לויפן מציל זיין אנפש פון איין רוצח וואס וויל אים באגעווין · אונ אל זיך לוסטיג מאכין צוא משמח זיין חתן וכלה אונ אז ער וועט הערין דיא הילף פון גאט אונ חידושי תורה וועלכי וואס זענין באנייט דורך דיא חכמים · אוב דוא וועסט אזו טאן וועסטו זיך פרייען אויף דער וועלט אונ וועסט נעמן אגוטן שכר אויף יענער וועלט · הטה נייג דייני אויערען אונ פאר נעם צו לערנין זיך איין מוסר פון דעם נעכטיגן טאג אויף היינטיגין טאג ווארום די אלע תענוגים וואס דוא האסט דיר אן גיטאן נעכטיגין טאג וואס קומט דיר היינט דער פון ארוס אונ אז דוא וועסט היינט אויך אזו טאן וועט דיר מארגין דער פון אויך ניט ארוס קומן ביז צום סוף פון דייניע טעג וועט דיר פון אלע פריערדיגי טעג ניט ארוס קומן אזוא האסטו פאר בראכט אלע דייני לעב טאג אין נארישקייט · פוק גייא אונ משפט מיט דיין לייב אונ זאג דיר אליין קען עס דיא ערד טובל זיין אז איך זאל מיר אן גרייטין זעלכי נקמות וואס קיין פיינט וואלט מיר זייא ניט

להוציא כל יום מחיי בתורה ובמצות ולקבץ על יד מעט כפי יכלתי והשגת דעתי · ואם איני מבין בתורה לפחות להשוב מחשבה לעשות ומחשבה הקב"ה מצרפה למעשה ומעשי ומחשבותי בספר נכתבים כמעשי ממש לקבל עליהן שכר משלם כמו מעשה ונמצא אני מרויח בכל יום ומסגל טוב אשר עין לא ראתה אלהים זולתך במקום שאיןהיד שולט בו להשביע בצחצחות נפשי בצאתי מן העולם ואני בורא מלאכים במעשי ומחשבותי הטובים ללוות אותי בצאתי מן העולם ולהצילני מכל מזיק מחבל ומשטין להכריז לפני בברוך אתה בצאתך ובשלום בואך עד הביאני אל המקום אשר הכינותי במעשי הטובים תחת כסא כבוד בוראי להתעדן מזיו שכינת עזו · ואם כה תחשוב כל יום לשים בדעתך דע באמת שתמאום בחטאתך ותבקש הדרך הנותן סנחות לנפשך · וכיון שביד האדם וביכולתו לתקן ולהכין כל טוב לנפשו אפילו ע"י מחשבה טובה בלבד כמדובר והוא לא כן עושה היש קץ לרעתו המגיע לנפשו בהתפרדה מן הגוף הנגוף אשר שמע לעצתו לטנפו במעשיו המכוערים להטותו אל דרכי העונג ורבוי המאכלים להרבות הזבל בקרבו ברוב אכילה ושתיה יום יום להעלות אידי ג העשן האף והחימה מהאכילה אשר הרבה הזבל והזוהמא לטנף משכן המוח והלב ששם מושב הנשמה ולגרשה משם ולהמליך במקומה נפש חיוני כבהמה דמותר אדם מן הבהמה אין לבד הנשמה הטהורה · לכן בן אדם חמול עליך כי אין שום בריה יוכל להצילך ממשפט חרון אף והחימה אשר טפחת ורבית מיום היותך על האדמה עד אשר וחשכו מאורי שמש אורך שהיא פרידת הנפש מהגוף · כי ההצלה בידך מסורה וברשותך נתונה לשוב יום אחד לפני מיתתך ולעשות לך הצלה אין כמוה כי בידך הכל ומידך נותנין לו שכר טוב מעמלך אשר עמלת בדברים בלבד באומרך חטאתי עויתי פשעתי על כל מה שאמרתי ודברתי בשפתי חלקות ועל מה שעברתי על המצות · וכיון שבדברים בלבד יכול אתה להציל ממות נפשך כדכתיב קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אם נתרשלת

ג קיטור :

גיקאנט טאן אן שטאט וואס איז בייא מיר אין דיא הענט אונ אין מיין רשות צוא פר ברענגין אלע מייני טעג מיט תורה אונ מצות אונ איין צוא זאמלען ביסלעך וויים נאך מיין יכולת אונ נאך מיין פאר שטאנד · אונ אוב איך פאר שטייא ניט אין דער תורה קען איך טראכטין מחשבות צוא טאן מצות אונ גאט ב"ה איז מצרף איין מחשבה צוא איין מעשה אונ איך וועל פר די מחשבות מקבל זיין שכר וויא פאר איין מעשה ממילא וועל איך אלע טאג מרויח זיין אזעלכים גוטס וואס קיין אוג האט עס נאך ניט גיזעהן נאר גאט אליין אזוא איין ארט וואס קיין שום האנט הט דארט קיין שליטה ניט צוא זעטין דארט מיין נשמה מיט לוטערקייט אז איך וועל אוועק גיין פון דר וועלט אונ וועט מיך מציל זיין פון איטליכין מזיק אונ משטין צוא אום רופין פאר מיר גיבענטשט ביסטו אין דיין אום גיין אונ מיט שלום איז דיין קומין ביז מען וועט מיך ברענגין צוא דעם ארט וואס איך האב מיר אן גיגרייט מיט מיינע מעשים אונ וועל זיין אונטער דעם כסא הכבוד פון מיין בשעפר אונ וועל זיך דארט זעננפטיגען פון דעם לוטערקייט פון זיין שטארקע שכינה · אונ אז דו וועסט אזוא טראכטען זאלסטו וויסען באמת אז דו וועסט זוכין דעם וועג וואס וועט געבן רוא צוא דיין נשמה · וכיון אונ ווייל אז עס איז בייא דעם מענטש אין דיא הענט אונ אין זיין יכולת אן צוא גרייטין זיך אלץ דס גוטס אפילו דורך אגוטע מחשבה אליין אזו וויא מיר האבין פריער גיזאגט אונ ער טוט ניט אזוא איז דען דא איין סוף צום בייז וואס וועט גרייכין צוא זיין נשמה דענמאלט אז זיא וועט זיך שיידין פון דעם גוף וואס זיא האט צוא גיהערט נאך עצה איין ריכטען זיא מיט זיינע שלעכטע מעשים : לכן דרום דוא מענטש דער בארים זיך אויף דיר ווארום קיין שום בריה וועט דיך ניט קענין מציל זיין פון דיא משפטים אונ רוגזה וואס דוא האסט אויף דיר גיצוגען פון דעם טאג אן אז דוא ביסט גיוועזן אויף דער ערד ביז דיין נשמה שייד זיך פון גוף דען דאס איז אין דיין האנט אונ אין דיין רשות תשובה צו טאן איין טאג פר דיין טוט דען עס איז אלץ אין דיינע הענט אונ מען גיט דיר גוטן שכר פאר דיין מידעקייט וואס דוא האסט זיך גימיט מיט רייד אליין דער מיט וואס דוא זאגסט (חטאתי עויתי פשעתי) אויף דעם אלעמען וואס איך האב עובר גיוועזן אויף אלע מצות · וכיון אונ ווייל דוא קענסט מיט רייד אליין זיך מציל זיין פון דעם טויט אזו וויא עס שטייט אין פסוק (קחו עמכם דברים ושובו אל ה') נעמט מיט אייך רייד אונ קערט ווידר צו גאט אונ אז דוא האסט זיך דער צו אויך גיפוילט איז דען דא איין צאל צוא דיא יסורים וואס זענין אן

גם מזו היש קץ למשפטיך המוכנים לנפשך · הבט וראה באבינו הראשון אברהם ראש המאמינים אשר משלש שנים הכיר לבוראו וטרח ועמל כל ימיו לעשות רצון בוראו ומסר עצמו בכבשן האש באהבתו אותו ית׳ ונהיונות אחרים גדולים כמוהו אשר גירשו מארצו וממשפחתו ומבית אביו ואע״פ שהבטיחו על הממון והשם והבנים שהדרך ממעטם לא קיים מאמרו ית׳ בעבור מה שהבטיחהו כי אם וילך אברם כאשר דבר אליו ה׳ לקיים דברו בלבד ולא ע״מ לקבל פרס ואף שאחר שהובטח הגיעו לו מהצרות רעב כי בא עליו וירד מצריםה והגיע למות נפשו באומרו והרגו אותי ואותך יחיו ונלקחה אשתו בבית פרעה הרשע ומשם הצילה השם בנגעים גדולים · ואחר זאת לא שָׁלֵו מרדיפת המלכים אשר רדפוהו והשם הציל אותו ומיד שמע צרה כי נשבה אחיו ורדף ונסתכן להצילו · ולא שקט מזו כי אחר הדברים האלה הודיעו לו מגרות בניו ועבדום וענו אותם ד׳ מאות שנה ושם הוגד לו גליות אחרות שעתידין בניו לעבוד ודאג נפשו בקרבו מצרת זרעו · אחר זו נולד תוגרא ד בביתו משרה עם הגר וקשה וצער גדול כמחלוקת בבית ממלחמת גוג ומגוג כארז״ל עד שבא לכלל ששרה אשתו מסרה עליו דינה לשמים באמרה לו חמסי עליך והוא סבל ושתק · על כל זאת בא אליו צווי המילה לחתוך בשר ערלתו וקבל באהבה ולא נתרשל אף שהכיר בצער הגדול אשר יעבור עליו להעביר על בשרו חרב חדה ועכ״ז לא בעט ולא הרהר אחר מדותיו יתברך כיון שכל זה היה הפך מה שהובטח ואדרבה הרבה אהבה על אהבתו ולא סר מדרכו יתברך כל ימי חייו וצוה כך לבניו אחריו · הבט וראה כמה טרח אברהם אע״ה להשיג השלימות ואתה אף שכל ימיך הלכת אחר ההבל אם תשוב בדברים להתוודות על עונותיך אפילו באחרית ימיך תשלים נשמתך שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין

ד מחלוקת :

גיבריית צו דיין ליב · הבט לוג און זעה אן אונזער פאטער אברהם דר ערשטר פון די גלייבערש וואס ער האט דער קענט זיין בשעפר פון דרייא יאר אן און האט זיך מטריח גיוועז צוא טון דעם ווילן פון זיין בשעפר און האט זיך איבר גיענטפערט אין קאלך אויבן מחמת ער האט גאט ליב גיהאט און אנדרי גרויסי נסיונות וואס ער האט גהאט דען ער הט אים גהייסן אוועק גיין פון זיין לאנד און פון זיין משפחה און פון זיין פאטרם הויז און חאטשי ער הט אים מבטיח גוועז אז ער וועט האבן געלד און איין שם און קינדר פון דעסט וועגן האט עס אברהם ניט גיטאן פון וועגן דעם נאר ער איז גגאנגן מקיים צוא זיין דיא רייד פון גאט און ניט פון וועגן נעמין דעם שכר דער פאר · ואף און אוך דער נאך אז גאט האט אים שון מבטיח גיוועזן דאס אלץ האט ער גיליטין גרוסי צרות דען ער האט גנידרט קיין מצרים און איז גיוועזן אין אסכנה אזו וויא ער האט גזאגט צו שרה איך האב מורא אז מען וועט מיך הרגנין און זיין ווייב איז גנומן גיווארן צו פרעה און גאט האט זיא מציל גיוועזן און האט פרעה גישלאגן גרויסע שלעג · ואחר און נאך דעם האט ער אוך קיין שלוה ניט גיהאט ער האט גהערט אצרה אז זיין פריינד לוט איז גפאנגין גיווארן האט ער איין גשטעלט זיין לעבין אים מציל צו זיין און דער נאך האט אים גאט גלאזט וויסן אז זייני קינדר וועלין זיין אין גלות און מען וועט מיט זייא ארבטין און מען וועט זייא פייניגין פיר הונדרט יאר און דארט איז אים גזאגט גיווארן אנדרי גליות וואס זיינע קינדר וועלין האבין האט ער זיך גזארגט אויף דער צרה פון זיינע קינדר · אחר נאך דעם איז גיווארין איין מחלוקת אין זיין הויז פון שרה מיט הגר און דער צער וואס מחלוקת איז אין שטוב איז ערגר פון אלץ און דאס מחלוקת איז אזו גרוס גוועזן ביז עס איז גקומן דער צו אז שרה האט איר דין איבר געענפערט צו גאט זיא הט אים גזאגט (חמסי עליך) מיין אונרעכט וואס איך האב פון הגר איז אוף דיר דו ביסט שולדיג דריינין און ער האט גליטן און האט גשוויגן נאך דעם אליטין האט גאט אים גיבאטן ער זאל זיך מל זיין און ער האט עס מקבל גוועזן באהבה און האט זיך ניט גפוילט חאטשי ער הט גוואוסט אין דעם גרוסן צער וואס ער וועט האבן דער פון און האט ניט מהרהר גיוועזן נאך זיינע מדות יתברך חאטשע דאס אלץ איז דאך גוועזן פאר קערט פון וואס גאט האט אים צו גיזאגט אדרבא ער האט נאך גוויזין ליבשאפט אוף זיין ליבשאפט און האט ניט אפ גיקערט פון גאטס וועג ווייל ער האט גלעבט און האט נאך גיבאטין צו זייני קינדער נאך אים אז זייא זאלין דינין גאט · הבט זעה וויא פיל אברהם אבינו האט זיך מטריח גוועזן צו דער פילען גאטס ווילען און דו מענטש חאטשע דוא ביסט אלי דייני טעג נאך גיגאנגן נאך דעם דאזיגן נארישקייט אז דו וועסט ווידר קערן מיט רייד צוא מתודה זיין אוף דיינע זינד אפילו צום סוף פון

צדיקים גמורים יכולים לעמוד : אם לא תשמע לעצה זו דון בנפשך אם יש מקום לרחם עליך ביום אשר יביאו אותך במשפט :

פרק ד יוצר הרים ובורא הרוחות צורי מחסי וגואלי בעלותי על לבבי החסדים והרחמים שהגדלת לעשות עמי מיום שיצרתני ועד עתה ואני הסכלתי עשו לעבור על כל אשר צויתני לשמור תסמר שערת בשרי אחז לבבי פלצות ויתפרדו כל עצמותי אחזתני רעדה • ואסלדה בחילה באומרי מה אשיב בעת שיביאני לדין לפניך וירשיעוני בבית דינך הצדק מה ששורת הדין נותן לקצוב עלי ממשפטי העונש בהיותי כפוי טובה עם מי שהרבה להטיב עמדי טובות אשר לא יוכל רעיון לסופרם כי רבו עד שאין באים לכלל מנין ובראותי הרע הגדול אשר עשיתי מת רוחי בקרבי • ובראותי שאין רפואה למכתי כמעט נתיאשתי מן הרחמים אך יעצוני כליותי לברוח ממך אליך קודם יחשכו כוכבי נשפי להסתופף ולהסתתר עצמי בצל כנפיך שתכפרני ברחמיך ותטבילני בים חסדך וטהרני בגודל חסדך ותכין משכן נשמתי תחת כסא כבודך כי ידעתי שלא יצרתני כ"א להטיב עמדי כמדתך להטיב בלי הפסק רגע ועל זה בטחתי לברוח ממך אליך למסור עצמי בידך כי ידעתי שתחשבני כשוגג או אנוס על עברי מצותיך כיון שכלי הגוף האטום אשר מחומר קרוץ הם גרמו לי כל זאת • ונפשי א אשר בקרבי גולה וסורה לא יכלה למנוע בחירתי ולהצילני בעת בואי לעבור רצונך כי לא יכלה לברוח ממני ולמנעני מחטוא לך כי חיוב צווי עליה להיות סגורה בקרבי עד זמן שגזרת עליה לשבת שכונה בי • ואני במעשי המכוערים והמטונפים גרמתי לבת מלך ב לסבול טינוף מעשי כי הוצרכה לבא

א נשמתי : ב נשמה שהיא בת מלכו של עולם :

דייני טעג וועסטו גאנץ מאכין דיין נשמה ווארום אויף דעם אורט וואס די בעלי תשובה שטייען אין גן עדן קענען רעכטע צדיקים ניט שטיין • אונ אוב דו וועסט ניט צו הערן צו דער דאזיגער עצה זאג אליין אוב מען געהער זיך אויף דיר דער בארעמן אז מען וועט דיך ברענגען צו משפט :

פרק ד יוצר הרים דער וואס האט בשאפין די בערג אונ האט בשאפין אלי בשעפעניש מיין בשעפער מיין בשיצער אונ מיין אוים לייזער ווען איך טוא אויף ברענגען אויף מיין הארץ די גנאד אונ דער בארימקייט וואס דו האסט געטאן מיט מיר פון דעם טאג וואס דו האסט מיך בשאפין ביז אהער אונ איך האב נארישקייט געטאן צו עובר זיין אויף דעם אלץ וואס דו האסט מיר געבאטין צוא היטן טוט זיך אויף שטעלין די האר פון מיין פלייש פר פחד אונ מיין הארץ טוט אן כאפין אציטערניש אונ מייני אלי ביינער ווערין צו שיט אונ עס כאפט מיך אן אציטערניש • ואסלדה אונ איך טוא אים לזבין מיט פארכט אין מיין טאן זאגין וואס וועל איך ענטפערין אין דער צייט אז מען וועט מיך ברענגען פר דיר צום דין אונ מען וועט מיך שולדיג מאכין אין דיין גרעכטין בית דין וואס דער משפט וועט מיט ברענגען אוים צו זעצין מיר שטראף ווייל איך האב געלייקינט אין דעם גוטין וואס ער הט געטעט מיט מיר גוטס צו טאן זעלכי גוטס וואס קיין מחשבה קען עס ניט ציילין אונ אז איך זעה דאס שלעכץ וואס איז אין מיר שטארבט מיין נשמה אין מיר ווייל איך זעה אז צוא מיין מכה איז ניט דא קיין רפואה אונ האב מיך כמעט מייאש גיוועזן פון גאטס רחמנות • אך נאר מייני נירין האבין מיר איין עצה גיגעבין צו אנטלופין פון דיר צו דיר איידר עס וועלין פינסטער ווערין מייני שטערין צוא בשיצין זיך אונ צו פאר בארגין זיך אין דעם שאטין פון דייני פליגיל אז דו זאלסט מיר פר געבין מיט דיין רחמנות אונ זאלסט מיך טובל זיין אין דעם ים פון דייני חסדים אונ זאלסט מיך ריינגין אונ זאלסט אן גרייטין דאס רואונג פון מיין נשמה אונטער דיין כסא הכבוד ווארום איך ווייס אז דוא האסט מיך נאר בשאפין פון וועגין דו זאלסט מיט מיר גוטס טאן אזו וויא דיין מדה איז גוטס צוא טאן אן אוף הערונג אונ אוף דעם האב איך מיך פר זיכערט צו אנטלופין צו דיר אונ זיך איבער צו ענטפערין אין דייני הענט ווארום איך ווייס אז דו וועסט מיך רעכינין גלייך וויא איך האב געטאן די עבירות אום געוערין אודר וויא איינר איז גנייט עובר צו זיין אוף דייני מצות ווארום ווייל דער גוף וואס איז פון ערד ער האט מיר גורם גיוועזן איך זאל זינדיגין אונ מיין נשמה וואס איז אין מיר קען ניט אפ האלטין מיין בחירה אונ מיך מציל צו זיין אין דער צייט אז איך קום עובר צו זיין אוף דיין ווילן ווארום זיא קען ניט אנטלופין פון מיר ווארום זיא איז פר שלאסין אין מיר ביז דר צייט ווס דו האסט גיוועזן וויא זאל רוען אין מיר • ואני אונ דורך מייני מעשים האב איך גורם גיוועזן צוא דר נשמה

וואס

לבא עמי במצור ולהאיר באברי לחזקם ולאמצם לפעול כפי רצוני ובחירת נפשי ואנסתיה והכנסתו בחלאת טומאת עונותי וכיון שכך הרביתי לפשוע וכי יספיקו מימי המבול הרותחין לטהרני ואו אש ששרף לסדום יכול להתיך עובי חלודי זוהמתי וכי מכות שבאו על המצרים יוכל לפרו עונותי ואם מכת הטחורים והעכברים שבאו על הפלשתים יכפרו על פשעי וכי כל מכה וכי חולי שנברא בעולם אף שיבואו עלי בחדא מחתא ג יוכלו לטהר נאופי · ובראותי עצמי מלא אשמות לא אוכל מלט חשבתי מחשבות להתיעץ בנפשי עצמה אף שהרעותי עמה לטמאו במעשי ואומר לה · נשמתי נשמתי הטהורה והחכמה אשר ממרומים ירדת לעשות שכונד במשכן בתי חומר ד ולך נגלה תעלומות חכמה ושערי בינה מסורים בידך וממך לא נעלם מ״ש בתורה כי כתוב לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו ואעפ״י שעשו עמהם רעות כך גזרה חכמתו יתב להטיב עמהם כיון שגרו בארצם. גם אעפ״י שהגדלתי אני לעשות עמך רעה לא תתעב אותי למנוע עצד כמני ליעצני בדרכי הישועה לשוב לקונו כי אין לי פנים לשוב בלתי עצתך לכן אל תמנע טוב ממני כי גר היית בארצי · ותען ותאמר לי אעשה כדבריך כיון שבקרבך ישבתי ובך נתישנתי עד שהורגלתי בעל כרחי להסכים ללכת במעגלותיך המסובנים ובדרכיך המקולקלים עד שחייבתי ראשי למלכו של עולם אבי שבשמים וגם אני כמוך בהצטרכות רפואות להעביר ולטהר החלודה שהבאת עלי וקודם שנתעוררת אתה גופי לבקש ממני עצה על זאת קדמתיך זמן רב בזאת וגמרתי בעצמי ואמרתי כי הצרי והרטיה המצטרך על מכאובינו אינו אלא דבר קל · כי כפי רוב רחמי בוראנו כך גודל קלות תשובתנו אף שנתגדל כל אחד מעונותינו כרום המגדל שבנו פושעי עולם אחר המבול ובלבל השם לשונם למנוע פשעם ואולי ישובו להטיב באחריתם · ומשם למדתי רוב חסדיו כי חפץ ה׳ שיושיע אדם עצמו בצחות לשונו לומר לפניו ודוי דברים דכתיב קחו עמכם דברים ושובו אל ה׳ · ועל העצה הזאת אנו כותבים וחותמים לעשות ובוא

ג כלומר בכת אחת : ד ס״ל משל על הגוף שמחומר קרוץ :

וָוס זי אִיז אֵיין בַּת מֶלֶךְ צוּ לֵיידִין מַיינֵי מַעֲשִׂים דֶען זִיא מוּז קוּמִין מִיר צוּא לַייכְטֶן אוּנ מַיינֵי אֵבָרִים צוּא שְׁטַארְקִין אוּנ פֶעסְטִין אַז זַייא זָאלְין טָאן וִויא מַיין ווִילִין אִיז אוּנ הָאבּ זִיא אַרַיין גְבְרַאכְט אִין דֶר קְרֶענְק פוּן מַיינֵי זִינְד · וכיון אוּנ וַוייל אִיךְ הָאבּ אַזוֹ פִיל גִיזִינְדֶעגְט וֶועט דֶען גְנוּג זַיין אַלֵי זִידִינְגֶע וַואסֶער פוּן מַבּוּל צוּ רֵיינִיגְקִין מִיךְ אוּנ דָס פַייעֶר וָואס הָאט פַאר בְּרֶענְט סְדוֹם וֶועט דֶען קֶענֶן רֵיינֶעגֶן דֶעם זַאוִויר פוּן מַיינֶע עֲבֵירוֹת · ובראותי אוּנ וַוייל אִיךְ זֶעה אַז אִיךְ בִּין פוּל מִיט זִינְד וָוס אִיךְ קֶען זַיי נִיט דֶר טְרָאגִין הָאבּ אִיךְ גִיטְרַאכְט מִיר אֵיין עֵצָה צוּ הַאלְטֶן מִיט אִיר אַלֵיין חָאטְשֶׁי אִיךְ הָאבּ שְׁלֶעכְט גֶעהַאנְדִילְט מִיט אִיר וָוס אִיךְ הָאבּ זִיא מְטַמֵא גִיוֶועןְ מִיט מַיינֵי מַעֲשִׂים · אוּנ הָאבּ גִיזָאגְט צוּא אִיר מַיין נְשָׁמָה דִיא רֵיינֶע אוּנ דִיא קְלוּגֶע וָוס בִּיזְט גְנוּמִין פוּן הִימֶל צוּ רוּעֶן אִין דֶעם גוּף אוּנ צוּ דִיר אִיז אַנְפְּלֶעקְט דִי חָכְמָה אוּנ דִי טוֹיעֶרִין פוּן פַאר שְׁטַאנְד זֶענִין אִיבֶּר גֶעגֶעפֶּרְט אִין דַיינֶע הֶענְט אוּנ וַוייסְט וָואס עֶס שְׁטֵייט אִין דֶער תּוֹרָה זָאלְסְט נִיט פַר אוּם וֶוערְדִיגֶען קֵיין מִצְרִי וָוארוּם דוּא בִּיסְט גִיוֶוען אַגֵר אִין זַיין לַאנְד אוּנ חָאטְשֶׁי זַיי הָאבֶּן גִיטָאן שְׁלֶעכְטְץ מִיט דִיא יִשְׂרָאֵל · אוּנ אַזוֹ דוּ אוֹךְ חָאטְשֶׁי אִיךְ הָאבּ דִיר גִיטָאן אַגְרוֹסֶע רָעָה זָאלְסְטוּ מִיךְ פָארְט נִיט פַר אוּם וֶוערְדֶעקִין צוּ פַאר מַיידֶן פוּן מִיר דַיין עֵצָה דוּא זָאלְסְט מִיר אֵיין עֵצָה גֶעבִּין וִויא אַרוּם קֶען אִיךְ וִוידֶער קֶערִין צוּ מַיין בַּשֶׁעפֶר וָוארוּם אִיךְ ווֵייס נִיט וִויא אַרוּם וִוידֶר צוּ קֶערִין אָן דַיין עֵצָה דְרוּם זָאלְסְטוּ נִיט פַאר מַיידֶן גוּטְס פוּן מִיר וָוארוּם דוּא בִּיסְט גִיוֶוען אַגֵר אִין מַיין לַאנְד · ותען עֶנְטְפֶערְט דִיא נְשָׁמָה אוּנ זָאגְט אִיךְ וֶועל טָאן אַזוֹ וִויא דַיינִי רֵייד וַוייל אִיךְ בִּין בַּייא דִיר גְזֶעסִין אוּנ הָאבּ מִיךְ אַזוֹ גִיעֶלְטֶערְט בִּיז אִיךְ בִּין גְוֵוינְט גִיוָוארִין אִיבֶּר דַאנְק צוּ גֵיין אִין דַיינֶע וֶועגִין וָוס זֶענֶען מְסוּכָּן בִּיז דוּ הָאסְט גְמַאכְט שׁוּלְדִיג מַיין קָאפּ צוּ גָאט ב״ה מַיין פָאטֶר אִין הִימֶל אוּנ אִיךְ בַּדַארְף אוֹךְ הֵיילוּנְג צוּא רֵיינֶגְקִין דֶעם זַאוִויר וָוס דוּ הָאסְט אוֹיף מִיר גְבְרַאכְט אִין גוּף נָאךְ אֵיידֶר דוּ הָאסְט בַּגֶערְט פוּן מִיר אֵיין עֵצָה הָאבּ אִיךְ דִיךְ גִיוָוארְעֶנְט מִיט דֶעם דָאזִיגֶען · אוּנ בַּייא מִיר אִיז גִיבְּלִיבֶּן דִי דֵעָה אוּנ הָאבּ גִיזָאגְט אַז דִי רְפוּאָה וָוס מִיר בַּדַארְפֶן הָאבֶּן צוּ אוּנְזֶר וֵוייא טָאג דָס אִיז גָאר אֵיין גְרִינְגֶע זַאךְ דֶען נָאךְ דָס פִיל רַחֲמָנוּת פוּן אוּנְזֶר בַּשֶׁעפֶער אַזוֹ גְרוֹס אִיז דָאס גְרִינְגְקֵייט פוּן אוּנְזֶר תְּשׁוּבָה חָאטְשֶׁע אִיטְלִיכֶע זִינְד פוּן אוּנְזֶרֶע אִיז זֵייעֶר גְרוֹיס דֶען גָאט וִויל אַז דֶער מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ אַלֵיין הֶעלְפִין עֶד זָאל זָאגֶן ווִידוּי אַזוֹ וִוי עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק נֶעמְט מִיט אֵייךְ רֵייד אוּנ קֶערְט וִוידֶר צוּ גָאט אוּנ לָאמִיר בֵּיידִי קוּמֶן פַר אוּנְזֶר בַּשֶׁעפֶר מִיט רֵייד אִים אִיבֶּר

נבא אני ואתה לפני בוראנו ברורין דברים לפיים לפניו וכה נאמר · רבון כל העולמים אבינו אב הרחמן כשם שהכרנו גודל חטאתינו ועונותינו כך שמענו והכרנו וידענו גודל חסדך ורבו רחמיך ועוצם רחמנותך ועל זאת בטחנו להכיר מסוה הבושת מעל פנינו לבא לדפוק בשערי חסידותיך שתושיע ותשמע צעקת המבקשים ישועת המחילה ושואלים רחמים מבריכת החסד ה׳ להשפיע אל היסוד לתת למלכות החסדים · מלך רחמן אתה ורצונך וחפצך לרחם ולחונן לשבים אליך כי על התשובה יסדת עולמך כי אינך חפץ במות המת ואם ח״ו לא יועיל לנו התשובה נמצא ח״ו בראת דבר לבטלה כי לצדיקים העושים רצונך אין להם צורך בה · ובהתקבל אותנו יתפרסם על ידינו שאתה רחום וחנון ארך אפים כו׳ ואם חטאנו בגודל סכלותינו אנו פעלנו כחומר ואתה פעול כאלוה כי אין אלוה מבלעדיך למחול וכגודל פשעינו בכפלי כפלים גודל רחמיך · ואם ח״ו מחייבים עונותינו לנעול דלתי רחמיך ממנו רבון העולמים איך תראה בנין הגוף אשר יצרת בצלם אלהים והנשמה אשר מאצלך חוצבה מבוזים ומבוססים כמשרפות סיד במשפטי שאול ואבדון · ומה תקוה לנו לצאת משם לעולם בהיותנו הגורמים כל זאת · ע״כ על חסדך נסעדנו ועל רחמיך בטחנו שלא נשוב ריקם מלפניך בעשותנו הנוגע לנו לעשות כפי יכולתנו והשגת ידינו לתקן אשר העוינו והרשענו ואתה עשה כאשר אתה אלהינו אשר בראתנו · במקום אשר אכלנו ושתינו במשתאות אשר לא כדת אנו ממרקים אותה בתענית וסגופים עד שיתמעט הבשר שנתגדל מאותם המאכלים ויתך החלב שנתרבה בהם · ובמקום אשר ראו עינינו ראיות נכריות יראו עינינו באור תורתך ולהסתכל בצורות אותיות קדושיך המאירים את העינים תורת ה׳ תמימה מאירת עינים · ואם שמעו אזנינו דבר נוולים ודברים בטלים וכדומה תמורת זה נעשה אזנינו כאפרכסת י לשמוע תמיד בקול תורה ובדברי חכמים והידותם · ואם הגדלנו לשוננו ברע ודברי חלקלקות תמורת זה אנו רודפים בשיח שפתותינו לשום שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו · ואם ידינו גנבו וגזלו תמורת זה אנו פושטים אותם לחונן דלים · ואם רגלינו רצו

הורמז לגיטנות הממשפיעים מספידה לספידה · ו סוף כלי שמל ברוחים בטחנין למוכה הוחטין לטחון :

צו בעטין · אונ אזו װעלין מיר זאגין · רבון דר האר פון דער גאנצר װעלט אונזר פאטר דר בארמיגר פאטר אזו וואול וויא מיר האבן דר קענט די גרייס פון אונזרי זינד אזו האבן מיר גיהערט אונ דער קענט אונ מיר װייסין דיין גרוס גנאד אונ פיל רחמנות אונ אויך האבן מיר זיך פר זעקערט צו קומן אונ צו קלאפין אין די טוערן פון דיין חסידות אז דו זאלסט העלפן אונ הערן דאס גשרייא פון דיא װאס בעטן דיא הילף אז דו זאלסט זייא מוחל זיין דיא זינד װארום דו ביסט איין דר בארמיגער קיניג אונ דיין װילן איז צו דר בארימן אונ צו לייט זעליגן צו די װאס קערין װידר צו דיר רעדן אויף דר תשובה האסטו גיגרונד פעסטיגט די װעלט װארום דו װילסט ניט אז דר רשע זאל שטארבין אונ אויב דיא תשובה װעט אונז ח״ו ניט העלפן מקילא האסט בשאפן ח״ו די תשובה אום זוסט װארום די צדיקים בדארפן זיא דאך ניט אונ אז דו װעסט אונזר תשובה אן נעמן װעט נתפרסם װערין דורך אונז אז דו ביסט איין דר בארמיגר אונ איין לייט זעליגר דו דער לענגערסט דיין צארין · אונ אוב מיר האבן גיזינדיגט מיט אונזר גרוס נארישקייט האבן מיר גיװערקט וויא אזעלכר װאס איז אויס לים אונ דוא טוא וויא איין גאט געהער צו טאן װארום עס איז ניט דא קיין גאט חוץ דיר אונז מוחל צו זיין אונ אזו וויא די גרייס איז פון אונזרי זינד אזו איז דיין גרוס רחמנות פיל טאפיל מאל אזו פיל · על כן דרום לעהגן מיר זיך אן אויף דיין גנאד אונ דיין רחמנות אז מיר זאלן ניט צוריק קערן פון דיר ליידיג אז מיר װעלן טאן וויא וויט אונזר יכולת גרייכט צו פרעכטין װאס מיר האבן גזינדיגט אונ דו טוא וויא גאט אונזר בשעפר · במקום דער פאר װאס מיר האבן גיגעסין אונ גיטרונקין ניט וויא רעכט איז װעלן מיר אונז לייטערין מיט תעניתים ביז אונזר פלייש זאל גמינערט װערן אונ דם חלב זאל גמינערט װערין · אנשטאט װאס אונזער אויגן האבן גיזעהן װאס ניט רעכט װעלין מיר זעהן אין די ליכט פון דיין תורה אונ אויב אונזערי אויערין האבן גיהערט מיאוסע רייד װעלין מיר צו הערין תמיד אין דיא רייד פון די חכמים אין תורה · אונ אויב מיר האבן ביט אונזר צונג גירעט שלעכטי זאכין אונ שמייכלדיגע רייד דער פאר װעלין מיר מיט דעם ריידין פון אונזר מויל מאכן שלום צווישן איין מענטש מיט דעם אנדרין אונ צווישן מאן אונ װייב · אונ אויב אונזרע הענט האבן גגנבית אונ גגזילת װעלן מיר אום שטרעקן אונזרי הענט צו געבן צדקה צו ארמי לייט · װאס אונ אויב אונזרע

לרעה יו. צו לכל דבר מצוה · ואם השב לבנו מחשבות זרות לתקן זה נחשוב תמיד באלהותך להדבק בך · ובדרך זה אנו מתקנים כל מה שהרשענו · ובהיותנו בונים כל מה שהרסנו אב הרחמים תן מרחמיך עלינו והושיענו שאם כעבדים תחשבנו לפניך חננו כמו שחונן הרב את עבדו ואם כבנים אנו רחמנו כרחם אב על בנים שאע"פ שמרבים פשע ואשמה מכסה על פשעיהם לקרבם אצלו ובהתקבל אותי כי הרביתי לפשוע ממני יראו וילמדו לשוב כל חוטאים שבעולם · גם כן בן אדם ראה גם ראה ענין סדום ועמורה ובזה תתחזק אל התשובה אף שהרבית לפשוע כי לא תוכל להרבות בפשעים כאנשי סדום אשר העיזו להכריז בעריהם המחזיק יד עני ואביון ישרף ועי"ז שרפו הנערה על שעברה על גזרתם · והיו באים על הזכר ועל הבהמה ועשו כל תועבות שבעולם כמחז"ל בסנהדרין ועכ"ז לא אבדם הקב"ה מיד עד שגילה הדבר לאברהם אולי יבקש להם זכות עד שאם היו בכולם י' צדיקים היו נצולים ואם היו שבים היה מקבלם אף שגדלה עונותיהם לשמים · ודע שאין ספק שידע הקב"ה שלא היה בסדום עשרה והיה יכול לאבדם מיד אך הודיעו לאברהם כדי לפרסם עד כמה מגיעים רחמיו על הרשעים כדי שילמדו הדורות לשוב ואל יתיאשו בעבור רוע עונות אין דור רע בעולם כדור המבול אשר אמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו ועשו רעות אשר לא יסופר כנודע ועכ"ז לא הרחיקם הקב"ה מלקבלם עד שאמרו רז"ל שהיה מרעיש עליהם את ההרים אולי יראו וישובו · הרי שלעולם אין דלתי התשובה ננעלים וידו פשוטה לקבל שבים · וכיון שכן איך ימצא החוטא מקום להתנצל עצמו לאמר לא יכלתי לשוב כי יראתי שלא ירצה הקב"ה בתשובתי בראותו שדור המבול וסדום אם היו שבים היה מקבלם וגם עשה עמהם אופנים שישובו · איך ראוי לכל אדם ובפרט לשב בתשובה כדי שלא יחזור לקלקולו להחזיק בלבו אמונת יום הדין הנורא שעתיד לתת דין וחשבון על כל מעשיו ולחשוב בזה תמיד לא יסור ממחשבה זו עד שירגיל כ"כ שידמה בעיניו שהיום או מחר מעותד לתת דין על חטאיו וזהו מביאו שלא לחטוא ואם יחטא יאשם מסבת תוקף יצרו

פיס זענין גילאפין צו שלעכטס וועלין זייא לויפן צו אלי דבר מצוה · אונ אוב אונזר הארץ האט גיטראכט שלעכטע מחשבות וועלן תמיד טראכטין אין דיין געטליכקייט צו בהעפטין זיך אן דיר אונ אזו וועלין מיר פאר ריכטין אלץ וואס האבין פאר דארבין · אונ אז מיר וועלן בויען וואס מיר האבן צו פירט דער בארמיגער פאטר גיב פון דיין רחמנות אויף אונז אונ העלף אונז דען אוב מיר זענן בא דיר וויא קנעכט דער בארים זיך איבר אונז וויא איין העיר דער בארימט זיך איבר זיין קנעכט אונ אוב מיר זענן וויא זין דער בארים זיך איבר אונז וויא א פאטר איבער זיינע זון ווען אויך זייא זינדיגין בדעקט ער אויף זייערע זינד אונ אז דוא וועסט מיין תשובה מקבל זיין וועלין אלי זינדיגער זעהן אונ וועלין זיך אויך לערנין תשובה טאן · גם אויך דוא מענטש זעה וויא עס איז גיגאנגין מיט סדום אונ עמורה וואס גאט ב"ה האט גיוואלט זייא זאלין תשובה טאן אונ דורך דעם וועסטו זיך שטארקין צו תשובה חאטשע דוא האסט פיל גיזינדיגט ווארום דוא קענסט דאך ניט אזו פיל עבירות טאן וויא דיא לייט פון סדום וואס זייא האבין אוים גירופין אין די שטעט אז דער וואס וועט שטיצין איין ארימאן זאל פאר ברענט ווערין אונ דריבר האבין זייא פר ברענט איין נערה וויל זיא האט עובר גיוועזן אויף זייער גזירה אונ זייא האבין גיטאן אלי אום ווירדיקייט אונ פון דעם וועגין האט זייא גאט פארט ניט גימאכט פארלירין תיכף ביז ער האט דאס מגלה גיוועזן צוא אברהם טאמר וועט ער אוים זוכין איין זכות אונ אויב עס וואלט גיוועזן צעהן צדיקים צווישן זייא האלטין זייא ניצול גיווארן אונ ווען זייא וואלטן תשובה גיטאן וואלט ער זיי אן גינומן חאטשע זייערע זינדי האט גיגרייכט ביז אין הימל · אין עס איז ניט דא קיין ערגירער דור אין דער וועלט וויא דער דור המבול איז גיוועזן זייא האבין גיזאגט צו גאט קער דיך אפ פון אונז אונ פון דייני וועגין ווילען מיר ניט וויסן אונ האבן גיטאן שלעכטס וואס עס איז ניט צו דר ציילן אונ פון דעסט וועגין האט גאט זייא מעורר גיוועזין צו תשובה וויא אונזערי חכמים ז"ל האבין גיזאגט ער האט אויף זייא גימאכט שטורמען דיא בערג טאמר וועלין זייא מורא קריגן אונ וועלין תשובה טאן פון דאנין אית צו גידרונגן אז די טירין פון תשובה זענן קיין מאל ניט פאר שלאסין אונ זיין האנט איז אום גשטרעקט מקבל זיין דיא וואס טוען תשובה · וביון אונ וויל עס איז יוא אזו וויא קען דער זינדיגער זאגין איך האב ניט גיקאנט תשובה טאן ווארום איך האב מיך גפארכטין טאמר וועט גאט ב"ה ניט

הסנגרו מוכרח שמיד יתחרט וידאג על עונו ביודעו באמת שעתיד לתת דין וחשבון על מה שעשו ויבקש רפואת התשובה ויסתגף את עצמו בסגופים שהם קשים כמות ואם ישוב לחטוא ישוב לחזור כי אמונת הדין והחשבון מכריחו לזה · ובראות עצמו פעם ושתים בצער התענית והסגופים בעבור חטאיו יפרוש מן העבירות וימאס בהן באמרו וכי בשביל תענוג רגע או שעה של עבירה אני מצטער בתעניות וסגופים שהם קשים כמות ימים ולילות מוטב לי לגעור ביצרי ולהצטער עצמי מעט בהרחיק עצמי מתענוג החטא שהוא מעט עד רגע מלהצטער עצמי זמן רב בסגופי התשובה · גם כדי להרחיק האדם החטא ממנו ישקול בדעתו שאין עונג החטא כגודל החרטה שעתיד להתחרט ממנה ולמאוס בחייו איך ככה עשה · כיצד אם חושק באשה על רוב יופיה ישים נגד עיניו כשתזקין ונתרבו בה הקמטים ופניה כקוף חוזרת ורום קומתה נכפפת ונעשית כחטוטרת הגמל וליחות החוטם נופלות מנחיריה תמיד ופיה עקומה ונמוכה בלי שינים וכשאוכלת פיה מלא רוק · ואם ישכב עמה בימי נעוריה בראותו אותה בזקנותה יקלל יומו וימאס חייו איך מלאו לבו להגיע גופו בגופה · גם ישים נגד עיניו שכל יופי האשה היא עור דק עד מאוד שעל פניה ואם תתפשט עורה מחמת נגעים או מכה ותראה בשר חי תחתיה כמה מהמיאוס ליגע באותו הבשר הלח אשר היד נדבק בה מעובי הליחה · ובשומו כל זה בדעתו בעת שיפתהו יצרו על אשה תמאס בעיניו ויתריק ממנה כמטחוי קשת :

ואם יצרו יפתהו לשכב עם זכר משכבי אשה ישים נגד עיניו כשיתמלא זקן הנרבע ובפרט אם יפגעו שניהם יחד בזמן הזקנה כמה מהביוש והבושה והחרפה והכלימה והקלון בזוכרם איך שכבו זה עם זה · ועוד אין שום אחד מהם יכול להתפאר ברבים בפני חבירו בעשיית מצותיו ואפילו עשה תשובה כי מגיע לו מן הקלון להתפאר בפני מי שהבעים לבוראו עמו כי עולה על זכרונו עת המעשה אשר נטמא לו וכלימה תכסה פניו · ובפרט אם הרובע עני והנרבע עשיר איך יכול להתחנן לו שירחמהו דמה יזכיר בפניו כדי שיכמרו רחמיו עליו שאין לו פנים לזכיר איזה זכות שבו שאדרבה מעורר זכירת מעשיו הרעים והעשיר מוסיף עליו שנאה אשר טמאו הבזוי הזה · ואם הדבר בהפך שהרובע עשיר והנרבע עני בועט בחייו העשיר איך נגע בגוף הנגוף הזה · ומה גם בראות עצמו תכלת וארגמן לבושו והעני הנרבע בבלואי הסחבות מעוטף מכסה את פניו ומעלים עיניו ממנו כי נופלים פניו ארצה מהביט בו וישלחהו לחרפות · ואיך בשום האדם נגד עיניו מקריים אלו אשר הם תחת האפשר להיות וקרוב לודאי יתגבר יצרו עליו לשכב עם זכר כי מיד בעלות על דעתו כל זה יקרש דמו בקרבו · ומה גם בחושבו גודל הדופי והמיאוס והזרות מהמעשה עצמו · ואם לבא על החיה והבהמה יפתוהו ישים נגד עיניו איך ידמה צורתו אלהים לצורת שור או חמור שבהיותו מתאוה שכיבה זו מתאוה להיות כמוה ולהיות עליה כדוגמת חמור בחמורתא והוא מהגנות והדופי והזרות והמיאוס · ובפרט בחושבו איך יחבק באהבת היצר עור מלא שערות ואם הוא עת להפיל גללים תטילם עליו בעת המעשה זר מעשהו וישימהו סביב מלא צואה ואיקולמה מביא אני בעצמי לבזיונות אלו מוטב למות בהיותי אדם ולא להדמות עצמי כבהמה · והנה בן אדם בעשותך כל זה יתגבר וימלך היצר הטוב בגופך ויגרש הצר הצורר בקרבך באופן שלא יוכל עוד להרים ראש עד שיענה אמן בעל כרחו

ווען מיין תשובה אן נעמן דאס איז קיין טענה ניט ווייל ער זעהט דאך אז דיא לייט פון דור המבול אונ פון סדום וואלטין תשובה גיטאן וואלט ער זייא אויך אן גנומין · גם אויך כדי דר מענטש זאל זיך דר ווייטערן פון צו זינדיגן זאל ער זיך איבער לייגין · דאס דער פערגעניגן פון דער עבירה איז ניט ווערט דיא קריינקונג אונ חרטה וואס ער וועט אויף דעם האבין ער וועט זיך דאס לעבן פר מיאסין וואס ער האט אזעלכים גיטאן אם אויב ער גלוסט צו א שיינע אשה זאל ער זיך פאר שטעלין אז זיא וועט אלט ווערין אונ איר פנים וועט זיין ווי א אין אף אונ דיא ליחה וועט פאלין פון איר נאז אונ איר מויל וועט זיין קרום אן ציין אונ אז ער וועט זיא זעהן וועט ער פר שעלטין זיין טאג וואס ער האט נאר אן גרירט אין איר אונ אז זיין יצה״ר רעט אים אן צו א איין אשה אונ ער וועט דאס אלץ נאך דיינקין וועט זיא פאר מיאוסט ווערין אין זיינע אויגין אונ וועט פון איר אנטלויפין ווי א פייל פון בויגין · והנה אונ דוא מענטש אז דוא וועסט אלץ טאן מיט איבערלייגונג וועט דער יצר טוב זיך שטארקין אונ וועט קיניגין אין דיין גוף אונ וועט פאר טרייבין דעם יצה״ר אז ער וועט שוין ניט קענין קיין קאפ אויף הייבין ביז ער וועט מוזין מיט גיוואלד ענפרן אמן אונ אז עס וועט אזו גידויערין אצייט וועט דער יצה״ר אויך פאר קערט ווערן צו גוטין אונ דאס וועט דיך ברייגגן צו איין

ובהמשך זמן יתהפך לטוב כי הצדיקים עושים החומר צורה • ויביאך זה לקנות דבקות גמור בהקב"ה כאברהם אבינו ע"ה שקראו אוהבי דכתיב זרע אברהם אוהבי על הדבקות שהיה עמו עד שמלאו לבו להקריב בנו רך ויחיד קרבן לפניו ולא איחר על הדבר לעשותו אע"פ שהיה חביב לו מנפשו כי נגד אהבתו יתברך היה הכל לפניו אין • וביד האדם להיות כאברהם יצחק ויעקב אבותינו הקדושי' אשר בוראם מתפאר עמהם שהרי אין דור ודור שאין ל' צדיקים כאברהם אע"ה שעליהם העולם עומד כארז"ל הרי ביד האדם הוא להשלים מנין הל' • ודע שאין אדם יכול להתפאר ולהתגדל עצמו כ"א בעשות תורה ומצות להדמות ליוצרו ושמלאכי השרת ישמשו לפניו ולמלוך בש"י עולמות לזה יקרא אדם כי מה התהלל ברעה הרשע כי אין כוחו מגיע כי אם לפעול מה שעקרב ונחש או חיה וכלב שוטה פועל או מה שפועל הדומם• שהרי פעולות הרשע להכות ולקלל אלה וכחש ורצוח וגנוב ודורס ובועט ומזיק לחבירו ובמה יתפאר על זאת • שגם אבן נופל על האדם ושוברו קוץ נכנס בו מכאיבו עשב מר אוכל וממררו או חתול נושכו ומסכנו כלב שוטה נובח אחריו ומבעתו היה רעה דורסו ומטריפו נחש נושכו וממית וצרעה עוקצו ונופחו יתושים ופרעושים מצערים אותו רפש טיט טובעו מים מחנקו אש שורפו אבן סוקלו שור מנגחו א"כ מה גדולה עושה הרשע להדמות א"ע לדומם ולצומח ולבעלי חיים המזיקים • בזאת יתהלל המתהלל להלל לשבח לפאר ולרומם ליוצרו להדמות עצמו לשרפי מעלה להטיב עם הכל להדמות לבוראו הטוב ומטיב הוא • לעסוק בתורה להדמות לידידיו לרדוף אחרי המצות להיות דומה לחסידיו • לעשות צדקה וג"ח להיות דומה ליראיו • לשמש ת"ח ולפזר ממונו להיות דומה לאוהביו לזה יקרא איש מעשות דברים שאין בכל הברואים יכולים לעשות זולת מן האדם • אוי לאדם שאין משים כל זה נגד עיניו • או למי שהשעה משחקת לו ואוי למי שאינו חושב ביסורין • אוי למי שאינו חושב כי צל ימיו עלי ארץ • אוי למי שאינו חושב כי הוא נוד מלא ליחות • אוי למי שאינו חושב בחולאים ובצערים • אוי למי שאינו חושב כי עפר הוא ואל עפר ישוב • אוי

רעכט בהעפטונג אין גאט ב"ה אזו וויא אברהם אבינו ע"ה וואס גאט האט אים גרופן מיין ליבהאבער מחמת דעם בהעפטונג וואס אברהם האט זיך בהעפט צו אים ביז ער האט גוואלט מקריב זיין זיין יונגן און איינציגן זון פאר איין קרבן צו אים און האט ניט ווידר גשפעניגט פון צו טאן עס האטשי זיין זון איז אים ליבער גוועזן פון זיין לייב נאר קעגן זיין ליבשאפט השם יתברך ברוך הוא איז בייא אים אלץ גוועזן וויא ניש"ט • וביד און איטליכר מענטש האט אין דיא הענט צו זיין ווי אברהם יצחק ויעקב אונזרי הייליגי עלטרין וואס זייער בשעפר באריכט זיך מיט זייא ווארום עס איז ניט דא קיין דור אז עס זאל ניט זיין דרינן דרייסיג צדיקים וויא אברהם אבינו ע"ה וואס אוף זיי שטייט דיא וועלט • ודע זאלסט וויסן אז קיין מענטש קען זיך ניט בארימן נאר מיט דעם וואס ער איז מקיים די תורה און מצות ווארום קען זיך בארימן דר רשע מיט בייזדען זיין קראפט איז מער ניט ווי א שלאנג אודר איין היה רעה אודר איין שטיין דער כח פון דעם רשע איז צו שלאגען און שעלטן און פאלש שווערין און ליגין זאגן און גנבנין און מזיק זיין צוא זיין חבר און וואס האט ער זיך דער מיט צוא באריכען דען א שטיין פאלט אוך אויף א מענטשן און צוא ברעכט אים זייני אברים איין דארין גייט אריין אין אים טוט אים וויא • אודער איין היה גיט אים אביס און מאכט אים קראנק איין כלב בילט אויף אים און דער שרעקט אים א שלאנג גיט אים אביס און טייט אים נוא וואס פר אגדולה איז דאס צום רשע ער זאל זיך גלייכן צוא זעליכי זאכין וואס זענן מזיק לייטען • בזאת נאר דער מיט גהער זיך יוא בארימן דער וואס וויל צו לויבן און דר הייבן זיין בשעפיר ער זאל זיך גלייך מאכין צו דיא אייבערשטי מלאכים צו בגוטיגין מיט אלי צו גלייכן זיך צו זיין בשעפיר צו לערנין תורה צו נאך יאגן נאך מצות צו טאן צדקה און גמילות חסד צוא בדינין תלמידי חכמים און זיי צוא שטיצען פון זיין געלד צוא אזעלכין מעג מען רופין מענטש וויל ער טוט זעלכע זאכן אזו ווי אנדרי בשעפניש קענן דס ניט טאן • אוי וויא צוא דעם מענטשין וואס ער טראכט ניט דאס אלץ וויא איז צוא דעם וואס ער דערנקט ניט אין די יסורים וואס קענין אוף אים קומן וויא איז צוא דעם וואס ער טראכט ניט אז זייני טעג זענין אזו וויא דער שאטן אוף דער ערד • וויא איז צוא דעם וואס טראכט ניט אין די קרענקין און צער וואס קען אוף אים קומן • וויא איז צו דעם וואס ער טראכט ניט אז ער איז פון ערד און וועט ווידר קערין צוא ערד • וויא איז צו דעם וואס

למי שאינו חושב בבעתותא דמלאך המות • אוי למי שאינו חושב ביציאת הנשמה • אוי למי שאינו חושב בצער של חיבוט הקבר • אוי למי שאינו חושב בצער הרימה והתולעה • אוי למי שאינו חושב ביום הדין • או למי שאינו חושב במשפטי גיהנם • אוי למי שאינו חושב במיתות משונות ובגלגולי הנשמה אוי לאדם שאינו משים תמיד נגד עיניו העתוד כהוה ז כמאמר התנא שחכם יחשב הרואה הנולד והנולד היא שעתיד להיות רימה ותולעה ומעותד לכל מקריות רעות • לכן כל איש חכם יתן נגד עיניו שאין בידו להשתמר עצמו מהמקריים היכולים לבא ובזה יעמוד באימה ופחד וביראת אלהים נגד עיניו שאפשר יבא עליו מיחוש הראש המבטל כחות גופו או אפשר שילקה בשחפת ובקדחת תמיד או בירקון או בעורון או יתמלא כל גופו שחין פורח או שאר חולאים שבעולם או יחזור עליו הגלגל לבא לידי חסרון עד ככר לחם ולדפוק בדלתי שונאיו יען כי מזי הרעב מכריחו לזה • או אפשר יהיה מוכה אלהים כל ימיו על ערש דוי • א"כ איך יכול אדם להתגאות בהכמתו וגבורתו ועשרו ובבריאותו וביפיו וברוב בניו כיון שהוא מעותד לכל מין חולי שבעולם מעותד לכל בושה וכלימה • מעותד לבזיונות מעותד להרופים וגדופים המעותד לשפלות המעותד לשמוע קללות מאנשים אשר ידם תקיפה עליו • המעותד לבחור מות מחיים מתוך צער ודוחק • מעותד להיות שנוא מאשתו ובניו אם יחזור עליו הגלגל לרעה • המעותד למיתת בניו בחייו מעוהד לראות בניו ובנותיו מתים בחופתם • המעותד לפחדים • מעותד להתוך מבשרו התיכות או איברים מחמת מכה או נגע • המעותד למות מיתה משונה סקילה שריפה הרג וחנק או חיה תאכלהו או דגי הים או קבורת חמור יקבר • המעותד לשפטים ע"י בני אדם המעותד ליסורים קשים • המעותד לראות ביעתותא דמלאך המות • המעותד למות • המעותד להיבוט הקבר הקשה • המעוהד לרימה ותולעה • המעותד לחזור לעפר המעותד לחזור באויר העולם אם הרבה בחטאות ואשמות • המעותד למשפטי גיהנם • המעותד לגלגולים • וכיון שכן אוי למי שאינו משתדל לעשות החומר צורה אוי מי שחפץ להיות בחינת בשר ודם נמשל כבהמה אוי להמתאוה לפעול בתוך מעיו ליחות סרוחות ורעי מהתמדת רבוי אכילה ושתיה כבהמות יער וכשרץ השורץ על הארץ • אוי המתאוה להרבות בשינה להדמות לפגר מת אוי האוהב הבטלה שדומה לאבן דומם • אוי המתאוה השיחה בטלה להדמות כאוב ח מארץ מצפצף • אוי המתאוה למושב לצים ומיני התולים אוי לגוף שיוצא מן העולם ריק מזכיות ומלא עונות • אוי לרגלים שלא הלכו ביושר אוי למעים שנהנו מן הגזל • אוי לידים שנתעסקו בדברי שקר • אוי לעינים שלא הלכו באמונה אוי לאזנים שלא קבלו תוכחות אוי לפה שלא עסק בתורה אוי לבשר שלא

ז פי' יחשב נגד עיניו כנולד לכיות : ח הוא מלשון אוב או ידעוני והם משמיעים קול נמוך מתחת לארץ :

ער טראכט ניט אין דעם שרעקניש פאר דעם מלאך המות • ווייא איז צו דעם וואס טראכט ניט אין צער בשעת דיא נשמה גייט ארוים פון מענטש ווייא איז צוא דעם וואס טראכט ניט אין צער פון היבוט הקבר • ווייא איז צו דעם וואס טראכט ניט אין דעם צער וואס דער מענטש האט אין קבר • ווייא איז צוא דעם וואס טראכט ניט אין דעם יום הדין • ווייא איז צוא דעם וואס טראכט ניט אין די יסורים פון גיהנם • ווייא איז צוא דעם וואס טראכט ניט אין די מיתות משונות וואס קענן קומן אוף דעם מענטשן • ווייא איז צוא דעם וואס בשעת אז ער טוט אזאך טראכט ער ניט וואס עס וועט דער פון זיין • לכן דרום גיהער איטליכער קלוגער מענטש טראכטן אז ער קען ניט אפ היטין זיך פון דיא אומגליקן וואס קענין אוף אים קומן אונ דורך דעם וועט גאטס פארכט זיין קענגין זייני אויגין דען עס איז מיגליך אז עס זאל אוף אים קומן וועלכע אומגליק ח"ו ממילא וויא קען דער מענטש זיך בעל גאוה האלטן מיט זיין חכמה אונ גבורה אונ עשירות מיט זיין שיינקייט אדר מיט זיינע פיל קינדר אז ער איז גרייט צוא אלע אומגליק פון דער וועלט צו שאנד צוא לעכטרונג צוא נידערקייט צוא די דינים פון גיהנם • וכיון אונ אז עס איז אזו ווייא צוא דעם וואס קען זיין אין דער מעלה פון אמענטש אונ איז גיגליכען צוא אבהמה ווייא איז צו דעם וואס ער גלוסט פיל עסין אונ טרינקען וויא דיא בהמות ווייא איז צו דעם וואס גלוסט פיל שלאף ווייא צוא דעם וואס הט ליב ליידיג צו גיין ווייא צו דעם וואס טוט ריידן דברים בטלים ווי צו דעם וואס טוט זיצן מיט די שפעטערס • אוי ווייא צו דעם גוף וואס גייט אוועק פון דער וועלט ליידיג פון זכיות אונ פול מיט עבירות ווי דיא פים וואס זענין ניט גיגאנגין מיט רעכטפארטיקייט ווי צו די גידערים וואס האבין הנאה גיהאט פון גזל • ווייא דיא הענט וואס האבין עוסק גיוועזן אין פאלשי זאכין • ווייא דיא אויגן וואס האבין גיזעהן שלעכטס וואס מען בדארף ניט • ווייא דיא אויערין וואס האבן ניט

נתיגע ביראה אוי ליצר שלא נכנע לפני בוראו · אוי ללב שלא עבד לבוראו שעתיד לעמוד בנזיפה · אשרי הנותן יראת בוראו נגד עיניו תמיד · אשרי העוסק בקיום המצות ובג"ח · אשרי המקיים והגית בו יומם ולילה · אשרי המדקדק במצות והמכוין בכוונתם · אשרי המחזיק ידי לומדי תורה ויד עני ואביון · אשרי האוהב לרדוף מצות · אשרי המשמש ת"ח דגדולה שימושה אשרי המטיב עם כולם · אשרי מי שהוא עלוב · אשרי מי שהוא שפל ועניו · אשרי המעביר על מדותיו · אשרי מי שאינו כועס · אשרי השומע חרפתו ואינו משיב · אשרי המאמין בתורה שבע"פ ובתורה שבכתב · אשרי המטהר ומקדש עצמו כשרפי רום · אשרי המקשר נפשו ברוחו ורוחו בנשמתו ונשמתו בהקב"ה · אשרי הראש שעליו תפלין ופאה · אשרי העינים המסתכלים בתורה ובצורות אותיותיה הקדושות · אשרי החוטם המריח כדי לברך לבוראו · אשרי הפה ולשון שאינן פוסקים תורה מהם ומרבים בדברי שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו · אשרי הגרון שמרבה בהרמת קול בשירים ותשבחות והלל לשבח ליוצרו · אשרי הלב החושב תמיד ביראת בוראו · אשרי הכליות היועצות לעשות כל טוב · אשרי הגוף הלובש ציצית ומתעטף בטלית · אשרי הזרוע שקושר תפלין · אשרי הרגלים ההולכים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ולבקר חולים וללות את המת ולהכניס כלה לחופה · אשרי העקבות שמתנענעים לקדושה · אשרי הרעיון והמחשבה החושבות אופנים להשיג השלימות · אשרי הידים העמלים בעבודה למצוא לחם חוקם באמונה · אשרי האצבעות הכותבים חדושי התורה ומראין לתינוק ללמדו ספר · אשרי אדם שבוראו משתבח ומתפאר בו · אשרי אדם שבוראו שואל בשלומו בכל יום כאבא אומנא אשרי אדם שבוראו מבטל רצונו מפני רצונו הצדיק מושל יראת אלהים · אשרי אדם שבוראו מבטל כל גזרות קשות ומכפר לדור בעבורו · אשרי לאדם שכביכול מצטער במותו · אשרי אדם שבמותו מלאכים יוצאים לעומתו בהכרזות יבוא שלום כחתן הנכנס לחופה · אשרי אדם שעליונים ותחתונים מושפעים בזכותו וכלם בוכים ומתאבלים בהעדרו מן העולם · אשרי אדם שבוראו מתקן לו חופה בג"ע · אשרי אדם שבוראו מטייל עמו כביכול בג"ע · והנה כיון שביד האדם להשיג מעלות אלו איך לא ישים נגד עיניו שאין ראוי לעזוב הרבה בעבור המועט שהם תענוגי העוה"ז

געהערט שטראף לייד וויא דעם מויל וואס האט ניט געלערנט תורה · וויא דעם גוף וואס האט זיך ניט גמיט אין גאטס פארכט · וויא דיא גדאנקען וואס זענען ניט אונטער טעניג געווען פאר דעם באשעפר וויא דעם הארץ וואס האט ניט גדינט גאט · אשרי וואל דעם וואס טוט די פארכט פאר זיין באשעפר קעגין זיינע אויגין תמיד · וואל דעם וואס מטערט זיך טאג אונ נאכט אין דר תורה · וואל דעם וואס בעמיט זיך מקיים זיין מצות אונ גמילות חסד · וואל דעם וואס איז מדקדק אונ טוט זייא מיט כונה · וואל דעם וואס שטיצט לומדים אונ ארמי לייט · וואל דעם וואס האט ליב נאך צוא זוכין מצות · וואל דעם וואס איז משמש תלמידי חכמים · וואל דעם וואס האנדילט גוט מיט אלע מענטשין · וואל דעם וואס איז שעמעכטיג · וואל דעם וואס איז איין עניו · וואל דעם וואס ער צערינט ניט · וואל דעם וואס הערט זיין שאנד אונ ענפערט ניט · וואל דעם וואס גלייבט אין דער תורה · וואל דעם וואס ריינגט זיך אונ הייליגט זיך · וואל דעם וואס קניפט אן זיין נפש רוח אונ נשמה אן גאט · וואל דעם קאפ וואס לייגט תפילין אונ טראגט פיאות וואל דיא אויגין וואס קוקין אין דער תורה וואל דער נאז וואס שמעקט בשמים צוא מאכין א ברכה אונ לובן גאט · אשרי וואל דעם מויל אונ דיא צונג וואס לערנין · אונ מאכין שלום צווישן איין מענטש מיט דעם אנדרין אונ צווישן מאן אונ ווייב · וואל דעם האלז וואס טוט לובין זיין באשעפיר · וואל דעם הארץ וואס טראכט אין פארכט פון גאט וואל דיא נירין וואס געבין עצות צוא טאן גוטס · וואל דעם גוף וואס קלייד אן ציצית אונ וויקעלט זיך איין מיט א טלית · וואל דעם ארום וואס מען לייגט צו תפילין אויף אים · וואל דיא פיס וואס גייען אין שול אונ בית המדרש אונ מבקר חולים זיין אונ מלוה זיין א מת אונ פירין איין כלה אונטער דער חופה · וואל דיא פיס וואס שפרינגען קדושה · וואל דיא מחשבות וואס טראכטען גוטץ · וואל דיא הענד וואס בעמיהען זיך עהרליך צו ערנערין · וואל דיא פינגער וואס ווייזין א קינד אין א ספר וואל דעם וואס זיין באשעפר בריהמט זיך מיט אים · אשרי וואל דעם וואס זיין באשעפר פאר גיט צוא דעם דור זיינע עבירות פון זיין זכות וועגין · וואל דעם צדיק וואס דיא וועלט ווערט געשפייזט אין זיין זכות · והנה אונ ווייל אז א מענטש קען גרייכן צוא דיא מעלות וויא זאל ער פאר

העוברים ואין בידו מאומה · ובפרט בראותו בחוש הראות המקריות הרעות המעותד לו כנזכר ואין בכחו למונעם מלבוא עליו · לכן שמע עצה וקבל מוסר לעזוב מנוחת עה"ז שאין בהם קיום · ויעבור פחד היסורין על פניך למען תשחק ביום אחריתך כשתנוח נשמתך בצרור החיים שהיא מנוחה ועידון אשר עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו :

פרק ה יודע הלבבות ובוחן הכליות המבין בכל דרכי איש החושבים עלי משכב על רוע מזלם ומתרעמים על מדותיהם ומחכים למות באומרם מה זאת עשה אלהים לנו לגרוע מדרגתנו ממדרגת עשירים זהב להם הממלאים בתיהם כסף ואנחנו בחוסר כל ואב אחד בראנו ולמה נשתנינו · אין מקום להתרעם ואין מקום להרהר על זה כי אין דעת שיוכל להשיג דעתו ית' ודרכיו כדכתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי והוא הארון והוא בלבד היודע מה שעושה וכל אשר חפץ עושה בשמים ובארץ · אבל מה שאנו יודעים באמת שכל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא · גם ידענו נאמנה שכל מה שהוא עושה אע"פ שנראה רע בעינינו הוא להטיב עם האדם כי כל כונתו ית' שיעבדו אותו כדי להרבות בשכר ולהגיעו למדרגת המלאכים המקדשים שמו · וידיעה זו יביאנו לפתח התשובה כפי השגת שכלנו · כי האנשים אשר הם עניים אולי בגלגול אחר הרבו אשמה והחזירם בעה"ז שיסבלו צער העוני למרק כל מה שעשו לשעבר ולהטיב עמהם באחרונה ברב טוב הצפון לצדיקים · או הם אנשים שמכיר בהם בתכונת טבעם כפי חיוב המזל שנולדו שאם יהיו עשירים יתרחקו מן היושר ויבחרו ברוע לחטוא ולהחטיא אחרים עמהם עד שיחייב כובד עונותיהם לטורדם מעולם הבא באפס תקוה לכן גזר להם העוני לטוב להם · או אפשר שהם נשמות עליונות הגונות להגין על הדור ומצערן בעניות כדי שיסבלו עונות הדור והדור אוכלים בעבורם · על דרך כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מע"ש לערב שבת · או יהיה הסבה שהוא ית' חפץ לזכות את בריותיו ועשה עניים כדי שיזכו עמהם

לאזין דאס פיל פון װעגין װייניג דאס איז דיא תענוגים פון עולם הבא װעגין דיא תענוגים פון עולם הזה װאס גייען אװעק · דרום הער צוא די עצה אונ פאר נעם מוסר צו פאר בייגן די תענוגים פון עולם הזה פון װעגין דוא זאלסט זיך פרייען אין דיין לעצטן טאג אז דיין נשמה װעט רוען אין גן עדן װאס דאס איז אזו אזעלכע גלייטיקייט װאס קיין אויג האט עס ניט געזעהן נאר גאט אליין דאס װעט ער טאן אונ געבן צוא דיא װאס האפן צוא אים :

פרק ה יודע הלבבות גאט ב"ה װייסט דיא הערצער אונ פרובט אוים דיא נירין ער װייסט װס דיא מענטשין טראכטין אויף דעם װאס זייא האבן אשלעכט מזל אונ זענן מתרעם אוף דעם װאס גאט האט זייא צו גטיילט אונ זאגין װאס האט עס גאט אונז גיטאן מינערין אונז פון די עשירים װאס פילן זייערי הייזר גאלד אונ זילבר אונ מיר זענין זייער ארום אונ איין גאט האט דאך אונז אלע בשאפין · עס איז דרויף ניט מתרעם צוא זיין װארום עס איז ניט צוא גרייכען דיא דיעה פון גאט יתברך אזו װיא עס שטייט אין פסוק דען מיינע מחשבות זענין ניט אזוא װיא אייערי מחשבות זאגט גאט אונ ער איז דער הער אונ נאר ער אליין װייסט אונ װאס ער װיל דאס טוט ער אויף דעם הימל אונ אויף דער ערד אבר מיר װייסן באמת אז אלע זייני װעגן זענין מיט דין ער איז אבגליבטער גאט צוא בצאלן שכר אונ טוט ניט קיין עולה ח"ו ער איז איין גערעכטער גאט · גם אויך װייסן מיר געװיס אז װאס ער טוט איז עס נאר צוא בגוטיגען מיט דעם מענטשין דען גאר זיין כונה איז מען זאל אים דינען כדי ער זאל דער פאר דיא מענטשין פיל שכר געבין אונ דער מענטש דארף תשובה טאן · דען דיא װאס זענין ארום האבין אפשר אין יענעם גלגול זייער פיל זינד גיטאן אודר זייא זענין אין אטבע גיבארן געװארין װען אז זיי זאלין זיין עשירים װאלטין זייא גטוען שלעכטץ אונ זינדיגן אונ נאך אנדרי אויך מאכין זינדיגען דרום איז גאט ב"ה אויף זייא גוזר דאס ארומקייט פון זייער טובה װעגין · אודר איז מילגיך אז זייא האבין גרוסע נשמות װאס דארפין מגין זיין אויף דעם דור אונ זיי זאלן ליידין די עבירות פון דור אונ דם דור זאלין לעבין אונ גשפייזט װערין דורך זייער זכות אזו װי עס שטייט איין בת קול הט גיזאגט גאר די װעלט װערט גישפייזט אין זכות פון ר' חנינא בן דוסא אונ ר' חנינא בגייט זיך מיט איין קליינע מאס באקסירען פון איין ערב שבת צום אנדרין שבת · אודר װייל גאט ב"ה װיל מזכה זיין דיא עשירים דרוו זיין נרוים ארומקייט מחמת

וינצלו מדין גיהנם כמו שהשיב ר׳ עקיבא לטורנוסרופוס הרשע בשאול לו אם הקב״ה אוהב עניים מפני מה אינו מפרנסן וכו׳. ובחר לגזור על אלו להיות עניים יותר מזולתם בהכיר בהם שאלו יסבלו העוני ולא יבחר מחנק נפשם משא״כ זולתם. והוא על דרך שאמרו רז״ל ראוי היה רעב לבא בימי שאול ובראותו יתברך שהיו גרופית א של שקמה ולא יכלו שאת הביאם בימי דוד שיכלו לסבול. או עשה עניים להכין משכן לשכינה דמאנין תבירין ב דיליה הם דכתיב אני את דכא. ועשה עניים דוקא אלו בהיותם ראוים לפעולה זו כאשר הוא היודע. או אפשר שעשה עניים ועשירים לצורך ישוב וקיום העולם שיהיו עבדים ונעבדים שאל״כ מי יזרע ומי יקצור וכן כל מלאכת הישוב. וגם מתרבה הכבוד ובושת פנים בעולם כי העניים לעולם מכבדים לעשירים ומתביישים מהם כה שאין כן עשיר מעשיר דשניהם שוין ובזה לא יחדל כבוד מקרב הארץ. וגם מתרבה המוסר והיושר דאין ספק שעשיר לא יוכל להוכיח לעשיר כמותו אך כיון שיש מקום לייסר לעני על שאין ידו תקיפה מתפרסם מציאות המוסר בעולם ומרגילים בו. ובזה יש מקום לקצת עשירים לייסר עשירים אחרים אשר תעו מני דרך בסיוע קהל העניים המיוסרים. וגם עם זה עשירים מישרים אורחותם כדי שיוכל לייסר שלא ימצאו מקום לומר לו טול קורה מבין עיניך: ואין מקום להקשות ס״ם ומה חטאו אלו מאלו שלאלו עשה עניים ולאלו עשה עשירים. דלפי זה אין לדבר סוף וכיצד יהיה כיון שמוכרח להיות עניים ועשירים מהסבה שהזכרנו ומה גם שלאלו שעשה עניים לא אבדו כלום שבשביל העניות אינם רואים גיהנם כמרז״ל וגם מתרבה שכרם לעה״ב יותר מהעשיר ובזה נשתוה הדבר ביניהם שהרי העשיר בעבור עשירתו בעה״ז נחסר לו לעה״ב עני בעבור חסרונו בעה״ז מתרבה שכרו לעה״ב הרי שניהם שוין לטובה. וגם אם העשיר נהג בעה״ז כעני שעזב תענוגי ההבל ועסק בתורה ובג״ח ונדבק בעניים להחזיק ידם במזון לא יחסר לעה״ב מסבת עשירוות. שהרי רבינו הקדוש שהיה עשיר גדול ולא נהנה מן העולם אפילו באצבע קטנה וכי נאמר שבעבור עשירותו חיסרו לו מעה״ב חלילה. או אפשר לומר מעין התשובה השלישית הוא שעשה עניים לתועלת שאר ההמון. דבר או רעב כי יבא בעיר או איזה מן הגזירות ויצעקו אל ה׳ בצר להם כיון שהעני רוחו נמוכה ודעתו שפלה ברעתו צועק בקול מר בנפש חפצה ובדבקות גדול ושומע אל אביונים ה׳ ותפלתם לא בזה

א סנטיעה כבסית קטנה נקראת כך. ב כלים נשברים והוא משל לנשברי לב.

בשאפט ער ארמע לייט כדי דיא עשירים זאלין געבין צדקה אונ זאלין ניצול ווערין פון גיהנם וויא רבי עקיבא האט געענטפערט צו טורנוסרופס הרשע אז ער האט אים געפרעגט אויב הקב״ה הט ליב די ארמי לייט פר וואס איז ער זייא ניט מפרנס האט אים רבי עקיבא געענפערט כדי ער זאל מיט זייא מזכה זיין דיא עשירים. אונ דרום האט ער גמאכט די פאר ארמי לייט אונ ניט אנדרי וויל ער וייסט אז זייא ווערין קענין ליידין דאס ארומקייט אבער אנדרי וואלטין זיך אפשר אמעשה אן גיטאן מחמת ארומקייט. אודר ער האט דרום גימאכט ארמי אונ רייכע כדי עס זאל זיין אויף דר וועלט קענעכט אונ הערין ווארום זונסט ווער וואלט גזייעט אונ ווער וואלט גישניטן אונ אויך אלע מלאכות פון דער וועלט אויך ווערט דורך דעם גימערט דער כבוד אונ די בושה אויף דער וועלט ווארום די ארמי טוען אן כבוד די רייכע אונ שעמן זיך פאר זייא. ואין אונ זאלסט ניט פרעגן פר וואס זענען דיא ארום אונ דיא זענען רייך דאס איז קיין קשיא ווארום אז עס וועט זיין פאר קערט וועסטו פאר קערט פרעגין אונ וויא דען זאל זיין עס מוז דאך זיין ארמע אונ רייכע מחמת דעם טעם וואס מיר האבין פריער גישריבן אונ בפרט צו די ארמע ווערט זייער שכר גימערט אויף עולם הבא מער פון דעם עושר אונ דער מיט ווערט גלייך דיא זאך צווישן זייא. אונ אויך ווען דער עושר האט אויף דער וועלט פר לאזט זיינע נארישע תענוגים אונ האט גילערינט תורה אונ עוסק גיוועזן אין גמילות חסד ווערט ניט גמינערט זיין שכר אויף עולם הבא. שהרי ווארום רבינו הקדוש וואס איז גיוועזן אגרויסר עושר קען מען דען זאגין אז פון וועגין זיין עשירות האט מען אים חלילה גימינערט זיין שכר פון עולם הבא. או אדער מען קען זאגין דאס גאט האט בשאפין ארמע לייט פון וועגין אז עס קומט חלילה איין מאורר אדער איין הונגר אין שטאט וייל דער אריכאן הט אנידריג גמיט שרייט ער צוא גאט מיט אביטר קול מיטן גאנצין הארץ אונ גאט ב״ה הערט צוא דיא ארמע לייט אונ דערבארימט זיך אונ אויף עוה״ב גיט גאט ב״ה זייא שכר דער פאר וואס זייא ענן אויף דער וועלט וויא פועלים וואס ארבעטין אונ נעמין שכירות אזו נעמן זייא זייער שכירות

ומרחם על בריותיו בעבורם ולעה"ב נותן להם שכר פעולתם שהם בעה"ז כפועלים לפעול פעולת בע"ה ולערב יחלק שלל · ובמה מעלה להם שזכו היותם פועלים של מקום לפעול על ידם הצלת העולם · ואע"פ שמדת העני להתרעם כאשר שמעתי באומרו מה אני בעולם הריני בו כדבר המותר שאין בו צורך שהנני שקוע בכור העוני ואני כמכשול לפני העשיר וכאבן נגף · ואף גם זאת מלבד צער החסרון והשנאה נפשי עגומה ואוי לי מיוצרי פי מה אשיב ביום שיביאוני למשפט לפניו כי אין ביכולתי לקיים שום מצוה ויום הולך ויום בא ואיני מרויח לא ממון ולא מצוה והריני כרע לשמים ורע לבריות · דע העני שתועה אתה מדרך השכל בדבר הזה · דע כי אין אדם בישראל יחד עשיר ואביון שאינם שוין בכל יום במצות אלו מאור הבוקר ועד לילה מיד שקם ממטתו אפילו עני שבעניים מברך אל בוראו מאשר יצר ואילך כי אין לזה מעצור בעבור העניות· גם בצאתו מביתו מקיים מצות מזוזה כי רבה היא בהיותו מעמידה בפתח ואינו בועט להסירה · גם מצות מעקה וציצית ותפלה ועניית קדיש וברכו וקדושה וטלית ותפילין · ואחר זה לימוד תיקונו מקרא או משנה כפי ידיעתו · נט"י לאכילה וברכת המוציא וברכת המזון ואיזה ג"ח אם בא לידו שהוא דבר שאין בו חסרון כיס והזן את אשתו ובניו עושה צדקה בכל עת יחשוב לו כאמרו רז"ל · ואפילו על מה שהוא בעצמו אוכל חסיד על זו יתקרי דכתיב גומל נפשו איש חסד · כארז"ל על פסוק זה · וברכת אשר יצר כשעשה צרכיו וערבית ומנחה וגם מקיים בכל יום כל מצות ל"ת כיון שאין עובר עליהן · אלה המצות מקיים אפי' עני שבעניים בכל יום · ושאר מ"ע התלוים בממון כלולב וכדומה מחשבתו לקיים נחשב למעשה · ובהיות כן מה מקום נשאר לעני לומר איני יכול לקיים שום מצוה בעבור עניותי וא"כ מה אני בעולם הרי מוסיף בכל יום ויום שכר העה"ב להיות חוזר כל יום לקיימם אלא כיון שהורגל בהן נראה לו כאלו אינו עושה כלום ומשולל ממצות הוא · ומה גם שאף שלא יוכל לקיים כל זה האמור מסבת תוקף עניותו המעכבו הרי מקיים אותו במחשבה בלבד דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה כארז"ל · ואתה העני כיון שבכל יום ויום בהיותך על האדמה אתה מוסיף מצות על מצות להרבות שכר עה"ב למה תקוץ בחייך אע"פ שהוא חיי צער ולמה לא תשמח עם תוספת המצות

אויף עולם הבא · וויא גרויס איז זייער מעלה וואס דורך זייא קומט הילף אויף דער וועלט : ואע"פ אונ האטשי דר ארימאן איז מתרעם ער זאגט איך בין אויף דער וועלט וויא איין איבעריגע זאך איך בין איין גזונקין אין ארומקייט איך בין וויא איין שטיין וואס מען שלאגט זיך אן אין אים אונ הויז דעם האב איך קיין יכולת ניט מקיים צו זיין קיין שום מצוה אונ דיא טעג גייען אוועק אונ איך בין ניט מרויח קיין געלט אונ ניט קיין מצות אונ איך בין גלייך וויא איינער וואס איז שלעכט פאר גאט אונ פר לייט · דע זאגט דער מחבר זאלסט וויסן דו ארימאן אז דוא ביזט אין טעות דען אלע מענטשין צווישן דיא ישראל איין עושר אונ איין ארימאן זענין גלייך אין די מצות וואס איך וועל דא אויס רעכינן · דען תיכף וויא ער שטייט אויף פון שלאף דער ארומסטער מענטש לויבט ער צוא זיין באשעפר פון דער ברכה אשר יצר ביז אין סוף אלי ברכות ווארום דאס קען איין ארימאן זאגין גלייך מיטן עושר · אויך איז ער מקיים דיא מצוה פון מזוזה אויך דיא מצוה פון ציצית אונ דאבנן אונ ענטפערין קדושה אונ ברכו אונ אמן יהא שמיה רבא אונ טלית אונ תפילין אונ דר נאך לערנין מקרא אונ משנה לויט זיין שכל אונ וואשין זיך צום עסין דיא ברכה פון המוציא אונ בענטשין אונ אז עס קומט אים צוא האנדין אגמילות חסד וואס בדארף קיין געלט קאסטין טוט ער עס אונ וואס ער שפייזט ווייב אונ קינדער ווערט גירעכינט וויא ער טוט צדקה אלע צייט וויא אונזערי חכמים ז"ל האבין גיזאגט אונ אפילו וואס ער אליין עסט ווערט ער דרויף אן גירופן חסיד · אונ דיא ברכה פון אשר יצר אז ער טוט זיין צורך אונ מנחה אונ מעריב אונ אלי מצות לא תעשה וואס ער איז ניט עובר אויף זייא איז גלייך וויא ער איז זייא מקיים · דיא דאזיגי מצות קען מקיים זיין אפילו דער גרעסטער ארימאן אונ דיא איבריגי מצות עשה וואס ער קען זייא ניט מקיים זיין אן געלט דהיינו לולב אונ צדקה · אונ דם גלייכין אז ער האט אמחשבה זייא מקיים זיין איז דאס גירעכינט פאר גאט גלייך וויא ער איז זייא מקיים · ובהיות אונ אז עס איז יוא אזו זאל דר ארימאן ניט זאגין איך קען ניט מקיים זיין דיא מצות וועגין מיין ארומקייט אונ וואס בין איך אויף דער וועלט · ווארום ער מערט זיך נאך שכר דער מיט וואס ער זוכט אלי טאג דיא מצות מקיים זיין אונ

שאתה מרויח בכל יום אם בכל יום היית מרויח ממון היית מצפה ליום מחר להוסיף עוד אע"פ שבפותך תניח הכל ואוכלים זרים חילך כל שכן וק"ו בנו של ק"ו שיש לך לשמוח תמיד ולהתפלל לפני המקום על אריכות ימיך להוסיף עוד על שכר הנצחי · ובידעך זאת ראוי שתסבול צער העוני באהבה · ושים בלבבך שצער העניות מעט בערך השכר שאתה מרויח בכל יום שאתה חי · ואם תצטער שעניותיך גורם לך מניעת כבוד הבריות ואף גם זאת בזיון ושנאה כדכתיב כל אחי רש שנאוהו · שים נא נגד עיניך שכל הכבוד שמור לך לעה"ב לפני רבי המעלה מלאכים צדיקים קושרים כתרים · מה שאין כן כבוד אנשי עירך שהוא כבוד ב"ו שהיום כאן ומחר בקבר ובפני אנשי חומר ומעוטים ומה בידך תקח מזה הכבוד · ואם ישנאוך מסבת עניותך מה בכך מה איכפת לך כיון שבוראך אוהב אותך ומשרה שכינתו עליך כדכתיב אני את דכא אם היית יודע שאהבת בוראך תלויה באהבה שלהם שאם הבריות אוהבים אותך גם הוא אוהבך ואם לאו לאו אז היה ראוי שתבחר מחנק לנפשך אבל אינו כן ולמה תצטער ממניעת כבוד ב"ו ושנאה ואהבה · ואם צערך שאין דבריך נשמעין דכתיב וחכמת המסכן בזויה שים נגד עיניך שהקב"ה שומע בקולך שנאמר כי שומע אל אביונים ה' · ואם צער שלך על שאין מתחברים עמך להביאך עמהם במסיבה ואתה יושב בדד · שים נגד עיניך ששכינה גבך ללותך דשכינה שורה על מאנין תבירין כנודע · ועוד יש ג"כ לשמוח שאם היית מיסב עמהן מרבים בשיחה וברוב דברים לא יחדל פשע ונמצא היותך בדד פרח החטא ממך · ואם תצטער שאין מזמינין לך בשום סעודה כבדה או קלה · שים נגד עיניך תענוגי ג"ע המוכנים לך וביותר שאת על צער תאות המאכלים שלא יזמינך לאכול מהם · אך יש לחקור על מה שעינינו רואות מעשה בכל יום הלא תראה ב' עניים אהובים כשבת אחים גם יחד בהיותם בחסרון הלבנה · רצוני לומר בחסרון הלבנים ג ואם מתעשר אחד מהם שוב אינו משגיח באוהבו העני ואדרבא

ג שם מטבע כהן ישמעאל :

בייא גאט ב"ה איז דאס גירעכינט גלייך וויא ער איז זייא מקיים נאר עס דאכט זיך אים ער טוט נאר קיין מצוה ניט וויל ער קען ניט טאן אלי מצות אונ ווען ער קען אפילו ניט מקיים זיין אטייל מצות וועגן זיין ארומקייט איז גאט ב"ה מצרף אגוטי מחשבה צו איין מעשה וויא אונזערי חכמים ז"ל האבין גיזאגט · ואתה אונ דוא ארימאן חאטשי דוא לעבסט אין צער ווארום זאלסטו זיך ניט פרייען מיט דיא מצות וואס דו מערסט אלי טאג וויא וואלט גיוועזן דוא זאלסט מרויח זיין געלט איין טאג וואלסטו זיך בוודאי גיפרייט חאטשי אז ווענסט שטארבין וועסטו אלץ איבער לאזין איז דאך שוין אפשיטא אז דוא בדארפסט זיך צו פרייען אונ צוא בעטין גאט ער זאל דיר דער לייננערין דייני יארין כדי דוא זאלסט דיר נאך מערין שכר לעולם הבא · ובידעך אונ אז דוא ווייסט דאס בדארפסטו צוא ליידין מיט ליבשאפט דאס ארומקייט אונ רעכין אז דאס איז נאר ווייניג קעגין דעם שכר עוה"ב וואס דוא ביסט מרויח אלי טאג · ואם אונ אויב דוא ביסט זיך מצער וואס דיין ארומקייט איז גורם אז לייט גיבען דיר קיין כבוד ניט אפ אונ זענין דיך מבזה אונ האבין דיך פיינט · לייג דיר איבר אז פיל כבוד איז דיר גהיט אויף עולם הבא אבער וואס איז דער כבוד פון איין בשר ודם אונ אויך וואס וועסטו דיר מיט נעמין פון דעם כבוד · ואם אונ אויב זייא האבן דיך פיינט איבער דיין ארומקייט וואס הארט עס דיך גנוג אז דיין בשעפר האט דיך ליב וויא עס שטייט אין פסוק איך טוא רוען מיט דעם ארומן אונ מיט דעם וואס הט אנידריג גמיט אונ ווארום זאלסטו זיך מצער זיין ווס לייט גיבען דיר קיין כביד ניט אפ אדער ווס זיי האבין דיך פיינט · ואם אונ אויב דוא האסט צער ווס דייני רייד ווערן ניט גיהערט ווי עס שטייט (וחכמת המסכן בזויה) די חכמה פון ארימאן איז מבוזה זעה אבער אז גאט ב"ה הערט דיין קול וויא עס שטייט (שומע אל אביונים ה') גאט הערט צו דיא ארמע · אונ אויב דוא האסט צער וואס לייט בהעפטין זיך ניט מיט דיר זעה אז דיא שכינה איז בייא דיר צוא בלייטין דיך אונ בדארפסט זיך פרייען דוא זיצט ניט מיט זייא ווערסטו פאר מיטן פון ריידען להר"ר רכילות ליגענט דברים בטלים ואם אונ אויב דוא ביסט זיך מצער וויל מען בעט דיך אויף קיין שום סעודה ניט בעטראכט דיא תענוגים פון דעם גן עדן וואס זענין דיר אן גיגרייט וואס דער תענוג איז זעהר גרוס · אך נור עס איז צוא קלערין אויף דעם וואס מיר זעהן כמעט אלי טאג דאס צווייא ארמי לייט האבין זיך זייער ליב אזו וויא ברידר אונ אז איינר ווערט

רייך

מואס בו ומתנכר עמו ועושה עצמו כאלו לא ידעו מעולם · במקום אשר היה ראוי להודות לשבח לבוראו שגדלו ורוממו ונתן יכולת בידו לרחם על אוהבו להחזיק בידו ולכסות חסרונו יען אשר מקודם יחדיו ימתיקו סוד ואיש את רעהו יעזרו בחסרונם · ולמה לא יתן בדעתו שעכשיו שהעשיר לא נתחדש בו דבר מחודש ועדיין שוה לחבירו בכל דבר ועדיין שוה לחבירו בכל אבריו · וכי יעלו בו אבר כנשרים לעוף בהם השמים וכי נתחדש בגופו גבורת הארי וקלות הצבי וכי נתרבו שינוי ושאר אברי גופו · וכי אם היה פסח או סומא יתרפא מומיו וכי נתעלה וקנה שלימות המלאכים שלא לאכול ולשתות ושלא להוציא רעי ומי השתן כמעשה הבהמה · וכי קנה חכמה ורוח הקודש · וכיון שהוא משולל מכל זה אעפ״י שהעשיר וכמו אז הוא עתה ואם יחזור וירד מנכסיו חוזר לכמו שהיה א״כ מה מקום להתגאות על חבירו הרש בעבור דבר נפרד ממנו שבא לידו דרך השאלה שהוא הממון אף שבעניותם יושבים כשבת אחים גם יחד · אין זאת כי אם מרוע לב מסבת פתוי היצר המתחיל להרגילו אל המרידה בדברי חלקלקות לאמר הרחק מעל העני דרכך ואל יכנס לפתח ביתך מכמה סבות · חדא דצ״ט מתים מעין הרע ואחד מדרך ארץ כדרז״ל ועינו של העני הזה יכלה אותך ואת כל אשר לך · ובפרט מקנאתו לך ששניכם הייתם במצב אחד ואתה עלית למרומים והוא בין הדומים* טוב לזה שלא תכיר פניו דחייך קודמים לחיי חבירך · סבה שניה שבכל משתה של שמחה שתזמינהו בראותך אותו תזכור ראשונות הדלות והעוני שהיית בו ותאנח בשברון מתנים ויהפך שמחתך לתוגה · סבה ג׳ אם יארע פעם שלא תתן לו שלום מחמת טרדת שלוחך בממון לארץ מרחקים מיד צעוק יצעק בבכיה וימסור דינו לשמים בקול מרה ויגיע אליך רעה הלא טוב לך להתנכר עמו ולתת לו מתת יד ע״י אחרים · כל זה מפתהו יצרו לפתוח עמו בעבירה לשנוא מי שהקב״ה אוהב שהקב״ה אוהב עניים · ואחר זה מפתהו למנוע ממנו מתן בסתר בפתוים אחרים וכיון שמכניסו ברשותו בעצת שנאה לעני חבירו מפתהו אח״כ בכל עון ופשע אשר מחייב יכולת

* ר״ל שפל מלשון הדם רגליו :

רייך פרעגט ער שוין ניט אויף דעם חבר אונ מאכט זיך גלייך וויא ער האט אים גאר ניט גיקאנט פון אייביג אנשטאט וואס ער וואלט גקערט דאנקין אונ לובין זיין בשעפיר וואס האט אים יכולת גיגעבין דער בארמין זיך אויף זיין ליב האביר אים צוא העלפן ווארום זאל דער עושר ניט טראכטן ער איז נאך אצונד אויך גלייך צום חבר אין אלי זייני אברים האט ער דען גקריגין פליגל איז ער דען גווארין שטארק וויא אלייב אונ גרינג וויא אהירש · אונ אז ער איז אבעל מום זענן דען זייני מומים פאר היילט גיווארן איז ער דען גיווארין איין מלאך ער זאל ניט דארפין עסין אונ טרינקן האט ער דען זיך גישאפט חכמה אונ רוח הקודש · וכיון אונ וויל ער האט דאך ניט דיא אלי זאכן איז ער דאך דער זעלביגער וואס ער איז פריר גוועזן אונ אז ער וועט ווידער ארום ווערין וועט ער ווידר זיין וויא פריער ממילא גיהער ער זיך בוודאי ניט בעל גאוה האלטין קעגין זיין חבר דער ארום מאן פון וועגין דם געלט ווס עס איז אים נאר אנטליגן · אבר דם איז נאר מחמת שלעכט הארץ וואס דער יצה״ר רעט אים אן מיט שמייכלדיגי רייד צוא שטערין דאס ליב שאפט ווס זייא האבין גהאט אונ רעט אים אן דער ווייטר דיך פון דעם ארום מאן אונ לאז ער ניט ארין גיין אין שטוב מחמת פיל טעמים · חדא איינס איבער עין הרע דאס אויג פון דעם ארום מאן וועט דיך פאר לענדין מיט אלץ וואס דיא האסט דען ער וועט דיך מקנא זיין ווארום איר זענט ביידע גוועזן אין איין שטאנד אונ דוא ביסט דער הויבן גווארין אונ ער איז גיבליבן ארום דרום איז בעסיר אז דוא זאלסט זיין פנים ניט זעהן ווארום דיין לעבין איז דיר טייערער פון זיין לעבין · סבה ב׳ דער אנדרר טעם איז ווארום אז דו וועסט אים בעטין אויף דיין שמחה אונ וועסט אים זעהן וועסטו זיך דער מאנין אין דיין ערשטי ארומקייט אונ וועסט זיפצין וועט דיין שמחה פאר שטערט ווערין · סבה ג׳ דער דריטר טעם איז אז עס וועט זיך טרעפין איין מאל וואס דיא וועסט אים ניט געבן שלום מחמת דייני טירדות וועט ער תיכף שרייען אונ וועט זיין דין איבר ענטפרין צו גאט וועט דיר דער פאר גרייכן שלעכטס דרום איז בעסער דו זאלסט זיך פרעמד מאכין פאר אים אונ געבין אים איין נדבה דורך אנדרי · כל זה אבער דאס איז אלץ פון דיא איבר רידונג פון יצה״ר דאס ער זאל פיינד האבין דעם וואס גאט ב״ה האט ליב ווארום גאט ב״ה האט ליב ארמי לייט אונ דער נאך וועט

המזון לעשותם · לכן אחי שמע מוסרי ואל תקשיב לדברי יצרך תן הודאה לבוראך שהגדיל עמך להעשירך מה שלא עשה עם חבירך ואמור בלבבך לא להנם עשה אלהים ככה כ"א לנסות אותי לראות אם אני בועט בעניים כיון שהכרתי בצערם והדין נותן לרחם עליהם בכל יכולתי ולהראות להם,תמיד פנים שוחקות בכל עת ולקרבם בכל שמחה שיזמין לי הקב"ה ולהחזיקם בדברים טובים ודברי נחומים ולהקריבם אל התועלת באופן שלא יגיע להם מהבושה כדי שיחזיק הקב"ה המזון בידי בהיותי בנסיון שהכניסני · כי בעשותי הפך זאת יראה ה' ורע בעיניו ויחזיר הגלגל לכסות שהיה להשפילני ויתרומם מזל העני חברי ומה פנים יהיה לי אחר כך לבא אצלו שירחמני מאחר שנתאכזרתי עמו ביום עלותי מאר"ש מצוים · וגם שאר עשירים לא ירחמו עלי באומרם כאשר עשית כן יעשה לך · והנה בראותי דור הולך ודור בא ואיש אשר לו בת חביבה כבבת עינו שלימה בכל ושמורה ותדד שינה מעינו בלילה לא ישכב וביום לא ינוח מלסבב בשוקים וברחובות לדרוש על בן העשירים לתתה לו במוהר ובמתן כל אשר יגזרו עליו סרסורי לדבר עבירה · לכן בני החכם אל תקנא לבך בבני העשירים באותם שהם מושללים מכל חכמה ורקים מכל דבר הנוגע לשלימות הנפש והגוף ובהם לא כתב ולא לשון ואפילו לשון צחות דברי בטלה ומלאים רשע ופשע עכ"ו תכלת וארגמן לבושם והזולים זהב מכים למלאות תאותם על כל דבר פשע ככל אשר תאוה נפש החוטאת ועכ"ז כל איש אשר לו בת יחידה יפה וברה מריבים עליו מי יזכה שיפול בחלקו הר האפל הזה ובמאזנים לעלות להרבות בממון ולהרבות עמו במנחות ובמתנות · ואתה אשר הלוך הלכת בדרכי השם ונכסיף נכספת בעסק התורה והמצות ולא חסרת חכמה שלא למדת ושלימות שלא קנית ועכ"ז סחובי הבלאות לבושך וטלאי על גבי טלאי מנעליך ואין איש משגיח עליך ואין מי יאמר מה מעשיך ואין מי יחמוד חכמתך הדבוקה בנפשך שאין יד שולט בה להסירה מעליך · ואפשר יסיתך יצרך להתרעם על מזלך לומר תודה ד על הראשונות לשה לא במזל בן העשיר נולדתי

ד מתרגם

ער אים אן ריידן מיט אנדרי איבר ריידונג ער זאל אים שון גאר קיין נדבה ניט געבין אונ וויא ער וועט אים ארויין ברענגין אין זיין נעץ אונ אין זיין עצה אז ער זאל פיינד האבין זיין ארמין חבר וועט ער אים דער נאך איבר ריידן ער זאל טאן אלי עבירות וואס מען קען מיט געלט טאן · לכן דרום מיין פריינד הער צו מיין מוסר אונ הער ניט דיא רייד פון יצה"ר אונ גיב אלוב צוא גאט וואס האט דיך רייך גמאכט אונ טראכט אין הארץ ניט אום זוסט האט גאט אזוא גיטאן נאר פון וועגין צו פרובן מיך צוא זעהן אויב איך וועל העלפין ארמי לייט אונ איך גיהער מיך מרחם צוא זיין אויף זייא מיט גאר מיין יכולת אונ תמיד צוא ווייזן זייא אפרייליך פנים אונ זייא מקרב צו זיין אין אלי שמחות וואס גאט ב"ה וועט מיר צוא שיקין אונ צוא שטארקין זייא מיט גוטי רייד אונ צו געבין זייא מיט אזו אין אופן אז זיי זאלין ניט מבויש ווערין כדי גאט זאל דאס געלט איבר לאזין אין מיינע הענט ווייל איך וועל בשטיין אין דעם נסיון וואס גאט האט מיך גיבראכט · כי אבר אז איך וועל טאן פאר קערט וועט דאס גאט ניט גיפעלין וועט ער מיך ווידער מאכין ארום אונ דאס מזל פון מיין חבר וועט ער דער הייבן אונ מיט וואס פאר איין פנים וועל איך דער נאך קומן צוא אים ער זאל זיך איבר מיר דער בארמין אז איך בין אקעגין אים אזו איין אכזר גיוועזן בשעת אז איך בין רייך גוועזן אונ אויך דיא איבריגי עשירים וועלן זיך ניט דער בארמין איבר מיר ווייל זייא וועלן זאגן צו מיר אזו וויא דו האסט גטאן צוא ארמי לייט אזו וועט מען דיר טאן · והנה אונ נון ווייל איך זעה אלע טאג דער וואס האט אטאכטער וואס זיא איז אים גליבט וויא זיין אויג זוכט ער פר איר צו קריגן איין זון פון איין עושר צו גיבן אים זיין טאכטער מיט פיל געלט גרן אונ מתנות אונ זוכט גאר ניט אקינד וואס קען לערנין · לכן דרום זאג איך דיר זאלסטו ניט מקנא זיין אין דיא קינדר פון די עשירים זעלכי וואס זענין לער פון אלי חכמות אונ ליידיג פון תורה אונ מדות טובות אונ קענין ניט שרייבן אונ ניט רעכט ריידן נור זייא זענין שעהן גקליידיט אונ פאר ברענגן געלט צו דר פילין זייערי תאוות אונ פון דעסט וועגין ווער עס האט איין איינציגי טאכטער גיט אים פיל געלט אונ מתנות. ואתה אונ דוא וואס גייסט אין גאטס וועג אונ גלוסט אין תורה אונ מצות אונ עס פעלט דיר ניט קיין חכמה אונ פון דעסט וועגין גייסטו אין גימייני קליידר אונ קיין מענטש גיט אויף דיר

אף שאהיה ריק כמוהו כיון שחסרתו מעלהו וחכמת שלימותו הורידתי עד תהום רבה ולמה לא
אבחר מחנק נפשי בראותי חמור עולה בסולם ואני בעמק הבכה · רע ההבדל בינו לבינך ·
ידוע תדע שיש כלי שיר עשוי כדלעת ובה שקוע עץ אריך ומשערות של זנב הסוס מוליכין
ומביאין בה ותוליד נענוע ערב מאד לשומעיה עד שמעורר לב נשים וטף ואנשים משוללי הדעת
אל הריקוד ולשמוח באותו קול · בחושבם שקול הערב ונעימית התנועות הוא מהכלי עצמו ·
והריק השומע קול הברה שבו חומד וחושק בכלי זו ואומר בלבו מי יזכני שיהיה כלי זה לחלקי
בתוך ביתי יומם ולילה כדי להתייחד עמו אני והוא יחד להודיע לי לשון נעימותו ועריבות דבריו
ואשמחה ואגילה בשיריו ובזמריו · ומוציא הוצאות להגיע לו השעה ומצפה העת שהמנגן יניח
לנגן להתיחד עמה הדר בחדר מרוב חשק אהבת הקול ששמע בו · ויהי העת שהמנגן סיים
לנגן והניח הכלי בזווית הבית תלויה נתן זה החומד ממון הרבה להביא כלי שיר זה אצלו
והתחיל לנשקו ולחבבו וקרב לפניו יקר המנהיג והתחיל לדבר עמו לשמוע נעימית דבריו ונועם
אמריו ואין קול ואין עונה ואין כס"ף · ממשמש בכלי לעוררו פוגע ידו בשערות זנב הסוס
הקשור בו ואז מתפרסם לו דדבר דומם הוא וכי אומרים לאבן ולעץ הקיצה לדבר · מיד ממרט
זקנו ושופח על פניו והולך ובוכה מצטער כל יומו לאמר איך אבד ממון וזמן וכח להליך אחר
דבר דומם ומצטער על זה כל ימי חייו עד שמת ביגון ואנחה · כך בן העשיר המשולל מכל
חכמה דומה לכלי הניגון הזה שהמנגן מקיש ומנענע בו ואותו נענוע גורם להוליד נעימת קול
הגורם הריקוד והשמחה כשם שאב הבן בעטפו בבגדים החמודות וכסף וזהב יכסהו ומושב
הגדולים יניחהו ואל בית המשתה יביאהו וכל רואיו חומדים בו בחושבם כי ממנו הכל וכשלימות
לבושו כך שלימות חכמתו ומדותיו · וכ"ז בעוד שאביו מנענעו בכח עושרו ובמות אביו או מאבד
ממונו נתגלה חרפתו ומיעוט ידיעתו ונשאר כעץ שתיל במקום אשר דרבו טימיו הולך ודל עד
שעליו נעשרות כלם ונשאר עץ יבש לא יועיל כ"א לבשל הקדירה להדליק המדורה והולך נע
ונד · והיה כי ירעב בוחר להיות פחמי או בורסקי או נושא סבל · אוי לאב ואם שביד מי
מסרו בתם ועל מי הוציאו ממון ורבוי הדורונות ומוהר ומתן לרוב · בוכים כל ימיהם על צרת

ניט אכטינג אונ קיינר גלוסט ניט צו דיין חכמה אפשר ווערט דיר דער יצה"ר אן רייצן צו מתרעם זיין
אויף דיין מזל ווייל דער זון פון דעם עושר וואס ער איז איין נישט האט זייער גוטס אונ איך בין
אין דעם פינסטערין מזל · דע זאלסט וויסן דעם חילוק צווישן דיר אונ אים · עס איז דא איין כלי
זמר איין פידיל אונ דער שמיציק ווערט גימאכט פון האר פון פערד אונ אז מען פירט דעם שמיציק
אויף דעם פידל גייט ארויס אויס קול עס דער וועקט דאס הארץ פון ווייבר אונ קליינע קינדר צוא
טאנצין אונ צוא פרייען זיך מיט דעם קול נייא מיינין אז דאס זיסי קול איז פון דער פידל אליין אונ
גלוסט צוא דער כלי אונ טראכט זיך ווער וואלט מיך מזכה זיין דיא כלי זאל זיין אין מיין הויז טאג
אונ נאכט איך זאל מיך פרייען מיט זיין גיזאנג · ויהי אונ אז דער שפילער האט אויף גיהערט צוא
שפילין אונ האט אויף גיהאנגען דעם פידל אין אווינקעלע אונ דער וואס האט גיגלוסט דער צו האט
אן גהובין מיט דר פידיל צו רייךן כדי ער זאל הערין איר זיסע רייד ווארום ער האט גמיינט אז
דיא פידל שפילט אליין אבר עס איז קיין שום קול פון איר ניט ארוס גיגאנגן האט ער פר שטאנען
אז נאר דיא האר פון פערד מאכין דעם קול איז ער שון גיוואר גיווארין אז דער פידל האט קיין
קול ניט · הם ער תיכף חרטה גיהאט אויף זיין נארישע מיינונג וואס ער האט פריער גימיינט ·
כך אזו איז דער זון פון דעם עושר וואס האט אין זיך קיין שום חכמה ניט ער איז גליך צוא דעם
פידיל וואס דער שפילער מאכט מיט דיא הענד אין איר אונ דאס מאכט אז דיא פידיל שפילט מיט
איין שיין קול אזו דער עושר בעקליט זיין זון שיינע קליידר אונ בדעקט אים מיט גאלד אונ ברייננט
אים אויף שמחות אונ דיא וואס זעהן אים גלוסטען אין אים ווארום זייא טראכטין אז וויא זיינע
קליידר איז זיין חכמה אונ זייני מידות · אבער אז דער פאטער שטארבט אדער אז ער ווערט אן
זיין געלט ווערט אנפלעקט זיין חרפה וואס ער ווייסט גאר ווייניג אין דער תורה אונ בלייבט איין
דארער בוים וואס נוצט מער גיט גאר צוא קאכן אדער אן צוא צינדן אפייער פון אים · והיה אונ
אז דר זון פון דעם עושר האט ניט פון וואנין צוא לעבין ווערט ער אטרעגר דיא שווער אונ שווינגער
זעהן אין וועלכע הענט זיי האבין איבער גיענטפערט זייער טאכטר אונ אויף ווער זייא האבין זיך
גילאזט קאסטן אזו פיל געלט אונ מתנות אויף דעם אז זייער טאכטר זאל האבין צרות אונ זייער

הבת ועל איבוד ממונם ויאבדין נפש על שלא חשקו בת"ח כי אם לזה אשר עלה חרם בידם
דאגה בעולם הזה ומכשול לעה"ב · והבת מילדת ולאביה ואמה מקללת כי בביתה אין לחם ואין
שמלה אין קול קידוש והבדלה ובליל פסח אין הגדה בכל העדה · עד שכלים שנותיהם ביגון
ואנחה ובאים עד עמוקה שוחה · אך עתה הבחור החכם השלם ודל דומה לברגניתא דלית
לה טימי דומה כנופך ספיר ויהלום הנתון בתיבה של עץ קטנה מהקלים שבעצים משלכת
בטיט חוצות כל הרואה אותה עובר עליה ואם נכשל בה ירמסנה ברגליו ואין עולה על זכרונו
מאמר התנא אל תהי בז לכל דבר עד שעבר אחד ירא אלהים וסר מרע וירם את התיבה
לקיים אל תהי בז וכו' ובחיקו הניח איתה ולא חש לטיט שעליה כי לא חמד כי אם לראות
מה בתוכה ויפתח את התבה ונתמלא הבית אורה והעשיר עושר רב עד שעלה למדרגות
האדירים יבאותו עושר סיגל מצות ומעשים טובים ושמחו הוא ואשתו ובניו וכל משפחתו בעולם
הזה בעושר ובשם טוב ומתו בשמחה להלוך לנחול שכר עה"ב · כן האיש הישר הנותן בתו
לת"ח אף שלבושו קרעים ועטופי כלים רעים ואין משים לבו על זה באומרו כי אין אלו דברים
דבוקים בגופו כי הוא רואה מה שבתוכו ובהכיר אותו עיטיף מעליו מראה תוארו ואור תורתו
ובין נכבדים יושב ובקהל קדושים דורש וגוזרת דינו בכל העולם הולך והוא יושב על כסאו
כולם מוכנים לעובדו מכינים פרנסתו מלמד דרך את העם לעבוד לבוראם להנחילם עולם הבא
אהוב למעלה ונחמד למטה · אשרי אשה שככה לה · אשרי איש שכך בחר לחלקו אף ע"פ
שיהיה ריק מכל · חתנו החכם ירוממהו · ותורה ודרך ארץ ילמדהו · ובין חכמים יושיבהו · עד
שנוהגים בו כבוד וקמים מפניו כתלמידי חכם · זהו בחייו · ובמותו דורש עליו בקביעות רב ורב
עם הדרת מלך מספר בשבחיו עד שבכח תירתו שאומר עליו מרחיק מעליו כל צר ומשטין
ומוסרו ביד מלאכי שלום להוליכו למנוחות שאננות · אם כן אתה הבחור החכם כיון שאתה
נמשל למרגלית שבתיבה כמדובר איך יש מקום לעלות על לבך קנאה במי שהוא ריק מכל

געלט זאל גיין לאיבוד אונ דיא טאכטר קלאגט וואס זיא האבן איר גיגעבין אזו איין מאן וואררום
אין איר שטוב איז גישטא קיין ברויט אונ קיין קלייד זיא הערט ניט קיין קידוש אונ הבדלה אונ
פסח הערט זיא אפילו דיא הגדה ניט זאגן · יוא אבר דוא בחור דער חכם וואס קען יוא לערנען
איז גליך צוא אפעריל וואס האט קיין שאץ ניט ביסט גליך. חיא דימענטין וואס ליגין אין אקליין
הילצערין קעסטלי איין גישמירט אין ליים דער וואס זעהט עס גייט דריף איבר אונ טרעט עס מיט
זייני פיס ביז איינר אקלוגער איז פאר בייא גיגאנגין אונ האט אויף גיהויבין דאס קעסטלי אונ
האט עס ארין גילייגט אין זיין שוים ער האט גיוואלט זעהן וואס ליגט אינוויינג אונ ער הט גיעפנט
דאס קעסטלע איז גיווארין זיין שטוב דער פילט מיט ליכטיקייט אונ איז זייער רייך גיווארין אונ
מיט דעם עשירות האט ער פיל מצות אונ מעשים טובים גיטאן אונ ער מיט זיין משפחה האבין
זיך גיפרייט מיט דעם עשירות אונ מיט דעם גוטין שם אונ זענין גישטארבן מיט שמחה צו ירשנן
שכר עולם הבא · כך אזו אויך דער ערליכער מאן וואס גיט זיין טאכטר צוא איין ת"ח האטשי זייני
קליידר זענין צוא ריסין נאר ער זעהט וואס אין אים איז אונ אז ער טוט אפ דיא צוא ריסיני קליידער
נייזט ער זיין גישטאלט אונ דיא ליכטעקייט פון זיין תורה אונ זיצט צווישען אנשים
נכבדים אונ ער דרשנת אין הייליגי קהלות אלע זענין אן גיבריים צוא באדינין אים אונ אים
מפרנס צוא זיין ער לערנט דעם פאלק דעם וועג וויא זיא זאלן דינין זייער בשעפיר ער זאל זיא
מאכין ארבין עולם הבא ער איז גילובט אין הימל אונ איז גלוסטיג בייא לייט וואל דער אשה וואס
זיא האט אזו איין מאן וואל דעם שווער וואס האט זיך אויס דער וויילט אזו איין איידים אונ האטשי
ער איז איין פראסטיר מענטש וועט זיין איידים דר חכם אים דר הייבין אונ וועט אים לערנין תורה
אונ דרך ארץ אונ נאך אזוינע גוטע מדות · אונ ער וועט אים מאכין זיצין צווישין די חכמים
ביז מען וועט אים אויך נוהג כבוד זיין אונ מען וועט אויף שטיין פאר אים · זהו דאס איז בייא זיין
לעבין אונ אז ער שטארבט דרשנת דער איידים איבר אים אונ דער ציילט זיינע שבחים ביז ער
דער ווייטרט פון אים אלי מסטינים דורך דעם כח פון זיין תורה אונ ענטפערט אים איבר אין דער
האנד פון דיא מלאכי שלום זיא זאלין אים פירין צו רואונג אונ צוא שטילונג · א"כ אתה דוא בחור
וואס דוא ביסט א תלמיד חכם וויא זאלסטו מקנא זיין דעם בחור וואס איז ליידיג פון אלעסין וועגן

בעבור לבוש שעליו דבר שאינו דבוק עמו כחכמתך שדבוקה בנפשך ואם לשעה אין דורש לך האמת יורה דרכו וסוף הכבוד לבא לא כן השקר שאין לו רגלים לנפילתו בלי תקומה על אחת כמה וכמה • ודע שהרע הסר הזה שאין עשיר בוחר לתת בתו לת"ח היא עצת אשתו המפתתו לדבר הנראה לעינים דכיון שדעתן של נשים קלות עליהן אינן רואות את הנולד ובוחרת שמחה לשעה אעפ"י שאחר כך אנחה ותלך ע"י זה לחרפות ולדראון עולם • ולכך אמרו רז"ל אל תרבה שיחה עם האשה שכל המרבה שיחה עמה גורם רעה לעצמו ובוטל מדברי תורה וסופו יורש גיהנם • עוד אמרו רז"ל כל ההולך אחר עצת אשתו יורד לגיהנם • והטעם מהסבה שאמרו דכל עצתן אינו אלא כי אם בדברים הנוגעים להנאת הגוף הנגוף ולכל מה שמתאוה החומר העכור ובכל דבר הקשה שהיצר מפתה • והאיש הירא מהקב"ה בועט בעצת האשה ובותר בדברי חכמים וחירותם למסור בנותיהם לת"ח ויזכה לבני בנים ת"ח או מלומדי דרך ארץ יראי שמים • ומעולם אין בתו באה לידי עוני דת"ח לחוורי אפתחא אינו בא • וכמה הפליגו חכמים על זה ודבריהם ידועים עד שאמרו רז"ל כל הנותן בתו לעם הארץ כאלו כופתה ונותנה בפני ארי • הביטו וראו באברהם אע"ה גדול בענקים מלך מלכים ה כבד במקנה בכסף ובזהב ולא שלח לרבקה כי אם נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים עשרה זהב משקלם • וכי אברהם שהיה מופלג בעושר שלח דבר מועט כזה • עוד יש להבין מה יוצא לכתוב בתורה מה שלח לה שהוא נזם זהב וכו' דמה יוצא מידיעה זו • אלא נכתב זה ללמדנו שהכלה ואביה ואמה לא יקחו החתן לשם ממון כי אם בעבור השלימות שבנפשו ולכן אברהם אע"ה שלח לה דבר מועט לרמז לרבקה שלא יעלה על לבה לחשוק ביצחק בעבור רוב עשרו כי אם על שלימות נפשו וחכמתו של תורה דבזה תזכה לבנים מקבלי תורה בסיני בשני לוחות אבנים • וכדארז"ל במדרש דזה רמז לה אברהם בשני הצמידים כנגד ב' לוחות התורה וי' זהב משקלם רמז לעשרת הדברות הכתובים בהם כלומר אם תחשוק בו אפאם היה עני שולח מועט רק בעבור צדקתו מוטב ואם לאו אל תקרב לפתח ביתו • ורבקה הצדקת הבינה הרמז והודה נגד רצון אחיה ואמה הרשעים

ה כמו שדרשו רז"ל על פ' אל עמק שוה סוה עמק המלך שנתקבלו כל המלכים וקבלו לאברהם למלך עליהם:

די שייני קליידר וואס ער גייט דיא קליידר זענין דאך אזאך וואס איז ניט בהעפט מיט אים אונ דיין חכמה איז בהעפט אין דיר אונ ווען אצונד פארשטייט קיינר דיך ניט אבר דער כבוד וועט דיר קומן צום סוף אונ דאס פאלשקייט פאלט אונ האט קיין תקומה ניט • ודע זאלסט וויסן אז דאס שלעכטץ וואס דער עושר וויל ניט געבין זיין טאכטר צוא איין תלמיד חכם דאס איז אפט דיא עצה פון זיין וייב וויל דיא דיעה פון דיא ווייבר זענן גרינג דרום זעהן זייא ניט וואס פון דעם קען ארויס קומן אונ זייא זעהן דער עושר גייט שיין אן גיטאן אין דער תלמיד חכם אין צו ריסינע קליידר ווילען זייא בעסיר דעם עושר תאמשי דער נאך וועט דאך זיין דער פון זיפצונג אונ שאנד • לכן דרום האבן אונזערי חכמים גיזאגט דוא זאלסט ניט פיל ריידין מיט איין אשה דען דער וואס טוט פיל ריידין מיט איין אשה דען דער וואס טוט פיל ריידין אפילו מיט זיין ווייב דער איז זיך גורם שלעכטץ אין מבטל פון לערנין אונ יירשת דעם גהינם • נאך האבין אונזרי חכמים גיזאגט דער וואס גייט נאך זיין ווייבם שלעכטי עצה דער נידרט אין גיהנם וויל אלי זייערי עצות זענין נאר אויף דיא זאכין וואס גייען אן צוא דער הנאה פון דעם גוף • והאיש אבער דער מענטש וואס פארכט זיך פאר גאט דער הערט ניט דיא עצה פון זיין ווייב אונ פאלגט דיא חכמים צוא געבין זייערי טעכטער צוא תלמידי חכמים אונ וועט זוכה זיין צוא אייניקליך ת"ח אדער צום ווייניגסטן וועלין זייא גילערינט זיין דרך ארץ אונ גאטס פארכטיגי אונ זיין טאכטער וועט ניט קומן צו ארומקייט ווארום עס טרעפט ניט אז תלמידי חכמים זאלין ארום גיין אין די הייזר אונ אונזערי חכמים האבין דר פון זייער פיל גישריבן • הביטו זעהט אז אברהם אבינו וואס האט גיהאט זייער פיל גאלד אונ זילבער אונ האט צוא רבקה גישיקט גאר אקליינע מתנה כדי תרמז צוא זיין אז זיא זאל ניט דריבער גלוסטין אין יצחק פון וועגין זיין פיל עשירות נאר פון וועגין זיין חכמה אונ תורה ווארום דורך דעם וועט זיא זוכה זיין צוא האבין גוטע קינדר וואס וועלין מקבל זיין דיא תורה אויף דעם בארג סיני מיט דיא לוחות אזו וויא עס שטייט אין מדרש • אונ אז דוא וועסט גלוסטין אין יצחק נאר פון וועגין זיין צדקות איז רעכט אונ אוב ניט זאלסטו ניט קומן אין מיין הויז • דיא צדיקת רבקה האט פאר שטאנין אונ האט אזוא גיטאן תאמשי עס איז גיוועזן דער ווידער דעם רצון פון איר ברודער אונ איר מוטער וואס האבן גיגליסט

החומדים את המות ומואסים בדרכי ה׳ · כי חשקה ביצחק להתדבק עצמה בגוף הקדוש אשר מסר נפשו על אהבתו בהקב״ה לזכות עמו לזרע מקבלי תורה · גם דע המשכיל כמה מהגנות והרע אדם שמסבבת צער או דוחק העניות מתאוה למ״ת שזהו נראה כאלו קיים כל החיובה מוטל עליו לקיים וכבר השלים עצמו · וגורם לעורר הדין עליו למעלה לבקר פנקסו ומוצאים אותו חסר מכל וגוזרים עליו יסורין תוספת על מה שיש לו · ומה גם שהמתאוה למות נראה כלועג על דברי חז״ל שאמרו על כרחך אתה מת וזה מורה שהמיתה אינה ע״כ של אדם והלועג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת כמרז״ל · גם המתאוה למות הוא כאילו קץ בקיום המצות בעבודת בוראו שאם הוא היה שמח לעבוד להקב״ה בהיותו עושה מצותיו בכל יום לא היה חושב שום צער בעולם בערך מה שמרויח בכל יום לעבוד לבורא דאין שמחה גדולה מזה · והוא משל לאדם שמבטח להיות עשיר גדול אחר שיעבוד ז׳ שנים עבודת פרך שכל אותה עבודה חשוב בעיניו כאין בערך מה שעתיד לקבל בעבורה להיות עשיר · אך אם רואה אדם עצמו שיצרו מתגבר עליו בכל יום כדי להחטיאו ומתיירא פן ילכד ברשתו אז יתפלל ליוצרו שיצילהו מיצר הרע ואם באולי יצרי יפתני מצד בחירתי לחטוא אני לפניך מתאוה אני למות קודם זמני ולא להיות רשע לפניך רגע אחד · זה המתאוה המיתה על צר זה נקרא ע״בד אלהים לא המתאוה ומתפלל עליה מתוך צער או דוחק המגיע לגוף · עוד מהרעה חולה שהמתאוה למות באומרו שט״ב מותו מחייו נמצא אומר שהקב״ה ח״ו עושה רעה במה שאינו ממיתו ושכוונתו להנקם מן האדם ח״ו כסברת המינין ולא נעלם שלא ברא הקב״ה עולמו כי אם להיטיב עם בריותיו וכדכתיב אמרתי עולם חסד יבנה וצריך שיחשוב שכל פרצה או תקלה או מיני יסורין הבאים עליו הם לטוב לו למרק איזה עון שבידו מגלגול זה או גלגול אחר או להרבות שכרו למען ישחק וישמח באחריתו · ועוד המתהכים למות מעידין בעצמם שאין מאמינים לא במשיח ולא בדין ולא בחשבון ולא בשכר ועונש · לפי שאם תקוע בלב עיקר צפית לישועה והיה מקוה לה ים יום

גלוסט דם געלד הט זיא אויף זייא ניט גפרעגט כדי זיא זאל זוכה זיין צוא האבין מיט אים אזעלכי קינדר וואס זאלין מקבל זיין דיא תורה · גם אויך דו קלוגר ווייס וואס פאר אחרפה דאס איז צוא אמענטש וואס מחמת צער פון ארומקייט גלוסט ער צוא שטארבין דען דם זעהט אוים גלייך ער האט שון מקיים גיוועזן אלין וואס ער בדארף מקיים זיין אונ ער האט שון גאנץ גימאכט זיין נשמה אונ איז גורם מען זאל אין הימל זוכן זיין בוך אונ מען גיפינט אים אז ער איז חסר פון אלעמן אונ מען איז אויף אים גוזר מער יסורים אונ אוך דער וואס וויל שטארבין דער שפעט אוים דעם וואס דיא חכמים האבין גיזאגט (על כרחך אתה מת) איבר דאנק מוזטו שטארבין דאס שטארבן איז ניט מיט דעם מענטשינס ווילין אונ דער מענטש וואס שפעט אוים דיא רייד פון חכמים דער ווערט גימישפט מיט איין שווערין עונש · גם אויך דער וואס גלוסט צו שטארבין איז גלייך וויא ער מיאסת דיא מצות אונ גאטס דינסט ווארום ער זאל זיך פרייען צוא דינין גאט ב״ה וואלט ער ניט גיטראכט אין קיין שום צער אויף דער וועלט · ווארום עס איז ניט דא קיין גרעסערע שמחה דער פון וויא איין מענטש וואס האפט צוא ווערין איין עשיר נאך דעם אז ער וועט זיבען יאר ארבעטין איז דאך דיא ארבעט בייא אים גירעכינט פאר נישט קעגן דעם וואס ער וועט דער נאך איין עשיר ווערן · אך אז דער מענטש זעהט זיין יצר הרע איז זיך מתגבר אין אים זאל ער מתפלל זיין צוא זיין בשעפר אונ מעג אזו מתפלל זיין אויב מיין יצה״ר וועט מיך וועלין איבר ריידין איך זאל פאר דיר זינדיגן וויל איך בעסר דוא זאלסט מיך פון דער וועלט אוועק נעמין פאר מיין צייט אונ ניט זיין איין רשע פאר דיר אפילו איין רגע · דער וואס טוט אזו דער ווערט אן גירופין גאטס דינער ניט דער וואס טוט עס מחמת דעם צער פון גוף · עוד נאך איז שלעכט וואס איינר זאגט מיין טויט איז בעסיר פון מיין לעבין ממילא זאגט ער דאך אז גאט ב״ה טוט אים שלעכט דער מיט וואס ער טייט אים ניט אבער דער אמת איז דאך גאט ב״ה האט בשאפין דיא וועלט צוא בגיטיגין מיט זייני בשעפניש אונ יסורים וואס קומין אויף אים זענין אלין פון זיין טובה וועגין ער זאל אפ קומען דיא עבירות וואס ער האט גיטאן אודער צוא מערין זיין שכר כדי ער זאל זיך פרייען אין זיין לעצטי צייט · ועוד אויך דיא וואס האפין צו שטארבין גלייבן ניט אין משיח אונ אין דין אונ חשבון שכר אונ עונש ווארום אז ער זאל האפין משיח וועט קומין איז דאך מיגליך אז באלד

למה בוחר מות מחיים שאפשר מחר יבא וינצל מצרתו · וגם אני מאמין בשכר הצדיקים ועתשי הרשעים אחר מותם איך מתאוה למות להנצל מכל צרה הן אמת שנצול מצער ע"ה אבל הולך בצער גדול ממנו כפלים במשפטי גיהנם על מה שעשה כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ובפרט ביעתותא דמלאך המות ביציאת נשמתו וצער חיבוט הקבר אין זאת אלא שכופר בכל זה וסיבר שבמותו ישוב עפר כמו שהיה ואין דין ואין חשבון על גוש עפר · ועז"א התנא ואל יבטיחך יצרך שהשאול בית מנוס לך כלומר אל יבטיחך כדי להתטיאך באומריו בלכתך שאולה תהזור לעפר ואין דין וחשבון על עפר ונמצא שהשאול בית מנוס לך להנצל מכל עונש · כמו שפירשתי באורך בחיבורי פירוש על פרקי אבות אשר לי · גדולה מזו כל המתאוה המיתה בעבור שהוא בצער נמצא כל היום בתערומות עם הקב"ה, שאינו ממלא תאותו וחושבו לאויב לו ה"ו וזה מביאו להיות תוהא על הראשונות ולמאוס בתורה ובמצות ולבו מלא כפירות · ובהיות שמאס בחייו שוב אינו מתאוה בעבודת הבורא וכמת מחשב עצמו ואינו חש על חיי שום אדם ותמיד הדאגה דביקה בלבו עד שמרוב הדאגה מתבלבל דעתו ומכח שטותו כופר בפרהסיא וכל מה שבלבו מוציא להוץ עד שיכלו ימיו ברע וימות באין כופר · לכן צריך האדם להיות שמח תמיד על איזה מצוה שקיים ואיך עבד לבוראו עוד יום אחד · ויחשוב בדעתו כי הצער והדוחק שעומד בו אין בערך מה שהרויח מהמצוה בעבור שיהיה חי על האדמה · ובהיות דעתו על זה לא ישגיח על צער ויהיה כרודף כל היום לבקש לקיים מצוה ויוציא ומנו בזה וישכח רישו · צא וראה אדון הנביאים ואב לחכמים משה רבע"ה שבקש להיות כחיות השדה וכעוף הפורח באויר (כדאיתא במדרש פ' וזאת הברכה) ושיניזנו הקב"ה בעה"ז ולא למות · ולמה כך נתאוה כך כדי להיות בעה"ז עוד כדי לעבוד לבוראו ולעשות מצותיו אעפ"י שלא חסר דבר מן התורה שלא קים אלא היה מתאוה לחזור ולקיים מתוך אהבה וחבה שהיה עם קונו ולא היה חושש על הצער להיות כחיה או עוף בערך עבודת הבורא ועל זה הרבה בתפלות שיניחנו בזה העולם לפי שכיון שאדם מת נעשה חפשי מן המצות דכתיב במתים חפשי וגם לא המתים יהללו יה · ומה מרע"ה שקיים כל התורה כולה ובמותו היה הולך תחת

אל קומין משיח וועט ער דאך שוין ניצול ווערין פון זיינע צרות · אוך ווען ער זאל גלייבן אין שכר פון צדיקים אונ אין עונש פון רשעים נאך זייער טויט וויא גלוכט ער צוא שטארבין כדי זיך מציל זיין פון צרות ער גייט דאך צוא איין צער וואס ער איז פיל מאל גרעסר דם איז דער משפט פון דעם גיהנם אויף דיא עבירות וואס ער האט גיטאן ווארום עס איז דאך ניט דא אמענטש וואס זאל ניט זינדיגין אונ בפרט דאס שרעק פון דעם מלאך המות אונ דער צער פון חיבוט הקבר · מוז זיין ער לייקענט אין דעם אלמען · גדולה נאך מער דער וואס וויל שטארבין האט תמיד תערומות אויף גאט וואס ער דער פילט אים ניט זיין ווינש אונ דאס וועט אים ברענגין חרטה צוא האבן אויף דיא מעשים טובים וואס ער האט פריער גיטאן אונ פאר מיאסין אין תורה אונ מצות · ובהיות אונ מחמת ער פאר מיאסת זיין לעבין גלוכט ער שוין ניט אין דר דינסט פון דעם בשעפער אונ רעכינט זיך וויא אמת ביז עס ווערט מבולבל זיין דיעה אונ מחמת זיין שטות לייקענט ער בפרהסיא אין גאט ב"ה אונ וואס ער האט גיהאט אין הארץ טוט ער ארוים ריידין ביז ער וועט שטארבין אן מוסר · לכן דרום מוז דער מענטש זעהן זיך צוא פרייען אז ער איז מקיים עפים אמצוה אונ זאל זיך פרייען מיט זיין לעבין ווייל ער דינט דעם בשעפר נאך איין טאג אונ זאל טראכטין אז דעם צער אונ איינגעשאפט וואס ער האט איז דאס פיהל וויניגר פון דעם שכר וואס ער איז מרויח פון דיא מצות וואס ער טוט · אונ אז ער וועט דאס טראכטין וועט ער ניט פרעגין אויף זיין צער אונ וועט זוכען מצות מקיים צוא זיין אונ וועט דרינען פאר ברענגען זיין צייט אונ וועט פאר געסן זיין ארומקייט · צא גייא אונ זעה דער גרעסטיר פון דיא נביאים אונ דער עלצטר פון די חכמים משה רבינו ע"ה וואס ער האט גיוואלט גאט זאל אים לאזין לעבין אויף דער וועלט כדי צוא דינין דעם בשעפיר אונ צו טאן מצות תאמשי ער האט ניט אויסין גילאזט איין מצוה ער זאל זיא ניט מקיים זיין נאר ער האט גיגלוכט נאך אמאל זיא מקיים צוא זיין מחמת גרוים ליבשאפט וואס ער הט גהאט צוא זיין בשעפיר אונ האט דרויף גימערט תפלה ער זאל אים לאזין אויף דער וועלט ווארום אז דער מענטש שטארבט ווערט ער פרייא פון מצות מקיים זיין · ומה אונ ווען משה רבינו וואס הט מקיים גיוועז גאר דיא תורה אונ נאך זיין טויט איז ער גאנגען אונטר דעם כסא הכבוד פון דעסט וועגין

כסא הכבוד ובסדרגות שאין בריה יכולה לעמוד · ועל כל זה רצה לסבול צער גדול בעולם הזה ולא למות כדי לעבוד לבוראו עוד זמן · ק"ו בן בנו של ק"ו כל אדם שהוא ריק מכל המצות ומלא עונות שבמותו מעותד לכל עונשים שאעפ"י שיעמוד בכל צער ודוחק שבעולם צריך שלא יבקש למו כי אם לבקש רחמים על חייו ולא יחוש לשום צער שבעולם בערך שמרויח בכל יום לקיים איזה מצוה ולפחות מה שמתפלל לפניו תפלת השחר ותפלת הצהרים וערבית · ודע שהחולי הזה נולד באדם מהבטלה שאדם שהוא בצער אפילו עני החוזר על הפתחים כשמתעסק באיזה עסק העסק טורדו מלחשוב בעומק צער שהוא בו ומבטלו מלבקש למות · ובמה הגדילו רז"ל לדבר על ענין הבטלת כמה רעה כנודע וצוו שחייב אדם ללמד את בנו אומנות ובכלל כוונתם שהוא כדי שימצא במה יתפרנס ג"כ למונעו מלחשוב מחשבות זרות ולהרגיש בצערו כדי שלא יבקש המיתה בפיו · ות"ת עסק תורתו מונעו מכל זה אם יהיה עוסק בה תמיד ולא יתעסק בבטלה שהרי התורה ביקשה מהקב"ה שיעסקו בה מתוך דוחק כארז"ל · ועינינו הרואות שעוסקים והולכים ואינם עוזבים אותה אין זה כי אם שאין משגיחים בצערם מתוך מה שעובדים לבוראם בעסק תורתו :

פרק ו יודע הלבבות ובוחן הכליות ורואה בדאגת לבות בני אדם מסבות מקריות המאורעות רעות גוזר אומר ע"י נבוניו רבותינו חכמי התלמוד ז"ל שאמרו אין אדם נתפס על צערו א כאשר הוכיחו מאיוב שאחר שפער פיו והרחיב לשון כלפי מעלה עד שחבריו הוכיחוהו בדברים קשים לכבוד המקום ועכ"ז חרה אף ה' בהם על שדברו עמו קשות באומרם איוב לא בדעת ידבר ודבריו לא בהשכל · ואע"פ שאין אנו יכולים להכחיש הטבע המחייב לאדם צער ודאגה בהגיע, מהמאורעות הזמן ולבטלו מעסק מילי דשמיא כתורה וכמצוה כמאמר החכם

א כ"ש נתרעם סלדם על סקב"ס ע"י לערו אין סקב"ס מעניסו :

האט ער גארט גוואלט בלייבן אויף דער וועלט צו דינען זיין בשעפיר נאך אצייט · איז שון אפשיטא איטליכער מענטש וואס נאך זיין טויט איז ער אן גברייט צו געבן דין וחשבון גהער בוודאי בעטן גאט ער זאל אים דער לענגרין זייני יארין און זאל ניט וארג האבין אויף קיין שום צער אויף דער וועלט קיינען דעם וואס ער איז מרויח אלי טאג מצות און צום ווייניגסטין וואס ער דאוונט אין דער פריא און מנחה און מעריב · ודע זאלסט וויסן אז אמענטש בעט דעם טויט אויף זיך קומט עס מחמת ער גייט בטל ארום ווארום דער וואס איז עוסק עפיס אין איין עסק האט קיין צייט צוא טראכטין שטארק אין דעם צער וואס ער איז דרינען · און אונזרי חכמים האבין זייער פיל גשענט דעם וואס גייט ארום בטל און האבין גזאגט אמענטש איז חייב צוא לערנין זיין זון איין מלאכה כדי ער זאל האבין מיט וואס זיך מפרנס צו זיין און אויך ער זאל ניט טראכטין פרעמדי מחשבות און צו פילין אין זיין צער · דרום זאל ער אים לערנין אמלאכה וועט ער ניט ארום גיין בטל און וועט פר געסין אביסל אין זיין צער וועט ער שון בוודאי ניט בעטין דעם טויט אויף זיך · ות"ת און צו איין תלמיד חכם פר מייד אים דאס לערנין פון דעם אלסין דען דיא תורה האט געבעטן פון גאט ב"ה אז מען זאל אין איר עוסק זיין פון אייגנ שאפט אזו וויא אונזרי חכמים האבין גיזאגט און מיר זעהן דאך אז דיא ת"ח זיצין און לערנין תאטשי עס איז זייא זייער אייגנ ווייל זייא פרעגין ניט אין זייער צער מחמת דעם וואס זייא דינען דעם בשעפיר מיט זייער לערנין תורה :

פרק ו יודע הלבבות דער וואס ווייסט דיא הערצער און שאפט מיט דיא בייזע טרעפונג וואס טרעפן זיך דעם מענטשין דער האט גזאגט דורך זיינע חכמים פון דער גמרא אז איין מענטש ווערט ניט גיכאפט אויף זיין צער · כלומר ווען אמענטש איז מתרעם וואס ער האט פיל צער שטראפט אים ניט גאט דער פאר · כאשר וויא מיר גיפינען ביים איוב דאס ער האט גיעפינט זיין מויל און האט גירעט קעגין גאט ברוך הוא ביז זיינע חברים האבין אים גישטראפט איז גאט ב"ה ברוגז גיווען אויף זייא ווייל זייא האבין מיט אים גירעט הארטי רייד און אוף איוב איז ער ניט ברוגז גיווען ווייל ער האט גירעט מחמת צער · ואע"פ און האטשי מיר קענין ניט לייקענין דיא טבע וואס איז מחייב דעם מענטשין צער און זארג אז עס טרעפט אים אומגליק און איז אים בוודאי מבטל פון תורה און מצות אזו וויא דער חכם האט גיזאגט דיא תורה פון דעם וואס זארגט איז נאר פון דיא לעפצין כלומר מחמת דאגה קען ער ניט לערנין דרום בראכטין מיר זובן אופנים יי' ארום דער

דרך הלצה תורתו של דוא״ג מהשפה ולחוץ · ירצה תורתו של מי שהוא דואג מסבת איזה צער לומר באין מבין ודבריו לא בהשכל כי אם מן השפה ולחוץ עכ״ז צריכים אנו לבקש אופנים ממיני תנחומים לאדם הדואג לבא עמהם נגד הטבע כדי שיוכל האדם לעבוד לבוראו בשמחה שהיא עבודה ראויה ולא ישגיח לשים לב אל המקרה שפגע בו · והנה עתה נזכיר קצת מהמקריות הבאים על האדם מדופי הזמן בלתי נאמן כדי להזכיר אח״כ נחמתם אלו הן · טלטול · רדיפה מאחיו וקרוביו · מחורף · מגודף · בנים שאין ממלאים מקום אבותיהם · חסרון בנים · בנים שאין הולכים בדרכי אביהם הצדיקים · בנים סוררים · אויבים ושונאים לאדם · עניות · אומנות מגונה בעל יסורין · מיתת בניו בחייו · כהות עינים · אשה רעה קשה מכולם · וכן רבים כאלו רבו מספר · והנה אלו המקריות ויותר מהם נתחלקו בגדולי עולם צדיקים גמורים שהעולם נברא בעבורם · אברהם ראש המאמינים שפרסם אלהותו בעולם היה נרדף מנמרוד ויצא בטלטול מארצו וממולדתו אל ארץ אשר לא ידע תמול שלשום · וכן יצחק ויעקב הגיע להם מהטלטול יצחק לגרר ארץ פלשתים יעקב לחרן · יצחק המנוסה כהו עיניו וכן כמה מחסידי עליון חכמי התלמוד כגון רב ששת ורב יוסף יעקב בחיר שבאבות היה נרדף מאחיו עשו הרשע ומכל אנשי ביתו הקרובים ויוסף הצדיק נרדף מאחיו הצדיקים · מרע״ה רדפוהו דתן ואבירם עד שנתחברו עם קרח ועדתו ורדפוהו וגדפוהו עד שחשדוהו בא״א כארז״ל · גם הגיע לו צער שאליעזר וגרשם לא מלאו מקומו ויהושע ירש מקומו · ליהושע ראש הכובשים לא היו לו בנים כי אם בנות · בני עלי ובני שמואל לא הלכו בדרכי אביהם · חזקיה הצדיק היו לו בנים סוררים דוד ראש למלכים ביקש בנו להרגו גם לו נתרבו האויבים והשונאים כדואג ואחיתופל וכדומה ובקשו להמיתו · הלל ורבי חנינא בן דוסא ורבי אלעזר בן פדת וכאלה רבים פגע בהם מדת העניות ואומנות קשה · כהלל העניו שהיה חוטב עצים ור׳ יוחנן הסנדלר מתעסק במנעלים וכאלו מהשלמים שנתעסקו באומניות כאלה כנודע · רבינו הקדוש שלא הניח כמותו נתייסר בחולאים קשים שנים הרבה רבי יוחנן מתו לו כל בניו בחייו · כמה מחסידי עליון פגעו באשה רעה כנודע מכמה מעשיות שבתלמוד ובמדרשי׳ · כלל העולה שכל חולי וכל מכה וכל מיני מקרה רע שבעולם תמצא שהגיע לקדושים אשר בארץ המה דוק ותשכח · ובהיות כן בפגוע אחת מהנה

מענטש זאל זיך טרייסטין כדי ער זאל קענין דינען זיין בשעפר מיט שמחה ארעכטע דינסט אונ זאל ניט פרעגין אויף דיא טרעפונג וואס בגעגינט אים · והנה אונ אצונד וועל איך ריידין פון דיא טרעפונג וואס קומען אוף דעם מענטשין כדי איך זאל אויף שרייבין זייערי טרייסטונג אונ דאס זענין זייא · ער ווערט נאך געיאגט פון זיינע ברידר אונ קרובים ער ווערט גילעסטערט פון לייט · ער האט קינדר וואס זענין ניט גוט אדער ער האט קיין קינדר גאר ניט · ארומקייט · שווערי מלאכה · איין בעל יסורים · דיא קינדר שטארבין בייא זיין לעבין · טונקעלי אויגן · אשלעכט ווייב · והנה דיא טרעפונג אונ נאך גרעסערי דער פון דיא זענין צוא טיילט גיווארן צוא גרויסע צדיקים אברהם האט מפרסם גיוועזן גאטס נאמין אויף דער וועלט איז גיוועזן איין נרדף פון נמרוד אונ אזו אוך יצחק איז גנאנגין קיין גרר אין לאנד פלשתים יעקב קיין חרן יצחק זענין גוועזן טינקל זיין אויגן אונ אזו אויך פיל פון דיא חסידים פון דער גמרא דהיינו רב ששת אונ רב יוסף זענין בלינד גיוועזן · יעקב דער בעסטיר פון דיא אבות איז אנטלאפין גיווארן פאר זיין ברודער עשו הרשע אונ יוסף הצדיק איז גיוועזן אנרדף פון זייני ברידער די צדיקים צו משה רבינו עליו השלום האבן דתן ואבירם זיך בהעפט מיט קרח אונ זיין עדה אונ האבין אים גילעסטערט יהושע האט קיין זין ניט גהאט דיא קינדר פון עלי הכהן אונ דיא קינדר פון שמואל הנביא זענין ניט גיגאנגין אין דיא גוטי וועגין פון זייערי פעטער חזקיה הצדיק האט גהאט שלעכטי קינדער דוד המלך האט זיין זון אים גיוואלט הרגנין אונ האט גיהאט פיל שונאים הלל אונ רבי חנינא בן דוסא אונ רבי אליעזר בן פדת אונ נאך פיל אזעלכי זענין גוועזן זייער ארום אונ האבין גיטאן אשווערי מלאכה אזו גלייך וויא הלל וואס האט גהאקט האלץ אונ רבי יוחנן הסנדלר האט גנייט שיך אונ נאך זעלכי גלייכן פיל צדיקים וואס האבין עוסק גוועזן אין זעלכי מלאכות · רבינו הקדוש איז גשטראפט גיווארין מיט שווערי קראנקהייט פיל יאר בייא ר׳ יוחנן זענין אלי קינדר גשטארבין פיל גרוסי חסידים האבין גיהאט בייזי ווייביר אזו וויא עס איז גישריבין אין דער גמרא · דער כלל דער פון איז דאס פיל שלעכטי טרעפונג האט גיגרייכט צו דיא צדיקים · ובהיות אונ אז עס איז יוא אזו עס טרעפט צו וועלכין מענטשין יסורים ח״ו איז וויא עס זענן

לאיזה אדם או רבים יחד כאשר באו לנחום איש גם זו כדאיתא בתענית וכמו שהגיע על איוב תם וישר וירא אלהים וסר מרע אין לו מקום לדאוג ולהצטער על הדבר הקשה שבא עליו פן יחשדוהו לבלתי הגון כיון שפגעו בו מתחלואים והחסרונות · כי יש מקום לו להתגבר במענה פיו ולהשיב לחושדו דבר הרי לחסידי עליון אירע כמ״ני · ובהם יתנחם כל אדם ויסיר דאגה מלבו בנושאו ק״ו בעצמו לומר אם לידידי ואהובי עליון הגיע להם כך וכך וקבלו בשמחה אנכי עפר ואפר עאכ״ו · ובזה יקנה שמחה וחוזק בלבו ויסיר דאגתו ויעבוד לבוראו ויגיל ברעדה וילך בטח ולא נתייאש מחייו · ואתה בן אדם אחר אשר אתה ידעת שכל חולי או מכה ומקרה רע נחהלק בין חביבי עליון למה תקוץ בחייך אם הגיע לך רדיפה או טלטול או חירוף או גידוף או שונאים או אויבים או חולי או יסורין או מיתת בנים או מום או אשה רעה · או בנים בלתי הגונים הרבה במוסר עמהם עד יום מותם להחזירם למוטב · זאת החיוב עליך בלבד ובזה את נפשך הצלת ואיש בעונו ימות · שהרי להם בא המאורע הרע להרבות שכרם ולך למרק עון ולמה תקוץ ממנו כיון שהיית חייב לאותו מקרה · דזהו משל למי שהיה חייב לאוהבו חוב גדול ובראותו אוהבו שיכבד עליו החוב בא וצערו בהכות אותו וכוונת הבאתו כדי שבעבור שהכהו למחול לו החוב · שבודאי ראוי לחייב הזה שישמח על המכה ועליו לשבח לאוהבו על מה שהכהו · כך האדם חייב להקב״ה על מה שחטא לפניו ועכ״ז זן ומפרנס אותו כי אין בו מעשים לאכול מדיליה וכראות הקב״ה שמתרבה החוב על האדם מכהו ביסורין לנכות החוב · שודאי חיוב על האדם להודות להלל ולזמר על אותה מכה שבא עליו כי אין ספק שלטובתו בא · ובעלות זה על לבבך תהיה כל ימיך בשמחה ולא יטריד לך דאגת המקרה

גיקומין פיל יסורים צוא נחום איש גם זו אונ אויך איוב וואס ער איז גיוועזן אגרויסער צדיק · גיהער דער מענטש זיך ניט מצער צוא זיין טאמר וועט מען אים חושד זיין אז ער איז איין רשע וויל עס האבין אים גיטראפן דיא קראנקהייט זאל ער זיך ניט מצער זיין ווארום ער קען ענפרן פאר וואר צוא דיא גרויסי חסידים האט זיך אויך גיטראפן אזוא וויא מיר אונ מיט זייא זאל זיך איטליכער מענטש מנייחמין אונ ער זאל זאגין מה דאך צוא דיא גיליבטי צדיקים וואס גאט ב״ה האט זייא ליב האט אזעלכי יסורים גיגרייכט אונ זייא האבין עס אן גינומן מיט שמחה · איך וואס איך בין ערד אונ אש איז שוין אפשיטא אונ דער מיט וועט ער אפ טאן זיין דאגה אונ וועט דינין צו זיין בשעפיר אונ וועט זיך ניט מייאש זיין פון זיין לעבין · ואתה אונ דו מענטש וויל דוא ווייסט אז אלי קראנקהייט אונ שלעכטי טרעפונג איז צו טיילט גיווארין צווישין דיא גליבטי פון גאט ווארום זאלסטו פר מיאוסן אין דיין לעבין אז עס האט דיר גיטראפין אז דוא ביסט נע ונד אדר מען האט דיך גילעסטערט אדער האבסט שונאים קראנקהייט אדער יסורים אדער דייני קינדער שטארבין אדער דוא האסט עפים אמום אדער א בייז ווייב · ווען דוא האסט קיין גוטי קינדער זאלסטו זייא שטראפין ביז אין זייער טויט צוא ווידער קערין זייא צוא גוטין דאס איז אויף דיר גיווארפין אונ דר מיט האסטו דיין לייב מציל גיוועזן אונ דער מענטש וואס וויל ניט הערין שטראף דייר וועט שטארבין דורך זייני עבירות · דען צוא דיא צדיקים קומט עס צוא מערין זייער שכר אויף עולם הבא אונ צוא דיר זאגין זייא גיקומין אפ צוא מעקין דייני זינד אונ ווארום זאלסטו דאס פאר מיאוסין אז דוא ביסט שולדיג דאס זאל קומין אויף דיר · דזהו דאס איז וויא איינער איז שולדיג צוא זיין גוטען פריינד אגרויסין חוב אונ אז ער זעהט אז דער חוב איז אים צוא שווער איז ער גיקומין צוא דעם וואס איז אים שולדיג אונ האט אויף אים גישריגין מיט בייזין אונ דיא כוונה איז גיוועזן כדי מחמת דעם זאל ער אים מוחל זיין דעם חוב גיהער דאך דער בודאי צוא פרייען זיך אוף דעם אונ דארף נאך צו לובין צוא זיין פריינד אויף דעם שרייאין אונ בייזערין אזו אויך דער מענטש איז חייב צוא גאט ב״ה אויף דעם וואס ער האט גיזינדיגט פאר אים אונ פון דעסט וועגין שפייזט ער אים אונ אז גאט ב״ה זעהט אז דער חוב ווערט גימערט שטראפט ער אים מיט יסורים כדי צוא מינערין זיין חוב טא גיהער דאך דער מענטש בודאי צוא דאנקין אונ צוא לובין אים אויף דיא יסורים וואס קומין אויף אים וואס דאס איז בודאי פון זיין טובה וועגין · ובעלות אונ אז דוא וועסט דאס איבר טראכטען וועסטו תמיד זיין פריילך אונ קיין דאגה וועט דיך ניט שטערין פון נאטס דינסט אזו וויא מען גיהער אים צו דינן צו גלוסטין צו לערנין תורה אונ מצות מקיים זיין מיט אלי דקדוקים אונ ער

למנוע לעבוד לבוראך כאשר יאות לעובדו לעשות התמדה בתורתו ולרדוף אחר מצותיו לקיים אותם בדקדוקיהם · ואל יעלה על דעתך כדעת השוטים אשר שמעתי באזני אומרים מובטחים אנו לעה"ב עם מה שאנו מתפללים שחרית מנחה וערבית ואנו עסוקים כל היום במלאכתנו ואין אנו גונבים וגוזלים ואין אנו רוצחים ולא זונים בנשי חברינו ואין אנו מריעים לשום אדם · ובהבטחה זו אין עוסקים בתורה ואין רודפים אחר מצותיה ואין חוששין על כבוד חכמים כ"א לפנים ואין מרחמים על העניים כ"א בעל כרחם · ואני אמרתי לשוטים אלו הן אמת שהן מצות גדולות מה שאתם עושים אבל אינם מספיקות להשלים נפשכם לשתהיו ראוים לראות גן עדן אפי' מרחוק וכ"ש וק"ו שעדיין לא הגעתם בקיום זה לכלל יהודים · משום שהשלש תפלות שאתם מתפללים חדא שהורגל בהן רגליכם מוליכות אתכם להתפלל וראיה שהיא תפלה בלא כוונה וכמה מחשבות ובלבולים בראשיכם ובמהירות כמשליך משא מעליו וברבוי דברים כל איש עם חבירו בתוך התפלה מעניני הבלי הזמן · ועוד דההליכה זו להתפלל כל אחד משום שמתבייש מחבירו שלא יקובל בעיניו · ועוד שאלו הם מצות הכרחיות בקיומם כיצד מוכרח הוא להתפלל כדי שלא להיות גרוע מעמים שהולכים לבית תפלתם · גם מוכרחים שלא לגנוב ולגזול ושלא לזנות מיראה שלא יתפרסם הדבר והם דברים קשים להשיגם ומסבת הסכנה הגדולה שבהן אדם מונע עצמו מלבקשם · גם מוכרחים שלא להרע עם שום בריה פן יתגבר עליו ויוציאהו מן העולם · לכן דעו כי אין אדם מובטח להיות מזומן לעולם הבא רק צריך להתפלל לפני הקב"ה בכל כוונת לבו ולמסור נפשו עליו ולכוין שמתפלל אליו משום החיוב הגדול המוטל עליו כי הוא אלוה שבוראו ובידו להחיותו ולהמיתו ובלהו אין אלהים · ולעסוק בתורתו בכל כחו על מנת לקיים · ואם בעל מלאכה הוא לקבוע עתים לתורה ובעת עשיית המלאכה יהא מחשבתו לתורה ואותה מחשבה מירה על החשק עליה · ואגב אורחיה מרויח דמחשבה זו מצטרפת למעשה כדכתיב לעשות רצונך אלהי חפצתי ותורתך בתוך מעי ירצה על ידי מה שאני חפץ במחשבתי בתורתך יחשב למעשה כאלו היא בתוך מעי · גם ישתדל בכחו בנפשו בממונו לקיים כל מצוה שאפשר לעשותה ושלא יניח גם שום מצוה מדברי קבלה ומדברי סופרים וגדרים וסייגים שעשו לתורה והכל באהבה רבה ולהרבות בחסידות ולהיות

זאל ניט טראכטין וויא די שוטים וואס זאגין מיר וועלין האבין עולם הבא וייל מיר דאוונין שחרית מנחה מעריב און מיר זענין עוסק אין אונזר מלאכה און גנבנין ניט און גזלנין ניט און הארגנין קיינם ניט און זענין ניט מזנה און טוען קיין מענטשן קיין שלעכטס ניט · און מחמת דעם פאר זיכרונג לערנין זיא ניט און יאגין ניט נאך מצות מקיים צו זיין און זארגין ניט די חכמים כבוד אן צוא טוען און דערבארמין זיך ניט אויף ארמי לייט נאר איבר דאנק · ואני און איך זאג צוא דיא שוטים אמת דאס וואס איר רעכינט אום איז גרוסי מצות זיא זענין אבר ניט גנוג אז איר זאלט ווערט זיין אפילו צוא זעהן דעם גן עדן פון וייטען און מכל שכן אז דורך דעם אליין האט איר נאך ניט גיגרייכט צוא דעם כלל פון יהודים · ווארום דיא דרייא תפלות וואס איר דאוונט מחמת רגילות פירען אייך דיא פיס צום דאווינען און איר דאוונט אן כוונה און וויא פיל מחשבות האט איר בשעת דאווינען און זייער גיך וויא איינער ווארפט אראפ פון זיך איין משא און איינר מיט דעם אנדערין רעט אין מיטען דאווינען נארישקייט · און ווידער דריבער גייט איר דאווינען מחמת איינר שעמט זיך פאר דעם אנדרין ער זאל אים ניט האלטין פאר אשלעכטין · לכן דרום זאלט איר וויסען אז קיין מענטש איז ניט פאר זיכערט ער זאל האבין עולם הבא ער מוז מתפלל זיין מיט גרוס כוונה און זאל מכוין זיין אז ער איז מתפלל פאר גאט וואס האט אים בשאפין און אין זיין האנט איז אים לעבדיג צוא מאכין און צו טויטן און חוץ אים איז ניט פאר האנדין קיין גאט און מיט גאר זיין כח זאל ער לערנין תורה מקיים צוא זיין וואס דרינען שטייט און אויך איין בעל מלאכה זאל האבין גיזעצטי צייטין צוא לערנין און בשעת מלאכה זאל זיין מחשבה זיין צוא דער תורה און גאט ב"ה איז מצרף דיא מחשבה צוא איין מעשה · גם אויך זאל ער זיך פלייסין מיט זיין כח און מיט זיין נפש און מיט זיין געלד מקיים זיין אלי מצות וואס ער קען טוען און זאל ניט אוועק לאזין קיין שום מצוה סיי זעלכי מצות וואס מיר האבין איין קבלה דאס ווערט גירופין הלכה למשה מסיני און סיי זעלכי וואס דיא חכמים האבן גימאכט כדי מען זאל ניט קומן עובר זיין אויף דער תורה און אלץ מיט גרוס ליבשאפט און זאל זיין פרום און גוט מיט גאט

טוב עם השמים והבריות ולתפוס דרכיו יתברך ללכת בהם כדכתיב והלכת בדרכיו. ולא יסור מלבו אהבתו יתברך ותורתו רגע עד שאם יהרגוהו על אהבתו ימסור את נפשו בשמחה. זה המזומן לחיי עה"ב · וזולת כל זה הוא פתוי היצר הרע המפתה לאדם להדמות לו שבדברים הנהוגות בנשים קונה אדם עה"ב כדי לסמות עיניו שלא יחקור ולא יבין עוד גודל החיוב המוטל עליו לקיים כדי לקנות שלימות הנפש כדי שיזכה לעה"ב · לכן כדי שלא ילכד האדם ברשתו של יצה"ר המפתהו עד"ז ילך עם חכמים ויראים ובמקום ישיבתם ובהתחברם יחד על דבר מצוה ובראות רוב מעשיהם ודקדוקי חסידותם יתחכם ויבין שצריך הרבה כדי להשיג שלימות לנפשו לזכות לעולם שכלו טוב עולם שכולו ארוך ומשם ואילך לא יפתה אזן עוד ליצרו כי הכירו לאויב לו בעצותיו הרעות והמקולקלות אשר יעץ לו בתחלה וכבר הכיר כי הבל המה מעשה תעתועים וכלי משחית לכלות נפשו ולהכינה ולהזמינה לשריפת אש בשאול תחתיות שהנה עתה שנתחבר עם החכמים הכיר האמת כי רגלים לה להאמין בה :

אשריו לאדם המוציא כל ימיו בעבודת בוראו · אשריו לאדם שכל מחשבתו בהקב"ה ובתורתו · אשרי אדם שנענע אבריו בעסק התורה ובמצות · ודע כי אין טיפש כי אם המתחכם בספרים היצוניים · אין סומא כי אם הרואה בהבלי העולם· אין חרש כהשומע בקול שירי עגבים ודברי תפלות ודברי בטלה · אין אלם כי אם לשון מדברת גדולות ודברי חלקלקות · אין שוטה כהשותק בדבר מצוה · אין מפסיד כ"א המרויח עונות ופשעים · אין קונה שם רע כ"א הקונה גדולות · אין קונה שפלות כי אם המתגאה · אין ישן ונרדם כ"א הנעור בלילה ומפנה לבו לבטלה · אין עצל כהזריז לרוץ לרעה · אין עני כהמתעשר מן הגזל · אין חלש כהמתגבר ביצרו לעשות מה שלבו חפץ · אין מכוער כ"א המתקשט עצמו לעבירה · אין דאגה כי אם המשמח במשתאות של רשות · אין רוע מזל כ"א המתחבר עם אנשי מעלה מרגיזי אל · אין פחד כי אם המתייאש מן הפורעניות · אין יראה כי אם מי שאין יראת אלהים נגד עיניו · אין זיע כ"א מי שאין מזדעזע ונבהל מקללת חכם · אין רתת כ"א מי שאינו מרתת מיום הדין · אין חלחלה כי אם מי שאינו מתחלחל בזכור יום המיתה · אין בהלה כי אם מי שאינו

און לייט אונ צוא גיין אין דיא וועגין פון גאט אונ זאל ניט אפ לאזין איין רגע · דיא ליבשאפט זאל אזו זיין ביז אז מען זאל אים וועלין הרגנין איבר דעם ליבשאפט זאל ער זיך לאזין הרגנין מיט פרייד דער דאזיגיר איז אן גיברייט צוא עולם הבא אבר אז איינר טוט ניט אונ רעד זיך איין ער וועט בוודאי האבין עולם הבא דאס איז פון דיא רייד פון יצר הרע וואס ער רעט אן דעם מענטשין בלינד צוא מאכין זייני אויגין ער זאל ניט פאר שטיין דעם חיוב וואס איז אויף אים מקיים צוא זיין ביז ער זאל זוכה זיין צוא עולם הבא · לכן דרום כדי דער מענטש זאל ניט פאלין אין גיעץ פון יצר הרע · זאל ער גיין מיט דיא חכמים וצדיקים וויא זייא זיצין אונ אז ער וועט זעהן זייערי פיל מעשים טובים אונ פרומקייט דען וועט ער פאר שטיין אז מען מוז טוען פיל מעשים טובים אונ פיל מעשים טובים האבין כדי זוכה צוא זיין צוא עולם הבא אונ וועט שוין ניט צוא הערין דין יצר הרע מיט זייני שלעכטי עצות דען אצונד אז ער בהעפט זיך צוא חכמים וצדיקים הט ער דער קענט דעם אמת ויא דער יצר הרע האט אים גיוואלט פאר פירין :

אשריו וואל צוא דעם מענטשן וואס פאר ברענגט אלע זיינע טעג אין דער דינסט פון זיין בשעפער · וואל צוא דעם מענטשן וואס אלע זיינע מחשבות זענין אין גאט ב"ה אונ אין זיין תורה וואל צוא דעם מענטשען וואס איז עוסק אין תורה אונ מצות · אונ ווייס אז דער איז איין נאר וואס לערנט אין דיא ספרים פון דיא אפיקורסים דער איז אבלינדער וואס קוקט אין דיא נארישקייט פון דער וועלט דער איז אטויבער וואס הערט זינגין לידער אונ ניבול פה איין שטומער דער וואס רעט שלעכטי רייד איין שוטה וואס שווייגט אין איין דבר מצוה עס איז ניט דא קיין גרעסערער שאדין פון דעם וואס טוט עבירות אונ שאפט זיך איין שם רע · דער וואס האלט זיך בעל גאוה דער שאפט זיך שפלות · עס איז ניט דא אזו איין ארום מאן וויא דער וואס איז רייך פון גזלה · עס איז ניט דא קיין שלאפער וויא דער וואס דער יצר הרע שטארקט זיך איבער אים · עס איז ניט קיין מיאוסער פון דעם וואס צירט זיך פון וועגן איין עבירה עס הייסט ניט קיין שלים מזל נאר דער וואס בהעפט זיך מיט רשעים עס איז ניט קיין פחד נאר ביי דעם וואס איז זיך מייאש פון פורעניות ער האך ציטערין דער וואס ווערט ניט דער שראקין פון דער קללה פון איין חכם

ער

נבהל בעלות על לבו משפטי גיהנם · ולא כן העובד אלהים ובתדתו עוסק ואחר מצותיו רודף הרי הוא חכם ופקח ושומע ובעל דברים ובן דעת ומרויח תמיד ובעל שם טוב ומרומם על כל מעלה והוא ער וזריז ועשיר וגבור ויפה ושמח ורום המזל ובטוח מפחד ורתת וזיעה ובהלה והלחלה :

ואתה בן אדם לסור ממוקשי מות יהיו עיניך פקוחות תמיד להבין ולהשכיל איך הקב"ה גומל לרשע רע כרשעתו כי אין להקב"ה לעשות ארובות בשמים ולהשמיע בקול מכריז ואומר הביטו וראו זהו שהבאתי על החוטא הוא בעבור רשעתו אלא יבין מעצמו על ידי רמז וישקול הפגע שפגע בו שהוא מעין החטא שבו נכשל · דלמה יגרע מן האלם שעושים בפניו רמזים והוא מבין והוא כמו מעשה בפועל ואין מבין · ובהיות האדם שוקל תמיד העונש נגד החטא שבו נכשל או הפשע אשר פשע ישתרש בלבו כי יש משגיח על כל דרכי איש והוא צעדיו יספור ובזה יכנע לבבו הערל על היראה בראות שיש רואה והוא בוחר בטוב ומואס ברע וגם לא ימנענו בושת ב"ו מלקיים תורה ומצות שבהיותו מודה על השגחתו יתברך על כל מעשיו יתאמת לו יום הדין והחשבון · וייעצוהו כליותיו · דאיך יעכב לו בושה של ב"ו לבטל מלקיים דברי אל חי אשר ביום הדין והחשבון יגררו בחבלים לאיש אשר ממנו נתבייש נפוח כנוד ופניו כשולי קדרה ומסרחונו יברח למרחקים ומה יאמר ומה יענה אז אם יוכל לומר רבש"ע מזה נתביישתי ולא ממך · מה צרה יגיע לנפשו · זה ישים האדם נגד עיניו בחיים חיותו ולא יכלם ולא יתבייש משום אדם שבעולם נגד אהבתו יתברך וכמאמר התנא הוי עז כנמר וכו' לעשות רצון אביך שבשמים · עוד ישים האדם נגד עיניו כי יש לאל ידו להשלים עצמו בכל מיני שלמיות כי הוא גרוע ממלאכי השרת ומחיות הקודש ומסגולות המעלות הנמצאים בדומם וצומח ובבעלי חיים ולמה יתרשל כיון שכח בידו לעשות לקנות כל שלימות החסר ממנו ולכלול בו שלמות כל הבריאה אשר ברא אלהים · הנה יש יתרון למלאכי השרת מן האדם היותם בעלי כנפים יודעים בעתידות ורואים ואינם נראים ובחיות הקודש מהירות הריצה כדכתיב והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק · וע"י שמקיים האדם מצות ציצית דכתיב בו על ציצית הכנף פתיל קונה שלימותם

ער דארף שרעקין דער וואס שרעקט ניט פאר דיא יסורים פון גיהנם · ולא אבער דער וואס דינט גאט אונ איז עוסק אין תורה אונ אין מצות איז קלוג אונ פאר נעמט רייד אונ רעט צו צו אדבר מצוה אונ האט שכל אונ געווינט תמיד תורה אונ מצות אונ האט איין גוטין שם אונ האט אלע מעלות אונ איז איין זריז אונ איין גבור אונ פריילך אונ האט איין הויך מזל אונ איז פאר זיכערט פון פחד אונ דער שרעקעניש : ואתה אונ דוא מענטש דייני אויגען זאלען אפען זיין צוא זעהען וויא גאט ב"ה בצאלט דעם רשע בייז וויא זיין רשעת איז ווארום גאט ב"ה בדארף ניט אום רופען מיט איין קול אונ זאגין זעהט דאס פורעניות וואס איך האב גיבראכט אויף דיא זינדיגער נאר ער זאל אליין פר שטיין אונ זאל ווענין דיא יסורים וועט ער זעהען אז ניי זענין קעגין דר עבירה ווס ער איז דרינען גישטרויכילט גיווארין · דלמה דען ווארום זאל ער ערגיר זיין פון דעם שטומין וואס מען ווינקט אים אונ ער פאר שטייט · אונ אז דער מענטש וועגט תמיד דיא יסורים קעגין דיא זינד ווערט איין גיווארצילט אין זיין הארץ אז עס איז איין משגיח אויף אלע דיא מענטשען אונ ער ציילט זייני טריט אונ דורך דעם ווערט אונטער טעניג זיין הארץ אונ וועט טוען גוטס אונ פאר מיאוסין שלעכטס אונ אויך וועגען בושה וועט ער ניט מבטל זיין פון תורה אונ מצות ווארום וייל ער גלויבט אז השי"ת איז משגיח אויף אלע זיינע מעשים ווערט ביי אים אמת אז עס וועט קומען איין טאג ווס ער וועט דארפען אפ געבין חשבון אויף זיינע מעשים · דאיך דען וויא זאל ער וועגען בושה פון איין בשר ודם מבטל זיין דיא רייד פון דעם לעבעדיגען גאט אין דעם טאג וואס ער וועט אפ געבין דין אונ חשבון וואס וועט ער ענפערין וועט ער דען קענין זאגין רבש"ע פאר דעם האב איך זיך גישעמט אונ פאר דיר ניט דאס זאל דער מענטש איבער טראכטען ווען ער לעבט אונ לאז זיך ניט שעמען פאר קיין מענטש קעגין דיא ליבשאפט פון גאט · עוד נאך זאל דער מענטש טראכטען אז ער האט כח זיין נשמה גליקליך מאכען ווארום זאל ער זיך פולען אז ער קען יוא אזעלכעס טאן ער זאל דורך דער זאך קענין שאפען אלערלייא שלמות · הנה נון דיא מלאכים האבין מער מעלה פון דעם מענטשין וויא זעהן אונ מען זעהט זייא ניט אונ די חיות הקודש האבען נאך מער

מעלה

להיות גם הוא בעל כנפים כמהם · ובהתחכמותו בתורה רואה את הנולד דחכם רואה את הנולד כמאמר התנא הרי יודע עתידות בחכמתו כמלאכים · ומגיע בכח תורתו למדרגת פנחס שהיה רואה ואינו נראה כדרז"ל על פסוק ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו · ובהיותו רץ במצות בהתמדה כדכתיב דרך מצותיך ארוץ וכמאמר התנא הוי רץ למצוה קלה מדמה עצמו לחיות הקודש הרצות · ובדומים הארץ מוציאה עץ פרי עושה פרי ומיני צמחים ופרחים ובכללם אבנים יקרות כנופך ספיר ויהלום המאירות ולילה כיום יאיר מכח אור מאורותם וכמה מהסגולות חמעילות מוטבע בהן . כאבן האודם הנקרא רובי"ן שמועיל להריון כמו שכתבו חכמי הטבע בספריהם אבן הסמיראלד"ה הוא אבן קנאות שהנושאה עליו אם עושה זנות מיד נשברה מקנאה ואבן הסאפיר"ה סגולתה להחכים והפירל"ה סגולתה לתת חן לנושאה עליו בעיני כל רואיו וכן כל אבן ואבן יש סגולה מיוחדת לכל אחת ואחת · ואדם על ידי עסק התורה וקיום מצותיה כילל בו כל אלו הסגולות שע"י חרושי התורה שמחדש בכל יום ופרפראות לחכמה קינה שלימות הארץ המוציאה פירות ומיני צמחים ובעסק התורה בלילה כיום ישים קונה מאורות כל אבן יקרה דהכמת אדם תאיר פניו על ידי התורה שנקראת אור שנאמר כי נר מצוה ותורה אור · ובכח תורתו וצדקותיו מתפלל על ההריון כדכתיב ויעתר יצחק לה' ויעתר לו ותהר רבקה אשתו וקונה סגולת הרובי"ן · ובהיותו ת"ח מקנא על הזנות כפנחס וקונה סגולת האיסמירלד"ה · ובעסק התורה חוט של חן משיך עליו כדכתיב כי לוית חן הם לראשך כסגולת הפירל"ה ותורתו מוסיף הכמה על הכמתו דכתיב יהב הכמתא לחכימין כסגולת הסאפיר"ה דמחכים לכל נושא אותה עליו · וכן קונה על ידי התורה סגולית שאר אבנים טובות ומרגליות דוק בסגולתם בספרי המחקר ותשכח סגולתם באדם העוסק בתורה כי לא יכולתי לפירטם מפני יראת אריכות שדי בזה לתכלית כוונתנו · גם יש בצומח עשבים מחולפים בסגולתם יש מהם ממיתים ויש מהן מחיין לאדם כנודע מרז"ל במדרש דיש עשב מחיה מתים ובהן סגולת הרפואות לאין חקר ואדם בעסק התורה קונה סגולתם מכית מי שראוי להסית על דרך נתן עיניו בו ועשהו גל של עצמות · ומחיה מי שראוי להחיות כאליהו לבן הצרפית ואלישע לבן השונמית ויחזקאל שהחיה בני אפרים ורבי יוחנן לרב כהנא ורבי חייא לעבדו של תלמי המלך וכאלה רבי המעלה שהחיו מתים וכן עתיד להיות על ידי מלך המשיח · ובעוסקים בתורה ג"כ סגולת הרפואות לרפא כל חולי וכל מדוה בתפלתם לפני הקב"ה וכאלישע שרפא צרעת נעמן · ובבעלי חיים בלתי מדברים בהמות חיות ועופות

ונמצא

מעלה אונ אז דער מענטש איז מקיים מצות אונ איז קלוג אין דער תורה זעהט ער אויך וואס ווערט זיין מכילא איז ער דרינין וויא מלאכים · אונ מיט זיין תורה קען ער קומין צוא דיא מעלה פון פנחס דאס ער האט גיזעהען אנדערי אונ אים האט מען ניט גיזעהען אונ אז ער וועט תמיד לויפען מצות מקיים זיין גלייכט ער זיך צוא דיא היילעגע חיות וואס זייא לויפען · אונ דיא ערד ראט איין מעלה וואס ברענגט ארוס פירות אונ ציהט אוס אלירלייא בליאונג אונ טייערי שטיינער אונ דער מענטש דער וואס לערינט תורה אונ איז מקיים מצות איז גליך וויא ער ברענגט אויך פירות אונ אלערלייא בליהונג אונ אז ער לערינט ביא נאכט קריגט ער דאס ליכטיקייט פון די טייערי שטיינער ווארום דיא חכמה פון דעם מענטשין טוט לייכטען זיין פנים · אונ מחמת זיין צדקות איז ער מתפלל אויף איין עקרה אז זיא זאל טראגענדיג ווערען אונ גאט ב"ה הערט אים צו ער לערינט תורה ווערט אויף אים גיצוגען פון גאט איין חוט של חסד אונ האט חן ביא אלע אונ דורך דער תורה ווערט ער אלע מאל מער חכם אזוא וויא עס שטייט אין פסוק (יהב הכמתא לחכימין) גאט ב"ה גוט קלוג שאפט צוא קלוגי · גם אויך איז פאר האנדין אין דיא קרייטיכץ דיא סגולה וואס קענין מאכין לעבידיג אזוא וויא עס שטייט אין מדרש אז עס איז דא אזוא אקראמאכץ וואס קען טוטע לעבעדיג מאכן אונ דער מענטש וואס לערינט תורה אונ איז א צדיק קען לעבעדיג מאכין גלייך וויא אליהו האט לעבעדיג גימאכט דעם זון פון דער אשה הצרפית אונ אלישע דעם זון פון דיא שונמית אונ יחזקאל האט לעבידיג גימאכט דיא קינדער פון אפרים אונ רבי יוחנן צוא רב כהנא אונ ר' חייא צוא דעם קנעכט פון תלמי המלך אונ נאך פיל זעלכע גלייכען וואס האבען מחיה מתים גיוועזען אונ דר מלך המשיח וועט אויך מחיה מתים זיין · ובעוסקים די וואס לערנין תורה איז אין זייא דיא סגולה פון אלע רפואות דען מיט זייער תפלה היילען זייא אלע קראנקהייט אונ צלע וויא מאג אזוא וויא אלישע האט גיהיילט דיא קרעץ פון נעמן · ובבעלי אונ

ונמצא בהן התחכמות והמצאות כשועל וכחומה כהן סגולת אריכות הימים הרבה כדכתיב וכחול ארבה ימים ב ויש מהן בסגולת הגבורה כארי וכחומה · ובבהמות חכמת המלחמה בקרנותיו כאשר תמצא בספר שער השמים · ועל ידי עסק התורה קינה אדם סגולת החול דהתורה מאריכה ימיו של אדם דכתיב כי היא חייך ואורך ימיך וכתיב כי בי ירבו ימיך וכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה · וקינה גבורת הארי דכתיב אני בינה לי גבורה · ולוחם במלחמתה של תורה ומנגחים זה לזה בפלפולים שע"ז נקראים בעלי תריסין כנודע · הרי על ידי דביקות האדם בהקב"ה ובתורתו משלים עצמו מכל מה שחסר ממנו מסגולות הטובות הנמצאים בכללות הבריאה כמדובר ובהיות כן שביד האדם לעלות על כל הבריאה אם ה"ו לא יעשה בזה כמה מהבושה והכלימה מגיע לו ביום הדין בראות עצמו נעדר מהדומם והצומח ובעל חי הבלתי מדבר ובהיות לאל ידו להשלים עצמו ולא עשה · זאת אשים על לבי אני הכותב על כן אני אוחיל לעשות ולקיים · והנה לרפואת הנפש הנני מציג לפניך מרקחת בדוקה · נעימה ומתוקה · להחלשות תשות כח הנשמה מועיל לכל חולי וכל מכה שלא יתקרב לאדם . לרבינו יהודה הריזי ז"ל · הוא ז"ל הביא בקיצור נמרץ כאשר תראה בספר התפוח · ואני הכותב הארכתי אותה בתוספת על תוספת ביתר שאת ויתר עז · וזה המרקחת אשר עמה תתרפא רפואות הנפש והגוף · קח ששה שרשים שורש יראת שמים ושורש שפלות · ושורש ענוה · ושורש ביישנות · ושורש רחמנות · ושורש גמ"ח · וענפי אילני השכלות והכמות אלהיות · ועשבי מצות עשה ול"ת · ושבולת סייגים וגדרים · ופרחי הצדקה ופיום דברים לעניים וצמחי הענוה והשפלות ופירות האמת ועסק התורה · ותכתוש הכל במכתשת החרטה והוידוים ותבשל הכל במי טבילה וטהרה · ותערבם בכף דמעות העינים חרוק עליו בשמים של דקדוקי המצות וההסידות ויהיה מטוגן בשמן שם טוב · ותשים כל המרקחת על עלי התשובה וההרטה על כל העונות ושכב על משכב היסורין וסוך עצמך במרקחת זו מבית ומחוץ ומיד תזיע זיעת מחילה וסליחה וכפרה ובזה רוחפש ג בשרך מנוער תשוב לימי עלומך וכנולד דמי · ומרקחת זו רמזה חכם שבחכמים שלמה המע"ה בדברים מעוטים באומרו בספרו הקדוש משלי חכמים וחידותם רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך

ב עוף ששמו חול ולא נקנסה עליו מיתה לפי שלא טעם מעץ הדעת ולבסוף אלף שנים כולו חוזר לנערותו : ג פסוק כבורית ופירשו בו כטוב וכו' ופי' מלבין ומנקה כענין מכבס (מלאכי ג') :

אין די לעבעדיגע בעשעפעניש וואס קענען ניט רייזן געפינט מען קלוגשאפט ביי דעם פוקס אויך איז דא אזעלכע וואס לעבן לאנג וויא דער פויגעל וואס הייסט (חול) ווייל ער האט ניט פאר זוכט פון דעם עץ הדעת אונ נאך טויזנט יאר ווערט ער ווידער יונג · דער לייב האט גרוס גבורה אונ דיא אקסען שטרייטען מיט זייערע הערנער אונ דער מענטש וואס לערינט תורה קריגט ער די סגולה פון דעם עוף (חול) ווארום דיא תורה דער לענגערט זיינע טעג אונ קריגט דיא גבורה פון אלייב וויא עס שטייט אין פסוק (לי גבורה) דיא תורה זאגט ביי מיר איז דאס שטארקייט אונ שטרייט אין דער מלחמה פון דער תורה וואס זייא זענען זיך מפלפל אין דער תורה · אז עס איז יוא אזוא אז דער מענטש האט כח צוא זיין העכיר פון אלע בעשעפעניש אוב ח"ו ער וועט עס ניט טאן וועט אים פיל בושה גרייכען אין דעם יום הדין אז ער וועט זעהן וויא ער איז ערגיר פון אלע בעשעפענעש · והנה איך וועל דיר געבין אזיסע רפואה צוא דער נשמה צוא דיא וואס זייער נשמה איז שלאף · דורך דער רפואה וועט געהיילט ווערין דיא נשמה אונ דער גוף · נעם דיר ווארצלין פון יראת שמים פון שפלות ענוה בושה רחמנות אונ גמילות חסד אונ דיא צווייגין פון דעם בוים פון שכל אונ דיא אמתי חכמה אונ גראז דאס איז מצות עשה אונ לא תעשה אונ זאנגען זענין דיא גדרים וואס דיא חכמים האבען געמאכט אונ בליאונג דאס איז דיא צדקה אונ גוטע רייד צוא ארמי לייט אונ פירות דאס זענין מצות אונ תורה לערנין אונ זאלסט דאס אלץ צוא שטוסען אין דעם שטייסעל פון חרטה אונ מתודה זיין אויף דיא זינד אונ קאך דאס אלץ אין וואסיר פון טבילה אונ ריינקייט · ותערבם אונ צוא מיש זייא מיט דיא טרערין פון דיא אויגען אונ וואַרף דרויף בשמים פון דקדוקי מצות אונ פרומקייט אונ עס זאל זיין גיפרעגילט מיט אגוטען שם אונ שמיר דיך פון אויבענווייניג אונ אינעווייניג דען וועסטו תיכף שוויצען אין שווייס פון מחילה אונ סליחה אונ פאר געבונג אונ וועסט זיין אן זינד גלייך וויא דוא ביסט ערשט גיבארען גיווארען : אונ דאס האט שלמה המלך מרמז גיוועזן אין ספר משלי (רפאות תהי לשרך) דיא תורה וועט זיין

וכתיב כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא ופירשו דבריו הנעימים רבותינו הקדושים במדרש פקודי ה׳ ישרים משמחי לב · תני חזקיה נעשו דברי תורה עטרה לראש שנאמר כי לוית חן הם לראשך · ענק לצואר שנאמר וענקים לגרגרותיך · מולוגמא ד ללב שנאמר פקודי ה׳ ישרים משמחי לב · קלורית ה לעינים שנאמר מצות ה׳ ברה מאירת עינים · כוס עיקרים ו לבני מעיים שנאמר רפאות תהי לשרך · מנין לרמ״ח אבריו של אדם שנאמר כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא עכ״ל · הכוונה כל מצוה ומצוה סגוליית לקיום אבר אחד ובקיום האדם כל מצוה הנוגעת לקיום חיות לכל האיברים נולד מביניהם סגולה מחודשת מועילה לכל האיברים יחד בצרי טריאק״ה בלע״ז שהיא מכמה סממנים מעורבים שאע״פ שלכל סם יש סגולה בפני עצמה אך בהצטרפות כלם יחד תתחדש סגולה מחודשת מועלת לכל חולי ולכל מכה · הרי רמוזה המרקחת האמורה במאמר הנזכר שדברי תורה הם כמרקחת לראש לצואר ולראשי האברים ללב לעינים וכוס עיקרים לבני מעיים וכו׳ · וכן למד הקב״ה מוסר לאדם לקנות עמו שלמות המדות במה שאסר לנו אכילת העופות והבהמות הטמאות שמלבד הסוד הגנוז בזה רמז לנו ג״כ ללמוד מזה מוסר וע״ד מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יתחכמנו כמו שהשיבו הזקנים לתלמי המלך· (עיין בספר אמרי בינה) · שהנה התיר לנו הקב״ה עופות הנאספים בבית ללמד לאדם שיהיה ביתי ולא יוציא זמנו אנה ואנה · ואוכלים מאכל טוב חטים ושעורים ואין טורפים ומהן ילמוד האדם להבחין באכילתו שלא יהיה כבהמה שטורפת ואינה מבחנת בין טוב לרע הכל ימתק לחכה והעופות הטמאות טורפות והורגות ואוכלות והם במקום שוממים ופירש אותנו מכל זה · וכן הבהמות הטמאות בעלי כעס והורגות וטורפות ואוכלות ומזגם רע · וכן החיות הטמאות לבן הבדילנו מהם שלא נלמוד ממדותם · הגמל אע״פ שמעלה גרה כיון שאינו מפרים פרסה טמא הוא לרמוז לאדם שאל יאמר די להיות שלם במדה אחת אע״פ שאהיה חסר משאר שלימות המדות ידוע תדע כי לא שלם טמא הוא · וכן החזיר אע״פ שמפרים פרסה

ד נ״ל דברים מלוגמא והוא דבר שהולכין לרפואה · בפרק סגול עלים ומולח אני את המלוגמא שאינו טוב בכל אדם : ה מין אדמה לבנה שמערבין אותה בשאר דברים לרפואת עינים : ו משקה העשוי ממיני שרשים :

איין היילונג צוא דיין נאפיל (ושקוי לעצמותיך) אונ איין געטראנק צוא דיינע ביינער · (כי חיים הם למוצאיהם) דען דיא תורה איז לעבין צוא דיא וואס רעדען מיט זייער מול. עס שטייט אין מדרש חזקיה זאגט דיא תורה זיא אקרון צום קאפ וויא עס שטייט אין פסוק דיא תורה איז איין בהעפט פון חן צוא דיין קאפ איין צירונג צום האלז · איין באלזעם צוא הארץ וויא עס שטייט דיא מצות פון גאט דער פרייען דאס הארץ איין היילונג צוא דיא אויגען וויא עס שטייט דיא מצות פון גאט דער לייכטען דיא אויגען אונ וויא איין מעדיצין צוא גידערים וויא עס שטייט זיא איז איין היילונג צוא דיין נאפיל אונ אויך צוא אלע צוויא הונדערט אונ אכט אונ פערציג אברים פון דעם מענטשין וויא עס שטייט (ולכל בשרו מרפא) אונ צוא גאר זיין לייב איז זיא איין היילונג · דאס מיינט רבי חזקיה איטליכע מצוה איז איין סגולה צוא דער האלטען איין אבר אונ אז דר מענטש איז מקיים אלע מצות ווערט עס אהיילונג וואס העלפט צוא אלע אברים וויא טריאקה וואס העלפט צוא אלירלייא קראנקהייט וויא מיר האבען פריער גישריבען דאס דיא תורה איז ארפואת צום קאפ אונ צום האלז אונ צום הארץ צוא דיא אויגען צוא דיא גידערים אונ צוא אלע אברים · וכן אונ אויך האט גאט ב״ה אונז גילערינט מיר זאלין זיך שאפען גוטי מדות. דער מיט וואס ער האט אונז גיאסירת עסין טמא עופות אונ בהמות דאס הוץ דעם סוד וואס עס איז דא דרינין פון גאט ב״ה האט דאס גיאסירת האט ער נאך דער מיט מרמז גיוועזן צוא לערנין דער מיט מוסר דען גאט ב״ה האט אונז מתיר גיוועזן זעלבע עופות וואס זיצען אין הויז צוא לערנין אונז מען זאל זיין אהיים זיצער אונ ניט ארום לופען אונ דיא עופות עסין ווייץ אונ גערשטין אונ זיי פר צוקין ניט · ומהן פון זייא זאלין מיר זיך לערנין מבחין זיין אין זיין עסין דאס מען זאל ניט זיין אזו וויא עופות טמאים וואס פאר צוקן אנדרי עופות אונ אויך די בהמות טמאות האבן אין זיך פיל כעס אונ הרגענין אונ זייער מזג איז שלעכט אונ אזוא אויך דיא טמא חיות דרום האט גאט אונז אפ גישייד פון זייא · הגמל דאס קעמיל האטשי ער איז מעלה גרה וויל ער האט אבער ניט קיין צו שפאלטיני קלאען איז ער טמא דאס איז צוא ווייזין אז מען זאל ניט זאגין עס איז גינוג איך זאל גאנץ זיין אין

כיון שאינו מעלה גרה טמא הוא לרמוז על האסור · והחסידה אע"פ שטובלת אחר שמתחברת עם בת זוגה עכ"ז טמא לנו טובל ושרץ בידו אין שייך בו טהרה · הבהמה הטהורה מעלה גרה היא ללמד לאדם ללעום הדברים ולטחנן ולבולען ולחזור לטוחנן ולבחון בהן קודם שיוציאם מן הפה · ומפרים פרסה שיבחון להבחין להפרים פרסותיו בהלוכו בין דרכי חיים לדרכי מות · הרי שמלבד סודי התורה שיש במה שהתיר ובמה שאסר נלמד ג"כ מוסר לרפואת הנפש · הבט וראה כמה אופני ליסוד עשה אלהים לפקוח עיני עורים שילמדו להיישיר ולהטיב דרכיהם כדי להנחיל להם ש"י עולמות · ואם אמר יאמר האדם הרביתי בחטאות ואשמות לפני מי שהרבה להטיב עמי אשר בבטן אמי יצרני ושם שמרני ולא עשה אותי שפיר ומנפל הצילני והדליק נר על ראשי ומסוף העולם ועד סופו הראני · ושם תורתו למדני והוציאני לשלום לאויר העולם ופרנסני והזמין חלב בדדי אמי וגדלני · ואחר אשר נשאני ומכל רע ופגע הצילני השלכתי כל הטובות אחרי גווי וכל חסדיו לא זכרתי ולפניו הכעסתי וכל אשר שנא עשיתי וא"כ מה פנים נשארו לי לשוב אליו כי בושתי וגם נכלמתי · זאת אשיב לך החזק במוסר אל תרף כי אוהב שבים הוא וממנו תלמד לשוב · יען דבפסיקתא רבה אמר הכי שובה ישראל עד ה' אלהיך כל מה שברא הקב"ה לא נשבע עליהם אלא על התשובה שנאמר חי אני נאם ה' אם אחפוץ במות הרשע · אמר הקב"ה אם מתביישים אתם לעשות תשובה הנני ראשון שב שנאמר כה אמר ה' הנני שב ומה מי שאין בו חטא כביכול אומר הנני שב בני אדם עאכ"ו שצריכים לעשות תשובה ע"כ · וכראותך בן אדם עד כמה מגיע כח התשובה מה מקום נשאר ליצרך לעכבך ממנה באומרו לך הרבית לפשוע אין לך תקוה וכיון שכן עשה מה שלבך חפץ מהתענוגים ואל תאבד ב' עולמות · כי כל דבריו פתוי סר ורע הוא לאבד אותך מן העולם הזה ומן העולם הבא · נקוט האי כללא בידך שמדת היצר להחטיא לאדם כדי לאבדו · וכיון

אין מדה האטשע איך וועל ניט האבען אין מיר דיא איבריגע מדות נאר מען מוז האבען אלע גוטע מדות · דיא בהמה טהורה איז מעלה גרה צוא לערנין אונז מען זאל קייען דיא ווערטער אונ מאלין זייא אונ איין שלינגען זייא אונ ווידער צוא מאלין זייא איידער ער ברענגט זייא אויס פון דעם מויל זאל מען זיך גוט מישב זיין אונ צוא שפאלטינע קלאען ווייזט אונז אז מען זאל פאר שטיין צוא שפאלטען זיינע קלאין צווישען דיא וועגין פון לעבין אונ וועגין פון דעם טויט דם מיינט מען · מען זאל מיט זיין שכל אונטער שיידען דעם גוטען וועג פון צווישען דעם שלעכטין · נמצא חוץ דיא סודות התורה פאר וואס ער האט אטייל בהמות אונ עופות מתיר גיוועזן אונ אטייל גיאסרת קען מען דער פון לערנין רפואות צוא דער נשמה · הרי זעה וויא פיל אופנים האט גאט ב"ה גיוויזען צוא עפענין דיא אויגין פון דיא מענטשען אז זייא זאלין זיך לערנן צוא בגיטעגין זייערע וועג פון וועגען צוא מאכען ארבען זייא ש"י עולמות : ואם אונ אויב דער מענטש וועט זאגען איך האב זייער פיל גזינדיגט קעגין גאט ב"ה וואס האט מיך בשאפען אין מיין מוטערס בויך אונ האט מיך דארט גיהיט איך זאל ניט זיין קיין נפל אונ האט מיך דארט גלערינט זיין תורה אונ הט מיך מיט שלום אוס גיצוגין אוף דער וועלט אונ האט מיך מפרנס גיוועזן אונ האט גיגעבען מילך אין דיא בריסט פון מיין מוטער אונ האט מיך מציל גיוועזן פון אלעם בייזין אונ איך האב די אלע טובות ניט גידענקט אונ האב פר אים דער צערינט אונ אלץ וואס ער האט פיינט האב איך גיטאן נוא וויא איז מיר איבער גיבליבען איין אופן תשובה צוא טאן דען איך שעם מיך זייער צוא בעטין אים ער זאל מיר מיינע זינד מוחל זיין : זאת דאס וועל איך דיך ענפערין שטארק דיך אין תשובה דען גאט ב"ה האט ליב דיא וואס טוען תשובה אונ גאט ב"ה לערינט אונז תשובה צו טאן גאט ב"ה זאגט שעמט אייך ניט תשובה טאן עם שטייט אין פסוק (כה אמר ה') אזוא האט גאט גיזאגט (הנני שב) אז איר וועט תשובה טאן אונ ענדערין אייערי שלעכטע מעשים וועל איך ענדערין מיינע גזירות אונ וועל אייך דער בארימין · ובראותך אז דוא מענטש זעהסט וויא ווייט דער כח פון תשובה גרייכט וואס פאר איין טענה איז איבר גיבליבען צוא דיין יצר הרע דיך מעכב צוא זיין פון איר דאס ער וועט דיר וועלין זאגען דוא האסט צוא פיל געזינדיגט האסט שון קיין האפונג ניט דרום טוא וואס דיין הארץ גלוסט וועסטו האטשע האבען דיא וועלט דאס אלץ איז זיינע ביטערי איבער רעדונג צוא פאר לירין דיך פון דער וועלט אונ פון יענער וועלט · נקוט דעם כלל

שכן אף שתראה ממנו עצה להועלתך עשה הפך עצתו כי אין תועלת נמשך מעצתו · חוץ שלפעמים מיעץ היצר הרע לאדם בדרכי חיים וכוונתו להחזיקו עמו ויחשבהו לאוהב לו כדי להפך אח"כ העצה לעשות נגד החיים להליכו בדרכי מות · עשה זו בני והנצל · לך במה שהכניע עמך ליועצך בדרך החיים ובבואו להטותך מדרך זו אל תאבה ואל תשמע לו ואמור לו כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד והוא כבר העיד אל הדרך ראשון שהדריכו כי טוב הוא ואם כן אינו יכול לחזור בו ובראות יצרך כך ירפה עצמו ממך בראותו כי מאבד זמנו עמך כי אין לו שומע · שים בן אדם נגד עיניך כי שמע לעצת יצרו והצליח בסופו · מי הלך בדרכו ולא ראה חושך ולא אור · מי ערבו לו דבריו ולא נדבק לשונו להכו · מי שר דברי עגבים ז ולא נחר גרונו · אף שלכאורה מועצותיו כדת נתונות כיונק משדי אמו שכל מיני מטעמים טועם בו אך יראה בסיפו שעל מאורת צפעוני גמול ידו הדה ח וחור פתן צדה · ומיציא עצמי בתוך בור מלא נחשים ועקרבים ככל אשר זדה · אבל דע באמת כי לא יעשה ה׳ אלהים דבר בכל אשר ציך לעשות ובכל אשר אמר לך לשמור כי אם להיטיב עמך · ואף שנראים הדברים לכאורה קשים בעיניך לסוף ימתקו כנופת צפים בתוך חכך · ומה רב טוב באוצרותך · בעולם אשר עדיין לא ראו עיניך · מוכתר בכתרי כתרים ומלאכים אשר עשית במעשיך המה ישרתיך · ומי הוא אשר ימלאנו לבו אחרי שומעו גדולת המקום אשר ישב בו למרות עיני כבוד יוצרו ולשמוע ליצרו · אף שיתגרה בקרבו תמיד ורבוי הפתויים עליו יצמיד · כיון שניכר בו שכוונתו להשמיד · ולהשליך לשומעו בבור סיד · ואציג לפניך תוכחה מתגרת יצר טוב עם יצר הרע וטוב לאומרה להכניע הלבבות :

יצרו אכזרי · מתגבר כאש אוכלת · אוי לי מיצרי ויוצרי שנים אוחזים בטלית יצרי נוהר אקשיב קולו · ויוצר מזהיר לי אזהרות · מה יעשה איש אשר אלה לו שני דייני גזרות · אש אייר מים אדמה · כלם ביצרי דבוקים · ארבע יסודי גם המה · ארבע אבות נזיקים · בראותי נפשי כסוחה · תהיה מרה באחריתה · גם היא אחר יצרי הלכה נערה שנתפתתה ט · רציתי לקום בהשכמה · יצרי יעצני עצות · תישן על מטה נעימה · תפלת השחר עד חצות · הוכחתיו

ז דברי הסכנה והשק לזנות : ח לפעמים הוא מין נחש ועיניו מאירות כאבנים טובות והתינוק רואה אותו כעין [illegible] הוא חושב שהוא אבן או זכוכית ורוצה לשחוק בו ובא בסכנה · כך הוא הנמשל השומע לעצת היצה"ר והוא חושב [illegible] טובה ולבסוף נמצא שהוא נרעה : ט היא הנשמה שנתפתתה מעצת יצה"ר :

גיעם דיר אז דיא מדה פון יצה"ר איז צוא מאכען זינדיגען דעם מענטשען דרום חאטשע היר ווערט זיך דאכטען ער גיט דיר איין גוטע עצה טוא פארט פארקערט וואדום פון זיין עצה קוכט בודאי קיין הילף ניט · שים זעה מענטש וועד האט צוא גיהערט זיין יצר הרע אונ האט בגליקט ווער איז גיגאנגען אין זיין וועג אונ האט ניט גיזעהען פינסטערקייט זעטען איז זים גיוועזי זיינע רייד אונ זיין צונג איז ניט בהעפט גיווארען צום גוטען ווער האט גיזונגען אום גילאסענע לידער אונ זיין האלז איז ניט הייזעריק גיווארען האטשע עס דאכט זיך אז זיינע עצות זענען זים ער ווערט אבער זעהן צום סוף אז עס איז שלעכט אונ ווערט זיין אין איין גרוב פון שלאנגען אונ עגדיסען דורך דעם וואס ער האט צוא גיהערט זיין יצר הרע. אבל זאלסט וויסען אז דם אלץ וואס גאט ב"ה האט דיר גיבאטען צו טאן אונ צוא היטען דאס איז אלץ וועגין דיין טובה אונ חאטשע עס שיינט דיר שווערליך אבער צום סוף וועלין זייא זיין זים וויא האניק אונ פיל גוטס וועסטו האבען אוף דער וועלט דוא וועסט זיין גיקריינט מיט פיל קרוינען אונ דיא מלאכים וואס דוא האסט בשאפען מיט דיינע מצות וועלען דיך בדינען · ומי אונ ווער זאל זיך דען אונטער שטיין מורד זיין אין גאט אונ הערען צוא זיין יצר הרע ער דער קענט דאך אז זיין כוונה איז צוא פאר טיליגען אים אונ אריין צוא ווארפען אים אין איין קאליך גרוב · ואציג אונ איך וועל פאר דיר שטעללן איין וויכוח פון דעם יצר טוב מיט דעם יצר הרע אונ עס איז גיט צום לייענען אונטער טעניג מאכען דיא הערצער · (אראה) איך זעה מיינע טעג לופען אונ דיא פועלים זענען פויל אונ דער בעל הבית טרייבט · אין מיר איז מיין בשעפער · מיין יצר הרע רייצט מיך איך זאל אים הארכען אונ דער בשעפער זאגט איך זאל אים ניט פאלגען וואס זאל טאן דער מענטש וואס איז אוים פייער · לופט · וואסער · ערד · דאס זענען מיינע פיר יסודות דיא זענען אלע בהעפט אין מיין יצר הרע איך זעה איך בין פאר

על רוע נאמו • והוא בתוכחתי יקוץ • הוכמתי לפניו כמו מי שאחזו קורדייקים * • סול יצרי אין אני יכ:ל • ברוב מענות ומלין אקרא בתורת אל • כי כל כתבי הקדש מצילין • שמעתי ותרגז בטני • בעת על לבבי אעיר • יום יטרוף נפשי שטני כ הבינם צאן לדיר ל • על כן אין ידי לאל מצוק יצרי ראש פתנים • מה אעשה כי יקום אל • השוכר את האומנים • ואזכור לילי ויומי אשים יום מיתה לפני • כי לא במהרה חוטא כי שמתו מוטל לפניו • מ אלה עצ:תיו מאכתים • לרדוף אחר המותרות • יועץ קח חזקת הבתים • בורות שיחין ומערות ולא אחר דירה התחתונה • סעין ואבן בנויה • אקנה בה דירה עליונה • הבית והעליה • לבי אעיר מתנימות • אשרר אל ולא אלין כי שותרי על עולמית יש ניהלין ומנהילין • נפשי ולבי שניהם דרשו לאלהים בתשובה ואמרו כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא :

ואתה בן אדם שים נגד עיניך אם כשזה הדוטא עושה העבירה חושב בדעתו שהאל יתברך רואה אותו מה שהוא עושה מה מאד עזות פנים הוא זה • שמאחר שהוא יודע שהאל יתברך רואה אותו במעשיו ומלאו לבו למרוד בהאל יתברך ולהטיא והוא רואה אותו הגם לכבוש את המלכה עמו בבית אהמהא נ ואם יחשיב החוטא שאין הקב"ה כביכול רואה אותו נמצא שהוא כיפר ומכחיש בהמגביהי לשבת לראות בשמים ובארץ וכי רם ה' ושפל יראה והרי הוא כופר ומכחיש אמונה ומי הוא זה שימלאנו לבו בשביל חטא אחד מתענוג רגע לכפור בעיקר • ועיין בספר החסיד בעל לוחות הברית זכרונו לברכה שמזהיר שם להנצל מן החטא קחם אליך וכתבם על לוח לבך ואל תנתקם מבין עיניך וזכור הזכרנו כל ימי חייך • וטיב הרבה לחוטא שיתודה חטאיו לפני המקום כי סגולת הוידוי ופרטיו הוא לסלק מכנו כל הקטרוגים כי כל המתודה אין דינו מסיר כי אם בידו של הקב"ה ורחום הוא ונחם על הרעה • ומום שבו יקדים לאומרו ואל יתן מקום לאחרים לאומרו כי העישה כן הקב"ה מעביר על כל פשעיו דכתיב אמרתי אודה עלי פשעי לה' ואתה נשאת עון חטאתי סלה • וזה עיקר הראשון של תשובה כמו שאמר איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם והתודו את חטאתם אשר עשו ודרז"ל אותו החטא עצמו אשר עשה יתודה עליו • וכן אמרו בפרק בתרא דיומא ר"י אומר וצריך לפרט החטא עצמו שנאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב • ופירש רש"י צריך לפרש כשהוא מתודה יאמר חטא פלוני חטאתי • אשר לפי זה אין אדם יוצא ידי חובת וידוי באומרו אשמנו בגדנו וכו' • ולכן כל אדם ישים אל לבו בשעת הוידוי ויפרש החטאים

* הוא מין חולי בלב שהרוח דופקת בלב ודופק קרא נגרת מהגוף : כ פירוש כי הבטן הוא יצה"ר והוא מלאך המות : ל פי' משל המיתה כמי שהונס לאן לדיר : מ כמומר שמזכיר תמיד יום המיתה : נ לשון בהמיס הוא :

שניטו רעו איך בין גינאנגען נאך מיין יצר הרע איך האב גיוואלט אוף שטיין גאנץ פריא האט מיין יצר הרע מיר גיגעבין עצות שלאף בעסער האב איך אים גישטראפט אוף זיינע שלעכטי רייד אונ ער טוט נית הארכען דיא שטראף האב איך אים גישוויגען אזוא וויא דער וואס האט דיא שווערי קראנקייט אונ קאלטער שווייס גיסט זיך פון דעם גוף • קענן מיין יצר הרע קען איך נית בשטיין • ואתה אונ דוא מענטש ברעכען אויב דער וואס זינדיגט טראכט אין זיין דיעה אז גאט ב"ה זעהט וואס ער טוט וויא איין גרוסער עזות פנים איז ער ווייל ער ווייסט אז גאט ב"ה זעהט אין זייני מעשים אונ שטעלט זיך אונטער מורד זיין אן גאט ב"ה אין זינדיגען פאר אים אז ער זעהט אים • ואם אונ אוב דער זינדיגער וועט טראכטען אז גאט ב"ה כביכול זעהט אים נית לייקענט ער אין גאט ב"ה דאס ער זאגט גאט ב"ה זעהט נית וואס אוף דער וועלט טוט זיך אונ ווער איז דער וואס וועגען איין רגע זאל ער לייקענין אין גאט ב"ה • וטוב אונ עס איז זייער גוט צוא דעם זינדיגער ער זאל מתודה זיין זייני זינד פאר גאט ב"ה ווארום דורך דער וידוי ווערט פון אים אפ גיטאן אלע מקטריגים איטליכר ווס איז מתודה איז זיין דין אין די הענט פון גאט נית פר ב"ד של מעלה אונ גאט ב"ה איז איין דער בארעמיגער אונ דער וואס זאגט אליין זיינע זינד איז גאט ב"ה אים מוחל אונ דאס איז דער ערשטער עיקר פון דער תשובה אונ אזו האבן דיא חכמים גזאגט אין יומא (וצריך לפרש החטא עצמו) אונ ער מוז ארוס רייזן דיא עבירה • אזו וויא רש"י שרייבט ער מוז ארוס זאגען דיא אונ דיא עבירה האב איך גיטאן • אונ איז נית יוצא דער מיט וואס ער זאגט (אשמנו בגדנו וכו') • ולכן דרום זאל איטליכער מענטש געבין זיין הארץ בשעת וידוי אונ ארוס רידען אלע זינד וואס ער האט גיטאן בשוגג אונ במזיד אונ בעטין גאט ב"ה אז ער זאל אים דיא זינד מוחל זיין אונ

והעונות והפשעים שחטא ושהעוה ושפשע ויבקש עליהן מחילה ממי שבידו היכולת למחול לו ולא ישוב עוד לכסלה ויתבושש כל ימיו על העבר כדי שלא יתבושש עוד ביום הדין הגדול והנורא · ואל יאמר אדם מאחר שלעולם ידו ית' פתוחה תמיד לקבל שבים הן עוד היום גדול ושמש במרומים ועדיין יש שהות לחזור בי אפילו בשעת מיתתי והן כעת אעשה מן הרע בעת שאני יכול ולכשאפנה אשנה פרשה זו של תשובה שהוא פתוחה לפניה ולאחריה גמור בכל לבבך מה שנמשך אחר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה · וזכור את הנסיעה כי היא פתע פתאום בלי עת ידוע רק כאשר יגזור אל חי תמים דעים · וטרדות הזמן לעולם אינן נפסקות והזמן קצר ובוגד והמלאכה היא מלאכת עבודת הבורא בתיקון הנפש והשגת המעלות מרובות הם וכל מה שיתאחר האדם לתקן נפשו היצר הרע הולך ומתגבר ומתקשה הלב מחמת שיורגל בעבירה וכל העבירות יהיו בעיניו כהיתר ולא בנקל יוכל לטהר עצמו כי אז יהיו עונותיו ישנים וישכחם ולא יירא מהם דכיון דדש דש * ואם באולי לעת זקנותו ישוב אין תשובתו מעולה ולא יקבל שכר עליה כאלו עשאה בימי בחרותו כאשר הנה נא כחו במתניו · ולכן רמזו בזוהר על פסוק מפני שיבה תקום כלומר קודם שיבה שלך תקום לשוב · על כן לאהבת הבורא יתגבר על יצרו בימי בחרותו בעוד שהוא מוצא ומצוי לו ועודנו בידו · וימנע עצמו מן הרע אשר התחיל להרגיל עצמו בו וימאס בלבו דרעות ויאמין שזו היא הרפואה האמיתית לכל מכאובי לבו בעונותיו שאם לא כן לא יחוש אליה לעשותה בכל תיקוניה ופרטיה שרבו כמו רבו בין חכמי דאמת רופאי הנפש ומצאתם כי תדרשם בכל לבבך ובכל נפשך · ועיין עוד בספר אור קדמון שהוא ספר מעט הכמות ורב האיכות ותמצא שם דברי תשובה דברים מנופים בי"ג נפה נוגעים לנפש ולבשר וגם מעוררים לב נרדמים ומקיץ לנמהרים · וא"צ לומר שצריך כל טב בתשובה לאחוז תמיד בידו ספרי המוסר המלמדים לאדם דרכי התשובה בספר חובת הלבבות וראשית חכמה ושל"ה והרבה ספרים כמוהו וזכותם יגן עלינו אנס"ו :

דש לשון כנגד :

זאל שוין ניט ווידער טאן דיא עבירות אונ זאל זיך שעמין דרויף וואס ער האט פריער גיטאן דיא עבירות וועט ער זיך ניט בדארפען שעמין ביי דעם גרויסען יום הדין · ואל אונ דער מענטש זאל ניט זאגין וויל דיא האנד פון גאט איז תמיד אפען מקבל זיין דיא וואס טאן תשובה האב איך נאך צייט תשובה צוא טאן פאר מיין טויט · זאלסטו אזוא ניט זאגען ווארום דער טויט קומט פלוצלונג דוא ווייסט ניט דיא צייט ווען ער וועט קומען דיא צייט איז קאריץ אונ דיא ארבייט איז זייער פיל אונ וואס דער מענטש שפעטיגט זיך צוא פארעכטען זיין נשמה ווערט דער יצר הרע ביי אים אלץ שטארקער אונ זיין הארץ ווערט הארט מחמת ער ווערט גיוויינט אין דער עבירה אונ אלע עבירות ווערין ביי אים וויא אהיתר אונ ניט גרינג וועט ער זיך קענען ריינינגען אונ אפילו ווען ער וועט תשובה טאן אויף זיין עלטער איז זיין תשובה קיין רעכטע תשובה אונ ער וועט אויך ניט מקבל זיין אזוא איין שכר גלייך וויא ער וואלט זיא גיטאן אין זיין יוגענט אז זיין כח איז נאך אין אים · ולזה אונ דרויף איז מרמז דער זוהר (מפני שיבה תקום) דאס מיינט מען פאר דער עלטער זאלסטו אויף שטיין תשובה טאן מחמת ליבשאפט צוא זיין בשעפער זאל ער זיך שטארקען אין זיין יוגענט בשעת אז ער האט נאך כח דיא עבירה צוא טאן אונ האט זיא אין דיא הענד צוא טאן אונ ער זאל זיך פאר מיידען פון דעם בייז וואס ער האט אן גיהובען צוא גיוויינען זיך מיט זייא אונ ער זאל פאר מיאוסען אין הארץ דאס בייז אונ זאל גלייבען אז דאס איז דיא אמתי רפואה צו אלע זיינע עבירות · ווארום אז ער וועט דאס גלייבען וועט ער זארגען צוא טאן תשובה מיט אלע תיקונים אונ פרטים וואס שטיין גישריבען אין דיא ספרים וואס דיא חכמי האמת האבען מחבר גיוועזן · ועיין אונ זעה אין דעם ספר אור קדמון דארט וועסטו גיפינען דיא זאכען פון תשובה וואס זענין איבער גיזיפט אין דרייא צעהען זיפען דאס זייא זענין נוגע צוא דער נשמה אונ צוא דעם גוף אונ זייא דער וועקין דיא הערצער וואס שלאפען אונ מכל שכן אז איטליכער וואס טוט תשובה מוז האלטען ביי זיך דיא ספרי מוסר וואס זייא לערנען דעם מענטשען דיא וועגען פון תשובה דהיינו ספר חובת הלבבות אונ דער ראשית חכמה אונ דער של"ה אונ נאך פיל אזעלכי ספרים זייער זכות זאל אויף אונז מגין זיין אמן :

פרק ז כתר מלכות של הגאון המופלא כמו׳ דוד בן אבי זמרה והיא תפלה יקרה לצור רם ונורא באימה ובמורא לדוד זמרה · לבאר שמותיו וסוד מחשבותיו והוד מפעלותיו ולה אין תמורה · תמלל גבורות למדות יקרות אשר בם סדורות בשפה ברורה · ועומק יסודות ורזים וסודות רמזים והודות ודרך ישרה · לסקל מסילות לעורכי תהלות לנורא עלילות לעתות בצרות לך ה׳ הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ :

אתה יסוד היסודות וסוד הסודות עילת כל העילות וסבת כל הסבות א הוה הויה קיימת ומצוי מציאות נעלמת לכל נמצא קודמת ולכל סבה גורמת · אתה יחיד בכל דרכי היחוד יחוד שלם אמיתי ולא כאחד המניני ב ולא כאחד היחסי ג ולא כאחד המיני ד אלא אחדות פשוטה מוחלטת אין ערוך אליה ואין דמיון · כאשר בא עליה המופת והנסיון וכל חכמי לב עליה יתמהו כי לא ידעו מה הוא · אתה נמצא אבל לעצמך ולא לאחר עמך נשגב מכל רעיון נעלם מכל חוזה וחזיון נסתר ברום חביון עליון על כל עליון ועם כל זה משגיח על כל דל ואביון · אתה הוא קדמון לכל קדמון ואחרון לכל אחרון ושנותיך אין להן תכלה ולא תחלה ולא כליון וכל לשון תקום אתך לסדר שבחיך ילאה · לכן אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אם במכתב יכלה כל ספר וגליון · ולך דומיה אלהים בציון · כי לך נאה שלילות התוארים והשבח כי לא יתמו עד נצח נצחים כי אין לך מקום קבוע ולא שם ידוע · כי אתה תמלא כל המקומות ומשלים כל השמות ומגיד כל העולמות כי לך עוז והעצומות · אתה אצלת אורות פנימיות דקות מחשביות קדמוניות נעלמות אשר לא נקבו בשמות רק בשם אורות צחות מצוחצחות כחות אלהיות נשמות לנשמות ומי ישיג סתרי תעלומות · והשם המעיד עליהם הוא שם הוי״ה המתמלא בעשר אותיות ה דקות באור השכל נרשמות ובמחשבת הלב נחקקות ובו שלשה יודי״ן מעידין ומגידין כי אין זולתו ומבלעדיו אין אלהים · ועל שם זה אמר קודם שנברא העולם היה הוא ושמו לבד כי הוא קדמון בקדמותו ונעלם בהעלמתו אין קדוש כה׳ כי אין בלתו · אתה הוא מסתתר בכתר אתה עמוד האורה לא תשורנו עין של כל נוצר ונברא ידע מה בחשוכא ועמיה שרי נהורא לבושיה כתלג חיור ועתיק יומין נקרא · היה הוה ויהיה וזה שמו בתורה אהיה אשר אהיה יתברך ויתעלה · אתה חכם ומסך החכמה הרשומה הדעת נודעת ולהשיג תעלומה נבער כל אדם מדעת ומעין כל חי נעלמה והוא ידע את מקומה כי היא יש מאין שנאמר והחכמה מאין תמצא להחיות את בעליה והראש אשר בראש הויה מעיד עליה · שהיו״ד לכל אותיות יסוד בן החכמה לכל ההויות יסוד · ונסמך אליה אות ה׳ כי בי״ה ה׳ צור עולמים והדברים סתומים ותתומים · אתה מבין כל תעלומות וסתרי החכמה ורזי התבונה ממך לא נסתרו וכל עליונים ותחתונים מדעת נבערו · כי ממקור החכמה נאצלה התבונה כדכתיב ואיזה מקום בינ״ה · כי היא (אות ה״י) ראשונה של שם הוי״ה כי אמר והיה העולם והזוכה לה ואכל וחי לעולם · ושם המיוחד לה בכל המקרא שם ההוי״ה בנקוד אֱלֹהִים וכאשר היו לאחדים מי ימלל גבורות ואין לנו עסק בנסתרות : ולך הגדול״ה אשר אין לה חקר והכלה לא ראש ולא תחלה . פורח תמיד בהצלה · מרומם על כל ברכה ותהלה · אמרתי עולם חס״ד יבנה · כי ללמד זכות לעולם פונה · והוא אשר גבר על בוראיך והטוב הצפון ליראיך׳ ולשמו ב׳ אותיות אלהיות והוא אל למושעות לך הגבור״ה הגמורה · אשר אין לה שנוי ותמורה · ערוכה בכל ושמורה · להנקם מכל עושה רשעה פן יצאו מרעה אל רעה׳ כי זה לעומת זה עשית׳ כדי שייראו מלפניך · וישובו מורדיך אליך עדיך לעובדיך · וידעו כי אין בלעדיך · ומי יעשה כמעשיך וכגבורותיך · לשמך הנרשם בכל המקרא אלהים חמש אותיות אלהיות · הליכות עולם צופיות׳ לתת כאיש כדרכיו וכפרי מעלליו · מי ימלל גבורות תוקף מפעלותיו׳ לך התפאר״ת השלמה והדעת התמימה ולא אתנו יודע עד מה · כי נבער כל אדם מדעת · אך ממך מקול הדעת נובעת׳ ובדעת חדרים נמלאו ותהומותיו נבקעו · וראשו לרום יגיע · ובין זרועות עולם מכריע · וששה קצוות מגיע · ויעש אלהים את הרקיע לתת תפארת והדר לכל ההויות · ושמו המיוחד של ד׳ אותיות שהוא נורא תהלות ולו נתכנו עלילות · לך נצחו״ת הקיימת על שרי הימין מתרוממת ולוחמת · לבל יכנסו זרים בהיכל עונג · ועומת מתקוממת . וגם נצ״ח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי הוא ענף הגדולה אשר אין לגדלתו חקר : עמוד הימיני אשר הבית נכון עליו לעד לנצח נצחים׳ ונעימות בימינך נצח לקבץ נדחים . והאובדים בעסק התמורות

א מילה ושיבה הם שמות נרדפים ופירושם א׳ : ב אע״פ שאחד המניני הוא רומז ומתחילת שאין תחלה לפניו אעפ״כ לא שכל גרמו כזה על הקב״ה לפי שדבר המנוי הוא מורגש בחושים הגופניות : ג אחד היחסי הוא כמו שהוא בן עיר ירושלים ודומים · או אחד בשבט כמו ראובני שמעוני וכדומה אע״פ שבמקום אחד או שבט אחד אבל הוא כולל אנשים רבים : ד כמו שאנו אומרים מין אדם או מין סוסים אע״פ שהמין אחד הוא כולל אישים רבים · כי מצד אחד הוא נקרא אחד וגם נקרא רבים ולכן אין נדמית הס״י לאחדים הללו : ה מילוי הוי״ה בעשר אותיות יו״ד ה״י וא״ו ה״י ולכן אמר שיש בו ג׳ יודי״ן והם והם ג׳ אורות עליונים והם אור קדמון אור צח אור מצוחצח · עיין בר״ח דף קצ״ו ע״ב ולפיכך אמר נמשלה מחשבות קדמוניות הרוח נשות מצוחצחות וד״ק :

תמידות (והשלהים). מקור הנבואות · אל ההודאות · אדון הנפלאות· וזה שמו ה׳ צבאות · לך הה״ד וההדר והכבוד עוז והדר לבשת ובזרוע עיזך ים סוף הובשת · וכל שרי הסמא״ל כבשת · ענף הגבורה הגמורה לדכא תחת רגליו סמא״ל וחיילותיו · הצרים על שרי ישראל וצבאותיו · שוכרי בריתו ועדותיו · והוד והדר הוא לכל חסידיו · וזה שמו אשר יקראו לו בכל הנבואות· אלהים צבאות · בימינו נוראות · ובשמאלו נפלאות · ברוך אל ההודאות· לך סוד היסו״ד הנעלם · צדיק יסוד עולם · סוד הסולם · אשר יעקב אבינו חלם ראשו מגיע שמים העליונים וסופו מיצב ארצה חפץ · כי כל בשמים ובארץ והוא ענף התפארת שושבין בינו ובין עטרת תפארת · ומכריע בין הנצחים ולא יפריד בין אחים · על כן קרא שמו שלום ואמרתם כה לחי אתה שלום וכל אשר לך שלום · לך המליכה הנסוכה השמירה בכל וערוכה · ובה היו כלם לאחדים וראש ואדון לכל הנפרדים והוא הכסא המתנשא הנושא את נושאיו ושומע את עומסיו בלי יגיעה ובלי עיפה · והוא אפריון והנוה הנקרא עיר ציון ושם חביון האור הצפון ושם יקוו המים הקדושים ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים · הם משרתיו אשר אליו נגשים ומדרכי אנשים נפרשים וקדושה ידד משלשים לאל נערץ בסוד קדושים · גבורי כח לשמוע בקול דברו ולהקים מאמרו · עיני כל אליך ישברו לך מקוים ומאור שפעך חיים והווים לא נעתקים ולא דווים כי מדשן ביתך רווים ואליך נכספים ומתאוים ולעבדך נאספים ונלוים · ואיש את רעהו מלוים ולוים וכולם יהד באהבה מקוים ולהקדישך כלם שוים . ולהעריצך זה אל זה מזהירים ומצוים באימה וביראה דברי אלהותך זה אל זה מספרים ומחוים · באין קנאה ומרון שקטים ושלוים וכל צבא השמים משתחוים ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד · חיות הקודש יקדישוך ואופנים יהללוך ואראלים יזכירוך וחשמלים יאמירוך שרפים יעריצוך ומלאכים יאדירוך ואלים ירוממוך ובני אלהים ישבחוך וכרובים יכבדוך ואישים יברכוך · ושנאנים יגדלוך ועירין וקדישין יפארוך · כי תפארת עוזמו אתה · שבעה היכלות כתנת להם לכל מדרגה ומדרגה כפי מעלתם וקורבתם · ואלה שמיתם לעלות ולראות את פני ה׳ צבאות · היכל א׳ נקרא לבנת הספיר ועליו נאמר כמעשה לבנת הספיר· היכל ב׳ נקרא עצם השמים ועליו נאמר וכעצם השמים לטוהר · היכל ג׳ נקרא נגה ועליו נאמר ונוגה לו סביב היכל ד׳ נקרא היכל הזכות ועליו אמרו זכות ומישור לפני כסאו · ומי שיש לו זכות נכנס לשלום ויצא לשלום כי שם בית דין של מעלה· היכל ה׳ נקרא היכל האהבה על שם אברהם אבינו עליו השלום אהובו ושם נגנזה נשמתו ושם כבוד מנוחתו · היכל ו׳ הוא היכל רצון כי שם רצון שוכני סנה ועליו הכבוד העליון חונה ודרך שם קולו של משה רבע״ה ונביאתו ושם ידבר אתו היכל ז׳ קדש קדשים ובו שלשה ראשים הם הם הנגשים · ואתה משפיע ומשביע לכל חי רצון וכנגדם הבינות והזמנות שבעה היכלות כלולות מכל מיני זעם ועברה ומשלחת מלאכי צרה · יומם ולילה לא תכבה אשם וזעום ה׳ יפול שם · הכל עשית יפה בעתו לתת לאיש כדי רשעתו ויראו מלפניך לעשות רצונך :

אנא האל בלי שני · מצוי בלי ממציא · קיים בלי שינוי · קדמון בלי עת וזמן · אחרון בלי גבול וקץ ·

יה״ר מלפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי להופיע ממקור החפץ ולהשפיע על כל מדותך החמודות אשר בתפלותי סדורות וכל שמותיך היקרים וכל מחניתיך הקדושים והטהורים רוח חן ונעימו׳ ויתגלגלו רחמיך הנעלמות על המדות הנסתרות והנגלות לכלאות האוצרות אשר שם השאלות לתת לכל נוצר די ספוקו להשלים את חקו ולכל גויה די מחסורה ולכל בריה די צרכה ולכל איש ואיש שאלתו ובקשתו · ואם חיים הוא שואל כי עמך מקור חיים · ואם מזון הוא צריך מזון לכל אחד בך · ואם בנים הוא חפץ אתה מבטל גזרתו ופוקד עקרות ורומז למלאך הממונה על ההריון כי שלשה אלה תלוים במזל העליון · ואם חכמה מבקש לא לחכמה יקרא ולא לתבונה יתן קולו אלא למי שהחכמה שלו על זאת יתפלל כל חסיד אליך וישליך יהבו עליך להשפיע עליו מחכמתך ונחה עליו רוח חכמה ובינה · כי מפיך דעת ותבונה . ויכוין להמשיך לאוצר הדרום שפע חכמה כי ישא עיניו במרום לבקש משם שאלתו כי לא תשוב ריקם בקשתו · וסוד הדברים הרוצה להחכים ידרים · ואם בעל תשובה הוא תשובתו הרמתה כי שם ביתו · ושם אוצר בקשתו · ויזמין מחשבתו ועוסק דעתו למי אל כמוהו נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו · ויאיר פני הרצון אל מדת התשובה בשובה ונחת כי ידו פשוטה לקבל שבים · וזה סוד יום הכפורים בלשון רבים · ואם עושר הוא מתאוה כי קדמוהו ימי עוני ותקרב לשחת נפשו כי ירעב ולחם לא ישבע וילדיו אל אל ישועו לתת אכלם בעתו ורוח מבעתו ובולמים אחותו · לא למדת הצפון יצפה לא בכתב ולא בעל פה כי לא מצפון זהב יאתה וגחלים על ראשו יחתה · אלא ישים מגמתו ותשוקתו אל אלוה הנורא אשר מלפניו העושר והכבוד לפתוח את אוצרו הטוב אשר משם בקשתו ותנתן לו שאלתו כי עיני כל אליו מצפים וצופים על זה אמרו הרוצה להעשיר יצפין ואם מן המצר יקרא בעת צרה לא על שמאל יפנה ולא על ימין אלא למדת הרחמים יעמיק את מחשבתו בשעת תפלתו להמשיך

משלש

משלש עשרה מדות של רחמים פשוטות עליונות רוחניות אל י״ג מדות התחתונות בינתיות ·
כי שם פני הרצון תמיד מביטים ונוטים ואז ישיבו הכל בשמחה ונסו יגון ואנחה כי היתה הרוחה·
התפלה נשמעת ונובעת . כי המעין העליון נובע והחדרים נמלאו בדעת · אשר לא יכזבו מימיו
וטל אורות ירעפו שמיו ; ואם יצרו עליו מתגבר ורוצה להכניע הצר הצורר אויביו אשר בקרבו ·
לא לנצחים יבקש לנצחו ולהבריחו מעליו ולהבריחו שישמע עליו עומד נבחו אל אֵל אשר בידו
נשמתו ורוחו · לחזק את העמודים אשר הבית נכון עליו ובהם יתחזק וישען כנגד הצר הגדול
אשר כח מכהו אויבו אשר בקרבו וימשיכנו אל בית המדרש אצל למודי ה׳ אם אבן הוא נימוח
אם ברזל הוא מתפוצץ ואם חזק בשמיר מתרוצץ ויצא ממנו כלו חוצץ ; ואם להן הוא צריך כי
לפני מלכים יתיצב · יכוין לעלות אל המחצב במעלות סולם מוצב מרוגה על פני הרצון למשוך
משם רוח חן והחנונים על מדת יוסף הצדיק וחפץ ה׳ בידו יצלח כי יתן את חנו בעיני כל שר
ומושל ולעולם לא יכשל · ואם הוא נגיד ומצוה ורבים צריכים אליו ועול כלם עליו והוא צריך
להתחזק עליהם ותהי יראתו על פניהם דרך שערי צדק יעלה ויבא בזאת אל הקדש פנימה לבקש
משם (צ״ת) מאת שרו המלכה והמתנשא לכל לראש · ומאתו ידרוש להשפיע בה ברכה :

ואני עבדך בן אמתך לא ידעתי בלשוני מלה · ודעתי קצרה ודלה · והשגתי יש לה גבול ומסלה
ומשם לא תעלה למעלה ולשבחיך אין קץ ותכלה · כי אתה נורא תהלה ואיך יקיפנו בעל
תכלית ותחלה וכל שכן בריה קלה ושפלה בים הגלות והדלות צלולה · ולכן לך דומיה תהלה · אבל
האמנתי כי ממך נאוה כל שאלה · וללמוד אני צריך ותורה אני מבקש · חכמה אני דורש · להבין
סודותיה אני מחפש · ולפתוח לבי בטעמי מצותיך אני שואל · כי אין זולתך גואל · ולא אשכח
דבר מכל מה שאני לומד אני מתאוה וחומד · ועל משמרתי אני עומד · תנתן לי נפשי בשאלתי
ורוחי בבקשתי · ואם המושג יקר ועמוק מי ימצאנו והמשיג נבער מדעת · אתה חונן לאדם דעת
וידעתי שאיני כדאי הקשיתי לשאול · ועמוק משאול · קרוב הדבר אל הנשאל · כי הטוב לא
ימנע טוב ואין טוב אלא תורה · ואם יחתום תורה ויצור תעודה מי יהגה מהמעודה והעתידה ·
התר התר חכם הרזים · כי אין בתוכנו נביאים וחוזים · והראנו נפלאות מתורתך ואל יכלמו בי
מבקשיך · אנא השם גל עיני ואביטה לדעת נתיבותיה ולפרש תעלומיה ולהבין אורחותיה ·
ולהשיג טעמי מצותיה וחקיה · כי בם חפצתי חננתני תורה חנני למורה חננתני נשמה חנני דעת
ומזמה · חננתני שכל · חנני בינה והשכל · חננתני אברים רבים · חנני להרגילם למעשים טובים ·
חננתני נכסים . חנני בהן לחון עניים אביונים ראיים :

אנא האל ידעתי כי כפי גודל שלמותך גודל חסרוני וכפי רוממותך קצרה לשוני · וכפי חכמתך
נבער רעיוני · ולפי בינתך נלאה הגיוני · ולפי שבחיך קצר מעוני ותושיה נדחה ממני ·
ולכן עשה למענך ולא למעני · כי יחיד ועני אני ומשברי אל תבישני · אנא ה׳ כוף כח יצרי עוכר
שארי אכורי להשתעבד לפניך ולשוב בתשובה שלימה אולי אמצא חן בעיניך והיה לבי לשמור
מצותיך ונפשי לעשות רצונך ורוחי לשוח באמרתך ולשוני תהגה צדקתך · העבר עיני מראות
שוא ואזני משמוע שקר וכפי מתמוך בשוחד ובגזל ורגלי לטובה ירוצו וכל שאר אברים לעבוד אל
אל אחד יתברך ויתעלה ; אנא אלהי אל באפך תוכיחני ובקצפך אל תדינני ובעת זעמך אל תיסרני
כי מי יעמוד לפניך מאז אפך ובצל כנפיך תסתירני · ואם אני כבן סורר ומורה הורני ה׳ דרכיך
דרך לשכון אור לאור באור החיים · ואם אני איש און ורוע דרכים חסדך גדול עלי והצלת נפשי
משאול תחתיה · על כן אמרתי אראה יה בארץ החיים · ואם כזאת וכזאת עשיתי ממך לא כסיתי
רק אליך חליתי כי עמך הסליחה למען תורא · ומי האיש הירא כמוני היום אברח מזעמך אליך
ואל רחמיך מתוכחות מוסרך אל נחומיך ומאימת דינך אנוסה אל חמלתך ומפחדך ארוצה אל
חסדך אשר אין להם קץ ותכלה · ואחזיק בם עד אשר תאמר סלחתי כדברך ; אנא ה׳ אם
זקנתי ושיבתי ושובבתי עתה שבתי ונחמתי וכפי לפניך שטחתי לשחר את פניך להפיק רצונך ·
ואם לא עכשיו אימתי · כי ימי חלפו ואינם והנשארים לא ימקו בעונם ואם היום לפניך הנני מחר
עיניך בי ואינני · לכן קבלני ורצני ומהר ענני ואחר כבוד תקחני עם הצדיקים תאספני ובמנוחת
בעלי תשובה תנחני · ועם המנוים בחלד חלקם בחיים תמנני · וזכרני לראות בטובת בחיריך וזכרני
בטוב עמך ובבנין אולמך · וכשם שראיתי בחורבנו כך אזכה לראות אותו בבנינו ובשוב ארמון
לשבת על כנו · הביטה וראה את חרפתנו כי לזרים נהפכה נחלתנו טמאו את היכל קדשך וכל
זב ומצורע בא אל מקום הכרובים אשר בזאת יבא אהרן אל הקדש ביום הכפורים בדם פרים
ושעירים וקטרת סמים ארבעה פעמים לבד ולא בשאר ימים ועינינו רואות וכלאות ואין לאל ידינו
כי עונינו ענו בנו · ואתה ה׳ קנא לשכן הגדול המהולל ויחד שמך בכל החיים ואת בית תפארתך
תרומם תחת אשר היה חרב ושמם וחרבות ירושלים תבנה ותכונן בב״א ; ובא לציון גואל לקבץ

נדחי ישראל· יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה׳ צורי וגואלי· בשכמל״ו:

הנה כתבתי לך כתר מלכות הקדוש הזה בהיות כלול בו כמה מהמוסר בסופו ובו שבחי יתברך שמו מה שמחסר לעשות עם האדם· וטוב לאדם לאומרו למען יכנע לבבו הערל· ואוסיף ידי לכתוב תוכחת מוסר של רבינו בחיי החסיד הביאו בעל ספר אור קדמון ז״ל:

ברכי נפשי את ה׳ וכל קרבי את שם קדשו· נפשי עוז תדרכי וצורך ברכי ותחן לפניו ערכי ושיחה לנגדו שפכי· והתעוררי משנתיכי· והתבונני מקומיכי אי מזה באת ז ואנה תלכי

נפשי אל תהי כסוס כפרד אין הבין וכשכור נרדם ואיש נדהם· כי ממקום בינה קורצת וממעין החכמה לוקחת וממקום קדוש הובאת ומעיר גבורים הוצאת מאת ה׳ מן השמים· נפשי לבשי בגדי שכל והתאזרי אזור בינה ומלטי את נפשך מהבלי פגרך ט אשר את מתגוררת בו· ואל ישיאך לבך בנועם חמדותיו ואל יסיתך בנועם תאוותיו אשר ימאסו כמו מים יתהלכו למו· וזכרי כי לא לעזר ולא להועיל ראשיתם כי אם לבושת וגם לחרפה אחריתם נפשי שוטטי ברחובות תבונתך וסובבי בחדרי הכמתך· ובואי עד תכונת בנין משכיתך אשר בעפר יסודו· הלא גוף נמאס ופגר מובס· קרוץ ממעין נרפש וממקור משחת· בגוי מטיפה סרוחה שרופה באש כסוחה י גולם כדמות תולעה והיה רק זועה· עצור בבטן מטונף· סגור ברחם מלוכלך· נולד בצירים וחבלים ראות עמל והבלים· כל היום התאוה תאוה וסר ממוסר וממצוה· כל היום בחשך הולך· דל אביון עני והלך· לא דעת לו מבלעדיך· ולא תבונה לו מבלתך· בחייו ובמותו אפר· בעודו תולעים יסובבוהו באחריתו רימה וגוש עפר יכסוהו· לא ידע בין ימינו ושמאלו טמון בארץ חבלו לכן לכי את כ ומלכי עליו· כי לבני חכמה מלוכה תאות ועבד אויל ל לחכם לב מ ואל תלכי ישרירות לבך הרע· ואל תבקשי במועצותיו ומאסי בבצע מעשקותיו· אל תבטחי בעושק ובגזל אל תהבלי כי העושק יהולל חכם ויאבד לב מתנה· נפשי שיתי לבך למסלה דרך הלכת· כי הכל היה מן העפר· אמנם הכל שב אל העפר ולכל נברא ונוצר יש קץ ותכלית לשוב אל הארץ אשר ממנו לוקח· החיים והמות אחים שבתם יחד איש באחיו ואיש ברעהו ידובקו יתלכדו לא יתפרדו· אחוזים בשתי קצוות גשר רעוע וכל ברואי תבל עוברים עליו החיים מובאו והמות מוצאו, החיים בונה והמות סותר· החיים זורע והמות קוצר· החיים נוטע והמות עוקר· החיים מחבר והמות מפריד. החיים מאסף והמות מפזר· ודעי נא וראי כי גם עליך יעבור כוס ותצאי ממלון הדרך ברגע כי יקרך עת ופגע ותשובי אל בית עולמך· ביום ההוא תרצי פעולתך ותקח משכורתך חלף עבודתך אשר יגעת בו בעה״ז אם טוב ואם רע· לכן שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך וקומי רוני למלכך יומך ולילך· שאי אליו כפים והשתחוי לו על אפים בכריעה על ברכים ועפעפיך יזלו מים אולי יתאו המלך יפיך ויחון עליך בימי עניך בעה״ז וישא פניו אליך וישם לך שלום אחרי שובך למנוחיכי· כי מעולם גמל עליכי·

נפשי הכיני צידה לרוב אל תמעיטי בעוד בחיים חיותך ויש לאל ידך כי רב ממך הדרך ואל תאמרי למחר אקח צידה כי פנה היום· ולא תדעי מה ילד יום· ודעי כי תמול לעד לא ישוב וכל אשר פעלת בו שקול וספור וחשוב· ואל תאמרי מחר אעשה כי יום המות מכל חי מכוסה· ומהרי בכל יום חקו· כי המות בכל עת ישלח חציו וברקו· ואל תתמהמהי מעשות חק דבר יום ביומו· כי כצפור נודדת מקנה כן איש נודד ממקומו· ואל תדמי בנפשך כי אחרי צאתך ממסגר פגרך תשובי לתוכחת ממשובה נצחת· כי לא יתכן לך אז עשות טוב ורע ולא יועילך תשובה ממשובה· ולא הנוחם מרשע ואשמה ופשע· כי העולם ההוא נכון לחשבון וספר כל חתום וסתום וצפון אשר ביד כל אדם חתום וערוך לשלם שכר טוב ליראי ה׳ ולחושבי שמו ולהנקם בו נקם ברית משוכחי אל האומרים לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו מה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו נפשי אם חכמת חכמת לך ואם לצת אתך תלין משוגתך· שמעי מוסר וחכמי ואל תפרעי· שיתי על לבך תמיד דברי קהלת בן דוד המלך· סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם· כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע ואל תשכחי כי ביד כל אדם יחתום לדעת כל איש מעשהו· וזכרי כי אין חשך ואין צלמות להסתר שם פועלי און· בקשי את ה׳ קונך· בכל כחך ואונך· בקשי צדק בקשי ענוה אולי תסתרי ביום אף ה׳ וביום חרון אפו ותזהירי כזוהר הרקיע וכצאת השמש בגבורתו ותזרחי עליך שמש צדקה ומרפא בכנפיה· ועתה קומי לכי התחנני לאדניך ושאי זמרה לאלהיך· הללויה כי טוב זמרה לאלהינו כי נעים נאוה תהלה:

אזכרה

ז מבוים [illegible] ; ז מטיפה סרוחה ; ח נמקום עפר רמה ותולעה ; ט גופך ; י לשון [illegible] ; כ [illegible] [illegible] ; ל סוף הגוף ; מ ט בבבם ;

תוכחת מוסר לרבי יהודה החסיד ז"ל ·

אזכרה יום מותי · ומאין באתי ולפני מי עמידתי · באתי מליחה סרוחה · ואלכה אל עמק שוחה · ולפני מי מגיד אדם שיחה ג גויתי תסרח · כי נשמתי תברח · תולעת תפרח דרכי מיתה ארוצה · גולל ודופק לי למחיצה · שם אשכב ולא אצא חוצה · היום ההוא חשך וצלמות יגאלוהו · ושופו עצמותי לא רואו · וכדומן על פני השדה · תולעת בי תרדה · אין גואל ואין פודה · זרה רוחי לאשתי · לבני בטני נתעבתי · ובעיני כל נמאסתי · חביבי ורעי המה יעזבוני · ואקרא שמה אמי ואחותי לרימה · טרף אהיה לשיניהם ויחפרו בי מעונותיהם · ויחנו עם ילדיהם · יחד יבאו גדודים · רמה ותולעה צמודים · לאכול עצמי וגידים · כל קרבי ירמסו · יחלידו וגם ידרסו ועל כל בשרי ועורי יבוסו · לא ארים ידי ורגלי · ולא אוכל לגרשם מעלי · אכול יאכלו עלי. מעניתם יאריכו · וכליותי יפלחו וידרכו · ומררתי לארץ ישפכו. נמלה תורשיני תולע תאכלני · רגב ורימה תמתקני · סביבות שני רימה · תשכון כחומה. ועל ראשי אדמה עיני תסקנה בחוריהם. ורמה הבא בהן ירבצו שם גוריהן · כי תאכלנו. ולא ישאר ממנו: נמלים שם יקננו. צמתו בבור הדרי · ורימה תכסה כל אברי · ועל חלקת צוארי · קדקדי וכל קרבי מותי וכל טובי תולעת תתעדן בי רוחי חובלה · ונפשי נבהלה · ביד מלאכי חבלה. שאול ישאלוני והמה יעידוני · וכל לבי יועידני. תרחם נא נשמתי ועל אברי וגויתי. ואבא בשלום אל מנוחתי:

מרגניתא דבי רב הנוסח בעל אור קדמון ובעל ספר לבושי חכמה הנוסח מרבי מאיר לעורר ולהוכחה:

אמר רב אמר הקב"ה לישראל לא יועילו בכם לא היסורין ולא התוכחות ולא ההתראות ולא הגלות ולא ההבטחה ולא טלטול ולא אריכות הרוח ולא צווי ולא קללות ולא תרמות ולא נחמות ולא בושה ולא פחד ולא אימת עוה"ב ולא אימת חשבון ולא אימת דין וכו' · ומי שלא יועילו בו כל המעשים הללו מאבד את זכותיו ומונעים ממנו טובות הרבה ושנותיו מתקצרו' וקונה שם רע ומזכירין לו עונותיו ועונות אבותיו ותפלתו אינה נשמעת וכל מעשיו מפורסמים ונותן עליהם דין וחשבון · וכל שמחה שישמח בה יצרו היא נעשית לאבל והם נתבעים ממנו בדינים חשוכים ובושה מרובה ומלאכי' אכזרים הה"ד ומה תעשו ליום פקודה·ועוד היה אומר אם אדם חוטא בעיניו עיניו כהות · באזניו שומע חרפתו · בפיו אין דבריו נשמעים · בעצה עצתו מתמעטת · במחשבה פניו מוריקות · בלשונו יסורין באים עליו · בידיו יורד מכבודו · בלבו מת מדאגה · ברגליו שנותיו מתקצרות · חוטא ומחטיא קובר את אשתו ובניו · בליצנות גוזר דינו נחתם · וכי מה הנאה יש לאדם בחטאו וסופו לפרוש מעולם לעולם · מחיים למות מאורה לחשכה · משינה מתוקה לשינה דחוקה · מאור מתוק לרימה ותולעה · מטעמים מתוקים לטעם עפר · כמה עשירים יצאו מן העולם הזה בפחי נפש · כמה חכמים היתה להם הכמתם לתקלה כמה מגדלי בנים לא שמחו בבניהם · כמה נאים נראה על ידם לתקלה · כמה זקנים לא ראו

ב כיון למאמר החנא הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין וכו'

אמר רב האט רב גיזאגט דער נביא האט גיזאגט צו דיא ישראל עס העלפט אייך ניט קיין יסורים און קיין שטראף און קיין התראות און קיין גלות און קיין הבטחה און קיין קללות און קיין נחמות און קיין בושה און פחד און קיין פארכט פאר דעם דין און חשבון און דעם וואס עס העלפט ניט דיא אלע זאכן דער פאר ליזט זייני זכיות און פאר מייד פון זיך פיל גוטס און זייני יארין ווערין קארץ און בעקומט אביזין שם און מען דער מאנט צוא אים זייני זינד און דיא זינד פון זייני עלטרין און זיין תפלה ווערט ניט צו גיהערט און אלי זייני מעשים ווערין מפורסם און ווערט מוזין געבין דין און חשבון און דיא שמחה וואס זיין יצר הרע האט אים גימאכט ווערט אים ווערין צו קלאג און זייא ווערין פון אים גימאנט ווערין מיט פינסטרי דינים · ועוד און נאך האט רב גיזאגט אז אמענטש זינדיגט מיט זייני אוגין ווערן זייני אוגין טונקל מיט די אויערין ווערט ער הערין זיין שאנד אויב ער האט גיזינדיגט מיט זיין מויל וועלין זייני רייד ניט צוא גיהערט ווערין · מיט זיין מחשבה ווערט זיין פנים גרין · מיט זיין צונג קומן יסורים אויף אים · מיט זייני הענד נידרט ער אראפ פון זיין כבוד · מיט זיין הארץ שטארבט ער כחמת דאגה · מיט זייני פיס ווערין זיינע יארן גיקערצט · אויב ער האט נאך גימאכט אנדרי זינדיגן באגראבט ער זיין ווייב און קינדר · אויב ער האט גיזינדיגט מיט ליצנות ווערט זיין גזר דין גיחתמת · וכי און וואס פאר הנאה האט דר

כבוד · כמה בחורים וקברו בחופתן · וכי מה הנאה יש ממאכל שהוא מביאו לידי חלאים · מהשמחה שמביאה את האדם לידי דאגה · משררה שהוא גורם למכאובים מרובים · מהשינה מתוקה שהיא גורמת למיתות משונות · מרהטא שהיא גורם לעונות הרבה :

ואיזהו בן העולם הבא המתרחק מן העבירות ומהרהורים ומכל שררה ומכל שנאה ומהכיעוד ומן הדומה לו והמקיים את המצות ויש בידו מצוה על תומה וענוה ומתרחק מן החטא ומתודה על עונותיו לפני הקב"ה · המתחבר לרשע הרי זה מרגיז אל והמטה את חבירו מדרך טובה לדרך רעה מת בחצי ימיו · והמלעיג על המצות אין מרחמים עליו מן השמים · והמלעיג על עניותן של עניים סוף הוא יגע ואחרים אוכלים את יגיעו · והמרגיל להלבין פני חבירו פנקסו פתוח בו ביום · ואין לך קשה ממי שעוסק בדברי שקר · אוי למי שהעולם מטעה בו · אוי למי שהשעה משחקת לו · אוי למי שיצרו הוא מנצחו · אשרי מי שיראתו על פניו · אשרי מי שהוא עניו · אשרי לאדם שמהללים לו המוניו · אשרי מי שהוא צנועה בעניניו · אשרי מי אזנו לשמוע ד"ת בכל יום ויום · תורת ה' תמימה עומדת בפני האדם בשעה שהוא עוסק במשנתו ואומרת לו ה' עמך גבור החיל הנה באתי ללמדך על כן יצאתי לקראתך לשחר פניך ואמצאך אשריך אם תזכרני · אשריך אם בלבבך תצפנני · אשריך אם תקיימני · אשריך אם תשמעני ובכל יום בי יהיו זממיך ס כי בי ירבו ימיך · הרחק מן העבירה והדבק בתורה · וברח מן השררה · ותהיה בחכמתו תמיד כי היא תרגיעך ותשביעך וינוח לך · וזכור כי אתה מזומן לעפר ושוחה · לכן תתרחק מן המנוחה ועבוד אל בשמחה ויהיה לך לחמלה והרבה צידה לדרך כי הדרך שחוחה ויהיה לך למשאת וארוחה ואם את הדבר הזה תעשה לך יאירו כנוגהים ציפה סרוחה וצוך אלהים · כי תעבוד אלהיך באהבה וחיבה · אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא · בזכרון יום המות יאמר אל לבו :

ס מתכוסין :

מענטש מיט זייני זינד אונ צום סוף וועט ער גיין פון דער וועלט פון לעבין צום טוט פון ליכט צוא פינסטער פיל עשירים זענין אוועק גיגאנגין פון דער וועלט מיט קרענקונג · פיל חכמים איז זייא זייער חכמה גיוועזן איין אומגליק · פיל מענטשין וואס האבן קינדר אונ האבין זיך ניט גיפרייט מיט זייא · פיל אלטי לייט האבין ניט דער לעבט כבוד · פיל יונגי לייט זענין גישטארבין אין זייער חופה · וכי וואס פאר הנאה איז פון איין עסין וואס ברענגט קראנקהייט וואס פאר אשמחה איז דאס אז זיא ברענגט דעם מענטשין צו זארג · ואיזהו אונ ווער איז איין בן עולם הבא דער וואס דר ווייטערט זיך פון עבירות אונ פון שלעכטי גידאנקין אונ פון שנאת חנם אונ פון שלעכטי זאכין אונ איז מקיים מצות אונ איז איין ענו אונ דער ווייטערט זיך פון עבירות אונ איז מתודה פאר גאט ב"ה אויף זייני זינד · והמתחבר אבר דער וואס בהעפט זיך צו א ין רשע דר דר צערינט גאט אונ דר וואס פאר פירט זיין חבר פון גוטין וועג צום שלעכטין דער שטארבט אין האלב יארין · דער וואס שפעט אום מצות איז מען אין הימל אויף אים זיך ניט מרחם דער וואס שפעט אויס דעם ארומקייט פון ארמי לייט וועט ער זיך מידין אונ אן קלויבין געלד אונ אנדרי וועלין עס עסין אונ דער וואס איז גיוויינט צוא פאר שעמן זיין חבר איז זיין בוך פון עבירות אפין צוא שטראפין אים פאר זייא · אונ עס איז ניט דא קיין ערגערס פון דעם וואס איז עוסק אין פאלשקייט · וויא צוא דעם וואס ער מיינט אז דיא וועלט איז איין אייביגי וועלט · וויא איז צוא דעם וואס זיין יצר הרע איז אים מנצח · אשריו וואל צו דעם וואס ער איז איין ענו · וואל צוא דעם וואס איז איין ירא שמים · וואל צוא דעם וואס איז גישייעט אין זייני זאכין · וואל צוא דעם וואס טוט הערין תורה אלע טאג די תורה שטייט פר דעם מענטשין אונ זאגט צוא אים גאט איז מיט דיר נון איך בין גיקומין דיך לערנין וואל וועט דיר זיין אז דוא וועסט מיך גידענקען וואל דיר אז דוא וועסט מיך בהאלטין אין דיין הארץ וואל דיר אז דוא וועסט מיך מקיים זיין אונ וואל דיר אז דו וועסט מיך צוא הערין אונ אלע טאג זאל דיין טראכטונג זיין אין מיר ווארום דורך מיר וועלין זיך מערין דייני טעג · הרחק דער ווייטער זיך פון איין עבירה אונ בהעפט זיך אין דער תורה אנטלויף פון כבוד אונ זאלסט טראכטין אין מיין חכמה תמיד זיא וועט דיך מאכין רוען אונ וועט דיך זאט מאכין אונ גידענק אז דוא ביסט בשאפן גיווארן פון איין ספה סרוחה ביסט אן גיברייט צו ערד דרום דר ווייטר זיך פון אעבירה אונ דיען מיך מיט שמחה וועט דאס דיר זיין צוא דר בארימקייט אונ ברייט דיר אן שפייז אויף דעם ווייטין וועג · אונ אז ח

לבי לבי הלא ידעת כי לא נבראת · כי אם לשוב אל העפר מיום היותך · מדוע לא זכרת אחריתך · הלא תדע כי כל הימים אשר אתה על האדמה · כצל עובר אתה · וכמוץ יסוער כגורן וכעשן מארובה ימיך הרוצים והייך קצוצים וכל אשר יעבור עליך יום או לילה תחסר חלק מהלקי חייך ובכל יום אתה תקרב אל הקבר ותעוף בלי אבר ומדוע לא ידעת כי עפר אתה ולא זכרת כי מן האדמה נוצרת ועל מי בטחת כי מרדת ומדוע אתה נמהר ולא תעלה על לבך יום המר יום אשר תאבד עצתך · ונסרחה הכמתך · יום אשר תדבק לשונך בחכך · יום אשר ישאוך על כתף יסבלוך ואל ארץ התחתיה ישליכוך ועל כל מעשה יהשבוך ובאבק תרבה ואשך לא תכבה · יום אשר תראה ההשבון ערוך והספר פתוח · ומאזני משפט וכוס תרעלה ביד ה' שם תמצה שמריה · ותהמה נפשך בצירה · ומה תשיב על זדונותיך · הלא אז תראה פרי מעלליך · ותמצא גמולך · ואם תמות כמות הבהמה ולא היית עתיד להת דין וחשבון היה לך לשמוח במיתתך · אל תלך למר מטית · למקום שם תפול עליך אימה · ותכסה בושה וכלימה · ולבושך גוש עפר ורימה · ויזורה על גופך גפרית לבלתי השאיר לך שריד · הלא היום נורא ואיום · יום אשר אין לו פדיום · יום התמרר בבכיה · יום תאניה ואניה · יום חרדה וצעקה · יום שואה ואנקה · יום מספד מר · יום תערוך אבל משמר מול משמר · יום יחרה אף האל וקנאתו תתבה כאש המתויום ירבו המעצבי' והמכאובים · יום תהמה כדובים · יום כל איש ידיו על חלציו יום אשר יאבדו חפציו · יום אשר תצא הנשמה · ונשאר הגוף בלי מלא כלימה · מושלך כאבן דומם · לילה ויומם · ועתה אתה בן אדם אל מי תנוס לעזרה · אוי מי יהיה עליך לסתרה · הלא אז תאמר אוי לי מה עשיתי · ומדוע דבר ה' בזיתי · ואחר שרירות לבי פניתי · במה אתכסה ועירום אנכי · התקושש והתבושש והכלם מן חטאותיך · ותן תודה לאלהיך · בעוד הנפש בגופך · בטרם יחשכו כוכבי נשפך · אנא האל החזירני בתשובה שלימה לפניך · כדי שאעשה רצוני כרצונך · וממשפטים קשים הצילני וממות גאלני · ותביא משיח צדקנו · ותסיר לב האבן מבשרנו · יראו עינינו וישמח לבנו · אמן :

פרק ח יי' האלהים ושמו המיוחד ברא את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וייצר את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים לדמותו לעליונים שיבין וישכיל ויתע לעבוד למי שבראו ולבקש אופנים ולמשול משלים בשכלו ובדעתו בשבתו ובלכתו לברות

הערצט דיינין גאט מיט ליבשאפט העט דיר וואל זיין אוף דער וועלט אונ אוף יענר וועלט · ער וואל זאגין צום הארץ לבי · מיין הארץ איך ווייס אז דוא ביסט בשאפין גיווארין ווידער צוא ווערין ערד ווארום זאלסטו ניט גידענקין דיין סוף דיא לעבסט וויא איין שאטין וואס גייט אוועק אונ ווי רויך גייט דורך דעם פענסטר דייני טעג זענין גיציילט ווס עס גייט אוועק אטאג ווערט גמינערט פון דיין לעבן · אוף וועמן האסטו איין בטחון ווס ביסט מורד אין גאט ב"ה אונ ווארום באטראכסטו ניט דעם ביטרן טאג · איין טאג וואס מען וועט דיך טראגין אויף דיא אקסלין אונ וועלין דיך לייגין אין קבר אריין אונ אוף אלי דייני מעשים וועסטו מוזין חשבון געבין דוא וועסט זעהן דעם בוך אפין אונ וואג שאלין פון משפט אונ וואס וועסטו ענטפרן אוף דייני זינד · דענסאלט וועסטו זעהן דעם סוף פון דייני מעשים אונ וועסט בעקומן דיין גצאלין דער פאר · דער טאג איז איין פארכטיגר טאג · יום איין טאג פון קלאג איין טאג פון דער שרעקניש אונ גישרייא איין טאג פון ביטערי קלאג איין טאג וואס דיין נשמה וועט ארויס גיין אונ דער גוף וועט בלייבן פול מיט שאנד אונ וועט ליגן ווי איין שטיין · וואהה אונ דוא מענטש צו וועמין וועסטו לויפן צו הילף ווער וועט דיר זיין איין בשיצונג דענסמאלט וועסטו זאגין וויא איז מיר וואס האב איך גיטאן אונ ווארום האב איך ניט גיהערט דיא רייד פון גאט אונ צום ווילן פון מיין הארץ האב איך גיקערט מיט וואס וועל איך מיך צוא דעקין אונ איך בין נאקיט · התקושש ווער בעסר אצונד פרשעמט אונ זייא מתודה פאר דיין גאט אז דיא נשמה איז נאך אין דיין גוף איידער דייני שטערין וועלין פינסטער ווערין זאלסט זאגין איך בעט דיך גאט העלף מיר תשובה טון פאר דיר איך זאל טאן דיין ווילן פון שווערי יסורים זאיי מיך מציל אונ פון דעם טויט לייז מיך אויס אונ זאלסט ברענגין אונזער גירעכטן משיח זאלסט אפ טאן דאס שטיינרנע הארץ פון אונז דענסמאלט וועט זיך פריין אונזער הארץ אמן :

פרק ח יי אלהים גאט ב"ה מיט זיין איינציגין נאמן האט בשאפן הימל אונ ערד דעם ים מיט אלץ וואס אין אים איז דא ער האט בשאפן דעם מענטש אויס ערד אונ האט אים גיגעבין

לברוח מיצרו לעבוד ליוצרו להאיר את דרכו בלכתו אל סוכו בצאתו מעירו לקבל שכרו לנחול את חקו בהשלים את חקו ממצות ותורה בדרך ישרה ולבוא בשלום כגזרת יהלום א בגן עידונו ולישב על כנו בכבוד וגדולה ורוממות מעלה בשמחה והלל שבחות למלל ולראות פני אל כשרי ישראל • ולזכות לכל זה ימשיל משל זה ויבין ויראה מה מהדופי וזרות הגדול לשמוע בקול יצרו ולפרוש עצמו מעבוד אלהים • וידוע ידע אריכות אפו של הקב"ה עמו • משל לאדם שנטע כרם ויעזקהו ב ויסקלהו ג ויטעהו שורק ד ויבן מגדל בתוכו ה וגם יקב חצב בו ו ויקו לעשות ענבים ויעש באושים ז וכראותו שעלו לריק מיד חרה יחרה ואוחז קרדום בידו ומשחיתו עד בלתי השאיר לו שורש וענף מסיר סוכתו ח והיה לבער פורץ גדרו ט והיה למרמס י לא יזמר כ ולא יעדר ל שיעלה בו שמיר ושית מ וירמסו בו כל חיתו יער • וכל זה בעבור שלא יצא רצונו לפועל • כי הוא נטע כרם לעשות פרי הלולים ולשתות מיינו לשמח לבו ויהי להפך • זה ישים אדם בלבו ויגער ביצרו • ומה אדם שנטע כרם ובעבור שטרח לריק כועס עליו לשחתו אעפ"י שאין לו לא דעת ולא בחירה ורצון כי יוצר הכל בטל פריו • ק"ו ובן בנו של ק"ו הקב"ה שטורח עם האדם להוציאו לאויר העולם ולזונו ולפרנסו ולהגין עליו להצילו מכל רע ופגע ומקריות הזמן כדי שיעשה פרי מהתורה ומצות • ויקו לעשות ענבים מיין המשומר מחדושי תורה • ויעש באושים במעשים מכוערים והיה ראוי שמיד ימיתהו ומן העולם יבערהו באפו בחימה ובקצף גדול ואינו עושה כן אלא מאריך אפו וזן ומחיה למכעיסו ושיכירו מכל פגעי הזמן אולי ישוב ויעשה פרי • שהבחירה בידו לשוב ולהטיב דרכיו • ויתבושש האדם מכל זה ויחשוב ויאמר לא תהא כהנת כפונדקית נ אם הוא כועס על דבר דומם וצומח שהם משוללים מבחירה ורצון מוכרחים במעשיהם

על

א כתיבת אבן טוב מרגלית יהלום : ב פי' חפרו מדברי רבינו ז"ל מלחוס יושב ועווק תחת סוזיתים • לו כפי' רש"י כישעיס ה' סיינו וגדרו סביב מוקף כמין טבעת דמתרגמינן עיזקא : ג הוליא אבנים מתוכו ברעים סם לגפנים : ד סס זמורות היפות לנטיעם משאר זמורות : ה שיבב בו השומר לשומרו : ו הוא הבור שלפני הגת לקבל בו היין : ז ענבים רעים וידוע הוא מלשון משנה בכפ"ק דמעשרות הלובשים בקקדם לה' לג' : ח גדר הסוכך ומגין עליו והוא העשוי מקולים : ט העשוי מאבן לו מען : י ומפיס אותה כפל : כ בנה יהיו כורתין הזמורות כמו שמנהג לעשות בכל שנה נכרכות הפירות : ל שלא יהיו חופרין סביב הזמורים ותולשין עשבים רעים : מ מיני קולים הם : נ משנה היא כפ"ג דדמאי ופירושו הוא אם הפונדקית שהיא כמוכרת מזונם אינה כית מלון להורחין נאמנת היא דין שכהנת נאמנת • והנמשל הוא אם בן אדם כועס כך על כרמו עאכ"ו היה] הקב"ה כועס על האדם

איין גשמה דאס ער זאל פאר שטיין אונ קליגען אונ מיהען זיך צוא דינען זיין בשעפר אונ זוכען אופנים וויא ער זאל אנטלופין פון יצה"ר אונ דינין זיין בשעפר דאס זיין וועג זאל לייכטין אז ער וועט גיין צוא עולם הבא מקבל זיין שכר צוא בעמיהען זיך אין תורה אונ מצות אונ קומין אויף עולם הבא גאנץ אן אמום אונ זיצין אויף זיין ארט מיט כבוד אונ גדולה אין איין הויכר מעלה מיט פרייד אונ לויבין אונ צוא זעהן דיא שכינה וויא דיא גרויסע צדיקים • ולזכות אונ כדי ער זאל זוכה זיין צוא דעם אלמען זאל ער הערין דעם משל וועט ער פאר שטיין וויא עס איז זייער נאריש צוא הערין דעם יצר הרע אונ וועט וויסין וויא גאט ב"ה דער לייגערט זיין צארין אונ ווארט אים זייער פיל אונ שטראפט אים ניט פאר די עבירות • משל דאס איז גיגליכין צוא א מענטש וואס האט גיפלאנצט איין וויין גארטין אונ האט אים ארום גיצאמט אונ האט אים גירייניגט פון שטיינר אונ האט אין אים גיפלאנצט גוטע צווייגין אונ האט גימאכט אין אים איין קעלטיר דעם וויין אין אים אריין צוא נעמין אונ האט גיהאפט עס זאל וואקסין וויין טרויבין אונ עס איז דארטין גיוואקסין שלעכטי טרויבין • וכראות וויא ער האט גיזעהן אז ער האט זיך בהנם גמיהט האט ער גינומין איין האק אונ האט פאר דארבין דעם וויין גארטין ער האט אין אים ניט איבר גילאזט קיין ווארצ'יל אונ קיין צווייג אונ האט צו בראכין זיין צאם אונ האט אים גימאכט וויסט • וכל זה אונ דאס איז אלץ וויל זיין רצון איז ניט ערפילט גיווארין דאס זאל דער מענטש איבער טראכטין אונ זאל אן שרייען זיין יצר הרע • דען מה דאך א מענטש וואס פלאנצט איין וויין גארטין אונ וויל ער האט זיך אום זונסט מטריח גיוועזן צערינט ער דרויף צוא פאר דארבן אים חאטשי דער וויין גארטין הט דאך קיין שכל אונ קיין ווילן • קל וחומר מכל שכן גאט ב"ה וואס ער האט זיך מטריח גיוועזן מיט דעם מענטשין ברייגגין אים אויף דער וועלט אונ אים שפייזן אונ מפרנס זיין אונ מציל זיין אים פון אלץ דאס בייז כדי ער זאל לערנין תורה אונ טאן מצות אונ האט גיהאפט עס זאל וואקסין גוטע וויין טרויבן תורה אונ מעשים טובים אונ ער האט גימאכט שלעכטי טרויבן

על שלא עשו רצונו משחית ומחבל משורש ועד ענף · ק"ו הקב"ה שראוי שיכעום על החוטא מיד לעשות בו כליון חרוץ כיון שמסר הבחירה בידו לעשות מהטובות ולא עשה · וא"כ יחשוב תמיד בזה ויאמר אל לבו איש אשר אלוה זה לו איך יעבור דבר לבטל רצונו · כי סוף סוף אם איני שב לו עם מדותי ידינני · אתה כעסת מיד עד להשחית על שנתבטל רצונך גם אני כמוך לכעום עליך להשחית על שלא יצא רצוני לפועל עמך · וכן הקונה עבד ויחלש אפילו שרואה רבו שאינו עובדו כי סר כחו מעליו ומה בידו לעשות עם כ"ז מרבה חמתו עליו עד להשחית וגרש יגרש אותו חוצה בלי חמלה באומרו לא די שאינו מועיל לעבדני אלא דצריך אני לשמשו ולשום עיני השגחתי עליו לזונו ולפרנסו· והקב"ה ברא את האדם עבד לעבדו בקיום מצותיו כדי להרבות שכרו והוא בריא אולם ובועט בו ובתורתו ומכעיסו יום ולילה לא ישבות · ועכ"ז אינו מוציא אותו חוצה מן העולם אלא כביכול משמשו לתת עיני השגחתו עליו להחיותו לזונו ולפרנסו ולהגן עליו מכל רע ופגע · מי יודע כן מי שומע זאת ואינו יוצא לקראת נשק ללחום עם יצרו להתגבר עליו ולהפיל מועצותיו ארצה ולהדבק ביוצרו ברצונו ובחפצו ביראה ואהבה כיון שמכירו לאוהב ולמטיב לחונן ומרחם ומרבה לצפות לחוטא ולמזיד שישוב ויזכה לטובה מרובה ויקנה מקומו ויוצע הדומו בגן עדנו · במצב נשמות נשאות ורמות · וכדי להסתלק היצר מעליו ידבר אדם באבריו ויוכיח גידיו וישפט עם עצמותיו וכה יאמר להם · על משכבי בלילות יבהלוני רעיוני ויתפרדו כל עצמותי . ורעדה אחזתני · וחלחלה הלבישני · ואחזה לבבי פלצות ם בשומי בשכלי משפטי שבילי וצעקתי אללי · בראותי במותי כליון חרוץ בגויתי · ודברתי עם ראשי ואמרתי · ראשי ראשי אם לא ידעת אם לא שמעת משפטי שמו אל המעותדים עליך · ביום אשר בקבר ישליכוך · בבלות העור אשר תכסה ובשרך מעליך נשאר עצם קדקדך כדלעת יבשה נקובה וחלולה ונעשית חור פתן ומאורות צפעונים ונחש ועקרב שם פונים · וקרא זה אל זה ועונים · כאן מעון תנים · וביודעך מקרה זה במותך איך תשא ראש בחייך· כוף כאגמון ע

ם רעדס : ע כמין מתס כשוף ולדין בו דגים :

דס הייסט שלעכטי מעשים וואלט דאך רעכט געוועזן ער זאל אים תיכף אום ברענגן פון דר וועלט מיט צארין אונ גאט ב"ה טוט ניט אזו נאר ער ווארט ער זאל תשובה טאן אונ שפייזט אונ איז מחיה דעם וואס דער צערינט אים אונ היט אים פון אלעם בייז טאמר וועט ער תשובה טאן ווארום בייא אים איז דאך אין דער האנט תשובה צו טאן אונ פאריכטן זייני וועגן · גיהער זיך דער מענטש צוא טראכטן אונ זאל זאגין צו זיין הארץ איין מענטש וואס האט אזו איין גאט זאל עובר זיין אויף זייני רייד מבטל זיין זיין רצון אונ סוף סוף אז איך וועל קיין תשובה טאן וועט ער מיך משפטין מדה כנגד מדה · וכן אויך דער וואס האלט איין קנעכט אונ ער ווערט שלאף טרייאבט ער אים אוועק ווייל ער זאגט ניט גינוג ער העלפט מיר ניט מוז איך אים נאך ברינגין אונ גאט ב"ה האט בשאפין דעם מענטש דאס ער זאל אים דינען ער זאל זיינע מצות מקיים זיין כדי מקבל זיין שכר אונ דער מענטש איז גיזונד אונ דער צערינט נאך גאט ב"ה טאג אונ נאכט אונ פון דעסט וועגין שאפט ער אים ניט אוועק תיכף פון דער וועלט נאר כביכול ער ברינגט אים נאך אונ גיט השגחה אויף אים צוא מאכין לעבין אים אונ צו שפייזין אים אונ צו בשיצין אים פון אלי בייזע זאכן מי ווער איז דער ווס ווייסט דאס אונ גייט ניט מלחמה האלטין קעגין זיין יצר הרע אונ צו בהעפטן זיך אן זיין בשעפר מיט ליבשאפט ווייל ער הט אים דר קענט פר איין ליב האבר פר אזין בגיטיגר פר איין דר בארמיגר וואס טוט האפין צוא זינדיגע זיי זאלין תשובה טאן אונ זאל זוכה זיין פיל גוטס אונ זאלין זיך קויפין איין גוט ארט אין גן עדן · כדי אונ פון וועגן אפ צו טאן דעם יצר הרע פון זיך זאל דער מענטש זיך אליין שטראפין אונ משפטין ער זאל זאגין · אויף מיין גילעגר בייא נאכט האבן מיך דער שראקין מייני גידאנקין אונ אציטערניש האט מיך אן גיחאפט אז איך האב מיר בקלערט אין מיין שכל דיא משפטים פון מיינע מעשים · איין קלאג איז צוא מיר אז איך זעה וויא נאך מיין טויט וועט מיין גוף פר לענד ווערין · ודברתי אונ איך האב גירעט מיט מיין קאפ אונ האב גיזאגט מיין קאפ ווייסטו דען ניט די משפטים פון גאט וואס ווענן אן גיברייט אויף דיר אז מען וועט דיך אריין לייגען אין קבר אונ דיין הויט וועט פאר לענט ווערין אונ דיין פלייש וועט פאר פוילט ווערין אונ אז דוא ווייסט דאס וויא טוסטו אויף הייבן איין קאפ בייא דיין לעבין · בייג איין דיין קאפ :

ראשך · עיני המאירות צופות פונות כמאורות בעוד אור החיים בכם·אם לא הבינותם· שהמות בנה בנין בבי וקינה לעורר עליכם בקול תאניה בשכן עליכם ענגה ויחשבו כוכבי נשפכם · אוי ואללי לכם אריוך דמעותיך כי חשכה גדולה נפלה בארמנותיך · ויאפל הבית והעליה כארץ שוממת וציה · אוי לבית שחלונותיו פתוחות לתנין גלגלי עיניך ימסו כמים וישפכו לחוץ ונשארת כתורי הנסלים יוצאים ונכנסים · ואז אנה תראה ואנה תביט · כי הנה גלדי העין נתקרעו כגלדי בצלים מאליהם כלים וריח סרחון נודף והכרבר [פ] רודף לקבוע דירתו בהם· וביודעך כי זאת במותך איך תשא עיניך עוד לראות בהם וללקוט שושנים ומיני חידושי הבלי הזמן · תהשכנה עיניך מראות ואל יראה עוד במאורות · כיון שסופם נמשכות כבורות נשברות · חוטמי המהודרת לכבוד ולתפארת מה תועלת כי תריח בריח בשמים ופרחי שושנים · אחר שבמותך תסריח ושני נחיריך כביבין [צ] מתהפכים וכנחל שוטף נובע מהם כל מיני סרחון אשר תרצה לסתום ולא תוכל לברוח ואין מקימך · כי המות נמס בקדקדו ומשם מוצאו להשליך חוצה כל ליחה סרוחה ותולעה נסותה · ואנה תברח ואנה תנום להנצל מן המיאוס · וכיון דסופך לצרה זו וכזו וכזו מה כי תריח ומה כי תסריח כי אחר מותך אינך מרויח · אזני המגינות את הראש איך בקבר יסתמו מעגלי השמיעה אין יוצא ואין בא כי אם שריקות השרצים ובתוכם רצים · וקול המולה טרימה ותולעה · וסוף סוף יתמלא עפר כבור מתמלא מחוליתו כתחלתו כך סופו · עפר חוזר אל העפר ונתמלא מקום לקחתו שם · ולמי שמגיע לו כזאת במיתו איך יערב לו בחייו קול שרים ושרות · הם כשני עדים להופכם לקול פחדים · פי המהללת וכקולמוס לשונך במרוצה מדברת אם לא תזכור כי במותך תהפך לאלמית בדד ושוממת ותחת מקור הרוק המתוק סרחון נובעת · לשונך שטוח ופיך פתוחה והנה שבר בה עוברת ולזבובי מות מעברת · והשנים הלבנות נקבצים לצד הפה עם עצם הלחיים כי נפרץ בנינם ונופלים מסדורם · וכמקור נרפש ומעין נשחת · כי מתהפכים מימיו רפש וטיט · אבל משם מתהוה כל דבר נושך ממית בארסו ומושך. ולפה אשר אחר מותו כזאת מגעת מה לה בחייו בדברים יגעת להמתיק דברים ולהנעים אמריו · כיון שאחרי מות שתיקה בצרה וצעקה ועם רימה ימתיק סוד וכתולעה לחשות בלי קול ודבור ככנור השבור . חלקת צוארי הדרת ארמוני ראיתיך בקבר בנחש כרוך סביבי תכונת עצמיך כחרוז וענק . ומוטל כמגדל נהרס ונפרץ יסודו מפוזר רגמיו מסודר · עשוי כמו גל לאשפה יתגלגל הנמצא בתיכו גלולים בלבתו. ואיה הדרך רוממות קומתך · ועתה בנפילה במו גוי מעלה סביבך שודדים · משפחות תולעים גדודים גרודים. במותך כמו כן בחייך . למה כן לחבוק ולנשק צוארי ירידים · פנים מאירים אדומים ויפים רחיצה מצפים ולבן המצים בקרים ועתים קשוטים מתאוים · והנה במותם דחוקות צמוקות מיופי רחוקות . שחורות נשברות מתהפכות כשולי קדרות : זרועי הרמות כא־זים נטועות ואצבעותי הנעימות כאילנות

פ מין נחש : צ. כוח ליטר פיורדין סס כל כשופכין וכסיטפות

עיני מיינע אויגן וואס לייכטין האט איר דען ניט פאר שטאנין אז נאך דעם טויט וועט אייער ליכטיקייט פינסטער ווערין אונ אז איר ווייסט דאס וויא טוט איר הייבין אייער בליק צוא זעהין דיא תענוגי עולם הזה חוטמי מיין נאז וואס פאר אהילף איז וואס דוא שמעקסט דעם ריח פון בשמים אונ פון רוזען אז נאך דעם טויט וועלין דייני צוויא נאז לעכיר זיין וויא רינעס פון אלערלייא מיאוסע זאכין דען דער מות וועט צו גיין אונ פון דארט ארויס גיין אונ וויל דיין סוף איז דער צוא וואס נוצט דיר דאס שמעקונג פון תענוגי עולם הזה · אזני מייני אויערין וואס אין מיין קאפ · אין קבר וועט איר שוין ניט הערין אונ דיא ווערים וועלין קריכן אין אייערע לעכיר אונ צום סוף וועלין זייא דער פילט ווערין מיט ערד אונ וויא זאל אים בייא זיין לעבין נים זיין דער קול פון גיזאנג אונ שפילין · פי מיין מויל וואס רימט זיך אונ רעט גיך זאלסטו דען ניט דיינקן אז נאך דיין טוט וועסטו ווערין שטום דיין צונג וועט זיין פאר שפרייט אונ דיין מויל וועט זיין אפין אונ דיינע ציין וועלין פאר שלאסין ווערן אונ נאך וואס טויג דעם מענטש בייא זיין לעבין זיס מאכין זייני רייד אז נאך דעם טוט וועט דאס מויל שווייגין אין צרות אונ מיט דיא ווערים וועט ער האלטין זיין סוד · חלקת דאס גלאטקייט פון מיין האלז דאס שיינקייט פון מיין גוף איך זעה דיך אין קבר וויא איין צוא בראכינר מאוים · פנים מיין ליכטיג אונ רויט פנים נאך דעם טוט ווערט עס איין גישרומפין אונ שווארץ וויא איין טאפ · די הוכי ארעם אונ מייני זיסי פינגר וואס זענין גיצירט מיט פינגרליך פון גאלד שטיינער נאך דעם טוט זענן זיי גיפאלין אונ צוא בראכין וויא צוא בראכיני שפענדליך אוף דר

סרוחות · במשבצות ספיר ויהלום כלולים · ובמותם נפולות נשברים כפולות כקנים רצוצות · עלי חוץ מושלכות בחלול עצמם · כל רואיו ישתוממו בראותם בתיכם יתושים מתהוים . ומיני שרצים הוריהם מלאים ובמיני גוריהם במעיהם הם באים ויורדים ועולים כזרזיר בסולם ובבטחה ובהשקט במושב לעולם . תא חז"ה ובך אחוה מוהק כשיש לבן מיופי הלובן אין כתם בו ואין פגם בקרבו מראהו כמראות הצובאות כך מבהיק ומבריק ואין בו דבר לריק · כי כל יופי בך נמצא וכל מבקש מצא ובמותך איך נהפך כלות הקצבים מלאה עצבים מלוכלכת ברמים שחורות כריו הם דומים מאסיפת זבובים נמאס לפנים כפרעוש וכנים ושטח החזה כשטח אשפה אשר חתול וכלב מת שם נספה. כי הבשר שעליך נתמרק ונתק במרק הנמאס ונשפך עלי ביב ועל טיט סרוחה כריסי כרי כערמת חטים סוגה בשושנים בחייך ומלאת בו מלאת אוכל ומשקה לרוב לא יספר · האיצר אשר מלאת מכל מה שראו עיניך לא חסרת דבר · הלא אספת לך המקריות אשר ישינוך במיתך בטנך כנוד יבקע והיא כבקעה וכשוחה עמוקה בעמק הבכה וזרמת סוסים מלאה גרושה כאשפה סרוחה ברחישת שרצים · יתמה הרואה ויברחו בהחבא · וכיון שכן למה תרבה צואתך להבין על פניך מסוה הבושת כשיתבקע בקבר ונותן בצירתך הגללים שבה הכנסת ובמה תרחץ אז כי תצ"ק אי שמים והביר רק אין בו מים ? רגלי ושוקי קלי המרוצה במהירות ובמרוצה בחיים חיתכם ובאשפות קבורתכם בעצים יבשים וכמטות חלושים · אפלים ורקים חלולות נקיבות כחורי פתנים ומוחם נמסים מבננים · כשתן נמאסים בשולים על אשים ובחורם קינן עכברים ואישים · אבל בן אדם ראשך בתפילין תעדה · ועיניך תמיד התחזינה מישרים באור התורה ואזנך תשמענה דברי תוכחה · וחוטמך יריח לברך לבורא · ופניך מאירים בתורה · ופיך יהגה אמת ולשונך יגדיל להודות שיר בשבחי המקום ושניך לא יאכלו גזל ועושק · וחזך נתכסת בציצית ובבטנך לא הכנסת כי אם דברים המותרים ומלאת אותה מאכילת מצוה ורגלך לטוב ירוצו · אז נתקדשו כל אבריך ונעשה בנין גופך דוגמת מקדש מכון להשראת השכינה בו · כי כל כלי המקדש נרמזים בגוף כנודע · ובזה בהכנסך לקבר הוא דוגמת גניזת הארון הקדש ואין רמה

ק וכמו שדרשו חז"ל מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו : סאמר מנחם בן שלמה לוי המפרש נ"ל שכיון למה שכתב הרמב"ם ז"ל בפרקי ההנהגה פ"א וז"ל ודע כי מכון לבך הוא מכון ארון הגנוזים בו לוחות העדות והאריך שם ע"ש · ובכתביו שכתב לבנו ר' אברהם ביאר יותר ואמר · דע בני אברהם ירחמך הא' כי המשכן וכליו הם המשל על גוף נכבד · והתחיל לאמר · דע כי הארון הוא משל על הלב בלי ספק והלוחות שבהם נתונים בארון הם המשל בהם על השכל האנושי שהוא נתון בלב · ואומרו והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה הם המשל בזה על הריאה שהיא סוככת בכנפיה על הלב להחיותו · והשולחן הם המשל בזה על הכבד כמו שהשלחן נתון עליו המאכל והמשתה כן הכבד שמקבל עליו הלחם אוכל והמשקה · ונתן עליו שהיא מוליכה המאכל והמשתה שהוא מבשל ומחלק לכל איברי הגוף · והמנורה הם המשל בזה על המרה כי כמו שהמנורה מאירה במשכן כך המרה מאירה על הגוף כולו · ומזבח העולה אשר נאמר בו אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה הם המשל בזה על החום הטבעי הנתון באדם כל עוד לא יחסר ממנו עד יום מותו · ומזבח הקטורת הם המשל בזה על הנפש שנפשה על השכל האלהי שהוא נתון במוח · והמסך הם המשל בזה על המסך המבדיל בין איברי הנשימה לאיברי המאכל והבדים הם משל על הגידים והעורקים והטבור והתמים שבו משל על הליחות הנגררות בגוף והיריעות הם המשל בזה העור המכסה את הגוף · והקרשים הם משל על בשר הגוף שהוא מחזיקו · ונראה שהקרסים ג"כ משל על העצמות ההם דומים הגוף כלו · עכ"ל · ונ"ל המפרש שבודאי לזה נתכוון החכם אבן עזרא שכתב בפ' תרומה ואם נתן לך השם חכמה בלבך תבין סוד הארון והכפורת והכרובים וכו' ותכיר ותדע סוד נשמתו ותכונות גופו יוכל לדעת דברי העולם העליון כי האדם כדמות עולם קטן וכו' · ע"כ והמשל שכיון לזה :

גאָם : כריסי מיין בויך וואָס ווערט גיפילט מיט עסין אונ טרינקן אונ וואָס דיא אויגין האָבן גזעהן איך וועל דיר דער צֵיילין וואָס ווערט דיך גרייכין נאָך דיין טוט דער בויך ווערט צוא שפאלטן ווערין אונ ווערים וועלין דאָרט קריכן אונ וואָרום זאָלסטו מערין קויט אין דיר מיט וואָס ווערסטו זיך דערנאָכמאלט אָפּ וואַשין · רגלי מייני פיס וואָס איר לויפט גיך ביא דעם לעבן אונ אין קבר ווערט איר וויא דאָר האָלץ אונ אין אייערי לעכיר טוט זיך נעסטין די עכברים · אבל אבר דוא מענטש אוב וועסט צירין דיין קאָפּ מיט תפילין אונ דייני אויגין וועלן זעהן אין דער תורה אונ דיין נאָז וועט שמעקין דעם ריח פון מצות אונ דיין פנים וועט לייכטין אין דער תורה אונ דיין מול וועט ריידן אמת אונ דיין צונג וועט לויבן גאָט אונ דייני ציין וועלין ניט עסין קיין גזל אונ דיין ברוסט וועט זיין בדעקט מיט ציצית אונ אין דיין בויך נאָר אזעלכי עסין אונ טרינקן וואָס זענין מותר אונ פון אכילת מצוה אונ דייני פיס וועלין לויפין צוא גוטן דערנאָכמאלט וועלן געהייליגט זיין אלי דייני אברים אונ דאָס בנין פון דיין גוף וועט זיין גליך וויא דער משכן דיא שכינה זאָל רוען אין אים וואָרום אלי כלים פון דעם בית המקדש זענין גירומז אין דעם גוף · אזו וויא עס שטייט אין דיא הייליגע ספרים · ובזה אונ דורך דעם אז מען וועט דיך אריין לייגן אין קבר וועט דאָס זיין גליך וויא דער

שולט בו ואתה כחי ממש ביותר שאת וגופך גנוז בקבר שלם עד בא עת התחיה ותשמתך למעלה מכל הצבא שבמרום מקום אשר עין לא ראתה וכו׳ · וכיון שבידך להעלות עצמך במעלות אלו למה תשמע לקול יצרך המתגרה בקרבך כי בעת צרה עזוב יעזוב אותך לחרדה ביד מלאכים אכזרים אשר אין להם חמלה · ואיך תראה ברעה אשר ימצא את עמך הם אברי גופך בראותך הנקמות הגדולות המגיע להם ואין מציל · איך תראה כפיפות בראשך · סמיות בעיניך · חרושות באזניך · שחרות בפניך · סתמיות בחוטמך . אלמיות בפיך · כריתות בלשונך שבירות בשניך : סגירות בצוארך · חגרות ברגליך · מיד אשר אין מירם פריון . ואז תזעק אוי ואין עונה צועק ואין פונה . מבקש פריון ואין פודה · תתחנן על ההצלה ואין מציל · ואנה תפנה ואנה תראה אוהב או קרוב או בן או בת שירחם עליך · כי בכל מקום אשר תשא עיניך לראות היש מציל שם תראה חרדה ופחד מחודשים ואימות מות ומלאכי חבלה כדמות החיות המשונות והשרצים הטמאים · כי בעת רואך אותם והנה חשכה גדולה נופלת עליך ויתפרקו כל חוליות נפשך לפרקים והרגיש צער ואימה כעת אשר נבהלת בצאת נפשך מן הגוף מראית מלאך המשונה הנראה לך להבריח נפשך ממסגר גופך ע״י אמות ופחדים ורעדות · הטוב לך כי תעשוק אבריך לסוסרם לגלות בלי פדיון בעבור תענג היצר שהוא רגע ונמצא אתה מחליף תענוג רגע בעבור נקמות אין חקר · ומשפטים משונים אין מספר מיני מיתות משונות לרוב אין מנין · ובהיות שאין אתה מרחם על עצמך איך תבקש הצלה ורחמנות מהמלאכים האכזרים הממונים עליך לא יביטו לראות לא יטו אוזן ולא לב להבין · ואתה לא חסת על עצמך ואיך המוטבעים ש באכזריות ירחמו עליך · אדרבא ירבו חימה ילבישו נקמה יעלה רוגזם וחמתם בהתגברות כחם עד להשחית ולבלתי השאיר בגופך שארית · בראותם איך העזת לבקש מאחרים רחמים והוא לא ריחם על עצמו יען שבידו לרחם ולא ריחם מה מקום הניח לאחרים שירחמו עליו . ובפרט היות הבקשה עם מי ששונא שם רחמנות · הוא שטן הוא מלאכי חבלה הוא יצה״ר ואדרבא עושים עמו הכעסים שמורים לו מעין הצלה כגון שיאחוז בחירגא דיומא ת כדי שלא יפול לשוחה עמוקה עד התהום שמראים לו תחתיו · והוא בחושבו כי מקום האחיזה יש בו ממש מיד ממהר לתפוס ובידו אין מאומה ונופל נפילה פתאומית בשאול תחתית אחר שהובטח אל ההצלה דאין צער גדול מזה · וכאלה רבות מהכעסות לאין מספר עד שמרוב המצוקות והאימות מתאוה לכליון חרוץ בנפשו שתשוב לאין להיות בכלל אותם שלא חיים ולא נדונין · כדי להציל מכאבי וממכאובי המשפטים כי אין לסבול · אוי לאדם שיוותר נוח לו להיות כמקודם דלא הוה או אחר שהיה ישוב לאין ולא יעמוד לדין על מעשיו · כך תצעק וכך תכריז על כל מכה ומכה הבאה עליך משבט המוסר

ש שיש להם טבע להתאכזר : ת פירוש מה שמתגבר מן הרקיע שנראה כחמה :

ארזן הקודש איז בהאלטין גיווארן אונ קיין ווערים וועלין אין אים ניט געוועלטיגן אונ דוא וועסט גלייך זיין וויא אלעבדיגיר אונ דיין גוף וועט זיין גאנץ ביז דיא צייט פון תחית המתים אונ דיין נשמה וועט זיין העכיר פון אלי מלאכים · וכיון אונ וויל דוא האסט אין דיא הענט צוא גרייכן אזעלכי מעלות ווארום זאלסטו הערין צו דעם קול פון דיין יצר הרע וואס רייצט דיך אן צוא טאן שלעכטס ווען אין דער צייט אז עס וועט ח״ו קומין אויף דיר אצרה וועט ער דיך פאר לאזין אין דיא הענט פון דיא מלאכים אכזרים וואס זייא האבין קיין דער בארימקייט ניט אונ ווערסט זעהן אין דעם גייז וואס וועט גרייכין צוא דיין גוף אונ דו ווערסט ניט קענין מציל זיין ווערסט זעהן דיין קאפ איין גיבויגין · דייני אויגין בלינדר · דייני אוהרין טוב · דיין נאז פאר שטאפט · דיין מויל שטים · דיין צונג פרשטומט · דייני ציין צוא בראכן · דייני פיס הינקינדיג · דענמאלט ווערסטו שרייען אוי אונ קיינר וועט דיר ניט ענפרין · דוא ווערסט בעטין הילף אונ קיינר וועט דיך ניט מציל זיין אונ וויא היין ווערסטו דיך קערן אונ וויא ווערסטו זעהן אליב האבר אודר איין קרוב וואס זאל זיך דר בארמין איבר דיר אין אלי ערטיר וואס דוא ווערסט ווערסטו זעהן אציטרניש אונ אנגייאי פארכט אונ מלאכי חבלים וויא דאס געשטאלט פון חיות אונ שרצים אז דוא ווערסט זייא זעהן וועט אויף דיר פאלין אגרוס פארכט וויא אין דער צייט וואס דוא ביסט דר שראקין גיווארין אז דיין נשמה איז ארוס גינאנגן פון דיין גוף · הטוב איז דיר גוט אז דוא זאלסט בארויבין דייני אברים פון וועגין דעם תענוג פון יצר הרע צו פאר בייטין איין תענוג פון איין רגע אויף פיל יסורים און איין צאל אונ אז דוא האסט אויף דיר אליין קיין רחמנות ניט וויא ווערסטו וועלין דיא מחבלים זאלין אויף דיר רחמנות האבן וואס זייא זענין מלאכי חבלה · דעמאלט ווערסטו זאגן וויא איז צו דעם רשע עם וואלט פר אים

כהממונים האכזרים אשר בידם את מסור מוסגר וקשור בבית מקור חשך וצלמות · צלמות ולא סדרים כותליה מלאים זוהמא רותחת מסיגי עונותיך ומליחות סרחונות חטאתיך · תהתיה אש גפרית אוכלת · ומלמעלה זפת וסיד רותח בוערת · וצורות משונות כדמות השרצים המכוערות ושעירים מלאים עינים ושערות תראה בכל מקום שתפנה · ואם אין בשום מקום תפנה עכ"ז לא תנצל · כי הדמיונות המשונות בתוך עיניך ישימו · ואף אם עיניך תסיר לא תנצל כי גזרת הבורא שתראה אשר לא תרצה יען שבחייך הכעסת בתשובה לא שבת כיון שהרשות נתונה לשוב · ואל תעלה על דעתך בן אדם לומר גופי ואברי היכל ה' היכל ה' היכל ה' המ א ואיך יפול בו הרקבון והפזור והפרוד וההריסה והפחד והבזיון והריסה והתולעה · כי מצלם אלהים יברחו · כי זר הבא אל הקדש יומת · דע כי החטאים והעונות הפכו היכל לאשפה ומעיני הישועה שבתוכו לביבין · כי נתרבו בהם ריח הסרחון מהלאת זוהמתן · ונשתחרו כותלי ליבון הסיד שעליהם ויופי משכיותם לבהרות בהרות כמראה נגעי הבתים המטמאים הבית והכלים · והיה נצרך לארמון גופך כמאטאטא השמד לבער הקדש מן הבית וישימה בתה וארוג קורי עכבש בכל זויותיה וציפוי רצפי יופיה שם למרמס והיה לבער ושולחניה מלאו קיא צואה בלי מקום ומנורותיה כבו ומזבחותיה טמא וזבח עליהם גורי פשעיה ושחיטתם תריבנה בשלח ב של מלאך המות מלאה דם ברבוי פגימותיה · עד כי רוע התרועעה כותליה · פור התפוררה עמודיה מוט התמוטטה רצפיה ונתרבו טלטוליה בטלטולא דגברא ומעיניה מלאו דם · ועוד הוסיף יצרך חורבן בהיכל גופך והוציא כרוז בתוכו כל ידים תרפנה מעשות מצות · וכל לבב ימס אם יחשוב ביראת בוראו · ונבהלו צירים וחבלים יאחזון כיולדה יחילון · אם בתורתו יעסוק · והמלמד תורה יהרג וכל גומל חסד יחנק · עד שגדולה הצעקה בהיכל הוי ארץ צלצל כנפים ג אוי היכל וארמון המהודר לבני"ם נפלו ושהרות נבנה מעיינות נסתמו וביבין עמדו · משכיות כהו ובהרות באו עד שגדלה בו החלודה כפין כפין · ואתה בן אדם כיון שעונותיך גרמו להמליך אויב ד בהיכל גופך . ונמסר הבית והכלים ה ביד צר · עד שצריך בהן שטיפה והדחה במימי היסורין והמשפטים סבול תסבול · עד כי נבול תבול מהרעות הבאות עליך · אוי לעינים המעותדות לראות בעל כרחם בנקמי חבריהם

א כמו שפירשתי למעלה שהמשכן וכליו הם רומזים לגוף האדם: ב פירש נחרבו כמו והיתו מעבור בשלח (איוב לג) ג (ישעיה יח) ובפירש"י שם ארץ מלוגלגת בכנפי עופות · והנמשל הוא כאן על האדם שיש לו כנפים לעוף כשמים בהכמתו לדמות למלאכי מעלה וכו: ה מפיל עצמו ע"י עונותיו · ד היצר הרע: ה כל הגוף והאיברים :

בעסיר געוועזן ער זאל גאר ניט געוועזן זיין אוף דר וועלט אודר ער זאל ווידר קערין צו ניכשט אזו וויא א בהמה אונ זאל ניט שטיין צום דין אוף זייני מעשים אזו וועסטו שרייען בייא איטליכי מכה וואס וועט אויף דיר קומין פון דיא מלאכי חבלה וואס וועסט זיין אין זייער האנד · אונטר דיר וועט ברענן פייער אונ אוף דיר וועט ברענין פעך אונ הייסיר קאליך אונ שרעקליכי צורות אזו וויא דם געשטאלט פון שרצים אונ שדים אונ אוב דוא וועסט זיך ניט קוקין אויף קיין שום אורט פון דעסט וועגין וועלין די שרעקליכי צורות שטיין פאר דייני אוגין וויל בייא דיין לעבן האסטו דער צערינט גאט ב"ה אונ קיין תשובה האסטו ניט גיטאן · ואתה אונ דוא מענטש וויל דייני זינד האבין גורם געוועזן צו מאכין הערשין דעם פיינד דעם יצר הרע אין דיין גוף אונ גאר דייני אברים זענין איבר גיענפרט אין די הענד פון דעם שונא ביז מען מוז זייא וואשין אונ שווענקין אין וואסיר פון יסורים מוזטו זייא ליידין ביז דו וועסט מיד ווערין פון דעם בייז וואס וועט אוף דיר קומן · אוי וויא איז צו די אוגן וואס וועלין מוזין צו זעהן די נקמות פון זייני אברים · ווייא איז צוא דעם האלז וואס וועט ליידין דאס לאסט פון דיא זינד · ווייא איז צום מויל וואס וועט מוזין זאגין אירי זינד צוא מקבל זיין זייער עונש ווייא איז צום פנים וואס וועט ליידין פר שעמונג · ווייא איז צוא דיא איבריגי אברים וואס וועלין ליידין די יסורים · ואל אונ דער יצר הרע זאל דיך ניט פר זיכערין אז דער מענטש וואס איז בשאפן גוואורין אין גאטס פארים קען אין אים ניט קומין פולקייט אונ ווערים אונ ניט קיין ווייא טאג פון יסורים · דען זאלסט וויסן אז דיא זינד האבין פר טריבין דעם צלם אלהים פון דיין פנים דען אז איין בהמה אודר אחיה איז טוט איז איר געשטאלט ניט פר ענדרט ווארום פון איר איז מער ניט אפ גטאן נאר דער רוח חיוני אבער דער מענטש איז בשאפין געווארין אין גאטס פארים אונ אז דר רשע שטארבט ווערט דער פארים פון גאט אפ גיטאהן פון איהם אונ זיין פנים ווערט פר ענדרט · אבר בייא דיא צדיקים איז קיין חילוק ניט ביי זייא צווישן נאך דעם טוט אדר ביים לעבין נאר

האברים. אוי לצואר המעותדת לסבול משאת החטאים ככובד אבן ונטל החול והעופרת · אוי לפה והעתידה להגיד עונותיה לקבל עונשן. אוי לפנים שיסבלו ירקון הכלימה. אוי לשאר כל האברים הנמצאים במלחמת משפטים אלו · ואל יבטיחך יצרך שאדם אשר בצלם אלהים נברא אין יכול ליפול בו הרקבון והתולעה ולא ישלוט בו כאב המשפט · כי החטאים גירשו צלם אלהים מעל פניך · תדע בהמה או חיה שמתה אין לה שינוי פנים כי כמו שהיתה בחייה כך צורתה במיתה · והטעם כי לא נסתלק ממנה במותה כי אם רוח החיונית הגורם לה תנועת ההליכה · לא כן האדם אשר בצלם אלהים נברא כי חביב אדם שנברא בצלם. ובמות אדם רשע מסתלק הצלם מעליו ופניו משתנים · ונראה ההשתנות בו מהיות שהגיע לו העדר במותו בהסתלקות הצלם · לא כן הבהמה · אבל הצדיקים אין הפרש בהם במותם לחיים כי אם הדבור בלבד כארז"ל אין פניהם משתנים במותם אדרבה פניהם מאירים וכדכתיב במשה רבינו ע"ה (לא כהתה עינו ולא נס לחה) · כי ה' אלהים עמהם לעולם · ישים אדם נגד עיניו תמיד במענה בלדד השוחי (איוב י"ח) העונש המגיע למרגיזי אל ובזה יכניע יצרו וגרש יגרשהו מקרב · אור רשעים ידעך ו ולא יגה שביב אשו ז אור חשך באהלו ונרו עליו ידעך ח יצרו צעדי אונו ותשליכהו עצתו ט כי שלח ברשת ברגליו ועל שבכה יתהלך י יאחז בעקב פח יחזיק עליו צמים כ טמון בארץ חבלו ומלכדתו עלי נתיב ל סביב בעתוהו בלהות והפיצוהו לרגליו יהי רעב אונו מ ואיד נכון לצלעו נ יאכל בדי עורו יאכל בדיו בכור מות ס ינתק מאהלו מבטחו ותצעידהו למלך בלהות ע תשכון באהלו מבלי לו יזורה על נוהו גפרית פ מתחת שרשיו יבשו וממעל ימל קצירו צ זכרו אבד מני ארץ ולא שם לו על פני חוץ · יהדפוהו מאור אל חשך ומתבל ינדוהו · לא נין לו ולא נכד בעמו ואין שריד במגוריו · על יומו נשמו אחרונים וקדמונים אחזו שער ק אך אלה משכנות עול וזה מקום לא ידע אל ר הנך רואה הרעות ואם לשעה תראהו בשלוה דע שס"ם מגיע לו כך · ודע שהרשע פועל ברשע בראותו שמיד כשעושה הרעה אינו מגיע לו כאב הראש או העינים ואין מרגיש רע בשום אחד מאבריו ואין אוחזתו אשא דגרמי ש כקדחת תדירי ובזה מחזיק בטומאתו · וזהו משל לאוכל דבש שנתערב בו סם המות שמחזיק לאכול מסבת מתיקות השעה אבל ס"ם עושה הסם המות פעולתו ופתע פתאום מת בלי תקוה. ועוד אל תבטח במה שאינו מגיע רע לחוטא מיד · שאם יהיה כך נמצא הקב"ה מבטל הבחירה שאין מקום לצדיק להחזיק לו טובה ולא לרשע שפורש מן העבירה דמוכרח לפרוש משום שמיד נלקה ומה יכול לעשות · ועוד טעם שרוצה הקב"ה לשלם לו בזה העולם איזה מצוה שעשה שאינו מקפח שכר שום בריה וטורדו מן העולם · ויש

ו כלומר נשמות הרשעים יקפצו ממקומו : ז ולא ישיב להאיר עוד · רק יהיה בחשך הגיהנם תמיד : ח כי האור של גיהנם יהא חשוך באהלו הוא הגיהנם ונרו הוא נשמתו יענש בו: ט ובעולם הזה יענש כבירא ללכת בכח יצרו לעדיו ולא יוכל להשלים חפצו : י שבכה הוא נעשה כמעשה רשת כלומר ברשתו אשר טמן לאחרים ילכד בה : כ יחזקו עליו אנשים המצאים לגזול ולעשוק : ל מכל מלודתו אשר ילכד בה כמו שטומנים חבל למלכודת העופות : מ יהא רעבים אונו הם בניו כמו ראשית אונו : נ ושבר יהא מוכן לאשתו שהיא נקראת צלעו ע"ש חוה שנבראת מן הצלע : ס כלומר שיפול אח"כ בחלאים ובכור מות הוא ראש החלאים הממיתים כמו הקדחת הקרס : ע הם השדים : פ לפי שהשכן באהל שלא היה שלו כ"א מהגזל לפיכך יזורה לשון פיזור על נוהו גפרית : צ יכרת קציר שלו · ק על יום רעה שלו יתמהו האחרונים שראו אותו בכבודו ובמפלתו וגם הראשונים שישמעו ממנו ואחוזו רעדה · ר כלומר זה הוא סופם של כל רשעים · ש אש הקדחת השורף בעצמות ·

וואס זייא קאנין ניט ריידין אָבר זייער פָּנִים ווערט ניט פאר ענדרט אדרבא זייער פָּנִים לייכט אזוי וויא עס שטייט ביא משה רבינו זייני אויגין זענין ניט טונקל געוואָרן אונ זיין ליחות האט אים ניט געטריקנט וואָרום גאט איז מיט זייא אויף אייביג · ודע אונ זאלסט וויסן אז דער רשע טוט שלעכץ אונ זעהט אז עס גרייכט אים ניט תיכף וויא טאג פוי דעם קאפ אודר דיא אויגין אונ פילט ניט קיין בייז אין קיין שום אבר אונ קיין קדחת האפט אים ניט אן דורך דעם שטארקט ער זיך אין זיין רשעות אונ דאס איז גגליכין צו איינים וואס עסט האניק וואס אין אים איז געמישט סם המות דס ער עסט עס מחמת עס איז זיס אבר צום סוף טוט דער סם המות זיין פעולה אונ ער שטארבט פלוצלונג אן האפנונג · אונ דרום שטראפט גאט ניט תיכף דעם רשע אויף דער עבירה וואָרום זונסט וועט בטל ווערין דיא בחירה דעם צדיק וועט ניט קומן קיין שכר אונ אויך ניט דעם בעל תשובה וואס ער שייד זיך פון דער עבירה וואָרום ער מוז זיך אפ שיידין פון איר ווייל ער ווערט תיכף גישטראפט האט ער קיין אנדרי ברירה ניט · ועוד אונ נאך איין טעם איז וואס גאט שטראפט ניט דעם רשע תיכף ווייל ער וויל אים דר פאר בצאלין אויף דער וועלט שכר פאר איין מצוה וואס ער האט גיטאן אונ זאל גאר קיין עולם הבא ניט האבין · ויש אונ עס איז דא וועלכי רשעים וואס טוען שלעכץ ווייל זייא זעהן תלמידי חכמים אונ גאטס פארכטיגי זענין אין ענגשאפט אבר דאס איז נאך

רשעים מואסים בטוב בראותם תלמידי חכמים ויראי ה׳ במצוק ובמצור · ואדרבה זהו מצודה להם ללוכדם ביום הדין שהיה להם להיות הדבר הזה לפתח תקוה לקחת מוסר בנפשו ולומר אם לעושים רצונו כך לעוברים רצונו עאכ״ו · ואם לא היום למחר · ויאמר הרשע בלבבו איך יתכן שאני מבעיס לבוראי והוא מטיב עמי אין זו כי אם לשלם לי איזה זכות שבידי ולטורדני מעולם הבא · ובחושבו כן ישוב מדרכו הרעה בראותו בעיניו כי מרה אחריתו · והפתח לרשע שיביאהו אל התשובה ירגיל עצמו לרחם על הבריות ובפרט על העניים · שרחמנות זה יביאהו לרחם על עצמו באומרו אם על אחרים אני מרחם ואיך איני מרחם על נפשי · ואל יקוץ מדברי העני המרבה אליו דברים בהתחננו אליו · ישים בדעתו אם אני קץ משעה אחת שמגיד צערו עאכ״ו הוא שכל ימיו בצער ובדוחק תדירי · גם ישים תמיד נגד עיניו בחסדיו של הקב״ה עמו לשעבר ובהוה · שאם ישים נגד עיניו מה שיוצרו שומרו בבטנאמו מה הו״אות יספיקו להודות לו· ואם יזכור שהוציאו מאפילה לאורה מה הלולים יספיקו להללו ואם יבין שבכל יום זן ומפרנס אותו מה שבחים יספיקו לשבחו·ואם ידע שמצילו תמיד מפגעים רעים מה הדורים·יספיקו להדרו ואם יתבונן בחיים שנותןלו מה פארו׳ יכול לפארו·ואם יראה נפלאות שעושה עמו בכל ימים מה גדולות יוכל לגדלו ומה התרוממות יספיקו לרוממו· עאכ״ו כפולה שאפילו בעת שמכעיסו משמרו מכל רע ופגע מחזיר לו נשמתו לבקרים אע״פ שיודע שיחזור להכעיסו כיום אתמול וכי יש אלוה גדול מזה · כל זה ישים אדם נגד עיניו וימנע עצמו מלחטוא ואם חטא יתחרט וישוב · ואם לא ישוב על מי יבטח ביוצאו מן העולם להלחם עם השטנים אשר פעל בחטאיו · מי הוא היוצא למלחמה ומוליך עמו שונאיו לעוזרו · מי הוא המרחם על עצמו ומרורות פתנים בקרבו · מי הוא המרחם על

בניו

צוא דיא רשעים איין זאך זייא צו בשולדין אין יום הדין דער פון וואלטין זייא זיך בדארפט נעמין איין מוסר אונ זאגין ווען צו דיא וואס טוען גאטס ווילין איז אזו איז שוין אכל שכן וואס וועט זיין צו צו די וואס זענען עובר אויף זיין ווילין אונ ווען ער שטראפט מיך ניט היינט וועט ער מיך מארגן שטראפין · ויאמר אונ דער רשע זאל טראכטין אין זיין הארץ וויא קען דאס זיין דאס איך דער צערין מיין בשעפיר אונ ער בגיטיגט מיט מיר דאס איז מער ניט נאר ער בצאלט מיר פר עפיס אזכות וואס איך האב אונ זאל מיר קיין עולם הבא ניט גיבן אונ ער וועט אזו טראכטין וועט ער ווידר קערין פון זיין שלעכטין וועג ווייל ער וועט זעהן זיין סוף וועט זיין ביטר · והפתח אונ דר אנפאנג וויא ארום דער זאל תשובה טאן דאס איז ער זאל זיך גוויינין צו דער בארמין זיך איבר לייט אונ בפרט אויף ארמי לייט דען דאס רחמנות וועט אים ברענגין אויף זיך מרחם צוא זיין ווייל ער וועט זיך טראכטין ווען איך דער בארעם מיך איבר אנדרי וויא זאל איך מיך אויף זיך אליין ניט דר בארמין אונ ער זאל ניט אבשלאגין דיא רייד פון דעם ארום מאן אז ער בעט פון אים ער זאל טראכטין ווען איך ווער אזו פאר אומעט פון איין שעה וואס ער זאגט מיר זיין צער איז שוין אכל שכן דר ארום מאן זעלבסט וואס ער איז תמיד אין דעם ענגשאפט · אוך זאל ער תמיד טראכטין אין דיא חסדים וואס גאט ב״ה האט אים גיטאן ביז אהער אונ אצונד דען אז ער וועט בטראכטין וואס ער האט אים בשאפין אונ האט אים גהיט אין זיין מוטרס בויך וואס פר איין לוב אונ דאנק וועט אים גנוג זיין צוא דאנקן דער פאר · אוך אז ער וועט גידענקן וואס ער האט אים אום גצוגין פון פינסטרקייט צו ליכטקייט וואס פאר איין לוב וועט גנוג זיין צוא לובן אים · אונ אז ער וועט איבער קערין אז אלי טאג שפייזט ער אים אונ מפרנס וועט ער דען גנוג האבין צייט ער וועט לעבן צו לובן אים אונ וואס ער איז אים תמיד מציל פון שלעכטי פגעים אונ דאס לעבן וואס ער גיט אים אונ דיא וווּנדר וואס ער טוט מיט אים אלי טאג מיט וואס פאר איין גרויסקייט קען ער אים גרייסן אונ דער הייבן מכל שכן אז אפילו אין דער צייט וואס ער דער צערינט אים היט ער אים פון דעסט וועגן פון אלירלייא בייז אונ קערט אים אום זיין נשמה אלי פריא האטשי גאט ב״ה ווייסט אז ער וועט אים ווידר דער צערנין אזו וויא פריער נוא איז דען דא איין בעסרר גאט · כל זה דם אלץ זאל דער מענטש טאן קענן זייני אויגין אונ זאל פאר מיידין פון צוא זינדיגין אונ אויב ער האט גיזינדיגט זאל ער חרטה האבין אונ תשובה טאן · אבער אז ער וועט ניט טאן קיין תשובה אונ אויף וועמין וועט ער זיך פאר זיכרין אז ער וועט אוועק גיין פון דער וועלט צוא מלחמה האלטן מיט די חיצונים וואס ער האט גמאכט דורך זייני זינד · מי ווער איז דער וואס גייט ארויס מלחמה

האלטן

בניו ושוחטם בידיו • מי הוא המבקש עידונין ומנוחות לנפשו ושורפם באש עונותיו • מי הוא המבקש כסות בקרה ושוכב על השלג • מי הוא המבקש אריכות ימים ותבחר מחנק נפשו • מי הוא המבקש לשכון בטח ועורך מלחמות על עצמו • מי הוא הרוצה לשכב על כרים וכסתות ושוכב בין עקרבים • מי הוא שאוהב מאכלים ערבים ואוכל סם המות • מי הוא החפץ במשקים מתוקים ושותה מי ראש ולענה • מי הוא אוהב שינה מתוקה ושוכב בין הקוצים ועקרבים • מי הוא החפץ חיים והולך בדרכי מות • מי הוא המתאוה בגן אלהים וחופר למצא פתח לכנוס בגיהנם • שהרי אדם שעוזב עבודת הבורא נמצא יוצא מן העולם להלחם במקטריגיו בעזרת שונאיו היוצאים עמו הם העברות שעשה • ונמצא אין מרחם על עצמו • ושוחט בניו בידיו על שמתים בעונו • וגורם שרפה לעצמו באש גיהנם • ונידון בצינים ופחים בגיהנם אש ושלג ומתכסה שם בכסות חושך וגורם לעצמו קצרות ימים ונמצא מחנק עצמו בידיו ע"י חרבו של מלאך המות המנוול • ומכין משפטי גיהנם בנפשו ויושב בין עקרבים בקבר • ושם מאכלו כנחש עפר להמו • ושותה כוס התרעלה מהליחות היורדים ממוחו ונכנסים בפיו • ושכיבתו על הקוצים מנשיכת התולעים וגורם אל עצמו מיתת עולמית ודין גיהנם תדירי :

אשר ע"כ הרוצה לנצח שונאיו מן העולם הם השטנים והמקטריגים העומדים לטרוף נפשו • יצא מזוין בתורה ובמצות • הרוצה לרחם על עצמו יתאכזר עליו להתיש כחו על עבודת בוראו • הרוצה לרחם על בניו ישעבדם בעול היראה ועסק התורה • הרוצה בעידונין ובמנוחות יברח מהם • הרוצה כסות בקרה יקום בעוד לילה בלילות הארוכות לעסוק בתורה • הרוצה באריכות ימים יקצרם בעיניו באומרו היום הנני כאן ומחר לקבר • הרוצה לישב בטח יכתת רגליו מעיר לעיר לבקש ממי ללמוד • הרוצה לשכב בלי פחד יקיים בעצמו אשרי אדם מפחד תמיד • הרוצה מאכלים ערבים פת במלח יאכל • הרוצה במשקים מתוקים מים במשורה ישתה הרוצה בשינה מתוקה ינער כל הלילה לחדש חדושי תורה • הרוצה בחיים ימית עצמו על התורה

האלטין אונ פירט זייני שונאים צו הילף ווער איז דר וואס דערבארימט זיך ניט אויף זיינע קינדער אונ שעכט זייא מיט זיינע הענט ווער איזדער וואס זוכט תענוגים אונ רוא צוא זיין נשמה אונ פאר ברענט זייא מיט דעם פייער פון זייני זינד • ווער איז דער וואס וויל לאנג לעבן אונ דער ווערגט זיך זעלבסט • ווער איז דער וואס וויל רוען זעכירליך אונ בייצט מלחמות אויף זיך זעלבסט • ווער איז דער וואס וויל ליגען אויף בעט געוואנט אונ לייגט זיך צווישן שלאנגן • ווער איז דער וואס האט ליב זיס עסין שפייז אונ עסט סם המות • ווער איז דער וואס האט ליב זיסי שלאפף אונ לייגט זיך צווישן דערנער • ווער איז דער וואס וויל לעבן אונ גייט אין דיא וועגין פון טוט • ווער איז דער וואס וויל זיצין אין גן עדן אונ מאכט זיך אוועג צוא גיין אין גיהנם • שהרי דען דער מענטש וואס פאר לאזט די דינסט פון גאט • גייט ארויס פון דער וועלט צוא מלחמה האלטן מיט זיינע מקטריגים מיט דער הילף פון זייני פיינט וואס גייען ארויס מיט אים דאס זענין דיא עבירות וואס ער האט גיטאן אונ ער דער בארימט זיך ניט אויף זיך אליין אונ שעכט זייני קינדר מיט זיינע הענט זייא שטארבין דורך זייני זינד אונ ער פאר ברענט זיך אין דעם פייער פון דעם גיהנם אונ ווערט דארט גימשפט מיט קעלט אונ היץ פייער אונ שנייא • ער ווארגט זיך מיט זיינע הענט דורך דער שווערד פון מלאך המות אונ גרייט אן יסורים פון גיהנם אויף זיך אליין אונ זיצט צווישן דיא שלאנגן אין קבר אונ איז זיך גורם יסורים פון גיהנם • אשר דרום דער וואס וויל מנצח זיין זייני שונאים דאס זענין דיא מקטריגים זאל ער ארויס גיין גיוואפנט אין תורה אונ מצות • דער ווס וויל זיך מרחם זיין אויף זיך אליין דער זאל זיין איין אכזר אויף זיך אין דער דינסט פון זיין בשעפר • דער וואס וויל זיך דער בארימן איבר זייני קינדר זאל אויף זייא לייגן דיא יאך פון יראת שמים אונ תורה לערנין • דער ווס וויל תענוגים אונ רוא דר זאל אנטלויפן פר זייא • דער וואס וויל לאנגי טעג זאל ער זייא קארץ האלטין אין זייני אויגן ער זאל טראכטין היינט בין איך דא אונ מארגין אין קבר • דער וואס וויל זיצן זיכר דער זאל בעמיהן זייני פים פון איין שטאט אין דער אנדרי צוא לערנין תורה • דער וואס וויל ליגן אן פארכט דער זאל מקיים זיין אין זיך (אשרי אדם מפחד תמיד) וואל דעם מענטשין וואס פארכט זיך פון איין עבירה • דער וואס וויל זיס עסין זאל ער עסין ברוט מיט זאלץ • דער וואס וויל זיסי משקים דער זאל טרינקן וואסיר • דער וואס וויל זיסי שלאף זאל ער זיין וואכינדיג בייא נאכט צו לערנין תורה • דער וואס וויל לעבין דער זאל

לקיים אדם כי ימות באהל וימסור עצמו על קדיש השם · המתאוה לגן אלהים ימנע עצמו מטיולים בגנות ופרדסים · הרוצה להיות מכובד בשמים יבוה עצמו על התורה · ע"ר אם נבלת בהתנשא ת הרוצה להיות חביב בעיני המקום יהיה שונא כל עושה רשעה · הרוצה מלאכים יצאו לקראתו במותו אל יצא לקראת חבירו לחלוק ישמע חרפתו וישתוק · הרוצה לקנות שם טוב יאבד שמו לבל יזכר בין מרגיזי אל · הרוצה לרוץ לראות כל מה שיש תחת השמים מנבראים ודבריו משונים ירבה בישיבה עם החכמים והם יודיעו לו בחכמתם תבנית כל הברואים · הרוצה ללמוד חכמות מטעיות יאטם אזנו מלשומען· הרוצה להיות שורר על עצמו יברח מן השררה · הרוצה בכבוד יברח ממנו · הרוצה בעושר יפזר מעותיו לעניים הרוצה בגבורה יתיש כחו בתורה · הרוצה בחכמה ילמד מכל אדם · הרוצה להרבות בנים בני קיימא ימעט עצמו מבעילות אסורות · הרוצה לשכב בטח על הארץ ישכב · הרוצה בית משכית וכותלי מבצר ירגיל עצמו לישב באהל כאורח נטה ללון · הרוצה רבוי יינות יזיר עצמו מן היין · הרוצה לידע טעם כל מאכל ומשקה ירגיל עצמו בתעניות · הרוצה בתאות המשגל יזדווג עם אשתו מליל שבת לליל שבת · הרוצה ביופי ישחיר פניו על התורה · הרוצה בחן ילבש שחורים · המתאוה מלבושי רקמה ילבש שק על מתניו על עונותיו · המתאוה לקול שירים יקונן על סופו שעתיד לחזור לעפר ורימה · המתאוה לשחוק יבכה תמיד על מה שהכעים לבוראו · המתאוה משתאות ימעט במאכלו · המתאוה לצחות לשון יחזיק בשתיקה כי ברוב דברים לא יחדל פשע· המתאוה עצלות לא יניח עצמו כל היום מלגמול חסד· המתאוה נשים לא יסתכל אפילו בפני אשתו· הרוצה לשמוח ידאג תמיד על כי מחומר קורץ והויתו נפסדת · החפץ בברכה יתרחק מברכת רשע שהרי רבקה נעקרה שלא יאמרו ברכת לבן עשתה פירות · החפץ לראות בחופת בניו ובנותיו ומשתדל על זאת יניח השתדלותו ויבטח בשם ה' · הרוצה לקדש עצמו יתעסק במת מצוה שאין לו קוברים · הרוצה לשמור שבת יחללוהו על פקוח נפש · הרוצה להקביל פני השכינה אל יסתכל בפני רשע · הרוצה להחיות נפשות רבים אל ירחם על רשעים דרחמי רשעים אכזרי · הרוצה להעמיד תלמידים ימנעם מללמוד בספרי אפיקורסים הרוצה לקרב הגאולה ירחיקנה מדעתו שאינה באה כ"א בהסח הדעת· החפץ במתנות ישנא אותם· המתאוה להיות כמלאכים ישים עצמו כבהמה לבל יתגאה · החפץ בשכר עוה"ב יתרחק משכר עוה"ז · החפץ בתחיית המתים ימית עצמו על התורה בעוה"ז ואל יהיה מרבית ויחיה בתחיית המתים :

פרק ט יתודה האדם ויעזוב החטאים והעונות והפשעים שעשה ואל יפסוק מלבקש רחמים

ת שדרשו ע"ז רז"ל אם נבלת עצמך על ד"ת סופך להתנשא :

זיך מיטן איבר דער תורה כלומר ער זאל זיך פיל סיגופים אן טאן · דער וואס גלוסט צו זיין אין גן עדן זאל ער זיך פאר מיידן פון צוא שפאצירן אין גערטנר · דער וואס וויל זיין גערליכט אין הימל זאל ער זיך מבזה זיין איבר דר תורה · דר ווס וויל זיין גליבט ביי גאט ב"ה זאל ער פיינט האבין אלי וואס טוען שלעכטס · דר וואס וויל זיך קויפען אגוטען שם זאל ער זעהן זיין נאמין זאל ניט דר מאנט ווערין צווישן דיא וואס דער צערנין גאט · דער וואס וויל זעהן וואס איז דא אונטר דעם הימל פון בשעפניש אונ פאר שידענע זאבין זאל ער זיצין מיט ת"ח אונ זייא וועלין מיט זייער חכמה אים מודיע זיין · דער וואס וויל הערשין איבר זיך זעלבסט · זאל ער אנטלויפען פון דיא הערשאפט · דער וואס וויל כבוד זאל אנטלופן דער פון · דער וואס וויל עשירות זאל פאר טיילן זיין געלד צוא ארמי לייט · דער וואס וויל שטארקייט זאל שלאף מאכין זיין כח אין דער תורה · דער וואס וויל האבן חכמה זאל זיך לערנן פון אלי מענטשן דר ווס וויל ערציהן לבדגי קינדר זאל זיך היטן פון בעילות אסורות · דר ווס הט פיל תאוה צו ויין זאל זיך אפ שיידן פון טרינקן וויין · דר ווס הט צו פיל לוסט צו מאכלים אונ משקאות זאל זיך גיוויינן צו פאסטין· דר ווס הט צו פיל לוסט זאל זיך נוהג זיין פרישות · דער וואס וויל שיינקייט זאל שווארץ מאכין זיין פנים איבער דער תורה · דער וואס וויל האבין חן זאל זיך אן קליידן אין גמייני קליידר · דער וואס האט לוסט צו טייערי קליידר זאל אן קליידן איין זאק אויף זייני לענדין צוא קלאגן אויף זייני עבירות · דער וואס גלוסט גיזאנג זאל קלאגין אויף זיין סוף וואס ער וועט ווידר קערין צוא ערד אונ ווערים · דער וואס גלוסט צוא פרייד זאל תמיד וויינן דרויף וואס ער האט דר צערינט זיין צו בשעפר :

פרק ט יתודה האדם דר מענטש זאל מתודה זיין אונ זאל פאר לאזין די זינד וואס ער האט גיטאן

מה' והוא ית' בוראי ירחם כי חנון הוא • וכה יאמר :

אנא ה' אלהי ואלהי אבותי אשר בראתני אל יצא פעולתך לריק להחזירני כלא היית בעבור שהכעסתיך • כי גלוי לפניך כיון דמחומר יצרתני שהחומר מטנף בכל מקום אשר יגע ועי"ז בראתני לעזרני בבואי לחזור ממעשי הרעים כדי להטיב עמי כי ע"ז בראתני ובאתי לפניך כי אין מי שיכול להתקן שברי כמוך כי האומן שעשאני יודע מקום השבירה לתקן • ועוד אמרתי ועי"ז באתי כי אין מי שמכיר צרת נפשי אלא אתה והמכיר בצרה מהר מרחם• לכן קבלני בתשובה שלימה לפניך ועשה למענך אם לא למעני כיון שטרחת בי כל כך עד שגדלתני לבא לכלל זה לבא לפניך בתשובה לכן רצה תשובתי ונקני מכל סיג וחלאה וחלודה שבנפשי • יען שלא יהיה הלבוש שהלבשתני מלא כתמים לפניך • ואהיה מן השבים אליך בכל לב אם תעזרני לשוב כי אין בי כח לבדי לנצח מלחמה חזקה כזאת מיצרי הלוחם בקרבי בכל כלי זעמו • אבל מגערתך ינוס ויברח ובעזרתך בטחתי ובאתי עדיך • יר"מ ה' אלהי שתצילני מיצר הרע אחר שובי לפניך שלא יתגרה בי עוד בחזקה • רק ליעשות לב בשר • מלבד שאם יתגרה בי אחרי שובי הוא יתגרה בכל כחו לאבדני באופן שלא אשוב עוד וכיון שמגדיל לעשות כל כך מה שלא צוית לו אף את הקהה את שניו לגרשהו מעלי מכל וכל • ואם אי אפשר זה תעמוד לימין אביון לעזרני לבל יצא מחשבתו של רשע בפועל • ומכל צרה וצוקה שהביא עליו במועציו על שהחטיאני לפניך הצילני • ותכונן מעשה ידי לעשות מלאכות השייכות להן במלאכת הקדש כגון לכתוב ספרים ולקשור תפילין וציצית • ותרפא את מכותי ואת מכאובי אשר הכה בי אויבי מכות אכזרי • ולא ישמע בכי וזעקה בביתי ולא שוד ושבר בגבולי מקול בכיה וצעקה מאברי הצועקים עלי לאמר למה זה רמיתנו באמור אלינו כל היום סייעוני לעבירה כי טוב לכם • ועתה הנם צועקים אלי לאמר הבא לנו רופא מובהק לרפא אותנו • ובקשתי ולא מצאתי אלא אתה ובלתך אין רופא מכיר ברפואתם • לכן רפא את שברם ותפור הקרעים שגרמתי להם כי

אין

און זאל ניט אויף הערין צוא בעטען דער בארימקייט פון גאט און גאט ברוך הוא וועט זיך בוודאי מרחם זיין איבער אים ווארום ער איז איין דער בארעמיגער גאט • און אזוא זאל ער זאגען • אנא איך בעט דיך גאט מיין גאט וואס דוא האסט מיך בשאפען לאז דיין ווערק ניט אום זונסט זיין צו ווידער קערען מיך גלייך וויא איך בין גאר ניט גיוועזן וויל איך האב דיך דער צערינט דען דו האסט מיך בשאפען אום לים דוא ווייסט דאך אז לים רעכט איין איטליכם ארט וואס עס ריהרט אן דרום איז דאך קיין חידוש ניט וואס איך האב גיזינדיגט • און דרוף האסטו מיך בשאפען דאס איך וועל קומען הרטה האבן אוף מיינע בייזע מעשים זאלסטו מיר העלפען דער צוא אצונד בין איך גקומען פאר דיר ווארום עס קען קיינער ניט פאר ריכטן מיין בראך אזו ווי דוא וויל דוא האסט מיך בשאפען דרום ווייסטו צו פאר ריכטען דאס ארט פון דעם בראך און אוך קיינער ווייסט ניט די צרה פון מיין לייב נאר דוא און דער וואס דער קענט אין דער צרה דער דר בארימט זיך גיך • לכן דרום זאיי מקבל מיין תשובה טוא דאס פון דייניט וועגין אויב ניט פון מייניט וועגין און ריינינג מיך פון אלערלייא ראסט און זאוויר וואס איז אין מיין נשמה כדי דאס קלייד דער גוף זאל ניט זיין פאר דיר פול מיט פלעקין און איך זאל זיין פון דיא וואס טוען תשובה צו דיר מיט דעם גאנצן הארץ אוב דוא וועסט מיר העלפען תשובה טאן ווארום איך אליין האב קיין מאכט ניט צוא מנצח זיין אזו איין שטארקע מלחמה וואס מיין יצר הרע האלט מיט מיר אבער פאר דיין גשרייא וועט ער אנטלופען • און אוף דיין הילף האב איך מיך פאר זיכערט און בין גקומען צו דיר • יהי עס זאל זיין דער ווילן פון דיר גאט מיין גאט דוא זאלסט מיך מציל זיין פון דעם יצר הרע ער זאל זיך מיט מיר מער ניט רייצען מיט שטארקייט • שטייא ביי מיין רעכטע האנט צוא העלפען מיר אז ער זאל מיך ניט מאכען פאר לירען ח"ו אזו וויא זיין מחשבה איז • פון אלע צרות פון ענגשאפט וואס ער ברענגט אוף מיר מיט זיינע עצות עייל איך האב גזינדיגט פאר דיר זאיי מיך מציל • ותכונן און שטארק מיינע הענט צו טאן די היילינגע מלאכות וואס גיהער צו די הענט דהיינו צו שרייבן ספרים און צו ליינען תפילין און ציצית און זאלסט היילען מיינע שלעק און מיינע ווייטאג וואס מיין פיינט האט מיך גשלאגן מיט שלעק פון אכזריות • און קיין שום גוויין און גשרייא זאל ניט גהערט ווערן אין מיין גבול וואס מייני אברים שרייען אוף מיר ווארום האסטו אונז מרמה גוועזן דו האסט אונז גזאגט העלפט מיר צו טאן די עבירות וועט אייך גוט זיין און אצונד שרייען זייא צו מיר גיב אונז

ארעכטן

אין תופר כמוך לתפור ישן להחזירו חדש ממש · ואהיה מן יראיך ומעושי רצונך באהבה שלא
על מנת לקבל פרס·כדי שתקבלני לפניךבמקום קבול שכר מכל מצות אשר אעשה לפניך מכאן
ואילך ומכל אשר עשיתי מקודם · אך תשכילני שכל טוב מלפניך למען אשכיל לקיים מצותיך
בכוונתם כאשר עם רצונך ולמען אעשה כל המוטל עלי לעשות ולמען אפנה בכל דרכיך עד
היום אשר תאספני אליך ותוציאני מן העולם משלום אל שלום ע״י מלאכי שלום · ואמצא חן
וחסד בעיניך ובעיני כל רואי כדי שלא יעכבוני מלעבדך וכדי שיהיו דברי מקובלים בספרי להם
כי מקבל שבים אתה · ובעוד נשמתי בי בחיים אשר קצבת עלי כונן מענה לשוני ליסר לאותם
אשר נטוי מני דרך והלכו חושך ולא אור כדי להיות מהמזכים את הרבים · והטהר מחשבות
לבבי שלא אהיה נאה דורש ואין נאה מקיים · וכאותם המחמירים על אחרים ומקילים על עצמם
והיה עם פי בעת המיפי א ועם לבבי בעת מחשבתי כדי שיהיו פי ולבי שוין לטובה · והיה
עם ידי בעת מעבדי שלא יצא תקלה ממעשי לא לי ולא לאחרים · ועם רגלי בכל שבילי שלא
לעבור במקום טומאה נעלמת ממני · ואל אומר לפניך דבר שאינו הגון ושלא כרצונך כי איני
יכול להוציא כל דברי במשקל מאזני צדק · ואל יבהלוני חלומות רעים יען שלא תדאג לבי
עלי לבטלני מלעבדך בשמחה כי אתה יודע רבון העולמים שרצוני לעשות רצונך לכן הרחק
ממאתים וארבעים ושמנה אברי דבר המבטלני מדרכיך הטובים והמליך עלי יצר טוב לשמור
חקיך ולעשות רצונך בהתמדה כי נהייתי ונחליתי להלחם ביצרי הרע מלחמה חזקה ועצומה
כמלחמת גוג ומגוג מעודי עד היום הזה כי לא נפל בו השינה והתרדמה אפי׳ רגע א׳ כי תמיד
נלחם בחוקה וכל זמן שמזקין כחו מתגבר עליו כמדת הנחש והחזיר ואע״פ שנתיישן עמי
מצאתיהו שונא חדש בקשתי אהבתו וכרתי ברית עמו שלא יזיקני ומצאתיהו חופר גומות
מאחרי להפילני נפילה בלי תקומה ראיתיהו בחנתיהו שאין לבטוח עליו · ובאתי בתפלה לפניך
שתרחיקהו ממני או להופכו לאוהב לי לעשות חברה עם יצרי הטוב שילכו שניהם יחד לבית
המדרש

א מלשון סכתוב הטיף לך יין פירושו דיבור :

ארעכטן רופא ער זאל אונז היטן פון אונזערי זונד האב איך גזוכט אונ האב ניט געפינען נאר דיך גאט
ב״ה אונ חוץ דיר קען קיין שום רופא זיי ניט היילן דרום הייל זייער ברואך אונ פאר נייא די ריסען
וואס איך האב איין גריסן ווארום דוא קענסט פאר נייען אלטע זאכן גאר וויא נייא · ואהיה אונ איך
זאל זיין פון די וואס פארכטן זיך פאר דיר אונ טוען דיין ווילן מיט ליבשאפט אונ ניט וועגן שכר ·
דוא זאלסט מיר געבן שכל מקיים צו זיין דיינע מצות וויא דיין ווילן איז אונ איך זאל גיין אונ דיינע
וועגין ביז דעם טאג וואס דוא וועסט מיך ריפען צוא דיר אונ פיר מיך פון שלום צו שלום דורך דיא
מלאכים פון שלום אונ איך זאל געפינען חן וחסד אונ דיינע אויגן אונ אין די אויגען פון דיא וואס זעהן
מיך זיי זאלן מיך ניט שטערין פון צו דינען דיך אונ מיינע רייד זאלן זיין אן גנומען צו מענטשן ווען
איך וועל זיי שטראפן צו וואס זייא ניינין אפ פון גוטן וועג איך זאל זיין פון די וואס זענין מזכה
רבים אונ ריינג מיינע מחשבות איך זאל ניט זיין ווי דיא וואס שטראפן אנדערי אונ זענין עס אליין
ניט מקיים צו אנדערע זענין זיי מחמיר אונ פר זיך אליין זענין זיי מקיל · והיה אונ זייא מיט מיין מול
ביי מיין ריידן אונ מיט מיין הארץ ביי מיין טראכטן מיין מול אונ מיין הארץ זאל גלייך זיין צו גוטן
אונ זאיי מיט מיינע הענט אז איך וועל עפיס טאן עס זאל ניט קומען קיין שטראכלונג ניט צוא מיר
אונ ניט צו אנדערע אונ מיט מיינע פיס בשעת מיין טרעטן איך זאל ניט גיין אוף איין שלעכט ארטי
אונ איך זאל ניט זאגן אזאך וואס איז ניט רעכט אונ ניט וויא דיין ווילן איז אונ שלעכטע חלומות
זאלן מיך ניט דער שרעקין · מיין הארץ זאל זיך ניט זארגן וועל איך דיך קענין דינען בשמחה דען דו
ווייסט אז מיין ווילן איז צו טאן דיין ווילן : לכן דרום דער ווייטער פון מיינע צוויא הונדערט אכט אונ
פערציג אברים פון אזו איין זאך וואס קען מיך אפ פירען פון דיין גוטן וועג אונ מאך איבער מיר
קיניגן דעם יצר טוב צו היטן דיין גזעץ אונ צו טאן דיין ווילן תמיד ווארום איך בין שוואך צו האלטן
מיט מיין יצר הרע אזו איין שטארקע מלחמה תמיד שטרייט ער מיט מיר אונ וואס ער ווערט עלטר
ווערט זיין כח גשטארקט אזו וויא איין שלאנג אונ חאמשע ער האט זיך געלטרט מיט מיר איז ער
מיר אשונא איך האב מיט אים כורת ברית גוועזן אונ ער גראבט אונטער מיר איך זאל קיין
תקומה ניט האבן אונ איך בין גקומן בעטן פאר דיר אז דוא זאלסט אים דר ווייטערן פון מיר ·

המדרש · וקבל תפלתי ככתוב שמעה תפלתי ה׳ ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש ותשים חלקי מיושבי בית המדרש ותצילני כל ימי מלהכשל לכנס בעצת רשעים מליושב במושב לצים בבלי דעת · ותן לבי נשבר ונדכה ושפל רוח לפני כל בני אדם כדי שלא ילבדני גאותי וכעסי לאבד מה שהרוחתי בתשובתי · ולמקללי נפשי תדום כדי שיהיו הקללות כצרי לרפואת כפרת כל מה שהעויתי לפניך רבון העולמים · ושמרה לפי מחסום שלא להשיב חורפי דבר לסבול עונות נעירי ושלא יוכל שום בריה להזיקני כדי שלא יבטלני מלעבדך נגד המזיק · ויחד לבבי לאהבה וליראה את שמך כי הפץ חסד אתה · ויהיה דרכי מתוקנים נגד פניך כדי שממני יראו וכן יעשו לעבדך · גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך כדי לגלות ליראי שמך עומק סודו תורתך · ואתה יוצרי וגואלי עורך שולחן לכל בריותך ומלאת פני תבל תנובה לתת חיים לעם עליה ומזון להולכים בה תמציא ברחמיך הרבים ובחסדיך הגדולים מזונותי ופרנסתי שלימה בשפע גדול ובדרך כבוד בהיתר ולא באיסור בנחת ולא בצער מידך ולא מיד ב״ו כדי שלא יהיה לי עיכוב המזונות סבת בטול מצותיך · ואל יעכב עלי שום קטרוג לפרנסתי כי בך בטחתי שתרחיקם מלקטרג על מזונותי כיון שכוונתי בהם לבל יהיה עיכוב וביטול לעבדך · ותן לי בנים ובנות שיקדישו את שמך בעולמך ותתפאר עמהם בפמליא שלך לומר ראו בריות אלו שבראתי בעולמי וכל מלאכי רום יתאוו ויבאו לשמוע מפיהם חדושי תורה · ויהיו יפים ומתוקנים בכל אבריהם בלי שום מום ראוים להקריב על גבי המזבח כאהרן קדוש ה׳ · ואל יישלוט בהם לא עין הרע ולא בחירות בני אדם ולא שום פגע ונזק אנס״ו · ואל יתחלל שמך בי ואל תעשני שיחה בפי הבריות על איזה דבר דופי אך שימני שיחה בפי הבריות לדבר מעשי הטובים כדי שילמדו לשמור ולעשות כמוני בראיתם כח התשובה שהרכבתני וקבלתני והגדלתני ברבוי מעשים טובים וזכיות אין מספר שיעור העונות שהרביתי שהפכת אותם לזכיות בתשובתי · ה׳ שמעה בקולי תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני · ענני ה׳ ענני בעת ובעונה הזאת ורחם עלי ועל נפשי ועל כל נפשות ביתי ותייחד לבבי לאהבה וליראה את שמך תמיד כל היום בלי פיסוק רגע ותבשרני בשורות טובות ממעונך · ותרפאני רפואה שלימה רפואת הנפש ורפואת הגוף · וחנני דעה בינה והשכל לדעת את שמך הגדול · יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה׳ צורי וגואלי ·

ברוך שומע תפלת השבים :

ואם ח״ו רבש״ע הרביתי לפשוע עד שגדלו עונותי לשמים ועשו פגם רב עד שרבו הקטרוגים עלי לאין מרפא כי חייבו כובד עונותי לנעול לפני דלתי התשובה ומדת הרחמים נהפכה לדין גמור וכיון שכן כל דברי תחנוניתי ישא רוח ותעניותי נחשבים לאין כאיש המוסגר במאסר שאינו אוהל ושותה בעבור שאין לו . עכ״ז רבונו של עולם איני זז מחבתך להיות מהמקוים

וקבל אונ נעם אן מיין תפלה אונ גיב מיין חלק פון דיא וואס זיצן אין בית המדרש אונ זאיי מיך מציל פון צוא זיצן אין זוצונג פון דיא שפעטערס אונ מיין הארץ זאל זיין נידעריג פאר איטליכן מענטש אונ מיין כעס זאל מיך ניט מאכן פאר לירן וואס איך האב מרויח געוועזן מיט מיין תשובה אונ מיין לייב זאל שווייגן צו דיא וואס שעלטן מיך אונ פאר גיב אלץ וואס איך האב גזינדיגט פאר דיר ויהיו אונ מיינע וועגין זאלן רעכט אונ גוט זיין אז לייט זאלין זעהן אונ זאלין אויך אזו טאן צו דינן דיך · אנפלעק מיינע אויגן אונ דען וועל איך זעהן וואונדערליכע זאכן אין דיין תורה כדי צו אנטפלעקין די סודות פון דיין תורה · ואתה אונ דו מיין בשעפער דוא גובסט שפייז צוא אלע באשעפעניש אונ האסט דער פילט די וועלט מיט פרוכט צוא געבן שפייז צוא דיא אלע בשעפניש זאלסטו מיט דיין פול רחמנות אונ גרויסע חסדים שיקן מיין שפייז אונ מיין פרנסה מיט גרוס שפע אונ מיט כבוד בהיתר אונ ניט באיסור מיט נחת אונ ניט פון קיין בשר ודם כדי איך זאל ניט דארפן מבטל זיין דייני מצות אונ קיין שום קטרוג זאל ניט מעכב זיין מיין פרנסה · ותן אונ גיב מיר אזעליכע זוהן אונ טעכטער זיי זאלן היילגען דיין נאמן אונ זאלסט זיך מיט זיי ריממן צווישן דיינע מלאכים אונ זייא זאלן זיין שיין אונ גיראטין אין אלע זייערי אברים אן איין שום מום · אונ קיין עין הרע זאל אין זיי ניט שולט זיין קיין שום פגע אונ שאדין אמן סלה · ואם אונ אוב ח״ו מיינע זונד האבן גמאכט אגרויסען פגם איך קען שון ניט גהיילט ווערן ווייל מיינע עבירות האבן מחייב געווען צו פאר שליסן פאר מיר די טירן פון תשובה אונ דיא מדת הרחמים איז אויף מיר פאר קערט געווארן צוא מדת הדין אונ אלע מיינע רייד וואס איך בעט ועט דער ווינט אוועק טראגן אונ מיינע תעניתים העלפן ניט · עכ״ז רבש״ע פון רעכטס וועגן טרעט איך ניט אפ פון דיין ליבשאפט אונ טו האפן

מהמקוים רחמיך ומלבקש ליכנס בחצרותיך ומה גם שמודעת זאת דחוצפא כלפי שמיא מהניא וחוצפא מלכותא בלא תגא כארז"ל · לכן הנני עושה החיוב המוטל עלי להתודות כדרך כל השבים ולבכות ולהתאבל על כל מה שהכעסתיך · כי ההפצרות מועיל ואם לא יועיל לא יזיק · ואף אם תשליכני בשתי ידים מלפניך שלא לקבלנו עכ"ז איני זז מתחת כנפי חסדיך · ואף שעם כל זה תחזירני לאין כאשר הייתי אין מקודם שיצרתני די לי במה שנפקחו עיני לידע שיש דין וחשבון ומנעתי עצמי מלהכעיסך במעשי המקולקלות ובטנופי מחשבותי כי מעלה יותר גדולה מזו יכול אני להשיג אחר שידעתי כי אלהי עולם ה' אתה · ומה גם שאבותי סיפרו שדלתי תשובה לעולם פתוחים אין מסגר להם ועוד למדוני כי העולם על התשובה תכנת יסודותיו וידך פשוטות לקבל שבים ומתחת כסא כבודך פתחת פתח תקוה לקבל משם כל יוצא חייב בכל בתי דינין של מעלה ומטה · ואם יאמר האומר הנה בכל זאת לא צדקת כי כל זה נאמר על כל חוטא שבעולם ולא לך משום שלא קדם חוטא כמוך · אדרבה זאת היא נחמתי ולמשיב נפשי ולחזוק ולהבטחה לשוב ושתקבלני בודאי כדי לפרסם עמי בכל צבא המרום במרום ובכל מלכי האדמה באדמה עד היכן מגיע כח של תשובה לקבל חוטא אין כמוני במוקדמים ובמאוחרים · הכלל העולה שאדרבה כל חלקי הסותר המה ינחוני הורוני החזיקוני ואל התשובה הביאוני · ובזכות אשר עם חוטא כמוני כח התשובה יתפרסם עשה עמי אות לטובה לעטרני ולהכתירני בין הצדיקים בג"ע ויעבור כרוז לפני כה יאמר הביטו וראו מעלת השבים אשר פרסמו בעולם כי חנון ורחום אני ארך אפים ורב חסד ואמת · ועתה ארון הסליחות כדי להכניע יצרי הערל אשים נגד עיני תמיד עומק שבעת מדורי גיהנם כדי שיהיה מוראך על פני · והנם כתובים בספר רזיאל דף ל"ה · ביום הששי ברא את האדם וכו' וברא שאול תחתית ואבדון ובור שחת וטיט היון ושערי מות ושערי צלמות וגיהנם ורשעים שבהם מלאכי חבלים ממונים עליהם · מדור העליון שאול תחתית עמקו מהלך ש' שנה · מדור ב' אבדון עמקו מהלך ש' שנה · מדור שלישי בור שחת עמקו מהלך ש' שנה · מדור רביעי טיט היון עמקו מהלך ש' שנה. מדור חמישי שערי מות עמקו מהלך ש' שנה · מדור ששי שערי צלמות עמקו מהלך ש' שנה · מדור שביעי גיהנם עמקו מהלך ש' שנה. האש של שאול תחתית היא חזקה ס"א מן האש של אבדון. האש של אבדון היא חזקה ס"א מן האש של בור שחת. האש של בור שחת היא חזקה ס"א מהאש של טיט היון. האש של טיט היון היא חזקה ס"א מן האש של שערי מות · האש של שערי מות הוא חזקה ס"א מהאש של שערי צלמות. האש של שערי צלמות היא חזקה ס"א מן האש של גיהנם · וביודעי שאדם נידון בשבעה מדרגות אלו כפי כובד חטאיו והן מלאים אש וברד רוח סערה כי חמת ה' עזה אש וגפרית בוערת בנחלי זפת ונחשים ועקרבים משונים נושכים את הנפש

אויף דיין רַחֲמָנוּת איך טוא מִתְוַדֶּה זיין וויא אַלֶע וָואס טוּעֶן תְּשׁוּבָה אונ טוא וויינין אונ קְלָאגֶן אויף דעם אַלִימֶען וָואס איך האב דיך דר צֶערְנְט ווארום שְׁטַארְק בֶּעטֶן הֶעלְפְט אונ די טִירֶן פון תְּשׁוּבָה זֶענִין אֵייבִּיג אָפֶן אונ די יסודות פון דער וועלט זֶענִין אָן גֶבְּרֵייט אויף תְּשׁוּבָה אונ דַיינֶע הֶענְט זֶענִין אָפֶן צו אָן נֶעמֶן תְּשׁוּבָה אונ פון אונְטֶער דַיין כִּסֵא הַכָּבוֹד בִּיסְטוּ מְקַבֵּל די בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה ווָס גֵייעֶן אַרוֹס שׁוּלְדִיג אִין אַלֶע בָּתֵּי דִינִין פון דֶעם הִימֶל אונ דֶער עֶרְד · ועתה אונ יֶעצְט כְּדֵי אוּנְטֶער טֶענִיג מַאכֶן מַיין יֵצֶר הָרַע וֶועל איך מִיךְ פָארְשְׁטֶעלֶן די זִיבֶּן מְדוּרֵי גֵיהִנָּם זֵוי שְׁטֵייעֶן אִין סֵפֶר רָזִיאֵל · אִין דֶעם זֶעקְסְטֶן טָאג הָאט גָאט ב"ה בַּשַׁאפֶן דֶעם מֶענְטְשֶׁן אִין דִיא זִיבֶּן מְדוּרֵי גֵיהִנָּם וָואס זֵייא הֵייסֶן · שְׁאוֹל · אֲבַדּוֹן · בּוֹר שַׁחַת · טִיט הַיָּוֵן · שַׁעֲרֵי מָוֶת · שַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת · גֵיהִנָּם · אונ די מַלְאֲכֵי חֲבָלָה זֶענִין מְמוּנִים אִיבֶּר די רְשָׁעִים וָואס זִיצֶן אִין זֵיי · מדור דֶר אֵייבֶּרְשְׁטֶר מָדוֹר אִיז שְׁאוֹל תַּחְתִּית דְרֵייא הוּנְדֶרְטְיָאר גַאנְג · דֶער אַנְדֶרֶר מָדוֹר אִיז אֲבַדּוֹן · דֶער דְרִיטֶר מָדוֹר אִיז בּוֹר שַׁחַת · דֶער פִירְדֶער מָדוֹר אִיז טִיט הַיָּוֵן · דֶער פִינְפְטֶר אִיז שַׁעֲרֵי מָוֶת. דֶער זֶעקְסְטֶר אִיז שַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת · דֶער זִיבֶּטֶר אִיז גֵיהִנָּם · אונ די טִיף פון אִיטְלִיכֶן בַּזוּנְדֶר אִיז דְרֵייא הוּנְדֶרְט יָאר גַאנְג · האש דֶם פַייֶער פון שְׁאוֹל תַּחְתִּית אִיז אֵיין אונ זֶעכְצִיג מָאל שְׁוֶוערֶר פון דֶעם פַייֶער פון אֲבַדּוֹן. דָאס פַייֶער פון אֲבַדּוֹן אִיז אֵיין אונ זֶעכְצִיג מָאל שְׁטַארְקֶער פון דֶעם פַייֶער פון בּוֹר שַׁחַת · דָאס פַייֶער פון בּוֹר שַׁחַת אִיז אֵיין אונ זֶעכְצִיג מָאל שְׁטַארְקֶער פון דֶעם פַייֶער פון טִיט הַיָּוֵן. דָאס פַייֶער פון טִיט הַיָּוֵן אִיז אֵיין אונ זֶעכְצִיג מָאל שְׁטַארְקֶר פון דֶם פַייֶער פון שַׁעֲרֵי מָוֶת אונ פון שַׁעֲרֵי מָוֶת אִיז אֵיין אונ זֶעכְצִיג מָאל שְׁטַארְקֶר פון דֶעם פַייֶער פון שַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת · דָאס פַייֶער פון שַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת אִיז אֵיין אונ זֶעכְצִיג מָאל שְׁטַארְקֶר פון דֶעם פַייֶער פון גֵיהִנָּם · וביודעי אונ ווייל איך ווייס אַז דֶר מֶענְטְשׁ

ושם צלמות ולא סדרים ותופע כמו אופל ג וחלאת סיגי הפשעים · אם כן איך יתחזק יצרי עלי להחטיאני · ועם כל זה אם לא יכנע וויציאני מדעתי לבלבל את שכלי למרוד לפניך · הבט משמים וראה כי אין בידי כח לעשות אם לא שימינך תסעדני להצילנו מידו וכארז"ל אלולא הקדוש ברוך הוא עוזרו לא היה יכול לו . ובהיותך בעזרתי לעשות חסד עמי תנוח מלחמת יצרי המתגרה בי ואז באותו זמן שאני פנוי חייב אני להודות להלל ולפאר ולשבח ולרומם ולברך ולגדל ולקדש וליחד ולהקדיש ולהמליך שמך עלי בקצת תואריך הכתובים בס' רזיאל .

מלך: אמת מלך אביר מלך אחד מלך אחרון וראשון מלך ארך מלך אמיץ · מלך ברוך מלך בחור מלך בורא מלך בוחן · מלך גדול מלך גבור מלך גאה מלך גואל מלך גבוה מלך גנון · מלך דר במרומים מלך דגול מלך דיין מלך דורש דמים מלך דובר שלום מלך דורש צעקה; מלך הדור בלבושו מלך הוגה המולה מלך הוד מלך הדר · מלך ועד מלך ותיק מלך אומר ועושה ; מלך זך מלך זן מלך זוכר נשכחות מלך זוקף כפופים מלך זוכר רחמים · מלך חסין מלך חסיד מלך חנון ורחום מלך חי העולמים מלך חי וקים לנצח מלך חזק מלך חונן דלים מלך חוקר כליות מלך חי החיים מלך חוצב להבות אש · מלך טוב ומטיב מלך טוב וישר מלך טהור מלך טוב לטובים ולרעים מלך טוב לקויו · מלך יחיד מלך ישר מלך יקר מלך יודע ועד מלך יושב סתר מלך יציב מלך יתלונן מלך כבוד מלך כביר מלך כונן כסא בצדק מלך כובש כעסים מלך לובש צדקה כשריון מלך לעד לעולם מלך לוהט מלך לובש רחמים · מלך מוחל וסולח מלך ממית ומחיה מלך מכפר מלך מעביר על פשע מלך מכסה מלך מהודר מלך מוריד ומעלה מלך מוריש ומעשיר מלך משפיל ומרומם מלך מטריף ומכלכל מלך מפרנס ומעודד מלך מרום ונשא מלך מלא רחמים מלך מלא זכיות מלך מהולל בתשבחות מלך מלכותו לנצח מלך מושל על כל מלך מפליא פלאות מלך מצמיח ישועה מלך מבטח ומשען מלך מתיר אסורים מלך מוציא אסירים מלך ממליך מלכים מלך משובח ומפואר · מלך נורא עלילה מלך נערץ מלך נשגב מלך נשא ונפלא מלך נאמן מלך נכבד מלך נעים ונחמד מלך נוצר חסד מלך נאה מלך נושא עון מלך נבון מלך נצח נצחים · מלך סומך נופלים מלך סובל עולמים מלך סתר מלך סתרך להבי אש וענני כבוד מלך סולח עונות מלך שגיא עוז וכח · מלך עזוז וגבור מלך עליון ונורא מלך עונה בצרה מלך עובר על פשע מלך עושה פלא מלך עושה מעשה בראשית מלך עתיק מלך עריץ ואמיץ מלך פודה ומציל מלך פועל ישועות מלך פותח יד לכל · מלך צדיק וישר מלך צח ואדום מלך צופה עתים מלך צור עולמים מלך צח צבי צבאות · מלך קדוש ונורא מלך קרוב לקוראיו מלך קנוא ונוקם מלך קונה שמים וארץ מלך קדושתו למעלה מלך קדם למעלה · מלך רם ונשא מלך רחום וחנון מלך רם על רמים מלך רוכב ערבות מלך רוכב על כסא כבוד ועל הכרובים ועל כנפי הרוח מלך רוצה בתשובה · מלך שוכן שחקים מלך שומע תפלה מלך שדי מלך שוכן במעלות · מלך תקיף מלך תמים דרכו מלך תולה ארץ על בלימה מלך תהלתו במעלה ובמטה מלך ששמו מלך מלכי המלכים הקב"ה ולו המלוכה הרחמים והסליחות · מלך סולח לכל עונינו

ג אבר אין עס סדרי כעתים קור וחום קיץ וחורף . ותופע כלומר סיום כהוה כמו אופל הלילה :

ווערט גמשפט אין דיא זיבן מדורי גיהנם לויט זיינע שווערי זינד און זענין פול מיט פייער און האגיל שטורעם ווינד שוועבל און פעך ברענט דארט און שלאנגען און עגדישען שרעקליכע בייסן רשעים און דארט איז פינסטער און דארט איז צו מישט היץ זומער און ווינטר און דער טאג איז פינסטר ווי נאכט · אם כן נוא אז עס איז יוא אזו ווי קען זיך שטארקן דער יצה"ר איבר מיר צו מאכן מיך זינדיגן · און אוב דער יצה"ר וועט מיט דעם אלעמען אויך ניט אונטער טעניג ווערן און וועט מבלבל זיין מיין שכל צוא מורד זיין אין דיר זעה פון דיין הימל אז איך האב מער קיין מאכט ניט און דיין רעכטע האנט זאל מיך אונטער לעהנין ווי אונזרע חכמים ז"ל האבן גזאגט ווען גאט ב"ה זאל ניט העלפען דעם מענטשן וואלט ער דעם יצה"ר ניט בייא גקומן אז דוא וועסט זיין אין מיין הילף וועט גשטילט ווערן די מלחמה פון דעם יצה"ר וואס ער רייצט זיך מיט מיר · ואז און אז איך וועל רוהיג זיין פון דיא מלחמות יצה"ר וועל איך דאנקן און לויבען בשיינן און דער הייכן און אכפערן און היילינגען און איינציגען און מאכען קיניגן דיין נאמן אויף מיר מיט אטייל דיינע שבחים וואס שטייען אין ספר רזיאל מלאך וכו' און ווייל אז איך וועל זיין ליידיג פון יצה"ר וועל איך עוסק זיין צו לובן דיין נאמן דרום טרייב אים אוועק פון מיר מאך אים אונטר טעניג מאך אים נידריג · ואם און אוב דוא וועסט זאגן וסיין בשעפר אז דרום וועסטו אים אין מיר שטארקן כדי אז איך וועל אים נובר

הרופא לכל תחלואיכי · מלך עושה עמי ועם כל העולם אות לטובה בעבור שמו הגדול שנאמר מגיד דבריו ליעקב : וכיון שבהיותי פנוי מיצרי איני מתעסק כי אם להודות את שמך אם כן גרשהו מקרבי הכניעהו השפילהו ואבדהו . ואם תאמר יוצרי וגואלי להחזיקי בקרבי לתת לי שכר מצות בעבורו בהיותי עמו בעל בחירה · טוב לי להודות לפניך תמיד בלי קבלת שכר מהיותי רשע לפניך אפי' רגע כמימרא · ונשמתי אשר בקרבי לובשת קדרות בחוטאי לפניך ומיללת ומקוננת עלי איך השלכתי כתם בלבוש המלך שהיא מתחת כסא הכבוד חוצבה · ומי יכול לסבול לראות בכל עת נשמתי מתאבלת · טוב לי שיצרי חלל בקרבי ולא בעי לא הוא ולא שכרו שאין טוב לאדם כי אם לעבוד לבוראו לפארו ולרוממו כמלאכים שבמרום :

ואל יעלה בלב החוטא לומר כיון שנשמתי היא מן השמים וגופי מן הארץ הם יליצו בעדי ביום הדין · זו אינו אם על עצמם אינן יכולים על אחרים לא כ"ש דכתיב כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה אדרבא הם יתבעו ממנו בדין אשר טמאתי חלק מהם · ואדרבה ילמוד החוטא מהם לתקן דרכיו כי ישא עיניו לשמים ורואה את השמש ואת הירח ואת הכוכבים זכים וברים עומדים ומשמשים ואין משנים תפקודם ואין להם שכר והוא מחומר קורץ שפל ואפל מוכן לשכר למעלות רמות ונשאות שצריך לטרוח בכל מאמצי כחו לעבודת בוראו · ואל יאבד רגע מחייו כיון שזיכהו השם לשכר מה שלא זכו שמים וארץ וכל צבאם הזכים · ואפשר שלזה כיון המשורר דוד המלך ע"ה בפסוק כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ירצה כי אראה שמיך וירח וכוכבים אשר כוננת זכים ומבריקים באורם ועכ"ז זכו לשכר אז אני אומר מה אדם מלשון מה רב טובך כמה מעלת האדם מכל צבא המרום במרום וראוי כי תזכור ותפקוד אותו תמיד לתת עיני השגחתך עליו · גם ילמוד אדם מן האילנות שטעונים פירות בכל שנה אע"פ שאין להם קבול שכר על זה וכ"ש הוא שצריך שיוסיף כל שנה ושנה חבילות חבילות של מצוה כי בנפשו הוא עושה לקבל שכר טוב · ילמוד הרשע מן הזבובים שבשם ששורים על כל דבר נסרח שורים גם על הדבש ולפחות ראוי לרשע לנהוג כך שבשם שעושה עבירות שיעשה גם כן מצות והוא לא כן עושה כי אם תמיד הולך מרעה אל רעה ובורח מכל דבר מצוה כבורח מן הארי . גם תראה פחיתות רשע שהלואי יהיה כשממית שהנה שממית בידיה תתפש במקום האשפות משום ששם מצויין הזבובים לרוב לריח הסרחונות המושלכים שם וכוונתה לתופשם כנודע · ועם כל זה לפעמים תתפש בהיכלי מלך אע"פ שהוא מקום נקי בהעדר הזבובים · והנה הרשע מצוי תמיד במקומות המטונפים בבית הזונה ובבתי קרקסאות ד ובמושב לצים ואפילו נכנס בהיכלי המלך הם בתי

ד בתי שחוק וקלות ראש :

זיין וועסטו מיר געבן שכר זאג איך דיר אז פאר מיר איז בעסר צו לויבן דיך תמיד ווען איך זאל אפילו קיין שכר ניט נעמן דער פאר איידער איך זאל ח"ו זיין איין רגע פאר דיר ארשע אונ מיין נשמה טרויערט איבר דעם וואס איך האב גזינדיגט פאר דיר אונ זיא קלאגט אויף מיר וויא האב איך זיא איין גרעכט וואס זיא איז גנומן גווארן פון אונטער דעם כסא הכבוד אונ ווער קען ליידן דעם צער צו זעהן אלע צייט ווי מיין נשמה קלאגט · טוב עס איז מיר בעסר אז דער יצה"ר זאל ניט זיין אין מיר אונ איך וויל אים ניט אונ וויל זיין שכר ניט דען פאר דעם מענטשן איז מער ניט גוט נאר צו דינען זיין בשעפר צו בשיינן אים אונ צו דער הייבן אים אזו ווי די מלאכים פון הימל · ואל אונ דער זינדיגער זאל ניט טראכטען וויל מיין נשמה איז פון דעם הימל אונ מיין גוף פון דער ערד וועלען די הימל אונ ע"ד פאר מיר ממליץ זיין ביי דעם יום הדין · דאס איז איין טעות ווארום ווען אויף זיך אליין קענין זייא ניט העלפן איז שון אבל שבן אויף אנדערע · אדרבא זייא וועלן אים מקטרג זיין וואס ער האט זיך מטמא גוועזן · ואדרבא אונ דער זינדיגר געהער זיך פון זייא לערנין פאר רעכטן זיינע מעשים דען ער זאל זעהן די זון אין די לבנה אונ דיא שטערן וואס דינן גאט אונ האבן קיין שכר ניט אונ דער מענטש האט יוא שכר פאר זיין דינסט געהער ער זיך בוודאי מטריח זיין צו דינן זיין בשעפר אונ זאל ניט פר לירן איין רגע פון זיין לעבן וויל גאט ב"ה האט אים מזכה גוועזן מקבל זיין שכרי · אויך זאל ער זיך גלייכן צו ביימר וואס אלע יאר וואקסט אויף זייא פירות אזוא גיהער דר מענטש מערן אלע יאר פיל מצות · ילמוד דער רשע געהער זיך לערנן פון דיא פליגן זייא רוען אויף איין מיאוסי זאך אויך אויף האניק צום ווייניגסטען געהער דער רשע אויך אזו טוען דאס אזו וויא ער טוט עבירות זאל ער אויך טוען מצות · אונ ער אנטלופט פון אלע דבר מצות ער רעם

כנסיות ובתי מדרשות · והטעם הוא משום שבית הכנסת ובית המדרש הוא לצדיקים כגן אלהים ולרשעים כבור שאול · גם תחת זאת רגזה ארץ שהרשע יושב ובטל לילה ויום בדברי בטלה ואם יפתח אחד ספר לפניו ללמוד מיד בורח ונעשה להם דברי תורה כמו ויהי נועם לשדים להבריחם · והטעם היא כי מתחלה בחרו להיותם מנודים לעסוק בתורה · כאשר שמעתי מהרב הגדול כמוהר"ר יהודה שארא"ך משם הרב הגדול כמוהר"ר ר' אברהם אשבנדארני זלה"ה על משנה אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף וכו' דצריך להבין מה עלבון התורה איכא הבא · אלא העלבון הוא שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף כלומר מנודה ועכ"ז אינו עוסק בה נמצא שיותר חפץ להיות מנודה ולא לעסוק בתורה הי"ש עלבון לתורה גדול מזה עכ"ל · והנה כיון שמתחלה רצה להיות כל ימיו בנידוי מלעסוק בתורה עכשיו כששומע דברי תורה הם לו כסם המות ובורח כאשר בורח השד מויהי נועם · ועוד נמשיל לך משל סיבת בריחת הרשע מלשמוע דברי תורה משל לאדם שמתו לו בניו ואשתו ואבד כל ממונו והוא בתכלית הדאגה אם יבא אדם בפניו בקול שיר ומזמור יברח משמוע כי ידאג שקול השיר מוסיף דאגה אל דאגתו · כך הרשע נקרא אבל כדכתיב גבי הבעל תשובה ואשלם נחומים לו ולאבליו שהם המלאכים המלוין לאדם שמתאבלים עמו ברשעתו ומה גם שהרשע נפשו עגומה ואבלה תמיד שהיא רואה ויודעת בעונשים המגיעים לה על מעשה הרשע שאע"פ שהוא לא חזי היא חזיה ומתאבלת · ולכן כששומע בקול שירים ושירות יש הוספת דאגה ואבלות לה ובורח . לכן כשהצדיק פותח בדברי תורה המשמחת את הלב כדכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב וכמו שאמרו רז"ל שלשה קולות משמחים את הלב קול כספים וקול תורה וכו' מסיר הרשע אזנו משמוע תורה דמוסיף לו קול תורה דאגה על דאגתו ובורח כמדובר :

ודע שהיצר מפתה לרשע שלא יעזוב את חסרונו בשומו בפיו טענה ליום הדין וחי בהם כתיב ואם כן לא יכול להניח למודו מהטיולים והמאכלים ערבים והמשקים המתוקים והשינה עד ארבע שעות ביום פן ימות בהניח הרגילו אשר נרגל בו הרשע ואינו מן הדין לאבד את עצמו בידיו . וטעמו ונימוקו עמו להנצל בזה דוחי בהם כתיב ולא שימות בהם . זו היא טענה מזבת כי יש לו ללמוד מעשיר שהעני שאע"פ שהורגל בתענוגים וטיולים ומאכלים ערבים ובמשקים מתוקים כמוהו ועכשיו שהעני מאכלו פת סובין ושוכב על גבי קרקע ואינו מת וחי בעולם . ואפשר שלפעמים עושה אלהים עשיר י"ש שירד מנכסיו להיות מוסר לרשע כמדובר דכיון דירא שמים הוא רוצה לזכותו שישובו רשעים בעבורו ואם לא לדונם עמו להרבות שכרו לעולם הבא על הצער שסבל מעוני ומדלות כשם שהן לרשעים שהלכו אחר יצרם לזנות באומרם לו הרי יוסף :

ומה גם דכמה הרפתקאי ה שעובר על העני ואינו מת · לאור יקום עני רואה עולליו שאלו לחם פורש אין להם יצא לחוץ לבקש אינו יודע אנה יפנה ואנה ילך מבית ורואה בפני כל עובר ושב אולי יכירו בצערו לתמכו ולסומכו ואין משים על לב כי אין נבואה בעיבר · והוא הולך ובא סובב בעיר עד שברכיו כושלות מצום ויצרו צעדי אונו ודעתו על בניו העטופים ברעב אחוזים בבולמוס י ואשתו העניה בראותה בצרות בניה נשקפה בעד החלון

ה מקריות ולרוס:ו כול תולי מתמת רעבון עד שידיו ורגליו קריס פניס ירוקיס והוסיו נחלשים עד שכמעט נ"ה נוסרס כו נשמס

שאג אונ נאכט דברים בטלים אונ אז איינר עפינט איין ספר צוא לערנין פאר איהם אנטלופט ער תיכף וויא דיא שדים אנטלופן פאר ויהי נועם . ועוד נאך איין משל עס איז גגליכן צוא איין מענטש וואס זיין ווייב אונ קינדר זענין ביא איהם געשטארבן אונ ער איז זייער בזארגט נוא אז מען זאל קומן פאר איהם מיט גזאנג וועט ער בוודאי אנטלופן אזו אוך די נשמה פון דעם רשע קלאגט תמיד וויל זיא זעהט די שטראף וואס וועט איר גרייכן אויף אירע שלעכטע ווערק דען האטשע דער רשע זעלבסט זעהט ניט אבר די נשמה זעהט יוא איר עונש דרום אז דער צדיק לערינט תורה וואס מאכט פרייען דם הארץ קען דער רשע ניט הערן דרום אנטלופט ער פאר דברי תורה · ודע זאלסט וויסן אז דר יצה"ר רעט אן דעם רשע ער זאל ניט פאר לאזן זיינע מעשים ער זאגט איהם עס שטייט (וחי בהם) דוא זאלסט לעבן מיט דיא תורה ומצות אבר פון סכנות נפשות וועגין מעגסטו עובר זיין אויף איין מצוה אונ דרום קענסטו ניט אפ לאזין דיין גוויינונג מאכט וועסטו שטארבן אז דו וועסט דם ניט טוען וויל דוא בוסט שון אזו גוואוינט גווארן · אזו רעט דר יצה"ר אן דעם רשע · זו היא אבער ער גהער זיך אפ לערנין פון איין עושר וואס איז ארום גווארן האטשע ער איז גוויינט גווארן מיט תענוגים פון דעסט וועגן אז ער איז ארום עסט ער גמיינע עסן אונ לעבט פארט · וסה אנו ווי פיל צרות עס איז צום ארום מאן אונ

לראות מדוע מתאחר פעמי רגלי בעלה לבא שומעת פסיעות חושבת הנה בא בטח ורואה איש
נושא בר ולחם ומזון עובר הלאה אומרת לא הוא אין רע מזל כמוהו חוזרות אצל בניה בינון
ואנחה ובאפס תקוה צועקת אוי בני בשומעה קול צעקתם אבי אבי ואין קול ואין עונה ואין קשב·
ואביהם בחוץ מתגולל ברהיהות דמו בקרבו מפני זלעפות רעב ואצל כל פינה יארב חוזר מכאן
ולכאן והנתינות והחובות לאלפים ולרבבות ולבו בל עמו מצרת בניו ואשתו המצפים לו ואינו
יודע אם ימצאם מתעלפים בחיים או מתים וכל היום מוציא נפשו בשוקים וברחובות אולי ימצא
דבר להחיותם ולרפא מכתם והנה לעת ערב והנה בלהה בהיותו בידים רקניות · וכראותו כי
כלתה אליו הרעה מסיר מסוה הבושת מעל פניו ומעיז פניו וכלימה כוסה פניו עד שהם משתנים
לגוונים ככרום ז ומתקרב לחד מן קאמיא בחנות מוכר אוכל נפש ומתחנן לפניו ברוב חמלה
שיפתח לו בצדקה עד ככר לחם וחוזר לביתו בלחם צר ובדאגה רבה · וכראותם לו אשתו
ובניו פונים לידיו שחייהם תלויים שם וחוטפים ומורפים הלחם שבידו להשיב נפש ומיד רצים
אל המים למלא כרסם מחסרון הלחם ונפלים כחולים בלי כח עד שהם משתקעים בשינה בחלומות
מבלבלין מאידי החולשה העולה אל ראשם ומצטערים בשינה יותר ממה שנצטערו ביום מחרפת
הרעב · וכה דרכם כל הימים ואביהם בת טות ח ושינה לא עבר בעיניו · בבוקר יקום ומאחר
פעמי יציאתו לצאת מדלתי ביתו החוצה באומרו למה אעמול לריק אתמול ערום יצאתי מן ביתי
וערום שבתי שמה וא"כ למה אוסיף לצאת להרבות כאבי ולהוסיף כלימות והוא נחבא בתוך
ביתו · וכראות אשתו ובניו כי אבדה תקותם ממנו יוצאים לחוץ להלוך ולחפש באשפתות העיר
אולי ימצאו ממותרי קליפת הפירות המושלכים שם והעצמים היבשים לגרר להשיב נפש ואם
אין שם מאומה מתפורים על פתחי הנדיבים על פת להם ואם העניה נושאת על כתפה העולל
והיונק שם על שכמה ויוצאה לבקש אוכל לנפשה כי חשכו עיניה מראות בצרת בניה הקטנים
ובעלה צועק אחריה בצאתה אולי יחנן השם ותמצא מזון גם לי גם לך · ונמצא אב ואם נפרדים
זה מזה כל היום בחוסר כל והבעל מצפה לאשתו מתי תבא והנה באה ואין בידה מאומה ואם
באולי כביר מצאה ידה איזה דבר אכילה אוכלת בצינעה בלבדה, לקיים חייך קודמים לחיי חברך
והאיש כראותו כך ישן בדאגה וללה במקום אכילה ובבוקר חוזר ומתחזק לצאת לחוץ על המהומה
והבלבלה· וכיון שאלו קצת קורות העני אין להאשים עליו אם הוא במיעוט דרך ארץ ומעשים
מגונים

ז עוף אחד יש בכרמי סים שמו כך וכשהשמש זורחת עליו מתהפכים לכמה גוונין : ח לן בתענית :

ער שטארבט ניט · זיינע קינדר בעטן ברוט אונ ער האט זייא ניט צו געבן · ער גייט ארום זוכן
פרנסה ווייסט ער ניט וויא אהין ער זאל גיין אונ קיינער קוקט זיך ניט אום אויף אים ווארום זייא
ווייסן ניט פון זיין צער אונ ער גייט ארום ביז זיינע פיס ווערן געשוואלן · אונ זיין ארום וייב קוקט
דורך דעם פענסטער וויא זיא דער הערט אמענטשן גייען טראכט זיא אט קומט ער אן אונ טראגט
שפייז אונ ברויט אונ אז דער מענטש גייט פאר בייא זעהט זיא דס איז ניט איר מאן קערט זיא
ווידער צוא אירע קינדר מיט טרויעריקייט אונ שרייעט אוי מיינע קינדער אונ אגאנצן טאג גייט ער
ארום אין דיא גאסן טאמר וועט ער עפיס קריגן צו פאר דינן אז עס ווערט נאכט קומט ער אהיים
מיט ליידיגע הענט ער טוט אפ די בושה אונ בעט פון לייט צדקה אונ זיין פנים ווערט פיל פארבען
אונ געגעהנט צום גוועלבל וואס פאר קופט עסין ווארג אונ בעט באריגין איין ברוט אונ קומט צוריק
מיט דעם לחם צר זיין וייב אונ קינדר האפן דס ברוט צוא דער קוויקן זייער נשמה אונ מחמת
זייא ווערן ניט זאט מיט דעם ברוט טרינקן זיי זיך אן מיט וואסר אונ זיי פאלן ווי קראנקע אן כח
ביז זייא ווערן שטארק אנטשלאפן מיט צו מישטע חלומות פון קאפ ווייטאג וואס זיי האבן אונ דער
פאטר נעכטיגט אין תענית אונ שלאפן קען ער ניט · שפעטיגט זיך צו גיין אין גאס ער טראכט זיך
ווארום זאל איך אום זונסט גייען זיצט ער אין דער היים אונ אז זיין וייב אונ קינדער זעהן אז זייער
האפנונג איז פאר לארן גייען זיי ארום אויף דער גאס צו זוכן אין די מיסטן טאמר וועלן זיי געפינען
שאלעכץ פון פירות זיי זאלן האבן מיט עפיס צו דער קוויקען זייער לייב אונ צום סוף גייען זייא
אין די הייזער ברוט בעטן אונ זייער ארמע מוטער טראגט אויף די הענט דאס קליינע קינד אונ גייט
בעטלין · ובעלה אונ דער מאן שרייט איר נאך טאמר וועט גאט זיך דער בארימן אונ וועסט קריגן
עפיס עסין פאר מיר אונ דער מאן האפט צו זיין וייב ווען וועט זיא שון קומן אונ זיא קומט אונ ברענגט
אים

מגונים כי לבו בל עמו · ודע דרכיו של עני נראים מעוקלים ומגונים ועכ"ז הם ישרים · כיצד
בהיות שאין העשיר מכיר ברוחק העני כי לא נסה אם רואה עני בימי החורף ביום סגריר
ט מרחם עליו וקראו אל ביתו שיאכל וישתה ויחם לבבו · מיד בעלותו באולם רואה לעשיר
יושב כארון בחדרי משכיתו ומצעות שתחתיו בגדים לבנים מיד יושב רחוק ממנו לבל יתקרב
אצלו לישב בצדו פן יטנף בטיט שברגליו המוצעות בהרות בהרות והעשיר שאינו מכיר בזה
קורא וחוזר וקורא שעלה יעלה וישב בצדו ויסיר גלימתו והעני מפציר שלא לעלות כדי שלא
יתגלה חרפתו · מטינוף רגלו וכסותו · ומיד העשיר חושבו לסרבן ומדות מגונות דאון ותרפים
הפצר ומונע דבריו עמו · וכשמקרבו על שלחנו מאחר לשלוח ידו בקערה ובכומו כי יכלם מגידול
צפורניו כי לא היה בביתו מספרים לקצצו ומסמרטוטי הבלואים אשר סביב בזרועו · ובהיות
נעלם זו מן העשיר חושבו לגאה כי דרך המתגאים לאחר לשלוח יד במאכל שלפניהם ומבזה
אותו בלבו וכששולח יד במאכלו וממהר לשולחה אל פיו כי לחם לא בא אל פיו כל היום ובראות
העשיר שטורף ואוכל שלא כמותו אמר בלבו אוי למי שהביא עני בביתו · ואינו מבחין כי הוא
קצת שבע מסעודת הצהרים ולכך אוכל בסעודת הלילה בנחת אך העני הרעב לטרף ולאכול
מכריחו כי לא יכיל לסבל רעבו וטורחו . אחר שהאכילו בטורח ומשא כי נחם על מה שהביאו
רצה להשכיבו על מטה בסדיני פשתן הדקין וכשלג לבנים · כראות העני שהעשיר הופך ממנו
פניו מיד קם ושוכב על גבי קרקע יען שהטיב עמו להכניסו בביתו ואיך יגמול לו מהרעה למלא
מטתו כנים · וכראות אותו העשיר על גבי קרקע חושבו לשוטה או בעל ערמות כי אין מכיר
במשפחות משפחות הכנים שעליו ושרצה לגמול חסד עם בעליו · עד שגוער בו בהרון אפו
שישכב על המטה אשר הכין לו פן ימות בצינה בתוך ביתו ויעלילו עליו שהרג את הנפש לבוז
את כל אשר לו · עד שמואס העשיר חייו ואומר יאבד יום שקראתיו ולביתו הבאתיו תאלמנה
שפתי הקורא עני בביתו טוב מזה יום מותו · וכראות העני כל הנזק שעשה בלילה אח' בבית העשיר
טינף מצעותיו בטיט שברגליו הפציר שלא לשלוח יד בקערה אכל שלא כהוגן מלא המטה כנים
מה עושה יקום בטרם יכיר איש את רעהו לפתוח פתח החצר ולברוח כדי שלא יתגלה חרפתו
לעיניו לאור הבוקר ובורח משם בלי תת תשואות חן לעשיר ולביתו על החסד שעשה עמו ·
ובשקם העשיר ורואה פתח חצרו פתוח והעני אינו בביתו צועק מר על העניים שהם משוללים
מדרך ארץ ומלאים מדות מגונות ובאים בבתים לגנוב ולברוח · וכפי האמת אין להאשים את
העני כי הוא מוכרח במעשיו ואע"פ שדרכיו נראים מעוקלים ומגונים עכ"ז הם ישרים כמדובר
דמה שמכריחו העניות לעשות עושה · אך העשיר שאינו יודע תעלומות עניותו חושבו למגונה
גם רע גודל צער העני על קיום מצותיו יתברך · הנה בימי החורף שהימים קצרים וביום ששי
ביום סגריר יקרח וצינה ומנעליו קרועים ואין פרוטה בכיסו להוצאות שבת מה צער יש בנפשו
אין כמוהו בכל צער שבעולם ועכ"ז אינו בועט ויוצא ומתיגע מאד לבקש הוצאות לכבוד שבת

ט יוס גשמים שהכל נסגרים בבתיהם :

אים גאר ניט אונ דער מאן לייגט זיך שלאפן מיט קלאג · אונ וויל דאס איז גאר אטייל צרות פון
דעם ארומאן האט מען אים ניט שולדיג צו מאכן אוב זיינע מעשים זענין שלעכט וויל זיין הארץ
איז ניט מיט אים · ודע אונ ווען דיא ווענין פון דעם ארומאן ווייזין אום שלעכט פון דעסט וועגין זענין
זייא ניט אזו שלעכט נאר דער עושר ווייסט ניט אין דעם דוחק פון דעם ארומאן אונ אז ער זעהט
דעם ארומאן גייען אום ווינטר אדער אין אגאס רעגן איז ער זיך מרחם אונ ריפט אים אריין ווי דער
ארומאן קומט אריין זעהט ער דער עושר זיצט אין שיינע חדרים אונ אונטער אים איז אום געבעט
טאפיצען זעצט ער זיך פון וייטן דער עושר רופט אים ער זאל צו גיין אונ זאל אום טאן זיין אייבר שטע
קלייד אונ דער ארומאן קען ניט אנטפלעקין זיין שאנד וואס זיינע פיס אונ זיינע קליידר זענין איין
גרעבט רעבינט דער עושר אז ער האט שלעכטע מדות אונ וויל שון מיט אים ניט רייהן · וכשמקרבו
אונ אז ער זעצט זיך צום טיש עסין שעמט ער זיך וואס ער האט גרוסע נעגיל וויל ער האט ניט קיין
מעסעריל אפ צוא שניידן דיא נעגיל אונ ער עסט גיך וויל ער האט אגאנצן טאג ניט געגעסן אונ אז
דער עושר זעהט אז ער האפט אונ עסט ניט מיט דרך ארץ טראכט ער זיך וויא איז צוא דעם וואס
ברענגט איין ארומאן אין זיין הויז אריין אונ ער פאר שטייט ניט אז דער ארומאן איז זייער הונגעריג
אונ זאגט די ארמע לייט האבן קיין דרך ארץ ניט אין זענין מיט שלעכטע מדות וויל דר עושר ווייסט
ניט פון זיין עניות רעבינט ער אים פאר איין שלעכטן · ואתה אונ דוא רשע אז דו זעהסט דעם צער
פון

וכן עומד על נפשו על קיום שאר מצות · ואתה חלל רשע בראותך בצער העני ואף אם יהיה עשיר וחזר עליו הגלגל ודחפו לחצר מות בסוג העניות סובל העניות וחי בחוסר כל ואינו מת · ואיך תמות גם אתה בעזבך גם את תענוגי זנותיך וטיולי זדונך · חזור בך ותאריך ימיך ורבוי עונותיך יתהפכו לזכיות ונמצא את בלי עמל וטורח כתיבה מלאה ספרים · ועליונים ותחתונים ישבחוך כי עזבתי הרגילך על אהבת בוראך וכה יאמרו לך אשרי האיש אשר הלך חשכים ונוגה לו הדליק נר מתוך החשך וידע שבילו ויצא לאויר צח ומצוחצח ועליון ממנו לא חשך מהטוב הגנוז לצדיקים ולהעמידו בקהל קדושים · ישים הרשע נגד עיניו להכניע יצרו הרע כמה בחורים ובתולות מתים בחופתם ופעמים ממיתות משונות כגון שעולים בסולם ונופל הבית על כלם · גם ישים נגד עיניו דיש אנשים מנוגעים עד שתולעים יוצאים מהם ואין רפואה למכתם · ישים נגד עיניו בנים קטנים מתים מחולאים קשים ומתרגשים כתנועות בעלי נכפה ואב ואם רואים ומעיהם מתחתבין ואין יכולין להושיע · ישים נגד עיניו בחורים ובתולות שמגגין השמש ביופים ונופל בהם סמיות עינים וחגרות רגלים ואין רואין עוד שמחה בעולם ובדאגה ויגון יוצאים מן העולם : גם ישים נגד עינו זקנים מכובדים נופלים בצרה ומבוכה . ישים נגד עיניו חורבן העולם במבול והפלגה וסדום . גם ישים נגד עיניו גזירות דור המדבר · ישים נגד עיניו צרת ישראל בימי המן · ישים נגד עיניו אנשים אוכלים בשר זרועם · גם ישים נגד עיניו קללות שבמשנה תורה · ישים נגד עיניו כמה אנשים ונשים לא ראו בנים מעולם וכל ימיהם ביגון ואנחה ולבסוף יוצאים מן העולם בלי המרה וזרים יורשים את יגיעם : ישים נגד עיניו עשירים זהב להם הממלאים בתיהם כסף ולבסוף חוזרים על הפתחים בבושת ובקלון . ישים נגד עיניו מוטלים עלי משכב כל ימיהם בחולי קשה צועק בכאב תמיד עד שיוצא נפשו בחבלים . ישים נגד עיניו בני ארם נטבעים בימים ובנהרות מאכל לדגים ומהם נטרפים במדברות מחיות רעות וקבורת חמור נקברים ומהם מתים מנשיכת נחש שרף ועקרב ומהם מלחומי רשף וקטב מרירי · גם ישים נגד עיניו אנשים טועים מדרך הישוב ומשתוממים בחרבות ובמדברות ומושבם עם החיות ואין מכירים עוד בישוב ומתים פניהם אל הקיר · גם ישים נגד עיניו אנשים ונשים יוצאים מדעתם והולכים חשופי שת בשוקים וברחובות שם יושבים ושם ישנים וסביבם כלבים · ישים נגד עיניו הריסת מגדלים ונפילת ארמונים וחורבות בתים וחצרים ושרפת עיירות ומדינות וכרכים ושטיפת מים וחורבן איים ועקירות גנות ופרדסים ונטיעות מפירות משובחים ואיבוד אבנים טובות ומרגליות וכסף וזהב לרוב ובגדים חמודים מתבלאים וחוזרים לעפר · וגם ישים נגד עיניו שגם לעתיד שמים כעשן ימלחו

פון דעם עני אונ אפילו ווען ער איז פריער גיוועזן איין עושר ליידט ער דאס ארומקייט אונ לעבט פארט אונ וויא זאגסטו רשע אז דו וועסט אוועק ווארפן דיין רגילות וועסטו שטארבן · ווארף אוועק דיינע שלעכטע מעשים וועסטו לאנג לעבן אונ דיינע פיל זינד וועלן פאר קערט ווערן צוא זכיות אונ אלע וועלין דיך לויבין וייל דוא האסט פאר לאזט דיין רגילות פון וועגין די ליבשאפט פון גאט ב"ה אונ וועלין דיר זאגין וואול דעם מענטש וואס ער איז גיגאנגין אין דער פינסטער אונ איז ארויס גיגאנגין צו איין קלאר אונ לויטר ליכט דאס גוטס וואס איז בהאלטן צו דיא צדיקים וועט פון אים ניט פאר מיטן ווערין אונ מען וועט אים שטעלין אין דעם איין זאמלונג פון הייליגע יודען · ישים דער רשע זאל זיך שטארקין אונטער טעניג מאכן זיין יצר הרע דען וויפיל בחורים אונ בתולות זענין גשטארבן פאר זייער חופה אונ וויפיל שטארבן מיתות משונות ער זאל באטראכטין קליינע קינדער שטארבין אונ פאטער אונ מוטער זעהן עס אונ זייער הארץ איז פאר שניטן פון צרות וויפיל ווערן בלונד אונ הונקעדיג . ישים ער זאל בטראכטן וויא די וועלט איז חרוב גווארן אונ דור המבול אונ הפלגה אוך די גזירה פון דעם דור המדבר אוך די צרות וואס דיא ישראל האבן גהאט אין דיא צייטן פון המן אוך זאל ער טאן קענין זיינע אויגן די קללות פון משנה תורה.· אונ אוך וויפיל מאנן אונ ווייבער האבן קיין קינדער ניט אונ פרעמדע יירשנין זייער פאר מעגין · אוך וויא פיל גרויסע עשירים אוף דר עלטר גייען אין די הייזער בעטלין מיט גרוס שאנד · ישים ער זאל בטראכטן וויא פיל מענטשן ווערן דער טרונקין אונ דיא פיש עסין זייא אוף . ווי פיל ווערן פאר צוקט פון חיות רעות אונ קומן נים אפילו צו קבורה · ווי פיל מענטשן ווערן משוגע אונ גייען נאקיט אונ בארוויס · ווי פיל הייזער ווערן חרוב אונ ווי פיל שטעט ווערן פאר ברענט · ישים אוך זאל ער דענקן אז עלכע מענשן וואס קרענקן פיל יאר אונ איי דעם טאג וואס זיי ווערין גיהיילט אונ גייען ארום אוף דער

והארץ כבגד תבלה · ישים נגד עיניו בני אדם שמאריכים בחולי כמה שנים וביום שמתרפאים וקמים ממטתם יוצאים לחוץ ונופלים ביד אויב וממיתם במיתות משונות ישים נגד עיניו ספינות טובעות בים וסחורות נאבדות: ישים נגד עיניו נשים מתאוות לבנים ובסוף ימיהן יולדות ומתות בלדתן והנולדים מחזירין להם על המניקות ואין ומתים מבלי חלב · או מתים הולדות מיד ביוצאם לאויר העולם ואמותיהם בדאגה כפולה יותר מקודם עיבורן · ישים נגד עיניו עקרה שתלד בן בזקנותה ומיד בצאתו מרחם אמו יגוע וימות · ישים נגד עיניו יתומים ואלמנות סומך ותומך אין להם ומתים בלי חמלה · גם ישים נגד עיניו אנשים שרבו עליהם החובות ובוחרים מחנק נפשם או נופלים על חרבם או מן הגג וממיתים עצמם · ישים נגד עיניו בני אדם מתים פתאום בעת שמחתם · גם ישים נגד עיניו בנים מתים באבן הנופל ביום הגשם בעת הרעש · ישים נגד עיניו בני אדם נרדפים כל ימי חייהם · גם ישים נגד עיניו קול צווחות ויללות על צרות ומיתות: גם ישים נגד עיניו צרת בני אדם שלא הכירו אב ואם ולא אח ואחות והם יחידים בעולם בלי סמיכה צועקים בצרתם ואין עונה · ישים נגד עיניו איש מצר לאשתו ואשה לבעלה מסבת מחלוקת ואיבה ושנאה · ישים נגד עיניו בני אדם נתפסים בעבירה ומתים מרוב הבושה · גם יתן נגד עיניו רבוי עם הנופלים במלחמות לאלפים ולרבבות והמתים במגפות לאין מספר · ישים נגד עיניו בן יחיד נפרד מאביו ואמו והלך למדינת הים והיה שם שנים הרבה ומקוים אותו בכל יום ומכינים לו כל צרכי חופתו וביום בואו נפל מן הסולם ומת · ישים. נגד עיניו בני אדם קוברים כל בניהם ביום אחד . ישים נגד עיניו אנשים החטאים בנפשותם שסופם לביזה ולהרג · ישים נגד עיניו אוננים ואבלים מאב ואם בכניסתם לחופה · ישים נגד עיניו חתן בעת שנתיחד עם כלתו מתה מיד · גם ישים נגד עיניו גירושים ורדיפות שהיו בישראל בזמנים שעברו · ישים נגד עיניו המלחמות והצרות שהיו על ירושלים ללוכדה · ישים נגד עיניו חורבן שני בתי מקדשות · ישים נגד עיניו הריסת ביתר והצדיקים שנהרגו באכזריות גדול כפל כפלים כיוצאי מצרים (כאשר בא במסכת גיטין ובמדרש איכה ובן גוריון) · ישים נגד עיניו משפטי הרשעים שבגיהנם · ישים נגד עיניו בונים היכלות ומכינים סעודות ומתקנים מלבושים ומצעות ואחר תשלום הכנתם מתים ונמצא הכינו לבעלי נשותיהם · ישים נגד עיניו חבלי משיח ומלחמת גוג ומגוג והריגת משיח בן יוסף וצרות ישראל בעת ההיא . ישים נגד עיניו המיתה המהלכת בכל יום בגזרת חטא אדם הראשון והנה בשומו ההוטא נגד עיניו המאורעות הרעות והמיתות המשונות והנקימות והורבות השוממות והנפילות וההריסות והאבודים והעקירות והשכלות והשערוריות והמלחמות וההרבנות והמקריות

גאס פאלן זיי אונ שטארבן פלוצלונג · אוך פיל ווייבר גלוסטין צו קינדער אונ צום סוף פון זייערע יארן גווינן זיא אקינד אונ שטארבן . אין קינדבעט אונ דס קינד קומט אן צו איין אם אונ מחמת דעם שטארבט עס · פיל יתומים אונ אלמנות גייען נעבך ארום אונ קיינר האט זיי ניט אונטר צו לעהנין · אוך זאל ער דענקען פיל מענטשן וואס זענין גרוסע בעלי חובות נעמן זיך דס לעבן · אוך פיל מענטשן ווערן דר שלאגן פון אדונר · אוך דס קלאג איבר צרות אונ מתים אוך די צרות פון אזעליכע וואס האבן ניט גקענט פאטר אונ מוטער ברידר אונ שוועסטער אונ זענין גאר אליין אוף דער וועלט ישים אוך זאל ער זיך פארשטעלין ווי א איין מאן פייניגט זיין ווייב אודער איין אשה איר מאן אין קריג אונ פיינד שאפט · ער זאל טאן קענין זיינע אוגן וויא אמאל ווערט איין בן יחיד צוא שייד פון פאטר אונ מוטר אונ גייט קיין מדינת הים אונ איז דארט פיל יאר אונ זיין פאטער אונ מוטר האפן אלע טאג אז ער וועט קומן אונ גרייטן אים אן דאס בדערפעניש פון זיין חופה אונ אין דעם טאג וואס ער קומט אהיים פאלט ער אונ שטארבט · אוך אזעליכע מענטשן וואס בגראבען אלע זייערע קינדר אין איין טאג ר"ל . גם אוך זאל ער בטראכטן די גזירות וואס דיא ישראל האבען גהאט · פאר אלטע צייטן דס מען האט אטייל פון זיא ארום גטריבען פון זייערי מדינות · אוך דיא מלחמות אונ די צרות וואס די לייט פון ירושלים האבן גהאט בשעת אז מען הט ירושלים בצווינגן אוף דעם חורבן פון צוייא בית המקדש אוך די הריגה פון דער שטאט ביתר אונ דיא צדיקים וואס זענין דרינען גיהרגית גיווארן מיט גרוסע אכזריות · ער זאל דענקין די יסורים וואס דיא רשעים ווערן גמשפט אין גיהנם · ער זאל בטראכטן אזעליכע מענטשין וואס בוען פאלאצען אונ גרייטן אן פיל מעביל אונ נאך דעם שטארבן זיי אונ זיא האבן אן גגרייט צוא דיא מאנן וואס זייערי ווייבר וועלן נעמן · ישים ער זאל דענקן אין דעם טאג וואס גייט ארום אלע טאג . והנה אונ ני אז דער זינדיגער

המשונות אשר תחת כל השמים אז יכנע לבבו הערל מהרעדה ומן הפחד פן יפגע בו אחת מהנה או קצתם או כלם · ומה גם שבזכור אדם צרות רבות נדעזע ונעשה בשרו חדודים חדודים ולבו מת בקרבו ומסתלק מכנו כל תאוה חומרית ומתאוה באור החיים ומתדבק בהקב"ה ובתורתו ומקוה בכל יום מקום כבודו בגן עדן · כאשר תראה מיעקב אבינו ע"ה שאע"פ שהיה בהיר שבאבות וצורתו חקוקה בכסא כבוד עכ"ז בזכרו צרת יוסף היה נכנע ולא היה נכנס עוד שמחה בלבו ונהג אבלות ימים רבים ולא היה מקבל נחמה אע"פ שהיה מובטח לעולם הבא דאין שמחה רבה כזו אף שיהיה על האדם כל צרות שבעולם. עם כל זה זכירת הצרה היה מכניע אותו · ק"ו בן בנו של ק"ו הוטא כלא עינית מעותד לכל משפטי גיהנם ואע"ג דהוא לא הוי מוליה חזי שבודאי בשומו נגד עיניו זכירת צרות המקריות שיכנע וישוב לה' :

פרק י יודע האמת ומבין המחשבות מכיר בדעת הרשע שמתחזק לחטוא באומרו הקב"ה ותרן · וכבר ארז"ל על האומר הקב"ה ותרן יותרו בני מעוהי א אך הנני מביא ראיה לרשע במופת חותך איך מחשבתו הבל ודבריו שקר ודבר כזב · אם האמת אתו שהקב"ה מוותר על העבירות שהרשע עושה מה צריך לבחירה ורצון · דלמה ברא יצר הרע שיכעיסהו הרשע כדי לוותר לו אח"כ · זה דבר קשה לכל מי שיש לו מוח בקדקדו להאמינו · ואם תאמר עושה הקב"ה לוותר כדי לפרסם חסדו עם החוטא שמוותר לו · אם כן קשה רשע וטוב לו רשע ורע לו מוכרח לומר דלזה ויתר לכך טוב לו ולזה לא ויתר ולכך רע לו ועול בחקו ית' דלזה מוותר להראות חסדו עמו ולזה אינו מוותר דלמה אינו מוותר לו כדי שידע ויכיר בחסדו גם הוא ואין לומר דיש הפרש בין החוטא להבעים לחוטא מצד תוקף יצרו דקצת אנום הוא ולכן לחוטא

א פירוש האומר הקב"ה מוותר לעבור על המעשים יופקרו בני מעיו · כלומר גופו לפי שמורס הל הבריות להטות :

וועט מאן קענין זיינע אויגן די שלעכטע טרעפונג אונ די מיתות משונות אונ דיא אומגליקן וואס קומט אויף דער וועלט דערמאלט וועט אונטר טעניג ווערן זיין פאר שטאפט הארץ מהמת ער וועט ציטרן אונ זיך פארכטן טאמער וועט אים בגעגענין איינס פון דיא דאזיגע צרות אונ אז דער מענטש דער מאנט זיך אן צרות ווערט ער דר ציטערט אונ זיין הארץ ווערט אונטער טעניג אונ אלע תאוות ווערן פון אים אפ גטאן אונ ער גלוסט אין דעם ליכט פון לעבן אונ באהעפט זיך אין גאט ב"ה אונ אין זיין תורה אונ האפט איין געטליכט ארט אין גן עדן · כאשר אזו ווי דוא קענסט זעהן פון יעקב וואס ער איז גוועזן דר בעסטר פון דיא אבות אז ער האט גדענקט דיא צרה פון יוסף איז קיין שמחה נישט אריין גגאנגען אין זיין הארץ אונ האט נים מקבל גוועזן קיין טרייסטונג חאטשע ער איז דאך פאר זיכרט גוועזן אז ער וועט האבן עולם הבא פון דעסט וועגין דאס וואס ער האט גדענקט אין דר צרה פון יוסף האט אים טרויערדיג גימאכט · ק"ו איז שון איין כל שכן דר זינדיגר וואס איז פול מיט עבירות וואס ער איז אן גגרייט צו יסורים פון גיהנם אונ אז ער וועט גדענקן דיא צרות וואס טרעפן זיך אויף דער וועלט וועט ער בוודאי אונטער טעניג ווערן אונ וועט תשובה טוען צו גאט :

פרק י יודע האמת גאט וואס ווייסט דעם אמת אונ פאר שטייט דיא מחשבות דער דערקענט אין דער דעה פון דעם רשע אז ער שטארקט זיך צו זינדיגן דער מיט וואס ער זאגט גאט ב"ה טוט שיינקען דעם מענטש וואס ער זינדיגט · אבער אונזרע חכמים ז"ל האבין שוין גיזאגט דער וואס זאגט גאט ב"ה איז איין (ותרן) זאל זיין גוף הפקר ווערין וויל ער לערינט לייט צוא זינדיגן · אך נאר איך וועל ברייננגען איין ראיה צום רשע מיט ארעכטין בעוויז וויא זיין מחשבה איז נאריש אונ זיינע רייד זענן פאלש · ווארום אויב דער אמת איז מיט אים אז גאט ב"ה שיינקט דעם רשע אלע זייני עבירות למאי האט גאט ב"ה בדארפט הייסין דעם מענטש זיך אויס דער וויילן אין וואס פאר אוועג ער זאל גיין אמער ווען ער וועט אפילו גיין אין דעם שלעכטין וועג וועט ער דאך אויך אים ניט שטראפין · ואם .אונ אויב וועסט וועלין זאגין גאט טוט עס כדי מפרסם זיין זיין חסד וואס ער טוט מיט דעם זינדיגער איז דאך קשה פאר וואס איז דא איין רשע וואס איז אים גוט אונ איין רשע וואס איז אים שלעכט מוז מען זאגין אז דעם רשע האט ער גישיינקט אונ דעם אנדרין רשע האט ער ניט גישיינקט איז דען חלילה דא בייא השי"ת איין עולה האט ער גיזאלט דעם אנדרין רשע אויך שיינקען זיינע זינד · ואין אונ אויך קען מען ניט זאגין אז

לרבעים אינו מוותר ולהוטא מצד תוקף יצרו מוותר · זה אינו ודהא קא חזינן רשע גמור חוטא להכעיס וטוב לו · אם כן אין מקום להבדיל בין רשע לרשע והדרא קושיא לדוכתן למה מוותר לזה ולא לזה · אם כן מוכרח שאין הקב"ה מוותר ורשע וטוב לו ורשע ורע לו טעם אחר יש להם · רשע וטוב לו רשע שאינו גמור וכו' כמסקנת הגמרא בברכות · ועוד אם אמת שהקב"ה מוותר כדברי הרשע נמצא על מגן ב נברא גיהנם כבר מוותר על העבירות וא"כ רשעים אינן וגיהנם למה · ועוד אם אמת כדברי הרשע הרי התורה ונביאים וכתובים והתלמוד ומדרשים מעידין ומספרים פה אחד המקומות שהכעיסו הרשעים להקב"ה וכעס עליהם והענישם · דמה לו לכעוס ולהעניש דהיה לו לוותר · א"כ מוכרח שאינו מוותר · עוד ראיה אם הקב"ה ותרן מה להם לצדיקים לצער עצמם להתגרות עם יצרם שלא לחטוא שהיה להם לעשות מה שלבם חפץ והקב"ה מוותר להם לא תהיה כהנת כפונדקית לרשע שאין לו מצוה מוותר לצדיק לא כ"ש · ועוד מצאנו ארבא להפך שהקב"ה מדקדק עם הצדיק כחוט השערה ולמה · א"כ מוכרח אתה הלל רשע להודות בעל כרחך שאין הקב"ה מוותר אלא מאריך אפו לתת זמן לרשע אולי ישוב וכיון שרואה שאינו שב גובים ממנו כל עברות שעשה · אך בזה מוותר דוקא שלא לחשוב לאדם עד שלש עבירות כדכתיב על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו וכשחוטא והולך משלש ואילך חוזר וכולל גם השלשה בכלל עונותיו · כמ"ש הרמב"ם ז"ל · וטעמו של דבר נראה דכתיב דוד הקטן דלמה מוותר הקב"ה עד שלשה וכו' אלא דיש לפני השכינה שלשה מהנות של מלאכים וכל מחנה מעכב עון אחד שלא יעבור לפני השכינה · אך כשחוטא עון רביעי עובר בתוך השלשה מחנות ויעומד לפני השכינה ולזה ועל ארבעה לא אשיבנו ע"כ · ובזה ניחא כשחוטא מרביעי ואילך שכולל גם השלשה כמדובר · דכיון דמעיז הרשע פניו לחטוא חטא רביעי אף שיעמוד לפני השכינה גילה דעתו שגם השלשה שחטא לא היה בעבור שיש מעכבים אותם בחוץ שלא יכנסו בפני השכינה שהרי חטא ורביעי אע"פ שנכנס לכן בדין הוא לשלם לו גם על השלשה · עוד נראה טעם למה ועל ארבעה לא אשיבנו וכו' מעין טעמו של דוד הקטן · כי הנה באדם יש שלשה מחיצות סביב חלל הגוף ששם הלב משכן הנשמה מחיצה אחת · עוד שניה בשר · שלישי עצמות עם גידים וכו' · וא"כ כל חטא מטמא מחיצה אחת · אבל כשהחוטא חטא רביעי נכנס ומטמא החלל שנוגע לנשמה ולכן ועל ארבעה לא אשיבנו כי כבר נטמא כל הגוף סביבות ומחוץ · ומזה הטעם עצמו מעון רביעי ואילך כולל עמהם גם השלשה להעניש עליהם דכיון דטומאה מבפנים בעון רביעי טומאה זו שבפנים בוקעת ועולה בתוך העצמות והבשר והעור ומטמאין עוד ונמצא הכל צריך ליבון ומירוק · משא"כ אם לא היה חוטא עון רביעי הנכנס לחלל וטמאו שרוב הקדושה שבחלל היה חזקה כל כך שהיה יכול לדחות טומאת המחיצות לחוץ · לא כן עתה בנטמא החלל כמדובר ודו"ק :

ב נחנס :

עס איז דא איין חלוק צווישן אזעלכין וואס זינדיגט צוא דער צערנין דעם שיינקט גאט ניט אונ אזעלכין וואס זינדיגט מחמת זיין יצר הרע רעט אים אן דר איז אביסל גלייך וויא איין אונס דעם שיינקט גאט יוא דאס איז ניט קיין תירוץ ווארום מיר זעהן דאך אז אגרוסער רשע וואס זינדיגט צוא דער צערינן גאט אונ עס איז אים פארט גוט דרום מוז גידרונגין זיין אז גאט ב"ה שיינקט גיט · אונ פאר וואס צוא איין רשע איז גוט אונ צוא אנגדרן רשע איז שלעכט דרויף זאגט דיא גמרא אין ברכות אטעם · וצוד אונ אויך אויב עס איז אמת אז גאט ב"ה איז מוותר איז דאך אום זוסט בשאפן גיווארין דר גיהנם · אונ דיא תורה אונ נביאים אונ כתובים אונ גמרות אונ מדרשים דער ציילין דיא ערטער וואס דיא רשעים האבין דער צערינט גאט ב"ה אונ גאט ב"ה הט זיא גישטראפט · אויך גיפינען מיר אז גאט ב"ה איז מדקדק אפילו מיט דעם צדיק אפילו נאר אויף קליינע עבירות · א"כ דרום מוזטו רשע מודה זיין אז גאט ב"ה שיינקט ניט נאר ער וואַרט צו געבין צייט דעם רשע טאמר וועט ער תשובה טאן אונ אז ער טוט ניט קיין תשובה שטראפט ער אים פר אלי עבירות וואס ער האט גיטאן נאר דער מיט איז ער מוותר דאס ער רעכינט ניט דיא ערשטע דרייא עבירות אונ אז ער זינדיגט מער פון דרייא עבירות ווערין דיא דרייא עבירות אויך גירעכינט צווישן דיא עבירות אזו וויא דער רמב"ם שרייבט : וטעמו אונ דער טעם איז ווייל פאר דער שכינה איז דרייא מחנות פון מלאכים אונ איטליכע מחנה האלט איין עבירה דיא זאל ניט קומן פאר דער שכינה נאר אז ער טוט דיא פערדע עבירה גייט זיא איבר צווישין דיא דרייא מחנות אונ שטעלט זיך פאר דער שכינה דרום רעכינט מען אים שון דיא עבירה אונ יענע

הכלל העולה שהיצר מבקש לרשע כמה צדדי היתר כדי להחטיאו · ואחר שמחזיקו לחטוא מביאו לחטוא להכעיס דכיון שמרגילו עד שנשתרש בעבירות אינו יכול לפרוש וחוטא אפילו בזדון דקשה לו כמות להניח הרגילו · ואלה הצדדי היתר שמורה לו · מיום שנולד עד י"ג שנים אומר לו עשה מה שלבך חפץ שאינך חייב לא בב"ד של מעלה ולא בב"ד של מטה מי"ג ועד עשרי' שמענישים אותו דווקא ב"ד של מטה אומר לו כיון דכפי האמת אינך חייב לפני ד' עם שהרי אינו מעניש כי אם מעשרים שנה ואילך א"כ טעום מכל עבירה ואחר תפרוש מלחטוא · וכשעובר מעשרים שמענישים אותו בב"ד של מעלה אומר לו עשה כל הבא לידך לעשות ואח"כ חזור בתשובה כדי שתהיה חביב לפני המקום יותר כיון שיש מצוה יתירה עליך מהצדיקים גמורים והיא מצות התשובה ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד ועוד שתמצא בידך חבילות של מצות מהחטאים שמתהפכים לזכיות כאמרם רז"ל וא"ת אפשר יתפשו לך בב"ד של מטה בעבירה · זה אינו דכיון שכוונתך להטוא כדי לקיים מצות התשובה הקב"ה מסייעך להעלימך מבית דין כדי שיצא כוונתך הטובה לפועל כי חפץ הוא בתשובת השבים אליו · ואחר שמחטיאו בעוברו מעשרים שנה ואילך בטענת התשובה ורוצה לשוב בתשובה אומר לו אם עצתי תקח טוב שתאריך זמן בעבירות כדי שתשתרש בהן ואז תשוב דקשה הדבר לשוב ותקבל שכר הרבה כי לפום צערא אגרא · ואחר שמשרישו בחטאים ומטביעו בבור טיט העונות והפשעים אם רוצה לשוב אומר לו מה לך ולצרה לשוב עכשיו כיון שהקב"ה מקבל שבים עד דכרוכה של מות · וכיצד עושה לו כשרוצה לשוב סמוך למיתתו מקשה את ערפו שלא ישוב וכיון שהוא בתכלית החולשה אינו יכול לעמוד כנגדו ומת בלי תשובה וכארז"ל רשעים אפילו בשעת מיתה מקשין את ערפם · והסיבה זו כמדובר וכיון שממיתו ומרוב תשובה הולך לפניו הוא שטן הוא יצה"ר ועושה לו מיני הכעסות ונקימות ומראה לו חשך ולא אור ומראה לו דמיונות מבוערות וצורות מגונות ומרוב הפחד והאימה רוצה להסתיר פניו שלא לראותם

דריא אויך · הכלל דער כלל דר פון איז דאס דער יצר הרע זוכט צו דעם מענטש פיל צדדים פון היתר אים צוא מאכין זינדיגין אונ דער נאך ברייננגט ער אים צוא זינדיגין להכעים וויל ער גיוויינט אים אין דיא עבירות ביז ער ווערט אין זייא איין גיווארצילט קען ער זיך שוין ניט אפ שיידין פון זייא אונ זינדיגט אפילו במזיד מחמת עס איז אים שוין שווער אוועק צוא לאזין זיין גיוויינונג · ואלה אונ דאס זענין דיא צדדים פון היתר וואס דער יצר הרע ווייזט · ביז דרייצעהן יאר זאגט ער צו אים טוא וואס דיין הארץ בגערט ווארום ביז דרייצעהן יאר שטראפט מען ניט בייא דעם בית דין של מטה אונ ניט בייא דעם בית דין של מעלה. ביז צוואנציג יאר זאגט ער צו אים דאס בית דין של מעלה שטראפט ניט נאר פון צוואנציג יאר אונ ווייטער דרום טוא דער וויל אלי עבירות אונ אז ער ווערט אלט צוואנציג יאר זאגט ער צוא אים טוא וואס דיר קומט אין דיא הענט אריין אונ דער נאך וועסטו תשובה טאן כדי דוא זאלסט זיין גיליבט פאר גאט ב"ה וויל אוף דעם ארט וויא דיא בעלי תשובה שטייען קענין דיא רעכטע צדיקים ניט שטיין אונ נאך אז דוא וועסט תשובה טאן וועט פון דיא עבירות ווערין מצות וועסטו דאך האבין פיל מצות · ואם אונ אוב דוא האסט מורא טאמר וועט מען דיך חאפין בייא דער עבירה דער פאר בדארפסטו קיין מורא ניט האבין וויל דיין כוונה איז דאך מקיים צו זיין די מצוה פון תשובה וועט גאט דיר בוודאי העלפין צוא פאר הוילין דיך כדי דיין גוטע כוונה זאל מקוים ווערין ווארום ער האט ליב דיא וואס טוען תשובה · דער נאך אז ער וויל תשובה טאן זאגט דער יצר הרע צו אים אויב דו ווילסט נעמין מיין עצה איז בעסיר דוא זאלסט פיל צייט טאן די עבירות אונ שפעטער וועסטו תשובה טאן וועסטו מער שכר נעמין אונ נאך דעם אז ער ווארצילט אים שוין איין אין די זינד אז ער וויל תשובה טאן זאגט ער אים וואס טויג דיר אצונד דיא צרה תשובה טאן גאט ב"ה איז דאך מקבל דיא תשובה וואס איינער טוט פאר זיין טויט דרום וועסטו פאר דיין טויט תשובה טאן · כשרוצה אונ אז ער וויל פר זיין טויט תשובה טאן מאכט ער הארט זיין אקין אונ לאזט אים קיין תשובה ניט טאן אונ וויל דר מענטש איז דענסמאלט ש[...]לאף קען ער ניט בשטיין קעגין אים אונ שטארבט אן תשובה אונ דענסמאלט גייט דער שטן פאר אים אונ ווייזט אים פינסטערקייט אונ ניט קיין ליכטיקייט אונ זיין יצר הרע רופט אים פאר אים אזוי ווערט גיטאן צו אזעלכין וואס האט צוא גיהערט צוא זיין יצר הרע אונ האט ניט

לראותם ואינו יכול ומכריז יצרו לפניו ואומר ככה יעשה לאיש אשר שמע בקול יצרו ולא עשה רצון יוצרו · עד שמוסרו ביד ממונים המשחיתים העומדים על הנקמה שיעשו לו כמשפטו ודע שהחוטאים מתחלקים לב' כתות לעשות רצון יצרם וכולם כתירתו בצדו · יש כת אחת חוטאים באומרם הקב"ה ותרן · והסתירה מבוארת כמו שהזכרתי לעיל · כת שניה משימים בדעתם לומר כמה דוחק וצער יש לנו ויכפרו על מה שאני חוטאים ובוטחים על זה ומרבים לחטוא והסתירה לזה שהקב"ה מרבה בצערם כדי שימנעו מלחטוא ונמצא בכה שרוצה למונעם מלחטוא חוטאים לפניו ומכבידים עונשם עם זה · כת שלישית אומרת אין הקב"ה חפץ במית המת וכיון שכן אע"פ שאנו מרבים לחטוא יזמין לידינו מצוה רבה מאד שקילה לבטל כל עבירות שעשינו · והסתירה לזה דוקא בבא לטהר מסייעין אותו · כת רביעית מחזקת לחטוא באומרה כמה רבבות של חוטאים היו בעולם ויש בהוה ומה שהיה מאלו יהיה ממנו ובזה מתחזקים לחטוא והסתירה לזה מי שיש לו בקדקדו מוח אומר כיון שפלוני עשה נקמית בעצמו גם אני עושה בעצמי · כת חמישית חוטאים באומרם כיון שרוב העולם חוטאים היאומן שהקב"ה יאבד כל הברואים אלו אשר פעלו ידיו אלא מוכרח שירחם ברחמיו לפרסם כי רחום הוא · והסתירה לזאת הכת דור המבול יוכיח שכלם היו רשעים והחריב העולם בעבורם · כת ששית חוטאת באומרם אחטא ואשוב כי רוצה בתשובה הוא · והסתירה לזה מבוארת מדרז"ל האומר אחטא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה · כת שביעית בוטחים לחטוא באומרם אנו מולידין בנים ואנו מטרחים שיעסקו בתורה ויהיו צדיקים וברא מזכא אבא ויצילנו מדינה של גיהנם · והסתירה לזה שאפשר שלא יולידו ואם יולידו אפשר יהיו רשעים כמותם ואם יהיו צדיקים אי אפשר להנצל מעונש כיון שעל כל פני' חטאו [ג] כת שמינית בוטחים לחטוא בראותם עצמם משורש היותם אבותיהם כלם

ג כלומר מפני שסמך עצמו ע"ז לחטוא וע"כ אינו מועיל לו כמו שאמר אחטא ואשוב שאין מספיקין בידו לעשות תשובה וכמו שפירש המשכיל בפ"א לפי שעושה התשובה שורש החטאים ממילא התשובה הוא קטיגור בלו אף כלן בחטאו על סמך שבניו יהיו צדיקים לפיכך אינו מועיל לו :

גיטאן דעם ווילן פון זיין בשעפר ביז דער יצר הרע ענטפרט אים איבר צו דיא ממונים דיא משחיתים זייא זאלן אים טאן אזו וויא זיין משפט איז · ודע זאלסט וויסן אז דיא זינדיגער ווערין גטיילט אין צוואנציג כיתות כדי צוא טוען דעם ווילן פון זייער יצה"ר אונ צוא איטליכער כיתה וועל איך שרייבן וויא ער האט אטעות · איין כיתה זינדגט וויל זייא זאגן גאט ב"ה איז איין ותרן אונ זייער טעות האב איך שוין פריער גישריבן · דיא אנדרי כיתה טראכטן מיר האבן פיל דוחק אונ צער וועט דאס פאר געבן אוף דעם וואס מיר זינדגן אונ דרוף פר זעכרן זייא זיך · אבר זייא האבן איין טעות ווארום גאט ב"ה שיקט זייא צו צער כדי זיי זאלן פר מיידן פון צו זינדגן אונ מיט דעם וואס גאט וויל זייא פאר מיידן פון צו זינדגין דער מיט זינדגין זייא מאכין זיי זייער עונש נאך שווערר · כיתה שלישית די דריטה כיתה זאגט גאט ב"ה וויל ניט דער רשע זאל שטארבין אין זיין רשעות דרום וועט ער אונז צו שיקין אגרויסע מצוה וואס זיא זאל מבטל זיין אלי עבירות וואס מיר האבן גיטאן · אבער זייא האבין אטעות דען דוקא דער וואס וויל תשובה טוען דעם העלפט מען פון דעם הימל אבר ניט צו זייא · כיתה רביעית דיא פירדע כיתה זאגין פיל טויזנט רשעים איז דא אוף דער וועלט וויא עס וועט זיין מיט זייא אלע וועט מיט אונז אויך זיין · אבר זייא האבען אטעות ווארום דער וואס האט נאר שכל וועט ער דען זאגין ווייל דער האט זיך פאר אומגליקט דרום וועל איך דאס טוען · כיתה חמישית דיא פיפטי כיתה זאגין דאס רוב פון דער וועלט זענין זינדגיר נוא איז דען צוא גלייבן אז גאט ב"ה וועט מאכין פאר לירען אלי בשעפניש ער וועט זיך מוזין מרחם זיין כוחל זיין זייא כדי ער זאל מפרסם זיין אז ער איז איין דער בארמיגער · זייא קען מען אפ ווענדין פון דעם דור המבול וואס אלי זענין גיוועזן רשעים אונ גאט האט חרוב גימאכט די וועלט איבר זייא · כיתה ששית דיא זעקסטי כיתה זאגין מיר וועלין זינדגין אונ וועלין תשובה טון · אונ זייער טעות איז בשייד אין דער גמרא דער וואס זאגט איך וועל זינדגין אונ טאן תשובה איז ער ניט זוכה תשובה צו טון · כיתה שביעית דיא זיבטי כיתה זאגין מיר וועלן האבן קינדר וועלן מיר זעהן זייא זאלן עוסק בתורה זיין אונ זאלין זיין צדיקים אונ איין זון קען דאך מזכה זיין איין פאטר דרום וועלין זייא אונז מציל זיין פון דעם גיהנם · אונ דער אנטווארט איז דרויף · איז מיגליך אז זייא זאלין גאר ניט האבין קיין קינדער אונ אפשר וועלין זייא זיין אזעלכי רשעים וויא זייער פאטר

היו חסידים כלם קדושים כלם טהורים כלם מוסרים עצמם על קדושת שמו יתברך ואומרים לכבודם הקב"ה מצילנו מגיהנם כי אין כבודם היותם הם בגן עדן ובניהם וקרוביהם בגיהנם · והסתירה לזו מבוארת מדרז"ל אין אברהם מציל את ישמעאל ואין יצחק מציל את עשו וכו' אע"פ שאין צדיקים כמותם ואביהם היו כ"ש וק"ו קרוב לקרובי' ואדרבא הבא משורש צדיקים עונשו כפול כיון שהיה לו ממי ללמוד ולא למד · כת ט' חוטאים שבוטחים בעצמם שהם צדיקים מלאים מצות בחושבם שקיום חייהם מצוה ומה שמתעסקים כל היום בסחורתם מצוה ומה שאין מכים ומקללים לשום אדם מצוה וכה שבאים לביתם ומתחברים עם השכנים להרבות ספורים באהבה ואחוה מצוה וכה שישן וקם לאור הבקר לעבודתו מצוה · וע"כ אומרים אם אנו חוטאים יתבטלו העבירות ברוב הזכיות · והסתירה לזו מבוארת שאין מצות אלא תרי"ג הם האמורים בתורה ועסק התורה · ואף המקיימם אם חוטאים אין הקב"ה מנכה זו בזו דזהו שאינו לוקח שוחד שהזכיר הכתוב · כת עשירית חוטאת באומרת מי רואני עבים סתר לו ולא יראה וחוג שמים יתהלך · והסתירה לזו כי מלא כל הארץ כבודו וראיה מדור המבול דסברו סברא זו והרבו לחטוא שאמרו לאל סור ממנו וכו' עבים סתר לו ונאבדו מן העולם והראה לכל באי עולם כי עיניו על כל דרכי איש . כת י"א מתחזקת לחטא אפשר שיבא משיח בימי והקב"ה מוחל לדורו של משיח בעבירו כדאיתא בילקוט ישעיה ואני ניצול מכל עונש · והסתירה אפשר שלא יבא בימיו ואם יבא אולי שכר אע"פ שנמחל למי שקיים המצות בגלותו דאין קץ לשכרו ולמעלתו וכמה בושה יקבל אז בנפשו · כת י"ב כת רמאות חוטא ועושה תשובה על חטא ראשון ואומרת כבר נמחל עון זה ואינו א"כ אני חוטא חטא אחר ואני חוזר בי וכיון שנסתלק חוזר אני לחטוא ולשוב באופן שאני עושה כן לטעום מכל חטא וביום מותי אין עון בידי · והסתירה לזו

און ווען זיא וועלין אפילו זיין צדיקים וועלין זיא דיא פעטיר ניט קענין מציל זיין פון דעם עונש ווייל זיא האבין זיך אויף דעם סומך געווען · כיתה שמינית דיא אכטע כיתה טראכט זיך זייערע עלטערין זענין געוועזין גרויסע חסידים און היילגע און האבין זיך מוסר נפש געווען אויף קידוש השם און מכח דעם זכות פון אונזרע עלטערין וועט גאט ב"ה אונז מציל זיין פון דעם גיהנם · אבער זייער טעות איז בשייד אין דיא רייד פון אונזערע חכמים ז"ל דאס אברהם האט ניט געקענט מציל זיין צו ישמעאל און יצחק האט ניט געקענט מציל זיין צו עשו חאטשע עס איז דאך ניט דא אזעלכי צדיקים וויא זייא זענין געוועזין און אדרבא דער וואס קומט ארויס פון צדיקים איז זיין עונש נאך טאפיל ווייל ער האט זיך געהאט פון וועמן צוא לערנין און האט ניט געלערינט · כיתה תשיעית די ניינטע כיתה טראכטין זייא זענין צדיקים פיל מיט מצות ווארום דאס וואס זייא האנדלין פון וועגין פרנסה דאס איז מצוה און דאס וואס זייא שעלטן ניט קיין מענטשן און דאס וואס זייא שטייען אוף גאנץ פריא צוא זייער ארבייט דרום זאגין זייא אויב מיר זינדיגין אפילו וועלין דיא עבירות בטל ווערין צווישן דיא פיל מצות · אבער זייער טעות איז בשייד דען דער עיקר איז דיא זעקס הונדערט און דרייצעהן מצות ווס שטייען אין דר תורה און תורה לערנין · און אפילו דר ווס איז זיי מקיים אויב זייא זינדיגין רעכינט גאט ב"ה ניט אפ איין עבירה פאר איין מצוה דאס מיינט דער פסוק גאט ב"ה נעמט קיין שוחד · כיתה עשירית דיא צעהנטע כיתה זינדיגן ווייל זייא זאגין ווער וועט אונז זעהן אבער זייא האבין אגרויסין טעות ווארום דיא השגחה פון גאט ב"ה איז אין גאר די וועלט און דר דור המבול האבין אויך אזו געזאגט זענין זייא פרלארין געווארין פון דער וועלט און גאט ב"ה האט געוויזן צו אלי מענטשין פון דער וועלט אז ער זעהט אלי וועגין פון דעם מענטש · כיתה אחת עשרה די עלפטע כיתה זאגין אפשר וועט משיח קומען אין מייני טעג און גאט ב"ה וועט מוחל זיין דיא זינד צוא דעם דור פון משיח אזו וויא עס שטייט אין ילקוט ישעיה וועל איך ניצול ווערן פון אלי שטראף · דאס קען מען זייא אפ ווענדין ווארום אפשר וועט ער ניט קומען פאר זיין לעבין און אפילו ווען מען וועט אים מוחל זיין דיא זינד וועט ער דאך קיין שכר ניט האבין אזו וויא דער וואס האט מקיים געווען דיא מצות אין גלות און וויא פיל בושה וועט ער דענמאלט איין נעמן · כיתה השתים עשרה דיא צוועלפטע כיתה זענין איין כת רמאים דען זייא זינדיגין און טוען תשובה און זאגין דיא זינד איז שון אונז מוחל געווארין דרום וועלן מיר נאך איין עבירה טון און ווידר תשובה טון אוף דעם אופן וועל איך פאר זוכין אלי עבירות און אז איך וועל שטארבין וועל איך קיין זינד ניט האבין · און

דכיון שכוונת תשובת העבירה ראשונה כדי לחזור ולחטוא אפשר ימיתנו הקב"ה מיד כששב מעבירה ראשונה כדי שלא יחזור לחטוא ונמצא גורם לו קצרות חייו · ועוד שעל זה כיון השלם באומרו האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה כיון בכפל אחטא ואשוב לכת הזו שעושה בערמה לחטוא ולשוב ולחזור לחטוא ולשוב כדי לסלק בכל עון ראשון כדי שבסוף לא ימצא בידו עון · ועכ"ז אומר אין מספיקים בידו לעשות תשובה ואם כן מה מועיל בתקנה זו · כת י"ג מתחזקים לחטוא באומרם לית דין ולית דיין · והסתירה לזו דמצאנו ראיה כמה רשעים נתפסים בעונשין מעין חטאם כמכות המצרים שהוכו בעשר מכות כל מכה מקבילת למה שעשו עם ישראל כדאיתא במדרש וכן נפל המן בשחת שכרה וכן רבים לאין חקר וכל זה מורה באצבע דיש דין ויש דיין · ואם תראה חוטאים שאינם נלכדים מיד ברשת עונותיהם הקב"ה מאריך אף ולבסוף גובה ממנו · ואם מת בשלום ירע לו לשלם לו בגיהנם דקשה מדין העולם הזה על שחטאיו כבדים וקשים · כת י"ד מתחזקת לחטוא בראותם שאע"פ שכשלו בעונות ודרכיהם מקולקלים נושאים חן בעיני בני אדם ומצליחים במעשיהם ובזה אומרים דרכינו ומעשינו רצויים לפני המקום ובזה הולכים וחוטאים · והסתירה לזו שאפשר שהקב"ה רוצה לשלם להם בעוה"ז איזה מצוה שבידם לטורדם מעוה"ב · או נושאים חן בעיני אדם רשעים כמותם · ואם בעיני הצדיקים מורין להן כך מפני שמחנפי' לרשעים מפני דרכי שלום · כת ט"ו חוטאים באומרם ידענו דמשפטי גיהנם מוכנים לעוברי עבירה עכ"ז חפצים אנו לטעום מתענוגי עבירו' כי רב הוא · והסתירה לזו שאין התענוג נשאר מודבק בהם לעולם כי הוא כהרף עין וכל דבר שאינו בר קיימא אין ראוי להחזיק בו · ומה גם שאינו ראוי לאדם להחליף הרב במועט שהתענוג דבר מועט ובזמן מועט ושכר עוה"ב רב אין חקר · כת ט"ז מתחזקים עצמם לחטוא באומרם משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש וכיון שכן הנני מתעדן בחטאים כל ימי בחלוף עונש י"ב חדש · והסתירה לזה שקודם שיכנס בגיהנם כגלגלין נפשו באויר שנים הרבה כדי רשעתו בעונשים כפלים מגיהנם ומכניסים נפשו בבהמות וחיות טהורות וטמאות ובשקצים ורמשים ובכל המקומות המטונפים וכאלה מהעונשים ובסוף נכנס בגיהנם · כת י"ז בראותם שנכשלו

זייער טעות איז ווארום וויל דיא כוונה פון זיין תשובה איז פון וועגין נאך אמאל צו זינדיגן קען אפשר גאט ב"ה אים טייטן תיכף נאך דער תשובה כדי ער זאל ניט ווידר זינדיגין ממילא איז ער אליין זיך גורם קורצע יארין · כת הי"ג דיא דרייא צעהנטע כיתה זאגין מען שטראפט גאר ניט פאר עבירות · אונ זייער אפ ווענדונג איז מיר זעהן פיל רשעים ווערין געשטראפט מדה כנגד מדה גלייך ווי דיא מצרים זענין געשלאגין געווארין מיט צעהן מכות אונ איטליכע מכה איז געווען קעגן דעם וואס זייא האבין גיטאן צו דיא ישראל אונ אזו איז המן געפאלין אין דעם גרוב וואס ער האט גיגראבן צו מרדכי אונ דאס אלץ ווייזט אז עס איז דא איין גאט וואס שטראפט פאר עבירות · און אויב דוא זעהסט זעהן רשעים וואס ווערין ניט גיפאנגען אין דער נעץ פון זייערי זינד דאס איז גאט ב"ה ווארט זייא אונ צום סוף וועט ער אים שטראפין · אונ אויב ער איז געשטארבן מיט שלום דאס איז פאר זייא שלעכט ווארום ער וועט זייא בצאלין אין גיהנם וואס איז ערגיר פון דיא שטראף פון דער וועלט · כת הי"ד דיא פערצעטע כיתה זענין געשטרויכילט געווארין מיט פיל זינד פון דעסט וועגין זענין זייא נושא חן ביא לייט אונ דורך דעם זאגין זייא אונזרי מעשים זענין בוויליגט פאר גאט אונ דורך דעם זינדיגין זיי אלי מאל מער · אונ זייער טעות איז עס איז מעגליך אז גאט ב"ה בצאלט זיי אויף דער וועלט שכר פר עפים איין מצוה וואס זייא האבין גיטאן אדער זייא זענען נושא חן ביא אזעלכי רשעים ווי זיי זענען אונ אויך צדיקים בדארפין חנפנן צו רשעים פון דרכי שלום וועגין · כת הט"ו דיא פופצעטע כיתה זאגין מיר ווייסן אז דיא יסורים פון גיהנם איז אן גיברייט צוא דיא וואס זינדיגין פון דעסט וועגין ווילן מיר פאר זוכין פון תענוגי עבירות · אונ זייער אפ ווענדונג איז דר תענוג פון דר זינד איז נאר איין רגע אונ אזו איין זאך וואס האט קיין קיום ניט גיהער מען זיך דרינן ניט אן צו האפן · אויך גיהער אמענטש ניט פאר בייטן פיל פאר ווייניג דען דער תענוג פון דער עבירה איז ווייניג אבר דער שכר פון עולם הבא איז זייער פיל · כת הט"ז דיא זעכצעטע כיתה זאגין דיא רשעים ווערין גמשפט אין גיהנם צוועלף חדשים וועל איך פארגעניגען האבין אלי מיינע טעג פון זינד אונ וועל ליידן גיהנם צוועלף חדשים · אבר זיי האבן אטעות · איידר דר רשע קומט אין גיהנם ווערט זיין נשמה מגולגל פיל יאר וואס דאס איז פיל מאל ערגיר אז גיהנם און ברענגט זיין נשמה אין בהמות אונ

בעטות אומרים כלנו אבדנו וכיון שכן אין לנו לירש תרתי גיהנם ועושים כל מה שלבם חפץ ונטבעים בעברות· וזהו בחושבם שכיון שחטאו אבדה תקותם לכן עושים אח"כ כל הבא לידם · והסתירה לזו מבוארת שהקב"ה יסד עולם על עמדי תשובה ואין דבר שיעמוד בפני התשובה וידו פשוטה לקבל · שבים אף כי עונותיו רבו למעלה ושערי תשובה לעולם פתוחים · כת י"ח חוטאים מסבת שלא היה להם מי שילמדם להבחין בין טוב לרע ולא שמעו ולא הבינו ולכך בחשכה יתהלכו וחושבים שעליהם לא יפול עונש הדין · הסתירה לזו דמי שאינו חוקר להשיג האמת ודרכי חיים ולהכיר תורת משה ומצותיה גיהנם כלה והוא אינו כלה· כ"ש וק"ו הנולד מישראל שאע"פ שלא היה לו מי שילמדנו כיון שגדל ראוי לו שיבקש ויחקור וילמוד תורה ומצות · כת י"ט כת האנוסים הם החולים שמאכילים אותם מהדברים האסורים לרפואה וששים ושמחים באכילתם באומרם כיון שבא הדבר לידינו דרך היתר נטעום מן האסור להתענג בו ואינו מגיע לנו עונש כיון שהחכמים התירו לנו ומי יתן והיה להיות חולים פעם אחרת להרבות באכילה זו · והסתירה לזו דהן אמת דמותר להם אבל כיון ששמחים על הדבר מורים שיותר טוב מה שאסר הקב"ה ממה שהתיר וכאלו דבר ההיתר כמשא עליו וכדבר מאוס · ובהיות כן דבר בזוי וקל בעיניו קיום מצות הבדלה בין הבהמה הטהורה לטמאה מכל כאכלים הטהורים לטמאים ואין חטא גדול מזה ועינשו מרובה. כת ך' הנשים אם שמחות לומר טוב שאנו פטורות ממ"ע שהזמן גרמא ומת"ת ומה לנו ולצרה זאת · שהרי מודים ומעידין בעצמן שאין התורה חביבה בעיניהן והמצות בזויות להן שהרי שמחות על שאין חיוב הקיום עליהן וראוים לעונשים רבים מן הסתירה המבוארת כנזכר · ואינן יודעות שחיוב התורה ומצותיה עליהן כארז"ל כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים ותגד כו' אלו האנשים ולא עוד אלא שמקדים הנשים לאנשים · וחייבות בכל מצות לא תעשה ובעשה באותם שאין הזמן גרמא רק באותה שהזמן גרמא דפטורות משום שעול בעליהן עליהן חוץ מפסח וחנוכה ופורים שחייבות אע"פ שהזמן גרמא משום שנעשה הנס על ידן·פסח בשביל נשים צדקניות יצאו ישראל ממצרים·חנוכה על ידי יהודית· פורים ע"י אסתר

חיות שקצים ורמשים אונ דער נאך גייט ער ערשט אין גיהנם · כת הי"ז דיא זיבעצעטי כיתה זאגן מיר זענן שון פרלארן פון עולם הבא דרום לאמיר תאטשי האבן עולם הזה אונ טוען וואס זייער הארץ גלוסט ווייל זייא טראכטן עס איז שון פאלארן זייער האפונג · אונ זייער טעות איז בשייד דען גאט ב"ה האט גשטעלט אויף תשובה דיא וועלט אונ זיין האנט איז גישטרעקט מקבל צוא זיין בעלי תשובה דיא טוערן פון תשובה זענין תמיד אפין · הכת הי"ח דיא אכצעטי כיתה זינדגין מחמת קיינר האט זייא ניט גיהאט צוא לערנן גייען זייא אין דער פינסטער אונ מיינען זייא וועלין קיין עונש ניט האבן · אבר זייא האבן איין טעות דען דער וואס איז גבארין איין ישראל וועןער האט ניט גיהאט ווער עס זאל אים לערנן אז ער ווערט גרויס גיהער ער צוא זוכן אונ פארשטן אונ לערנן תורה אונ מצות · הכת הי"ט דיא נייניצעטי כיתה איז דיא קראנקי וואס מען גיבט זייא עסין פון איין רפואה וועגן וועלכס וואס איז אסור אונ זייא פרייען זיך אונ זאגין וייל דיא זאך איז אונז גיקומן בהיתר צוא פאר זוכן דיא אסורי עסין ווארג לאמיר פערגניגן האבן דער פון · זייער טעות איז יוא זייא מעגין עס עסין נור ווייל זייא פרייען זיך אוף דער זאך איז איין גרויסי עבירה אונ דר עונש איז גרויס · הכת העשרים דיא צוואנציגסטי כיתה איז וייבר וואס פרייען זיך אונ זאגין עס איז גוט וואס מיר זענין פטור פון פיל מצות אונ פון לערנן תורה דיא איז זייא ניט גליבט אונ דיא מצות זענין ביייא זייא מבוזה אונ פרייען זיך וואס זייא זענין ניט חייב מקיים צוא זיין פיל מצות דרויף זענין זייא חייב פיל עונשים דען דער חיוב פון תורה אונ מצות איז אוף זייא אוך · כאשר וויא דיא חכמים ז"ל האבן גיזאגט עס שטייט אין פסוק (כה תאמר לבית יעקב) אזו זאלסטו זאגין צו דעם הויז גזינד פון יעקב דאס מיינט מען דיא ווייבר (ותגד לבני ישראל) אונ זאלסט זאגין צו דיא קינדר ישראל דאס מיינט מען דיא מענער אונ דער פסוק רעט פריער פון ווייבר וויא פון מענער · אונ זענין חייב אין אלי מצות לא תעשה אונ אלי מצות עשה וואס העננן ניט אין קיין צייט נאר דיא מצות עשה וואס העגנן אן אצייט זענין זייא פטור מחמת דער עול פון זייערי מאנין איז אויף זייא · חוץ פון פסח ווארום פון וועגין דיא פרומי ווייבער זענין דיא ישראל ארוס גיגאנגן פון מצרים · חנוכה איז דער נס גיוען דורך איין אשה יהודית · פורים דורך אסתר · אויך האטשי

כמ"ש התוס' • גם אע"פ שפטירות מהתורה שבע"פ חייבות לעשות במאמצי כחן שילמדו בעליהן ובניהן תורה ונחשב כאלו הן עוסקות בהיותן מעשין וגדול המעשה כן העושה • נקוט האי כללא בידך כל אדם המטיל מום באנשים כשרים ומגלגל דברים לפרסם עליהם ענית נעורים או ששמח על עבירות שעושים אחרים דע באמת שהוא מלא עונות ולוקח נחמה לנפשו באומרו יש רבים כמוני • וכל אדם המשבח לאדם בתוך החבורה שיש שונא לו אין רשע כמוהו שאין כוונתו לשבחו רק כדי שישמע השונא שבחיו ויהפכם לגנאי וירבה עליו חרופים ויעליל עליו דברי דופי ויתגנה בפני כל החבורה וירבו עליו שונאים • ונמצא עושה מעשה זמרי ומצפה שכר כפנחס באומר אני נתכוונתי לשבחו • ולכן אפילו חדושי תורה לא יאמר אדם מקום אומרו בחבורה שיש לו שונא רק יתלה הדבר באילן גדול • והעושה הקב"ה בהפך עושה כאילו הקב"ה ח"ו אינו מכיר במחשבו' האדם ותחבולותיו • וכל אדם שתראה כועס על חוטא אח' שמואש אותו מהתשובה דע שיש עבירה בידו ונוהג בה וכדי שיבטחו בו ולא יחקרו אחריו כועס כ"כ על החוטא שיחזיקו אותו מקנא ובורח מן העבירה • ואם תראה אדם כעסן דע שהגאוה שבלבבו גורם ושכינה אינה חשובה כנגדו ואל תתעסק עמו אפילו בדבר ריות פן תפסיד הייך • ואם תראה אדם עצב כל ימיו דע שמיעוט הבטחה שבו גורם לו העצבית ואל תשכן בשכנותו פן יטיר אותך מאחרי ה' • אם תראה אדם מלגלג על דברי הכמים הרחק ממנו וברח עד קצית הארץ וציה את בניך אחריך שלא יעברו במקום ההוא • ואם תראה אדם מתעסק בלשון הרע דע שהרבה דמים שפך • וכן אם תראה אדם אכזרי ואם תראה אדם קמצן ונבלה עמו אל תרבה תתגונך עמו שירחם עליך פן תוציא זמנך לריק • ואם תראה אדם ליצן דע שמטמא בהיו כבמותו ורבים הוציא מדעתם ובחרו מהנק נפשם שעליו אמרו רז"ל אינו מקבל פני שכינה • ואם תראה אדם דובר שקרים בלום ד פיך מלדבר עמו כל ימי חייך פן תדאג תמיד ממראות רעות שתראה בדבריו כמראה סמא"ל ירשע בעת מותו • ואם תראה אדם בעזות מצח סבול קללותיו וחרופיו פן אם תשוב אמריך לו יוסיף עליך כהנה וכהנה עד שיעיד על אשתך שהיא זונה ובניך ממזרים • ואם תראה אדם רוב ימיו במשתאות דע שכל עבירה הבאה לידו אינו מניחה וכל דרכיו נבלות ואינו מדבר בשבח שום אדם ומירגל בפיו בזיון של ת"ח ובזקנותו מוטל ברעב וסופו יורש גיהנם • ודע בני שהתורה נקראת מאכל דכתיב לכו לחמו בלחמי • והעבירה נקראת מאכל דכתיב אכלה ומחתה פיה ה • וההבדל ממאכל למאכל מאכל התורה דהיינו למודה מאכל רוחני היא וכל עוד שאוכל מתאוה עוד לאכול ואינו שבע באופן שלעולם אינו קץ מאכילתה • ומאכל העבירה הוא מאכל גופני וגם אחר שאוכל ושבע קץ באכילתו ומואס כל מאכל שבעולם • והמשל לזה להנחת השלחן וסילוקו • מאכל התורה בשעה שאדם עורך שלחנו לאכול והוא נקי וטהור ונחת שלחנו מלא דשן יאדם

ד סגור: ה פסוק סוף במשלי ומונה מבהעי קרח בגשון נקי:

זייא זענין פטור פון תורה זענין זייא חייב צוא שטיצען זייערי מאנן אונ זייערי קינדר זאלען לערנין הערט דאס זייא גרעכנט גליך וויא זייא לערנן: נקוט דעם כלל נעם דיר דער וואס ווארפט איין מום אין לייט אונ זוכט אויף זייא זינד זאלסטו וויסן אז ער איז פול מיט עבירות אונ נעמט זיך טרייסטונג דער מיט וואס ער זאגט עס איז דא פיל לייט אזעלכי • אונ דער וואס לובט אמענטשין צווישן אגעזעלשאפט וואס דארט זיצט איינר וואס האט יענם פיינט אין זיין כוונה איז דר שונא זאל עס הערן אונ זאל פאר קערן צוא גנאי אונ זאל רעדין אויף אים שלעכטי רייד • דער טוט מעשים פון זמרי אונ האפט שכר וויא פנחס אונ זאגט איך האב גמיינט אים צוא לובין • ואם אז זעהסט אמענטש איין כעסן זאלסטו וויסן אז דיא גאוה איז דאס גורם אונ די שכינה איז ביא אים נים חשוב אונ זאלסט מיט אים ניט האנדלן • אמענטש וואס איז תמיד טרויעריג זאלסטו וויסען ער האט ווייניג בטחון אונ זאלסט ניט וואנען אין זיין שכונה • אמענטש וואס שפעט אום די רייד פון די חכמים דר ווייטר זיך פון אים אונ זאג אן דייני קינדר אז זייא זאלן ניט איבר גיין אויף דעם אורט • ואם אמענטש וום ער רעט לשון הרע הט ער געווים פיל בלוט פר גאסין • אמענטש וום איז איין אכזר אונ איין קמצן זאלסטו פון אים ניט בעטין ער זאל זיך דר בארמין איבר דיר • אמענטש וום איז אלץ איז מטמא ביי זיין לעבן אזו ווי נאך זיין טוט • אויף אים האבן אונזרי חכמים ז"ל גזאגט אז ער איז ניט מקבל פני שכינה • אמענטש וואס זאגט ליגן רעד ניט מיט אים • אמענטש וום האט איין עזות מצח לייד זייני קללות אונ זיין זידלן ווארום אז דוא וועסט אים ענטפרין וועט ער דיך נאך מער מבזה זיין • אמענטש וואס פאר ברענגט זייני טעג אין טרינקען אונ אין שלעכטי תאוות •

ואדם מתאוה לאכול כל מאכל שיביאו לפניו כי מחמת רעבו לא תשבע עינו · ומאכל הזנות ושאר עבירות בשעת סילוק השולחן שהוא מלא קליפות ועצמות ומאוס מהמרק הנשפך בו ואדם קץ לראותו ומואס בכל מאכל · כך הרשעים אחר שעושים העבירה ושבעים ממנה מיד מואסין בה · וזהו שאומרים רז"ל רשעים מלאים חרטות · והטעם שמיד שמלא תאוותו יצרו מסתלק ממנו ועולה למעלה לקטרג עליו ובאותה שעה רואה בדופי המעשה שעשה ומתחרט עד שיחזור יצרו בקרבו להזיר להחטיאו· לא כן הצדיקים האוכלים לחמה של תורה דכל עוד שאוכלים ממנה מתאוים עוד לאכול ואינו שבע · והטעם שכל עוד שאוכל אותו לחם כל פרוסה ופרוסה שאוכל דוחה ומגרש חלק מיצרו לחוץ כי התורה כסם המות ליצר הרע ונשאר הגוף פנוי ממנו בבחינת הרוחניות ואין שביעה ברוחניות כי ראשון ראשון מסתלק למעלה להליץ בעדו לפני המקום · אוי לאדם המחליף לחמו של תורה בלחם עצבים · אוי המחליף תענוגים רוחניים בתענוגים גשמיים המתהפכים לזבל · אוי העוקר נטיעות של ג"ע לנטוע כאן גנות ופרדסים · אוי המוכר חלקו של עוה"ב לקנות כאן חצרות ומקומות · אוי לגוף המתלבש מגז כבשים ועזים וממשי תולעים ואינו מתלבש בחלוקא דרבנן ו · אוי המכבד ביתו מן הזבל ומכל השרץ השורץ על הארץ ואינו מכבד גופו מן העבירות · אוי הקונה בממונו כלי זיין להשחית נפשו אוי לכים שמלאה לעולם והנה מתרוקנת לעמלי תורה ולפדיון שבוים ולשאר מצות · אוי המבקש יישוב לגופו ואינו מבקש יישוב לנפשו · אוי שוכן במשכנות און ואינו שוכן בבתי מדרשות · אוי לבית שכליו חדשים מבלי הכנסת אורחים בתוכו · אוי לבית שחלונותיו פתוחות לשוק של זונות · אוי לבית שספריו חדשים מבלי לומד בהם · אוי לבית שתבואותיו מלאות מבלי תת מהן לנדוניות היתומות · אוי המשתדל בנשואי בניו ובנותיו ואין משתדל בנשואי גופו בנפשו · כלומר לעשות החומר צורה · אוי המגרש אויבים מביתו ואינו מגרש אויבי הנפש מעליו · אוי הבונה היכלות לגוף ואינו בונה היכלות לנפש · אוי המחליף שמיעות קול שירי המלאכים בשמיעת שירי עגבים · אוי לחצר שכל שכניו כלם עמי הארץ · אוי לעיר שראשיה נערים ועמי הארץ ואכזרים וכל העם זוכרים מהם עונות נעורים · אוי הממית עצמו בידו ע"י עונותיו · אוי הממית בניו בחטאיו · אוי המכין צדה לדרכו גפרית ומלח וחרון אף · אוי הלומד אומנות להשביע גופו ולהרעיב נפשו ז · אוי לעיר שיושביה מועטים ומחלוקותיה מרובים · אוי לעיר שיושביה מרובים ולומדיה מועטים · אוי המכיר כל דרכי עירו ואינו מכיר דרכי תורתו · מכיר דרך ביתו ואינו מכיר דרך בית תפלתו · אוי מכיר ומכבד מי שהולידו ואינו מכיר ומכבד למי שבראו · אוי משביע נפשו מלחם ומרעיבה מתורה · אוי למטה ששוכבים עליה כל הלילה · אוי ללילה שאין עוסקים בה בתורה שאין רינה של תורה נשמעת בה כי אם בקול צוחה על היין · אוי ליום כשמוציא אורו להאיר

ו הוא לבוש גשמי לנשמה לאחר המות : ז פירוש רק לאכול ולשתות ולזנות וכו׳ הרעיב נפשו מכל טוב לעולם הבא :

אלי עבירות וואס קומן אים צו האנדן לאזט ער זייא ניט אוועק אונ ער רעט ניט אין שבח פון אשום מענטש אונ איז מבזה תלמידי חכמים אונ אוף זיין עלטר וועט ער ליידען הונגר אונ גיהנם · אוי ווייא איז צוא דעם וואס פאר בייט דיא תורה וועגין ברויט · ווייא דעם וואס פאר בייט דיא תענוגים רוחניים מיט דיא גראבי תענוגים · ווייא צוא דעם וואס פאר קופט זיין חלק עולם הבא וועגין עולם הזה · ווייא צוא דעם גוף ווס קליידעט זיך שיינע קליידר אונ קלייד ניט אן זיין נשמה · ווייא צוא דעם וואס ריינינגט זיין שטוב אונ ריינינגט ניט זיין גוף פון עבירות · ווייא צוא דעם וואס מיט זיין געלד פאר דארבט ער זיין לייב · ווייא איז צוא דעם וואס זוכט רוהע צוא זיין גוף אונ ניט צו זיין נשמה · ווייא צו דעם ווס קומט ניט אין בתי מדרשות · ווייא צוא דעם וואס זייני ספרים זענין נאיי דאס קיינר לערינט אום זייא ניט · ווייא צוא דעם וואס פאר טרייבט זיין שונא פון הויז אונ פאר טרייבט ניט פון זיך דעם יצה"ר · ווייא איז צו דעם הויף וואס אלי זייני שכנים זענין עמי ארצים · אוי ווייא צוא דר שטאט ווס אירי ראשים זענען יונגע לייט אונ עמי הארצים אונ אכזרים · ווייא צו דעם וואס טייט זיך אליין אונ זייני קינדר דורך זייני זינד · ווייא איז צוא דעם וואס גרייט זיך אן שוועבל אונ פעך אונ גרים צארן · ווייא צו דער שטאט וואס אירי מחלוקת איז פיל · ווייא צוא דער שטאט וואס אירי לומדים זענין וויניג · ווייא צוא דעם וואס דער קענט ניט דיא רייד פון זיין תורה · ווייא צו דעם וואס דער קענט ניט אונ האלט ניט ערליך דעם וואס הט אים בשאפן · ווייא צוא דעם וואס מאכט זיך הונגריג פון תורה · ווייא צו דעם ווס ליגט אגאנצי נאכט · וויי דעם חכם וואס ניצט מיט זיין תורה · ווייא דעם בעל מלאכה וואס פר זעצט זיך אויף זיין מלאכה אן

לכל עושה רשעה ולא לעוסקים במצוה · אוי להכם שמשתמש בתורתו · אוי לבעל מלאכה שבוטוח בזרועו · אוי לרופא המבקש עשירים ולא עניים ונהר רפואות בלי צורך לייקר הסמנים אוי לסוחרים יוצאים כל היום בעסק סחורתם ולא בסחורה של תורה · כי טוב סחרה מסחר כסף · אוי לאב ואם השותקים מרשעת ילדיהם באמרם קטנים הם · אוי לבחורים שימי כחם מוציאים לריק · אוי לזקנים שבאו לכלל זקנה ואין מזכירים מיתה בפיהם · אוי לאדם האומר שלום עלי נפשי ואינו מצטרף בשום צרה עם הצבור · אוי לאדם שמשמח בגדולתו · ואוי ואבוי למי שהוציא כל ימיו בהבל וריק ומת בלי תשובה · אוי לאיתו גוף שיאכלהו תולעה ויתלבש בבושה וכלימה כגליסא · ונפשו עומדת נזופה וזעומה · אוי לאותו בושה · אוי לאותה כלימה :

פרק יא יום המעונן ויום הגשם נפשו של אדם עגומה עליו · בראות היום חשוך ומעורבב מקול הגשם וקולות וברקים ומרמס בטיט חוצות · ואע"פ שיודע דכל זה להביא חיים בעולם שיורד הגשם להגדיל התבואות ולהפריח אילנות ולעשות ציצין ופרחים ואח"כ חוזר השמש זורח על הארץ כמו שהיה ועכ"ז דואג ומתעצב בשעה שחשבה נפלה על ארעא · ככאן יחשוב האדם הצער והדאגה שישיג לו בבא ימי הרעה ימים המתקרבים למיתה ובפרט שישיג היום ממש שבו יפטר מן העולם · שהוא יום חשך ואפלה צלמות ולא סדרים ותופע כמו אופל · מה דוחק וצרה וצוקה ויגון ואנחה ירגיש נפשו מאין הפוגות · לכן לצאת מאפלה זו לאור גדול אין אור אלא בעסק התורה שנקראת אור שנאמר כי נר מצוה ותורה אור ויאיר בלכתו מן החיים לחצר מות ובשכבו בקבר כזוהר המאירים · תדע שהרי אדם ישן על מטתו בלילה וחולם שמש זורח על הארץ ורואה אור גדול ונפשו שמחה ומתענגת באור זה כאילו הדבר בפועל ממש · הלא תראה בחוש הראות האור הנולד מן התורה כשאדם מחדש איזה חדוש בתורה נכנס שמחה בלבו כדכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב וכתיב ושמחת בכל הטוב ואין טוב אלא תורה כארז"ל במדרש ע"פ זה· וטעם שמחת הלב משום שאור התורה שלמד וחידש נכנס שם ומאיר · באופן שהתורה כנר להאיר לנשמה לשמחה וסמך לדבר נר ה' נשמת אדם · ירצה נר ה' שהיא התורה להאיר לנשמת אדם · וכשם שע"י האור יכול האדם לעשות כל צרכי גופו להקרינו התועלת ולהרחיק הנזק ולהציל עצמו מפח יוקשים ומלפול בשוחה עמוקה כך התורה מאירה עיני האדם להציל נפשו מני שחת לראות באור החיים ותלמדתו להועיל לבקש הדברים

אשום בטחון אוף גאט · וויא צו דעם רופא וואס גייט נאר צו איין עושר אונ ניט צום ארום מאן · וויא צו דיא סוחרים וואס גייען איין גאנצן טאג אין עסק פון זייער סחורה אהן תורה אונ מעשים טובים · וויא צוא פאטר אונ מוטר וואס לאבין פון דעם רשעת פון זייערי קליינע קינדר · וויא צוא דיא יונגי לייט וואס פאר ברענגין נאר זייער כח אוף נישט · ווי א צו דיא וואס ווערן שון גאנץ אלט אונ דר מאנין זיך ניט דעם טוט · וויא צו דעם וואס זאגט עס וועט מיר זיין שלום אונ איז זיך ניט מצרף מיט דעם צבור אין קיין שום צרה · וויא איז צו דעם וואס פאר ברענגט אלי זייני טעג אין נארישקייט אונ שטארבט אן תשובה · וויא איז צוא דעם גוף וואס ווערים ווילין אים עסין אונ וועט לייזן שאנד אונ זיין נשמה וועט שטיין בנזיפה. וויא איז צו דער בושה · וויא איז צו דער שאנד :

פרק יא יום המעונן דעם וואלקענדיגן טאג ווען רעגין גייט איז דר מענטש אביסעל אין מרה שחורה וויל דער טאג איז רעגין אונ דונערן אונ בליצין האטשע ער ווייסט אז דער רעגין טוט מאכן וואקסין תבואה אונ פירות אונ בליאונג פון בוימר אונ דער נאך קערט ווידער דיא זון אונ שיינט אוף דער ערד פון דעסט וועגן איז ער פארט טרויעריג אין דר צייט פון וואלקינס · מכאן פון דאנן גהער אמענטש זיך אראיה נעמין צוא טראכטן דעם צער אונ דיא דאגה וואס וועט אים גרייכן אז דיא טעג וועלין קומען וואס זענין נאהענט פאר זיין טויט · ובפרט דער טאג וואס ער דארף אין אים שטארבן גיהער ער דאך פאר שטיין וואס פאר איין טרויערקייט אונ זיפצונג וועט זיין נשמה פילן דענמאלט לכן כדי ער זאל ארויס גיין פון דעם דאזיגען פינסטרקייט צו ליכט איז נאר דורך תורה לערנין וואס זיא ווערט גרופן ליכט אונ מעשים טובים אונ צדקה אונ זיא וועט לייכטן צוא דעם מענטש אויך אז ער וועט ליגען אין קבר וויא דאס ליכטיקייט אונ גלאנץ פון הימל · הלא פאר וואר דוא קענסט פילען דאס ליכטיקייט פון דער תורה דען אז אמענטש איז מחדש עפיס אין דער תורה קומט א שמחה אין זיין הארץ וויל דיא תורה וואס ער האט מחדש גיווען גייט אין זיין

הארץ

הנזהרים הבריאות לנפשו ולגופו לעבודת בוראו שלא יפול בו מקרה החולאים המבטלו מלעבוד שערי התורה מזהירה מזה תאכל ומזה לא תאכל כי מכל מאכל המזיק הבדילתו מלאכלו כדופא זה העומד על הארם לאמר למה תאכל מאכל זה כי מזיק הוא כך התורה מרחיקתו ממאכל המזיקו ומקרבתו למאכל הנותן בריאות לנפש ולגוף · וכן תורה שבעל פה ג"כ · (עיין בהרמב"ם הלכות דעות ובראשית חכמה בחופת אליהו שקיבץ דברי רז"ל אל מקום א') ומזכיר שם הדברים שדברו לתועלת בריאות האדם מה יעשה ואיך יעשה תראה משם ובזה תדבק נפשך בשתי תורות בראות חבתם עליך להדריכך בדרך החיים ולהבדילך מדרכי מות · ותראה עוסקים בתורה מדוכים ולבושי סחבות מלובשים דע מעמו של דבר כל דבר נחמד ויקר הערך ותאוה לעינים מכסים אותו כן העינים וחופים עליו מפה בלויה ומבוזה כדי שלא ישלוט בו עין הרע אבל מי שיש בו דעת ומכיר בהפץ המכוסה במפה בלויה זו מתאוה להיות כאותו דבר נחמד ויקר הערך אע"פ שיהיה מחופה בשק ואפר כי בבא במקום שאין עין הרע שולט בו כזרעו של יוסף א דהיינו לעתיד מסיר המכסה מעליו ומאיר שבעתים כאור החמה · ומשם נולד שרשע עם הארץ פוער פיו כגמל ומוציא ריח רע כצואה מפיו ומבזה ת"ח · כי אין נפשו הבהמית משיגה לראות כי אם הלבוש הקרוע שעליו ולא החפץ היקר שמכסה עליו · ובזה רואה הרשע עצמו בבגדי שש וארגמן ולת"ח בבגד קרוע מתחזק לצעוק עליו ככלב וטומאת יצרו אשר עשה חלודה בנפשו הגדיל סמיות בעיניו מלראות מה שתחת לבושי רקמתו שהוא גוף נגוף משולל מכל טוב דומה להמת מלאה צואה בחייו ובמותו לכלב מוסרח מלא תולעים יוצאים מלשונו ונכנסים בטבורו · ודע שבכל זמן שמתמרק הגוף ע"י עסק התורה מתגדל אורה של נשמה · כסכין זה כל זמן שמשחיז במשחזת מתמ־ק החלידה שעליו ומתגלה צחצחות אור בהירותו. כך ת"ח כשממרק ומחליש כחו ע"י עסק התורה שנקראת אש דכתיב הלא כה דברי כאש וכתיב אש דת למו מתגלה אור שבנפשו עד שמכח המירוק מתגדל כ"כ אור שלה עד שמגיע למדרגת נשמה ורוח וכל מדרגה ומדרגה להשיג צריך מירוק יותר גדול כנודע · ואם יש ת"ח מבזים אותו ליצני הדור מטעם שהוא מכוער או בעל מום ומקילים בכבודו עד בוש על שהוא בזוי בלבושו אל ישים לבו לדבר הזה בשומו נגד עיניו דכל זה בעולם עובר ובזמן קציב ואח"כ הולך אל המעלה לשלוט על ש"י עלמות דכתיב להנחיל אוהבי יש ורבי רבבות של מלאכים עומדים לשרתו וכתר תורה ומע"ט

א כמו שדרשו ז"ל בפסוק עלי עין שאין עין הרע שולטת בזרעו של יוסף :

הארץ ארויין · אונ אזו וואל וויא דורך דאס ליכט קען דער מענטש זיך מציל זיין פון שטרויכלונג אזו אויך דיא תורה מאכט לייכטן דיא אוגין צוא מציל זיין פון גיהנם אונ צוא זעהן אין די אייביגע ליכט אונ לערינט אים דיא זאכין וואס ברענגין שטארקייט צוא זיין נשמה אונ צוא זיין גוף צוא דיא רייניקייט פון זיין בשעפר · שערי דיא תורה איז מזהיר דאס זאלסטו יוא עסין אונ דאס ניט ווי א דאקטער זאגט אן דעם חולה דאס אונ דאס זאלסטו ניט עסין ווארום עס וועט דיר שאטין אזו אויך דיא תורה דער ווייזערט אים פון אזו איין עסין וואס שאט · אונ זיא גינעהנט צוא אים אזו איין עסין וואס איז גיזונד צו זיין נשמה אונ צוא זיין גוף · אונ אזו דוא וועסט דאס גידיינקין וועסטו זיך בהעפטין אין תורת שבכתב אונ אין תורה שבעל פה דוא וועסט זעהן דאס זייא מאכין דיך טרעטין אין דעם וועג פון לעבין אונ ראטין דיך פון טויט · ואם אונ וואס דוא זעסט לומדי תורה טראגין גילאטעטע קליידר · דער טעם איז ווען א טייערי זאך פאר דעקט מען אפטער מיט איין גימיינע דעק עס זאל דרינן קיין עין הרע ניט שולט זיין · אבער דר וואס האט שכל פר שטייט וואס ליגט אונטר דער דעק אזו אויך דער ת"ח לעתיד לבא וועט ער אפ טאן דיא דעק פון זיך אונ וועט לייכטין זיבען מאל זיבען וויא דיא ליכט פון דער זון · ומשם אונ דער פון קומט עס אז דער רשע וואס לייקענט אן גאט ב"ה עפינט זיין מויל אונ איז מבזה דיא ת"ח ווארום ער זעהט נאר די צוריסענע קליידר וואס אויף אים איז אבר נים דיא טייערי כלי וואס איז אונטר דער דעק · ואם אונ אויב עס איז דא איין תלמיד חכם וואס דיא לצים זענן זיא מבזה מחמת ער איז נים קיין שיינר מענטש אדער איין בעל מום אדער ער גייט אין גימיינע קליידער זאל ער נים טאן זיין הארץ דער צוא דען ער זאל דיינקן דאס אלץ איז דאך אויף דער דאזיגער וועלט וואס זיא איז גאר אויף א קורצע צייט אבער דער נאך וועט ער קימן צום אייביגין לעבין אונ ער וועט האבין דרייא הונדערט אונ צעהן וועלטין אונ דיא כרוי פון תורה ומעשים טובים וועט אויף זיין קאפ זיין אונ דיא שכינה וועט רוען אויף אים אונ

בראשו כארז"ל צדיקים עומדים ועטרותיהן בראשם ושכינה לידה ע"ז ופניו מבהיקים וכאורים מסוף העולם ועד סופו והליצנים יראו ויבושו וילכו לחרפות · וזהו משל לאדם שאמרו לו אם תסבול כמה ימים בזיון לצאת בשוק בלבושי הבירסקי ב ופניך מפוחמות גם אוילים יצחקו בך ובמלאות הימים האלה תהיה בעושר רב וכבוד גדול · שאין ראוי לאיש זה לחוש על הבזיון שסובל בימים קצובים נגד המעלה הנמשכת אחר כך מעלה שאין למעלה ממנה ותמידית · ואדרבה ראוי שישמח מאותו בזיון כיון שגורם לו המעלה · גם הת"ח שמבזים אותו אין ראוי שיצטער על הבזיון שסיבל בערך השכר והמעלה שעתיד לקבל בעבור שסבל הבזיון ולא פירש מן התורה · ואם יראה הת"ח עמי הארץ מתחרטים על שעבר שלא עסקו בתורה ועגמה נפשם עליהם על זה ומתאוים להדבק עם ת"ח לשמוע תורה מפיהם ומחזיקים בידם שילמדו בעבורם לחלוק עמהם כזבולון עם יששכר אז הת"ח חייב לכבדם ולהתבייש מהם כדי להודאות שמורים להם כבוד · אמנם אם העמי הארץ אין נוהגים כבוד בת"ח כראוי ואין כהם שום תועלה ואדרבה מבזים בעיניהם התלמידי חכמים ומתאכזרים עמהם אז התלמיד חכם אל יחניף לתת להם שום כבוד בעולם משום שמחזיק ידי עוברי עבירה ומרגיזי אל אלא אדרבה יחשבם כבהמות וכאלו יושב בתוך ארוות סוסים שאין האדם מתבייש מן הסוסים כלל להלוך יחף או בלי גלימא או לדבר בקול רם או כיוצא מהדברים אלו שצריך האדם לנהוג מפני כבוד הבריות · וכשיראו עמי הארץ שבעיני התלמידי חכמים חשובים הם כבהמה יחזרו בהם וישתדלו על בניהם שילמדו תורה · והנשים הארורות בראותם בשפלות בעליהן שבעיני תלמידי חכמים הם נחשבים כבהמות ונמנעים מכל כבוד שבעולם גם המה יעזרו מיד בעליהן על בניהם שישתדלו ללמד להם תורה מפני הכבוד שיש ללומדי תורה · גם בראותן בשפלות עם הארץ ובכבוד התורה יחשבו בעת הזיוג בתלמיד חכם שיהיה הולד הנוצר כמוהו כרבי יוחנן שהיה יושב בשערי טבילה כדי שיחשבו בו הנשים העולות מן הטבילה כדי שיהיו להן בנים חכמים ויפים כמוהו · וכל המחניף את עם הארץ שאין מכנו שום תועלת בעולם ואדרבה מבזה תלמידי חכמים מביא רעה לעולם ומשפיל כתרה של תורה ומכבה את אורה ואין לו חלק לעולם הבא והעון הזה מביאו בעולם הזה שיצטרך לעם הארץ ויצפה ממנו תמיד ויצא מאצלו בידים רקניות · והנני מודיעך בפעם הזאת טעם ששמעתי מעם הארץ אחד למה העמי ארצות שונאים לתלמידי חכמים משום שתלמידי חכמים מונין לנו כבהמות לכן אנו שונאים לתלמידי חכמים וראיה לדבר שאין מתערבים עמנו לאכול ולשתות ולדבר ואין מגלים לנו סוד מסודותיהם ואין מתיעצים עמנו לשמוע

ב מזומנתו לעבד עורות :

זיין פנים וועט לייכטן פון איין עק וועלט ביז דער אנדרר אונ דיא לצים וועלין פר שעמט ווערן · וזהו דאס איז א משל צוא איין מענטש וואס מען זאגט אים אויב דוא וועסט ליידין עטליכע טעג בזיון דיא נארנים זאלין שפעטין אויס דיר וועסטו קומע צוא פיל עשירות אונ גרוים כבוד · נוא בדארף דער מענטש דאך בוודאי ניט זארגין אויף דעם וואס ער וועט ליידין דיא עטליכע טעג אקעגין דער מעלה וואס ער וועט דער נאך האבין · ואם אונ אז דער ת"ח וועט זעהן דיא עמי הארצים האבין חרטה דרויף וואס זייא האבין פריער קיין תורה ניט גילערינט אונ גלוסטין צוא בהעפטין זיך מיט דיא ת"ח צו הערין תורה אונ געבן פרנסה די ת"ח זייא זאלין לערנין אונ זאלין זיך מיט זייא טיילין מיט דעם שכר וויא שבט זבולן מיט שבט יששכר · דענסמאלט איז דער ת"ח זייא מחויב ערליך צוא האלטין אונ אפ געבין כבוד צו זייא : אמנם אבער אז דיא עמי הארצים זענין ניט נוהג כבוד דיא ת"ח אונ דיא ת"ח האבין פון זייא קיין שום הילף ניט אונ זענין נאך מבזה אין זייערע אויגין זאל דער ת"ח זייא ניט חנפנען דאס ער זאל זייא קיין שום כבוד ניט אפ געבין ווארום וונסט הייסט גלייך וויא ער שטארקט דיא וואס טוען עבירות אונ דער צערינען גאט · אונ אז דיא עמי הארצים וועלין זעהן אז זייא זענין גירעכינט וויא נישט אין דיא אויגין פון דיא תלמידי חכמים וועלין זייא חרטה האבין אונ וועלין זיך משתדל זיין אז זייערי קינדר זאלן לערנן תורה · אונ דער וואס חנפת איין ע"ה וואס פון אים איז ניט דא קיין הילף צו דיא ת"ח דר ווארפט אראפ דיא קרון פון דער תורה אונ פאר לעשט איר ליכט אונ זיין עונש איז ער זאל אן קומן צוא דעם עם הארץ אונ וועט האפין צוא אים ער זאל אים געבין אונ ער וועט פון אים ארויס גיין מיט ליידיגי הענט · והנני איך האב גיהערט פון איין עם הארץ פאר וואס דיא עמי הארצים

עצה ממנו וכאלה מדברים אלו • ואני השבתי לו תדע למה תלמידי חכמים שונאים לעמי הארץ וחשובים בעיניהם כבהמות משום שאינן מתערבים עם תלמידי חכמים ללמוד מהן ואין מרבים עמהם בטובת הנאה כדי שידברו עמהם ואין מגלין מחשבות שבלבם כדי שתלמיד חכם יתקנם ואין מתיעצים עם ת"ח לשמוע עצה מהן למען לא יכשלו בשום דבר מדרכי השם ואין באים לאכול עמהם כדי שילמדום מנהגי סעודה וברכותיה. ומטעם זה תלמידי חכמים מונין לכם כבהמות • ועוד אמרתי לו אין תלמיד חכם יכול להתערב עם עם הארץ אפילו יהיו בבית אחד. משום שטבע כל אחד מובדל מחבירו כהבדל האור מן החושך וכשם שמים מתוקים ומים מלוחים וסרוחים בגוף אחד ואינם מתערבים זה עם זה כאומרם רז"ל(במד' פ' קרח ד'רמ"א ע"ב)וז"ל ברא הקב"ה באדם מלא הסיט ג׳ יש בו כמה מעיינות ואינם מתערבים זה בזה מי עינים מלוחים מי אזנים שמנים מי החוטים סרוחים מי הפה מתוקים • מפני מה מי עינים הם מלוחים שבזמן שאדם בוכה בכל שעה מיד היה מסתמא אלא על ידי שהם מלוחים פוסק ואינו בוכה • מפני מה כי אזנים שמנים שכשהאדם שומע שמועה קשה אלמלא תופשה באזניו מתקשה ומת ומתוך שהם שמנים מכנים בזו ומוציא בזו • מפני מה מי החוטם סרוחים שבזמן שאדם מריח ריח רע אלמלא מי החוטם סרוחים שמעמידין אותו מיד מת • מפני מה מי הפה מתוקים כי פעמים שאדם אוכל אכילה ואינה מתקבלת בלבו אם אין מי הפה הם מתוקים אין נפשו חוזרת • ועוד לפי שקורא בתורה דכתיב בה ומתוקים מדבש ונפת צופים לפיכך מי הפה מתוקים עד כאן לשונו לענייננו • הרי שכשם שיש מימות מחולפים בגוף האדם ואינם מתערבים זה עם זה משום שכל אחת מובדלת מחברתה בדבר אחד ואם יתערבו יפסידו את הגוף ולא יהיה לו קיום וימות כך אי אפשר לת"ח שיתערב מדותיו למדותיו של עמי ארצות אפילו יהיו בבית אחד שאם יתערבו נמצא שהמה מתערבים מים מתוקים עם מים מלוחים ושמנים וסרוחים ויפרד העולם • עוד אמרתי לו הנני מודיעך קושט דברי אמת למה עם הארץ שונא ת"ח משום שטבע האדם להיות מקנא בטובת חבירו והקנאה מביא השנאה וביודעם עמי ארצות שת"ח עוסקים בדרכי אל ומובטחים לטובות הגנוזות לעולם הבא • ואף עמי הארצות שאין בהם דעת כדי להבחין בזה אע"ג דהוא לא חזו מזלייהו חזו ומשם יוצא הקנאה ונולד ממנו השנאה • ועוד שונאים ת"ח בראותם שת"ח מואסים בדרכיהם ובכל מעשיהם ובזה אינם חשובים בעיניהם לכלום עד שאין מוסרים סוד לעם הארץ ואין ממנים אותו אפוטרופים על היתומים ואין מלוין עמו בדרך שעל הייו לא חס כ"ש על אחרים כארז"ל ובראותם כך מרבים בשנאה עם ת"ח • עוד שונאים לת"ח ביודעם שת"ח מכירים ויודעים בעבירות שבידם ובהרהורי עבירות שבלבם ובדרכיהן החשוכים שהולכים כל היום ובתחבולותיהן ומחשבותם הרעים שחושבים תמיד לעשות ובראותם שיודעים בגנותן נופל בהם השנאה • ועוד שונאים אותם בראותם עצמם משוללים מכל חכמה לא עצה ולא תבונה ולא דעת ביראת ה' ות"ח משכילין בכל חכמה לתורה ולתעודה ובקיאין אף בחדרי סעודה ויודעים ומכירים מהדברים שבעולם אשר תחת כל השמים מסגולת האבנים והאילנות והצמחים ומבהמות חיות ועופות ומדגי הים וכיצד הויות כל אחד ואחד וטבע המוטבע בכל דבר ולמה נברא ולאיזה דבר מועיל וכיצד הנהגתם וחכמות אין חקר

ג פירוש סיטור קטן

האבין פיינט דיא תלמידי חכמים וויל דיא ת"ח האלטין אונז פאר נישט דרום האבין מיר זייא פיינט וויל זייא מישן זיך ניט מיט אונז צוא עסין אונ טרינקן אונ ריידין מיט אונז אונ זענן אונז ניט מגלה זייערי סודות התורה • האב איך געענפערט דאס איז וויל דיא ע"ה מישן זיך ניט מיט דיא ת"ח זייא זאלן הערין פון זיי תורה אונ אפ צו לערנין זיך פון זייערי גוטע מדות • אונ אויך איין ת"ח קען זיך ניט מישן מיט איין עם הארץ אפילו זיי זאלן זיין אין איין הויז וויל זייער נאטור איז פערשידן ווי ליכטיקייט פון פינסטערקייט • וכשם אונ אזו וויא דאס שפאייעכץ פון מויל אונ דיא טרערין פון די אויגין אונ די אומרייניקייט פון נאז איז איטלעכם אפ געשייד פון דעם אנדרין : אזו איז ניט מיגליך צו איין ת"ח אז זיינע מדות זאלין פאר מישט ווערין מיט דיא מדות פון עמי הארצים אפילו זיי זאלין זיין אין איין שטוב • עוד נאך האב איך אים געזאגט איך וועל דיר מודיע זיין דעם אמת פאר וואס איין עם הארץ האט פיינט איין ת"ח וויל דיא טבע פון מענטש איז מקנא זיין אן זיין חברים גוטס אונ קנאה ברייננט פיינט שאפט אונ וויל זייא ווייסין אז דיא ת"ח זענין עוסק אין גאטס דינסט אונ זענין מובטח צו האבין עולם הבא אונ זענין קלוג אין אלע חכמות אונ קענין אלע זאכין פון דער וועלט וואס זענין אונטער דעם הימעל דיא סגולות פון טייערע שטיינער אונ ביימער אונ שפראצונג אונ פון בהמות חיות אונ עופות אונ פיש אונ ווייסין דיא טבע פון זיי אונ צו וועלכיר זאך עס העלפט

עד שמדבר למעלה מהשמים ובראיהם לכן שונאים אותם ליקח חוזק לעצמם לכסות על חסרונם. גם שונאים אותם כדי להתרחק מהם שלא ימחו בידם מלעשות רצון יצרם · וגם נולד השנאה מחמת קנאה איך מוצאים עצמם מלאים עבירות ות"ח תורתו שומרה לו כארז"ל תבלין ליצר הרע היא התורה ועל הקנאה הזאת שונאים אותם · ודע שלעולם העמי ארצות מבקשים תועה על ת"ח ומדברים עליהם מהרופי וכשמעם איזה דבר גנאי על ת"ח מחזיקים לקיימו עליו ובכל מה שיכולים לבזות מבזים אותו כי יצרם מפתה להם על זאת כדי להרבות להחטיאם בשומו בלבבם הרי ת"ח יודע בכבודו של מקום ומורד כ"ש אתה יעונשך מועט או ולא כלום משא"כ ת"ח שידע ומורד · ותראה עמי ארצות מחזיקים לת"ח שהוא אינו מכיר בשום דבר ולעצמם מחזיקים שהם יודעים ומבינים מעשה אדם ותחבולותיו · וכל זה אינו אלא כ"א מהעדר דעת שבהם שאין להם דעת להבחין אם יודעים אם לא יודעים · וכיון שכן כל מה שמדברים וכל מה שהם עושים נחשב בעיניהם וחכמה · וזה טעם אחר ששונאים ת"ה בחושבם שהם משכילים ומבינים לא כן הת"ח ונקל כבודם לעיניהם ובאים לשנאותם · והודה האיש הזה שדברתי לו כל אלה הדברים ונשבע באמת שרוב דבריו אלו היו בלבו וכן בודאי בלב חבריו ומסבות אלו שונאים ת"ח · ובקש מה תקנתו ואמרתי לו שיתדבק כל ימיו בת"ח לשמוע מפיהם וללמוד דרכיהם יישמשם כפי יכולתו הגדולה שמושה וישים נפשו בכפו לכבוד ת"ח ואם שומע נוגעים בכבודם יחלוק עד הכאה ולעולם ידבר בשבחם · וידאג על מה שלא זכה לתורה ובזה יזכה ללמוד מהם דרכי השם לעשות ולקיים וגם יזכה לבנים ובני בנים תלמידי חכמים · ומביאים אותו להיי עוה"ב · וכן קבל עליו לעשות · ויש עמי ארצות חסידים(אשר עליהם אמרו רז"ל ולא עם הארץ חסיד)והם אוהבים ת"ח רודפים אחר מצות מבקשים לשמוע דברי תורה קובעים מדרשים נותנים מכיסם וממונם שיעסקו בתורה בעבורם . אע"פ שרוב מעשיהם טעיות ושבושים משום שאינן יודעים כיצד עשיית המצוה משום שלא למדו עכ"ז נחשבים שוגגים ולא מזידים . ודע שכל מעשיהם הטובים האלו נמשך שנשמתם ם שורש עליון גם נשמתם בעולם הנשמות היו באילן שכנים וסמוכים אצל אלו הנשמות של ת"ח ולכך אוהבים להם כמו שפירשו רז"ל על פסוק ויש אוהב דבק מאח · והטעם שבאילן הנשמות היו נשמותם של האחים רחוקים זה מזה אך בנשמת זה האוהב היו קרובים ע"כ · וכן תראה עם הארץ דבק מאד עם ת"ח אחד דוקא ומהנהו מנכסיו כל ימיו יותר מתלמידי חכמים אחרים אין זו כי אם שנשמותיהם היו כשבת אחים גם יחד באוצר הנשמות · גם יש טעם אחר לאלו עמי ארצות חסידים שהוא מסבה שאביהם בשעת הזווג הרהרו בחסידי ישראל והולד נולד כפי אותה המחשבה כנודע ואילו היו עוסקים בתורה מצד בחירתם היו יוצאים אנשים חכמים חסידים אלא שלא עסקו בתורה אך נשאר בהם רושם המחשבה והם חסידים ומכבדים ת"ח · ויש טעם

אונ הייסן חכמות וואס אן אשיעור . אונ דיא עמי הארצים האבין אנפים וויא בהמות אקעגין די ת"ח דרום האבין זייא פיינט דיא ת"ח · אויך איז דיא שנאה וייל דיא עמי הארצים וויסן אז זייא זענין פול מיט עבירות אונ איין ת"ח היט אים זיין תורה אפ פון עבירות · חדע זאלסט וויסן די עמי הארצים זוכן תמיד פעליר אויף דיא ת"ח אונ ריידן אויף זייא דברי גנאי אונ אז זייא הערין עפים איין גנאי אויף איין ת"ח זאגין זייא דאס איז גיוויס אמת אונ וואס זייא קענין זענן זייא אים מבזה וייל זייער יצר הרע רעט זייא אן דער צוא צוא מאכין זייא זינדיגין · דען ער זאגט זייא דער ת"ח וויסט דעם כבוד פון גאט אונ ווידער שפעניגט מכל שכן איר עמי הארצים אונ אייער עונש וועט גאר ווייניג זיין וייל איר ווייסט ניט דעם כבוד פון גאט · והודה האט דער מענטש וואס איך האב מיט אים גירעט מיר מודה גיוועזן אונ האט גישוואורין אז דאס רוב פון דיא זאכין זענן גיוועזן אין זיין הארץ אונ אזו איז בוודאי אויך אין דיא הערצר פון זיינע חברים אונ מחמת דעם האבין זיי פיינט דיא ת"ח אונ ער האט מיך גיבעטין איך זאל אים דס ראזגי זאגין וואס זיין תקנה איז · האב איך אים גיזאגט אז ער זאל זיך בהעפטן צוא ת"ח צוא הערן תורה פון זייער מויל אונ צוא לערנן זיך זייערי וועגין אונ זאל זייא בדינען נאך זיין יכולת נאך אונ זאל זיך מוזר זיין וועגין דעם כבוד פון איין ת"ח אונ אויב ער הערט אז מענטשן זענן נוגע אין זייער כבוד זיין זאל ער זיך אן נעמן בכל יכולתו אונ זאל תמיד ריידן אין זייער שבח אונ זאל זיך זארגין וואס ער האט ניט זוכה גיוועזן צו לערנין תורה אונ דורך דעם וועט ער לערנן צוא טאן מעשים טובים אונ וועט זוכה זיין צוא קינדר אונ קינדס קינדר ת"ח אונ זייא וועלין אים ברייגגן צום עולם הבא · האט דער עם הארץ אויף זיך מקבל גיוועזן אזו צו טאן · ייש עס איז דא עמי הארצים פרומע אונ זייא האבן ליב ת"ח יאגן

נאך

אחר לעמי ארצות החסידים שהם נשמות מגולגלים אשר בגלגול שעבר כבר עסקו בתורה אבל לא נשלמו במידת החסידות ובאו להשלים כל מה שחסרו ומזומנים לעוה"ב בהשלים עצמם במעשים הטובים האלו בגלגול זה וברוך יודע הנסתרות · ויש טעם שפעמים יש עמי ארצות מקנאים במעלות הת"ח וחכמתם וכיון שרואים שאינן יכולים לעסיק בתורה להגיע למעלתם מתדבקים במה שיכולים לעשות להדמות להם לנהוג בחסידות כפי דעתם ומבקשים לשמוע תורה ולרדוף אחר המצות ולקבוע מדרש שילמדו במקומו ומהנה ת"ח כמדובר ומתחרטים על מה שלא למדו תורה ומתאוים שיהיו להם בנים עוסקים בתורה ומוציאים ממון עליהם על זה גם לאלו אשרי חלקם.ולהכיר בהם מאיזה סבה מהנזכרות הם חכידים אם מסבת שהיו שכנים עם נשמותיהם של תלמידי חכמים באוצר הנשמות או אם מסבת שאביהם הרהרו בחכידי ישראל בשעת הזווג או אם מסבת שהם נשמות מגולגלים ובאו להשלים מה שחסרו או אם הם מסבת קנאה· דע שעמי הארצות שמקטנותם אהבו ת"ח הוא מסבת שהיו שכנים בהיכל הנשמות · ואותם שבהמשך זמן קנו אהבה עם ת"ח והולכים בדרכי השם הוא מסבת שאביהם הרהרו בחסידי ישראל בעת הזווג והמחשבה טובה פעל שחזרו בהם · ואם תראה שקונים חסידות ודרכי השם מיראת העונש דע שהם חסידים בעבור שנתגלגלו להשלים מה שחסרו בגלגול שעבר וכיון שכבר קבלו עונש יראת העונש טמון בנפשם ומתיראים ומבקשים להשלים עצמם. כדי שלא יחזרו לעונשם · ואם מתפארים בחסידותם ובמעשיהם הטובים שעושים ד"ע שהם מסבת קנאת הגדולה והמעלה וכיון שכן בהגיעם לדמיון מעשיהם של ת"ח וחושבים שהגיעו למדרגתם מתגאים ומתפארים עצמם באמרם כלנו שוין · ונחזור למעלת התורה ונדבר בחכמת החכמים שנגלה להם תעלומות חכמה ויודעים ומכירים בכל מה שברא הקב"ה בעולמו ובקיאין בכל · ולא מבעיא חכמי התלמוד שגדלה מעלתם ממלאכי השרת אלא אפילו החכמים שבכל דור ודור · ואכתוב לך קצת דברים סגוליים מענין בריאות משונות בטבעם ובהולדם הבאים מפוזרים בספרים כדי שתראה בעיניך שלא נעלם מהם דבר · חוץ מהדברים הבאים בתלמוד ובמדרשים שאיני כותבם כי ידועים הם ואיני מביא מהם כי אם קצת שנראים נעלמים ואינן מפורסמים לכל · מי שבלע עלוקה כדי שישליכנה יקחו פשפשים ויתנו אותם על אש ויפתח פיו ויקבל אותו עשן ויפול העלוקה · במקום שיש נמלים יניח אגודת אזוב במקום שהם או ירק עפר גפרית ויברחו כלם · מי שנשכו עקרב ימית העקרב ויניחנו על מקום הנשיכה ויקשור עליו ויתרפא · ובכלי חמדה כתב יעביר על הנשיכה ברית של תינוק שעדיין לא פגמו ויתרפא · הפתן כיצד מתעברת הנקבה פותחת פיה ומכנים הזכר ראשו תוך פיה וחותכה בשניה ואוכלת ומתעברת משם וכשמתגדלין ילדה בבטנה מנקרים בבטנה ויוצאים · ופתן זה הוא כמין נחש קטן והאוכל בשרו מוסיף לו כח · ופתן זה ממית בנשיכתו ואם צולין אותו באש ומכסים אותו באפר ומשימים אותו על הנשיכה יתרפא הנשוך · החולדה עיבורה מן האוזן · (עיין בספר אמרי בינה) · ועורב מזריעה בפיו והנקבה יולדת מפיה · (עיין בספר ראשית חכמה דף ש"פ) · העכבר יש בכבד שלו וורדין כמנין ימות החמה · ושמעתי שבני מעים שלו כשהם יבשים יש בהם ריח מור : הכלבים כשמרגישים בעצמם שמזיק להם האכילה אוכלים עשבים שיש עליהן טל ומקיאין אותה אכילה · יש בריה בים שנקרא גלאוק"ו והוא אוהב את האדם ומתירא ממנו ובריה זו כשרואה מי שבא ליקח בניה בולעתם ובורחת ואחר כך חוזרת ומקיאתם חיים · זבובים שנפלו

נאך מצות בגערין צוא הערין דברי תורה גיבן געלט צו די תלמידי חכמים זייא זאלן עוסק בתורה זיין · חאטשי זייא ווייסן ניט וויא אזו צו טון די מצות מיט אלע דקדוקים דאך ווערן זיי גירעכינט פאר מעשים טובים · דאס קומט ווייל זייערי פעטר האבן ליב גיהאט דיא חסידי ישראל אונ דאס קינד ווערט גבארין נאך דער מחשבה נאך · אונ ווען זייא זאלין גיוועזן עוסק בתורה זיין וואלטן זייא גיוועזן חכמים אונ חסידים אונ צדיקים נאר זייא האבן ניט גילערינט אבר עס איז גיבליבן אין זייא דיא גוטע מחשבה דרום זענין זייא פרום אונ האלטן בכבוד תלמידי חכמים אונ זענין מקיים מצות לויט זייער וויסן לשם שמים · ויש אמאל איז דא עמי הארצים וואס זענין מקנא אין די מעלות פון די תלמידי חכמים אונ אין זייער חכמה אונ וויל זייא קענין ניט גרייכן צו זייער מעלה בהעפטן זייא זיך אין אנדרי מעשים טובים וואס זייא קענין טוען כדי צוא גלייכן זיך צו די תלמידי חכמים אונ בגערן תורה צוא הערן אונ זוכען נאך מצות אונ שטיצען אנדרי זאלין לערנין אונ זענן מהנה תלמידי חכמים אונ האבין חרטה וואס זייא האבן ניט גילערינט אונ גלוסטין צוא האבין קינדער וואס זאלין עוסק בתורה זיין אונ געבן דרויף אוים געלט · אונ דיא וועלין אויך גרוס שכר האבן אונ

למים ומותו אם תשימם בשמש ותשליך אפר מקלה עליהן חוזרים לחיותן • ואם תמלא צלוחית מים עד חציה ותשליך בתוכה זבובים ותסתום פי הצלוחית עד ארבעים יום מתהפכים הזבובים לצפרדעים • (ובבבא קמא פ"א) תניא צבוע זכר אחר שבע שנים נעשה עטלף • עטלף לאחר ז' שנים נעשה ערפד ד • ערפד לאחר ז' שנים נעשה קימוש • קימוש לאחר ז' שנים נעשה חוח חוח לאחר ז' שנים נעשה שד • שדרה של אדם לאחר ז' שנים נעשה נחש והוא דלא כרע במודים • ה עכ"ל • אם תתלה חרב באויר לעת ערב באים העטלפים ונחתכים בחרב ונופלים ישמעתי שדמם מועיל לחולי העין אם תשחטם בדינר זהב • דבורים אם תבשלם ואיזה אבר שתרחוץ במים ההם מתעבה האבר ובלי כאב כלל • וכדי שיחזור האבר כמקודם ישים עליו צרי אלטריאק"ה בלע"ז • המים כבדים הם בימות הגשמים מימות החמה • מים חמין אם תשימם בשמש מצטננים מהרה • מים מרים או מלוחים אם תשליך בתוכם קמח חטים ויערבם בעץ אחר ויניחם ובתוך שלש שעות ימתקו • מכתשת אפילו גדול מאד אם תהפוך פיו למטה ותשים בשוליו כמין עוגה של עיסה ותתן על העיסה וינטוז"ה אחד באש כדרך שמשימים על בשר החולה תוכל להקים המכתשת בנקל ע"י הוינטוז"ה אפילו יהיה המכתשת גדול מאד • עשב הנקרא אלטאמינו"ה ונותן פרח כמין עשב הנקרא מנבניא"ה אם ישים אדם עליו זאת האלטאמים"ה לא יזיקנו השמש ולא ילאה בהליכתו • ואם תכתוש עשב זה ותשליכהו ביין יתן בו גוון טוב וריח טוב ומעמידו שלא יחמיץ • השמן אם תתן בכלי שאתה מדליק אותו גרעיני מלח יתקיים יותר • בבהמה שאינה יכולה להשתין ישפשף באותו מקום שומין כתושין ותשתין • השכרות ישקוט אם ישתה חומץ גם ישקוט אם יאכל כרוב או שקדים המרים • הקיאה ישקוט אם מריח פת • בשר שיותלו אותו במסמר של נחושת אינו נבאש מיד • הבשר נבאש יותר מהרה אם תשימנו לאור הלבנה יותר מאור השמש • צואת האוזן אם תשים על נשיכת הדבורה יתרפא • קוראלי"ש שנאבד הגוון שלהם אם תשימם בחרדל כתושה יחזרו לגוון אדמימותם • השינים נרקבים מאכילת דברים מתוקים או חמוצים • צואת החזירים אם תשליכנה בשורש אילן שקדים המרים או בשורש אילן של רמונים חמוצים נמתקים • אם ירד אדם בבור עמוק אפילו בחצי היום וישא משם עיניו לשמים יראה הכוכבים • רמונים תפוחים ושאר פירות אם תשימם בתוך קמח יתקיימו לחים ורטובים • אם תסוך שמן בראש התרנגול או תכרוך בצוארו זמורה אינו קורא • החתול בת עינו מתגדל ומתחסר עם הלבנה • זנגיבו"ל מועיל ליתן בתוך המאכל לחולי ההתעלפות דיזמאי"וש בלע"ז ומועיל ג"כ לחולשת הלב • צפור דרור אין בונה קן בבית מסוכן ליפול • רמונים מעץ אחד מספר הגרעינים שיש בגדולים יש בקטנים. ובכתר הרמון יש פיות אם הפיות זוגות גם גרעינין שבתוכה הם זוגות וכן בהפכו. קמח שנטחן באגושטו"ש מתקיים כל השנה • הזקנים שיש יבלות בפניהם יאכלו תאנים ויפלו • חרולים אורטוגא"ש בלע"ז אם תבשלם בשרשם ותרחוץ הפנים באותה המים יתלבנו • ביצים אם תשימם בתוך שמן יתקיימו הרבה • מין אדמה ייס"ו בלע"ז אם תשרפהו באש ותתן ביין ישמור היין שלא יחמיץ • חלמון של ביצה הנולד במלוי הלבנה אם תשים אותו בכתמים שבפנים יסורו • הדמעות של שמחה הם קרים ושל בכיה הם חמין. מים הנוטפים משריגי הגפנים אם ישתה אדם אותם מואס היין • עץ הנקרא אאוע"ל אם תקח ב' עצים כמנו ותשפשף זה עם זה בחוזק אם תזרוק עליהן עפר של גפרית יעלה אש • אם תזרוק על המכה עפר יבש יתרפא • כשאדם מודד יין כדי שלא יעלה אישפומ"ה ישפשף בורית או גבינה בפי הכלי מבפנים • לכתוב אותיות ירקרקות יקח מין עשב רוד"ה בלע"ז עם קרדינייליי"ו ושפרא"ן הכל מעורבב יחד • הדיו כדי שלא תתעכב כשתכתוב השלך בתוכה טיפה של מרה • לעשות דיו אדומה יקח עץ הנקרא באקא"ס בלע"ז אדום ויעשהו עפר דק וישליכהו בשמן של שמרי יין הנקרא טורט"י בלע"ז • החומץ מכבה האש יותר מכל משקים • לעשות חומץ חזק יבשל קצת מהחומץ וישליך על השאר ויתחזק • אם תשפשף סיד על אותיות נמחקים והולכים • אותיות מטושטשות אם תסיך עליהם שמן יוכל לקרותם לזכירה יסוך רקתו במרה של קורה פידרי"ש בלע"ז • אם בקיץ ירחץ אדם אזניו במים יצטנן כל הגוף • אם תסתום אזניה של רחלה בצמרה נמשכת אחריך • יאכל יוניב בשעת המגפה או בחלאים אחרים • החולה שממשמש כסות המטה הוא מסוכן • כלב השותה מים שבשלו בהם עשב איספאראנו"ש בלע"ז מיד מת • רגלים קרים מתחממים אם תרחצם בשכר • יש דג קטן בים ועוקץ בשדרתו ותוקע אותו בספינה ומעכבה • אם תסוך פניך בחלבון ביצה לא יכה בהם השמש לשחרם • הדם באדם ובבהמה מתרבה ומתחסר עם הלבנה • פרי בינבריאו"ש בלע"ז אם תכסה אותם בחומר יוצרים יתקיימו ימים רבים • כתמים שנפלו על בגד אדום,

ד ס"ל רש"י ונראה שתרגום ירושלמי פסלה פרעה : ה לפי שהמכשפות נמצאים צריך לזקוף כמ"ש לפיכך נקרא עכשיו של נעשה נחש :

אדום יסורו אם תכבם הכתם במי רגלים ואחר כך במים • (ובמסכת שבת) שממית לעקרב זבוב לצרעה ע"ש • ויש צפורים גדילים באילן (הביאו הרב ב"י הלכות טריפות) והאוכלם מתחזק תאוות המשגל • ויש מקום מיוחד מגדל דגים ידועים מסוגלים גם כן לזה • ויש בריה מן האש אסלמנדרא כדאמר בחולין ומועיל דמו שלא ישלוט האש בגוף הסך ממנה • ויש עוף גדל באויר ואינו נח לעולם על עץ או על הארץ ואני ראיתי עוף זה והנושא נוצה שלו אין עין הרע שולט בו • ויש דגים שיוצאים ליבשה בערב שבת בין השמשות ונוחים שם ואין חוזרים לים עד מוצאי שבת (כמו שכתב האפודי) והעושה לבוש מן עור דג זה אין עובר בו חץ וחנית • הנה כתבתי אלו הדברים משום שנוגעים לעבודת ה' שתדע שאין אלוה מבלעדיו והוא משנה הטבע בעיבור הפתן וחולדה ועורב ובריה שבים שבולע ילדיו ומקיאן חיים ודג קטן מעכב הספינה בעוקצו והכל הוא בגזרתו יתברך. ויש מהם דברים של סגוליות כדי שתהיה בריא לעבוד ה' כמ"ש הרמב"ם דברי רפואות לסיבה זו ומהם דברים מרחיקים הנזק ומסירים מומי הפנים שלא יתבייש בין חבירו והמבטל שכרות ושנאת היין הגורם לעבירות והגורם קיום הפירות שלא ירקבו והיין שלא יחמיץ והקמח שלא יתליע כדי שלא תטרוד מעבודת השם ומחיקת אותיות בנקל לסלק טעיות ותיקון קריאת אותיות מטושטשות • ומהם דברים מטבע המוטבע בבע"ח לבקש רפואות כדי שידע האדם ויתן הודאה לבוראו שנתן חכמה לכלל ברואיו • ומהם דברים סגוליים מועילים לאיזה הקדמה להבין דבר מן התורה כי כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו דלכן צריך האדם לידע מכל הדברים • ויכוין בידיעה זו שכוונתו להבין דברים בתורה ולהלל ולשבח ולפאר למי שברא הכל כרצונו לצורך האדם כדי שיעבדו אותו להטיב עמהם בשני עולמות בשכר עבודת התורה והמצות אשר המה עושים • הבט וראה בעמודי עולם אשר עליהם נתיסד העולם הם שבטי יה דכתיב יצב גבולות עמים למספר בנ"י שהיו כ"כ דבוקים בתורת משה בשכבם ובקומם ובלכתם בלי פיסוק רגע עד שהוצרך יוסף הצדיק להזהירם ולומר אל תרגזו בדרך אל תתעסקו בדבר הלכה כארז"ל והטעם שלא יטעה עליהם הדרך • ומדאצטריך להזהיר להם על זה מכלל שלא היו מפסיקים רגע מלמודם אפילו בלכתם בדרך • כי נגד אהבת המקום ואהבת תורתו לא היו חושבים טרדת הדרך ולא טרדת הרעב כ"ש טרדות אחרות לבטלם מן התורה • ואע"פ שכבר היו הכמים מחוכמים יודעים בנגלות ובנסתרות בסודות עליונות• כ"ש וק"ו שאר בני אדם שאם אפי' יחיה אלף שנים לא יוכל להשיג כטיפה מן הים ממה שהשיגו השבטים שצריך שלא יאכל ולא ישתה ולא יישן כדי שלא לאבד רגע מלימוד התורה ולחשוב בה כי לא נברא אלא לזה • ואדם שהוא עם הארץ ואינו יודע ספר כלל ילך בשבתות ובימים טובים ובאיזה שעה מהיום בבתי מדרשות לשמ"ע ומה שישמע מספורי הגדות ודברי הגדות ודברי דרך ארץ יספר בלילה לאשתו ולאנשי ביתו בעת שמתכנסים השכנים בלילי טבת הארוכות גם ידבר ממאורעות הנסים שאירעו בעולם או [illegible]זכנו ששמיעה זו מביאו לדבקות השם

זעלין מיט דער צייט ווערין רעכטע צדיקים הבט זעה אין די עמודי העולם וואס אויף זייער זכות איז דיא וועלט גיגרונד פעסטיגט גיווארין דאס זענין דיא צוועליף שבטים זענין זייא אויך גיוועזן בהעפט אין דער תורה בשעת זייער לייגען אונ אויף שטיין אונ ווען זייא זענין גיגאנגין אפילו איין רגע האבן זייא נים מפסיק גיוועזן פון לערנין ווארום יוסף הצדיק האט זייא גמוזט מזהיר זיין איר זאלט אויף דעם וועג נים עוסק זיין אין טיפין לערנין זייא זאלין נים פאר בלאנדזיט ווערן אין וועג ווייל זייא וועלין זיך פאר טראכטין דען זייא פלעגין נים מפסיק זיין אפילו איין רגע פון לערנן אפילו אין וועג ווארום אקעגין דיא ליבשאפט פון תורה איז דיא טירדא פון וועג אונ מכל שכן אנדרע טירדות ביי זייא נים גירעכינט גיוועזן אז דאס זאל זיי מבטל זיין פון לערנין • ואע"פ אונ האטשי זיי זענין גיוועזן גרוסי חכמים אונ האבין גיוואוסט דיא תורה אונ דיא הייליגע סודות • מכל שכן דיא איבריגע מענטשין וואס זייא זאלן אפילו לעבן טויזנט יאר וועלין זייא נים גרייכן דאס וואס דיא שבטים האבן גגרייכט • דארף דר מענטש נים פארלירען איין רגע פון תורה לערנין נאר צו טראכטן אין איר ווארום דער מענטש איז בשאפן דרויף • אונ דער עם הארץ זאל אום שבת אונ יום טוב לערנן אויך אין דערוואכין זאל ער גיין אויף איין שעה אין בית המדרש הערין ספורים פון אגדתא אונ דרך ארץ אונ אויף דער נאכט זאל ער דאס דער צייל זיין ווייב אונ זיין הויז גזינד אונ אז די שכנים זאמלן זיך צו אנאנד אין דיא נעכט פון טבת וואס מען זיצט ביי נאכט זאל ער ריידין פון די נסים וואס האט זיך גיטראפין אויף דער וועלט דען דאס ברענגט אים צו בהעפטן זיך אין

ואם אינו בר הכי גם לזו יספר ממקריות הדעות שאידעו בעילם או בזמני שזהו מביא לו ולשומעים לו לידי הכנעה שלא ירטוא ולזכור ביום המיתה. נהפוך אלה הדברים עושה פעולה לזכך האויר באותו הבל היוצא מפיו הפך ספורי דברי הבאי המעפשו ומזיק לבריות · ואל יקשה בעיניך איך הבל היוצא מפי האדם אחד יש בו כח לעשות שתי פעולות הפכיות לזכך ולעפש · הבט וראה אם אדם ניפח בהבל פיו בכלי זכוכית מעפש ומתחשך כשיכן עליו ענגה וכלי פארפור"י איתי מזדכך וקונה בהירות כ"א ע"י הבל פה שנופחים בו בשעה שעושים אותו הרי הבל אחד מזכך ומעפש ג"כ הבל מדברים טובים ניתנים אור והדבר בהפכו · הלא תראה בדבור עצמו דבור ממית ודבור מחיה כגון מלך שאמר שיסירו ראשו של פלוני מעליו מסירין או שגזר ואמר יסירו מכה זאת מעליו מרפאין אותו · הרי במלת יסירו ממית או מחיה · גם תראה הרוק ממית והרוק מחיה רקק בפני חבירו דרך בזיון או דרך כיאוס ממיתו · לחש ורקק על מיחוש עינו מרפאו · גם הבל דברי זנות ודברים בטלים מעפש האויר וממית הבריות · הבל דברי תורה או דברי מוסר מזכך האויר ומחיה העולם :

פרק יב יחיד המיוחד ובורא העולם ברא גבולים לכל לישוב עולמו · כי לכל הדברים יש גבולים ארי מלך בחיות שור בבהמות נשר בעופות ואדם מלך על כולם וכולם קצתם מנהיגים ומשפיעים וקצתם מנהגים ומושפעים · והוא יתברך אדון הכל והמלך והמנהיג הראשון אין זולתו וראוי לכל המציאות כלו שיהיו מקצתם משתררים על קצתם ובזולת זה אין קיום ועמידה לכל המציאות כלו · וכן באדם בעצמו בגופו יש אברים שהם ראשים על קצתם קצתם עובדים וקצתם נעבדים שהרי הידים והרגלים עובדים לשאר האברים אם ירצו הרגלים לעשות פעולת הראש והראש פעולת רגלים יאבד הגוף · כן ראוי לכל קבוץ האנשים שיהיו קצתם שרים וקצתם עבדים קצתם מנהיגים וקצתם מונהגים כי בזולת זה אי אפשר שיתקיים הקבוץ · ובהיות קרח רצה לעשות הפך זה שיהיו כלם שוין באומרו כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה' ורצה שיהיו כלם שרים נאבד מן העולם הוא וממונו וכל אשר לו ולא נשאר ממנו אפילו מחט מדה כנגד מדה כאשר היה בא העולם בלקיחת עצתו שלא היה נשאר ממנו כלום שהיה נחרב · (ועיין על זה בפירוש התורה לכמוהר"ר משה אלבילי"א זצ"ל) . הנלמד מכל זה לעבודת הבורא דכיון שהעולם קיומו ועמידתו להיות הבריאה כולה קצתם נעבדים ומנהיגים וקצתם עובדים ומונהגים ומוכרחת הדבר כך · יבחר האדם להיות עובד לנעבד מכלם שהוא הקב"ה ובזה ינצל

גאט אונ אויב ער ווייסט דאס אויך ניט זאל ער דער ציילן פון דיא אומגליקן וואס האבן זיך גטראפן אוף דער וועלט דאס ברייגנט צוא אונטר טעניקייט דאס ער זאל ניט זינדיגן אונ זאל זיך דער מאנין דעם טאג פון טויט אונ דאס דער ציילונג פון דיא זאכן וואס גייט ארוס פון זיין מול רייניגט דעם אויר אבר דיא רייד פון נארישקייט פ.גר אומריינינגען דעם אויר · ואל אונ עס זאל ניט דיר קשה זיין דען קענסט זעהן דעם דיבור אליין דאס אמאל טייט ער אונ אמאל איז ער מחיה דהיינו אז איין מלך זאגט מען זאל דעם קאפ פון דעם מענטשין אראפ נעמין טייט דער דיבור אונ אז ער זאגט מען זאל גוטץ טוען דעם מענטשין טוט מען עס תיכף איז דער דיבור מחיה אזו דאס אויך דער האך פון מויל וואס גייט ארוס פון דיא רייד פון דברים בטלים מאכט עס אומריין דעם אויר אונ עס טייט לייט אבר דער האך וואס גייט ארוים פון דברי תורה אונ דברי מוסר דס מאכט קלאר אונ לויטר דעם אויר אונ איז מחיה דיא וועלט :

פרק יב יחיד המיוחד דער גאט וואס איז איינציג האט בשאפין דיא וועלט אונ האט גגעבן איין בשטימונג צוא יעדער באשעפניש · איין לייב איז איין מלך איבער אלע חיות איין אוקס איבר דיא בהמות · איין אדליר איבר די עופות · אונ דער מענטש איז איין מלך איבר אלע בשעפניש אונ גאט ב"ה איז איין הער איבר אלע אונ קיין אנדרער חוץ אים איז ניט דא · אטייל פון די בשעפניש הערשן איבר דיא אנדרע אונ ווען דס זאל ניט זיין וואלט די וועלט קיין קיום גהאט . וכן אונ אויך אין מענטשינס גוף זענין דא אזעלכע אברים וואס זענין הערשר אונ אטייל זענין דינר · די הענט אונ פיס דינן צו דיא איבריגע אברים אונ דער קאפ הערשט · וכן אויך אין איטליכע זאמלונג פון מענטשן מוזין אטייל זיין הערן אונ אטייל קנעכט · אטייל פירן אונ אטייל ווערן גפירט ווארום איז ניט מעגליך אז דס איין זאמלונג זאל אקיום האבן . אונ וויל קרח האט גוואלט אז אלע זאלן גלייך זיין איז ער פר לארן גווארן · ווארום דורך זיין עצה וואלט גאר דיא וועלט אין גאנצין פאר לארין גווארין הנלמד דער פון זאל דער מענטש זיך אם לערנען צוא דינגן

יצל מכל פגע ואסון • ועוד מעלה עושה הקב"ה עם העובדים אותו שמבטל את רצונו מפני רצונם דכתיב צדיק מושל יראת אלהים • ואם לא יחפוץ האיש לעבוד לבוראו יהיה עבד לכל העובדים יחשוב בלבו הבזיון שיכול להגיע לו ביום הדין והחשבון שרצה להיות עובד לעובדים ולא לנעבד לעולם יתברך שמו • לכן ישים אדם זאת בין עיניו לא יסור ממנו רגע וישהוהם בחושבו מה אשיב לה' למאום מלהיות עבדו ומחשבה זו מועלת לקרבו לעבודת בוראו • הלא הראה אטומי לב סתומי עיינין מתפארים להיותם עובדים לאדון גדול אע"פ שהיום כאן ומחר בקבר ולמה לא יתפארו לעבוד להי העולמים קיים לעולמי עד ולנצח נצחים מבטיח ועושה גוזר ומקיים מעלה ומגדיל ומרומם על ראש כוכבים לעובדים אותו ילמד אדם ממנו ומעצמו לעבוד לבוראו ולהכיר גודל עונשו במנוע עצמו מלעובדו יראה כמה שכועס הוא על עבדו שגוזר עליו דבר לעשות ולא עשה ואפי' היה בטול גזרתו בשוגג • ואפי' אדם שאינו עבדו ואינו חייב לו אם שאל ממנו דבר וביטל רצונו ולא השלים את בקשתו יורד עמו להייו וישא ק"ו ממדותיו אם מדתו הוא לכעוס על עוברי רצונו אע"פ שהם בשר ודם כמותו שנופל בהם ולו כליון חרוץ שהיום בהוה ולאחר שעה כצל עובר • ק"ו העינש המעותד לו בעוברו רצון יוצרו אחר כמה הסדים שעשה עמו המקום להחזיק לו טובה הרבה להכעיסו במעשיו היש קץ לעונשיו • וידע האדם שבבאו ללמוד תורה או לעשות מצוה יזדמן לו מניעות הרבה ומעשה שטן הוא אז יתגבר האדם בכחו לבטל רצון מנגדו כדי שלא יעשה עצמו שותפו של שטן כי הוא שותף אכזרי גזלן וגנב בסתר ובגלוי מבקש לגנוב הקרן והריוח ולהשים עליו חובות הרבה עד שבעלי חובות ידעוהו להרפית לשום אותו בבור תהתיות עד יום מותו • ואם יעלה על דעת איש לומר כיון שמזדמנין לי מניעות בבואי לעשות מצוה או ללמוד תורה אין רצונו של מקום בתורתי ובמצותי • זה אינו ונהפך הוא אלא אדרבא כיון שיש לו מניעות זה מודעה רבה שמעשיו רצוים לפני המקום והשטן מעכב בידו כאשר נצטוה ואדם גם כן יעשה צוויו לבטל רצון יצרו מצד בחירותו כדי שיקבל שכר בעשיית המצוה שאם לכל עושה מצוה לא יבא עשייתה בצער ובטרח גדול וכל העם ינשקו ויחבקו אותו מה שכר ראוי להיות לו שהרי כלם יבקשו בעשייתם בעביר טובת הנאת הכבוד שמקבל • אך אחר הצער והטורח שעובר עד שיכנס להתחיל לעשות מיד משם ואילך מסייעין אותו מן השמים • וכרז"ל בא לטהר מסייעין אותו • ועוד אמרו אלמלא הקב"ה עוזרו א לא היה יכול לו ומשלים לעשותה בלי שום מניעה ובשמחה מחמת מה שמתערן בעשייתה • ועכ"ז הקב"ה משלם לו שכר גם על מה ששמח וקבל תענוג בעבור מה שטרה ונצטער בהתחלתה מקטרג השטן המנגדו במניעות רבות • ועתה איעצך לעשות אופנים חוץ מהנזכר בפרקים דלעיל להבריח היצר מעליך • בבא היצר להסיתך לעשות עבירה מיד תצייר לפניך צורת אדם גדול שאתה מכיר

א נגד יצר הרע

צו דעם וואס ווערט גדינגט פון אלע דאס איז גאט ב"ה אונ דורך דעם וועט ער ניצול ווערן פון איין אומגליק • ועוד נאך איין מעלה איז צו דיא וואס דינען אים דס ער איז מבטל זיין ווילן פון וועגן זייער ווילן אונ אז דער מענטש וויל ניט דינן זיין בשעפער וועט אים גרוס בזיון גרייכן ביי דעם יום הדין דאס ער הט געוואלט זיין איין קנעכט צו זיינע תאוות אונ ניט צו גאט ב"ה • וידע דער מענטש זאל וויסן דס אז ער קומט לערנין תורה אדר א מצוה טאן אונ עס איז זיך אים מזדמן מניעות דס איז דיא מעשים פון דעם שטן דעמאלט זאל דער מענטש זיך שטארקן מיט זיין כח מבטל זיין דעם רצון פון שטן כדי ער זאל ניט מאכן שותפות מיט דעם שטן ח"ו אונ דער מענטש זאל ניט טראכטן וויל עס טרעפן מיר פיל מניעות מן הסתם וויל גאט ניט אין מיין תורה אונ מצות דאס איז קיין טענה ניט • עס איז פאר קערט זייני מעשים זענין בווילגט פאר גאט נאר דער שטן לאזט אים ניט טוען אונ דער מענטש באדארף מבטל זיין דעם רצון פון זיין יצר הרע וועט ער מקבל זיין שכר פאר דיא מצות ווארום אז מצות טוען זאל גרונג אן קומען וואס פאר איין שכר וואלט אים דער פאר גקומען נאר נאך דעם צער אונ טירחא וואס ער הט ביז ער גייט אריין אן הייבן דיא מצוה העלפט מען אים פון דעם הימל זיא גומר צוא זיין • וויא אונזערע חכמים ז"ל האבן גזאגט דער וואס קומט א מצוה אדר תשובה טון העלפט מען אים פון דעם הימל אונ ווען גאט ב"ה זאל אים ניט העלפן אקעגין דעם יצר הרע וואלט דער מענטש אים ניט גקענט ביי קומן אונ גאט ב"ה בצאלט אים שכר אויף דעם וואס ער האט זיך מטריח גוועזן אונ האט זיך מצער גוועזן אין אן הייב צו טבריישן מיט דעם יצר הרע וואס האט זיך קעגין אים גשטעלט מיט פיל מניעות • ועתה איעצך וועל איך דיר איין עצה געבן אוועק טרייבן דעם יצר הרע פון דיר • אז דר יצר הרע וועט דיך

אותו ומותיירא ממנו וכאלו עומד לפניך ממש ויושב על כסא דין בפנים זעומות ובלא חרק אף נגדך· ותשקע דעתך בדמיון זה והדמיון פועל להפחידך כאלו הדבר ממש בפועל כאלו אותו אדם גדול עומד בפניך ובזה יחלש היצר כי מי הוא זה שרואה אדם בפניו ומתעורר לעבור עבירה בפניו ובפרט פני אדם גדול שמוראו עליו · ומזה תמשך לחשוב ולהרמות נגד עיניך דשכינה כנגדך כי מלא כל הארץ כבודו . ויפיל עליך אימה ופחד להכניע לבבך הערל. ואם בכל זה לא נכנע היצר ידמה נגד עיניו בעת בא עבירה לידו כלבים שוטים צועקים וחיות רעות טורפות בני אדם וחותכין בשרם בשיניהם רוצחים חרבות בידיהם שוחטים אדם בפניהם צורות מכוערות מלאים עינים ושערות להבות אש בוערות שורפות ומכלות כל טיב מבערות · ודמיון רעש מפיל הבית עליו וממית ומשבר כל כליו · וכאלו נחש כרוך בעקבו עקרבים מסביבו · ובזה יודעזע גופו וישוב אחריו מלחטוא · ואם עד אלה לא נכנע היצר ידמה נגד עיניו שיושב בטיולים ועדונים ומעדנים ובמנוחות ושאננות והשקט ובטחה וישוב נצחיו והלולים ושבחים וקול שיר וזמרה לפניו משבחים וכאלו עומד בהם ממש מפני עזיבת החטא· ויחשוב וידמה נגד עיניו שאם יעשה העבירה מאבד כל זה והולדערום ויחף חשופי שת עני ונבזה חלוש ומכוער ומאים מתועב וחחו יהיר ושומם תמהוי ומשתומם בהול ומפוחד שסוי ונרמס שנאוי ומשוקץ מנול ומשוגע מסורח ומגודף מבולבל ומקולל מצעירים ממנו לימים הרודפים אחריו פוחזים ורקים נבזים אפלים בורים שפלים ומוכנעים · וידמה שאין לו מנוחת ישיבה מסבת רדיפה מתמרק על רגליו בהתעלפות וחולשת לב רעב וצמא צועק ואין עונה שואל ואין נותן · מתחנן ואין מרחם בוכה ואין מפיים מכה עצמו ואין מעכב מילל ואין מנחם נופל ואין סומך כושל ואין תומך ממשש ואין מדריך יושב בחושך ואין מאיר מתפלש בעפר ואין מנער נרדם ואין מקיץ חולה ואין מבקר כואב ואין רופא מנוגע ואין רטיה נשוך מנחש ואין צרי גוסס ואין רואה מת ואין קובר כלבים אוכלים אותו ואין גוער עצמותיו נגררין באשפות ואין מקבץ אשתו ובניו אחר מותו שואלים לחם ואין מביט מתים ברעב ואין מצטער נאבד הוא וכל אשר לו ואין זוכר · ובעלות כל זה בדמיונו שהעבירה מביאו לכל זה יצטנן דמו ויתבטל יצרו בעזרת הש"י . ואם עד אלה לא נכנע לבבו הערל ידמה כאילו רואה עצמו שחוט ומושלך באשפה וכלבים אוכלים בשרו ותולעים יוצאים ממנו גם יריח ריח רעות ויראה מינים מאוסים ויכנע · וס"ם אם לא יועיל להכניעו עכ"ז ומביאו לכלל מעשה יתחוב מחט בבשרו או יכה ביד על פניו בכל כחו באופן שיכאוב ויוסר יצרו מעליו · שיותר טוב שיכה עצמו מכל מכה שיוכל לרפאותה אחר כך ולא יחטא משיחטא ויכו אותו בגיהנם מכה שאין בה רפואה · יותר טוב שיכה הגוף ולא הנפש גם מועיל לביטול היצר הרע שירוץ אל המים ובפרט אם הם מים קרים וישליך עליו כד של מים מראשו ועד רגליו ויכנע יצרו · ועל הכל יעסוק בתורה בקול רם בדברים הרעים שבירמיה ובאיוב ובקהלת שמהביל כל הדברים שבעולם ולא יפסיק מלמודו בקול רם · גם מועיל הרבה להנצל

אן ביידן צוא איין עבירה זאלסטו פאר דיר אום מאלן די צורה פון איין גרויסן צדיק וואס דוא האסט מורא פאר אים גלייך וויא ער שטייט פאר דיר פול מיט גרים צארן אונ דאס וועט דיך דר שרעקן אונ דורך דעם וועט שלאף ווערן דער כח פון יצר הרע אונ דורך דעם גוויינונג וועסטו אויך טראכטן גלייך דיא שכינה שטייט קעגין דייני אויגן דען דער כבוד פון גאט איז פול גאר די וועלט וועט אויף דיר פאלן איין פחד אונ איין פארכט צוא אונטער טעניג מאכן דיין פאר שטאפט הארץ · וואס אונ אז דער יצר הרע וועט פארט ניט אונטער טעניג ווערן זאל ער זיך פאר שטעלן גלייך וויא חיות רעות יאגן נאך מענטשן אונ גלייך ווי רוצחים שטייען מיט שווערדן אויף מענטשן פר זיינע אויגן אונ גלייך וויא איין שטורם ווינד ווארפט איין דם הוז אויף אים אונ דורך דעם וועט זיין גוף דר ציטרט ווערן אונ וועט ניט זינדיגען · אונ אז דאס וועט ניט העלפן זאל ער זיך פאר שטעלן גלייך ווי ער ליגט אין קבר דען וועט ער אונטער טעניג ווערן · אונ אז דאס אלץ וועט ניט העלפן זאל ער זיך אליין צער אן טוען אז עס זאל אים וויא טוען וועט זיין יצר הרע אפ גטאן ווערן פון אים · דען עס איז בעסער ער זאל זיך אליין שלאגן איידער מען זאל אים שלאגן אין גיהנם אונ אויך איז בעסער דער גוף זאל גשלאגין ווערן אונ ניט דיא נשמה · גם אויך העלפט מבטל צוא זיין דעם יצר הרע ער זאל זיך טובל זיין אונ קאלטי וואסר אונ איבר הויפט העלפט זיין יצר הרע מכניע צו זיין ער זאל לערנין מיט איין הויך קול אין ירמיה די פורעניות וואס דארט שטייט אונ זאל לערנין איוב אונ קהלת וואס ער מאכט אלע זאכן פון דער וועלט פאר הבל · אונ זאל ניט מפסיק זיין פון זיין לערנן

להנצל מיצרו בבא לכלל מעשה ירים בקולו שיבואו אצלו אנשים כמו שעשה רב עמרם שהרים בקולו נורא בי עמרם כמו שארז"ל · ואם עכ"ז לא הועיל לו דבר וחטא אל יתיאש מן הרחמים לומר כאשר אבדתי אבדתי ואעש"מה שלבי חפץ דשערי תשובה לא ננעלו וכל ימי חייו בכל פעם שיתגבר יצרו עליו יעשה כל הכתוב שאם לא יועיל לו בפעם ראשונה ושניה יועילו בשלישית ס"ס איזה פעם יועיל · או יסייעו אותו מן השמים להצילו בראותם לו נלחם עמו בדברים סגוליים להכנע · ואפי' לא סייעו אותו מן השמים על איזה סיבה ידועה לפני בורא עולם ובכל פעם ופעם שנלחם לא יכול להכניע יצרו וחטא אע"פ כן אל יתיאש וישוב עד דכדובה של מות · ואדם שאינו יכול להכניע יצרו כשום דבר שבעולם נראה לי שהסבה היא משורש גאוה שבלבו שהגאוה שורש לכל העבירות (כאשר הזכרתי בפרקים דלעיל) · ולהסיר גאותו יטלטל עצמו מעיר לעיר ויכנע וישפל על דרך שאמרו חז"ל מי שיצרו תוקפו עליו ילך למקום אחר ויעשה מה שלבו חפץ כו' · שהכוונה שהדרך מכניע אותו ואז יעשה מה שלבו חפץ אם יכול · כלומר שאינו יכול · גם ישים נגד עיניו שהגבהתו היא השפלתו על דרך כל המוסיף גורע. שתי עשרה י"ב עשתי עשרה י"א גידול התיבה בתוספת אות הקטין מספרו מי"ב לי"א כדרז"ל ובן גמל נמל תוספת מספר אות הנו"ן שהם חמשים מקטין לגמל ועושה עושה נמלה · גם תראה הכוכבים על היותם ברקיע יותר עליון מן הלבנה נראים דקים וקטנים והלבנה בעבור היותה ברקיע שפל מהם נראית גדולה' הרי נלמד שהמתגאה גורם לו השפלה שגורם הגאוה לחחטיאו ואין השפלה גדולה מזו שבסופה נעשה מיאוס בעולם · ואולי על ידי שיחש"ב בגנות הגאוה יוקטן וישפל וכיון שיושפל באמת נתרפא ובלתי הסרת גאוה מעליו אין רפואה למכתו ולחולי נפשו כי הגאוה מסמא עיני הרשע שלא יראה בנראה · וכיון שהרשע אינו רואה בנראה איך יראה בשאינו נראה ב · ואני ראיתי כמה גאים מקטנותם ונשתרשה בהם הגאוה ומתו עמה כי לא ידעו ולא שמעו ולא למדו דבר להכניעה · ואחרים בבחרותם היו בתכלית הגאות והזרו בהם עד תכלית השפלות והענוה וההסתירות והכרתי בהם שנתחברו בתלמידי חכמים ושמעו מפיהם ולמדו וחזרו · וטעם הדבר שהגאות מביא לאדם לעשות כל מה שלבו חפץ · משום שהגאה מצד תאותו מחזיק עצמו שאין חכמה בעולם כמו חכמתו. וזהו הרשת שפירש לו השטן לצודו וללכדו דכיון שמשים בלבו שאין חכמה כחכמתו כל מה שיעשה ישר בעיניו באומרו איך יתכן חכם כמוהו טועה ואפילו אם מכיר טעותו לא ישיב אחור שלא לאבד שם חכמתו שנפל טעות בשכלו · ועוד בהיותו מחזיק עצמו חכם אין כמוהו מפתהו יצרו שחביב הוא לפני המקום על חכמתו

ב פירוש כנראה לעין בכל דבר עבירה הוא ענין מגונה וקשה וסופו של רשע לא טוב ועם כל זה מעלים הרשע עינו מכל זה ועושה מה שלבו חפץ כאילו שאינו רואה כנראה א"כ איך יראה באם שאינו נראה לחוש כעין הם מעשי גיהנם ושאר פערות ה מגיעות לנפש כדי למנוע עצמו מלחטוא:

לערנין · אונ אוב ער האט דיא אלע זאכן געטאן אונ זיא האבן אים ניט געהאלפן אונ ער האט גזינדיגט זאל ער זיך ניט מייאש זיין פון גאט צו בעטן דס ער זאל אים העלפן תשובה טוען וואררום דיא טויערן פון תשובה זענין ניט פאר שלאסן · וכו' אונ איטליכם מאל וואס זיין יצר הרע וויל זיך שטארקן איבער אים זאל ער טוען וואס פריער איז געשטאנן דען אז דאס ערשטי מאל ניט העלפן וועט עס אים העלפן צום אנדרן אדער צום דריטן מאל אוך פון הימל וועט מען אים העלפן וויל זיי זעהן ער האלט מלחמה מיט דעם יצר הרע מיט דיא סגולות וואס פריער זענין געשטאנן · אונ אפילו ווען פון הימל העלפט מען אים אוך ניט אונ ער זינדיגט זאל ער זיך פארט ניט מייאש זיין אונ זאל תשובה טוען וארם דר מענטש וואס קאן ניט מכניע זיין זיין יצר הרע מיט קיין שום זאך קומט עס מחמת ער האט גאוה : ווארום די גאוה איז איין שורש צו אלי עבירות · אונ כדי אפ צוא טאן זיין גאוה זאל ער זיך מטלטל זיין פון איין שטאט אין דער אנדרר דורך דעם וועט ער אונטר טעניג ווערן אונ וועט געהילט ווערן פון דיא עבירות · אבר אז ער וועט דיא גאוה ניט אפ טוען פון זיך איז קיין רפואה ניט פאר האנרן צוא זיין מכה ווארום דיא גאוה מאכט בלינד דיא אויגן פון דעם רשע דען איטליכר זעהט דאך אז דער סוף פון דעם רשע איז שלעכט · אונ איך האב געזעהן פיל לייט וואס זענן געוועזן בעלי גאוה פון זייער קינדהייט אן אונ זענן געשטארבן מיט דער גאוה וויל זיא האבן ניט געלערנט וויא ארום דיא גאוה אונטר טעניג מאכן אונ אנדרי לייט האב איך געזעהן וואס זענן אין זייער יוגנט געווען בעלי גאוות אונ דער נאך זענין זיא געווארין גרויסע ענוים אונ פרום וויל זיא האבן זיך בהעפט צו תלמידי חכמים אונ האבן פון זייא געלערנט וויא דיא גאוה איז שלעכט אונ

ואינו מקפיד עמו על מעשיו · ומה גם שהמתגאה מתגאה גם על בוראו כנחש הקדמוני כמו שאמרו רבנן ז"ל ג · וכיון שכן הוא איך יחוש שלא להכעיסו בעבור מצותיו ואין אני מאריך בגנות הגאוה כי כבר הארכתי בפרקים דלע"ל :

ודע הסבה העיקרית שהרשע מתחזק בטומאתו לעשות מה שלבו חפץ ואינו נותן לב לשוב · שהרשע בעבירה ראשונה שבא לידו לבו מרתת עליו לעשות פן ישיגהו לו מהרעות והוא באימה ופחד להכנס בה. אך כשיצרו מכריחו לעשותה אומר הנני ממלא תאותי ויעבור עלי מה אף שיודע אני שעכשיו אחורי הרעא קאי ועושה אותה ביראה גדולה · ואחר שעיניו רואות שעשה העבירה ואינו מגיע לו שום נזק שבעולם ואדרבא מצליח בכל משלח ידו ונושא חן בעיני כל רואיו ושאר מיני הצלחות שבעולם מזדמנים בידו · גם רואה רשעים כמותו בגדר הצלחה ויצרו מפתהו על ידי מראות אלו שרואה שיסכים בדעתו דלית דין ולית דיין · וכשמכנס בכפירה זו משם ואילך עושה כל מה שלבו חפץ עד שמטביעו בטיט העונות · וזהו טעות גה"ל נראה לעינים ופרסום הטעות יובן במשל אחד · לאדם שקלל לשלטון ושבר פתח בית האסורין והוציא אסיריו ושמע השלטון והעשירו עושר גדול והצליחו על כל המעלות · וכי אינו ראוי שיחשוב אדם זה בלבו היאך שבעבור שהכעסתי לשלטון ראוי אני לכל זה הכבוד זהו נמנע מכת הנמנעות אין זאת כי דבר סתר לו שע"י גדולות אלו מתנקם ממני בכפלים ומוכרח שכוונתו להגדילני ולהשפילני ולהענישני אח"כ ויורגש העונש בכפלים · על דרך שאומרים דרך הלצה עני חשוב כמת · כלומר עני שהיה חשוב תחלה ובא לידי עניות זה דוקא חשוב כמת שאחר גדולה שפלות יורגש בכפלים וכארז"ל על פסוק היו צריה לראש שהקב"ה מגדיל לצר כדי להשפילו וכדי לאבדו אח"כ וירגיש העונש מר ממות · והמן הרשע יוכיח שגידלו כדי שירגיש השפלתו בכפלים · כך הדבר בעצמו החוטא להקב"ה ומצליח בידו שהוא להאבידו ואדרבא צריך לבכות ולילל על אותה ההצלחה כי בזאת וההצלחה סם המות מעורב בה והיא פח ללוכדו ולהכניסו בים המשפטים דאיך יתכן שבעבור שהרבה לחטוא לפניו מצליח בידו · לכן חלל רשע שא בקול קינה ואל תשכן עוד באהלך רנה אמור אוי על הצלחתי כי ירה בי חצי מות כי בה בטחתי אויבי עלי המלכתי כי בדרכיו הלכתי · מועציתיו שמעתי ואשר אהב יוצרי שנאתי · אף כי בידי עצמי הרגתי טבחתי ולא חמלתי · כל זה אעלה על ראש שמחתי כל ימי חיי עד יום מותי אולי ירחם עלי בוראי לרחם על נשמתי · ודע כי הלוחם משלים והמשלים לוחם · כי הלוחם עם יצרו בעולם הזה ניצל ממלחמת מלאך המות עמו בצאת נפשו כי מת · כי הלוחם עם יצרו הרע עושה שלום עם יצרו והעושה שלום עם יצרו לוחם עם יוצרו · נמצא המלחמה עם יצרו שלום לעולם לגופו ולנפשו שלום לביתו שלום לבניו ולכל הבאים אחריו שמתעטרים באביהם הצדיק שנצח עם יצר הרע והמשלים עם

ג כמו שאמרו בב"ר על פסוק והנחש היה ערום לפי גדולתו של נחש היתה מפלתו וכשנגע הנחש באילן מות אל תבואני רגל גאוה בגמגומא ואמר דמסורין על הקב"ה ואמר לחוה מאילן זה אכל הקב"ה וברא עולמות ואת הוא אומר לכם לא תאכלו ממנו שלא תבראו עולמות דכל אומן סני בר אומנתיה :

האבן זיא אויעק גווארפן · ודע דיא רעכטי סבה וואס דער רשע טוט וואס זיין הארץ בגערט אונ טוט ניט תשובה דען דער רשע אז דיא ערשטי עבירה קומט אים צו האנדין ציטרט ער זיא צו טון וויל ער האט מורא אונ טוט דיא עבירה מיט גרוס פארכט דער נאך אז ער זעהט עס האט אים ניט גריכט קיין שום שאדין אונ זעהט אויך פיל רשעים וויא ער זענן מיט גרוס הצלחה דורך דעם ווייזט זיין יצר הרע אים אז מען שטראפט גאר ניט פאר דיא עבירה אונ אז ער ברענגט אים שוין אין דער דאזיגער כפירה טוט ער שון וואס זיין הארץ בגערט ביז ער ווערט איין גזונקן אין דיא עבירות אונ דאס איז איין גרוסר טעות איטליכר קען עס זעהן אונ וועל עס געבן צו פר שטיין מיט איין משל · לאדם צוא איינעם וואס האט צו בראכין דיא טיר פון דר תפיסה אונ האט דיא תפוסים ארוס גלאזט פון דער תפיסה האט דער אוף זעהר דאס דר העדט אונ האט אים זייער רייך גמאכט · נוא גיהער דאך דער טענטש זיך צוא טראכטין וויא גשיקט זיך דאס וויל איך האב אים דער צערינט זאל ער מיר געבין גאר דם כבוד דם מוז נאר זיין ער מאכט מיך גרוס כדי ער זאל מיך דער נאך גאנץ שטארק ארוא ווארפן אונ מיר גרוסי עונשים אן טון דען חעט דער עונש פיל גטאפלט זיין איידר ער זאל מיך שטראפן אז איך בין ארום · על דרך וויא דער עולם זאגט הלצה (עני חשוב) דער וואס איז פריער גוועזן אגרוסר חשוב אונ רייך אונ דר נאך איז ער ארום גווארן (כמת) דער איז גלייך וויא איין מת ווארום דאס נידריקייט וואס קומט נאך דעם

יצרו מלחמה לה׳ מדור דור · לכן יעמוד אדם כל ימיו במלחמה כדי שיהיה כל ימיו בשלום · ומלחמת אדם עם יצרו מלחמת תדירי היא יום ולילה לא ישבות ואם נפל בבחרותו במלחמת יצרו יחזור להלחם עמו ולהתגבר עליו להפילו ארצה · כי אין זה בדרך המלחמות שבעבור שגבור לחם בגבור ונפל אחד ביד חבירו שאינו חוזר להלחם · אלא חוזר ולוחם וחוזר הגלגל על הנופל ומפיל את חבירו · גם אם לחם ביצרו ונפל אל יתריע מזלו אלא יתגבר להלחם עמו ויחזור עליו הגלגל למיטב לו שצריך האדם לשנות עצמו ממצב למצב שאם היה במצב רע ישנה מצבו ודע כי כל אדם שהיה במצב אחד בדעתו ובמדות ובמעשים מיום שנולד עד זקנותו אין ספק רחה נתגלגל בגלגול ראשון בבהמה או חיה כי הבעלי חיים מיום שיוצאים לאור העולם עד שובם אל אדמה הם בטבע אחד ומצב אחד כי אינם עולים ממדרגה למדרגה לא בדעת ולא בשום דבר וזה הורגל זמן רב בבהמה והוטבע בנפשו טבע הבהמה · לכן צריך לזה להרגילו תמיד שישנה בעל כרחו עד שתתפשט נפשו ממדות הבהמיות אשר הוטבע בה · כי ביאתו של אדם בעוה״ז כדי שיעלה ממדרגה למדרגה כי עיר פרא אדם יולד ואם יעמוד לעולם במדרגה אחת בהמה יחשב· שהאדם צריך לעלות ממדרגה למדרגה לקנות שלימות עד שיזדכך ויעלה למדרגה הרוחניות בגוף ובנפש וימשיך השפע על ידי הזדככותו בתחתונים · ואל תתמה שהרי זכוכית לבנה זך אם תשימהו נגד השמש ימשיך אש מלמעלה למטה וזה גורם הזדככות הזכוכית שאם תשים נגד השמש זכוכית עב ואין צ״ל אם תשים חרס שלא ימשיך שום דבר · וכ״ש האדם שכל הבריאה בשבילו שבהזדכך עצמו ימשיך השפע מלמעלה למטה · וכשם שביכוכית הזך הזה הממשיך האש מלמעלה למטה אם נפל בו כתם וכהה אותו מפסיקו מלהוריד האש מלמעלה אע״פ שהוא שלם בזכיותו כך האדם השלם מעכבו עון אם יש בידו מלהמשיך מלמעלה שפע בעולם שהוא כמו הכתם שבזכוכית עד שיטהר עצמו מאותו עון שהוא ככתם לנפשו המכהה אורה · ילמוד אדם מהשבטים הקדושים שלא נמצא בהם שום פגם כלל ועיקר רק על דבר מכירת יוסף ואע״פ שהיה קצת סבה מאת ה׳ ענין מכירה זו כדי שירדו מצריםה ויצאו משם לקבל תורה · וכדרז״ל וישלחהו מעמק חברון להשלים עצה עמוקה שבחברון שאמר לאברהם כי גר יהיה זרעך. עם כל זה כמה נצטערו עצמם על מעשה המכירה להסיר ולטהר כתם זה מעליהם והשפילו עצמם לפני יוסף ובקשו ממנו מחילה ובמות אבידם שלחו אליו לאמר אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם אע״פ שרעה גמלוך · כ״ש וק״ו שצריך כל אדם לפשפש אם יש בנפשו איזה כתם לטהר ולהזדכך עצמו לתת נשמתו להקב״ה זכה וברה כאשר נתנה לו :

פרק יג יזכור האדם ובורא הכל ברא בראש כלם תשובת השבים והורה דרכי נועם לחוטא וחפץ לשוב שיתנהג בדרכים אלו למען סור ממוקשי מות ולהכניסו בדרכי חיים וכו׳

אז ער איז פריער גרוס דאס ווערט מער גפילט פון דעם וואס ער איז ארום אונ נידריג פון זיין גבארין אן · אונ אזו וויא אונזרי חכמים ז״ל האבין גיזאגט דאס גאט ב״ה מאכט גרוס דעם רשע כדי אים דער נאך נידריג צוא מאכין אונ צוא מאכין פאר לירין אים פון דר וועלט אונ איין ראיה דער צוא איז פון המן הרשע דאס גאט ב״ה האט אים דרום גרוס גמאכט כדי זיין מפלה זאל דר נאך גרעסר זיין · אזו איז דיא וועלביגי זאך ביא דעם זינדיגר דאס גאט ב״ה בגליקט אים דרום כדי צוא מאכן פאר לירין אים דר נאך אדרבא ער דארף נאך וויינען אונ קלאגין אויף דר הצלחה ווארום אין דער הצלחה איז גמישט סם המות ווארום וויא גישיקט זיך דאס אז וויל ער הט פיל גיזינדיגט בגליקט ער אים · ילמוד דער מענטש גיהער זיך אפ צו לערנין פון דיא שבטים וואס אין זיי איז ניט גפונן גווארן קיין פגם נאר וואס זייא האבין פאר קויפט יוסף קיין מצרים אונ האטשי דאס איז דאך גיוועזן איין סיבה פון גאט כדי זייא זאלין נידערען קיין מצרים אונ זאלען פון דארט ארוס גיין צו נעמן דיא תורה פון דעסט וועגין וויא פיל האבין זייא זיך מצער גיוועזן אויף דעם וואס זיי האבן אים פאר קויפט כדי צוא ריינינן דעם פלעק פון זיך אונ האבין זיך משפיל גיוועזן פאר יוסף אונ האבין פון אים גיבעטין ער זאל מוחל זיין אונ אז זייער פאטר איז גישטארבן האבן זייא צוא אים גשיקט מיר בעטין דיך פאר גיב דיא זונד פון דיינע ברידער האטשי מיר האבין דיר גטאן איין רעה בעטין מיר דיך פארט דוא זאלסט אונז מוחל זיין מכל שכן אז איטליכער מענטש מוז איבר זוכן זייני מעשים אוב ער האט עפיס איין עבירה אונ דרוף תשובה צו טון כדי ער זאל זיין נשמה אפ געבין צו גאט קלאר אונ ריינאזו ווי ער הט אים זייא גיגעבין אמן :

פרק יג יזכור האדם דער מענטש זאל גידיינקן אז דער באשעפר האט צום אלעם ערשטן בשאפן

לעולם · אשר על כן מלבד הדברים שכתבתי בפרקים לעיל מדברים המכניעים את יצה"ר ראיתי להוסיף ידי לכתוב עוד מהדברים שיתנהג בהם האדם כדי שיכנע לבו הערל וישתרש באהבת הבורא ולא ישוב לכסלה · רוב ישיבתו של חוטא יהיה בין העניים ובתי כנסיות ובתי מדרשות יען שקונה שפלות בזה והשפלות מכניעו ואינו מעוררו אל החטא · בעבור שבית הכנסת ובית המדרש נקראים מקדש מעט והם מסוגלים אל היראה כיון שהשכינה שורה שם ומוראות השכינה עליו · ונראה דעל כן אמרו רז"ל אם פגע בך מנוול זה א משכהו לבית המדרש וכו' · והטעם כמדובר דכיון דשם מקום השראת השכינה מורא שכינה עליו ונמנע מלחטוא · ובפרט בראותו שהחוטא בהיכל מלך עונשו קשה בכפלים ואדם כרתת ומזדעזע בחושבו משפטים הקשים · ועל כן הזהירו רז"ל שלא יזוז אדם מבית המדרש ובפרט דשמיעתו שם חידושי התורה מקדש את את גופו וקונה כח קדושה לדחות טומאת יצרו · גם ישיבתו בין העניים על ידי ששומע כמה הרפתקאי שעברו עליהם ומה שהם גם בהוה בצער גדול נכנע לבו ובפרט מיראה שלא יגרום לו החטא להביאו לכללם · ורמז לדבר שמשיח עומד בפתחה של רומי בין העניים · דכיון שגדלה מעלתו אין כמוהו כארז"ל ירום ונשא וגבה מאד ירום מאברהם ונשא ממשה וגבה ממה"ש לכן מושבו בין העניים כאלו יושב שם לקנות שפלות ולא יתגאה במעלתו · ואע"פ שדבר זה לא שייך בו אך כדי ללמד לעולם שירבה ישיבה בין העניים כדי שלא יבאו לכלל גאוה ויקנו הכנעה להחליש כח יצר הרע · ואלה הדברים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם סדרם רבינו אשר ז"ל שידבק האדם בהם לקנות שלימות לנפשו ודבקות בהקב"ה בעשותם עד שירגיל בהם הרגל תמידי ולא יפיל בהן בטול לעולם · והם כ"ג דברים ואלו הן · (א) שיפריש מעשר מכל ריוח שיזמין הקב"ה לידו · (ב) שיתן צדקה מיד מכל אשר תשיג ידו ולסוף כל שנה זהב וחצי · (ג) שיתפלל ערב ובוקר עם האבות ב · (ד) שיניח תפילין בכל יום · (ה) שיקבע מזוזה · (ו) יקבע עתים לתורה · (ז) שיהיה

א כצ"ל כרנו : ב נ"ל שכוון למה דאיתא במסכת ב"מ (דף פ"ה) שאמר אליהו אדאוקימנא לאברהם ומשי ידיה ומצלי ומגנינא ליה וכן ליצחק וליעקב משמע מזה שגם האבות מתפללים בעולם הנשמות :

דיא תשובה אונ האט גיוויזן זיסע ווענין צוא דעם וואס האט גיזינדיגט אונ ער וויל תשובה טאן דאס ער זאל זיך פירין אין דיא וועגן ער זאל אפ קערין פון שטרויכלונג פון טויט אונ זאל אייביג לעבין אין גן עדן · דען חוץ וואס איך האב גישריבען אין דיא אייבערשטע פרקים וועל איך נאך שרייבען וויא דער מענטש זאל זיך נוהג זיין דאס זיין פאר שטאפט הארץ זאל אונטער טעניג ווערין · זאל זיין איין גיווארצילט אין דעם ליבשאפט פון דעם בשעפער אונ זאל ניט ווידער קערין צוא טאן עבירות · רוב דאס מערסטע זיצונג פון דעם זינדגר זאל זיין צווישן ארמע לייט אונ אין שולען אין בתי מדרשים וייל דורך דעם וועט ער ווערין אונטער טעניג אונ וועט ניט זינדיגן וייל דיא שולען אונ בתי מדרשים ווערין אז גירופין קליין בית המקדש אונ זענין מסוגל צו יראה וייל דיא שכינה רוהט דארט איז דיא פארכט פון דער שכינה אויף אים אונ דרום האבין אונזרי חכמים ז"ל גיזאגט (אם פגע בך מנוול זה) אויב דער יצר הרע האט דיך בגעגינט (משכהו לבית המדרש) צו אים אין בית המדרש אריין דארט איז אויף אים דיא פארכט פון דער שכינה אונ דורך דעם וועט ער ניט זינדיגן ובפרט אז ער דיינקט אז דר וואס זינדיגט אין מלך'ס היכל אין זיין עונש פיל שווערער · אונ דרום האבין דיא חכמים ז"ל מזהיר גיוועזן אז א מענטש זאל ניט אוועק גיין פון בית המדרש ובפרט דיא חידושי תורה וואס ער הערט דארט דאס מאכט הייליג זיין גוף אונ שאפט זיך קדושה אוועק צו שטויסן זיין יצה"ר: אויך דער מיט וואס ער וועט זיצין צווישן דיא ארומע לייט אונ עהט זייער צער ווערט אונטער טעניג זיין הארץ וועגין פארכט אז דיא עבירות זאלן אים ניט גורם זיין ער זאל אויך ווערן אזוי ארום וויא זייא · וועט ער אויך קיין עבירות ניט טאן · ואלה דיא זאכין זאל דער מענטש טאן דאס ער זאל לעבין אויף עוה"ז אונ עוה"ב · דאס האט דער רבינו אשר ז"ל) מסדר גיוועזן · דער מענטש זאל זיך אין זייא בהעפטן צו שאפין דבקות אין השי"ת ער זאל דאס פיל מאל טאן ביז ער ווערט גיוואונט ווערין אין זייא אונ וועט זייא שוין קיין מאל ניט מבטל זיין · אונ דאס זענען דרייא אונ צוואנציג זאכין · א ער זאל אפ שיידן מעשר פון אלץ וואס גאט ב"ה וועט אים בשערין · ב ער זאל געבין צדקה לויט זיין פאר מעגינס אונ צום סוף פון איטליכן יאר זאל ער אהער דעם געבן איין גילדן מיט אהאלבן · ג ער זאל דאווענן אלע אבינט אונ מארגין · ד ער זאל לייגען תפילין אלע טאג · ה ער זאל האבן אמזוזה אין אלע טירען פון זיין הויז · ו ער זאל קובע זיין צייטן

באמן במשאו ובמתנו ובדבורו. (ח) שיכבד לומדי תורה בכל יכולתו. (ט) שיוכיח את עמיתו ולא ישא עליו חטא. (י) שידין את חבירו לכף זכות. (יא) שימחול בכל לילה קודם שיישן למי שחטא לו בדברים. (יב) שישתדל להכניס שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו. (יג) שיזהיר לאנשי ביתו על התפלה ועל נט"י ועל ברכת הנהנין. (יד) שיפרע התמיד בכל יום הששי. (טו) שילמוד הפרשה בכל שבוע שנים מקרא ואחד תרגום ופירש"י. (טז) שיקרא אגרת התשובה שחיבר רבינו יונה בשבוע שחל ר"ה להיות בתוכה. (יז) שיכבד יום השבת כברכת ה' אלהיו אשר נתן לו. (יח) שיקבע סעודה ג' בכל שבת אחר המנחה. (יט) שיערוך שלחן בכל מוצאי שבת ויאכל אפילו דבר מיעוט. (כ) שיסייע לחבירו לכל מה שיצטרך בגופו ובדבריו. (כא) שיתודה קודם שיישן מלבד הלילות שהן אסורות בהספד ובתענית. ויתאבל על עיניתיו על אורך גלותנו ועל חורבן בית מקדשנו שיבנה במהרה בימינו אמן (כב) שיעשה יום א' תענית בכל חדש ביום שקורין בתורה ואם לא יוכל להתענות יתן ב' פשוטים לצדקה. (כג) שיקיים המע"ט בהצנע כי היא עבודת ה' הנבחרת לפניו:

אורח חיים למעלה למשכיל למען סיר משאול מטה הנהגות אחרות. א להתרחק מן הגאוה בתכלית הריחוק. ב וכן מהחניפות. ג וכן משקר וכזב. ד וכן מן הליצנות. ה וכן מרכילות. ו ומן הכעס. ז שיזהר מטכשול נדרים. ח שיזהר מאונאת הבריות. ט שלא יכנה שם רע לחבירו ולא יקראנו בכנוי שכנוהו אחרים אם לא יהיה נזכר ונכבד בשמו. י שלא יספר לשון הרע ולא יקבלנו. יא שלא ישב עם יושבי קרנות ולא בבתי כנסיות עם עמי הארץ: יב שלא יסתכל באשה שהיא אסורה לו. יג שלא יסיח על כוס של ברכה. יד שלא יספר מברוך שאמר עד שסיים תפלת לחש ולא בעוד שש"צ חוזר ומתפלל התפלה אא"כ בד"ת או בדבר מצוה או לתת שלום או להחזיר. טו שלא ידבר בקריאת ההלל ולא בעוד שש"צ קורא

צו לערנן תורה. ער זאל זיין ערליך אין זיין משא ומתן אונ מיט זיין דיבור. ח ער זאל ערליך האלטן דיא לומדים מיט גאר זיין פאר מעגין. ט ער זאל שטראפן זיין חבר אז ער זעהט אים טאן איין עבירה וארום אז ער וועט אים ניט שטראפין וועט ער האבן איין עבירה. י ער זאל זיין חבר דן זיין לכף זכות. יא אלע נאכט איידער ער לייגט זיך שלאפין זאל ער מוחל זיין צו דעם וואס האט גיזינדיגט קעגין אים מיט רייד. יב ער זאל זיך פלייסן שלום צוא מאכין צווישן איין מענטש מיט דעם אנדערן אונ צווישן מאן אונ ווייב. יג ער זאל מזהיר זיין זיין הויז גיזינד צוא דאווענען אונ וואשין זיך אונ א ברכה מאכין איבר עסין אונ טרינקען. יד דם לערנן וואס ער הט זיך קובע גיוועז אלי טאג אונ הט אמאל ניט דר לערינט זאל ער פרייטאג דר לערנן. טו ער זאל לערנן אלע וואך דיא סדרה צוויי מאל דעם חומש אונ איין מאל תרגום אונ זאל לערנן רש"י. טז ער זאל לערנן דיא וואך פון ראש השנה אגרת התשובה וואס דער רבינו יונה האט מחבר גיוועזן. יז ער זאל ערליך האלטין שבת נאך זיין פאר מעגין נאך. יח ער זאל שבת עסין שלש סעודות. יט ער זאל אלע מוצאי שבת אן ריכטן אסעודה אוף מלוה מלכה האטשע ער קען ווייניג עסין. כ ער זאל העלפין זיין חבר אין אלמען וואס ער וועט בדארפין סאיי מיט זיין גוף סאיי מיט רייד. כא ער זאל פאר זיין שלאף זאגין ווידוי אשמנו אויסער דיא נעכט וואס מען זאגט קיין תחנון ניט אונ ער זאל קלאגין אוף זיינע עבירות אונ אוף דעם חורבן בית המקדש. כב ער זאל זיך קובע זיין איין טאג אין חודש צוא פאסטין דער טאג זאל זיין ווען מען לייענט אין דער תורה אונ אוב ער קען ניט פאסטן זאל ער געבין צוויא שילינגער צדקה. כג ער זאל דיא מעשים טובים מקיים זיין בצניעות. דאס איז די דינסט פון גאט וואס איז אים אנגענעמען. אורח נאך איז דא אנדרע הנהגות וואס זענין דער וועג פון לעבין. א מען זאל זיך דער ווייטערין פון גאוה וויא וויט מיגליך איז. ב אוך פון חאנפענען. ג אוך פון פאלשקייט אונ ליגין. ד אויך פון ליצנות. ה אויך פון רכילות. ו אונ פון כעס. ז ער זאל גיווארינט זיין פון נדרים. ח ער זאל גיווארינט זיין פון צוא נארין לייט. ט ער זאל ניט געבין זיין חבר קיין שלעכטין צוא נאמן. אונ זאל אים ניט רופין מיטין צוא נאמען. י ער זאל ניט ריידין לשון הרע. יא ער זאל ניט זיצין מיט ליידיג גייערס אונ ניט אין דיא פאר זאמלונג פון עמי הארצים. יב ער זאל ניט קוקין אוף פרעמדי ווייבר. יג ער זאל ניט אום ריידן אין מיטן קידוש. יד ער זאל ניט ריידן פון ברוך שאמר ביז נאך ש"ע אונ ניט בשעת אז דער חזן זאגט די חזרת

בתורה · (טז) שלא יאכל פת בעלי בתים של כותים ולא של פלטר ג אא"כ לא יזדמן לו של ישראל · (יז) שלא יסעוד בסעודת הרשות · (יח) שלא יסיח שיחה בטלה · ויזהר ללמוד עד שיישן מתוך דברי תורה ולא מתוך שיחה בטלה · (יט) שלא יכניס עצמו בספק חשיכה ערב שבת · ויזהיר בני ביתו על שמירת שבת ויקדים להתפלל תפלת מנחה כדי שיקבל שבת מבעוד יום · (כ) כשיגיע עת תפלה מג' תפלות שביום יניח כל עסקיו ויתפלל · וראש כל הגדרים שישמור את עיניו מדבר שאינו שלו · (כא) אל ידבר בין ברכת נטילה להמוציא ויקדים שלום לכל אדם · (כב) לברך את בוראו שהשביע נפש שוקקה · ואם יקללוהו בני אדם אל ישיב להם אלא יהא מן הנעלבים · (כג) אל יצא לריב מהר ויתרחק מהשבועות ומנדרים שבעון נדרים בנים מתים · (כד) יתרחק מן השחוק ומהכעס כי מבלבל דעתו של אדם ויעבוד תמיד יוצרו באהבה ולא יניח דבר לעשות מענין זאת התקנה · (כה) לאהוב את ה' בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך ותמור בדעתך באומרך את ה' אלהיך למסור נפשך וממונך ובזה יקיים דבר המשורר כי עליך הורגנו כל היום · (כו) לבטוח בה' בכל לבבך והאמן בהשגחתו פרטית ובזה תקבל בלבך היחוד הגמור והשלם בהאמין בו כי עיניו הם משוטטות בכל הארץ ועיניו על כל דרכי איש וחוקר לב ובוחן כליות · כי מי שאינו מאמין באשר הוצאתיך מארץ מצרים גם באנכי ה' אלהיך אינו מאמין ואין זה יחוד שלם כי זהו סגולת ישראל וזהו יסוד כל התורה כולה · (כז) להרחיק גאוה וכעס וגעור ביצר המשיאך ללכת בדרכי לבך ואל תבט אל דרכיו אשר המה מצודים וחרמים להראותך כי דרכך ישר וזך · (כח) מדבר שקר תרחק ואל תוציא ש"ש לבטלה ולא במקום מטונף · (כט) הסר ממך משענת הקנה הרצוץ משענת בני אדם.

ג מוכר פת :

ש'ע נאר שלום צו געבן אונ אפ צו ענטפערן שלום · טו ער זאל ניט ריידן אין מיטן הלל אונ בשעת אז מען לייענט אין דער תורה · טז ער זאל נאר עסן יודעש ברויט · יז ער זאל ניט עסן אויף אזא אסעודה וואס איז ניט קיין מצוה · יח ער זאל ניט ריידן דברים בטלים אונ זאל גיוואריינט זיין צוא לערנין ביזא נאכט ביז ער זאל איינשלאפין ווערן פון דברי תורה אונ ניט פון דברים בטלים · יט ער זאל אן נעמין שבת פריא אונ זאל מזהיר זיין זיין הויז גזינד זיא זאלין היטין שבת אונ זאל אום ערב שבת פריא מנחה דאוונען כדי ער זאל שבת פריא אן נעמין · כ אז עס קומט דיא צייט פון דאוונען שחרית אדר מנחה ומעריב · זאל ער אוועק לאזין אלע זיינע עסקים אונ זאל דאוונען · אונ דאס ערשטע פון אלי גדרים איז ער זאל היטין זיינע אויגן פון צוא קוקין אויף אזעלכס וואס איז ניט זייני · כא ער זאל ניט ריידין צווישען דער ברכה על נטילת ידים ביז ער מאכט המוציא · אונ זאל געבין שלום צו איטליכן מענטש · כב ער זאל בענטשין נאך דעם עסין · אז מענטשין שעלטין אים זאל ער ניט ענטפערין · ער ז"ל זיין פון דיא לייט וואס ווערן פאר שעמט אונ ענטפערן ניט · כג ער זאל ניט גיהיילט זיין צו קריגען זיך · אונ זאל זיך דר ווייטרין פון צו שווערן אונ קיין נדרים צוא טאן ווארום דורך דער זינד פון נדרים שטארבין קינדער ח"ו · כד ער זאל זיך דער ווייטערין פון שפעטין אונ כעס ווארום דאס איז מבלבל דיא דעה פון דעם מענטש אונ זאל דינין זיין בשעפר תמיד מיט ליבשאפט · כה ער זאל ליב האבין גאט ב"ה מיט גאר דיין הארץ אונ גאר דיין נפש אינ גאר דיין געלט אונ בשעת אז דוא זאגסט ואהבת את ה' אלהיך וכו' זאל דיין אין דיין זין אז דוא ענטפערסט איבר דיין לייב אונ געלט צוא גאט דאס הייסט דוא ווערסט זיך בעסער לאזין הרגנען אדער דאס געלט אוועק געבין אונ אין אים ניט לייקענן ח"ו · כו דוא זאלסט האבין אבטחון אין גאט מיט גאר דיין הארץ אונ זאלסט גלייבן אז ער גיט אכטונג אויף יעדערין בזונדער דיינע אויגין שוועבין אויף דער גאנצער וועלט אונ ער קוקט אויף אלי וועגן פון דעם מענטש אונ ער ווייסט וואס דער מענטש האט אין זינין · אונ דער וואס גלייבט עס ניט לייקענט ער אין דעם וואס גאט האט גיזאגט (אנכי ה' אלהיך) איך בין דיין גאט וואס איך האב דיך אויס ניצוגין פון מצרים וואס דאס איז דער יסוד פון דער גאנצער תורה · כז צוא דער ווייטערין זיך פון כעס אונ גאוה אונ שרייא אן אין דעם יצה"ר אונ זאלסט ניט גיין אין זיינע וועגין וואס זיא זענען זיא נעצין פאנגין מענטשין · כח זאלסט זיך דער ווייטערין פון זאגין ליגין אונ זאלסט ניט דער מאנען גאטס נאמן אום זונסט אדר אויף איין אום ריין ארט · כט האב נ"ט קיין בטחון אויף אמענטש אונ זאלסט גיין בצניעות מיט דיין גאט · זאלסט אויך ניט האבין דיין בטחון אויף דיין געלט אונ גיב

והצנע לכת עם אלהיך ואל תשים זהב כסלך כי זו תהלת ע"א · ופזר כיסנך באשר הוא רצונו יתברך ובידו למלאות חסרונך · (ל) דע את אלהי אביך ודבריך במאזני צדק תשקול והין צדק יהיה לך ותקל בעיניך הוצאת ממונך מהוצאת דבריך ופיך אל ימהר להוציא דבר רע עד שתשקלו במאזני שכלך · (לא) ווידוי על עונותיך ערב ובקר אל יחסר וחכרין ציון וירושלים בשברון לב · (לב) זכור יום המות תמיד וצדה לדרך הכן ושים בין עיניך ב' דרכים אלו תמיד שיהיו מזומנים לך ליום הפירוד ומטתך בדמעה תשחה ויבהליך רעיונך מדי זוכרך הרדת ר"י ב"ז · (לג) חבר טוב היה ליראי ה' והתחבר בחבריהם וכפועלי און הרחק · (לד) טיב וישר לך להמעיט בעיניך פעולותיך הטובות ולהרבות בעיניך פשעיך להרבות חסדי יוצרך מבטן ונותן אכלך ולא תשמש ע"מ לקבל פרס בעשותך מצותו · (לה) יום ולילה זכרו מפיך לא ימוש בשכבך תשגה באהבתו ובקומך ובהלוכך תמצאנו והקיצות בו תשתעשע והוא יישר אורחותיך · (לו) כוון בתפלתך כי היא עבודת הלב ואם בנך ידבר לך ולא מלבו הלא יחר לך · ומה תענה טפה סרוחה לפני מלכו של עולם ואל תהיה כעבד שמסרו לו מלאכה נכבדת לטובתו וחבלה ואיך יעמוד לפני המלך ומה טוב לבקש סליחה באומרך סלח לנו בלא כוונה · ואם אי אפשר בכל התפלות ברכה ראשונה של י"ח ופסוק ראשון של ק"ש אל יחסר כי לא יצא י"ח התפלה כשלא כיון בהם · (לז) למד פרשיותיך עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ופירוש רש"י (כנ"ל מהראש) ותדקדק בו כאשר תוכל · ובן בגמרא כי כל העיסק בגמרא אין לך מדה טובה הימנה ות"ת כנגד כלם · (לח) מכל מאכל אשר תאכל ומכל משקה אשר תשתה אל תהנה בלא ברכה תחלה וסוף ותכוין בה היטב · וכסה ראשך כשתזכיר השם והעצים עיניך ואל תהיה כאמור בפיו ובשפתיו כבדוני ולבם רחק ממני · (לט) נטילת ידים לתפלה ולאכילה · ובעת צאתך לצרכך

אוים געלט אויף אזו אזאך וואס איז גאטס ווילן אונ ער קען דיר ממלא זיין דיין חסרון · ל וויס דעם גאט פון דיינע עלטערן אונ דיהן אים אונ דייני רייד וועג מיט גירעכטי וואג שאל אונ דיין יוא אדר ניין זאל זיין אמת אונ זאל ביא דיר גרינגר זיין פאר ברייננען געלט איידער פאר ברייננען דייני רייד אונ זאלסט ניט איילין צוא ריידין אשלעכטי זאך ביז דוא זאלסט עס איבר קלערין מיט דיין שכל אויב דוא זאלסט עס ריידין · לא אלע אין דער פריא אונ אויף דער נאכט זאלסטו מתודה זיין אויף דייני זינד אונ זאלסט אויך דער מאנען חורבן ציון אונ ירושלים · לב גידיינק תמיד אן טויט אונ גרייט דיר אן שפייז אויף דעם וועג אונ שטעל דיר פאר דיא צוייא וועגין וואס מען פירט דיך נאך דעם טויט אין גיהנם אדר אין גן עדן אונ דוא זאלסט זיך דער מאנען וויא דר תנא רבי יוחנן בן זכאי האט זיך גישראקין פאר זיין טויט אונ האט גיזאגט איך וויס ניט אין וועלכן וועג פון דיא. צווייא מען וועט מיך פירין · לג זאיי אגוטר חבר צו דיא וואס פארכטין זיך פאר גאט אונ בהעפט זיך מיט זייער חברותא אונ פון דיא שלעכטי לייט דער ווייטער זיך · לד עס איז גוט אז דייני מעשים טובים זאלין אין דייני אויגן ווייניג זיין אונ דייני עבירות זאלין אין דייני אויגן פיל זיין אויך זאלסטו ניט טאן מצות אויף דעם תנאי שכר פאר זייא צוא נעמין · לה טאג אונ נאכט זאלסטו גידיינקען אן גאט ב"ה אז דוא לייגסט זיך זאלסטו טראכטן אין זיין לבשאפט אונ אין דיין אויף שטיין אונ אין דיין גיין זאלסטו זיך דער מיט פרייען אונ ער וועט מאכין רעכט פארטיג דייני וועגין · לו זאיי מכוין אין דיין תפלה ווארום דאס איז גאטס דינסט פון דיין הארץ אונ ווען דיין זון זאל צוא דיר עפעס ריידין אונ ניט פון זיין הארץ וואלט דאך דיך בוודאי פאר דראסן אונ וויא אזו קענסטו בעטין גאט אז ער זאל דיר פאר געבין אויף דעם וואס דוא בעטסט אן כונה · אונ אוב עס איז ניט מיגליך דוא זאלסט מכוין זיין אין אלי תפלות זייא האטשי מכוין אין דער ערשטר ברכה פון שמונה עשרה אונ אין דעם ערשטן פסוק פון קריאת שמע ווארום אז ער איז דרינן ניט מכוין איז ער ניט יוצא דעם חיוב פון ק"ש אונ תפלה · לז זאלסט לערנן אלי וואך דיא סדרה צווייא מאל מקרא אונ איין מאל תרגום אונ דעם פירוש פון רש"י אונ זייא דרינן מדקדק וויא וויט דוא קענסט · אונ אוך לערנן גמרא ווארום לערנן ביי שטייט קעגין אלי מצות · לח אויף אלי עסין וואס דוא וועסט עסין אונ אלי משקות וואס דוא וועסט טרינקן זאלסטו מאכן א ברכה צום אן הייב אונ צום סוף · אונ זייא דרינן גוט מכוין אונ אז דוא וועסט דער מאנין דעם שם דעק צוא דיין קאפ אונ פאר מאך דייני אויגין · אונ זאלסט ניט זיין וויא דער וואס אויף אים איז גיזאגט גיוואורן מיט זיין מול אונ מיט זייני

ברך אשר יצר ועל נט"י אל תברך · (מ) גדילים תעשה לך על ד' כנפות כסותך למען תזכור וקדש עצמך בכל דברים · והוי צנוע בבהכ"ס ועם ביתך כי אפילו על שיחה קלה שבין איש לאשתו עתיד ליתן עליה דין ואל תנהג עצמך בקלות ראש ויהי מורא שמים עליך · והשמר מלהסתכל באשה אפילו פנויה · ומזוזות בפתח ביתך אל תחסר · (מא) סוד אחר אל תגל גם הדברים שהם שלא ע"ד סוד טמנם בלבך · ואם תשמע מאחר אל תאמר כבר שמעתי זה · ומשוכבת חיקך שמור פתחי פיך · (מב) בערב ובקר וצהרים שמור עת התפלה · ופתח לבך שעה אחת קודם התפלה והוי מעשרה ראשונים ואל תרבה שיחה בטלה בבהכ"נ ותפילין על ראשך וזרועך אל יחסר · (מג) פלס מעגל רגליך לישר עצמך בדרך בינוני במאכל ובמשתה ובכל מדוהך ואל תט ימין ושמאל ורדוף אחר השלום · (מד) קבע עתים לתורה קודם אכילה ושכיבה ועל שולחנך והזהרת לאנשי ביתך להדריכם על פי התורה לשמור פיהם מלהתחלל כי תחלת דינו של אדם קבעת עתים לתורה · (מה) שמח בשימעך תוכחת מוסר כמוצא שלל רב · והוכח לחכם ויאהבך כי טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת ולמוכיחים ינעם . (מו) תחלת מעשיך הבט סופו והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה כי החכם עיניו בראשו · (מז) הזהר שלא תסמוך בלבבך ושמע עצה וקבל מוסר ותהי זריז לעשות כל שמוטל עליך ומכל משמר נצור לבך · (מח) אל תקום ממטתך עצל כי אם בזריזות לעבוד יוצרך · (מט) אל תאחר מלכת לבית התפלה ושמור רגליך פן תהיינה מטנפות · אל תשים לבך אחורנית בשעת התפלה והתכוין לברך ליוצרך · (נ) אל תדבר בלעגי שפה ובלשון אחרת
כל

לפצין האבן זיי מיך ערליך געהאלטן אונ זיין הארץ איז ווייט פון מיר · לט וואש דיא הענט צום דאווענן אונ צום עסין אונ אז דוא קומסט פון דיין צורך מאך א ברכה אשר יצר אונ ניט על נטילת ידים · מ ציצית זאלסטו דיר מאכין אויף דיא עקין פון דיין קלייד כדי דוא זאלסט זיך דער מאנן אין אלי מצות פון גאט · אונ זייא צנוע אין בית הכסא אונ מיט דיין וייב ווארום אפילו אויף דעם ריידין וואס איז צווישין מאן אונ וייב וועט ער אויך געבין דין דרויף אונ זיי זיך ניט נוהג מיט קלות ראש אונ גאטס פארכט זאל זיין אויף דיר · אונ היט זיך פון צוא קוקן אויף איין אשה חאטשי זיא איז א פנויה אונ אין דיא טירין פון דיין שטוב זאל ניט אפ גיין קיין מזוזה · מא זאלסט ניט אנטפלעקן קיין סוד פון אנדרין אויך דיא זאכין וואס דוא האסט געהערט ניט פאר איין סוד באהאלט דאס אויך אין דיין הארץ אונ אז דוא וועסט דאס הערין פון אנדרין זאלסטו ניט זאגין איך האב עס שון געהערט אונ פאר דיין וייב היט דיין מויל איר קיין סוד ניט מגלה זיין · מב אין דער פריא אונ אויף דר נאכט היט דיא צייט פון תפלה טון · אונ זייא פון דיא ערשטי צעהן אין שול אונ זאלסט ניט ריידן דברים בטלים אין שול אונ זאלסט אלי טאג אן טאן תפילין · מג וועג איבער די טריט פון דייני פיס דו זאלסט זיך פירין אין מיטל וועג אין עסין אונ טרינקן אונ אין אלע דייני וועגין ניט צו פיל עסין אונ טרונקען אונ ניט צוא ווייניג אונ יאג נאך שלום · מד זייא דיר קובע צייטן צוא לערנן פאר דעם עסין אונ פאר דיין שלאף אונ מיטן עסן אונ זאיי מזהיר צוא דיין הויז גזינד צו מדריך זיין דיא על פי תורה אונ צוא היטן פון פר דארבין זייער מויל · מה אז דו הערסט שטראף רייד פרייא זיך גליך וויא דוא געווינסט פיל געלד אונ שטראף צוא א חכם וועט ער דיך ליב האבין דען עס איז בעסר אנטפלעקטי שטראף פון איין פאר בורגיני ליבשאפט אונ צוא דיא וואס שטראפין וועט זיין זיס אויף עולם הבא · מו אין דעם אן הייב פון דייני מעשים קוק וואס זייער סוף וועט זיין אונ רעכן דעם שאדן וואס דוא האסט דורך דער מצוה קעגין דעם שכר וואס דוא וועסט האבן פאר איר אויף עוה"ב אונ דעם שכר וואס דוא האסט פון דער עבירה קעגן דעם עונש וואס דוא וועסט האבן פאר איר עוה"ב ווארום דער חכם אז ער טוט אזאך קוקט ער בייא דעם אן הייב וואס דער סוף דער פון קען זיין · מז זייא געווארינט דוא זאלסט זיך אויף דיר אליין ניט סומך זיין אונ הער צוא איין עצה פון דיין חבר אונ פאר נעם שטראף רייד אונ טוא וואס דו ביסט מחויב צוא טוען · מח זאלסט ניט אויף שטיין פון דיין בעט וויא א פולער נאר מיט זריזות צו דינין דיין בשעפר · מט דו זאלסט זיך ניט שפעטינן צו גיין דאווענן אונ היט דייני פיס זאלין ניט זיין איין גירעכט דוא זאלסט ניט טון דיין הארץ אויף אנדערי זאכין בשעת דאווענן אונ זייא זיך מכוין צוא לובין דיין בשעפר ·

כל עת שהחזן מתפלל ותענה אמן • (נא) אל תנשה פגיעת המות שיבא פתאום ותזכור מעמד יום הדין • (נב) אל תתעסק במצוה כדי לקבל פרס ואל תרחק מעבירות מפני העונש • (נג) אל תתרשל במצוה אם בא לידך ותעשינה לשם שמים בלא איחור • (נד) אל תתרשל בברכת הלבנה שאם לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים כו׳ דים • (נה) ואל תעשה דבר שילעיגו הבריות שדרכם להעלים הטובות ולגלות הרעות • (נו) ואל תקלה אביך ואמך ואל תצער אותם וכבדם כפי יכולתם כל ימיהם • (נז) אל יהיו פניך זעומות נגד עוברים ושבים וקבל אותם בפנים מאירים • (נח) אל תשכח לעניך לתת צדה לדרך ולעשות לויה להם ותנחמם בדברים • (נט) אל תשים עינך למי שעלה יותר ממך אלא למי שהוא התחיך • (ס) אל תבהל לקצוף משום דבר והאריך אפך פן תאבד את הכמתך • (סא) אם תוציא כמך עקשות פה וניבול פה דע כי על כל אלה יביאך אלהים במשפט • (סב) אל תחזק כעסך עם חבירך אפי׳ יום אחד ותכנע לפניו קודם לבקש ממנו מחילה • (סג) אל תדבר בצואר עתק ואל תרים מצח שלא לקבל עליך יראת שמים • (סד) אל תשיב למחרפיך ולמבזיך ותשים יד לפה ושתוק פן יחם לבבך • (סה) אל תתעבר על ריב לא לך כי לסוף הם ישלימו ביניהם ואתה תשאר בכעס • (סו) אל תתגאה על הבריות ותהיה שפל רוח כארץ שהכל דשין בה • (סז) אל תהי בז לכל אדם ולכל דבר שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום • (סח) צדק צדק תרדוף כו׳ ואל תחסר מחצית השקל בכל שנה בפעם אחת ובכל חדש ובכל שבוע כפי מסת ידך ובכל יום לא תחסר מתנה מועטת לכל הפחות קודם תפלה • ואם תגיע למעשר תתן ויהי טרף בביתך ככל אשר תמצא ידך לגמול חסד הן לחיים הן למתים הן לעניים הן לעשירים • (סט) רצה

באשר

נ דוא זאלסט ניט רעדין דיא צייט אז דער חזן דאווינט אונ זאלסט ענטפערין אמן • נא דוא זאלסט ניט פאר געסין אן טוט אונ זאלסט גידענקין דוא וועסט בדארפין שטיין צום דין : נב דוא זאלסט ניט עוסק במצוה זיין פון וועגין שכר דער פאר אונ זאלסט ניט דער ווייטרין פון עבירה פון מורא וועגין נאר דאס אלין זאל זיין פון גאטס וועגין • נג אוב עס קומט א מצוה דיר צוא האנדן זאלסטו זיך ניט פוילין צוא טון זיא תיכף פון גאטס וועגין • נד דוא זאלסט זיך ניט פוילין דיא לבנה מקדש צו זיין • נה דוא זאלסט ניט טון קיין זאך וואס לייט זאלין דרויס שפעטין ווארום זייער סדר איז צוא פאר העלין דאס גוטס אונ צו אנפלעקין דאס שלעכטס • נו דוא זאלסט ניט מבזה זיין דיין פאטר אונ מוטר אונ זאלסט זייא ניט מצער זיין אונ האלט זייא ערליך אלי זייערי טעג נאך דיין יכולת נאך • נז דיין פנים זאל ניט זיין צארינדיג קעגן אורחים אונ זאיי זייא מקבל מיט אפרייליך פנים • נח זאלסט ניט פאר געסין צוא געבין ארמי לייט צידה לדרך אונ זייא צוא בעלייטין אונ טרייסט זייא מיט רייד • נט דוא זאלסט ניט קוקין אויף דעם וואס ער איז מער עושר פון דיר נאר קוק אויף אזעליכין וואס איז ארימיר פון דיר • ס דיא זאלסט ניט איילין צוא צערנין אונ דער לענגיר דיין צארן ווען ניט וועסטו פר לירן דיין חכמה • סא אז דוא וועסט ריידן שלעכטי רייד אונ ניבול פה זאלסטו וויסן אז אויף דעם אלעם וועט דיך גאט ברענגין צום משפט • סב דוא זאלסט ניט האלטן אין דיר אפילו איין טאג כעס וואס דוא האסט אויף דיין חבר אונ דוא זאלסט זיך פאר אים מכניע זיין צוא בעטין אים פריער מחילה • סג דוא זאלסט ניט ריידין מיט גאוה אונ זאלסט מקבל זיין אויף זיך יראת שמים • סד צוא דיא וואס זענין דיך מבזה זאלסטו ניט ענטפרין טאמיר וועט זיך דער היצן דיין הארץ אונ וועסט קומין אין כעס אריין • סה דוא זאלסט זיך ניט מישען אין אקריג וואס האט ניט צו דיר • דוא וועסט זיך אן נעמין פאר איינעם אונ צום סוף ווערין זייא צווישין זיך שלום מאכין אונ דוא וועסט בלייבין בייז • סו דוא זאלסט זיך ניט בגאוה האלטן איבר לייט אונ זאלסט זיין שפל רוח אזו וויא ערד וואס איטליכער טרעט אויף איר • סז דוא זאלסט ניט מבזה זיין קיין שום מענטשין אונ קיין שום זאך ווארום עס איז ניט פאר האנדן א מענטש ער זאל ניט האבין איין שעה וואס ער קען וואס טוען אונ עס איז ניט פאר האנדן קיין זאך וואס הט ניט קיין אורט וואס דארט נוצט עס • סח דוא זאלסט זוכן גירעכטיקייט אונ זאלסט ניט ווינציגר געבין איטליכס יאר פון א האלבין שקל מיט אמאל אונ אין אלי חודש אונ אלי וואך זאלסטו געבין לויט פר מעג אונ איטליכן טאג זאלסטו געבן צדקה פאר דעם דאווינן כאטשי גאר וויניג אונ אוב דוא קענסט געבן מעשר זאלסטו געבן וועט דיר גאט ב״ה מעהרין דיין פרנסה • זאלסט שפייזן ארמי

לייט

באשר רוצה יצרך שמח בחלקך אם מעט ואם הרבה והתחנן לפניו תמיד להטות לבבך אל עדותיו ובכל דרכיך השלך על ה' יהבך · ואל יקשה בעיניך מלהוציא לכבוד שבת ויום טוב בכל הצריך והשתדל לכבדם ולקבלם מבעוד יום ולהתעדן בהם באכילה ושתיה וחציו בבית המדרש וכבדהו בכניסתו וביציאתו לערוך שולחן במוצאי שבת · (ע) אל תישן כעצל שינה רבה · ותרגיל עצמך להקיץ בהנץ החמה ולקול התרנגול קום ממטתך · (עא) אל תתפלל בלא נקיות כפים ובלא טהרה כי תפלתך לא תהיה נשמעת · (עב) אל תתפלל כי אם בכוונת הלב ובנחת כדי שישמע האזן · (עג) אל תשכח צור ילדך ומחוללך ובכל דרכיך דעהו ותביאהו לנגדך תמיד · (עד) אל תרבה לשמוח וזכור כי רוח חייך ואתה נוצר מן העפר ואחריתך רימה · (עה) אל תאמר על שום מצוה אעשה אותה למחר שמא לא תפנה לעשותה · (עו) אל תפרד מהגות חכמה ומוסר ותתאבק בעפר רגלי חכמים ותתחכם · (עז) אל תניח דרך חסידות אע"פ שילעגו עליך ואל תבוש לדבר מצוה · (עח) אל תקפוץ יד מליתן תמיד לעניים ולאביונים ומבשרך לא תתעלם · (עט) אל תאחר מלרוץ ולמהר ולהכין לפני העניים שולחן ולחם כי שמא הם רעבים · (פ) אל תאחר מלהביא את המעשר לבית האוצר כי מתן בסתר יכפה אף · (פא) אל תרים ידך על חברך ואף שהוא מקלל את אביך ואת אמך בפניך · (פב) אל תביט למי שהוא קטן ממך בעבודה וביראת חטא כי אם לגדול ממך · (פג) אל תוציא דיבה או לשון הרע על שום אדם ולא לזות שפתים או רכילות · (פד) אל תהי נבהל להשיב בעזות מצח למי שאמר דברים אשר לא טובים · (פה) אל תשמיע בחוץ קולך ואל תהי צווח כבהמה ודבריך יהיו בנחת : (פו) אל תלבין פני חבירך ברבים כי העושה כן אין לו חלק לעולם הבא · (פז) אל תראה יכולת אל

שום

זיא ווייזט דוא פאר מאגסט · אונ זאיי גומל חסד מיט צו לעבעדיגי זאיי צוא טויטי זאיי צוא רייכי זאיי צוא ארימע · סט פרייא דיך מיט דעם וואס גאט האט דיר בשערט פיל אדר ווייניג אונ בעט תמיד ער זאל נייגן דיין הארץ צוא זיין תורה אונ אלע דיינע וועגין ווארף אויף גאט אז ער זאל דיך פירן · אונ זאלסט מיט שמחה אויס געבין לכבוד שבת אונ לכבוד יום טוב וויפיל מען באדארף אונ פלייס דיך שבת אונ יו"ט ערליך צוא האלטן אונ זיי פריא צו צוא נעמין אונ זענפטיגן זיך אין זייא מיט עסין אונ טרינקען אונ איין האלבע טאג פון שבת אודר יום טוב זאלסטו דאווינן אונ לערנין אין בית המדרש אונ זאלסט מאכין א סעודת מלוה מלכה · ע זאלסט ניט פיל שלאפען גיוויין זיך אויף צו חאפין אז דיא זון הייבט אן אויף צוא גיין אז דוא הערסט קריען דעם האן · עא זאלסט ניט דאווינן אן ריינע הענט אונ אן א ריינעם גוף ווארום דיין תפלה וועט ניט צו געהערט ווערין · עב דוא זאלסט מתפלל זיין נאר מיט כונה פון דעם הארץ אונ בייאמעליך כדי דער אויער זאל הערין וואס דוא רעדסט · עג דוא זאלסט ניט פאר געסין דעם בשעפר וואס האט דיך בשאפן אין אלי דייני וועגן גידענקן אים · עד זאלסט זיך ניט צוא פיל פרייען גידענק אז דיין כוח איז ווערים · עה אז עס טרעפט זיך דיר איין מצוה צוא טון זאלסטו ניט זאגן איך וועל זיא מארגין טון ווארום מאמר וועסטו ניט צייט האבין אודר שטארבין · עו זאלסט זיך ניט פאר מיידין פון טראכטן חכמה אונ מוסר אונ זאלסט נאך גיין די חכמים דען וועסטו קלוג ווערין · עז זאלסט ניט אפ לאזין דעם וועג פון חסידות תאמשי לייט וועלין שפעטן אויס דיר אונ זאלסט זיך ניט שעמין צו טאן א מצוה · עח זאלסט ניט פר מאכין דיין האנט פון געבין תמיד די ארימע לייט צדקה אונ פון דיין ארימן קרוב זאלסטו זיך ניט פאר הוילין · עט זאלסט אייליך צוא גרייטן פר ארימע לייט איין טיש מיט ברוט ווארום מאמר זענין זיא הונגריג · פ זאלסט ניט זאמען צוא ברענגין דיין צדקה אונ מעשר אין מתן בסתר אריין ווארום דאס וואס איינר גיט אז קיינר ווייסט ניט דאס בדעקט דעם צארן פון עונש · פא זאלסט ניט אויף הייבין דיין האנט אויף דיין חבר תאמשי ער שעלט דיין פאטר אונ מוטר. דיר אין די אויגן · פב זאלסט ניט קוקין אויף אזעלכין וואס איז קלענער פון דיר אין גאטס דינסט נאר קוק אויף אגרעסרין פון דיר · פג זאלסט ניט רעדין לשון הרע אויף קיין שום מענטשין · פד זאלסט ניט זיין איילינדיג צו ענטפרן מיט העזה צו אזעלכין וואס ער האט גזאגט ניט גוטי רייד · פה זאלסט ניט שרייען אויף דער גאס וויא א בהמה נאר דייני רייד זאלין זיין בנחת · פו זאלסט ניט פאר שעמן דיין חבר פאר פיל לייט ווארום דער וואס טוט אזו האט ניט קיין חלק לעולם הבא · פז אז דוא ביזט אין תקוף זאלסטו ניט ווייזן דיין יכולת צוא קיין שום מענטשין ווארום דוא קענסט שלאף

שום אדם אם ידך גברה כי תחלש · (פח) אל תרדוף אחר הכבוד ואל תתעלה במעלה שאינה ראויה לך · (פט) אל תשתדל שיכבדוך בני אדם פן לא ירצו וישפילוך · (צ) אל תרף ידך מלבקש ריעים ואהובים ואל ימעט בעיניך שנא אחד · (צא) אל תגנה מקח חברך ואל תחליש דעתו כי זה מנהג לחסר דעת · (צב) אל תאמר בצדקתי היתה זאת פן תקבל שכרך בעולם הזה · (צג) אל תטה את חברך מדרך טובה אל דרך רעה כגון מסית ומדיח וכיוצא בזה · (צד) אל תאכל אכילה גסה עד שתמלא כריסך כי הרבה חולאים באים על רוב אכילה · (צה) אל תהי בסובאי יין וזוללי בשר פן תשכח את בוראך · (צו) אל תטיל אימה יתירה בתוך ביתך כי הרבה קלקולים באים על רוב מורא . (צז) אל תתייחד עם שום אשה חוץ מאשתך ואמך ובתך ואפי' עם ב' נשים· (צח) אל תחמוד אשה ביופידבי ברוב טוב מעשיה יאשרוה השומעים (צט) אל תתן תפארת לעצמך ואל תיקר גופך בעיניך ותקטין את עצמך (ק) אל תבהל את מעשיך · (קא) אל הרבה לדבר בדברים המועילים ובלא נזק כי אם בקוצר לשון · (קב) אל תרף ידך מלקנות לך חבר נאמן ושמור אותו ואל תאבדהו · (קג) אל תפתה את חבירך בדברי חלקות ובחניפות ואל תדבר בלא לב · (קד) אל תתחבר לאדם רע וחוטא וכעסן וכסיל פן תביא כלימות עליך · (קה) אל תבעים לשום אדם כי אין אדם שאין לו שעה · (קו) אל תעלה בדעתך לנצח את החכם כי לא תרבה על חכמתך חכמה · (קז) אל תהי קפדן לדבר מועט נגד שום אדם פן תקנה שונאים על חנם · (קח) אל תעשה בסתר מה שתתבייש בגלוי ואל תאמר מי רואני · (קט) אל תחשוב עון למי שבא להתנצל לפניך אם באמת ואם בשקר · (קי) אל תבעים לשום נכרי כי אין אדם שאי

ווערן אונ קיין תקיף מער זיין · פח זאלסט ניט זוכן כבוד אונ זאלסט ניט אויף גיין אן אמעלה וואס דוא ביסט ניט ראוי דער צוא · פט זאלסט ניט טראכטן אז לייט זאלין דיך ערליך האלטן ווארום טאמער וועלן זיי ניט וועלין אונ וועלן דיך משפיל זיין · צ זאלסט ניט מיד ווערן צוא זוכן זיך גיזעלין אונ ליב האבר אונ עס זאל אין דייני אויגן ניט ווייניג זיין אפילו איין שונא · צא זאלסט ניט שענדן דעם מקח פון דיין חבר אונ זאלסט ניט שלאף מאכין זיין דיעה דאס טוט נאר אזעלכער וואס האט קיין שכל ניט · צב אזב עס גייט דיר גוט זאלסטו ניט זאגין דורך מיין צדקות איז דס · ווארום טאמער וועסטו אפ נעמין דיין שכר פאר דייני מעשים טובים אויף עולם הזה · צג זאלסט ניט אפ נייגן דיין חבר פון גוטן וועג צום שלעכטן וועג · צד זאלסט ניט עסין צו פיל ווארום פיל קרענקן קומן פון פיל עסין · צה זאלסט ניט זיין קיין ויין זויפר אונ פלייש פרעסר אונ דיא זאלסט ניט פר געסין דיין בשעפר · צו זאלסט ניט ווארפין איין איבריגע פארכט אויף דיין הויז גיזינד ווארום פיל שלעכטי זאכין קומן דורך דעם וואס זיין הויז גיזינד האבין פאר אים צוא פיל מורא · צז זאלסט ניט זיין מיט איין אשה אליין אין אבזונדר חדר אונ אפילו מיט צוויא ווייבר טאר מען אויך ניט חוץ מיט דיין מוטר אונ דיין טאכטר · צח זאלסט ניט גלוסטין קיין אשה מיט איר שיינקייט · נאר דוא מעגסט לובן איר גוטי מעשים · צט זאלסט זיך זעלברט ניט ריימין אונ לאז דיין גוף ניט טייער זיין בייא דיר אונ זאלסט זיך קליין האלטין · ק זאלסט ניט איילין דייני מעשים · קא זאלסט ניט פיל ריידן אפילו אין זעלבי זאכן וואס קענין דיר ניט טאן קיין שאדין נאר מיט איין קורץ לשון · קב זאלסט זיך קויפן אגיטרייען חבר אונ היט אים דוא זאלסט אים ניט פאר לירין · קג זאלסט ניט איבר ריידן דיין חבר מיט שמייכלרייא מיט פאלשי רייד אונ מיט חניפות אונ זאלסט ניט ריידן מיטן מויל אונ מיטן הארץ ניט מיינען · קד זאלסט זיך ניט בהעפטן צו אשלעכטן מענטשין וואס ער איז אזינדיגר אונ אכעסן אדער איין נאר ווארום טאמער וועט דורך דעם קומן אויף דיר איין שאנד · קה זאלסט ניט דר צערנן קיין מענטש ווארום עס איז ניט פאר האנדין קיין מענטש ער זאל ניט האבן אציים ער זאל קענין אפ טאן שלעכטין צוא דעם וואס טוט אים · קו עס זאל ניט אויף גיין אין דיין דעה צו מנצח זיין א חכם ווארום דער מיט וועסטו דיר ניט מערין קיין חכמה · קז זאלסט ניט מקפיד זיין קעגין איין שום מענטשן אויף א דבר מועט ווארום טאמר וועסטו דיר מערין שונאים אום זוסט · קח אזאך וואס דו שעמסט זיך עס צוא טאן איטליכר זאל וויסן זאלסטו דאס אויך ניט טאן אין אזו איין אורט וואס קיינר זעהט ניט אונ זאלסט ניט זאגין ווער וועט מיך זעהן · קט אז איינער האט גיזינדיגט קעגין דיר אונ קומט זיך פאר ענטפערין פאר דיר מיט אמת אדר מיט פאלשקייט זאלסטו

לו שעה תעברתם שמורה נצח • (קיא) אל תסמוך לידי מתנות בשר ודם ותעבוד לבקש מזונותיך • (קיב) אל תהי ממון שלך חביב עליך יותר מגופך כמו לעבור על המכס וללכת יחידי • (קיג) אל תתן בלבבך קנאה שהיא חולה רעה שאין לה רפואה • (קיד) אל תהי רגיל לא בשבועה ולא בנדרים שהרבה רעות באות על זה • (קטו) אל תרגיל לישבע על גופך או על נפשך ואפילו על דבר אמת : (קטז) אל תאחר לעשות תשובה שלימה ולבקש רפואה על נפשך • (קיז) אל תעמיל לרוח ואל תשמע דברים בטלים • (קיח) אל תכנה שם רע לחבירך שהמכנה שם רע אין לו חלק לעוה"ב • (קיט) אל תבטח בעשרך כי הבוטח בעושרו מלקט שונאים ויכשל תחתיהם • (קכ) אל תהי סרבן לאנשי עירך ובטל רצונך מפני רצון אחרים • (קכא) אל תרגיל עצמך לאכול חוץ מביתך עם קבוץ הרבה שלא בסעודת מצוה• (קכב) אל תשכר גופך בשכרות יין פן תהיה מגונה ותנבל את פיך ותתחרט • (קכג) אל תכעוס באשתך ואם רחקת אותה בשמאל קרב מיד בימין בלי איחור • (קכד) אל תבזה את אשתך וכבד אותה ותסירנה מן החטא • (קכה) אל תהי רגיל לישב עם הלצים פחותי נפש פן יחטיאוך • (קכו) אל תתעצל לבקש חכמה וליסר את חבירך בסתר ובדרך כבוד • (קכז) אל תדבר בלא עתו ובדבר שאין בו תועלת ושמור פתחי פיך • (קכח) אל תדבר עם הכל ומשוגע שלא יקבל דבריך ויבזה אותם • (קכט) אל תהי כפוי טובה וכבד למי שפתח לך פתח לבקש די ספוקך • (קל) אל תוציא מפיך דבר שקר וכזב ותהי נאמן לכל אדם • (קלא) שלא תתעצל להקדים שלום לכל אדם • (קלב) אל הרגיל עצמך לעמוד כי אם אצל חכם ושמע והאזן את דבריו ע"כ • הא לך כ"ג הנהגות של רבינו אשר ז"ל וקל"ב אזהרות

שאם
אים ניט רעכנין קיין זינד • קיא זאלסט זיך ניט סומך זיין אז לייט זאלן דיר געבין צדקה נאר דוא זאלסט ארבטין צוא פאר דינן דיין שפייז • קיב דיין געלט זאל דיר ניט ליבער זיין פון דיין גוף זאלסט ניט איין שמעלין דיין לעבין צוא גיין אליין אין וועג דארט וויא עס איז שכיח רוצחים • קיג זאלסט ניט געבין קיין קנאה אין דיין הארץ ווארום דאס איז אשלעכטי קרענק וואס דער צוא איז ניט דא קיין רפואה • קיד זאלסט ניט גיוויינטליך זיין צוא שווערין אונ ניט קיין נדרים צו טאן ווארום דורך דעם קומט פיל שלעכטץ • קטו זאלסט זיך ניט גיוויינין צוא שווערין ביא דיין גוף אודר ביא דיין נשמה אפילו אוף אמת • קטז זאלסט ניט זאמין צוא טאן תשובה אונ צוא זוכן איין רפואה צוא דיין נשמה • קיז זאלסט זיך ניט באמיהען אין אזו אזאך וואס דיר קומט דער פון ניט ארויס אונ זאלסט ניט הערין קיין דברים בטלים • קיח זאלסט ניט געבין קיין צוא נאמין צוא דיין חבר ווארום דער וואס גיט איין צוא נאמין דער האט ניט קיין חלק אויף עולם הבא • קיט זאלסט קיין בטחון ניט האבין אויף דיין עשירות ווארום דער וואס האט אבטחון אוף זיין עשירות קלויבט זיך שונאים אונ ווערט גישטרויכלט אונטער זייא • קכ זאלסט ניט זיין דער ווידר צוא דייני שטאט לייט אונ זאיי מבטל דיין ווילען פון וועגין דעם ווילין פון אנדרי • קכא זאלסט זיך ניט גיוויינין צוא עסין אין אפורעמד הוז מיט פיל לייט אז עס ניט קיין סעודת מצוה • קכב זאלסט זיך ניט אן שיכרין ווארום וועסט ווערין מיאוס דורך דעם • אונ וועסט ריידן ניבול פה אונ דער נאך וועסטו חרטה האבן • קכג זאלסט ניט צערנין אויף דיין ווייב אונ אוב דוא האסט זיא דער ווייטערט מיט דער לינקר האנט זאיי זיא מקרב מיט דער רעכטר האנט כלומר אוב דוא האסט זיא אביסל דר ווייטרט זאיי זיא תיכף מקרב • קכד דוא זאלסט ניט מבזה זיין דיין ווייב אונ האלט זיא ערליך אונ רעד וועסטו זיא אפ טאן פון זינד • קכה זאלסט ניט זיצן מיט דיא שפעטירס ווארום זייא וועלן דיך מאכן זינדגין • קכו זאלסט זיך ניט פוילן צוא זוכן חכמה אונ צו שטראפן דיין חבר קיינר זאל ניט הערן אונ מיט כבוד • קכז זאלסט ניט רייחן איין זאך וואס דיא צייט איז נאך ניט גורם צו ריידין דר פון אונ אויך היט דיין מויל פון צו ריידין אזו אזאך וואס דוא האסט דר פון קיין נוצין ניט • קכח זאלסט ניט ריידין מיט איין נאר אונ איין משוגע פון וועגין ער זאל ניט נעמן דייני רייד אונ וועט זיי מבזה זיין • קכט זאלסט ניט זיין קיין כפוי טובה צו דעם וואס האט דיר גיוויזן אדרך וויא ארום צו זוכין דיין פרנסה • קל זאלסט ניט ארויס ציהן פון דיין מויל קיין פאלשי זאך אונ קיין ליגין אונ זאלסט זיין גיטרייא צוא איטליכן מענטשין • קלא זאלסט זיך ניט פוילין שלום צו געבין איטליכין מענטשן • קלב זאלסט זיך ניט גוויינן צו שטיין נאר ביא אחכם אונ הער אונ פאר נעם זייני רייד • הא דא

שאם יגיל בהן האדם מובטח שאין חטא בא על ידו ובא לטהר מסייעין אותו מן השמים • עוד אוסיף לכתוב כ״ו הנהגות אחרות שחברתי בימי בחרותי וסמכתים על הפסוקים וכאן אכתוב בקיצור נמרץ כי אין כוונתי אלא על המוסר • ולפי שבאים על אופן אחר איחד להן פרק בפני עצמן:

פרק יד ימי הבחרות וימי הזקנה צריך אדם לערבם יחד לטובה • ר״ל שמה שכתב אדם בבחרותו יערבהו עם מה שכותב בזקנותו שבאים הדברים מתוקנים ומוטעמים יותר כיון שעד שבא לכלל זקנה ראה ספרים אין קץ ויש בידו על כל דבר ודבר חבילות חבילות של ראיות • (א) יראה אדם ביסורין הבאים עליו או הפרצה או תקלה לחקור ולפשפש ולשקול בדעתו איך הם מדה כנגד מדה על עבירות שבידו וזה מביאו לענות אמן בע״כ שהשגחתו יתברך על הכלל ועל הפרט לשלם לאיש כמעשהו • שאם לא יסתכל בדברים ויפילם על צד הקרי וההזדמן מעולם לא יכול לחזור מעונות שבידו. ולהטיח דברים כלפי מעלה שבאו עליו רעות על חנם • וזהו רמז שהמע״ה באמרו עונותיו ילכדונו את הרשע ובחבלי חטאתו יתמך • ירצה כפי האמת עונותיו ילכדונו את הרשע אבל הרשע כיון שאינו מפשפש בעונות שבידו ובחבלי חטאתו יתמך היסורין הקשים שבאו עליו ומטיח דברים ואומר אין משגיח שהרי לחטא שהוא שוגג באו עלי יסורים שייכים לעון שהוא מזיד אין זו כי אם שנופלים הדברים דרך מקרה • אך כשמפשפש הרשע במעשיו ומכיר עונות שבידו מכיר שהעונשים הבאים עליו הם במשקל כנגד העון ואז אין יכול לכפור שאין משגיח. (ב) יתרחק האדם מן הדברים שאם יסתכל בהם ימשך עליו מהרהורים ומחשבות הרעות ועל זה היה משתבח איוב באומרו ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה דלא קאמר בבתולה • לומר ל״מ שעשיתי סייג לעיני מלהסתכל בבתולה אע״פ שאין האיסור חמור אלא אפילו על הלבוש שעליה לא נסתכלתי • וזהו על בתולה ירצה מה שעל הבתולה • (ג) כשאוכל לא תהיה כוונת אכילתו להרבות בשר גופו להיות שמן ודשן ובעל קומה כ״א יכוין באכילתו להבריא גופו לעבודת בוראו • וזהו רמזו שהמע״ה על אומרו אל תהי בסובאי יין וכו׳ • ירצה

האסטו דרייא אונ צוואנציג הנהגות פון הרא״ש ז״ל אונ הונדערט אונ צוויא אונ דרייסיג אנדרי הנהגות דאס אז דער מענטש וועט זיך געוויינן אין זייא איז ער פאר זיכרט אז קיין זינד וועט אים ניט קומען אונ דער וואס וויל תשובה טאן העלפט מען אים פון הימל • עוד איך וועל נאך שרייבן זעקס אונ צוואנציג הנהגות וואס איך האב געשריבן אין מיין יוגנט איך וועל זייא שרייבן נאר קורץ ווארום מיין כוונה איז מער ניט נאר אויף דעם מוסר :

פרק יד ימי הבחרות וימי הזקנה דיא טעג פון דער יוגנט מיט דיא טעג פון דער עלטער מוז דער מענטש זייא באננדער צוא מישן צו גוטן • דם הייסט וואס ער שרייבט אין זיין יוגנט זאל ער עס מישן מיט דעם וואס ער שרייבט אויף זיין עלטר דען דענמאלט ווען די זאכן מיט מער טעם ווארום ביז זיין עלטר האט ער געזעהן פיל ספרים • א ווען עס קומט אויף אים עפים יסורים זאל ער זעהן איבר ווגן אין זיין דעה וויא זייא זענין מדה כנגד מדה קעגין דיא עבירות וואס ער האט גיטאן אונ דאס וועט אים ברענגן אז ער וועט מודה זיין אן די השגחה פון גאט ב״ה צוא באצאלין איטליכן מענטשין • ווארום אז ער וועט ניט אכטונג געבין אין דיא זאכן אונ וועט עס אן העגין אז דאס איז איין מקרה עס טרעפט זיך אויפט אין דער וועלט זעלכי זאכן וועט ער קיין מאל ניט תשובה טאן אונ דאס האט גירעדט שלמה המלך ע״ה (עונותיו ילכדנו את הרשע) דעם רשע טוט בצווינגן זייני עבירות כלומר דורך דעם קומן אויף אים יסורים אבר דער רשע מיינט אז במזיד האט ער גאר ניט גטאן קיין עבירה נאר אום געדין האט ער אפשר גיטאן איין עבירה עבחבלי חטאתו יתמך) טוט ער דיא יסורים אן לעהנן אין דיא עבירות וואס ער האט גיטאן אום גערין אבר אז דער רשע דער קענט זייני זינד זעהט ער אז דיא עונשים וואס זענין גיקומן אוף אים זענין זייא מדה כנגד מדה קעגין דיא עבירות וום ער האט במזיד גיטאן אונ וועט שון ניט לייקענין אז גאט ברוך הוא איז א משגיח אויף אלימען • ב דער מענטש זאל זיך דער ווייטערן פון זעלכי זאכן וואס ברענגן צוא שלעכטי מחשבות אונ דער מיט האט זיך איוב גירימט איך האב גימאכט א צום צוא מייני אויגין פון צוא קוקען אויף איין בתולה נאך מער אפילו אויף דיא קליידער וואס אויף איר האב איך אויך ניט גיקוקט • ג אז ער עסט זאל זיין כוונה ניט זיין כדי ער זאל זיין פעט נאר צוא גיזונד מאכין זיין גוף צוא דער דינסט פון זיין בשעפר • אונ דאס האט שלמה המלך מרמז גיוועזן

ירצה מלבד האיסור להיות זולל וסובא והגורם לו רעות רבית יש פניה אחרת לאחוים במדה זו לכוין להרבות בשר גופם ולזה מזהיר אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר לעשות בשר למו לעצמם ולגופם וזה דקאמר למו שנראה מיותר דהל"ל אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר ודי אלא אמר למו לרמוז מה שפירשתי (ד) יחשוב האדם תמיד בעונש הגדול של עבירות וזה יהיה לו סייג מלעשותם • וכמו שאמר שהמע"ה כי בעד אשה זונה עד ככר לחם וכו' • חוץ מפשוטו שהזונית מביא לאדם לעניות עד הצטרכות ככר לחם ואפילו שיהיה עשיר גדול • י"ל עוד במעשה שהיה בעשיר מופלג שחשק באשה זונה ולא היה יכול לבא אצלה לפי שהיו מכירים בדבר דאדם גדול מאי בעי אצל אשה עניה בערכו מה עשה שינה את לבושו ולבש בגדי עני וגילח שער ראשו ויתנכר לכל מכיריו ועשה עצמו כחוזר על הפתחים והיה בא לפתחה של זונה זו לזנות • וזהו כי ביד אשה זונה עד ככר לחם ירצו בעבור להשיג הנואף לזונה מבזה עצמו להחליף שמלותיו היקרים וללבוש בגדי עוני ולהביא עצמו לחזור על הפתחים לשאול עד ככר לחם היש פחיתות גדול מזה שמביא העבירה לאדם • (ה) יוהר אדם מלעשות דבר שמורה הדבר שמתיירא מב"ו יותר מהקב"ה וזה רעה חולה והתורה החמירה בגנב מבגזלן א שהגנב מורה שמתיירא מב"ו יותר מהקב"ה • ועל זה מתרעם הנביא בית ישראל יושבים על אדמתם ויטמאו אותה בדרכם ובעלילותם כטומאת הנדה היתה דרכם לפני וגו' • כלומר עיקר התרעומות שדרכם היתה לעשות חטאתם בסתר מיראת ב"ו יותר ממני . והיא כטומאת הנדה שהיא טומאה נסתרה ידועה לבעלה בלבד לא לשום אדם כך היתה דרכם לפני היו נחבאים מכל אדם והיו עושים בסתר באופן שלפני בלבד היו טומאת חטאתם גלויה היש כעס גדול מזה שמתייראים מב"ו יותר ממני • (ו) ישים אדם נגד עיניו תמיד שאין הקב"ה עביד דינא בלא דינא אלא כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול וכשיראה איזה ענשים באים על האדם אע"פ שיהיה צדיק בעיניו ידע באמת שבדין הביאם עליו שאם לא ישריש בלבו אמונה זו יבא

א שהגנב משלם תשלומי ארבעה וחמשה בטבח ומכר ולא הגזלן :

דוא זאלסט ניט זיין (בזוללי) צווישן דיא פרעסירס וואס זייער כוונה איז (בשר למו) פון וועגין צוא פעטין פלייש צו זייער גוף • ד דער מענטש זאל תמיד טראכטין אין דעם גרוסין עונש וואס מען האט פאר דיא עבירות אונ דאס וועט אים זיין וויא אצוים דאס ער זאל זייא ניט טאן וויא שלמה המלך ע"ה האט גיזאגט (כי בעד אשה זונה עד ככר לחם) חוץ פון דעם פשוטן פשט איז דען דר וואס טרייבט זנות האטשי ער איז אגרויסר עושר דער ווערט ארום אונ קומט אויף בעטיל ברוט • קען מען נאך אפשט זאגין אזו וויא עס האט זיך גיטראפין איינר איז גיוועזן אגרויסר עושר אונ האט גיגלוסט צוא איין אשה זונה נאר ער האט אבר ניט גיקאנט ווייל עס איז אים אגרויסי חרפה גיוועזן האט ער אן גיקלייד ארמי קליידר אונ האט זיך פאר שטעלט מען זאל אים ניט דער קענין אונ הט זיך גימאכט וויא איינר גייט ארום אין דיא הייזר אונ איז גיקומין צוא דער זונה • דס מיינט דער פסוק (בעד אשה זונה) ווייל ער וויל קומן צוא איין זונה (עד ככר לחם) מאכט ער זיך גלייך וויא ער איז איין ארום מאן וואס גייט אין דיא הייזר • נוא איז דען דא איין ערגערר בזיון דער פון • ה איין מענטש זאל גיווארענט זיין פון צו טאן אזו אזאך וואס עס ווייזט אז ער האט פאר אמענטשין מער מורא וויא פר גאט • דיא תורה הט בייא איין גנב הארבר גימאכט ווי ביי אגזלן דען דער גנב אז ער פאר קויפט דיא גניבה מוז ער באצלין פיר אודר פינף מאל אזו פיל אונ דער גזלן בדארף מער ניט אפ גיבן נאר דאס קרן דאס איז ווייל דער גנב ווייזט אז ער האט פאר לייט מער מורא איידער פר גאט • אונ אויף דעם הט דר נביא מתרעם גיוועזן (בית ישראל יושבים על אדמתם) די ישראל זיצן אויף זייער ערד דאס איז ארץ ישראל (ויטמאו אותה) אונ זייא פאר אום ריינגין זיא (בדרכם ובעלילותם) מיט זייערי וועגין אונ זייערי ווערקין (כטומאת הנדה היתה דרכם לפני) זייער וועג איז גיווארין פאר מיר אזו וויא דאס אום ריינקייט פון א נדה דאס האט ער גימיינט זייא טוען זייער זינד פאר בארגן ווייל זייא האבן פאר אמענטשין מער מורא אז פאר מיר וויא דיא טומאה פון איין נדה וואס איז פאר בארגן דאס נאר איר מאן ווייסט דער פון • אזו האבן זייא גיטאן זייערי עבירות אז קיין מענטש זאל ניט זעהן נאר פאר מיר אליין איז אנפלעקט זייערי זינד • ו ער זאל ווייסן אז גאט ב"ה שטראפט ניט קיינעם אום זונסט נאר מיט דין אונ גירעכטיקייט ער טוט ניט קיין אום רעכט אונ אז ער וועט זעהן עס קומט אויף איין מענטשין אשטראף האטשי אים דאכט זיך אז דער מענטש

לידי חילול ח"ו שהקב"ה פועל שלא כדין חלילה או יתלה הדברים מבלתי יכולת ה'. וזהו כוונת פסוק (יחזקאל לו) ויבוא אל הגוים אשר באו שמה ויחללו את שם קדשי באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו. ירצה ענין החילול הוא באומרם הגוים עם ה' אלה כלם צדיקים כלם חסידים ומארצו יצאו בתמיה אין זו כ"א מבלתי יכולת ה' ש"א יכול להצילם מיד ארב אבל אם היו מודים שהקב"ה עביד דינא וכל דרכיו משפט לא היו באים לידי חילול זה · (ז) יזכור תמיד עונותיו ויהיו נגד עיניו וידמה כל עונותיו מנגדים אליו ע"ד וחטאתי נגדי תמיד . כלומר אמר דהמע"ה היה נדמה לי תמיד כאלו חטאתי היה מנגד נגדי תמיד וכו' ובהושבו החיטא כך ישמר שלא לחטוא עוד · וזהו רמז בפסוק (יחזקאל ל"ו) וזכרתם את דרכיכם הרעים ומעלליכם אשר לא טובים וכו' דקשה כיון שכבר אמר בפסוקים הקודמים וזרקתי עליכם מים טהורים וגו' ואת רוחי אתן בקרבכם וגו' וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם וגו' והרבתי את פרי הארץ וגו' · א"כ מאחר שחזרו בתשובה לפניו וטיהר אותם מאי וזכרתם את דרכיכם הרעים דקאמר אלא הוא אשר דברנו שצריך החוטא אחר ששב ליתן תמיד נגד עיניו עונות שעשה אשר עם זה יתבייש ויכנע ולא יוסיף למרוד עוד לכן אחר ששבתם ואחר הטוב הנש"ע מאתו יתברך לכם וזכרתם את דרכיכם הרעים להיותם נגד עיניכם תמיד ועל ידי כך ונקטותם תמיד על עונותיכם ומעלליכם . ירצה תהיה בעיניכם כי חייבים אתם כליה על העבר ועל ידי כך לא תוסיפו להטיא והכירו החסד שעשה עמכם הקדוש ברוך הוא להטיב עמכם אע"פ שהרביתם לחטוא לפניו . (ח) צריך אדם להרחיק ממנו איזה מדה רעה שנשתרש בו עד הכלית הריחוק . ויגיל בזה זמן רב עד שתתרחק ממנו · כמו חמדת ממון וכרומה . כי בעוד שהמדה מושרשת בו עיכוב גדול שלא יוכל לחזור בתשובה · הלא תראה במלכים ב'(סי' ז') גבי המצורעים גחזי ובניו דכתיב ויבואו המצורעים האלה עד קצה המחנה ויבאו עד אהל אחד ויאכלו וישתו וישאו משם כסף וזהב ובגדים וילכו ויטמינו · דקשה מה מועיל להם מה שהטמינו כיון שהיו מצורעים ומחוץ למחנה מושבם וא"כ מה מועיל היה להם לבושי הכבוד והכסף שהטמינו · אלא שנשתרש בגחזי ובניו המדה שעליה נלקה כי אלישע קללו צרעת נעמן ידבק בך ובזרעך על שחמד כסף ובגדים מנעמן כנודע עכ"ז לא הסיר טומאתו ממנו להפך טבעו מחמדת הממון אע"פ שלא היה לו עכשיו הנאה ממנו כיון שהיה מצורע · אם הטמין עד לאחר שיתרפאו הוא ובניו כארז"ל שד' מצורעים אלו היו גחזי וג' בניו א"כ מי שירפא אותם יזמין אז להם כסף ובגדים אין זו כ"א רעה חולה שנשתרש במדה הרעה של חמדה ולא יכלו להסירה מהם · לכן הרוצה לשוב בתשובה אם יש בו מדה מגונה מושרשת בו צריך להרחיקה ממנו שאל"כ מדה זו יגרום לו לחזור לכל מעשיו הרעים · (ט) ירחיק אדם מכל מחשבה

אין אצדיק זאל ער וויסען באמת אז מיט דעם דין האט גאט ב"ה זייא געבראכט אוף אים ווארום אז ער וועט דאס ניט גלייבען וועט ער זאגין חס ושלום אז גאט ב"ה טוט שלא כדין אודער גאט ב"ה קען אים ניט העלפין · אונ דאס מיינט דער פסוק (ויבוא אל הגוים אשר באו שמה) אונ די ישראל זענין געקומען צוא דיא פעלקער אין גלות צריין ויחללו את שם קדשי) אונ טואן פאר שוועכין מיין הייליגן נאמען (באמור להם עם יי אלה) דער מיט וואס דיא וועלין זאגין דאס איז דאך גאטס פאלק אונ זענין אלע צדיקים (ומארצו יצאו) אונ זענין פארט געגאנגין אין גלות וויא קומט דאס · דס מוז נאר זיין ווייל גאט ב"ה קען זייא ניט מציל זיין · אבר אז דיא זאלין מודה זיין אז גאט ב"ה טוט אלץ מיט דין וואלט ניט געקומען צו דעם חילול השם · ז ער זאל תמיד געדענקין זייני זינד אונ זאל דענקין וויא אלי זייני עבירות זענין אוף אים מלמד חובה אונ אז ער וועט אזו טראכטין וועט ער מער ניט זינדיגן אונ וועט דער קענין דיא חסדים פון גאט ב"ה · ח אמענטש זאל זיך שטארק דר ווייטרין פון אזו איין עבירה וואס איז בייא אים איין געווארצילט וויא דאס גלוסטיקייט פון געלט אונ דאס גלייכין ווארום כל זמן אז די מדה איז אין אים איין געווארצילט איז עס אגרוסר עיכוב צו תשובה · דז קענסט זעהן אין (מלכים ב) בייא דיא מצורעים (גחזי) מיט זייני זין זייא זענין געקומען ביז אין עק מחנה ארם אונ האבין פון דארט געטראגן גאלד אונ זילבר אונ קליידר אונ האבין בהאלטן · האטשי זיי האבין אצונד דער פון קיין הנאה ניט געהאט ווארום זייא זענין דאך געווען מצורע נאר ווייל זייא זענין איין געווארצלט געווען אין דער שלעכטר מדה · דרום דער וואס וויל תשובה טאן אונ האט אין זיך איין שלעכטי מדה וואס איז איין געווארצלט אין אים מוז ער פריער דיא מדה פון זיך דער ווייטרין ווארום זונסט וועט אים די מדה ברענגין אז ער זאל ווידר קערן צו אלי זייני שלעכטי מעשים ·

פגומה בשעת הזיוג שאם ח"ו פוגם הבנים היוצאים ממנו הם בלתי הגונים כנודע שהולד נוצר כפי המחשבה · והבנים בלתי הגונים מעכבים באדם לעשות תשובה כי מתביישים לחזור מן בראותו אדם עושה עבירה צריך למחות בידו ויאמר לו טול קורה מבין עיניך · לכן כל זה מתקן לטהר מחשבתו בשעת היחוד עם אשתו · וזהו כוונת פסוק אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עונותיהם סבלנו · ירצה הם חטאו במחשבה בשעת הזווג כמדובר וזהו גורם שאנו בלתי הגונים אע"פ שמתו ואינם בעולם אנחנו עונותיהם סבלנו וזהו אבל אנחנו ואבותינו חטאנו ירצה מה שחטאנו אבותינו גרמו לנו · (י) יסתכל אדם תמיד במעשה הכסיל ויכיר גנותו ובזה ירחיק עצמו מאותו מעשה שלא לעשותו · שאדם עצמו העושה המעשה אינו יכול להכיר בגנות המעשה כי כל דרך איש ישר בעיניו אך בהיות המעשה באחר יראה הרואה דופי המעשה ומתרחק ממנו · הרי נמצא שהכסיל הוא מלמד של חכם שהחכם רואה מעשיו ומכיר ברופי שבהן ומתרחק מהן · הרי מכאן שהחכם לומד מהכסיל לתקן דרכיו · וזהו רמזו שהמע"ה בפסוק אולת שמחה לחסר לב ואיש תבונה יישר לכת · ירצה למי שהוא חסר לב האולת שמחה היא לו אך ואיש תבונה מבין בגנות מעשיו ומתרחק מהם ובזה יישר לכת מיישר דרכיו ללכת בדרכי יושר · (יא) יתן נגד עיניו תמיד החסד שעשה הקב"ה במין האדם שאע"פ שמחומר קורץ המשילו על כל הבריאה משא"כ למלאכי השרת ובזכות החסד הזה יכבוש מלהכעיסו כיון שהרבה להטיב עמו ולגדלו ממלאכי השרת וזהו דקאמר המשורר מה אנוש כי תזכרנו וכו' ארז"ל קטרגו מלאכי השרת ואמרו מה אנוש וגו' · הכוונה מה מלשון ונחנו מה שאמרו משה ואהרן שמיעטו עצמם יותר מאברהם שאמר ואנכי עפר ואפר וגו' ומלאכי השרת מיעטו לאדם בתכלית המיעוט ואמרו כיון שמה אדם שהוא דבר שאין בו ממש למה תזכרנו ותפקדנו ואומר דוד הכרתי חסדך ה' שעשית עם האדם שאע"פ שותחסרהו לאדם והוא מעט מזער מאלהים כי המלאכים הם רוחניים נצחיים ואדם עפר מן האדמה ונמצא ותחסרהו מעט מאלהים עכ"ז החסד שעשית עמו תמשילהו במעשה ידיך כל שתה תחת רגליו כבוד והדר תעטרהו מה שלא עשית למלה"ש היש חסד גדול מזה · (יב) אל יחשוב אדם בקבלת שום שכר בעולם הזה מהמצות שאם יחשוב כן סופו לבעוט שבראותו שמרבה במצות ואין מהן המשכת התועלת בא לומר לית דין ולית דיין לשלם אך יחשוב דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא והכל מוכן ומזומן לאריכות ימים של עוה"ב · וזהו רמזו שלמה המלך ע"ה בפסוק לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו · דקשה דהחכם והכסיל הלב מצד שמאל · ועוד לב חכם בימינו הל"ל מאי לימינו · אמנם הכוונה שגבי תורה היינו הקב"ה כתיב אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד · והנה לב חכם נוטה לימין של הקב"ה שיש

ם בשעת דער מענטש בהעפט זיך מיט זיין ווייב זאל ער דער וועגן פון זיך אלי שלעכטי מחשבות ווארום זונסט וועלין דיא קינדער ח"ו שלעכט זיין דען דאס קינד ווערט בשאפין לויט דער מחשבה וואס דער פאטער האט בשעת זיווג אונ שלעכטי קינדער זענין מעכב דעם מענטשין תשובה צו טאן · אונ דאס מיינט דער פסוק (אבותינו חטאו ואינם) אונזערי עלטערין האבין גיזינדיגט מיט זייער מחשבה האבין זייא עס גורם גיוועזן וואס מיר זענין ניט גוט · (ואנחנו עונותיהם סבלנו) מוזין מיר ליידען זייער זינד · דריבער זאגין מיר (אבל אנחנו ואבותינו חטאנו) מיר מיט אונזערי עלטערין האבין גיזינדיגט · דער מענטש זאל אכטונג געבין אויף דיא מעשים צוא דער ווייטערין פון דעם זעלביגין וואס דער נאר טוט ווארום דער מענטש קען ניט דער קענין זייני מעשים אויבכן מענטשין גיפעלט זייני מעשים אבער אז אננדרר טוט דיא מעשה דער קענט ער דעם גנאי דער פון אונ דער ווייטערט זיך דער פון אונ דער חכם לערינט פון איין נאר וויא אזו צוא פרעכטין זייני מעשים · יא דר מענטש זאל תמיד גידיינקין דעם חסד וואס גאט ב"ה האט גיטאן מיט דעם מענטש דאס ער האט אים גימאכט גיוועלטיגען איבער אלע בשעפינש מער וויא דיא מלאכים אונ דורך דעם וועט ער זיך שעמין אים צו דער צערינין · דאס האט דוד המלך גיזאגט גאט האסט גיטאן מיט דעם מענטש חסד האטשע (ותחסרהו מעט מאלהים) דוא האסט אים אביסעל נידעריגר גימאכט פון דיא מלאכים זיי זענין אייביג רוחניים אונ דער מענטש איז פון ערד פון דעסט וועגין האסטו חסד מיט אים גיטאן (תמשילהו במעשה ידיך) האסט אים גימאכט גיוועלטיגען איבער די ווערק פון דיינע הענט (כל שתה תחת רגליו) אלץ האסטו גיטאן אונטער זיינע פיס · דער מיט (כבוד והדר תעטרהו) האסטו אים בעשיינט מיט כבוד אונ שיינקייט וואס צו דיא מלאכים האסטו דאס ניט גיטאן · יב פאר דיא מצוה

בימינו אורך ימים שהוא שכר לצדיקים בעולם שכלו יום בעולם ארוך אבל לב כסיל נוטה לשמאלו של הקב"ה דיש בשמאלו עושר וכבוד שהוא שכר עוה"ז ולאיזה איש שעונותיו מרובים על זכיותיו משלם לו שכרו בעה"ז לטורדו מן העה"ב · והכסיל בעשותו מצוה פונה למה שיש בשמאלו של הקב"ה דהיינו עושר וכבוד שיתן לו בעה"ז בשכר המצוה שעשה · ולזה לא אמר בימינו ובשמאלו שאינו חוזר להכם ולכסיל עצמו אלא חוזר לימינו ולשמאלו של הקדוש ברוך הוא כדפרישית · (יג) יסתפק האדם בהכרחי ואל יבקש המותרות פן יסירו אותו מאחרי ה' אלא ידמה לו המועט כהרבה וכאלו יש בידו כל הטוב שבעולם וזהו פתח לעבוד בוראו כיון שאינו מוציא זמנו לבקש המותרות · ורמוזה בשמואל (סי' י"ב) ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה דקשה דהל"ל ולרש אין לו מאי אין כל אלא בא לרמוז על חסירות הרש שנסתפק במועט כהרבה ואף שבידו נדמה לו כאלו כל טובה בידו וזהו אין כל ירצה האין לו נדמה לו כל · וכמו שמבואר אצלי על פסוק אין לשפחתך כל בבית · כלומר מה שאין לשפחתך שום דבר בבית נרמה לי שכל בבית כיון שבעלי הוציא הכל לצדקה לזון הנביאים שהביא · וזהו גם כן הנאמר במן ועתה נפשנו יבשה אין כל · ירצה ,במן היה טועם האדם כל טעם שירצה אך בעין לא היה רואה כי אם דבר אחד מן בלבד ונמצא שאין בה כלום ויש בה כל וזהו אין כל משום שבלתי אל המן עינינו ודו"ק · (יד) יתן אדם נגד עיניו תמיד שעונותיו גורמים לו קצרות ימים ונמצא שאם חוטא מאבד עצמו בידו · לפי שכשחוטא הקב"ה מקצר ימיו ואותם ימים שקיצר ממנו מוסיפים לצדיקים שהגיע זמנם לפטור מן העולם ומאריך ימיהם ונמצא שטרח הרשע לבוא בעולם להרויח חיים לאחר ולא לו וזהו כוונת פסוק אור צדיקים ישמח ונר רשעים ידעך דקשה דהל"ל נר צדיקים כמו שאמר נר גבי רשעים אמנם הוא אשר דברנו שהקב"ה מקצר ימיו של רשע ומוסיפן אל הצדיק העוסק בתורה שנקרא אור כי נר מצוה ותורה אור · ושיעור הפ' אור צדיקים דהיינו התורה של צדיקים ישמח כשנר של רשעים ידעך כלומר שמתים בקצרות ימים כמו שמחייב ג"לת ידעך ב שהוא קודם זמנו · והטעם משום שאותם ימים של רשעים מוסיפם על צדיק ויש לו עדיין זמן לעסוק בתורה ולכן אור צדיקים כלומר תורת צדיקים ישמח בזמן שנר רשעים ידעך ויוצא מן העולם · (טו) שלא יחלוק אדם על דבר שמועה מדברי עולם הזה דאינו יוצא מזה כי אם איבוד זמן · גם בשומעו איזה חדוש מן התורה שאומרים לו אע"פ שלא ערבה לו אל יבקש אופנים לכותרו ולומר לא כן האמת רק יחזיק לו טובה שבא לומר לו חידוש ויבקש ראיות להחזיקו · כי דרך של הכסיל בשומעו כל חדוש שיהיה מיד חולק ואומר לא כן וזהו מדה מגונה מאד מביאה לאדם להיות כפוי גם בטובתו של מקום כארז"ל ורמוז זה בפסוק משלי שפתי חכמים יזורו דעת ולב כסילים לא כן כו' · מי לא ידע דלב כסילים לא כן אלא הכוונה לומר בעת ששפתי חכמים יזרה דעת מחדושי תורה ולב הכסילים השומעים חולקים על השמועה ואומרים בלבם לא כן הוא האמת כמו שאמר כי סרת הרשע

ב שפירושו קפילה מקופן ממנו קודם זמנו :

וואס דער מענטש טוט זאל ער ניט פאר לאנגען אויף דער וועלט שכר נאר אויף עוה"ב נאר ער זאל טראכטין אז אויף דער וועלט איז ניט דא קיין שכר פאר דיא מצות נאר דער שכר איז אן גיגרייט אויף דיא לאנגע טעג פון עוה"ב · יג דער מענטש זאל זיך בניגין מיט וואס ער בדארף נייטיג אונ קען זיך אן דעם ניט בעגיין אבר קיין איבעריגס זאל ער ניט פאר לאנגין ווארום טאמר וועט עס אים אראפ פירין פון גאטס דינסט דם ביסיל וואס ער האט זאל באיי אים גלייך זיין וויא פיל אונ גלייך וויא ער האט אלץ דאס גוטס אונ דאס איז מרומז אין שמואל י"ב (ולרש אין כל) אונ צום ארעמן איז גאר ניט דא קען מען מרמז זיין דעם פשט (אין) נישט איז ביי אים גלייך (כל) וויא ער האט אלץ דינג · יד דער מענטש זאל טראכטין תמיד אז זיינע זינד זענין אים גורם ער זאל גיך שטארבן מכילא מאכט ער זיך אליין פאר לירען · אונ דיא טעג וואס גאט ב"ה נעמט אוועק ביי דעם רשע איז ער זייא מוסיף צוא צדיקים אונ דם מיינט דר פסוק (אור צדיקים ישמח ונר רשעים ידעך) (אור צדיקים דיא תורה וואס ווערט גירופין (אור) פון דיא צדיקים טוט זיך פרייען דענמאלט (נר רשעים ידעך) אז דיא ליכט פון דיא רשעים טוט אוועק שפרינגען דאס הייסט אז ער שטארבט פאר זיין צייט אונ מען נעמט דיא יארין אונ מען איז מוסיף דעם צדיק פרייט זיך דיא תורה וויל דר צדיק האט נאך פיל יארין צייט צו לערנען · טו דער מענטש זאל זיך ניט קריגען איבער אזאך פון עוה"ז דער פון פאר לירט מען נאר אום זונסט די צייט · אויך אז ער הערט נייעס אין דברי התורה האט ער

לחלוק על כל דבר כמו שמבואר אצלי בחבור הדרושים אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו׳ והיה כעץ שתול וגו׳ לא כן הרשעים · דקשה פשיטא דלא כן הרשעים שאם יהיו כן כצדיקים מה הפרש יש ביניהם אלא דכוונה דוד אמר דכל מי שאינו הולך בעצת רשעים וגו׳ יהיה כעץ שתול וגו׳ · אמנם הרשעים אומרין לא כן שיהיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו וכל אשר יעשה יצליח אלא יהיה כמוץ אשר תדפנו רוח · על כן שחלקו על האמת לא יקומו רשעים במשפט לא חיים ולא נידונין · (טז) אל יהא אדם מצר מה ילד יום אלא לעולם יהיו פניו שוחקות ובדחן שזהו מורה על הבטחתו בהקב״ה ולכך הוא שמח תמיד כי בוטח ביוצרו שאף אם יבא רע הוא ית׳ יתקנו · ועל כוונה זו אמר אליהו לרב ברוקא על שני אנשים בדחנין ומשמחים לדואגים שמזומנין לעוה״ב (כדאיתא במס׳ תענית) · וכי בדבר זה קונה אדם עוה״ב אלא שהיו בעלי בטחון וכמכניסים לאחרים למדה זו ובעל הבטחון לעולם שמח · רמז לדבר וטוב לב משתה תמיד · ירצה מי שהוא טוב לב בוטח ביוצרו לעולם הוא בשמחה כאלו עומד תמיד במשתה · אך במי שאינו בעל הבטחון תמיד הוא עצב יומם ולילה ועל זה אמר איוב למה יתן לעמל אור וחיים למרי נפש · ירצה לעמל יוצא לעבודתו עדי ערב ובלילה ינוח מטרחו טוב לו שיהיה לעולם לילה ולא אור ולזה אמר למה יתן לעמל אור אבל למי שהוא מר נפש שמרירתו עמו יומם ולילה ואין לו נחת רוח לא יום ולא לילה למה לו חיים טוב לו המות וזהו וחיים למרי נפש · ירצה ראוי שלא התן לעמל אור ולא חיים למרי נפש · (יז) כשעושה אדם מצוה יבין וידע שמתקן עמה כל אבריו שנכנס קדושת המצוה בקרבו ודוחה להרץ טומאת היצר ולכן יעשה אותה בשמחה רבה ובכל כחו שמעורר כוונתו על דרך שארז״ל העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דינו וכו׳ · כתב רש״י ז״ל בכל כחו בכל כוונתו · דקשה ולמה לא אמרו רז״ל בפירוש בכל כוונתו אלא דברי רז״ל אין יוצאין מידי פשוטן וכוונתם לומר בכל כחו ממש והטעם משום שקול ום מעורר כוונתו · ועל זה בא רש״י ז״ל לפרש שטעם אומרם בכל כחו שע״י כן בא לענות בכל כוונתו · (ובחבור אחר פרשתי קרוב לזה על אופן אחר) · והטעם בעשות המצות בכל כחו ובכל כוחהו מתנענעים כל אבריו ומתקדשים שהם כמספר רמ״ח מצות ואם יש אבר שחטא בו ונגזר יסורים על אותו אבר בזה יתכפר ותתבטל הגזרה ותמצא עשותו מצוה בכחו ימציא חיים בכל אבריו · וזהו כוונת שהמע״ה באומרו כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא דרשו רז״ל למוציאיהם למוציאם בפה ירצה העושה התורה בכחו להוציאה בפה גורם

עס גיפעלט אים ניט זאל ער ניט אפ װענדין אדרבא ער זאל זוכין ראיות אים צו שטארקן װארום דער שטייגר פון אין נאר איז אז ער הערט עפיס איין נייעה זאך קריגט ער תיכף דרויף אונ זאגט עס איז ניט אזו אונ דאס איז נייער אמיאוסע מדה · טז דער מענטש זאל זיך ניט זארגין װאס שפעטער װעט זיך טאן נאר ער זאל תמיד פריילך זיין דען דאס װייזט אז ער האט איין בטחון אוף גאט ב״ה דרום פרייט ער זיך תמיד װייל ער פאר זיכערט זיך אויף זיין באשעפער אז װאטשע עס װעט קומען אויף אים שלעכטס ח״ו װעט עס גאט ב״ה פאריכטין · אונ דרום האט אליהו גיזאגט צו רב ברוקא אז דיא צװייא פריילכע מענטשין װאס ער האט אים גיװיזין װאס זייא פלעגן פריילך מאכין צו דיא בארוגטע לייט אז זייא װעלין האבין עוה״ב װייל זייא האבין ניט נאר בטחון אויף גאט ב״ה אונ פלעגין אין אנדרע אויך אריין ברייננין בטחון אונ דער װאס ער איז א בעל בטחון דער איז תמיד פריילך דרום האבין זייא גיקריגן עולם הבא אונ איין רמז איז דער צוא פון דעם פסוק (וטוב לב משתה תמיד) דער װאס האט אגוט הארץ דער פר זיכערט זיך אין זיין באשעפער (משתה תמיד) אונ דער איז תמיד פריילך גליך װיא ער איז אויף א שמחה אבער דער װאס איז ניט קיין בעל בטחון דר איז טאג אונ נאכט טרויעריג · יז אז א מענטש טוט א מצוה זאל ער װיסן אז דורך איר װערט פאריכט אלע זיינע אברים װארום דאס הייליגקייט פון דער מצוה גייט אריין אינװייניג אונ שטויסט ארויס די טומאה פון יצר הרע אונ דרום זאל ער דיא מצוה טאן מיט גרוס שמחה אונ מיט גאר זיין כח װיא אין דר גמרא שטייט דר װס ענטפערט אמן מיט זיין גאנצין כח דס הייסט מיט גרוים כוונה צוא רייסט מען אים זיין גזר דין װייל דורך דעם װאס ער ענטפערט מיט זיין גאנצין כח דער װעקט ער זיין כוונה אונ אז ער טוט דיא מצוה מיט זיין גאנצין כח אונ מיט כוונה שאקלין זיך אלע אברים אונ װערין גיהייליגט אונ דאס האט שלמה המלך כמו גיװען (כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא) האבין דיא חכמים גידרשת למוציאם איז טייטש דער װאס ער ציהט זייא ארויס

לכל בשרו מרפא שהקדושה נכנס בקרבו ומתרפאים כל אבריו אם חטא באיזה מהם. (יח) יתחזק אדם מעצלות בכל דבר וענין כדי שירגיל אל הזריזות להיות מוכן וזריז לעבודתו ית' כי עצלה תפיל תרדמה במצות בוראו· ולהפלגת גודל הגנות של עצלות אפי' בדברים הגשמיים אמר שלמה המלך ע"ה אוגר בקיץ בן משכיל נרדם בקציר בן מביש ירצה ראה דופי העצלות עד כמה מביא לאדם להכביד אבריו כמת· כשהבן משכיל אוגר בקיץ דהיינו בסוף הקיץ שמאסף פירות האילן עדיין הבן מביש נרדם בקציר שהוא בתחלת הקיץ שעדיין לא קצר תבואתו· (יט) יראה האדם במעשיו של רשע כמה מהדופי יש בהן שאפי' הוא בעצמו מודה ומעיד שמעשיו מגונים הם אלא שאין יכול להסירם כיון שהורגל בהן כאדם שלמד לאכול סם המות מילדותו עד שהורגל בו מעט מעט ונעשה בו טבע שבי"ם שלא יאכל אין דעתו מיושבת עליו ואע"פ שיודע ומודה שהוא סם המות אלא שהרגלו גורם לו· וכיון שכן בראות כל אדם שאפילו הרשע מודה בדופי מעשיו איך ישמע לקול יצרו הרוצה להרגילו בהם· וזהו דקאמר שלמה המע"ה שש הנה שנא ה' ושבע תועבות נפשו וי"ז שבושבע מושך עצמו וא"ר עמו כלומר שש הנה שנא ה' שהם עינים רמות כו' וידים שופכות דם נקי וכדמפרש ואזיל ושש האמורות ושבע שהוא משלח מדנים בין אחים תועבות נפשו של רשע אלא כיון שהורגל בהן אינו יכול לעזוב הרגלו אע"פ שמכיר ויודע בדופי שבהן· (כ) יתן אדם נגד עיניו תמיד חמלתו של הקב"ה עליו שמצטער כביכול בצרתו על משפטי הדינים המעותדים לבא עליו כפי חיוב הדין וכביכול אומר קלני מראשי קלני מזרועי ג ואע"פ שאינו מגיע לו כלום מצדקתו של אדם או מרשעתו דכתיב אם צדקת מה תתן לו עכ"ז מצטער על צרת הרשע ומשמח בטוב הצדיק. וכיון שכן איך יחטא האדם לפני אלהים אשר כמה צער מצטער כביכול בעבורו· וזהו דקאמר שהמע"ה שאול ואבדון נגד ה' אף כי לבות בני אדם. שלכאורה נראה פסוק זה משולל הבנה שאין שום שייכות רישא לסיפא אמנם הכוונה שאול ואבדון שהוא גיהנם מוכן למשפטי הרשעים הם נגד השם ירצה נגד רצונו כי הוא הוי"ה בעל הרחמים מצטער בצרתם של רשעים ומזה הטעם אף וחימה יש לו כביכול כשיש שני לבבות לבני אדם שהם יצר טוב ויצר רע. דרצונו שיהפך האדם יצרו הרע לטוב כדי שלא תגיע לו שום נזק משום שמצטער מנזקו. (כא) יחשוב אדם בעת שבא לחטוא כי לא לעצמו בלבד גורם רעה כי גם לבניו גורם· ובראותו כן ויתגדל בעיניו צער בניו וישוב אחור מלחטוא· שאדם מחבב לבניו יותר

ג כמו אדם שבוא עיף ויגע ואומר ראשי כבד עלי ; וקלני הוא כמו שאומר קל ליה לי · והקשה רבא אם כן כבד עלי ראשי מבעי' ליה אלא א"ר כמתן דאמר קיל לי עלמא ופירושו הקב"ה כביכול ועכ"ם מטוטה בגבול הכה:

מיטן מויל דאס מיינט מען דער האב לערינט דיא תורה מיט זיין גאנצן כח ברייננט ער אהיילונג צוא גאר זיין לייב ווייל די קדושה גייט אין אים אריין אינעווייניג ווערין אלע זיינע אברים געהיילט אפילו ער האט גיזינדיגט מיט איינם פון זיינע אברים· יח דער מענטש זאל זיך דער וויטערן אין אלע זאכין פון פוילקייט ער זאל זיך גיוויינן צוא זריזות ער זאל זיין אזריז צוא גאטס דינסט דען פוילקייט מאכט פאלין שלעפריקייט אין מצות טאן אונ אין אלע מעשים· שלמה המלך האט דרויף גיזאגט (אוגר בקיץ) דער וואס זאמלט איין זיין תבואה אום זומער דער איז (בן משכיל) איין קלוגער זון (נרדם בקציר) אבער דער וואס שלאפט בשעת שנים דער איז (בן מביש) איין פאר שעמטער זון· יט דער מענטש זאל זעהן ווי שלעכט דיא מעשים פון רשע ווען דער רשע אליין איז אויך מודה אז זיינע מעשים זענין שלעכט נאר ער קען זיא פון זיך ניט אפ טאן וויל ער איז אין זיא איין גיוואנט ווי א מענטש וואס האט זיך גיוויינט עסין סם המות אונ עס איז ביא אים גיווארין אזו איין טבע אז ווען ער עסט עס ניט איז ער ניט גיזונד מחמת ער איז דער מיט גיוואונט גיווארין מוז ער עס שוין עסין· אונ אז אפילו דער רשע אליין איז מודה אז זיינע מעשים זענען שלעכט ווי זאל ער ניט הערין צו זיין יצר הרע ווס וויל אים גיוויינן מיט דיא עבירות כ דער מענטש זאל תמיד טראכטין דאס דער בארימהערציקייט פון גאט ב"ה אויף אים דאס ער איז זיך כביכול מצער אז ער שיקט אויף דעם מענטש א צרה פאר זיינע עבירות· אונ חאטשע צו גאט ב"ה קומט גאר ניט ארויס פון זיינע צדקות אונ פון זיין רשעות ווי עס שטייט אין פסוק (אם צדקת מה תתן לו) אז דוא ביסט א צדיק וואס טוסטו אים דען געבין· פון דעסט וועגין איז ער זיך פארט מצער אויף דער צרה פון דעם רשע אונ פרייט זיך אויף דעם גוטס וואס ער גיט דעם צדיק· אונ וויל עס איז יוא אזו ווי זאל א מענטש זינדיגין פאר זיין גאט דאס ער זאל זיך כביכול מצער זיין איבר אים· כא דער מענטש

מנפו כנודע דלזה כתוב והאלהים נסה את אברהם ולא קאמר ליצחק לפי שיותר היה מרגיש אברהם בצער יצחק ממה שהיה מרגיש יצחק בעצמו ונמצא שהנסיון הגיע יותר לאברהם מיצחק באופן שבהיות משים אדם נגד עיניו שעונו נופל על בניו חושך עצמו מלחטוא ורמז לדבר פוקד עון אבות על בנים וגו׳ פוקד מלשון כי יפקד מושבך ירצה חושך ומונע עון האבות שלא יעשו אותו מסבה על בנים כלומר כדי שלא יפול עונו על בניו ולחמלת אדם על בניו מונע עצמו מלחטוא׃ (כב) יחשוב אדם כשמוציא הוצאות לדבר מצוה שמוציא פרוטה כדי ליקח דינר שאז יעשה המצוה באהבה רבה כי באמת כך היא המדה׳ כארז״ל אדם נותן לעני פרוטה הקב״ה נותן לו פרוטות׃ וזהו רמוז שהמע״ה בפסוק רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד׳ כלומר במקום שנים ימצא שלשה חיים וצדקה וכבוד׃ בחיים כולל כל הטובו׳ ובצדקה כולל כל הגבורו׳ שמחיה מתים בצדקתו ומקרב גאולה לישראל דכתיב שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא׳ ובכבוד כולל כל המעלות כי למי שמכבדים אותו נותנים לו כל מיני מעלה׃ (כג) ייסר אדם בניו ובנותיו מקטנותם להדריכם וללמדם דרכי השם׃ ואל יאמר כשיתגדלו יעזובו מדותם הרעות׃ כי כיון שמרגיל בהם נעשה לו טבע שני ושוב לא יחזור ממדותיו הרעות ומדרכיו המקולקלים׃ וזהו שרמז שהמע״ה באומרו חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו׳ הכוונה אל יעלה על דעתך בן אדם להניח לנער שיעשה מהרעות ממה שלבו חפץ באומרך כשיתגדל יראה בגנות המעשים ויניחם. דע באמת כי גם כי יזקין לא יסור ממנה כיון שהורגל. ושיעור הפסוק חנוך לנער על פי דרכו ותראה כי אף שיזקין לא יסור ממנו ובין שכן אל תבטח להניחו בנערותו בדרכיו אלא מיד ינוח שבט מוסרך עליו׃ ועוד אם הנחת אותו לעשות כל רע סוף שישנא אותך והדבר בהפכו׳ וזהו כוונת פס״ק חושך שבטו שונא בנו כלומר לבסוף בנו שונא אותו על שלא יסרו בקטנותו אמנם ואוהבו בנו כששחרו מוסר׃ (כד) אם ראה אדם שיסורים באים עליו ולא נשאר מקום בגופו שלא נלקה אל יבעט מתוך צערו לומר אעשה מה שלבי חפץ כי הנה עתה לא נשאר מקום פנוי בגופי שיביא עוד יסורין׃ כי יכול להכביד יסורין שעליו או להביא על ממונו ועל ביתו ועל ארצו. וזהו שמתרעם הפסוק על מה תוכו עוד תוסיפו סרה כל ראש לחלי וכל לבב דוי מכף רגל ועד ראש אין בו מתום וגו׳ ארצכם שממה הכוונה אמר הקב״ה בכל אברים הכיתי אתכם אולי תשובו ואדרבא על

זאל טראכטין בשעת אז ער קומט צו זינדיגין אז ניט צוא זיך אליין מאכט ער שלעכט נאר אפילו צוא זייניע קינדר אויך אונ אז ער ווערט אזו טראכטין ווערט ביא אים גרויס זיין דער צער פון זייניע קינדער אונ ווערט ניט זינדיגין ווארום אמענטש האט זייני קינדר ליבר פון זיך אליין דם דרום שטייט אין דער תורה (והאלהים נסה את אברהם) גאט האט גופרובט צו אברהם ער זאל ברייניגן זיין זון יצחק צוא דער עקידה אונ שטייט ניט גאט האט גיפרובט צו יצחק ווארום אברהם האט גיפילט דעם צער מער איידער יצחק אליין דרום איז דער נסיון ביא אברהם גרעסר גיוועזן וויא ביא יצחק ממילא אז דער מענטש איז זיך מיישב אז זייני זינד וועלן פאלן אויף זייני קינדער ווערט ער זיך פאר היטן פון צו זינדיגין׳ כב אז דער מענטש גיט דעם ארימאן איין פרוטה גיט אים גאט ב״ה אפ פיל פרוטות אונ דאס האט שלמה המלך גיזאגט אין פסוק (רודף צדקה וחסד) דער וואס יאגט נאך צו טאן צדקה אונ חסד (ימצא חיים צדקה וכבוד) דער ווערט גרייכן לעבין אונ צדקה אונ כבוד׳ פר צדקה אונ חסד ווערט ער קריגן לעבין אונ צדקה אונ כבוד׃ אין לעבין איז איין גישטעלט אלין דאס גוטס אין צדקה איז איין גישטעלט אלע גבורות דאס ער איז מחיה מתים דורך זיין צדקות אונ איז מקרב די גאולה אונ אין כבוד איז איין גישטעלט אלי מעלות׳ כג דער מענטש זאל שטראפן זייני קינדער פון קליינהייט אן צו לערנן זייא דעם וועג פון גאט אונ ער זאל ניט זאגין אז זייא וועלן גרויס ווערין וועלין זייא לאזין זייערי שלעכטי מדות ווארום וויל ער גיוויינט זיך אין זיי ווערט עס ביא אים אטבע אונ דאס האט שלמה המלך גיזאגט (חנוך לנער על פי דרכו) גיוויין דעם יונג לוט זייני יארין (גם כי יזקין לא יסור ממנו) אויך אז ער ווערט אלט ווערן ווערט ער זיך פון גוטן וועג ניט אפ טאן׳ אויך זאגט דער פסוק (חושך שבטו) דר וואס פאר מייד זיין רוט צוא שטראפין זיין זון אין דער יוגענד (שונא בנו) איז גלייך וויא ער איז אשונא זיין זון (ואוהבו) דער וואס האט זיין זון ליב (שחרו מוסר) שטראפט ער אים אין דער יוגענד׳ כד אז אמענטש זעהט עס קומן אויף אים אזעלכי יסורים וואס עס איז ניט גיבליבן קיין ארט אין גוף וואס איז ניט גישלאגען זאל ער ניט זאגין איך וועל שון טאן וואס מיין הארץ בגערט ווארום עס איז דאך שוין ניט דא קיין ליידג ארט אין מיין גוף׃

על מה תוכו עוד ויוהר מפעמים אחרים תוסיפו סרה באומרם כבר נלקה כל הגוף ואין לו מקום להביא עליו מכה אחרת שהרי כל ראש לחלי וכל לבב דוי מכף רגל ועד ראש אין בו מתום פצע וחבורה ומכה טריה וגו׳ וא״כ על איזה אבר יביא מכה על ארצכם ועל עריכם ועל אדמתכם · וזהו ארצכם שממה עריכם שרופות אש אדמתכם לנגדכם זרים אוכלים אותה וגו׳ יע״י כך אתם מתים בפתי נפש · לכן כראות אדם רבוי היסורין באים עליו יפשפש במעשיו ויתחזק בתשובה ולא יעלה על דעתו מחשבות הרשעים כי ימות באין משפט וברוב אולתו ינחל גיהנם · (כה) יתרחק בתכלית הריחוק מלהיות מקנא בהצלחת הרשעים בכל משלה ירם וחביבם בעיני ההמון נשים וטף ורשעים כמותם . שהקנאה מביאו לבעוט בכל מה שטרח כל ימיו בתורה ומצוה לבחור הדרך הרע אולי יצלח · גם יפתהו יצרו לומר הנני יושב עמהם ואינו עושה כמעשיהם רק להשתתף עמהם בעבור הצלחתם · שכך דרכו של יצר הרע להתחיל בדרך היתר ולסיים באיסור · וזהו שאמר המשורר דוד המלך ע״ה אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים כלומר והלך בתורת ה׳ ואשריו לו שלא פיתת אותו יצרו הרע לעמוד בדרך חטאים ולישב במושב לצים להשתתף עמהם בעבור הצלחתם אף שלא היה עושה כמעשיהם · כי אם בתורת ה׳ חפצו דווקא ואפילו בדוחק ובצער סופו להצליח ולקיימה מעושר שיהיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו וכל אשר יעשה יצליח לא כן הרשעים שהצלחתם תתהפך כמוץ אשר תדפנו רוח · וכן הזהיר שלמה המע״ה (משלי סי׳ כ״ד) אל תקנא באנשי רעה ואל תתאו להיות אתם · כי שוד יהגה לבם ועמל שפתותיהם תדברנה בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן · ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים · הכוונה לומר אל תקנא באנשי רעה כי לא יפול קנאה כי אם בראות שהם מצליחים ועכ״ז אני מזהירך שאל תקנא באנשי רעה · וגם אל יעלה על דעתך להשתתף עמהם באמרך איני עושה כמעשיהם ואל תתאו להיות אתם בחברה · שאדרבה יגיע לך הפסד ולא ריוח כל מה שמבטיחים לך הבל יפצה פיהם כי שוד יהגה לבם ועמל שפתותיהם תדברנה · לכן החזק במוסר אל תרף משום כי בחכמת התורה יבנה בית ובתבונה של תורה יתכונן ובדעת תורה ומצות חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים . לכן אל יקנא לבך בחטאים מסבת הצלחתם כי הבל הוא ומזמן מועט כי אחרית רע לרשע וצדיק פרוח יפרח · (כו) ישים נגד עיניו יומם ולילה מאורעות הבאות על האדם מענין גלגוליו ובזה יכיר מהותו וישפיל קומתו ויכיר שפלותו וריקתו . והנני משים נגד עיניך כמה דברים שמתגלגלת בהם נפש הרשע למען זכור תזכור שלא לחטוא להנצל מהצערות האלו :

כתב בכוונות האר״י ז״ל (דף פ״ז) · המשמש מטתו לאור הנר מתגלגל בשעיר עזים · המתגאה על הציבור מתגלגל בדבורה · השופך דמים מתגלגל במים · וסימן על הארץ

וארום גאט וועט דיא וועלכע יסורים אים שווערד מאכן אדער ער קען ברענגען איין פאר לענדונג אויף זיין הויז · דרום זאל איבר זוכין אין זיינע מעשים אונ זאל זיך שטארקן תשובה טאן · כה ער זאל זיך דער ווייטערן פון מקנא זיין אין דער הצלחה פון די רשעים אונ וואס זייא זענען גליבט ביי לייט וארום דיא קנאה וועט אים ברענגען צוא אפ טרעטין פון תורה אונ מצות · אוך זאל אים דער יצר הרע ניט איבר ריידן ער זאל זאגן איך וועל ניט טאן אזו וויא זייערי מעשים נאר איך וועל תברותא מאכן מיט זייא ווען זייער הצלחה · דען אזו איז דער שטייגר פון דעם יצר הרע אן צוא הייבן מיט איין דרך היתר אונ אריין צו פירן אין איין איסור אונ דאס האט דוד המלך גיזאגט (אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים) וואל דעם מענטש וואס ער איז ניט גיגאנגן אין דיא עצות פון דיא רשעים נאר ער איז גיגאנגן אין דעם דרך פון דער תורה אונ וואל צו דעם וואס זיין יצר הרע האט אים ניט איבר גירעט צו שטיין אין דעם וועג פון דיא זינדיגער אונ צוא זיצין אין דעם זיצונג פון דיא ליצים צו מאכן תברותא מיט זייא פון וועגן זייער הצלחה האטשע ער זאל ניט טאן אזו וויא זייא אונ האטשע ער האט דוחק וועט זיין סוף זיין אז ער וועט מצליח זיין אונ וועט די תורה מקיים זיין פון עשירות אונ וועט זיין (כעץ שתול על פלגי מים) וויא א בוים וואס איז גיפלאנצט ביי וואסר (אשר פריו יתן בעתו) וואס ער גיט זיינע פירות אין זיין צייט (וכל אשר יעשה יצליח) אונ וואס ער וועט טאן וועט ער באגליקן (לא כן הרשעים) אבר צו דיא רשעים וועט ניט אזו זיין דען זייער הצלחה וועט פאר קערט ווערין (כמוץ אשר תדפנו רוח) וויא די פלעווען וואס דער ווינט שטופט זייא אוועק · כו ער זאל איבער טראכטן דאס טרעפונג וואס קומן אויף דעם מענטש פון זייני גלגולים וואס גייען אים איבר אונ דורך דעם וועט ער גידעמיג מאכן זיין גאוה אונ וועט תשובה טאן · ער וועט עס געפינען אין ספר

תשפכנו כמים · גם מי שעתש עונו חנק מתגלגל במים · הבא על אשת איש מתגלגל ברחיים שטוחנין על ידי המים ושם נידונים שנידם האיש והאשה · המדבר לשון הרע וכיוצא מתגלגל באבן דומם · המאכיל נבילות לישראל מתגלגל בעלי איקן והרוח בא ומגלגלתו והוא צער גדול · מי שלא נטל ידיו גם כן מתגלגל במים · וזהו הוא סוד אזי עבר על נפשנו המים הזידונים · גם מי שאינו מקפיד בברכת הנהנין מתגלגל במים · משכב זכר מתגלגל בארנבת שהוא אנדרוגינוס ובאים זכר על הזכר· ובספר נשמת חיים במאמר ד' פרק י"ג (דף ק"ס ע"ב) (כתב משום הרקנטי שמביא בפ' נח ובפ' שמיני) וז"ל ויש מהמקובלים אחרונים המאמינים בגלגול הבהמות אמרו שאם עשה אדם עבירה יתירה על זכיותיו יתגלגל בבהמה טמאה וזהו גרה איננו מעלה טמא הוא לכם מי שאין לו גרה על זכיותיו . ואם מעלה גרה על זכיותיו מתגלגל בטהורה רק אם חטא בע"ז בג"ע וש"ד באלו הג' אפילו מעלה גרה יתגלגל בטמאה אם לא חזר בתשובה וזהו סוד שפן גמל חזיר · ובפ' קדושים כתב וז"ל כבר הודעתיך סוד הבהמות שהורות וטמאות · וקצת חכמי הקבלה האחרונים אומרים כי העובר על העריות סופו להתגלגל בבהמה טמאים בשקצים ורמשים ולזה רומז ולא תשקצו את נפשותיכם בכל הרמש שבודאי יוכל אדם לשקץ נפשו בהם וזהו ואקץ בם ואמרו רז"ל בעונש הבא על חמותו סופו להתגלגל בחסידה וחברותיה יהרגוה · והבא על דודתו סופו להתלבש בכותית ותתגייר וזהו דודתך כלומר שסופה לשוב לדתנו ולתורתנו · הבא על אשת אחיו סופו להתגלגל בפרד שנאמר ועיר פרא אדם יולד על שהפריד הבנין של מעלה · הבא על א"א יתגלגל בחמור וזהו סוד כי תראה חמור שונאך כו' עזוב תעזוב עמו · הבא על אשת דודו יתלבש באשה אשדודית· הבא על הבהמה יתלבש בעטלף כי נתעטף בדבר עבירה· הבא על הכותית יתגלגל בקדשה יהודית שנאמר והיתם בקדשים · הבא על הנדה יתגלגל בכותית המשמשת מטותיהם נדות כי כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו · הבא על כלתו יתגלגל בפרדה · הבא על שתי אחיות יתגלגל בקדשה כותית שיבאו עליה שני אחים · הבא על אשת אביו יתגלגל בגמל וזהו שנאמר גומל נפשו איש חסד ועוכר שארו זו שאר אביך היא והנה הוא חציף בעריות וסופו להיות צנוע כגמל · הבא על אמו יתגלגל בחמודתה · וכלם דוקא אם לא שב בחייו · וכן אמרו שזהו סוד מה שאמרה תורה איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לפני משכן ה' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך · ורמז לדבר אדם כי יקריב מכם קרבן כי לפעמים המקריב נפש בהמה עמה מקריב נפש אדם וזהו סוד אדם ובהמה תושיע ה' לכך נצטוינו בשחיטה ובסכין בלי פגימה מי יודע אם גלגול יש בה ולכן צריך לברור לו מיתה יפה · והאוכל אבר מן החי כאוכל מבשר אחיו כשיש שם גלגול נפש וזהו סוד לא תאכל הנפש עם הבשר ואמרו שבגלל הדבר הזה אמר דהמע"ה הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי · והקב"ה רצה להראות לכל אדם דוגמת גלגול מאדם אל הבהמה בגדול שבעולם הוא נבוכדנצר הרשע שבעוד בחיים חיותו הורידהו מכסאו והשליכו לשדה והיה הולך על ארבע כבהמה ונדמה לכל הבהמות יען שלח לשונו ודבר נגד עליון ואחר כל קצף הזמן אשר קצף בו חזר והודיעו שהוא האלהים כדכתיב ולקצת יומיא וכו' · ובזה נראה לפרש פסוק לתאוה יבקש נפרד בכל תושיה יתגלע · ירצה בעבור התאוה שמתאוה האדם בעשיית העבירות יבקש נפרד שמפריד עצמו מאדם לבהמה שמתגלגל בבהמה חיה ועוף ושקצים ורמשים וזהו בכל תושיה יתגלע כי בגלגולים נחלש ומתיש כח נפשו החטאה · וכמ"ש המקובלים ז"ל שאע"פ שכשמתגלגל האדם בצורת אדם אינו יודע בגלגול הראשון מ"מ כשמתגלגל בצורת בהמה חיה או עוף יודע בגלגול הראשון ומצער ומצטער איך ירד משמים מצורת אדם לצורת בהמה · הרי מבואר כשיתבונן האדם בכל זה יהיה לו סייג וגדר גדול מלמרות עיני כבודו · הנה זה הצגתי לפניך כ"ו

קהנות האר"י ז"ל (דף פו) · וקב"ה אונ נאט ב"ה האט געוואלט ווייזען וויא אמענטש ווערט מגולגל אין אבהמה האט ער עס געוויזין דאס נבוכדנצר הרשע איז געווארין איין בער אונ איז געגאנגין אויף פיר פיס וויל ער האט גירעט קעגין גאט אונ דער נאך האט ער אים ווידר גמאכט פאר אמענטש אונ האט אים גילאזט וויסן אז ער איז דער רעכטר גאט אונ דאס מיינט דר פסוק (לתאוה יבקש) וויל ער זוכט נאך צו טאן זיין גילוסטיקייט (נפרד) ווערט ער אפ גשייד פון מענטשן אונ ווערט מגולגל אין אבהמה חיה ועוף אונ שקצים ורמשים (בכל תושיה יתגלע) אין דעם אלעמן ווערט אנטפלעקט זיין שלאפקייט וואר
ום אין דיא גלגולים ווערט שלאף דער כח פון זיין נשמה אזו וויא דיא מקובלים שרייבן מסילא אז דער מענטש ווערט זיך דאס אלץ איבר קלערן ווערט עס

כ"ו סיגים שהנזהר בהם יסיר מעליו כל סיגים והם במספר שם הוי"ה · כי מצד רחמיו המרובין לא יחפוץ במות המת כ"א בשובו מדרכו הרעה וחיה · ואל יהא אדם קשה עורף לשוב · יסתכל בפרעה שנתקשה ונלקה במכות משונות עד שהוצרך בעל כרחו לשלח לישראל ורע לו שרדפו אחריהם ונטבעו בים סוף · לכן אל תהיה כפרעה וכל עדתו אלא שוב אל אלהינו כי מרבה לסלוח · ועיין ברוקח באורך תיקון על כל עבירה :

פרק טו יתעורר המשכיל ויעסוד המבין לעורר את נפשו שידבר אל גופו ותופו ידבר עם יצרו · וכה יאמר הנפש לגוף · גופי הלא תדע רפידת מצעך בקבר רימה וכסותך תולעת וכסת שתחת ראשך גוש עפר וכיון שכן למה תרבה במאכלי' להרבות בשרך להכין מטעמי' לתולעים · ולמה תכין בגופך משכנות לנחשים ובתים לשרפים וחדרים לעקרבים ועליות מלאות כל טינוף לזבובים · ולמה אתה בונה מעין סדמך להשקות כל שרץ השורץ על הארץ ונהרי נחלי התכת חלבך למציץ ומהם צפעונים · וחלונות שקופים אטומים מחורי עיניך את פותח לחולדה פתוחות לחשך ואטומות לאור· ולמה אתה מעמיד עמודים מעצמות ארכבותיך וזרועך להסתופף תחתיהם עכברים · ומצלעותיך את כורת לוחות לישיבת צפעונים · וגרונך מעבר לפתנים · ואזניך פשפשים ליתושים ופיך בית שער לכל זוחלי עפר · ומעורקיך וגידיך את עושה חבלים לגררך לבור שאון ולטיט היון · ולמה את עושה צפורניך קרדומות להתיך בהן עצי היער להכין לשרפתך בגיהנם · ופניך מאכלות לנקר בהם חלודת עונותיך · ואצבעותיך יתדות לבקע כריסך לפלוט חוצה צואת פשעיך ולבער משם אשפתות זבליך אשר הרבית ברבוי מאכל תענוגי זנותיך · ולמה את מכין לשונך להיות חץ לזרוק בך לפלוח כליותיך למה לא תחמול עליך ולמה לא תרחם על צלם דמותך :

עד כה יאמר ועד כה ידבר הנפש לגוף הנגוף · והגוף ידבר עם יצרו וכה יאמר לו · מה לך יצרי הרדפני ולאויב לך תחשבני · דע כי לא תהיה תפארתך מודעת ומפורסמת בדרך אשר תלך להלחם בי · שאתה אש לוהט ואני מוץ יסוער מגורן בכל עת · היתפאר האש באכול מוץ וקש · אתה רוח רעה חזק מאד ואני עשן מארובה הולך אין חוזר עוד היש שבח לרוח חזק

אים זיין איין צוים פון צוא ווידר שפעניגען קעגין גאט ב"ה · והנה איך האב דיר דא געשטעלט זעקס אונ צוואנציג סייגים דאס דער וואס איז נזהר אין זיי ווערט ער פון זיך אפ טאן אלי שלעכטץ אונ זייא זענין אין דער צאל פון דעם (שם הוי"ה) ווארום מחמת זיין פיל רחמנות וויל ער ניט דער רשע זאל שטארבין נאר ער וויל אז ער זאל תשובה טאן אונ זאל לעבין · אונ דער מענטש זאל ניט זיין הארט תשובה צוא טאן לאז ער קוקן אויף פרעה וואס ער איז געווען הארט אונ הט ניט געוואלט פאלגן גאט איז ער געשלאגין געווארין מיט פיל שלעק ביז ער האט גמוזט מיט געוואלד שיקן די ישראל אונ די מצרים האבין זייא נאך געיאגט אונ זענין דער טרונקען געווארן אין ים סוף · דרום קער תיכף ווידער צוא אונזר גאט ווארום ער מערט צו פאר געבין צו מענטשן די זינד :

פרק טו יתעורר המשכיל דער קלוגער זאל דער וועקין זיין נשמה אז זיא זאל ריידן צו זיין גוף אונ זיין גוף זאל ריידן מיט זיין יצר הרע · אונ אזו זאל די נשמה זאגין צום גוף · מיין גוף זאלסט וויסן דיין אונטר בעטונג אין קבר ווערט זיין ווערים אונ דייני קליידער וועלין אויך זיין מאדען אונ דיא קישין וועט זיין אשטיק ערד · אונ ווארום טוסטו פיל עסין פליש צו אן גרייטן זיסי שפייז צו דיא ווערים · ולמה אונ ווארום מאכסטו דייני נעגל פאר העק מיט זייא צוא שניידן האלץ אין וואלד צוא פאר ברענען דיך אין גיהנם אונ דיין פנים פר אמעסיר דער מיט צו ריינגען דעם זאוויר פון דייני זינד אונ דייני פינגער פאר שפיזען צוא שפאלטין מיט זייא דיין בויך · דיין צונג זאל זיין איין פייל צוא ווארפין אין דיר אונ צוא שפאלטין דייני נירין · ווארום זאלסטו זיך ניט דער בארמין איבער דער פארים פון דיין געשטאלט · ביז אהער זאל זאגין אונ ריידן די נשמה צו דער געפלאגטין גוף · והגוף אונ דער גוף זאל רעדין מיט זיין יצה"ר · ווארום מיין יצר הרע זאלסטו מיך נאך יאגן אונ זאלסט מיך רעכנן פאר אפיינד · דו זאלסט וויסן אז עס ווערט פאר דיר קיין לוב זיין וואס דוא גייסט מיט מיר מלחמה האלטין ווארום דוא ביסט ברענענדיג פייער אונ איך בין וויא שטרויא וועט זיך דען בארימן דאס פייער אז עס פאר ברענט איין שטרויא · דוא ביסט זייער אשטארקר ווינט אונ איך בין נאר וויא ארויך איז דען צו לובין אשטארקן ווינט וואס

וחזק מפזר עשן · אתה ים סוער בזעם ובחימה ואני קליפת אגוז או לוח וערמון בתוכה שהוא דבר מה · היתפאר ים סוער שטבע קליפה קטנה · אתה גלגל כולו ברזל בלא עץ ואני עפר דק ויבש והיתפאר גלגל ברזל לפרק עפר יבש · אתה גרזן חד ואני עץ נרקב ענף ושורש יחד היתפאר הגרזן לחצוב עץ אכלו אש · אתה פטיש החזק משבר סלעים ואני רך כמהין ופטריות · הישו לשבח לפטיש המשבר כמהין · אתה מזוין בכל כלי זין ואני חלוש וערום ובידי אין · היתפאר המזוין שנצח ערום וחלוש · אתה נחש ממית ואני יונה הומיה היתפאר נחש שנשך יונה חלושה · אתה ארי נוהם ופוסע ואני גדי נוסע היש לשבח ארי טורף גדי · אתה נשר מתעבר ושוסע ואני צפור קטן וצולע היתפאר נשר הורג צפור צולע ונשבר · אתה ראש זרוני ואני אביון ועני . בושת לראש להיות כועס על דל והלך · אתה זקן כועס ומתעבר ואני ילד הולך ועובר · וכי ראוי שישוה זקן מלא דעת לדבר עם תינוק מוחו רך כדלעת · וגם עם אנשים גדולים אין לך לדבר כיון שסופו תאכלהו תולעת · לכן יצרי אע״פ שאתה שנאתני אני אהבתיך לתת לך עצה לבל יגיע לך בושת וכלימה מכל הצדדים · כאשר יצאו מלכות הנשים לאלכסנדרוס מוקדן כשהלך להלחם עמהן אמרו אם אתה נוצחנו מה גדולה מגיע לך לנצח נשים ואם אנו נוצחין אותך עוד כל ימי הארץ לא יהיה לך שם במלכים · ושמע לעצתם ונתרחק מלהלחם עמהן · גם אתה יצרי תן דעתך והתרחק מעלי כי לא תרויח כלום להלחם בי · שאם את נוצחני אין לך שום התפארות לנצח מוץ ועשן וקל פה דקה ועץ נרקב ועפר דק וערום וחלוש ודל והלך ואם אני נוצח לך תכסך בושה ותלבשך כלימה · ואל תבטח שאין החלש ממית את הגבור דע מאמר רז״ל (במס׳ שבת פרק המוציא) חמשה אימות הם אימת חלש על גבור · אימת מפגיע על ארי ב אימת יתוש על הפיל · אימת סממית על עקרב · אימת סנונית על הנשר · אימת כלבית על לויתן ג מאי קרא המבליג שוד על עז כו׳ · הרי לך דברים קטנים וחלושים ממיתים גבורים גדולים וחזקים וגם אתה כאחד מהם · וכמו שאמר רב עמרם ליוצרו כשנצחו אתה אש ואני

ב מין חיה קטנה שהיא מהלכת בין רגלי הארי וצועקת בקול גדול וממנה מתפחד הארי . ג כלבית שרץ קטן :

ער צוא שפרייט איין רויך · אתה דוא ביסט וויא אשארפי האק אונ איך בין נאר וויא פאר פוילט האלץ · דוא ביסט איין שטארקר האמער וואס צו ברעכט שטיינר אונ איך בין ווייך אזו ווי שוואם · דוא ביסט גיוואפנט מיט אלערלייא כלי זיין אונ איך בין נאקיט אונ שלאף · דוא ביסט אשלאנג וואס טייט אונ איך בין אשלאפי טויב · דוא ביסט אלייב וואס ברומט אונ איך בין ווי איין שלאף ציקלי · אתה דו ביסט וויא איין אדלער וואס צוא רייסט דיא פייגל אונ איך בין ווי אקליין הינקעדיג פייגעלע · דוא ביסט איין גבור אונ איך בין איין עני ואביון איז דאך אבושה אז אגבור זאל צערנן אויף איין ארים מאן · דוא ביסט איין אלטער מאן אונ איך בין איין קינד איז דען ראוי אז איין קלוגער אלטער מאן זאל ריידען מיט אקינד אונ אויך מיט גרוסי מענטשין גיהערסטו אויך ניט צו ריידן וויל זיין סוף וועט זיין אז ווערים וועלין אים עסין · לכן דרום מיין יצר הרע האטשי דוא האסט מיך פיינט וועל איך דיר געבין איין עצה וויא דיא ווייבער צוא אלכסנדר מקדון אז ער איז גיגאנגען מיט זייא מלחמה האלטן האבן זייא צוא אים גיזאגט אז דוא וועסט אונז מנצח זיין וואס פאר איין גדולה וועט דיר גרייבען דער פון וואס דוא האסט מנצח גיוועזן ווייבער אונ אוב מיר וועלין דיך מנצח זיין וועסטו שוין קיין האבין קיין מאל ניט שם צווישן דיא מלכים האט ער צוא גיהערט צוא זייער עצה אונ האט ניט מלחמה גיהאלטן מיט זייא · גם אזו אוך דוא יצר הרע דער וויטער זיך פון מיר ווארום אז דוא וועסט מיך מנצח זיין וועסטו דער פון ניט האבען קיין שום שיינקייט אונ אויב איך וועל דיך מנצח זיין וועט דיך בדעקין בושה אונ שאנד · ואל אויך זאלסט זיך ניט פאר זעכרען אז איין שלאפר קען ניט מנצח זיין קיין שטארקן דרום וועל איך דיך ניט קענין מנצח זיין זאלסטו וויסן אז דיא גמרא זאגט אז פינף ערלייא פארכט איז דא וואס דער גבור פארכט זיך פאר דעם שלאפן · דיא פארכט פון אקליינר חיה וואס הייסט מפגיע איז אויף איין לייב דיא פארכט פון איין יתוש איז אויף איין העלפאנד די פארכט פון איין סממית איז אוף איין עקריש דיא פארכט פון איין סנונית איז אויף איין אדליר דיא פארכט פון איין קליין שרץ כילבית איז אוף דעם לויתן . הרי האסטו דאך וויא קלייני אונ שלאפי טייטען גרויסי גיבורים אונ דוא יצה״ר ביסט אויך אזו וויא איינר פון זייא אונ אזו וויא רב עמרם האט גיזאגט צוא זיין יצה״ר נאך דעם

בשר ויכול הבשר לדחוף חאש כנודע מארז"ל · ואם תרצה עוד איעצך לטוב לך שתתחבר ביצרי הטוב להיותכם שותפים בשבת אחים גם יחד לעבוד לבוראנו יוצרנו וגואלנו · שאף שלפתות ציוך · גם בשותפות זה ירצך · ושומע זה ישכון לבטח ושאנן מפחד פתאום :

ומצאתי בספר באר מים חיים מענין הפטירה · וראיתי לכותבו כאן לחבר את האהל מהדברים המכניעים לבו של אדם לקנית יראה ואהבת המקום · וז"ל הקבצו ושמעו בני יעקב הנקראים בשם ישראל שמעו והאזינו ואל תגבהו · התמהמהו ותמהו · השבעתי אתכם לטוב לכם האספו ואגידה לכם את אשר יקרה אתכם · מי האיש הירא ורך הלבב · אל יהיה שובב · ילך באור ה' בעודנו עמו בטרם בא יומו · וישוב לבית עולמו · פן ימות בימי עדנה · ולא ישיג ימי זקנה ואיש אחר יקח את כל אשר אתו וישלח בעמל ידו ולא ירד אחריו כבודו · ולא יועיל בבניניו ולא יצליח בקנייניו · יעזובוהו רעיו ונאמניו · ולא יעזרוהו בניו · במותו בצאת נשמתו הם הם ישנאוהו ולאויב יחשבוהו ומתוכם ינדוהו ומביתו יוציאוהו ועל לוח יסבלוהו ועל כתף ישאוהו ולמקום ציה יוליכהו ולמטה לארץ יורידוהו ובאבנים יסבבוהו · שם יחיד יניחוהו וישכחוהו ולא יזכרוהו ויהי' שוכב לבדו לא יהפך מצדו אל צדו ולא יריח באפיו באשו · ולא תראנה עיניו בהשתנות פניו ואזניו תחרשנה וטוב להם שלא תשמענה קולות התולעים בקרבו עולים ויורדי' בו שותים דמו ואוכלים חלבו ויכרתו עורו וימלאו גרונו וישתקשקו בלשונו · על פיו יצאו ועל פיו יבאו · וכלו יכלה כרקב יבלה · נמשל לאבן דומם ולא ידע מאומה · זהו חלק ילוד אשה מכה אנושה ישנה ולא חדשה · ככה משפט הראשונים וכן יקרה לאחרונים · כנערים כישישים · כאנשים כנשים · כאביון כמלך . כהדך כעשיר . כנכבד כנבזה · כשמן כרזה · כמות זה כן מות זה · איפה חכמי הנבונים אשר היו לימים ראשונים · בבוא פקידתם · נבערה תבונתם · איפה הגבורים אנשי השם בגבורים · על מרכבות עוברים · יצא דבר המלכות מלפניהם · ויעשו רצונם בכל מחניהם · יחד על עפר ישכבו ואל עפר שבו · זאת אחרית בשר ודם וזה וזה סוף כל אדם · מרעה אל רעה יצאו · וערומים ילכו כאשר באו · מהבל לאבל · משבר לקבר · מנגע לפגע · מחולי למות · מלילה לגיא צלמות · מעצבון לרקבון · ואין תחת השמש יתרון כי אם חסרון · מלבד לירא את ה'

אז ער האט אים מנצח געוועזן איך בין פלייש אונ דוא ביסט פייער אונ דאס פלייש קאן אוועק שטוסן דאס פייער · ואם אונ אז דוא ווילסט וועל איך דיר איין עצה געבן דוא זאלסט מיט מיין יצר טוב חברותא מאכן אזו וויא ברידר מיר זאלין דינען צוא אונזר בשעפר אונזר אויס לייזער · ומצאתי איך האב געפונען אין ספר (באר מים חיים) פון דיא זאכין פון דעם מענטשינס פטירה איז מיר געפעלן דא צוא שרייבין · האספו זאמעלט אייך איין אונ הערט צוא דיא קינדר פון יעקב איך וועל אייך זאגין וואס עס וועט אייך טרעפין : דער מענטש וואס עס פארכט זיך פאר גאט אונ האט אוויך הארץ זאל נים ווילד זיין נאר ער זאל גיין אין גאטס ליכט · בטרם איידער עס וועט קומן זיין טאג וואס ער וועט שטארבין אונ אנדרר וועט צו נעמין זיין פאר מעג אונ זיין כבוד וועט אים נים נאך גיין אין קבר אריין · יעזובוהו זיינע גטרייע פריינד וועלין אים פאר לאזין אונ זיינע קינדער וועלין אים נים העלפין · אז ער וועט שטארבן וועט מען אים ארוס פירען אויף איין מטה אונ אויף דעם אקסיל וועלין זייא אים טראגין אין דער ערד וועלין זייא אים לייגען · אונ ער וועט דארט ליגען אליין ער וועט זיך נים קענין אום קערין פון איין זייט אויף דער אנדרי אונ זייני אויגין וועלין נים זעהן וויא זיין פנים איז פאר ענדערט אונ זייני אוהרען וועלין טויב זיין · אונ נאר דר גוף וועט פאר פוילט ווערין · דאס איז דער סוף פון גוף פון א מענטשין · ככה אזו איז גיוועזן צו די ערשטע ווס זענן שוין גישטארבין אונ אזו וועט טרעפין צו דיא הינטערשטי · די מאנן גלייך אז דיא ווייבר דעם עושר גלייך מיט דעם ארמין · וויא דער שטארבט אזו שטארבט דער אויך · וויא איז דאס קלוגשאפט פון דיא פאר שטאנדיגע וואס זענין גיוועזן פאר צייטין אז עס איז גקומען זייער צייט פון שטארבין איז אויס גיגאנגין זייער פאר שטאנד · וויא זענין דיא גבורים וואס האבן גיהאט אגרוסען שם זייא ליגען אין דער ערד אונ זענין גיווארין אש · וזה דאס איז דער סוף פון איטליכען מענטשן זייא גייען אוועק פון דער וועלט נאקיט אזו וויא זייא זענין גיקומין אויף דער וועלט פון נארהייט צו טרויערקייט פון האפנונג צום קבר אונ דער מענטש האט אויף דער וועלט קיין אנדרי מעלה נים נאר צוא פארכטן זיך פאר גאט וואס ער איז איין בשיצער אין די צייטן אז

ה' תבבו' והנורא שהוא משגב לעתות בצרה · אשר בידו נפש כל חי · אשרי השם את לבו
בעזר רוח אלהיו בקרבו לבררה וללבנה · ולהשיבה אליו כאשר נתנה · והוא ברוב חסדו יחזיק
יד עבדיו לשמור מצותיו · אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלהיו עכ"ל

ירגיל אדם את עצמו בתפלה זו בכל יום :

ה' אלהים הפושט יד בתשובה לקבל השבים ומסייע לבא לטהר · פתח ידך וקבלני בתשובה
לפניך וסייעני להתחזק בתורתך ועזרני נגד השטן הנלחם בי בתחבולות ומתנקם
לנפשי להמיתני · אל ימשול בי ורחקהו ממאתים וארבעים ושמנה אברים שבי ותשקיעהו בתוך
מעמקי מים רבים · תגער בו לבל יעמוד על ימיני לשטני . ועשה אשר אלך בחקיך והסר לב
האבן מקרבי ותן לי לב בשר · אנא ה' אלהי שמע את תפלת עבדך ואל תחנוניו וקבל את תשובתי
ותחנתי ובקשתי ויהיו לפני כסא כבודך מליצי יושר להליץ בעדי לפניך ולהכנים תפלתי באזניך ·
ואם בעונותי הרבים אין מליץ בעדי ואין מלמד עלי זכות חתור נא לי מתחת כסא כבודך · ורחמיך
וחסדיך יהיו מליצים לפניך ושמע תפלתי כי אתה שומע תפלת כל המבקש רחמים ממך · כי
מקור הרחמים אתה ואין זולתך מרחם ומושיע · ברוך החונן ומרחם ומושיע חנם :

ויכוח האדם עם האדמה אשר ממנה לוקח ברוב אונים ואמיץ כח · יהפך בשובו אליה ויעלה
חות · ארץ ארץ פניך שחורות · דמותך מכוער בגוונו · אין פניך כמעשיך ואין דמותך
כגבורותיך · הנה עמך יוצא וגדל כל מין אילן בקימה ובצביונים כל אחד במצב ועל כנה בגזרת
אל עליון · יושב ברום חביון · יוצאים ומבצבצים ממך פרחים וציצין ומיני בשמים נרד וכרכום
קנה וקנמון לפני מלכים לעלות . כל עצי בשמים מור ואהלות ומיני עשב מריח ומסוגל לרפואה
גדל בכל פאה גנות ופרדסים · ויער מגדל עצים במיני פירות מחולפים במראיהם ובשיעורם .
ובריחם ובגוונם ובטעמם ובציורם · ומיני שושנים מינים ממינים שונים ופירות משובחים זו מזו
משונים בטעם לשבח ובריח להלל כלו ולברך ברוך שברא כל אלו · וברדת הטל על רפידת מצעך
לילה ויום הצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם ומאכל לאיש נרדם · שוכב על מטתו בטל
מעבודתו · ומתרבים ונובעים ממך נהרי נחלי מים יפים מים צוננים ומעין גנים באר מים חיים לנפש

עס קומט אַצָּרָה ח"ו אויף דעם מענטשן וואס אין זיין האַנט איז דאס לעבין פון אַלי לעבידגע
בּשעפּנישן · אשרי וואָל דעם וואס טוט זיין האַרץ צו ריין מאַכן דיא נְשָׁמָה אונ זיא ווידר קערין
אַזוֹ וויא זיא איז וואָרין גיגעבין · אונ גאָט ב"ה מיט זייני פיל חֲסָדִים וועט שטאַרקן דיא מאַכט פון
זייני קנעכט צו היטן זייני מִצְוֹת · וואָל דעם וואס דער גאָט פון יַעֲקֹב איז אין זיין הילף וואס זיין
האָפנוּג איז אויף גאָט זיין גאָט ירגיל דער מענטש זאָל זיך גיוויינען דיא תְּפִלָּה צו זאָגן אַלי טאָג ·
ה' גאָט וואס דוא שטרעקסט אויס דיין האַנד אָן צו נעמין דיא בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה אונ העלפסט זיי תְּשׁוּבָה
טאָן · עפין דיין היילִיגע האַנד אונ העלף מיר תְּשׁוּבָה טאָן איך זאָל מיך שטאַרקן אין תּוֹרָה
אונ מַעֲשִׂים טוֹבִים · אונ שטעהע מיר בייא איך זאָל קענין בייא קומן מיין יֵצֶר הָרָע ער זאָל מיך
ניט בייא קומין · פר יאָג אים פון מיינע רמ"ח אֵבָרִים אונ שרייא אים אָן ער זאָל מיך ניט צו רעדין
צום שלעכטן · טוא אָפּ דאס שטיינרנע האַרץ פון מיר אונ גיב מיר איין וויך האַרץ איך זאָל צוא
הערין מוּסַר · אנא איך בעט דיך גאָט מיין גאָט הער צו מיין גיבעט אונ נעם אָן מיין תְּשׁוּבָה אונ
מיין תְּפִלָּה אונ זייא זאָלין פאַר מיר זיין מְלִיצֵי יוֹשֶׁר · אונ ווען ח"ו איך האָב גאַר קיין מֵלִיץ יוֹשֶׁר
ניט זאָלין דיינע רַחֲמָנוּת פאַר מיר זיין מְלִיצֵי יוֹשֶׁר דען דוא ביסט דאָך דיא קוועלע פון רַחֲמִים
אונ אויסער דיר איז ניט דאָ קיין דער באַרמיגר · גלויבט ביסטו דר באַרמיגר גאָט וואס דו העלפסט
דיא בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה · ויכוח דאס איז דער ויכוח ווס דער מענטש זאָל האָבין מיט דער ערד · ערד
ערד אין דיין פָּנִים איז זייער שוואַרץ אונ דיין גישטאַלט איז זייער טונקל אין דיין פָּנִים איז
ניט אַזוֹ וויא דייני מַעֲשִׂים · פון דיר וואַקסט אַלירלייא ביימר מיט זייער הייך אונ מיט זייער
גישטאַלט דאס איז מיט דער גְּזֵירָה פון דעם אייבערשטין גאָט · יוצאים פון דיר שפּראַצין בליאונג
אונ אַלירלייא בְּשָׂמִים אונ קרייטעכציר וואס שמעקין אונ זענין מְסוּגָל צו רְפוּאוֹת אונ וויין גערטנר
אונ וועלדר אונ אַלירלייא מִינִים רוזין גוטע פּירוֹת אין טַעַם אונ רֵיחַ צוא לובן גאָט אונ צו זאָגין
גילובט איז דער וואס האָט די אַלע בשאַפין · אַז דער טוא נידערט אויף דיר בייא נאַכט טוט
שפּראַצין גְרָאז צו דיא בְּהֵמוֹת אונ עסין וואָרג צו דיא מענטשן ומתרבים אונ עס קוועלין פון דיר

בריגען

עיפה להשיב ולהחיות בהם נפש כל חי · וממך יוצא המשי וכל הבנת המלבושים מלכים ושרים עליהם להשים לכסות בשר ערוה לכבוד ולתפארת · וממך כל אבן יקרה . זכה וברה נופך ויהלום וספיר וכסף וזהב אופיר · כלל הכל ממך כל תמדה יוצא ובך כל איש חפצו עושה · ובראותו כי כן האמת ובתוכך נקבר כל מת · אשאל ממך שאלות · מדוע תתהפך מרחמן לאכזר במות אדם גדול ושר ומפסר חתן וכלה ועדה כולה · בהכניסם אכסניא בצל קורתך למה לא תרמול עליהם וצלמות תכניס בהם · והפנים המאירים כאורים את מהפכם כעורב שחורים · וחתנים וכלות המסתופפים בקרבך בקשוטי פארם נכמר כתנור עורם · ובמקום רחיצת ידיהם במי וורדים להלוחית סרחון בהם יורדים · ולבושי פארם בשבהך עכך משתהררים · וכיד מתחבלים הולכים וכלים · מצנפת שעל ראשם נעשה קרעים מלאים כתמים מטיפת הדמים · תפארת העכסים והשביסים מתהפכים רגבים גסים · ובמקום נטיפות מיני טנפות · ותחת הרעלות כוס התרעלות · והפארים ואצעדות והקשרים מלוכלכות ברפש וטיט דרים · ובתי הנפש והלחשים הפכת אותם לנחשים· הטבעות ונזמי האף הפכת לחימה ואף· ולמה סדינים וצניפות ורדידים שמת תחתם קוצים ודרדרים· ובמקום מחלצות ומעטפות ומטפחות והריטות וגליונים רמה ותולעה פונים · עולים ויורדים בהם · במקום כיסוי מרוקם זהב שהיה עליהם ביום חתונתם וביום שמחת לבם · ככה את עושה לכלות ותתנים ולבנות ובנים החביבים והידידים · נעים ונחמדים · ויונקי שדים · בך רפי ידים · ובמקום יניקת חלב ומיני מתיקה נפלה עליהם התשוקה · ועל זקן ונכבד אכפך תכביד · אנשי המנוחה קנו בך כאב והלחלה ברחת צרורה ושבירה רבה בעצם השדרה · כל ריחות וגוונים מתהפכים בך סרחונים . כלל העולה בחיי האדם את טובה ומשכלת ובמות האדם את מתהפכת ארץ משכלת · השיבני נא על אלו שאלות שממך שאלתי והדברים אשר חקרתי , כיון שמדרך להטיב לשמור חיי האדם ולגדלו בכל מיני מאכלים ומלבושים ותענוגים בגזרת בורא עולם דקאמר תוצא הארץ דשא וגו׳ · איך ולמה תתהפך לאכזר להאבידו במותו ולהסריח ריחו ולהסיר יופי ותפארתו ובגדי חמדתו · כי לבי בוער בקרבי לדעת זאת · כון דגמירי לן דטבא לא הוי בישא: והאדמה תשיב אמריה בנועם דבריה · בן אדם שמע בגדולתי וגודל קדושתי · אני אם כל חי הייתי · ממני יצאו כל באי עולם כעולים בסולם · ואלי ישובו כלם · כל ימי עולם · אני טהורה וסבלה בל טומאה ביד רמה · אין כתם בי · קדושה בקרבי · בי נגנזים כתבי הקודש שבלים · ובי

ברונען מיט קוועלענדי וואסר צו דער קוויקן איין מיד לייב אונ צוא דער נערין מיט זייא אלי לעבעדיגי בשעפניש אונ פון דיר גייט ארוים דיא אלע מלבושים וואס דיא מלכים אונ הערן טראגן אין כבוד אונ שיינקייט אונ פון דיר קומט ארוים אלירלייא טייערי שטיינר אונ גאלד אונ זילבר · כלל דער כלל איז פון דיר גייט ארוים אלירלייא גלוסטיקייט · אונ מיר זעהן דאך אז אויך אין דיר ווערט באגראבין אלי מתים · אשאל וועל איך דיך פרעגין שאלות ווארום ווערסטו פאר קערט פון דער בארעמיג צו אום דער בארמיג דען אז עס שטארבט איין הער אדר אשרה אדער איין חתן וכלה אונ זייא קומן צו דיר ווארום זאלסטו זיך אויף זייא ניט דער בארמין · והפנים אונ דאס פנים וואס האט גישיינט וויא ליכט פאר קערסטו צוא שווארץ אונ דיא חתנים אונ כלות וואס פרייען זיך מיט דעם צירונג פון זייער שיינקייט ווערט זייער הויט איין גישרומפין אונ אויף דעם אורט וויא זייא האבין גיוואשן זייערי הענט מיט רוזין וואסר גידרט אין זיי פייכטקייט אונ זייערי שייני קליידר ווערן תיכף פאר דארבין · כלל דער כלל איז בשעת ער לעבט ביסטו צוא אים גוט אונ אז דער מענטש שטארבט ווערסטו פאר קערט צו איין אכזר · השיבני ענטפר מיר אויף דיא שאלות וואס איך האב דיר גפרעגט דיין מדה איז צו בגיטיגן אונ צו היטן דעם מענטשן אונ אים צו מאכין וואקסין אלירלייא עסין וואדג אונ קליידונג אונ תענוגים · אונ ווארום זאלסטו פר קערט ווערין צו איין אכזר צוא מאכין פאר לירין אים נאך זיין טוט אונ אפ צו טאן זיין שיינקייט דען מיין הארץ ברענט אין מיר דאס צו וויסן וויל מיר האבין בקבלה אז איין גוטר ווערד ניט קיין שלעכטער · והאדמה אונ דיא ערד טוט ענטפרין · דיא בן אדם הער צוא מיינע רייד איך בין דיא מוטר פון אלי לעבדיגע בשעפניש פון מיר גייען ארוים אלע בשעפניש פון דער וועלט אונ צו מיר קערין ווידר אלי · כל פון אייביג אן בין איך ריין אונ פאר לענד אלי אום ריינקייט אין מיר איז ניט דא קיין פלעק · אין מיר ווערין בהאלטן דיא הייליגע ספרים וואס ווערין פר פוילט אונ דיא כלים פון דעם בית המקדש אונ דער ארון איז אין מיר בהאלטן גיווארין אין דעם טאג אז נאם ב״ה האט גיצערנט אונ האט חרוב גימאכט דאס בית המקדש · ובוראי אונ מיין בשעפער האט מיך גימאכט פאר איין נאמן צו

הרבה שבילים . גניזת כלי המקדש והארון ביום אף חרון · ובודאי שמני פקיד נאמן להחזיר הגופות בכל זמן · שיחפוץ להחיותם ומשאול לעלותם · ואני שוברת מצותיו תדשא הארץ דשא להוציא כל מין על פי מאמרו ולברך שהכל נהיה בדברו · בי נגנזים הגופות הקדושים בצביונם ובתואר יפים יושבים כחיים ממש שוכבים במשכנים ואינן משתנים · ובשפתותיהם שותים כמעשיהם בחיים חייתם · בהיותם במושבותם · יעיד עלי תנא וגדול מעוז ומגדול · רבי בנאה הצדיק שלא הוציא זמנו לריק · ובא למדוד מערה שוכני חברון בזריזות ולא בשברון · וראה לאבות במערה ברוב אורה · תלגל עקבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה · ופניו כשושנה ארומה · עוד תוספת נמצא בי סמני לוקחים עפר לכסות דם עוף וחיה · ולהשקות לסוטה לבער יונה פ״תה · ואם הקב״ה קללני ארורה האדמה לא בי מצא דבר מה כי הנחש הרשע גרם על אשר עם חוה נתן ונשא והוא עונו ישא · כי שם מות בקרבה · ובהדי הוצא לקי כרבא · ובהיות כל זה ששמעת למה בי עון שמת שאני מכלה הגויות בעדות כל פיות · שקר מעידים כמנהג כל זרים · כי הם המלחים ד עצמם כי העולם אשר הלכת עליו בחיים חייתך דומה לספינה בלב ים בגליהם ודכים · והדרך אשר הלכת בו אבדון נתיבו · ומלאת את הספינה משאות פרולות מטומאת רשעתך ומשקים מלאים מחלאת הזונך · ונכנעת עם כל זה על כני וטמאת את משכני · והסחורה שהבאת עמך מלאה הספינה גפרית ומלח ותצא אש משם ואילך · עד שהגיע אצלך ועלה עשנו ונשתחרר פניך והאש התיך חלבך ודמך ונקרש הטיט וירם תולעים ויבאש ונפסד בגדי חמדתך · נמצא אתה הגורם בנזקך ובחרבן גופך ומה עלי תרעומתך · הישר דרכך ובבואך בקרבי תשוב לימי עלומך כחתן שוכב על מטה חסידה ישן וחולם כיושב בתיך קהל ועדה · במיני עדונים וקול נגונים : לכן בן אדם עצתי קח טהר מעשיך וכשיאמרו לך קרב הלום תשכן בקרבי בשלום · הבט וראה ישראל כשהיו במצרים בלא תורה ומצות היו טבועים בכובד השיעבוד בחומר ולבנים דחופים וסחופים · ויהי בשלח פרעה את העם

ד נהגי כספינות

חידר קערין די גופים אין וועלכע צייט ער וועט וועלין זייא לעבדיג מאכן אונ איך היט מיין גיבאט צו אוים ציהען פערשידעני ביימר אונ פירות צוא לובן אים אז אלץ איז גיווארין דורך זייני רייד · אין מיר ווערן בהאלטן דיא הייליגע גופים מיט זייער גישטאלט אונ זייער שיינקייט זייא זיצן וויא די לעבין · זיי ליגן אין מיין רואונג אונ ווערן ניט פאר ענדערט אונ מיט זייער מויל לערנין זייא אזו וויא זייא האבן גיטאן בייא זייער לעבין · יעיד לאז עדות זאגן דער גרוסר תנא רבי בנאה דר צדיק ער איז גיקומן אום מעסטין די מערת המכפלה וואס דיא אבות ליגן דארט האט ער גיזעהן וויא דיא אבות זענין אין דער מערה מיט גרוס ליכטיקייט אונ דער טריט פון אדם הראשון איז אזו שיין אז זיא מאכט טונקל דיא זון סחמת שיינקייט אונ זיין פנים איז וויא איין רויז · אוך פון מיר נעמט מען צוא צו דעקין דאס בלוט פון חיות אונ עופות אונ אן צוא טרענקין אסוטה צוא אום ראמען דיא אשה וואס האט מזנה גיוועזן · למה ווארום ליינסטו אוף מיר אזינד אז איך פאר לענד דיא גופים דען דיא וועלט וואס דוא ביסט אוף איר גיגאנגין בשעת דוא האסט גילעבט איז גליך וויא איין שיף אין מיטן ים · אונ דוא האסט דער פילט דיא שיף מיט גרוסי משאות פון דיין רשעת אונ פילע זעך פון דייני זינד אונ מיט דעם אלעמען האסטו מטמא גיוועזן מיין רואונג · והסחורה אונ די סחורה וואס דו האסט מיט דיר גיבראכט איז שוועבל אונ פעך אונ איין פייער גייט פון דארטין ארוים ביז עס גרייכט צוא דיר אונ זיין רויך איז אוף גיגאנגין אונ דיין פנים איז שווארץ גיווארין אונ דאס פייער האט צוא נאכן דיין גוף אונ עס איז גיווארין ווערים ממילא האסטו דיר אליין גורם גיוועזן אין דיין שאדין אונ דעם אומגליק פון דיין גוף אונ וואס האסטו אויף מיר תרעומות צוא האבין · הישר מאך גוט דיין וועג אונ אז דוא וועסט קומן צוא מיר וועסטו ווידער קערין צוא דיא יונגי טעג · דרום דו מענטש פאר נעם מיין עצה ריינג דייני מעשים אונ אז מען וועט דיר זאגין גינעהן אהער וועסטו רוען בייא מיר מיט פרייד · הבט וראה ישראל כשהיו במצרים זעה דיא ישראל אז זייא זענען גיוועזן אין מצרים אן תורה אין אן מצות זענין זייא גיוועזן איין גיזונקן אין דער שווערער ארבייט מיט ליים אונ ציגעל אונ אז זייא זענין ארוים פון מצרים אונ דער ים איז פר זיי גישפאלטן גיווארין אונ זייא האבין גיגלייבט אין גאט ב״ה אונ אין זיין קנעכט משה רבינו אה זענין גיהייליגט גיווארין מיט גרוים קדושה האבן זייא זוכה גיוועזן צוא קומן צום בארג

העם ונקרע לפניהם הים ויאמינו בה׳ ובמשה עבדו · ונתקדשו בתכלית הקדושה זכו לבא להר סיני וקבלו אש דת והיו איכלי המן לחם הנבלע באברים · וקנו מדרגת הרוחניות . וכשמתו לא שלט בהם רמה ותולעה ולא כהתה עינם ולא נס ליחם · והיו פניהם ארומים כי לא נשתנה תואר צלם דמות תבניתם דומים כשוכבים על מטתם · כדאמרינן בבא בתרא פ׳ המוכר את הספינה אמר רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טעייא תא ואחוי לך מתי מדבר אזלי וחזיתינהו ודמו כמאן דמיבסמי וגנו אפרקיד ע״כ · הרי בן אדם שאין הארץ מבלה ומכלה גופית הקדושות רק ברשעים שולט הרקבון והכליה מסבת טומאת הלאת עינותיהם שמכניסים עמהם · וזהו הגורם להם כליון חרוץ · נמצא הם מכלים ומבאישים את עצמם ולא אני · כי האדמה ברא הבורא לא להמשיך ממנה רעה כלל העולה שאדם בידיו גורם מיתה או חיים לעצמו · עד כאן תשובת האדמה לאדם אשר להבל דמה · ומיעצת ומדרכת לתת חיים להולכים בה · ואני המחבר הנני מציג לפניך צוואת של ר׳ אליעזר הגדול זלה״ה להורקנוס בנו להדריכו בדרך הטוב והישר הנקרא אורחות חיים · ובעבור היותם דברים מזוקקים ומתוקים מנופת צופים יקרים ונחמדים מפנינים ומכל חפצים · איחד להם פרק בפני עצמו :

פרק טז ישמחו הצדיקים ויגילו החסידים אשר מניחים אחריהם דברים שבהם ידע ויכיר האדם לעבוד לבוראו · הביטו וראו ר׳ אליעזר הגדול ז״ל שצוה להורקנוס בנו להאירו בדרכי קונו · וכיון לזה סמוך למיתתו כי הדברים אז מתפעלים לשומעיהם · עוד כיון דשכינה למעלה ממטתו של חולה כארז״ל · ולמד כן מיעקב בחיר שבאבות שציה לבניו סמוך למיתה מהטעם הנזכר · והקדושים שבכל דור ודור אחזו דרכו · אמרו כשחלה ר׳ אליעזר הגדול ז״ל נכנסו חכמים אצלו כיון שראה אותם אמר להם תמה אני על חכמי הדור אם ימותו מיתת עצמם אמרו לו ר׳ למה א״ל מפני שלא שמשתם אותי · אח״כ נכנס ר׳ עקיבא בר׳ יוסף א״ל מפני מה לא באת לשמשני א״ל מפני שלא היה לי פנאי · א״ל עקיבא תמה אני אם תמות מיתת עצמך

סיני אונ האבן מקבל גיוועזן דיא תורה אונ האבן גיגעסין מן וואס דאס איז אזו אברוט וואס איז ווארין איין גישלונגין אין דיא איברים אונ האבן גיקריגן דיא מעלה פון רוחניות · אונ אז זיי זענן גישטארבין האט קיין ווערים אין זייא ניט גיוועלטיגט אונ זייערי אויגן זענין ניט טונקל גיווארן אונ זייער ליחות האט ניט גיטריפט אונ זייער פנים איז ניט פר ענדרט גיווארן אונ זענין גליך ווי זיי ליגן אויף זייערי בעטליך · הרי זעה דוא מענטש אז דיא ערד פאר לענט ניט דיא הייליגי גופים נאר אין דיא גימיינע מענטשין גיוועלטיגט דאס פוילקייט וועגין זייערי זינד · כלל דער כלל איז אז דר מענטש ברענגט אויף זיך אליין דעם טוט אדער לעבין · עד ביז אהער ענפערט די ערד צו דעם מענטשין אונ גיט אים עצות צום לעבין צוא דיא וואס גייען נאך איר עצה · ואני אונ איך וועל שטעלן פאר דיר דיא צוואות פון דעם תנא רבי אליעזר הגדול וואס ער האט גיבאטין צוא זיין זון הורקנוס אים מדריך צוא זיין אין דעם גוטן אונ רעכטפארטיגן וועג וואס ער ווערט אן גירופן דער וועג פון לעבין אונ וייל זייא זענין גילייטערטע רייד אונ זיסער פון האניק אונ טייערר פון גאלד וועל איך עס שטעלין אויף אבזונדרין פרק :

פרק טז ישמחו הצדיקים עס זאלן זיך פרייען דיא צדיקים אונ חסידים וואס לאזין איבר נאך זיך זעלכי זאכין וואס דורך זייא קען דער מענטש וויסן צו דינען זיין בשעפר · הביטו זעהט וואס רבי אליעזר הגדול האט גיבאטין זיין זון הורקנוס צוא לערנין אים דיא וועגן פון בשעפר · אונ האט דאס גיטאן נאהנט פון זיין טוט וייל דענסמאלט ווערין דיא רייד בעסר אן גנומן ווייל די שכינה איז צו קאפינס ביים דעם קראנקן ווי אונזרי חכמים האבען גיזאגט אונ רבי אליעזר הט דאס אפ גילערינט פון יעקב אבינו וואס ער האט זייני קינדר גישטראפט פאר זיין טויט · אמרו די חכמים האבין גיזאגט אז רבי אליעזר הגדול איז קראנק גיווארין זענן דיא חכמים צוא אים אריין גיגאנגין ווי ער האט זייא דער זעהן האט ער גיזאגט איך פאר וואונדר מיך אויף דיא חכמים פון דעם דור אויב זייא וועלין שטארבין מיט זייער טויט האבין זייא גיזאגט רבי פר וואס הט ער גיזאגט וייל איר האט מיך ניט באדינט · אחר דער נאך איז אריין גקומען רבי עקיבא האט רבי אליעזר גיזאגט פאר וואס ביסטו ניט גקומן מיך בדינען האט רבי עקיבא גיזאגט וויל איך האב קיין צייט ניט

 גיהאט

באותה שעה נתחלחלו אבריו של ר' עקיבא ונמס דמו בקרבו · א"ל רבי מיתתי במאי א"ל שלך קשה מכלם א א"ל רבי למדני · באותה שעה שנה לו שלש מאות הלכות פסוקות על בהרת עזה כשלג ב · קרא להורקנוס בנו וישימהו על צד ימינו · בכה ר' אליעזר ואמר בני עד היום הייתי מתנהג עמך ברוגז ולא הסברתי לך פנים כדי לכוף אותך ביראת קונך · ועתה בני הנני הולך בנועם ה' והדרו בא ואלמדך אורחות חיים · פתח ר' אליעזר ואמר ה' שמעתי שמעך יראתי וגו' · בני שים נא כבוד לה' ותן לו תודה וזכור כי מחוכר עשאך והוא הוציאך לאויר העולם וכוננך בעצמות עצם אל עצמו והכניסך בעולם הזה ואתה לא הכנסת בו כי הוא אינו צריך לך ואתה צריך לו · בני אל האמן בעצמך עד יום מותך · הלכתא כרבנן הלכתא · אבל אל תאמן בעצמך בשלות גופך בעוה"ז · כמה שכבו על מטתם ולא קמו כמה שכבו על מטתם שמחים וטובי לב וקמו בחלאים רעים · כמה שכבו על מטתם בריאים וקמו בכאיבים רבים · בני הוי זהיר להתאבק תמיד באבק עפר רגלי החכמים · ואל תסמוך על דעתך ואינך רשאי לומר קבלו דעתי · בני ירא את ה' אלהי אביך ועבדהו · והוי זהיר בק"ש של ערבית ובתפלה של שחרית כמ"ש דהמע"ה ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה וישמע קולי כמו שתקנו אבות הראשונים · ותפלת ערבית שים תהלה לכל התפלות כי יעקב אבינו תיקנה והקב"ה עשאו ראש לכל האבות שנ' והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק · בתחלה הזכיר שמו הקדוש עליו ואח"כ אלהי אברהם ואלהי יצחק · בני תהי קל כצבי ואל תהי עצל לקרוא ק"ש בעונתה ואל תעכב אותה לשיעור דרבנן כי הזריזין והזהירין מקדימים למצות וכל הקורא

א מפני שלבך פתוח כאולם ולבו שמבחנו היה נומד חורס כרכס ב בהלכות מראות נגעים

געהאט האט רבי אליעזר צוא אים געזאגט עקיבא איך פאר ווינדר מיך אוב דוא וועסט שטארבין מיט דיין טויט ווען דער שראקן געווארין דיא גלידר פון רבי עקיבא האט רבי עקיבא צוא אים געזאגט רבי לערן מיט מיר · אין דער וועלביגער צייט האט ער אים געלערנט דרייא הונדרט הלכות פסוקות אין (בהרת עזה כשלג) · קרא האט ער גירופן זיין זון הורקנוס אונ האט אים גישטעלט בייא זיין רעכטי האנט האט רבי אליעזר גיוויינט אונ האט געזאגט מיין זון ביז אהער האב איך מיך מיט דיר גפירט מיט רוגז אונ האב דיר ניט געוויזן קיין פריילך פנים כדי צו צווינגן דיך אין די פארכט פון דעם בשעפר אונ אצונד מיין זון נון איך גייא אין זיסקייט אונ שיינקייט פון גאט קום וועל איך דיך לערנן דיא וועג פון לעבין · פתח האט רבי אליעזר אן געהובן (יי שמעתי שמעך יראתי) גאט איך האב געהערט אונ האב מיך גיפארכטן · מיין זון טוא כבוד צו גאט אונ גיב אים אלובונג אונ גידענק אז ער האט דיך בשאפן אונ ער האט דיך געברענגט אוף דער וועלט ער בדארף צו דיר ניט אונ דוא בדארפסט צו אים יוא · בני מיין זון זאלסט ניט גלייבן אין דיר זעלבסט ביז אין דיין טוט כלומר ווען דוא ביסט פיל צייט פרום זאלסטו ניט טראכטין מן הסתם וועל איך ווייטער אוך פרום זיין נאר דוא מוזט אלי צייט מלחמה האלטן מיט דעם יצר הרע ער זאל דיך ניט פאר פירן ח"ו אונ זאלסט ניט גלייבין אין דיא רוהע פון דיין גוף אוף דער וועלט דען פיל מענטשין האבין זיך געלייגט אויף זייער בעט שלאפן אונ זענין ניט אוף גישטאנין · פיל האבין זיך געלייגט אוף דעם בעט פריילך אונ מיט גוטי הערצר אונ זענין אויף גישטאנין מיט בייזע קראנקהייט · פיל האבין זיך געלייגט אוף זייער בעט געזונד אונ זענין אויף גישטאנין מיט פיל ווייטאג · בני מיין זון זאלסט גאך גיין דיא תלמידי חכמים זאלסטו זיך ניט פאר לאזין אויף דיין דיעה אונ אוך טארסטו ניט זאגן צו דיא חכמים זייט מקבל מיין דיעה · מיין זון פארכט זיך פר דעם גאט פון דייני עלטרן אונ דינע אים אונ זאי געווארנט אין קריאת שמע פון מעריב אונ אין תפלה שחרית וויא אונזרע ערשטי אבות האבין מתקן גיוועזן דאס זענין אברהם יצחק ויעקב אין דיא תפלה פון מעריב טוא צום ערשטין פון אלי תפלות ווארום יעקב אבינו האט זיא מתקן גיוועזן אונ גאט האט אים גימאכט העכיר פון אלי אבות וויא עס שטייט אין פסוק (והנה יי נצב עליו) גאט איז גישטאנן בייא אים אונ האט צו אים געזאגט (אני יי אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק) איך בין דיין גאט דער גאט פון דיין פאטר אברהם אונ דר גאט פון יצחק האט ער צום ערשטין דער מאנט זיין הייליגן נאמן אויף יעקב אונ דער נאך אויף אברהם אונ יצחק · בני מיין זון זאלסט זיין גרינג וויא איין הערש אונ זאיי ניט פויל צו לייגן קריאת שמע אין דער רעכטער צייט דאס איז אז די זון גייט אויף אונ פארזאם

ויא

ק"ש בעונתה נותן כבוד לבוראו · בני הוי זהיר בק"ש על מטתך ולקדש עצמך ולברך לבוראך ושכבת ועדבה שנהך ולאחר שתקדש עצמך בזה אל הספר בדברים בטלים ואל תספר עם אשתך בדבר אחר הואיל וכבר קדשת עצמך בקדושת קונך כי נשכחך תעלה ואינך יודע היאך יקבלה לעמוד לפניו והקיצות היא תשיחך · בני הכהנים נכנסים לאכול בתרומתם ונשמתך עולה באותה שעה אם תזכה תכנס ביניהם ואם לאו ידיחו אותך לחוץ בני כשתעור משנתך בחצות הלילה אז תספר עם אשתך בקדושה ואל תנבל את פיך אפי' דרך שחוק כי אתה עתיד לתת דין וחשבון על שיחה שבינך לבין אשתך · ובהקיץ משנתך אל הפנה לבך בהרהורים רעים כי הרהור מביא לידי מעשה · הנה מה טוב ומה נעים כשהקב"ה נכנס עם הצדיקים שתהיה מצוי בתוכם למשוך חוט של חסד עליך להיות גורלך עם הצדיקים בג"ע ואם תזכה והיה עמהם אשריך וטוב לך · הוי זהיר בכלי של מים סמוך למטתך וכשתקום בבוקר אל תקח חלוק ללבוש קודם נ"י לא מידך ולא מיד אחר שלא נטל ידיו כי רוח הטומאה שורה על הידים · ואל תעביר אותה על עיניך פן יכשלו ובים במראית עיניך כי אין ברכה שורה בראיית עין שקבל טומאה · ואי עביד להסתכל בשונאו שונאו נמלט ואוהבו נכשל · הוי זהיר לנקות גיפך ולפנות דירת נפשך שלא תשקצה ואל תגרום להיות נמאס · בני הוי זהיר בנט"י כי נט"י בכלל הדברים העומדים ברומו של עולם וכל המזלזל בנט"י ה"ז מנודה לשמים וכ"ש שאין לו חלק לעה"ב וכשתרחץ ידיך זקוף אצבעותיך למעלה וברך ליוצרך · ואל תברך עד שיהיו הידים נרחצות כי אסור להזכיר קדושת שמים בלכלוך הידים כשהם מזוהמות · ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו · בני אל תלבש בגדיך בלא ברכה כי כשם שנהגה האדם לתת אוכל לנפשו וצריך לברך כך צריך לברך

על

וויא ניט ביז דעם שיעור וואס די חכמים האבין געגעבן דאס איז ביז דריא שעה אויף דעם טאג ווארום דיא זריזים פעדרין זיך צו די מצות אונ דער וואס לייענט ק"ש אין איר רעכטר צייט דער גיט אפ כבוד צוא זיין בשעפר : בני מיין זון זאיי געווארינט צו ליינן ק"ש איי דוא לייגסט זיך שלאפין אונ צו היילגן דיך אונ לובין צו דיין בשעפר דען ווענסטו ליגן אונ דיין שלאף ווערט דיר זיס זיין אונ נאך דעם אז דו ווערסט דיך היילגן מיט דער ק"ש זאלסטו ניט ריידן קיין דברים בטלים אונ אויך מיט דיין וייב זאלסטו דענסמאלט ניט ריידען וויל דו היסט דיך שון גיהייליגט אין דעם היליקייט פון דיין בשעפר ווארום דיין נשמה ווערט אויף גיין אויף דעם היכל אונ אז דוא ווערסט זיך אויף חאפן ווערט זיא זיין דיין פיר שפרעכיר בני מיין זון אז דוא ווערסט זיך אויף האפין פון דיין שלאף אין האלבי נאכט דענסמאלט מעגסטו ריידן מיט דיין וייב מיט היליקייט אונ זאלסט ניט ריידן קיין ניבול פה ווארום דוא ווערסט מוזן אפ געבין דין אונ חשבון אויף דעם ריידין וואס דוא רעדסט מיט דיין וייב · אונ אז דו ווערסט זיך אויף חאפין פון דיין שלאף זאלסטו ניט טראכטן שלעכטי מחשבות ווארום דאס ווערט דיך ברענגין צו איין שלעכטי מעשה אונ וויא גוט אונ זיס איז אז גאט ב"ה גייט מיט דיא צדיקים אין גן עדן אז דוא זאלסט אויך זיין צווישין זייא אונ אוב דוא ווערסט זיין מיט זייא דען ווערט דיר וואל זיין אויף עולם הזה אונ גוט זיין אויף עולם הבא · הוי זייא גיווארינט צו שטעלין אכלי מיט וואסר בייא דיין בעטיל אונ אז דוא ווערסט אויף שטיין אין דער פריא זאלסטו ניט נעמין קיין שום קלייד אן טון אום גיוואשין אונ זאלסט אויך ניט נעמין קיין שום קלייד פון אזעליכין וואס האט זיך ניט גיוואשין ווארום דער רוח הטומאה רועט אויף דיא הענט אונ זאלסט דיא הענט ניט אן ריהרן אן דיינע אויגן אום גיוואשין ווארום טאמער וועלן פיל לייט גישטרויכלט ווערין דורך דיין ראיה ווארום קיין ברכה רועט ניט אויף אזעליכי אויגין וואס האבין מקבל טומאה גיוועזן · זאלסט גיווארינט זיין אויס ריינקין דיין גוף כדי זאלסט אים ניט פאר אוס ווערדיגען אונ זאלסט ניט זיין פאר מיאוסת פאר גאט ב"ה · מיין זון זייא גיווארינט צו וואשין זיך צום עסין ווארום דער וואס איז מזלזל אין נטילת ידים דער איז אין נידוי צו גאט ב"ה אונ האט קיין חלק ניט אויף עולם הבא · אונ אז דוא וואשט דיינע הענט זאלסטו זייא אויף הייבן אונ לובן דיין בשעפר אונ זאלסט קיין ברכה ניט מאכין על נטילת ידים ביז דיא הענט זאלין זיין גיוואשין ווארום מען טאר ניט דער מאנין גאטס נאמין אז דיא הענט זענין איין גירעכט אונ מיאוס · אונ זאלסט זיך ניט וואשין דורך אזעליכין וואס האט זיך ניט גיוואשין · בני מיין זון אז דו קליידסט אן איין מלבוש זאלסטו ניט אן קליידן אן א ברכה מלבוש ערומים ווארום אזו וואל אז דער מענטש

על הנאת המלבוש בכל עת שלבש · ומי שלא ברך על מלבושיו ילבש רימה ותיש עפר בקבר וקשה אותה רימה כמחט בבשר החי · בני הוי זהיר להתעטף בעטיפת מצוה כסוי מצוה על גוף צדיק ינוח · וכל מי שאין לו כסוי מצוה על לבושו בגופו נכרא לבושו בגד בוגדים בגדו · כי מעיד עדות שקר בעצמו · בני הכון לקראת אלהיך ושים עטרת תפארת בראשך כשמן הטוב על הראש שהם התפלין שם יוצרך ולוית חן הם לראשך וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך · וקשר על זרועך חותם תבניתו הוא מראה דמות כבוד ה' · בת קול יוצאת בכל יום ואומרת הברו נושאי כלי ה' · ושלשה מלאכים הולכים לפני האדם באותה שעה ומכריזין ואומרים הנו כבוד לדיוקנו של מלך ששכינת אל על ראשו ואומר עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר · בני אל תשכים לבית הבירך להזכיר עליו שם שמים לברכו כתיב תחת שלש רגזה ארץ ואחד מהם שפחה כי תירש גבירתה · וכל המברך נשטת חבירו קודם ברכת השם מוריש לשפחה ירושת הגבירה · בני הוי זהיר שתהיה מעשרה ראשונים בבית הכנסת להיות דנוטל שכר כנגד כלם כנגד העשרה כנגד כל הבאים הלכתא כרבנן הלכתא אלא נוטל שכר כנגד כל העשרה· וכל אחד מג' הראשונים שכרו כנגד כלם והם בכלל מאה וזהו שנ' ומשחרי ימצאונני בב' נוני"ן · אשרי הנמנה מהם · בני כשתכנס לפני בוראך תכנס באימה וביראה ובשאתה מתפלל ד"ע לפני מי אתה עומד · בני כל עצמותיך תרגיש לקדיש וקדושה בכח גדול לכוף יצרך אצלו משום כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחזק ממנו · ומשם תנו עז לאלהים למנצח בנגינות · בני אל תשיח שום שיחה בבה"מ והט אזניך ושמע דברי חכמים · ואל תהי בז לכל דבר ואל תהי בז לכל אדם כי כמה מרגליות ימצא באפקרוסתו ג של עני · אין אדם נכנס בתחומו של חבירו ואין אדם יכול לחדש דבר בתורה שחבירו מזומן לחדש

ג נלבוש כתתהון וכוח פתוח בכתפיו ובצלובצו קובצו

מוז אברכה מאכן איבר דעם וואס ער עסט וויל ער האט הנאה אזו מוז מען אברכה מאכן איבער איין קלייד וויל ער האט הנאה פון דעם אן קליידן · אונ דער וואס מאכט קיין ברכה ניט איבער זייני קליידער דער וועט זיך אן קליידן מיט ווערים אונ מיט ערד אין קבר אונ די ווערים זענן אזו מצער אטוטין וויא מען שטעכט מיט איין נאדיל איין לעבנדיגן · בני מיין זון זאלסט איין וויקלין זיך מיט איין טלית מיט ציצית אונ דער וואס וויקלט זיך ניט איין מיט קיין טלית אוף זייני קליידער ווערין די קליידער אן גירופין פאלשי קליידער · מיין זון צור דיך קעגין גאט דיין גאט אונ טוא דיא קרון פון שונקייט אוף דיין קאפ דאס זענין די תפילין של ראש וואס דרונן שטייט דער שם (הוי"ה) פון דיין בשעפר אונ קניפ אן אוף דיין ארום דיא חתימה פון זיין גישטאלט דאס איז דיא תפילין של יד · אונ איין בת קול גייט ארום אלי טאג אונ זאגט דער קענט דיא וואס טראגן די כלים פון גאט אונ דריא מלאכים גייען ארום פאר דעם מענטשין אונ רופן אוס גיט אפ כבוד צוא דער צורה פון דעם צדיק וואס די שכינה פון גאט רועט אוף זיין קאפ · בני מיין זון דוא זאלסט ניט גיין גאנץ פריא אין דיין חבירס הויז אריין צוא בענטשין אים אודר אים שלום געבין דען דר וואס בענטשט פריער זיין חבר איידר ער דאווינט דער גיט דער שפחה דעם כבוד פון דער הארינטי · מיין זון זייא גיווארינט דוא זאלסט זיין פון דיא צעהן וואס קומען צום ערשטין אין שול כדי דוא זאלסט נעמין שכר קעגין דיא אלי צעהן אונ איטליכער באזונדער פון דיא צעהן נעמט שכר קעגין צעהן · ממילא זייא אלע נעמין שכר קעגין הונדערט · וואל צוא דיא דאזיגע דיא אלי וואס זייא ווערין גיציילט מיט דיא ערשטע צעהן · בני מיין זון אז דו גייסט אריין פר דיין בשעפר זאלסטו אריין גיין מיט פארכט אונ אז דוא טוסט תפלה וויס פאר וועמין דוא שטייסט · מיין זון אלי דייני אבריום זאלסטו רירען בשעת אז דוא זאגסט אמן יהא שמיה רבא אונ קדושה אונ מיט גרוס כח כדי צוא באצווינגן דיין יצר הרע צוא גוטין ווארום עס שטייט אין פסוק (כל עצמותי תאמרנה יי מי כמוך) אלע מייני בייגער טוען זאגין גאט ווער איז גליך צוא דיר · בני מיין זון דוא זאלסט גאר ניט ריידין אין בית המדרש אונ נייג דיינע אויערן אונ הער צוא דיא רייד פון דיא חכמים אונ זאיי ניט מבזה קיין שום זאך אונ צוא קיין שום מענטש דען איינער קען ניט אוועק נעמין דאס וואס איז בשערט צו זיין חבר אונ קיין שום מענטש קען ניט מחדש זיין איין זאך אין דער תורה אזעלכעס וואס זיין חבר איז אן גיברייט דאס מחדש צו זיין ווארום אלץ איז אן גיברייט פון גאט

כי הכל סובן לפניו מיום שהתורה נבראת · בני הוי זהיר לבקר את החולה והמבקרו גורם להקל חוליו · וראה להשתדל עמו לשוב לקונו · והתפלל עליו וצא · אל תכביד עליו ישיבתך כי די לו מכובד חוליו · כשתכנס לחולה תכנס אצלו בשמחה ודבר עמו בשמחה כי לבו ועיניו על הנכנסים אליו · בני הוי זהיר בהוצאת המת לקוברו ולהכניסו ביד קונך כי מצוה רבה היא עליך וכל העושה חסד חנם הקב"ה עושה עמו חסד חנם · בני הוי זהיר לנחם אבלים ולדבר על לבם כי לא היו ראוים להענש חבריו של איוב אלא על שאמרו דברי קנטוריקוליא דברי נחומים דכתיב ולא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב · בני טוב ללכת אל בית אבל מללכת אל בית משתה לקחת מוסר לנפשך ולשפוך דמעות מעיניך כי כל השופך דמעות על אדם כשר לא ישפוך דמעות על בניו כשהם קטנים · בני הוי זהיר בהכנסת כלה לחופה ולשמח חתן שכל המשמחו כאלו קבל תורה מהר סיני שנאמר ויתן אל משה ככלותו כלתו כתיב ודאי יום שנתנה תורה ביום שנכנסה כלה להופה · בני הוי זהיר לכבד לעני ולהפיק לו נפשך ולתת לו מתנה בסתר ולא בפרהסיא · ותאכילהו ותשקהו בביתך ותעלים עיניך מלהסתכל בו כשהוא אוכל כי נפשו רעבה והט אליו איכל · בני אל תדכא לעני בדבריך כי ה' יריב ריבם ועון זה גורם לכמה קנטורין למעלה לגלות חטאיו לרעה ומליץ לא נמצא עליו · וכל העושה כרצונו ודברים טובים סוגה לו כמה פרקליטין למעלה וכלם מליצים עליו לטובה · בני התקן צדה לנפשך והדלק נר להאיר לפניך ואל תניחהו להאיר לאחריך שמא לא יוכלו אחריך להאירו ואפילו שהוא לאחור לעולם לא ידליקוהו ותשאר אתה בנשף בערב יום באישון לילה ד ואפילה

ד נ"ל שרמז בזה שיעשה צדקה בממונו בחייו שיהיה מאיר לו לעוה"ב כד"א והלך לפניו צדקך ולא יניח במצות אחריו לומר לאחר מותו בניו יתנו מממונו לצדקה כי במה לא יתנו :

ב"ה פון דעם טאג אן אז דיא תורה איז בעשאפין געווארין · בני מיין זון זאיי געווארינט צוא מבקר חולה זיין אונ דער וואס איז מבקר דעם חולה איז ער גורם זיין קראנקהייט גרינגר צו מאכין אונ די זעה זיך צו פלייסין מיט אים ער זאל תשובה טאן צו זיין בשעפר אונ זאיי מתפלל אויף אים ער זאל געזונד ווערין אונ דער נאך גייא אוועק פון אים פון וועגן דיין זיצן זאל אויף אים ניט שווער זיין ווארום עס איז גינוג פאר אים דאס שווערקייט פון זיין קרענק · אונ אז דוא גייסט אריין צוא א חולה זאלסטו אריין גיין צו אים מיט שמחה ווארום זיין הארץ אונ זיינע אויגן זענן אוף די וואס גייען אריין צו אים · בני מיין זון זאיי געווארינט צו ארום פירען א מת אים צוא בגראבן אונ אים אריין צו בריינגין איז די הענט פון זיין בשעפר ווארום דאס איז א גרויסע מצוה אונ דער וואס טוט חסד חנם טוט גאט ב"ה מיט אים אויך חסד חנם · בני מיין זון זאיי געווארינט צו מנחם אבל זיין אונ אים צו ריידין זייער שמערץ דען דיא חברים פון איוב זענן מער ניט געשטראפט געווארין נאר וויל זייא האבין גירעט צוא אים צארינדיגע רייד אונ ניט קיין טרייסטונג · בני מיין זון מען גיהער בעסער צו גיין אין איין טרויעריג הויז איידר צו גיין אין איין לוסטיג הויז וואס דארט איז א חתונה אדר אנדרע שמחה כדי דוא זאלסט זעהן וואס דער סוף איז פון דעם מענטש אונ צו פאר גיסן טרערין פון דיינע אויגן · ווארום דר ווס פר גיסט טרערין אוף דעם וואס איין פרומער מענטש איז געשטארבין שטארבין זיינע קינדר ניט בייא זיין לעבין · בני מיין זון זאיי געווארינט צו אריין בריינגן איין כלה אונטר דער חופה דאס הייסט צו העלפין מיט געלד אונ טירחא אז זיא זאל אונטר דר חופה גיין אונ פריילך צוא מאכין איין חתן ווארום דער וואס מאכט אים פריילך איז גלייך ווי ער האט מקבל געוועזן דיא תורה פון בארג סיני · בני מיין זון זאיי געווארינט כבוד אן צו טאן איין אריםאן אונ צוא געבין אים צדקה אז קיינער זאל ניט זעהן אונ ניט בפרהסיא אונ גיב אים עסין אונ טרינקן אין דיין הויז אונ פאר הויל דיינע אויגן פון צו קוקן אויף אים בשעת אז ער עסט ווארום ער איז הונגעריג אונ אז דוא וועסט אויף אים קוקן וועט ער זיך שעמין צו עסין · מיין זון דוא זאלסט ניט פאר שטוסין דעם אריםאן מיט דיינע רייד ווארום גאט וועט קריגן זייער קריג אונ דיא זינד איז גורם אין הימל צוא פיל צארן אונ זיינע זינד ווערין אנפלעקט אים צו ביישן אונ קיין מליץ ווערט אוף אים ניט געפונען · אונ דער וואס טוט וויא דר ווילין פון דעם אריםאן איז אונ רעט מיט אים גוטע רייד דער מאכט זיך פיל מליצים אין הימל אונ אלי זענן אויף אים מליץ אויף גוטס · בני מיין זון טו דיר אן גרייטען שפייז פון וועגן דיין נשמה אונ ציגד אן איין ליכט אז עס זאל לייכטין פאר

דיר

בני אל תאטם אזנך מצעקת דל למען ישמע ה׳ את קולך בזעקתך · כי כל האוטם את אזנו מזעקת דל גם הוא יצעק ולא יענה · בני בכל תפלתך שים עצמך עני ואביון לפני בוראך כי כמה הם מקטרגים עליך כאשר ידע יעקב הענין וראה שעשו רוגמתו למעלה מה אמר ויהי לי שור וחמור כעני ואביון · ודוד אמר הטה ה׳ אזנך כי עני ואביון אני · כיון שעבר היום במקום העניות הכנים עצמו בחסד בוראו שנאמר לאחריו שמרה נפשי כי חסיד אני · וקיים בעצמך אל תתהדר לפני מלך. בני הוי זהיר בעונג שבת לפי כחך ולענגו במאכל ובמשתה · ובסעודת הלילה אל תשים עצמך כעני יותר מיכולתך · והזהר בסעודה השלישית · והוי זהיר בדבורך יום השבת כי על כל אלה אתה עתיד ליתן דין וחשבון בני אל תכנס לביתך פתאום וכ״ש לבית חבירך · ואל תטיל אימה יתירה בתוך ביתך כי כמה רעות גורמת האימה · בני הסר כעס מלבך כי הכעס בחיק כסילים ינוח . ואל זר שורה על ראשם · בני אהוב את החכמים ורדוף אחריהם · והשתדל לדעת בוראך כי גם בלא דעת נפש לא טוב · והוי זהיר לתת שלום לכל אדם. ודבר אמת · בני הוי זהיר להיות צנוע בבית הכסא · ואל תפרע עצמך במקום מגולה · והוי צנוע בדבר אחר · בני כשתשב על שולחנך לאכול דע שאתה יושב לפני המלך · אל תהי חצוף ובלען · בני הוי זהיר במים ראשונים ובמים אחרונים כי שניהם לצורך · כשאוכלים בני הסעודה ואתה שותה אל תרים קולך בברכת היין · ואל תשיח בתוך הסעודה ואפי׳ בדברי תורה · והוי זהיר בדברי תורה לומר על שולחן · וכל שלחן שאין עליו דברי תורה נקרא קיא צואה בלי מקום · בני הוי זהיר כשתכנס לתולה ואין לו אל תכנס בידים רקניות · כשיקום

הוי

דיר אונ זאלסט עס ניט לאזין ליידיג גיין ווארום טאמער וועלן אנדרע ניט קענן דאס לייכטן ווערט דיר זיין פינסטער דאס מיינט מען צדקה טאן מיטין געלט ביים לעבן בדי עס זאל אים לייכטן אוף עולם הבא אונ זאל ניט לאזין דאס געלט צו זיינע קינדער אונ צו טראכטן אז זיינע קינדר וועלין געבן צדקה נאך זיין טוט פון זיין נשמה וועגן זאל ער אזו ניט טאן ווארום טאמער וועלין זיי ניט געבן · בני מיין זון זאלסט ניט פר שטאפן דייני אויערן צוא דם גישרייא פון איין ארימאן וואָרום אז דוא ועסט צו הערן זיין גישרייא וועט גאט ב״ה צו הערן דיין קול אז דוא שרייסט פון איין צרה דען דער וואס פאר שטאפט זיינע אויערן צו דעם גישרייא פון איין ארימאן וועט ער אויך שרייען צו גאט אונ ער וועט אים ניט ענטפערן · בני מיין זון אין אלע דיינע תפלות זאלסטו דיך מאכן פאר איין עני ואביון פאר דיין בשעפר ווארום דוא האסט בוודאי פיל מקטרגים אוף דיר אזוא וויא יעקב האט גטאן אונ האט גיזאגט (ויהי לי שור וחמור) אונ עס איז דא צו מיר איין אקס אונ איין אייזעל כלומר איך בין גאר ארום אונ דוד המלך ע״ה האט גיזאגט כי עני ואביון אני) איך בין איין ארומער אונ איין נויט בדערפטיגר · אונ זאיי מקיים אין דיר (אל תתהדר לפני מלך) דוא זאלסט זיך ניט בשיינן פאר איין מלך · מיין זון זאלסט מכבד שבת זיין מיט עסין אונ טרינקן נאך דיין פר מעגן נאך אונ דיא סעודה פון פרייטאג צוא נאכט זאלסטו מאכן גאר מער פון דיין יכולת אונ זאיי גיווארינט אין דר דריטר סעודה פון שבת אונ זייא גיווארינט אום שבת גאר ווייניג צוא ריידן ווארום אוף דעם אלעמען וועסטו מוזן אפ געבין דין אונ חשבון פאר גאט · בני מיין זון זאלסט ניט ארין גיין פלוצלינג אין דיין הויז ארין אונ מכל שכן אין דיין חברים הויז אונ זאלסט ניט ווארפן איין איבריגע פארכט אין דיין הויז ווארום דיא פארכט איז גורם פיל שלעכץ · מיין זון טוא אפ כעס פון דיין הארץ ווארום כעס טוט רוען ביא דיא נארין · מיין זון האב ליב דיא חכמים אונ גייא זייא נאך אונ פלייס דיך צו קענין דיין בשעפר אונ זאיי גיווארינט צו געבן שלום צוא איטליכען מענטש אונ רייד אמת · מיין זון זאיי גיווארינט צוא זיין בצניעות אין בית הכסא אונ זאלסט דיין צורך ניט טאן אין איין אפין ארט אונ זאיי בצניעות ווען דוא בהעפטסט זיך מיט דיין וויב . בני מיין זון אז דוא זעצט דיך עסין ביא דיין טיש וויים אז דוא זיצט פאר גאט ב״ה · דוא זאלסט ניט זיין פאר שייט אונ ניט קיין פרעסר · מיין זון זאיי גיווארינט אין מים ראשונים אונ מים אחרונים ווארום מען בדארף זייא ביידע נייטיג · אז דיא לייט פון דער סעודה עסין אונ דוא ווילסט טרינקן זאלסטו ניט מאכן דיא ברכה פון דעם ויין גאנץ הויך ווארום זייא וועלן מוזן ענטפערן אמן אויף דער ברכה וועט חלילה איינר זיך דר ווערגין · אונ זאלסט ניט ריידן אין מיטן עסין אפילו דברי תורה · אונ זאיי גיווארינט צוא לערנין איבר דעם טיש נאך דעם עסין · מיין זון אז דוא וועסט ארין גיין צוא איין חולה אונ ער האט ניט קיין געלט אוף דער קרענק זאלסטו ניט ארין גיין מיט ליידיגע הענט אונ אז ער ווערט גיזונד זאלסטו אים דר

הוי מקדים לו המאכל ויחשב עליך כאלו את מקיימו ומשיב נפשו ותמולך ישלם לך נורא · בני אל תגלה סודך לאשתך · הוי נאמן רוח אצל כל אדם ואל תגלה סוד בריבך עמו כל שכן בהיותו בהשקט עמך · בני הוי זהיר לאכול עשבים ואל תשאל מבני אדם · וכשתשאל שאל ליוצרך כי בידו הכל · בני תבחר מחנק לנפשך ואל תצטרך לבריות · והוי זהיר להיות לך בנים ולגדלם לת"ת כי בשבילם תזכה להיי עה"ב · והוי זהיר מאשתך מתתנה הראשונה ואל תמנהו אפוטרופס בביתך· ואל תקרב לאשתך סמוך לוסתה והרחק מהכיעור ומן הדומה לו · ואל תלך אחורי אשה בשוק ואל תעבור בין ב' נשים · והוי זהיר שלא תקפיד לחכם שחמתו חמת עכשוב וחמת צפעוני שאין לו להש חמתו מות ורצונו חיים · בני אל תלך יחידי ואל תדין יחידי ואל תעיד יחידי ואל תהי עד ודיין כאחד כי אין יחיד דיין זולתי אחד · בני הוי זהיר מזעקת יתום ואלמנה כי היא אבי יתומים ודיין אלמנות · אל תהי להם קובע הואיל והוא קבע כל טוב שלהם ע"כ הוא קובע את קובעיהם נפש · בני כל חטאתיך שים במשקל ותשובתך במאזנים ישאו יחד ואח"כ תן וידוי ותפלה להכריע המשקל · בני התרחק משכן רע ומאדם ששמועתו רעה כשם שאומרים עליו מלמטה כך אומרים עליו מלמעלה · בני בנפיל אויבך אל תשמח פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו · אבל אם רעב שונאך האכילהו לחם · בני אל תרדוף אחר השררה כי הכל גזור מלמעלה ולכל אשר יחפץ יתננה . בכל יום קורא הקב"ה בעצמו ראו קראתי בשם שנאמר ראו קראתי בשם בצלאל·

בני

ה במס' פסחים אמרי לה משום חבר ואמרי לה משום ממון ואיתא להא ואיתא להא :

לאבען מיט עסין ועט אויף דיר גירעכינט זיין גליך ווי דוא האסט אים גיזונד גימאכט אנ האסט אים ווידער גיקערט זיין נשמה אונ גאט ועט דיר בצאלין דער פאר שכר · מיין זון זאלסט ניט אנטפלעקן קיין סוד צוא דיין ווייב אונ זאלסט זיין איין ווארהאפטיגער מענטש קעגין אלי לייט אונ זאלסט ניט מגלה זיין דעם סוד פון דיין חבר אפילו בשעת אז ד״א קריגסט זיך מיט אים מכל שכן אז ער איז מיט דיר שלום · בני מיין זון דוא זאלסט ליבר עסין גראז אונ זאלסט ניט בעטן קיין צדקה פון לייט זאלסט בעסר בעטין צוא דיין בשעפר ווארום אלץ איז אין זיינע הענט · מיין זון זאלסט בעסר זיך ווינטשן דעם טוט איידר בדארפן צוא לייט אונ זאלסט גיווארינט זיין צו מגדל זיין דיינע קינדר תורה צו לערנין ווארום דורך דעם וועסטו זוכה זיין צוא עולם הבא אונ זאיי גיווארינט צו היטן דיין ווייב פון איר ערשטן איידים דען מחמת איין אשה האט זייער ליב איר ערשטין איידים קען זיא קומן מיט אים מזנה צוא זיין אדער צו גנבנען געלט בייא דיר אונ אים אוועק צוא געבן · אונ זאלסט זיך ניט בהעפטן צוא דיין ווייב נאהענט צו איר צייט וואס זיא איז גיווינטליך צו זעהן נדות אונ דער ווייטער זיך פון אזעלכע מיאוסע זאכן אונ פון אזעלכם וואס איז גליך דער צוא אונ זאלסט ניט גיין אונטער איין אשה אין מארק אונ זאלסט ניט דורך גיין צווישן צווייא ווייבער · אונ זאיי גיווארינט ניט צו דער צערנן איין תלמיד חכם ווארום צו זיין צארן איז קיין שפראך ניט דא זיין צארן איז טוט אונ זיין ווילן איז לעבן · בני מיין זון דוא זאלסט ניט גיין אליין אונ זאלסט ניט משפטן אליין אונ זאלסט ניט עדות זאגן אליין אונ זאלסט ניט זיין איין עדות אונ איין דיין איבער איין משפט ווארום עס פסקנת קיינר ניט אליין נאר דער איינציגר גאט : מיין זון זאיי גיווארינט פון דעם גישרייא פון איין יתום אונ איין אלמנה ווארום גאט ב״ה איז דער פאטר פון יתומים אונ איין דיין אלמנות · דוא זאלסט זיא ניט גזלן ווארום דער מענטש וואס גזלת בייא דיא יתומים אונ אלמנות נעמט גאט ב״ה אוועק דאס לעבן בייא אים · בני מיין זון אלי דייני זינד טוא אין איין וואג שאל אונ דיין תשובה טוא אין דעם אנדרן וואג שאל אונ וועג זיא ביידע איבר אונ דער נאך גיב ווידוי אונ תפלה פאר גאט כדי דיא שאל פון תשובה זאל איבר וועגן · מיין זון דער ווייטר זיך פון איין בייזען שכן אונ פון אזוא א מענטש וואס האט א בייזען שם ווארום אזו וויא מען זאגט אויף אים אויף דער וועלט אזו זאגט מען אויף אים אויף דעם הימל · בני מיין זון אז דיין פיינט טוט פאל זאלסטו זיך ניט פרייען ווארום טאמר וועט דאס גאט ניט גיפעלן וועט ער דעם צארן פון אים אום קערין אויף דיר נאר אז דיין פיינט איז הונגריג מאך אים נאך עסין ברוט · בני מיין זון זאלסט ניט נאך יאגן נאך הערשאפט ווארום אלץ איז מען גוזר פון דעם הימעל אונ צוא וועמן ער וועט ווילן וועט ער עס געבן דען אלי מעג רופט גאט ב״ה אליין דרויף אום · מיין זון

זאלסט

בני אל תהי כזבוב לחברך על נגעו שמניח מקום בריא ושורה על הנגע · ככה לחברך על נגעו ואל תגלה קלקולו לעולם · בני הוי רץ לדבר מצוה ואל תהי המצוה קלה בעיניך ואל תאמר זו קלה וזו חמורה שאינך יודע מתן שכרן של מצות וכל מעשיך יהיו לשם שמים · בני אל תהי צדיק הרבה ואל תרשע הרבה ואל תהי ביישן הרבה ואל תחמול על הרשע המקלקל שורת חכמים אל תהי ביישן הרבה אפילו לשתות מים הנשארים מפיו של חבירך כי ההבל יוצא מבית חללו ואינך יודע איזה חולה בגופו . בכל דבר הוי ביישן ובמקום דהיזק שכיח אל תהי ביישן · בני לעולם הוי מנבל עצמך בבית המדרש ואפילו שישחקו עליך חביריך · בני אל תשב בחבורת האומרים גנאי על הבריות ובעלי לשון הרע כי כל הדברים עולים ובספר נכתבים וכל העומדים שם נכתבים ברבורות הרשע חבורת לשון הרע · בני אל תשתה מים שגולים ואל תאכל מאכל מיד כל אדם · הוי משתין בפני מאה · ואל תשתה מים בפני אחד · בני אל תבשל בקדרה שבישל בה חבירך ו וכ"ש אם בשלו בה שנים · ונסתלקו מן העולם כי כבר מלאך המשחית מכיר בה · בני הוי זהיר באשה שאינה הגונה לך · אוי לו לפוסל את זרעו · אבשלום גרם כמה רעות לישראל רדף אחר אביו להרגו ושכב את נשיו · אדוניהו אחיו הפליג על המלוכה ובקש לאשת אביו · בני הוי זהיר שלא תשמש מטתך בשעה שהיא מניקה את בנה · ואל תניח בנך בעריסתו יחידי בבית בין ביום בין בלילה · בני אל תהי ישן בלילה יחידי בשום בית כי בדברים אלו לילית מזומנת להזיק וכיון שאוחזת לאדם או לתינוק היא מוציאתו מן העולם · בני הוי זהיר לגדל בניך לת"ת ולא תסלקם ממנה שכל המסלק בנו מן התורה יסתלקו ימיו מן העולם מפני שהקב"ה בוכה עליו בכל יום ויום · בני הוי זהיר שלא תשתה מים מגולים בלילה · כי מקטריגים משתכחים בעולם ובהם נוקשים בני אדם כצפרים בפח · בני אל תשב בצל החמה בימי תמוז ואב וכ"ש שלא תישן · ואל תישן לאור הלבנה וע"ז נאמר יומם השמש לא יככה וירח בלילה · ביום מפני קטב מרירי ובלילה מפני אגרת בת מחלת · וכל שכן כשהלבנה בחידושה · ה' ישמרן מכל רע ישמור

ו כלומר שלא תקח אשה אלמנה :

זאלסט ניט זיין צוא דיין חבר וויא איין פליג וואס זיא לאזט שטיין דאס גזונטע לייב אונ שטעלט זיך אויף ידער נגע · כלומר אויב דו ווייסט עפיס אשלעכטע זאך אויף דיין חבר זאלסטו זיא ניט מגלה זיין נאר בדעק צו דיין חבר אויף זיין נגע · מיין זון דוא זאלסט אייביג לופין צוא טאן איין מצוה אונ קיין מצוה זאל ניט גרינג זיין אין דייני אויגן אונ זאלסט ניט זאגן דיא מצוה איז גרינג אונ די איז הארב ווארום דוא ווייסט ניט דעם שכר פון מצות אונ אלי דיינע מעשים זאלין זיין פון גאטס וועגן : בני מיין זון דו זאלסט ניט זיין צו איין גרוסר צדיק אונ צו איין גרויסער רשע אונ ניט קיין גרוסער ביישן אונ זאלסט זיך ניט דער בארימן איבער ארשע · אין אלי זאכן זאלסטו זיין אביישן נאר אויף אזו איי אורט וויא עס איז גווינטליך אהיזק זאלסטו ניט זיין קיין ביישן · מיין זון אייביג זאלסטו זיצין אין בית המדרש אונ חאטשי דייני חברים שפעטין אויס דיר · מיין זון זאלסט ניט זיצן אין דר חבורתא וואס ריידין שלעכטץ אויף זייערי חברים אונ זענין בעלי לשון הרע ווארום אלי דיזע ווערין פאר שריבין אין בוך פון רשעים · בני מיין זון דוא זאלסט ניט טרינקין קיין גיליגעני וואסיר אונ זאלסט ניט עסין קיין עסין פון די הענט פון אמענטשין · אז דוא ווילסט משתין זיין אונ עס שטייען פיל מענטשין קאנסטו פאר זייא משתין זיין ווארום עס איז אסכנה איין צו האלטן זיך אונ זאלסט ניט טרינקין קיין וואסר אפילו פאר איין מענטשן · מיין זון דוא זאלסט ניט קאכין אין איין טאפ וואס דיין חבר הט דרינען גיקאכט דס האט ער גימיינט ער זאל ניט נעמן קיין אלמנה אונ מכל שכן אז צוויא מאנן זענן בייא איר גישטארבין ר"ל בני מיין זון זייא גיווארינט ניט צוא נעמין איין אשה וואס איז ניט ראוי צוא דיר . ווייא איז צוא דעם וואס פסלת זייני קינדר ער נעמט אוייב פון אמשפחה וואס אין איר איז דא איין פסול · מיין זון זייא גיווארינט דוא זאלסט זיך ניט בהעפטין צוא דיין ווייב בשעת אז זיא זייגט דאס קינד · אונ זאלסט ניט לאזין שלאפין דיין קינד אין וויג אליין אין איין חדר סאיי ביי טאג סאיי ביי נאכט · מיין זון דו זאלסט ניט שלאפין ביי נאכט אליין אין איין חדר · מיין זון זאיי גיווארינט דיין זון דער ציהן צוא תורה לערנין אונ זאלסט אים ניט אוועק נעמין פון לערנין וועלין דייני טעג ניט אוועק גינומן ווערין פון דער וועלט · מיין זון זאלסט ניט טרינקן בייא נאכט אוף גידעקטי וואסער ווארום מקטריגים זענען אוף דער וועלט אונ שטרויכלין לייטי מיין זון זאלסט ניט זיצין אום תמוז אונ אב אין דעם שאטין פון דער זון אונ פשיטא

את נפשך ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם · בני אל תאכל בשר (שנכנסה) בעוד שמסתלקת ההבל בין צלי בין מבושל · ואל תאכל תבשיל מקדרה שלא בשלו בה ל' יום . בני הוי זהיר בכל מאכלך לתת חלק לבוראך והחלק שלו הוא של עניים · לפיכך טול מן היפה שיש בשולחנך לתת לקונך · ואל תקלל חרש ויראת מאלהיך · בני דע כי בטחון הצדיקים הוא הטוב הגנוז כבחר תבל ארצו והוא מקום גניז וכתום · ואין כל בריה יכולה לעמוד באותו מקום זולתי הרוחות הקדושות הטהורות המזומנות ליכנס לאותו מקום · והמקום הוא כמע שעשועיו של הקב"ה ונברא קודם שנברא העולם ואינו מן העוה"ז · תם ונשלם שלב"ע ·

ואלה הדברים שהייתי נזהר בהם אני המחבר וראיתי לכותבם ומועילים הרבה לכל אדם ובפרט לתלמיד חכם שלא יבא חלול ה' על ידו · בני הוי זהיר כשתבא בבית חבירך אל הרים עיניך לראות בכלי ביתו · ולא בשום דבר שבבית. וכ"ש שלא תסתכל בפני אשתו ובנותיו · גם לא תשפיל עיניך כ"כ יותר מן הראוי · שגם זו רעה חולה שנראה כערמה שיחזיקוהו הסיד · וכשתאכל על שולחן חבירך אל תשבח מאכל שאכלת בבית אחר שנראה שאתה פוסל מאכלו · וכ"ש אל תאמר מאכל זה מוטעם וזה לא . אל תבא בבית חבירך יחידי שאם יחסר איזה דבר אע"פ שיתביישו לחשוד בפניך יחשדוך בלבם שאתה גנבתו · בני אל תשבח אשתך בפני חבירך וכ"ש בחברת אנשים פן יבואו לשנאות נשותיהם או לחשוק באשתך ולהרהר בה. בני הוי זהיר בבית שאתה רגיל ליכנס ותראה נוהגים בתיכה דבר מגונה תהא מוחה בידם ואל תחניף · שהקולר תלוי בצוארך שאפשר שאינן יודעים בגנות הדבר ולכך עושים · ואם יודעים ועושים אל תהיה ממחזיקים · בני כשתכנס לבית חבירך ואתה רואה בו דבר מגונה אל תיסרהו בפני אשתו · ואל תשבח עצמך בפני אשתו במדות טובות שיש בך שמא תבא למאוס בבעלה ולחשוק בך · והוי זהיר בבית שתרגיל ליכנס אל תרבה בשאלות ואל תשבח להם בפניהם · ואל תרבה שיחה עם אשתו ובנותיו וכ"ש אחורי בעלה · ואם היא מתחלת לדבר עמך אחורי בעלה תהיה תשובתך לה בקול רם ולא כמתלחש עמה פן יחשוד בעלה

ניט שלאָפֿן אונ זאָלסט ניט שלאָפֿן קענין דער לְבָנָה · גָאט זָאל דיך היטן פון אַלים בֵּייזין · מיין זון זָאלסט ניט עסין קיין גיקאָכֿץ פון אַזו איין טאָפּ וָואס מען האָט דרינען ניט גיקָאכט דרייסיג טעג · מיין זון זייא גיוואָרינט פון אַלי דייני עסין איין חלק צוא גֶעבין צוא דיין בַּשֶׁעפֿר דאָס איז צוא דיא אָרֶעמי לייט דרום נעם פון דעם בעסטן חלק וואס איז דא אויף דיין טיש צוא געבין צוא צוא אָרְמי לייט אונ זאָלסט ניט שעלטין אַיינים אונטער דיא אויגין אונ זאָלסט זיך פאָרכטין פַר דיין גאָט · מיין זון וויים אַז דאָס פאַר זיכרונג פון דיא צדיקים איז דאָס גוטס וואס איז בהאַלטן אויף עולם הבא אונ דאָס איז איין אורט וואס קיין בְּרִיָה קען דאָרט ניט שטיין נאָר די היילִיגי נְשָׁמות אונ עס איז בשאַפֿן גיוואָרין פריער פון דער וועלט · ואלה אונ דאָס זענין דיא זאכין וָוס איך מְחַבֵּר פלעג אין זייא נזהר זיין איז מיר גיפעלין דא צוא שרייבן אונ זייא העלפֿין זייער פיל צוא איטליכן מענטשין · בני מיין זון זייא גיוואָרינט אַז דוא ווערסט קומין אין דיין חבירס הויז זאָלסטו ניט קוקין אויף זיין כלי בַּיִת אונ ניט אויף קיין שום זאַך אונ מכל שכן אויף זיין ווייב אונ טעכטר אונ אויך זאָלסט ניט צוא שאַרף אַראָפּ האַלטן דייני אויגין וואָרום דאָס איז אויך אשלעכטי מדה · אַז דוא עסט בייא דיין חבר זאָלסטו ניט לויבין דאָס עסין וואס דוא האָסט גיגעסין בייא אַנדערין אונ מכל שכן דוא זאָלסט ניט זאָגין דאָס עסין איז גוט אונ דאָס עסין ניט · אל זאָלסט ניט קומן אין דיין חבירס הויז אַז קיינר איז דאָרט נישטא וואָרום טאָמר וועט עפּיס פעלין וועין האָטשי זייא וועלין זיך שעמן דיר צוא זאָגין וועלין זייא דיך חושד זיין אין הארץ · מיין זון זאָלסט ניט לויבין דיין ווייב פאַר דיין חבר טאָמר וועט ער פיינט קריגען זיין ווייב · בני מיין זון אין דער שטוב וואס דו ביסטו אליין אונ זעהסט זייא זענען זיך נוהג שלעכט זאָלסטו זייא שטראָפֿין אונ זאָלסט זייא ניט חנפֿנין · וואָרום עס איז מיגליך אַז זייא זאָלין וויסן אַז מען טאָר דאָס ניט טון וואָלטין זייא עס ניט גיטאָן · מיין זון אַז דוא גייסט אַריין אין דיין חבירס הויז אונ דוא זעסט אים טון איין עבירה זאָלסטו אים ניט שטראָפֿין פאַר זיין ווייב · אונ זאָלסט זיך ניט לויבן פַר זיין ווייב וואָרום טאָמער וועט זיא פַר מיאוסען איר מאַן אונ וועט גלוסטין אין דיר · אין אַהויז וואס דוא קומסט אָפֿט זאָלסטו ניט צו פיל פרעגין שאלות אונ זאָלסט ניט פיל רייען מיט זיין ווייב אונ טעכטר אונ מכל שכן אונטער איר

בעלה שדבר סתר בינך לבינה · וכשתשב לאכול בשולחן אחד עם הבעל הבית ואשתו אל תשאל דבר ברמיזות כ״א בפירוש שקרוץ עינים יתן עצבת לבעלה · שיחשוד שהרמיזה היה לדבר אחר עם אשתו · בני הוי זהיר כשתלך באכסניא אל תרבה יש בתך בבית כל היום כ״א בעת האוכל ואפי׳ בעה״ב בביתו כל היום כלו שאפשר שרוצה לעשות דבר שלא תדע · וכשמדבר עם אשתו אל תכנס בתוך דבריהם · ואם תראה בעל הבית מדבר עם אשתו בלחישה לפניך ובפרט על השולחן חקור עצמך אם יש בך דבר מגונה במאכלך ומלחש שתבין ותפרוש ממנה. בני בלכתך באכסניא עם חברים הזהר להם אם תראו בי דבר שאינו הגון במאכלי או בדברים אחרים אמרו לי להזהיר עצמי ממנו · שאין אדם רואה חוב לעצמו · הוי זהיר באוכלך על שולחן חבירך אל תספר דופי משום אדם פן יאמר למחר ג״כ יספר כמני על שולחן אחר · הזהר כשהבעל הבית קנה כלים לביתו בראותך אותם עשה עצמך שאינך יודע שקנאם מחדש הוי זהיר בראותך לבוש חדש על חבירך שלא לעשות תמיהו׳ ולשבחו פן יפול עליו כתם או יקרע ויחזיקך לעין הרע ויתרחק ממך לעולם · בני הזהר עם אדם שנשאת חן בעיניו אל תרבה ישיבתך עמו וכ״ש שלא תרבה עמו בשאלות פן ישבעך וישנאך · וכ״ש עם אדם שלא נשאת חן בעיניו הזהר עם אדם שהוא קפדן אל תדבר עמו אלא שלום בלבד פן תבחר מחנק נפשך להנצל ממנו · בני הזהר והשמר מלשאול חסד של ממון מנבל וכילי פן יכלה כחך ותאבד ימיך ולבסוף יעלה חרם בידיך · בני אל תתראה עצמך שבע בפני רעבים · הוי זהיר מלדבר בדופי שום אדם בחברת אנשים או אפי׳ בפני אחד פן יהיה אביו או אחיו או קרובו ואינך יודע ובידעך תכסה בושה ותשיגך כלימה ואינך יכול לתקן דכיון שהגיד שוב אינו יכול להגיד · בני הוי זהיר כשמשבחים אותך ומגדילים אותך השפל עצמך יותר ואל תכנים באזניך דברי שבחם כי אדם יראה ללבב והכיר אדם בעצמו · ובפרט שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא · בני אל תזכיר אהבת בנים בפני מי שהוא חשוך בנים · וכ״ש שלא תשחק עם התינוק בפניו ואם תבינו שמקפיד שאתה תושדו לעין הרע עשה אופנים שאף שתשחוק עמהם יהיה על אופן היותר קרוב שלא יצטער ·

מאן · אונ אז זיא היבט אן מיט דיר צוא רידין זאלסטו איר ענטפרין מיך אהויך קול דאס איז איר מאן זאל דיך ניט חושד זיין דאס עס איז איין פאר בארגניש צווישן אייך · אונ אז דו וועסט דיך עסין מיט דעם בעל הבית מיט זיין חייב זאלסט ניט פרעגין זיא אזאך אופן ווינק וואורום דאס קען זיין אחשד צו איר מאן · בני מיין זון אז דו קומסט צו גאסט זאלסטו ניט זיצן אנאנצין טאג אין שטוב נאר צום עסין וואורום טאמר וויל דער בעל הבית טון איין זאך וואס דוא זאלסט ניט וויסן · אונ אז ער רעט מיט זיין חייב זאלסטו ניט אריין ריידין · בני מיין זון אז דו גייסט מיט דייני חברים צו גאסט זאג זיא אויב איר וועט זעהן אין מיר איין מיאוסע זאך זאלט איר דס מיר זאגין איך זאל זיך היטן דאס ניט צו טאן · זייא געווארינט אז דוא עסט אויף דיין חברס טיש זאלסטו ניט דער ציילן קיין גנאי פון קיין מענטש וואורום ער וועט טראכטין מארגין וועט ער דער ציילן פון מיר בייא אנדערן טיש · אז דוא וועסט דער בעל הבית קויפט נייע כלים מאך דיך גלייך ווייא דו ווייסט ניט אז ער האט זייא ערשט געקויפט · הוי אז דוא זעסט איין נייא קלייד אויף דיין חבר זאלסטו עס ניט צו פיל לויבין וואורום טאמר וועט פאלין איין פלעק וועט ער זאגין דוא האסט איין עין הרע גיגעבין · מיין זון בייא דעם מענטש וואס דוא האסט נושא חן געווען זאלסטו בייא אים ניט פיל ויצן אונ מכ״ש דוא זאלסט אים ניט צו לעסטיג ווערין וואורום ער וועט פון דיר זאט זיין אונ וועט דיך פיינט קריגן · מיין זון זאלסט ניט בעטן איין גישאנק פון אקארגין מענטש וואורום עס איז אשאד דיין צייט דוא וועסט ניט פיעלין בייא אים · בני מיין זון דוא זאלסט זיך ניט וויזין זאט פאר הונגעריגע לייט · זייא געווארינט ניט ריידן שלעכטץ פון קיין שום מענטשין פאר פילע לייט אדער פר איינעם טאמר איז ער זיין קרוב אונ דוא וועסט עס ניט קענן פאר ריכטן · מיין זון אז מען לובט דיך אונ מען מאכט דיך גרויס זאלסטו זיך נידעריג מאכן אונ דייער לובונג זאל ניט אריין גיין אין דיינע אויערין וואורום אמענטש זעהט נאר וואס דיינע אויגין זעהן אבר גאט ב״ה זעהט ווס אין הארץ איז אונ איטליכר ווייסט דאך בייא זיך וואס ער איז · בני מיין זון זאלסט ניט דר מאנין דם ליבשאפט פון קינדער פאר אזעלכין וואס האט קיין קינדר ניט אונ כיכל שכן דוא זאלסט זיך ניט שפילען מיט קינדר פאר אים · אונ אוב ער איז מקפיד וואס דוא הוטסט זיך פאר אים צו שפילן

בני הוי זהיר כשתדבר עם אדם מכיער אי שיש לו מום באיזה אבר שבגופו אל תסתכל בפניו
ולא באבר שהמום בו · הוי זהיר כשתכנס במקום אנשים אל תשב במקום יותר גבוה תם
לא על מקום שהוא יותר שפל · דשני הקצוות מדין גאות · בני הוי זהיר אם קללך חבירך
וביזה אותך אל תשנא אותו בלבבך · אדרבא עשה עמו חסד בכל אשר תמצא ידך לעשות
לשלם לו הטובה שבא לך על ידו · שעל ידי שקבלת בזיונו וקללתו נמחל עונותיך · בני
כשתלבש בגד חדש בעומדך בפני אנשים כסהו · וכ"ש בפני נשים · כי דבר זה מהדברים המגונים
הבאים מפחיתות הנפש שבו להראות לאחרים כי הוא לבוש שני · בני הזהר שלא ליכנס בבית
חבירך בשעת הסעודה פן תכבד עליו · בני הזהר כשמביאים איזה דבר אכילה בפני אדם
עשה אופנים שיבין מהם שמעולם אין רצונך במאכל זה או עשה אופן שיכיר בך שכבר אכלת
כדי שלא תכבד עליו ישיבתך שם · ובפרט אם היא סעודה שאינה מספקת לבעליה · בני
הוי זהיר אם נתת מתנה לאדם לא תעבור לפניו · גם המקבל לא יעבור לפני הנותן עד יעבור
זמן · שלא יחשוב שתעבור כדי שיחזור ויתן ויבא לבעוט במתנה ראשונה · בני הוי זהיר כשתתן
מתנה לאדם אל תביט בפניו פן יתבייש ונמצא במקום מצוה נתת סמן לקנות ענשים לעצמך ·
בני הוי זהיר שכל מצוה שאתה עושה יהיה ראשונה בעיניך שעל ידי כך תבא להרבות במצות
ואפשר שעל רמז זה התחילה התורה בראשית ז · בני הזהר אם נכשלת באיזה חטא אל ימעט
בעיניך · בני הוי זהיר בראותך עצמך עשיר ומלובש בגדים יקרים ויושב בשער בת רבים אל
ימעט אדם בעיניך . כי הממון והמלבוש והכבוד אינן בכלל אבריך הדבוקים בגופך אלא נרדפים
ממך היום עמך ולמחר באחר שגלגל הוא שחוזר בעולם · וכארז"ל למה נקראו זוזים שזזים
מזה לזה · בני כשאתה במושב אנשים בלום פיך מלדבר שאין שום כבוד נמשך מרבוי הדבור

ז כלומר שבכל יום יהיה בעיניך כאלו היום הוא פעם ראשונה שלמדת תורה כמו שדרשו חז"ל ע"פ ביום הזה ה' אלהיך מצוך כך פי' החכם בשם ר' יהודה אבולעפיה :

מיט דיא קינדר טוא אויף אזו איין אופן ער זאל זיך ניט מצער זיין · מיין זון אז דוא רעדסט מיט
אמענטש וואס זיין פנים איז ניט שיין אודער ער האט איין מום אין זיין גוף זאלסט ניט קוקן אין
זיין פנים אודער אויף דעם ארט אונ אויך ניט גאר הינטען וואראום דיא ביידע זאכן ווייזען אויף
גדלות · מיין זון אז דיין חבר האט דיך גישאלטען אונ מבזה גיוועזן זאלסטו אים ניט פיינט האבן
אין הארץ אדרבא טוא מיט אים חסד אונ גוטס צוא בצאלין צוא אים דאס גוטס וואס דו
האסט מקבל גיוועזן דען דורך זיין בזיון אונ קללות זענען מוחל גיווארין דייני זינד · מיין זון זאלסט
ניט אריין גיין אין דיין חברס הויז בשעת עסין · מיין זון אז מען ברענגט עסן צוא אמענטשין
אונ דוא ביסט אויך דארט מאך דיך אז ער זאל מיינען אז דוא האסט שון גיגעסן כדי דיין זיצן
זאל אים ניט שווער זיין אונ בפרט אוב דאס איז אזו אסעודה וואס איז ניט גינוג צו איר בעל הבית ·
מיין זון אויב האסט גיגעבן אמתנה צו איין מענטש זאלסטו פאר אים ניט פאר ביא גיין ביז איין
צייט כדי יענר זאל ניט מיינן אז דוא גייסט דרום אז ער זאל דיר כבוד אן טון אויך דער ווס האט
גינומן דיא מתנה זאל ניט פאר באיי גיין ביז איין צייט פאר דעם וואס האט אים גיגעבן די מתנה
כדי ער זאל ניט מיינין אז ער וויל נאך אמתנה · מיין זון איטליכע מצוה וואס דוא טוסט זאל
ביא דיר גירעכינט זיין וויא דוא טוסט דיא ערשטי מצוה דורך דעם וועסטו קומען צוא פיל
מצות · מיין זון זייא גיווארינט אז דוא ביסט חלילה נכשל גיווארין אין איין עבירה זאל דאס ביא
דיר ניט ווייניג זיין נאר דוא זאלסט תיכף תשובה טון · בני מיין זון אז דוא ביסט איין עושר אונ
אן גיקלייד מיט טייערי קליידער אונ ביסט חשוב ביא לייט זאל ביא דיר קיין שום מענטש ניט
קליין זיין וואראום דאס געלד אונ כבוד וואס דוא האסט דאס איז ניט בהעפט אין דיין גוף היינט
זענין זייא ביא דיר מארגין ביא אנדרין דען דאס עשירות איז איין ראד וואס דרייט זיך אום
אויף דער וועלט היינט איז דאס ביא דיר אונ מארגין דרייט זיך עס איבר צו אנדרין · אונ אזו
וויא אונזרי חכמים ז"ל האבין גיזאגט פאר וואס ווערט דאס געלד אן גרופין (זוזים) איז טייטש רירין
ווייל זייא רירין אוועק פון איינם צום אנדרין · בני מיין זון אז דוא זיצט צווישן לייט · פאר שליס
דיין מויל פון ריידין וואראום פון פיל ריידין קומט קיין שום כבוד ניט רע: דורך פיל רייד ווערט ניט
פאר מיטען קיין זינד דער תנא האט גיזאגט אונ איך האב ניט גיפונן קיין בעסרי זאך פאר

כי כל הרבה דברים מביא חטא וברוב דברים לא יחדל פשע . והתנא אמר ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה • ואע"פ שהדברים ערבים לשומעיהם דע שלא תקום משם בלי מצה ומריבה • אך תרבה בישיבתך דברי תורה ומוסר או בספורים המביאים לשומעיהם לידי יראת שמים • בני הוי זהיר שכל מעשיך יהיו לש"ש והוא ייַשר אורחותיך • בני הוי זהיר בכל דבר שאתה עושה לומר לשיקוב"ה ושכינתיה ותשרה ברכה בכל מעשה ידיך • בני אל תבטח בחכמתך וכל דבר שאתה עושה ומצליח . דע שחכמתך לא עשה כלום כ"א שרצונו ית' כך • שהרי כמה חכמים יותר ממך אין מועיל להם חכמתם להצליח וכמאמר שלמה המע"ה וגם לא להכמים לחם . בני הוי זהיר בכל עת ורגע לזכור יום המיתה ויום הדין מניעה גדולה לאדם שלא לחטוא • בני ביום שאתה מתענה אל התראה עצמך בפני שום אדם שאתה בתענית ואל תתגאה בתעניתך פן תמעיט דמך וחלבך חנם • בני הוי זהיר בתועלת אחרים יותר מתועלתך • שאינו דומה עושה צדקה לעצמו מהעושה לזולתו • שהעושה לזולתו מורה על חיבוב המצוה וגם אחרים רואים ולמדים לעשות • בני הוי זהיר בעשותך מצוה ותמצא בה מונעים הרבה • כל כך שתראה מונעים בה תתחזק לעשותה • שתועלת רב מגיע לנפשך ממנה והשטן מבקש למנוע טוב מבעליו • ובכל אותם המונעים נתלבש בהם השטן למונעך והם שלוחיו • בני הוי זהיר ליתן מותר מאכלך לשכניך העניים ואל תאמר בלבבך איך אני נותן להם שיורים דמה דכנאי לך לחברך לא תעביד • דזה פיתוי היצר למונעך ממצוה ודהמית לעניים ברעב • שהדבר שלך הוא מותר לעני תהלת אכילה • בני הוי זהיר אם נכנס ויוצא אדם בביתך אל תמנע ממנו אכילה ושתיה בכל יום ויום כפי יכולתך • בני הוי זהיר כי תראה ערום וכסיתו ואפי' בסחובי בלאות שבביתך • שאם לפניך דבר קל ובזוי לעני נדמה לו דבר גדול ונחמד דיותר טוב להיות מכוסה בזה ולא ערום • בני הוי זהיר כשתשמע בשבח חבירך אע"פ שאין אתה מכיר בו הוי מסייע עם המשבח אותו • בני הוי זהיר כשתראה חתן נכנס לחופה להקל בעיניו הוצאות הבית שאין ביד האדם כלום והקב"ה הוא הזן ומזמין פרנסה לכל אחד בעתו וזה מעשה בכל יום עם כל אחד ואחד • ובזה ילך לחופה בשמחה

דעם גוף וויא צו שווייגען • אונ חאטשי דיא רייד זענען זיס צוא דיא וואס הערין זייא זאלסטו אבר ווייסין אז דוא וועסט פון דארט ניט אוועק גיין אן קריג דרום איז בעסר זאלסט שווייגין • נאר קענסט רעדין דברי תורה אונ מוסר אדער זעליכי מעשות וואס ברענגן צו יראת שמים • בני מיין זון אלע דיינע מעשים זאלין זיין לשם שמים אונ גאט ב"ה וועט דיר רעכט פארטיגן דיין וועג • מיין זון איטליכע זאך וואס דו טוסט זאלסטו זאגין (לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה) אונ דאן וועט רוען דיא שכינה אין דיינע ווערג • מיין זון דוא זאלסט זיך ניט פאר זעכרין אין דיין חכמה אונ אלי זאכין וואס דוא טוסט אונ בגליקסט • ווייס אז דיין חכמה האט גאר ניט גיטאן נאר מחמת דער ווילן פון גאט איז אזו ווארום עס איז דאך דא פיל גרעסרי חכמים פון דיר אונ זייער חכמה העלפט זייא ניט צוא בגליקן • אונ שלמה המלך ע"ה האט גיזאגט (וגם לא לחכמים לחם) אויך ניט אלע חכמים האבין ברוט • מיין זון איטליכי צייט אונ רגע זאלסטו גידענקין אן טוט אונ יום הדין אונ דאס האלט דעם מענטשין ער זאל ניט זינדיגין • בני מיין זון דעם טאג אז דוא פאסט זאלסטו ניט זאגן פאר קיין שום מענטשין אונ זאלסט זיך ניט בגאוה האלטן טאמר וועט דיין תענית ניט אן גנומן ווערן דורך דעם • מיין זון זאיי צוא נוצין פיר אנדרי מער איידער פיר זיך ווארום עס איז ניט גלייך דער וואס טוט גוטין פר זיך אליין צו דעם וואס טוט גוטין צוא אנדרי ער ווייזט אז ער האט ליב דיא מצוה פון צדקה אונ לייט לערנין זיך פון אים • מיין זון אז דוא ווילסט טון א מצוה אונ טרעפסט שטערונגן זאלסטו זיך מער שטארקין זיא צו טאן • ווארום נור דר שטן וויל דיך שטערן אונ דיא אלי מניעות זענין פון שטן • בני מיין זון דאס עסין וואס בלייבט בייא דיר איבר זאלסטו עס געבן צו ארמי שכנים אונ זאלסט ניט טראכטן וויא ווער איך זייא געבין וואס איך וויל עס ניט עסין דען דאס איז איבר ביידונג פון יצה"ר ער זאל דיך פאר מיידען פון א מצוה דען דיא זאך וואס בלייבט בייא דיר איבר איז דאס בייא דיא ארמי לייט איין גוט עסין • בני מיין זון אז אמענטש גייט אריין אין דיין שטוב זאלסטו אים געבן עסין אונ טרינקען נאך דיין פאר מעג נאך • בני מיין זון אז דוא זעהסט איין ארומאן גייט נאקיט זאלסטו אים מאכן אקלבוש האטשי פון דייני אלטי קליידער • ווארום ווען בייא דיר איז דאס ניט נחשב אבר פאר דעם ארומאן איז דאס זייער גוט • בני מיין זון אז דו הערסט לובן דיין חבר זאלסטו אים אויך לובן •

ויקנה בטחון בלבו וישען באלהיו · והוי זהיר בחתן הנכנס לחופה לסעדו כפי יכולתך ולשמחו ולכבדו בימי חופתו ולספר בשבחו באופן שתשמע הכלה וכל קרוביה. והוי זהיר לנחם למי שמתו בניו · ובפרט למי שמת לו בן יחיד . דברים הנוגעים ללב כדי שיכנסו דבריך באזניו ויקבל נחמה · כגון לומר לו אדם אינו חייב כי אם לעשות צוויו שהוא לעסוק בפריה ורביה להוליד בנים בין חיים בין מתים מקבל שכרו · והקב"ה עושה מה שהוא חפץ לטוב לאדם · ואם מתו לא נאבדו דמה לו שהם אצלו או שהם בעיר אחרת שלעולם בניו נקראים · וסופו להתקרב אצלם ולהיות עמם שנים אין מספר . ועוד אם היו בעולם עמו היה מקבל צער מחולאים · או שמא יקדיחו תבשילם ברבים ואז היה מתאוה העדרם יותר ממציאותם ועכשיו בטוח הוא בהם מכל נזק . ובמותו יצאו לקראתו · להגינו מכל צר ומסטין · ולהכניסו לגן עדני' וכיון שכן מה לו להרבות בבכיה יותר ממה שנתנו חז"ל ג' לבכי ז' להספד ל' לתספורת ולעבור על דרז"ל לקבל עונש בנפשו ועולה חרס בידו שאין רוב בכייתו ישיב מתו לביתו · כי אין על אדם כ"א לעשות ציווי ית' כי ע"ז בלבד בא לעה"ז · ועל הקב"ה לעשות מה שהוא חפץ בעולמו · וכדומה לזה ירבה עמו לנחמו והוי זהיר בעשיר שירד מנכסיו והחזקת בו אם תוכל וכבדהו כמקודם וספר לו מה שאירע לכמה שירדו מנכסיהם והיו באפס תקוה ועכ"ז חזרו לעושרם · ואם הראה שאין תקוה שיחזור לעושרו לפי הטבע וכפי השעה הדריכהו בדרכים שימשוך מהם הנאה מאחרים ובכל אופן היותר קרוב שלא יתבייש · והוי זהיר שלא להראות עניות לבני ביתך · וכל דבר ששואלת אשתך הוי מבטיח לה לעשות והקב"ה יזמין לך כי עיניה תלויות בך ועיניך תלויות בהקב"ה · ואם לא בא לידך למלאות שאלתה תתלה הדבר שלא נזדמן עדיין דבר טוב והמתין עד שבא לידך ותדחנה בדברים עד שתבין כי אין ידך משגת · כלל העולה מפיך אל יצא אין בי יכולת שתתבזה בעיניה וירבו הקטטות ·

מיין זון אז דוא זעהסט אז איינער האט מורא התונה האבין זאלסטו אים גרינג מאכין די הוצאות פון פרנסה · זאלסט אים זאגין אז גאט ב"ה שפייזט אונ גרייט אן פרנסה צו איטליכן אין זיין צייט אונ דורך דעם וועט ער גיין אונטער דער חופה מיט שמחה אונ וועט קריגן בטחון אין הארץ אונ אויך זאלסטו אים פריילך מאכן אונ אים ערליך האלטן אין דעם טאג פון זיין חופה אונ צוא דער ציילין זיין שבח אז דיא כלה אונ קרובים זאלין הערין · והוי זאלסט מנחם זיין אזעלכן וואס זייני קינדר זענין גישטארבן רחמנא לצלן אונ בפרט אזעלכי וואס ביא אים איז גישטארבן איין בן יחיד ר"ל זאלסטו אים טרייסטין מיט רייד וואס זייא זאלין אים גיין אין זייני אויערין אונ זאל מקבל נחמה זיין · דהיינו איין מענטש בדארף צוא טון דאס גיבאט פון גאט צוא גיווינען קינדר אונ סאיי זייא לעבין אונ סאיי זייא שטארבין ח"ו נעמט ער אלץ זיין שכר אונ אויך ווען זייא זענין גישטארבין זענין זייא דאך ניט פארלארין ווארום זיי זענן אין גן עדן אייביג ווערין זייא גירופין זייני קינדר צום סוף וועט ער מיט זייא זיין · אונ אויך אז זייא זאלין גיוועזן זיין אויף דער וועלט טאמר וואלטן זייא שלעכט גיוועזן אבער אצונד איז ער פאר זעכרט אין זייא פון אלירלייא שאדן · אונ אז ער וועט שטארבין וועלין זייא אים אקעגין גיין אריין צו ברענגין אין גן עדן · וכיון אונ וואס האט ער צו וויינען מער פון דער צייט וואס אונזרי חכמים האבין גיגעבין דרייא טעג אויף גיוויין זיבן טאג אויף קלאגין דרייסיג טאג ניט שערין זיך אבר דער וואס וויינט אונ קלאגט מער פון דער צייט דר איז ווערט איין עונש · דער מענטש דארף טון נאר דאס גיבאט פון השי"ת ווארום דער צו איז ער גיקומן אויף דר וועלט אונ גאט ב"ה זאל טון אין זיין וועלט ווס ער וויל · אונ נאך מיט אזעלכי גלייכנש זאל ער אים טרייסטן · והוי זאיי גיווארנט אין איין עושר וואס איז ארום גיווארין דוא זאלסט אים שטארקין אונ האלט אים ערליך וויא פריער אונ דער צייל אים וואס עס האט זיך גיטראפן צוא פיל עשירים וואס זענין ארום גיווארין אונ זענין דער נאך ווידער עשירים גיווארין · אונ זאיי גיווארינט ניט צו ווייזין קיין ארומקייט צוא דיין הויז גיזינד אונ אלץ וואס דיין ווייב בעט פון דיר זייא איר מבטיח צו טון אונ גאט ב"ה וועט דיר עס בשערין · דען זיא קוקט אום דו זאלסט איר געבין אונ דוא קוקסט אום גאט זאל דיר געבין · אונ אז דוא קענסט איר ניט געבין איר גיבעט זאלסטו זאגין פאר איר עס איז מיר נאך ניט אן גיקומן אונ איך ווארט ביז עס וועט מיר אן קומן אונ זאל זיא מדחה זיין מיט רייד ביז זיא וועט פר שטיין אז ער האט ניט · הכלל דער כלל איז עס זאל ניט ארויס גיין פון זיין כוחל אז ער פאר מאגט ניט ווארום ער וועט ביא איר מבוזה ווערן אונ

אך כ"ו שתבטיח אותה תהיה בשמחה כל אותו זמן ואם בכך לא תשמחנה מתי תשמח כיון שאין יכולת בידך. וביום שתרויח תן לה מאותם המעות שעם זה תאמין לך כשתבטיח אותה ותמשך עם זה זמן בשלום בבית עד שירחמו מן השמים. ואל תספר מדוחקך עם בני ביתך כי אין יכולים להחזיק בידך רק יהיו עצבים וחייהם בצער. אלא אמור להם התפללו עלי שיתן לי השם כדי להביא לכם. שבדברים אלו אין ניכר חסרונו שאפילו על עשיר מוטל לומר כן· והוי זהיר כשהאכילה שלפניך מועט משוך ידך כאלו אתה שבע כדי שתספיק לבני ביתך· והוי זהיר אם זקנה אשתך שים נגד עיניך צלם דמות נערותיה· ובזה לא תתגנה בעיניך ולא תבא לתת עיניך באשה אחרת· ושים נגד עיניך בניך ובנותיך שיש לך או שהיו לך ממנה· והוי זהיר אף בימים שאתה עצב על איזה סבה אל תמנע מלהראות פנים שוחקות לאשתך כדי שלא יראה לה שנכנס לך שנאה עמה. שהיא אינה יודעת בעצבונך ואם תספר לך לא תאמין· בני הוי זהיר מלהראות פנים שוחקות לבניך עד שישאו אשה ולעולם יהיו תחת עול המוסר ולא תניחם בטלים רגע מת"ת· ולמדם כתיבה ושיהיו בקיאין בברכת נשואין וברכת אבלים ומזון· וכאלה הדברים שיהיו גבר בגוברין בכל דבר שבקדושה· וללמדם אומנות כארז"ל· ולהזהירם שכל חייהם יעסקו בתורה· ולהרגיל אותם מקטנותם במילי דחסידותא שיעשה בהם טבע וכשיגדלו לא יכבד עליהם הדבר. ולא תנשק לאשתך ולא תצחק עמה בפני בניך אפילו הם קטנים מוטלים בעריסה· ואין צ"ל דברים אחרים· כי הראיה נרשם בדעתם וזוכרים עד יום מותם· והוי זהיר ממובחר המאכל תן בפי אשתך כדי שתהיה כל דעתה עליך ותגדל בניך בחיבה ותדריכם לתורה למלא רצונך כי רצונך בבני תורה· בני הוי רגיל בותרנות אפילו בדבר מועט שיש לך· בני הוי זהיר אפבעת שיש עצבות בלבך לדבר עם כל אדם בפנים שוחקות· בני הוי זהיר כשאתה בסעודה של שמחה שלא להזכיר אפי' ד"ת שנזכר בהם דברי מיתה ואבילות וכדומה אלא אם כן אתה רואה באותה סעודה אנשים משחקים עם נשים ח"ו וכיוצא מדברים א"ז שאז תגלגל להביא דברים המכניעים את הלב כדי שיפרשו· בני

הוי

עס וועט קריג צווישן זייא · וואָרום אז ער וועט איר צו זאָגין צוא געבין אין אצייט ארום וועט זיא דער ווייל פריילך זיין אונ אז דו וועסט זיא מיט אזו איין אופן ניט פריילך מאכין ווען דען קענסטו זי פריילך מאכן ווייל מיטין זעסט האסטו דאך ניט · אונ אין דעם טאג אז דוא ביסט עפיס מרויח גיב איר פון דעם געלט דורך דעם וועט זיא דיר גלייבין אז דיא וועסט איהר עפיס מבטיח זיין אונ עס וועט זיין שלום ביא אייך אין שטוב ביז גאט וועט זיך מרחם זיין איבער אייך אלע · אונ זאָלסט צוא דיין הויז גיזינד ניט דער ציילין פון דיין דוחק ווייל זייא קענין דאך דיר ניט העלפין נאר זייא וועלין לעבין אין צער · זאג זייא בעט גאט פון מיינט וועגין אז ער זאל מיר געבין איך זאל אייך קענין מפרנס זיין אפילו איין עושר בדארף אויך אזוא זאגן · והוי אויב מען גיט דיר ווייניג עסין זאלסטו נאך ווייניגער עסין גלייך וויא דוא ביסט זאט כדי עס זאל גינוג זיין צו דיין הויז גזינד · אונ אויב דיין ווייב איז אלט זאלסטו גידיינקען דאס גישטאלט וואס זיא האט גיהאט אין איר יוגענט אונ דורך דעם וועט זיא ניט מבוזה זיין אין דייני אויגין אונ וועסט ניט געבין דיינע אויגין אין אנדערי אשה אונ בעטראכט דיינע זין אונ טעכטער וואס דוא האסט פון איר · אונ אפילו ווען דוא ביסט טרויעריג זאלסטו פארט ווייזן אפריילך פנים פאר דיין ווייב כדי עס זאל איר ניט דאכטען אז דוא האסט עפיס איין שנאה אויף איר אונ אז דוא וועסט איר אפילו דער ציילין די זאך וועט זיא ניט גלייבין · בני מיין זון זאלסט ניט נאך לאזין דיינע קינדר ביז זייא וועלין נעמן ווייבער אונ איביג זאלין זייא קענע זיין אונטר דיין אויפזיכט זאלסט זייא ניט לאזין בטל גיין פון לערנן אפילו איין רגע אונ לערין זייא שרייבן אונ זייא זאלין בקי זיין אין אלע דברים שבקדושה אונ לערין זייא אמלאכה אזו ווי אונזערע חכמים האבין גיזאגט אונ זאיי זייא מזהיר זייא זאלן לערנען תורה אונ זאל זייא גיוויינען אין זאכין פון פרומקייט אונ אז זייא וועלן גרויס ווערין וועט דם שוין ביא זייא ניט שווער זיין אונ זאלסט ניט קושין דיין ווייב אונ אויך ניט שפילין זיך מיט איר פר דייני קינדר האטשי זייא זענין נאך קליין אונ זאיי מגדל דיינע קינדער מיט ליבשאפט אונ זאיי זי מדריך צוא דער תורה זייא זאלין קענין לערנין · בני מיין זון זאיי גיוויינטליך אין דער מדה פון ותרנות אפילו מיט דעם ביסעל וואס דוא האסט · אונ אפילו ווען דוא האסט טרויעריקייט זאלסטו ריידן מיט אפריילך פנים · מיין זון אז דוא ביסט אויף אסעודה פון איין שמחה זאלסטו ניט רעד קיין פון שטארבן אונ פון טרויעריקייט כיידין דו זעסט אין דר סעודה אום ארנטליבקייט רעדנאלס

הוי זהיר מלהרבות דברים עם שכנותיך דכיון שמצויין אצלך בנקל יפתך השטן לחטוא בהן • בני הוי זהיר לעשות חסד עם כל אדם שבעולם בין ישראל בין נכרי· בני הוי זהיר מלהרג שום בריה שבעולם לבד המזיקים שהתירו רז"ל להורגם כבלב שוטה וכדומה · ואל תעקור שום עשב חנם שלא לצורך רפואה וכדומה כי לכל עשב יש מלאך ממונה עליו כארז"ל ותמצא אז מסירו ממכשלתו כי זמן נותן לו מן השמים על עשב זה עד עת שתצטרך לעוקרו לצורך האדם · בני הוי זהיר שלא לצחוק משוטה או מאדם שיש בו מום כי אינך יודע מה ילד יום • בני הוי זהיר להיות קצת עצב כשעובר שבת ומועד כדי שלא יראה שהוה עליך למשא • בני הוי זהיר כשאתה מוציא הוצאות לסעודת שבת ומועד הוציא אותם בעוד שאתה רעב שעל ידי כך תרבה בהוצאה · לפי שהרעב יראה לו שלא ישבע ומרבה לקנות • ובימי השבוע להפך אחר שאתה שבע צא לקנות • בני הוי זהיר כל הוצאה שאתה מוציא לדבר מצוה יהיה בשמחה רבה ותזכה לעושר ולחכמה · בני הוי זהיר אפילו בשעה שאתה הולך בשוק לחשוב בדברי תורה או בדברי מצוה לבקשה • בני הוי זהיר כשהראה אדם עצב אל העבור עליו אלא שאל ממנו סבת עצבותו ולפחות אם לא תוכל לתקן צערו עם מה שמדבר עמך מפיג צערו כדרז"ל ישיחנה לאחרים בני הוי זהיר שלא לצאת לשוק בלי פרוטה בכיסך רצוני לומר אם יש לך אל תניחם בבית כי פרוטה אחת מציל לנפשו ממות או ניצול עמה מיד רוצח או רואה עני מוטל למות ובאותה פרוטה קונה לו פת ומחייהו · בני הוי זהיר כשתבקר איזה קרוב או אהוב בחגים ובמועדים בקר גם לשכן שכנגדו ולעניים שבחצר • בני הוי זהיר לברך על הפירות בט"ו בשבט שמנהג ותיקן הוא • בני הוי זהיר לקרבן קרוביך העניים להשתתף עמהם בגילם ובאבלם ויהיו מראשי הקרואים בכל שמחה ותגיל שיש לך · בני הוי זהיר אם תנגן השם בקול ערב אל תהי משורר שירי עגבים או שירי התולים כ"א שירי שבח והלל לה' ותוכחת מוסר המכניעים לב האדם ליראתו ית' •

ויהיו

זאלסטו זעהן אז עס זאל ארין קומן אזעלכי רייד וואס מאכן אונטר טעניג דאס הארץ • בני מיין זון זאלסט ניט פיל ריידין מיט דיא ווייבער פון דיינע שכנים ווארום דער שטן קען דיך גרינג אן ריידן צו זינדיגן מיט זייא · בני מיין זון זאלסט טאן גוטץ מיט אלי מענטשין פון דער וועלט סאיי צו ישראל אונ סאיי צו איין אינו ישראל · מיין זון זאיי געווארינט פון צו הארגנין איין שום בשעפניש אין דר וועלט הוץ די וואס זענען מזיק וואס די חכמים ז"ל האבן זייא מתיר געווען צוא הארגנען גליך ווייא איין משוגענים הונט אונ נאך אזעלכי גלייכין · אונ זאלסט ניט ארויס רייסן אום זונסט קיין שום גרעזעל נאר סיידין פון ארפואה וועגין אדער אויף אנגדרע זאך וואס דוא בדארפסט • בני מיין זון זאלסט ניט שפעטין פון איין נאר אדער פון אמענטש וואס האט אמום ווארום דו ווייסט ניט וואס דיר קען נאך גיבארין ווערין · מיין זון אז שבת אונ יו"ט גיין אוועק זאלסטו זיין אביסל טרויעריג צו ווייזן אז דוא ביינגסט נאך שבת אונ נאך יו"ט אונ זייא זענען אויף דיר ניט ווייא אמשא • מיין זון אז דוא קויפסט איין לכבוד שבת זאלסטו עס דענטמאלט קויפין בשעת דו ביסט הונגעריג ווארום דורך דעם וועסטו פיל קויפין ווייל אז אמענטש איז הונגעריג דאכט אים ער וועט זייער פיל עסין • אונ דר וואכן זאלסטו גיין קויפין בשעת דו ביסט זאט • בני מיין זון אלי הוצאות וואס דוא גיבסט אוס פון וועגין ארבר מצוה זאל דאס זיין מיט גרויס שמחה וועסטו זוכה זיין צוא עשירות אונ חכמה · מיין זון זאלסט טראכטין אין דברי תורה אדר אין איין דבר מצוה אפילו בשעת דו גייסט אויף דעם מארק · מיין זון אז דוא זעהסט אמענטש טרויעריג זאלסטו אים פרעגן פאר וואס ער איז טרויעריג ווארום דער מיט וואס ער וועט דיר דער ציילין גייט אביסל אוועק זיין צער • וויא אונזרע חכמים האבן גיזאגט אז איינר האט אצער זאל ער דאס אויס ריידין פאר אנדרע • בני מיין זון זאלסט ניט ארוס גיין אויפן מארק אן אפרוטה ווארום אפילו איין פרוטה איז מציל פון טויט ער וועט זעהן איין אריממאן וועט ער אים קויפין ברויט אונ וועט אים מחיה זיין · מיין זון זאיי געווארינט אום יו"ט צוא גיין זעהן זיך מיט איין קרוב אדר מיט אליב האבר אויך צו אשכן אונ צוא דיא ארמע לייט וואס וואנן מיט דיר אין איין הויף · בני מיין זון זאיי געווארינט אברכה צו מאכן איבר פירות חמשה עשר בשבט ווארום דס איז אמנהג פון פרומע יודן · מיין זון זאלסט מקרב זיין דיינע ארמע קרובים אונ זייא צוא זייא אויף זייערי שמחות אונ אין זייערי טרויעריקייט אונ אלע שמחות וואס דו מאכסט זאלסטו זייא ריפין צום ערשטן • מיין זון אויב גאט ברוך הוא האט דיך מזכה גיוועזן מיט איין קול זאלסטו

והזו ביראה ולא בקלות ראש ולא בפני נשים כדי שלא יהיה ערבות קוקך לפח ומוקש ללכוד ביד יצרך · בני הוי זהיר שלא ימצא כתם על בגדיך ובכל עת יהיו בגדיך לבנים משום הבן . בני הוי זהיר לחצות היום חציו לתורה וחציו לגמילות חסדים · בני הוי זהיר בכל מקום שתכנס לקבוע ישיבתך בין העניים שנמצאו שם ובאמצעותיך יכבדו אותם כי באמצעיות המוכן מקבל הבלתי מוכן · ואם מקום סעודה הוא בסבתך יאכלו גם הם מטובחר המאכלים · בני הוי זהיר כשתכנס במקום סעודה אל תרבה ישיבתך שם ואין צריך לומר שלא תשתכר ואל תתעסק בדברי צחוק והתולים בני הוי זהיר בהיותך במושב אנשים בשומעך מדברים בדופי שום אדם קום ברח לך · בני הוי זהיר מטיולים ומשתאות שהם חבלים לגררך לגיהנם · בני אל תקנא לבך בהצלחת הרשעים ובמעלתם ובכבודם כי המה יאבדו ואתה תעמוד · בני הוי זהיר באשתך שלא תהיה יצאנית לבית המשתאות ואין צריך לומר בטיולי פרדסים ובחברת נשים המנבלות פיהם · ולא יהיה המניעה דרך מחלוקת כ"א בדברי פיוסים ודברי מוסר כדי שתזכה לבנים מהוגנים · ואל תמנענה מלהלוך לבית אביה ואמה או בבית קרובותיה· דמניעה זו שורש לקטטות ומריבות בביתו של אדם · ואם מהליכתה שם נמשך עצות רעות ורבוי השאלות · אזור נא כגבר חלציך למנוע הליכתה שם כי סופה לבא לידי גרושין · בני דע שכל קלון ובזיון המגיע לך יותר הם מקרוביך ומכיריך מאנשים מחוץ · בני הוי זהיר מלהתחבר עם כעסן ובעל מדות רעות לעשות שותפות עמו ושלא לשכון בשכנותו פן יהיו כל ימיך מכאובים ותהיה עבד לו וגם לא תשלוט בממונך · בני הוי זהיר שלא להפציר על שום דבר ושלא תכפול הדבור שני פעמים בדברך עם שום אדם · בני הוי זהיר מלדבר עם איש חכם בעיניו כי תשחית עמו דבריך הנעימים ותצא מלפניו מחורף ומגודף . הרחק ממנו כהתרחק אדם מן הנחש · בני אל תבקש גדולה ואל תחשוק כבוד פן תאבד הגדולה והכבוד שבידך · בני הוי זהיר מלעשות שותפות עם רמאי

ניט זינגן קיין אוים גילאססענע לידער גאר אזעלכע גיזאנג וואס איז אלויבונג צו גאט ב"ה אונ דם גיזאנג זאל זיין מיט יראת שמים אונ ניט מיט קלות ראש אונ אויך ניט פאר ווייבר כדי דיין זיס קול זאל דיר ניט זיין צו איין שטרויכלונג · בני מיין זון זאיי גיווארינט עס זאל ניט גיפונען ווערין קיין פלעק אויף דיינע קליידער אונ אלי צייט זאלין דיינע קליידר ווייס זיין · מיין זון זאלסט טיילין דעם טאג אהלבין טאג לערנען אונ אהלבין טאג טאן גמילות חסד · מיין זון אין אלע ערטער וואס דו וועסט אריין גיין זאלסטו קובע זיין דיין זיצונג צווישין די ארמע לייט וואס דארט זענן אונ דורך דיר וועט מען זייא אויך ערליך האלטין אונ געבין דיא בעסטע מאכלים · מיין זון אז דו גייסט אויף א סעודה זאלסטו דארט ניט פיל זיצין אונ כלל עיקן דוא זאלסט זיך ניט אן שיכרין אונ זאלסט ניט עוסק זיין אין שפעטרייא · בני מיין זון ווען דוא ביסט מיט מענטשין באננד אונ הערסט זייא שענדין איין מענטש זאלסטו אנטלויפין · מיין זון זייא גיווארינט פון שפאצירין אונ פון טרינקן שטארקי משקאות ווארום זייא זענן אזו וויא שטריק צו שלעפין דיך אין גיהנם · מיין זון זאיי ניט מקנא אין דעם וואס דיא רשעים בגליקין אונ אין זייער כבוד ווארום זייא וועלין פאר לארן ווערין אונ דוא וועסט בלייבן שטיין אויף אייביג · מיין זון זאלסט אפ האלטין דיין ווייב זיא זאל ניט גיין שפאצירן אין ווייין געטנר אונ צווישן ווייבער וואס ריידין ניבול פה · אבער דאס זאל ניט זיין מיט מחלוקת נאר מיט גוטע רייד דאס זיא זאל זוכה זיין צו גוטע קינדר · אונ זאלסט זיא ניט אפ האלטן צו גיין צו איר פאטר אונ מוטער אדער צו אירע קרובים ווארום דאס ברייננט קריג אין הויז אונ אוב פון דעם וואס זיא גייט אהין קומט ארויס בייזע עצות זאלסטו זיך שטארקין צוא פאר מיידין זיא פון צוא גיין אהין ווארום דער סוף וועט ניט גוט זיין · בני מיין זון ווייס אז פון קרובים אונ פון בקענטע קומט צו מיינסטין שאנד איידער פון פרעמדע · מיין זון זאלסט זיך ניט בהעפטן מיט איין כעסן אונ מיט אזעלכין וואס האט שלעכטע מדות קיין חברותא צוא מאכין מיט אים אונ ניט צוא וואנען ביא אים ווארום דוא וועסט מוזין אקנעכט זיין צוא אים אונ וועסט קיין שליטה האבין איבער דיין געלט · בני מיין זון זאלסט ניט ריידין מיט אמענטש וואס אים דאכט זיך ער איז אחכם ווארום וועסט פאר דארבין דיינע זיסע רייד אונ ער וועט דיך זידלען דער ווייטער זיך פון אים · מיין זון בגער ניט קיין גדולה אונ גלוסט ניט קיין כבוד ווארום וועסט נאך פאר לירין דיא גדולה אונ כבוד וואס דיא האסט פון פריער · בני מיין זון זאלסט ניט מאכן שותפות מיט איין רמאי ווארום דוא

בחושבך שעל ידו תרויח דע שלא תרויח כלום אלא ירויח ממונך לו ואתה תצא נקי מנכסיך · בני הוי זהיר לבקש חתנים לבנותיך ת"ח ובעלי מדות טובות ושאינן משתכרים · ואם לא תמצא קח ישרים ונאמנים בעלי מדות טובות ומן משפחות מיוחסות · ועל כל פנים עם הארץ לא תקח שנמצא אתה מוכר בתך לשפחה ביד אכזרי שאין לה פדיון לעולם וכל ימיה יגון ואנחה וקלון וחרפה ובושה וכלימה · בני הוי זהיר מלבד החיוב המוטל עליך לבקר חולים הזהר יותר לבקר חולים מיסורין קשים ורעים יען תראה בעיניך ותכניע את לבבך הערל · שאע"פ שהדברים הקשים והיסורין הרעים נשמעים אין פועל השמיעה כראיה אע"פ שתהיה שמיעה מפי מגידי אמת · מי לנו גדול ממשה רבינו ע"ה הלא תראה שהקב"ה אמר לו לך רד כי שחת עמך ולא היה הדבר ההוא בספק כלל אצלו אחר שנאמר לו מפי השם יתעלה עכ"ז הסכים להוריד הלוחות ולא הניחם בהר וכשקרב אל המחנה וראה העגל ומחולות חרה אפו ושבר את הלוחות · הרי שנתפעל מחוש העין יותר ממה שנתפעל מחוש השמיעה אע"פ שכבר היה יודע הדבר באמת בלי ספק כלל · וכן תראה וישמע יתרו את כל אשר עשה אלהים למשה וישראל עמו וגו' ושמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק עכ"ז לא נתפעל מן השמיעה כל כך עד שבא בעצמו אצל ישראל במדבר לראות בעיניו נסי מתן תורה והמן והבאר והעננים המסבבם · בני הוי זהיר שלא תוציא דבר מפיך אא"כ תבלע אותה שבעה פעמים ואח"כ עיין בה הרבה קודם שתוציאנה · בני אל תצטער מדוחק השעה פן יבא עליך איזה מקרה ממקריות דופי הזמן ותצטרך להתפלל לחזור למצב שהיית בראשונה · בני הוי זהיר למנוע רגליך מבית העשיר כשאין לך תועלת ממנו פן תהיה הכנסה זו לך לפוקה ולמכשול בעת חסרונך ובפרט בעת חוליך שכלם מסירים דעתם ממך להחזיק בידך באומרם פלוני העשיר כבר עיני השגחתו עליו להספיק צרכו ותמות בלא עתך · (ובבבא קמא פ"א) ארז"ל בתר מרי נכסי ציבי משוך וכו' ח שהכוונה לך אחריו משום דמשוך ציביה אבל כשאין נמשך דבר קום ברח לך ובמקום שתראהו הטה את הדרך · בני אל ימעט בעיניך אויב אחד אעפ"י שיהיו לך אלף אהובים לפי שהאויב האחד יכול להפך אלף אהובים לאויבים והאלף אינן יכולים להפך האויב האחד לאוהב · בני הזהר כשתכנס בבית חברך אל תאכל מביתו דבר בלי רשותו שמא דבר איסור הוא שעשו משום רפואה · וכן אזהרה

ח פי' לך אחר בעל נכסים וליבי מסוך ממנו · כלומר מייטב לך ג"כ · וליבי פירושי סמך כהא דתנן במסכת חולין דף קכ"ד כנוגע בזיב סיולא ממנו :

וועסט בוודאי ניט מרויח זיין אונ דיין געלט וועט באוי אים בלייבן · מיין זון זאלסט זוכין פאר דיינע טעכטער מאנן תלמידי חכמים אונ מיט גוטע מדות · אוב דוא וועסט ניט געפינן אזעלכי נעם ערליכע לייט וואס האבן גוטע מדות אונ פון מיוחסים על כל פנים קיין עם הארץ זאלסטו ניט נעמן ווארום עס איז גלייך וויא דוא פאר קופסט דיין טאכטער פאר איין דינסט אין איין אום דער בארמיגער האנט וואס דו וועסט זיא שון קיין מאל ניט קענין אום לייזין אונ אלי אירע טעג וועלין זיין טרויעריקייט אונ זיפצען אונ שאנד · בני מיין זון חוץ דער מצוה מבקר חולה זיין זאלסטו מבקר זיין קראנקי וואס האבן שווערי יסורים כדי דיין הארץ זאל אונטער טעניג זיין ווארום דם וואס דו הערסט פון דיא יסורים ווערקט ניט אזו אוף דיין הארץ וויא דוא זעהסט אליין דיא יסורים · מי ווער איז גרעסר פון משה רבינו ע"ה קענסטו זעהן אז גאט ב"ה האט אים געזאגט דיא ישראל האבן געמאכט איין עגל תאמער די זאך איז דאך ביא אים געווים געוועזן פון דעסט וועגין איז ביי אים דיא דעה געבליבן ער זאל אראפ גיין מיט דיא לוחות אונ אז ער האט געזעהן דאס עגל אונ דאס טאנצין האט ער צוא בראכן דיא לוחות ווארום וואס מען זעהט מיט די אויגן ווערקט עס מער ווי מען הערט · בני מיין זון זאלסט ניט ארום רעדין קיין ווארט פון דיין מויל ביז דוא זאלסט עס פריער זיבן מאל איין שלינגען אונ דער נאך זייא דיך ערשט גוט מיישב איידער זאלסט עס ארום ריידן · מיין זון זייא געווארינט פון צו גיין אין הויז פון איין עושר אז דוא האסט ניט פון אים ווארום דאס גיין צו אים וועט דיר שאדען טוען אין אצייט וואס וועט דיר שלעכט גיין וועלין אלי זאגין דער עושר האט השגחה אויף אים אונ דו וועסטו דער וויל שטארבן אן דיין צייט · מיין זון לאז ביא דיר ניט צו ווייניג זיין איין פיינט תאמער דוא האסט טויזנט פריינד ווארום איין פיינט קען פר קערן טויזנט פריינד צו פיינט אונ דיא טויזנט פריינד קענין ניט פאר קערין איין פיינט צוא אפריינד · מיין זון זייא געווארינט אז דוא גייסט אריין אין דיין חברים הויז זאלסטו דארט ניט עסן קיין

לבעל הבית שלא יניח בביתו דבר איסור במקום. שהיד שולטת בו פן יכנס חבירו בביתו ויאכל בבלי דעת · בני במקום שתנוח ממונך כדי שתתקשר נפשה של אשתך בנפשו של איש הלוקחה אחר מותך בחייך פזר אותו לצדקה כדי שתתקשר נפשך עם השכינה · בני הזהר הרבה בענין הצדקה בין כשיש בידך לעשות בין כשאין בידך תן כפי יכולתך ואם אין בידך כלום עשה בגופך · ואם חולה אתה בגופך במקום שאתה שם הוי מצטער בינך לבין עצמך מצרת העניים · ואם באים לפניך פיים אותם בדברים והחזק לבבם עם הקדוש ברוך הוא כי הוא בעל היכולת להשפיל ולהרים :

פרק יז יוכיח המבין וידריך המשכיל לבניו בדרכי השם מיד כשהם קטנים שמתחילים לדבר וירגילם לכל דבר שיאכלו שיאמרו אמן . וכשיגדלו יותר ירגילם בפסוק כגון תורה צוה לנו וכדומה · (כמו שכתב הרמב"ם ז"ל) · ומצאתי ספר נקרא אורך ימים קטן הכמות ורב האיכות וכל הספר ג' פרקים · הפרק הראשון מדבר בחינוך ומוסר הקטנים · הפרק הב' ידבר בענין הגאוה· הפרק השלישי ידבר במדת הענוה · וראיתי לכלול הג' פרקים בפרק א' רק בהפסק בין הפרקים לחבר את האהל להיות אחד בענין המוסר · וזה לשון הספר · ראיתי בדור הזה הרבה בנים הולכים אחר שרירות לבם בנים לא אמן בם נתגדלו בלי תרבות ובלי דרך ארץ · אמנם אין להאשים הבנים על כך כי הפשיעה היא מצד האב ואם שאינן חוששין לראות את הנולד ומונעים מוסר ומורא מן הקטנים וגם כשיגדלו אינן מקבלין עוד מוסר · לכן כדי להסיר את המכשול מדרך עמנו שמתי את לבי לסדר ספר קטן בענין חינוך ומוסר הנערים · ולא באתי כמזהיר רק כמזכיר הדברים איך יתנהגו · ובכלל זה אזכיר הנשים והזכרים שילכו מישרים · כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך · אב ואם חושבים שהם אוהבים את בניהם אהבה שאין למעלה ממנה ובאמת הם שונאים אותם

שום זאך אן רשות פון בעל הבית וארום טאמר איז דאס איין איסור זאך וואס מען האט עס גימאכט פון ארפואה וועגין · אונ אויך דער בעל הבית גיהער ניט צו לאזין אין זיין שטוב איין איסור זאך אוף אזו איין אורט וויא איטליכער קען עס נעמען ווארום טאמער וועט איינר ארין גיין אונ וועט עס עסין אן זיין וויסן · בני מיין זון אוף דעם אורט ווס דו זאלסט איבר לאזין דיין געלד נאך דיין טוט · גיב עס בעסער צדקה ביא דיין לעבין פון וועגין דיין נשמה זאל אן גקניפט ווערין אין דער שכינה · מיין זון גיב צדקה סאיי דוא האסט פיל געלד סאיי ווייניג גיב אלץ נאך דיין פאר מעג נאך אונ אוב דו האסט גאר ניט טוא צדקה אונ גמילות חסד מיט דיין גוף · אונ אוב דו ביסט קראנק זאלסטו זיך מצער זיין פון וועגין דיא ארמי לייט אונ אז זייא קומן פר דיר בעט זייא איבר מיט רייד אונ שטארק זייער הארץ צו גאט ברוך הוא ווס ער האט דיא מאכט נידריג צוא מאכען אונ דער היכן :

פרק יז יוכיח המבין ער זאל שטראפין דער פאר שטאנדיגער אונ דער קלוגער זאל מדריך זיין זייני קינדר פון זייער קליינערהייט אין די וועגן פון גאט וויא זייא הייבן אן צואריידין זאל ער זייא גיוויינען אז פאר אלמען וואס זייא וועלין עסין זאלין זייא זאגין אמן דער נאך אז זייא ווערין גרעסער זאל ער זייא גיוויינען מיט דעם פסוק תורה צוה לנו משה אונ נאך דעלכי גלייכן אזו וויא דער רמב"ם שרייבט אונ דער נאך זאל ער זייא גיוויינען צו מאכען אברכה איבער זייער עסין אונ טרינקין · אונ איך האב גזעהן אין אספר וואס הייסט (אורך ימים) ער שרייבט איך הב גזעהן פיל קינדער גייען נאך דעם ווילן פון זייער הארץ זייא ווערין גיוואקסין אן (תרבות) אונ אן (דרך ארץ) נאר באמת מען האט דיא קינדער דרויף ניט זייער שולדיג צו מאכן · נאר זייערי פאטר אונ מיטר ווענין דרוף שולדיג דאס זייא טראכטין ניט צו זעהן וואס דער פון קען ארויס קומן אונ פר מיידין שטראף אונ פארכט פון דיא קינדער קליינערהייט אונ אז זייא ווערין גרוס ווילן זייא שון ניט הערין · דרום כדי אפ צוא טון דאס אומגליק האב איך מיך גישטארקט צו מאכן איין קליין ספר אין דעם ענין פון שטראף פאר קליינע קינדר · אונ בין גיקומן דער מאנען וויא מען זאל זיך נוהג זיין מיט די קליינע קינדר אונ אין כלל וועל איך דר מאנען מאנין אונ ווייבר אז זייא זאלן גיין אין רעכט פארטיגן וועג צו ערליך האלטן פאטר אונ מוטר דאס זייא זאלין לאנג לעבין · אב פאטר אונ מוטר מיינען זייא האבין ליב זייערי קינדר אבר באמת האבן זייא פיינט די קינדער · ווי שלמה

אותם שנאה גדולה · ועל זה העיד שהמע"ה חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר · הקטן משעה שיש לו שכל להבין גערת אביו ואמו חייבים לגעור בו אם הוא עושה דבר שלא כהוגן · ועתה בזמן הזה לא די שאינן גוערים בו אלא הם שמחים ומתפארים על חכמת הילד שיודע להרע· ומלמדים אותו לקלל ולדבר דברים רעים וגם כן ממלאים תמיד כל רצון הקטן הן באכילה הן בשאר דברים · יש נותנין לילד ספר לשחוק בו והוא קורע הספר והוא עון פלילי לעשות שחוק באותיות הקודש · ויש זקנים שאינן נוהגים כבוד בספרים מניחים המחזור או התפלין במקום שהם יושבים וזהו זלזול גדול · הקטן יושב לאכול עם אביו ואמו ופושט ידו לאכול קודם המסובין ובזה מתגדל הנער בזדון לבו בלי מורא ובלי תרבות ובלי דרך ארץ · עד שיגיע לבן ח' שנים או ט' אז אביו ואמו רוצים לתקן את אשר עותו כבר ולא בא לידם כי הנער מבקש למודו ואם לא יתנו לו אז הוא בא לקלל אביו ואמו · ומי חייב בכל זה אלא אהבת אב ואם ורחמנות שלא לשם שמים · והנה מאהבה זו והרחמנות נתהפכו לשונאים ולאכזרים לפי שמנעו מורא ומוסר מן הקטן ועתה בגדלו הוא מטיל מורא עליהם ואין להם עוד רשות ליסר אותו · לפי שיפחדו עליו שלא יצא מן הכלל · ואם ישאל אדם למה אתם מונעים מוסר מן הקטן . אז משיבים המגפה מצויה ואנו מפחדים ליסר הקטן · והנה ראה והבן שקר התשובה הזאת · התורה אמרה כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך · ואב ואם מונעים המורא מן הקטן וזו סבה שלא יקבל מצות כבוד אב ואם · ולא זו בלבד אלא שגורמים להם שיבאו לידי חיוב מיתה כי המקלל והמכה אביו ואמו מות יומת · ואיך יעלה על הדעת שיענש הקטן שידריכו אותו ללכת בדרכי התורה ח"ו ולחשוב מחשבת און על משפטי השי"ת · ועוד ראה שטות וסכלות התשובה הזאת · הילדים האמונים עלי תולע ואשר לא נסו

כף

המלך ע"ה האט גיזאגט דער וואס פאר מייד זיין רוט דער האט פיינט זיין זון אבר דער וואס האט אים ליב דער שטראפט אים אלע טאג דען אקינד ווייא ער קריגט נאר שכל צו פאר שטיין איין גישרייא זענן זיינע פאטר אונ מוטר מחויב אן צו שרייען אויף אים אז ער טוט אאום רעכטי זאך · ועתה אבר אין היינטיגר צייט ניט גנוג ווס זיי שרייען ניט אן אויף אים נאר זייא פרייען אונ בארימן זיך נאך אויף דער חכמה פון דעם קינד וואס ער ווייסט צו טאן שלעכטץ אונ זייא לערנען אים צו שעלטן אונ צו ריידן שלעכטי רייד אונ אוך טוען זייא גאר זיין ווילן סאיי אין עסין סאיי אין אנדרי זאכן · יש אטייל געבין איין קינד איין ספר ער זאל זיך שפילן מיט אים אונ ער צוא רייסט דעם ספר · אונ דאס איז אגרוסע זינד · אונ עס איז דא אלטי לייט וואס זייא לייגען דעם מחזור אדר תפילין אויף דעם אורט ווי זיי זיצין אונ דס איז אגרוס זלזול · דס קינד זעצט זיך עסין מיט פאטר אונ מוטר אונ שטרעקט אוס זיין האנט פריער צו עסין פון אלע דורך דעם ווערט דאס קינד דר וואקסן אן (תרבות) אן (דרך ארץ) ביז ער ווערט אלט אכט ניין יאר דענמאלט וויל שון זיין פאטר אונ מוטער פאר רעכטין דאס וואס זייא האבין פריער פאר קרימט אבר זייא קענין שון ניט פאר רעכטן ווייל דאס קינד וויל שון ווייא ער איז גיוואוקסט גיווארן אונ אז מען וועט אים דאס ניט געבן וועט ער שעלטין פאטר אונ מוטר · ומי דאס איז נאר שולדיג זייער ליבשאפט אונ רחמנות וואס איז ניט (לשם שמים) אונ פון די דאזיגי ליבשאפט אונ דר בארימקייט ווערט פר קערט צו אומדערבארימקייט ווייל זייא האבין פריער פאר מיטן דיא פארכט אונ דיא שטראף פון אים אונ היינט אז ער ווערט גרוס ווארפט דאס קינד פארכט אויף זייא · זייא האבין אים שון מורא צו שטראפן ער זאל זיך ניט ח"ו כופר זיין · ואם אונ אז איינער פרעגט זייא ווארום פר מייד איר שטראף פון דעם קינד ענטפערן זייא עס איז שכיח איין מגפה ר"ל האבין מיר דרום מורא אים צו שטראפין כדי ער זאל זיך ניט פאר עסין · אבר דער ענטפר איז פאלש ווארום דיא תורה זאגט האלט ערליך דיין פאטר אונ מוטר כדי דו זאלסט לאנג לעבין אונ זייא פר מיידן דיא פארכט פון דעם קינד אונ דורך דעם וועט ער דאך אויף זיך ניט מקבל זיין די מצוה פון ערליך צוא האלטין פאטער אונ מוטר אונ זענן נאך גורם אז ער זאל חייב מיתה ווערין ווארום דר וואס שעלט פאטר אונ מוטר איז חייב מיתה אונ ווייא קען דאס אויף גיין אופין שכל אז דאס קינד זאל גישטראפט ווערין אז זייא וועלין אים מדריך זיין אין דיא וועגין פון דער תורה ח"ו צוא טראכטין אום רעכט אויף די משפטים פון גאט ב"ה · עוד אוך זעה דאס נארישקייט פון דעם ענטפר דען די קינדער וואס מען טוט זייא זייער ווילין דיא

כף רגלם הצג על הארץ ותמיד ממלאים כל רצונם מהם מתים ממגפה או משאר מיני חולאים א"ב אין המוסר גורם המיתה רק החטא ממית. ואדרבא בזכות המוסר הטוב ינצל מן המיתה · יש אומרים שטבע הרע הוא שולט ואינו מועיל המוסר גם זה הבל ושקר וע"ז אמר שהמע"ה אולת קשורה בלב נער שבט מוסר ירחיקנה ממנו · ר"ל אע"פ שהטבע הרע הוא קשור בלב הנער עכ"ז במעט מעט שבט מוסר ירחיק ממנו האולת · ואמר עוד חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו · וכן בהרבה מקומות הוא מזהיר על מוסר הבנים אם כן ההרגל הוא שולט ולא הטבע · ואם אינו מורגל במורא ומוסר בקטנותו גם לאחר שיגדל לא יחלוק מורא וכבוד לאביו שבשמים ולא לאביו ולאמו ואיך יזכה לאורך ימים · אמנם המורא והמוסר הזה צריך ישוב הדעת ולא חרון אף וכעס · ארז"ל אל יטיל אדם אימה יתירה על בני ביתו · ודע שכל מקום שאתה מוצא כעס ורוגז שם המזיקים מוכנים להזיק הש"י יצילנו · ובפרט בזמן המגפה שאז מצויין הרבה מזיקים והמכה הבאה בכעס מכת המגפה מתדבקת על המכה ההיא. ועיני ראו ולא זר · ולכן יהיה כל אדם מושל ברוחו ויהיה נזהר מאוד מן הכעס · ואם צריך להטיל מורא על בני ביתו יעשה תנועות כמי שכועס אבל תהא דעתו מיושבת עליו · ויהיה נזהר מאד שלא יקלל אשתו ובני ביתו. וכן אסור לאדם להכות אשתו כי די לאשה שהיא סובלת צער הריון ולידה וצער גידול בנים ועליה מוטל כל צרכי הבית ואין ראוי לצער אותה על מה שיש לה בכבר · ואם היא עושה דבר שאינו ישר בעיני בעלה יתקן הדבר בדברים רכים המושכים את הלב ולא יכה ולא יקלל אותה · חייב כל אדם לכבד אשתו יותר מגופו כי אין בית אלא אשה · הנשים מקללין בני הבית במגפה ושאר קללות · צריך להזהיר אשתו ובני ביתו שלא תעלה קללה על פיהם לפי שהשטן הוא מקטרג ועל הזכרת עון תחול הקללה השם ית' יצילנו. רבים נוהגים ללמד הקטן לקלל והוא שטות ראוי ללמדו דברים טובים וברכות ומי יתן ויועילו הברכות ·

שטארבין דווקא אין דער מגפה אודר פון אנדרי קרענקין ר"ל איז גדרונגען אז דיא גוטע שטראף רייד איז ניט גורם דאס שטארבן נאר די זינד איז עס גורם אונ אדרבא אין דעם זכות פון די גוטע שטראף ווערט ער ניצול פון דעם טוט · יש אטייל ענטפרין אז ער ווערט גיבארן מיט אשלעכטע טבע העלפט אים שוין קיין שטראף ניט · דאס איז אוך הבל אונ פאלש אונ אוף דעם האט שלמה המלך ע"ה גיזאגט (אולת קשורה בלב נער) ווען דאס נארישקייט איז אן גקניפט אין דעם הארץ פון אקינד דאס הייסט זיין שלעכטי טבע איז אן גקניפט אין דעם הארץ פון דעסט וועגין (שבט מוסר ירחיקנה ממנו) מיט ארוט פון מוסר וואס ער שטראפט אים ביסלעך וויים קען ער עס פון אים דער ווייטרן · אונ אוף פיל ערטר איז ער מזהיר צו שטראפין דיא קינדר דען דאס ווענט זיך ניט אין דער טבע נאר אין דעם רגילות אונ אוב ער איז ניט גיוואנט קליינרהייט אין פארכט אונ מוסר דער נאך אז ער ווערט גרוס וועט ער קיין כבוד ניט אפ געבין צו הש"י אונ אוך ניט צוא פאטר אונ מוטר אונ וויא קען ער זוכה זיין צו לאנג לעבין · נאר די פארכט אונ שטראף מוז דער פאטר טון מיט ישוב הדעת אונ ניט מיט כעס אזו וויא אונזרי חכמים האבן גזאגט אמענטש זאל ניט ווארפין איין איבריגע פורכט אין זיין הויז · ודע ווייס אז אויף דעם אורט וויא עס איז דא כעס דארט זענין אן גיברייט מזיקים מזיק צו זיין · גאט זאל אונז היטין פון זייא · אונ בפרט אין דער צייט אז עס איז שכיח אמגפה ר"ל דענמאלט איז דא פיל מזיקים אונ דאס שלאגין וואס קומט מחמת כעס בהעפט זיך מכת מגפה צו דעם שלאגין אונ דאס האבין מיינע אוגין גזעהן · דרום זאל איטליכר מענטש גיוועלטיגן אין זיין כעס אונ אוב ער דארף ווארפין איין פורכט איבער זיין הוזגיזינד זאל ער מאכין אזעלכי תנועות גליך וויא ער איז אין כעס אבר זיין דיעה זאל מיושב זיין · אונ זאל זייער גווארינט זיין ניט צו שעלטן זיין ווייב אונ קינדער אונ אזוא אוך טאר אמענטש ניט שלאגין זיין ווייב וארום גנוג איז צו דר אשה וואס זיא לייד צער פון גידול בנים אונ אוף איר איז גיווארפין גאר דם בדערפניש פון דער שטוב אונ אוב זיא טוט אזאך וואס אים גפעלט ניט זאל ער עס פארעכטין מיט וויכי רייד אונ זאל זיא ניט שעלטין · ער מוז אן זאגין זיין ווייב אונ זיין הוזגיזינד אז קיין קללות זאלן ניט ארוס גיין פון זייער מול וויל דער שטן איז מקטרג דרויף אונ דער מאנט זייערי זינד אונ אויף דעם דר מאנונג פון זינד קען חלילה רוען דיא קללה · גאט זאל אונז מציל זיין דער פון · מען גיהער לערנין קינדר גוטע רייד אונ לייטין ברכות געבן · אבער שלעכטי רייד אונ קללוה בדארף מען אים ניט

דברים רעים וקללות אינן צריכים לימוד כי יצר לב האדם רע מנעוריו · עוד יש מנהג רע בעת
שמוליכים הקטן לבית המדרש שמצוים למלמד בפני הקטן שלא יכו אותו והקטן שומע שאין
לרבו להכותו אז הוא מוסיף זדון · אמנם המלמד אינו יוצא ידי חובתו אם אינו מטיל מורא על
הנערים להדריכם בדרך הישר · וכארז"ל לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה · ראוי היא
לחקור המלמד אם הנער שומע בקול אביו ואמו ואם נזהר בנט"י וברכת המוציא ובה"מ ואם
הוא מרוצה במה שישימו לפניו לאכול · ויצוה לו שילך לבהכ"נ להתפלל ולענות אמן ושלא ידבר
בבהכ"נ בשעת התפלה · וכיוצא בזה ידקדק על הנערים לחנכם במצות ולהנהיגם בתרבות
ובד"א · ומצד היתר זה מותר למלמד לקבל שכר מהנערים ולא שכר הלמוד · כל הנ"ל הוא קל
עשות אבל אם אב ואם מכסים פשע הנער וזדונו הנזק הוא שלהם וסוף שיקבלו חרטה · בקיצור
עצה היעוצה שירגילו אב ואם את הקטן במורא ובמוסר הטוב וישימו לו לאכול על שלחן קטן
לבדו ובזה יתגדל בתרבות וד"א וגם אחר שיזקין ינהוג אימה וכבוד לאביו שבשמים וג"כ באביו
ואמו · ובזה יזכה לאורך ימים וימצא חן בעיני אלהים ואדם והכל יאמרו ברוך שזה ילד ברוך
שזה גדל : אחר שכתבתי ענין חנוך הנערים ובלי ספק מי שממלא רצון הקטן סופו יעלה
למדת הגאוה · ע"כ אזכיר הנזק המגיע לאדם ממדת הגאוה · ודע כי הגאוה היא פתח והתחלה
לכל המדות הרעות · בעל גאוה אינו עושה שום מצוה לש"ש רק כוונתו דיהורא ותמיד הוא
חס על כבודו ולא על כבוד הבורא וכ"ש אינו חס על כבוד שום בריה והוא מתכבד בקלון
חבירו ומוציא דבה על כל אדם ומדבר בגאוה ומסתיר פניו מהביט אל עני ונכה רוח · כי
נראה לו שהעני מסריח וכן הוא מלביש את עצמו בגאוה ואם אין לו רואה לגזול ולגנוב · בעל
גאוה רודף תמיד אחר השררה ורוצה שתהיה ידו על העליונה ומתוך זה הוא בא לידי שנאה
ומריבה · צא ולמד מקרח בעבור שנתגאה בעשרו רדף אחר השררה וירד חיים שאולה הוא
וכל אשר עמו · וראה כמה קשה כח הגאוה והמחלוקת שאפילו יונקי שדים שלא חטאו נאבדו
עמו · אמר החכם הזורע גאוה וקטטה יקצור דאגה וחרטה . ואמר אם תקום תדאג ואם תסלח
תשמח

לערנן דאס וועט ער ממילא קענין · עס איז א שלעכטער מנהג וואס פאטר אונ מוטער זאגן צום מלמד
דעם קינד אין דיא אויגן ער זאל אים ניט שלאגין אונ דאס קינד הערט אז דער מלמד האט קיין
רשות ניט צו שלאגן לערינט ער זיך ניט · אמנם ווארליך דער מלמד איז ניט יוצא אז ער ווארפט ניט
קיין פארכט אויף דיא קינדער זייא מדריך צו זיין אין גוטן וועג דרום גיהער דער מלמד נאך צו זוכן
אויב דם קינד הערט זיין פאטר אונ מוטר אונ אויב ער וואשט זיך אונ מאכט המוציא אונ בענטשט ·
אונ אויב ער איז צו פרידען מיטן עסין אונ זאל אים גיוויינען צוא גיין אין שול דאוונען אונ אמן
ענטפרין אונ זאל ניט ריידין אין שול אונ זאל מדקדק זיין אויף דיא קינדער זייא גיוויינן אין מצות אונ
דרך ארץ אונ פאר דעם מעג דער מלמד נעמין גיצאלט ניט פאר דעם לערנין · אונ פאטער אונ
מוטר וואס בדעקן דיא זינד פון דעם קינד וועלין חרטה האבין · בקיצור דיא בעסטע עצה איז אז
דיא פאטער אונ מוטר זאלין גיוויינין דאס קינד מיט מורא אונ מוסר אונ מיט דרך ארץ · אונ אז
ער וועט עלטר ווערין וועט ער זיך נוהג זיין מיט פארכט אונ מיט כבוד צו השי"ת אונ צו פאטר אונ
מוטר אונ דורך דעם וועט ער לאנג לעבין אונ וועט גיפינען חן ביא גאט אונ לייט אונ אלע וועלן
זאגין גיבענטש זאל זיין דער וואס האט אזעלכם אויף גיצויגין · אונ דער וואס גיט נאך דעם קינד
וועט דאס קינד קריגען גאוה · דרום וועל איך שרייבין דעם שאדין פון גאוה · ודע זאלסט וויסין אז
גאוה איז איין אן הייב צו אלע שלעכטע מדות · איין בעל גאוה טוט ניט קיין מצוה פון גאטס וועגין
נאר פון גאוה וועגין אונ האט תמיד חס אויף זיין כבוד אונ ניט אויף דעם כבוד פון דעם בשעפר
אונ פשיטא אויף דעם כבוד פון לייט אונ ער ווערט גיערליכט מיט דעם שאנד פון זיין חבר אונ
זאגט רכילות אויף אלע מענטשין אונ רעט מיט גאוה אונ פאר דרייט זיין פנים פון איין ארימאן אונ
אויך גייט ער גיקליידעט מיט גאוה אונ אז ער האט ניט זעהט ער צו גנבנען אונ גזלנען · א בעל
גאוה זוכט תמיד נאך הערשאפט אונ קומט צו פיינט שאפט אונ קריג · צא לערין עס פון קרח ווייא
ער הט זיך בעל גאוה גיהאלטן האט ער גיזוכט הערשאפט אונ צום סוף איז ער אריין לעבעדיגרהייד
אין גיהנם אונ זעה וואס פאר א שלעכטיקייט דיא גאוה אונ מחלוקת איז דען אפילו זייגענדיגי
קינדר וואס האבין דאך בוודאי ניט גיזינדיגט זענן אויך פאר לארין גיווארין מיט אים דער חכם

תשמח׳ הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו. בעל גאוה לעולם אינו מודה על האמת. ולא די זה אלא שג״כ מבקש לאמת השקר שלו ועובר על לא תשא. הראב״ע ז״ל האריך מאד בענין השבועה וכתב שלאו זה הוא קשה מכל הלאוין שבעשרת הדברות. כי הרוצח או הגונב או הנואף למלאת תאותו הוא עושה עבירה בסתר ואינו יכול לעבור בכל עת שירצה כי יפחד על נפשו. וזה עובר על לא תשא לאו קשה שכתוב בו כי לא ינקה בלי שום הנאה שיגיע לו מזה. והוא מחלל שם שמים בפרהסיא בכל עת ובכל רגע. ואפילו לפני דבור קל הוא מקדים השבועה אין פחד אלהים לנגד עיניו. ואם לא היה בישראל רק עון זה מספיק להאריך הגלות. ואפי׳ השפל מכל אדם יחרד על הרגל הרע הזה. וכל הרגיל בעבירה זאת ראוי וטוב היה לו לקבל עליו לתת פרוטה אחת לתלמוד תורה בכל פעם שמוציא שם שמים לבטלה. והשומע שם שמים מחבירו לבטלה והשומע שבועה מחבירו ראוי להזכירו שיתן הפרוטה לתלמוד תורה. ובדרך זה מעט מעט כל אחד ירחיק עצמו מהרגל הרע הזה ומן העונש הגדול. והעושה גם המעשה תבא עליהם ברכת טוב. הנשים רגילים לישבע בחיי בעליהן ובניהם אפילו על דבר הבל גם זה מנהג רע הוא מאד כי א״א שלא ישבעו לפעמים לשקר. לכן כל אשה האוהבת בעלה ובניה תסלק עצמה מן הרגל הרע הזה. הנשים יש להן גאוה ואינן יודעות העונש והנזק הבא מגאוה זו. לכן ראיתי להודיע להן במה יכשלו כדי שירחיקו עצמן מן העון. יש אשה בביתה היא לובשת בגדי שפחה ויוצאת בחוץ בבגדי תפארת כדי להראות לכל את יפיה. ולא נכון לעשות כן. אשה צנועה אשר יראת אלהים בלבה ראוי שתתקשט עצמה בביתה כדי שלא יתן בעלה דעתו באשה אחרת. אשה שהיא יוצאת בחוץ מקושטת היא חוטאה ומחטיאה אחרים. כי אפשר שיפגענה בור עם הארץ ויעבור על לא תחמוד אשת רעך. ולא זו בלבד אלא בעת שיתחבר הבור עם אשתו יתן דעתו ביופי האשה שראה ביום והבנים במחשבה זו נקראים בני תמורה. ואלו הבנים אי אפשר שיהיו טובים לפי שבאים במחשבת עון. והנה האשה היוצאת מקושטת גורמת מכשול עון ותקלה לאיש ההוא. והנזק הבא מגאוה זו שאנחנו בגלות בעונותינו והקמים נגדנו

האט גיזאגט דער וואס זייעט גאוה אונ קריגט דער שניט זארג אונ חרטה דער וואס יאגט נאך כבוד אנטלויפט דער כבוד פון אים. איין בעל גאוה איז קיין מאל ניט מודה אויף דעם אמת אונ וויל זיין פאלשקייט מאכין פאר אמת אונ שווערט דרויף אונ איז עובר אויף דעם לאו (לא תשא). הראב״ע אונ דער אבן עזרא שרייבט אז דער לאו איז ערגר פון אלע לאוין וואס עס שטייט אין דיא עשרת הדברות ווארום דער וואס הרגת אדר גנבת דער טוט דיא עבירה אז קיינער זאל ניט זעהן אונ קען עס ניט עובר זיין אין אלע צייט וואס ער וויל. ווארום ער האט מורא פר לייט. אבר דער וואס איז עובר אויף דעם לאו שטייט דער ביא (לא ינקה) גאט וועט ניט ריין לאזין דעם וואס שווערט פאלש אונ ער האט דאך דער פון קיין שום הנאה ניט אונ איז מחלל גאטס נאמן אונ הט גאר קיין פארכט ניט פאר גאט אונ דיא עבירה אליין איז גנוג צוא דער לייגנערין דעם גלות ח״ו. וכל דער וואס איז גיוואנט אין דער עבירה גיהער אויף זיך צו נעמין אז אלע מאל וואס ער וועט שווערין אום זונסט זאל עס געבין קנס אויף תלמוד תורה אונ אויך דער וואס הערט אז זיין חבר דער מאנט אום זונסט גאטס נאמן אדער אשבועה גיהער ער אים צו דר מאנן אז ער זאל געבין קנס אויף תלמוד תורה אונ מיט דעם דרך וועט ער זיך ביסלעך וויים אפ גיוויינען פון דעם שלעכטין רגילות אונ וועט ניצול ווערין פון גרויסין עונש. הנשים דיא ווייבער זענין גיוואנט צוא שווערין אין לעבין פון איר מאן אונ אירע קינדער אפילו אויף איין נארישע זאך איז דאס אויך זייער אשלעכטר מנהג ווארום עס איז ניט גימאלט אז זייא זאלין ניט שווערין אמאל פאלש דרום איטליכע אשה וואס הט ליב איר מאן אונ אירע קינדער זאל זיא זיך אפ גיוויינען פון דעם שלעכטין רגילות. אונ וויל דיא ווייבר האבין גרויס גאוה אונ ווייסין ניט דעם שאדין וואס קומט פון גאוה וועל איך זייא מודיע זיין כדי זייא זאלין זיך דער וויטרין פון זינד. יש עס איז דא איין אשה וואס אין איר היים גייט זיא אן גיקלייד וויא אדינסט אונ אויפין מארק גייט זיא רייך געצירטע קליידער. אונ עס איז ניט רעכט אזו צו טאן. נאר איין אשה צנועה גיהער זיך צו צירין פאר איר מאן אבער ניט ווען זיא גייט אויף דער גאס ווארום עס איז גימאלט איינר וועט זיא בגעגינען אונ וועט עובר זיין אויף (לא תחמוד אשת רעך) זאלסט ניט גלוסטן דאס ווייב פון דיין חבר. אונ בשעת ער וועט זיך

רואים תכשיטי אשה מכסף וזהב ומבקשים עלינו עלילות שקר · הש״י יצילנו מידם ומכל רע אמן · שום תועלת אינו יוצא מהגאוה · ועתה בזמן הזה אפי׳ שא״ין יד בעלה משגת היא רוצה להראות גאותה · ואינה חוששת אם יבא בעלה לידי סכנה בגזילה או בגניבה · אמנם האיש שיש לו שכל ראוי לו לראות את הנולד · גם ישים לבו על כל העבר כי כמה גזירות רעות וקשות ושמדות עברו עלינו בעבור הגאוה כמו שנזכר בספר שבט יהודה · יש אשה יושבת בפתח ביתה להניק את הילד והעובר דרך שם רואה אותה מגולה· ויש אשה שמגלה שער ראשה·אין אלו דרכי צניעות·כל בת שכל תשים אל לבה איך היא צריכה רחמים בעת לדתה הש״י ירחם · ע״כ כל בת ישראל תבחר ללכת בדרך הישר בעיני אלהים ואדם כדי שתזכה לאורך ימים ותזכה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות · בעל גאוה בועט ביסורין ואינו שם לבו להתפלל ולשוב אל השם · זה המוכה בסנורים איך לא ישים אל לבו לשוב להתפלל אל השם בעת צרתו והוא יודע שהועילה התפלה לחזקיה המלך לאחר שנגזרה עליו המיתה וע״י תפלתו ועל הדמעות שהוריד הוסיף לו הש״י ט״ו שנים · רבים מישראל אינם חוששין להתפלל עם הצבור כל ימי השבוע ובשבת הם באים רגע אחד · וגם ברגע ההוא אינם מכוונים לשמוע תפלת החזן ולא על עניית אמן · אבל הם פונים לדבר זה עם זה דברים בטלים · ובאמת כל המדבר בשעת התפלה גדול עונו מנשוא ולמה לא יקח ק״ו בעצמו אם הוא בא לדבר עם הדיוט הוא מכוון לשמוע את דברי חבירו כדי להשיב לו על דבריו ולפני הקב״ה אשר בידו נפש כל חי הוא פונה עורף לדבר עם חבירו יש לך עון גדול מזה · לכן ראוי ונכון לעמוד בכל בהכ״נ איש אחד להזהיר את העם ולגעור במי שמדבר בשעת התפלה · כל מי שאינו מכוון להתפלל אינו מאמין בהשגחה ולא בשכר ועונש · בעל גאוה הוא מכפוי טובה ואינו נותן הודאה למקום שנא׳ ורם לבבך ושכחת את ה׳ אלהיך וגו׳ · הכלל העולה כל מי שיש לו גאוה הקדוש ב״ה והבריות אפילו בני ביתו שונאים אותו לפי שהוא אכזרי וכעסן · אמר החכם מן התימה איך יתגאה האדם והוא עובר תמיד על

גשר

בהעפטין צוא זיין ווייב וועט ער טראכטין פון דער אשה וואס ער האט גיזעהן ביא טאג · אונ דיא קינדער קענין גאר ניט גוט זיין ווייל זייא זענן גיקומן פון איין מחשבה פון זינד ממילא דיא אשה האט גורם גיוועזן דיא תקלה צו דעם מענטש · שום קיין נוצין קומט ניט פון גאוה דען זיא וויל ווייזין איר גאוה הארט עס זיא גאר ניט וואס איר מאן האט ניט · אבער דעם מענטש וואס הט שכל גיהער צוא זעהן וואס פון דער גאוה קען ארוס קומן אונ וויא פיל גזירות עס זענין שוין גיקומן איבר דער גאוה וויא עס שטייט אין שבט יהודה · יש עס איז דא אזעלכע ווייבער וואס זעצין זיך אויף דער טיר פון דער שטוב זייגען דאס קינד אונ ניט בצניעות · אויך איז דא אזעלכע וואס גייען אויף גידעקט די האר אבר דאס אלץ איז ניט דרך צניעות · איטליכע אשה גיהער צוא גידיינקן וויא זיא בדארף דער בארימקייט פון גאט אין דער צייט אז זיא זאל גיווינן דאס קינד גאט ב״ה זאל זיך דער בארימען אויף אלע יודישע טעכטער · איין בעל גאוה איז אום צו פרידן מיט יסורים אונ טוט ניט זיין הארץ צוא בעטין גאט אונ תשובה צו טאן ער זאל אים מציל זיין פון די יסורים אונ ער ווייסט דאך אז חזקיהו המלך איז קראנק גיווארן איז אויף אים נגזר גיווארין ער זאל שטארבין אונ ער האט תפלה גיטאן פאר גאט ב״ה האט ער אים גימערט פופצן יאר · רבים פיל לייט זארגן ניט צוא דאבנען מיט צבור אגאנצע וואך אונ אים שבת קומן זייא אין שול אריין אויף איין רגע דאבנען אונ אויך אין דער רגע זענן זייא ניט מכוין צו הערין דיא תפלה פון חזן אונ אויך ניט צוא ענטפרין אמן אונ זייא ריידין דברים בטלים איז אגרויסע עבירה · ער זאל זיך אפ לערנן איין קל וחומר ווען ער טוט ריידין מיט אמענטש איז ער מכוין צו הערין דיא רייד אונ פאר גאט ב״ה חס אין זיין האנט איז דאס לעבין פון אלע בשעפינש קערט ער זיך אוועק מיטין אקן אונ רעט בעסער מיט זיין חבר איז דען דא אגרעסרע עבירה דער פון · דרום איז רעכט אין איטלכם קהל צוא שטעלין איין מענטש ער זאל מזהיר זיין אונ אן שרייען דעם ווס ער רעט בשעת דאבנן · כל איטליכר וואס איז ניט מכוין רעכט צו דאבנען דער גלייבט ניט אז גאט ב״ה איז איין משגיח אונ גלייבט ניט אין שכר אונ אין עונש · הכלל דער כלל איז איטליכר מענטש וואס האט גאוה האבין אים פיינט גאט אונ לייט אונ אפילו זיין הויז גיזינד האבין אים פיינט · דער חכם האט גיזאגט עס איז זיך צוא פאר ווינדערין וויא זאל דר מענטש זיך בעל גאוה האלטין אונ ער גייט תמיד אויף איין צו בראכנעם

גשר רעוע ושבור ואין ראוי שישען ויבטח עליו לב אדם כי אינו יודע בשכבו ובקומו מה ילד יום · ולא יועילו להציל אותו לא גאות החכמה ולא העושר ולא הגבורה · הגאוה היא חולי קשה וכבד מביאה את האדם לאבוד עה"ז ועה"ב · לכן כל בעל שכל יבקש לו רפואה לחולי זה קודם שיגבר עליו החולי וקודם שתקפוץ עליו הזקנה · כי יבחר במדה הענוה כי אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד · מדת הענוה היא סולם לעלות בה לכל המדות הטובות והיא ראש והתחלה לכל מצות התורה ראשית דבר יראת ה' · יסוד הענוה היא אדם המכניע ומשפיל עצמו לפני הבורא ית' בימי בחרותו בעודו בכחו והוא שמח בחלקו ואם הוא עשיר נותן שבח והודאה לאל הנותן לו כח לעשות חיל · ומכיר החסד והטובות שעושה עמו הקב"ה בכל עת ובכל שעה · אם עושה מצות הרבה הם מעטים בעיניו ואינו מחזיק טובה לעצמו · ואם משבחין אותו על מעשיו הטובים הוא מצטער על זה לפי שיודע ומכיר שאין מספיק לו כל המצוה שיעשה בערך על אחת מאלף הטובות שהקב"ה עושה עמו בכל יום · בעל ענוה אינו רודף אחר הכבוד ולא אחר הנאת הגוף ולא באכילה ולא בשתיה ולא בשאר כל צרכי הגוף רק תמיד הוא מכוין לעבודת הבורא ית' · אוכל ושותה כדי שיהיה לו כח לעבוד את ה' · נושא אשה לקיים מצות השם · ומלביש עצמו לכבוד השם וכל מעשיו הם לשם שמים · יש אדם בוחר במדת ענוה ומלביש עצמו בלויי סחבות ופורש עצמו מכל הנאות העולם מסגף עצמו בתעניות יותר ממה שיש לו כח לסבול · על אדם הזה אמר שהמע"ה ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו · התורה אמרה וחי בהם ולא שימות בהם · יש אדם מראה עצמו כעניו וחסיד ושבע תועבות בלבו וסופו תגלה רעתו לכל ויהיה ללעג וקלס וחרפתו לא תמחה בעה"ז ובעה"ב · בששה אותות ניכרת הענוה האמתית · האות הראשון מי שמביישין אותו ויש בידו לנקום והוא מוחל על עלבונו זה אות נאמן שהוא עניו · האות השני מי שבא לו נזק או צער וצרה והוא מקבל עליו מאהבה גם זה עד נאמן על הענוה · האות הג' הוא מי שמשבחין אותו על מעשיו הטובים והוא מצטער על זה ואומר כל מה שעושה הוא כטפה מן הים כנגד מה שאני חייב לעשות · ואם אין בו מה שמשבחים אותו הוא גוער בזה המשבח אותו ואומר אינו אמת מה שדברת גם זה עד נאמן

לענוה

בריק ער ווייסט דאך ניט וואס מיט אים קען זיך מאכען אונ דיא גאוה וועט ניט העלפין מציל צו זיין · דיא גאוה איז זייער אשווערע קרענק זיא ברענגט דעם מענטשין ער זאל אן ווערין די וועלט אונ יענע וועלט · דרום דער וואס האט שכל זאל זיך זוכן ארפואה צו דער קרענק איידר די קרענק וועט זיך שטארקן אויף אים אונ איידר ער וועט אלט ווערין אונ זאל זיך אויס דר וויילין אין דער מדה פון ענוה וועט ער לאנג לעבין אונ וועט האבין עשירות אונ כבוד · מדת דיא מדה פון ענוה איז וויא אלייטר אויף צו גיין דורך איר צו אלי גוטע מדות אונ זי איז איין אן הייב צו אלי מצות פון דר תורה · דער יסוד פון ענוה איז וואס ער איז זיך מכניע פאר דעם בשעפר בשעת ער איז נאך אין זיין כח אונ ער פרייט זיך מיט דעם וואס גאט האט אים אפ גיטיילט אונ אויב ער איז איין עושר גיט ער לויבונג אונ דאנק צוא גאט וואס ער האט אים גיהאלפין דער צוא אונ באקענט דיא טובות אונ חסדים וואס גאט ב"ה טוט מיט אים אלע רגע אונ אז ער טוט פיל מצות זענין זייא ווייניג אין זייני אויגין אונ אז מען לובט אים אויף זייגע גוטע מעשים איז ער זיך מצער דרויף וויל ער ווייסט אז אלע מצות וואס ער האט גיטאן זענין ניט גונוג פאר איין טובה וואס גאט ב"ה טוט אים אלע טאג · בעל דער וואס האט ענוה יאגט ניט נאך כבוד אונ הנאה פון גוף נאר ער איז מכוין פון גאטס דינסט וועגין ער עסט אונ טרינקט כדי ער זאל כח האבין גאט צוא דינען ער נעמט אווייב מקיים זיין די גיבאט פון גאט אונ קלייד זיך אן פון גאטס כבוד וועגין אונ אלע זייגע מעשים טוט ער פון גאטס וועגין · יש עס איז דא אמענטש וואס ווייזט זיך וויא איין עניו אונ איין חסיד אונ אין זיין הארצין האט ער זיבן אום ווערדיקייט אונ צום סוף ווערט אנטפלעקט זיין בייזקייט צוא אלע אונ ער ווערט צוא אשפעטונג אונ זיין שאנד ווערט ניט אפ גימעקט אויף דער וועלט אונ ניט אויף יענער וועלט · בששה דורך זעקס צייכין ווערט דער קענט דיא מדה פון ענוה · דער ערשטער צייכין איז אז מען איז אים מבייש אונ ער איז מוחל זיין בזיון · דער אנדערער צייכין איז דער וואס עס קומט אים איין שאדין אודער אצער אונ ער נעמט עס אן מיט ליבשאפט · דער דריטער צייכין איז דער וואס מען לויבט אים אויף זייגע גוטע מעשים אונ ער איז זיך דרויף מצער אונ זאגט דאס אלץ וואס איך טוא איז ניט אפילו וויא אטיפה קעגין דעם וואס איך בין שולדיג צוא טואן אדער ער שרייאט

לענוה · האות הד׳ הוא זה שנותן לו הקב״ה עושר ובנים וכל אשר יעשה יצליח והוא משפיל את עצמו כנגד ה׳ וכנגד עניים ומרודים גם זה סימן מובהק לענוה · האות הה׳ הוא הרואה חובה לעצמו אם עשה לחבירו דבר שלא כהוגן הוא מכניע עצמו לפניו ומפייסו הן בממון הן בדברים ענוה זו היא טובה מאד · האות הו׳ הוא המלביש עצמו בענוה ומדבר בנחת עם בני ביתו ועם כל אדם והוא נאמן במשא ובמתן ובכל עסקיו · כל אלו הדרכים מורים על אמיתת הענוה · בכל המדות ילך האדם בדרך בינוני ובענוה יבחר לו הקצה האחרון · אברהם אע״ה היה אב המון גוים ואמר ואנכי עפר ואפר · משה אדונינו היה מלך על כל ישראל ואמר ונחנו מה · וכתיב והאיש משה ענו מאד · כל עניו הוא רחמן וסבלן ולומד מן כל אדם ודן את כל אדם לכף זכות והוא אוהב שלום ורודף שלום ובכל עסקיו הוא רואה לקיים ואהבת לרעך כמוך· הקב״ה הוא אוהב הענוה יותר מקרבנות שנאמר זבחי אלהים רוח נשברה · לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה · הרבה ענפים טובים מסתעפים מאילן הענוה ואוכל מפירותיהן בעה״ז והקרן קיימת לו לעוה״ב · זה הכלל הענוה היא יתד שהכל תלוי בה · עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר · יקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה · בואו אחי ורעי שמעו נא לעצתי ואכלו מפרי עץ החיים פרי הענוה ותזכו בזה לאורך ימים ותמצאו חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם · דבר ידוע הוא שהעני מתרשל במוסר הנער יותר מהעשיר · ואשה תחניף הילד יותר מהאיש · לכן כדי להציל להציל זרע קודש מדינה של גיהנם · ראיתי להזכיר עוד ולעורר אב ואם שלא יתרשלו המוסר הבנים · ובזה יזכו הם וגם בניהם לאורך ימים · ה׳ יזכנו לביאת משיחנו במהרה בימינו אמן · ויקיים בנו מקרא שכתוב אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי אמן ואמן · (עד כאן דברי ספר אורך ימים) · ובפרקים דלעיל כבר הארכתי הרבה במעלת הענוה ובגנות הגאוה · אך כיון שהזכיר בעל ספר אורך ימים מענין הענוה שהרבה ענפים טובים מסתעפים ממנה · הנני אראך שחיים נמשך לאדם ע״י השפלות והענוה · ומזקנים אתבונן דפירשו על פסוק יתן למכהו לחי ישבע בחרפה · שהכוונה הבא להכות לחבירו ומשפיל עצמו בפניו ונוטה לו לחיו שיכהו מתבייש המכה איך הושפל זה לפניו ונמסר בידו ומניח אותו · ושיעור הפסוק כשיתן האדם למכהו לחי ישבע המכה בחרפה ואינו מכה אותו · הרי שפלותו נתן לו חיים · הלא תראה דבר קשה נופל ממקום גבוה תשבר ונייר או נוצה נופלים ואינן נשברים · קלות שבהם הוא מצילם משבירה · עוד דע יש מקום בעולם שבא עליו רוח חזק מאד משבעים שנה לשבעים שנה ועוקר הרים ומשבר סלעים ועוקר האילנות וכל הבתים ובני אדם הנמצאים עומדים על רגליהם

אן אונ זאגט עס איז ניט אמת וואס דוא זאגסט · דער פירדער צייכן איז דער וואס גאט ב״ה גיט אים עשירות אונ קינדער אונ איז מצליח אונ ער האלט זיך נידריג קעגין גאט אונ קעגן ארומע לייט · דער פיפטר צייכן איז אז ער האט גיטאן צוא זיין חבר איין אום רעכטע זאך איז ער זיך מכניע פאר אים אונ בעט אים איבער מיט געלד אודר מיט רייד · דער זעקסטער צייכן איז דער וואס רעט מיט נחת מיט זיין הויז גיזינד אונ מיט אלע לייט אונ איז ערליך אין משא ומתן אונ אין אלע עסקים · דיא אלע זאכין ווייזין אויף דיא אמתי ענוה · בכל אין אלע מדות זאל דער מענטש גיין אמיטעלן וועג אבער אין מדה פון ענוה זאל ער זיך דער ווייטערין ביז דעם הינטרשטין עק · אברהם אבינו האט גיזאגט איך בין ערד אונ אש · משה רבינו האט גיזאגט וואס זענין מיר גאר · אין פסוק שטייט אונ משה רבינו איז גיוועזין זייער אגרוסר עניו · וכל איטליכר עניו איז איין דער בארמיגר אונ אסבלן אונ לערינט פון איטליכין מענטשין אונ איז איטליכן מענטשין דן לכף זכות אונ האט ליב שלום אונ אין אלע זיינע עסקים זעהט ער מקיים צוא זיין דעם פסוק · (ואהבת לרעך כמוך) ואלסט ליב האבין דיין חבר אזו וויא דיך אליין · הקב״ה גאט ב״ה האט דיא ענוה בעסער ליב פון קרבנות · וואורום דיא ענוה איז דער שורש פון אלע גוטע מדות · דאס שטייט אלץ אין ספר אורך ימים · ובפרקים איך האב אין די פריערדיגע פרקים פיל גישריבין פון מעלות ענוה אונ פון דעם שאנד פון גאוה נאר ווייל דער ספר אורך ימים האט גישריבען פון ענוה וועל איך דיר אוך ווייזין אז דורך דער ענוה קומט ארויס לעבין · הלא דוא קענסט זעהן איין הארטי זאך פאלט אראפ פון אהויך אורט ווערט עס צוא בראכין אונ פאפיר אודער אפעדר פאלט אונ ווערט ניט צו בראכין דאס איז זייער גרינגהייט איז זייא מציל פון בראך · עוד נאך ווייס אז עס איז דא איין אורט וואס אלי זיבציג יאר קומט אשטארקיר ווינט אונ רייסט אוים בערג צוא ברעכט שטיינער אונ ביימר אונ

רגליהם נושא אותם למרחקים מקום שלא נודע · אך בראות אנשי אותו מקום שמתחיל הרוח
הזה נופלים שטוחים על הארץ ואוחזים עצמם בעשב אחד רך מאד ובהיותם נאחזים באותו
עשב אין יכול הרוח להשיאם וניצולים · כי הרוח הזה אינו עומד כי אם כשיעור רבע שעה · אך
כל דבר קשה וכל דבר גבוה מפיל ומשבר ונושא אותם ואין צריך לומר לאדם שנמצא עומד
על רגליו ואפילו נופל אם אינו אחוז באותו עשב הרך דוקא · וזהו בודאי שעשה אלהים להראות
לאדם מעלת השפלות שאין דבר קשה יכול לעמוד בפני הרך · תדע רמז נכון למעלת השפלות
שהרי העבד בעבור ירידתו שירד למדרגת עבד קנה שתי מעלות · מעלה ראשונה מתורה שבכתב
שקוראהו עברי שנאמר כי תקנה עבד עברי כשם גדול בענקים אברהם אבינו ע״ה דכתיב
ויגד לאברם העברי · מעלה שניה מתורה שבעל פה שקראו אד״ון שהרי אמרו הקונה עבד עברי
כקונה אדון לעצמו · וכדי שתשפיל ותכניע לבבך הערל אכתוב לך דברי המקובלים ז״ל ממאורעות
האדם בגופו ובנפשו · וז״ל צריך כל אדם להיות זהיר וזריז בעבודת אלהים בשביל שבכל יום
ויום מכריזים ואומרים עד מתי פתאים תאהבו פתי שובו בנים שובבים ארפא משובתכם · וכן
התורה מכרזת כן ואין מי שישגיח בה · והרי אדם הוא כאורח בעולם הזה והוא סובר שלעולם
יחיה עלי ארץ ויעמוד בה לדורי דירות וכאלו כל העולם הוא שלו ואין זוכר לא יום המיתה ולא
יום הדין עד שהוא פתאום נמסר להאסר בקולר להפטר לבית עולמו וניתן ביסורין קשין בקרב
שאר נידונין . אם יש לו מליץ אחד הוא ניצל מאותו דין הקשה שנאמר אם יש מלאך מליץ
אחד מני אלף וכו׳ · ומי הוא המליץ מעשים טובים העומדים לו לאדם בעת צרה · ואם לא נמצא
לו מליץ יושר הוא יוצא חייב מן הדין שימות באותו חולי באותו שעה שנתנוהו בקולר א של
מלך מלכי המלכים · בעוד שפותח את עיניו רואה שבאים אצלו שנים שכותבים לפניו כל מה
שעשה בעולם הזה · וכל דבור יתר שדבר בעולם הזה לבטלה כותבים לפניו שנאמר להגיד
לאדם מה שיחו · ורז״ל אמרו אפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו הוא נידון עליו · והאדם
בעצמו מודה על כל מה שעשה בזה העולם וגם מעשה העבירה שעשה מעידה עליו ואומרת ביום
פלוני ובמקום פלוני בזו השעה עשיתי אותה עבירה פלונית ונכתב ונרשם הכל בספר · וקודם
פטירתו כאשר ניתן בקולר של מלכו של עולם כשלא נמצא לו מליץ יושר מיד מלאך המות יורד
ועומד בפניו מצד רגליו וחרב חדה בידו · וכשרואה אותו החולה ורואה שכל הבית מתלהט מזיו
מלאך המות שהוא אש וגם מלא עינים ושאר הבריות אין רואים אותו כי אם הוא לבדו · ואל
תתמה

א סוגר סניגן בגוהר סמכויס :

הייזער אונ מענטשין טראגט דער ווינט זייא אוועק וייט אונ אז דיא לייט דער זעהן אז דר ווינט
הייבט אן פאלין זייא אויף זייערי פעניםר אויף דער ערד אונ האלטין זיך אן אין איין גרעזיל וואס
איז זייער ווייך קען זייא דער ווינט ניט טראגין אונ זייא ווערין ניצול וואררום דער ווינט גיווערט
מיין ניט נאר איין פערטיל שעה אבר אלי הארטי אונ הוכי זאכין ווארפט ער אראפ אונ צוא ברעכט
אונ טראגט זייא אוועק · אונ דאס לערינט דעם מענטשין די מעלה פון נידעריקייט אז קיין
הארטי זאך קען ניט בשטיין קעגין אווייכע זאך · וכדי דיין הארץ אונטר טעניג מאכין וועל איך
דיר שרייבין וואס דיא מקובלים שרייבין · איטליכער מענטש מוז גיווארינט זיין אין גאטס דינסט
ווייל אלע טאג רופט מען אויס איר נארין וויא לאנג נאך וועט איר ליב האבין נארישקייט קערט
ווידער צוא גאט איר ווילדע קינדר איך וועל היילין אייער ווילדיקייט אונ דיא תורה רופט אויך אזו
אויס אונ קיינר פרעגט אויף איר ניט · והרי פאר וואר דער מענטש איז דאך אויף דער וועלט נאר
איין אורח אונ ער מיינט אז ער וועט אייביג לעבין אויף דער וועלט אונ וועט בלייבן שטיין דרינען
אויף דור דורות אונ גלייך וויא נאר דיא וועלט איז זיין · אונ ער גידענקט ניט אין דעם טוט אונ
אין יום הדין ביז ער ווערט פליצלונג שלאף אונ קריגט שווערי יסורים אונ אוב ער האט איין
מליץ ווערט ער ניצול דאס איז דיא מעשים טובים וואס שטייען פאר דעם מענטשין אין איין
צרה אונ זענין אים מציל אונ אויב ער האט קיין מליץ יושר גייט ער ארויס פון דין ער זאל
שטארבן · דער וואס עפינט דיא אוגין זעהט אז עס קומן צוא אים צוויא מלאכים אונ שרייבין
פאר אים אלץ וואס ער האט גיטאן אויף דער וועלט אונ איטלעכם ווארט וואס ער האט גירעט
אונ דער מענטש אליין איז מודה אויף אלעמין אונ זאגט אין דעם טאג אונ אין דער שעה אונ
אויף דעם ארט האב איך גיטאן דיא אונ דיא עבירה · וקודם אונ פאר זיין טויט אז עס ווערט ניט
גיפינן

תתמה על זה שהרי לפעמים כמה בני אדם רואים מראה אחד ושאר בני אדם שהן אצלם אינן רואים כמו שנאמר בדניאל שהוא לבדו ראה המראה · והיאך יכול לראותו והכתיב עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט · אלא כיון שירד למטה לארץ מתלבש במלבוש גופני כמו המלאכים שבאו אצל אברהם אבינו עליו השלום · ובאותו מלבוש רואהו . ושלשה טיפין תלוין בחרבו כמו שאמרו רז"ל ממנו מת ממנו מסריח ממנו פניו מוריקות · וכאשר רואה אותו האדם מיד אוחז בשרו פלצות וכל אברי הגוף לא ישקטו מאימתו · ובפרט הלב שנוקש בקרבו כפעמון בשביל שהוא מושל בכל הגוף · ונשמתו הולכת בכל אבריו ונוטלת רשות מכל אבר ואבר כמו אדם הנפטר מחבירו שנוטל רשות ממנו · ואז נופלת זיעה על כל האברים ומכל אבר שהיא נוטלת רשות ומסתלקת ממנו מיד מת אותו האבר · וכן כל האברים לאחר שנוטלת רשות מהם מיד מתים · באותו שעה אומרת הנשמה אוי לי על עולם עובר שלא מצאתי שום עוזר לפדותי מן המות אלא רפואתי הם התשובה ומעשים טובים · וקודם שיגיע אותו שעה מתיירא האדם ורוצה להסתר ואינו יכול להחבא ממנו ואז פותח את עיניו ורואהו ומוסר עצמו ונשמתו ביד מלאך המות · באותו שעה נידון האדם בעולם הזה ובצאת נשמתו מן הגוף השכינה עומדת עליו אם נמצא בו תורה ומעשים טובים · ואשרי לאדם שמדבק בשכינה ונשמתו זוכה לעלות למקום קדוש ואוי למי שמרחיקין ממנו השכינה ולא מתדבקין בה · ובשעה שמוציאין לאדם לקבר כל המעשים שעשה בעולם הזה כלם מוכנים ומזומנים ועומדים לפניו · ושלשה כרוזים מכריזים אחד בפניו ואחד מימינו ואחד משמאלו ואומרים זה הפלוני מורד בקונו המושל למעלה ולמטה ולארבע רוחות העולם · מרד בתורה ובמצות ראו מעשיו וראו דבריו טוב היה לו שלא נברא · וקודם שיגיע לקברו כל המתים חרדים ורוגשים ממקומם בשבילו ואומרים אוי לו לזה שנקבר עם המעשים הרעים שעשה שעומדים עליו בשעת פטירתו ומקדימין והולכים לפניו עד הקבר ושם עומדים על גופו · וגם הנשמה הולכת ושוטטת עליו ומתאבלת על הגוף שנפרדה ממנו · וכאשר קברו אותו המלאך דומה עומד וגם יוצאים מתחת ידו שלשה ממונים על חיבוט הקבר ושלשה שרביטים של אש בידם ודנין הנשמה והגוף יחד · אוי לו על אותו דין אוי לו על מעשיו

גיפונען קיין מליץ יושר קומט דער מלאך המות אונ שטעלט זיך פאר אים · וכאשר אונ אז דער מענטש דער זעהט אים חאפט אים אן תיכף איין ציטערניש אין אלי אברים פון זיין גוף אונ זיין נשמה גייט צוא אלי אברים אונ נעמט רשות פון איטליכן אבר וויא א מענטש וואס גייט אוועק פון זיין חבר אונ עס פאלט אשוויים אויף דעם חולה אונ פון איטליכען אבר וואס זי נעמט רשות שטארבט דער אבר תיכף · באותה אין דער צייט זאגט דיא נשמה וויי איז צו מיר איך האב ניט גיפונען קיין שום הילף מיך אוים צו לייזן פון טויט מיין רפואה איז נאר תשובה אונ גוטע מעשים · אונ איידער עס קומט דיא צייט פארכט זיך דער מענטש פאר דעם מלאך המות אונ וויל זיך בהאלטין אונ קען זיך פאר אים ניט בהאלטין אונ דערנאך עפינט ער זיינע אויגין אונ דר זעהט אים ענטפערט ער זיך איבער אין זיין האנט · אין דער צייט ווערט דער מענטש גימשפט אויף עולם הזה · אונ אז זיין נשמה גייט ארויס פון דעם גוף שטייט דיא שכינה בייא אים אויב עס ווערט בייא אים גיפונען תורה אונ גוטע מעשים · ואשרי אונ וואל דער מענטש וואס בהעפט זיך אין דער שכינה אונ זיין נשמה איז זוכה ארויף צו גיין צוא איין הייליג ארט אונ וויא צו דעם וואס איז דער ווייטערט פון דער שכינה · אז מען טראגט דעם מענטשין צום קבר שטייען פאר אים אלי זייני מעשים אונ דרייא מלאכים רופין אוים פאר אים אונ זאגן דער מענטש האט ווידער גישפעניגט אין זיין בשעפר ער האט ווידר גישפעניגט אין דער תורה אונ מצות זעהט זיינע מעשים אונ זעהט זיינע רייד בעסר וואלט אים גיוועזן ער זאל ניט גיוועזן בשאפין ווערין · וקודם אונ איידער ער קומט אין זיין קבר ציטרין אלע מתים פון זיינט וועגין אונ זאגין וויא איז צו דעם וואס ער ווערט באגראבין מיט זיינע בייזע מעשים וואס ער האט גיטאן דען דיא מעשים שטייען בייא אים בשעת זיין שטארבן אונ גייען פאר אים ביז אין קבר אונ דארט שטייען זייא בייא זיין גוף · וגם אונ דיא נשמה גייט אויך אונ שוועבט איבער אים אונ קלאגט אויף דעם גוף וואס זיא איז אפ גישייד גיווארין פון אים אונ אז מען בגראבט אים שטייט דער מלאך דומה אונ פון זיין רשות גייען ארוס דרייא ממונים צו משפטין אים מיט חבוט הקבר אונ זיי משפטין דיא נשמה מיט דעם גוף בנאנד וויא איז אים

מעשיו הרעים · וכמה וכמה דינין שרנין לאדם כשיוצא מזה העולם · הראשון כשנשמתו יוצאת מן הגוף · השני כאשר מעשיו הולכים לפניו ומכריזים עליו · השלישי כשמכניסים הגוף בקבר · הרביעי דין של חבוט הקבר · החמישי דין של תולעים · ואחר השלשה ימים ששוכב הגוף בקבר כריסו נבקעת ומעיו יוצאים מבטנו ונוטלים המעיים עם הטינוף שבהם וטורפים אותם על פניו ואומרים לו טול מה שנתת במעיים שלך ממה שאכלת ושתית ולא נתת מהם לעני מכל חגים ומועדים שעשית כל יום כמ"ש וזריתי פרש חגיכם וכו' · ואחר ג' ימים דנין לאדם מעינים שלו ומידיו ומרגליו שעשו העבירות עד ל' יום · ובכל השלשים יום דנין הנשמה והגוף יחד ובשביל כך נמצאת הנשמה בארץ כל שלשים יום שאינה הולכת למקומה כאשה נדה שיושבת בחוץ כל ימי נדתה · הששי דין גיהנם · השביעי שנשמתו הולכת ומטורפת לשוט בעולם ואינה מוצאת מקום מנוח עד שישלמו ימי עונשה: אלו הז' דינין פורחים ובאים על האדם סימן לדבר ויסרתי אתכם שבע על חטאתיכם · ויען כן החי יתן אל לבו לזכור יום המיתה ושבעה דינין הללו וישוב אל ה' וירחמהו אל אלהינו כי ירבה לסלוח להצילו מרדת שחת ע"כ · וכיון דשבעה עידנין אלו יחלפון על האדם צריך השתדלות נמרץ בעוד שיש בידו לתקן מעשיו ולצאת מן העולם הזה טהור כדרךשבא טהור משום דכיוןשמת נעשה חפשי מן המצות כארז"ל ורמוז כל זה בפרשת משפטים ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם · כלומר אילן משפטים דגולגליא תשים לפני כל אדם כדאמרו בזוהר וכו' · כי תקנה עבד עברי ירצה כי תקנה את הגוף שהוא עבד עובר מזה העולם וזהו אמרו עברי · שש שנים יעבוד בתורה ובמצות משום דהיום לעשותם ואין מחר לעשותם · משום שבשביעי ימי שנותינו בהם ע' שנה יצא מן העולם לחפשי חנם דכיון שאדם מת נעשה חפשי מן המצות · לכן אם בגפו יבא בגפו יצא כארז"ל ברוך אתה בבואך ברוך אתה בצאתך שתהא יציאתך מן העולם כביאתך מה ביאתך בלא חטא כך יציאתך בלא חטא · באופן כשם שבא בגפו בלא חטא כן בגפו יצא מן העולם בלא חטא · אם בעל אשה הוא כלומר אם ת"ח הוא שהתורה נמשלה לאשה כנודע מרז"ל על פסוק מצא אשה וגו' ויצאה אשתו עמו שהתורה יוצאת עם האדם ללוותו עד יום הדין מה שאין כן הבנים והממון · ובלבד שתהיה תורה לשמה · ואם ארוניו שהוא הקב"ה יתן לו אשה ירצה שגזר עליו להיות חכם כארז"ל שגוזרין עליו חכם או טיפש וכן נגזר עליו להיות חכם גרם שלמד והצליח וילדו לו בנים או בנות כלומר קיים מצות עשה ומצות לא תעשה · האשה שהיא התורה שעסק בה תם ילדיה שהן המצות שעשה תהיה לארוניה · ירצה תהיה לשמה שמקיימה בעבור לקיים מצות בוראה לא לקבל שכר · ויאמר שהוא יצא בגפו בלי שכר כר' אבהו דקאמר אני אמרתי לריק יגעתי וכו' · ואם אמור יאמר העבד שהוא הגוף הנשמה חוזרת למקומה תחת כסא הכבוד

ואני

אויף זיינע ביזע מעשים וכמה פיל מאל משפט מען דעם מענטשין אז ער גייט אוועק פון דר וועלט · דער ערשטער משפט איז אז זיין נשמה גייט ארויס פון דעם גוף · דער אנדרר איז אז זיינע מעשים גייען פאר אים אונ רופן אויס אויף אים · דער דריטער משפט איז אז מען לייגט אריין דעם גוף אין קבר · דער פירדר איז דער משפט פון חיבוט הקבר · דער פינפטר איז דער משפט פון דיא ווערים · אונ נאך דרייא טעג וואס דער גוף ליגט שון אין קבר ווערט צו שפאלטין זיין בויך אונ מען זאגט אים נעם דיר וואס דוא האסט געגעסין אונ גיטרינקען אונ האסט ניט גיגעבין צו קיין ארימאן · אונ נאך דעם דריטען טאג משפט מען דעם מענטשין אויף די עבירות וואס ער האט גיטאן מיט די אויגין אונ מיט זיינע הענט אונ זיינע פיס אונ דאס איז ביז דרייסיג טאג · אונ אין דיא אלע דרייסיג טאג משפט מען דיא נשמה מיט דעם גוף אין איינעם אונ דרום איז דיא נשמה נאך אויף דער ערד אלע דרייסיג טאג דאס זיא גייט ניט צוא איר אורט · דער זעקסטער משפט איז דער דין פון גיהנם · דער זיבטער משפט איז ווס זיין נשמה האט ניט קיין מקום מנוחה ביז עס לאזן זיך אויס די טעג פון איר עונש · דיא זיבען דינים פליהן אונ קומן אויף דעם מענטשן דער סימן · (ויסרתי אתכם שבע על חטאתיכם) איך וועל אייך שטראפין זיבן ערלייא שטראף איבער אייערי זינד · אונ דריבר זאל דער לעבדיגר מענטש געבין צו זיין הארץ צוא גידענקין דעם טאג פון דעם טויט אונ דיא זיבין דינים אונ זאל ווידער קערין צו גאט וועט ער זיך דער בארמין איבער אים אונ וועט פאר געבין אים מציל צוא זיין אים פון גיהנם · וכיון ווייל דיא זיבען צייטין גייען איבער אויף דעם מענטשין בדארף ער זיך שטארק פלייסין דערנאמאלט אז ער האט

נאך

ואני אהבתי כמוה את אדני שהוא הקב"ה את אשתי שהיא התורה ואת בני שהם המצות לא אצא חפשי מקבלת שכר כמותה · והגישו אדוניו אל האלהים לפני בית דין של מעלה וירשום בו סימן להקימו בתחיית המתים לשלם לו שכר · וכמבואר אצלי ענין זה באורך בחבור פי' על התורה : ויען שאדם מעותד לחטוא כי יצר לב האדם רע מנעוריו ואין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא · הנני מסדר דרך לפני השב בתשובה ליכנס בו לבא לפני בוראו שירחמהו ויקבלהו כי רצוי גדול הוא · ואייחד לו פרק בפני עצמו :

פרק יח יבא המבקש והחפץ הפתח ליכנס בה לשוב אל ה' · וכה יאמר · רבש"ע אדון הסליחות והרחמים יוצרי מושיעי מגיני וקרן ישעי משגבי לעד · פשפשתי וחקרתי ודרשתי ודקדקתי ולא מצאתי דבר לבא לפניך בתפלה ותחנה שתמחול ותסלח ותכפר לעבדך בן אמתך כי אם בהגיד לפניך שהכרתי שפלותי ודלותי דקותי ואפלתי וחסרוני · והכרתי מעט מזעיר מרוממותיך ורחמיך וחסדיך הרבים · ידעתי שאתה אלהי האלהים ואדני האדונים מלך מלכי המלכים מוכתר בכתרי כתרים · חי יחיד ומיוחד על כל המיוחדים בורא יוצר ועושה אין אלוה מבלעדיך אין מלך זולתך · אתה בעובר ובהווה ובעתיד ואין מי שיאמר לך מה תעשה ומה תפעל כי מלכותך בכל משלה · כל דרכיך יושר צדק ומשפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר · אתה חפץ חסד תמיד מצדיק בריותיך מורה חטאים הדרך ילכו בה למצוא חיים · מרחם חנם על כל מעשה ידיך · אתה מעיינו של עולם משגיח בעליונים ובתחתונים השגחתך על הכלל ועל הפרט · זן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כנים אבי יתומים ודיין אלמנות האל הגדול הגבור והנורא שומר הברית והחסד לאוהביך ולשומרי מצותך · אל רחום וחנון ארך אפים ורב

נאך אין דיא הענט צוא פארעכטין זייני מעשים אונ ארוס צו גיין פון דער וועלט ריין אזו וויא ער איז גיקומן אויף דער וועלט ריין וארום אז ער שטארבט קען ער קיין מצות ניט טון אזו ווי אונזרי חכמים ז"ל האבין גיזאגט · ויען וויל עס איז ניט דא קיין מענטש אויף דער וועלט וואס זאל ניט זינדיגין וועל איך שטעלין איין דרך וואס דער וואס וויל תשובה טון זאל אריין גיין אין דעם דרך ער זאל דורך דעם קענין קומן פאר זיין בשעפר אז ער זאל זיך איבר אים דר בארמן אונ זאל זיין תשובה אן נעמן · אונ וועל צו דעם שרייבן אבזונדרן פרק :

פרק יח יבא המבקש דער וואס בגערט אונ וויל דיא טיר פון תשובה זאל ער קומן אריין צוא גיין אין איר · אונ אזו זאל ער זאגין · רבש"ע דער הער פון דער וועלט הער פון פאר געבונג אונ דער בארימקייט מיין העלפר מיין בשיצר איך האב גיזוכט אונ האב ניט גיפונין קיין זאך דער מיט צו קומן פאר דיר מיט גיבעט אז דוא זאלסט מיר מוחל זיין אונ פאר געבין נאר אז איך וועל זאגין פאר דיר אז איך האב דער קענט מיין נידערקייט מיין ארומקייט מיין פינסטרקייט אונ מיין חסרון אונ האב גאר ווייניג דער קענט פון דיין הויכקייט אונ דיין רחמנות אונ דיינע פיל חסדים · ידעתי איך וויים אז דוא ביסט איין גאט איבער אלי מלאכים אונ איין הער איבר אלי הערן איין קיניג איבר אלי קינינען · דוא ביסט גיקריינט מיט פיל קרונן דוא ביסט איין לעבידגר גאט אונ איין איינציגער בשעפר עס איז ניט דא קיין גאט חוץ דיר · דוא ביסט איין גאט גיוועזן פריער איידער דיא וועלט איז בשאפין גיווארין אונ ביסט אצונד אונ וועסט זיין איין גאט ביז אייביג אין אין עס איז ניט דא אזעלכיר וואס זאל דיר זאגין וואס טוסטו דיין קיניגרייך גיוועלטיקט איבער אלמין אלי דייני וועגין זענין רעכט פארטיג דוא טוסט ניט קיין אום רעכט דוא ווילסט תמיד גינאד טון דוא מאכסט תמיד גירעכט דיינע בשעפניש אונ ווייזט דיא זינדיגע דעם וועג וואס זייא זאלן גיין צו גרייכן דאס לעבין דוא דער בארימסט זיך איבר אלעם · דוא ביסט דער קוואל פון לעבין דו ביסט איין משגיח אויף דיא אייבערשטי אונ הינטערשטי · דיין השגחה איז אוף איטלכן בזונדר · דו שפייזט אונ ביזט מפרנס פון גרוים ביז קליין דוא ביזט דער פאטר פון יתומים אונ דיין פון אלמנות · דוא ביסט דער גאט דער גרוסר אונ שטארקער אונ פארכטיגר דאס דוא היטסט דיא זיכרהייט אונ דאס גינאד צו דיא וואס האבין דיך ליב אונ צו דיא וואס היטן דייני מצות דו ביסט איין דער בארמיגר גאט אונ איין לייט זעליגר ער דער לענגערט זיין צארין אונ טוט גינאד אונ אמת · רז קירצט ניט דעם שכר פון איטליכן בשעפניש אפילו פון דיא וואס דער צערנן דיך בצאלסט

ורב חסד ואמת וכו' אינך מקפח שכר שום בריה אפילו מהמכעיסים לפניך · מקבל שבים ומשלם שכר לכל צדיק י"ש עולמות וש"ם עולמות מתנה שנאמר שם עולם אתן לו כדאיתא באותיות ר' עקיבא במתנה שלך תוספת על העיקר · אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך · ואני בשר ודם אפר דם מרה בושה סרוחה רימה גוש עפר נוד מלא צואה כלי מלא בושה וכלימה גוף נגוף מלא אספסוף קצר ימים ושבע רוגז · ריח קימעא מפילני צל פחד ואימה ממיתני · יסודי עפר אחריתי רימה דרכי ליסורין נתיבתי לפשעים מעגלי למיתה לשוב לאין כאילו לא הייתי · אתה מלך מוכתר בכתרי כתרים ואני דל ורזה אביון ונבזה בזוי ושסוי שפל אפל ונופל ונעדר וחסר · אתה מקור החכמות ואני טיפש אויל סכל כסיל ומשוגע · אתה מקור הבינות ואני מקור ההבלים והחסרונות והשבושים הטעיות והמכשולות · אתה מקור החסדים ואני מקור הנבלות והכיליות והקמצנות וההקפדות · אתה מקור הגבורות ואני מקור הכיעור והשחרות והדופי והמומים והשינויים · אתה מקור הנצח לנצח נצחים אין לך לא ראשית ולא תכלית ואני מקור ההבל קיר נטוי צל עובר שנותי אין וחיי אפס ותהו · אתה מקור האור הזיו וההוד וההדר ואני מקור האופל והחשך והצלמות · אתה מקור היסודות ואני מקור העקירות וההריסות והנפילות והמכשולות אתה מקור המלכות ואני מקור העבדות והשעבוד והסבלות והמשאות הכבדות · וכיון שכן כל מה שאתה מוציא מאוצרותיך להשפיע על האדם אינו אלא כי אם על היותך מקור החסד והרחמים · כי מה אדם מקור החסרונות שישגיח עליו מקור השלמות והמעלות · לכן אל תביא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי · וכשם שנתגדלת ונתרוממת על הכל · כך יתרוממו חסדיך ורחמיך על יתוש נתוץ במוני · למחול לי על מה שחטאתי והעויתי ופשעתי לפניך מיום שהוצאתני מרחם אמי עד יום מותי · ה' שמעתי שמעך יראתי ואימת מות נפלה עלי וכל עצמותי התפרדו ונתפקקו כל חוליות שבשדרי והייתי כלא היה וכדבר שלא בא לעולם · ואיך אבוא לפניך לדין כי לא נשאר ממני מאומה · ואם בכחך הגדול תחזור לברוא אותי ותעמידני בעל כרחי למשפט לפניך מה אוכל להשיב כי אם להגיד האמת שאני רשע ואתה צדיק ועם כל החסד שגמלתני בצדקתך רעה גמלתיך · הנה מה שאני עתיד לומר לפניך ביום הדין מעתה בחיים חיותי אני מודה בזה וא"כ למה לך להביא ולהכנים ולהעמיד לפני ב"ד הצדק רב הטומאה והמהומה גדול השיקוץ והתלאה מעוטף מבית ומחוץ בחלאת צואת עונותיו · יתגלגלו רחמיך וחסדיך אלי לקבלני בתשובה ולטהר טומאת עונותי

ויא אויך זייער שכר פאר זייערע מעשים טובים · דוא נעמסט אן דעם וואס טוט תשובה אונ בצאלסט שכר צו איטליכן צדיק וויא איז דא נאך איין גאט אין הימל אונ אויף דער ערד וואס ער זאל טון אזו וויא דיינע מעשים אונ וויא דיין שטארקייט · ואני איך בין בלוט אונ פליישׁ אש גאל ווערים אשטיק ערד פול מיט בושה אונ שאנד קורצי טעג אונ זאט מיט צארין מיין גרונד איז ערד מיין סוף איז ווערים מיין וועג איז צו יסורים מיין שטעג איז צום טוט · דוא ביסט איין מלך וואס איז גיקריינט מיט פיל קרוינען אונ איך בין ארום אונ מאגער מבוזה אונ נידערגיר אונ אליץ וואס דו גיבסט פון דייני אוצרות צו משפיע זיין אויף דעם מענטש איז דאס נאר מחמת דוא ביסט דער קוואל פון חסד אונ דער בארמקייט · דרום בעט איך דיך דו זאלסט ניט קומן צו משפט מיט דיין קנעכט ווארום קיין שום לעבדיג בשעפניש וועט ניט גירעכט זיין פאר דיר · וכשם אונ אזו וויא דו ביסט גיאכפערט אונ גיהייכט איבער אלמען אזו זאלין דער הובן ווערן דיינע חסדים אונ דיין רחמנות אויף אזו אצושטוסני פליג וויא איך בין · דו זאלסט מיר מוחל זיין אויף דעם וואס איך האב גיזינדגט אום גערין אונ במזיד פון דעם טאג אן וואס דוא האסט מיך ארויס גיצוגן פון מיין מוטרס בוך ביז דעם טאג פון מיין טוט · גאט איך האב גיהערט דיין הערונג האב איך מיך גיפארכטן אונ טויט שרעקין זענין אויף מיר גיפאלן אונ וויא אזו וועל איך קומן צו פאר דיר צום דין אז פון מיר וועט גאר ניט איבר בלייבן אונ אויב מיט דיין גרוסן כח וועסטו מיך ווידער בשאפן אונ וועסט מיך מיט גיוואלד שטעלן צום משפט פאר דיר נוא וואס קען איך דען מער ענטפרן אז דעם אמת צו זאגין אז איך בין ארשע אונ דוא ביסט גירעכט אונ פאר דיא אלע חסדים וואס דוא האסטו מיר גיטאן אזו וויא דיין צדקות איז האב איך דר פאר גאר שלעכטץ גיטאן · נון וואס איך וועל זאגין פאר דיר אז דו וועסט מיך ברענגין צום דין בין איך מודה אצונד פאר מיין לעבין · אונ ווארום וואלסטו מיך פאר דיין גירעכטין בית דין ברענגין לאז זיך דיין רחמנות אונ דיינע חסדים דר ווען

עונותי · ואע"פ שהקשיתי לשאול כיון שכל הדעות מסכימים שהחוטא לפני מלך כמוך אין לו כפרה עולמית · אך בטחתי ועל זאת סמכתי שכפי גודל שפלותי כך גודל רחמיך · שאין מחשבותיך ודעתך כמחשבות ודעות בני אדם · שכל כך שהם מחייבים אתה מזכה · שהם מקור האכזריות ואתה מקור הרחמים ואיך ישוו ויסכימו קצוות אלו יחד · ובהבטחה זאת השלכתי מסוה הבשת מעל פני ושמתי פני כחלמיש לאחוז בכנפי רחמיך שתרחמני ותקבלני בתשובה לפניך ואל תשיבני ריקם · ולך החסד ולי בושת הפנים והמסך המבדיל שעשיתי עם חטאתי מחה כענן ברוב צדקתך · וחומת ברזל שבניתי עם עונותי הרוס ברוב ענותנותך · ומבצר נחושת שהחזקתי עם פשעי · כלה ברוב חסידותך · ותטבלני במקור רחמיך ותהרני בים חסדיך וכבסני במימי צדקתך · ורחצני בטל ענותנותך להחיות אותי ולהחזירני בריה חדשה · ואם רבו עלי קטרוגים לעכב על רוע מעללי קבלני בחתירה שתחת כסא כבודך והסתר אותי בצל כנפי רחמנותך ואל תמסור יגיע כפיך ביד המשחית צלם דמות תבניתו צורתו כעורב וכשולי קדרה · עשה לכבוד שכינתך שנתנה עצה לברוא אותי שנאמר ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו · חמול ורחם על עבד דופק בדלתי חסדיך ורחמיך בדמעות כמעיינות ואנחות בשברון מתנים ומרירות תאנח · שאין כח במי שעפר יסודו לבנות מה שהרס בחטאיו ומה שקלקל בעונותיו ומה שהחריב בפשעיו אלא ברוב החרטות והודיות ועזיבת דרכי טנופיו · ואתה המתקן והבונה תחשב לפניך הרצון למעשה והמחשבה לפועל והדברים לבנין · ויחשב לפני כסא כבודך כאלו בניתי בידי ממש מה שהרסתי והחרבות שהחרבתי · כי בידך הכח והגבורה והמלכות והממשלהלעשות רצוני ומחשבתי ודבורי מעשהממש · ואם ח"ו עם כל זה לא תקבלני בתשובה כפי חיוב הדין על רוב פשעי ותעזבני · אני איני עוזבך ואיני מתיאש מרחמיך · כי ידעתיכי אל חפץ חסד אתה ועמך הסליחה ובראת התשובה רטיה מועלת לכל מין מכה וחלי :

רבש"ע אין עוד מענה בפי לדבר לפניך ומה נאמר ומה נדבר ומה נצטדק. דאף לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו שאין לי על מי להתרעם עליו שגרם בחטאי כדי להשליך עליו חובתי ולהקל ממני המשא · שאם אני מתרעם על אמי שנתקשטה בפני אבי שיתן דעתו עליה ומאותה שעה נתעברה ממנו ונמצא גרמה יציאתי בעולם · אין לי מקום להתרעם עליה כי היא עשתה המוטל עליה במאמר פיך ולי קדמה צוויך כבד את אביך ואת אמך · ואם מתרעם אני על המזלות שסייעו ליצירת אברי איני יכול דמוכרחים במעשיהם היו שלא לשנות את תפקידם · ואם

מתרעם

איבר מיר מיך מקבל צו זיין מיט תשובה אונ צו רייניגן מיינע זינד · ואע"פ אונ חאטשי איך בעט דא זייער אשוועריי זאך נאר איך האב מיך פאר זעכרט דרינן דען וויא גרוים מיין נידערקייט איז אזו נאך פיל גרעסר איז דיין רחמנות ווארום דיין מחשבה אונ דיין דיעה איז ניט אזו וויא דיא מחשבות אונ דיעות פון לייט דאס ווען זייא זענין וויא שולדיג מאכסטו זייא פארט גירעכט דען זייא זענין דער קוואל פון אכזריות אונ דוא ביסט דער קוואל פון רחמנות אונ דורך דעם פאר זעכרונג האב איך אראפ גיווארפין דיא בושה פון מיין פנים צו בגרייפן זיך אין די פליגל פון דיין רחמנות אונ בעט דיך אז דוא זאלסט זיך דער בארימין איבער מיר אונ דוא זאלסט מיך מקבל זיין מיט ארעכטער תשובה פאר דיר אונ זאלסט מיך ניט ווידער קערין ליידיג אונ דעם צווישין שייד וואס איך האב גימאכט צווישין מיר אונ דיר דורך מייני זינד מעק עס אפ מיט דיין פיל צדקות אונ גרוים גינאד אונ טובל מיך מיט דיין רחמנות אונ גינאד אין וואסער פון דיין צדקות צו מאכן מיך לעבין וויא איין נייא בשעפניש · ואם אונ אויב דיא מקטריגים זענין פיל ניט צו לאזין מיין תשובה זייא מיין תשובה מקבל אונטער דיין כסא הכבוד אונ ענטפער מיך ניט איבער אין דער האנט פון דעם שטן דער בארים זיך איבער דיין קנעכט וואס קלאפט אין דיא טירין פון דיינע חסדים אונ רחמנות מיט טרערין אונ זיפצן · ואם אונ אויב דוא וועסטו ח"ו מיך פארט ניט אן נעמין מיט מיין תשובה מחמת מייני פיל זינד אונ וועסט מיך פאר לאזין פון דעסט וועגין וועל איך דיך ניט פאר לאזין אונ בין זיך ניט מיאש פון דיין רחמנות ווארום איך וויים אז דוא ביסט איין גאט וואס בגערט גינאד אונ דוא האסט בשאפין דיא תשובה וואס זיא איז אזו וויא איין פלאסטער וואס העלפט צוא אלירלייא שלעג אונ קראנקהייט · רבש"ע איך האב שוין מער קיין רייד ניט אין מיין מויל צוא ריידין פאר דיר וואס זאל איך זאגין אונ וואס זאל איך מיך גירעכט מאכין איך האב ניט אויף וועמין מתרעם צוא זיין איך זאל אויף אים ארויף ווארפין מייני זינד אונ זאל גרינגר מאכין פון מיר · שאם

מתרעם אני על מלאך הממונה על ההריון איני יכול שעל זה שמת אותו וקיים צווך • ואם על היום שנולדתי בו אני מתרעם איני יכול כי בו פתחת דלתי בטן אמי והוצאתני בו ביום בעל כרחי אם מתרעם, אני על המילדת שקבלתני ותיקנה אברי איני יכול שדעתה היתה להחיותי נפש לעבדך • והוא עצמו מה שכוונו אבי ואמי והמלאך הממונה על ההריון והמזלות והיום שנולדתי בו להעמיד בריה מוכנת ומזומנת לעשות תורה ומצות לקיים רצון יוצרו • גם אין לי מקום להתרעם על שום אדם כי לא נתיעצתי עם שום בריה לחטוא לפניך כי נכנסתי חדר בחדר שלא יראני אדם שאפשר אם נתיעצתי עמהם היו מוחים בידי. כלל העולה שאיני מוצא על מי להתרעם שגרם בחטאי כי אם על עצמי בעצמי כי פתאום ראיתי חיה במו ארב ומיד במעונותיו שכנתי רעם עלי בקול גאונו ולדברו לבי נטיתי • ראיתיהו צוררי ואויבי מבקשי רעתי ועם כל זה לא עזבתיהו עד שהמשלתיהו עלי והכריחני בכל דרכיו הרעים והמקולקלין עד שנטבעתי בטיט היון עד צוארי וכשהגיע הטיט לפי ליכנס בגרוני נתעוררתי לבקש הצלה לנפשי כי ראיתי בצרה אשר מצא לי ואמרתי אולי אוכל נכה בו • ובקשתי אופן הצלתי כיצד ונטה לבי לכל אופני הצלה שיש תחת האפשר ולא מצאתי זולת לקרוא אליך תמיד • שאין מי יוכל לסלוח ולרחם אלא אתה יוצרי וגואלי כי אתה אדון כל הנשמות • נאה לאדון לכפר לעבד המתחנן לפניו אע"פ שהרבה העבד לחטוא לפניו שהעבד עשה כעבד בזוי והאדון צריך לעשות כאדון רב הפעולות ובפרט לעבד אשר בשם ישראל יכונה דשם אל נתן בשמו כשם שרי המרכבה מיכאל גבריאל • וגם אברי כל אחד מישראל הם כלי קודש להשראת השכינה כדכתיב ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד שכינה שריא כארז"ל • ואף על פי שיצאו לחולין בטומאת החטאים על ידי טבילת התשובה הם חוזרים לטהרתם • לכן נמסרתי בידך רבון העולמים שתטהרני במה שדינך הצדק מחייב • אך מפיל אני תחינה לפני כסא כבודך שכשם שאתה עושה חסד עמי לקבלני בתשובה לטהרני שיגדל חסדך עלי שלא יהיה טהרתי במים המרים היסורין והחולאים הקשים כי אם מירוק מעט מעט באופן שאפרע חובתי בלי הרגש שאם ח"ו יהיה טבילת טהרתי במים אדירים והיסורין הקשים יכנסו המים בגרוני ויחנקו אותי ונמצא חרס בידי • ואע"פ שהדין מחייב מירוק עונותי רוב יסורין קשים הלותי היא שיכופו רחמיך על מדותיך ותתנהג עמי במדת החסד שעל החסד נתיסדה עולמך שנאמר אמרתי עולם חסד יבנה • ובהיותך רבש"ע עושה חסד עם חוטא כמוני שלא נשאר בי אבר שלא הכעסתיך בו ממני יראו וכן יעשו כל החוטאים לשוב אליך בנושאם ק"ו ממני שקבלתני • וכל שכן כל מי שלא חטא כמוני. ובזכות שממני הם ילמדו לשוב

זאל איך מתרעם זיין אויף מיין מוטער וואס איך בין גיקומן אויף דער וועלט • זיא האט גיטאן וואס אויף איר איז דיא מצוה אונ אויף מיר איז דיין גיבאט האלט ערליך דיין פאטער אונ מוטער • ואם זאל איך מתרעם זיין אויף דיא מזלות וואס האבן גיהאלפין צוא מיין בשעפיניש קען איך ניט ווארום זייא האבין גיטאן זייער גיבאט זאל איך מתרעם זיין אויף דעם טאג ווס איך בין גיבארין גיווארין קען איך ניט ווארום דוא האסט מיך אויס גיצוגין אין דעם זעלביגען טאג מיט גיוואלד • ואם זאל איך מתרעם זיין אויף דער הייבאם וואס זיא האט אויס גיגלייכט מיינע גלידער קען איך ניט וויל איר כוונה איז גיוועזן צוא גוטין אונ דאס אייגענע האבין מיין פאטער אונ מוטר זיך אויך מכוין גיוועזן צו האבין אקינד וואס זאל מקיים זיין תורה אונ מצות אונ טאן דעם ווילין פון זיין בשעפר איך האב נאר מתרעם צו זיין אויף מיר אליין. ראיתיהו איך האב גיזעהן מיין פיינט וואס בגערט מיין בייז אונ האב אים ניט פאר לאזט ביז איך האב אים גימאכט גיוועלטיגען איבער מיר ביז איך בין איין גיזונקן גיווארין אין ליים ביז מיין האלז האב איך מיך דר וועקט צו זוכן איין בשירמונג האב איך גינעבין מיין הארץ צוא אלע אופנים פון בשירמונג וואס איז מיגליך צוא קריגן האב איך מער ניט גיפונען נאר צוא רופין תמיד צו דיר ווארום עס איז ניט דא אזעלכער וואס זאל קענין דער בארמען נאר דוא מיין בשעפר אויס לייזער ווארום דוא ביסט דער הער פון אלע נשמות • נאה עס איז שיין צו איין הער ער זאל פאר געבין צוא זיין קנעכט וואס בעט פאר אים האטשע דער קנעכט האט פיל גיזינדיגט פאר אים • ובהיותך אונ אז דוא הער פון דער וועלט וועסט טאן גינאד מיט אזו אזינדער וויא איך בין וועלין אלע זינדער זעהן אונ וועלין אויך תשובה טאן ווארום זייא וועלין זאגין מה דאך דוא האסט מיך מקבל גיוועזן בתשובה וואס איך האב אזו פיל גיזינדיגט איז שוין אכל שכן אז דוא וועסט זייער תשובה מקבל זיין וואס זייא האבין ניט אזו פיל גיזינדיגט אונ אין דעם זכות וואס פון מיר וועלין זיך דיא זינדער לערנין תשובה טאן

החוטאים אצלך · מחול והעבר פשעי מנגד עיניך כמדתך הטובה שאין אתה מקפח שכר שום בריה · יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי :

והנני מעמיד לפניך דיני האדם ותולדותיו למען דעת הצרות הצרורות העוברים עליו שעם זה יכנע לב השומע וימנע את עצמו מלחטוא · הנה בעת יצירת האדם הוא ית' נותן כח אל כוכבי מעלה ומזלות ההולכים בעגולי השמים שיפעלו כחותם כל אחד כפי תכונתו ומעלת מלאכתו על הבריה שנבראת כפי השעות והרגעים שהולד יוצא לאויר העולם ושנבראת בבטן אמו ובפרט נפסק הדין מהמזלות והכוכבים ההם ברשותו יתברך כמה יהיו ימי חיי זה הולד הנברא אז בעולם הגשמי כפי שיעור השנים שגזר הוא יתברך אל הנשמה לעמוד בגוף ההוא נגד רצונה בהיותה מתענגת מאז כשנבראה בששת ימי בראשית במראות צבאי מרום וזה נקרא אפיסת הכחות · והנה אם לאיזו סבה זה הולד ימות בלא עתו במותה משונה אם ברצונו או על ידי אויביו או דיינים , לא תוכל הנשמה לעלות תיכף אל דייני מרום לתת חשבון מפעולותיה בעוה"ז אם טובים או רעים עד אם כלו הימים שיגזרו עליה ממרום להיות בעוה"ז · אבל באולי היא תעמוד בגן עדן של מטה או מקום אחר בינוני אשר אינה מתענגת מאומה ובאולי אינה מקבלת צער עד שישלימו כל הימים ההם · (ועיין במסכת חגיגה פרק א' מעשה מלאך המות על פסוק יש נספה בלא משפט וכו' יפה ע"ז הדרוש) · אולם יש להאמין כי לא נמנע ממנה צער בהמצאה שהיא משוללת מהתענוג הקדמון אשר זוכרת היות לה מני אז ומני קדם מששת ימי בראשית שנבראת או לפחות מהתענוג שהיה לה בגוף בעה"ז אם היתה שוכנת בגוף זך ובעל מדות טובות ואיש חמודות וירא אלהים · ותוך זה לא תחזור מלתת זיו כחה הנהוג אל הרוח כאלו היתה בגופה ממש· כן אל הנפש כפי כחותיה הנהוגות . והנה הנפש אשר פעולותיה גסות הולכת אל הגוף בקבר ומשתדלת לפעול ואינה יכולה כי נעדר משם כח הנשמה והרוח · ועם כל זה פועלת כפי כחה אף שם מגדלת שערות הגוף וצפרנים וכיוצא באלה · ושם עומדת ובוכה אל הגוף וכבלות הגוף תכלה גם היא ונעדר זיו של הנשמה מעליה מכל וכל · אולם כח הרוח מקבל גם היא מהנשמה כל משך הימים האלה כחה הנהוג כאלו יהיה הגוף חי וקיים והולך אל הגוף לפעול בו ובראותה שאינו קם ולא זע חושב שאין זה גופה הקדום · ובכח זכותו ותסידותו הולך ומשוטט בעולם לבקשו במשך גלותו והתשוטטתו לרוב עונותיו · לפעמים יפגע בחבורות של מלאכי חבלה אשר גם הם משוטטים בעולם כנראה באיוב · ובראותם הרוח הזה לוקחים אותו ומצחקים בו ומשליכים אותו בכף הקלע מחבורה לחבורה ולבסוף משימים אותו באיזה גוף של בני אדם אסור בבית האסורים שם לא ידע בשכבו ובקומו זולת אחר הכנסו :

והנה בהיותה עלולה ממלאכי חבלה וגם אחר שנאסרה בגוף האדם לא תמנע הנשמה מלהשרות זיוה כנהוג בכל האפשר אל הרוח לקבל חזה למען תוכל לעמוד ולחיות כל ימי הצער ההוא · ובזה האופן יש לרוח ההוא כח לעמוד בהיכל האסורים ההם ולפעול פעולותיה הרוחניות במנהגם ממש אל הגוף הראשון שלה אם לרע אם לטוב · כאשר נמצא בזוהר פ' תצא כי המת בלא בנים רוחו הולך נע ונד עד שימצא פרוק ומנוחה . תכלית הדברים על הדבר הזה

זאיי מיר מוחל אויף מיינע זינד אזו ווייא דיין גוטע מדה איז ניט צוא קערצין דעם שכר פון איין שום בשעפעניש · עס זאל זיין באוויליגט דיא רייד פון מיין מויל אונ דאס טראכטונג פון מיין הארץ צוא דיר גאט מיין בשעפר אונ מיין אויס לייזער · והנני איך וועל שטעלין פאר דיר דיא דינים פון דעם מענטש דורך דעם ווערט אונטער טעניג זיין הארץ אונ וועט זיך פאר מיידן פון צו זינדיגן · אין דער צייט אז דער מענטש ווערט בשאפין ווערט אים אויס גיזעצט וויא פיל יאר ער זאל זיין אויף דער וועלט נאך די יארין נאך וואס גאט ב"ה איז גוזר אויף דער נשמה זיא זאל זיין אין דעם גוף והנה אונ אז דער מענטש שטארבט אן זיין צייט קען דיא נשמה ניט ארוף גיין תיכף אויפין הימל חשבון אפ צוא געבין פון אירע מעשים ביז עס לאזין זיך אויס דיא טעג וואס זענין אויף איר נגזר גיווארין זיא זאל זיין אויף דער וועלט זיא שטייט אין גן עדן התחתון אדער אויף אנגדר ארט וואס זיא האט גאר קיין תענוג ניט אונ קיין צער טוט מען איר אויך ניט · אבר דאך האט זיא ממילא צער ווען זיא גידיינקט אין דעם תענוג וואס זיא האט גיהאט פריער איידר זי איז בשאפין גיווארין אדער צום ווייניגסטין וואס זיא וואלט גיהאט ווען זיא וואלט גירוט אין איין לויטערין גוף אונ איין גאטס פארכטער אונ דיא נשמה גייט צוא דעם גוף אין קבר אריין אונ פלייסט זיך צוא ווערקין איר ווערק אין דעם גוף גליך ווייא זיין לעבין אונ זיא קען אבר ניט אונ פון דעסט

תוכל לקחת ההילוך שהרחבתי עד עתה · או הילוך אחר שאומר הזוהר פ׳ ויחי ותרומה האומר בקוצר רב שהימים אשר הצדיק פועל איזה מצוה הולכים ומעידין עליו ואז עושים לו מן השמים מלבוש טהור והולך לעמוד לג״ע כפי מדרגתו . וכן ימי הרשעים הולכים להעיד נגדו על חטאיו ואז עושים לו מלבוש של טומאה והם נטרדים הולכים נעים ונדים ואין להם מנוחה · או שתוכל לקחת אליך הילוך אחר הנרמז ברמב״ן בפ׳ בראשית ואערכנו לפניך בקצרה · הש״י ברא מן האפס המוחלט יסוד דק מאד אין בו ממש אבל הוא כח מוכן לקבל צורה הנקרא אצל היונים היולי . ואחר ההיולי לא ברא דבר אחר אבל יצר ממנו הצורות ובפרט צורת האדם · באופן שכל חלק קטן או גדול שבגוף האדם ותמונתו ועד שער ראשו יהיה בו מן היסוד הדק ההוא ואפילו שימות ויכלו החומרים העבים עכ״ז ישאר תמונת הגוף וכל אבריו מן היסוד הדק ההוא הפשוט אשר לא יפגשהו הראות וכ״ש המישוש · והוא מעוטף בנפש החיונית ואותה התמונה הוא חלק בגוף אשר יקבל שכר ועונש הנצחי וזהו שנקרא רוח להיותו יסוד דק פשוט . וכפי דרכינו יוכל להיות זה הנכנס בגופות זרות ועושה מה שעושה עכ״ל · עיין בשלשלת הקבלה (דף פ״ז ע״ב ודף פ״ח ע״א) וכמה ענינים של רוחות ראיתי אני המחבר שנכנסו בגופות ב״א ומגידים בעונשם שעברו מיום מותם עד שנכנסו בגוף זה תסמר שערת בשר האדם משמוע והכל מהעונשים הנזכרים בתלמוד ובזוהר ובמדרשי׳ משפט העונשים המוכנים לנפש החוטאים ומבקשים מהחיים שיבקש להם אופני מנוחה ע״י תפלה אולי יועיל להם . ואע״פ שרז״ל אינן צריכים חזוק כי הם אמתיים מעצמם מ״מ כדי שיתפעל השומע אכתוב מ״ש בס׳ החרדים (דף מ״ב) . מעשה היה בקשטיליאה שהיה מזומן לאנשי העיר שור לצחוק כמו שהם רגילים להכות בו ולענותו באותו היום · בלילה ההוא בא לאדם אחד יהודי בחלום וראה אביו ואמר דע בני שבעונותי הרבים גלגלו אותי אחרי מותי בשור והוא השור המזומן למחר לעינוים וליסורים קשים בצחוק העם · לכן בני פדני והצילני שאני אברח דרך מקום פלוני טרם יהרגוני וטרם יטרפוני ואתה תפדני ולא תחוס על ממונך ותשחט השור ההוא כשר ותאכילנו לעניים בני תורה כך הודיעני מן השמים והרשוני להגיד אליך ובזה תחזור נפשי מגלגול בהמה לגלגול אדם ואזכה לעבוד את ה׳ בע״ה · ומעשים רבים כאלה אירע בישראל שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך · לכן כל איש יחרד ויהיה ירא ורך הלבב בעוד בחיים חיותו שהרשות בידו וידע את אלהיו יכפר עונותיו וישיב חרון אפו ממנו · וכצאת נשמתו ינוח וישקוט ויסתופף בצלו בג״ע כי חנון ורחום הוא ומרבה להטיב ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים

ווען מאכט זיא דעם גוף וואקסין דיא האר אונ די נעגיל אונ נאך אזעלכע גלייכין אונ זיא בלייבט שטיין דארט אונ וויינט אויף דעם גוף אונ אז דער גוף ווערט פאר לענט גייט אוועק דם לוטרקייט פון דער נשמה אין גאנצין · ובספר אין ספר חרדים שטייט אין דער שטאט קשטילאה האט זיך גיטראפין די שפאניר האבין אן גיברייט איין אקס צו שפילין זיך מיט אים אזו ווי זיי זענין גיוואנט גיוועזין אלע יאר צוא טאן אין איין גיוויסן טאג פלעגין זייא נעמין איין אקס אונ אים שלאגין אונ פייניגען · בלילה דיא נאכט וואס פאר דעם טאג איז גיקומן צו איין יהודי זיין פאטער צוא חלום אונ האט אים גיזאגט דו זאלסט וויסין מיין זון אז דורך מיינע גרוסע זינד בין איך מגולגל גיווארן אין איין אקס אונ דאס איז דער אקס וואס איז אן גיברייט אויף מארגין אז דיא שפאניער זאלן אים אן טאן שווערי ענוים אונ יסורים דרום מיין זון לייז מיך אויס אונ זאיי מיך מציל דען איך וועל אנטלופין דורך דעם אונ דעם וועג איידר זייא וועלין מיך הארגנען אונ איידר זייא וועלין מיך פר צוקין אונ דוא זאלסט מיך אויס לייזין אונ דוא זאלסט ניט חס האבין אויף דיין געלט אונ זאלסט קוילין דעם אקס אונ דאס פלייש זאלסטו מאכין עסין צו ארומי לייט וואס קענין לערנין אזו האט מען מיר מודיע גיוועזן פון דעם הימל אונ מען האט מיר רשות גיגעבין איך זאל דאס דיר זאגין אונ דורך דעם וועסטו ווידער קערין מיין לייב פון איין גלגול בהמה צו מגולגל ווערין אין א מענטש אונ וועל מיט גאטס הילף זוכה זיין צו דינען גאט . אונ אזעלכי פיל מעשים האבין זיך גיטראפין פרעג דיא אלטע לייט וועלין זייא דיר דער ציילין · לכן דרום איטליכער מענטש וואס האט מורא פאר גאט אונ האט אויך הארץ אונ וויסט גאט זיין גאט אונ וועט תשובה טאן אויף זייני זינד וועט ער ווידער קערין דער גרים צארין פון אים אונ אז זיין נשמה וועט ארויס גיין פון אים וועט ער רוען אונ וועט זיך בשיצן אין דעם שאטין פון גאט אין גן עדן ווארום ער איז איין דר בארמיגר גאט אונ מערט גוט צוא טאן אונ אויף דעם ארט וואס דיא בעלי תשובה שטייען קענין דיא רעכטי צדיקים ניט

צדיקים גמורים יכולים לעמוד · על כן הנני כותב פרק בפני עצמו בענינים מועילים לתקוני נפש האדם לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו :

פרק יט יראה המשכיל ויבין המבין מ"ש הרב בעל ספר החרדים בסוף ספרו דף פ' ע"א ח"ל יש לנו לבקש רפואות בדמים קלים אחר שנמשלו חולי הנפש לחולי הגוף ולפעמים שיעשה הרופא חכם רפואה במאה פרחים הוצאה מכמה מיני רפואות יקרות הערך ופעמים ימצאו מיני רפואות בכסף אחד או בחצי כסף של מיני עשבים מרפאים בדרך סגולה ושמעתי מפי מגידי אמת שאירע בקשטיליאה שאחד משרי המלך הפרתמים בלכתם לצוד ציד להביא בא לרדוף אחר שועל אחד ללכדו ועקץ השועל את רגל השר עקיצה קטנה לא הרגיש בה ביום השני התחיל רגלו לצבות · ביום השלישי צבתה מאד עד סוף הירך ורופאי המלך נלאו לבקש מיני רפואות משונות בדמים יקרים מאד ולא יכולו ונתייאשו ממנו · והיה מצוה מחמת מיתה וכל בני ביתו בוכים · והיה נכנס ערבי אחד ממשרתיו שהיה מביא לו דורון כמנהגו וירא את הצרה הגדולה ואת החולי שאירע לאדוניו וישאל מהם מה החולי הרעה זה פתאום בא לאדוני והיום שלשה ימים ראיתיו שאנן ושלו · ויאמרו לו עקיצה קטנה של שועל הביאה לו את המות הזה · ויאמר להם אל תיראו כי בעזר האל אני מרפא אותו וילך הוא במהירות אל השדה וילקט מיני עשבים ידועות לו וירץ ויבא אל בית אדוניו ויכתוש את העשבים במכתש וישם על רגל אדוניו פעמים ושלש מיד התחיל להרפא ביום השלישי נתרפא והלך ברגליו וישתוממו הרופאים ויהללו את האלהים אשר ברא מיני סגולות בעשבים · ובזה אנו מבינים מה שאמר רבי אליעזר בפרקי אבות שנשיכתן נשיכת שועל · וכן שמענו כמה מיני חולאים שנמצא להם רפואות בעולם בדמים קלים בדרך סגולה · ועל דרך זה יש לנו לבקש בשדה אשר ברכו ה' הוא הגמרא מיני סגולות ורפואות קלות לרפאות חולי הנפש החלושים שאין בה כח לסבול הרפואות הקשות · והנה מצאנו לרז"ל שאמרו כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו אפילו היה בו שמץ מינות מוחלין לו · והחמירו בזה בזוהר ואמרו שצריך שיזעזע כל אבריו ולענות בקול

שטיין · דרום וועל איך שרייבן אבזונדערין פרק אין דיא ענינים וואס העלפין צו דיא תקונים פון דעם מענטש צו זעהן אין דעם זיסקייט פון גאט אונ צו זיצען אין זיין היכל :

פרק יט יראה המשכיל ער זאל זעהן דער קלוגר אונ זאל פאר שטיין דער פאר שטענדיגער וואס דר ספר חרדים שרייבט אין זיין ספר · מיר געהערין זיך צו זוכן רפואות פאר ווייניג געלט וייל דיא קראנקהייט פון דער נשמה איז גיגליכען צוא דעם קראנקהייט פון דעם גוף · ולפעמים אונ אמאל מאכט איין קלוגער דאקטער איין רפואה פאר הונדערט גולדען · אונ אמאל גיפינט מען פר איין האלבין גולדן מיני רפואות פון קרייטעכציר וואס זייא היילין דורך אסגולה ושמעתי אונ איך האב גיהערט עס הט זיך גיטראפין אין קשטילאה דיא הערין זענין גיגאנגין חאפין חיות האט איין הער באקומן פון איין פוקס אקליינים ביס אין פוס אונ דעם אנדרין טאג האט אן גיהובין זיין פוס גישוואלין צו ווערין דעם דריטען טאג איז ער זייער גשוואלין אונ דיא דאקטורים האבין גיזוכט זייער טייערי רפואות פר פיל געלט אונ האבן אים ניט גיהאלפין ביז זייא האבין אים שון מייאש גיוועזן אונ ער האט צוואה גילאזט אונ גאר זיין הויז גיזינד האבין גיוויינט · והיה איז אריין גיגאנגען צו אים איין טאטער איינער פון זיינע קנעכט אונ האט דער זעהן דיא גרויסע צרה האט ער צוא זייא גיזאגט פארכט זיך ניט ווארום איך וועל אים היילין מיט גאטס הילף : וילך אונ איז גיגאנגען אין פעלד אונ האט אן גיקליבן קרייטעכצער וואס ער האט גיוויסט אונ האט עס צוא קלאפט אין אשטייסל אונ הט עס צו גילייגט צו דעם פוס פון זיין הער דרייא מאל האט ער זיך אן גיהובין צוא היילן דעם דריטן טאג איז ער אין גאנצין פאר היילט גיווארין אונ איז גיגאנגען אויף זיינע פיס האבן דיא דאקטורים זיך זייער פר וואונדערט אונ האבן גילובט גאט וואס ער הט בשאפין אזעלכי מיני סגולות אין קרייטעכצר · אונ אזו אויך האבן מיר גיהערט פיל אירלייא קרענקין וואס עס ווערט גיהיילט · וכן אונ אויף דעם דרך געהערין מיר זוכן אין דיא גמרא מיני סגולות אונ גרינגע רפואות צו היילן דאס קראנקהייט פון דער נשמה וואס זיא האט קיין כח ניט צוא לייטן דיא שווערי יסורים אונ נון אונזרי חכמים ז"ל האבין גיזאגט אז דער מענטש וואס ענטפערט אמן יהא שמיה רבא (מברך וכו') מיט גאר זיין כח אונ מיט גאר זיין כוונה ווען ער זאל אין זיך האבין אפילו איין גרויסע עבירה איז מען אים מוחל ·

בקול רם · ומי שירגיל לעשות כן הנה הוא מבושר שנמחלו לו עונותיו אם לא ישוב לכסלה · הרי סגולה אחת · סגולה ב׳ אמרו שכל הזהיר וזריז בשמירת שבת בכל תנאיו ובכל דקדוקיו אפי׳ עבד ע״ז כאנוש מוחלין לו שנאמר שומר! שבת מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו · ואל תקשי לך מה הוסיף בעשותו מצות שבת כדי לכפר עונותיו הרי זו אחת מן המצות שהוא חייב בהן דיש לומר דהזריזות היתירה הוא מכפר וכן בעניית אמן · סגולה ג׳ יכוין בשירת הים שאומרים בכל יום לאומרה בקול רם ובשמחה רבה כאלו אותה שעה יצא ממצרים · שהרי אמרו במדרש ויסע משה את ישראל מים סוף שהסיעם מעונותיהם שנמחלו על ידי השירה שאמרו שכל מי שנעשה לו נס ואומר שירה מוחלים לו על כל עונותיו · הנה אחר שצונו לומר שירה זו בכל יום כדכתיב ויאמרו לאמר וכדכתב רשב״י ע״ה שרוצה לומר שנאמר אותה בכל יום בשמחה רבה כשעה ראשונה שאמרנו אותה ודאי כח סגולתה כל יום כשעה ראשונה למהדרין · סגולה ד׳ אמרו חז״ל כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנא׳ נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע כו׳ · לכן יוכיח האדם את נפשו ויאמר לו למה תסבלי יסורין בעה״ז ובגיהנם על עונותיך הלא טוב לך לסבול חרפת אנוש וגדופיו ולא תענה ותשמח ביסורין אלו כי תועלת רפואה לנפשך וזרח בחשך אורך · כמו שארז״ל הנעלבים ואינן עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עושים מאהבה ושמחים ביסורין עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו · פי׳ החסיד שלש מדריגות פירש התנא זו למעלה מזו · ראשונה מי ששומע חרפתו ומשיב אבל אינו מכלים את חבירו בתשובתו · שנית שאינו משיב כלל אך לבו מר לו בקרבו · שלישית ששמח ביסורין הם הדברים של חרפה אשר שמע אולי גם השם יכפר עונותיו · סגולה ה׳ היא ההתבודדות שיפרוש במקום מיוחד שלא יראוהו ב״א וישא עיניו למרום אל מלך יחיד עילת כל העילות וסבת כל הסבות במטרה לחץ כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם · וע״ד זה כאשר הוא יבא לשים פנים אל אלהיו כן הוא ית׳ ישים אליו ויחדיו ידובקו · כך שמעתי מפי מורי ורבי החסיד הקדוש ר׳ יוסף סאגים ז״ל וכך הוא היה עושה · וכן מצאתי לרבינו יצחק דמן עכו שכמה חסידים היו עושים כן בימיו · ודוק ותשכח כן בדברי

אונ אין זוהר שטייט אז אלי זיינע אברים מוזין ציטרין בשעת אז ער זאגט אמן יהא שמיה רבא אונ צוא זאגן דאס מיט אשטארק קול אונ דער וואס וועט זיך גיוויינען אזו צו טון וועלין אים בוודאי מוחל ווערין זיינע זינד אוב ער וועט זייא שון מער ניט טון · סגולה ב דיא אנדרי סגולה האבין זייא גיזאגט אז דער וואס איז נזהר צוא היטען שבת מיט אלי זיינע הקדוקים תאטשי ווען ער האט גידינט געטצען אזו וויא דער דור אנוש איז מען אים מוחל אונ דער עיקר איז מכפר דאס ווס ער איז זיך זייער מזרז דער צו . סגולה ג דיא דריטע סגולה איז בשעת אז ער זאגט אלע טאג דיא שירה (אז ישיר) זאל ער זאגין מיט אהויך קול אונ מיט גרוים שמחה גלייך וויא ער איז אצונד ארוס גיגאנגן פון מצרים · דען אין מדרש שטייט (ויסע משה את ישראל) אונ משה רבינו האט גימאכט דיא ישראל אוועק ציהן פון זייערי עבירות דס זייערי עבירות זענין מוחל גיווארין אונ אזו ווי עס שטייט אין פסוק (ויאמרו לאמר) אונ זייא האבין גיזאגט אז מען זאל דיא שירה זאגין אלע טאג מיט גרוים שמחה ווי זיי האבין גיזאגט בשעת אז זיי זענין ארויס גיגאנגן פון מצרים · סגולה ד די פערדע סגולה האבין אונזערע חכמים ז״ל גזאגט דער וואס איז מעביר אויף זיינע מדות אז איינר טוט אים שלעכטץ טוט ער אים ניט אפ דעם איז מען מוחל אלע זינד · דרום זאל דער מענטש זאגין ווארום זאל איך ליידן יסורים אין גיהנם בעסער צוא ליידן דאס וואס דער מענטש זידעלט מיך אונ זאל אים ניט ענטפערין · כמו וויא אונזרי חכמים ז״ל האבן גיזאגט דיא וואס ווערין פאר שעמט פון אנדערי אונ זייא פר שעמין ניט זייא הערין זייער חרפה אונ ענטפערין ניט זייא טוען מצות וועגן גאטס ליבשאפט אונ פרייען זיך אויף דיא יסורים וואס גאט שיקט זיי צו · אויף זיי זאגט דער פסוק אונ זיינע ליבהאבער וועלין אזו שיינען וויא די זון · דער תנא איז דא מפורש דרייא מעלות · די ערשטע איז דער וואס הערט זיין חרפה אונ ענטפערט אים יוא נאר דורך זיין ענטפערין פאר שעמט ער ניט זיין חבר · דיא אנדרי מעלה איז ער ענטפערט אים גאר ניט נאר ער האט עגמת נפש דער פון וואס יענער וידעלט אים · דיא דריטע מעלה איז ער פרייעט זיך נאך דער מיט וואס יענער וידעלט אים ווארום מחמת דעם וועלין אפשר זיינע זינד פאר געבין ווערין · סגולה ה דיא פינפטע סגולה איז ער זאל זיך אפ שיידי פון לייט אונ זאל זיצן אין אבזונדער חדר וויא לייט זאלין אים ניט זעהן אונ זאל אויף

ורמב"ם והרמב"ן וחובת הלבבות והר"ר יונה זלה"ה · סגולה ו' ישמח בחשק דברי חכם כשהורש יראת שמים ודברי אגדה שמושכין לבו של אדם כמו שאמרו חז"ל שבזה ימחול עונותיו · וחייבים אנחנו לשמוע קול מוכיח דהכי קבלנו בסיני · במסרה ג' ונשמע . א' נעשה ונשמע · ב' ונשמע קולו בבואו אל הקדש · ג' ונשמע פתגם המלך · קבלנו נעשה ונשמע עד עולם כל אשר יצונו וגם קבלנו כל עת וזמן יבא מאן דהוא מרבנן והורש תוכחה שנשמע קולו בבואו אל הקודש הוא בית הכנסת שנקרא מקדש מעט לדרוש ברבים למה כי לא לדרוש הכבוד כ"א למלך הוא מלכו של עולם · וזהו אומרו ונשמע פתגם המלך על דרך שאמרו כל מקום שנאמר במגילת אסתר מלך סתם ולא אמר בהדיא אחשורוש הוא רומז למלכו של עולם אע"פ שאין מקרא יוצא מידי פשוטו · וכן אמר משה רבינו ע"ה כשאמר ברבים תוכחת האזינו השמים הם העשירים הגדולים על דרך היקום אשר ברגליהם שפירשו שהממון מקים האדם על רגליו · ותשמע הארץ הם עניים שפלים בארץ ולמה כי לא תתנו לי הכבוד כי לה' וזהו שאמר הכתוב כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו · דבר אחר ונשמע פתגם כבר ידעתם מה שאמר בזוהר בת קול יוצאת בכל יום ומכרזת שובו בנים שובבים ובת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה · דקשה למי מכריזים והלא אין אנו שומעים כלום אלא ודאי אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי כמ"ש במסכת מגילה וכן הכא נמי אע"ג דהוא לא שמע מזליה שמע כדכתיב נפלאים מעשיך לשון כיסוי כמו כי יפלא ממך דבר אפי' הכי ונפשי יודעת מאד וזהו שלפעמים מתעורר באדם רוח טהרה מקול הקורא לאזן נשמתו · ומ"מ לא יזכה לזה רק השומע בקול החכם המוכיח והיינו דכתיב והיה אם שמוע תשמע כלומ' אם תשמע למוכיח באזן בשר תזכה לשמע באזן הלב כרוז מלכו ש"ע והיינו נשמע פתגם המלך שע"י רוח הקדש ידעו בסיני זה הענין ואמרו ודאי נשמע קול מוכיח לפי' שאז נזכה לשמוע פתגם המלך · אמר הנביא ירמיה נחפשה דרכינו ונחקורה זה שאמר במקום אחר והיה עקב תשמעון ואמרו רז"ל אם תשמרו ותעשו אפי' המצות הקלות שאדם דש בעקביו · ואמר הכתוב עון עקבי יסובני הכא נמי דרכינו היינו העונות שאנו דורכים ברגלינו ודשים בעקבנו · ונשוב אל ה' שאם לא ידע החולה מחליו איך יבקש רפואה · והנה חפוש דרכינו במאמר חז"ל רובם בגזל ומיעוטם בעריות וכלם באבק לשון הרע · לכן יש לדקדק מאד בחומרת הגזל דאפי' שוה פרוטה נחשב לשפיכות דמים · והעושה מלאכת חבירו בלי אמונה נקרא גזלן · והסתכלות בעריות עון פלילי הוא ונקרא נואף דכתיב ועין נואף שמרה נשף ויד ליד לא ינקה רע מגיהנם ואפי' הרהור בעבירה פוגם הנשמה · ועון לשון הרע גדול מנשוא שהוא שקול בעבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים · וכדי שלא לבא לידי לשון הרע צריך אדם להרגיל עצמו להיות כאלם כמו שאמרו רז"ל על פסוק האמנם אלם צדק תדברון מה אומנות

יקח

זייבן זיינע אויגן צו גאט ב"ה אונ וויא ער וועט טאן זיין הארץ צו גאט וועט גאט ב"ה טון צו אים · סגולה: ו דיא זעקסטי סגולה איז ער זאל זיך פרייען אויף דיא רייד פון איין חכם אז ער דרשנט יראת שמים דאס דורך דעם ווערין אים מוחל זייני עבירות · אונ מיר זענין מחויב צו הערין שטראף רייד פון איין מוכיח אונ אזו האט משה רבינו ע"ה גיזאגט צוא אלי ישראל (האזינו השמים) איר עשירים וואס איר זענט הויך אזו כמעט וויא דיא הימלין פאר נעמט מיינע שטראף רייד (ותשמע הארץ אמרי פי) אונ די ארמע לייט וואס זענין אזו נידעריג ווי ערד זאלט איר הערין דיא זאג פון מיין מויל (כי שם יי אקרא) איך וועל אן רופין גאטס נאמן כלומר איך וועל אייך שטראפן פון גאטס וועגן דרום וועט איר דעם כבוד אפ געבין ניט צוא מיר נאר צוא גאט · והנה אונ נון לאמיר זובין אין דיא רייד פון אונזערי חכמים ז"ל האבין גיזאגט דאס רוב מענטשין ווערין נכשל אין גזל אונ וויניג ווערין נכשל אין זנות אונ אלי ווערין נכשל אין אבק לשון הרע · דרום גיהער מען זייער מדקדק צו זיין אין דער חומרא פון גזל וואררום אז איינער גזלת ביא דעם אנדערין אפילו איין פרוטה ווערט עס אים גירעכינט וויא ער פאר גיסט זיין בלוט אונ דער וואס טוט דיא מלאכה פון זיין חבר אן אמונה ווערט ער אן גירופין גזלן · אונ צו קוקן אויף עריות איז אגרויסע זינד אונ ער ווערט אן גירופין נואף · אונ אז ער גיט געלד פון זיין האנד צוא איין אשה כדי צו קוקן אויף איר וועט ער ניט גירייניגט פון גיהנם אונ ווען ער איז אפילו נאר מהרהר אין איין עבירה איז ער פוגם אין זיין נשמה · ועון אונ די זינד פון לשון הרע איז זייער גרוס דען די עבירה איז אזו גרוס וויא דיא זינד פון געמזין דינסט אונ זנות אונ רציחה · אונ כדי ער זאל ניט קומן צו לשון הרע מוז

דער

יקח האדם כדי להנצל עצמו מלשון הרע יעשה תמיד עצמו כאלם ולא ידבר רק צדק שהוא התורה כדכתיב מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי :

וזה לשון רבינו האי גאון ז"ל בספר מוסר השכל. לשונך שים בפיך נאסרה וכאלם היה בין החבורה. ואל תרפה ארי אסור בהבלך א ואם אותו תשלך ואבלך. ועל שלש תועבות אלה הזהיר הקב"ה בקריאת שמע שצונו לקרוא בכל יום פעמים כדי שנשמור נפשנו מאד מהם. על עון הזנות הזהיר בהדיא בפרשה שלישית של קריאת שמע ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים. ועל עון הגזל הזהיר בפרשה שניה ואספת דגנך ולא של אחרים וכפל הדבר שלשה פעמים לחזק הענין כמו שאמרו רז"ל מגל זו מגל זו מגל זו שלשה פעמים שהיו אומרים במצות העומר כדי לחזק הכא נמי כפל דגנך תירושך ויצהרך לחזק. ועל לשון הרע הזהיר בפרשה ראשונה שכתב תקונה ודברת בם ופירשו רז"ל בם מיעוטא היא בם תדבר ולא בדברים בטלים ולאו הבא מכלל עשה עשה וכל המרבה דברים מביא חטא לשון הרע :

וכן נחפשה דרכינו ונחקורה בשלש תועבות אחרות דתנן הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם. ופירשו ז"ל סתם מן העולם הזה ומן העוה"ב. וגם אלו נרמזו בקריאת שמע ויש לתת עליהם לב בכל יום בעת ק"ש כדי להשמר מהם תמיד. הכבוד מי שהוא עבד לא יתגאה לפני המלך כדכתיב אל תתהדר לפני מלך וכתיב ה' אלהיכם מלכבם ואנחנו לפניו תמיד דמלא כל הארץ כבודו. וכתיב האותי לא תיראו אם מפני לא תחילו. וכתיב המכעיסים אותי על פני תמיד ודרך בני אדם להתכבד במלבושים דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדותיה ואין נאה ההידור והכבוד אלא למלכו של עולם שנאמר זה הדור בלבושו וכתיב ה' מלך גאות לבש ולרמוז זה מצות ציצית בבגדנו והיה לכם לציצית והיה הוא השם כי י"ב צרופין יש לו ב וזה אחד מהם לכם בהיפוך אותיות מלך וראיתם בהיפוך אותיות ויראתם כי העבד לא ילבש גאות אלא יכוין בלבושיו להדר את המלך כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק. ודבי פלוני מציין נפשיה ומצלי דכתיב השתחוו לה' בהדרת קדש ואפ"ה קרי נמי בחרדת ג כדאיתא במסכת ברכות משום אל תתהדר לפני מלך לכבודך אלא לכבודו. ואנו אומרים בכל יום ברוך אלהינו שבראנו לכבודו ולא לכבודנו הרי הרחקת הכבוד. ולב שפל בפרשה שלישית של ציצית והיינו דכתיב מכנף הארץ זמירות שמענו פירשו במדרש דעל כנף הציצית קאמר ולפי זה הארץ רמז לישראל שהם משפילין עצמן כארץ ועליהם אמרו רז"ל שאמר הכתוב דור הולך ודור בא אלו עובדי גלולים והארץ לעולם עומדת אלו ישראל דכתיב בהו כי תהיו אתם ארץ

א דימה בלשון נקרי טורף בסוף אסור בחבל : ב כלומר לשם הוי"ה : ג שיעמוד באימה וביראה וכהאדם :

דער מענטש זאל זיך געוואוינען ער זאל זיין ווי א שטומער און ער זאל מיין ניט ריידן נאר דברי תורה. וזה דער רבינו האי גאון שרייבט דיין צונג האלט געבונדן און אז דו ביסט צווישן לייט מאך דיך ווי איין שטומער ווארום אז דו וועסט לאזן די צונג ריידן וואס זי וויל וועט זי דיך ברענגען אין גיהנם. און אויף די דרייא עבירות האט גאט ב"ה אונז מזהיר געווען אין ק"ש וואס מיר זאגן אלע טאג. אויף זנות האט ער אונז בפירוש אן געזאגט אין דער דריטער פרשה פון קריאת שמע (ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם) איר זאלט ניט נאך גיין נאך אייער אויגן צו קוקן אויף שיינע ווייבר ווארום דער פון קומט ארויס זנות. און אויף דער זינד פון גזל האט ער מזהיר געווען אין דער אנדרער פרשה (ואספת דגנך) און דו זאלסט איין זאמלען דיין קארין און ניט קיין פרעמדם. און אויף די זינד פון לשון הרע האט ער מזהיר געווען אין דער ערשטער פרשה (ודברת בם און דו זאלסט ריידן אין דברי תורה און ניט קיין דברים בטלים און דער וואס רעט פיל קומט ער צו לשון הרע. וכן און אזו אויך לאמיר זוכן די אנדרע דרייא עבירות וואס מיר האבן געלערנט אין משנה די קנאה און דאס גלוסטיקייט און דער כבוד דאס ציהט אויס דעם מענטשן פון דער וועלט און פון יענער וועלט. און די דרייא זענען אויך מרומז אין ק"ש. הכבוד דער כבוד איז מרומז דען דער וואס איז איין קנעכט דער בדארף דאך זיך בוודאי ניט בגאוה האלטן פאר איין מלך אין די אויגן פשיטא פאר גאט. און מיר זענען דאך תמיד פר גאט ב"ה ווארום זיין כבוד איז פול גאר די וועלט און דער שטייגער פון מענטשן איז דאס זיי ווערן געערליכט דורך זייערע מלבושים און אויף דעם רמז האט ער אונז געבאטן מיר זאלן מאכן ציצית אין אונזערע קליידער צו ווייזן אז ער קלייד זיך אן נאר פון גאטס וועגן כמילא איז מרומז אז דער מענטש זאל דער ווייטערן דעם

חפץ · וכנף הציצית רמז להם לישראל וסימן להשפיל עצמם · והתאוה רמוזה בפרשה שניה דכתיב ואכלת ושבעת וכתיב בתריה השמרו לכם פן יפתה לבבכם פירוש פן תמשכו אחר תאות העולם אלא מיד ששבעת משוך ידך · תרגום וכי תרחיב ואדי יפתי שאם תמשכו היא גרמה לוסרתם מדרך השם מעט מעט עד שתעבוד אלהים אחרים כענין שנאמר ויאכלו וישתו ויקומו לצחק · ופירוש צחוק כולל ע"ז ג"ע וש"ד כמו שלמדו מן הפסוקים וכן עולה עם המלה סמא"ל · כי מיד בראות השטן כי האדם מוסיף אכילה ושתיה מרקד לפניו להכשילו בכל העבירות · והקנאה רמוזה ׳ בפרשה ראשונה בפסוק ראשון דקריאת שמע מקובלת בידינו מיעקב אבינו עליו השלום בעת שנסתלק מן העולם צונו וזרזנו על יחוד השם כדאיתא במסכת ברכות וכדכתב הרמב"ם ז"ל. ונרמז בכתוב כדכתיב הקבצו ושמעו בני יעקב כו׳ דקשה מאי הקבצו הרי אמר להם האספו ואגידה לכם והרי הם לפניו . אלא פי׳ האספו על הגופות ואחר שהיו לפניו צוה אותם שיסירו מלבם קנאה ושנאה ותחרות כאלו הם איש אחד נפש אחת שאם לא יעשו כן אי אפשר לקבל עליהם יחוד שירצה וישרה עליהם כדכתב רשב"י דהיינו והוא באחד ומי ישיבנו דהפסוק קשה להבין דהול"ל והוא אחד מאי באחד אלא רוצה לומר הוא יתברך אינו שורה כי אם בישראל ביחוד לב אחד בלי קנאה דוגמת מלאכי השרת דכתיב בהו כלם אהובים וכלם מקבלים עליהם עול מלכות שמים · ואמרו באבות דרבי נתן דהמלאכים מכבדים זה לזה וכל אחד אומר פתח אתה שאתה גדול ממני · וזהו לשון שמע שאמרו המקובלים שהוא לשון קיבוץ כמו וישמע שאול את העם · וכל אחד בעת קריאת שמע מייחד לבו עם כל עדת בני ישראל ומדבר אליהם שמע ישראל כלנו באהבה וקשר לב אחד בלי קנאה ושנאה ועתה אנו מקבלים יחוד אלהינו עלינו ואומרים ה׳ אלהינו ה׳ אחד עכ"ל · וכיון שבמעשה העגל אבדו היחוד דשיתפו ואמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך ואין דור ודור שאין לוקחים אונקי אחת של עגל לכן צריך כל אחד מישראל כשמייחד השם באמרו ה׳ אלהינו ה׳ אחד לכוון לתקן עון העגל ששתפו דבר אחר · ויעקב אבינו ע"ה כשראה לעשו קרא קריאת שמע כדאיתא במגלה עמוקות · ע"כ נראה לי דרמז לשרו של עשו שהוא סמא"ל שאע"פ שעתיד להחטיא לישראל בעון העגל ולאבד מהם היחוד באומרים העלוך לשון רבים עכ"ז אינו יכול עמו שהרי הם עתידין לתקן עון זה ביחוד של קריאת שמע · ולרמוז לזה קרא ק"ש · וגם ישראל לא היו נוצחין במלחמה כ"א בזכות יחוד השם שמיחדים בק"ש כארז"ל והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם שמע ישראל אמר רשב"י אמר להם אפי׳ אין יש ביניכם זכות כי אם קריאת שמע שחרית וערבית וכו׳ · וקודם בואי לכתוב תקוני כמה עבירות חמורות נקדים לכתוב עשרים דברים שצריך שיתחזק בהם הבעל תשובה וירגיל בהם עד שיעשו בו טבע שני כדי שיקבל אח"כ בשמחה סגופי העבירות ויוכל לסובלם ולא יבא לבעיט·כתב החסיד הקדוש רבינו יונה ז"ל בספר שערי תשובה עקרי תשובה עשרים · (הא׳) ההרטה על מעשיו הרעים שעשה ולומר מה עשיתי איך לא היה פחד אלהים נגד עיני ולא יגורתי מפני האף והחמה ·

כבוד פון זיך אונ זאל זיין איין עניו · והתאוה אונ דאס גלוסטיקייט איז מרומז וואָרום עס שטייט (ואכלת ושבעת) אונ דוא וועסט עסין אונ וועסט זאט זיין שטייט ווייטער (השמרו לכם) היט אייך (פן יפתה לבבכם) טאמר וועט אייער הארץ דר ברייטערט ווערין אונ איר וועט נאך ציהן נאך דיא גלוסטיקייט פון דער וועלט אונ דאס וועט אייך גורם זיין אז איר וועט אפ קערין פון גאטס דינסט ביסליך ווייס ביז איר וועט דינען געצין ח"ו · נאר וויא דוא ביסט שוין זאט הער אויף צוא עסין וואָרום וויא דער שטן זעהט אז דער מענטש מערט צוא עסין אונ טרינקן ווערט ער דר פון גאנץ פריילך אונ וויל אים שטרויכלין אין אלי עבירות · והקנאה אונ דיא קנאה איז מרומז אין דעם ערשטין פסוק (שמע ישראל) זאמילט אייך איין איר אלי ישראל מיט ליבשאפט אונ מיט איין הארץ אן קנאה אונ אן שנאה אונ אז מיר וועלין אלע זיין גלייך וויא איין מענטש זענין מיר אופזיך מקבל דעם יחוד פון אונזער גאט אונ זאגין (יי אלהינו יי אחד) דער גאט וואס איז אונזער גאט דער איז נאר איין גאט · וקודם איידר איך וועל שרייבן דיא תקונים פון דיא הארבי עבירות וועל איך פריער שרייבן צוואנציג זאכין וואס דער בעל תשובה זאל זיך אין זייא שטארקין אונ גיוויינין ביז זייא וועלין ביא אים בלייבין איין טבע כדי ער זאל דער נאך אויף זיך נעמן מיט שמחה דיא סיגופים וואס ער בדארף זיך אן טאן פאר דיא עבירות אונ וועט זייא קענין אויס לידן · דער חסיד רבינו יונה שרייבט דיא עיקרי תשובה זענין צוואנציג · א ער זאל חרטה האבין אויף אלע זייני שלעכטי

(הב׳) עזיבת החטא · יעזוב רשע דרכו ויגמור בכל לבו שלא ישוב בדרך ההוא עוד עד יום מותו: (הג׳) היגון הגדול · יתחולל ברעיוניו ויאנח במרירות לב ונפשו תהיה מרה לו כי הכעיס למי שבראו וברא השמש והירח והשמים והארץ והכל מעשה ידיו · (הד׳) הצער במעשה כמו שנאמר שובו עדי בכל לבבכם בצום ובבכי ובמספד · (הה׳) הדאגה והפחד והעונש מהעונות שעשה וכמה רעה עתידה לבא עליו ואיך ינצל · (הו׳) הבושה הגדולה שיבוש מהמלך ולא ישא פניו שנאמר בושתי וגם נכלמתי · בושו והכלמו · (הז׳) הכנעת הלב שידע שהממרה על דבר המלך הגדול שודאי נגרע מערכו והוא נתעב ונאלח ויהיה נבזה בעיניו נמאס כמוכה שחין ולא ישיב למגדף לו · (הח׳) הכנעה במעשה שיהיו עיניו תמיד שחות למטה לארץ ודבורו בקול נמוך וידבר רכות ולא קשות · (הט׳) שבירת התאוה הגשמית · יפרוש מן התענוגים ולא יאכל רק לשובע נפשו וקיום גופו ולא יגש לאשתו רק לקיים מצות פריה ורביה · (הי׳) ייטיב פעלו בדבר אשר זדה · אם הסתכל בעריות יתנהג בשחות עינים תמיד ויכוין לעסוק בתורה ויאיר עיניו בתורה שבכתב · רצו רגליו אל עבירה ירוץ תמיד לדבר מצוה · לשון שקר כבאן ואיך ידבר אמת ופיו יפתח בחכמה · ידים שופכות דם או גזל שהוא ש״ד יפתח ידיו לעני ליתום ולאלמנה ויציל עשוק מיד עושקו · לב חורש מחשבות און יטהר ויתבונן בגדולת יוצרו . שם מחלוקת בין איש להבירו יבקש שלום וירדפהו תמיד · (הי״א) חיפוש דרכיו שנאמר נחפשה דרכינו ונחקורה כדי שיזכור כל הדברים שחטא כדי שיתודה ויכנע ולא יוסיף לחטוא בהם · (הי״ב) לחקור גודל כל אחד מעונותיו איזה חיוב מלקות או כרת או מיתת ב״ד למען יכנע וימרר בבכי וכתיב ראה דרכך בגיא דעי מה עשית · (הי״ג) שיהיו העבירות הקלות חמורות בעיניו · שאין לו להסתכל בקטנות

מעשים וואס ער האט גיטאן · אונ זאל זאגין וואס האב איך גיטאן וויא איז איז ניט גיוועזן קענגין מייני אויגין דיא פארכט פון גאט · ב ער זאל פאר לאזין דיא עבירות · אונ עס זאל בלייבין בייא אים אין הארץ אז ער וועט דיא עבירות ניט טאן ביז זיין טויט · ג ער זאל זייער טרויערן אין זיינע גידאנקן אונ זאל זיפצען מיט אביטר הארץ אונ זיין לייב זאל אים ביטר זיין וואס ער האט דער צערינט צו דעם וואס האט אים בשאפין אונ האט בשאפין דיא זון אונ דיא לבנה הימל אונ ערד אונ אלץ וואס איז אין דער וועלט · ד ער זאל פאסטן אונ וויינין אונ קלאגין אויף די עבירות וואס ער האט גיטאן · ה ער זאל זיך זארגין אונ שרעקין אונ פארכטין פאר דעם עונש וואס אים קומט פאר דיא עבירות אונ פיל שלעכטץ איז אן גיברייט צו קומן אויף אים אונ וויא אזו וועט ער דער פון ניצול ווערין · ו ער זאל זיך שעמן פאר ג״ט ב״ה אונ זאל ניט קענין אויף הייבן זיין פנים · ז זיין הארץ זאל זיין אונטער טעניג דאס ער זאל וויסן אז ער האט ווידער גישפעניגט קענגין גאט ב״ה אונ זאל בייא זיך אליין מבוזה זיין אונ זאל ניט ענטפרן צו דעם וואס לעסטערט אים · ח ער זאל ווייזין הכנעה זיינע אויגין זאלין תמיד זיין צו דער ערד זייני רייד מיט אנידריג קול אונ זאל ריידן מיט ווייכקייט אונ ניט מיט הארטיקייט · ט ער זאל צו ברעכין דיא גראבי תאוות ער זאל זיך אפ שיידן פון תענוגים אונ זאל מער ניט עסין נאר זיין גוף זאל קענין איין בשטאנד האבין אונ ניט קיין איבריגעס אונ זאל מער ניט גינעהנין צו זיין ווייב נאר לשם מצוה · י ער זאל גוט מאכין זייני ווערק אין דיא זעלביגי זאכין וואס ער האט גיזינדיגט · אוב ער האט גיקוקט אוף עריות זאל ער תמיד גיין זייני אויגין איין גיבויגין אונ זאל לערנין תורה אונ דארט קוקן מיט זיינע אויגין · אויב זייני פיס זענין גילאפין צו איין עבירה זאל ער תמיד לויפין צו איין דבר מצוה · אויב ער האט גיזאגט ליגן זאל ער זאגן אמת אונ זאל זיין מויל עפינן צו לערנן תורה: אויב ער הט פר גאסין בלוט מיט זייני הענט אדער ער האט גיגזלת זאל ער עפינן זייני הענט צו איין ארימאן אונ צו איתום אונ זאל מציל זיין דעם וואס ווערט גרובט פון זיין רויבער · אוב ער האט גיטראכט אום רעכטי מחשבות זאל ער ריינגן דאס הארץ אונ זאל פאר שטיין אין דעם אבפערקייט פון זיין בשעפר · אויב ער האט גימאכט איין מחלוקת צווישין מענטשין זאל ער נאך זוכן שלום אונ זאל זיך באמיהען אלי צייט צוא מאכין שלום · יא ער זאל גידיינקן אלי זאכן וואס ער האט גיזינדיגט כדי ער זאל מתודה זיין אונ זאל אונטער טעניג זיין אונ זאל שון ניט מער זינדיגן · יב ער זאל קלערין דעם עונש פון איטליכר עבירה אוף וועלכיר עבירה ער איז חייב מלקות אדר כרת אדר מיתת ב״ד כדי ער זאל אונטער טעניג זיין אונ זאל ביטער וויינן · יג דיא גרינגי עבירות זאלין האבין זיין

בקטנות העבידה אלא בגדולת המלך שצוה עליה · (הי"ד) הוידוי בפרטות דכתיב והתודה אשר חטא עליה ויש לו להזכיר גם עונות אבותיו דכתיב והתודו את עונם ואת עון אבותם · (הט"ו) התפלה שיתפלל לה' ויבקש רחמים שימחול לו וימחוק עונותיו שנא' הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני · (הט"ז) תיקון המעוות ישיב הגזילה אשר גזל או את העושק אשר עשק · ופירוש עושק שהיה חייב ממון לחבירו ומעכב מלפרע לו · וכן אם ציער את חבירו בדברים או הלבין פניו או ספר לשון הרע אין לו כפרה עד שיבקש ממנו מחילה · (הי"ז) לרדוף תמיד פעולת החסד והאמת שנאמר בחסד ואמת יכופר עון· החסד צדקה וג"ח והאמת שיחזיק ידי אנשי האמת וינשא ראשם ואנשי השקר ישפיל · ויקרא תמיד את ה' בכל עוזו · (הי"ח) שיהיה חטאתו נגדו תמיד עד יום מותו שנאמר וחטאתי נגדי תמיד · (הי"ט) עזיבת חטאו אם נזדמן לו אותו החטא יכבוש את יצרו ויברח כמפני חרב מפני יראת אלהיו · ואף אם לא יזדמן בעת אמרו בכל נפשך יכוין אפילו הוא נוטל את נפשו בשלש עבירות בע"ז ובג"ע וש"ד שאם יבואו לידו ימסור נפשו ולא יחטא בעבור אהבת ה' ית' · (הכ') להשיב רבים מעון כאשר תשיג ידו שנאמר והשיבו מכל פשעיכם למדנו כי זה מעיקרי התשובה ע"כ · אלו תקוני קצת העבירות היותר חמורות בקצור נמרץ דשאר תקוני כל העבירות הלא הם כתובים בספרי המקובלים ומיראת האריכות לא יכולתי לכתוב כלם פה · החוטא בזרע לבטלה עון גדול הוא עון של דור המבול תשובתו שמונים וארבע תעניות כמנין שנותיו של יעקב אע"ה שהיה בן פ"ד שנים ולא ראה קרי · וקודם התעניות יטבול ויאמר פסוק ויקרא אלהים ליבשה ארץ ולמקוה המים קרא ימים ברמעה ויכוין שהקב"ה יטהר נפשו על דרך וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם · חטא במשכב זכור יטבול ויתענה רל"ג תעניות כמנין זכור ובכל בקר וערב של תענית יאמר פסוקים אלו זכור תזכור ותשוח עלי נפשי ואומר ואני אמרתי בחפזי · הבא על כותית או על בהמה חיה ועוף בין טמאים

אין זיינע אויגן דען ער האט ניט צו קוקן אויף דעם גרינגקייט פון דער עבירה נאר אויף דעם גרויסקייט פון גאט וואס ער האט געבאטן אויף איר · יד ער זאל מתודה זיין אויף איטליכער עבירה בזונדר אונ דארף צו דער מאנין דיא זינד פון זיינע עלטערן אויך אזו וויא עס שטייט אין פסוק אונ זייא זאלין מתודה זיין זייערי זינד אונ דיא זינד פון זייערי עלטערין · טו ער זאל מתפלל זיין צוא גאט אונ זאל אים בעטין אז ער זאל אים מוחל זיין אונ אפ מעקין זייני זינד · טז ער זאל פר ריכטן דס וואס ער האט פאר קרימט דאס ער זאל אום קערין דיא גזלה וואס ער האט גיגזלת אדר ווען ער איז שולדיג געלט צוא זיין חבר זאל ער בצאלין · אונ אויך ווען ער האט מצער גיוועזן זיין חבר מיט שלעכטי רייד אדר ער האט אים פאר שעמט ער האט אפי אים לשון הרע גירעט האט ער קיין כפרה ניט ביז ער מוז דעם חבר בעטין ער זאל אים מוחל זיין · יז ער זאל זוכין חסד אונ אמת וואָרום דורך דעם ווערט פאר געבין זייני זינד · חסד מיינט מען צדקה אונ גמילות חסד · אונ אמת הייסט ער זאל שטיצען די לייט וואס זענין אנשי אמת אונ דיא פאלשי לייט זאל ער משפיל זיין · יח זייני זינד זאלין תמיד זיין קעגין זייני אויגין ביז זיין טויט · יט ער זאל פר לאזין דיא זינד · דאס איז אז עס טרעפט זיך אים צוא טאן דיא עבירה זאל ער בצווינגען זיין יצה"ר אונ זאל אנטלויפין פאר דער עבירה אזו וויא מען אנטלויפט פאר איין שווערד אונ דאס זאל ער טאן פון יראת שמים אונ ווען ער זאגט אין קריאת שמע (בכל נפשך) זאל ער מכוין זיין אז ווען מען זאל אים הייסין דינן ע"ג אדר מזנה זיין אדר הרגינען איינעם אונ אז ניט וועט מען אים הרגינען וועט ער זיך בעסר לאזין הארגענען אונ וועט ניט זינדיגין אונ דאס וועט ער טאן פון וועגין די ליבשאפט פון גאט ברוך הוא · כ וויא וייט ער וועט קענין זאל ער אפ האלטין לייט פון צוא זינדיגין · אלו דאס זענין דיא תיקונים פון אטייל עבירות וואס זענין גאנץ הארב · החוטא דער וואס האט מוציא גיוועזן זרע לבטלה איז דאס אגרויסי זינד דאס איז גיוועזן דיא זינד פון דעם דור המבול איז זיין תשובה ער זאל פאסטין פיר אונ אכציג טעג אונ פאר דעם תענית זאל ער זיך טובלין אונ תפלה טוען אז גאט ב"ה זאל ריינקין זיין נשמה · חטא אז ער האט גיזינדיגט אין משכב זכור זאל ער זיך טובלין אונ זאל פאסטין צוויא הונדרט מיט דרייא אונ דרייסיג טאג דען דאס ווארט (זכור) טרעפט אן אזו פיל · אונ אויף דער נאכט נאך דעב תענית זאל ער זאגין (זכור תזכור ותשוח עלי נפשי) · דער וואס האט גיזינדיגט מיט איין כותית זאל פאסטין צווייא הונדרט אונ זעכצן טעג אונ

מטאים בין טהורים פגמו גדול יתענה רי"ו תעניות ותשובה · הבא על אשת איש ב"כו יתענה שכ"ה תעניות וסגופים וטבילות ומלקיות כל מה שיוכל המרבה הרי תשובה משובחת . הבא על הנדה יתענה נ"ט תעניות כמנין נדה · ועל כל אחד מאלו העבירות ילקה וילבש שק ויתפלש באפר ויעשה מספד מר יותר מאילו מת לו בנו יחידו בבורו מוטל לפניו · שהרי אין לאיש נכבד מנפשו ועוד הרי המלאכים שהיו סביביו רחוקים ממנו ארבע אמות יען כי מנודה לרב מנודה לתלמיד וכלם מנדין לרשע הזה אשר פגם בספירותיו ועצב את רוח קדשו ובכל יום מכריזין עליו בשמים · הנשבע לשוא ולשקר יתענה שלשים ושבעה תעניות כמנין הבל שיצא מפיו · המקלל את אביו ואמו או מבזה אותם בדברים או בלתי מכבד אותם עון גדול הוא יתענה ששים תעניות ושק ואפר יציע · אמרו הראשונים תשובה בר"ת תענית שק ואפר בכי הספד . והתענית צריך צדקה מה שהיה צריך לאכול ביום ההוא יתן לעניים · וכן אמר רבינו שלמה מלכו ז"ל תענית נוטריקון תת עני כארז"ל אגרא דתעניתא צדקה · המדבר בבית הכנסת יתענה ארבעים יום בין רצופים בין מופלגים כנגד התורה שניתנה למ' יום וחלול בה בדברו בבהכ"נ דברים בטלים ולא חשש לספר תורה העומדת בבהכ"נ · הגורם איבוד ממון כאלו המית אותו ואת אשתו ואת בניו צריך לפרוע כל מה שהפסיד לו בגרמותו ויעשה שורה של בני אדם לבקש ממנו מחילה וילקה ויתענה יותר משתי שנים ויתודה כל ימיו שנחשב כאלו הרג לו ולאשתו ולבניו · הולך רכיל אין לו תקנה כמו הנחש לכן תשובתו לעזוב מעשיו הרעים עזיבה עולמית וישוב בתשובה שלימה ויתודה כל ימיו ויהיו כל עסקיו בתורה ומצות ולשים שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו ולעסוק בעסק מחייתו · המלבין בני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא וצריך להתענות כמה תעניות וילקה וגם יתודה כל ימיו · המכנה שם רע לחבירו שהוא בוש

ממנו

זאל תשובה טון · הבא דער וואס האט געזינדיגט מיט איין אשת איש זאל ער פאסטען דרייא הונדערט אונ פינף אונ צוואנציג טעג אונ זאל זיך אן טון גרויסי סגופים אונ זאל ברויכען פיל טבילות אונ זאל זיך הייסען שלאגען מלקות וויא פיל ער קען אום ליידען אונ וואס מער איז בעסער · דער וואס האט געזינדיגט מיט א נדה זאל פאסטען נין אונ פופציג טעג · אונ אויף איטליכער עבירה פון דיא אלי עבירות זאל ער זיך הייסען מלקות שלאגען אונ זאל זיך וועלגערין אין אש אונ זאל וויינער מיט קלאג מעהר ווען זיין בן יחיד זאל אים ח"ו שטארבין אונ ליגין פאר זייני אויגין · הדובר דער ווס האט פאלש געשווארין זאל פאסטען זיבין אונ דרייסיג טעג · דער וואס שעלט זיין פאטר אונ מוטר אודר ער האט זייא מבזה געוועזען מיט רייד דאס איז אגרויסי זינד זאל ער פאסטען זעכציג טעג אונ זאל זיך אן קליידן איין זאק אונ וועלגערין זיך אין אש · דיא ערשטי חכמים האבן געזאגט דאס ווארט (תשובה) מאכט (תענית שק ואפר בכי הספד) ואס איז טייטש פאסטן אונ אן קליידן איין זאק אונ אש אונ וויינען אונ קלאגין · אונ דער וואס פאסט מוז אוועק געבין צו ארמי לייט דאס וואס דאס עסין פון דעם טאג וואלט אים געקאסט · אונ אזו האט רבינו שלמה מלכו געזאגט דס ווארט תענית מאכט (תת עני) דוא זאלסט געבין צדקה צוא איין ארום מאן אזו זייא אונזערי חכמים ז"ל האבין געזאגט דער שכר פון פאסטין איז דיא צדקה וואס מען גיט דערנאך · המדבר דער וואס רעט אין שול זאל פאסטין פערציג טעג וויל ער האט מחלל געוועזן דיא ספר תורה וואס שטייט אין שול · הגורם דער וואס האט זיין חבר גורם געוועזן איין שאדין פון געלט הייסט עס גלייך ווי ער הט געט··ט אים מיט זיין ווייב אונ קינדר · מוז ער אים בצאלין דעם שאדין וואס ער האט גיטאט דורך אים אונ מוז אים איבר בעטין פאר פיל לייט אונ זאל זיך הייסין שלאגין מלקות אונ זאל פאסטין מער פון צווייא יאר אונ זאל מתודה זיין וויל ער וועט לעבין ווארום דאס ווערט אים גירעכינט גלייך ווייא רציחה · דער וואס גייט ארום רכילות זאגין דער האט כמעט קיין תקנה ניט אזוי וויא דער שלאנג איז פאר שאלטין געווארין אויף אייביג ער מוז רעכט תשובה טוען אונ זאל מתודה זיין וויל ער וועט לעבין אונ אלי זיינע עסקים זאלן נאר זיין אין תורה אונ אין מצות אונ מאכין שלום צווישן מאן אונ ווייב אונ צווישן מענטשין · המלבין דער וואס פאר שעמט זיין חבר פאר פיל לייט דער האט ניט קיין חלק אויף עולם הבא אונ ער מוז פאסטין פיל תעניתים אונ זאל מתודה זיין וויל ער וועט לעבין · דר וואס גיט צוא זיין חבר איין צוא נאמין זאל ער אים בעטין פאר פיל לייט ער זאל אים מוחל זיין אונ זאל זיך הייסין מלקות שלאגין אונ זאל מתודה זיין אונ פאסטין צום ווייניגסטין דרייסיג טעג אונ

ממנו יבקש ממנו מחילה בפני רבים וגם ילקה ויתודה לכל הפחות שלשים יום ויצטער כל ימיו על עון גדול כזה ולא יוסיף עוד· החונף ובעל גאוה יתענה מ׳ יום וילקה בכל יום· המנבל פיו עון פלילי הוא ויתחרט ויתודה כל ימיו על רוע מעלליו ויתענה לפחות חצי שנה שני וחמישי ויחשוב תמיד בלבו שלא נברא פה לאדם כי אם לעסוק בתורה ולדבר חפצי שמים· הגוזל או גונב ממון חבירו יפרע לו ויבקש ממנו מחילה ויש לו ללקות על לאו זה ולהתענות כמה תעניות כי על כל עבירה צריך להתענות מ׳ יום ועל כריתות ומיתות ב״ד כפלים ולצער ולסגף גופו· על לא תשא יותר מכל · ויתודה בכל יום· וכשמשיב הגזלה יזהר שלא לקבל פקדונות ויתן צדקה יותר מכל אדם ויעשה ג״ח בגופו ובממונו· ויותר משלו לעמלי תורה ואז ימצא כפרה· הלוקח רבית מישראל צריך להשיב הרבית לו או ליורשיו וילקה ויתודה ויתענה כל הפחות שנה תמימה· ולא ילוה אפי׳ לנכרי שנה תמימה בין ברבית קצוצה בין באבק רבית ואפילו רבית דברים אסור· וכל הנוטל רבית מישראל אינו קם בתחיית המתים כדאיתא בתנחומא לכן יעשה תשובה גמורה · המאנה את הגר צריך לבקש ממנו מחילה וגם ילקה ויתודה ויתענה ארבעים יום· הטא בראית עין יבכה עד שיזלו עיניו פלגי מים· חטא במאכל ובמשתה מדברים אסורים או ברבוי תענוגים לבא תמיד במשתאות ובטיולים ירבה בצומות עד שיתליש גופו עד שימרק חלבו ודמו. וגם יתבודד בביתו ויתחבר תמיד עם העניים· חטא בחלול השם יודה על פשעיו נגד הרבים ויאמר אל תלמדו ממני שאני חטאתי עויתי ופשעתי רשעתי חללתי השם באולתי ויתענה כמה וכמה תעניות וילקה ויתודה על עונותיו בכל יום עד יום מותו: (ועיין בתחלת הספר בקונטרס החידושים)· כללו של דבר התשובה אין לה קץ ותכלית· כל אותם ששנינו שאין להם חלק לעוה״ב מיירי כשלא עשו תשובה אבל עשו תשובה כהוגן אין לך דבר

זאל זיך מצער זיין וואס ער האט גיטאן אונ זאל שוין מער ניט טאן דיא עבירה· החונף דער וואס חנפת אודר ער האלט זיך בגאוה זאל ער פאסטן פערציג טעג אונ זיך הייסין שלאגין מלקות· דער וואס רעט ניבול פה זאל חרטה האבן דרויף אונ זאל מתודה זיין אונ זאל פאסטן מאנטיג אונ דאנערשטאג צום וויינינגסטן אהאלב יאר אונ זאל תמיד טראכטין אז עס איז ניט בשאפן גיווארן איין מול נאר תורה צוא לערנין אונ צוא ריידן וואס מען בדארף פון גאטס וועגין· הגוזל דער וואס האט גיגזלת ביא זיין חבר זאל ער אים בצאלין אונ זאל אים בעטין ער זאל אים מוחל זיין דעם צער וואס ער האט גיהאט אונ זאל זיך הייסין מלקות שלאגען אונ זאל פאסטן פיל תעניתים· דען ווער עס איז עובר אויף איין לאו פון דער תורה מוז פאסטין פערציג טעג אונ אוב פאר דער עבירה קומט כרת אודער מיתות ב״ד מוז ער פאסטין אכציג טעג אונ מוז זיך סיגופים אן טון· אונ אוב ער האט גישווארין פאלש דאס איז נאך אנגרעסרי עבירה פון אלי עבירות דרום מוז ער דרויף מער פאסטין אונ מער תשובה טון· אוב ער האט גיגזלת אונ טוט תשובה זאל ער ניט צוא נעמין קיין פקדון אונ זאל געבין צדקה מער פון אלי מענטשין אונ זאל טון גמילות חסד מיט זיין גוף אונ מיט זיין געלט אונ זאל מותר זיין פון זיין געלט צוא דיא וואס לערנין תורה אונ דענמאלט וועט ער האבן איין כפרה· הלוקח דער וואס נעמט רוחים בדארף ער אום קערין דיא רווחים אונ זאל זיך הייסען מלקות שלאגין אונ זאל מתודה זיין אונ זאל פאסטין איין גאנץ יאר אונ זאל איין גאנץ יאר ניט לייען אוף רווחים· אונ דער וואס נעמט רווחים דער שטייט ניט אוף קיין תחיית המתים דרום זאל ער טון רעכטי תשובה· דער וואס נארט איין גר מוז ער אים איבער בעטין אונ אוך מתודה זיין אונ זיך מלקות שלאגין אונ זאל פאסטין פערציג טעג· חטא ווען ער האט גיזינדיגט מיט עסין טריפות אודער ער האט זיך פיל תענוגים אן גיטאן זאל ער פאסטין ביז זיין גוף וועט שלאף ווערין אונ זאל זיך תמיד בהעפטין מיט ארומי לייט· חטא אוב ער האט גיזינדיגט מיט חילול השם זאל ער מתודה זיין פאר פיל לייט אונ זאל זאגין איר זאלט אייך פון מיר ניט אפלערנן ווארום איך האב גיזינדיגט אונ ווידער גישפעניגט קעגין גאט איך האב פאר שוועכט זיין הייליגין נאמין דורך מיין נארישקייט אונ זאל פיל פאסטין אונ זאל זיך לאזין מלקות שלאגין אונ אלי טעג זאל ער מתודה זיין אויף זיינע עבירות ביז זיין טויט· כללו דר כלל איז די תשובה הט גאר קיין עק ניט אונ וואס מיר האבן גילערינט אז זיא האבן קיין חלק ניט אויף עולם הבא מיינט מען אז זיא האבן ניט גיטאן קיין תשובה אבר אז זיא האבן גיטאן תשובה ויא רעכט איז · איז ניט דא קיין שום עבירה וואס תשובה קאן

דבר שיעמוד בפני התשובה · ואם בקשת לידע כחה של תשובה צא ולמד מקין ומאחאב ומאנשי ענתות ומאנשי נינוה ומרור מלך ישראל וממנשה ומיכניה המלך שכל אלו עשו תשובה ונתבטלה הגזירה והשבועה · וכן מפרעה שמרד בהקדוש ב"ה ולבסוף עשה תשובה ומלך בנינוה · צא ולמד מריש לקיש ושתי רעיו שהיו גוזלים בהרים ריש לקיש עשה תשובה וירש גן עדן וחבריו שלא עשו תשובה ירשו גיהנם · צריך כל אדם להתפלל שלא יאסף מן העולם בלא תשובה כמו שהתפלל דוד המלך ע"ה אל תאסוף עם חטאים נפשי שפירושו שלא יאספנו מעולם הזה בלא תשובה אלא יניחנו בעולם עד שיעשה תשובה שלימה להכין לעצמו צידה לדרכו כי אין מעשה המצוה בשאול אשר הוא הולך שם · צריך בעלי תשובה שישיב רבים מעון וילמד וידריך בני אדם בדרך ישרה ויזהירם בתשובה ויוכיחם ויודיעם עונשן ומתן שכרן איך הקב"ה מקבל תשובה כמו שאמר דוד המלך ע"ה בתפלתו גל עיני וכו' אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו :

מליצת מטטרון · מליצה זו אמר מטטרן שר הפנים · בני אל תחטא בעינים · פן תכשל בזה ובבא · וישקלו במאזנים כעדים שנים · ואל תחטא באזניך · בשמע שוא לפניך שלא ישמע בפני אדוניך · בעת שתעמוד בתחנוניך · ואל תחטא באף ובריח פן תהיה מכל טוב קרח · כי מפניו לא תוכל לברוח · ואל תחטא בפיך ובלשונך כי בעל כנפים יגיד עונך · ולא תועיל כל הונך · לבא ולהתחנן לפני קונך · ואל תחטא במאכלך · ולא תקלקל מעלליך · כי גופך ושכלך לא תעמוד בגורלך · ואל תחטא בידך · כי איך תעמוד לפני שודדך · בכלות כחך וסורך · ומעשיך יעידו כנגדך . ולא תחטא בלבבך · ובעוות מחשבך · ובכליות קרבך · המלך א בקונך · יודע כל ענינך · ואל תחטא בשאר אבריך ויעידו על כל דבריך · הנה בכלות בשרך · יגידו אמריך . ואל תחטא במשגל · ולא בראיה יופי שגל · כי האביונה ב סופה לרגל · ואל תחטא ברגליך · ורוץ למצוה מעגליך · להרגיל עם צדיק רגליך . ואל תחטא ברוחך ובנשמתך רק עסוק בתורה כפי כוחך . ואל תחטא לפני בוראך · זכור כי הוא בראך · הלא הוא אביך הוא מוראך · והוא יכלכלך · עד זקנה ושיבה לא יעזבך · עד כאן · כתב בספר החרדים [בדף ס"ו ע"א] וזה מצאתי בתוך ספר המקובל איש האלהי חסידא קדישא הרב רבי יצחק לוריא אשכנזי זצוקלה"ה · בכפר א' כתיבת יד נק' בית מדות ג מ"כ כל מה שתמצא בדברי ראשונים תוכחות על עון סיגופים ויסורים קשים שלג וחרולים והפסקות ענויים לא נזכרו אלא

א בקונך : ב צ"ל כי פי נלכד במשגל : ג אית אוהו ס' בית מדות שהוא בדפוס :

ניט העלפין · זעה ריש לקיש מיט זייני צווייא חברים וואס זענין גזעסין אויף די בערג אונ האבן בגזלת לייט ריש לקיש האט תשובה גיטאן אונ האט גירשת גן עדן אונ זייני חברים וואס האבן ניט גיטאן תשובה האבין גירשת דעם גיהנם · איטליכר מענטש מוז מתפלל זיין אז ער זאל ניט שטארבן אן תשובה נאר זאל אים לאזין אויף דער וועלט ביז ער וועט ארעכטי תשובה טון צו אן גרייטין זיין נשמה שפייז אויף דיין ווייטין וועג · צריך דער בעל תשובה מוז אפ האלטין לייט פון זינדי אונ זאל לערנין אונ מדריך זיין לייט אין רעכט פארטיגין וועג אונ זאל זייא שטראפין אונ זאל זייא מודיע זיין דעם עונש אונ שכר וויא גאט ב"ה נעמט אן דיא תשובה פון לייט · מליצת דיא מליצה האט גיזאגט דער מלאך מט"ט שר הפנים) מיין זון זאלסט ניט זינדיגין מיט דיא אוגין ווארום טאמער וועסטו גישטרויכלט ווערין אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט · אונ זאלסט ניט זינדיגן מיט דיינע אויערין ווארום אין דער צייט אז דו וועסט שטיין פר דיין הער תפלה טון וועט די תפלה ניט צוא גיהערט ווערין · אונ זאלסט ניט זינדיגין מיט דער נאז אונ מיט דיין מויל אונ צונג ווארום דר מלאך וועט זאגין דיינע זינד · אונ זאלסט ניט זינדיגין מיט עסין אז זאלסט אן ווערין עוה"ב · אונ זאלסט ניט זינדיגין מיט דיינע הענט ווארום וויא וועסטו שטיין אז דיינע מעשים וועלין עדות זאגין אקעגין דיר אונ זאלסט ניט זינדיגין מיט דיין הארץ צו פאר קרומן דיין מחשבה אונ ניט מיט אלי דייני איברייני אברים · אונ זאלסט ניט זינדיגין מיט דיין נשמה נאר לערנין תורה וויא ווייט דיין כוחת גרייכט · אונ זאלסט ניט זינדיגין פאר דיין בשעפער גידענק אז ער איז דיין בשעפר ער איז דיין פאטר אונ ער שפייזט דיך ביז דיין עלטער אונ דיין גראזקייט וועט ער דיך ניט פר לאזין · כתב דר ספר חרדים שרייבט איך האב גיפונן אין ספר פון רב ר' יצחק לוריא וצלה"ה · ער שרייבט דס אלין וואס דוא וועסט זעהן אין ספרים וואס דיא ערשטי חכמים האבין גישריבן שטראף דייר אויף זינד דאס מען זאל זיך סיגופים אונ שווערי יסורים אן טוי אונ צוא וועלגערין זיך אין שנייא אונ

למי שאין בן תורה אבל מי שתורתו אומנתו ויודע דעת ויראת ה׳ זאת היא תקנתו לא יחלש ולא יבטל מלימודו אך יום אחד מן השבוע יתרחק מבני אדם ויתבודד בינו לבין קונו ותתקשר מחשבתו בו כאילו כבר עומד לפניו ביום הדין וידבר לאל ית׳ רכות כאשר ידבר העבד לרבו והבן לאביו ע״כ · שם דף ע״א ע״א העולם ים סוער עגול תל עפר בתוכו · הנשמה איש עומד על התל ועץ החיים נטוע עליו אם הוא חכם לב יתחזק ויתקשר באילן כי היום או מחר יבוו בחוזקה גלי הים בתל ויהרס ואם לא יהיה הוא נקשר באילן ישטפוהו בתל היינו דכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר . וכתיב על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא דהיינו מיתה שנאמר למות תוצאות כדפי׳ במסכת ברכות · רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו אליו היינו נשמה אתה סתר לי ע״כ · צריך לכל הבא לשאול תשובה שלא להכביד עליו פן יתקשה בעיניו הדברים ובסוברו שלא יוכל לסבול יבעט ויאמר כאשר אבדתי אבדתי · לכן צריך להקל בפניו דרכי התשובה ולומר אין לך אלא עזיבת המעללים הרעים בלבד עד שירגיל זמן בזה ואח״כ להרגילו בתענית מעט מעט וכן בסיגופים השייכים לאותו עון שבידו דכיון שכבר קבל עליו לשוב מן השמים מסייעים אותו ואח״כ כל מה שמכבידים עליו שקבל · רמז לדבר על עון החמור של עגל הקיל הקב״ה בכפרתם וגזר לתת העשיר והעני מחצית השקל לכפר על נפשותם ואח״כ סיגפנו בטלטולים וגליות וגזירות למרק עון העגל כנודע · ואם מיד בשובם היה מודיעם על כל זה היו בועטים אך הקיל הדבר בעיניהם במחצית השקל בלבד ואחר שקבלו עליהם נטהרו ומסייעים מן השמים לסבול עול הגליות וגזורות הרעות על העגל וכארז״ל אין דור שאין לוקחים אונקיא מעון העגל · הקב״ה יעזרנו ויסייענו לשוב אליו כל ימי חיינו אנס״ו · וכמו שכתב ר״ת בספר הישר בדף י״ו וי״ז וז״ל ודע שלא יקוץ האדם בשום מעשה רק בהתחלתו כשיאריך בו ימים ושנים יהיה לו הכל מנהג ותדבק בו נפשו ואע״פ שיש בו טורח גדול · כי כן נראה כל המרגיל עצמו לאכול דבר שלא אכל מימיו או דבר אשר ימאסנו או דבר מר אם יתנהג בו ימים אז לא יכבד עליו ויהיה לו כמנהג וידבק בנפשו · ע״כ אומר כי המרגיל נפשו בעבודה אל יתחיל בעניינים קשים כי אם בעניינים קלים ואם לא יוכל לעשותם אע״פ שהם קלים יעשה קצתם וכל אשר ילך יוסיף עליהם · ובראותו כי תקוץ נפשו מהם ימעט ויעשה קצרם ואל יניח הכל

זיצען אין דערנער אונ הפסקות פאסטין דאס אלץ איז נאר צו דעם וואס קען ניט לערנין אבר דער וואס קען לערנין אונ זיצט אונ לערינט אונ ווייסט גאטס פארכט איז זיין תקנה ער זאל ניט מבטל זיין פון לערנין נאר איין טאג אין דער וואך זאל ער זיצן אין אבזונדער חדר אונ זאל פר קניפן זיין מחשבה אין זיין בשעפר גלייך וויא ער שטייט פאר אים אין דעם יום הדין אונ זאל אים זייער בעטין ער זאל אים דיא זינד מוחל זיין אזו וויא איין קנעכט רעט צו זיין הערין אונ איין זון צוא זיין פאטר · צריך ווען איינר קומט צו א תלמיד חכם תשובה נעמין מוז ער אויף אים צום אן הייב ניט שווער מאכין די תשובה ווארום טאמר ווערט זיא שווער זיין אין זיינע אויגין אונ וויל ער ווערט מיינין אז ער וועט דיא תשובה ניט קענין אויס לידין וועט ער גאר ניט וועלין תשובה טון · דרום דארף ער פאר אים גרינג מאכין דיא תשובה אונ זאל אים זאגן דו בדארפסט מער ניט נאר צו פאר לאזין דייני שלעכטי מעשים ביז ער וועט זיך דער מיט געוויינין דער נאך זאל ער אים געוויינין ביסלעך ווייס צוא פאסטין אונ דער נאך זאל ער אים געוויינין זעלכי סיגופים זיך אן טון וואס געהערין צוא דער עבירה · ווארום וויל ער האט אויף זיך שון פריער מקבל געווען דיא תשובה וועט מען פון דעם הימל אים שון העלפין דער צוא אונ דער נאך וואס מען וועט אוף אים שווער מאכין וועט ער שון אויף זיך מקבל זיין · וכמו וויא דער רבינו תם שרייבט אין ספר הישר זאלסט וויסן אז קיין מענטש פאר מיאוסת ניט אין קיין מעשים נאר בשעת ער הייבט זיא אן צוא טאן אבר אז ער טוט זיא עטליכע מאל ווערט דאס אלץ באיי אים איין טבע תאמשע ווען דרינען זאל זיין גרוים טירחא ווארום אזו קען מען זעהן דען דער וואס געוויינט זיך צו עסן אזא אזאך וואס ער האט קיין מאל ניט געגעסין אדער אזו אזאך וואס ער מיאוסת זיך עס צוא עסין אדר אביטערי זאך אז ער געוויינט זיך דרינען פיל טעג וועט עס אויף אים ניט שווער זיין · דרום זאג איך אז דער וואס וויל זיך געוויינען גאט צוא דינען זאל ער ניט אן הייבין אין שווערי ענינים נאר אין גרינגע ענינים אונ אויב ער קען אפילו דיא גרינגע זאכין אויך ניט טאן זאל ער טאן א טייל

הכל · והענינים הקלים הם כמו התפלה · והצדקה שלו לעזור לעניים כפי יכולתו ולבקר חולים ללוות מתים · אך הענינים הכבדים כגון להתענות בצומות ולהמנע מכל תאוה כשנודמן לו ולהשמר מן האונאה והגזל והשבועה והכעס והקנאה· יש לאדם לחנך את נפשו ולהרגילה כאשר ירגיל האב לבנו ללמד אותו דרך ארץ כי הוא צריך בראשונה ללמד לו העסקים שהן קלים אשר אין בהם טורח ולא יגיעה וכל אשר ילך יוסיף עליהם ואז לא יקוץ בהם הבן · אך אם בתחלה ילמדהו העסקים הכבדים יקוץ בהם ויהיה לו סבה למחוסר כל ולא ישוב אליו עכ"ל לענינו: כן הבא לשאול תשובה צריך להקיל מעליו עד שירגיל במועט וילך ויוסיף כדפרישית שאז לא יבא לקוץ ולבעוט :

פרק ב יסוד היסודות ועיקר הכל להשגת שלימות הנפש שלא יזוז האדם מבין עיניו אחרית דבר · כי אחרית כל דבר העה"ז הבל המה כי הכל היה מן העפר והכל חוזר אל העפר · ובעזיבת החמדות העוברות ובטלות לא יוציא זמנו לריק ולא יתום כחו להבל ויוציא זמנו באהבת הבורא ולדבקה בו ולעשות תורתו ומצותיו בכל כחו · כי בהתחיל כך מקטנותו הזמן יעזרהו וכחו יסייעהו והרגל יבטיחהו שלא יסור עוד לעולם אהבת הקדושה מלבו · וכמו שכתב ר"ת ז"ל בספר הישר דף כ"ו ע"ב וזה לשונו כשיחקור המשכיל על טובת עולם הזה יכיר כי כל טובה אשר נחלקה לו לא יוליך עמו במותו ולא ירד אחריו כבודו אך יניח הכל וילך כבודו נעור וריק · לבד מטובה אחת אם נחלקה לו היא אהבת הבורא זו לבדה תלך לפניו והלך לפניך צדקך · וע"כ אמר דוד המלך עליו השלום אם תדרשהו ימצא לך ואמר ועת לדרוש את ה׳ · ואמר הנביא דרשו ה׳ בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב · ואנו צריכים לחקור ולשאול למה אמר בהמצאו היש עת שימצא ועת אשר לא ימצא וכשנתבונן בדבר הזה נכיר כי יש עתים אשר ימצא האל לדורשיו ועתים לא ימצא ועל כן אמר דרשו ה׳ בהמצאו · העת הראשונה שיקנה האדם שכל כמו שנאמר ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם · כי טרם שיקנה האדם שכל לא יכיר את בוראו · ועל כן לא ימצא לו· והשנית טרם שיעשה עונות ויבעים אלהיו אז לבו ישר

פון זיא אונ אלע מאל זאל ער מער טאן אבער ער זאל זיא ניט אוועק ווארפין אין גאנצין · והענינים אונ דיא גרינגע זאכין זענין תפלה טאן אונ העלפין ארמי לייט ווי ווייט זיין יכולת איז אונ מבקר חולים זיין אונ מתים מלוה זיין · אונ דיא שווערי ענינים זענין פאסטין אונ צוא פאר מיידין זיך פון תאוות אונ צוא היטין זיך פון נארין לייט אונ פון בגזלנן זייא אונ פון שווערין אונ פון כעס אונ קנאה · יש אויך! דער מענטש גיהער זיך צו געוועהנין זיין לייב וויא איין פאטר געוויינט זיין זון צוא לערנין אים דרך ארץ · צום ערשטין בדארף ער אים לערנן דיא גרינגע זאכין וואס אין זייא איז ניט דא קיין טירחא אבר אז ער וועט אים לערנין דיא שווערי זאכין וועט ער בלייבין בייא גאר ניט · אזו אויך אז איינער קומט תשובה נעמין מוז מען אים פריער גרינג מאכין ביז ער געוויינט זיך אין דער גרינגער תשובה דער נאך קען ער אלע מאל מער טאן :

פרק ב יסוד היסודות דער יסוד אונ דער עיקר צו גרייכין צו דאס גאנצקייט פון דער נשמה איז דער מענטש זאל תמיד קוקין וואס וועט זיין דער סוף פון דער זאך · דען דער סוף פון אלע זאכין פון דער וועלט איז אייטל נארישקייט דען אלץ דינג איז געווארין פון ערד אונ עס וועט ווידר ווערין ערד · אונ זאל פאר לאזין דיא גלוסטיגקייט וואס ווערין בטל צום סוף אונ זאל ניט ארוים ברענגען זיין צייט אונ כח אויף נארישקייט דען אז ער וועט אזוי אן הייבין פון קליינערהייט וועט דיא צייט אונ זיין כח אים העלפין · אונ דאס רגילות וועט אים פאר זיכערין אז אייביג וועט ניט זיך אפ טאן פון זיין הארץ דיא ליבשאפט פון דער קדושה · וכמו וויא דער רבינו תם שרייבט אין ספר הישר אז דער קלוגער וועט קלערין דאס גוטקייט פון דער וועלט וועט ער דער קענן אז דם אלץ וועט ער ניט מיט פירין מיט זיך נאך זיין טויט אונ זיין כבוד וועט מיט אים ניט מיט גיין ער וועט דאס אלץ פאר לאזין נאר דאס איין טובה איז אים אפ גיטיילט גיווארן דאס איז דיא ליבשאפט פון דעם בשעפר דיא וועט גיין פאר אים נאך זיין טויט ואמר אונ דר נביא האט גיזאגט פארשט גאט אין דער צייט אז ער ווערט גיפונען רופט אים אז ער איז נאהענט צוא אייך · אונ אז מיר וועלין פאר שטיין וועלין מיר דער קענען אז עס איז דא צייטין וואס גאט ב"ה ווערט גיפונען צו די וואס פארשטן אים אונ צייטן וואס ער ווערט ניט גיפונען צו זייא · העת דיא ערשטי צייט איז דאס דער מענטש

שר תקי ובלב זך ותקי ימצא האל וכשיחטא לו ויעבור על מצותיו לא ימצא לו כי אם אחר גיעה רבה מאד עד אשר יכנע וינקה לבבו מטומאתו בתשובה שלימה . והשלישית בשעה שהצבור מתענים כי תפלת הקהל היא יותר מקובלת מתפלת היחיד · והרביעית טרם שיתחבר לאנשים רעים ולאפיקורסים ותאבד אמונתו ולא תוכל להרפא לעולם · והחמישית בעוד שהוא במרחב כי בעת צרה ישוב אדם בעל כרחו ולא ימצא לו אלא אם יעשה למען שמו · ועתות הצרה הם בעת חוליו ובעת היותו ביד אויביו או במיצר ובעת היותו עני ואביון ובעת בואו בימים ובעת לכתו בדרכים מסוכנים ובעת עוברו בימים ובעת שתחלש כחו ותאבד עצתו · אלה החמש עתים אשר הקדמנו כשיבקש אדם בהם אז בוראו ימצא לו גם בטרם שיקראנו עננו כמו שאמר והיה טרם יקראו ואני אענה · ועל כן יש למשכיל להזהר באלה העתים בטרם יאבדו מרשותו ואז ינחם ולא יועיל לו . וראוי למשכיל לדעת ולראות כמה עתים נאבדו לו וכמה עתים נשארו לו וימהר באלה הנשארים לו לבקש מהם רצון אלהיו בטרם יאבדו כאשר נאבדו האחרים והשם יחזירנו לעשות הטוב בעיניו וימצא לנו בכל קראנו אליו עכ"ל · הרי בהתחיל האדם לעבוד לבוראו מקטנותו נמצא עובדו זמן רב עד זקנותו וזה אינו מביאו כי אם שמיד התחיל להשכיל בכל חמדות העולם כי הכל המה ומאס בהם מלהוציא זמן לרדוף אחריהם והרגיל רדיפתו אחר אהבת הבורא · ועוד שכל מואס רדיפת השגת חמדות הגשמיות שחייו הם חיים שאוכל ושותה וישן וילבש במיעוט שיש בו מה שאין כן החומד בהשגת הדברים הגשמיים שלבו בל עמו תמיד ואינו אוכל ושותה וישן שהנשמה היא טורדתו ומה לו לאדם בחיים אלו שאין למרת החמדה קצבה לומר כשיגיע למצוא חפץ פלוני ינוח כי כל עוד שכביר מצא ידו

עוד

זאל האבין שכל · ווארום איידער ער קריגט שכל דער קענט ער ניט זיין באשעפר און דרום ווערט גאט ניט געפונען צו אים · והשנית און דיא אנדרע צייט איז איידער ער טוט עבירות און דר צערינט זיין גאט דערנאכט איז זיין הארץ נאך רעכט פארטיג און ריין און מיט אלוישר און אריין הארץ פארשט ער צוא גאט דען ווערט גאט ב"ה געפונען צו אים אבער אז ער זינדיגט און איז עובר אויף זיינע מצות ווערט גאט ב"ה צוא אים ניט געפונען ביז ער מאכט זיין הארץ אונטער טעניג און ריין מיט ארעכטער תשובה · והשלישית און דיא דריטע צייט איז בשעת אז דער צבור פאסט ווארום דיא תפלה פון צבור ווערט מער צוא געהערט פון דער תפלה פון איין יחיד · והרביעית און דיא פערדע צייט איז איידער ער בהעפט זיך צוא שלעכטי מענטשין און צוא אפיקורסים און ווערט פאר לירען זיין אמונה ח"ו און וועט ניט קענין אייביג געהיילט ווערין · והחמישית און דיא פינפטע צייט איז אז ער האט נאך הרחבה און איז איין עושר דערנאכט אז ער פארשט גאט ווערט ער געפונען צוא אים ווארום אין דער צייט אז עס קומט אויף אים א צרה טוט ער איבער דאנק תשובה טאן דען ווערט גאט צוא אים ניט געפונען נאר אז גאט ב"ה וועט עס טאן פון זיין נאמין וועגין · און דיא צייטין פון א צרה הייסט בשעת אז ער ווערט קראנק אודער ער איז ביא זיין שונא אין די הענט און אז ער ווערט זייער ארום אודר אז ער ווערט אלט אודר אז ער גייט אין זעלכי וועגין וואס דארט זענין שכיח רוצחים אודער היות רעות · און אין דיא פינף צייטין וואס מיר האבען פריער גיזאגט אז דער מענטש בגערט אין זיא זיין באשעפר דערנאכט ווערט זיין באשעפר געפונען צוא אים נאך איידער ער רופט אים · דרום גיהער דער קלוגר געווארינט זיין אין דיא פינף צייטען איידער זיא וועלין פאר לארין ווערין פון אים ווארום דערנאכט וועט ער שוין חרטה האבען פאר וואס ער האט גאט ניט געפארשט אבער עס וועט אים שוין ניט העלפין · הרי פאר וואר אז דער מענטש וועט אן הייבין צוא דינען זיין באשעפר פון קליינער הייד מטילא וועט ער אים דינען פיל צייט ביז זיין עלטער און דער צוא ברענגט אים מער ניט נאר אז ער פאר שטייט אין זיין יוגנט אז אלי גלוסטיקייט פון דער וועלט זענין אייטל נארישקייט און דורך דעם פאר מיאוסט ער אין זייא פון צוא פאר ברענגין צייט צוא זוכען זייא און געוויינט זיך זוכען גאטס ליבשאפט · ועוד דער וואס פאר מיאוסט צוא יאגין מותרות איז זיין לעבין ערשט איין רעכט לעבין ווארום ער עסט און טרינקט און קלייד זיך פון דעם ביסעל וואס ער האט · אבר דער וואס גלוסט צוא מותרות און פיל געלט איז ער תמיד פאר טראגין און עסט ניט און טרינקט ניט און וואס טויג אים אזו איין לעבין דען דאס האט גאר קיין עק וויא מער ער האט מער גלוסט ער וויא איינר טרינקט גזאלצני וואסר וויא

פרק ב מוסר

עוד נתוסף לו התאוה כהשותה כים מלוחים כל עוד ששותה מתרבה צמאו וכדרז"ל **אין אדם מת** וחצי תאותו בידו . וכיון שכך איך לא יתן המשכיל נגד עיניו שמוציא זמנו לריק **לטורח להזמין לאחרים** כיון שאין יכול להוציא עמו מכל טורחו כי אם התכריכין החוזרין **לעפר כמותו** • **ומה לו לאדם** מכל אשר מאסף תחת ידו בעולם העובר אחר שבעת שמוציאים אותו **לקוברו תלוי** שבחו אם נזדמן מקום עפר תחוח או קשה במקום קבורתו • אם יתעכל בשרו מהר **אם לא** • **אם** במקום לח או יבש כדי שימהר לרום רימה כי טוב לו כי אך בשרו עליו **יכאב כי בעוד הבשר** עליו יכאב מעקיצת הרימה ׳ ולאיש אשר הכנות אלו למנוחות ושאננות לו מה **ירדוף אחר** חמדות הגשמיות • האם מועילים לו במותו לומר בית בנו לפלוני במותו בחמודות **שטרח להצילו** מן הרימה ׳ מטה מכסף ומזהב שמו תחתיו להצילו מתולעת הלבישוהו **רקמה להצילו** מהרקבון ׳ אדרבא אם כה יעשה לו צעוק יצעק יתאחר בשרו עליו **ויכאב לאין** כרפא • וכיון שכן מה לאדם להוציא ימי חייו בטורח **השגת הדברים הגשמיים** להכין לאחרים • ואפשר מכין לאדם שאינו כשר שיכעים עם **טורח ועמלו** להקב"ה • כמו שעינינו הרואות כמה נחלו ממון אחרים ועשו עם אותו ממון **כל התועבות אשר** שנא ה׳ ונמצא זה הכין להזמין למכעיסי השם וכמה מן העונשים והמשפטים **יגיעו לנפשו כל זמן** שזה מכעים לבוראו בממונו במקום אשר היה ראוי לפזר ממנו לעניים ועמלי תורה **שכל זמן** שמוציאים תורה מפיהם מנוחות ושאננות מגיעים לנפשם ונמצא שהולך עמו **יגיעו ועמלו מה** צער מגיע לנפש האדם שלא עסק עם ממונו כראוי לו לעשות • בספרם בין החיים צדקות **וחסדים** מן המתים שעשו בחייהם ואין מזכירים אותו ביניהם ואם זוכרים ממנו מזכירים **ומשחקים ואומרים** אל ינוח נפשו של פלוני כשם שלא מצא אדם ממנו מנוחה בעודו בחיים **טוב מותו מחייו** ׳ תפשו שומעת ומתאבלת ורוצה לחזור בזה העולם ואינה יכולה דואבת **בראותה ממונו והונו** ביד אחרים ועל זרים מלבושיו ונפשו ערומה מבלי לבוש בבושה ואין **מושיע לה וזכרה הטורח** שטרח וכמה נסתכן להשיג כל דבר וכמה חטא להשיגו ועכשיו זרים **נהנים ממנו בלי עמל** וטורח הורק בשניו וככה על פניו ואין מנחם לו כי כל מי שעושה הרעה בידיו אין מי **שירחם עליו**• ואתה בן אדם שים כל זה נגד עיניך וראה בשכלך כי הדברים אמתיים ממששים **ובאים ותנוח** נפשך מטורח יגיעת השגת ההבל ושים כל מגמת נפשך להכין מנוחות **לנפשך בעולם שאין קץ** ותכלית בו ובחידושי תענוגיו דברים שאין אדם קץ בהם כי מרגע **לרגע מתחדשים**

לאין

מער ער טרינקט איז ער אלץ מער דארשטיג ׳ וויא אונזערי חכמים ז"ל האבין גיזאגט **עס איז ניט דא** איין מענטש ער זאל שטארבין אונ זאל האבין גיקריגן זיין האלבע תאוה וואס ער **האט גיגלוסט** ׳ אונ וויא זאל דער קלוגער ניט טראכטין אז ער פאר ברענגט זיין צייט אום **זוסט צוא אן גרייטין** פון אנדרי ווענין וייל ער קען דאך מיט זיך ניט מיט נעמן פון אלי זייני פאר מעגין **נאר דיא** תכריכים וואס ווערין אויך אזו ערד וויא ער ׳ ואפשר עס קען זיין אז ער גרייט אן זיין געלט **ניט צו** קיין ערליכין מענטש אז ער זאל נאך דער צערנען גאט מיט זיין געלט וויא מיר האבין **גיזעהן אז פיל** מענטשין האבן גירשית פרעמד געלט אונ האבין גיטאן מיט דעם געלט אלע אום **ווערדיקייט וואס גאט** ב"ה האט פיינט ממילא האט ער אן גיגרייט צו דיא גאטס צערנערס אונ ער **ווערט דער פאר האבין** עונשים ער האט גיקערט מפזר זיין זיין געלט צוא ארמי לייט אונ צוא דיא וואס **לערנין תורה** ׳ מה וואס פאר איין צער גרייכט צו דעם מענטשין וואס האט ניט גיטאן מיט זיין געלט **וויא עס** גיהער צו זיין ׳ דען אז מענטשין דער ציילין דאס פרומקייט פון דיא טויטע אונ **פון אים זאגין דיא** לאז זיין נשמה קיין מנוחה ניט האבין וויא קיין שום מענטש האט פון אים קיין **מנוחה גיהאט עס** איז בעסר אז ער איז גישטארבן׳ ונפשו אונ זיין נשמה הערט דס אונ קלאגט אונ זארגט **זיך אז זי זעהט** זיין געלט איז ביא אנדרע אונ פרעמדי גייען אין זיינע קליידער אונ גידיינקט **דיא טירחא וואס ער** האט זיך מטריח גיוועזן אונ אין וויא פיל סכנות ער האט זיך איין גישטעלט **צוא קריגין איטליכע** זאך אונ וויא פיל ער האט גיזינדיגט צוא גרייכן צו דעם גוטס אונ אצונד **האבין פרעמדע דער** פון הנאה ׳ ואתה אונ דוא מענטש טוא דאס אלץ קענין דיינע אויגין אונ **פאר שטייא מיט דיין** שכל אז דיא רייד זענין אמת אונ זאלסט ניט זוכען נארישקייט אונ טוא דיין **כוונה אן צוא גרייטען** ארוואונג צו דיין נשמה אויף אזו איין עולם וואס האט קיין עק ניט ׳ ולמען אונ כדי דז **זאלסט גיין אין** גוטע תענוג וועל איך דיר שרייבין זעקס אונ דרייסיג נאכן וואס דער בעל **אזהרות הקדש**

לאין מספר • ולמען תלך בדרך טובים אכתוב לך ל"ו דברים שכתב בעל ספר אזהרות הקודש והוא ספר מעט הכמות ורב האיכות. כדי שתקנה עמהם מעדנים לנפשך בעלותה למעלה ביוצאה מן הגוף והתלבש בלבוש זיו ואורה הנעשה מקיום ל"ו דברים אלו וגם תציל את עצמך מל"ו כריתות שבתורה • (א) יהא אדם זהיר לעשות כל מצוה בשמחה גדולה • כתב האר"י זלה"ה האדם שעושה מצוה בלא שמחה נענש שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה • והעיד עליו בעצמו האר"י זלה"ה שעל ידי זה זכה לרוח הקודש • וז"ל הרב מהר"ם אלשיך זלה"ה לעושים לשמה יש הפרש לפי בחינותיהם זה עובד בשמחה וזה שלא בשמחה וגם לעושים בשמחה זה עושה בשמחה מועטת וזה עושה בשמחה יתירה ממנו וכל המוסיף יוסיפו לו שכרו • ועל דרך זה בחינות לאל דעות ה' אין מספר ועבד היודע ברבו שאפי' הרעות שלו הן טובים לכפר עון ודאי יעבוד בשמחה • (ב) יהא אדם זהיר בתפלתו בכוונה שלימה שבזמן שבית המקדש היה קיים אדם חוטא ומביא קרבן ועכשיו תפלה במקום קרבן • ע"כ ישים אדם אל לבו בשעה שעומד בתפלתו לבטל כל המחשבות זרות שכשם שהמחשבה פוסל בקרבן פוסלת גם כן בתפלה • וכתב בספר חסד לאברהם עכשיו חיוני של השכינה מספיחי תפלה לכן כל מחשבתו של אדם לא יהיה עליו ועל צרכיו רק על השכינה • וזהו לשון ראשית חכמה כל העושה מצוה או מתפלל או עוסק בתורה ישים מגמת נפשו אל השכינה ויאמר תחלה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה והוא וצרכיו ממילא בכלל הברכה • (ג) יהא אדם זהיר בתפלתו וידע באיזה לשון יתפלל • כתב מוהר"ם אלשיך זלה"ה פרשת בהעלותך אותם ב"א העומדים להתפלל על עצמם ואומרים רבונו של עולם אל רחום וחנון אתה ארך אפים ורב חסד רחם עלינו ומרבים בתפלה ובתחנונים אותם בני אדם מעוררים מדת הדין עליהם לקטרג לעיין עליהם ונבדקים במעשיהם אם ראוים הם או לאו : אלא כל אדם שרוצה להתפלל על איזה דבר יקדים וידוי תכף בתחלתו בכלל ובפרט ויאמר חטאתי וכו' ואחר זה ירבה בתפלה ותחנונים על צרכיו ואז יקרא וה' יענה • (ד) יהא אדם זהיר כשמרים קולו בתפלתו או בתורתו יתכוין מה שאמר ראשית חכמה בשער הקדושה לחטא קרי אין תשובה ומכל מקום תשובתו הוא על ידי צעקה בתורה ותפלה כמו שנאמר צעקו וה' שמע • (ה) יהא אדם זהיר להתפלל תמיד על זרעו ועל זרע זרעו מעתה ועד עולם שלא יצא ממנו פסול • כמו שאמר בספר שני לוחות הברית ז"ל מעשה בחסיד אחד שהתפלל תמיד בחצות הלילה בבכיה שלא יצא ממנו שום פסול וזכה ששבעה בניו היו ת"ח גדולים • ומכל מקום שמזכיר בתפלתו יראת השם יהי כוונתו בלבו על זרעו ועל זרע זרעו כגון

ויחד

שרייבט אונ דורך דעם וועסטו זיך מציל זיין פון דיא זעקס אונ דרייסיג כריתות וואס שטייט אין דער תורה • א ער זאל טאן איטליכע מצוה מיט גרויס שמחה אונ דער האר"י ז"ל האט אויף זיך אליין מעיד גיוועזן אז דורך דעם וואס ער פלעגט טאן דיא מצות מיט שמחה האט ער זוכה גיוועזן צו רוח הקודש • ב ער זאל תפלה טאן מיט כוונה ווארום אז דאס בית המקדש איז גישטאנען אז אמענטש האט גיזינדיגט האט ער גיבראכט איין קרבן אונ אצונד איז דיא תפלה אויף דעם ארט פון דעם קרבן דרום זאל דער מענטש אפ לאזין אלע פרעמדע מחשבות ווארום וויא אמחשבה פסלת בייא אקרבן אזו פסלת אמחשבה בייא תפלה • אונ דער חסד לאברהם שרייבט די מחשבה פון דעם מענטש זאל ניט זיין אויף זיין בדערפינש נאר פון וועגין דער שכינה אונ מיט זיין בדערפינש וועט ער שוין ממילא גיבענשט ווערין • ג ער זאל גיהיט זיין זייער מיט זיין תפלה וויא ער זאל זאגין אונ מתפלל זיין • דער מהר"ם אלשיך שרייבט דיא לייט וואס זאגין (רבונו של עולם) דוא ביסט איין דער בארעמיגר אונ אלייט זעליגער גאט אונ טוסט פיל גינאד זאיי זיך מרחם איבער מיר אונ מערין תפלה צו טאן דיא מענטשין דער וועקין אויף זיך דעם מדת הדין • נאר אז אמענטש וויל מתפלל זיין אויף אזאך זאל ער פריער מתודה זיין אונ זאל זאגין (חטאתי וכו') אונ דער נאך זאל ער תפלה טאן אונ דערמאלט וועט גאט אים ענטפרין • ד ער זאל נזהר זיין אז ער הייבט אויף זיין קול בשעת דאבנען אדר בשעת לערנען זאל ער מכוין זיין צו פארריכטין די זינד פון קרי ר"ל דורך דעם אזוי וויא עס שטייט אין פסוק איר שרייט אונ גאט וועט הערין • ה ער זאל מתפלל זיין אויף זייני קינדער אונ קינדס קינדער אז קיין שום פסול זאל פון אים ניט ארויס קומען אזו וויא עס שטייט אין של"ה איין חסיד האט תמיד מתפלל גיוועזן אין האלבע נאכט מיט גיוויין אז עס זאל פון אים קיין פסול ניט ארויס גיין האט ער זוכה גיוועזן אז זייני זיבען זונזענין גיוועזן גרויסע רבנים • אונ וויא עס

יחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך וכה"ג׃ (ו) יהא אדם זהיר ביומא דדינא בעלמא לא ידכר בר נש בפני עצמו ולכן בראש השנה לא יתפלל אדם ביחיד. וכן כתב בזוהר פרשה בשלח אע"פ דצדיקים אינון אינון רשימין תחילה ומתפרעין מנייהו לכן שומר נפשו ירחק מהם׃ (ז) יהא אדם זהיר להקדים לכל דבר תפלתו כי מקודם בקל יותר לבטל הרעה כמו שאמרו רזלה"ה לעולם יקדים אדם תפלה לצרה על כן נהגו אנשי מעשה קודם שעושים איזה שמחת נשואין בנו או בתו להתפלל שלא ישלוט מדת הדין ועין הרע. ומנהג נכון הוא׃ (ח) יהא אדם זהיר בכוונתו בתפלתו לכוין נגד קודש הקדשים כמו שאמר בשלמה ע"ה שבקש מהשם על זה שאותו מקום יצליח ויעשה פרי למי שיכוין להתפלל שם וכן מפורש. והיא סגולה גם כן לבטל הרהורים רעים שיחשוב בלבו כאלו עומד שם היום׃ עוד סגולה אחרת כתב ספר ראשית חכמה לבטל הרהורים רעים בתפלה שיחשוב בלבו כאלו עומד בגן עדן ויעלה בזכרונו אותם הצדיקים שהיה מכירן בחייהם יושבים שם והוא עומד נגדם מרחוק׃ (ט) יהא אדם זהיר כשנותן פרוטה לעני לייחד שם הגדול. כי פרוטה היא יו"ד של שם הוי"ה ב"ה ובעל הבית הנותן פרוטה בחמש אצבעות הוא ה' ראשונה וכשפושט ידו ליתן לעני פשיטות ידו כדמות וא"ו והעני המקבל ממנו בחמש אצבעות הוא ה"א אחרונה שבשם ובזה נשלם השם׃ כן כתב האר"י זלה"ה׃ ואם פתאום נזדמן לאדם עני ופרנסתו היא מצומצמת בידו ידע שהקב"ה רוצה להצילו מאיזה פורעניות [כמעשה שהובא בספר הזוהר פרשה בהר עיין שם ושם תמצא מעשה נפלא]׃ (י) יהא אדם זהיר לחפש דרכיו ולתקן מעשיו, מדי יום ביומו ואלו נקראין בספר הזוהר מארי דחושבנא׃ דהיינו בכל לילה קודם שינה יחשוב אדם בלבו מה שקלקל באותו יום ויעשה תשובה עליו מיד בחרטה גמורה׃

הבט נא וראה מה שאמר בעל עשרה מאמרות [הביאו ספר זרע ברך חדש פרשת ויקד] דאפילו כל פרטי תנועות האדם ואפילו נודד עפעף עין או פוצה פה ומצפצף יחקקו למעלה ואפי' הרהור הלב ע"כ אל יאמר האדם שאין לחפש אלא על כ"א מעבירות שיש בהן מעשה כגון גזל וכה"ג׃ אלא שצריך לפרוש ולשוב גם מדעות הרעות מן הכעס מן הערוה מן הקנאה מן התאוה מרדיפות המאכלות וכה"ג מהכל צריך לשוב ואלו קשים יותר מן העונות שיש בהם מעשה שבוזמן

דער מאנט אין זיין תפלה יראת השם דהיינו אז ער זאגט דעם פסוק (יחד לבבנו וכו') אדר אנדרע פסוקים וואס פון יראת השם זאל זיין כוונה אין הארץ זיין אויף זייני קינדרס קינדער׃ ו ער זאל נזהר זיין אויף דעם טאג וואס איז איין יומא דדינא דהיינו ראש השנה זאל ער ניט דאבנן ביחידות׃ ז ער זאל תפלה טאן איידער די צרה קומט ח"ו דרום ווען זיך נוהג דיא פרומע לייט אז זייא מאכין התונה איין קינד וועגן זיי פריער מתפלל אז דער מדת הדין און עין הרע זאל ניט גיוועלטיגין איבער זייא און דס איז איין גוטער מנהג׃ ח ער זאל אין זיין תפלה זיך מכוין זיין קעגין קדשי קדשים ווארום שלמה המלך ע"ה האט גיבעטין פון גאט דרויף אז דאס ארט זאל מצליח זיין צו דעם וואס איז זיך מכוין דארט מתפלל צו זיין׃ און דאס איז אויך איין סגולה צו מבטל זיין שלעכטע מחשבות דאס ער זאל טראכטין אין זיין הארץ גלייך וויא ער איז אין קדשי קדשים׃ עוד נאך א סגולה איז צוא מבטל זיין שלעכטע מחשבות בשעת דאווינין דאס ער זאל טראכטין אין זיין הארץ גלייך ווי ער שטייט אין גן עדן און זאל האבין איין מחשבה די צדיקים וואס ער האט זייא גיקאנט בייא זיין לעבין זיצין אין גן עדן און גלייך וויא ער שטייט אקעגין זייא פון וויטין׃ ט אז ער גיט איין פרוטה צוא איין אריםאן זאל ער מייחד זיין דעם היילגין שם (הוי"ה) אזוי שרייבט דער האר"י ז"ל׃ און אויב עס האט זיך פלוצלינג צוא אםענטשין מזדמן גיוועזן איין ארומאן און זיין פרנסה איז אויך נאר בצמצום זאל ער וויסן אז גאט ב"ה וויל אים מציל זיין פון עפיס איין פורעניות דרום האט ער אים צוא גישיקט דעם ארומאן׃ י ער זאל זוכין זיינע וועגין און פארעכטן זייני מעשים אלי טאג פר זיין שלאף זאל ער טראכטין וואס פר עבירות ער האט גיטאן אגאנצין טאג און זאל דרויף תיכף תשובה טאן מיט ארעכטער חרטה׃ הבט זעה וואס דער בעל עשרה מאמרות זאגט אז אלע תנועות פון דעם מענטשין אפילו דיא מחשבות פון זיין הארץ ווערט אלץ אויף דעם הימל אן גישריבן דרום זאל ער ניט זאגין אז מען בדארף ניט זוכין נאר אזעלכי עבירות וואס מען טוט מיט דיא גלידר׃ גלייך וויא גזילה גניבה אודער אזוי אגלייכין׃ נאר ער מוז זיך אויך אפ שיידן און תשובה טאן פון כעס און פון עריות פון קנאה פון תאוה אויך מוז ער תשובה טאן אויף אשלעכטע מחשבה אודר אזינק

שבזמן שאדם רגיל בהן קשה לפרוש ועל זה נאמר יעזוב רשע דרכו · וכשיבא איזה הרהור פתאום יגער בזריזות ויאמר אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה · סעפים שנאתי ותורתך אהבתי · (יא) יהא אדם זהיר בדבורו היוצא מפיו לעשות משמרת למשמרתו · הבט וראה דוד המלך ע"ה אמר אם אלהים הסיתך בי אמר הקב"ה ממית קראתני חייך שאתה נכשל וכו' שמכח זה נפלו אחר כך כמה אלפים מישראל בדבר כמבואר בכתובים · (יב) יהא אדם זהיר בדבור היוצא מפיו יהא בדחילו ורחימו א הבט נא וראה מה שכתב ר"ת בשם התקונים שכל אבר שלא נתקן כראוי חוזר לבא בגלגול אפילו קול ודבור שלא הוציא בדחילו ורחימו להיות השם שלם חוזר בגלגול. ועונש הגלגול הוא מר לנשמה יותר מגיהנם ק"ו בן בנו של ק"ו שומר פיו ולשונו שלא יטמא בלשון הרע וכ"ש בניבול פה ח"ו דאז טמא טמא יקרא · ולכן יחרד כל אדם חרדה גדולה מיום הדין הגדול והנורא ושומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו ונשמתו כראוי · ולעשות משמרת ומסגרת לשקול את הדבור קודם שיצא מפיו ואז טוב לו · (יג) יהא אדם זהיר במדת השתיקה לשם שמים כי היא רפואה לכלם · ראה תראה מה שכתב בספר החסידים סי' תתשמ"ו ח"ל · לולא שבני אדם מגידים מה שרואים היו רואים דברים הרבה כמו שרואים הבהמות שאין מגידות · וכתב שם אדם שינזק ב אם יגיד מה שראה תוך עשרה ימים סכנה לו · וכן כל אדם ישקול דבורו קודם שיצא מפיו · (יד) יהא אדם זהיר שלא לאכול בכל מקום · וכן איתא בזוהר שמות בשביל שאכלו לחם רע עין היה הגלות ת' שנה · וכתב שם אדם הלוהט אחר מעיו והנאת גוף ישחוט עצמו ולא יאכל אצל רע עין · (טו) יהא אדם זהיר מאד מאד שלא ינדר אף בעת צרה. וכתב בספר החסידים אע"פ דתוספת כתבו שנודרים בעת צרה ה"מ דורות הראשונים שהיו בטוחים בעצמם שלא ישנו את דבריהם מכל מניעות שבעולם משא"כ דורות אחרונים : ואמרו בירושלמי הנודר פנקסו פתוח עליו שמשים עצמו חסיד שבטוח לקיימו · על כן שומר נפשו ירחק מהם פן ח"ו יכשל בעון נדרים כי חלוקים בענייני נדרים ק"ו באם הוא רוצה להפר כמה וכמה חלוקי דינים בהפרת נדרים שהעולם עתה אינן בקיאין בהם · וצריך ללמוד אותם בש"ע להיות

א ביראה ובאהבה להקב"ה : ב על ידי שדים וכיוצא :

אונ אזו אגלייכן דען אז דער מענטש ווערט געוואנט אין דיא עבירות ווען זייא נאך ערגער אונ עס איז שווערער אפ צו שיידין זיך פון דיא עבירות וויא פון דיא עבירות וואס ווערין געטאן מיט די גלידער אונ אז עס קומט פלוצלינג עפיס איין הרהור צו דעם מענטשין זאל ער אן שרייען דרוף מיט זריזות אונ זאלין זאגין דעם פסוק (אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה · סעפים שנאתי ותורתך אהבתי) · יא ער זאל געהיט זיין מיט זיין דיבור · יב ער זאל נזהר זיין אז דער דיבור פון דעם דאוונין זאל זיין מיט פארכט אונ ליבשאפט צו גאט ברוך הוא · דער רבינו תם שרייבט אז איטליכר אבר וואס איז ניט פאר רעכט געווארין אזו וויא עס געהער צו זיין מוז ער מגולגל ווערן אונ דער עונש פון גלגול איז ביטער צו דער נשמה מער פון דעם גיהנם · מכל שכן ער זאל היטן זיין מויל אונ זיין צונג ער זאל זייא ניט מטמא זיין מיט לשון הרע אונ מכל שכן מיט ניבול פה ח"ו ווארום דענמאלט ווערט ער גירופין טמא אונ דרום זאל דער מענטש זיך שרעקין פאר דעם יום הדין צו היטין זיין מויל אונ זיין צונג וועט ער היטן זיין נשמה פון צרות אונ צו טאן איין היטונג אונ איין שלאס צוא וועגין דעם דיבור איידער ער גייט ארויס פון זיין מויל אונ דענמאלט וועט אים גוט זיין · יג אמענטש געהער נזהר זיין צו האבין אין זיך דיא מדה פון שווייגין דען דאס איז איין רפואה צו אלעמין זעה וואס שטייט אין ספר חסידים ווען דיא מענטשין זאלין ניט אוס זאגן וואס זייא זעהן וואלטן זייא געזעהן פיל זאכין · אונ איטליכר מענטש זאל איבר וועגין זיין דיבור אייו עס גייט ארויס פון זיין מויל · יד ער זאל געווארינט זיין ניט צו עסין בייא איטליכן מענטשן ווארום טאמר איז ער איין רע עין · אונ דער זוהר שרייבט דער מענטש וואס איז להוט נאך פיל עסין · זאל ער זיך בעסיר קולין אונ זאל ניט עסין בייא איין רע עין · כו ער זאל זייער געווארנט זיין קיין נדר ניט טאן אפילו ווען עס קומט ח"ו צרה אויף אים ווארום טאמר וועט ער ח"ו נכשל ווערין אין זינד פון נדרים ווארום אין דיא ענינים פון נדרים איז דא פיל חילוקים אונ מכל שכן אז ער וויל זיך מפר זיין דעם נדר איז בוודאי דא פיל חילוקים וואס דער עולם איז ניט בקי אין זייא צו קען מען מתיר זיין דיא נדרים צו זיין · אונ דרום איז ניט קיין קליינע זאך דרום איז בעסער דר

בקי בהם אם ראויים להתירם אם לא וכי לא דבר קטן הוא על כן טוב להרחיק ממנו כמטחוי קשת שלא יכשל · הבט וראה מהתפארת ישראל יעקב אבינו ע"ה נכשל בזה ואם באחיזם נפלה שלהבת וכו' · ואם רוצה לקבל עליו יאמר בלי נדר ואפילו הכי מצוה לקיימו כמו שכתב בספר שני לוחות הברית ז"ל מכל מקום הוא בכלל מוצא שפתיך תשמור ושב ורפא לו · (טז) יהא אדם זהיר כשבא למדת חסידות ופרישות שלא לנטות ימין או שמאל ממילי דחסידות שמתוך כך יכול להוסיף קדושה יום יום ורוח הקודש מסייעתו להתגבר ממדרגה למדרגה אף כשהוא אדם חלש הוא הנותן ליעף כח מה שאין כן כשסותר דבר אחד מהחסידות ופרישות אז רוח הקודש מסתלקת ממנו ושוב לא יכול לעמוד בקדושתו מחמת חולשת הכח · (ועיין פוח זוהר פ' תרומה בפסוק תקחו את תרומתי) · (יז) יהא אדם זהיר כשמוכיח איזה אדם על מעשיו הרעים שלא להזכירו העבירה בפירוש כי אם דרך רמז כמו שכתב הזוהר פ' קדושים ובתוספתא ? וכן הוא בדרז"ל הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים יכול אפילו מתבייש על ידו ת"ל ולא תשא עליו חטא · ומשומעות הזוהר שם דוקא בפעם ראשון יזכור רק דרך רמז · (יח) יהא אדם זהיר שלא לדבר דלטורין על ישראל אפילו ישראל אינן עושים רצונו רצה הקב"ה לזכות את ישראל לדבר עליהם דבור טוב וראיה מפורשת מאליהו הנביא כדאיתא ברז"ל ומגדעון ג · וכל שכן שירגיל אדם עצמו במדה זו לדון את חבירו לכף זכות לעולם · ואפילו בתוכחה יהא נוהר מלדבר שמץ רע על ישראל . שעל ידי שאמר משה רבינו עליו השלום לישראל תרבות אנשים חטאים יצא ממנו בן בנו שנעשה עבד לע"א · וכן ג"כ הובא בספר החסידים באזהרה גדולה על זה · (יט) יהא אדם זהיר להיות מן הנעלבים ואינן עולבים ראה דוד המלך עליו השלום ששמעי בן גרא קלל אותו בקללה נמרצה ורצה אבישי לפגוע בו ואמר לו דוד הנח לו כי אלהים אמר כו' אולי יראה ה' בעניי וכו' ואף שסקל עליו באבנים ובעפר אפילו הכי לא הניח לעשות לו דבר · ואמרו במדרש באותו פעם נמנו בבית דין של מעלה להיות דוד אחד מארבעה במרכבה . (כ) יהא אדם זהיר במדת הענוה מאד ויתרחק מהגאוה בדבור ובמעשה ובמחשבה דאפילו במחשבה נקרא תועבה שנאמר תועבת ה' כל גבה לב וכ"ש בדבור וכ"ש במעשה · הבט וראה מה שארז"ל בשביל שאמרו המלאכים משחיתים אנחנו נדחו ממחיצתו אף על גב שתוך כדי דבור חזרו ואמרו שה' שלחם · גם מה שאמרו רז"ל בחזקיה עליו השלום על ידי שאמר לישעיה מארץ

ג כמו שאמרו חז"ל כשאמר אליהו לפני הקב"ה כי עזבו בריתך בית ישראל אמר לו ואת אלישע בן שפט תמשח לנביא תחתיך ועוד אמרו חז"ל הקב"ה עד שאתה מקטרג על בני לך לדרכך דמשק שסיב מקום של עו"א ושם עובדים שם ע"א כמוך ימות החמה וכמדרש תנחומא איתא בגדעון שאמר לו הקב"ה דין הוא שאגלה לו אני בכבודי עליו שנאמר ויפן אליו ויאמר לו לך בכחך זה יש לך כח ללמד סניגוריא על ישראל בזכותך הם נגאלין :

פון צו דער ווייטערן זיך כדי ער זאל ניט געשטרויכלט ווערן און אז ער וויל מנדר זיין זאל ער זאגין איך וויל דאס געבין בלי נדר און פון דעסט וועגין איז עס א מצוה מקיים צו זיין · טז אז דער מענטש קומט צו דער מדה פון חסידות זאל ער געווארנט זיין ער זאל ניט אוועק נייגן פון דיא זאכן פון חסידות ווארום דורך דעם וועט ער קענין מערין היילינקייט אלע טאג · און דער רוח הקודש וועט אים העלפין צו שטארקין זיך פון איין מעלה צו דער אנדערער און חאטשע ער איז איין שלאפיר וועט גאט ב"ה אים געבין כח אבער אז ער טוט ניט אפילו איין זאך פון חסידות ופרישות ווערט דער רוח הקודש פון אים אפ גיטאן און ער וועט שוין מער ניט קענין שטיין אין זיין היילינקייט מחמת זיין כח ווערט שלאף · יז אז ער שטראפט איין מענטשין זאל ער אים ניט דער מאנן בפירוש די עבירה וואס ער האט גיטאן נאר ער זאל אים זי דר מאנין בדרך רמז אבר אז ער פאלגט אים ניט מעג ער אים שוין דער מאנין די עבירה בפירוש . יח ער זאל געווארינט זיין ניט צוא ריידין שלעכטס אויף יודין ווארום גאט ב"ה וויל מזכה זיין דיא ישראל מען זאל אויף זייא ריידין גוטץ און מכל שכן אז דער מענטש זאל זיך געוויינען מיט דר מדה זיין חבר דן זיין לכף זכות און אפילו בשעת אז ער שטראפט דעם עולם זאל ער אויך געווארינט זיין פון צו ריידין שלעכטץ אויף יודין · יט ער זאל זיין פון דיא וואס ווערין פאר שעמט פון אנדרע און ער פאר שעמט ניט קיין אנדרי · זעה דיא מדה פון דוד המלך ע"ה דען שמעי בן גרא האט אים געשאלטין און האט געווארפין שטיינער און ערד אויף דוד און פון דעסט וועגין האט דוד ניט גילאזט טאן צו שמעי קיין שום שלעכטץ · כ ער זאל האבין די מדה פון ענוה און זאל זיך דער ווייטערין פון גאוה מיט ריידן מיט ווערק און מיט דער מחשבה ווארום אז איינער האט גאוה מיט דער מחשבה ווערט ער אויך

רחוקה באו אלי נענש . ראה תראה כמה תכבד העבודה והשומר נפשו ירחק ממנו · וכתב בספר שני לוחות הברית האדם המקבל בלבו להיות עלוב ואינו עולב שומע חרפתו ואינו משיב אין צריך רב ללמדו שהשכינה מלמדתו. (כא) יהא אדם זהיר כשדורש ברבים וקונה שם טוב לא יהנה לבו ח"ו מזה כמו שמצינו ברז"ל באחד מי' הרוגי מלכות ששאלו ממנו חבריו מפני מה נענש במיתה חמורה כזו וא"ל שמא כשדרשת ברבים נהנה לבך והסכים עמו · ע"כ מאד מאד יהא נזהר בו ואם יבא איזה הנאה בלבו מחמת מספר שבחיו וערב לו ישים אל לבו תכף בתוך הדרש ויאמר לבי לבי הרחק מן הכבוד כמה וכמה אנשים שהיה להם כבוד וגדולה ועברו ומתו והיו כלא היו · וכן בכל מצוה או תורה לא יהנה ח"ו מן הבריות על אשר עשה אותו רק ישמח שמחת מצוה על אשר זכה לעשות מצוה זו לשם שמים ויאמר בפה מלא בתוך הדרש וכל שכן מקודם לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ועל ידי זה ינצל מהמכשול ומדין הקשה · וגם יראה להשמר מעין הרע בדרש כי שכיח היזק ראיה בזה · (כב) יהא אדם זהיר בכבוד הספרים ובזיון שבא על אדם הוא בשביל בזוי הספרים כמ"ש רז"ל המכבד את התורה וכו' · וכתב בספר החסידים אדם שיודע שיפיח בשינה אל ישכב תוך חדר של ספרים אם לא שמכסה אותם · (כג) יהא אדם זהיר כשבא לו בשורה טובה יאמר בזריזות הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו · כתב בעל שני לוחות הברית אע"ג דהיא הנאה מועטת יהיה עליו כמרובה וישבח ה' עליו · (כד) יהא אדם זהיר לשמור נפשו שלא יהא גרמא בנזיקין בהלויית המת שלא יפגע בנשים · ובזוהר פרשת ויקהל נשבע הוא בשבועה גמורה ואמר דרובא דעלמא מתו בלא עתם בשביל שלא שמרו נפשם מזה · עיין שם באריכות ושומר נפשו ירחק מהם · (כה) יהא אדם זהיר כשיוצא לדרך לפרוע נדריו ואל ישהה נדרו (כמו מעשה דההוא טעיא במדרש ילקוט קהלת) · צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו · (כו) יהא אדם זהיר לחדש חדושי תורה ויראה להשיג יותר מהשגתו ויתפלל למי שהחכמה שלו · דכשם שחייב אדם בפריה ורביה כך חייב אדם בפריה ורביה בתורה שנאמר ישרצו המים ואין מים אלא תורה · ויהא זהיר לחדש חדושים להיותם חקוק על לבו והוא עטרה לראשו כשהולך לעולמו וחרפה ובושה גדולה לנשמתו כששואלין אותו מה חידש בלמודו ואינו יודע · וזה רמזו רז"ל כל השוכח דבר אחד ממשנתו וכו' · וכן שמעתי אומרים

גירופין אום ווערדיג אונ מכל שכן אז ער האלט זיך בגאוה מיט דעם ליידין אונ מיט דיא ווערק · דער של"ה שרייבט דער מענטש וואס נעמט אויף זיך אז ווען איינער ווערט אים פאר שעמין ווערט ער אים ניט פאר שעמין צוריק דער בדארף ניט האבין קיין רבי ווארום דיא שכינה ווערט אים לערנין · כא אז אמענטש דרשת צווישן פיל לייט אונ קריגט איין גוטן שם זאל ער דער פון קיין הנאה האבין אזו גיפינען מיר אין דער גמרא אונ אז עס קומט עפיס איין הנאה אין זיין הארץ מחמת דר עולם לובט אים זאל ער תיכף טראכטין אין זיין הארץ דער הארץ מיין הארץ דער ווייטר זיך פון כבוד דען ווי פיל מענטשין האבין גיהאט כבוד אונ זענין גישטארבין אונ זענין גלייך ווי"א זייא וואלטין גאר ניט גיוועזן אויף דער וועלט · אונ אויך אין אלע מצות וואס ער טוט אודר ער לערנט תורה זאל ער קיין הנאה ניט האבין ח"ו פון דיא לייט וואס לובין אים נאר ער זאל זיך פרייען וואס ער האט זוכה גיוועזן צו טוען דיא מצות פון גאטס וועגין אונ פאר דר דרשה זאל ער זאגן (לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה) אונ דורך דעם ווערט ער ניצול ווערין פון דעם שווערין דין · כב ער זאל נזהר זיין ספרים כבוד אן טאן אונ וואס עס קומט אמאל אויף אמענטשין בזיון איז דם מחמת דעם בזיון פון דיא ספרים וואס ער האלט ניט ערליך · דר ספר חסידים שרייבט אמענטש זאל ניט שלאפין אין דעם חדר ווי ספרים זענין ער זאל דיא ספרים צו דעקין · כג אז עס קומט אים אן אגוטע בשורה זאל ער זאגין מיט זריזות (הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו) חאטשע דיא בשורה איז איין ווייניגע הנאה זאל עס בייא אים זיין ווי"א פיל אונ זאל גאט ב"ה דרויף לויבין · כד בשעת ער איז מלוה איין מת זאל ער ניט בגעגנין אין דיא ווייבר ווארום דאס איז פאר אים אגרויסע סכנה · און דר זוהר שרייבט אז דאס רוב מענטשין שטארבין ניט אין זייער צייט ווייל זייא האבין זיך ניט גיהיט דער פון · כה אז ער גייט אין וועג זאל ער נזהר זיין פריער צוא בצאלין זיינע נדרים אונ זאל ניט אפלייגין זיין נדר · כו ער זאל מחדש זיין אין דער תורה אונ זאל בעטין צו דעם וואס דיא חכמה איז זיין אז ער זאל אים העלפין ער זאל קענין עפיס מחדש זיין אין דער תורה אונ דיא חידושים זאל ער תמיד גידענקין אונ דם ווערט זיין איין קרון צו זיין קאפ אויף יענער וועלט · אבר אז מען פרעגט אים וואס ער האט מחדש גיוועזן אין זיין לערנן אונ ער ווייסט ניט האט ער גרויס חרפה אונ בושה ·

אומרים על הרב רבי שמואל קאיידנובר ז"ל שמצאו אותו חוזר חדושיו בעת קבוע. (כז) יהא אדם זהיר לראות תמיד לרדוף אחר חבירו להחזירו למוטב כמ"ש בזוהר דאלמלי הוו ידעי עלמא כמה שכרו גדול היו רודפים אחריו תמיד כמי שרודף אחר כסף וזהב. ובפרט בעבירה המפורסמת בין המון העם בעונותינו הרבים בעבירות המפורסמות בתורה הירא והחרד דבר ה' לקנאות קנאת ה' צבאות לפקח עם אותם אנשים להדריכם בדרך ישרה וגם להודיעם עונש העבירה כמה עונשו גדול מאוד אולי ואולי יתנו מקום לדבר להרהר תשובה בלבם ולסור מדרכם הרעה והחי יתן אל לבו הלא סוף אדם למות ומי יודע מה ילד יום והכל לפי חשבון. גם רוב המוני העם מניחים תפילין על המצח ולא על המוח וצריך אזהרה גדולה על זה ולא יזידון עוד. (כח) יהא אדם זהיר כשהוא חלוש ואוכל בזמן שראוי להתענות יכוין לבריאות הגוף לעבודת בוראו דזה כלל גדול בתורה בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך דצריך האדם לשמור גופו וחי בהם והיא היא עבודת הבורא שלא יהא ח"ו כמאבד עצמו לדעת דאין לו חלק לעה"ב. וכן יאמר בפה מלא כשיושם לפניו לאכול אין אני אוכל להנאת גופי רק לבריאת גופי לעבודת בוראי אע"פ שהקב"ה יודע מחשבות מ"מ בזה הדבור בורא מלאך חדש גם מסלק מעליו מדת הדין וזהו ונשמרת מכל דבר רע. והכלל כל מעשיך יהיו לשם שמים וטוב לך: (כט) יהא אדם זהיר שלא ישמח עצמו בעולם הזה. ועיקר חיבוט הקבר בא על זה. הבט וראה מה שאמרו רז"ל במדרש הציר המים פעלו מעיד אני עלי שמים וארץ אין כל בריה יורד לידי צער אלא מתוך שאוכל ושותה ושמח הוא ואשתו ובניו. כי גם אמרו במדרש אברהם לא שמח בעולמו יצחק לא שמח בעולמו. ע"כ כל אדם יזהר שלא יתענג עצמו ביותר ולסגף עצמו כל מה דאפשר לתקן פגם העבירות והחי יתן אל לבו כמה וכמה מעשים רעים עשה כל ימיו בעולם מיום הולדו והפגם הגדול שקלקל האדם בעוה"ז בחטאו מנעוריו עד היום הזה ושב ורפא לו. (ל) יהא אדם זהיר לדבר דברי תורה אחר אכילתו אחד המרבה ואחד הממעיט. ואם אין ספר מצוי לו יהא חקוק על לבו בעל פה איזה משנה או דין מש"ע וראוי לומר דין זה מש"ע. אדם השומע ברכת המזון ולא אכל כשאומר המברך נברך שאכלנו וכו' יאמר הוא ברוך ומבורך שמו תמיד לעולם ועד ד' ובעשרה יאמר ברוך אלהינו ומבורך שמו תמיד לעולם ועד. ועל זה המחשבה טובה מצרף כאלו

ד וסי' בוטם נ"ו שכל מי שאינו יודע זה בוכת ט

כז ער זאל זוכען זיין חבר מחזיר למוטב זיין וויא עס שטייט אין זהר ווען דיא מענטשין זאלין וויסין וויא גרויס דער שכר איז וואס מען איז מחזיר בתשובה זיין חבר וואלטין זייא נאך דעם תמיד נאך גיאגט ובפרט אויף אזו איין עבירה וואס דיא פראסטע לייט טוען בפרהסיא אונ מיינען אז עס איז גאר קיין עבירה ניט בדארף ער זיי בוודאי דרויף שטראפין אונ זיי מודיע זיין דעם עונש וואס זייא וועלין האבין פר דער עבירה דען טאמער וועלין זייא אים צו הערין אונ וועלין תשובה טאן אונ וועלין אפ קערין פון זייער בייזין וועג. אויך דס רוב פראסטי מענטשין לייגין תפילין אויף דעם שטערין אונ ניט אויף דעם מוח מוז מען זייא דרויף מזהיר זיין זייא זאלין אזו ניט טאן. כח אז ער איז שלאף אונ עסט אין דער צייט וואס מען דארף פאסטין זאל ער אין זינען האבין אז ער עסט פון וועגין זיין גוף זאל געזונד זיין צו גאטס דינסט ווארום דער מענטש בדארף היטין זיין גוף דרום אז ער פאר שטייט ער האט קיין כח ניט צו פאסטין זאל ער עסין אונ אז ער זעצט זיך עסין זאל ער זאגין איך עס ניט פון וועגין דער הנאה נאר כדי מיין גוף זאל געזונד זיין צו גאטס דינסט. דער כלל איז אלע דיינע מעשים זאלין זיין פון גאטס וועגין וועט דיר גוט זיין. כט ער זאל נזהר זיין ניט צו פרייען זיך אויף דער וועלט אונ דער עיקר חיבוט הקבר קומט דריבר. זעה וואס עס שטייט אין מדרש קיין שום מענטש קומט ניט צו צער נאר מחמת ער עסט אונ טרינקט אונ טוט זיך אן תענוגים דרום זאל דער מענטש זיך קיין איבעריגע תענוגים ניט אן טאן אונ ער זאל טראכטין וויא פיל שלעכטע מעשים ער האט גיטאן אויף דער וועלט אונ זאל תשובה טאן וועט אים גאט ב"ה מוחל זיין. ל ער זאל געווארינט זיין צו ריידין דברי תורה נאך זיין עסין סאיי פיל סאיי וויניג אז ער האט ניט צייט. אונ אז ער האט קיין ספר ניט זאל ער זיך אויס לערנען וויניג איין משנה אדר איין דין פון דעם שלחן ערוך אונ זאל עס זאגין נאך דעם עסין. ווען איינר הערט מזומן בענטשין אונ ער האט ניט גיגעסין מיט זייא בשעת אז דער זאגט נברך שאכלנו משלו זאל ער זאגין ברוך ומבורך שמו תמיד לעולם ועד. אונ אויב זייא זענין איין מנין זאל ער זאגין ברוך

ברך במזומן · ואם אוכל עם אחרים ואומר דברי תורה על השולחן לשם שמים לזכות הרבים מה טוב · ויזהר שלא ישהה אחר אכילתו הרבה בישיבה אחת בלי הפסק רק ד׳ אמות דקשה לגוף מאד : (לא) יהא אדם זהיר שאינו יכול לסגף עצמו בתענית ובמה יתרצה עבד אל אדוניו כתב בשל״ה יבחר יום אחד על כל פנים בחודש ויתבודד בחדר וישפוך לבו לפני ה׳ בתפלה ותחנונים ווידוים כבן המתרצה בפני אביו ושב ורפא לו : (לב) יהא אדם זהיר לקדש אכילתו ויחשב לו כקרבן ולכוין להוציא ניצוצי קדושה מהמאכל ומאד מאד צריך ליזהר בברכת הנהנין · הבט וראה מה שכתב האר״י ז״ל כמה יש ליזהר בברכת הנהנין שמא אביך מגולגל בו ונמצא אתה הורגו דכמה וכמה נשמות מגולגלים בדומם צמח חי בלתי מדבר ולכן כשמברך בכוונה מעלה הנשמה ממדרגה למדרגה · ולא כהמון עם החוטפים הברכה בשיניהם ומבליעים בלשוניהם והברכה לא כרת והלכה אוי להם מיום תוכחה : (לג) יהא אדם זהיר להתרחק מספק איסור אכילה ושתיה כי כל עמל אדם לפיהו בשביל פיהו · בר״ח חסידים הראשונים מרחיקין ע׳ דרכים מספק איסור אכילה ושתיה · ואותם אנשים המזידים אוי להם ואוי לנפשם מיום הדין וכל ישראל ישמעו ויראו ולא יזידון עוד : (לד) יהא אדם זהיר לומר פ׳ קרבנות בכל יום כמו שאמרו רז״ל כל העוסק בתורת עולה וכו׳ · ובמדרש הנעלם אמרו האי מאן דמדכר בבתי כנסיות ובבתי מדרשות עניינא דקורבניא ויכוין בהו ברית כרותה דאינון מלאכי דמדכרין חוביא דבר נש לא יוכל למעבד ליה בישא אלא טבא עכ״ל · גם בפ׳ הקטורת ז״ל הזוהר אמר רבי שמעון אי בר נש ידעי כמה מעליא עובדא דקטורת קמי קודשא בריך הוא הוי נטלי כל מלה והוי סלקי עטרה על ראשייהו ככתרא דדהבא · (לה) יהא אדם זהיר בהסתכלות נשים · וכתב בר״ח הרואה אף שלא בכוונה באשת איש ונהנה בראיה נענש באותו העולם קל וחומר בן בנו של ק״ו שלא יכוין להסתכל ולהנות ח״ו · אך כי לא נתנה תורה למלאכי השרת ולאו כל אדם זוכה להתבודד תמיד בחדרו שלא להסתכל בילוד אשה · ע״כ אותם אנשים המובלעים בין הנשים כבני ביתו ישים אל לבו תחלה לבטל כל הרהורים וכל מחשבות זרות שלא יהנה ח״ו שלא יענש לעתיד עין תחת עין · כמ״ש בזוהר ממונה אחד קאים על קברו ותבר ליה עיניו של זה וכמה נחשים ועקרבים

אלהינו ומבורך שמו תמיד לעולם ועד · אונ אויף דער גוטע מחשבה וועט אים גאט ב״ה רעכנן גלייך ווייא ער האט גיבענטשט מיט איין מזומן · אונ אויב ער עסט מיט אנדרע זאל ער זאגין דברי תורה בייא דעם טיש כדי מזכה הרבים זיין · לא דער וואס קען ניט פאסטן זאל ער זיך אויס דער וויילין איין טאג אין חודש אונ זאל דעם טאג זיצען אין אבזונדר חדר אונ זאל אויס גיסען זיין הארץ פאר גאט ב״ה מיט גיבעט אונ ווידוים אזו וויא איין זון בעט זיין פאטער אונ זאל חרטה האבין אויף זיינע עבירות אונ תשובה טאן אויף זייא דען וועט אים גאט זייא מוחל זיין · לב ער זאל היילגין זיין עסין וועט עס אים גירעכינט זיין וויא אקרבן אונ זאל נזהר זיין ברכות צו מאכין אויף איטליכעם עסין דיא ברכה וואס מען בדארף · דער האר״י ז״ל שרייבט דוא מוזט זייער נזהר זיין אין די ברכות איבער דם עסין אונ נים אזו וויא די וואס האפין דיא ברכה אונ דיא ברכה איז ניט אזוי וויא רעכט אונ זייא וועלין דרויף גישטראפט ווערין · לג ער זאל זיך דר וויטערין אפילו פון אזו איין עסין אונ טרינקען וואס דרינען איז נאר איין ספק איסור · אונ דיא וואס זענין עובר איז וויא צו זייא אונ וויא צו זייער נשמה פון דעם יום הדין · לד ער זאל נזהר זיין צו זאגין אלי טאג די פרשה פון די קרבנות וויא אונזרע חכמים ז״ל האבין גיזאגט דער וואס זאגט דיא דינים פון איין קרבן עולה איז גלייך וויא ער איז מקריב איין קרבן עולה · אונ דער זוהר שרייבט רבי שמעון האט גיזאגט ווען דער מענטש זאל וויסין וואס פאר אטייערע זאך דיא קטורת זענין פאר גאט ב״ה וואלטין זיי גינומן איטליכעס ווארט אונ וואלטין עס גימאכט וויא איין גילדענע קרוין · לה ער זאל נזהר זיין פון צו קוקין אויף ווייבר · דער ראשית חכמה שרייבט דער וואס זעהט איין אשת איש אונ האט אפילו זיך נים מתכוין גיוועזן צו זעהן זיא אונ ער האט הנאה פון דעם זעהן ווערט ער גישטראפט · איז שון אפשיטא ער זאל זיך נים מתכוין זיין צו קוקן אויף איין אשה נאר דיא תורה איז דאך אבער ניט גיגעבן גיווארן צוא מלאכים אונ נים איטליכער מענטש איז זוכה צו זיצין תמיד אליין אין אבזונדר חדר אז ער זאל נים קוקין אויף קיין אשה אונ דאס רוב מענטשין בדארפין גיין אויף דעם מארק צו זוכין פרנסה אונ דארט איז דאך דא ווייבער דרום זאל ער פריער מבטל זיין אלע שלעכטע מחשבות אז ער זאל נים

ועקרבים דכלהו עקצי ליה ע"כ שומר נפשו ירחק מהם · (לו) יהא אדם זהיר מכעס כי עונשו מר מאד · והאר"י זלה"ה הקפיד בענין הכעס יותר מכל העבירות ואולי אין לו תקנה כי הוא תמיד ככלב שב אל קיאו · בזוהר דא איהו בר נש דמריד במריה ואסור לאתקרבא בהדיה כי במה הוא נחשב עבודת גלולים אתחשב האי בר נש ומאן דאתחבר עמיה כמה דמתחבר בע"ג ממש בגין דע"ג ממש שריא בגויה דעקר קודשא עלאה ושרי באתריה אל זר · עוד שם מסונין נטלין אילין מילין בישין כל אלין דורק בר נש ברוגזא וסליק ואמר דא הוא קורבנא דפלניא דקריב לסטרא דילן וכרוזא קראין בכל אילין רקיעיא ווי לפלניא דאזיל בתר אל זר ופלח לאל אחר וכרוז קארי זמנא תניינא אוי להם כי נדדו ממני זכאה איהו בר נש דאסתמר מאורחייהו עכ"ל · הבט נא וראה עד כמה תכבד העבודה הפגם הגדול של מדה רעה כעס על כן הירא והחרד לדבר ה' ישים אל לבו תמיד דברי הזוהר הנזכר לעשות גדרים ומשמרת למשמרת שלא יכשל עוד בפגם הגדול ונפשו כעפר לכל תהיה ושב ורפא לו · הרי לך ל"ו דברים שתתנהג בהם לסור ממוקשי מות ואע"פ שיש מהם קשים לכאורה לקיימם ההרגל בהם נעשה טבע שני · הבט וראה רמז נבון על פסוק שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד מה השמן הזה אינו יוצא כ"א ע"י כתישה וזהו שמן זית זך כתית ירצה נעשה זך ע"י הכתישה וזהו לדעת וללמד בני אדם שילמוד לכתת ולהרגיל את עצמו במצות כדי שיאיר נשמתו לפני הקב"ה . וזה להעלות נר תמיד הנשמה שנקראת נר דכתיב נר ה' נשמת אדם יעלה ויאיר לפני ה' · ובפרט שגוף האדם רומז אל המנורה שתי אזנים ושתי זרועות ושתי ארכובות הם כנגד ששה קנים הבולטות מן הגוף שלשה מול צד ה והגוף עצמו קנה האמצעי והדעת שבראש מאיר לכל · (עיין באורך בספר שני לוחות הברית ואכלת כנפשך שבעך בענין דוגמת המנורה לגוף אדם קראהו משם) · הרי דעת והאדם מאיר לאדם להדריכו בדרכי השם ולעשות אופנים לגרש מקרבו היצר המונעו ע"י ההרגל כמדובר דכל הרגל נעשה טבע שני :

פרק כא יום המיתה ויום הקבורה · שים בן אדם נגד עיניך וחשוב כאלו בא עת פקודתך ואתה מת מוטל על גבי קרקע באמצע הבית וכאילו אשתך ובניך ובני

ה נ"ל דס"ג שלשה מצד ימין ושלשה מצד שמאל

קיין הנאה האבין פון דעם וואס ער זעהט שיינע ווייבער כדי ער זאל ניט גישטראפט ווערין איבר דעם וואס ער האט גיקוקט אויף פרעמדע ווייבער · אונ דער וואס וויל היטן זיין לייב זאל זיך דער ווייטרין פון צוא קוקין אויף פרעמדע ווייבער אונ הנאה צו האבין דער פון · לו ער זאל זייער נזהר זיין קיין כעס ניט צו ברויכין · דער האר"י זללה"ה האט מקפיד גיוועזן אויף דער עבירה מער פאר אלע עבירות · אונ דער האט אפשר גאר קיין תקנה ניט מחמת ער טוט אלע מאל ווידר די עבירה · דער זוהר שרייבט דער וואס ברויכט כעס איז מורד אין גאט ב"ה אונ מען טאר ניט גינעהן צוא אים דען ער איז גירעכינט פאר איין רעכטן געטצין דינער אונ דער וואס בהעפט זיך צו אים איז גלייך ווי ער בהעפט זיך צו דער געטצין דינסט וויל דאס רועט אין אים · אונ אין אלע הימלען רופט מען אוים ווייא צו דעם דאזיגן וואס הט גדינט צו דיא געטצין · אונ דאס אנדרע מאל רופט מען אוים ווייא צו זייא דען זייא זענין וואריין פאר וואגילט פון מיר · וואל דעם מענטש וואס ער ווערט גיהיט פון זייער וועג · נוא זעה וויא גרויס אונ שווער איז דער גרויסער פגם פון דער שלעכטר מדה פון כעס דרום דער וואס פארכט זיך אונ ציטערט פאר גאט זאל ער תמיד גידיינקען די רייד פון דעם זוהר אונ זאל זוכין גדרים אונ גרוים היטונג אז ער זאל שון ניט נכשל ווערין אין דעם גרויסן פגם אונ זיין לייב זאל זיין צו אלע אזו וויא ערד אונ זאל תשובה טאן וועט אים גאט ב"ה מוחל זיין · נוא האסט דא זעקס אונ דרייסיג זאכין וואס דו זאלסט זיך אין זיי נוהג זיין כדי דורך זיי אפ צו טאן פון זיך דעם שטרויכלונג פון דעם טויט · אונ חאטשע צווישן די זאכן איז דא אזעלכע וואס דאכט זיך דיר אז עס איז שווער מקיים צו זיין · פון דעסט וועגין אז דו וועסט זיך גיוויינן מיט זייא וועט עס בייא דיר ווערין וויא איין טבע :

פרק כא יום המיתה דעם טאג פון דעם טויט אונ פון דער קבורה טוא דוא מענטש קעגין דיינע אויגין אונ טראכט גלייך וויא דיין צייט פון צו שטארבין איז גיקומען אונ דו בישט גישטארבין אונ ליגסט אויף דר ערד אין מיטן שטוב . אונ גלייך וויא דיין ווייב מיט דייני קינדר

ביתך וכל אוהביך ורעיך יושבים אצלך ומסבבים לך בקינות ערוכות ובקול בכיה ממרר את שומעיהם · ונשמתך מרחפת על גבי גופך הולכת מראש לרגליו ומן הרגלים לראות מקום לחזור ליכנס בגוף ואינה יכולה · מתאבלת ושותקת ודוממת כאשה עטופה שחורים על אלוף נעוריה הולכת מבית לעליה ומן העליה לבית לראות מקומות המורגלות לישיבתה ביושבה עם הגוף · משם נוסעת אל מקום אוצר חמדותיה ומלבושי תפארתה · ומצטערת ודואגת היאך תניחם והיא ערומה ונרתק גופו מבלי לבוש מוטל ערום כאבן שאין לה הופכים · וידמה גם נגד עיניו כאלו באים לרחצו במים קרים ואין חוששים עוד עליו על הצינה ומלבישים אותו בתבריכין בלבד מכל עמלו אשר עמל ומכל הטורח אשר טרח כל ימי חייו ושאר מלבושיו הנחמדים וממונו מוכן ומזומן לבעל אשתו · וידמה לו כאלו מניחין אותו בארון ועל כתף יסבלוהו מוציאים אותו מביתו על מנת שלא להחזיר · ואשתו ובניו צועקים אחריו בקול יללה אינו חוזר פניו אליהם ואין משיב להם כמו שהיה רגיל בחייו בצאתו מביתו שאשתו ובניו היו שואלים ממנו בחזרתך תביא כל חמדה וכל מין מאכל ועל כל דבר היה משיב להם הן הן · ועתה יוצא ושותק · יורדים עמו עד הקבר מכסים אותו בעפר על פניו ואינן יכולים להושיעו צועקים אבי אבי ומשיב אין להם עד שמתיאשים ממנו וחוזרים לביתם בידים רקניות ממנו · הוא נשאר בקבר בדד מושבו לחורב ביום ולקרח בלילה לשמיר ולשית יהיה ובנשף בערב יום עליו יצעקו כפירים א אין מקום לנוס ואין חור להנצל שם · והנפש העלובה מטפסת ויורדת מטפסת ועולה על הגוף תוך קברו אולי תוכל ליכנס בו · טורחת בזה עד ג׳ ימים בראותה בריסו מתבקעת מתיאשת ממנו הולכת לבית ומבית לקבר עד ז׳ ימים · וכראותה כי אין תקוה פורחת באויר העולם לבקש מקום מנוח למצוא מרגוע לה מפצרת לעלות למעלה מוצאת מסך מבדיל וחומת נחשת שעשה עם עונותיו שאינה יכולה לעבור · פוגעים אותה מלאכי חבלה

א סס מלאכי חבלס

אונ דיין הויז גזינד זיצן בייא דיר מיט אקול פון גוויינן וואס דס פר ביטערט צוא דיא וואס הערין עס · ונשמתך אונ דיין נשמה שוועבט ארום דיין גוף זיא גייט פון דעם קאפ צוא דיא פים אונ פון די פים צוריק צו זעהן איין ארט וויא זיא זאל קענין אריין גיין אונ גוף אונ זיא קען ניט קלאגט זיא וויא איין אשה אויף דעם מאן פון איר יוגענט וואס האט זיא פר לאזט · זיא גייט צוא דיא ערטער וואס זיא איז גיוואנט גיווארין דארט צו זיצן מיט דעם גוף צוא אירי גליסטיגע אוצרות אונ אירי שיינע מלבושים : ומצטערת איז זיא זיך מצער אונ זארגט זיך וויא זיא האט זייא אוועק גלאזט אונ זיא איז נאקיט · אונ זיין גוף ליגט נאקיט וווא אשטיין · אונ ער זאל זיך אוים מאלין גלייך וויא מען קומט אים מטהר זיין אונ קליידן אים נאר אן מיט תכריכים אונ דיא איבריגע גלוסטיגע קליידר אונ זיין געלד איז אן גיברייט צוא דעם מאן וואס זיין ווייב וועט נעמן · וידמה ער זאל זיך אוים מאלן גלייך וויא מען לייגט אים אין דעם ארון אריין אונ טראגין אים אויף דיא אקסלין זיין ווייב אונ קינדער שרייען מיט אביטר קול אונ ער קען ניט אום קערין צוריק זיין פנים צו זייא אונ ניט ענטפרין זייא וויא ער איז גיוואנט גיוועזין אז ער פלעגט ארוים גיין פון זיין הויז פלעגין זיין ווייב אונ קינדר פרעגין פון אים אונ ער פלעגט זייא ענטפרן אויף איטליכר זאך · ועתה אבר אצונד גייט ער ארוס אונ שווייגט · זיי גיין מיט אים ביז דעם קבר אונ בדעקין אים מיט ערד אויף זיין פנים אונ קענין אים ניט העלפין זיי שרייען מיין פאטר מיין פאטר אונ קיינר ענפרט זייא ניט ביז זייא קערין ווידער אהיים מיט ליידיגי הענט אונ ער בלייבט אין קבר אליין אונ דיא מלאכי חבלה שרייען אויף אים ער האט קיין אורט ניט צו אנטלופין אונ קיין לאך דארט ניצול צו ווערין · והנפש אונ דיא פאר שעמטי נשמה נידרט אויף דעם גוף אין זיין קבר אריין טאמר וועט זיא קענין אריין גיין אין אים אונ זיא איז זיך אזו מטריח ביז דרייא טעג דער נאך אז זיא זעהט זיין בויך איז צו שפאלטין איז זי זיך מייאש פון אים · זיא גייט פון דעם קבר אין הויז אריין אונ פון דעם הויז אין קבר אריין ביז זיבן טאג · וכראותה אונ אז זיא זעהט אז עס איז גאר קיין האפונג ניט פליהט זיא ארום אין דער לופט פון דער וועלט צו זוכן זיך איין רואונג זיא שטארקט זיך ארויף צו גיין אויף דעם הימל גיפינט זיא איין צווישן שייד אונ איין קופרני וואנט וואס ער האט גימאכט דורך זיינע עבירות בגעגינין זיא די מלאכי חבלה אונ שטוסין זיא מיט גרוסי יסורים נאך איר רשעות

רודים ודוחפים אותה מיד ליד באימות ופחדים ובשפטים גדולים כפי רשעותה • ובתשלום השבעה
הולכים בניו ואשתו לבקר את קברו והנה עלה כלו קמשונים כסו חרולים וגדר אבניו של קברו
נהרסה . אשתו נותנת עליו בקולה אולי יעננה ובניו בבכיה ממשמשים על קברו אולי ירגיש
ואין קול ואין עונה • גומרים בדעתם אם יוכל היה לדבר היה משיב שובו בנים (שובבים) שאיני
חוזר עוד אליכם עד עולם עוד לא תראוני פני נהפכו לעפר ויתפרדו כל עצמותי לא נשאר בו
צורה ולא גוף ולא דמות הגוף • מיד חוזרים לביתם ומניחים לו שם • הוא מתעסק בדינו
וחשבונו ומשפט נפשו והם מתעסקים בדרכי החיים במשתאות ומעדנים וטיולים ובנינים ונשואי
בנים בנגונים בשמחות וגיל • הנה כל זה ידמה אדם תמיד נגד עיניו ויכניע יצרו • אם אבן
הוא נמוח ואם ברזל הוא מתפוצץ • וכל זה כללו רז"ל בדבור אחד לעולם ירגיז אדם יצ"ט
על יצה"ר וכו' עד יזכור לו יום המיתה רמזו בזה שיזכור וישים נגד עיניו כל מה שיגיע לו ביום
המיתה עד קברו כנזכר • לכן לא אמר יזכור לו המיתה דמשמע שיזכור שימות בלבד : דמזה
בלבד אינו מתפעל כל כך להכניע יצרו • כ"א שיזכור וישים נגד עיניו כל הנעשה לו ביום המיתה
שבדמיון זה אולי יתפעל להכניע היצר הקשה כברזל והצר הצורר תמיד בלי השקט כלל • והנני
מסדר לפניך בן אדם סדר נפלא ונורא והוא דרך וידוי ותחינה ובקשה לבא עמה לפני יוצר
הכל • ומה טוב ומה נעים שתהיה שגורה בפי כל אדם לאומרה תמיד • שמועלת לכמה
מעלות הנשמה ולסליחה ולכפרה וגם לשבח והלול לאל נורא עלילה • כאשר עיני הרואה יראו
מישרים ושפת אמת תכון לעד :

ה' אלהי אשר יצרתני ובראתני ועשיתני והוצאתני מאין ליש • צור כל העולמים המתלבש
בעשר ספירות בלימה • מוכתר בכתרי כתרים • מקום החכמה והבינה בעל
החסד והגבורה תפארת ישראל • תפארתך לנצח נצחים הוד והדר לבשת • יסוד כל היסודות
מלכותך בכל משלה : בראת שמים וכל צבאם הארץ וכל אשר בה על ידי שכינת עוזך :
ומכל הבריאות עולה תמיד הלול וקילוס כתרים על ראשך • מודה אני לפניך צורי וגואלי
מושיעי מגני הודאה גמורה שלימה בכל רעיוני וכל מחשבותי ובחכמתי ובבינתי ובדעתי
ובשכלי ובהשכלתי ובנפשי וברוחי ובנשמתי ובכחי ובגבורתי ובבריאותי ובאמצי ובחזקי ובגופי
ובעורי ובבשרי ובדמי ובעצמותי ובגידי ובעורקי ובכל אברי ובדבורי ובמאמרי ובקולי ובהבל
פי • ובראייתי ובהסתכלותי ובעיוני ובריחי ובטעמי ובמשושי ובעדיכותי וכל תנועתי • בעמידתי
ובקומי ובהילוכי ובמצבי ובשכבי ובהקיצי ובהתעוררי ובשארי כל הפרטים הנמצאים בגופי •
בכלם מודה ומעיד אני שאם (יהיו) כל העולמות שבראת ויש בכחך לברוא וכן המספר הזה
יהיה חוזר חלילה לעד לעולמי עולמים יהיו מלאים חרדל כל חרדל וחרדל מתחלק לשיעור מספר
מלא כל העולמות פיות • וכל פה ידבר תהלות בשיר ושבחות כלם בבת אחת תמיד לא יחשו
לעד ולנצח נצחים במרוצת הדבור בשיעור שאדם דובר דבור אחד הם אומרים אלף דברי שירה
עדיין אינן יכולים להגיע לספר התחלת שבח אחד ממדותיך • כ"ש וק"ו בן בנו של ק"ו שבח
כל המודה ואין לעלות על לב וברעיון ובמחשבה שבח מדותיך דאין חקר וקץ ותכלית ולך לבדך

נאָך • אַז עס לאָזט זיך אוים שבעה גייט ווייב אונ קינדער צו בעזוכין זיין קבר אונ זעהן אַז
אויף גאָר זיין קבר איז אויף גיוואקסין דערנער טראַכטין זייא ווען ער זאל קאָנין ריידין וואָלט ער
גיענפערט קערט אייך אום אַהיים מיינע קינדער דען איך וועל מיך שוין צו אייך ניט אום קערין
ביז אייביג איר וועט מיך שוין ניט זעהן • מיד קערין זייא זיך אום אַהיים אונ לאָזין אים דאָרט ליגין
אונ ער איז עוסק אין זיין דין אונ חשבון אונ זייא זענין עוסק אין לעבין אונ שפּאַצירן אונ בנינים
אונ מאַכין חתונה זייערי קינדר מיט גיזאַנג אונ פריידן • הנה דאָס אַלץ זאָל דר מענטש אוים
מאָלין זיך תמיד קעגין זיינע אויגין אונ דען וועט זיין יצה"ר אונטער טעניג ווערדין אוב ער איז
אַשטיין וועט ער צו ריבן ווערדין אונ אויב ער איז אייזן וועט ער צו בראַכין ווערדין • אונ דאָס אַלץ
האָבין אונזרי חכמים ז"ל איין גישטעלט אין איין וואָרט (לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע)
אייביג זאָל דער מענטש מאַכין צערנין דעם יצר טוב אויף דעם יצה"ר אונ אויב דר יצר הרע וויל
ניט אַוועק גיין פון אים (יזכור לו יום המיתה) זאָל ער אים דער מאָנין אַלץ וואָס וועט אים גרייכען
אין דעם טאָג פון דעם טויט דען דורך דעם וועט אפשר אונטער טעניג ווערדין זיין יצר הרע וואָס
ער איז האַרט וויא אייזין • והנני אונ נון איך וועל פאַר דיר מסדר זיין איין תפלה דורך ווידוי אונ
גיבעט צו קומען פאַר דעם גאָט וואָס האָט אַלץ בשאַפין אונ וויא גוט אונ וויא זיס איז אַז דיא
תפלה זאָל גיוויינטליך זיין אין דעם מויל פון איטליכען מענטשין צו זאָגין זיא דען זיא העלפט

אונז

גלויות · כי נעלית על כל השבחים ועל כל התהלות והגדולות ונתקדשת על כל הקדושות ונתרוממת
על כל התרוממות והתנשאת על כל התנשאות ונעלית על כל הברכות והטהרות ונתגברת על כל
החסדים והצדקות והמשפטים והמוסרים · כי ממך הכל שאתה מקור לכלם וממך נובעים ויוצאים
ומתפזרים ומתפרדים למקומות אשר אתה חפץ · כי מלכותך בכל משלה ואין אלוה מבלעדיך
ואין צור זולתך אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך · וכל הנאצלים והברואים והיצורים והנעשים
מהמדרגה היותר גדולה שבשמי השמים עד שלשול קטן שבארץ כלם מכירים ויודעים ומבינים
ומגידים ומעידים על אלהותך ויחוד שכינתך כי אין זולתך אלוה בורא ויוצר ועושה כרצונו ·
ואין מי שיאמר לך מה תעשה ומה תפעל וממך מקוים ומיחלים כלם חיות ומזון ביודעם שאתה
בראתם וחיותם ומיתתם בידך ויודעים ומעידין באמת דסמא"ל ובת זוגו הבל המה מעשים תעתועים
וכאפס ואין נחשבו הבל ואין בם מועיל עבד רשע מורד ברבו דרכו חשך וחלקלקות · המה יאבדו
ואתה תעמוד וכלם כבגד יבלו הוא ובת זוגו המרשעת וכל חיילותיו · והאלילים כליל יחלוף
ועובדיהם יכסו פניהם קלון בושה וכלימה תכסה עליהם · ואתה ה' לעולם תשב כסאך לדור
ודור · כי אתה המלך הגדול והקדוש אדון הכל דן כל נברא לתת לכל אחד כדרכיו וכפרי
מעלליו כי מלך אוהב צדקה ומשפט אתה · מלך אביר מלך ברוך מלך גדול מלך דגול מלך
הדור מלך ותיק מלך זך מלך חנון · מלך טהור מלך ישר מלך כביר מלך לעד מלך
מלכים · מלך נורא מלך סועד מלך עוזר מלך פודה מלך צדיק מלך קדוש מלך רם מלך
שומר מלך תימם · מלך תומך מלך שוכן עדי עד מלך רחום מלך קדמון מלך צייר מלך פוקד
מלך עשיר מלך סומך · מלך נוצר חסד מלך ממית ומחיה מלך לומד זכות ישראל מלך כבוד
מלך יוצר מלך טהור מלך חוטל מלך זוכה מלך ומזכה מלך המושיע מלך דובר צדקות מלך גואל
מלך בורא מלך אדיר · מלך אמיץ מלך תם מלך בונה עולמות ומחריבן מלך שומע תפלה
מלך גבור מלך רם ונשא מלך דובר שלום מלך קונה שמים וארץ מלך המתגאה על כל גאים
מלך צח מלך ומולך לעד מלך פוצה מלך זוכר זכיות ישראל מלך עליון מלך חסיד מלך סובל
ומאריך אפו מלך טוב מלך נשגב מלך יראוי מלך מפוחד מלך כובש כעסו מלך לובש רחמים ·
מלך אחד יחיד ומיוחד על כל המיוחדים מלך בוחר בטובים מלך גומל חסדים מלך דורש
עמו ישראל מלך המשפט המאיר לכל העולמות מלך וותרן זן ומפרנס בשפע מלך זכרן זכר
עניים ושפלים · מלך חושק להטיב מלך טובל ומטהר טמאים · מלך יועץ מלך כהן מלך
לוחם מלחמות ישראל מלך מנצח ומנוצח · מלך נעים מלך סוגר ופותח מלך עונה בעת צרה ·
מלך פודה ומציל מלך צופה ומביט הכל מלך קרוב לכל קוראיו מלך רוצה בתשובת השבים
מלך שובר ארזים מלך תמים דעות :

ויאמר זהו השיר שאומרים בכל יום בכסא הכבוד לאדון אלהי ישראל · גם כשהנשמה
עולה למעלה פותחת פיה ואומרת תהלה ושירה וברכה ושבח וניצוח והלל והודאה
למי שאמר והיה העולם · אזכרה אלהים ואהמיה כי בך נפשי חסיה · ועילוס וניגון וגילה ורינה
ודיצה וחדוה וששון ושמחה ואהבה ואחוה וריעות וגוי ונועם וענוה ואמת וצדק ויושר
וסגולה ופאר ועוז ועילוז ועילוץ ונחת ומנוחה ונחמה שלום ושלוה ובטח והשקט ושאנן
וטובה וחן וחסד ורחמים ויופי ותואר והדר וחמלה וחנינה וזיו חוהר ועיטור ונוגה ואור
ונפלאות וישע ורקח ממולח ומאור ואדירות ועריצות ועוז כח וגבורה ויקר וחוזק ותוקף
וממשלה ואומץ זרועותיו וזיו וזהר ומחזה ולקח טוב ולבבות ופרות ונבואה וקריאה ותגבורה
וחיל ותגדולה וקדושה וטהרה ונקיות ומלכות והוד והדר וכבוד ותפארת לאדון אלהי
ישראל מלכנו · אל מעוטר ברק אור אמתת הנמצאות אדון העניינים הנצחיים נתיב
הידיעות והמושכלות מבוע החסדים סגולת הצדקות הבלתי משוערות נעימת הקולות
פועל האורות והאפלות · בידך אפקיד רוחי ופי תהיה מאושר ומיושר מרוחק הנצח · לא
אירא מחרב לשונות רמיה · למען חסדך עשה לשוני כחץ שחוט וכח זכרוני יהיה כפועל
תמיד ונפשי תהיה מזומנת בהגדות האמתות וימינך הנאדרת תסעדני בקולות ובלמידה
תרנני בזריזות בפתיחה ומבוא ומחשבה תועיל לי באגדה ובשמיעת רוחנית ותבואות בעצות
נפלאות בהשכלות מגיעות הדברים הנכבדים · אמן :

ובהיות שאתה ה' אלהי האלהים ואדוני האדונים מלך מלכי המלכים ואני בשר ודם
בושה סרוחה רימה גוף עפר גוף נגוף תכלית המיאוס והדיחוק ועכ"ז חטאתי לפניך

איך
צו דער נשמה אונ צו מכפר זיין זייני עבירות אונ אויך צו לויבן צו דעם פארכטיגן גאט . ובהיות די
גאט מיין גאט ביסט איין גאט איבר אלע מלאכים אונ איין הער איבר אלע הערין דו ביסט איין
קיניג איבר אלע די גרעססטי מלכים אונ איך בין דאך בלוט אונ פלייש פאר שעמט אונ מיאוס

איך יהיה לי פנים לבקש מחילה וסליחה לפני כסא כבודך · אע״פ שכל ימי היותי חי על האדמה יתהפכו דמעות עיני לימים ונהרות לטבול בהם תמיד לטהר חלאת עונותי ויעשו עצמותי כעצים למערכה לשרוף תמיד כל אברי ואשפוך דמי כדם הקרבנות והקטר חלבי בקרבי ויעלה עשן ממזבח לבבי מרתיחות אש הקודחת שנבערה בי מהתעניות והסגופים · ואם אני בעצמי אשים תכונת תבנית צורתי כמזבח כדי שאש תמיד תוקד עליו לא תכבה · לא יספיק כל זה לתת לי מקום ופנים לבא לפניך שתחמול לי על כל מה שהכעסתיך · אך לקחתי חוזק בעצמי ועצה בלבי למצוא מקום ופנים לשוב אליך בשוטי בדעתי שאדרבה כפי גדלך ומעלתך ורוממותך כך גודל ענותנתך ורחמנותך וכפי מעוט דלותי דקותי שפלותי ואפלתי והייתי כלא הייתי וכאלו לא היה הווית מציאותי כך היה שיעור דעתי ושכלי בעת שחטאתי לפניך . שנמצא שהייתי כלא הייתי · גם ידעתי כי אשמתי לא תזיק לך ומחילתי לא תחסר ממך · אנא אלהי מחול לי מה שלא יזיק לך ותן לי מה שלא יחסר ממך · ועוד נתחזקתי לבא אצלך ובטחתי שתרחמני לסלוח לי בעצת בליותי שיעצוני עזרוני באמרותם אמצוני בעצתם ובדבריהם העמידוני · ויענו ויאמרו לי · בן אדם מה לך נרדם בכובד עונותיך קום קרא אל אלהיך בתשובה ובוידויים שבוודאי יקבלך · שעל התשובה נתייסד עולמו ועל איש כמוך נקרא רחום וחנון נושא עון ועובר על פשע לא על שומרי תורתו מאל״ף ועד תי״ו · ובשומעי דבריהם כי נעמו השלכתי מסוה הבושה מעל פני ונתעוררתי ונתחזקתי לבא לפניך לבקש מחילה וסליחה וכפרה אע״פ שלא הנחתי עבירה שלא עשיתי אשמתי בגדתי כו׳ עד סוף הוידוי · ויהי רצון מלפניך · מלכי ואלהי שהכנעת אמירת הוידוי הזה לפניך יחשב כאלו דנתי בשבעה מדורי גיהנם עד שיעור מירוק כל מה שחטאתי לפניך · ואם ח״ו הרביתי לפשוע עד שהדין מחייב לנעול דלתי התשובה לפני . קבלני בחתירה שתחת כסא כבודך כאשר קבלת

אשטיק ערד איין גראבער גוף אונ פון דעסט וועגין האב איך גיזינדיגט פאר דיר נוא ווי אזו קען איך בעטין פאר דיין כסא הכבוד אז דוא זאלסט מיר פאר געבין מיינע זינד דען ווען אפילו אלע מיינע טעג וואס איך לעב זאלין פאר קערט ווערין די טרערין פון מיינע אויגין צו ימים אונ טייכן צו טובלין זיך אין זיי צו ריינגין אין זיי מיינהזינד אונ מיינע ביינר זאלין ווערן אזו ווי האלץ צו פר ברענגן תמיד מיינע אברים אונ זאל פאר גיסין מיין בלוט אזו וויא דאס בלוט פון קרבנות אונ מיין חלב זאל זיך פייברין אין מיר אונ עס זאל אויף גיין איין רויך פון דעם מזבח פון מיין הארץ עס זאל אויף אים תמיד ברענין פייער עס זאל ניט פאר לאשין ווערין וועט דאס אלץ ניט גנוג זיין צו קומן פאר דיר בעטין דיך אז דוא זאלסט מיר מוחל זיין אויף אלמען וואס איך האב דיך דר צערינט ; אך נור איך האב גינומן איין שטארקייט אין מיין הארץ צוא ווידער קערין צו דיר דאס איז איך טראכט אז אדרבא לויט דיין גרויסקייט אונ דיין מעלה אונ דיין לויב אונ דיין הויכקייט אזו גרוס איז דיין ענייות אונ דיין רחמנות אונ לויט מיין ארומקייט אונ מיין פינסטערקייט אזו איז גיוועזן מיין שכל אין דער צייט אז איך האב גיזינדיגט פאר דיר · אויך ווייס איך אז מייני זינד ווערין דיר גאר גאט ניט שאדין טון אונ אז דוא וועסט מיר מוחל זיין וועט דאס דיר גאט ניט חסר מאכן איך בעט דיך מיין גאט זייא מיר מוחל מייני זינד · ועוד נאך בין איך גישטארקט גיווארין צו קומן צוא דיר בעטין דיך דורך דער עצה פון מייני נירין וואס זייא האבין מיר איין עצה גיגעבין אונ האבין מיר גיזאגט דוא מענטש שפייא אוף רוף צוא דיין גאט מיט תשובה אונ מיט ווידוים דען ער וועט דיך בוודאי מקבל זיין דען אויף תשובה האט ער גינרונד פעסטיקט זיין וועלט אונ אויף אזו איין מענטש וויא דוא ביסט ווערט ער גירופין איין רחום וחנון ער פאר גיבט די זינד ניט אוף די וואס היטן זיין תורה פון (אלף) ביז (תיו) ווארום צוא די בדארף ער ניט פאר געבין · אונ אז איך האב גיהערט די רייד האב איך אראפ גיווארפין די בושה פון מיין פנים אונ בין גיווארין גישטארקט צוא קומן פאר דיר צוא בעטין מחילה אונ סליחה אונ כפרה · אונ חאטשי איך האב ניט אוסין גילאזט קיין שום עבירה וואס איך האב ניט גיטאן · אשמתי אונ זאל זאגין די ווידוי פון אשמנו · אונ דער נאך זאל ער זאגין (ויהי רצון) אונ עס זאל זיין דער ווילן פון פאר דיר מיין מלך אונ מיין גאט אז די הכנעה פון דער ווידוי וואס איך זאג פאר דיר זאל גירעכינט זיין גלייך וויא דוא האסט מיך דן גיוועזן אין די זובן מדורי גיהנם ביז דעם שיעור עס זאלין צוא ריבן ווערין אלץ וואס איך האב גיזינדיגט פאר דיר · ואם אונ אויב ח״ו איך האב גימערט צוא זינדיגן ביז

דער

קבלת למנשה ולשאר הפושעים כמוהו בשובם אליך · מחול לי מה שחטאתי והעויתי ופשעתי לפניך בין באונס בין ברצון בין במזיד על דברי תורה ועל דברי סופרים · ועל כל גדר וסייג בין חמור ובין קל · שמכיר אני בסכלותי ואולתי ושטותי כי הסכלתי עשו ושטותי גרמה לי ועצת יצרי בלבלו דעתי וכהו עיני והייתי ממש כמשתגע וכאילו לא הייתי בין החיים וכמעט אנוס ביצרי הייתי · ועל זה סמכתי שתקבלני בתשובה כמדתך לעשות חסד תמיד כי על זה בראת עולמך דכתיב אמרתי עולם חסד יבנה :

ובהיות שהאדם אשר מחומר קרוץ מעותד לחטוא מתגרת יצרו בקרבו תמיד יום ולילה לא ישבות לכן מפיל אני תחינתי לפני כסא כבודך ה׳ אלהי ואלהי אבותי אברהם יצחק ויעקב שתעשה עמי אות לטובה כמדתך להטיב תמיד ואינך חפץ במות המת· יודע אני נאמנה שאף על פי שמסרת הבחירה ביד האדם ללכת בדרך שלבו חפץ מטוב ועד רע עם כל זה גלוי לפני כסא כבודך אחרית כל אדם אם יהיה טוב או רע ואם יצא מן העולם צדיק או רשע · ואין ידיעתך מכריח לשום אחד משני הדרכים. לכן אם גלוי וידוע לפניך שחס וחלילה סופי למות חייב · מרצוני הטוב בלב שלם ובנפש חפיצה רוצה אני שתכרית ימי ושנותי ותן אותם תוספות על ימי עושים רצונך וכריתות ימי ושנותי יהיה מחילה וסליחה וכפרה על כל מה שהכעסתיך במעשי מיום היותי עד היום הזה ואזכה לראות באור החיים ונפשי תהיה צרורה תחת כסא כבודך אמן : ואם עתיד אני למות זכאי זך בלי שמרים חף אני ולא עון בי מעתה ומעכשיו הוסיף ימים על ימי ושנים על שני בבני חיי ומזוני עוסקים בתורה ובמצות לשמה ושפע רב כדי לעבדך תמיד בשמחה רבה בלי עצבות כלל ולהיות זוכה ומזכה אחרים עמי · ולפרסם ולרומם ולגדל אלהותך בכח אשר תתן לי ואזכה לראות בביאת משיח בן

דער דין איז מחייב צוא פאר שליסן דיא טירן פון תשובה פאר מיר זייא מיך מקבל דורך דעם ארט וואס דוא האסט גימאכט אונטר דיין כסא הכבוד פון וועגין צוא מקבל זיין דיא תשובה פון מנשה · זאיי מיר מוחל וואס איך האב גיזינדיגט פאר דיר סאיי באונס אונ סאיי מיט מיין ווילן סאיי אום גערין סאיי במזיד סאיי אויף דיא רייד פון דר תורה סאיי אויף דוא רייד פון די חכמים דען איך דער קען אין מיין נארישקייט אונ מיין שטות ווארום איך האב מיך בנארישט אונ מיין שטות האט מיר גורם גיוועזן אונ דיא עצות פון מיין יצר הרע האבין פאר מישט מיין דעה אונ האבין טינקעל גימאכט מייני אויגין אונ איך בין גיוועזן וויא אמשוגע אין בין כמעט גנייט גיוועזן דורך מיין יצה״ר · אונ דרויף האב איך מיך סומך גיוועזן אז דוא וועסט מקבל זיין מיין תשובה וויא דיא מדה איז צוא טואן חסד אונ דרויף האסטו באשאפין דיין וועלט · ובהיות אונ וויל דער מענטש איז אן גיבייט צו זינדיגן דורך זיין יצר הרע דרום מאך איך פאלין מיין גיבעט פאר דיין כסא כבוד גאט אונ דער גאט פון מיינע עלטרין אברהם.יצחק ויעקב · אז דוא זאלסט מיט מיר טואן איין צייכן צו גוטן אזו וויא דיין מדה איז תמיד גוטס צוא טואן אונ דיא ווילסט ניט אז דער רשע זאל שטארבין איך וייס באמת אז חאטשי דוא האסט גיגעבין די בחירה דעם מענטשן צו גיין אין דעם וועג וואס זיין הארץ וויל פון דעסט וועגן איז אנפלעקט פר דיין כסא כבוד דער סוף פון איטליכן מענטשן אוב ער וועט זיין גוט אודר שלעכט אונ אוב ער וועט ארוס גיין פון דער וועלט איין צדיק אודר איין רשע · אונ דאס וואס דוא ווייסט דאס צווינגט ניט צוא קיין שום מענטשין ער זאל מוזן גיין אין איין וועג פון דיא צו יא וועגין · לכן דרום אויב דוא ווייסט אז מיין סוף איז חס וחלילה צוא שטארבן איין רשע וויל איך מיט גוטן ווילן תיכף שטארבין אונ דאס זאל זיין איין כפרה אויף וואס איך האב דיך דער צערינט מיט מייני מעשים ביז היינטיגין טאג אונ איך זאל זוכה זיין צוא עולם הבא אונ מיין נשמה זאל זיין אונטר דיין כסא הכבוד אמן · אונ אויב איך בין אן גיברייט צוא שטארבין איין צדיק אונ וועל קיין שום עבירה ניט טון בעט איך דיך זייא מיר נאך מוסיף יארין מיט קינדר אונ לעבין אונ פרנסה · וועלכי קינדער וואס זאלין עוסק זיין אין תורה אונ מצות פון גאטס וועגין אונ זאלסט מיר געבין פרנסה בשפע כדי איך זאל דיך תמיד דינען מיט גרויס שמחה איך זאל זוכה זיין אונ אנדרי אויך מזכה זיין מיט מיר צוא מפרסם זיין דיין געטליכקייט מיט דעם כח וואס דוא וועסט מיר געבין אונ איך זאל זוכה זיין צוא זעהן משיח בן יוסף אונ משיח בן דוד אונ וויא דאס בית המקדש וועט גיבויט ווערין אמן · עס זאל

בן יוסף ומשיח בן דוד ובבנין בית המקדש אמן · יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי :

ובהיות שענין הכעס הוא רע עד מאד כאשר הזכרתי בפרק דלעיל מזה [סימן ל"ו] והוא גרמא למנוע לאדם להכניע את לבבו הערל · אכתוב לך מענייני ביטול הכעס · שכתב בספר תוצאות חיים (דף צ"ו וצ"ז) וזה לשונו · הרוצה שלא יהיה כעסן ילך אחר עיקר הדברים הנאמרים או הנעשים לו להכעיסו · ולא ישים לבו ודעתו אחר מראה עיניו או משמע אזניו אלא אחר פעולת האומרים או העושה אותם · אם הוא כסיל ובער תתקרר דעתו ודתיחת כעסו כי יאמר שוטה הוא וזה דבריו לא בהשכל רק כצפצוף העופות או נביחת הכלב וכיוצא · ואם הוא חכם ומשכיל יחשוב ויכיר כי לטובתו אומר לו ויקבל דבריו וישמח בהם · ואם הדברים או המעשים בלתי ראוים והגונים או באו מצד עצמו שאמרם או עשאם ויבא משכיל או כסיל חכם או סכל ויזכירם · לא יסתכל אל המזכירים רק אל המעשים הואיל והוא מכיר כי אמת הוא שאמרם או עשאם ותבא לו תועלת גדול בזה כי יתקן את מדותיו. עוד עצה טובה להקל את הכעס ולעצור אותו · שכאשר יהיה לאדם משא ומתן עם אחד לא טוב · יהיה מוסכם בלבו הסכמה שלימה לסבול ממנו כל מיני עלבון בדבור ובמעשה כי כאשר ימתין האדם מחבירו שיעליבהו בדבור ובמעשה לא יבא לו פתאום ולא יכעוס · כן יעשה עד שינצל ממנו כמוצל משור המועד ביומי ניסן ובזה יהיו חייו חיים טובים · גם דברים המביאים את האדם לידי הכנעה ובטול הכעס · כאשר יחשוב בחליפתו ובוא אליו המות בטהרה והפסק תאותיו ותקותו וצורת עמדו בקברות · וגם כאשר יעבור על לב האדם מה שהוא חייב לו מהעבודה האלהית רוב חסדיו עליו וגודל טובו והתעלמותו אליו מהמצות השמעיות והשכליות וקצורו בהם והפסק טובותיו ואמתלאותיו ב יום החשבון וחרטתו במעמד הגדול יכניע וישבר רוחו · וכמ"ש ונזי מכלכל את יום בואו · והכי איתא בזוהר (פרשת מקץ דף ר"א ע"ב) · כאשר יתן האדם

ב פי' שלא יהיה לו טענה לפטור

זיין בווילינגט דיא רייד פון מיין מויל אונ דאס טראכטונג פון מיין הארץ פאר דיר גאט מיין בשעפר אונ מיין אויס לייזער · ביז אהער איז די תפלה · ובהיות אונ וויל דער כעס איז זייער אשלעכטי מדה דרום וועל איך שרייבין פון דיא זאכין וואס זענין מבטל דעם כעס וואס עס שטייט אין ספר תוצאות חיים · הרוצה דר ווס וויל ניט זיין קיין כעסן זאל ער נאך גיין נאך דעם עיקר פון דיא רייד וואס ווערין אים גירעט אודר גיטאן צוא דער צערנן אים · למשל ווען איינער זידעלט אים זאל ער ניט טון זיין הארץ אוף דיא רייד וואס ער הערט נאר ער זאל פאר שטיין אויב דער וואס זידילט אים איז איין נאר ווערט זיין כעס אפ גיקילט ווערין ווארום ער ווערט זיך טראכטין דער איז אשוטה אונ זיינע רייד זענין וויא אהונט בילט · אונ אויב דר וואס זידילט איז איין קלוגער זאל ער טראכטין אז ער זאגט עס אים פון זיין טובה ווענין אונ זאל מקבל זיין זייני רייד אונ זאל זיך פרייען מיט זיא · אונ אויב ער האט גיטאן שלעכטי מעשים אונ עס ווערט קומין איין קלוגער אודער איין נאר אונ ווערט אים זייא דער מאנין זאל ער ניט קוקן אוף דעם וואס ער דער מאנט אים דיא שלעכטי מעשים נאר אויף דיא מעשים וואס ער האט גיטאן וויל ער דער קענט דאך אז עס איז אמת אונ דער פון ווערט אים נאך קומן אגרויס הילפונג ווארום ער ווערט פארעכטין זייני מעשים · עוד נאך איין גוטע עצה איז גרינגר צוא מאכין דעם כעס אונ אים איין האלטין · אז אמענטש ווערט האבין איין משא ומתן מיט ניט קיין גוטען מענטשין זאל בייא אים בלייבין אין הארץ צוא ליידין פון יענים אלירלייא חרפות אונ בזיונות אזו ווערט צוא אים ניט קומן פליצלונג אונ וועט ניט אריין קומן אין כעס ביז ער ווערט פון אים ניצול ווערין אונ דורך דעם ווערט זיין אגוט לעבין · גם אויך זענין דא זאכין וואס ברענגין דעם מענטשין מבטל זיין דעם כעס · אז ער זאל טראכטין וויא דער טויט קומט גיך אונ זאל אויך טראכטן דם גישטאלט וויא ער ווערט זיין אין קבר · אונ אויך אז דער מענטש טראכט וואס ער איז שולדיג צוא גאט פון וועגין זיין פיל גינאד אונ זיין גרויס גוטץ וואס ער האט אים גיטאן אונ וויא ער האט גיקערצט אין זייני מצות אונ בייא דעם חשבון ווערט ער קיין שום טענה ניט האבין צוא פאטרין זיך אונ ווערט דענמאלט חרטה האבין אויף וואס ער האט גיטאן דען ווערט צוא בראכין אונ אונטער טעניג ווערין זיין הארץ · והכי אונ אזוי שטייט אין זוהר אז דער מענטש ניעמט טראכטן אז זיין בשעפר צערינט אויף אים אויף דעם וואס ער האט גיזינדיגט מיט זיין

האדם אל לבו שבוראו כועס עליו על מה שחטא בגאותו וכעסו וכל מעשיו בספר נכתבים ואין עוש נשחק מהרה · כמה יבוש ויכלם לעתיד בראות מעשיו חקוקים לפניו ואיך לא יבוש שיכריזו עליו מלמעלה פלוני עבר ע"ג וכיוצא · ואין לך דבר שיבטל הדבקות יותר מהכעס ועל ידי הכעס תסתלק ממנו הנשמה · עוד מהדברים המבטלים את הכעס כי כאשר יספרו בגנותו אם יזכירו לו מה שעשה · יודה על נפשו בקיצורו ואל יחזור אחר אמתלאות להנקות עצמו ולזכות עצמו · ואל ישתדל להכלים המספר ואל יאשימנו על אשר גלה אותו · אבל יאמר לו שאין זה אלא שיעור קטן מרוע מעשיו נגד מה שלא ידע ממנו ושאילו היה נגלה לו רוע מעלליו ועונותיו היה בורח ממנו · ויודה לו על אשר גלה עליו מעט מהרבה ליסרו כדי שישוב · ואם מה שסיפרו עליו שקר האומרו עליו מאבד זכיותיו · עוד מהדברים המבטלים את הכעס הם כאשר יסתכל האדם כמה קלקולים נמשכים מהכעס. כי מי שהוא כועס פתאום ולא יאריך אפו יבא לידי שפיכות דמים . (ומעשה גדול בספר החסידים סי' תרנ"ח ע"ש ובפרק קמא דגיטין ובפרק ב' דשבת דברים רבים כהמה על הכועס ומטיל אימה יתירה בתוך ביתו). גם נראה לי לבטל הכעס · מיד בעת כעסו ישים נגד עיניו צורת בניו שמתו לו והשתנות פניהם שנשתנו בחלים · ואם לא מתו לו בנים ישים נגד עיניו כאלו רואה בניו מתים מוטלים לפניו. מיד ישקוט מכעסו · ואם בחור הוא שלא נשא עדיין אשה בעת התחלת כעסו ידמה ויצייר נגד עיניו חלל חרב שחוט לפניו ועדיין מפרפר ודמו שותת ממקום השחיטה ומיד ינוח מכעסו · גם נראה לי לתיקון כל העבירות אם ת"ח הוא ישתדל להרבות חדושים בלימודו ועל ידי החדושים נבנים עולמות ושמים חדשים כדאיתא בזוהר · ונמצא בונה החרבות שהחריב בעונותיו הרי מתקן מה שקלקל בונה מה שהרס · ואם אינו בר הכי לחדש יחזיק בידי המחדשים שיעסקו ויחדשו לשמו דשלוחו של אדם כמותו · ואם אין ידו משגת להחזיק בממון יתעדל בכחו לשמש לת"ח המחדשים חדושי תורה ויכין לפניהם הספרים וכל מיני הכנה באופן שלא יפסיק להם דבר מלחדש ובזה יהיה גם לו חלק בחדושי התורה שמתחדשים מסבת הכנותיו · גם יתחרט על העבר שלא עסק בתורה לחדש בה · וישתדל בבניו שיעסקו בתורה יחדשו בה חדושים . וילך לשמוע לדרשנים האומרים חדושי התורה ויעצב בלבו איך הוא לא זכה לזה ויאמר בינו לבין עצמו

הלואי

גאוה און מיט זיין כעס און אלי זייני מעשים ווערן פר שריבן אין אבוך און זיין זינד ווערט ניט אפ גימעקט און וויא ער וועט פאר שעמט ווערין נאך זיין טוט אז ער וועט זעהן פאר זיך אלי זייני מעשים גישריבן און מען וועט אויף אים אויס רופן פון דעם הימל דער דאזיגר איז איין רשע · עוד אוך איז מבטל דעם כעס אז מען וועט אים דער מאנען וואס ער האט גיטאן ניט קיין גוטי זאכין ואלט ער מודה זיין און זאל ניט פאר שעמין דעם וואס דער ציילט עס און זאל אים זאגין אז דס וואס דו דר ציילסט פון מיר איז דאס נאר אקליינקייט פון מייני שלעכטי מעשים וואס דוא ווייסט ניט און ווען דו זאלסט וויסין פון אלי מייני שלעכטי מעשים וואלסטו פאר מיר אנטלאפין גיוואורין · און זאל אים דאנקן אויף דעם וואס ער האט אנפלעקט אביסיל פון זייני עבירות צוא שטראפין אים כדי ער זאל דרויף תשובה טאן וואס און אויב מען זאגט אויף אים ליגען בדארף ער בוודאי דרויף ניט צערנין ווייל דיענער פארלירט דורך דעם זייני זכיות · עוד אויך איז מבטל דעם כעס אז דער מענטש זאל קוקין וויא פיל שלעכטיקייט עס קומט ארויס פון כעס אז דער וואס האלט ניט איין זיין כעס קען קומען צוא רציחה · גם אוך זאל ער טון בשעת כעס קוקין זייני אויגין דס גישטאלט פון זייני קינדר וואס זענין גישטארבן און אויב בייא אים זענין קינדר ניט גישטארבן זאל ער טון טראכטין גלייך וויא ער זעהט זייני קינדר גישטארבן וועט ער תיכף גישטילט ווערין פון זיין כעס אדער ער זאל בשעת אן הייב כעס זיך אוים מאלין גלייך וויא פאר אים ליגט איין מת וועט זיין כעס תיכף גישטילט ווערין · גם אויך צוא מתקן זיין אלי עבירות · אויב ער איז איין תלמיד חכם זאל ער טראכטין פיל פשטים מחדש צו זיין אין דער תורה און אויב ער קען ניט לערנין זאל ער געבין פרנסה צוא דיא לומדים וואס זענין מחדש אין דר תורה זייא זאלין עוסק זיין אין דר תורה פון זיינט וועגין ווארום דר שליח פון דעם מענטשין איז גלייך וויא ער אליין · און אויב ער פר מאג ניט זאל ער זיך פלייסין צוא באדינען תלמידי חכמים און זאל פאר זייא אן גרייטן ספרים עס זאל זייא קיין שום זאך ניט אפ גיין צום לערנין און דורך דעם וועט ער אויך האבין איין חלק אין דער תורה · גם אוך זאל ער חרטה האבין וואס ער האט ניט גילערינט און זאל זאגין הלואי וואלט איך שוין גיהאט אוך אזו מחדש צו זיין אין דער תורה וויא

הלואי יהיה לו השכלה כדי לחדש כמוהו אפילו חדוש אחד ולמות אחר כך . ומחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה ובפרט שמתאוה לזכות לחדש ואף על פי שאחר כך ימות · ונראה רמז לדבר אחר מעשה העגל שע"ג כולל כל עבירות שבתורה · ויקהל משה את העם הזכיר להם ענין שבת לרמוז להם שיקהלו קהלות ברבים לדרוש בשבתות ובמועד הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת כשארז"ל ועשה זה כדי שעל ידי חדושי הדרושים יתקנו ויבנו החורבות שהחריבו בעשיית העגל·שאין דבר שיוכל לתקן ולבנות ההריסות כ"א החדושי' שאדם מחדש בתורה·ולמפורסמות אינן צריכות להרבות בראיות· שהרי כשם שתחלת בנין העולם היה על ידי התורה כדרז"ל אמרה תורה בי היה מסתכל הקב"ה וברא את העולם וכו' כך תיקון ההריסות בו על ידי העונות אינו אלא כי אם ע"י התורה הקדוש ברוךהוא יזכנו בה לעולם אמן סלה ועד· ואם אמור יאמר האדם מה יכולת יש בהבל היוצא מפי שאין בו ממש לתקן ולבנות בניינים· הבט וראה שיש כח בדבור היוצא מפי מלך שלטון להמית ולהחיות לבנות ולהרוס אע"פ שבדבור עצמו אין בו ממש כי אינו אלא קול הבל שהוציא מפיו · וכן תראה הראיה אין בה ממש ומי שרואה בעין הרע ממית בראייתו · והיענה מבטת בעיניה ראיה תדירית בביציה ומכח הראיה מחממת אותם ומוציאה אפרוחיה · וכן הרוח אין בו ממש כי אם קול הברה נשמע ממנו ופועל לשבר הרים ולפרק סלעים ולהפיל ארזים · כל שכן וקל וחומר בן בנו של ק"ו הבל היוצא מן התורה שבה נברא העולם שנבנים שמים מחודשים · וכל הדברים הרוחניים אין דעת האדם יכול לצייר נגד עיניו כפעולה הגופניות כי אין לאדם לעסוק להשיג דעת הבורא כי יוציא כל זמנו לריק וכל כך שיחשוב שהשיג דבר ימצא עצמו רחוק רחוק כדומית בן בחיי אביו שירצה להגיע למספר שניו של אביו יוציא זמנו לריק · שכל שנה ושנה שיעבור עוד עליו נמצא רחוק עוד משני אביו · כך הרוצה לחקור להשיג דעת המקום אין לו לאדם כי אם לקיים מה שצוה עסק התורה ומצותיה ודברי חכמים שפירשוה כי דבריהם אמת כקדוש ברוך הוא ותורתו שהוא אמת והם אמרו שעל ידי הבל היוצא מפי האדם נבנים שמים חדשים בודאי שכך האמת · ואין לנו עסק כי אם לקיים דבריהם · וכחולה הזה שאין לו הכרח לידע בסממנים שנותן לו הרופא כי אם לעשות מה שמצוה עליו לאכול ולשתות מהן בזה דוקא תלוי רפואתו ובריאתו · ומצאתי ראיה לדברי שהתורה היא תרופה לכל חטא ועון · בזוהר בפרשת קדושים (דף פ' ע"ב דפוס מנטובה) וז"ל כל מאן דאשתדל באורייתא אע"ג דאתגזר עליה עונשא מלעילא על עונותיו ניחא ליה מכל קרבנין דעלמא ועלוון וההוא עונשא אתקרע ובגין דילעי בה לשמה קוב"ה אתפיים בהדיה · ת"ח לא אתדכי ב"נ לעלמין אלא במילין דאורייתא בגין כך מילין דאורייתא לא מקבלין טומאה בגין דההוא קיימא לדכאה לאלין מסאבין ואסותא באורייתא

זייא אונ איין גוטי מחשבה איז גאט ב"ה מצרף צו איין מעשה · גאט זאל אונז מזכה זיין אין דר תורה אויף אייביג אמן · הבט זעה אז אין דעם דיבור וואס גייט ארויס פון דעם מויל פון איין מלך איז איז פאר האנדין כח צו טייטין אונ צו בויען האטשי דער דבור אליין איז דאך נור איין קול אונ אזו אויך דיא ראיה איז דאך קיין ממשות ניט אונ מען קען טייטין מיט דער ראיה · אונ דאס עוף (בת היענה) קוקט אין אירי אייער אונ מיט דער ראיה דר ווארעמט זיא זייא אונ ציהט אוס היגדלעך פון זייא · אונ אויך דער ווינט איז קיין ממש אין אים אונ ער קען צו ברעכין שטיינער בייםער איז שון בוודאי אפשיטא אז דער קול פון דער תורה וואס מיט איר איז בשאפין גיווארין די וועלט ווערט דער פון בוודאי גיבויט נייאי וועלטין וואס קיין מענטשינס שכל קען עס גאר ניט אויס מאלין קעגין זייני אויגין · אונ דער מענטש גיהער נאר מקיים זיין וואס גאט ב"ה האט גיבאטין צו לערנין תורה, אונ אירי מצות מקיים צו זיין אונ דיא רייד פון דיא חכמים וואס האבין זיא בשייד ווארום זייערי רייד זענין אמת אזו וויא גאט ב"ה מיט זיין תורה איז אמת אונ זייא האבין גיזאגט אז דורך דעם קול וואס גייט ארויס פון דעם מענטשינס מויל ווערט גיבויט נייאי הימלין איז בוודאי אזו דער אמת אונ מיר בדארפין מקיים צו זיין זייערי רייד אזו וויא דער קראנקיר בדארף טוען וואס דער דאקטיר זאגט אים אן צו עסין אודער טרינקין פון די רפואות וואס ער גיט אים אין דעם הענגט נאר אן זיין רפואה אונ זיין גיזונדקייט · ומצאתי איך האב איין ראיה גיפונען אז דיא תורה איז ארפואה צוא אלי עבירות פון זוהר ער שרייבט דער וואס לערינט תורה האטשי ווען עס איז אויף אים נגזר גיווארין איין עונש איבער זייני עבירות איז די תורה מכפר מער פון אלי קרבנות אונ דער גזר ווערט צו ריסען · אונ פון וועגין וואס ער מיהט זיך אין דר תורה פון גאטס וועגן ווערט ער צווא אים איבר

אשתבח ע״כ · וכן בתקונים (תקון כ״ב דף ס״ה ע״א) · ועיין לקמן פרק מ״ד :

פרק כב יראה האדם ויסתכל האילנות וצמחי האדמה עשבים פרחים וציצים ומיני שושנים בימי הקיץ עומדים דשנים ורעננים והאילנות טעונים פירות וכל צמח האדמה נותנים ריח עומדים בצביונם ובמקומותם כל רואיהן מתעדנין בהם · מי יאמר ומי יחשוב שיכול ליפול בהם העקירות והיבשות והכליון · ועכ״ז עינינו הרואות שבהגיע זמן החורף הכל כלה ונפסד · כל העשבים והפרחים חוזרים לעפר דק וכל אילן עלהו יבול והלוחלוחית סר מהם עד שחוזר לעץ יבש · והאדם הנמשל לעץ דכתיב כי האדם עץ השדה · ונמשל לחציר דכתיב כל הבשר חציר וכל חסדו כציץ השדה · איך יבטח בהונו ובממונו ורוב בניו ובריאות גופו · שבשם שמעותד הכליון על העץ והחציר כך יפול עליו · שבעוברו מחצי שניו ולמעלה נכנס לבחינת ימי החורף כאילן ומתחיל בו הערד ואפיסת הכחות וזיו פניו משתנים וטבעו מתהפך ומתחיל למאוס בחמדות העולם ובטעמי המאכלים כאדם שמתחיל בו חולי מתחיל למאוס בכל מאכל אף שהוא מוטעם · וכיון שכן למה לא יתפוס האדם ההפך כדי לבא אל המנוחה · רצוני לומר שמיד בבואו בעולם יתפוס הטורח בעבודת הבורא ויעמוד ערום מבלי לבוש בחמדות הגופניות · ויוציא כל זמנו על התורה ועל העבודה כדי שכשיבאו ימי החורף הם הימים שיוצא מן העולם יתחיל לפרוח ולטעון פירות מפרי מעשיו הטובים שעשה ולתת ריח כפרחים וציצים מחדושי התורה שחידש בעמלו · ולעמוד בצביונו ימים אין מספר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול לעולם ועד וכל אשר יעשה יצליח · גם יעשה האדם הפך האילן שבזמן שמתלבש בענפים ועלין ופירות דהיינו בימי הקיץ זמן הטיול והתענג אז יפשיט עצמו האדם מכל התענוגים אף שהזמן גורם יתגבר על יצרו ויפשיט עצמו מכל חטא ועון · ובימי החורף שהאילנות מתפשטים מכל פרי ועלה אז ישתדל להלביש עצמו בלימוד התורה בכל כחו · כי הלילות ארוכים והיום מעונן והמטר יורד ואין לו מקום לצאת ולבוא אנה ואנה יוציא כל זמנו לעשות לבוש לנפשו מתורה ומצות · כי הזמן נותן לו יד ואין מקום ליצרו לפתותו בטיולי ובתענוגי הזמן כי אינן נמצאים אז · ובפרט כראות האדם שאם יחטא בימי החורף יכפל עונשו כיון שאין הכנות לחטוא וחוטא · שאינו דומה החוטא בזמן הקיץ שנמצאים התענוגים והטיולים שנמצא הזמן נותן לו

גיבעטין · אונ די רפואות ווערין נאר גיפונן אין דער תורה :

פרק כב יראה האדם דער מענטש זאל זעהן וויא די ביימר אונ גראז אונ רויזין ווען אום זומר פריש די ביימר זענין בעשיינט מיט פירות אונ אלע געוויקס שטייען מיט זייער גישטאלט עס איז איין פערגעניגען פון זייא אונ עס קומט ווינטער ווערט אלץ פאר וועלקט אונ דיא בלעטר פאלין אפ אונ די פייכטקייט ווערט גימינערט · והאדם דער מענטש איז גיגליכען צוא אבוים אונ צו גראז וויא זאל ער אבטחון האבין אויף זיין גוטס אונ געלט אונ אויף דעם קראפט פון זיין גוף דען אזו וויא אויף דיא ביימר אונ גראז אזו אויך אויף דעם מענטש אין האלב פון זיינע יארין גייט ער אריין אין ווינטער אונ זיינע כוחות הייבין אן שלאף צו ווערין אונ זיין פנים אונ זיין טבע ווערט פאר ענדערט אונ הייבט אן צוא פאר מיאוסען אין דער וועלט אונ אין דיא טעמים פון עסין וויא א מענטש וואס הייבט אן קראנק צו ווערן פאר מיאוסט דאס עסין וס עס איז גאנץ גוט · וכיון אונ ווארום זאל דער מענטש זיך ניט בעמיהען צו קומן צו דעם רואונג דאס היפך וויא ער קומט אויף דער וועלט זאל ער זיך מטריח זיין אין גאטס דינסט אונ זאל זיך דער ווייטערין פון גלוסטיקייט אונ זאל לערנען תורה אונ גאט דינען כדי אז עס וועט קומען דיא טעג וואס נאך האלבע יארין וועט אן הייבין צו בליען דיא פירות פון זיינע גוטע מעשים אונ דיא חידושים וואס ער האט מחדש גיוועז אין דער תורה מיט זיין מידקייט אונ וועט שטיין אין זיין גישטאלט אזו פיל טעג וואס האבין גאר קיין צאל ניט אונ וואס ער וועט טאן וועט ער באגליקין · גם אויך זאל דער מענטש אום זומער וואס איז די צייט פון שפאצירין אונ תענוג דענסמאלט זאל ער זיך אפ טאן פון אלע תענוגים אונ פון אלי עבירות · אונ אום ווינטער זאל ער זיך פלייסין אין תורה לערנען מיט זיין כח ווייל דיא נעכט זענין לאנג אונ דיא טעג זענין וואלקענדיג אונ רעגין גייט דאס רוב זאל ער פאר ברענגען גאר זיין צייט אין תורה אונ מצות ווייל דענסמאלט גלוסט אים ניט צו גיין שפאצירין אונ תענוגים זיך אן טאן · ובפרט בפרט זאל דער מענטש פאר שטיין דאס אז ער וועט זינדיגין אין ווינטר טעג וואס ווערין ניט גיפונין דיא פיל תענוגים אונ שפאצירין איז

יד סיוע לחטוא שלא יהיה עונשו כל כך בהחוטא בימי החורף שלא נמצא בו רוב התענוגים והטיולים שבוודאי החוטא בו יכפול עונשו שהרי הוא עצמו מגרה יצר הרע עליו · ונראה דעל זה היה מתרעם הקב"ה על ישראל באומרו אסוף אסיפם נאם ה' אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה והעלה נבל ואתן להם יעברום · דקשה אומרו לאוספם ולהכריתם בזמן שאין פירות באילנות אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה ואפי' עלה נבל · ולא כן שהרי בחדש אב גלו בזמן שאילנות טעונים פירות כדי שיסצאו בדרכים לאכול ביוצאם בגלות וישבו בצל האילנות כארז"ל דמזה הטעם הגלם בחדש אב · ועוד נדקדק בכפל אסוף אסיפם · אמנם הכוונה הוא שמתרעם הפסוק שחטאו בזמן שלא היה ניתן להם הזמן יד לחטוא דהיינו בימי החורף שאין פרי ואין עלה באילן לטייל ולהתעדן · ואין זו אלא שהיו מגרים הם עליהם את היצר הרע ולכן ראוים לעונש כפול · ושיעור הפסוק אסוף אסיפם בכפל הרומז לעונש הכפול משום שבזמן שאין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה וגם העלה נבל דהיינו בימי החורף גם בזה הזמן ואתן להם שהיא התורה יעברו לכן אסוף אסיפם בעונש כפול · שאם רוב חטאתם היו בימי הקיץ ימי תענוג שהזמן מסייעתם החרשתי :

הנה כדי שיוכל האדם לבא בניצוח עם יצרו ידמה אדם עצמו לאחת מן האבנים היקרות הסגוליות דמצד הגוף החומרי שלו היא כאבן עצמה דסוף סוף אבן דומם היא אין בה לא טעם ולא ריח · ומצד נשמה הטהורה שבו הוא כסגולת האבן היקרה שיש אבן סגולתה להחכים הנושא אותה עליו · ויש אבן שגורם הצלחה לכל נושא אותה כנודע מחכמי המחקר בסגולת האבנים היקרות · (עיין ברבינו בחיי ז"ל באבני האפוד) . ובזה בבא יצרו לפתותו שיחטא ויעשה מה שלבו חפץ ולא יגיע לו מהעונש כיון שנשמתו ממקום קדוש חוצבה מתחת כסא הכבוד והוא סגולה יקרה איך יתכן שיפול בה עונש החרפה והכליון · באומרו לו כן יתן דעתו אל הגוף דסוף סוף אבן דומם הוא ובאבן יפול בו השבירה וההפסד · ואם יבא לפתותו שלא לקיים שום תורה ומצוה כיון שהוא גוף עפר אבן דומם ומה שכר יכול להגיע לאבן · יתן האדם דעתו לסגולה הגנוזה באבן כמרובר שהיא בחינת הנשמה שבו שהיא חשובה ויקרה מעותדת לקבל שכר · ובזה פי' מוהר"ש אוזירה ז"ל על משנת עקביא כו' הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון מאין באת מטפה סרוחה וכו' . דלמה תנא והדר מפרש . דהוי ליה למימר מיד מאין באת מטפה סרוחה · אלא שחילק ירמוז על צד הגוף ונשמה שאם יבא לחטוא באומרו שנשמתו ממקום עליון ולא יגיע לו עונש יחשוב שבא מטפה סרוחה א מה מעלה יכול להשיג בקיום התורה יחשוב שנשמתו ממקום קרוש · וזהו דקאמר תחלה סתם מאין באת לרמוז על הנשמה שבאה מתחת כסא הכבוד · תראנו משם יותר מפורש · גם כדי שימנע האדם עצמו מלחטוא יחשוב בדעתו שכשם שאם יגיע לו מכת חרב וכדומה מרגיש צער גדול ולכן משתמר עצמו שנגע לא יקרב באהלו · כך אין ראוי שיעשה הוא עצמו צער זה לחבירו כיון שמכיר בגודל הצער · על דרך ואהבת לרעך כמוך · והנה כיון שאם ירעב או יוכה מצטער

א נ"ל דחסר כאן ואם יבא לחטוא באומרו כיון שבא מטפה סרוחה מה מעלה וכו'

זיין עונש טאפיל ווייל ער רייצט אליין אן דעם יצר הרע אויף זיך גם כדי דר מענטש זאל זיך פר מיידן פון זינדיגן זאל ער טראכטין אז ווען עס זאל אים גרייכין איין שלאק פון איין שווערד אונ אזעלכע גלייכין פילט ער אגרויס צער אונ דרום היט ער זיך דער פאר אזו גיהער ער דעם צער ניט טאן צו זיין חבר אזו וויא עס שטייט אין דער תורה (ואהבת לרעך כמוך) דוא זאלסט ליב האבין דיין גיזעלין אזו וויא דיך זעלבסט · אונ נון אז ער איז הונגעריג אדער ער ווערט גישלאגין איז ער דאך זיך מצער וויא זאל ער אזו טאן צו זיין חבר אונ מחמת זייני זינד קומט ה"ו היין אויף אלי יודן ארום אלי ישראל זענען ערב איינר פאר דעם אנדרין · אונ אז ער וועט טראכטין דאס מיט זיינע ד טוט ער זיין חבר אשאדין וואס ער וואלט ניט גיוואלט טאן זיך אליין וועט ער זיך היטין פון זינדיגין · אונ אוב ער וועט זינדיגין וועט ער תיכף תשובה טאן כדי ער זאל צוא אנדרי ניט גרין טאן · אונ אזו קען מען אויך מפרש זיין דעם פסוק (אם כסף תלוה את עמי) אז דו וועסט ליי געלט צו מיין פאלק (את העני עמך) זאלסטו טראכטין גלייך וויא דוא ביסט ארום וואלסטו דיך גיוואלט מען זאל דיר בארגין אזו זאלסטו צו דעם ארימאן אויך בארגין · ועל דרום האבן די חכמים ז"ל גיזאגט אז גאר דיא תורה הייננט אן אין דער מצוה (ואהבת לרעך כמוך) דאס איז ווייל

חולי כל והן יבא כי דבר בעיר יבא כי רעב בחטאו שהנה · חבירו אל כך יעשה איך מאד

כך ובשוטו·לזה זה ערבים ישראל שכל כיון הבאה הרעה בכל כולם נתפסים בחטאו כי מכה וכל

יחטא ואם מלחטוא יפרוש לעצמו רוצה שאינו מה לחבירו מזיק שבחטאו תמיד עיניו נגד

שפירשו ע״ד והוא · לעצמו רוצה אינו כאשר לאחרים להזיק שלא כדי שגרם הנזק לתקן מיד יחזור

לעני לתת כשבא ירצה · עמך העני את עמי את תלוה כסף אם פסוק על ז״ל המפרשים

די לתת במתנות ירבה ובזה הרבה מצטער מעט לו ויתנו עני הוא שאם בנפשו יחשוב

יקח כלומר עמך העני את וזהו · בזה למוד היה אם עליו לרכוב סוס אפי׳ לו יחסר אשר מחסורו

לתת ירבה ובזה כמדובר במתנה לו שירבו ירצה עני יהיה הוא אם לחשוב לעצמו העניות

לך דסני מאי כמוך לרעך בואהבת תלויה כולה התורה דכל ז״ל חכמים אמרו זה ועל · וכו׳

מלחטוא עצמו מונע לעצמו רוצה שאינו מה לחבירו עושה שאין דכיון · תעביד לא לחברך

נמצא · לעצמו רוצה שאינו דבר והוא כולם ונלקים חטאו על לעולם רעה תבא שלא כדי

ומקיימה התורה מן דבר על עובר אינו כך שע״י התורה כל תלויה כמוך לרעך שבואהבת

אחת מחיה אדם ילמוד · כמדובר לעצמו הרוצה דבר רע ולא טוב לעולם שיבא כדי

שם שעוברים מקום הדרך אם על עומדת מיתתה בעת עצמה ובראותה מאד טוב שעורה

שהכל האדם אל יתרון יהיה לא ולמה · מעורה והנו אותה שימצאו כדי שם ומתה ב״א

דורו על מגין האלהים עובד האדם שבהיות · ובמותו בחייו ממנו שיהנו בשבילו נברא

בני חנינא בשביל ניזון העולם כל זלה״ה רבותיני שאמרו דרך על · בעבורו שנזונין בזכותו

תפלתם אילולי בזוהר כדאיתא · בעבורו עושה והקב״ה החיים על מתפלל במותו וגם · וכו׳

צרתם בעת המתים הצדיקים מזכירים כשהחיים גם · קיימים היו לא החיים על המתים של

ליצחק לאברהם זכור בתפלתו מרע״ה אמר העגל במעשה שהרי בשבילם עושה הקב״ה

טוב שהחיה הדין ליום יענה מה חייב אדם ימות ושלום חס ואם · ונענה וכו׳ וליעקב

ילמוד · במותו ולא בחייו לא ממנו כן שאין מה במותה ממנה הנאה יש החיה שהרי ממנו

בלתי להקב״ה ולזמר ולהלל התורה מעסק פיו להפסיק שלא בלעז וויגאר״ה הזמירה מן אדם

משוררת הקיץ בימי הזמורה שהרי · באהל ימות כי אדם דרך על בעמלו שימות ואע״פ הפסק

פי על ואף לזמר כדי מיתתה על חוששת ואינה כריסה שמתבקעת עד הפסק בלתי באילן

שימות ואע״פ התורה מעסק פיו אדם יפסיק שלא וק״ו כ״ש · זה על שכר שום מקבלת שאינה

הדרושים של בחיבור אצלי שמבואר וכמו · בעמלו שכר לו דיש בערך זה על לבו ישים לא

שאדם הרואות שעינינו לכאורה דקשה וכו׳ בתורה יעסוק בראשו חש מאמר על שחיברתי

החושש

ניט ער וועט דעם דורך טאן ניט אויך חבר זיין עם ער וועט טאן ניט זיך וויל ער וואס בייז דאס

אויף כדי מצות טאן ער וועט אויך וועלט דער אויף זיין שלעכט ניט זאל זינד זיין דורך כדי זינדיגן

וואס חיה איין פון לערנין אפ זיך זאל מענטש דער וילמוד · אים דורך גוטס קומין זאל וועלט דער

אזו אויף זיך זיא שטעלט שטארבין מוז זיא דאס שטייט פאר זיא ווען און גוט זייער איז פעל איר

דער זאל ווארום און · פעל איר פון האבין הנאה זאלין לייט כדי גייען מענטשין וואס ארט איין

אז און · טויט זיין נאך און לעבין זיין ביא האבין הנאה אים פון זאל מען אז זעהן ניט מענטש

חכמים אונזערע וויא אזו · דור זיין געשפייזט זכות זיין וועגין פון ווערט גאט דינט מענטש דער

דעם וועגין פון געשפייזט ווערט וועלט דיא גאר אז גיזאגגן ארויס איז קול בת איין גיזאגט האבין

און לעבידיגע דיא אויף מתפלל ער איז טויט זיין נאך אויך און · דוסא בן חנינא רבי פון זכות

מתים די דם זוהר אין שטייט עס וויא אזו · וועגין זיינט פון וועלט דער אויף גוטס טוט ב״ה גאט

צום ענטפרין ער וועט וואס רשע איין ח״ו שטארבט ער ווען אבער · לעבידיגי דיא אויף מתפלל זענין

דער ילמוד · טויט זיין נאך ניט און לעבין זיין ביא ניט הנאה קיין מען האט אים פון אז הדין יום

פון מויל זיין זיין מפסיק ניט זאל ער אז זמירה פויגיל דעם פון לערנן צו אפ זיך גיהער מענטש

זמירה דיא ווארום · הערין אויף ניט גאר זאל און ב״ה גאט צו לויבין צו און תורה לערנין צוא

לעבן איר אויף ניט זארגט זיא און הערונג אויף אן בוים איין אויף ב״ה גאט צו זומר אום זינגט

ניט גיהער מענטש דער שכן אבל שון איז דרויף ניט שכר שום קיין דאך נעמט זיא חאטשי און

מפורש האב איך וויא אזו און וכמו · האבין פאר דער שכר פיל וועט און לערנן צו הערין אויף

פון ווייא אים טוט קאפ זיין האטשי (בתורה יעסוק בראשו חש) גמרא דער אין מאמר דעם גיזעהן

דעסט

החושש בראשו אע"פ שיעסוק בתורה אין כאבו עובר ממנו ואיך אמר חש בראשו יעסוק בתורה כאלו בעסקו בתורה כאבו מתרפא ואינו כן שעינינו רואות שאין הכאב עובר ממנו · אלא הכוונה לומר שאין עת שיכול האדם ליפטר מן התורה אפי' כשהוא חולה · וזה הוא חש בראשו יעסוק בתורה כלומר אע"פ שיהיה לו מיחוש ראש יעסוק בתורה וכן חש בכל גופו · ובעשותו כך שגם בשעת המיחוש והכאב עוסק בתורה ואינו חושש רואה השם בצערו ומרפא אותו שנאמר רפאות תהי לשרך וכו' אך אפי' בשעת החולי אין צריך להפסיק מזמר התורה ק"ו מהזמירה שאינה חוששת על מיתתה כדי לזמר · ופי' החכם השלם כמהר"ר ידידיה אבולעפייא נר"ו בזה דע"ז כוון דהמע"ה בפסוק זמירות היו לי חקיך בבית מגורי · כלומר הייתי כזמירתא לזמר בלימוד חקיך בלי הפסק ולא חשתי על חיי כזמירה זו · והנה דורשו לשבח ונכון . וזהו שארז"ל כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו · כלומר אפילו הדברים שתראה שהן מיותר בעולם כגון יתושים ופרעושים וכזמירה וכיוצא בה דע שהרי הם בכלל הבריאה כארז"ל במדרש · ובראם לכבודו שילמדו מהם לירא את השם הנכבד והנורא ולעבדו ולדבקה בו · על דרך מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו · שכמה דברים נלמד מהם כנזכר ברז"ל וכענין הזמירה כנזכר . גם אל ישים אדם לבו על שמשתנים פניו ומשחירים בעסק התורה והמצות וכארז"ל אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן משחיר פניו עליה דכתיב שחורות כעורב כו' בערך שע"י צער זה קונה אריכות ימים וזוהר וקירון פנים בעולם שכלו טוב שכלו ארוך · ילמוד מחיה א' שיש שביצים שלה מועילים לרפואה וכשרודפים אחריה ללוכדה בעבור הביצים יודעת שע"ו רודפים אחריה מה עושה עוקרת אותם בשיניה בעת הרדיפה ומשלכת אותם ובזה נמנעים מלרדוף אותה וניצלת החיה בזה · הרי חיה זו אינה חוששת לצער השעה וסובלת אותו כדי לקנות חיים כ"ש וק"ו שאין לאדם לחום על צער השעה עסק התורה והמצות כדי לקנות חיים ארוכים ותענוגי הנשמות בעולם שכלו טוב וארוך · ילמוד ג"כ מהשועל שהוא מלא ערמות ותחבולות לבקש מזונותיו ולשמור חייו להציל את עצמו מיד כל רודף אותו ומבקש מיתתו והוא חכם וערום לעמוד על שמירתו · גם האדם ילמוד ממנו להיות ערום ביראה חכם במושכלות אלהיות· יחשוב תחבולות כיצד יבא לידו קיום כל מצוה לשמור חייו שלא יפול ביד מלאך המות · ילמוד האדם מן הדבורה שמהפכת העשב בפיה לדבש מתוק ומשליכה בפיה בכוורת להנאת העולם · שאם היתה מוציאה דרך בית הרעי היתה אסורה משום היוצא מן הטמא טמא (עיין בכל בו) . כ"ש וק"ו שיש כח באדם על ידי עסק התורה להפך בהבל היוצא מפיו המר למתוק להפוך מדת הדין למדת רחמים להמתיק הדינין ושיהנו כל העולם ממתקו ודבשו · ולכן הקב"ה משבח לכנסת ישראל כשהם טובים נופת תטופנה שפתותיך כלה · שעל ידי

דערט ווען (יעסוק בתורה) זאל ער עוסק בתורה זיין אונ אזו אז ער הט אנדר קראנקייט זאל ער אוך פון דעסט וועגין לערנין וועט גאט זעהן אין זיין צער אונ וועט אים היילין · וזהו אונ דס איז וואס אונזרי חכמים ז"ל האבין גיזאגט אלץ וואס גאט האט בשאפין איז פון זיין כבוד וועגין כדי מענטשין זאלן זיך פון זייא אפ לערנן צו פארכטין זיך פאר גאט אונ צו דינען אים אונ צוא בהעפטין זיך אין אים · גם אויך זאל דער מענטש ניט טון זיין הארץ אויף דעם וואס זיין פנים ווערט פאר ענדערט מחמת ער לערינט תורה אונ טוט מצות ווארום מחמת דעם צער קופט ער זיך לאנגע טעג אוף עולם הבא אונ אלוטער פנים אוף אזו איין עולם וואס איז אייטל גוט . ילמוד דער מענטש זאל זיך אפ לערנין פון איין חיה וואס אירע ביצים העלפן צוא איין רפואה אונ אז מען יאגט זיא ווייסט זיא אז עס איז וועגין דיא ביצים רייסט זיא עס איז אום מיט דיא ציין אונ ווארפט אוועק אונ ווערט ניצול אונ לייד עס כדי זיא זאל בלייבן לעבן · אפשיטא דער מענטש גיהער ניט חס האבן אוף דעם צער בשעת ער לערינט תורה אונ מצות כדי צוא קופען זיך לאנג לעבן אונ תענוגים צו דער נשמה אוף עולם הבא · ילמוד ער זאל זיך אפ לערנין פון איין פוקס וואס ער איז פול מיט ערמות אונ תחבולות צוא זוכען זיין שפייז אונ היטען זיין לעבין גהער דער מענטש זיך אפ לערנין צו זיין קלוג אין גאטס פארכט ער זאל טראכטן תחבולות וויא אזו ער זאל מקיים זיין אלע מצות צוא היטן זיין לעבן כדי ער זאל ניט אריין פאלן אונ דיא הענט פון שטן · ילמוד ער זאל זיך אפ לערנין פון דער ביהן וואס זיא מאכט אין איר מול די בלומן וואס זיא עסט צו זיסן האניק אונ ווארפט עס ארוס פון מול אין ביהן שטאק כדי די וועלט זאלן דער פון הנאה האבן אפשיטא אז דורך דער תורה לערנין קען דער מענטש מיט דעם האך וואס גייט ארוס פון זיין מול פאר

קערן

השפתים ששונים בתורה ממתיקין הדינים כרבש ונופת צופים ומושך הנאה לכל העולמות • ופי׳ החכם השלם כמהר״ר ידידיה אבולעפייא נר״ו שנלמוד גם מהדבורה שאינה מוציאה הרבש רק בית הרעי מקום טמא שיהיה תורתו בטהרה כדי שילמדו ממנו תורה • כארז״ל על פסוק כי מלאך ה׳ צבאות הוא אם דומה ת״ח למלאך השם תורה יבקשו מפיו ואם לאו לאו • גם יש ללמוד אפי׳ מהנחש הרשע המקולל לעבודת הבורא שהרי הנחש טורח להזיק אע״פ שאינו מגיע לו שום תועלת כארז״ל אומרים לנחש ארי טורף ואוכל אתה מה הנאה יש לך כו׳ כ״ש וק״ו בן בנו של ק״ו שראוי לאדם שיטרח להמשיך תועלת לו ולכל העולם שהוא זוכה לשכר הצפון ובשבילו ניזון העולם כנודע • ואם ח״ו יקלקל מעשיו מזיק לו ולכל העולם ואז הוא יותר רע ומר מן הנחש הארור • לפי שהנחש כשמזיק לאחרים אע״פ שאין לו תועלת גם נזק אינו מגיע לו • לא כן האדם המקלקל דרכיו שמגיע נזקו לזולתו ולעצמו שנמצא מלבד שאין לו תועלת גם הגיע לו נזק רב ועונש קשה שמאבד שכר עוה״ב ונידון במשפטי גיהנם וכמה מהביוש מגיע לרשע ביום הדין בהיותו גרוע מהנחש שאין לו תקנה כארז״ל כלם מתרפאים לעתיד חוץ מן הנחש • גם אל יקל בעיני האדם איזה דבור שיכול ללמוד או איזה חדוש שחידש בתורה אפילו שהוא קטן אל יקטן לו בעיניו אלא יגדלהו ויחשבהו בעיניו דזהו מביאו לטרוח לחדש עוד עד שירגיל ויחדש חדושים גדולים וסודות נפלאים ויטע בכל העולמות נטיעות ואילנות גדולות מחדושי תורתו עד שיעשו גנות ופרדסים • ילמוד מן הזורע זרע קטן כחרדל זורעים אותו ונעשה אילן גדול השרשים וענפים ועלין ופירות ונוטעים מענפיו נטיעות עד שנעשים גנות ופרדסים לרוב • ומי גרם לכל זה שלא הקטין האדם הזרע בעיניו לבזותו ולפרקו להשליכו אלא נתגדל בעיניו וזרעו ושמרו עד שגרם לכל זה כך החדוש בתורה אפילו קטן הוא כזריעה כמדובר והדבר מובן • ומה טוב ומה נעים כל חדוש שיחדש האדם בתורה אפי׳ חדוש קטן להעלותו כרגע על הספר בדיו למען יעמוד ימים רבים שלא ישכחהו • כמו שראיתי בהקדמת ספר אחד שאדם שאינו כותב חדושיו בתורה בעבור שהוא קטן בעיניו עתיד לתת דין וחשבון על זה • משום שאומרים לו בפנקס הסחורות כותב אדם מה שחייבים לו והחיב לאחרים אפי׳ עד חצי פרוטה אומרים לו וכי יותר חביב היה בעיניך

חצי

קערין דעם מדת הדין אויף מדת הרחמים אונ גאר דיא וועלט זאלן הנאה האבן פון זיין זיסקייט • אונ דרום לובט גאט דיא ישראל אונ דיינע לעפצן טריפען זיסקייט ווארום דורך דיא לעפצן וואס לערנין תורה מאכן זייא זיס דיא דינים אזו ווי האניק אונ ציהט הנאה פון אלע וועלטען • גם אויך פון דעם שלאנג דער פאר שאלטענער קען מען אפ לערנין צוא גאטס דינסט דען דער שלאנג איז מזיק אנדרע האטשע אים קומט דער פון גאר ניט ארוס • זאל דער מענטש זיך מטריח זיין צוא צו ציהן אהילפונג צו זיך אונ צוא גאר דר וועלט דען פון זיינט וועגן ווערט די וועלט געשפייזט אונ אוב ער ווערט ח״ו שלעכטע מעשים טון ווערט עס שאדן טון צוא אים אונ צוא גאר דיא וועלט אונ דער איז ערגער פון א שלאנג ווארום דער שלאנג איז מזיק צו אנדרע אונ ער האט קיין שאדן ניט דער פון אבער דר מענטש וואס טוט שלעכטס גרייכט זיין שאדן צוא אנדרע אונ צו זיך זעלבסט אונ וויא פיל ביוש וועט גרייכן צו דעם רשע באיי דעם יום הדין אז ער איז ערגער פון דער שלאנג • גם אויך וואס דער מענטש איז מחדש אין דער תורה זאל דאס אין זיינע אויגן ניט קליין זיין נאר ער זאל דאס גרוס אונ חשוב האלטן אונ דאס וועט אים ברענגן זיך מטריח צו זיין ער זאל נאך מחדש זיין גרוסע חידושים . ילמוד ער זאל אפ לערנין פון דעם וואס מען זייעט איין זאמין וואס איז גרוס ווי איין ארביס ווערט דער פון אגרוסר בום אונ פון זיינע צווייגן פלאנצט מען נאך פלאנצונג ביז עס ווערן פיל גערטענר אונ דאס אלץ איז וואס ביי דעם מענטשן איז ניט קליין געווען דאס זאמן אוועק צוא ווארפען נאר ער האט גזייעט אונ גהיט ביז עס איז געווארן וויין גערטענער • אזו אויך דאס וואס דער מענטש איז מחדש אין דער תורה האטשע דאס איז גאר ווייניג וועט ער אלע מאל מער מחדש זיין ביז ער וועט מחדש זיין גרוסע חידושים • אונ וויא גוט איז אז וואס ער איז מחדש אין דער תורה זאל ער אויף שרייבן כדי ער זאל עס ניט פאר געסן אזו וויא עס שטייט אין איין ספר דאס דער מענטש וואס שרייבט ניט זייני חידושים וועט ער דער פאר אפ געבן דין אונ חשבון ווארום מען זאגט אים איין האלבע פרוטה האסטו יוא פאר שריבן אין בוך ווייל דוא האסט מורא געהאט טאמער וועסט דוא פאר געסן אונ דאס וואס דוא האסט מחדש געווען אין דער תורה האסטו

חצי פרושה שכתבת אותה שלא לשכוח לאבדה מחדוש של תורה אפי׳ שיהיה קטן · לכן צריך אדם לכתוב כל מה שמחדש בתורה שלא ישכח ואפילו חדוש קטן · ונראה דזהו שארז״ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו · ירצה תלמודו דייקא שמביא בידו כל מה שלמד וחידש שלא שכחו וכיצד שכתבו שעל ידי כך אינו נשכח אותו חדוש מן העולם ומוליכו בידו במותו. וזהו ג״כ כוונת התנא כל השוכח דבר אחד ממשנתו כאלו מתחייב בנפשו · שהכוונה כל השוכח דבר אחד ממשנתו דייקא שהוא משנתו שהידש · וכיצד לא ישכח יכתוב אותו על הספר שכל זמן שישכח רואה ויזכור · ויש תועלת גדול מחדוש אפילו קטן לקשר עמו איזה ענין או לבוא להבין עמו ענין גדול · והוא משל לאבנים הקטנים שמשימין בבנין אבנים גדולות בין אבן לאבן להעמיד הבנין ונמצא שהאבנים הקטנים גורמים בקיום הגדולות שלא יפלו ויעמוד כל הבנין הגדול · כך ע״י חדוש קטן נבנה בנין גדול · וזה מעשה בכל יום בין החכמים ובפרט בין כת חכמים הדורשים רשומות שע״י חדוש או הקדמה קטנה בונים מגדל אחד חזק בנוי לתלפיות נחמד למראה ומתוק לנפש · לכן אין לבזות מלכתוב חדוש אפילו קטן · וגם אין לבזות משמוע אפי׳ חדוש קטן שהכל בכלל תורה הוא · ילמוד אדם מן החתול לעשות אופנים שלא ליפול ביד נחש הקדמוני הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות · אלא יעשה אדרבא שהנחש ימסור בידו · הרי החתול כשרואה נחש חופר חפירה בארץ שיעור אורכו ואח״כ מתחיל לעמוד נגד הנחש להורגו ומתחיל להכותו בצפורניו · וכראותו שהנחש רץ כנגדו מיד מתפשט בתוך החפירה באופן שאין הנחש יכול להתקשר בו ודוחקו להמיתו ומשם מן ההפירה מכה בו בצפורניו עד שמחלישו וממיתו · כך יבקש האדם תחבולות כשבים בצדו להנצל עצמו מיד הנחש הוא יצר הרע · דכשם שיש תחבולה להמית הנחש הידוע הבא משורשו כך יש תחבולה לעקור השורש עצמו הוא נחש הוא יצר הרע ע״י התורה וקיום מצותיה ובהזכרת יום המיתה כארז״ל והקב״ה בעבור חסדיו ורחמיו הרבים ירחיקהו ממנו אמן · ילמוד אדם דרך ארץ מסרטן של ים שאינו אוכל כי אם בשתי אצבעות · כי כמה מהדופי לאותם בני אדם האוכלים בכל האצבעות כאשר ראו עיני ונמאסים כל האוכלים עמו עד שידם מסלקים מן האכילה מרוב המיאוס. ובפרט אם ת״ח הוא מחלל תורתו וגורם לכל רואיו שיאמרו טוב שלא היינו ת״ח אוי להם ואוי על נפשם שהתורה נהפך להם לרועץ ב מרורות פתנים בקרבם טוב להם שלא יצאו שם חכם עליהם טוב להם שלא יצאו לאויר העולם · ובדרז״ל למדנו צניעות מן הגמל ולברות

מן

ב לנער .

קיין מורא ניט גיהאט טאמר וועקמט עס פאר געסין אונ האסט עס ניט אויף גישריבן אין בוך ונראה דאס איז דער פשט וואס די חכמים ז״ל זאגין מען רופט אום אויף דעם הימל וואול דעם וואס קומט אהער אונ האט זיין לערנין אין זייני הענט · דאס איז דאס וואס ער האט מחדש גיוועזן האט ער עס ניט פר געסין מחמת ער האט עס אויף גישריבן אונ דורך דעם ווערט עס ניט פאר געסן פון דער וועלט · ילמוד דער מענטש גיהער זיך אפ צו לערנין פון איין קאץ צו טון זעלכי אופנים אז ער זאל ניט אריין פאלין אין דיא הענט פון יצה״ר נאר אדרבא ער זאל נאך טון זעלכי תחבולות אז דער שטן זאל איבר גיענטפערט ווערין צו אים אין דיא הענט · דען דיא קאץ אז זיא זעהט איין שלאנג גראבט זיא אוים אגרוב אין דער ערד זיא זאל קענין אריין אונ פון דעם גריבל שלאגט זיא אים מיט דיא נעגיל ביז זיא טייט אים · אזו אויך זאל דער מענטש זוכן תחבולות ער זאל זיך קענין מציל זיין פון דער שלאנג דאס איז דער יצר הרע דורך תורה אונ מצות אונ צוא גידענקין דעם טאג פון דעם טוט דורך דעם קען מען אים אוים רייסן · גאט ב״ה זאל אים דער ווייטרין פון אונז דורך זיין גינאד אונ דורך זיין פיל חסדים אמן · ילמוד דער מענטש גיהער זיך לערנין דרך ארץ פון (סרטן) וואס עסט נאר מיט צווייא פינגר דען עס איז דא מענטשין וואס עסין מיט אלי פינגר אונ דיא וואס עסין מיט זייא ווערט זייא דאס עסין פאר מיאוסת ביז זייא הערין אויף צו עסין אונ אז דער וואס עסט אן דרך ארץ איז איין תלמיד חכם פאר שוועכט ער זיין תורה אונ אלי ווס זעהן אים זאגין בעסער איז וואס מיר זענין קיין תלמידי חכמים ניט וויא איז צו זייא דען די תורה ווערט זייא פאר קערט צו ביטערקייט עס וואלט זייא בעסיר גיוועזן אז עס זאל ניט גיוועזן ארוים גיין אויף זייא דער שם פון חכם עס וואלט בעסיר גיוועזן זייא זאלין ניט גיוועזן גיבארין ווערין · ובדרז״ל אונ אונזרי חכמים זאגין מיר בדארפין אפ לערנין געשייעט צו זיין פון אקעמיל אונ צו אנטלופין פון גזל

זאלין

מן הגזל מן הנמלה שבורחת מן הגזל · גם נלמד ממנה ביטול הבטלה שכל היום טורחת למאכלה בזריזות ושלשה בתים יש לה כדי לתת מאכלה באמצעית שלא ישלוט בה הרקבון · כלל העולה שאע"פ שהתורה הקדושה דרכיה דרכי נועם ומודיעה לאדם דרכי החיים והדרך ארץ השלם והמעולה עכ"ז נתן הקב"ה טבע מוטבע בבע"ח מדברים מעולים כנזכר · כדי שיתפעל האדם על ידם לקיים דרכי התורה בראותו שאם יעשה בהפך הוא פחות מהבעל חי בלתי מדבר ההולך על ארבע · שהרי נמצא בהם דברים מעולים מד"א ומהרחקת הגזל והנזק כמדובר מה שאין בו · וע"י כך ירוץ לתורה ללמוד ממנה להיישיר בדרכיו לקנות שלימות המדות ודרכי נועם הנותנים עלוי והתרוממות לנשמתו לעלות בסולם התורה עד כסא הכבוד מקום שמשם חוצבה להתקשר בקונו · כדאיתא בזוהר זכאה חולקא דצדקייא דמתקשרים נפש ברוח ורוח בנשמה ונשמה בקוב"ה ע"כ · והאדם מקדש ד' חלקיו שבו ע"י התורה שהתורה תתחלק לד' אותיות נקודות טעמים ותגין וכל חלק מאלו נותן כח וקדושה לד' חלקיו עור ובשר עצמות וגידים · דארבע חלקי התורה מקושרים בד' אותיות הוי"ה שנכללים בהם י' ספירות בלימה · וכיון שאדם עוסק בתורה שהיא מתחלקת לארבעה דברים כנזכר ושפע על ד' הלקיו ועל ד' יסודותיו והכל מהשפעת י' ספירות הנכללים בד' אותיות השם הגדול כמדובר · שהנה עשר ספירותיו ית' נכללו בד' אותיות שמו הגדול כנודע דקוצו של יו"ד רמז לכתר וגוף היו"ד רמז להכמה והה' רמז לבינה והוי"ו רמז לשש ספירות והה"א אחרונה רמז למלכות · וכשרצה לברוא העולם בתחלה בעולם הבריאה ברא ד' עמודים רמז כי הם תחת ממשלת י' ספירות · וכן בעולם היצירה ד' מחנות שכינה וכן בעשיה ארבע יסודות רוחניים גשמיים בסוד אבי"ע אצילות בריאה יצירה עשיה · ונתן שכל באדם שיתן אל לבו דשמא דמריה עליה די בראו מד' יסודות שורשם ד' אותיות שמו הגדול. וזהו שאמרו האבות הן הן המרכבה כל אחד לבדו בפרט וכלם הרכבה אחת דרך כלל אברהם בחסד בו מתגלה היו"ד יצחק בגבורה בו מתגלה הה"א יעקב בוי"ו ובה"א אחרונה יגל יעקב בה"א ישמח ישראל בוי"ו כמבואר בזוהר· וכשיצאו ישראל ממצרים וקרבו לסיני וזכו להיות מרכבה דרך פרט כל אחד לבדו לכך אמר להם בלשון יחיד אנכי ה' אלהיך כי לכל אחד דבר (והרמב"ן ז"ל) ור"ל ה' אלהיך מושל עליך בד' יסודותיך כל אות ביסוד שלו יו"ד ביסוד המים ה"א ביסוד האש וי"ו ביסוד הרוח ה"א ביסוד העפר וכשהשרה שכינתו ביניהם עשאם ד' דגלים כלם יחד מרכבה דוגמת ד' מחנות שכינה שביצירה חזר לדבר אליהם דרך כלל בפ' קדושים אני ה' אלהיכם נגד אנכי ה' אלהיך איש אמו ואביו תיראו נגד כבד את אביך וכן כלם כמפו' בדרז"ל · (ע' בס' החסידים דף ט"ו דברים צודקים לזה) · הרי עיני כל משכיל רואה מעלת האדם ושבעבורו נבראו כל הנבראים ולכן כלם נותנים עזר וסיוע לאדם שמהם ילמד להיישיר דרכו ולהעמיד ולקיים כל הבריאה כנז"ל · כמה יש ללמוד מן החיות ומן הבהמות כדכתיב מלפנו מבהמות ארץ ושלמה המע"ה מוכיח לעצל מן הנמלה וכמה וכמה יש ללמוד מהם · עיין בחכמי המחקר בדברים הסגוליים המוטבעים בבריות אשר ילמוד מהם האדם לתקן מדותיו כדי שלא להיות פחות ונעדר מהם · כי חסרון גדול יגיע לנפשו ביום הדין כנמצאה בהמה או חיה שלם ממנו אוי לאותה בושה וכלימה · למה לא ילמד אדם משמים וארץ ימים ונהרות מדברות ואילנות ועשבים ובהמות וחיות ועופות ושקצים ורמשים שכלם יודעים ומכירים לבוראם ואומרים שירה לפניו בכל יום כל אחד השירה השייך לו כמבואר בספר פרק שירה · ולמה יגרע מהם להתרשל בעבודת בוראו כיון שהטיב הקב"ה

זאלין מיר אפ לערנין פון דער נמלה וואס זיא אנטלויפט פון גזל אויך ווערט פון איר אפ געלערנט וויא מען געהער ניט לעדיג גיין ווארום זיא איז זיך מטריח מיט זריזות אן גרייטין זיך שפייז · כלל דר כלל איז אז האטשי דיא תורה איז מודיע צוא מענטשין דיא וועגין פון לעבין אונ דרך ארץ פון דעסט וועגין האט גאט ב"ה אריין געגעבין איין טבע אין דיא בשעפעניש גוטי זאכין כדי דר מענטש זאל זיך דער פון אפ לערנען מקיים זיין די וועגין פון דער תורה ער זאל ניט ערגער זיין פון די בשעפעניש וואס קענין ניט רייד'ן אונ גייען אויף פיר פיס · אונ וועט לויפן צוא דער תורה לערנין צוא רעכט פארטיגען זיין וועג צו שאפין זיך גוטע מדות אונ זיסע וועגין וואס זייא געבין איין מעלה צוא זיין נשמה אויף צו גיין ביז דעם כסא כבוד וואס זיא איז פון דארט בשאפין געווארין · למה ווארום זאל דער מענטש זיך ניט אפ לערנין פון הימל אונ ערד ימים אונ מדברות אונ ביימר אונ גראז אונ בהמות אונ חיות אונ עופות וואס זייא אלע קענין זייער בשעפר אונ זאגין שירה אלי טאג ווי עס שטייט אין פרק שירה אונ ווארום זאל דער מענטש פויל זיין אין דער דינסט פון זיין בשעפר

הקב"ה עמו להמשילו על כל הבריות להיות ארון עליהם וכל שת תחת רגליו · דמה יאמר ומה ידבר ומה יענה ביום הדין הגדול · דאין טענה לומר הנחש השיאני ולא יכולתי בהיות הוא אש ואני נעורת ואיך הנעורת יעמוד בפני האש ולא יחזור לעפר דק · שהרי דנין לו כחסידים גמורים שאע"פ שהם בו"ד כמוהו עמדו נגד יצרם ובטלוהו בטול לגמרי כי לא חששו לדבריו ולא הטו אזן נגד אהבתו יתברך הדבוקה בהם כצפורן לבשר וכעור לגוף ויותר · וכדרז"ל מעשה בחסיד אחד שהיה עומד ומתפלל ובא הזאב ונטל בנו מאצלו ולא הפסיק את תפלתו ואחר שסיים אמרו לו תלמידיו רבינו לא חסת בעצמך כשבא הזאב ונטל את בנך מאצלך אמר להם תיתי לי שלא חסתי בו · לא הספיק לגמור את הדבר עד שבא הזאב והחזיר את התינוק למקומו · אמר לו אביו מה עשה לך הזאב · אמר לו הכניסני לתוך חורבה ושמעתי בת קול שהיתה אומרת לו לא על זה שלחתי אותך אלא על בן פלוני ולא הספיק הנער לגמור את הדבר עד ששמעו קול בכי צועקים ואומרים בן פלוני נשכו הזאב עכ"ל · וכאלה מעשיות רבות בתלמוד ובמדרשים מורים ומעידים על הדבקיות · וא"כ איך יוכל האדם לפטור עצמו מן הדין לומר לא יכולתי לעמוד ביצרי שאי אפשר לנעורת שיעמוד בפני האש הרי כמה כמוך עמדו והטעם שהתחילו לטהר עצמם ולהתחיל במלחמה עם יצרם והקב"ה עוזרם כדרז"ל בא לטהר מסייעין אותו · ועוד אמרו אלולא הקב"ה עוזרו לא היה יכול לו וכו' ולמה גם כן לא נכנסת אתה להלחם עם יצרך כדי שיסייעוך מן השמים אם כן חייב אתה · הבט וראה בדבקותו של חור עם הקב"ה שנהרג על קדוש השם כדי שלא לעשות העגל כאומרם ז"ל וזכה שיצא ממנו בצלאל שעשה משכן להשראת שכינה בתחתונים כדכתיב בפרשת פקודי ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה ראה כמה הדבקות גורם · גם ילמוד האדם לדבקות בהקב"ה מן הבהמות שהיו באים מעצמם שיטוו מעליהם צמר למעשה המשכן · כאשר אמרו רבותינו ז"ל חכמה ובינה בהמה בהמה כתיב · גם ילמוד מצפרדעים במצרים

וויל גאט ב"ה האט אים גימאכט גיוועלטיגין איבר אלי בשעפניש ער זאל זיין איין הער איבער זייא · נוא וואס וועט ער ענטפרין בייא דעם יום הדין · דאין ער וועט ניט קענין ענטפרין דער יצר הרע האט מיך אן גירעט אונ ער איז פייער אונ איך בין וויא שטעקליך פון פלאקס · דען מען וועט אים ווייזין פרומי לייט וואס זענן בשטאנין קעגין זייער יצר הרע אונ האבין אים גאר מבטל גיוועזן אין גאנצין אונ האבין ניט גינייגט קיין אויהער אים צוא הערין קעגן דר ליבשאפט פון גאט וויא אונזרע חכמים האבין גיזאגט · מעשה איין מעשה איין חסיד האט אמאל מתפלל גיוועזן איז גקומין איין וואלף אונ האט גיכאפט זיין זון אונ ער האט ניט מפסיק גיוועזן פון זיין תפלה דער נאך האבין זייני תלמידים גיזאגט ליבר רבי ווארום האסטו קיין חס ניט גיהאט בשעת דר וואלף איז גיקומין אונ האט אוועק גינומין דיין זון פון דיר · האט ער צו זייא גיזאגט לאז מיר דאס בייא שטיין וואס איך האב אויף אים קיין חס ניט גיהאט כדי ניט מפסיק צו זיין אין מיטן דר תפלה · איידר ער האט עס אויס גירעט איז דר וואלף גיקומין אונ האט אים דאס קינד צוריק גיבראכט האט דער פאטר גיזאגט צום קינד וואס האט דיר גיטאן דר וואלף האט דאס קינד צוא אים גיזאגט ער האט מיך אריין גיבראכט אין איין פוסטקע האב איך גיהערט איין קול הט גיזאגט צום וואלף ניט אויף דעם האב איך דיך גישיקט · אונ דאס קינד האט ניט גיענדיגט אויס צוא ריידין האבין זייא גיהערט איין קול פון גיוויין דס יענעם מענטשינס זון האט איין וואלף אבים גיטאן · ואם אונ וויא וועט דער מענטש זיך קענין פאטרין פון דעם דין צו זאגין איך האב ניט גיקאנט בשטיין קעגין מיין יצר הרע וועט מען אים זאגין זעהסט דאך פיל מענטשין וויא דו זענין זיא בשטאנין קעגין דעם יצר הרע וייל זייא האבין אן גיהובין מיט אים מלחמה האלטין הט זייא גאט ב"ה גיהאלפין אזוי וויא אונזרי חכמים ז"ל האבין גיזאגט דער וואס וויל גיין אין גאטס וועג העלפט מען אים פון דעם הימל אונ ווארום ביסטו אויך ניט אריין גיגאנגין מלחמה צו האלטין מיט דיין יצר הרע כדי מען זאל דיר העלפין פון הימל דרום ביסטו שולדיג · הבט זעה ווי חור איז גיוועז בהעפט אין גאט ב"ה דאס ער איז נהרג גיווארין אויף קידוש השם כדי דיא ישראל זאלין ניט מאכין דס עגל אונ דרום האט ער זוכה גיוועזן אז בצלאל איז פון אים ארויס גיקומין וואס ער הט גימאכט אמשכן די שכינה זאל דארט רוען · גם אויך זאל דר מענטש זיך לערנין פון די ציגן וואס

שמסרו את עצמן לכבשן האש לקדש שמו יתברך כמו שאמרו חז"ל · וכן פרים של אליהו וכל שכן וקל וחומר דאדם בעל חכמה ובינה ומוכן לשכר שימסור את עצמו על התורה ועל העבודה לקדש שמו יתברך. ואמרו במדרש פרשה מסעי אמר הקב"ה למדו מפרו של אליהו בשעה שאמר אליהו לעובדי הבעל בחרו לכם הפר האחד כי אתם הרבים נתקבצו ת"נ נביאי הבעל ות"נ נביאי האשרה ולא יכלו להזיז את רגלו מן הארץ · ראה מה כתב שם ויתנו לנו ב' פרים ויבחרו להם הפר האחד וינתחוהו וישומו על העצים ואש לא ישימו ואני אעשה את הפר ואנתחהו ואש לא אשים · מה עשה אליהו אמר להם בחרו שני פרים תאומים מאם אחד הגדילים על מרעה אחד והטילו להם גורלות א' לשם וא' לשם הבעל ובחרו להם הפר האחר · פר"ו של אליהו מיד נמשך אחריו ופר שעלה לשם הבעל נתקבצו כל נביאי הבעל ונביאי האשרה ולא יכלו להזיז את רגלו. עד שפתח אליהו ואמר לו לך עמהם · השיב הפר וא"ל לעיני כל העם אני וחברי יצאנו מבטן אחד מפרה אחת ונתגדלנו במרעה אחד והוא עלה בחלקו של מקום ושמו של הקב"ה מתקדש עליו ואני עליתי בחלק הבעל להכעיס את בוראי · אמר לו אליהו פר פר אל תירא לך עמהם ואל ימצאו עלילה שכשם ששמו של הקב"ה מתקדש על אותו שעמי גם מתקדש עליך · א"ל וכך אתה מיעצני שבועה איני זז מכאן עד שתמסרני בידם שנאמר ויקחו את הפר אשר נתן להם אליהו · ואתה למד מאליהו שאמר להם ויתנו לנו ב' פרים ועוד א"ל בחרו לכם הפר האחד ועשו ראשונה ובסוף כתיב ויקחו את הפר אשר נתן להם · כתיב מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו · אמר הקב"ה למדו מן העורבים שהיו מכלכלים לאליהו שנאמר ואת העורבים צויתי לכלכלך שם ומהיכן היו מביאים לו לחם ובשר בבקר ובערב משלחנו של יהושפט ולא היו רוצים ליכנס בביתו של אותו רשע אחאב להוציא משלחן כלום בשביל אותו צדיק מפני שהיה בביתו ע"א הוי מעוף השמים יחכמנו · אמר הקב"ה למדו מפרו של אליהו ומן העורבים ואל תפנו אל האלילים להסתכל בה מנין ממה שקראו בענין והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם עכ"ל · צא ולמד קדושה מן החסידה שאחר שמזדווגת עם בן זוגה טובלת בים ועוד לה שמקנאת על הזנות · גם למד מן התורים ובני יונה שאינן כשאר העופות שמזדווגים בכל מה שמוצאים אך להם יש זיווג מיוחד כנודע מרז"ל · גם ילמד אדם מן התרנגול שמפייס ואח"כ בועל כארז"ל · וכן תמצא ללמוד דברים רבים מן הבעלי חיים להיישיר דרכיך · ומה פנים ונשיאת ראש יהיה לאדם ביום דין אם ימצאו מעשיו מקולקלים שנמצא פחות מהבעלי חיים הבלתי מדברים כמדובר לעיל · צא ולמד לעשות חסד תמיד ואפילו שיהיה בטורח גדול ואע"פ שלא יגיע לך תועלת מתרנגולתא ברא דאמרינן במסכת גיטין

זענין גיקומען מען זאל פון זייא אפ שפינן וואל צו דעם משכן · אויך פון דיא פרעש וואס אין מצרים זענין גילאפין אין פייער כדי צו הייליגין גאטס נאמען מכל שכן דער מענטש וואס האט פר שטאנד אונ שכל גיהער זיך צו טייטין איבר דער תורה אונ גאטס דינסט צו הייליגין זיין נאמין יתברך · אמרו אין מדרש שטייט גאט האט גיזאגט לערינט אייך אפ פון דעם אוקס פון אליהו דען אליהו האט גיזאגט צו דיא ישראל דער וועלט אויס צווייא אוקסין איינר פון גאטס וועגין פר אקרבן אונ איינער פון וועגין דיא ע"ז · אונ לאזין זייא זיך אויס דר ווילין איין אוקס אונ דר אוקס פון אליהו איז תיכף נאך אליהו נאך גיצויגן אונ דעם אוקס וואס איז גיוועזן צו דר ע"ז פר אקרבן האט מען ניט גיקאנט רידן פון אורט ביז אליהו האט אים גיזאגט גייא מיט זייא דען אזו וואל ווייא דר נאמן פון גאט ב"ה ווערט גהייליגט ווערן דורך מיין אוקס אזו וועט ער דורך דיר אויך גיהייליגט ווערין · האט דר אוקס גיזאגט דו מוזט מיך אליין איבר ענטפערין צו זייא · אזו שטייט אין פסוק זיי האבן גנומין דעם אוקס וואס אליהו האט זייא גיגעבין · דרום שטייט אין איוב · (מלפנו מבהמות הארץ) ער מאכט אונז לערנין פון דיא בהמות פון דער ערד · נאך האט גאט גיזאגט לערינט אייך אפ פון דיא ראבין וואס האבין גישפייזט אליהו ווייא גאט האט גיזאגט צו אליהו (ואת העורבים צויתי לכלכלך שם) די ראבין האב איך גיבאטין צו שפייזין דיך דארט אונ זייא האבין אים גיבראכט עסין פון יהושפט מלך יהודה אונ ניט פון דעם רשע אחאב ווייל באיי אחאב אין שטוב איז גיוועזן געטצין · דאס מיינט דער פסוק (ומעוף השמים יחכמנו) פון דיא עופות וואס פליהן אונטר דעם הימל האט ער אונז קלוג גימאכט · האט גאט ב"ה גיזאגט לערינט אייך אפ פון דעם אוקס פון אליהו אונ פון דיא ראבין דאס איר זאלט אייך ניט קערין צו דיא געטצין צא לערין אפ הייליקייט פון דער עוף חסידה וואס

נישן פרק ד' דהתרנגולתא ברא נקיט שמירא משרא דימא ונותן לו משום דנאמן בשבועתיה ג׳ • ומאי עביד ביה ממטי ליה לטורא דלית בהו ישוב ד • ומנח להו אשינא דטורא ופקע טורא ומנקים כאיתי ביזרא דאילנא ושדי התם ה והוי ישוב • והיינו דמתרגמינן נגר טורא ו • הרי כמה טורח לעשות חסד לעולם אף על פי שאין לו צורך ממנו • (ועיין עוד מעניינים אלו בפרק ל') :

פרק כג יבחר האדם ויבקש הדרכים היותר נאים ומשובחים לקיום המצות • כי עשייתם בדרך היותר נאות והמשובח מאירים הנשמה ומסירין ממנה החלודה שנעשה עליה כמסך מבדיל מעשיית העבירות • כי העבירות מלכלכין נפשו של אדם ושנאוי לפני השם ולפני כל מלאכיו עד שירחץ וינקה הטומאה שדבק בנפשו והוא על ידי קיום המצות • ולכן אכתוב לך התנאים שאדם צריך ליזהר בכל מצוה ומצוה לעשותה כהלכתה כדי שתקובל לרצון לפני מלכנו יוצרנו ית' ולא ייעול בכיסופא לעלמא דאתי • והם י"ז תנאים (הביאם הרב בעל ספר החרדים ז"ל בדף ו' ע"א באורך לפי שמאריך בראיות על כל תנאי ותנאי) • ואני אביאם בקיצור נמרץ כי אין כוונתי כי אם שידע האדם התנאי לקיימו לזכך נפשו ואם ירצה לידע מקור כל תנאי יראהו בספר הנ"ל • (התנאי א') שיעשה כל מצוה ומצוה בכוונה לצאת ידי חובתו כדפסקו הרי"ף והרמב"ם מצות צריכות כוונה • (התנאי הב' והג') לעשות המצוה ביראה ובאהבה רבה כדאמר רשב"י ז"ל כל פקודא דלאו איהו בדחילו ורחימו לאו פקודא היא • (התנאי הד') השמחה הגדולה במצוה • דכל מצוה ומצוה שתזדמן לו דורונא דשדר ליה קב"ה ולפי רוב השמחה יגדל שכרו • וגילה האר"י זלה"ה לאיש סודו שזכה לכל אותה חכמה בעבור השמחה שהיה משמח בעשיית כל מצוה • (התנאי הה') שיעשה המצוה כולה ולא מקצתה • כארז"ל אם התחלת גמור • עוד אמרו המתחיל במצוה ואינו גומרה מורידין אותו מגדולתו וקובר אשתו ובניו • (התנאי הו') הדקדוק הגדול במצוה לעשותה כתקנה וכל פרטיה ודקדוקיה כמצותה • (התנאי הז') הריצה והרדיפה לקראת מצוה דכתיב דרך מצותיך ארוץ כי תרחיב לבי : (התנאי

ג שהאמינו כשנשבע לו : ד של זרעים ואילנות להתפרנס שם : ה ושהתבקע מעט כמין חריץ ומכיח שם זרע אילנות וזורק לשם וגדלים שם אילנות ומתפרנס משם : ו תרגום של דוכיפת נגר טורא פי' בוקע הרים ובלע"ז גאליי"ן מונטי"ש •

נאך דעם אז זיא בהעפט זיך מיט איר מאן טויבילט זיא זיך אין ים אונ נאך מער זיא צעדינט אוף זנות • גם אויך לערין אפ פון טובן וואס זייא בהעפטן זיך נאר צו זייער זיווג • אויך זאל ער אפ לערנין פון איין האן וואס ער בעט פריער איבר • אונ אזו וועסטו גיפונן אפ צו לערנין פיל גוטע זאכין פון בשעפניש וואס קענין ניט ריידין • אונ וויא וועט דר מענטש קענין בשטיין בייא דעם יום הדין אז ער איז ערגער פון די בשעפניש וואס קאנין ניט ריידין • אין פרק ל' וועלן מיר נאך דער פון שרייבן :

פרק כג יבחר האדם דער מענטש זאל אויס דער וויילין אונ זוכין דעם וועג וואס איז מער זיס אונ גיליבט צו מקיים זיין די מצות דאס וועט מאכין לייכטין זיין נשמה אונ וועט פון איר אפ טאן דעם פנם וואס איז גיווארין אויף איר דורך דיא עבירות וואס ער האט גיטאן וואריום דיא עבירות ריכטין איין די נשמה פאר גאט אונ פאר אלי זייני מלאכים ביז ער זאל זיך ריינעגין פון דער טומאה דורך דיא מצות אונ איך וועל שרייבין וואס דער מענטש בדארף נזהר זיין אין איטליכע מצוה צו טאן זיא אזו וויא איר דין איז דאס זיא זאל אן גינומן ווערין פאר אונזר בשעפר אונ מיר זאלין ניט קומען אויף עולם הבא מיט חרפה ח"ו • דיא תנאים זענין זיבצין אין ספר חרדים איך וועל זייא שרייבן בקיצור • א ער זאל טאן איטליכי מצוה מיט כונה אזו וויא דער רי"ף אונ דער רמב"ם פסקנת אז דיא מצות מוז מען טאן מיט כונה • ב ג צו טאן די מצוה מיט גרוים יראה אונ אהבה • ד ער זאל טאן דיא מצוה מיט גרוים שמחה גלייך וויא גאט ב"ה האט אים צו גישיקט א מתנה אונ וויא מער גרוים די שמחה איז אזו גרוים אין זיין שכר אונ דער האר"י האט גיזאגט אז ער האט זוכה גיוועזן צו גאר זיין חכמה וועגין דער שמחה וואס ער האט גיהאט באיי איטליכי מצוה • ה ער זאל די מצוה טאן אין גאנצין ווי חז"ל האבין גיזאגט אז דו האסט אן גיהובין איין מצוה זאיי זי גומר אונ דר וואס הייבט אן א מצוה אונ איז זיא ניט גומר נעמט מען אים אוועק זיין גדולה אונ ער באגראבט זיין ווייב אונ קינדר ח"ו • ו ער זאל זייער מדקדק זיין צו טאן די מצוה אזו ווי איר דין איז מיט אלי דקדוקים אונ פרטים • ז ער זאל זוכין צו טאן דיא

מצוה

הח׳)כל מצוה שיכול הוא לעשותה בידו יעשנה בידו ולא ע״י שליח דמצוה בו יותר מבשלוחו: ובצורכי שבת היו האמוראי׳ בעצמם עוסקי׳·(התנאי הט׳) המצוה שתבא לידו תחלה יעשנה ולא יניחנה עד שיעשה אחרת תחלה כדאמרו אין מעבירין על המצות · (התנאי הי׳) לא יעשה שתי מצות כאחת שמא לא יוכל להזדרז בשניהן כדאמרי׳ אין עושין מצות חבילות חבילות · (התנאי הי״א) שיזהר בכבוד המצות דכתיב גבי מצות כסוי הדם וכסהו בעפר במה ששפך יכסה דהיינו ביד ולא ברגל · ובתנחומא פרשת ויגש אמר רשב״י אמר הקב״ה הוו מכבדין את המצות שהם שלוחי ושלוחו של אדם כמותו אם כבדת אותם כאלו לי כבדת ואם בזית אותם כאלו לו בזית · (התנאי הי״ב) שלא יחמיץ המצוה אלא בהגיעה לידו ימהר לעשותה ולא יאמר מחר אעשנה · וראיה מאברהם וישכם בבקר ויהושע על שנתעצל א נתקצרו מחייו עשר שנים · (התנאי הי״ג) הוא הדור מצוה שנאמר זה אלי ואנוהו ודרשו רז״ל התנאה לפניו במצות אתרג נאה סוכה נאה טלית נאה וכן בכל המצות· ואמרו הדור מצוה עד שליש במצוה· ב (התנאי הי״ד) שיהא ממתין ומשתוקק מתי תבא המצוה לידו לקיימה דכתי׳ ולמדתם אתם ושמרתם לעשותם לשוןהמתנה כמו ואביו שמר את הדבר · (התנאי הט״ו) זריזות גדול במצוה כל דבר שמצותו ביום יקדים בבקר לעשותם וילפינן מאברהם ג וכל מצוה שמצותו בלילה יקדים בתחלת הלילה · (התנאי הט״ז) שישתדל האדם לעשות המצוה בחבורה ולא ביחיד · שעל מצות לימוד התורה נאמר חרב אל הבדים ונואלו חרב על שונאיהם של ת״ח שעוסקים בתורה בד בד וכן בכל המצות יש שכר יותר בהיות המצוה נעשית על ידי רבים · כדאמרו במסכת פסחים במצות קרבן פסח שחט השוחט וקבל הכהן נותנו לחבירו וחבירו לחבירו כדי שיתעסקו רבים במצוה וכו׳ · (התנאי הי״ח) שלא יעשה המצוה חנם אלא יקנה אותה בשכר שלם ולא יקפיד כלל כדי להעביר רוח הטומאה (כדאיתא בזוהר פרשת תרומה · עכ״ל בקיצור נמרץ · (עיין במקומו יותר באורך כמדובר) · ובהקדמת הרוקח מצאתי דברים שייכים לחבור הנכבד הזה המדריכים לאדם אל היראה ואהבת בוראו · וראיתי להביאם וז״ל · אין אהבה כאהבת השם · אין למד כלמד התורה · אין עטרה כענוה · אין זכר כשם טוב · אין ריוח כעשיית המצוה · אין חן בקיום התורה · אין זכות כמזכה

א במלחמת ארץ ישראל לפיכך חי עשר שנים פחות ממשה רבינו · ב כך שנינו בפ״ק דב״ק ופי׳ רש״י שלש מולה ב׳ אתרוגים לקנות וכו׳ הדור מחבירו יקח הסדור אם אין מיקרין אותו יותר משליש מלגיו בדמי חבירו · ג כדכתיב וישכם אברהם בבקר ·

מצוה · ח איטליכי מצוה וואס ער קען אליין טאן זאל ער זיא טאן אליין אונ ניט דורך איין שליח ווייא דיא אמוראים האבין אליין עוסק געוועזן אין צרכי שבת · ט דיא מצוה וואס איז גיקומן צו אים פריער זאל ער זיא פריער טאן · י ער זאל ניט טאן צווייא מצות באננד ווארום ער וועט זיך ניט קענין מזרז זיין אין ביידע · יא ער זאל נזהר זיין דיא מצוה צו טאן בדרך כבוד למשל בייא דער מצוה כיסוי הדם ער זאל צו דעקין דם בלוט מיט דער האנד ניט מיט דעם פוס · אין תנחומא שטייט גאט ב״ה האט גיזאגט איר זאלט ערליך האלטין מייני מצות איז גלייך וויא איר האלט מיך ערליך אונ אויב איר וועט זיי מבזה זיין איז גלייך וויא איר זייט מיך מבזה ח״ו · יב אז עס קומט אים פאר א מצוה צו טאן זאל ער זיא תיכף טאן אונ זאל ניט זאגין איך וועל זיא מארגין טאן · ביי אברהם שטייט (וישכם אברהם בבוקר) אברהם האט זיך גיפעדרט גאנץ פריא מקיים צו זיין דיא מצוה פון גאט · יג ער זאל זוכין צו באשיינין דיא מצוה דאס הייסט ער זאל זיך קופין א שיינים אתרוג א שייני סוכה א שיינעם טלית אונ אזו אויך בייא אלע מצות · יד ער זאל גלוסטין ווען עס וועט אים פאר קומן א מצוה זיא מקיים צו זיין · טו ער זאל האבין גרוים זריזות די מצוה וואס מען בדארף טאן בייא טאג זאל ער טאן אין דר פריא אונ וואס מען דארף טאן בייא נאכט זאל ער טאן תחלת הלילה · טז ער זאל זיך פלייסין די מצות צו טאן צווישין לייט אויך דיא מצוה תורה לערנין זאל מען לערנין מיט א חבר אדר מיט תלמידים אונ אזו אלי מצות איז בעסיר אז די מצוה ווערט גיטאן דורך פיל לייט וויא בייא דעם קרבן פסח איינר האט אים גיקוילט אונ דער כהן האט מקבל גיוועזן דאס בלוט אין א כלי אונ האט זיא גיגעבין צו זיין חבר אונ דר חבר האט זיא גיגעבין צו זיין חבר כדי פיל לייט זאלין עוסק זיין אין דער מצוה · יז ער זאל די מצוה קויפין פאר געלט אונ זאל ניט טאן די מצוה אן קאסטין פון געלט · ובהקדמת אין דר הקדמה פון ספר רוקח האב איך גפונן אזעלכי זאכן וואס ברענגין דם מענטש צו דר פארכט אונ ליבשאפט פון זיין באשעפר · עס איז ניט קיין ליבשאפט ווי די ליבשאפט פון גאט · עס איז ניט דא קיין קרוין ווי דם ענוות · עס איז ניט קיין בעסריר

את הרבים · אין קרבן כשבירת הלב · אין חכמה כחכמת התורה . **אין יראה כיראת הבורא** ·
אין שמחה כשמחת מצוה · אין קדושה כפרישות · אין בקשה כסליחת העון · אין מדה **כבושת**
הפנים · אין חסד כהוכחת חבירו · אין אמונה כהצנע לכת : אין דרך כגמילות חסדים · **אין**
כושר כארך רוח · אין יושר כמיושר לשמים · אין חסיד כשמירה מן החנופה · אין תם **כמכבד**
בני ביתו · אין מדה כעובר על פשע · אין אמונה כאמונת היחוד . אין לקח **כשבירת הלב** ·
אין עבודה כעבודת האל · אין ערב כעריבת הדעת · אין רצון כדיבוק חכמים · אין **לאהוב**
כלב טוב · אין לשנוא כגאוה · אין קשה כמחלוקת · אין רע כלשון הרע · אין לרחק **כמדבר**
גדולות · אין שיחה בטלה בלי אשמה · אין ישיבת עמי הארץ בלי לצון · אין מושב לצים **בלי**
עון · אין עמידת הרקים בלי זדון · אין כת פריצים בלי רשע · אין קלות ראש בלא ניאוף · אין **מחלוקת**
בלא פשע · אין הרהור חטא בלא חלול השם · אין אשמה בלא איבה · אין לעג כמו ליצנות ·
אין עבירה כמו עזות · אין זדון כמו זדון שבועה · אין רשע כמו עין רע · אין תיעוב **כחלקת**
לשון · אין שונא כיצר הרע · אין אויב כחשק תאוה · אין אוהב אמתי מן יצר טוב · **אין**
למעלה מלב טוב · אין ערמה מן עומד בנסיון · אין זרוז מן הזכירה · אין רשף ד מן **רשף**
היראה · אין חוזק מן החסידות בתחלתו · שמע בני מוסר אביך אהוב בוראך אשר אספך **להגות**
בתורה בכל לבבך עשה מצותיו בכל עת · זכור יראתו בכל זמן ברכהו בכל רגע · הכר **בוראך**
בארך בורך · קדש עצמך במותר לך · טהר עצת לב רעיונך נקה עצמך מכל **חטא** בכל **מדה**

ד גחלי אש :

גבר ווי א איין גוטער שם · עס איז ניט קיין רוח ווי א מצות צו טאן · עס איז ניט קיין חן ווי **דיא**
תורה מקיים צו זיין · עס איז ניט קיין זכות ווי א מזכה הרבים זיין · עס איז ניט קיין קרבן ווי **איין**
צו בראכין הארץ · עס איז ניט קיין חכמה ווא דיא חכמה פון דער תורה · עס איז ניט **קיין**
פארכט ווי א די פארכט פון גאט · עס איז ניט קיין שמחה ווי א די שמחה פון אמצוה · עס **איז ניט**
קיין היילקייט ווי א דאס אפ שיידונג פון דר וועלט · עס איז ניט קיין גיבעט ווי צו בעטין גאט ב"ה
ער זאל אים פאר געבין זיינע עבירות · אין מדה עס איז ניט דא אזו איין גוטי מדה ווי **אבושת פנים**
צו זיין · עס איז ניט קיין בעסערר חסד פון צו שטראפין זיין חבר · עס איז ניט קיין **בעסערר**
וועג ווי א גמילות חסדים צו טאן · עס איז ניט קיין בעסערס פון דעם וואס האלט איין זיין כעס · **עס**
איז ניט קיין רעכט פארטיגער ווי א דער וואס איז רעכט פארטיג פאר גאט · עס איז ניט **קיין**
פרומער ווי א דער וואס היט זיך פאר חנופה · עס איז ניט קיין תם ווי א דער ווס האלט ערלעך
זיין הויז גזינד · עס איז ניט דא קיין בעסירע מדה ווי א דער וואס איז מוחל דעם וואס זינדיגט
קעגין אים · עס איז ניט קיין גלייבונג ווי א דער וואס גלייבט אין דעם איינציקייט פון גאט ב"ה ·
אין רצון עס איז ניט קיין ווילין ווי א דער וואס בהעפט זיך אין דיא חכמים עס איז ניט דא **אזעלכעס**
ליב צו האבין ווי א איין גוט הארץ · עס איז ניט דא אזעלכעס וואס מען זאל פיינט האבין ווי גאוה ·
עס איז ניט דא קיין ערגערס פון מחלוקת · עס איז ניט דא קיין שלעכטערס פון איין בייזע צונג ·
עס איז ניט דא קיין דברים בטלים אן איין זינד · אז מען זיצט מיט עמי הארצים אין איינים קען
עס ניט זיין אן ליצנות · אז מען זיצט אונ מען שפעט קען עס ניט זיין אן אזינד · אז איין כיתה **פון**
שלעכטי ליט קומן זיך צו זאמען קען דאס ניט זיין אן רשעות : עס איז ניט דא קיין מחלוקת **אן**
איין זינד · אין עס איז ניט דא קיין עבירה ווי א עזות · עס איז ניט דא קיין פערברעכין ווי **פאלש**
שווערין · עס איז ניט קיין שלעכטיקייט ווי א איין בייז אויג עס איז ניט קיין אום ווירדיקייט **ווי א**
איין פאלשי צונג עס איז ניט דא קיין שונא ווי א דער יצה"ר · עס איז ניט קיין בעסערער ליב **האבר**
פון דעם יצר טוב · עס איז ניט דא קיין בעסערס פון אגוט הארץ · עס איז ניטא קיין גרסרי **ערמה**
פון דעם וואס בשטייט אין איין נסיון · עס איז ניט קיין גרעסר פייער פון דעם פייער וואס **איינר**
ברענט צו גאטס פארכט · עס איז ניט דא קיין שטארקערס פון דעם פרומקייט בשעת **אז איינר**
הייבט אן פרום צו ווערין · שמע הער צו מיין זון דיא שטראף פון דיין פאטר האב ליב **דיין בשעפר**
וואס ער האט דיך בשאפין טוא זייני מצות אלי צייט גידיינק זיין פארכט אלי צייט **בענטש אים**
אלי רגע דער קען דיין בשעפר אונ גידיינק פון וואנין דו ביסט גינומן גיוואָרן אונ גידיינק דיין **גרוב**
וואס דו וועסט אהין גין · הייליג דיך אפילו אין אזעלכי זאכין וואס זענין מותר צו דיר · **היילינ דיך**

ומדה תן תודה· נהג האמת באהבת חסד ראשית חכמה יראת ה׳ בכל דרכיך דעה בוראך · יראיהשם תירא ותאהוב · נגד עיניך שים אהבת קונך · ותן שכר למרוצת רגליך יו"ד כ"ף כ"ף ל הס"ד המדה הזאת תמיד בלבבך · ודע כי הוא רואה דרכך וישר ועשה צדק הצנע לכת עם אלהיך חזק בתורה ובקש שלום ואמץ במעשים טובים בכחך אמץ ביחוד השם ובאהבתו · ועתה בני שמע בקולי ואשרי אדם שומע לי · אהוב את ה׳ אלהיך לבך תשית לדעתו וליחדו · עבוד עבודתך עדי ערב זכור אהבתו בכל עת ראה הוא נצב לקראתך השתחוה לו הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך · טהר עצמך מכל סיג נהוג עצמך במדת תרומיות ו אלמדך ואתה תוסיף לקח · אשרי תמיד מפחד לבו בחשק בוראו עשות מזמותיו ליוצרו · זוכר אהבת צורו רצון תאות עושו הומה בשיחת לבו קורא שונה ולומד · טוען עול יראתו נבזה בעיניו ומואס בהבלי הנאת העולם נכה לבב מדוכא רוח · הוא משכיל בכחו כובש יצרו יוצרו לנגדו תמיד · נאמן רוח מכסה דבר וצדיק באמונתו יחיה ידבר בנחת עם כל הולך בתמימות לבו ומנהיג בניו כשורה דרך הישר מורה הוא מקרב קרוביו חסד רודף צדק זוכה ומזכה כל בלקיחת דברים טובים · עושה בקשת אשתו מכבדה ודבק בה ומשיא לבניו ובנותיו סמוך לפרקן · עינו טובה בשלו שמח בטובת אחרים ואוהב שכניו ורעיו ומלוה לעני ברוחקו ונותן צדקה בסתר ומעשיו לשם שמים · ותמיד משכים ומעריב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ולומד שם ומתפלל בכוונת הלב אשרי בניו נפשו בטוב תלין · בני לדברי הקשיבה אל תהרהר אחרי הבורא אל תאמר מה היה אל תדרוש במופלא ממך ואל תחקור במכוסה ממך · אל ימהר לבך לחשוב אל תדבר על צדיק עתק אל תפנה אל מדעתך אל תשכח כל גמוליו אל תשליט בך אל זר יצרך · אל תתבייש במעשיך אל תפן אל און התאוה · אל תתאו למטעמותיו אל תאמר אחטא ואשוב · אל תעמוד בדבר רע אל תמנע טוב מבעליו אל תוסף על דבריו · אל יצא שבועה מפיך אל יגבה לבך עליך בגאוה אל תלך במראה עיניך אל תחשוב תרמית בלבבך · אל

ה נ"ל שאמר בדרך מליצה בלשון יו"ד כ"ף פשוטה כ"ף כפופה למד : ורמז בזה יו"ד שהוא יצר הרע כמו שדרשו חז"ל על וייצר בשני יודי"ן שרמז ליצ"ט וליצה"ר · יאמר יצרך כפוף כלומר הכניעהו ותלמוד המדה הזאת לכוף יצרך תמיד בלבבך · ו כלומר במדות הטובות ורמות :

פון אלי זינד · אין איטליכן שטאנד גיב אים אלויבונג · זאיי זיך נוהג מיט אמת אונ האב ליב גינאד צו טאן אין אלי דייני וועגין קען גאט ב"ה דיין בשעפר · פאר גאטס פארכטיגי זאלסטו זיך פארכטין אונ טוא גירעכטיקייט אונ גייא בצניעות מיט דיין גאט · שטארק זיך אין דער תורה אונ בגער שלום אונ שטארק זיך צו טאן מעשים טובים מיט דיין כח פעסט דיך אין דעם איינציקייט פון גאט אונ אין זיין ליבשאפט · ועתה אונ אצונד מיין זון הער מיך וועט דיר וואל זיין · האב ליב גאט ב"ה דיין הארץ זאלסטו טאן צו וויסין אים אונ אים צו איינינגין גידיינק זיין דינסט אלי צייט בוק זיך צו אים ער איז דיין פאטר ער הט דיך בשאפין ריינינג דיך פון אלי זינד זאיי זיך נוהג אין חשובי מדות וואל דעם וואס זיין הארץ טראכט תמיד אונ גידיינקט דיא ליבשאפט פון זיין בשעפיר אונ פאר מיאוסת אין דיא נארישקייט פון דער וועלט ער בצווינגט זיין יצר הרע זיין בשעפר איז תמיד קעגין אים אונ רעט בנחת מיט אלי מענטשין אונ פירט זייני קינדער כשורה ער איז מקרב זייני קרובים אונ זוכט חסד אונ צדקה אונ איז אליין זוכה אונ אנדרי אויך מזכה אונ טוט דאס פר לאנג פון זיין ווייב אונ האלט זיא ערליך אונ איז איר געטרייא אונ מאכט חתונה זייני קינדר אין דער רעכטער צייט ער פרייט זיך אין גוטץ פון אנדרי האט ליב זייני שכנים אונ לייט איין ארום מאן בשעת עס איז אים אייננ אונ גיט צדקה בסתר אונ אלי זייני מעשים זענין פון גאטס וועגן · אין דער פריא אונ אויף דער נאכט גייט ער אין בית המדרש אונ אין שול אריין אונ לערינט דארט אונ דאווינט מיט כוונה צו דעם איז וואל דער וועט האבין עולם הבא · בני מיין זון זאלסט ניט מהרהר זיין נאך דעם בשעפר פאר וואס ער גוט דעם גוטץ אונ דעם שלעכטץ דוא זאלסט ניט פארשטין אין זעלכס וואס איז פאר הוילין פון דיר דיין הארץ זאלסטו ניט אליין צו טראכטין דוא זאלסטו ניט ה׳ דין אויף איין צדיק שלעכטי רייד · זאלסט ניט פאר געסין אלי זיינע מעשים וואס ער האט גיטאן דיר זאלסט ניט מאכין גיוועלטיגין אין דיר דיין יצר הרע · דוא זאלסט ניט זאגין איך וועל זינדיגין אונ תשובה טון דוא זאלסט ניט פאר מיידין קיין גוטץ פון דעם וואס דו קענסט אים טון · דוא זאלסט ניט מערין אויף די רייד פון גאט · עס זאל ניט ארויס גיין קיין שבועה פון דיין

תעיז פניך ולבבך אל תרבה תדבר גבוה אל תנשא עצמך אל תגביה לדבר בצואר · אל תרבה לדבר דברים בטלים · אל תתן תפארת לעצמך אל תחרוש על רעך רעה אל תריב עם אדם אל תוכח לץ פן ישנאך אל תאשר בדרך רעים אל תשב במושב לצים אל תלך בדרך אתם אל ישיאך יצרך לחטוא · אל תהי חכם בעיניך אל תתחר במרעים אל תרף משמוע מוסר אל תהנה אם יכבדוך אל תבקש גדולה וכבוד אל תט ימין ושמאל · אל תחמוד יופי אשה אל ישט אל דרכיה לבך אל תקחך במתק דבריה · אל תיגע להעשיר אל תהיה רע עין אל ותגלה סוד אל תקנא בעושי עולה אל תסגור דלתותיך מן הצדקה · אל תונה עני ואביון אל תתן את פיך לחטיא את בשרך אל תטוש תורת אמך ואל תט מאמרי פיך · אמת למוד פיך לך בדרך טובים עניו תהי בהילוכך זכור תתחסד בישיבתך רבה להתנאות בביאתך תהא ערום ביראה סור מרע ועשה טוב · כבד נא הודיך בקש שלום בין איש לרעהו תוכיח את עמיתך ותדריכהו בנחת לשמים תוכה בכל דבריך הרחק מלצים ופוחזים תדבק ביראת שמים תשבר רוחך ותאותך תקרע סגור לבך . תבכה על רוב חטאתיך תודה ותעזוב רשע תחנן לבורא על רוב פשעיך לסלות לעונך כרוב רחמיו התפלל אליו ליתן יראתו על פניך ליקח אהבתו בלבך לעבדו בשמחה · תבקש רחמים על עצמך ועל אשתך ועל בני ביתך שלא יבא אחד מהם לידי עבירה ולא לידי דבר מכוער וחטא ולא יהא להוט אחר גרונו ולא לעסוק בהבלי שוא כי אין חפץ לבורא באכילה ושתיה מה יתרון שיעמול לרימה ותולעה · אם תחטא מעט יהא בעיניך הרבה ותשוב · אם תעשה תורה ומעשים טובים תאמר לכך נוצרת · הכר בוראך מי בראך ירא ה׳ עושך חשוב כי מלא העולם כבודו · לך בענוה וכובד ראש · אל תתחבר ללצים אל תשב עם מדברים דברים בטלים יהא מורא מלכך בין עיניך תן לבך כי רואה כל מעשיך

חוקר

מול · אל עס זאלבניט קומן אין דיין הארץ גאוה דו זאלסט ניט טראכטין קיין שלעכטץ אין דיין הארץ דוא זאלסט קיינם ניט מעיז זיין · זאלסט ניט רייחן דברים בטלים זאלסט זיך ניט בארימן · דוא זאלסט ניט טראכטין אויף דיין חבר קיין בייז · דו זאלסט זיך ניט קריגן מיט קיין מענטשן · זאלסט ניט שטראפין קיין שפעטר ווארום טאמר וועט ער דיך פיינט האבין זאלסט ניט זיצן צווישין לצים · דוא זאלסט מיט זייא ניט גיין אין וועג · דוא זאלסט ניט זיין קלוג אין דייני אויגין · זאלסט זיך ניט רייצין מיט דיא רשעים · זאלסט הערין שטראף רייד · זאלסט קיין הנאה ניט האבין אויב מען וועט דיך מכבד זיין · זאלסט ניט בגערין קיין גדולה אונ כבוד · זאלסט ניט גלוסטן קיין שיינקייט פון איין אשה זיא זאל דיך ניט בנעמן מיט אירי זיסי רייד . זאלסט זיך ניט בעמיהן רייך צוא ווערין · זאלסט ניט זיין קיין רע עין · זאלסט ניט אנפלעקין קיין סוד · זאלסט ניט מקנא זיין א דיא וואס טוען אום רעכט · זאלסט ניט פאר שליסין דייני טירין פון צדקה צוא געבין · זאלסט ניט נארין קיין עני ואביון · זאלסט ניט פר לאזין דיא מנהגים פון ישראל · זאלסטו ניט אוועק גייגין פון מייני רייד · אמת לערין דיין מויל צו זאגין אמת גייא אין דעם וועג פון די צדיקים · אין דיין גאנג זאלסטו זיין איין עניו · זאיי קלוג אין גאטס פארכט · קער אפ פון בייז אונ טוא גוטץ האלט ערליך דיין פאטר אונ מוטר · זיך שלום צו מאכין צווישין מאן אונ ווייב שטראף דיין גזעלן מאך אים טרעטין מיט נחת צו גאט · דר ווייטר זיך פון שפעטירס בהעפט זיך אין גאטס פורכט צו ברעך דיין תאוה צו רייס דם פאר שליסונג פון דיין הארץ · תבכה זאלסט וויינען אויף דייני פיל זינד זאיי מתודה אונ פאר לאז דיין רשעות בעט דעם בשעפר ער זאל דיר פר געבין דיינע פיל זינד בעט פאר אים ער זאל געבין זיין פארכט אויף דיר צו נעמין זיין ליבשאפט אין הארץ צו דינען אים מיט שמחה · תבקש בעט גאט אויף דיר אונ דיין ווייב אונ קינדר אונ דיין הויז גיזינד אז קיינר פון זייא זאל ניט קומן צו איין עבירה אונ ניט צו קיין מיאוסי זאך · אונ זאלסט ניט להוט זיין נאך פיל עסין אונ טרינקן ווארום דער בשעפר בגערט ניט אין פיל עסין אונ טרינקן · אויב דו האסט זינדיגט אביסל זאל דאס ביי דיר פיל זיין אונ זאלסט דרויף תשובה טון · אויב דו וועסט טאן מעשים טובים אונ וועסט תורה לערנן זאלסטו זאגין אז דרויף ביסטו בשאפין גיווארין · דער קען דיין בשעפר פארכט זיך פאר גאט וואס ער האט דיך בשאפין טראכט אז זיין כבוד איז פיל די גאנצע וועלט · זאלסט ניט זיצן מיט דיא וואס ריידין דברים בטלים די פארכט פון גאט זאל זיין קעגין דייגע אויגין גידענק אז ער זעהט אלע דייני מעשים ער פארשט דם הארץ אונ פריבט

חוקר לב ובוחן כליות יודע כל מחשבותיך חשוב כי הוא בראך ומפרנסך הוא עשך לו עבד עולם על כן תהא יראתו על פניך השמר לך לבלתי תחטא התהלך לפניו והיה תמים ומצא לבבך נאמן לפניו כי אין לו חפץ בכסילים אנשי לצון ואנשי רקים ההולכים אחרי יצרם ומתפרנסים בחשק תאותם החושקים בעידון העולם שוא והבל ובאנשי לצון אין יראה · הנה בבא עליהם רעה איך יצעקו לאל ולא ישמע תחת כי שנאו דעת ויראת ה׳ לא בחרו · המדריך את עצמו בענוה וביראה הוא מתחכם ביראה א. תבין יראת ה׳ ודעת אלהים תמצא · את ה׳ אלהיך תירא לרבות ת״ח עבד מלך כמלך ומכבדו כמקביל פני הכבוד · אדם ילוד אשה לבך תן אל הגמול והחסר שעשה עמך יוצרך מיום היותך זרע ליחה סרוחה לבנונית ראה אל תהא כפוי טובה לו . אביך ואמך עזבוך והוא אספך ובראך ושמרך עד אשר יצאת מבטן : בעת שמחתך דעהו תעלה מורא על לבבך וירעדו כל אבריך · עבדו את ה׳ בשמחה וגילו ברעדה במקום גילה שם תהא רעדה כי ברוע פנים ייטב לך · וחשוב כי הבורא אצלך שויתי ה׳ לנגדי תמיד · כשאתה מתפלל עמוד באימה וחשוב לפני מי אתה עומד לפני מי אתה מדבר · אם דאגה בלבבך תשיחנה מדעתך בעת תפלתך כי בעומדך לפני מלך הגדול אין לחשוב דאגתך כי אם מוראו ואהבתו · לפי שרבים חטאו נפשם בבית תפלתם יושבים כאבלים ופיהם סתום בל ישוררו לה׳ צבאות ידונו באש לא נופח על זאת · כי על כן בכל דרכיך דעהו אל תפנה יראת אלהים מלבך · אם מזונותיך מצומצמים חשוב כי בנשימה שנתן באפי ובהבל פי נתן לי עוני לטובתי לצרוף אותי בכור עוני · אם יחוורו פניך ז על עסק המצות חשוב דמך הנזרק כדמים הנזרקים ע״ג מזבח · אם יסורין באים עליך קבלם באהבה ובשמחה וחכם ביראתו כי הוא אדוניך ואתה עבדו קנוי לו . הוי מודה לו על כל מדה ומדה · אם נתן לך עושר ונכסים וכבוד אל ירום לבך מאחיך האביון כי לא תדע מה ילד יום ושניכם יצאתם ערומים

ז אם ייסו אותך

דיא ניערן ער ווייסט אלע דיינע מחשבות · טראכט אז ער האט דיך בשאפן אונ איז דיך מפרנס אונ האט דיך גימאכט פאר איין אייביגין קנעכט צו אים דרום זאל זיין פארכט זיין אויף דיר · היט זיך דו זאלסט ניט זינדיגן אונ זאיי גאנץ מיט אים אונ דיין הארץ זאל זיין גיטריא פאר אים ווארום ער וויל ניט אין די נארין דיא שפעטירס אונ אין דיא שלעכטע לייט וואס גייאן נאך זייער יצר הרע וואס זיי גלוסטין אין די תאוות פון דער פאלשע וועלט · אונ ביי די שפעטירס איז ניט דא קיין גאטס פארכט נון אז עס וועט אויף זייא קומן דאס שלעכטץ וועלין זייא שרייאן צו גאט אונ ער וועט זיא ניט הערין ווייל זייא האבין פיינט שכל אונ גאטס פארכט האבין זיי פר לאזט · פר גאט זאלסטו מורא האבין אונ פאר אתלמיד חכם זאלסטו אויך מורא האבין אונ דר וואס האלט ערליך איין תלמיד חכם איז גלייך וויא ער האלט ערליך גאט ב״ה · אדם דו מענטש טו דיין הארץ צו דעם חסד וואס דיין בשעפר האט מיט דיר גיטאן פון ערשטין טאג אן דו זאלסט אים קיין כפוי טובה ניט זיין · גאט ברוך הוא האט דיך בשאפין אונ הט דיך גיהיט ביז דו ביסט ארוס גיגאנגין פון דיין מוטערס בויך · אין דער צייט פון דיין שמחה זאל אויף גיין זיין פארכט אויף דיין הארץ אונ אלי דיינע אברים זאלין ציטערין · דינט גאט מיט פרייד אונ פרייט זיך מיט ציטערניש אונ טראכט אז דער בשעפר שטייט נעבין דיר · אז דוא ביסט מתפלל שטייא מיט פארכט אונ טראכט פאר וועמין דו שטייסט פאר וועמן דו רעדסט אויב דו האסט איין זארג אין דיין הארץ זאלסטו זיא אוועק רוקין פון דיין דעה בשעת אז דוא טוסט תפלה ווארום אז דו שטייסט פאר אזו איין גרוסין מלך דארפסטו ניט צו טראכטין דיינע דאגות נאר זיין פארכט אונ זיין ליבשאפט . דען עס איז דא פיל לייט דאס אז זייא קומן אין שול אריין זיצין זייא וויא אבלים אונ זייער מויל איז פר מאכט זייא לויבן ניט צו גאט ברוך הוא דיא וועלין דרויף גימשפט ווערין אין גיהנם · אם אוב דייני שפייז איז בצמצום טראכט אז דס איז פון דיין טובה וועגין כדי ער זאל דיך אויס לייטערין אין דער טעסט פון ארומקייט צוא פאר געבין דייני זינד · אויב זייא וועלין דיך מבייש זיין איבער דעם וואס דוא ביסט עוסק אין מצות רעכין דיין בלוט וואס איז פאר גאסין גיווארין דורך דעם בזיון וויא דאס בלוט פון קרבנות אונ זאיי עס מקבל מיט ליבשאפט אונ מיט פרייד אונ זאיי קלוג אין גאטס פארכט ווארום ער איז דיין הער אונ דוא ביסט זיין קנעכט · אם אויב ער האט דיר גיגעבין עשירות אונ כבוד זאל דיין הארץ ניט ווערין דער הויבן פון דיין ברודער דעם ארומאן ווארום דוא ווייסט דאך

מן הבטן ובצאתך מן העולם על עפר תשכב כמוהו במקום רימה ותולעה על פיך יצאו ועל פיך יבואו · וגם בחייך שמא אתה תצטרך לבריות כמוהו · אם תתייסר בבניך יהיו בעיניך כאלו הרגתם בחטאיך ואל תתרעם על מדותיו כי כי כל סאון סואן בשולחי דיניו · ודע כי בקרבך קדוש לכך נהוג עצמך בקדושה ובפרישות ובטהרה · וכשאתה מזכיר שם הנכבד והנורא ידעדו כל אבריך וכוון לבך אל בוראך כשאתה עומד בתפלה וקודם שיצא הדבור מפיך חשוב פירוש ביאורו · אם רעיונך בא לך באמצע תפלתך החרש עד שתכין לבך ביראת הבורא ודקדק כל תיבה ותיבה לנענע שפתיך ולהרגיש הדיבור שלא תטעה כאלו אתה מונה מעות שאתה נותן כוונה והבנה למנין · כשאתה עומד בתפלה אמור מה אני ספון לתת עטרה למלך הכבוד להזכיר שמו הגדול ולבש חרדה כמ"ש אברהם הנה נא הואלתי לדבר אל ה' ואנכי עפר ואפר · הלא בני מעלה יראו ויבהלו מפניו וסביביו נשערה מאד אף אני קרוץ מחומר לא בינת אדם לי נבזה בחיי ונמאס במותי . אקרע סגור לבי ואבוא פתחיו ביראה ובענוה כי כל מקום שמצינו גדולתו מצינו ענותנותו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח · ע"כ בעוד רוחך בתוכך חשוב ביראת בוראך גול על ה' מעשיך ויכונו מחשבותיך יראת ה' מקור חיים לסור ממוקשי מות · ותסיר עצמך מן המהירות ומן העקשות ומן הגאוה ומן העצלות . אחוז בענוה ובשלום ואל תקנא בעושי עולה כ"א ביראת ה' כל היום והיא אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת יראת ה' הוא אוצרו · ואם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו הלא עיני ה' המה משוטטות בכל הארץ · ודע כי מנוסה ח יש בנוי ובגבורה ובכבוד ובקנאה ובחכמה ובעושר ובעוני ובתוקף יצר העבירה · ודע כי המצוה והיראה מכבין אש היצר והתורה תבלין להסיר המחשבה רעה עכ"ל:

ואתה בן אדם אל יפתך יצרך לומר הים אני אם תנין אם כח אבנים כחי אם בשרי נחוש כי תשים עלי עול הכבד הזה לשמור כל הכתוב לעיל כי לא יספיקו לי ימי לילי ובלי אבילה

ח שדברים אלו באו לך לנסיון מאת ה':

ניט וואס מיט דיר וועט זיך נאך טאן אונ איר זייט דאך ביידע נאקעט ארויס גיגאנגען פון אייער מוטערס בויך אונ אז דוא וועסט שטארבין וועסטו ליגין אין דער ערד אזו וויא ער אונ טאמר וועסטו נאך ביא דיין לעבין בדארפין צוא לייט אזוי וויא ער · אם אויב דוא ווערסט גישטראפט מיט קינדער זאל דאס זיין אין דייני אויגין גלייך וויא דוא האסט זייא גיהרגת דורך דייני זינד אונ זאיי ניט מתרעם אויף זייני מדות אונ אז דוא דער מאנסט גאטס נאמין זאלין ציטערין אלי דייני אברים אונ אז דוא טוסט תפלה זאיי מכוין דיין הארץ צוא דיין בשעפר אונ איידער דער דבור גייט ארויס פון דיין מויל פאר שטייא דם טייטש פון אים · אם אויב אין מיטן דאבנען קומט דיר איין שלעכטי מחשבה הער אויף תפלה צוא טאן ביז דוא וועסט בערוהיגין דיין הארץ אונ זאיי מדקדק איטליכם ווארט ארויס צו ריידין כדי דוא זאלסט זיך ניט טועה זיין גלייך וויא דוא ציילסט געלט גיסטו דאך בוודאי דיין כוונה צוא דעם ציילין · אז דוא שטעלסט זיך דאבנין זאלסטו זאגין וואס בין איך גאר חשוב צוא געבין איין קרון צוא גאט ב"ה צוא דער מאנען זיין גרויסין נאמין פאר דעם וואס דיא מלאכים פארכטן זיך אונ שרעקן זיך פר אים אונ די מלאכים ווס זענין ארום אים ציטערין זייער פר אים מכל שכן איך וואס איך בין אויס לייס איך האב ניט קיין פאר שטאנד איך בין מבוזה ביי מיין לעבין אונ פאר מיאוסת נאך מיין טויט · אקרע איך וועל צוא רייסין דעם שלאס פון מיין הארץ אונ וועל קומין פר אים מיט פארכט אונ ענוה וואר־ום וויא מיר גיפינן דאס גרוסקייט פון גאט גיפינן מיר זיין ענוות עס שטייט גאט ב"ה איך הויך אונ הייליג שטייט דער ביי איך טוא רוען מיט דעם וואס הט אנידעריג גימיט · אונ טוא דיך אפ פון גיכקייט אונ פון קרומקייט אונ פון גאוה אונ פון פוילקייט האלט דיך אין ענוה אונ אין שלום אונ זאיי ניט מקנא אין דיא וואס טוען עולות נאר אין גאטס פארכטיגי · ודע אונ וויים אז שיינקט אונ שטארקייט אונ כבוד אונ חכמה אונ עושר אונ ארומקייט אונ דאס שטארקייט פון יצר הרע דיא אלי זאכין קומין פון גאט צו פרובין דעם מענטש · אונ די מצוה אונ יראה פאר לעשין דאס פייער פון דעם יצה"ר אונ דיא תורה איז אסגולה אפ צוא טאן דיא בייזע מחשבות · ואתה אונ דוא מענטש דיין יצר הרע זאל דיך ניט איבר ריידן צו זאגין בין איך דען אזו שטארק איז דען מיין כח פון שטיינער אונ מיין פלייש פון קופר ווס דוא טוסט אויף

כי לא מלאך אני אכילה ושתיה ובלי שינה כדי שאוכל לקיים ולשמור כל זה והלואי ואולי. שאין לפניו אכילה ושתיה וגם לא שינה כי תשים עלי העול הכבד והקשה הזה כי לא אוכל שאת · דע באמת כי אלה הדברים בכלל פתוי היצר הרע הם כי הוא אשר מכביד הדברים בעיניך כדי שתבעוט בכל ולהכניסך ברשתו · תדע שהרי רוב הדברים הנזכרים בפרק זה שמירתם בשב ואל תעשה רובם שתחשוב ביחודו ית׳ ואהבתו תמיד ולא תזיק להברך ותתרחק מעושק ומרמה ותנועה כרומה ודבר אחד מאלו כולל כמה דברים מהנזכר עמו ונמצא שבנקל מתקיימים בהיות רובם בשב ואל תעשה כמדובר · ומעט מזעיר מהם באים לכלל מעשה והוא לפרקים ובזמנים מחולפים כגון עשות משפט וצדק להציל עשוק מיד עושקו וכדומה שאין זה מעשה בכל יום כי אם כשיזדמן · והגם שנאמר ויצוייר שכל הדברים הנזכרים כלם הם בכלל עשה ששייך טורח בהם למה יכבד הדבר בעיניך ואינך משים נגדך מעלת גודל השכר המזומן לך על זה בעולם שכולו טוב בעולם שכולו ארוך אשר עין לא ראתה אלהים זולתך · אם מלך יאמר לך כל מה שתמנה מדינרים מבקר עד ערב ביום אחד יהיו לך. בודאי שלא תאכל ותשתה ולא תישן ולא תנוח ולא תשקוט רגע כדי שלא להפסיד באותו רגע מה שתוכל למנות מהדינרים ואינך חושש לכיבד הטורח לחמדת הריוח . ואע״פ שהוא דבר ספק שאפשר שאחר שטרחת כל היום שלא יתקיים בידך כי תפסיד אותו או גנבים יבואו לך וגם במורך אינה הולכת עמך כל היום שלא יתקיים בידך כי תפסיד אותו או גנבים יבואו לך וגם במותך אינה הולכת עמך עכ״ז אינך חוששת לשום אחד מאלו הדברים ואת טורח כל היום. כ״ש וק״ו בן בנו של ק״ו שאין להוש לטורח קיום המצות כיון דשכרו ודאי ומובטח בידך לעולם בחייך ובמותך שהוא דבר שאין יד זולתך יכול לשלוט בו ובאין סוף וקץ ותכלית. ואדרבא צריך להקל בעיניך הדברים ולא לעול ולמשא דבערך רבוי וגודל השכר הוא דבר מועט אפי׳ שלא תנוח רגע מכל ימי חייך בטירח עשייתם ובפרט שאין עליך טורח כל המלאכה לגמור כי יש הרבה מסייעים לך בקיום כל דבר ודבר שאתה מקיים · שהרי הבא לטהר מסייעים אותו מן השמים קוב״ה וכל מלאכיו וכיון שכן מה נוגע לך מהטורח · ומה גם שבהיות אדם שפל מאליו מתקיימים

מיר נים גנוג זיין מיר דעם שווערין יאך וואס פריער איז געשטאנען מיינע אלי טעג אונ נעכט וועלין מיר נים גנוג זיין ווען איך זאל אפילו נים עסין אונ טרינקען אונ נים שלאפין וועט נים גינוג זיין צוא מקיים זיין אונ היטין דס אלץ דען איך בין נים קיין מלאך איך וויל עס בוודאי נים קענין דער טראגין · דע וויים באמת אז די רייד זענין פון דעם יצר הרע ער מאכט שווער דיא זאכין אין דייני אוגין כדי ער זאל דיך פאנגין אין זיין נעץ · זאלסט וויסן אז פיל זאכין פון דעם פרק קענסטו זייא היטין דורך דעם דוא זאלסט זיצין אונ נים טאן ביכטו זייא מקיים דהיינו דוא זאלסט תמיד טראכטין אין דעם איינציקייט פון גאט ב״ה אונ אין זיין ליבשאפט אונ זאלט נים שאדין טאן צוא דיין חבר · אונ זיך דער ווייטערין פון גזילה אונ נים ריידין קיין לשון הרע אונ דברים בטלים אונ נאך פון אזעלכי גלייכין · נאר אטייל פון זייא מוזטו טאן אונ דאס זענין נאר צו צייטין דהיינו צוא טאן משפט אונ צדק צוא מציל זיין איין מענטשין וואס ווערט גרובט אונ נאך אזעלכי גלייכין וום דם בדארפסטו נים טאן אלי טאג נאר אז עס וועט זיך דיר דאס אמאל טרעפין · והגם אונ אפילו אז די אלי זאכין וואס פריער געשטאנען מוז מען טאכי טאן מים טירחא ווארום זאל דם ביי דיר שווער זיין דער מאן דיך דעם גרוסין שכר וס איז דיר אן געגרייט אויף עולם הבא ווס קיין אויג הט עס נים גיזעהין נאר גאט אליין ווען מען זאל דיר זאגין וויא פיל געלט דיא וועסט אפ ציילין אין איין טאג וועט דם זיין דיינס וואלסטו דאך בוודאי נים גיגעסין אונ נים גיטרונקען אונ נים גישלאפין אונ נים גירועט איין רגע אונ וואלסט נים זארג גיהאט צוא דער שווערער טירחא וואס דוא האסט מחמת דם גלוסטיקיים פון דעם געלט אונ האטשי עס איז מיגליך אז דער ריוח וועט ביי דיר קיין קיום האבין אונ אויך אז דו וועסט שטארבין וועט דאך דאס מים דיר נים נאך גיין · איז שון בוודאי אפשיטא אז דוא קערסט נים זארג צו האבין צו דער טירחא וואס דוא וועסט האבין דיא מצות מקיים צו זיין ווייל דיין שכר איז דאך גיוויס אונ איז פאר זיכרט ביי דיר אויף אייביג ביי דיין לעבין אונ נאך דיין טוים דען דאס איז אזו אזאך וואס קיין האנט קען דריגן נים גיוועלטיגין · אדרבא די טירחא גהער נאר גרינג זיין אין דייני אוגין אונ נים פאר איין משא · ווארום קעגין דעם גרוסין שכר וואס דוא וועסט האבין דער פאר איז די טירחא גאר ווייניג · בפרט עס איז אויף דיר נים

כל הדברים הנזכרים משום שנחשב לו כאלו מקריב כל הקרבנות כדארז"ל על פסוק זבחי אלהים רוח נשברה · ובהיותו נקי מכל חטא ועון ע"י שפלותו דומית המקריב כל הקרבנות קונה בחינת רוחניית בעצמו ומואס ברע ובוחר בטוב כטבע הרוחניי ובזה מאליהם מתקיימים כל הדברים · ונראה דזה יהיה כוונת הפסוק בפ' ויקרא אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם · שהכוונה אדם כי יקריב שההקרבה יהיה מכם ומעצמכם וכיצד שתשפילו את עצמכם וזהו נקרא קרבן לה' ונחשב לכם בקניית השפלות כאלו הקרבתם כל הקרבנות שמן הבהמה ומן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם ודו"ק · ובפירוש הפרשיות פירשתי פנים הרבה על פסוק זה · הכלל העולה שהמכביד בעיניו קיום עבודת הבורא עצת יצרו הוא למונעו : יתחיל ליכנס בעבודה ויראה איך מסייעים אותו ויקל בפניו · ומזה גם שכל דבר הנעשה בשמחה אפילו דבר קשה יקל ועבודת הבורא צריך שיעשה בשמחה · וכיון שכן מה כובד ימצא בקיומו · ועוד לא בשביל שאם אדם לא יכול לקיים כל לא יקיים כלל · כל אחד ואחד יקיים מה שיכול ונמצא בין כל ישראל מתקיים הכל שכלם נפש אחד כדארז"ל על פסוק בשבעים נפש ונוגע תועלת לכל אחד במה שמקיים חבירו · דזהו משל לאחד שאינו יכול לאכול מאכל טוב ליוקר מציאותו לא בשביל זה לא יאכל משאר המאכלים שישיג ידו וימות · כלל העולה דכשם שמבקש אופנים שלא יגיע נזק לגופו כך צריך לבקש אופנים בכל יכולתו שלא יגיע נזק לנפשו · שעם נזק הנפש גם לגופו מזיק כי כיון שגרם חלודה בנפשו אינה יכולה להאיר לגוף וכלה ונפסד : ואע"פ שכדי שלא יגיע נזק לנפש צריך מירוק הגוף אל יחוש לזה משום שע"י מירוק זה עושה הנפש פרי והוא כמשל כל זרע הנזרע בארץ שאינו בא לכלל צמיחה כ"א שתתמרק ותסריח אח"כ צומח ויוצא פרח ויצץ ציץ וכיון שכן אם יחוש על בריאת הגוף מעולם לא יצמיח הנפש שום צמיחה לעלות למדרגת רוח ומרוח לנשמה כנודע · אשר על כן שמע בקולי איעצך ויהי אלהים עמך לבקש אופן להבין על מה פגמת בגלגול שעבר ובאת לתקן · דע שכל מצוה מכל המצות אשר תתאוה נפשך לשקוע בה יותר מאחרות · תדע באמת שבה פגמת תחלה ושלחך השם עוד בעוה"ז להשלימה לכן אל תרף כומנה ועשה אותה בשלמותה בכלליה ופרטיה ובכל גדריה וסייגיה ואל תסיר אותה מנגד עיניך תמיד ודע שיזדמנו עליה הרבה מונעים בה והם שלוחי סמא"ל הרשע למנוע לך שלא תשלימנה ותקבל עליה עונש במותך ותחזור פעם אחרת בזה העולם ותטעום טעם המיתה פעם אחר פעם על ידו . הלא תראה בחכמי התלמוד דשאלו מהם במה היית נזהר חד אמר במצות ציצית וחד אמר בהשכמת בית הכנסת וכיוצא בזה דקשה וכי בציצית היה נזהר ולא בשאר

ניט געווארפן גוטר זיין אלי מצות אונ גאר די תורה אוים צו לערנין · הכלל דער כלל איז דר וואס מאכט שווער ביא זיך מקיים צו זיין גאטס דינסט דאס איז דיא עצה פון זיין יצר הרע צו אפ האלטן אים פון גאטס דינסט · אויך איטליכע זאך וואס ווערט גיטאן מיט שמחה ווען דיא זאך איז וויא שווער איז זיא גרינג אונ גאטס דינסט מוז זיין מיט שמחה דרום איז דאס דאך ניט שווער · אונ אויך ווייל ער קען ניט מקיים זיין אלי מצות דרום זאל ער גאר ניט מקיים זיין · ווי גשיקט זיך עס · לאז ער מקיים זיין וואס ער קען אונ אלע ישראל צו זאמין זענין מקיים אלי מצות ווארום אלע זענין וויא איין מענטש אזו וויא אונזרי חכמים האבין גיזאגט · כלל דער כלל איז אזו וויא דער מענטש זוכט אופנים עס זאל ניט גרייכן קיין שאדין צו זיין גוף אזו בדארף ער זוכן אופנים אז עס זאל ניט גרייכן קיין שאדין צו זיין נשמה ווארום מיט דעם שאדין פון זיין נשמה טוט ער זיין גוף אויך שאדין ווייל ער איז גורם איין פגם צו זיין נשמה קען זי ניט לייכטן צום גוף ווערט דער גוף פאר דארבין · אונ חאטשי צו גרייכן אמעלה צו דער נשמה מוז ער דאך צוא רייבין זיין גוף זאל ער דרויף ניט זארג האבין ווייל דורך דעם וועט זיין נשמה ברענגין פירות · אונ דאס איז גיגלעכין צו איין זאמין וואס מען זייעט קען עס ניט שפראצין ביז עס ווערט פריער צו ריבן אונ דר נאך שפראצט עס בליהונג אז דער מענטש וועט זארג האבין אויף דעם גזונדהייט פון זיין גוף וועט די נשמה ניט שפראצין קיין שום שפראצונג צו קומין צוא דער מעלה פון רוח אונ צו דער רעכטער נשמה · דרום וועל איך דיר איין עצה געבין צו פאר שטיין וואס האסט פוגם גיוועזן אין פריערדיגען גלגול · דיא מצוה וואס דיר גלוסט זיך מער צו טאן אין דר האסטו פוגם גיוועזן פריער האט דיך גאט גשיקט די מצוה מקיים זיין דרום זאלסטו זיא ניט אפ לאזין אונ טוא זיא אין גאנצין · הלא קענסט זעהן דיא

בשאר מצות ח"ו · אלא שהיו משיגים בחכמתם הרמה על המצות שבאים לתקן והיו שוקעים בה תדיר לתת עיני השגחתם עליה לקיימה בשלמות · ואע"פ השאר המצות היו מקיימים בשלמות אך המצוה שעליה באו היה כל מגמתם עליה לא היו פוסקים מלהזכירה לבקש אופנים לקיימה בכל חלקי היותר נאות שאפשר · ולכן אם לבך מתאוה ללמוד מקרא יותר ממשנה או בהפך וכן אם תאוה נפשך ללמוד תלמוד יותר מקבלה או קבלה יותר מתלמוד ממה שתאוה נפשך דע שעל זה באת ואחוז בה לעשות עיקר לימודך בזה · ואפשר דעל זה רמזו רז"ל באומרם אין אדם לומד תורה אלא במקום שלבו חפץ שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו · ירצה באיזה חלקי התורה שתאוה נפשו יותר שם ילמוד כגון במקרא או במשנה או תלמוד או קבלה או אגדה משום שבודאי החלק הזה בא לקיים בפעם הזאת · וכמו שראיתי בכתבי האר"י זלה"ה שמוהר"ם אלשיך זצ"ל רצה ללמוד קבלה ואמר לו שבגלגול שעבר היה חכם בחכמת הקבלה ולא בא בגלגול זה כי אם להשלים עצמו בדרוש כי בקבלה אין לו צורך כי כבר השלים · וכפי זה נמצא שאע"פ שתראה דברים רבים לקיים כנזכרים לעיל וכדומה אל תפחיד לך הריבוי לומר איך אני יכול לקיים כל זה · דאפשר שרובם ככולם נשלמת בהן בגלגול שעבר ועכשיו באת על קיום קצתם או כמה מהם · והן אותם שתאוה נפשך בהם וגם שתראה הרבה מונעים לך עליה מלקיימם דכיון שעליהם באת מזמין לך סמא"ל הרשע מונעים כדי שלא תשלים עצמך כמדובר · לכן החזק עצמך במוסרי זו אל תרף נצרה כי היא חייך · וכל אדם שחושק ומתאוה נפשו לקבלה ולא לתלמוד או לאגדה ולא לקבלה או תלמוד ויש לו דוחק ומצטער לו על זה עתיד ליתן את הדין שגורם לנשמה זאת שלא תעשה שליחותה כדי להשלים חלק מן התורה שחסר בפעם ראשונה שבא לעולם · וכן ראיתי בחכמי האמת :

חכמים ז"ל האט מען געפרעגט אין וואס זייט איר נזהר געוועזן האט איינר געזאגט אין מצות ציצית : איז דאך קשה איז ער דען נאר נזהר געוועזן אין ציצית אונ ניט אין אנדרי מצות ח"ו נאר זייא האבין געוויסט מיט חכמה אויף וועלכי מצוה זייא זענין געקומן מתקן צוא זיין האבין זיי געגעבין זייער השגחה זיא אין גאנצין מקיים צו זיין אין דיא איבריגי מצות האבין זייא אויך ניט אפ געלאזט · ולכן דרום אז דיא גלוסט צו לערנין מקרא אדר גמרא זאלסטו וויסין אז דרויף ביסטו געקומן אוף דר וועלט אונ זאלסט מאכין דיין עיקר לערנן דרינן · וכפי אז דו זעסט מען דארף מקיים זיין פיל זאכין זאל דאס דיך ניט שרעקין דען עס איז מיגליך אז דאס רוב האסטו שוין מתקן געוועזן אין פריערין גלגול אונ ביסט נאר געקומין אטייל פון זיי מקיים זיין · וגם אונ אויך אין וועלכי מצות דו טרעפסט שווערקייטן מקיים צו זיין ביסטו בוודאי געקומן אויף דר וועלט דיא מצות מקיים זיין אונ דר שטן מאכט דיר מניעות כדי זאלסט נאך אמאל מוזין מגולגל ווערין ח"ו דרום שטארק זיך אונ היט זיא ווארום זיא איז דיין לעבין · וכו' אונ איטליכר מענטש וואס אים גלוסט לערנין גמרא אדר אגדתא אונ לערינט עפיס אנדרש דער איז גורם זיין נשמה זאל ניט טאן איר שליחות משלים זיין איר חלק התורה וואס זיא האט געמינערט אין פריערין גלגול · אונ אזו שרייבין אויך די חכמי הקבלה :

תם ונשלם חלק ראשון

ספר

שבט מוסר

חברו החכם השלם הדיין המצויין הרב כמהורר אליהו הכהן זצ"ל מתושבי ק"ק אזמיר יע"א · אשר פעל ועשה ורבים השיב מעון ושבט פושעים וחטאים הגיע לפרשת דרכים סלולה לרבים ליראי ה' ולחושבי שמו פתח להם פתח פתוח כפתחו של אולם להחזיק בתורת מוסר ה' ודרכיו הישרים · זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו ·

גם עשינו פירוש על כמה מלות חמורות וענינים קשי ההבנה כדי שיהא יד הכל ממשמשין בו

ולתועלת רבים אשר לא יבינו בטוב שפת קדשנו .

נעתק ללשון עברי דייטש נקי · כפי שידובר בין אחב"י

חלק שני

בדפוס המשובח והמפואר של השותפים
הרבני הנגיד מהו' יעקב ב"ר שלמה נ"י , הערשענהארן
והרבני הנגיד מהו' משה נ"י , שניידמעסער

בלובלין

בשנת תרל"ז לפ"ק

ШЕВЕТЪ МУСОРЪ или НРАВОУЧЕНІЕ

ЧАСТЬ II

Въ Типографіи Я. Гершенгорна и М. Шнайдермессера

ВЪ Г. ЛЮБЛИНѢ 1877 г.

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ
Кіевъ 9 Февраля 1876 года.

פרק כד ישמח האדם ויגל הבוחר אשה כשרה וממשפחה כלם ברורים כלם צדיקים ·
צי בהיותה משרש צדיקים טבע האב מוטבע בבן והיא מטבעה מושכת עצמה אל הטוב · ואשת חיל עטרת בעלה מעוטרת באות של שם י"ה · כארז"ל איש ואשה שזכו שכינה ביניהם יו"ד של איש וה"א של אשה כי בשם זה ברא ב' עולמות עולם הזה ועוה"ב · ותראה גודל מעלת האשה טובה שהיא אוצר הטוב והברכה והשמחה . דהשרוי בלא אשה משולל מכל זה כארז"ל כל השרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה בלא טובה בלא ברכה · וכשם שאי אפשר שיקנה האדם עולם הבא כי אם עם העולם הזה כמאמר התנא התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין כך אי אפשר לאדם להשיג שלמות לנפשו כדי לזכות לעולם הבא כי אם על ידי אשה טובה · שאות ה"א נתון בשמה שבה נברא העולם הזה כמדובר · כי היא הכנה לאדם למצוא דברי חפץ היא התורה שעמה קונה האדם עולם הבא · וגורמת לשכינה שתשרה ביניהם דאיש ואשה שזכו השכינה ביניהם כארז"ל · והיא מדריכתו אל הדרך הטוב שהאדם שומע צעקת אשתו וכעובדא דההוא רשע שהיה לו אשה כשרה ועשתהו חסיד וחסיד היה לו אשה רעה ועשתהו רשע · הרי האדם הולך אחר אשתו לכל אשר תחפוץ תטהו · ובהיות האשה כשרה וצנועה היא שוה לאיש בכל הדברים אע"פ שפטורות ממצות עשה שהזמן גרמא ומת"ת משום שהן סבה לאדם לעסק התורה וקיום המצות כנודע וכדארז"ל כל השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה · והתורה גורם לקיום המצות דע"ז מסיק בגמרא דתלמוד גדול משום שמביא לידי מעשה · ואלו תנאי האשה הכשרה כדי שתהיה חביבה על בעלה שלא יבא ליתן דעתו לחשוב באשה אחרת ח"ו דזהו סיבה לבנים היותם בלתי הגונים · (תנאי א') תהיה האשה נקיה במלבושיה ויהיו בגדיה לבנים בכל עת · ושלא ימצא עליה שום כתם מדבר מה כדי שלא תמאס ·

פרק כד ישמח האדם דער מענטש זאל זיך פרייען וואס קריגט אפרום ווייב אונ איר גאנצי משפחה ווען אלי צדיקים ווארום אז זיא קומט ארויס פון צדיקים האט זיא די טבע פון אירע עלטערין ציהט זיך צו גוטן אונ איין אשת חיל איז א קרון צו איר מאן זיא ווערט גיקריינט מיט דעם שם (יה) אזו וויא אונזערי חכמים האבן גיזאגט (איש ואשה שזכו שכינה ביניהם) מאן אונ ווייב ווען זיא זענען פרום איז די שכינה צווישין זייא דאס איז דיא (יוד) פון (איש) אין די (הא) פון אשה דען מיט דעם שם (יה) האט גאט בשאפין עוה"ז אונ עוה"ב · ותראה אונ זעה דיא מעלה פון איין גוטע אשה דאס זיא איז איין גוטער אוצר אונ איין ברכה אונ איין שמחה דען דר וואס זיצט אהן איין ווייב דר איז אן שמחה אונ אהן גוטס אהן ברכה · וכשם אונ אזו וויא עס איז ניט גימאלט אז דער מענטש זאל זיך קויפין עולם הבא נאר דורך דער וועלט וויא דער תנא זאגט ברייט זיך אן אין פיר הויז דאס איז עולם הזה כדי דו זאלסט קענן אריין גיין אין פאלאץ דס איז עולם הבא · אזו איז ניט מיגליך אז דער מענטש זאל זוכה זיין צו עולם הבא נאר דארך איין גוט ווייב ווארום דאס אות (ה) פון דעם שם איז דאך ווארין גיגעבין אין איר נאמין (אשה) וואס מיט דער (ה) איז בשאפין גיווארין עולם הזה דען זיא איז איין הילף צו דעם מאן דורך איר קען ער גרייכן צו דער תורה אונ זוכה זיין צו עוה"ב אונ דיא אשה טובה איז גורם די שכינה זאל רוען צווישין זייא אונ זיא מאכט אים טרעטין אין גוטען וועג · אזו ווי עס האט זיא גיטראפן א רשע האט גיהאט אפרום ווייב האט זיא אים אויך פרום גימאכט אונ איין פרומר האט גיהאט א שלעכט ווייב האט זיא אים גימאכט פר א רשע · ובהיות אז דיא אשה איז א פרומע אונ א צנועה איז זיא גליך אין אלי זאכין צו איין זכר האטשי דיא ווייבר זענין פטור פון מצות וואס האבין איין גיזעצטי צייט דהיינו סוכה לולב אונ נאך אזעלכי גלייכן אונ אויך איז זיא פטור פון לערנן פון דעסט וועגין זענין זיי פארט גליך צו די מענער וויל דאך זייא קענין דיא מאנין תורה לערנין אונ מצות האלטין וויא אונזרי חכמים ז"ל האבן גיזאגט דער וואס זיצט אהן א ווייב דער איז אהן תורה · אונ דאס לערנין ברענגט דעם מענטשין צו מקיים זיין מצות וויא דיא גמרא זאגט לערנן איז גרעסיר פון מצות וויל לערנין ברענגט מקיים צו זיין דיא מצות · ואלו אונ דאס זענן דיא תנאים וואס איין פרומע אשה בדארף האבין אין זיך כדי זיא זאל גיליבט זיין אויף איר מאן אז ער זאל ניט ח"ו האבין מחשבות אויף אנדרי אשה וואס דורך דעם זענן זייני קינדר ניט גוט · תנאי א דער ערשטר תנאי איז דיא אשה זאל ריין זיין אין אירע קליידר אונ אירע קליידר זאלין אלי צייט ווייס זיין אונ

תמאס בעיני בעלה · דזהו סיבה לבטל אהבתו ממנה ולחשוב באחרת ח"ו · ואפילו תהיה ענייה מחוסרת בגדים עם כל זה אותם סחובי הבלאות שלובשת יהיו מכובסים ומנוקים מכל כתם · (תנאי ב') כל דבריה עם בעלה יהיו בנחת ודרך חן ושפה רפה לא בקול רם יכל שכן שלא בכעס וחרון · פן יבער כאש חמת בעלה עליה ויבא לקללה ולבזותה ולהכותה וכיון שעושה כן פעם אחת ירגיל בזה ובאים לפירוד לבבות וכל אחד יבחר דרך לחשוב הוא באשה אחרת והיא באחר ובנים הנולדים מביניהם בני מחשבה הם · והנולדים לומדים ממעשה אביהם שבראותם לאביהם מכה ומקלל לאמם גם הם עושים כך לקללה ולהכותה · לכן תהיה האשה סבלנית ולא כעסנית דמסבת רגע של כעס שבועסת על בעלה גורמת כל הרעה הזאת עליה · ואף על פי שבעלה יכעוס עליה תסבול דכמה זעמו רגע דהאיש אף על פי שיכעוס מיד מתרצה ומפייס אותה שהאיש נברא מן העפר ומיד מתפייס כארז"ל · (תנאי ג') אם תראה האשה שבעלה רחוק אל תרבה עמו בשאלות אף על פי שהם צורך הבית מאד תצמצם עצמה · דכיון שרואה שאין בידו יכולת להביא מה תועיל שאלתה · ובראותו שנוהגת עמו באכזריות גם הוא מסיר אהבתו ממנה ומתאכזר עמה ושנאתו אותה שמרה נצח · ואם מתבייש ממנה מוכרח לעמוד על פרשת דרכים לגנוב ולגזול כדי למלאות שאלתה או לשום לדרך פעמיו בימים ומדברות או נופל מן ההר וימות או חיה דורסתו ויקבר שם ואין מעיר עליו ונשארה אלמנה כל ימי חייה ובניו כיתומים · לכן כראות האשה בעלה בדוחק תרבה עליו ברחמים לפני המקום ערב ובקר וצהרים שירחמו בזכותה או בזכותו או בזכות בניו או בהצטרפות שלשתם יחד · ואדרבא בימי דוחקו תראה לו פנים שוחקות ותפייסהו בדברים ותחזקהו בהבטחות . ובראות האיש אהבת אשתו עמו אף שהוא בחוסר כל נכנס שמחה בלבו ומסיר דאגתו ועל ידי כך יתעלה ומתרומם כוכב מערכתו בבני חיי ומזוני · (תנאי ד') אם

רואה

עס זאל אויך זייא ניט גיפונן ווערן קיין פלעק פון קיינערלייא זאך כדי זיא זאל ניט פר מיאוסת ווערן בייא איר מאן ווארום דאס ברענגט אים ער זאל זיא פיינט האבין און זאל געבין זיין מחשבה אוף אנדרי ח"ו · און ווען זיא איז אפילו ארום און הט צו רוסעני קליידר דם וואס זי קלייד אן זאלין זיין אויס גיוואשין און ריין אהן אפלעק · דער אנדרר תנאי איז איר רייד זאלין זיין מיט נחת און מיט חן אין שטיל ניט הויך אן כעס און אן רוגז ווארום זיא ווערט דער צערנין איר מאן און ער ווערט זיא אן שרייען און וויא ער ווערט נאר איין מאל אזו טאן ווערט ער גיוואנט ווערן דר מיט און ווערין קומין אז זייער הערצער ווערין זיין צווא שייד און דיא קינדער וואס ווערין גיבארען ווערין פון זייא ווערין זיין רשעים און ווערין זיין שלעכטי און הייסין (בני מחשבה) און אויך ווערין דיא קינדר זיך אפ לערנין פון זייער פאטערס מעשים ווערין זייא אויך אזו בהאנדלין זייערי ווייבר · דרום גיהער די אשה בעסר זיין גדולדיג און קיין צארינדיגע ווארום מחמת וואס זיא צערינט אויף איר מאן איז זיא גורם פיל שלעכטס און ווען איר מאן בייזערט זיך אמאל זאל זיא ליידן זיין כעס ארגע רען איין מאנספערזאהן חאטשי ער צערינט גייט אים תיכף אפ דער כעס און בעט זיא איבר ווארום ער האט אוועיכי טבע און ווערט תיכף איבר גיבעטין · תנאי ג' דער דריטר תנאי איז אז דיא אשה זעהט אז איר מאן הט דוחק דאס הייסט ער איז איין ארום מאן זאל זיא פון אים ניט פיל גערט בגערין אויף פרנסה און מלבושים חאטשי זיא בדארף דם נייטיג האבן פון צרכי הבית ווייל זאל זיא מצמצם זיין וויא ווייט זיא קען ווארום וואס ווערט איר העלפין וואס זיא ווערט פון אים בגערין ער זאל איר געבין אז ער האט ניט און אויך אז ער זיא רעט מיט אכזריות מוט ער אפ זיין ליבשאפט פון איר און פירט זיך אויך מיט אכזריות · און אויב דר מאן ווערט זיך שעמין פאר איר ווערט ער מוזן שטיין גנבנן און גזלנין ער זאל איר געבין וואס זי וויל אודר ער ווערט פארין איבר ימים און מדבריות און שטארבט אודר אחיה צו רייסט אים בלייבט זיא איבר איין עגונה ציים זיא לעבט · אז דיא אשה זעהט אז איר מאן הט איר ניט צו געבין זאל זיא גאט בעטין אין דר פריא און אויף דער נאכט און צו מיטאג אז גאט ב"ה זאל זיך מרחם זיין איבר זיי פון די קינדרים זכות וועגין · אדרבא אז עס איז אים איינג אין דער פרנסה זאל זיא אים ווייזין אפריילך פנים און זאל אים טרייסטין מיט רייד און זאל אים שטארקין אז ער זאל האבן אבטחון אויף גאט ב"ה · און אז דער מאן ווערט זעהן דאס ליבשאפט פון זיין ווייב גייט ארין שמחה אין

רואה האשה שאירע לבעלה איזה תקלה או עלילת ממון שהעלילו עליו והוא עצב ודאג תדבר על לבו דברי תנחומים ותקיל הדברים הקשים בעיניו בדברים המושכים לבו של אדם מדברי חן ופנים שוחקות · ותאמר לו אהבת עולם אהבתיך ראיתי פניך כראות פני מלאכי אלהים ועל כן יצאתי לקראתך לשחר פניך ואמצאך · לכה דודי נרוה עד הבקר נתעלסה באהבים · וכשמוע האיש דברי פיוסים כי נעמו מסיר עצבותו מלבו ואם מזדקק עמה יהיו בניה טובים וחכמים מחוכמים הפך המזדווג עם אשתו בעצבות ודאגה נוצר הולד משועמם וטיפש כאשר אמרו חכמי המחקר · (תנאי ה׳) שלא תהא האשה עצלנית לא בצרכי ביתה וכ״ש בדבור היוצא מפי בעלה לפי שהעצלות גורם העניות לבית לפי שהעצלות מבטל הנקיות מן הבית והיא וביתה בלתי נקיות והעניות עליהם כמשא כבד שאף שיש מלבושים וכלים בבית כיון שמחמת העצלות הם מלוכלכים וקרועים כמלבושי וכלי העניים דומים והאיש הנכנס לבית אע״פ שיבא שמח מן השוק בראותו עיפוש טומאת הבית בכמה מיני מכשולים באמצע הבית המוך והכר וצפחת ובר״ל זוית מזווית קדרות מפוחמות שנשארו שם מבישול הלילה וזהו מביאו לחמוד בית חבירו המנוקה מכל מכשול ומכל סרחון · ומחמדת הבית ימשך לחמוד גם אשת חבירו הנזהרת בנקיות הבית ונמצא גורמת האשה העצלנית לבעלה לעבור על לאו לא תחמוד בית רעך לא תחמוד אשת רעך · ובעלה מתפלל עליה תמיד שיענהו השם משמי מרומים שבמעוט ימים תצא מן החיים ובאים לידי מריבה וקטטה הגורם חירוב הבית והכלים · לכן תשליך האשה העצלות מעליה ותהיה זריזה במעשה ידיה ולשום עיני השגחתה בכל צרכי ביתה דווקא שתהיה ביתה נקי כבית המלך אם ברב או במועט ותשים עיניה בבגדי בעלה ובבניה לנקותם מכל כתם ולקפלם כדי שלא יהיו בעלה ובניה בזויים בעיני הבריות כי בראותם אותם בזויים לא יכבדו להם ותורמת לה קללה באומרם ארורה האשה שאינה מנקה בגדי בעלה ובניה · ועוד גורמת העצלות לאשה שלא תדקדק בכתמי נדותה וגורמת פסול בבניה היותם בני הנדה וטורדת לעצמה ולבעלה מעולם הזה ועולם הבא ועונשה מרובה כי היא הגורמת · (תנאי ו׳) תמיד

האשה

זיין הארץ אונ טוט אף זיין דאגה אונ דורך דעם ווערט דער הויבן זיין מזל · תנאי ד דר פירדר תנאי איז אז די אשה זעהט אז איר מאן הט גיטראפין איין אומגליק וואס מען הט אויף אים אבלבול גימאכט · אונ ער איז טרויעריג אונ זארגט זאל זיא אים אום ריידין מיט טרייסט רייד אונ די זאכין וואס זענין שווער אין זיינע אויגין זאל זי אים גרינג מאכין מיט גוטע רייד אונ מיט אפריילך פנים · אונ אז דער מאן הערט אירע גוטי רייד פר געסט ער זיין טרויעריקייט אונ ווען ער ווערט זיך בהעפטין מיט איר ווערין אירי קינדר זיין גוט אונ גרויסי חכמים אבר דר וואס בהעפט זיך מיט זיין ווייב אין טרויעריקייט אונ אין זארג זענין דיא קינדר נארין אזו וויא דיא חכמי הטבע האבין גיזאגט · תנאי ה דער פינפטר תנאי איז דיא אשה זאל ניט פויל זיין ניט אין דעם וואס זיא בדארף טאן אין שטוב אונ פשיטא אז דער מאן שאפט עפעס צו טאן זאל זיא עס תיכף טאן ווארום דס פוילקייט איז מבטל דאס ארדענונג פון הויז אונ די כלים אין הויז זענין ניט ריין וואס עס איז דא אין שטוב קליידער אונ כלים זענין איין גירעכט אונ צו ריסען וויא קליידר פון ארמי לייט אונ ווען דער מאן קומט פריילך פון מארק אונ דער זעהט אבר שמוץ אונ אום ריינקייט אין הוז אונ אין איטליכן ווינקל שטייט אן גישטעלט ברייינגט דאס אים צו גלוסטין זיין חברס הוז וואס איז ריין אונ ער ווערט קומן צו גלוסטין זיין חברס ווייב אויך ווייל זיא טוט האלטין ריין איר שטוב ממילא איז די פוילע אשה גורם צו איר מאן אז ער זאל עובר זיין אויף דעם לאו (לא תחמוד בית רעך) דוא זאלסט ניט גלוסטין דיין חברס הויז אונ אויף דעם לאו (לא תחמוד אשת רעך) דו זאלסט ניט גלוסטין דיין חברס ווייב אונ דורך איר פוילקייט קומען זיי צו קריג · דרום זאל די אשה אוועק ווארפין איר פוילקייט אונ זאל השגחה האבין אין אלע בדערפינש פון הויז אלץ זאל זיין ריין כמעט אזו וויא דעם מלכות הויז סאיי זיא הט פיל אדער ווייניג · אונ זאל זעהן אז די קליידער פון איר מאן זאלן זיין ריין אונ זאל זיי צו זאמען לייגין כדי איר מאן אונ אירע קינדר זאלן ניט מבוזה זיין בייא לייט וואס זייערי קליידר זענן ניט ריין אונ לייט ווערן זאגן פר שווארצט זאל זיין די אשה וס ריינקט ניט אפ די קליידר פון איר מאן · אונ נאך איז דס פוילקייט גורם צו דער אשה זיא זאל ניט מדקדק זיין אין איר נדות אונ אירע קינדער ווערן זיין בני נדה אונ ברייינגט זיך מיט איר מאן פון

האשה תצייר צורת בעלה כאילו הוא בפניה תמיד · ודמות צורתו תחקוק בלבבה כאילו הוא שר · ובשהוא עני בלבושים קרועין תדמה בדעתה שהוא כשר ששינה בגדיו כדי שלא יכירו אותו כדרך שהיו עושים · כמו שמצינו בשאול כשהלך לבעלת אוב אשר זה יגרום להתגבר אהבתו אליה · וזה יגרום שבניה זכרים כמו שכתב רבינו בחיי ז"ל שאשה מזרעת תחלה יולדת זכר · משום שכשגברה אהבת האשה על בעלה צורתו נגד עיניה ומרוב תאיתה עמו מזרעת תחלה והולד נוצר כפי הצורה שנגד עיניה היינו בעלה ונוצר זכר כמוהו · (עיין שם יותר באורך) · ועוד בזהות האשה חושבת בבעלה ונותנת צורתו נגד עיניה אף כשהוא בחוץ תדמה לה שהוא בפניה ומונעת עצמה מכל דבר רע בחושבה שבעלה בפניה ורואה אותה שהדמיון פועל · ועוד בהיותה חושבת בבעלה פונה לבה מלחשוב בדברים אחרים הגורמים מחשבת הזנות או השחוק וקלות ראש הגורמים זנות · כנודע מרז"ל שהדמיון פועל לה דבעלה רואה אותה. לכן כל מחשבות האשה לא תהיה כי אם בצרכי ביתה ולצייר צורת בעלה כאלו הוא בפניה שם בבית · ובזה לא תבא גם כן להרבות שיחה עם שום אדם בעולם ואפילו בקרובותיה · (תנאי ז') לא תרבה האשה לדבר בפני בעלה רק תהיה ככלה בחופתה. משום שהאשה כיון שדעתה קלה אין סדר לדבריה ורובם בלתי הבנה ובלי שום קשר ובראות בעלה חוסר דעתה יבא לשנאותה או לבקש מיתתה אולי יזדמן לו אשה בעלת שכל שכל דבריה במאזנים לעלות · שאינו יודע כי כלן שוות בזה כי לא נוסה ובמה יתקן זה שלא תרבה בדברים בפני בעלה כמדובר וכל שכן וק"ו שלא תדבר בפניו דברים מאוסים ולא תוציא דברי תפלות מפיה עם בעלה: ונראה איסור בענין הנשים המגדלות בניהן בשירי עגבים ודברי חשוקים · להי ששירים אלו מטמאים הגוף והנפש · וגם האשה דעתה קלה ולוקחת אותם הדברים של אהבת זנונים כאילו עליה נאמרים ומדמה בדעתה כאלו ספור המעשה נעשה בה · ומשם מגלגלת דעתה למחשבות זרות ויוצא צפע ופריו שרף מעופף צרעת ממארת הזנות · ועוד כיון שמורגלת האשה להוציא שירי עגבים מפיה נמשכה לדברי תפלות ומנבלת פה · ויש נשים המדברות עם בניהם הקטנים דברי נבלה במצחקות עמהם ימח שמם לעושות כך דזהו מורה על רוע מזגם שחומדות

עולם הזה אונ פון עולם הבא אונ איר עונש איז זייער גרויס · תנאי ו דער זעקסטער תנאי איז דיא אשה זאל תמיד זיך פאר שטעלין גלייך וויא איר מאן שטייט פר איר אונ דאס גישטאלט פון זיין צורה זאל זיא האבן פר די אויגן גלייך ווי ער איז איין האר אונ אז ער איז ארום אונ גייט גיקלייד צו רוסעני קליידר זאל זי זיך טראכטין אז ער איז ווי איין האר ווס האט פר ענדרט זייני קליידר מען זאל אים ניט דער קענן אונ דס וועט גורם זיין אז דם ליבשאפט פון איר מאן וועט זיך שטארקין אויף איר אונ דאס וועט גורם זיין אז זיא וועט האבן קינדר זכרים אזו ווי דער רבינו בחיי שרייבט · אונ אויך אז די אשה טראכט תמיד אין איר מאן דם פר מייד זיא פון אלי שלעכטי זאכן פון גילעכטר אונ קלות ראש וואס זענן גורם זנות דרום אלי מחשבות פון איין אשה זאל זיין אין דעם בעדערפיניש פון הויז אונ זיא זאל ניט פיל ריידין מיט קיין שום מענטש אין דער וועלט אפילו מיט אירע קרובים · תנאי ז דער זיבעטער תנאי איז די אשה זאל ניט פיל ריידין פאר איר מאן זיא זאל זיין ווי אכלה אין דעם טאג פון דער חופה דאס זיא שעמט זיך פיל צו ריידן וואָרום ווייל איין אשה האט איין גרינגע דעה הט זיא קיין סדר ניט אונ איר מערעריר רייד זענן אן פר שטאנד אונ איין זאך צו דער אנדרר גיהער ניט אונ אז איר מאן זעהט זיא הט קיין שכל ניט וועט ער זיא פיינט האבן דרום זאל זיא ניט פיל ריידן וועט זיא דאס אלץ פר רעכטן אונ אפשיטא זיא זאל ניט ריידן קיין מיאוסי זאכן אדר ניבול פה · אונ עס איז אויך ניט רעכט וואס די ווייבר זינגן פר די קינדר דיא נארישע לידער וואס דרינן איז אופט ניבול פה דם אלץ איז מטמא דעם גוף מיט דר נשמה · אונ אויך דיא ווייבר האבן איין גרינגי דיעה אונ דיא רייד וואס זיא זינגט פאר דעם קינד וואס דרינן איז נארישע זאכן דארך דעם קריגט זיא שלעכטי מחשבות אונ דער פון קומט ארויס פיל שלעכטי זאכן · אונ אויך ווייל דיא אשה גיוואוינט זיך צו רעדן נארישע לידער קומט זיא דער צו זיא זאל ריידן ניבול פה אונ איז מטמא איר מויל · אונ עס איז דא זעלכי ווייבר וואס ריידן מיט קליינע קינדר שלעכטי רייד בשעת זייא שפילין זיך מיט זייא וועלין זייא האבין פיל עונש דער פאר וואס זייא טוען אזו דען דאס ווייזט אויף זייער שלעכטי טבע דאס זיי גלוסטין אויסגילאסינקייט אונ זענן גורם אז דיא קינדר וועלן ריידן זעלכי מיאוסי רייד מחמת זייא וועלין אזו גיוואוינט האבט זיך זייא אז

אל הזנות וגורמות חולי רעה שהבנים בהיותם גדולים שומעים ולומדים לדבר אותם דברי הטינוף ומטמאים פיהם שלא מדעתם לכן תהיה האשה נזהרת בכל דבריה שיהיו דברי חן וחסד דברים נעימים ומשובחים ואל תהיה כבדה בדבורה לכפול דבריה ב׳ פעמים · ואל תזכיר דבר מיאוס בפני בעלה לפי שהדיבור של מיאוס גורם למאוס מעשה ידיה · (תנאי ח׳) שלא תדבר האשה בשבח שום אדם לבעלה פן יבא בעלה לחושדה שנתנה עיניה בו ובחשק אהבתו עמו משבחתו ויבקש המיתו כדי שלא תזנה אשתו עמו כי קנאה חמת גבר ונמצאת גורמת בשפיכות דם נקי · גם אל תספר בפני בעלה יופי שום אדם אפילו מקרוביו מהסבה האמורה · רק אם הוא אביו ואחיו הקטן · ולא ביופי שום אשה אפילו אמה ואחותה כדי שלא יבא בעלה להרהר בהן · וכל מה שיכולה האשה למעט בדבורה זהו מעלת חן על בעלה ויקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו להן · (תנאי ט׳) תהיה האשה נזהרת בתיקון שערותיה ועשיית צפרניה ושלא ישיף דבר מנחיריה ואם יש בה איזה מום תכסה אותו מבעלה בכל מה שאפשר לכסות · ואם פרחה עליה איזה נגע אל תראה אותו לבעלה משום שנמאסת בפני בעלה · ואם היא חולה תראה לבעלה פחות ממה שמרגשת מחולי ותתחזק בפניו · שכל אלו הדברים גורמים שתתחבב בעיניו ומחשבתו עליה תמיד ובזה זוכים לבנים הגונים עוסקים בתורה ובמצות וגם תדמה האשה שאין גדול וחשוב בכל העיר כי אם בעלה דווקא ואפי׳ שהוא פחות שבפחותים ואומנתו בורסקי · ותהיה השתדלותה להפציר בו שיקבע עתים לתורה בעתים שהוא פנוי ממלאכתו · וכל דעתה תהיה על בניה להדריכם בדרכי השם · ועיין בראשית חכמה בדרך ארץ של נשים (בדף שע״ה ע״א) שהאריך שם בענינים אחרים · ובהיות הספר מצוי ביד כל אדם לא הבאתי דבריו תראהו משם · (תנאי י׳) תהיה האשה צדקנית ורחמנית על כל בני ביתה ועל העניים לתת להם אם יש לה ליתן או לפייסם בדברים אך לא עם האנשים העניים

עס איז גאר קיין עבירה ניט · דרום זאל די אשה געווארינט זיין מיט אלע אירע רייד אז זייא זאלן זיין מיט חן אונ צניעות אונ אויך זאל זיא ניט זאגין איין זאך צווייא מאל אונ זאל ניט דר מאנין קיין מיאוסי זאך פאר איר מאן ווארום דאס איז גורם צו פאר מיאוסין זיך בייא איר מאן · תנאי ח דר אכטר תנאי איז איין אשה זאל ניט לובין קיין אנדרין מאן פאר איר מאן ווארום דורך דעם קען זיא דער מאן חושד זיין אז זיא האט אים ליב אונ דרום לובט זיא אים · אויך זאל זיא ניט דר ציילין פאר איר מאן דאס שיינקייט פון אנדרין מענטשין אפילו פון זייני קרובים אויך מחמת דעם טעם פון פריער נור סיידן פון דעם שיינקייט פון זיין פאטר מעג זיא יוא דער ציילן · אויך טאר זיא ניט דער ציילן אין דעם שיינקייט פון איין שום אשה אפילו ווען זיא איז איר מוטר אודר איר שוועסטר כדי איר מאן זאל ניט קומן מהרהר זיין אין זייא · אונ וואס די אשה קען ווייניגר ריידן ברענגט דס אלין אז זיא זאל האבן מער חן בייא איר מאן אונ זיא איז טייערר פון גין גאלד · תנאי ט דער ניינטער תנאי איז דיא אשה זאל זיין געווארינט צו רעכט מאכין איר קאפ אונ ריינגין אירי נעגיל אונ עס זאל ניט רינין פון איר נאז אונ אויב עס איז דא אין איר אמום זאל זיא אים פר דעקן פון איר מאן ווי ווייט מיגליך איז אונ אויב זיא האט עפים אנגע זאל זיא ניט ווייזן פאר איר מאן ווארום זיא ווערט בייא אים פאר מיאוסת ווערין · אונ אויב זיא איז קראנק זאל זיא זאגין פאר איר מאן ווייניגר ווי זיא פילט פון דעם קראנקהייט אונ זאל זיך שטארקין פאר אים דען דיא אלי זאכין זענין גורם אז זיא זאל געליבט זיין בייא איר מאן אין דיא אוגין אונ זיין מחשבה זאל זיין גאר אוף איר ניט אויף קיין פרעמדי אונ דער מיט ווערלין זייא זוכה זיין צוא גוטי קינדר וואס זיי ווערלין עוסק זיין אין תורה אונ מצות · אויך זאל דיא אשה בייא זיך דענקין אז אין דער גאנצר שטאט איז ניט דא קיין גרעסרר חשוב פון איר מאן האטשי ער איז דער קלענסטיר אין שטאט · אונ זיא געהער אים צוא בעטין אז ער זאל זיך קובע זיין צייט צו לערנין בשעת אז ער איז לייריג פון זיין מלאכה · אונ אלי אירע גידאנקין זאל זיין אויף אירי קינדר מדריך צוא זיין זייא אין גאטס וועג · תנאי י דער צענטער תנאי איז דיא אשה זאל זיין איין צדקת אונ איין דערבארמעני איבר איר הויז געזינד אונ איבר ארומע לייט צוא געבין זייא אויב זיא האט · אונ אויב זיא האט ניט זאל זיא זייא איבר בעטין מיט גוטע רייד אבר צו ארימע מאנסלייט זאל זיא ניט פיל ריידן טאמר ווערן זיי מהרהר זיין נאך איר אונ זיא זאל זיך

דאסור להרבות עמהם בדברים פן יבאו להרהר עליה · ותתרחק עצמה מהמדות אשר מנו חכמים עליה לגנאי · והוא שתתרחק בכל יכולתה מקלות ראש ולא תהיה סקרנית א ולא צייתנית ולא דברנית ולא קנטרנית ולא משמשנית ולא פרסנית ב משום שאם תהיה קלות ראש תנא לזנות כמאמר התנא שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה כל שכן לאשה שדעתה קלה · ולא סקרנית שהרואה אותה מרמזת בעיניה ידמה שרמזה לו ויבא לפתותה ואפשר שיוכל לה · צייתנית דזהו גורם שתשמע עליה דבר שאינו הגון ותבא לידי קטטה ומריבה ומזולזלת עצמה ומאבדת כבודה . ולא דברנית שרבוי הדברים מביא אותה לגלות דברים נסתרים שבינה לבין בעלה · ולא קנטרנית פירוש קנאית מפני שהקנאה גורמת לה רעות רבות שבראותה בתכשיטי חברתה ואין לה תאמר בלבה מי יתן שבעלה יהיה בעלי וגורמת לה כל מיני חלאים רעים ונאמנים ועצמותיה נרקבין ובאה במחלוקת עם בעלה ואין מכבה ויוצאה מן העולם בלא זמנה · ולא יצאנית משום כשהאשה יוצאה מפתח ביתה גורמת לאחרים שיכשלו בה ופוגמת עצמה ומעשה דינה יוכיח · וכל הרואים אותה אומרים ראו זאת האשה הומיה היא וסוררת בביתה לא ישכנו רגליה פעם בחוץ פעם ברחובות וכו׳ ובניה אינן מבעלה · וגורמת פיסול לבניה וכשהם גדולים כל משפחה מיוחסת בודלת מהם ומוכרחים לשאת נשים שאינן מהוגנות כיון שיצא עליהם מהדופי והכיעור · ונמצא האשה היצאנית גורמת פגם לה ולבניה ולכל משפחתה · וכל אלו התנאים האמורים בנשים צריכים גם האנשים ליזהר מהדברים הנוגע להם כגון הנקיות והכעס ודברי תפלות ודברי מאוסים וקנאה ותאוה וכדומה · גם צריכה האשה שתהיה זריזה בענין טבילה שתפנה לבה מכל מחשבה פגומה ומכל הרהור רע · וכשיוצאה מן הטבילה תהיה זריזה שלא תפגע בדבר טומאה ובבהמה טמאה כגון כלב או חמור · וכמ״ש בספר שערי דורא (דף ס״א ע״א) וז״ל האשה היוצאת מן הטבילה חברתה תפגע בה פן יפגעו בה רשע או חזיר או כלב או חמור לקראתה · כי בספר המקצעות כתב אם טבלה ופגעה בכלב או בכל דבר טמא אם האשה יראת שמים לא תשמש עם בעלה עד שתחזור ותטבול כדי שלא יהיה דבר רע יוצא ממנה או שלא יהיו לה בנים מבוערים דומה לכלב וכן אם פגעה בעם הארץ וכו׳ · מעשה באלישע כ״ג שלא היה לו בנים מתקיימים נכנס לפני

א מלמין מסקרות עינים : ב פירוש יצאנים :

דער ווייטערן פון וועלכי מדות וואס דיא חכמים האבן גיזאגט איין אשה זאל ניט האבן אין זיך די מדות · זיא זאל זיך דער ווייטערן פון קלות ראש אונ זאל ניט אלץ ווינקן מיט אירע אויגן אוך ניט איטליכן פאלגן אונ אוך ניט צו פלוידערן אונ ניט מקנא זיין קיינם · אונ ניט ארומלויפן · דען פון קלות ראש קען זיא קומן צו זנות וויא דער תנא הט גיזאגט שפאט אונ קלות ראש גיוויינט צו זנות בפרט איין אשה וואס הט אגרינגע דעה אויך זאל זיא ניט זיין קיין בייזע ווען איינר זאגט איר עפיס איין שלעכט ווארט עס קען דער פון קומן אגרוסי קריג אונ זיא וועט אן ווערין איר כבוד · אויך זאל זיא ניט פיל ריידן ווארום דס קאן זיא ברענגין צו ענדעקין פר בארתני זאכין אונ מקנא זיין זאל זיא ניט קיינם · אונ אז זיא זעהט אז די אנדרי אשה הט צירונג אונ זיא האט ניט זאל זיא זיך ניט קרינקן מיט איר מאן אונ קען ח״ו אוועק גיין פון דר וועלט פאר דער צייט · אויך אז די אשה גייט פון איר היים אין די פרעמדי הייזער איז זי גורם אז אנדרי זאלן גישטרויכלט ווערן דורך איר אונ זיא איז אליין פוגם · אונ די מעשה פון (דינה) ברינגט דס זיא איז ארוס גגאנגן פון דער שטוב הט זיא גיכאפט שכם אונ האט זיא געשענדעט · זעהט מען דאך אז די אשה יצאנית איז זיך גורם אפגם אונ צוא אירע קינדר · וכל אונ אלע די תנאים מוז איין מאנספערזאן אוך גיווארינט זיין אין די זאכין וואס איז צוא זיי נוגע גלייך וויא כעס אונ ריינקייט אונ ניבול פה אונ קנאה אונ תאוה פון דעם אלמען מוז איין מאנספערזאן זיך אויך היטן · גם אויך בדארף די אשה נזהר זיין אין איר טבילה דס זיא זאל ריינגען אין הארץ פון שלעכטי מחשבות · אונ אז זיא גייט ארוס פון דר טבילה זאל זיא נזהר זיין זיא זאל ניט בגעגנין קיין שום טומאה זאך קיין בהמה טמאה אהונט אודר איין אייזל · עס שטייט אין ספר שערי דורא איין אשה וואס גייט ארויס פון דר טבילה זאל איר חברתה זיא צום ערשטין באגעגינן אונ אויב עס האט זיא בגעגינט אהונט אודער אנגדער טמא זאך זאל זיא זיך נאך אמאל טובלן כדי עס זאל פון איר ניט ארוס קומן קיין שלעכטי זאך אודר מיאוסי קינדר אויך אז זיא האט בגעגינט איין עם הארץ זאל זיא

הקב"ה ואמר לפניו רבון כל העולמים מפני מה יש לצדיקים בנים ולי אין בנים א"ל מפני שנותגים בטהרה בשעה ששימשו מטותיהן הלך והרצה הדברים לאשתו וקבלו לעשות כן · פעם אחת ירדה לטבול ופגע בה מצורע וחזרה וטבלה ועלתה ופגע בה גמל וכו' · בששית כלב בשביעית חמור בשמינית סוס ב. ןשיעי' עם הארךבי' ישמעאל·ובכל פעם טבלה פעם אחרת·נכמרו רחמיו של הקב"ה ואמר למט"ט שר הפנים צדקת זו מצטערת לך ועמוד בפניה כדי שתתעבר הלילה הזאת והולד קדוש וטהור · מיד ירד מטטרו"ן שר הפנים וישב על פתח המקוה וראתהו ורצתה לחזור ולטבול · אמר לה דעי שאני מטטרו"ן שר הפנים כבר בא עלבונך לפני הקב"ה והוא שגרני אצלך · מיד שמחה שמחה גדולה הלכה ונתעברה את רבי ישמעאל בן אלישע כ"ג והיה דומה דיוקנו למטטרו"ן· מה עשה מטטרו"ן נעשה סנדק ג שלו לפיכך כל שעה שהיה רוצה רבי ישמעאל לעלות אל הרקיע היה מזכיר השם שמסר לו מטטרו"ן ועלה · לכך אמרו בברכות שר' יוחנן היה יושב על שערי טבילה שלא יפגעו חמור או חזיר או כלב · ופירש ר"ח ומנהג שפוגעת בחברתה שהולכת עמה לבית הטבילה ע"כ · ונ"ל שאם אין לה אפילו אשה לפגוע בה תצייר צורת בעלה או צורת איזה צדיק זקן או חסיד שתכיר לה נגד עיניה ותחשב לה כאלו פגעה באדם כשר תחלה · גם צריכה האשה בשעה שמזדווגת עם בעלה שתחשוב באיזה חסיד כדי שיהיו לה בנים חכמים וחסידים · דמטעם זה היה רבי יוחנן יושב על שערי טבילה כדי שיפגעו בו ויהיו להן בנים יפים וחכמים כמותו כנזכר · וטוב לבעל היכא דאפשר לשמוע לאשתו בשעת הטבילה כדי שתפגע בו תחלה ולא תפגע ברשע או כלב או חמור · ושמעתי שיש במלכות פיס מדינה שבית הטבילה בחצר היהודים במקום מוצנע · מטעם זה כדי שלא תפגע האשה בעלותה מן הטבילה ברשע או בדבר טמא כי אם ביהודים איש או אשה · גם צריכה האשה שתזהר להיותה טהורה תמיד כלומר שתטבול כשיגיע זמנה ואפילו אין בעלה בעיר משום שבהיותה באותה טומאה מתפשטת באבריה ומעפשת שכלה · וכן מצאתי בשערי דורא טובלות אע"פ שאין בעליהן בעיר וכן הנהיג רבינו שמעון ז"ל את בתו לטבול אפי' בימי החורף בעת טבילתה אפילו שאין בעלה עמה ע"כ · גם תזהר האשה שלא תעכב טבילתה שבבא זמנה לטבול אל תעביר

ג פירוש בעל בריתו :

זיך נאך אמאל טובלין · מעשה עס האט זיך גיטראפן אלישע כהן גדול האט קין קינדער ניט גיהאט האט ער גיבעטין גאט אונ האט גיזאגט (רבון העולמים) פר וואס אלי צדיקים האבן קינדר אונ איך האב קיין קינדר ניט האט גאט ב"ה אים גיזאגט וייל זיי זענין זיך נוהג בטהרה מיט זייערי וייבר האט ער מיט זיין וייב אויף זיך גינומן זיא זאלין זיך נוהג זיין בטהרה · איין מאל איז זיא גיגאנגן טבילה האט זיא בגעגינט איין מצורע הט זיא זיך נאך אמאל גיטובילת האט זיא בגעגינט איין קעמיל האט זיא זיך ווידר גיטובלת · דם זעקסטע מאל האט זיא בגעגינט איין הונט · דאס זיבעטע מאל איין אייזעל · דאס צענטי מאל איין טערק · אונ אלי מאל הט זיא זיך ווידער גיטובילט · נכמרו הט גאט ב"ה אויף איר רחמנות גיהאט אונ הט גיזאגט צו זיין מלאך זיא האט זיך שוין גענוג מצער גיוועזן גייא אונ שטעל דיך פר איר אונ זיא וועט גיווינן אזון איין קדוש וטהור · אונ האט גיווינען דעם רבי ישמעאל כהן גדול איז זיין היליקייט גלייך גיוועזן צוא איין מלאך · דיא גמרא זאגט אין ברכות ר' יוחנן פלעגט זיצן אויף די טויערין פון טבילה כדי די ווייבר זאלן אים צו ערשטן טרעפן · אונ דר מנהג איז איר חברת גייט מיט איר אין דר טבילה הויז אריין כדי זיא זאל זיא בגעגינען תיכף . אונ אויב זיא הט ניט קיין אשה צו בגעגענין זאל זיא זאל זיא זיך אויס מאלן קעגן אירע אויגן דיא צורה פון איר מאן אודער די צורה פון איין אלטן צדיק וועט זיין גלייך ווי זיא הט בגעגינט אפרומען מאן · אויך בשעת אז זיא בהעפט זיך מיט איר מאן זאל זיא טראכטן זיא זאל האבן פרומע קינדר אונ תלמידי חכמים · אונ עס איז גוט אז דר מאן זאל אפ היטן זיין ווייב אז נאך דר טבילה זאל זיא אים בגעגענן צום ערשטן · ושמעתי אונ איך האב גיהערט אין פיל מדינות איז די טבילה הויז אין אידישען הויף כדי די אשה בשעת זיא גייט פון דר טבילה זאל זיא בגעגענן איוד אמאנספערזאהן אודער איין אשה · גם אויך מוז די אשה גיווארינט זיין זיא זאל תמיד ריין זיין זיא זאל זיך טובלין ווען עס קומט דיא צייט פון איר טבילה אפילו איר מאן איז ניט אין דער היים אזו שטייט אין ספר שערי דורא אונ אזו הט ר' שמעון נוהג גיוועזן זיין טאכטער · גם אויך גיהער זיא גיווארינט זיין זיא זאל ניט אויף האלטן איר טבילה

תעביד ר״ע · וכן אמרינן בירושלמי וכו׳ אסור לאשה לעמוד בלא טבילה · **וצריך שתדקדק האשה**
במקוה שטובלת בה אם רואה אותה חסרה מה שלא היה כך מקודם **שאפשר שנחסר שיעורה׃**
גם תכוין בטבילתה שירחמוה מן השמים לתת לה הריון מטבילה זו **מבן זכר ירא אלהים וסר**
מרע מוכן לעבודתו יתברך · ובחדשי עיבורה תבקש רחמים שיהיה **מתוקן באבריו ולא יהיה נפל**
שפיר ד וכנדל ה או חולני כדי שלא יעכב חוליו לימוד התורה · **שהתפלה מועלת לבטל הגזירה**
אף אם נגזר על הולד הזה איזה דבר מהנזכרים ולאה תוכיח שהפכה לדינה מזכר **לנקבה כארז״ל**
גם תזהר שלא תכעום בימי עיבורה ואע״פ שהכעס רע בכל זמן כ״ש וק״ו בימי **עיבורה שמזיק**
לולד שיהלה ונחלש · ואפשר שתפיל מרוב כעסה ונמצא הורגת בניה בידיה **בכעסה ונמצא**
בשביל כעס רגע תצטער כל ימיה · שאם יוצא הולד חולני כמה מצטערת עמו ואם תפיל **אין**
צריך לומר שכל ימיה מכאובים · גם תהיה נזהרת האשה בימי עיבורה בענין המאכלים · **(עיין**
בראשית חכמה ז״ל שהמאכלים הרעים מזיק לולד עיין שם מה תאכל לתיקון הולד **ומה לא**
תאכל) · שהמאכל הרע מטפש לילד שכל מה שאמה אוכלת הולד טועם כארז״ל **וגם הולד**
מתאוה כפי מאכלה · ומעשה אותה מלכתא יוכיח שהיתה אוכלת אתרוגים **בימי עיבורה וילדה**
בת שהיתה מריחה ריח אתרג כדאיתא במדרש · גם תהיה נזהרת בפרט בימי **עיבורה שלא**
תכנס במקומות ש״ל טומאה ובמקומות שיש שם ריח רע· לפי שהולד נוצר כפי **ראות עיניה ·**
ועובדא דההיא מלכתא יוכיח שילדה בן כושי על שהיתה בחדר משכבם **צורה כושית ונוצר**
הולד כפי הצורה שראתה באותה שעה כדאיתא במדרש · גם אמרו רז״ל **עשרה דברים משכחים**
התלמוד ויחד מהם העובר במקומות מריח רע והאשה העוברת בימי **עיבורה במקומות אלו**
נוצר הולד טיפש או חסר דעת כי הריח רע מטפש דמו · **אלא תשב בימי עיבורה במקוטות**
קדושה ומזהרה בבתי כנסיות ומדרשות ותמיד לראות ת״ח חסידים ואנשי **מעשה ותשמע דברי**

ד כפור מזולד מזל כאמרו : ה כנלה תתעבר ולד לאחר ויפתח נרם כרלאשון : ו״ת כריס כפ״ע :

אפילו איין טאג אויך אז זיא זעהט אז אין מקוה איז ווייניג וואסער מוז זיא פרעגין אויב דיא מקוה
האלט אשיעור מקוה · אוך זאל זיא בשעת טבילה מכוין זיין אז גאט ב״ה זאל איר געבין איין בן
זכר וואס זאל זיין פרום אונ זאל ניט טאן קיין שום עבירה אונ זאל זיין אן גיברייט צוא גאטס
דינסט · ובחדשי אונ אין דיא חדשים פון איר טראגען זאל זיא בעטען גאט אז דאס קינד זאל
זיין מיט זיינע אברים אונ זאל ניט זיין קיין נפל אדער איין קראנקער דען תפלה העלפט מבטל צוא
זיין דיא גזירה וויא אונזער מוטר (לאה) הט גיטראגין דאס זיבעטי קינד אויך אזכר האט זיא גיבעטין
גאט אז דם זאל פר קערט ווערין צו אנקבה · גם אויך זאל זיא גיווארינט זיין אין איר טראגין זאל
זיא ניט זיין אין כעס דען כעס איז שלעכט תמיד אונ אפשיטא אין טראגין דאס שאט צום קינד עס
איז מיגלען אז מחמת איר כעס זאל זיא מפיל זיין אונ זיא הארגית אירע קינדר מיט אירע הענט
דורך איר כעס ממילא פון וועגין איין רגע כעס האט זיא צער וויל זיא לעבט וואריום אז דם קינד
איז איין קראנק קינד הט זיא צער מיט אים · אונ אז זיא איז מפיל האט זיא דאך בוודאי צער דר
פון · גם אויך גיהער די אשה בשעת טראגין גיווארינט זיין אין עסין דען שלעכט עסין שאט צום
קינד אין (ראשית חכמה) שטייט וואס זיא זאל עסין בשעת טראגין אונ וועלכי מאכלים זיא זאל
ניט עסין וואריום די שלעכטי מאכלים פאר נארישען דאס קינד דען דאס קינד דר נערט זיך פון די
מאכלים וואס זיא עסט · עס שטייט אין מדרש אמעשה איין מלכה האט גיגעסין אתרוגים בשעת
טראגין דער נאך האט זיא גיווינען אטאכטר הט זיא גישמעקט פון אתרוג · אויך זאל זיא תמיד
גיווארינט זיין בפרט אין טראגין זיא זאל ניט אריין גיין אין טמא ערטר אונ אין ערטר וואס דארט
איז אשלעכטער ריח וואריום דאס ולד ווערט גיבארין מיט דעם גישטאלט וואס זיא האט גיקוקט אויף
דעם בשעת טראגין · איין מאל האט איין אשה גיזעהין אשווארצין זון וויל אין איר חדר איז גיוועזן
אוים גימאלט די צורה פון אשווארצין מענטש · גם אוך האבן אונזרע חכמים ז״ל גיזאגט צעהן
זאכין מאכט פאר געסן דאס לערנען אונ איינס איז אז ער גייט אויף ערטר וואס דארט איז אריח
רע · אונ איין אשה וואס גייט אין איר טראגין אין מיאוסע ערטר ווערט גיבארן דאס קינד איין נאר
וואריום דער מיאוסר ריח מאכט פר טומלין דאס בלוט · דרום זאל זיא זיצין אין היילעגי אונ ריינע
ערטר אין שולין אונ בתי מדרשים אונ זאל תמיד זעהן ת״ח אונ פרומע לייט וואס זענין **עוסק**

במצות

תורה שהדברים נכנסים באזנה ומתקדש הולד בקרבה שהאזן לגוף כקנקן לכלים כארז"ל שהולד שומע הכל ומבין · כעובדא גבי אותה מעוברת שלחשו באזנה ביה"כ ונח כנודע מרז"ל ויצא צדיק גמור · והדברים בהפכו במעוברת אחרת שנתאוה ולחשו ולא נח והאכילוה ויצא הולד רשע · לכן תהיה ישיבתה במקומות מקודשים בבתי כנסיות ומדרשות כדי שתשמע ד"ת וכארז"ל גבי ר' יהושע בן חנניא אשרי יולדתו דאמו גרמה לו להיות חכם כי מיד שילדתו הגדילתו בבית המדרש דקול תורה נכנס באזני הילד ומקדש כל אבריו · גם אע"פ שתהיה האשה רבה בשנים ובן אין לה אל תתיאש מן הרחמים אלא בתפלה ומצות ומעשים טובים ואפשר תועילה לה איזה זכות שיחדשה ה' להחזירה כימי נעוריה כאשר חידשה לשרה אמנו אחר צ' שנים ונתפשטו קמטיה ולחנה אחר ק"ל שנים כארז"ל · גם אם היו לה בנים ופסקה מלדת ונתרבו עליה השנים אל תתיאש כי עוד השמש במרומים לחזור ללדת · ויוכבד אם משה רבע"ה ילדה בת ק"ל שנים כארז"ל · וכמה מהתימה על אותם הנשים שעברו משנת ארבעים ולא ילדה שמתיאשת מן הרחמים ואינן שמין על לבן לנזכרות שחידשן הקב"ה בזקנותן · אלא לעולם תהיה בטחונה של אשה בהקב"ה שיכול לחדשה כאמהות שאע"פ דבית מטרון לא היה להן ולדו . גם צריכה האשה שלא תרבה בתעניות תמיד בעבור הבנים אלא תקבל גזרתו יתברך באהבתו ותהיה מתפללת לפני הקב"ה בלי תעניות כי התעניות נזק להולדה ומבטלת אותה מצוויכי ביתה והמחלוקת מתרבה בבית וקשה מחלוקת בביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג כארז"ל · גם אין ראוי לאיש או אשה להרבות בתעניות ותפלות על ענין הבנים דכמה הפצירו על זה בתעניות ותפלות ויצאו מהם בנים בלתי מהוגנים ומובדלים מבני אדם במדות משונות ומכוערות והורידו שיבת אביהם ביגון שאול · ושמעתי מפי זקן חכם דלפעמים מונע הקב"ה בנים מאיש ואשה אע"פ שהם צדיקים גמורים משום שרואה במזל שלהם שמחייב להיות להם בנים בלתי הגונים · כאשר היה מחייב מזלו של חזקיה שלכך לא היה רוצה ליקח אשה

כנודע

במצות אונ זאל הערין דברי תורה ווערט דס קינד גיהייליגט אין איר ווי אונזרע חכמים האבין גיזאגט אז דאס קינד ווען עס איז אין דעם בויך פון דער מוטר הערט עס אליץ · אין דער גמרא שטייט איין מעשה איין טראגנדיגע אשה האט זיך גיגלוסט עסין אים יום כפור האט מען איר איין גירעכט אין אויער היינט איז יום כפור האט איר שוין ניט גיגלוסט · אונ דאס קינד איז גיבארין גיווארין איין גרוסר צדיק · צוא אנדערי אשה הט זיך גיגלוסט עסין אים יום כפור אונ מען האט איר אויך איין גירעכט אין אויער עס איז יום כפור אונ איר גלוסטן איז ניט גישטילט גיווארן אונ זיא האט גיטוט עסין איז דס קינד דער נאך גיוועזן ארשע · דרום זאל זיא זיצן אין הייליגי ערטר זיא זאל תמיד הערין דברי תורה ווי אונזרע חכמים ז"ל האבין גיזאגט אויף דעם תנא ר' יהושע בן חנניא וואל איז זיין מוטר דען זיין מוטר האט אום מגדל גיוועזן אין בית המדרש איז דאס קול פון תורה ארין גיגאנגין אין זייני אויערין אונ הט גיהייליגט אלי זייני אברים · גם אויך חאטשע איין אשה איז שוין ניט יונג אונ האט קיין זון ניט זאל זיא זיך ניט מייאש זיין אונ זיא זאל תפלה טאן אונ מצות אונ גוטע מעשים ווערט איר גאט בנייען דיא טעג ווי ער האט באנייט צוא אונזר מוטער שרה אז זיא איז אלט גיוועזן ניינציג יאר · גם אויך אז זיא האט גיהאט קינדר אונ האט אויף גיהערט זאל זיא זיך ניט מייאש זיין ווארום הש"י קען איר העלפין זיא זאל נאך האבין קינדר דען יוכבד הט גיוועזן משה רבינו ע"ה צוא הונדרט אונ דרייסיג יאר · עס איז אגרוים ווינדר אויף דוא וייבר וס ווען אלט פערציג יאר אונ האבין ניט גיהאט קיין קינד זענן זיי זיך שוין מייאש פון גאט צו בעטן אונ נעמין ניט אראיה פון שרה אונ יוכבד וואס גאט הט זיי גיגעבין קינדר אויף דער עלטר · נאר דיא אשה גיהער אייביג אבטחון האבין אויף גאט ב"ה אז ער קען איר העלפין אויף דער עלטר מיט איין קינד · זיא זאל מקבל זיין באהבה דיא גזירה פון הש"י אונ זאל תמיד מתפלל זיין פר גאט אן פ' סטין שאט צוא קינדר אונ עס איז מבטל פון צוא טאן דאס בדערפינש פון איר הויז אונ דורך דעם קומט מחלוקת אין שטוב · גם אויך דארפין מאן אונ וייב ניט צו פיל תפלות טאן אויף קינדר ווארום פיל מענטשין האבין גיטאן פיל תפלות צום סוף האבן זיי גיהאט קינדר ניט קיין גוטי מיט שלעכטי מדות · ושמעתי איך האב גיהערט פון איין מאן אגרוסר חכם אז אמאל פר מייד הש"י פון איין פאר פאלק חאטשע זיא זענן צדיקים ווייל זייער מזל איז צו האבן שלעכטי קינדער אונ הש"י ת

ויל

כנודע · וכדי שלא לצערם מונע אותם מהם אך כשמרבים בתפלה הצורך לעשות שאלתם ובקשתם שרצה למונעם ממנו על היותו בלתי הגון וראוי · ומטעם זה תראה לפעמים חסידים שאין להם בנים הגונים והוא על שמרבים בתפלה עליהם · לכן טוב לגבר ולאשה שלא להרבות תעניות ותפלות פעם אחר פעם על ענין הבנים דאין טוב להפציר הרבה דכמה הפצירו והיה לרע להם · כמה מהמעלה והשכר לעולם הבא לאשה שנמצאת עקרה או שמתו בניה והיא זקנה לתת רשות לבעלה לישא אשה אחרת להוליד בנים וגורמת בזה קירוב הגאולה שאין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף והיא גורמת לזה · וגם טוב להם שבהתקרב הגאולה אז עתיד הקב"ה לחדשן כלבנה כארז"ל על פסוק ועלהו לתרופה להתיר פה של מטה ז וגם אז עתידה אשה שתלד בכל יום · לפעמים בזכות שמשתדלת שיולידו בעליהם בנים נפקדות גם הן וכמה פעמים אירע זה ומעשה האמהות הקדושות יוכיחו · שרה נתנה הגר לאברהם ולאה נתנה זלפה ליעקב ורחל בלהה וגרמו להרבות נשמות צדיקים בעולם וגם הן נפקדו · הרי מבואר כמה מעלת הנשים הזריזות שישאו בעליהן בראות עצמן עקרות או שמתו הבנים ואינה יולדת עוד · ואחר שזכתה האשה לבן ומגיעו השם לאויר העולם תהיה תפלתה שיגיעהו למולו ותכוין בלבה דמוסרתו למיתה לשמו יתברך · והסכים בלבה שאם יצוייר שיאמר לה שתשחטהו לשמו הרי מוסרתו מעכשיו · ותתפלל שתהיה מכתו תמה ח ותאמר

יהי רצון מלפניך כשם שהוא רצוי לפניך עכשיו שאין בו לא חטא ולא עון כך יהיה תמיד לפניו שלא יפגום בריתו. שאל תביאהו לידי נסיון ולא לידי בזיון ויהיה בריא אולם לעבודתך ותמיד יהיה נגד פניו יראתך · ולא יסור דעתו ורצונו מלימוד תורתך ובעשיית מצותיך ויהיה כן עמך עד יום מותו · ותזמין לו פרנסתו מידך ואל תביאהו לידי מתנת בו"ד דזהו מסך כבדיל שלא יוכל לעובדך בהיותו מכוסה בושה וכלימה לצפות מיד בו"ד נבל וקפדן ומתנתו מועט וזעיר שם זעיר שם וכיון שמצפה לאחרים חכמתו נסרחת ונפשו עליו נעצבת ובשרו עליו יכאב · לא כן המקבל מידך הטובה הפתוחה והרחבה והמלאה · ולא יצטרך מן הבריות עד יום מותו וכשיזכה לזקנה יהי רצון שלא יבואו עליו יסורין לא כבדים ולא קלים ולא יארע לו חולאים בחייו ותצילהו מכל פגעים ומקרים רעים כדי שתמיד יהיה מוכן לעשות רצונך · ותן ברצונו לכוין

ז כלומר של מקרות · ח שתעשה המילה בשלימות.

ווייל זיא קיין צער ניט אן טאן גיט ער זייא גאר קיין קינדר ניט · נאר אז זיי מערין תפלה טאן טוט הש"י זייער גיבעט אונ גיט זייא קינדר אבר זיי ווענן שלעכט ווי מען זעהט אמאל פרומי לייט האבן שלעכטע קינדער דרום איז בעסר צום מאן אונ וויב אז זייא זאלין ניט צו פיל תפלה טאן אויף קינדער ווארום עס איז ניט גוט צו פיל בעטן דרויף · כמה ווייא גרויס איז דער שכר אויף עולם הבא צו דער אשה וואס איז איין עקרה אדער אירע קינדר ווענן געשטארבן אונ זיא איז שוין אלט אונ נעמט גמז בא אים מיט איר גוטן ווילין · דען דער מיט איז זיא מקרב דיא גאולה דערנאכט ווערין אלי עקרות האבין קינדר · אונ אמאל קען זיין אז אין דעם זכות וואס זייא געבען רשות צוא זייערע מאנן זייא זאלין נעמין אנדרע ווייבער ווערין זיי אליין אויך נפקד דורך דעם זכות אונ דס האט זיך שוין פיל מאל גיטראפין אין אראיה איז פון שרה האט גיגעבין הגר צו אברהם אונ לאה האט גיגעבין זלפה צו יעקב אונ רחל האט גיגעבן בלהה ווענן זיי אליין אויך נפקד גיווארן דורך דעם זכות · ואחר אונ נאך דעם אז די אשה הט זוכה גיוועזן צו איין זון זאל זיא מתפלל זיין אז זיא זאל זוכה זיין זיים מל צו זיין אונ זיא זאל מכוין זיין דס זיא גיט אים מל זיין פון וועגין זיין הייליגען נאמן יתברך אונ זיא זאל אזו מתפלל זיין · יהי רצון עס זאל זיין דער ווילין פון דיר דאס אזו ווי ער איז אצונד בווילינגט פר דיר ווייל ער האט ניט קיין שום עבירה אזו זאל ער תמיד באווילינגט זיין פאר דיר ער זאל ניט פוגם זיין זיין ברית אונ דו זאלסט אים ניט ברייננן צו קיין נסיון אונ קיין בזיון אונ זאל תמיד גיזונד זיין צו דיין דינסט אין דיין פארכט זאל תמיד זיין אויף אים אונ זאל ניט אפ טאן זיין דיעה פון דיין תורה אונ פון דיינע מצות ביז זיין טויט · אונ זאלסט אים אן גרייטן זיין פרנסה פון דיין האנט אונ ניט דורך אבשר ודם אונ ער זאל ניט בדארפן צו נעמן קצבה פון לייט ביז אין זיין טויט אז ער וועט זוכה זיין צו איין עלטער זאל זיין דער ווילין פון דיר אז עס זאל אויף אים ניט קומין קיין יסורים אונ עס זאל אים ניט טרעפען קיין קראנקהייט אונ זאלסט אים מציל זיין פון אלע שלעכטע טרעפונג אונ ער זאל תמיד זיין אן גיברייט צו טאן דיין ווילען אונ זאלסט

לעשות רצונך ואל יבא לידי שום מכשול דבר בעולם לא בדברי תורה ולא בדברי צרכיו ולא
יפול בו מום מרמת חולי או מכה ותגיעהו לזקנה בבנים ובנות שיראה בחופתן עוסקים בתורה
ומצות ולא תהיה מיתתו מחולי כבד ומשונה. ויבא אל הקבר שלם בכל אבריו אמן · עד כה
תהיה תפלת האם על הבן בעת שנותנתו למילה דעת רצון היא : גם בעניני האשה איך תתנהג
עם בנה כשהוא קטן מוטל בעריסה · לא תשיר לו שירה עגבים דמהבל תפלות היוצא מפיה
נברא שטן כנודע ונמצא שאותו רוח רעה שנתהוה בדבריה שורה על בנה. אלא תשיר לו
שירים המספרים מאורעות המוסרים מעניני ג"ע וגיהנם והדין והחשבון · וכשמתחיל התינוק לדבר
תרגילהו בפסוקים כגון תורה צוה לנו וכדומה כמ"ש הרמב"ם ז"ל · ותגד לו אמו שיש אלוה
בעולם והוא בראו ויצרו והוציאו מאפילה לאורה והוא אדון הכל בורא כל הנבראים והוא שולט
בעליונים ובתחתונים והוא הממית והמחיה ועתיד להחיות מתים · וירגיל בפיהו י"ג עיקרי
התורה · ותספר לו מענין גן עדן וגיהנם ושכל העוסק בתורה ניצל מגיהנם ונוחל גן עדן · ותרמה
לפניו ענין גנעדן וגיהנם בענין שיוכל דעת התינוק לסבול ותאמר לו מגיהנם דברים המפחידים את
הלב כדי שירשום בלבו פחד אלהים · וערב ובקר וצהרים תרגילהו שיאמר אמן קודם שיאכל וישתה
כדי להרגילו ליתן הודאה לבוראו קודם אכילתו ושתייתו · וכשיגדל יותר תרגילהו בברכת
נטילת ידים ואשר יצר וברכת הפירות וכדומה · ותמיד תהיה עיניה שלא יאכל בלי נטילת ידים.
וגם תדקדק עמו שלא יוציא מפיו דבר שאינו הגון ותכהו על כל זה ולא תחוש על בכיתו · ואל
תאמר עדיין קטן הוא שכיון שירגיל בקטנותו עוד לא יסור ממנו וכל הטורח שתטריח עצמה עכשיו
בקטנותו משמחים לה באחרונה שתשמח עמו בעה"ז ובעה"ב · ואם ח"ו תרגילהו בקטנותו הפך
ממה שכתבנו נעשה לו הרגל טבע שני גם כי יזקין לא יסור ממנו וישחיר פני אביו ואמו בעוה"ז
ובעוה"ב וכשירצו לייסרו כשמתגדל לא יוכלו לייסרו · לכן יהי שבטו עליו תמיד ולא ירחם עליו
כמאמר

געבן אונ זיין הארץ, ער זאל טאן דיין ווילען אונ ער זאל ניט קומן צו קיין מכשול ניט אין דברי תורה
אונ ניט אין וועלטליכע בדערפעניש אונ קיין מום זאל אין אים ניט פאלן מחמת קראנקהייט · אונ
שענק אים איין עלטער מיט זון אונ טעכטער דס ער זאל זעהן אין זייער חופה אין זאלין לערנן תורה
אונ טאן מצות אונ זיין טויט זאל ניט זיין פון אשווערע קרענק · אונ ער זאל קומן אין קבר אריין
גאנץ מיט אלי אברים אמן · אזו זאל די מוטר תפלה טאן אין דיא צייט אז זיא גיט איר קינד מל
צו זיין ווארום דענסמאל איז איין עת רצון · גם אויך זאל זיך איינע אשה נוהג זיין מיט איר קינד
אז ער ליגט אין וויגעל · זיא זאל אים ניט זינגען קיין נארישע לידער ווארום דער פון ווערט בשאפן
ארוח רעה נאר זיא זאל אים זינגען זעלכע גיזאנג וואס רעט פון מוסר אונ וויא מען מוז דין אונ
חשבון געבן פר גאט ב"ה · אונ אז דס קינד הייבט אן צו ריידן זאל זיא אים גיוויינען ער זאל
זאגין תורה צוה לנו משה אונ נאך אזעלכע גלייכן פסוקים וויא דער רמב"ם שרייבט · אונ אז ער
איז שוין עטוואס גרעסר זאל זיא אים זאגין אז עס איז פאר האנדן איין גאט אויף דער וועלט וואס
האט אים בשאפין אונ ער איז דר הער פון אלע ער הט בשאפן אלע בשעפינש אונ ער מאכט לעבן
אונ ער טייט אונ וועט לעבנדיג מאכן דיא מתים אז משיח וועט קומן אי"ה. וירגיל אונ זיא זאל
גיוויינען אין זיין מויל דיא דריי צעהן אני מאמין אונ זאל אים דער ציילען פון גן עדן אז דער וואס
לערינט תורה קריגט גן עדן אונ זאל פאר אים אויס מאלין דעם ענין פון גן עדן מיט איין אופן דאס
קינד זאל קענין פר שטיין · אונ אין דער פריא אונ מיטאגס זאל זיא אים גיוויינען ער זאל זאגן אמן
איידער ער וועט עסין אונ טרינקין כדי צו גיוויינען אים ער זאל געפין אלויב צו זיין בשעפר פר זיין
עסין אונ טרינקין אונ אז ער ווערט גרעסר זאל זיא אים גיוויינן ער זאל מאכן על נטילת ידים אונ די
ברכה פון אשר יצר אונ די ברכות וואס מען בדארף מאכן איבר פירות אונ נאך זעליכע גלייכן ·
ותמיד אונ זיא זאל אכטונג געבין אז ער זאל ניט עסין אום גיוואשין אונ אויך זאל זיא מיט אים
מדקדק זיין ער זאל ניט ברענגין פון זיין מויל אומגשייטע רייד אונ זאל אים דער פאר שטראפין
אונ זיא זאל ניט זאגין ער איז נאך קליין ווארום אז ער וועט גיוואונט ווערין עסין אום גיוואשין וועט
דאס פון אים שוין ניט אפ גיטאן ווערין · אונ די אלי טרחות וואס זיא וועט זיך מיט אים מטריח
זיין אצונד וועט עס זיא דר נאך מאכן פרייאן אויף עולם הזה אונ עולם הבא · ואם אבר אז זי וועט
אים ח"ו גיוויינען צווא שלעכטץ וועט ער קריגין אזוי אטבע אונ אפילו ער וועט עלטר ווערין וועט ער

כמאמר שהמע"ה חושך שבטו שונא בנו • וכל הדברים אלו בעוד שהבן קטן מוטל על אמו כי היא עמו בבית כי האב הולך לבקש מזונותיו • ובענין הנוגע לנשים כשמתחברות יחד לדבר צריך לאנשים להפריד החבילה כדי שלא ירגילו עצמן בדברי חלקלקות ברואה אותן מתעסקות בדברי תפל' וענינים רעים. ובפרט אם יש אשר רעה מדברה בבתיכם ומספרת שמקללת לבעלה ואין יראתו עליה והשומעות מלמדות לעשות כן ודעתן של נשים קלות ונמצא אחת מעיזה לכלן ומכנסת פירוד בין איש לאשתו • לכן החיוב מוטל על השומעות למחות ולהשתיק פיה של אותה רשעה החוברת נבלה וליסרה ולומר לה לא טוב הדרך שאת הולכת בו שהרי רצונו של הקב"ה שהנשים תהיו תחת עול בעליהן • שאין כוונת הזווג למלאות תאות היצר כ"א לייחד הלבבות לפרות ולהרבות בנים לעבודתו וירבו עמה דברי מוסר באופן שיכנסו באזניה וישימו עליה עון אשר חטא על מה שעשתה לשעבר כדי שתשוב תחת עול בעלה ותסבול לעשות כל מה שגוזר עליה • ובזה תזכה לחיי עוה"ב עם נשים באהל שרה רבקה רחל ולאה • ורא‍וי לשתי נשים שמתחברות ואין צריך לומר כשהן רבות שתדברנה בענין מוסר בניהם הקטנים שהם ברשותם כיצד תדריכום ואיך דרך המוסר • וגם תלמדנה זו לזו בתיקון המאכלים והמלאכות השייכות לצורכי הבית לכבוד בעליהן • וגם תלמדנה זו לזו ענין שמירת הנדה שכל אלו הדברים גורמים לבנים לצאת הגונים בהיות אמותיהן עוסקות בענינים אשר רצונו ית' בהן • עוד מהדברים השייכים לנשים • ההולכת בבית החתן והכלה תהיה כוונת לכתם לשם לשמח לקיים לשמח חתן וכלה • ויצחקו בפני הכלה אך לא בפני החתן ובפני שום אדם שבעולם כדי שלא יבאו ליכשל בהן ח"ו ואל יראו יופים תוי מלבושן והליכתן בפני שום אדם רק תהיינה שמורות בבית הכלה ובל תרקד בפני שום אדם שאפשר שהרואה אותה יתשוב בה בלבו מסיבת יופי הריקוד ונמצא ריקוד אשה אחת עשה בית חתנות בית שטנות • רק תרקדנה לפני הכלה באופן שלא יראה להם שום אדם • וגם לא תריםנה קולן בשירים בקול רם

דער ביי בלייבן אונ ווערט שווארץ מאכן זיין פנים אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט • אונ אז זייא וועלין אים וועלין שטראפן גרויסערהייט וועלין זייא שוין ניט קענין דרום זאל זיין רוט תמיד זיין אויף אים אונ ער זאל זיך ניט דער בארימן איבר אים • אזו ווי שלמה המלך ע"ה הט גיזאגט דער וואס פר מייד זיין רוט אונ שטראפט ניט זיין קינד אונ לערינט אים ניט דר הט פיינט זיין זון אונ די אלע זאכן איז אלין גיווארפן אויף דר מוטר אז זיא זאל אים לערנין קליינערהייט ווארום זיא איז תמיד מיט אים באנאנד אבר דער פאטר גייט זיך זוכען פרנסה • בענין אז די ווייבר קומן זיך צוא זאמן צוא ריידן אונ זענן עוסק אין נארישקייט אונ ריידין לשון הרע ניבול פה בדארפן די מאנן זייא צו שיידן אונ מבל שכן אז צווישן זייא איז פר האנדן איין אשה רעה דם זיא דער ציילט ווייא אז זיא שעלט איר מאן אונ זיא האט קיין מורא פאר אים ניט אונ די ווייבער וואס הערן דם לערנן זיך אפ פון איר אונ איין אשה מאכט בייז אלע • דרום דר וואס הערט עס מוז אן שרייען אוף דער רשעה אונ זאל זיא שטראפן אונ זאגין דוא גייסט ניט אין גוטען וועג ווארום דער רצון פון גאט ב"ה איז אז דיא ווייבר זאלן זיין אונטר טעניג צוא זייערי מאנין • אונ זאלין איר שטראף רייד זאגן אזעלכע וואס זאלן איר אריין גיין אין אירע אויערין אונ זאלן איר ווייזין אז דם וואס זיא האט פריער גיטאן איז גיוועזן איין עבירה כדי זיא זאל זיך אונטר געבין אונטר דעם יאך פון איר מאן אונ זאל טאן וואס איר מאן וועט איר הייסין אונ דורך דעם וועט זיא זוכה זיין צוא עולם הבא מיט אונזרע מוטערס שרה רבקה רחל ולאה • וראוי אז צווייא ווייבר קומן זיך צוא זאמען אונ מכל שכן ווען פיל ווייבער זענין באנאנד בדארפן זייא צו שמוסין ווי אזוי זיי זאלין מדריך זיין זייערי קליינע קינדר • אויך זאלן זיך לערנן אייני די אנדרע וויא מען קאכט רעכט דם עסין אונ די מלאכות וואס גיהער צו צרכי הבית • אויך זאל איינע דיא אנדרע לערנן וויא זיי זאלן היטן דיא נדה דאס דיא אלע זאכן זענן גורם אז זיי זאלן האבן גוטע קינדער • עוד די ווייבער וואס גייאן אויף אחתונה זאל זייער גיין זיין נאר פון וועגן חתן כלה משמח צו זיין אונ זאלן לוסטיג זיין פר דער כלה אבר ניט פאר דעם חתן אונ ניט פאר קיין שום מאנספערזאן זייא זאלען חלילה ניט גישטרויכילט ווערן אונ די זאלן זיך ניט ווייזין פאר קיין שום מענטש נאר זיי זאלן זיין אין דעם חויז פון דער כלה אונ זיי אלין ניט טאנצן פר קיין שום מאנספערזאן נאר פר דער כלה אז קיין מאן זאל זיי ניט זעהן אונ

זייא

רם באופן שישמעו אנשים הקול באשה ערוה רק ישירו בקול נמוך ובזה תהיה המצוה שלימה על ידן :

דברים השייכים למילדות העבריות שתתפללנה שלא תבא תקלה על ידן ויאמרו בעת לכתן לבית האשה היושבת על המשבר · יהי רצון מלפניך השם הגדול הגבור והנורא שלא תבא שום תקלה על ידי ויזכרו לפניך זכות האשה העניה הזאת אשר תהיל ותזעק בחבליה · ואם יש בה שום עון מחול ומרוק אותו במה שנצטערה בכאב החבלים ותעלה קול צעקתה עד כסא כבודך . וסתום פי המקטריגים עליה ויכנסו לפניך כל המליצים בעדה טוב כמדתך להטיב להגון ולבלתי הגון · ויכמרו רחמיך עליה כי אתה עונה בעת צרה מלך רחמן ומרחם על כולם פודה ומציל שומע ועונה · ותאמר המילדת לאשה דע בתי שאין הצלתך מסורה בידי כי אם במי שבראך ויצרך ושים בטחונך בו שמפתח החיה לא נמסר לשום בריה · לכן קומי קראי אל אלהיך שהוא אדוניך והשתחוי לו ודע שהצלתך מסורה בידו · ועוד תאמר לה קודם שתשב על המשבר דע בתי שבעת הזאת האשה נפקדת ואם יש איזה עבירה בידך חזרי בך שהוא אל רחמן חפץ בתשובת השבים כי לא יחפוץ במות המת וטוב שתקבל האשה קודם שתשב על המשבר איזה מצוה להיותה זריזה בה כגון ראש חדש שמשמרות הנשים או לקבל עליה לעשות פתילה להדליק בבתי כנסיות ומדרשות או לטוות צמר לציצית או לכבס טליתות של קדש ולקנות עששות של בהכ"נ והדברים הדומים לאלו · וטוב לעשות לה התרה על הספק אם נשבעה לעשות דבר או נדרה · גם המילדת לא תזכיר שמו ית' כאשר נוהגות כשנולד בן זכר אומרת הודו לה' כי טוב בידים מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא אלא תרחוץ ידיה ותתרחק מעט ממקום ישיבתה שהטינוף שם ואז תאמר הודו לה' · וגם טוב ליולדת שלא תזכיר השם רק תכוין לבה לאלהי השמים שירחמוה משום שהמקום מטונף ובהיות דקשה קצת להזכיר ליולדת זאת דמתוך צערה מי יוכל לעכבה מלהזכיר השם · לפחות ילמדו אותה שתזכור השם בלשון לע"ז דיי"ה ואל תאמר שם הוי"ה · אך עכ"פ המילדת לא תזכור השם עד שתרחוץ ידיה כמדובר · והחיוב מוטל לאנשים הנמצאים שם למחות ביד המילדת

זיא זאלן ניט זינגען פר דער כלה מיט איין הויך קול ווס מאנספערזאנען זאלין עס הערן נאר זיי זאלן זינגען מיט איין נידעריג קול אונ אזוי וועלן זייא די מצוה מקיים זיין אין גאנצן · דברים די זאכן וואס געהערן צו די הייבאמס · זיי זאלן מתפלל זיין אז עס זאל דורך זייא קיין שלעכטע זאך ניט ארויס קומען · אונ בשעת אז זיי גייאן צו אגוועווינערן זאלען זיי מתפלל זיין · יהי רצון עס זאל זיין דער ווילען פון דיר גאט אז עס זאל ניט קומן קיין שום תקלה דורך מיר אונ עס זאל פר דיר דער מאנט ווערן דער זכות פון דער דאזיגער אשה ווס זיא טוט שרייאן אין איר ווייטאג · אונ אויב זיא הט עפיס אזינד זאיי איר מוחל אונ מעק איר אפ דער מיט וואס זיא איז זיך מצער מיט דיא חבלי לידה · אונ עס זאל אויף גיין איר געשרייא ביז דיין כסא הכבוד אונ פאר מאך דם מול פון דיא ווס זענן מקטרג אויף איר אונ אלע אירע גוטע מליצים זאלן אריין גיין פאר דיר אזוי זייא דיין מדה איז צו באגוטיגן סאיי צו אצדיק סאיי צו ארשע אונ דיין רחמנות זאל זיך דער בארימען אויף איר ווארום דו ענטפערסט אין דער צייט פון אצרה דוא ביסט אדער בארמיגער מלך אונ דער בארימסט דיך איבער אלע דוא לייזט אויס אונ ביסט מציל דו הערסט דיא תפלות אונ ענטפערסט · האטר אונ דיא הייבאם זאל זאגן צו דער געווינערן דו זאלסט וויסן אז דיין באשערמונג איז ניט איבער געענטפערט אין מיין האנט נאר ביי דעם וואס האט דיך באשאפן אונ טוא דיין בטחון אין אים ווארום דר שליסל פון איין יולדת איז אין דער האנד פון גאט ווס ער איז דיין הער אונ דיין באשערמונג איז אין זיין האנט · אויך זאל זיא איר זאגן מיין טאכטער אויב דו האסט עפיס איין עבירה געטאן זאלסט דיא האב חרטה אויף איר רעדן ער איז איין דער בארמיגער גאט ער וויל אז דער מענטש זאל תשובה טאן · וטוב אונ עס איז גוט אז די אשה הייבט אן צו קרינן וויעען זאל זיא מקבל זיין אויף זיך עפיס א מצוה זיא זאל היטען אונ עס איז גוט איר מתיר נדר זיין מאמער האט זיא אמאל געשוואוירן אדער אנדר געטאן צו טאן עפיס אזאך אונ האט עס ניט מקיים געווען · אויך זאל די הייבאם ניט דער מאנען קיין (שם) אזו ווא זייא פלעגין זיך נוהג זיין אז ווען דיא אשה האט געווינען איין זכר האט די הייבאם געזאגט (הודו לה') לויבט צו גאט אונ דם האט זיא געזאגט מיט איין גערייניקטע הענט זאל זיא אזוי ניט טאן נאר זיא זאל פריער דיא הענט אפ וואשין אונ זאל זיך אביסל אפ רוקן פון

אלהוהידה שתהדין ידיה קודם שתזכיר השם · וצריכה האשה אחר שילדה בן או בת שתתן הודאה להקב"ה · וכה תאמר · יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי מלך רחמן ומרחם כשם שהצלתני מהצרה הגדולה הזאת ומן הסכנה העצומה זו כך יכמרו רחמיך להציל מן הסכנה לכל בנות אברהם יצחק ויעקב זרע אהוביך · וכשם שהצלתני עתה כך עשה עמי אות לטובה בכל פעם שאלד · וכשתקום מהמטה תאמר יהי רצון שתזמין מזון לעבדך התינוק הזה ברבוי חלב די מחסורו אשר יחסר לו ושים בלבבי העת שצריך להניק כדי לתת לו · והקל מעלי השינה שבעת שיבכה פתח אזני כדי לשמוע מיד ותצילני שלא תפול ידי עליו בעת השינה וימות חס ושלום · עד כאן ראיתי לכתוב במוסרי הנשים ולא הארכתי עוד בהיות שכבר קדמני הרב החסיד בעל ראשית חכמה זלה"ה · (עיין בספרו הקדוש עוד ממשפטי הנשים) · הכלל העולה שהכל תלוי בו שאיש ואשה יהיו בלב אחד בתכלית קשר אהבה כשלהבת קשורה בגחלת וכגוף אחר חשבינן איש ואשה כדכתיב והיו לבשר אחד וגברא בלא איתתא פלג גופא כארז"ל ובהיותם בשר אחד נגע לא יקרב באהלם והבנים הנולדים כלם ברורים כלם צדיקים · ורמז לדבר לקשור אהבת איש ואשה פסוק בפ' צו זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו · כתוב הוא לשון זכר וקרינן היא לשון נקבה כי הנה האשה בחינת קרבן עולה המכפרת על הרהור הלב כך האשה מזבח כפרה לאיש לכפר על כל הרהורי לבו שעל ידיה אין מהרהר עוד בעבירה · ושיעור רמז הכתוב זאת תורת העולה הרומז לאשה כמדובר כדי שתכפר על האיש צריך שיהיו נחשבים כאלו היא הוא והוא היא וזהו הוא העולה וקרינן היא · מוקדה אהבת האיש על המזבח הרומז לאשה כל הלילה וגם אש המזבח תוקד בו אש אהבתה תוקד בו תמיד ועל ידי כך מתכפר עם האשה מכל הרהוריו · שאם יש פירוד עמה ח"ו מהרהר באשה אחרת ואיך יתכפר · באופן שכדי שתשרה שכינה ביניהם ויבלו בטוב ימיהם ושנותם בנעימים ולא יגיע להם שום נזק צריך יחוד גמור ביניהם כמדובר · וברוך ה' לעולם אמן ואמן :

דער גיזוינעדין אונ זאל זאגן (הודו לה') לויבט צוא גאט · אונ דיא גיזוינערין אליין דארף אויך ניט דער מאנן דעם (שם) · נאר זיא זאל מכוין זיין איר הארץ צוא גאט ער זאל זיך אויף איר ברחם זיין · נאר עס איז אביסל שווער צוא זאגן עס בשעת מעשה צוא דער גיזוינערין ווארום בחכמת איר צער וועט זיא קענין איין האלטן זאל מען זיא תאטשע אוים לערנין אז זיא זאל דר מאנין דעם (שם) אויף דייטש אבר זיא זאל ניט דער מאנין דעם (שם) אויף לשון הקודש · אבר דיא הייבאם זאל ניט דר מאנין דעם (שם) אפילו אויף דייטש ביז זיא זאל אפ וואשין אירע הענט · אונ דיא אשה נאך דעם אז זיא גיזוינט שון אזכר אדער א נקבה אונ זיא איז שון ריין מוז זיא געבין אלוב צו גאט ב"ה · אונ אזו זאל זיא זאגן · יהי רצון עס זאל זיין דער ווילן פון גאט מיין גאט אונ גאט פון מיינע עלטרן דער בארעמיגר קיניג אזוי וויא דו האסט מיך אצונד מציל גיוועז אזוי זאלסטו טאן מיט מיר אצייכן צו גוטן אין אלי מאל וואס איך וועל גיזוינען · אונ אז זיא שטייט אויף פון דעם בעט זאל זיא זאגן · יהי"ר עס זאל זיין דער ווילן פון דיר גאט אז דוא זאלסט אן גרייטן שפייז צו דעם קינד ער זאל האבן גנוג צו זייגן אונ מאך גרינג דעם שלאף באיי מיר דאס אין דער צייט אז ער וועט וויינען זאלסטו עפנן מיינע אויערן איך זאל תיכף דר הערן אונ זאיי מיך מציל אז מיין האנט זאל אויף אים ניט פאלן בשעת שלאף אז ער זאל חלילה ניט שטארבן · ער ביז אהער האב איך גישריבן פאר דיא ווייבער אונ האב ניט מאריך גיוועזן וויל דער בעל (ראשית חכמה) הט שון דער פון פיל גישריבן · הכלל דער כלל וואס אלם הענגט אן דריינען איז דאס הארץ פון מאן אונ ווייב זאל זיין נאר איינס אונ צו זאמין גיקניפט מיט ליבשאפט ווארום מאן אן ווייב ווערין גירעכינט איין גוף אזוי וויא עס שטייט אין פסוק (והיו לבשר אחד) אונ דיא זאלן זיין צו איין לייב · אונ איין מאן אונ איין ווייב איז א האלבר גוף אזוי וויא אונזרע חכמים ז"ל האבן גיזאגט אונ אז זיא זענן אזוי וויא איין לייב טוט ניט קומין קיין פלאג אין זייער גיצעלט אונ דיא קינדער הם זיא וועלן האבין וועלן זיין אלע גוט אלע צדיקים אונ דיא שכינה וועט רואן צווישן זיא אונ וועלן אוים לעבן זייערע יארן אין גוטקייט אונ זיסקייט אונ עס וועט זיא ניט גרייכן קיין שום שאדן · אז דס אלץ זאל זיי מקוים ווערן מוז צווישן זיי זיין אר עכט ליבשאפט אזו ווי פריער איז גישטאנן · גילויבט איז גאט אויף אייביג אמן ואמן :

פרק כה יבכה המשכיל ויתאונן המבין על רעה חולה שיש ונזות דופי הזמן בלתי נאמן דחכמת סופרים תסרח והרקים רמי הקומה ידועים ולהם מחזיקים לחכמים מחוכמים ודבריהם נשמעים : והנני מדבר כנגד העשיר המשולל מחכמה ויראת חטא הרוצה להתגבר על החכם להודיע לו פחיתותו אולי ישוב ויסיר ערכו וישפיל עצמו · אתה בן אדם אל יבטיחך עושרך ושיעור גבה גופך לחשוב שרבוי בשרך הוא משכן הדעת והבינה · דע כי לא על רבוי הבשר וגובה הקומה תלויה החכמה כדי שתתגאה על ידידי השם הם החכמים ולהכניעם ולהכריחם לעצתך בראותך שדבריך נשמעים להמון · דע שנשמעים לחסרי הדעת הדומים לך מה לתבן עם הבר אשר נגלו להם תעלומות החכמות המעולות והמצות אשר דבריהם מעולפות כספירים וארשת שפתם כערוגת הבושם ודבריהם מסודרות בצדק ובמשפט אין בהם נפתל ועקש · ועם כל זה אין דבריהם מקובלות עליך בסוברך שגובה קומתך ורבוי בשרך מכרעת את החכמה · דע באמת שחוסר דעתך מביאך לכל זה כי אינך מבין שאתה כפעמון בתוך כלי ריקם שמקשקש מצד עצמו ומצד רקות הכלי · כך אתה מה ימריצך לדבר גדולות רקות דעתך ורקות דעת ההמון אשר אתה בתוכם ושומעים לך בטעות בראותם עושרך וגובה קומתך׳ שאם אדם יתחשב על רוב עושרו וגובה קומתו ורבוי בשרו סוס אשר רוכב עליו המלך טוב ממנו כיון שהוא יותר גדול ועליו עושר רב מאבן יקרה וכלי חמדה · וכן הגמל והשור רבי הכמות ורבי הבשר א״כ עינידהרואות שהכל תלוי בדעת ובחכמה וא״כ אפי׳ בהור חכם מלא דעת ובינה אף שהוא קטן הקומה ומועט בבשר צריך שתכניע לפניו ולעשות אזניך כאפרכסת א לשמוע מוצא שפתיו וטוב לך · כי הוא מדריכך בדרך אשר תועיל לך עושרך גם לאחר מותך בלמדך לעשות עם העושר חסד וצדקה כאשר עשה מונבז המלך שגינז כל עושרו במקום שאין היד שולט בו דפיזר כל ממונו לצדקה וגינזם במרום · ואף דטבע הממון מחייב לאשר אתו לסמות את עיניו מלהכיר ערך העדר שכלו בראותם שכולם מכבדים אותו ואחרי דברו לא ישנו · עם כל זה אתה העשיר

א כלי שמל כרחייס שזורקיס כתוכן התטיס ·

פרק כא יבבה המשכיל ער זאל וויינען דער קלוגער אונ זאל קלאגען דער פר שטאנדיגער אויף דעם שלעכטן מנהג וואס איז אצונד אויף דער וועלט דען די חכמה פון תלמידי חכמים איז ניט חשוב אונ די לערע לייט וואס קענן גאר ניט האלטן זיך פר גרוסי חכמים אונ זייערי רייד ווערן צו גיהערט באיי דעם עולם · הנני אנו נון איך וועל ריידן קעגן דעם בעל גאוה אונ איך וועל אים מודיע זיין זיין שלעכטקייט מאמר וועט ער תשובה טאן אונ וועט היטן גאטס ווע אונ זיך נידעריג האלטן · דו מענטש לאז דיך ניט פאר זעכרן אויף דיין עשירות אונ דיין גוף צו טראכטן אז דם פיל פלייש וואס דוא האסט דארט רוועט דער שכל אונ פאר שטאנד · דו זאלסט וויסן אז ניט אויף דיר הענגט די חכמה דם דוא זאלסט זיך בעל גאוה האלטן איבר די צדיקים דאס דו זאלסט זיי אונטער טעניג מאכן אונ זאלסט זיי צווינגען צו דיין עצה וויל דוא זעסט אז דייני רייד ווערן גיהארכט · זאלסט וויסן אז זיי ווערן נאר גיהערט צו וועלכי נארנים אזוי וויא דו אבר וויא קומט שטרויא דאס זענין דיא רשעים צו תבואה דאס זענן צדיקים וואס צו זייא איז אנטפלעקט אלי דיא חכמות אונ אין זייא איז ניט דא קיין נארישקייט אונ קרומקייט · ועם אנו פון דעסט וועגין זענען זייערי רייד פארט ניט אן גנומן באיי דיר וויל דו מיינסט אז דו וועגסט איבר צדקות אונ חכמה אבר זאלסט וויסן באמת אז דו האסט קיין פאר שטאנד ניט דו ביסט גלייך וויא איין גלעקיל וואס איז אין איין ליידיגר כלי דען קלינגט דם גלעקיל מחמת די כלי איז ליידיג אזו דו אויך דם ברענגט דיך נאר דם ליידיקייט פון דיין פאר שטאנד אונ דאס נארישקייט פון די לייט וואס דו ביסט צווישן זייא אונ הערין דיך צו מחמת דיין עשירות · א״כ דארפסטו צו פר שטיין אז אלין גיוועינט זיך אן גאטס פארכט אין שכל אונ וויסן שאפט אונ אפילו איין קלוגער יונגר מאן וואס איז פול מיט יראת ה׳ אונ מיט וויסן שאפט אונ פר שטאנד האטשי ער איז גאר קליין מוזסטו אויך צו הערן זיינע רייד אונ ער וועט דיך מאכן טרעטין אויף אזו אוועג וואס דיין עשירות זאל דיר העלפן אפילו נאך דיין טויט דם ער וועט דיך לערנען צו טאן מיט דעם געלט צדקה אונ גמילות חסד אזוי וויא מונבז המלך הט גיטאן וואס ער האט צו טיילט גאר זיין געלט אויף צדקה אונ דאס אים בהאלטן אויף דעם הימל · ואף אונ חאטשי דיא טבע פון געלט איז מחייב צו מאכן דעם דאזגן

העשיר המשולל מיראת חטא מין אדם אתה לא כבהמות יער ולמה תכסה עיניך בידך מלראות בעצמך ההבדל שבינך לבין החכם שהוא כהבדל האור מן החשך · ולמה לא תבין דשלמות החכם דבוק עמו דהחכמה קשורה בלבבו · ושלימותך היא העושר ובגדי חמודיך שהם חוץ מגופך ואינן דבוקים עמך · וא"כ שהממון הוץ ממך ודבר דומם ומלבושך מצמר ופשתים וכלי מלת אינן דבוקים בגופך · ולמה תתגאה עם מה שחוץ ממך ולמה תתפאר עם מה שאינו דבוק בגופך · ועוד דצמר בהמה ומשי התולעים נותנין לך מעלה שנמצא מעלתך תלויה בבהמה ובתולעת שאם אינך לבוש מהם לא יכבדוך · מה שאין כן החכם שעור בשרו לבוש שלו ועושר החכמה דבוקה עמו ומכבדים את גופו מבלי לבוש בעבור סגולת החכמה הגנוזה בקרבו ־ בן שמעו אחי ורעי להגדיל כבוד החכמים ולשמוע דברים הנותנין חיים לשומעיהם בעולם הזה ובעולם הבא · דמה תועלת מגיע לאדם להחניף ולכבד לבעל ממון יותר מהחכם · כיון שעל ידי החכם קונה אדם שלימות בשני עולמות ועל ידו העשיר מוצא זמנו לריק · ואם תאמר שפיתוי זה נמשך בראות שהחכם צריך מן העשיר והעשיר אינו צריך מהחכם · כבר השיב חכם אחד ע"ז משום שהחכם חכמתו מחייבו להכיר מעלת העושר ומבקש אותה אבל בעל הממון אין לו חכמה להכיר מעלת החכמה כדי לבא אצל החכם לבקשה והיא תשובה נכונה · והנה תראה שטות באדם שיש לו די ספוקו ומשים לדרך פעמיו בימים ומדברות להרבות ממון להתגדל על חבירו דכיון דיש לו די ספוקו במקום מושבו מה תועלת להסתכן בעצמו · כיון שאם יבא עד תכלית כוונתו אין מעלתו על חבירו לעולם כי אם בחיי הבל שלו ובמיתם יחד עשיר ואביון שוין · יקח האדם מוסר מאצבעות ידיו שאחד ארוך ואחד קצר · וזהו אינו אלא כי אם כשהם פשוטים שיכול לנענע שהם בחינת חיים אז ניכר הארוך והקצר אך כשכופף אותם תוך הכף שהם נופלים בחינת מתים כלן שוין אין היכר בין ארוך לקצר · ועשה אלהים זה כדי שיהיה תמיד נגד עיני האדם העתיד להיות אחר מותו שכלם שוים קטן וגדול שם הוא ויזכור ויקח מוסר שלא יבקש להתגדל על חבירו וגם בנקודות התורה רמז הקב"ה זה כדי שיראה האדם ויזכור מה שאחר מותו

בלינר זיינע אויגן פון צו דער קענן דעם ערך וויא ווייט ער האט קיין שכל ניט ווייל ער זעהט דאך אז אלי לייט האלטן אים ערליך אונ טוען אנדרש ניט נאר וואס ער הייסט פון דעסט וועגן דו עושר דיא ביסט דאך איין מענטש ווארום זאלסטו ניט זעהן דעם חילוק ווס איז צווישן דיר אונ צווישן דעם תלמיד חכם דס איז אזו וויא ליכט קעגין פינצטערניש · אונ ווארום זאלסטו ניט פר שטיין · דיא חכמה פון דעם תלמיד חכם איז בהעפט מיט אים אין זיין הארצן אונ דיין עשירות אונ דייני טייערי קליידר זענין ניט בהעפט מיט דיר · ואס אז עס איז יוא אזו אז דס פערמעגן איז ניט בהעפט אין דיין גוף ווארום זאלסטו זיך בעל גאוה האלטן מיט אזו אזאך ווס איז חוץ דיר אונ ווארום זאלסטו זיך בארימן מיט אזאך וואס איז ניט בהעפט אין דיין גוף · אונ אויך עס געבן דיר איין מעלה די וואל פון אבהמה אונ זייד וואס קומט פון ווערימלך · אבר דר תלמיד חכם דאס רייכקייט פון דער חכמה איז מיט אים בהעפט אונ מען האלט אים ערליך נאר פון וועגין דעם אוצר פון יראה אונ חכמה ווס איז בהאלטן אין אים · דרום פאלגט מיך מיינע ברידר צו געבן גרויס כבוד צו די ת"ח אונ צו הערן זייערי רייד וואס זייא געבן לעבן אויף דר וועלט אונ אויף יענר וועלט ווארום ווס פר אהילף גרייכט צו דעם מענטשין צו חנפנין אונ ערליך צו האלטן דעם עושר מער פון תלמיד חכם דען דורך דעם חכם קויפט דער מענטש זיך זיין שלמות אויף ביידע וועלטין אונ דורך דעם עושר פר ברענגט ער זיין צייט אום זוסט · ואס אויב דו וועסט זאגן מען זעהט דאך דר חכם בדארף צום עושר אונ דער עושר בדארף ניט צום חכם · אויף דעם הט שוין איין חכם איין תשובה געענפרט ווייל דער חכם דער קענט די מעלה פון עושר דרום זוכט ער עס אבר דער עושר האט קיין שכל ניט צוא דער קענן די מעלה פון חכמה דס ער זאל קומן צום חכם צו בגערין חכמה · אונ דס איז איין גוטע תשובה · והנה דו קענסט זעהן איין שטות פון אמענטשין וואס ער האט גנוג אויף זיין בדערפניש אין דער היים אונ פארט איבר ימים אונ מדברות וועגין געלט כדי ער זאל גרעסר זיין פון זיין חבר דס איז אגרוים שטות ווארום אז ער דארף עס ניט נייטיג וואס טוג אים זיך מסכן נפש זיין דען אז ער וועט שוין בקומן מער געלט פון זיין חבר וועט דאך גלייך זיין דר ארימר מיט דם עושר · יקח אמענטש גיהער זיך נעמן מוסר פון די פינגר פון זייני

מותו ולא יבקש גדולה לעצמו · הרי השו״א ב׳ נקודות זה על זה והציר״י ב׳ נקודות שוין זה בצד זה והוא שהשו״א מעומד בחינת החי שהוא עומד והחי מבקש להתגבר על חבירו לעלות עליו · אך הציר״י בנפילה בחינת המת המוטל ואז כלם שוין זה בצד זה ולכן מלת מתים היא בשו״א שהוא בחינת חי כמרובר הם אנשים ב ומתים בציר״י מתים ממש · דכיון שהנקודות בנפילה בחינת המת שנופל · וכיון שבמיתתה הכל שוין למה יתגבר אדם על חבירו בחייו · גם ילמוד אדם למאום מרע ולבחור בטוב מהרשע עצמו . שהרי הרשע אחר שעושה העבירה מתחרט כארז״ל רשעים כל ימיהם מלאים חרטה · הרי הרשע עצמו מעיד אחר שעושה העבירה שלא טוב עשה ודבר מאום הוא ועדות יש שהרי נתחרט · לא כן העושה מצוה כשגומרה נכנס שמחה בלבו ומצפה לעשות אחרת מיד · וגם תראה שאין רשע בעולם שאינו רוצה שבנו יהיה צדיק אלא שהוא חוטא שאינו יכול לכבוש את יצרו · נמצא מעיד זה על הרע שהוא רע · נמצא על הרעה יש שני עדים שאינו טוב שהם הצדיק והרשע הצדיק מעיד על הרע שאינו טוב וגם הרשע מעיד על זה בהיות שמתחרט אחר שעושה העבירה ושרוצה שבנו יהיה צדיק כמדובר · וכיון שכן ישים האדם זו נגד עיניו למאום ברע ולבחור בטוב דאין מקום ליצרו לפתותו שילך אחר הרע כיון שרבים הולכים אחריו ואחרי רבים להטות · שהרי הרבים הרשעים מעידין בעצמם על מה שעושים שאינו טוב · ודו״ק :

והנה באתי ללמד דרך למי שאין לו מי ידריכנו בדרך טובים והוא עצמו אינו יודע איזה דרך ישכון אור כדי להלוך בו · ילמוד הרשע מן הבהמה ומן העוף להיישיר דרכיו תדע שהרשע כל מעשיו הם נגד רצונו יתברך דכיון שנלכד ברשת יצרו אינו מניחו לעשות טוב · לכן ראה כל מה שהוא עושה ועשה אתה בהפך · וזהו הטוב והישר בעיני ה׳ הוא ישן עד ארבע שעות ההפך לקום באשמורה · הוא אינו מתפלל ואינו מברך על מזונו · ההפך להתפלל

ב כלומר כשנקוד כמ״ש של מתים בשו״א פירושו אנשים כמו (דברים ב) ונחרים את כל עיר מתים וגם (שם לג) מתיו מספר שהוא ג״כ בשו״א פירושו ג״כ אנשים שהם חיים וכשהוא בצירי הוא לשון מיתה :

הענט וואס אפינגער איז לאנג אונ דר אנדרר איז קורצער אונ דם איז נאר אז די פינגר זענן אום גשטרעקט וואס ער קען זייא שאקלען וויא זיי לעבן דענמאלט איז איינער לענגר פון דעם אנדערן · אבער אז ער בייגט זייא איין אין דער האנט אריין זענן זיי ווי גישטארבן זענן אלי פינגר גלייך מען דר קענט ניט וועלכר לענגר איז · דער פון קען מען זיך נעמן איין מוסר ער זאל ניט וועלן דווקא מער עושר אונ גרעסר זיין פון זיין חבר · גם אויך זאל זיך דר מענטש אפ לערנן פון דעם רשע אליין צו פאר מיאוסן אין שלעכטץ אונ אוים צו דער וויילן אין גוטץ ווארום דער רשע נאך דעם אז ער טוט די עבירה הט ער חרטה · אזו וויא אינזרי חכמים ז״ל האבן גיזאגט די רשעים זענן פול מיט חרטות איז דאך דער רשע אליין מעיד אז ער האט ניט גוט גיטאן אונ די עבירה איז איין מיאוסע זאך והא ראיה ער האט דאך אליין חרטה אויף דעם וואס ער הט זיא גיטאן אבר ניט אזו דר וואס טוט אמצוה אז ער איז זיא גומר קומט פרייד אין זיין הארץ אונ האפט צו טאן דיא אנדרי מצוה תיכף · אונ אויך קענסטו זעהן אז עס איז ניט דא איין רשע אויף דער וועלט וואס ער זאל ניט וועלן אז זיין זון זאל זיין אצדיק נאר ער זינדיגט וויל ער קען ניט בייא קומן זיין יצר הרע ממילא זאגט ער דאך דר מיט עדות אז דיא עבירות זענן שלעכט נמצא אויף דעם שלעכקייט איז דא צוויא עדות אז עס איז שלעכט דם זענן דער צדיק אונ דער רשע דער צדיק זאגט דאך בוודאי אז עס איז ניט גוט אונ דער רשע האט חרטה נאך דעם אז ער טוט דיא עבירה אונ וויל אז זיין זון זאל זיין אצדיק · אונ וויל עס איז יוא אזו גיהער דער מענטש פר מיאוסן שלעכטץ אונ אום דר וויילן גוטץ אונ זיין יצר הרע קען אים ניט איבער ריידן ער זאל נאך גיין נאך דעם שלעכטץ וויל דאם רוב גייען נאך דעם איז דם קיין טענה ניט וויל דיא רבים די רשעים זעלבסט זאגען עדות אויף דעם וואס זייא האבען ניט גוט גיטאן · והנה נון בין איך גקומן צוא לערנען איין גוטן וועג צו אזעלכין וואס הט ניט ווער עס זאל אים מדריך זיין אין דיא גוטע וועגן אונ ער אליין ווייסט ניט וועלכיר וועג איז גוט אז ער זאל אין אים גיין זאל ער זיך אפ לערנן פון דעם רשע אונ פון אבהמה אונ פון איין עוף צו גוט מאכן זיין וועג · דען דו זאלסט וויסן אז אלי מעשים פון דעם רשע זענן דער ווידער גאטס רצון ווארום וויל ער ווערט גיהאפט אין דער נעץ פון זיין יצר

ולברך · הוא מקלל אב ואב · ההפך לכבדם · הוא אכזר · ההפך להיות רחמן ובן כלם · ותראה דלזה כוון שהמע"ה לומר לך מנגד לאיש כסיל ובל ידעת שפתי דעת · ירצה אתה בן אדם שבל ידעת שפתי דעת להיות קורא ושונה וללמוד מן הספר הדרך שתלך בו . אלמדך כיצד תעשה לך מנגד לאיש כסיל ראה מה שעושה הכסיל שהוא הרשע ועשה כנגדו · גם יראה בננות מעשה הבהמה ועוף שהבהמה אוכלת כל מה שמצאה ואינה מבחנת בין טוב לרע ואוכלת ומטלה הריר שבפיה בתוך מאכלה וחוזרת ואוכלת מסנה ומשתנת ומוציאה רעי ואוכלת הכל בשעה אחת ובפני כלם ושוכבת על הטיט ועל הצואה · והעוף טורף בצפורניו ואוכל ומנקר בזבל ובאשפתות למצוא מהתולעים הנמאסים לאכול . ובראותו כל זה לעין שהם דברים מכוערים יבא לתקן כל מעשיו להבחין באכילתו ולאכול בטהרה ולבחור מושב הנקיות למושבו ולהיות צנוע בדרכיו · ושלא לטרוף כעוף : ולברוח מכל דבר מאוס כדי שלא להדמות עצמך לבהמה ולעוף · ותראה דזהו מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו · ירצה מלפנו מבהמות ארץ לבחור הדרך הטוב בראות גנות דרכיהן ולעשות בהפך · גם ומעוף השמים יחכמנו דבראותנו רוע דרכיהם כמדובר אנו מתחכמים לעשות בהפך · גם כלל אני מוסר לאיש אשר אין לו מדריך ומתבייש לשאול מחכם או שיושב במקום שאין מצוי לשאול · דע שכל מעשה שאתה ע"שה ואפי' שהיה בו הפסד ממון נכנס שמחה בלבך ובכל עת חמן שאתה זוכר אתה משמח · דע שאותו מעשה לרצון אלהים הוא והחזק בו אל תרף ותהיה רגיל בו · לפי שסגולת המצוה להכנים שמחה בלב העושה אותה אע"פ שהיה לו חסרון כים בעשותה דפקודי ה' ישרים משמחי לב · הפך העושה דבר ואע"פ שהרויח בה אחר המעשה נכנס עצבות רב בלבו ובכל זמן שזוכר מתעצב . דבר עבירה היא שאין רצון הבורא בה ומטעם זה נפשו עליו תאבל וזהו העצבות שנכנס בלבו · לכן בראותו כך יתרחק מן הדבר הזה שלא להוסיף לעשות · ועוד לעושה דבר שהוא ישר בעיני ה' אע"פ שעשה אותו בסתר חוט של חסד משוך עליו ונושא חן בעיני כל רואיו ומפארים אותו · וזאת ההבחנה רמזה התנא באומרו איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהוא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם דהל"ל איזו דרך ישרה שיבור האדם · מאי לו · עוד להבין כוונת תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם אלא הוא אשר דברנו שיבא ללמד למי שמתבייש לשאול או שהוא במקום שאין מצוי ללמוד כיצד יעשה לבחור הדרך הטוב והישר · ואמר איזו דרך ישרה שיבור לו האדם כלומר שיבור לו מעצמו

חרע לאזט ער אים קיין גוטץ ניט טון · דרום זעה וואס ער טוט טוא דו פר קערט אונ דס איז גוט אונ רעכט פארטיג פאר גאט ב"ה · ער שלאפט ביז פיר שעה אויף דעם טאג טוא פאר קערט אונ שטיי אויף גאנץ פריא · ער דאוונט ניט אונ בענשט ניט נאך דעם עסין דאווין דוא יוא בענטש יוא נאך דעם עסין · ער שעלט פאטר אונ מוטר טו דו פר קערט אונ האלט זיי ערליך · ער איז איין אכזר זייא דו אדרבה רחמניגר אונ אזו איז אלי זאכן אונ דס הט שלמה המלך גימיינט מיט דעם פסוק (לך מנגד לאיש כסיל ובל ידעת שפתי דעת) דר מיט הט ער גימיינט (ובל ידעת שפתי דעת) אויב דוא ווייסט ניט די לעפצן פון וויסן שאפט כלומר דו קענסט ניט לערנן אוס ספרים צו ווייסן דעם גוטן וועג צו גיין וועל איך דיך לערנן וויא דו זאלסט טון (לך מנגד לאיש כסיל) טו אקעגן אונ דער ווידר דעם רשע זעה וס ער טוט אונ טוא פר קערט · גם אויך זאלסטו זעהן א בהמה אונ איין עוף דס זיא עסט וואס זיא גיפינט אונ פר שטייט ניט צווישן גוטן אונ בייז אונ עסט אונ ווארפט איר שפייעכץ אין איר עסין אריין אונ עסט ווידר דער פון אונ דס גלייכן צו פארעכטען זיינע מעשים ער זאל יוא פר שטיין אין זיין עסין צווישן גוטץ אונ בייז אונ צו עסין מיט ריינקייט אונ אוים צו דר וויילן זיך צו זיצין אויף אריין אורט אונ זאל זיין געשייט אונ זאל ניט שלינגען דאס עסין וויא איין עוף · אונ צוא אנטלויפען פון איטליכע מיאוסי זאך כדי ער זאל זיך ניט גלייכען צוא איין בהמה אונ צוא איין עוף אונ דאס מיינט דער פסוק (מלפנו מבהמות ארץ) ער הט אונז גימאכט לערנן פון די בהמות וואורום אז דער מענטש זעהט זייערי מעשים טוט ער פר קערט (ומעוף השמים יחכמנו) אונ פון דיא פייגעל וואס פליהן אונטר דעם הימל האט ער אונז קלוג גימאכט וואורום אז מיר זעהן זייערי וועגין טוען מיר פאר קערט · גם נאך איין כלל וועל איך געבן דער חכם האט ניט ווער זאל אים ווייזן דעם גוטן וועג · זאלסטו וויסן אז דיא זאך וואס דו טוסט אונ אלע צייט וואס דו דר מאנסט דיך אן דעם האסטו אלין שמחה זאלסטו וויסן אז די מעשה איז זייער גיליבט אונ איז בווילינט

מעצ[illegible]בלי שילמוד מאחרים · יאמר שכל דבר שעשה ואחר עשותו יש תפארת לעושה עצמו כמו שנכנס שמחה בלבו · וגם רואה שבא גם לו תפארת מן האדם . שהרי כל אדם שרואהו מפארו ואע"פ שלא הכיר במעשיו ידע כי מה שעשה רצון אלהי ויבור לו זה הדרך להחזיק להלוך בו · כדי שלא ירגיש האדם בטורח עשיית המצוה ידמה עצמו כפועל · כדי שישמח לעשות · שהרי הפועל אינו מרגיש כל כך בטורח המלאכה בשומו נגד עיניו השכר שעתיד לקבל לסוף היום · גם יעשה האדם המצוה בשמחה ובטוב לבב בשומו לנגד עיניו השכר העתי׳

ואכתוב לך פה מענייני השכר העתיד למען תשים נגד עיניך ענין השכר כדי שתעשה המצוה בשמחה · ואף על פי שאין ראוי לעשות המצוה בעבור השכר אלא לעשותה לקיים דבר מלך שלטון מיהו בהתחלתו לקיים צריך שיזכור מהשכר עד שירגיל ויתחזק במצות וההרגל מביאו לעשות בשמחה אף שלא יקבל שכר · בענין גן עדן של מטה אמר ר׳ יהושע בן לוי שני שערי כרכוד יש בג"ע ועליה ששים ריבוא של מלאכי השרת וכל אחד ואחד מהם זיו פניהם כזוהר הרקיע מבהיק · ובשעה שהצדיק בא אצלם מפשיטין מעליו הבגדים שהיה עומד עמהם בקבר ומלבישים אותו שמונה בגדים של של ענני כבוד · ושני כתרים נותנים על ראשו אחד של אבנים טובות ומרגליות ואחד של זהב פרוים ונותנין שמונה הדסים בידו ומקלסין ואומרים לו לך אכול בשמחה לחמך · ומכניסים אותו במקום נחלי מים סוקף במיני ורדים והדסים וכל אחד ואחד יש לו חופה בפני עצמו לפי כבודו שנאמר כי על כל כבוד חופה · ומושכים ממנו ארבעה נהרות אחד של שמן ואחד של אפרסמון ושל יין ודבש וכל חופה וחופה למעלה ממנה גפן של זהב ושלשים מרגליות תלוים בו וכל אחד ואחד מבהיק זיו כזיו הנוגה · וכל חופה יש בה שולחן של אבנים טובות ומרגליות וששים מלאכים עומדים על ראש כל צדיק וצדיק ואומרים לו לך אכול בשמחה דבש שעסקת בתורה שנאמר בה ומתוקים מדבש ושתה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית שעסקת בתורה שנמשלה ליין שנאמר אשקך מיין הרקח . והמכוער שבהם כדמותו של יוסף וכרמות רבי יוחנן ופרטי רמון של כסף סוקף כנגד השמש ג · ואין אצלם לילה שנאמר ואור צדיקים כאור נוגה . ומתחדש עליהם שלש משמרות · משמרה ראשונה נעשה קטן ונכנס למחיצת הקטנים ושמח שמחת קטנים . משמרה שניה נעשה בחור ונכנס למחיצת הבחורים ושמח שמחת

ג כל שכון המחבר נסה דאמריע בפרק ספוטלים (דף תיד) האי מלן דבעי מחזי שופרא דר"י וכו׳ עיין שם .

פאר גאט אונ שטארק זיך אין איר ווארום די סגולה פון איין מצוה איז צו ברענגין שמחה אין הארץ דער וואס טוט איין זאך אונ דער נאך קרענקט אים זיין הארץ דאס איז איין דבר עבירה וואס דער רצון פון גאט ב"ה איז ניט אין איר אונ זאל זיך דער ווייטערין פון דר זאך אונ מער ניט טאן · נאך איין כלל איז · דער וואס טוט אזאך וואס געפעלט גאט ב"ה חאטשי ער טוט אז קיינר ווערט ווערט אים געגעבן אחוט פון חסד אונ איז נושא חן ביי גאט אונ לייט · ואכתוב איך וועל דיר דא שרייבן פון שכר עולם הבא כדי דו זאלסט טאן די מצוה מיט שמחה · אונ חאטשי מען געהער ניט טאן קיין מצוה וועגן שכר נאר אין אנפאנג מעג ער דענקין פון שכר ביז ער וועט זיך געוויינען אין מצות אונ דאס וועט אים ברענגען צו טאן די מצות פון גאטס וועגן ווען ער זאל אפילו ניט נעמען קיין שכר דרויף · אמר ר׳ יהושע בן לוי האט געזאגט . אין גן עדן התחתון איז דא צוויא טויערן פון גוטע שטיינער וואס הייסן כדכוד אונ אויף זייא זענען דא כתות מלאכים אונ בשעת דער צדיק קומט צו זיי קליידען זייא אים אן קליידער פון ענני כבוד אונ צוויא קרוינען געבין זייא אויף זיין קאפ אונ שמעקענדיגע הדסים געבין זייא אין זיין האנט אונ זאגן זייא מיט גרויס שמחה אין גן עדן אריין · אונ איטליכער האט איין בזונדרע חופה נאך זיין כבוד נאך אונ פון דער חופה ציהען זיך טייכן פון אפרסמון אונ יין המשומר · וכל אונ אין איטליכער חופה איז דא איין טיש פון אבנים טובות אונ מלאכים שטייען ביי איטליכן צדיק אונ זאגן צו אים גייא עס האניק מיט שמחה וויל דו האסט געלערינט תורה אונ טרינק דעם יין המשומר פון ששת ימי בראשית וויל דוא האסט געלערינט תורה וואס זיא איז געגליכן צו וויין אונ ביי זיי איז ניט דא קיין נאכט · אונ עס ווערט צו די צדיקים באניט דרייא משמורת · משמורה דיא ערשטע משמורה ווערט ער וויא איין קינד אונ פרייט זיך די שמחה פון קינדער · דיא אנדרע משמורה ווערט ער איין בחור אונ פרייט זיך דיא שמחה פון בחורים · די דריטע משמורה ווערט ער איין אלטר מאן אונ גייט אריין אין דער מחיצה

פון

בחורים· משמרה שלישית נעשה זקן ונכנס למחיצת הזקנים ושמח שמחת זקנים· ויש בג"ע שמונים ריבוא של מיני אילנות בכל זוית הקטן שבהם משובח מכל עצי בשמים. בכל זוית יש בו ס' רבוא של מלאכי השרת מזמרים בקול נעים ועץ החיים באמצע וגופו מכסה כל ג"ע ויש בו ת"ק אלף טעמים ואין טעמו של זה דומה לזה ואין ריחו של זה דומה לזה· ושבעה ענני כבוד למעלה ממנו ומארבע רוחות· מכין אותו וריחו נודף מסוף העולם ועד סופו ותחתיו ת"ח מבארין את התורה· וכל אחד יש לו שתי חופות אחד של כוכבים ואחד של חמה ולבנה ובין כל חופה וחופה פרגוד של ענני כבוד.ולפנים הימנה עדן שבה יש י"ש עולמות שנ' להנחיל אוהבי יש י"ש בגימט' שלש מאות ועשר· ובתוכו שבעה בתים של צדיקים ראשונה שם הרוגי אמונה כגון ר' עקיבא וחביריו· ב' הטבועים בים· ג' ר' יוחנן ב"ז ותלמידיו. מה היה כחו שהיה אומר אם יהיו כל השמים יריעות וכל העולם לבלרין· ד וכל היערים קולמוסים אינן יכולים לכתוב מה שלמדתי מרבותי ולא חסרתי אלא ככלב המלקק בים· ד' אלו שירד עליהם הענן וכסה להם· ה' של בעלי תשובה במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אין עומדים· ו' של רווקים שלא טעמו טעם חטא מימיהם. ז' של עניים שיש בהם מקרא משנה ודרך ארץ ועליהם הכתוב אומר וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו· והקב"ה יושב ביניהם ומבאר להם את התורה שנאמר עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי· ולא פירסם הקב"ה הכבוד המתוקן להם יותר ויותר שנאמר עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו עכ"ל· ודע באמת שאין אדם יכול להשיג לחיי התענוג הזה אלא א"כ מסגף עצמו בעוה"ז על דרך אדם כי ימות באהל דאין השגת החיים כ"א אחר מיתה כזרע הנזרע שאין יכול להגיע לכלל צמיחה אלא א"כ נבאש ונסרח קודם שהיא בחינת מיתה לגבי דידיה כנזכר בפרק דלעיל· וענין זה הראה לנו הקב"ה בטבע חיי האדם שהרי אם אדם ישן מיד מת כנודע מארז"ל ולכן הנשבע שלא לישן מתירין לו מיד משום דאי אפשר לפי שימות·· והנה השינה אחד מס' מהמיתה כארז"ל· הרי תלויין חיי האדם במיתה שאם ממית עצמו ע"י השינה שהוא ס' מהמיתה חי ואם לא מת· ותלמוד מכאן דאין השגת החיים האמתיים הם חיי עוה"ב אא"כ מסגף עצמו על התורה ועל העבודה כדכתיב אדם כי ימות באהל באהלה של תורה כדז"ל· וטעמו של דבר כידוע דאין שייך מיתה אלא לחומר וכיון שאדם מסגף עצמו על התורה ועל קיום מצותיה מתמרק החומר ועולה

ד סופרים· ה בחורים

לבחי'

פון אלטע לייט אונ פרייט זיך דיא שמחה פון זקנים· ויש אונ אין גן עדן איז דא אין דעם קלענסטן ווינקעלע מיליאנען ביימער וואס בשמים וואקסין אונ מלאכים וואס זינגען מיט איין זיס קול· אונ אין מיטן גן עדן איז דער עץ החיים אונ ער בדעקט גאר דעם גן עדן אונ אין אים איז דא פינף הונדערט טויזינט טעמים אונ איין טעם צום אנדערן איז ניט גלייך אונ איין ריח צום אנדערן איז ניט גלייך אונ זיבן ענני כבוד זענען איבער אים אונ דיא ווינטען פון דיא אלע פיר זייטן ווייען אויף אים אונ זיין ריח שמעקט פון איין עק וועלט ביז דער אנדערער אונ אונטער אים זיצן תלמידי חכמים וואס טייטשן די תורה אונ איטליכר הט צוויא חופות איינע פון דיא שטערן אונ איינע פון דער זון אונ דיא לבנה· אונ צווישן איטליכער חופה איז איין מחיצה פון ענני כבוד אונ אינעווייניג אין דער עדן וואס דארט איז דא דרייא הונדערט אונ צעהן וועלטן צו איטליכן צדיק· ובתוכו אונ אינעווייניג איז דא זיבן הייזער פון די צדיקים. אין דעם ערשטין הויז זיצן די וואס זענען גיהרגית גיווארן אויף קידוש השם דהיינו ר' עקיבא מיט זיינע חברים· אין דעם אנדרן הויז זיצן די וואס זענען דער טרונקן גיווארן אין ים· אין דעם דריטען הויז זיצן רבי יוחנן מיט זיינע תלמידים· אין דעם פערדין הויז זיצן דיא וואס דער וואלקין האט אויף זייא בדעקט· אין דעם פינפטן זיצן די בעלי תשובה· אין דעם זעקסטן זיצן די בחורים וואס האבן קיין עבירה ניט גיטאן צייט זיי האבן גילעבט· אין דם זיבטין זיצן די ארמע לייט וואס האבן גילערינט פסוק אונ משניות אונ דרך ארץ· אונ נאך זיצט צווישן זיי אונ בשייד זיי די תורה· אונ דעם איבריגן כבוד וואס איז צו זייא אן גיגרייט הט נאך ב"ה ניט מפרסם גיוועזן דען אזו שטייט אין פסוק קיין אויג האט ניט גיזעהן דעם שכר וואס גאט וועט געבן צו דיא וואס האפין צו אים· ודע אונ זאלסט וויסין אז קיין מענטש קען ניט קומען צו דעם תענוג סיידין ער מוז זיך בעמיהען אין דער תורה אונ מצות דען דער מענטש קען נים קריגן דאס אייביגע לעבן סיידן ער מוז מענה זיין דעם גוף איבער תורה אונ מצות· ודע אונ וויס די

לבחינת הרוחנים ונכנס בכלל החיים · דכיון שאין חומר אין שייך מיתה כמדובר · הרי אין השגת החיים אלא אחר מיתת החומר · ודע שהמסגפים עצמם בעוה"ז הם משיגים בזה חיי עוה"ב ובניהם אחריהם משיגים חיי עוה"ז שבזכותם אוכלים בעוה"ז כארז"ל אלו האבות היו אוכלים שכר מצותם בעוה"ז מה היו אוכלים בניהם אחריהם וכו׳ · כך הוא המידה שכר מצות בהאי עלמא ליכא כל אחד אוכ׳ בזכות אבותיו ומצותיו שמורות לעוה"ב וכן חוזר לכל אחד ואחד · ובהיות שאוכל האדם בעוה"ז בזכות אבותיו יש לו פנאי לעשות תורה ומצות לזכות לעוה"ב ולהניח לבניו אחריו שיאכלו בזכותו · וא"כ כמה צריך שישתדל האדם לעבוד לבורא ולא יחוש על הצער שמקבל כיון שזוכה לעצמו ולבניו אחריו להניח להם מקום שיתפרנסו משם שהרי ניזונין בזכותו כמדובר · צא ולמד ממה ששמעתי שהיתה אומה בעולם שהחזיקו למלכם שלהם לאלוה והמלך לא היה מתראה לעמו כ"א פעם אחת בשנה וביום שיצא וחזר בעיר בב"מ שעבר היו נשחטים בפניו כמה ב"א הם בעצמם על חיי המלך · והתועלת המגיע לאלו ששחטו עצמם על חיי המלך שהמלך היה פוסק פרנסה לבניהם אחריהם · הרי אומה זו היו ממיתים עצמם בידם על אהבת המלך ואהבת בניהם שיהיה להם מה לאכול · ואנו יודעים באמת שכל אותם הממיתים עצמם הולכים לחרפות מיהו כבר היו עושים כך על אהבת המלך ובניו · כ"ש וק"ו אנו עדת ישראל הקדושים שה׳ אלהינו ותורתנו אמת ועוה"ב לנו ולבנינו שצריך כל אחד לסגף עצמו בעסק התורה והמצות על אהבת הבורא למלא רצונו שחפץ בקיום תורה ומצות ועל אהבת בניו שיאכלו אחריו בזכותו · ובפרט בראות האדם מה שעושה עמו הבורא מיום שנוצר בבטן אמו עד שיוצא לאויר העולם · והשמירות ששומרו בחייו בעודו על האדמה מכל דבר רע ונתן לו מצות וחי בהן להבדיל מכל דבר המזיקו · כרופא העומד על האדם תמיד להזהירו על כל מאכל המזיק שירחק ממנו · כאשר תראה בפ׳ שמיני שצוה מזה האכל ומזה לא תאכל דכל מה שאסר הם דברים מזיקים מזגו של אדם וסותם ומטמטם מעייני השכלה ממנו · דכ"ש וק"ו דצריך האדם להמית עצמו על אהבתו · כיון שאנו עבדיו חייבים לעובדו ועכ"ז נוהג עם האדם כאב עם בנו וגם מרבה בשכרו כאלו אין עלינו חיוב לעובדו · ה׳ יחזיקנו בעבודתו עדי עד אמן · ביל"ו :

פרק כו ישמח האדם ויגל הרוצה לדעת מהו גיהנם כדי לשמוע ולהכניע לבבו הערל

וואס זענען זיך מענה איבער תורה אונ מצות גרייכן זיי עוה"ב אונ זייערי קינדער גרייכן דורך זייער זכות דאס לעבין פון עולם הזה · אונ אזו דיא מדה דען אויף עולם הזה גיט מען ניט קיין שכר פאר דיא מצות דעם וואס טוט זייא נאר איטליכער ווערט גישפייזט אויף עולם הזה אין דעם זכות פון זיינע עלטערין אונ דער שכר פאר זיינע מצות זענען גיהיט אויף עולם הבא אונ וויל דער מענטש האט דיא וועלט דורך זיינע זכות אבות האט ער צייט תורה צו לערנן אונ אז עס איז וואו אזו דארף דער מענטש דינען זיין בשעפר אונ גיהער ניט זארג האבין אויף דעם צער וואס ער האט דורך דעם אויף עולם הזה וייל ער איז זוכה צו זיך אונ צו זיינע קינדער דאס זיי וועלן גישפייזט ווערן דורך זיין זכות · צא גייא אונ לערן דיך אפ פון דעם וואס איך האב גיהערט עס איז פאר צייטן גיוועזין איין אומה וואס האט גיהאלטן זייער מלך פר איין גאט אונ דער מלך האט זיך באוויזן צו זייא איין מאל אין יאר אונ אין דעם טאג האבן זיך גיקוילעט מענטשן פאר קרבנות אונ דער פר האט גיגעבן דער מלך פרנסה צו זייערי קינדר נוא זענין אום גיקומן דיא מענטשין איבער דעם ליבשאפט פון זייערי קינדר כדי זייא זאלן האבען פרנסה · אונ מיר וויסן דאך באמת אז די אלע זענען צו שאנד אין גיהנם · כל שכן מכל שכן מיר ישראל וואס אונזער גאט איז אמת אונ אונזער תורה איז אמת אונ מיר אונ אונזרע קינדער וועלן האבן עולם הבא אונ עולם הזה אז מיר וועלן זיך בעמיען אין תורה אונ מצות איז שון אפשיטא אז מיר דארפן זיך בעמיען אין תורה אונ מצות פון וועגן דעם ליבשאפט פון אונזר בשעפר צו דער פילין זיין רצון מקיים זיין דיא תורה אונ מצות אונ פון וועגן אונזרע קינדר זייא זאלין גישפייזט ווערין פון וועגן אונזער זכות אונ מיר זענען דאך זיינע קנעכט מוזין מיר דאך אים דינען אונ ער איז זיך פארט נוהג מיט אונז וויא איין פאטר מיט זיין קינד אונ גיבט שכר דער פר גיהערין מיר בוודאי אים צו דינען · גאט זאל אונז שטארקן אין זיין דינסט אייביג · אמן :

פרק כו ישמח האדם ער זאל זיך פרייען דער מענטש ווס וויל וויסן ווס איז גיהנם כדי זיין הארץ

לשוב אל ה׳ ולזכות לנחול חלקו בגן עדן · ובהיות שבפרק דלעיל הזכרתי מעניין ג״ע הנני כותב בפרק זה מעניני גיהנם · ונקדים קודם דעת המפרשים ז״ל בזה · כתוב בספר אבקת רוכל וזה לשונו יש לך לדעת כי גיהנם של מטה בארץ כדוגמת גיהנם של מעלה · וכמו שנתעוררו שיש ג״ע למטה בארץ כדוגמת ג״ע של מעלה כמו כן יש גיהנם למטה בארץ הנקרא גיא בן הנום ועל זה נקרא גיהנם לפי הסוד הנכון למשכילים יודעי חן · והיא אש דולקת · והענין הזה סוד גדול למוצאי דעת · כי האש הגדולה הזאת מוכנת לנפשותם של רשעים להענישם שם · והאמנם כי זאת האש נמשכת על דרך אור הבורא ית׳ מעם המשכת האש היסודי של מעלה שהיא סוד שמאל הנקרא פחד יצחק · וזהו שעוררו רבותינו ז״ל בפסוק מפחד בלילות אמרו מפחדה של גיהנם הדומה ללילה כי מאותו הפחד נמשך המשכת גיהנם של מעלה · וזהו מה שאמרו ז״ל גיהנם נברא בשני · ואמנם כי לאחר שנמשכה משם המשכה לגיהנם של מעלה משם נמשכת המשכה לגיהנם של מטה להיות הכל מעם סוד האש היסודי אשר אמרו שהוא אש יסודי דק פנימי וחזק · משאר אשות · ועל דקותו ותוקף גבורתו יש בו יכולת לשרוף רוח הנשמות אע״פ שהן דקות שבדקות · שמעלת זאת האש גדולה יותר ממקום שיוצאות הנפשות משם וממנו שואף המקום ההוא ועל אותו האש נאמר הנה יום ה׳ בוער כתנור ע״כ · ובדף כ״ב ע״ב כתב וז״ל · ואמנם כי הנפשות כלם מהאש יצאו והאש תאכלם לאותם נפשות החוטאות ונכנסות בגיהנם של מטה ונדונות שם כדי רשעתם · וראיתי אומר כי דין הנפשות אינו כך זולתי שנשמות של צדיקים עולות מיד אל המקום אשר היה שם האילן בתחילה וניזונות שם מזוהר אספקלריא המאירה ואינן יורדות משם כפי הדעת שאמרנו : ונפשות הרשעים רוצות לעלות אל המקום ההוא ומפני שהן חוטאות מעכבות אותן ונוטל אותם גלגל חמה שהוא סובב את כל העולם ורודף אותן ומטלטל אותן בסיבוב כל העולם מעלה ומטה ונרדפות עד מלאות להן עונש כדי רשעתם · ומביאים ראיה מפסוק ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע · ובדף כ״ג ע״ב כתב דעת אחר שיש סוברים ואומרים כי הענין שאמר הכתוב נהר דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי שהנפשות העולות להיות צרורות בצרור החיים שנכנסות באותו נהר של אש שהוא נהר דינור · ואין זה נכון כי כבר אמרו רז״ל שנהר דינור אינו אלא מזיעת החיות הרי כי איננו גיהנם לפי אותו הדעה · והוא ז״ל כתב כי הדרך המובחר הוא על המשכת שומרי היין מהיין המובחר והיין אינו מובחר כ״א כשהוא שוקט על שמריו וסודו ויאהב יצחק כו׳ · אמנם כל שתוכל לדעת סוד זה תדע מהו גיהנם של מעלה ותדע ענין חטא אדם הראשון ופתוי סוד הנחש הקדמוני שפתה לאדם ולאשתו וזהו כי ציד בפיו ואע״פ כי יסוד גיהנם של מעלה הוא סוד הענין שאמרנו מסוד המשכת האש היסודי כפי אשר אמרנו עכ״ל : והרב מנשה

זאָל וויך אונ אונטער טעניג צוא מאַכין ווידער קעדין צוא גאָט אונ זוכה זיין צוא ירשנן זיין חלק אין גן עדן אונ ווייל אין פֿריערדיגן פּרק האָב איך געשריבן פון גן עדן וועל איך אין דעם פּרק שרייבן פון גיהנם אונ פֿריער וועלין מיר שרייבין וואס די ספרים זאגן דריבער · כתוב דער אבקת רוכל שרייבט זאָלסט וויסין אַז אויף דער ערד איז דא איין גיהנם ווי דער גיהנם פון דעם הימל · ער ווערט גירופֿן גיא בן הנום אונ דאָרט איז גרוים ברענענדיג פֿייער צו שטראָפֿן די נשמות פון די רשעים אונ אַזוי שטייט אין פּסוק (הנה יום ה׳ בוער כתנור) דער טאָג וואס גאָט טוט משפּטין די רשעים ברענט ווי איין קאַך אויבן אונ די רשעים גייאן אַריין אין גיהנם של מטה אונ ווערן דאָרט גימשפּט נאָך זייער רשעות · וראיתי איך האָב גיזעהן איין ספר וואס שרייבט אַז די נשמות פון די רשעים ווילן אויך אויף גיין צוא דעם גן עדן התחתון נאָר ווייל זיא האָבן גיזינדיגט לאָזט מען זיא ניט אונ זיא גייאן אַראָפּ אונ אַרויף ביז זיא ווערן גישטראָפֿט נאָך זייער רשעות אונ ברענגן איין ראַיה פון פּסוק (ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע) אונ די נשמה פון דיינע פֿיינט וועט ער שלײדערן אין דער שלײדער האָלץ · והרב אונ דער רב מנשה בן ישראל שרייבט אין ספר נשמת חיים פון גיהנם · דוא זאָלסט וויסן אַז דער ענין פון גיהנם איז ווי איינער קויפֿט אַלטע כלים איז דא אַזעלכע כלים וואס מען דאַרף זיי נאָר אוים שווענקין אונ אַטייל וואס מען דאַרף נאָך כשרן אונ אַטייל וואס מען דאַרף זיא אוים ג[illegible]ן · אונ איין ערדערנע כלי פון טרפֿות האָט שון גאַר קיין תקנה ניט אונ מוז צוא בראַכן ווערין · אזו איז דער זעלביגער ענין אין דעם עונש פון די נשמות · כי ווייל די נשמה איז איין גרעכט אין שלעכטע מעשים אַז זיא האָט קיין תשובה ניט גיטאָן האָבן איר[illegible]

בן ישראל בספר נשמת חיים (פרק נ"ג ממאמר שני דף פ"ב ע"ב) כתב בענייני גיהנם וזה לשונו · צריך שתדע בענין הגיהנם שהוא כמו הלוקח כלים ישנים · יש מהם שצריכים שטיפה בלבד · ויש מהן שצריכים שטיפה והגעלה · ויש מהן שצריכים ליבון · וכלי חרס שנשתמשו בו בחמין אין לו תקנה וישבר · כך הענין עצמו בעונש הנפשות · כי בהיות שהנשמה מלוכלכת באמונות הרעות או בפעולות המגונות אם לא עשה תשובה ותכבס בנתר המצות נכתם עונה ועונותיה עושין בה רושם ולא תוכל להטהר מהלכלוך אם לא בגיהנם · אבל העונש הזה אינו שוה לכל אדם כי יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים פעם אחת ושתים כי אין צדיק אשר יעשה טוב ולא יחטא · ואלו הם הצריכים שטיפה בלבד ואינם מתעכבים שם בגיהנם אלא עוברים דרך העברה במהירות · והמקובלים גזרו העונש הזה כמעט לכל הקדושים אשר בארץ המה לצרף הנשמה בגיהנם מכתמים · כמו שקיבל מהם יוחני המדקדק גם כן · ולכן תמצא שרבי יוחנן בן זכאי בכה קרוב למיתתו ואמר לתלמידיו ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים אחד לג"ע וא' לגיהנם ואיני יודע באיזה דרך מוליכין אותי · שח"ו לא היה חושב שלא היה בן עוה"ב ומשים עצמו רשע כי איך יאמר לריק יגעתי לתוהו והבל כחי כליתי אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו אזובי קיר · אבל פחדו ואימתו היה להכנס דרך שם אפילו בהעברה וירא שמא יגרום החטא שהקב"ה מדקדק עם החסידים שנאמר וסביביו נשערה מאד · דיקא נמי דקתני ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים ואיני יודע באיזה דרך מוליכין אותי · ראה נא איך קרא לשני המקומות האלו דרך ומעבר אשר באמצעותם מגיע הצדיק לבית עולמו ולמחוז חפצו שהוא הג"ע של מעלה תחת כסא הכבוד אשר משם הנשמה חוצבה :

וכן כתוב בספרי ישמור רגליך מגיהנם וזהו רגלי חסידיו ישמור · ונראה מדברי חכמי האמת שהצירוף הזה הוא בנהר דינור שהוא הגיהנם של מעלה כאשר כתבנו א ויוצאים מזה הכלל רבי עקיבא וחבריו הנהרגים על קדושת שמו של הקב"ה · כדאיתא בזוהר פ' אלה פקודי איתן נשמתין עילאין כגון רבי עקיבא וחברוהי באילן לא אתקרבון לאתסחאה ב באתר דנהר דינור דהא כל שאר נשמתין אתסחיין תמן והא אוקמוה וכו' · וכ"ש הנהרגים בשביל להציל את ישראל כגון אותם שני אחים שנהרגו בלוד פפוס ולולייאנוס דאמרינן בגמרא דאין למעלה ממחיצתן דודאי אינם צריכים להצרף שם :

אולם הנשמות אשר צריכים שטיפה והגעלה ומתעכבים בגיהנם איזה זמן מועט הם מהבינונים · והצריכים ליבון הם נשמות הרשעים · באשר הם כבגד המנגע אשר כובס ושב הנגע שאין לו תקנה אלא בשרפה · ויש בהם מדרגות כי יש שנידונים שנים עשר חדש משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש · ואחר הימים האלו תשוב הנשמה למקומה זכה ונקיה ועל אלו נאמר והבאתי את השלישית באש וצרפתים כצרוף הכסף · ובעבור זה אמרו בקדושין על ענין כיבוד אב ואם מכבדו בחייו מכבדו במותו : ואומר כך אמר אבא מרי הריני כפרת משכבו והני מילי בתוך י"ב חדש לאחר י"ב חדש אומר זכרונו לחיי עולם הבא

א חס הדעת אחר דמה אהכה רוכל בקנה כרלון : ב לסכול ·

זינד געמאכט אין איר איין צייכן אונ קען ניט גירייניגט ווערין דער פון נאר דורך דעם גיהנם · אבער דער עונש איז ניט גלייך ביא אללע מענטשן עס איז דא צדיקים וואס האבן אויך איין עבירה אודר צוויא דיא בדארפן נאר אפ גישווענקט ווערן אין גיהנם · נאר זייא גייען אים איבר גאנץ גיך אונ דיא מקובלים זאגן אז כמעט אלי צדיקים פון דער וועלט דארפן דעם גיהנם דורך גיין דארט איבער צוא לייטערן דיא נשמה פון דעם ביסל זינד וואס זייא האבן גיטאן · וכן אונ דרום האט רבי יוחנן בן זכאי גיוויינט פאר זיין טוט אונ האט גזאגט עס איז דא צוויי וועגין איינער צום גיהנם אונ איינער צום גן עדן אונ איך ווייס ניט אין וועלכר אוועג מען וועט מיך פירן דאס ניט ח"ו ער האט זיך גיהאלטן פאר איין רשע נאר זיין פארכט איז גיוועזן אפילו דורך צוא גיין דעם גיהנם דען טאמר וועט ח"ו גורם זיין די זינד וועט ער ח"ו עפיס נתעכב ווערן דארט וויל גאט ב"ה איז מדקדק מיט זיינע חסידים אפילו אויף זייערע קלייניגע עבירות · אולם פאר וואר דיא נשמות וואס דארפן נאך אום גיכשרת ווערן אונ מוזין פערהאלטן ווערן אין גיהנם איין קלייניגע צייט די זענין די מיטעלע לייט · אונ די וואס דארפן אום גגלידט ווערן דאס זענין דיא רשעים נאר צווישן זייא איז אויך דא מדריגות דען עס איז דא אזעליכע רשעים וואס ווערן גמשפט אין גיהנם צוועליף חדשים אונ דער נאך קערט דיא נשמה צוא איר ארט דאס לויטערי :

הבא · ויש שנדונים יותר אבל לא בעונש כל כך חזק ככתוב בספר החסידים (סימן מ"ו) · ויש מן הרשעים שמפסידים את נשמתם ולא תספיק אש של גיהנם לצרפם וכן אחר קבלת עונשם יכרתו ויאבדו ועליהם נאמר ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגלי הצדיקים · המדרגה התחתונה אשר היא ככלי חרס שאינו תקנה הם הנשמות שנתלכלכו בדעות הרעות כאפיקורסים ומינים והם בעונש תמידיי ועליהם נאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר וכו' · (ועניינים כאלו מהנפש והגוף תמצא בחובת הלבבות שער חשבון הנפש וברבינו יונה ז"ל) · ומה שדעתי נוטה בענין עונש הגוף עם הנשמה בגיהנם הוא באופן זה · שכשם שהמצוה אשר עושה האדם נעשית גוף כמו שקבלנו מרז"ל · ובהשלמת קיום המצות נשלם ונגמר זה הגוף המשוכלל למעלה מסיבת המצוה בהפרד הנשמה מהגוף החומרי הזה עולה ונכנסת ומלבשת בגוף של מעלה אשר עשה מהמצות שעשה · כן מן העבירות שאדם עושה מתפעל ונברא גוף טמא מצד הקליפות ובצאת נפש הרשע מגופו מכניסין אותה באותו גוף הטמא כנזכר ונידונים שניהם יחד · וזה הגוף הטמא הוא כדמותו כצלמו כגוף המושלך בקבר · ובהיותם שניהם מתכונה אחת כדרך התאומים . כשמגיע נזק וצער לגוף הטמא מגיע ג"כ נזק וצער לגוף שבקבר כדוגמת התאומים כשחש ראשו של זה חש ג"כ ראשו של האחר · וזה ענין רבי עקיבא שמצא אדם מת טעון קיסין ובורח על ההרים ושאל מה טיבו והגידו לו שהוא מת וגזרו עליו לכרות עצים הוא בעצמו כדי לשרוף אותו בכל יום · זהו כללות המעשה עיין במקומו באורך · כי הנה הגוף הזה אשר מצא רבי עקיבא הוא הגוף הטמא שעשה מהעבירות לדון נפשו בתוכו כמדובר · שגוף המת עצמו תמצאנו לעולם שם בקבר · וכשדנים לגוף הטמא הנעשה מהעבירות מרגיש ג"כ הגוף שבקבר מסיבת נפש הבהמית שנשארה עמו בקבר כמ"ש חז"ל · ואחר השלמת עונשו במשפט גיהנם מתעכל הגוף הטמא הנעשה מהעבירות והנשמה עולה למעלה וטובלת בנהר דינור ונכנסת בגוף הנעשה מן המצות אם עשה . ואם לא עשה מגלגלין אותה בזה העולם כדי שיקיים המצות לעשות גוף קדוש להתלבש בו אחר מותו · זהו דעתי בענין עונש הנשמה עם הגוף . ובענין מהו גיהנם של מטה הוא מקום גדול מחזיק רבבות · וכל מה שמתרבים הרשעים גם כן מתרחב יותר . ויש שם כמה מיני מדורות זו קשה מזו לדון שם לכל אחד ואחד כפי העונש

אונ עס איז דא רשעים וואס ווערן גמשפט מער פון צוועליף חדשים אבער ניט מיט אזעליכע עונשים ווי פריער · אונ עס איז דא רשעים וואס פאר דארבן זייער נשמה אונ דאס פייער פון דעם גיהנם איז כמעט ניט גנוג זיא איבער צו לייטערן · אונ אזו אויך נאך דעם אז זיא ועניין שוין מקבל זייער עונש ווערן זייא אש אונטער דיא פיס פון די צדיקים · אונ דיא הונטערשטע מדרגה וואס איז גלייך ווייא איין ערדינע כלי וואס האט גאר קיין תקנה ניט · דאס זעניין דיא נשמות וואס זעניין איין גרעכט גוואָרן אין שלעכטע דיעות גלייך וויא דיא אפיקורסים דיא ווערין אייביג גשטראפט אונ אויף זייא ווערט גזאגט אין פסוק (ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי) זייא וועלין גיין אונ זעהן אין די מענטשן וואס זעניין פושע אין מיר (כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה) דען דייערי ווערים וועלן ניט פייגערן אונ זייער פייער פון דעם גיהנם וועט ניט פאר לאשן ווערן · ומה אונ מיין דיעה איז אין דעם עונש פון דעם גוף אונ די נשמה דאס פון דיא עבירות וואס דער רשע טוט ווערט בשאפען א טמא גוף אונ זיין נשמה גייט ארויס פון זיין גוף גייט זיא אריין אין דעם טמא גוף אונ זיי ווערן בנאנד גמשפט אונ אז עס גרייכט איין צער צו דעם טמא גוף גרייכט אויך שאדן אונ צער צו דעם גוף וואס ליגט אין קבר · וזה אונ דאס איז וואס ר' עקיבא האט גיטראפין איין מת האט גיטראגין האלץ האט ר' עקיבא אים גיפרעגט וואס דאס איז האט ער אים גיזאגט די מלאכי חבלה האבן אויף אים גוזר גיוועזן ער זאל אליין אן האקין האלץ מען זאל אים דער מיט פאר ברענין · דער גוף איז גיוועזן דער טמא גוף וואס ער האט בשאפין פון די א עבירות דיא נשמה זאל אין אים גימשפט ווערין אונ דעם רעכטין גוף וועסטו תמיד גיפונען אין קבר נאר אז מען איז דן דעם דעם טמא גוף פילט דם אויך דער גוף וואס ליגט אין קבר דער נאך אז ער נעמט שוין אפ זיין עונש אין גאנצן ווערט דער טמא גוף פאר לענד אונ דיא נשמה טובלת זיך אין נהר דינור אונ גייט אריין אין גן עדן · ובענין דער גיהנם וואס איז אויף דער ערד איז זייער גרויס אונ ווס מער רשעים קומן אין אים ווערט ער אלץ גרעסר אונ דארט איז דא פיל חדרים צו משפטין איין עונש איז שווערער

העונש הראוי לו והוא למטה בארץ׳ ויש בו ג׳ פתחים · אחד בים ואחד במדבר ואחד בישוב וכל אחד נכנס בפתח הראוי לעונש כפי מעשיו׳ משום דיש הפרש וצער לנכנס בפתח זו מפתח זו. והאש הנמצא שם הוא גדול ס׳ פעמים מהאש של עולם הזה כארז״ל א״ש של עולם הזה הוא אחד מס׳ מאש של גיהנם · ויש שם נחלים כהרים וגבעות ותמצא בתוך גיהנם נהרי נחלי זפת וגפרית שנובעים מן התהום · ויש שם כמה מיני מזיקים ומחבלים משונים ומכוערים להעניש את הרשעים · ונראה שאלו המזיקים ומחבלים המכים אותם הם המזיקים והמחבלים שעשה ברוע מעשיו כארז״ל והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד מלבד הממונים והמחבלים הממונים שם להעניש לרשעים מיום שנברא גיהנם. ונותנים כל מכות משונות באותו גוף · יש מי שתולין וחונקים אותו ויש מי שהורגים אותו וחונקים אותו ויש מי שנוקרים את עיניהם ויש מי שתולין אותו בקדקדי ראשיהם· הכל כפי כבדות העבירות שעשה· וכמה מן החיים ראו פתח גיהנם שבמדבר מרחוק· ואני שמעתי מפי קדוש מדבר החכם השלם כמה״ר חיים אלפיסי ז״ל שספרו לו נחותי ימא שיש מקום בשפת הים הגדול אשר שפתו מגיע למדבר חרב ושמה רואים ממרחק בקיעה בארץ יוצא מתוכה להבות אש עד לב השמים והספינה מתרחקת הרבה כדי שלא יתהתך הזפת מחמימות האש · ושהוא ז״ל הלך בספינה בים הגדול ובלילה ראו להבות אש יוצאים מתוך הים והלהב היה משבר הרים ומפרק סלעים שבתוך הים והספינות העוברות בים זה יודעין ומכירין המקום ומתרחקים הרבה משם · וספרו לו אנשי הספינה שזה המקום הוא פתח גיהנם שבים והאש הזה אינו נראה בתוך המים הנזכר כי אם בלילה כי ביום מחמת אור השמש אינו נראה · ואני ראיתי בספר אחד שיש מקום בעולם והוא מדבר שמם שהולכים שם שומעים קול צעקה וצווחה במקום אחד שבמדבר זה יוצאה מתוך הארץ · ובפרט אם נוטים האזן סמוך לארץ מתחזקים הקולות כדוגמת קולות המכין אותם וצועקים מתוך צערם · ואומרים ההולכים שם ששם תחתיו גיהנם שבארץ · ומלך אחד רצה לידע סבת הצעקה הנשמעת במקום הזה מהו וצוה לחפור חפירות עמוקות מאד ולא מצאו דבר אך הצעקה היתה נשמעת לעולם ע״כ · ודברים אלו לא כתבתי ח״ו להחזיק דברי רבותינו ז״ל שאומרים שיש פתח לגיהנם בים ובמדבר כי דבריהם הם אמתיים מעצמם ואינן צריכין חיזוק כי כלם ברוח הקודש נאמרו · אלא הבאתי אותם כדי להלהיב ולהפחיד הלבבות הנרדמות מלכלוך עונותיהם · הרי לך ענין גיהנם של מטה· וגיהנם של מעלה הוא נהר דינור כסברת

פון דעם אנדערין אונ דארט ווערט איטליכער גימשפט וויא ער איז ווערט אונ דרייא טירן איז דא אין אים איין טיר אין ים אונ איינע אין ישוב אונ איינע אין מדבר אונ איטליכר גייט אריין אין דר טיר וואס איז ראוי צו זיין עונש נאך זיינע מעשים · אונ דאס פייער פון דעם גיהנם איז זעכציג מאל הייסער פון דעם פייער פון דער וועלט אונ דארט זענן דא אזעלכע קוילין וואס זענן גרויס וויא איין בארג · עס איז דארט דא טייכן פול מיט שוועבל אונ פעך וואס זיי קוועלן פון דעם תהום אונ דארט זענן דא אלערלייא מזיקים אונ מחבלים צו שטראפן דיא רשעים אונ די מזיקים זענן פון דער מענטש אליין הט זייא בשאפין מיט זיינע שלעכטי מעשים חוץ דיא מזיקים אונ מחבלים וואס דארט איז דא פון אייביג אונ זייא שטראפן דעם גוף מיט אלירלייא שטראף · וכמה אונ פיל מענטשן האבן גיזעהן פון וייטן דיא טיר פון גיהנם אין מדבר די שיפערס פון ים האבן דער ציילט עס איז דא אין ים איין ארט וואס זיין ברעג גרייכט צו דער מדבר אונ דארט זעהט מען פון וייטן אשפאלם אין דער ערד וואס פון דארט גייט ארויס פלאמען פייער ביז אין הימל אונ דיא שיף מוז גאנץ וייט זיין פון דעם ארט כדי די פעך וואס די שיף איז פר קלעבט זאל ניט צו שמאלצין ווערן מחמת דר היץ פון דעם פייער· אונ דער חכם ר׳ חיים איז אמאל גיגאנגן אויף דעם גרויסן ים האבן זיי גיזעהן בייא נאכט פלאמן פייער גייען ארויס פון דעם ים אונ דער פלאם האט צו בראכן בערג אונ שטיינער האבן די שיפס לייט אים גיזאגט אז דאס ארט איז די טיר פון גיהנם · אונ דס פייער ווערט גיזעהן באיי נאכט אבער בייא טאג זעהט מען עס ניט · ואני אונ איך האב גיזעהן אין איין ספר אז עס איז דא איין ארט אין דער מדבר ד״א חס גייען דארט הערין אגישרייא פון דר ערד ווי די קולות פון מענטשן וואס מען שלאגט זייא אונ זיי שרייאן פון צער אונ מען זאגט אז דארט איז דער גיהנם אויף דער ערד · אונ איין מלך הט גיוואלט וויסן וואס דס גישרייא איז הט ער גיהייסן גראבן טייער טיף האבן זייא גיט גיפונען קיין שום זאך נאר דס גישרייא הט מען אלץ גיהערט · גיהנם אונ דער

כסברת המקובלים ז"ל . ונ"ל עוד שהסדור שיש לכל אחד גדול מחבירו זהו גיהנם של מעלה עם אותו הצער והביוש והכלימה שמקבל בהיות חבירו למעלה ממנו במקום ובמעלה ביותר שאת ויתר עז · וכארז"ל כל אחד נכוה מחופתו של חבירו וכו' ומקבל בושה מזה · ועוד אמרו ועשן בהפה למה אלא לכל מי שעיניו צרות בת"ח בעה"ז וכו' · הרי מקבל עונש בג"ע עצמו והעונש הזה הוא אחר שקבל בגיהנם עונש על איזה עבירות שבידו · וא"ת למה לא קבל בגיהנם גם עונש העון שהיה עינו צרה בת"ח כשם שקבל עונש שאר עבירות וממתינים לו לעונשו בתוך ג"ע . התשובה כל מרותיו ית' מדה כנגד מדה · דכשם שבעה"ז היה רואה לת"ח בצערם ועינו צר ולא מרחם עליהם גם הוא יראה בעיניו מעלת הת"ח ות"ח יראה בצערם ואין מרחם כאשר עשה כן יעשה לו · וכשם שיש גיהנם למטה כך יש ג"ע למטה כאן בארץ במקום מוצנע בעולם ובו כל מיני אילנות טובות אשר עין לא ראתה והן מוציאין פרח ויצץ ציץ וכל מיני מגדים מופלאים בריחם ובצביונם · כעובדא דרבה בר אבוה (בבא מציעא פ"ט) שהוליכו אליהו בחומות ג"ע ופשט טליתו ולקח מעלי האילנות וכשיצא לילך שמע בת קול אומר מי אכל עולמו כזה וניער טליתו אפי' הכי נשאר הריח דבוק בגלימא וזבניה בתליסר אלפי דינרי פלגינהו לחתנוותיה ע"כ · גם בעובדא דריב"ל שהוליכו המלאך המות בג"ע בגוף ובנפש והוא בג"ע של מטה·והרי ג"ע כאן בארץ במיני אילנות בפועל מופלאים בריחם כמדובר ושם מתעדנין הנשמות והנכנסים בגופם חיים כר"י וחביריו מרוחניות הריחות אמנם לא מהאכילה ושתיה כשם שמתעדנין החיים שהאכילה ושתיה שם ע"ד ויאכלו וישתו כשראו את אלהי ישראל שהראיה נחשב להם כאלו אכלו ושתו · אמנם ניזונין מהריחות ומיני התענוגים הרוחניים אשר שכל המלובש בגוף אינו יכול לשערו · גם יש לנשמות הצדיקים בחינת אכילה ברוחניות כארז"ל למה נקראו שחקים ששוחקים מן לצדיקים וכו' ובודאי שאינו דרך אכילה ממש אלא הוא אופן אשר אין שכל בנ"א יכול להבינו והאמנם שנוכל ליישב אכילת המן הזה בג"ע הוא השגות עליונות כמו להכיר באחדותו ית' ולהבין בסודי תורתו מעין מה שפעל לאוכלי המן במדבר כדפירש מוהר"י אדרבי ז"ל במאמר עם המן היה יורד אבנים טובות ומרגליות וגדולי ישראל מלקטים אותם · דקשה למה דווקא גדולי ישראל ולא שאר העם כיון שלכלם היה יורד וכלם לוקטים מן · אלא הכוונה לומר שהקב"ה יהיב חכמתא לחכימין וע"י המן היו מזדככין והיו משיגים סודי רזי התורה · וזהו דווקא החכמים והגדולים כיון שכבר היה בהם חכמה · וזהו דקאמר שהגדולים מלקטין אותם אבנים טובות שהם סודי התורה וזה לא שייך בשאר העם שאינן חכמים שהקב"ה אינו נותן חכמה כי אם למי שיש לו חכמה כמדובר (ועיין שם הענין יותר באורך) · גם אומרו כאן שוחקים מן לצדיקים רמז להשגת האחדות הקדוש והבנת הסודות שעתיד הקב"ה לגלות להם כנודע מרז"ל · תענוגי הריחות שהנשמה

נהנה

גיהנם פון היכל איז דער פייארדיגער טייך · אונ אויך דאס וואס איינער האט איין העכיר ארט דם איז אויך דער אייבערשטער גיהנם דען דער. וואס זיצט נידעריגער איז מקבל גרויס צער אונ בושה דורך דעם וואס זיין חבר איז אויף איין העכיר ארט פון אים · ועוד אונ נאך זאגין די חכמים איין רויך איז פר האנדין אין דער חופה פון דעם וואס האט ניט געוואלט מחזיק זיין די תלמידי חכמים איז ער אין גן עדן אויך מקבל עונש מדה כנגד מדה · דען אזו וויא אויף דער וועלט האט ער גיזעהן וויא ת"ח האבן דוחק אונ ער האט זיך ניט מרחם גיוועזן · זעהט ער מיט זייני אויגן די מעלה פון דיא ת"ח אונ זייא זעהן אין זיין צער אונ זענן זיך ניט מרחם איבער אים אזו וויא ער האט גיטאן אזו ווערט אים אפ גיטאן · וכשם אונ אזו וויא עס איז דא איין גיהנם אוף דער ערד אזו אויך איז פאר האנדן איין גן עדן אויף דער וועלט אונ אין אים איז דא אלערלייא גוטע ביימער וואס קיין אויג האט עס ניט גזעהן אונ זיי גיבן ווינדרליכי ריחות · ווי דיא גמרא ברענגט איין מעשה דם אליהו האט גיפירט צו רבה בר אבוה אין גן עדן התחתון אונ האט גנומן פון די בלעטער פון די ביימר אין זיין קלייד אונ אז ער האט געוואלט ארויס גיין האט ער גיהערט איין קול האט גיזאגט ווער האט אויף גיגעסן זיין עולם הבא וויא רבה בר אבוה · האט ער דיא בלעטר ארויס גיווארפן פון זיין קלייד פון דעסט וועגן אין דער ריח גיבליבן אין זיין קלייד האט ער דם קלייד פאר קויפט פר דרייצען טויזינט גולדין אונ האט דם צו טיילט צו זייני איידיכם · אויך שטייט אין דער גמרא וויא דער מלאך המות האט גיפירט רבי יהושע בן לוי אין גן עדן אריין מיט זיין גוף דם מיינט מען גן עדן התחתון · די צדיקים ווערן דארט גישפייזט פון גוטע ריחות אונ תענוגים פון רוחניים וואס דער שכל קען עס ניט משער זיין · אבער ניט וויא עסין אונ טרינקען דארט · אונ זייא זענן משיג גרויסע סודות פון דער תורה · אונ

נהנה מהם כדרז"ל על פסוק כל הנשמה תהלל יה איזה דבר שהגוף אינו נהנה והנשמה נהנה הוי אומר זה הריח יש להם בג"ע שמתעדנים מהריחות המשובחות · כעובדא דרבי אבהו ודבי אלעזר בן פדת יוכיח שהראו להם שלשה עשר נהרי אפסמנא דכיא שהוא ריח טוב שעתידים להתעדן בהן הרי שנהנות מהריח · ויש מעלה אחרת גדולה מזו והוא תכלית העונג והיינו כשנשלם זמן ישיבת הנשמה כאן בג"ע של מטה ועולה לג"ע של מעלה ונכנס בצרור החיים לראות פני מלך חיים אין תענוג יותר גדול מזה · ואופן קבול השכר על כל מצוה ומצוה ראיתי בספר אחד דכך הוא . אע"פ שהנשמה בג"ע במדה הראוי לה בעבור איזה מצוה שעשה כשבאים לתת לה שכר על מצוה אחרת לתת לה מדור יותר עליון מדקדקים אם קיים אותה כתקנה מעלין לה ואם לא מוציאין אותה החוצה שתקבל עונש כפי מה שגוזרים בב"ד הצדק. ואחר שתקבל עונשה מעלין לה לאותו מדור העליון יותר · ובדרך זה בכל מצוה ומצוה · וכל זה בגן עדן של מטה אמנם כשהנשמה עולה בג"ע של מעלה אז כבר נתבררה ונצרפה בכל מצוה ומצוה בג"ע של מטה וזכתה למדור היותר עליון ועולה למעלה בצרור החיים ואינה צריכה עוד צירוף אלא עולה שם ממדרגה למדרגה להתעדן בכלם בלי שום בדיקה כשם שהיו בודקים אותה כשהיתה בג"ע של מטה כדפרישית · זה דעתי בעניני ג"ע וגיהנם כפי מה שראיתי והבנתי בדברי רז"ל ומפי ספרים ודע שכללתי באלו הדברים הרבה ולא פרשתים באורך מיראת האריכות למען לא יקוץ הקורא · כי כוונתי בחיבור זה שיהיה מובן לכל קורא בו ולא יקוץ בדברי ויקבל מוסר מסבת היותו קורא בפיו ענין ג"ע וגיהנם וקצת ממה שיש בתענוגי ג"ע ועונשי גיהנם · ובהיות כוונתי זו אכתוב פה פיסקא אחת קטנה מה שכתב הרב החסיד ז"ל מעונש גיהנם למען יחרד ויפחד הקורא בו ולפחות יהרהר תשובה בלבו ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה·כ' במס' גיהנם (פ"ב דמ"ז ע"א משם רז"ל) וז"ל אמר ריב"ל פ"א הייתי מהלך בדרך ומצאני אליהו הנביא א"ל רצונך לעמוד על פתח גיהנם אמרתי הן ראיתי ב"א שתלוים בידיהם וב"א ברגליהם והראני נשים שתלויות בדדיהן.והראני ב"א שמאכילים אותם בשרם וב"א שמאכילים אותם גחלי רתמים וב"א יושבים חיים ותולעים אוכלים אותם · אמר לי אלו שכתוב עליהם ותולעתם לא תמות · והראני ב"א שמאכילים אותם חול דק והיו מאכילים אותם בעל כרחם דשניהם נשברות והקב"ה אומר להם רשעים כשאכלתם הגזל היה מתוק בפיכם ועתה אין בכם כח לאכול לקיים מה שנאמר שני רשעים שברת · והראני ב"א שמשליכין אותם מן האש לשלג ומן השלג לאש כרועה זה שרועה צאנו מהר לבקעה ומבקעה

אז די נשמה זיצט אין דעם גן עדן איר צייט גייט זיא ארויף צו דעם גן עדן פון דעם הימל אונ גייט אריין אין דעם היכל צרור החיים צו זעהן די שכינה פון גאט ב"ה אונ דער פון איז ניט דא קיין גרעסערער תענוג · ואופן וויא אזו די נשמה איז מקבל שכר אויף איטליכר מצוה האב איך גיזעהן איין ספר אז האטשע די נשמה איז שוין אין גן עדן פון וועגן איין מצוה ווס זיא הט גיטאן דער נאך אז מען וויל איר געבן שכר אויף אנדערע מצוה דם מען זאל איר געבן איין העכר ארט איז מען מדקדק אויב זיא הט מקיים גיוועזן דיא מצוה וויא רעכט איז ברייננט מען זיא אויף איין העכער ארט אונ אויב ניט ציהט מען זי אויס פון גן עדן אונ איז מקבל עונש אונ נאך דעם ברייננט מען זיא אויף דעם העכר ארט אונ דם אלץ איז אין דעם גן עדן התחתון אבר אז דיא נשמה גייט שוין אויף אין דעם אייבערשטין גן עדן דענמאלט איז זיא שוין גילייטערט גיווארין אין גן עדן התחתון אונ זיא גייט שוין אויף אין דעם היכל צרור החיים אונ זיא בעדארף מער שוין ניט גילייטערט ווערין נאר זיא גייט אויף פון איין מעלה צו דער אנדערער · כתב עס שטייט אין מסכת גיהנם רבי יהושע בן לוי הט גיזאגט איין מאל בין איך גיגאנגן אין וועג הט מיך גיטראפן אליהו הנביא ז"ל האט ער מיר גיזאגט אויב דו ווילסט וועל איך דיך שטעלן אויף דער טיר פון דעם גיהנם האב איך גיזעהן מענטשין ווס העננן אויף די הענט אונ אטייל אויף די פים אוף דיא בריסטן אונ אטייל ניט מען זייא עסין הייסע קוילן · אונ מענטשן ווס זיצין לעבעדיג אונ ווערים עסין זייא הט אליהו מיר גיזאגט דאס זענען די ווס אויף זייא שטייט (ותולעתם לא תמות) אונ זייערע ווערים וועלן ניט שטארבין · אונ הט מיר גיוויזין מענטשין וואס מען מאכט זייא עסין קיט גיוואלד דינעם זאמד אונ זייערע ציין ווערין צו בראכן אונ גאט ב"ה זאגט צו זיי רשעים אז איר הט גיגעסין גזל איז זים גיוועזן אין אייער מויל אונ אצונד האט איר קיין כח ניט צו עסין · אין זיי ווערט מקויים דער פסוק (שני רשעים שברת) דיא ציין פון דיא רשעים האסטו צו בראכין . אונ הט מיר גיוויזן מענטשן ווס מען

ומבקעה לדר ועליהם הכתוב אומר כצאן לשאול שתו מות ירעם . אר"י כל מלאך ומלאך מוכן ליפרע עונש עבירה שעשה · זה בא ודן אותו והולך לו וכן השני וכן השלישי וכן כולם · עד שמשלימין לכל העבירות שיש בידו עכ"ל · אש של גיהנם חזק הוא אחד מששים מן האש שבשערי צלמות וכל מדור ומדור האש חזק יותר ששים מחבירו עד שבשאול חציו אש וחציו ברד · והרשעים שבתוכו כשיוצאים מתוך האש לוחץ אותם ברד' וכשיוצאים מן הברד לוחץ אותם האש וחולקן : גרסינן התם שבעה מיני גיהנם ברא הקב"ה וכל גיהנם וגיהנם יש בו שבעה מדורין וכל מדור ומדור יש בו שבעה מדורות של אש וז' נהרות של ברד וכל אחד ואחד רחבה אלף אמה ועומקן אלף אמה וארכו שלש מאות אמה · וכל אחד ואחד מושכין ויוצאין זה אחר זה · וכל רש"ע ורשע עוברים בהם ונשרפים בהם ומלאכי חבלה הממונים עליהם חוזרים ומחיים אותם על רגליהם ומודיעים להם כל מעשיהם שהם רעים וכל מעשיהם ודרכיהם שהם מקולקלין ואומרים להם אף עכשיו עברו לפנינו בנהר ברד ובנהרי אש ובנהר הלפידים ובנהרי שלג על שעברתם על דברי תורה ומצות שניתן לכם בהר סיני ואתם לא יראתם מאש של גיהנם ומן דינא של אבדון בואו ותנו חשבון על מעשיכם · ולא עוד אלא שבכל מדור ומדור יש בו שבעה אלפים סדקים וכל סדק וסדק יש בו שבעה אלפים עקרבים וכל עקרב ועקרב יש בו שלש מאות חוליות וכל חוליא וחוליא יש בו שבעה אלפים כדים מרים תלוים בו · ויוצאים ממנה שבעה נהרות של סם המות ואדם הנוגע בו מיד נבקע וכל אבר ואבר שלו מיד נופל וכריסו נבקעת ונופלת על פניו וכמה מלאכי חבלה עומדים ונוטלים כל אבר ומחיים אותם ומעמידים אותם על רגליהם ונפרעין מהם · עכ"ל · ואתה בן אדם ראה נתתיך בעונשי גיהנם ובתענוגי ג"ע והנה הנם לפניך שני דרכים דרך המות ודרך החיים ובחרת בחיים למען תחיה וירשת חלקך ונחלתך בגן אלהים · שהבחירה בידך נתונה לבחור את הדרך ישכון אור כי לא גזרו עליך צדיק ורשע · כאשר אמרו חז"ל בפרשת תזריע אשה כי תזריע וילדה זכר דבשעת צאת הטיפה המלאך מוליכה לפני המקום וגוזר עליה חכם או טיפש עני או עשיר גבור או חלש אבל צדיק ורשע לא קאמר · ונראה דזהו ענין הסמיכות כתיב לעיל להבדיל בין הטמא ובין הטהור וסמך אשה כי תזריע וגו' ירצה היות הבחירה ביד כל אדם להיות טהור או טמא כלומר צדיק או רשע · בעבור דאשה כי תזריע מוליכין את הטיפה לפני הקדוש ברוך הוא כביכול ועל הכל גוזר אבל לא על צדיק ורשע · ולכן ברשותו של אדם להיות צדיק

וואַרפְט זיי פון דעם פייער אין שנייא אַריין אונ פון דעם שנייא אין פייער אַריין · אמר ר' יוחנן זאָגט איטליכר מלאך איז אָן געבריט צו בצאָלין דעם מענטשן דעם עונש פאר איין עבירה קומט דער ערשטר מלאך אונ גיט אים אָפ דעם עונש נאך דעם גייט ער אַוועק אונ אַזוי אויך דר אַנדערער אונ דער דריטער אונ אַזוי אויך אַלע ביז ער נעמט אָפ דעם עונש פאר אַלע עבירות וואס ער האָט געטאָן · והחסיד דער חסיד בעל קיצור של"ה שרייבט דאס פייער פון דעם גיהנם איז זעכציג מאל שטאַרקר פון דעם פייער פון שערי צלמות אונ איטליכן מדור פון דעם גיהנם איז אַלץ דם פייער זעכציג מאל שטאַרקער פון דעם אַנדערן מדור ביז אין דעם מדור וואס הייסט שאול איז האלב פייער אונ האלב האגיל אונ דיא רשעים וואס ווערן דרינען גימשפט אַז זייא גייען אַרויס פון דעם פייער דער שלאָגט זייא דער האגיל אונ אַז זיי גייען אַרויס פון דעם האגיל ברענט זיי דם פייער · נאך שטייט דאָרט גאָט ברוך הוא האָט בשאפין זיבן מיני גיהנם אין איטליכן גיהנם איז דא זיבן חדרים אונ אין איטליכן חדר איז דא זיבן עדליא פייער אונ זיבן טייכן פון האגיל אונ איטליכער רשע גייט אויך אין דיא אַלע פייערין אונ ווערט דאָרט פר ברענט אונ דיא מלאכי חבלה מאכן זייא ווידער לעבדיג אונ זענין זייא מודיע אַלע זייערי שלעכטע מעשים אונ זאָגן צו זיי אַצונד גייט אין דיא טייכין פון האגיל אונ אין דיא טייכן פון שנייא ווייל איר האָט עובר גיוועזן אויף דער תורה אונ מצות קומט אונ גיט חשבון אויף אייערע מעשים · ואתה דו מענטש איך האב דיר דא גישריבן פון גיהנם אונ פון גן עדן עס איז פר דיר דא צווייא וועגן דר וועג פון טויט אונ דר וועג פון לעבין זאָלסטו דיר בעסר אויס דער ווילין דם לעבן דם זאָלסטו ירשנין דיין חלק גן עדן פון גאָט וואָרום צו דיר איז די בחירה גיגעבין גיוואָרן צו אויס דער ווילן דעם גוטן וועג · וואָרום בשעת אַז דער מענטש ווערט בשאפין פרענגט מען אים פר גאָט איז ער גוזר וואס ער זאָל זיין איין חכם אָדער איין טיפש אָרום אָדר רייך אשטאַרקר אָדער אשלאַפר · אָבר אַצדיק אָדר אַרשע דאס זאָגט גאָט

ניט

צדיק טהור או טמא ולהלוך ברגליו וליכנס בתוך משפטי גיהנם או להלוך וליכנס בגן עדן מקדם לעלות בצרור החיים :

פרק כז יקום האדם ויתעורר הבוחר בדרכי הבורא ויראה מ"ש הרב בעל עוללות אפרים ויקנה בדבריו מוסר טוב לנפשו • וז"ל הזכיר הנביא שלשה פעמים הוי • א' הוי מושכי העון בחבלי השוא׳ ב׳ הוי חכמים בעיניהם • ג׳ הוי גבורים לשתות יין • לפי שמצד ג׳ סבות אשר על פיהם יהיה כל חטא וכל עון • סבה א׳ היא מצד קלות החטא בעיני האדם • כי כמה עבירות מצינו שבני אדם בעקביהם דשים ועוברים עליהן בכל יום כרכילות ולה"ר ושבועת שוא ושחוק וקלות ראש וכאלה רבות והן ראשי עבירות • ולסבות היותם קלות בעיני המון עם ע"כ פתאים עברו ונענשו ושונין עד שנעשה אצלם כהיתר גמור • ונראה שלזה כוונו רז"ל שיצר הרע יהיה לעתיד בעיני הרשעים כחוט השערה ובעיני הצדיקים כהר גבוה • כי בעיני הרשעים נראה כל חטא קטן ולהיותו קטן זה החלו שהוא עובר ושונה ומשלש עד שמוסיף חבילות חבילות של עבירות עד שיהיה חוט זה כעבותות של עגלה• וכארז"ל היצה"ר דומה תחלה לחוט של עכביש ואח"כ כעבותות העגלה • ובהפך זה בעיני הצדיק כל העבירות שוות כקטן כגדול כלם דומים בעיניו כהר גבוה וחדל לעשותם מסבה זו • ובדרך זו אמרו רז"ל כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו וק"ל • הסבה השנית היא להיות כל אדם חכם בעיניו ודרך ישר בעיניו וכל אחד מראה מ"ט פנים טהור על שרץ שבידו המטהר והמדמע קודש בחול וחול בקודש • ובסיבת היותו חכם בעיניו ואינו שומע בקול מוסר לעולם ואינו בא לידי חרטה ותשובה לעולם וסיבה זו גלויה וידועה והיא ברבות בני עמנו • הסבה הג׳ היא להיות האדם שטוף בתאוות וחמדת הבלי עולם הן באכילה ושתיה ומלבוש ועושר ונכסים וכבוד וזולתם • אלו הם המכים את האדם בסנוורים באופן שטח עיניהם מראות מה תהא באחרית בחושבו כי לעולם חוסן ואם נזר לדור ודור • על שלשה סיבות אלו בא כל יצור לכלל משפט זה שנאמר ויגבה ה׳ צבאות במשפט וסמיך לה שלשה הוי שהזכרנו • נגד הראשון סבת קלות החטא זה שאמר הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה • ומפסוק זה למדנו רז"ל שהיצר הרע דומה לחוט ועל הדרך שנתבאר • נגד השני סבת היותו חכם בעיניו זה שאמר הוי חכמים בעיניהם׳ ושלישית על כולו סבת היותו שטוף בתאות העולם זה שאמר הוי גבורים לשתות יין . המשיל כל החסרות למשתה היין המבלבל דעתו ושכלו של אדם • וכן אמר שלמה למי אוי למי אבוי למי

גיט נאר דם איז אין דעם מענטשינס רשות אדר צו זיין ארשע ח"ו אונ זיך ארין צו ברענגען אין גיהנם אדר צו זיין אצדיק אונ ארין גיין אין גן עדן אין צרור החיים :

פרק כז יקום האדם דער מענטש זאל אויף שטיין אונ זאל זיך דער וועקן צו זעהן וואס דעם רב בעל עוללות אפרים שרייבט דער נביא דער מאנט דרייא מאל דאס ווארט (הוי) איין מאל (הוי מושכי העון) ווייא צו די וואס ציהן אויף זיך די זינד • דאס אנדרע מאל (הוי חכמים בעיניהם) ווייא צו דיא וואס עס דאכט זייא דאס זיי זענען קלוג • דאס דריטע מאל שטייט (הוי גבורים לשתות יין) ווייא גישריגן זייא זענען גיבורים צו טרינקען ווין • דאס איז וויל מחמת דרייא סיבות טוט דר מענטש די זינד • א איין סיבה איז מחמת די עבירה איז גרינג אין זיינע אויגען • מיר גיפינען פיל עבירות וואס מענטשן גייען איבר אויף זייא גלייך וויא רכילות אונ לשון הרע פאלש שווערין אונ דברים בטלים אונ קלות ראש אונ נאך פיל זעלכי גלייכן אונ מיטן אמת זענען זיי די גרעסטי עבירות אונ מחמת זייא זענען גרינג ביא דעם פראסטן עולם גייען זיי איבר אונ טוען זיי איין מאל אונ דאס אנדרי מאל ביז עס ווערט ביא זייא וויא איין רעכטער היתר • ב די אנדרי סיבה איז וויל איטליכר מענטש איז קלוג ביא זיך אונ אויף איטליכר עבירה ווייזט ער פיל טעמים וויא ער הט עס גימעגט אודר גימוזט עובר זיין אונ הערט ניט צו קיין שטראף רייד אונ קומט ניט חרטה צו האבין אונ תשובה טאן אויף דיא עבירות אונ די סיבה איז ביא פיל לייט • ג די דריטה סיבה איז • מחמת דער מענטש איז ארייין גיטאן אין די נארעשע גלוסטקייט פון דר וועלט עסין טרונקן אונ עשירות כבוד אונ דם גלייכן • דאס שלאגט די מענטשן מיט בלענדיקייט דם זייערי אוגן זאלן ניט זעהן וואס זייער סוף וועט זיין אונ וועגין די דרייא סיבות קומט דר מענטש צום משפט • קעגין דר ערשטר סיבה זאגט דר נביא ווי גישריגען אויף דיא וואס ציהן די זינד מיט פאלשי שטריק דם איז דער יצר הרע • קעגין דער אנדרר סיבה זאגט דר נביא ווייא גישריגן איבר די וואס האלט

מדנים למאחרים על היין · היינו בשביל התענתים והם הוא מאחר המוקדם ומקדים המאוחר· ע"ד אומרם ז"ל כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו וכאלה רבות עניני אלהיים להקדים בזמן ובמעלה והוא מאחרם ומקדים טעימת מתיקת הבלי העולם אשר להם החיך יאמר לי לי ע"כ· עוד כתב על פסוק כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת · נראה לי שבא להורות שיש ארבע סיבות המונעים את האדם מדרכי התשובה · סבה ראשונה היא מי שעונותיו נפלאים ממנו ואינו יודע במה חטא בוודאי לא יבקש לעולם רפואה למכתו לא חלי ולא מרגיש כמו שהתפאר דוד את עצמו לאמר כי פשעי אני אדע. סבה שניה היא בהיפך זה שמקצתם מתיאשים מן התשובה בראותם כי עונותם עברו ראשם וגדלו עד לשמים · סבה שלישית היא מצוי ברוב בני עמנו הם השטופים בחמדת עולם הזה ומרחקין זמן תשובה מיום אל יום עד אשר ימצא עת פנוי ולעולם לא יהיה פנוי ונמצא כל ימיו בעבירה. סיבה ד' היא מצויה בסוחרים ותגרים הדוחין ג"כ התשובה עד מכרם הסחורה כפי חפצן ונמצא עסק אחד גורר חבירו עד שימות בחטאו · וזהו כנגד סבה ראשונה אמר לא נפלאת היא · לא תמצא התשובה במי שמעשיו נפלאים ממנו · כנגד השניה אמר ולא רחוקה · לא תמצא בכתות המרחקים זמנם לאמר ליצרו הטוב לך ושוב ומחר אעשה כדבר המלך · וכן אמר שלמה אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה ילד יום · כנגד השלישי אמר לא בשמים היא · לא תמצא דרך התשובה במתיאשין ממנו מצד שעונותיו גדלו עד לשמים · כנגד הד' אמר ולא מעבר לים היא · לא תמצא התורה והתשובה בסוחרים כאמור · או יאמר ולא מעבר לים היא על דרך ארז"ל היום לעשותם ולא למחר לעשותם לעולם הבא לכך אמר ולא מעבר לים היא · כי המליץ הבדרשי ז"ל המשיל עוה"ז לים וזעף·נמצא שהעוה"ב הוא מעבר לים זה שאמר לא מעבר לים כי היום לעשותם ולא למחר לעשותם·והוא זירוז גדול לאדם שישוב אל ה' בבחורותו כי לא תדע מה ילד יום עכ"ל· ונראה לי עוד ששה סיבות המרשלות לאדם מעשות תשובה ולכל אחד ואחד סתירתה בצדה· והנם רמוזות בפסוקים שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך · קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו · סבה ראשונה שמונעת לחוטא לשוב באומרו שאע"פ שישוב מעולם אינו יכול לחזור למעלתו הראשונה כמקודם החטא שהייתי

זיך פאר קלוג · קענין דער דריטער סיבה זאגט דער נביא חייא גישריגען זייא זענען גיבורים צוא טרינקען וויין · דער נביא גלייכט אלי תאוות צו וויין טרינקען ווס ער איז מבלבל דעם שכל · עוד איך דער פסוק אין דער תורה (כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת היא) קומט צו וייזן אז עס איז דא פיר סיבות וואס האלטן אפ דעם מענטשן פון תשובה · א דאס ערשטי איז דער וואס ווייסט ניט מיט וואס ער האט גיזינדיגט דער וועט בוודאי ניט זוכן קיין רפואה צו זיין מכה · דוד המלך ע"ה האט גיזאגט מייני זינד ווייס איך · אבער דער ווייסט זייא ניט · ב די אנדרי איז דם אטייל זענין זיך מייאש פון תשובה וויל זייא זעהן זייערי עבירות האבין גיגרייכט ביז דעם הימל טראכטין זייא אז קיין תשובה וועט זייא ניט העלפין · ג דיא דריטע איז די וואס זענין אריין גיטאן אין תאוות פון דער וועלט לייגין זייא אפ די תשובה פון איין טאג אויף דעם אנדרין ביז ער בלייבט אלי זייני טעג אין דיא עבירות · ד די פערדי איז גיוויינטליך בייא דיא האנדילסט לייט ווס זייא לייגין אפ די תשובה ביז זייא וועלין ענדיגין דיא גישעפטין אבער איין געשעפט שלעפט דעם אנדרי ביז זייא שטארבין מיט זינד · וזהו קענין דער ערשטער סיבה זאגט דער פסוק (לא נפלאת היא) דוא וועסט ניט גיפונין תשובה בייא אזעלכין וואס זייני עבירות זענין פון אים פאר הוילין · קענין דער אנדערער סיבה זאגט דער פסוק (ולא רחוקה) דוא וועסט ניט גיפונין תשובה בייא דיא ווס דער וויטירין זיך פון איין טאג אויף דעם אנדרין · קענין דער דריטער סיבה זאגט ער (לא בשמים היא) דוא וועסט דיא תשובה ניט גיפונין בייא דיא וואס זייא זענין זיך מייאש וויל זייערי עבירות האבין גיגרייכט ביז דעם הימל · קענין דר פערדר סיבה זאגט ער (ולא מעבר לים היא) דוא וועסט זיא ניט גיפינין בייא דיא סוחרים וואס פארין מעבר לים · ונראה אונז מיר דאכט זיך אז עס איז נאך דא זעקס סיבות וואס פאר מיידין דעם מענטש פון תשובה טאן אונ צוא איטליכר סיבה איז דא איר אפ ווענדיג אונ זייא זענין מרומז אין די פסוקים (שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך · קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו) · אז דיא ערשטי סיבה איז דאס ער זאגט ווען איך וועל שוין אפילו טאן תשובה וועל איך שוין

שהייתי בכינוי שם ישראל המורה על המעלה והצדקות כי אם בשם יעקב המורה על השפלות והחטא • דכשאין הגונים מתכנים בשם יעקב כנודע • ולשלול זה אמר הנביא שובה ישראל כלומר שובה בתשובה ותזכה לשם ישראל כמקודם החטא • סבה ב׳ מתרשל אדם מעשות תשובה באומרו אע״פ שאזכה לעה״ב איני יכול לזכות למעלה זו שהיא לעמוד עם הצדיקים העומדים לפני השכינה מדרגה גדולה מן המלאכים שהמלאכים מבחוץ והם מבפנים נגד השכינה והמלאכים שואלים לצדיקים מה פעל אל מה הלכה חידש היום . לכן לשלול זה אמר עד ה׳ אלהיך • ר״ל עם התשובה תשוב לעמוד עד ה׳ אלהיך עד ועד בכלל קרוב לו באופן שאתה מבפנים והמלאכים מבחוץ • כדאיתא במדרש פרשת דברים (דף רפ״ו ע״ד) • סבה ג׳ מתרשל אדם מעשות תשובה בהיותו מכיר בטבעו שאינו יכול לסבול תעניתים וסיגופים • לשלול זה אמר קחו עמכם דברים ושובו אל ה׳ כלומר בדברים בלבד תוכלו לשוב עד ה׳ בוידוי דברים בלבד כארז״ל • סבה ד׳ מתרשל לפעמים לשוב משום שמתבייש לעמוד בפני איזה חכם לשאול ממנו דרכי התשובה • לשלול זה אמר ושובו אל ה׳ ירצה די שתשובו אל ה׳ ביניכם לבין עצמכם מבלי שתצטרכו לשאול משום אדם כי אין לבעל תשובה כ״א עזיבת החטא ולא ישוב בו לעולם גם וידוי דברים • ודבר זה א״צ לימוד מאחרים . סבה ה׳ לפעמים מתרשל החוטא לשוב באומרו מכיר אני בעצמי עשיתי חבילות חבילות של עבירות ואימתי יכול אני לעשות כנגדם חבילות חבילות של מצות • לשלול זה אמר אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב מלמד שיאמרו לפניו ית׳ שיכפר כל עון וקח אותם לטיב כאלו הם מצות שיהפך העבירות למצות יען שמצטערים מאד בעזיבת הרגל העבירות שבידם ובזה נמצא דמיד בשובם נמצאים בידם חבילות של מצות מן העבירות שיתהפכו לזכיות • סבה ו׳ מתרשל בחושבו שכדי לעלות למדרגה שהעבירות יתהפכו לו לזכיות צריך להרבות בקרבנות ובזמן שאין קרבן יצטרך בהוצאות רבות במקום קרבנות כגון לפזר מעותיו ובחושבו כך בא להמנע . לשלול זה אמר ונשלמה פרים שפתינו • כלומר שיח השפתים ללמוד בענייני קרבנות יחשב כהקרבת כל הקרבנות כארז״ל כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה וכו׳ • והנני כותב כאן מ״ש בספר אבן בוחן וישא משלו על עוזבי ה׳ . העולם קרקע שוה ובקצהו בור עמוק נוב אריות אין מים בו זולתי נחשים וצפעונים אשר אין להם לחש רבים יהמו כדובים ככפירים ותנים • ואדם הסכל הולך סביב לו • עודנו מסתכל בתוכו צוחק ונופל • ובחמלת השם עליו אולי ישוב וניחם הקרה לפניו מדי נפלו שורש

עשבים

נִיט קֶענֶען קוּמֶן צוּא מַיין עֶרְשְׁטֶער מַעֲלָה וָואס אִיךְ בִּין גִירוּפֶען גִיוָוען יִשְׂרָאֵל • דְרוּיף זָאגְט דֶער נָבִיא (שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל) טוּ תְּשׁוּבָה וֶועסְטוּ זוֹכֶה זַיין צוּא הֵייסֶען יִשְׂרָאֵל אַזוֹ וִויא פַאר דֶער זִינְד • ב דִי אַנְדְרִי סִיבָּה אִיז עֶר טְרַאכְט חָאטְשֶׁע אִיךְ וֶועל זוֹכֶה זַיין צוּא עוֹלָם הַבָּא וֶועל אִיךְ אָבֶּר נִיט קֶענֶען שְׁטֵיין מִיט דִיא צַדִיקִים פַר דֶר שְׁכִינָה דְרוּיף זָאגְט דֶער נָבִיא (עַד ה׳ אֱלֹהֶיךָ) דוּרךְ דֶער תְּשׁוּבָה וֶועסְטוּ קוּמֶין מִיט אַלֵי צַדִיקִים בִּיז דַיין גָאט • ג דִיא דְרִיטֶע סִיבָּה אִיז וַוייל עֶר קֶען זַיין טֶבַע אַז זִיא קֶען נִיט לַיידֶן צוּא פַאסְטִין אוּנ סִיגוּפִים זִיךְ אָן טָאן • דְרוּיף זָאגְט דֶער נָבִיא (קְחוּ עִמָּכֶם דְבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל ה׳) נֶעמְט מִיט אַייךְ רֵייד אוּנ קֶערְט וִוידֶר צוּא גָאט • כְּלוֹמַר מִיט וִוידוּי פוּן רֵייד אַלֵיין קֶענְסְטוּ תְּשׁוּבָה טָאן וִויא אוּנְזֶערִי חֲכָמִים ז״ל הָאבִּין גִיזָאגְט • ד דִיא פֶערְדִי סִיבָּה אִיז דָם עֶר שֶׁעמְט זִיךְ צוּא פְרֶעגִין דִיא וֶועגִין פוּן תְּשׁוּבָה • דְרוּיף זָאגְט דֶער נָבִיא (וְשׁוּבוּ אֶל ה׳) עֶס אִיז גִנוּג אִיר זָאלְט תְּשׁוּבָה טָאן אַז קֵיינֶר זָאל נִיט וִויסִין אוּנ אִיר דַארְפְט גָאר נִיט פְרֶעגִין קֵיין מֶענְטְשִׁין • דֶער עִיקָר אִיז נָאר צוּא פַאר לָאזִין דִיא זִינְד אוּנ נִיט וִוידֶר טָאן אוּנ דָאס דַארְף עֶר בַּייא קֵיינִים נִיט לֶערְנִין • ה דִיא פִינְפְטֶע סִיבָּה אִיז עֶר פוּילְט זִיךְ תְּשׁוּבָה צוּא טָאן וַוייל עֶר טְרַאכְט אוּךְ הָאבּ גִיטָאן צוּ פִיל עֲבֵירוֹת אוּנ וֶוען קֶען אִיךְ אַקֶעגִין טוּן פִיל מִצְוֹת דְרוּף זָאגְט דֶער נָבִיא (כָּל תִּשָּׂא עָוֹן וְקַח טוֹב) עֶר זָאל בֶּעטִין פוּן גָאט עֶר זָאל אִים פַאר גִיבֶּען אַלֵי עֲבֵירוֹת אוּנ זָאל דִיא עֲבֵירוֹת מְהַפֵּךְ זַיין פַר מִצְוֹת דֶען אַז עֶר טוּט תְּשׁוּבָה וֶוערִין דִיא עֲבֵירוֹת פַר קֶערְט צוּא זְכִיּוֹת׳ ו דִיא זֶעקְסְטִי סִיבָּה אִיז וַוייל עֶר טְרַאכְט דָם עֶר מוּז פִיל קָרְבָּנוֹת בְּרֶענְגִין אוּנ אַצוּנְד אִיז דָאךְ נִיט דָא קֵיין קָרְבָּנוֹת • דְרוּף זָאגְט דֶר נָבִיא (וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ) מִיר קֶענִין בַּצָאלִין מִיט אוּנְזֶרִי לֶעפְצִין דִיא קָרְבָּנוֹת דָאס אַז עֶר לֶערִינְט דִיא דִינִים פוּן קָרְבָּנוֹת אִיז גְלַייךְ וִויא עֶר אִיז מַקְרִיב קָרְבָּנוֹת • והנני אִיךְ וֶועל דָא שְׁרַייבִּין וָוס עֶס שְׁטֵייט אִין סֵפֶר אֶבֶן בוֹחַן אַיין מָשָׁל אוּיף דִיא וָוס פַר לָאזִין גָאט • דָאס דִי וֶועלְט אִיז אַיין גְלַייכֶע עֶרְד אוּנ אִין עֶק אִיז דָא אַיין טִיפֶער גְרוּבּ פוּן לֵייבִין אוּנ שְׁלַאנְגֶען אוּנ דֶער נַארִישֶׁר מֶענְטְשׁ

עשבים צומחים בכותלי הבור ונאחז בסבך השורש לבל ירד מטה פן יבולע · ובין כך ובין כך נשא עיניו וראה חור קטן ובו הלך דבש ושלח ידו להתפרנס ממנו תמיד ידו האחת מחזקת בשורש ובשניה ירדה הדבש להשיב אל פיו · ועודנו פעם אוכל ופעם חדל והנה שתי חולדות אחת לבנה ואחת שחורה אוכלות תמיד שורש העשב ואותו הפתי להתפתות הדבש שמצא לא ירגיש לזה אפילו חולדות אוכלות אותו והוא לא ירע עד יעקר העשב מעיקרו ויפול פתאום לארעית גובא וינותח לנתחים בתוך לבאים ואכלוהו ואין אומר השב · חסר תבונות החרש ואאלפך חכמה הנמשל בזה המשל המופלא העשוי לרמז אחרית נבלים לבד · ובהפך תדין דהפך לשומרי דרך השם · אולם שהעולם קרקע שוה כן היא באמת לעיני החוטאים ברצפת בהט ושש אין בה תלוליות וגומות · ובקצהו בקצה החיים סוף של האדם קבר פתוח שוחה עמוקה בתחתית מלאכי חבלה יהמו כגורי אריות יכספו לטרוף נפש רשע אותה רע · ובעוד אנשים ארורים פניהם למטה ונופלים עד קרוב לקרקע הבור הזה כי הם בחיים קרוים מתים אלא שהם מסתבכין בסבך עץ החיים הגשמיים והם מוצאים סביבם ממתקי הזמן כדבש למתוק אוכלים בהשקט ובבטחה ושוכחים מגורות האדמה אשר תחתיהם והעולם לא נתן בלבם שיראו פן יפלו בתוך הבור אשר שם ערוב כבר ישלטו הדובים המה בנתחיהם · עודם נואשים מתוך הסכנה והנה שתי החולדות הלבנה והשחורה והם היום והלילה מדקקות חוטי חייהם אשר יתלו בהם אשר ינתקו באחרונה ויפלו לגמרי · אהה ליום בעת שחור ורגע וזעם עת אשר אכלו צוף דבש פרי מעלליהם יאכלו פרי נבלה ללענה עכ"ל · ואל יבטיחך יצרך לומר מה אעשה שכל אשר תאוה נפשי מכל דבר רע איני יכול מלעבור לעשותה · זהו שקר ודבר כזב מה תענה שאתה מתאוה להיות מלך ואע"פ שאינך ממלא תאותך אינך מת וכן אתה מתאוה לשכב עם כל אשה שעיניך רואות ואע"פ שאינך יכול לעשות רצונך אינך מת · וכן כמה דברים שהרשע מתאוה ואינו יכול למלאות תאותו ואינו מת בשביל זה וא"כ איך תוכל להשיב ביום הדין לא יכולתי לנצח תאותי שהייתי מת · ומה גם שקדם הצווי עליך ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך אפילו שנוטל את נפשך · נקוט האי כללא בידך שכל עצת היצר עליך לבטל מצוה ולעשות דבר נגד רצונו יתברך אע"פ שהוא בראיות חזקות וברורות המאוים היתר אל תאמן שהכל שקר יכזב והם בראיות בנויות על קו תהו ואבני בהו אלא דחלישת שכלך אין מבין סתירת ראיותיו · הלא ראה בעיני שכלך אף כי חלוש הוא איך כל ראיותיו שקר · שהרי צוה לך יוצרך שלא תאבה ולא תשמע דבריו בראיות ושלא בראיות כי לא נתן ציוויו לשיעורין · אם כן החיוב מוטל עליך לקיים כל הכתוב בספר תורת משה ובתורה שבעל פה ואין לשמוע לשום מסית לנטות ימין ישמאל · גם הנני מודיעך דרך בלימודך באופן שלא ימצא יצרך פתח לבטלך · שאם ימצא סדק כחודו של מחט לבטלך ירחיב הסדק כפתחו של אולם ואז תלכד ברשתו באופן שלא תוכל לצאת · דע כשאתה לומד אל תבחר חדרי משכיות האדמה וחלונותיו מהן פתוחות לרוח ומהם לים ומהן לפרדסים ומהן להרים ושדות · באומרך דסבות אויר כל זה מחכים ומאיר העינים להבין בעומק למודך · דע בכלל פתוי יצדך הוא כדי שתתענג עם הראיה והרוח הנושב

גֵייט אַרוּם דֶעם גְרוּב אוּנ פַאלְט אַרַיין אוּנ מַחְמַת גָאט דֶער בַּארִימְט זִיךְ אִיבֶּער אִים גִיפִינְט עֶר וָוארְצְלִין גְרָאז שְׁפְּרָאצִין אִין דִי וֶועְנְט פוּן דֶעם גְרוּב אוּנ עֶר חַאפְּט זִיךְ אִין דִי וָוארְצְלֶן דֶער וַוייל דֶר זֶעהְט עֶר אַקְלֵיין לֶעכִיל אִין וַואנְט אוּנ עֶס גֵייט הָאנִיק · נוּן מִיט אֵיין הַאנְט נֶעמְט עֶר דֶעם הָאנִיק זִיךְ מְפַרְנֵס צוּ זַיין אוּנ מִיט דִי אַנְדְרִי הַאלְט עֶר זִיךְ אָן אִין דֶעם וָוארְצִיל עֶר זָאל נִיט אַרָאפּ פַאלְן · אוּנ צְוֵוייא קֶעץ אַוַוייסֶע אוּנ אַשְׁוַוארְצִי עֶסִין תָּמִיד דֶעם וָוארְצִיל עֶר פִילְט נִיט בִּיז דֶר וָוארְצִיל וֶוערְט אָפּ גְרִיסְן אוּנ עֶר פַאלְט אִין לֵייבְּן גְרוּב אַרַיין אוּנ וֶוערְט צוּ שְׁנִיטְן אוֹיף שְׁטִיקֶר · והמנשל דֶר נִמְשָׁל אִיז אֵיין רֶמֶז וָוס דֶער סוֹף וֶועט זַיין פוּן דִיא נַארְן · דִי וֶועלְט אִיז אֵיין גְלַייכֶר פְּלַאץ אוּנ אִין אִיר אִיז דָא אֵיין טִיפֶער גְרוּב דֶער גֵיהִנֹּם · דִי רְשָׁעִים זֶענִין אֶנְגְעהַאנְגִין אִין דֶעם עֶלֶענְדִין לֶעבְּן אוּנ גְפִינִין אַרוּם זִיךְ דִיא תַּאֲווֹת וָוס עֶס אִיז זֵייא זִיס וִויא הָאנִיק עֶסִין זֵייא עֶס זִיכֶר אוּנ פַר נֶעסִין דִיא גְרוּב וָוס אוּנְטֶר זֵייא אִיז · והנה דִי צְוֵוייא קֶעץ דָאס אִיז דֶער טָאג אוּנ דִיא נַאכְט מַאכִין אַלִי מָאל דִינֶר דִי פֶעדִים פוּן זַיין לֶעבְּן וָואס עֶר הֶענְגְט דְרִינִין בִּיז זֵייא וֶוערְן גָאר אִיבֶּר גְרִיסְן אוּנ פַאלְט אַרַיין אִין גְרוּב · והנני אִיךְ וֶועל דִיר מוֹדִיעַ זַיין אַיין דֶרֶךְ אִין לֶערְנִין דָאס דַיין יֵצֶר הָרָע זָאל נִיט גִיפִינֶן קֵיין אָרְט דִיךְ מְבַטֵּל זַיין · אַז דוּא ווִילְסְט לֶערְנֶן זָאלְסְטוּ דִיר נִיט נֶעמֶן דַוְקָא חֲדָרִים וָוס דִי פֶענְסְטֶר זֶענֶן אִין וַויין גֶערְטְנֶער אוּנ אִין גֶערְטְנֶער דוּ וֶועסְט זָאגְן אַז דָאס מַאכְט לַייכְטְן דִיא אוֹגִין צוּ מֵאר שְׁטֵיין

הנושב לקרר חמימותיך ותתגרה בך השינה בתרדמה כל היום מרוב העונג ותתבטל מלימודך ואף שלא תישן בתחילת לימודך תתפתה לו שתביט בשכיות הכותלים והצורות שבו כדי שתברך ברוך מי שחלק מחכמתו ליראיו או ברוך שחלק מחכמתו לבשר ודם · ואין כוונתו שתברך יוצרך רק לבטלך מלמודך המביא לידי מעשה ולהכניסך ולהרגילך לשמוע לו · וכן פעמים יתן בלבך לפנות אל עבר הים באומרו ראות הים מאיר העינים ומחדד השכל · ופעמים לראות אל ההרים ופרדסים עד שיסיר לבך מלמודך מכל וכלילכן כשתרצה ללמוד תורה בחר לך מקום שפל קירות המקום בנין לבנים והתקרה עצים קטנים · שעם זה אין מקום טוב שתתן עיניך כי אם על הספר שלפניך ועל כתיבת חידושך שבידך · יען שאם תחזור פניך אל קיר המקום תדאג נפשך בראיתך חורים חורים מלאים נמלים ובתוכם שריקות עכברים. ואם לתקרה תשא עיניך אשר תראה בית עכביש מפסיקים בין אויר הבית והתקרה ועל ידי כך אינך מסיר עיניך מעל הספר וכל דעתך ועיניך על מה שכתוב לפניך ואז תבין יראת ה׳ ודעת קדושים תמצא כיון שאין יד ופתח ליצרך להסיר עיניך מעל הספר באומרו ראה זה חדש כי אין מקום לפנות בארבע רוחות הבית שלא תבכה ותקונן על הראיה. והנה התנא הקדוש רמז מזה באמרו כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו׳ עד ועל הארץ תישן · רומז שאין התורה נקנית לא בתענוג המאכל והמשתה ולא בתענוג המקום כי אם על הארץ תישן והשינה בבית מושבו הוא · הרי רמז שישב בבית החצרים השפלים היותר סמוכים לארץ · ואני הכותב מעיד אני עלי שמים וארץ שרוב מה שחנני השם לחדש בתורה למלאכת עול הדרוש שעלי מדי שבת בשבתו היום תהלה לאל כמו שלשים שנה היה במקומות שפלים ועל הארץ ובתוך אנשים עניים נבונים שפלים ונמוכי הרוח · כי בוודאי במקומות אלו שכינה שורה ומסייעת לאדם להבין ולחדש בתורה הפך המבקש ללמוד בעליות הגבוהות דבית גאים יסח ה׳ · יש ענין אחר בהלומדים במקומות השפלים ובתוך נבונים נמוכי הרוח דכיון שהמקום שפל וכל העומדים אצלו לבו שפל עליו ונכנע יצרו ויסיר עם זה המסך המבדיל בינו לבין קונו על ידי רום לבבו ושכינה שריא עליו כדכתיב ואת דכא אני עם דכא · כארז״ל · וכיון דשכינה עליו הוא מדריכו בדרך ההשכלה בכל אשר ילמוד יצליח · ודע באמת שיותר יוכל האדם ללמוד ולהרבות בתורה עם אנשים ת״ח נמוכי הרוח אף על פי שאינן יודעים כל כך ממה שיכול ללמוד עם חכמים מחוכמים המחזיקים עצמם גדולים אין כמותם בעולם מרוב עומק שכלם ומתגאים ע״ז · דפי שכל מה שיאמר בפניהם מחידוש על פסוק והלכה מרוב גאותם אין מחזיקים לו טובה ודוחים דבריו בשתי ידים · וכראות זה כך מת לבו בקרבו מרוב דאגתו ובזה אין משתדל עוד לחדש באמרו שאין בשכלו להשיג עוד ומאמת בלבו כי לא נברא ללמוד תורה דטיפש נגזר עליו וא״כ מה לו ולצרה לטרוח להבל ולבהלה ופורש עצמו למלאכה לבקש פרנסתו דלזאת נברא. אוי להם ואוי על נפשם לגורמים כך · לא כן הלומד תורה בין עניים בעלי תורה נמוכי הרוח ואע״פ שאינם

דם לערנין · זאלסטו וויסן אז דס רעט דער יצר הרע דאס דו זאלסט תענוג האבן פון דעם וואס דוא זעסט און פון דעם וועט ער אויך אן רייצען אין דיר דעם שלאף אגאנצין טאג מחמת דעם תענוג און וועסט ניט לערנין אויך וועט ער דיך אן ריידין זאלסט זעהן דיא שיינע געוויקס און זאלסט מאכן א ברכה אבער זיין כוונה איז גאר ער זאל דיך מבטל זיין פון לערנין · לכן דרום אז דו ווילסט לערנין קלויב דיר איין גיוועגליך ארט וועסטו ניט האבן אויף וואס צוא קוקן נאר אין ספר אריין און דיין יצר הרע וועט ניט האבן איין אורט דיך מבטל זיין פון לערנין · ואני און איך זעלבסט נעם מיר הימל און ערד צו עדות אז וואס גאט ב״ה האט מיך גילייט זעליגט צו מחדש זיין דיא תורה און צו דרשנין אלי שבת דאס איז ווייל איך בין גיוועזן תמיד צווישין דיא ארומי לייט די פאר שטאנדיגי און דיא נידריגע · דען אין די ערטער רועט בוודאי די שכינה און זיא העלפט דעם מענטשין צו פר שטיין און מחדש זיין אין דער תורה · דע און ווייס באמת אז דער מענטש קען מער לערנין מיט זעלכי מענטשן וואס האבין איין נידריג גימיט חאטשי זיי קענין ניט אזו גוט לערנין וויא מיט גרוסי לומדים וואס זייא האלטן זיך פאר אזעלכי תלמידי חכמים וואס זייער גלייכן איז ניט דא ווארום מחמת זייער גאוה אז איינער זאגט פר זייא איין חידוש אין תורה זענין זייא אים ניט מחזיק טובה · און זענן פרחה דיני רייד און אז יענער זעהט דאס פלייסט ער זיך ניט מחדש צו זיין און טראכט זיך אז זיין שכל קומט ניט צום לערנין און עס בלייבט ביי אים אז ער איז ניט בשאפין גיווארין תורה צוא לערנן און ער שייד זיך אפ פון לערנין צו איין מלאכה · אבר דער וואס לערנט תורה צווישען דיא

שאינם חכמים כל כך דכל חידוש שאומר לפניהם גדול בעיניהם ומחבבים אותו ומגדילין החידוש באילו היום ניתן מסיני ובראותו זה כך נכנס שמחה בלבו ומתלהב לחדש עוד ולהבין ולא פסיק גירסא מפומיה עד שמתגדל בתורה ובאמת אז מחדש חדושים נפלאים יתמהו השומעים ומברכים ברוך שחלק מחכמתו ליראיו . וכל זה גרם על שקבע רוב לימודו עם חכמים עניים ונמוכי הרוח. צאו וראו שכך הוא והמפורסמות אין צריך ראיה · עוד לך כלל גדול שלא ימצא יצרך פתח לשלוט בך בלכתך בשוק ואתה רואה נשים באות לקראתך שים עיניך לארץ עד שתעבורנה ואל תסתכל בהן · תדע שהראיה פתח להכניסך בהרהורים רעים שתראה שיתגבר עליך בחוזק שתשים עיניך לראותן ואם אין ראיה זו כלום למה מתגבר עליך עד שכמעט לא כל אדם יכול לעמוד בנסיון זה כי אם מי שאהבת בוראו חקוקה בלבו · ואני כמה פעמים עשיתי תגר עם נשים היושבות בפתח החצרים לרוח היום וכל עובר ושב ומסתכל בהן כתאות יצרו וכמה רעות נמשכות מזה כארז"ל עיני ולבא תרי סרסורי דעבירה · ואם אמור יאמר האדם מכיר אני בעצמי שיש בידי עבירות גדולות סוגרות דלתי התשובה וא"כ לא עלי נאמרים הגדרים ומה לי לראות או שלא לראות בעריות דכאשר אבדתי אבדתי . דע שטועה אתה שאין דבר שיעמוד בפני התשובה וכמ"ש החסיד בעל ראשית חכמה (בשער הקדושה פרק ט"ז) כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא · בעה"ב היינו הקב"ה כל מה שיאמר לך עשה מהמצות עשה חוץ מצא שאם יאמר לך צא מביתי . כענין אלישע אחר אל תשמע לו אלא תכנס בתשובה · כי זה חשקו של הקב"ה אלא שרוצה לנסות אותך ע"כ · ובכוונת מאמר שובו בנים שובבים חוץ מאחר וכו' שנראה שאף שישוב לא היה מקבלו · פי' הרב שני לוחות הברית ז"ל (דף צח ע"ב בהג"ה) שהענין שהקב"ה חפץ חסד הוא וחושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח ע"כ הוא תובע בפה ומקדים לבני אדם ומבקשם שיעשו תשובה אבל איש כזה כאלישע אחר אינו הגון שהש"י יפצר בו להשיאו עצה טובה שיעשה תשובה רק אם יעשה מעצמו יעשה ולא שיפתח הש"י וזהו שובו בנים שובבים אני פותח לכם שיעשו תשובה חוץ מאחר וק"ל · ול"נ דמאמר זה מכריז ואומר לכל חוטא אע"פ שהגדיל לחטוא שישוב אל ה' משום דקאמר שובו בנים שובבים חוץ מאלישע שידע בכבודי ומרד וכו' · טעמא שידע בכבודו ומורד מה שאין כן איזה חוטא בעלמא שאינו אדם גדול כאלישע שידע בכבודו ובפרט בזמנים אלו דמי יודע בכבודו · וכיון שכן ישוב אל ה' וירחמהו כיון שלא ידע בכבודו ומורד רק מרד בחוסר דעתו · עוד נראה כוונה אחרת במאמר שהוא שורש ללמוד ממנו כח התשובה שבדברים אלו רמז הקב"ה לאלישע אופן תשובתו ואל יתיאש מן הרחמים וזהו שובו בנים שובבים ח"ץ מאלישע כלומר ח"ץ מאלישע שאיני אומר שישוב משום שידע בכבודי ומרד ויש עליו קטרוגים הרבה שאין מניחין לקבלו · משמע מכאן שברצונו ית' שישוב אלא שאין אומר לו שישוב לטובתו

שלא

אָרוּמֶע לַייט בַּעֲלֵי תּוֹרָה וָואס הָאבְּען אַיין נִידְרִיג גֶעמִיט אוּנ וָוען הָאטְשֶׁי זֵיי זֶענֶען נִיט אַזֶעלְכֵי גְרוֹסֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים · וָואס פַאר אַיין חִידוּשׁ מֶען זָאגְט פַאר זֵייא אִיז גְרוֹיס אִין זֵייעֶרֶע אוֹיגֶין אוּנ זֶענֶען עֶס מְחַבֵּב אוּנ מַאכֶען דֶעם חִידוּשׁ גְרוֹיס · אַז עֶר זֶעהְט דָס גֵייט אַרַיין פְרֵייד אִין זַיין הַארְץ אוּנ וֶועהְט נָאךְ מְחַדֵשׁ צוּ זַיין אוּנ זִיצְט אוּנ לֶערְינְט בִּיז עֶר וֶוערְט אַגְרוֹסֶר לַמְדָן אוּנ דֶערְמָאלְט וֶועט עֶר שׁוֹין בֶּאֱמֶת מְחַדֵשׁ זַיין וְוינְדֶערְלִיכֵי חִידוּשִׁים אוּנ דָאס אִיז אִים גוֹרֵם וַוייל עֶר אִיז קוֹבֵעַ זַיין לֶערְנֶען צְוִוישֶׁען דִי חֲכָמִים אָרֶעמֶע לַייט · עוֹד נָאךְ זָאלְסְטוּ הָאבֶּען אַכְּלָל אַז דַיין יֵצֶר הָרַע זָאל נִיט גֶעוָועלְטִיגֶען אִין דִיר · דוּא גֵייסְט אוֹיף דֶעם מַארְק אוּנ זֶעהְסְט וַוייבֶּער קוּמֶען אַקֶעגֶען דִיר זָאלְסְטוּ דַיינֶע אוֹיגֶען אַרָאפּ בַּייגֶען צוּ דֶער עֶרְד בִּיז זֵייא וֶועלֶען אִיבֶּר גֵיין אוּנ זָאלְסְט אוֹיף זֵייא נִיט קוּקֶען · אוּנ אִיךְ הָאבּ פִיל מָאל גֶעשְׁרִיגֶען אוֹיף דִיא וַוייבֶּר וָואס זִיצֶען אִין מִיטֶען אוֹיף דִי טִירִין פוּן זֵייעֶר הוֹיז אוּנ אִיטְלִיכֶר וָואס גֵייט דוּרְךְ קוּקְט אוֹיף זֵיי · ואם אוֹיבּ דֶער מֶענְטְשׁ וֶועט זָאגֶען אִיךְ ווֵייס אִיךְ הָאבּ גִיטָאן גְרוֹיסֶע עֲבֵירוֹת דְרוּם וָואס אִיז מִיר פַאר אַיין חִילוּק יוֹא צוּ קוּקֶען אָדֶער נִיט קַאיי וִויא קַאיי בִּין אִיךְ שׁוֹין פַרְלָארִין · זָאלְסְטוּ וִויסֶען אַז דוּ בִּיסְט דִיךְ טוֹעֶה וָוארוּם עֶס אִיז נִיט דָא קֵיין שׁוּם זַאךְ זָאל שְׁטֶעהְן קֶעגֶען תְּשׁוּבָה · וכמ"ש וויא דֶער בַּעַל רֵאשִׁית חָכְמָה שְׁרַייבְּט דִיא גְמָרָא זָאגְט (כָּל מַה שֶׁיֹּאמַר לְךָ בַּעַל הַבַּיִת עֲשֵׂה חוּץ מִצֵּא) מִיינְט מֶען וָואס גָאט בָּרוּךְ הוּא זָאגְט דֶער מֶענְטְשׁ זָאל טָאן זָאל עֶר טָאן חוּץ אַז עֶר זָאגְט גֵייא דִיר וֶועק שׁוֹין נִיט הֶעלְפִין קֵיין שׁוּם תְּשׁוּבָה זָאלְסְטוּ דָאס נִיט פָאלְגֶען נָאר דוּ זָאלְסְט טָאן תְּשׁוּבָה וָוארוּם גָאט בָּרוּךְ הוּא וִויל נָאר דִיךְ פְּרוּבִין · דֶער כְּלַל אִיז אַז עֶס אִיז נִיט דָא קֵיין שׁוּם זַאךְ זָאל שְׁטֶעהְן קֶעגֶען תְּשׁוּבָה נוּא וִויא קֶען דֶער מֶענְטְשׁ זָאגֶען אִיךְ ווֵייס מִיר וֶועט שׁוֹין נִיט הֶעלְפִין קֵיין

שלא יקטרגו עליו · אך בעשותו תשובה יש מקום לקבלו דהיינו בחתירה שחתר כסא כבודו
דשם אין שייך קטרוג ונכח · ונוכל לומר שהוא גם כן ע'ד הרף ממני ואשמידם · מי מעכבו
דקאמר הרף ממני אלא שפתח למשה פתח שיתפלל כארז'ל · גם בנידון זה מה צורך לבת
קול לצאת ולומר שובו בנים שובבים חוץ מאלישע יניח הדבר בשב ואל תעשה ואם יעשה
תשובה אל יקבל אותו דמה צורך להכריז עליו שאינו מקבלו אין זאת כי אם לעוררו שישוב
ואל יתיאש מן הרחמים שאין לו תשובה כיון שידע כבודו ומרד ע'ד הרף ממני ואשמידם כדי
שיתפלל משה שלא להשמידם כמדובר · גם ראוי לדקדק אומרו שידע בכבודי ומרד שגם ירבעם
היה גדול כאלישע ואחזו הקב'ה בבגדו וא'ל חזור בך ובודאי שירבעם ידע בכבודו · וי'ל דידע
בכבודי דקאמר כאן הוא שראה מעלת מטטרו'ן שגדלה עד שטעה בב' רשויות ומגדולת העבד
ניכר גדולת האדון ולכן אלישע שנכנס בפרדס וראה גדולת מטטרו'ן עליו שייך לומר ידע בכבודו
וק'ל · באופן שיעמוד בפני התשובה ואם כן איך יוכל האדם לומר מכיר אני ברבוי עונותי ואין
לי תשובה ואעשה מה שלבי חפץ וכאשר אבדתי וכו' לא זו היא הדרך ולא זו העיר אלא אף
ע'פ שהרבה להאשים יותר מעלה קונה עם התשובה כיון שהורגל בעבירות ועל כל זה שב אל
ה' דקשה עליו כמות לשוב עד שכמעט יכול למות כארז'ל משא'כ מי שלא הרבה לחטוא · עוד
אלמדך דרך בעשותך איזה מצוה שלא ימצא יצרך מקום לעכבך ולמונעך ממנה · והוא בבוא
המצוה לידך מיד קום רוץ לעשותה בלי שתחשוב עליה כלל · שאם תתעכב רגע להשוב בה
יש לו מקום לבלבלך במחשבות ועצות המונעות עשייתם מה שאין כן כשמיד קמת ורצת על
עשייתה דכיון שנכנסת על עשייתה שוב אינו יכול לך דהבא לטהר מסייעין לו מן השמים דמיד
שבא לטהר מסייעין אותו אף על פי שעדיין לא עשה · גם בבוקר מיד כשתעור משנתך מיד
שתפקח עיניך השלך הכסתות מעליך וקום על רגליך ואל תחשוב אפילו רגע בענין קומתך
דזהו פתחו של יצר להתחיל לפתותך שלא תשכים לתפלה · גם לזרז אדם עצמו לקום מיד מעל
משתו להשכים לבית הכנסת ישים נגד עיניו שאם יאמר לו שנפל אש בבית מיד יקום לברוח
פן ישרף ואף על פי שהוא חורף גדול וכבדות השינה עליו ותשם מטר לא יחוש על כל זה כדי
להציל עצמו משרפה ואע'פ שלא היה נשרף רק הגוף ולא הנשמה כל שכן וקל וחומר שלא
יתרשל לקום לעבודת בוראו להציל נפשו וגופו משריפת גיהנם אש אשו לא תכבה · ולא
יחוש לא לצינה ולעריבות השינה ולא לשום דבר · וכן אם תשכב על מטתך ויבא עליך רוצח
וחרבו

תשובה דרום וועל איך טאן ווס מיין הארץ בגערט · עס איז ניט אזוי נאר ווען ער האט פיל גיזינדיגט
קריגט ער נאך מער מעלה דורך דער תשובה וויל ער איז גיוואוינט מיט די עבירות אונ קערט פארט
ווידער צו גאט · אבער דער וואס האט ניט פיל גיזינדיגט איז דיא תשובה ביא אים ניט אזו שווער
דרום קריגט ער ניט אזו איין גרויסע מעלה · עוד נאך איין גוטן וועג וועל איך דיך לערנין אז דוא
ווילסט טאן איין מצוה זאל דער יצר הרע ניט גיפינען קיין אופן דיך אפ צו האלטין פון איר ·
דאס איז וויא די מצוה קומט דיר צו האנדין זאלסטו תיכף לויפין זיא טאן דו זאלסט גאר ניט
טראכטין אונ וויא באלד דו וועסט נאר טראכטין אין איר האט דער יצר הרע שוין בודאי גיפונען איין
אורט דיך מבלבל זיין מיט מחשבות אונ עצות דיך אפ צו האלטין אבער אז דוא וועסט תיכף לויפן
צו טאן דיא מצוה וועט ער דיך שוין ניט ביא קומן ווארום דער וואס וויל איין מצוה טאן העלפט
מען אים פון הימל · גם אויך תיכף וויא דו דאפסט זיך אויף פון שלאף אונ עפינסט דיינע אויגין
ווארף תיכף אראפ די דעק פון דיר אונ שטעל דיך אויף דיינע פיס אונ טראכט ניט אפילו איין
רגע ווארום דאס איז דער אן הייב פון דעם יצר הרע דו זאלסט נאך שלאפין דו זאלסט ניט גיין
צו דעם דאבנען · גם נאך איין עצה איז דא צו מזרז זיין זיך צו גיין פריא דאבנען · ער זאל טאן
קענן זיינע אויגין אז ווען מען זאל אים זאגין אז די שטוב ברענט וואלסטו דאך תיכף אויף גישטאנין
צו אנטלויפן טאמער וועסטו פר ברענט ווערן אונ האטשע עס איז זייער קאלט אונ ביסט זייער
שלעפריג אונ אויף דער גאס רעגינט פון דעסט וועגין וואלסטו דאך אויף דעב אלעכן ניט גיקוקט
אונ וואלסט בודאי אנטלאפין דיין לעבין מציל צו זיין · מכל שכן גיהער ער זיך ניט פוילן אויף צו
שטיין צו דער דינסט פון בשעפר מציל צו זיין זיין נשמה מיט זיין גוף פון דעם פייאר פון גיהנם
אונ ער גיהער בודאי ניט קוקן אויף קעלט אונ אויף קין זאך · וכן אויך אז דו ליגסט אויף דעם
בעט אונ איין רוצח זאל אויף דיר קומן וואלסטו דאך תיכף אויף גישטאנן צו אנטלויפן אונ וואלסט

דיך

וחרבו שלופה בידו מיד תקום לברוח בלי מתון לחשוב כה זה ועל מה זה · שים נגד עיניך שאם לא תקום להשכים לתפלה חרבו של מלאך המות עליך בלי מקום לברוח להנצל ממנה כחרבו של בשר ודם שעל ידי בריחה יכול אדם להציל עצמו ממנו · גם שים נגד עיניך שאם לך דבר מלך שלטון שתשכים לפתחו שרוצה לצוות לך דבר בודאי שלא תישן כל הלילה עד הבוקר כדי שלא תכביד עליך השינה בבקר ולהשכים לפתחו כדי שלא לבטל דבריו · כל שכן וקל וחומר לקום באשמורת להשכים להקביל פני שכינה ולקבל שכר לעוה"ב · ולא בלבד בעבור דבר מלך אתה משכים מיראת המלכות כראוי אלא אפילו בעבור איזה דבר ריוח שיש לך שאם יעבור השעה תפסיד אתה משכים בלי איחור כלל ואינך חושש לא לצינה ולא לשינה וגם אין מעכב לך גשם ומטר ושטף מים רבים · וכיון שכן לא תהיה כפינדקית לקום באשמורת להתפלל לבוראך הזן ומפרנס אותך · ילמד אדם מאיש שיש לו תשוקה לאשה וקבע לה זמן שיבא אליה באשמורת הבוקר שאז אין בעלה אתה בבית · לא יאחר רגע וכל הלילה לא יחשה מלשאול האור הבוקר ולא ישקוט לקום בצינת החורף לצאת לחוץ לראות אם האיר פני המזרח כדי למהר הליכתו שם ואע"פ שמסתכן בעצמו שאפשר יבא בעלה פתע פתאום ויהרגנו כי קנאה חמת גבר ולא יחמול ביום נקם וגם מאבד נפשו ונותנה לחרפות דהבא על אשת איש אין לו חלק לעולם הבא ועם כל זה אינו מש"מ שום דבר נגד עיניו בערך אהבת תשוקתו · כל שכן וקל וחומר דצריך לעשות כל זה על אהבתו יתברך שימשך לו חן בעליונים ובתחתונים וחיים בעולם הזה ובעולם הבא ושכר הרבה עין לא ראתה · או איש אשר בו שבר רגל או שבר יד שנפל בלילה ונשבר לא ישקוט מלבקש רחמים שיאור היום להשכים לפתח הרופא שיבקש לו רפואה · והנה אדם עושה כך לרפאות אבר אחד איך לא יעשה כך להשכים רפואה לנפשו ולכל גופו שכל אברים כלולים בו להשכים לפני בוראו ולשאול ממנו סלח לנו אבינו כי חטאנו שהוא רפואת הנפש ורפאנו ה' וכו' שהיא רפואת הגוף · וכאן ודאי וגבי רפואת בשר ודם ספק · והרביתי במשלים אם שמן האחד מובן לכלם משום ששנוי הדברים במלות שונות מושכין את הלב כנודע ומתפעלים יותר לשומעיהם כי ברוב דברים לו א יחדל פשע כי ברוב השמיעה יחדל עצמו מלפשוע · שמח לבי ויגל כבודי לפני בוראי שפעם אחת הרביתי דברי מוסר ברבים ביום שבת קודש בשעת הדרש והיה שם איש אחד שהיה מזמין לו אשת איש להלוך אצלה בליל מוצאי שבת

א לו נקוד במלאפו"ס · ופי' וסלוהי יחדל מפשע :

דיך גאר ניט מיישב גיוועזן אזו אויך טראכט אז דו וועסט ניט אויף שטיין פריא צום דאווינען וועט אויף דיר זיין די שווערד פון מלאך המות · אויך שטעל דיר פאר ווען א מלך זאל דיר זאגן אז גאנץ פריא זאלסטו צו אים קומן ער דארף דיר עפים בעפעלן וואלסטו דאך בוודאי אגאנצי נאכט ניט גישלאפין אונ מכל שכן דארפסט דו אויף צו שטיין גאנץ פריא צו מקבל זיין די פני שכינה אונ דער פאר צו נעמן שכר אויף עולם הבא · ולא אונ ניט דר מלך זאל דיר הייסן קומן נאר אפילו זאלסט וויסן אז גאנץ פריא קענסטו פר דינן געלט וואלסטו בוודאי תיכף אויף גישטאנין אונ וואלסט ניט גיקוקט אויף דער קעלט אונ אויף דעם שלאף אונ קיין רעגין וואלט דיך ניט מעכב גוועזן מכל שכן דארפסטו אויף שטיין גאנץ פריא תפלה טאן פאר דיין בשעפר וואס ער שפייזט דיך אונ איז דיך תמיד מפרנס · או אויך אמענטש וואס איז גיפאלן אונ הט צו בראכן איין האנט אדר איין פוס בעט ער דאך בוודאי עס זאל ווערין טאג ער זאל גיין צום רופא זוכין א רפואה · אונ ווען דער מענטש טוט עס ווען היילן איין אבר וויא זאל ער עס ניט טאן צו היילין זיין נשמה אונ זיין גוף וואס אלע אברים הענגין אין אים דאס ער זאל פריא קומן פאר זיין בשעפיר אונ פון אים בעטן דיא תפלות (סלח לנו אבינו כי חטאנו) פר גיב אונז אונזר פאטר וואס מיר האבן גיזינדיגט דס איז די רפואה פון דער נשמה (רפאנו ה') הייל אונז גאט דס איז די רפואה פון דעם גוף · אונ אויך די רפואה איז גיוויס אונ דיא רפואה פון איין בשר ודם איז איין ספק · והרביתי איך האב גישריבן פיל משלים דרויף דען אז מען חוזרת איבער די זאך מיט פר שידענע רייד איז דאס ממשיך דס הארץ פון מענטשן אונ ווערקין מער אויף די וואס הערן זיי אונ אפילו דורך פיל שטראף רייד (לא יחדל פשע) הלוואי זאל פר מיטן ווערן די זינד · שמח מיין הארץ טוט זיך פרייען דאס איין מאל האב איך פיל מוסר גיזאגט אונ בייא דער דרשה איז גיוועזן אמענטש וואס ער הט בשטעלט מיט איין אשת איש איין עבירה צו טאן ווי ער הט גיהערט די שטראף רייד וואס איך האב גידרשט מיט

פאר

שבת • וכשמעו דברי המוכר ברבוי ומלות שונות נשבע ליצרו ופירש ובליל מוצאי שבת בא להחזיק לי טובה וסיפר לי הענין והודה ולא בוש • הרי שבענין המוסר צריך לכפול הדברים במלות שונות שעל ידי כך עושים רושם מה שאין כן בקיצור ובמהירות ובדרך העברה • כתב הכל בו בהלכות תשובה כל המתענה ארבע פעמים בשנה שלשה ימים רצופים ושלשה לילות הקב"ה מוחל לו על כל עונותיו • ואלו הם קודם עשרה בטבת • קודם י"ז בתמוז • קודם ראש השנה . ובעשרת ימי תשובה עכ"ל • כתב בעל קיצור של"ה ז"ל קודם עשרה בטבת הוא היינו ח' טבת ט' טבת וי' בטבת כי בכלם אירעו מאורעות לישראל כנזכר בתענית צדיקים • אבל מה שכתב קודם שבעה עשר בתמוז נראה לי שיתחיל יום ראשון מי"ז בתמוז ויתענה י"ז י"ח י"ט פי כל מה שהוא בין המצרים מצוה טפי • ועוד יותר טוב שלא יתחיל קודם הצום י"ז ואולי יחלוש וח"ו יהיה מוכרח לאכול בצום של שבעה עשר • וידוע שהתענית הוא כקרבן כמו חלבו שיקריב ודמו להקב"ה על כן צריך להיות ממש דוגמת הקרבן להתודות בדיבור במחשבה ובמעשה • ר"ל כמו בקרבן צריך להתודות • על כן צריך גם כן להתודות שהוא הדיבור שאם לא כן זבח רשעים תועבה • ומהשבה שצריך לשמו כי כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן פסולין שהמחשבה מפגלת הקרבן כך צריך הבעל התשובה להיות הושב על מה הוא מתענה ועל מה שהוא עושה תשובה והמעשה הוא התענית שמקריב חלבו ודמו ע"כ • ועוד אמרו רז"ל מדאמר קרא זאת תורת העולה זאת תורת החטאת כל העוסק בפרשת הקרבנות כאלו הקריב קרבנות • על כן מי שאינו יכול להתענות וגמר בלבו לעשות תשובה יעסוק בקרבנות ונחשב לו כאלו הקריב קרבן • ופשיטא מי שיוכל להתענות ועוסק גם כן בקרבנות שטובים שניהם כאחד • כתב הזוהר שבהיכל נוגה יש כתות מלאכים שמכריזין ברקיע כל מאן דמחייב נזיפה שיהא בנזיפה עד שיעשה תשובה קמי מריה וכד תב בתשובה קמי קוב"ה אלו מלאכים שראין ליה ואכריזו עליה שרא נזיפה מכאן והלאה צלותיה אעלת קמי קוב"ה ועד דלא שב בתשובה נזוף הוא דסתמין ליה כל תרעי

פאר שידענע ווערטער האט ער זיך אפ גיהאלטן • ונ מוצאי שבת איז ער גיקומן צו מיר דאנקן און האט זיך גאר ניט גשעמט • זעהט מען אז שטראף רייד מוז מען טאפלין מיט אללייא רייד דורך דעם מאכן זיי אציינן אבער ניט אז מען זאגט דאס בקיצור • כתב דער כל בו שרייבט דער ווס פאסט אין יאר פיר הפסקות איטליכע הפסקה דרייא טעג מיט דרייא נעכט איז גאט ב"ה אים מוחל זיינע עבירות אונ דס ווענן זיי • איין הפסקה פאר עשרה בטבת • דיא אנדערע פר שבעה עשר בתמוז • דיא דריטע פר ראש השנה • דיא פערדע אים עשרת ימי תשובה • שרייבט דער קיצור של"ה פאר עשרה בטבת זאל ער פאסטען דעם אכטין טאג אין טבת אונ דעם ניינטן טאג אין טבת אונ דעם צענטן טאג ווייל אין אלע דרייא טעג האט זיך גיטראפן צרות צו די ישראל • אונ בייא שבעה עשר בתמוז זאל ער אן הייבען צו פאסטן שבעה עשר בתמוז אונ דעם אכצטין אונ דעם ניינצטין טאג • ווארום אין דיא טעג צווישן י"ז בתמוז אונ תשעה באב איז מער מצוה אונ אויך ער זאל ח"ו ניט שלאף ווערן אונ זאל דארפין עסין אום שבעה עשר בתמוז איז בעסר ער זאל די הפסקה אן הייבן פון שבעה עשר בתמוז • אונ דער תענית ווערט גירעכינט איין קרבן דרום מוז ער גלייך זיין צוא איין קרבן מיט דעם דיבור אונ מחשבה אונ מעשה • דיבור איז דס אז ער זאל זיך מתודה זיין • אונ מחשבה איז ער מוז זיך גיט בייא טראכטען אויף וואס ער פאסט אונ אויף וואס ער נעמט תשובה אונ מעשה איז דער תענית דאס ער איז מקריב זיין חלב אונ זיין בלוט וואס עס ווערט אים דערנמאלט גימינערט • ועוד נאך האבין אונזערע חכמים ז"ל גיזאגט דער וואס לערינט די פרשה פון קרבנות איז גלייך וויא ער איז מקריב קרבנות דרום דר וואס קען ניט פאסטין אונ וויל פארט תשובה טאן זאל ער לערנן דיא דינים פון קרבנות ווערט עס אים זיין גירעכינט גלייך וויא ער איז מקריב קרבנות מכל שכן דער וואס פאסט אונ לערינט דיא דינים פון קרבנות אויך איז בוודאי גוט • כתב דער זוהר שרייבט • אין היכל נוגה איז דא כיתות מלאכים וואס רופן אויס דער ווס איז חייב נזיפה זאל ער זיין אין דער נזיפה ביז ער ווערט תשובה טאן אונ אז ער טוט תשובה רופין דיא מלאכים אויס ער איז שוין ניט אין דער נזיפה אונ פון אצונר אן אונ ווייטר ווערט זיין תפלה שוין אויף גיין פר גאט ב"ה אבר איידר ער טוט תשובה ווען אלי טויערן פון הימל צו גימאכט פאר זיין תפלה דרום מוז איטליכער מענטש איבר קלער

שטיא ולא סלקא ודחיין ליה לבר . על כן צריך כל אדם לפשפש במעשיו לשוב מיד על מה שעבר כדי שיתירו לו מיד משמים ולא יהא בנזיפה · גם המרגיש במה שחטא מיד עושה תשובה והדבר קל לו לשוב מעבירה אחת דאינה צריכה תעניות וסגופים הרבה · מה שאין כן כשאין שם על לב מה שחוטא שמרבה בכל יום להוסיף על חטאתו פשע ותכבד המשא עליו כשרוצה לשוב מכלם כרבם כן כובד סגופיו ואינו יכול לסבול ובועט בכל · לכן לתיקון זה יחשוב אדם לשוב בכל עת ורגע ולא תזוז מחשבה זו ממנו ומחשבה טובה קוב״ה מצרפה למעשה וכיון שכן בבוא לעשות תשובה בפועל אין צורך כובד הסיגופים כל כך כיון דקדמה לו המחשבה התמידית מקודם ונמחל קצת עם זה ולכן בתשובה קצת בנקל מועיל דהיינו מיעוט תעניות וסיגופים·ובהיות שלא כל אדם מתעורר לעשות תשובה בראותו עצמו בריא אולם רק בבוא ימי הזקנה ורובם עד דכרוכה של מות · וכיון שנשתרשו כל חייהם בהבלי הזמן בעצת המסית סמא״ל הרשע הוא שטן הוא יצר הרע בעת יציאת נשמתו יפתהו שיכפור בקונו וינצל · והאיש אשר הלך אחר עצתו כל חייו בראות עצמו בצער המיתה מתפתה ושומע לו וכופר בחושבו שעם זה ינצל מאותו צער · לא כן המוחזק כל חייו בהקב״ה ובתורתו בועט בעצת סמא״ל הרשע שהורגל שלא לשמוע לו ולכן בבוא אז לפתותו אינו נוטה אזן אדרבא מקלל ומודיע לו שהבל הוא · וסיפר לי חד מרבנים שאביו הרב ז״ל הלך בשליחות ובאחת הערים שנכנס היה כת בחורים כל ימיהם אכילה ושתיה ומלאו תאותם מכל מה שלבם חפץ לא היה עבירה שהשליכו אחרי גיום דכלם עשו לא נזהרו אחור והיו כופרים בכל מה שכתוב בתורה וא״צ לומר בתורה שבעל פה · והלה אחד מהם למות וכשנכנס בחוליו התחיל לצעוק בקול מר והיה אומר לעומדים אצלו הצילו אותי מזה העומד לפני והרב שלופה בידו לחתוך בשרי חתיכות חתיכות · גם ראו שעושים למי שעשה עבירה פלוני כאשר עשיתי אני עם חבירי עושים לו כך וכך שפטים · וכן היה מזכיר כל מה שעשה עם חבריו והיה צועק מר ואוי ואבוי ומתלה ומשתטח לפני כל הבא לבקרו שעשיר היה ומרבים העם לבא שיצילו אותי מהמשפטים שמורה לו המלאך המות לעשות בו ולכל העושה כמותו · ודברים כאלו רבים עד שהיו מרבים העם לבא לראות בעיניהם כל מה שאמרו רז״ל שרואה הרשע בשעת מותו והיו אנשים נשים וטף מהרהרים בתשובה · והיה בצעקה זו כמו שמונה או תשעה ימים ועד שאבי החולה קרא לחכמים והלכו אצלו ושאלו מה היה רואה והיה מגיד להם שהיה רואה למלאך המות לא בדמיון

זייני מעשים תיכף תשובה צו טאן כדי מען זאל אים פון דעם הימל מתיר זיין דיא נזיפה · אונ וייל ניט איטליכר מענטש דער מאנט זיך תשובה טאן אז ער זעהט ער איז גיזונד נאר ערשט אויף דער עלטר טוט ער תשובה · אונ דאס רוב לייט טוען ערשט תשובה פאר זייער טויט אונ וייל זייא זענען איין גיווארצילט אין די תאוות פון דער וועלט דורך דער עצה פון יצר הרע · בשעת זיין נשמה וויל ארויס גיין פון זיין גוף רעט ער אים אן ער זאל לייקענין אין זיין בשעפר וועט ער ניצול ווערין אונ דער רשע וואס איז גיגאנגין נאך זיין עצה אז ער זעהט פאר זיך דעם טויט ווערט ער איבר גירעט צו אים אונ לייקנט אין גאט ב״ה · אבר דער וואס צייט ער לעבט דינט ער גאט אונ איז בהעפט אין זיין תורה דער איז שוין גיוואנט גיווארין דעם יצה״ר ניט צו הערין דרום אז ער קומט אים איבר רייזן פר זיין טויט נייגט ער ניט זיינע אויערן צו הערין אים וסיפר אונ איינר פון דיא רבנים האט מיר דער ציילט אז זיין פאטר דער רב איז איין מאל גיגאנגין אין שליחות אין איין שטאט איז גיוועזן איין כיתה בחורים וואס עס איז ניט גיוועזן קיין שום עבירה וואס זיי האבין זיא אוועק גילאזט אונ האבין גילייקנט אין דער תורה שבכתב אונ אין תורה שבעל פה איז איינר פון זייא קראנק גיווארן · אין דער קרענק האט ער אן גיהובין צו שרייען מיט איין ביטער קול צו דיא וואס זענען גישטאנען ביים מיך מציל פון דעם וואס שטייט פאר מיר אונ אין זיין האנט האלט ער איין שווערד צו שניידין מיין פלייש שטיקר ווייס · זעהט וואס מען טוט צו דעם וואס האט גיטאן די זעלביגי עבירה וואס איך האב גיטאן מיט מייני חברים · אונ ער האט גישריגן מיט אביטער קול אוי ווייא אונ האט דער מאנט אלי עבירות וואס ער האט גיטאן אונ האט זייער גיבעטין פון אלע לייט וואס זענען גיקומן אים מבקר חולה זיין אז זייא זאלין אים מציל זיין פון מלאך המות · אונ אלי מענטשן וואס זענען דארט גיוועזן האבין מהרהר בתשובה גיוועזן אונ ער האט אזו גישריגן אכט ניין טאג · ער ביז זיין פאטר האט גירופן צו חכמים אונ זיי האבין אים גיפרעגט וואס ער זעהט האט ער

ווא

כי אם ראיה ודאית ומראה לו המשפטים המעותדין לו ולחבריו והיה עושה לו הכעסות גדולות אמרו לו החכמים שיאמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ויתודה על חטאיו . והוא ענה חלילה לי מעשות זאת כדבריכם משום שהשטן העומד כנגדו אומר לו שאם יאמר כן יעשה בו שפטים ואם לא יאמר הוא יצילהו מצער חולייו ואדרבא היה מחרף ומגדף כשהיו מפצירין אותו שיאמר שמע ישראל והפצירו בו עד בוש ולא אבה לשמוע בקול מוריו · ויצאה נפשו באומרו איני אומר שמע ישראל ונפנה והלך לחרפות . והחכמים פירשו מאצלו מיד שלא ידבק בלבושיהם מטומאתו עד כאן . הרי כיון שהרשע מתדבק בחייו עם סמא"ל גם במותו מפתהו לכפור · לכן תקנו הקדמונים ז"ל שימסור האדם מודעא בחייו שאם הי' מסיבת בלבול דעתו יודה אל דברי המסית יהיו דבריו נחרם הנשבר וכדבר שאין בו ממש · וקודם מסירת מודעא הזאת צריך האדם שישוב בכל לבו מהעבירות שבידו שעשה מנעוריו עד היום הזה · אע"פ שכבר עשה תשובה ונתחרט ועזב את דרכיו המקולקלים ועשה תשובה על כל העבירות שעשה שמא לא עשה תשובה שלימה בכל לבבו · אבל עכשיו שמזכיר יום המיתה בוודאי צריך שישוב בכל לבבו כמו שאמרו בגמרא על פסוק רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם וכו' ואם לאו יזכיר יום המיתה כדי שלא יהיה כטובל ושרץ בידו · לכן ישוב בכל לבבו

(וזה לשון המודעא)

יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי האל הגדול הגבור והנורא אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש כשתגיע אחר אריכות ימים ושנים בעבידתו יתברך שמו עת פקודתי ברצון דטוב והפשוט ברחמיו ובחסדיו ובחמלתו עלי ליטול ממני נשמתי · שתהיה בעת הזאת דעתי צלולה ונכונה ומיושבת עלי ובשכלי כמאז ומקדם להיות דבוק בו ובאחדותו ברוך הוא ושלא לזוז מיראתו ואהבתו עד יציאת נשמתי מגופי עד ועד בכלל ובקבלת עול מלכותו ואחדותו עלי ה' אחד ושמו אחד · ותהיה גם כן דעתי צלולה ומיושבת עלי להצדיק דינו ברוך הוא אמת ודינו אמת ותורתו אמת · והכל הוא בחסד וברחמים עלי ואעשה לו רצונו ברוך הוא הוא ביראה ובאהבה כי רב ושליט הוא · ובאם שיהיה רצון הבורא ברוך הוא ורצונו הטוב והפשוט לאחר אריכות ימים ושנים בעבודתו יתברך שמו כשתגיע עת הזאת ליסרני ביסורין קשים ויהיה לי בלבול ובירוף הדעת חס וחלילה הריני מצדיק דינו הקדוש והטהור של חסד ורחמים עלי אתה צדיק על כל הבא עלי כי אמת עשית ואני הרשעתי · אמנם באם שיבא חס וחלילה בעת הזאת המסית והמדיח המקטרג הגדול יצרי הרע מנעורי להסית ולהדיח ולפתות אותי חס וחלילה לכפור בעושי ויוצרי ובוראי מלך מלכי המלכים הקב"ה או בתורתו הקדושה והטהורה או במצותיה הן מצות דאורייתא או מדברי קבלה או מדרבנן תורה שבכתב או תורה שבעל פה או מאיזה

זיי גיזאגט ער זעהט דעד מלאך המות אין רעכטין אמת אונ ער וייזט אים די משפטים וס זע ין אן גיבריים צו אים אונ צו זיינע חברים · האבין דיא חכמים צו אים גיזאגט זאג (שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד) אונ זאל מתודה זיין אויף זיינע זינד · האט ער גיזאגט דער שטן שטייט אקעגן אים אונ זאגט אז ער וועט זאגין שמע ישראל אונ מתודה זיין וועט ער אים דער פר גרויסע יסורים אן טאן אונ אז ער וועט ניט זאגין זאגט ער אים מציל צו זיין פון זיין קריינק אונ דער חולה האט נאך מחרף ומגדף גיוועזן אונ ער האט זיי ניט גיוואלט צו הערין אונ זיין נשמה איז ארויס גיגאנגן מיט דעם ווארט איך וויל ניט זאגין (שמע ישראל) אונ דיא חכמים האבין זיך תיכף אפ גישייד פון אים פון וועגין זיין טומאה זאל ניט בהעפטן ווערין אין זייערי קליידר · הרי פון דאנען איז גידרונגען אז וויל דער רשע בהעפט זיך ביא זיין לעבין מיט דעם שטן רעט ער אים ביא זיין טויט אויך אן צו לייקענין אין גאט דרום האבין דיא ערשטע חכמים ז"ל מתקן גיוועזן אז דער מענטש זאל מוסר מודעא זיין ביא זיין לעבין אויב הז"ו דורך דעם וואס זיין דיעה וועט מבולבל זיין פר זיין טויט וועט ער ח"ו מודה זיין צו די רייד פון דעם שטן זאלין זייני רייד גירעכינט זיין וויא איין צוא בראכנער שארבן אונ זאלין ניט האבין קיין ממשות אונ פאר דער מסירת מודעא מוז ער תשובה טאן מיט גאר זיין הארץ אויף די עבירות וואס ער האט גיטאן פון זיין יוגענט ביז היינטיגין טאג אפילו ער האט שוין גיטאן תשובה מוז ער איצונד נאך אמאל תשובה טאן טאמר האט ער פריער ניט גיטאן מיט זיין גאנץ הארץ אבר איצונד אז ער דר מאנט דעם טאג פון דעם טויט וועט ער בוודאי תשובה טאן מיט זיין גאנץ הארץ · דיא מסירה מודעא פון יהי רצון ביז אמן קען מען ניט שרייבן אויף דייטש זאל מען זיא זאגין אויף לשון הקודש

סיג וגדר ומשמרת למשמרת חס וחלילה הרינו מוסר מודעא בצירוף קוב"ה ושכינתיה לפניכם עדה קדושה במודעא גמורה בכל דיני מסירת מודעא שתקנו חכמים ז"ל שיהא הפתוי ההוא שיסית וידיח אותי כאפס וכאין וכחרס הנשבר · באם שחס וחלילה אודה לו חלילה וחלילה מתוך צער ובלבול וטירוף הדעת ושכלי ולבי בל עמי ואין אדם נתפס על צערו. אבל האמת מודה אני לפניכם בהודאה גמורה שאני מאמין באלהים הבורא ית' שמו שהוא אחד ושמו אחד ואני מקבל עלי עול מלכותו׃ שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד · וה' אלהים אמת ותורתו אמת משה עבדו נאמן ביתו אמת ותורה שבכתב ושבעל פה אמת וכל מצות דאורייתא ומדברי קבלה ומדרבנן אמת וכל דקדוקי מצות אמת · ואני מאמין בהם באמונה שלימה תהלות לאל יתברך בלב שלם ובנפש חפצה אל אחד נאמן אדון כל המעשים ברוך הוא · ואין אני כופר חלילה וחלילה בשום מצוה מהמצות קטנה או גדולה מדאורייתא ומדברי קבלה ומדרבנן רק את האלהים אני ירא · אני מאמין בי"ג עיקרים בכלל ובפרט · שהבורא יתברך שמו הוא ראשון והוא אחרון ומבלעדיו אין אלהים · ושיש שכר טוב לצדיקים לעוה"ב ועונש רע ומר לרשעים · ושיהיה תחיית המתים בעת שיעלה רצון הבורא יתברך שמו. שבידו להמית ולהחיות · ובביאת המשיח · והבורא יתברך שמו אינו גוף ולא דמות הגוף · והוא אור גדול ונורא מאוד · אור קדוש וטהור · אור קדמון אור צח אור מצוהצח · אור זך ונקי אור טמיר ונעלם · אור פשוט אין סוף ברוך הוא. והוא חי וקיים מקור מים חיים ה' וממנו תוצאות חיים · וקיים בי מקרא שכתוב ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום · ונאמר כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים · לחיים טובים ולשלום תכתבנו אלהים חיים · אמן · (יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי) :

וטוב לאומרה ברבים כדי לזכות את הרבים ואני המחבר קראתיה ברבים בתוך הדרוש ברב עם הדרת מלך · ואמרתי לעם שיתכוונו עמי במסירת מודעא זו לעת מצוא זו מיתה · שאפשר ימות אדם פתאום דמיתה מצויה · לכן טוב לאומרה בחיים חייתו · גם כן אפשר דבעת חוליו תטרוףדעתו או לא ימצא בידו אז נוסח המודעא לכן טוב לאומרה בהיותו בריא שדעתו מיושבת עליו כדי שימסרנה בלב טוב ובנפש חפצה בלי עינש כלל כי סמוך למיתתו נראה כמוכרת . גם מצאתי בספר קיצור שני לוחות הברית (דף ק"ג ע"ב) וזה לשונו מצאתי במגילת סתרים של מקובל גדול וכתוב שם בשם הישיש הזקן המקובל ר' יהושע ז"ל שקבל מרבו ז"ל כי האדם בשעת יציאת נשמתו השטן עומד על ימינו לשטנו ואומר לו כפור בה' אלהי ישראל והנשמה ממאנת . ואפשר שיבא לידי הודאה ח"ו מאי תקנתיה להנצל ממנו · יכוין בי"ג עקרים · ואם אינו בשכלו או שאינו יודע על פה יקראו לפניו בנו או אביו או אוהבו ההוא יודה להם וטוב לו : (ויאמר) : אני מאמין באמונה שלימה במציאות הבורא יתברך שמו וביחודו אשר אינו גוף · והוא קדמון לכל · וראוי לעובדו לבדו · ונתן נבואה לבני אדם · ומשרע"ה היה ארון כל הנביאים · ומן השמים נתן לנו ה' את התורה על ידו · ולא תתחלף בשום זמן · יודע

וטוב לאומרה עס איז גוט די מסירת מודעא צו זאגן צווישן פיל לייט כדי מזכה רבים זיין דם זייא וועלן הערין וויא ער זאגט זוא וועלין זייא זיא אויך זאגן · אונ איך מחבר האב פיל מאל דיא מסירת מודעא גלייענט צווישן פיל לייט אין מיטן דער דרשה אונ האב גיזאגט צום עולם אז זייא זאלן מיר אויך נאך זאגן ווייל עס קען איינער ח"ו פלוצלונג שטארבן דרום איז גוט דיא מסירת מודעא צו זאגן בשעת ער איז נאך גיזונד · אויך איז מיגלעך אז אין קרענק זאל פאר מישט ווערן זיין שכל אודר ער וועט דערמאלט ניט האבן פאר זיך דיא מודעא · דרום איז גוט צו זאגין זיא בשעת זיין דיעה איז מיושב אויף אים ער זאל זיך איבר ענטפערן צו גאט מיט איין גוט הארץ · אויך שטייט אין קיצור של"ה בשעת די נשמה וויל ארויס גיין פון גוף שטייט דער שטן אויף זיין רעכטער זייט אונ זאגט אים לייקין אין גאט ב"ה אונ די נשמה וויל ניט אונ מחמת ער איז דערמאלט מבולבל קען ער ח"ו מודה זיין איז זיין תקנה ער זאל מכוין זיין אין דיא דרייצעהן אני מאמין אונ אויב ער איז ניט ביי זיין שכל אודער ער קען זיי ניט אויסען וויניג זאל זיין זוהן אודער זיין פאטר אודער זיין פריינד פאר אים פיר לייענין דיא אני מאמין אונ זאל מודה זיין אין זייא דאס הייסט ער זאל זאגין יוא דם איז אמת וועט אים גוט זיין · ויאמר אונ זאל נאך זאגין אני מאמין איך גלייב מיט איין רעכטי גלייבונג אז עס איז דא איין גאט ב"ה וואס ער איז ניט קיין גוף · אונ איז פריער פון אלי בשעפניש אונ מען גיהער נאר אים אליין דינן אונ ער האט גיגעבין

ידע כל מעשה בני אדם · גומל טוב לצדיקים ורע לרשעים · ושישלח לנו משיחנו · ושיחיו המתים לקץ הימים . וכן אני מאמין כל אשר הורו וציוו לנו כל החכמים בתורה שבעל פה המקובל אצל כל ישראל · ואם עלה בדעתי איזה הרהור נגד עיקר הדת ותורה שבעל פה אני מתחרט וחוזר בי ואני שואל מחילה מה' אלהי ישראל ומתורתו · עכ"ל :

אמר המחבר אליהו הכהן כשהיה אדוני אבי ז"ל הולך לבקר את החולה לא היה זז משם עד שהיה מכריחו לומר יגדל ששם הי"ג עיקרים · ועד עכשיו לא ידעתי טעמו של דבר כי בודאי היה הטעם כדי להצילו שלא יכריחהו מלאך המות לכפור באלהי ישראל דזהו תקנתו כמדובר · מצאתי מודעא לענין זרע לבטלה בספר קסת יהונתן (ועיין לעיל בקונטרס החידושים תיקון לזרע לבטלה) · וזה לשונו · סדר מסירת מודעא דהיינו שצריכים להיות עדה שלימה עשרה אנשים מלבד אותו שמוסר מודעא וצריכים להיות כשרים זה לזה ולאותו המוסר מודעא · ונהגין לעשות כן בין כסא לעשור או אף בתוך השנה מי שירצה · ונוהגין שכל אחד יתן נדבת לבו דבר מה לצדקה מקודם · וזה לשון המודעא :

שמעו נא רבותי אמרי פי את אשר עם לבבי הלא ידעתם אשר קליפה קדמה לפרי צדיק עץ חיים · וע"כ מיום ברוא אלהים אדם הראשון לכל נוצר תיכף בא היצר הרע הוא השטן הוא מלאך המות בחלקלקות לשונו מדבר גדולות מילין לצד עילאה ימלל והסית אותו לאכול מעץ הדעת טוב ורע למרות את פי אלהי ישראל מלך מלכי המלכים הקב"ה וברוך שמו ומיוחד בפי כל בשמים ובארץ · ואחר נעלה ברוח סערה ואש מתלקחת בשמים וקטרג עליו עד אשר נגזר מיתה עליו ועל כל דורות הבאים עד ימות המשיח · ומאז ועד עתה זה דרכו כל הימים לרבות הלילות על משכבו סליקו רעיונים והרהורים רעים לשמים ויצפון לדם ישרים לבלות שאול ואוצר רחם לאכזרי וכל מעשיו להפיל את האדם מאיגרא רמא לבירא עמיקתא ואלמלא הקב"ה עוזר לנו אין בידינו להתחזק עליו וכל ימי חיי האדם בצער גדול · והנה בכל מקום אשר המצא ימצא מקום מוכן לפרעון חובות ישנים וגם חדשים מקרוב הוא בעצמו או שלוחיו או גירי דיליה · והנה ידוע לכם את אשר אמרו חז"ל אשר בשעת הסכנה הגדולה הלא היא בעת אשר הוא סמוך ליציאת נשמת האדם ואז הזמן היותר נאות להשיב הפקדון אשר הפקד אתו כל ימי הבלו לעשות תשובה ויתודה על עונו עד דכדוכה של נפש ויקבל עליו עול מלכות שמים רבה ומסור נפשו רוחו ונשמתו לאשר נתנו · והוא לא כן ידמה הפך עליו בלהות חלק משמן חכו והמה פתיחות לבלות שאול ואבדון נפשו לאמר לך עבוד אלהים אחרים ובזה יערב ויבושם לך והקל מעליך עול היסורים הקשים והמרים וכל מגמתו להפילו שחת והוא ימשול

כו

דיא נבואה צו מענטשין · אונ משה רבינו ע"ה איז גיוועזן דער העכער פון אלע נביאים אונ פון דעם הימל הט גאט אונז גיגעבין דיא תורה דורך אים · אונ די תורה וועט ניט פר ביטן ווערין אין קיין שום צייט · ער ווייסט אלע מעשים · ער בצאלט גוטס צו די צדיקים אונ בייז צו דיא רשעים · אונ איך גלייב אז ער וועט שיקן אונזר משיח · אז ער וועט לעבדיג מאכין די מתים · אונ אויך גלייב איך אין אלסמען וואס אונזרע חכמים האבין אונז גילערינט אונ גיבאטן אין דער תורה שבעל פה וואס איז מקובל בייא אלע יהודים · אונ אויב עס איז אמאל אויף גיגאנגען אין מיין דיעה עפיס איין הרהור אקעגין אונ דער ווידער פון דער תורה שבכתב אונ תורה שבעל פה האב איך אויף דעם חרטה · אונ בעט פון גאט ב"ה אונ פון זיין תורה ער זאל מיר דם מוחל זיין · אמר דר מחבר זאגט אז מיין פאטער ז"ל פלעגט גייז איינעם מבקר חולה זיין פלעגט ער פון אים ניט אוועק גיין ביז ער האט אים גנייט ער זאל זאגן (יגדל אלהים חי וכו') וואס דארט ווענין אום גירעכינט דיא דרייצעהן אני מאמין אונ ביז אהער האב איך ניט גיוואוסט דעם טעם דער פון אונ אצונד פר שטייא איך אז זיין טעם איז בוודאי גיוועזן כדי אים מציל צוא זיין דער מלאך המות זאל אים ניט נייטן צו לייקענין אין גאט ב"ה · מצאתי איך האב גפינן אין ספר קסת יהונתן איין מודעא צו הער זינד פון זרע לבטלה ער שרייבט דער סדר פון דער מסירת מודעא איז עס מוזין זיין צעהן מענשין חוץ דעם וואס איז מוסר מודעא אונ זייא מוזין ניט זיין קיין פסול עדות מחמת משפחה איינער צום אנדערין אונ אויך ניט צו דעם וואס איז מוסר מודעא אונ מען איז זיך נוהג אזוי צוא טאן · אין עשרת ימי תשובה אודער ווער עס וויל טוט עס אפילו אין מיטען יאר · אונ אויך איז מען זיך נוהג דאס איטליכער פון זיי גוט פריער עפיס זיין צדקה אריין ·

(דאס לשון פון דער מודעא איז ניט איבר גזעצט מוז מען זאגן אויף לשון הקודש) :

א"ה ר

בו בגופו לעורר עליו דיני דינין קשים ומרים כלענה וראש הכל לשוחטו בסכין פגום ולעשותו טרפה ח"ו מלבד שאר אונסים אשר יקצרו כמה יריעות מהכיל · והנה עם מה שאמרו חז"ל אין אדם נתפס על צערו ואנוס רחמנא פטרו מ"מ אם אינו עושה כלה עושה מחיצה בינו לבין אבינו שבשמים · ע"כ הנני מוכן ומזומן מהיום עד אחר מיתה למסור נפשי רוח ונשמתי לאל רחום וחנון עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות ברוך הוא וברוך שמו ובפניכם אני מוסר כל החלקים אשר הם המה בי מנפש ורוח ונשמה להקב"ה אשר בחסדו הגדול נתן אלי וכל מה שאעשה מהיום עד עולם נגד המסירת מודעא הזאת הלא המה בטלים ומבוטלים ולא יהא ממש בדבורי ובמהשבתי או ברמיזותי ומכל שכן במעשה ח"ו · והנני מבקש מאת מעלתכם שתצרפו עמכם השכינה הקדושה והטהורה לבטל כל מה שאעשה מהיום עד עולם נגד מסירת המודעא הזאת ולא יהא ממש בדיבורי או ברמיזותי או במחשבותי לבטל אחת ממצות הקב"ה ומכל שכן דבר היוצא מן הכלל כלו · כי אני הנני מוסר מהיום באהבה גמורה גופי נפשי ונשמתי לאל יחיד ומיוחד אשר האציל וברא יצר ועשה כל העולמות וכל הברואים · ובאם אשר יעלה על מחשבתי ח"ו נגד מסירת המודעא הזאת בודאי כי הוא באונס גמור והכרח הגדול · ובאם המלאך המשחית יבא לקטרג עלי מחמת אותה המחשבה יהיו דבריו למה ולא כלום ולא יעשה שום רושם כלל · גם אבקש ממעלתכם מאחר שאין צדיק בארץ בזמן הזה אשר לא קרה לו מקרה בלתי טהור בהוצאת זרע לבטלה באיזה אופן שיהיה · ואותן הטיפות המה חושבין אותי להם לאב ורוצין ליהנות ממני וממטתי אחר מיתתי באומרם כי אתה אבינו · בכן אבקש ממעלתכם תפלה שתעזרוני לבקש את פני ממה"מ הקב"ה להכניס לקדושה כל אותן הטיפות שיצאו ממני לבטלה· הן באונס הן ברצון הן בשוגג הן במזיד הן ער הקישן הן בגלגול זה הן בגלגולים אחרים הקודמים · ע"י שם הקדוש היוצא מפסוק חיל בלע ויקיאנו בשילוב שם הוי"ה בניקוד שור"ק כזה (יחהבוו"ה) הנני מחרים ומנדה אותם המזיקים ושדין ולילין ורוחין שנבראו מטיפות קרי וזרע שלי כלם בכלל שלא יגעו בי או במטתי או בבגדי ולא ילוו אותו לקברי ולא יהיה להם רשות ליגע בי ובנפשי בשום אופן שבעולם. ואתם גם אתם תצרפו עמכם השכינה ותחרימו אותן באופן שלא יהיה להן כח לילך אחר מטתי ומכל שכן ליגע בי ובבגדי או בגופי או בנפשי · (אחר שאמר המוסר מודעא כל זה יאמרו העדה שלימה כולם בכלל) :

בצירוף קודשא בריך הוא ושכינתיה קבלנו המסירות מודעא זאת אשר מסר (פלוני ב"פ) גופו נפשו רוחו ונשמתו לעילת כל העילות וסיבת כל הסיבות · אבל מה שיעשה מהיום נגד מסירת מודעא זאת הן במעשה הן בדבור הן במחשבה אנחנו מבטלים אותו המעשה או הדבור או המחשבה בצירוף קוב"ה ושכינתיה ולא יעשו בו (בפלוני בן פלונית) שום רושם כלל : גם מחרימים אנחנו בית דין בצירוף קוב"ה ושכינתיה כל טיפות זרע שיצא (מפלוני בן פלונית) לבטלה עד היום הזה · גם אשר יצא ממנו בגלגולים הקודמים גם אשר יצא ממנו לבטלה באונס מהיום עד אחר מיתתו · שלא יגעו (בפלוני בן פלונית) הן בו בעצמו בגופו או בנפשו הן בבגדיו הן במטתו · ולא ילוו אותו לקברו · וצדקו יהלך לפניו וכבוד ה' יאספו וינוח על משכבו בשלום · עכ"ל :

וכתב בספר טעמי המצות של הרב רבי מנחם הבבלי (סימן פ"ו) והאריך בעונש המוציא שכבת זרע לבטלה וכתב כשמוציא זרע לבטלה בשערו אשר סביביו מתעטפים שם כחות הטומאה ומשם נבראים רוחות רעות והמה נקראים נגעי בני אדם · ואחר מיתתו אינם מתפרדים ממנו ומלוים אותו כי הם בניו ואין צער גדול מזה רחמנא ליצלן ותיקנו להקיפו ז' סבובי יום והם יריצוהו אל הבור עכ"ל : וכתב של"ה ואם בחייו מחרים בשופר עם עשרה ת"ח ששום אחד מבניו לא ילווהו · ר"ל אפי' בניו הנולדים לו מאשתו לא ילווהו ולא ילכו אחריו · אז גם בניו הנולדים לו משכבת זרע לבטלה מוכרחים ג"כ שלא ילווהו אותו · ע"כ :

וכתב אונ דער ספר טעמי מצות איז זייער מאריך אין דעם עונש פון זרע לבטלה אונ דער נאך שרייבט ער אז איינר איז מוציא זרע לבטלה ווערן בשאפן רוחות רעים אונ זייא ווערן גרופן נגעי בני אדם אונ נאך זיין טוט שיירן זייא זיך ניט אפ פון אים אונ זענין אים מלוה וויל זייא זענין זייני קינדער · אונ קיין גרעסערר צער דער פון איז ניט דא רחמנא ליצלן דרום האבן דיא ערשטע חכמים מתקן גוועזן אז עס זאלן אים ארום רינגלן צעהן מענטשן וואס האבן זיך גטובלת דעם זעלבינן טאג וואס ער איז גשטארבן אונ זייא זאלן אים אין גרוב אריין לייגין · וכתב אונ דער של"ה שרייבט אז ביי זיין לעבן זאל ער בלאזען שופר מיט צעהן תלמידי חכמים אז קיין שום קינד פון זיינע רעכטי קינדר זאלן אים ניט מלוה זיין דערנאך מאלט דיא ניט גוטע וואס זענין גבארן

וכתב הרקנט"י ז"ל בפ' ויחי ואמרו קצת חכמי הקבלה צריך ליזהר כל אדם בעת מותו שלא ישאר כלום מאבריו חוץ למטה · כי כל הנשאר ממנו חוץ למטה לא יאסף בקבורת העליונה וזה ידוע ליודעי חן על מה מרמזות המטה וסביב המטה מיני משחית לפיכך צריך שיאסף אל עמיו ולא לחוץ לכחות הטומאה וזה ענין האסיפה הנאמר בצדיקים · א"כ אותו אבר שהוא חוץ למטה נפסל ביוצא וטמא טמא יקרא וכנגדו הנשמה נשארת פגומה מקדושה ע"כ שומר נפשו ירחק מהם · על כן העומדים אצל הגוסס יזהרו על כך והזהיר ידבק בשכינה · והנה כשם שיש נגעים גופניים הבאים בגוף האדם כי הם הנגעים הרוחניים הנעשים מן העבירות פוגמים את הנפש · וכדוגמת טהרת ונגעי הגוף כך טהרת נגעי ב"א הנעשים מן העבירות ופוגמים הנשמה · כשם שבנגעי הגוף ביום טהרתו והובא אל הכהן כדכתיב בפ' מצורע זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן כך אין מציאות שיכולה הנשמה לראות פני הכהן הגדול ה' צבאות אם לא יטהר . לכן ישתדל האדם לטהר עצמו בעוה"ז שאם לא יטהר ידחו נשמתו לחוץ עד שיטהר במשפטי גיהנם הקשים והרעים · רחמנא ליצלן · ויתן בלבנו אהבתו ויסייענו לטהר נשמתנו אמן יהי רצון · (וכיון שהבעל תשובה צריך התרה כתבתי לך זה) כל מי שעושה התרה אחר שמתירין לו יאמר :

יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שכל הקללות והארורים ונדויים ונזופים והחרמות והשמתות שקללתי או שאררתי או שנדיתי או שהחרמתי או ששמתתי את עצמי או אשתי או בני ביתי או את אחרים אשר מזרע ישראל המה · או אחרים שקללו או שאררו או שנידו או שהחרימו או ששמתו אותי או אשתי או את זרעי או את בני ביתי · יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי אלהינו שבשמים ובארץ שאל ישלטו בנו ואל יעשו רושם · וכל הקללות יתהפכו לברכה כמ"ש ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלהיך ·

ואחר כך כל העדה הקדושה יחזרו ויאמרו לו ג' פעמים בלשון הזה · כולם מותרים לך כולם שרויים לך כולם מחולים לך · כשם שאנחנו מתירין לך בבית דין של מטה כך יהיו מותרין בבית דין של מעלה ולא יעשו בך רושם כלל · וכל הקללות יהיו כולם לברכה כדכתיב ויהפך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלהיך :

גם מענין קרי מצאתי בספר חוקי חיים (דף קפ"ח ע"ב) אם ראה קרי ח"ו כשניעור משינתו יטול ידיו ויאמר · רבונו של עולם עשיתי זה בלא כוונה רק בהרהורים רעים ובמחשבות לכן יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי מחוק ברחמיך הרבים עון זה ותצילני מהרהורים רעים וכיוצא בהם לעולם ועד · אמן כן יהי רצון · ובשעת נטילה יכוין כאילו טבל במים דכתיב ארחץ בנקיון כפי ויעלה לו כאילו טבל :

ידעתי

געווארן פון זיין ד"ל קענין זיי אים אויך ניט מלוה זיין · וכתב אונ דער רקנט"י שרייבט אטייל חכמי קבלה זאגן דס דער מענטש מוז נזהר זיין אן זאגן אז בשעת זיין טוט זאל ניט איבר בלייבן קיין שום אבר ער זאל ליגען חוץ פון דער מטה אונ דיא וואס שטייאן ביי איין מענטשן בשעת ער איז גוסס זאלין זייא דרויף זעהן אונ דער ווס איז דרינן זהיר ווערט בהעפט אין דר שכינה · והנה אזוי וויא עס איז דא נגעים גופנים ווס זייא קומין אין דעם גוף פון מענטשין אזו אויך איז דא נגעים רוחניים ווס זייא ווערן פון דיא עבירות די זענן פוגם דיא נשמה אונ אזו וויא דם גלייכניש פון דער טהרה פון די נגעים פון דעם גוף אזו אויך איז דיא טהרה צו דר נשמה פון דיא נגעים רוחניים · וזי בייא דיא נגעים פון דעם גוף מוזין זיי גיבראכט ווערן פאר דעם כהן אזו אויך איז ניט מיגליך די נשמה זאל קומן פאר גאט ב"ה ביז זיא ווערט פריער ריין דרום זאל דער מענטש זיך פלייסן צו ריינגן זיך אויף דער וועלט ווארום זונסט וועט מען זיין נשמה ארויס שטוסן · גאט ב"ה זאל אונז דער פון מציל זיין אונ זאל געבין אין אונזר הארץ זיין ליבשאפט אונ זאל אונז העלפין צוא ריינינגין אונזער נשמה אמן כן יהי רצון · גם אויך האב איך געפינן אין ספר חוקי חיים פון ענין קרי דאס אויב איינר חס ושלום רואה קרי געוועזן ח"ו וויא ער כאפט זיך אויף זאל ער וואשין דיא הענט אונ זאל זאגן רבונו של עולם איך האב דאס דאזיגע געטאן אן כוונה זאל זיין דער ווילען פאר דיר דו זאלסט דיא דאזיגי זינד אויס מעקין דורך דיין גרויס רחמנות אונ זאיי מיך מציל פון שלעכטי הרהורים אונ נאך אזעלכי גלייכן אויף אייביג · אמן כן יהי רצון · אונ בשעת ער וואשט דיא הענט זאל ער מכוין זיין גלייך ווי ער טובל זיך אין וואסר וועט עס אים זיין גירעכינט גלייך וויא ער האט זיך גיטובלת :

ידעתי

פרק כה ידעתי המחשבות ורצונות האדם שהם לשמוע דברי מוסר הבאים מילי מילי המושכים לבו של אדם · לכן ראיתי לחבר שני פרקים פרק זה ושאחריו מדברי ספר התפוח מרבינו שלמה זצלל"ה · שהוא מוסר דרך מליצה דברים נכוחים בשפה ברורה · וחלקתי הדברים לשני פרקים יען שלא יכבד על הקורא דביון שיש ריוח בין הדבקים מתחזק לב האדם להיות קורא ושונה · וזה לשונו . הבה נתחכמה לתור לנשמה מנוחה שלימה בשכבה ובקומה לעתיד לבא · והיה כי תבא לפני יוצרה לדעת הטובה היא אם רעה אם תמצא טהורה ונאה · חפץ בה המלך ונקראה לפני השם להלך והוא בהיכל המלך · תחת כסא אדוניה והאיר אל עבר פניה · מזיו שכינתו תשבע קדושה וישם כתר מלכות בראשה . וראשית עבודתנו בהקיצנו משינתנו . נכין לבבנו ליחד אלהינו · ולכל פעולה נקדים התפלה · יחד עשיר ואביון תהלות לאל עליון · יתנו נעימות למחזיר נשמות · להודות לה' ולהלל לשם תפארתו ישיב הפקדון אשר אתו בלב שלם לקרוא כלם בשם אלהיכם אל עולם·איש איש לפי דעתו ושכלו אשר ימצא לו · בתפלה יכונן לבוא אל המלך ולהתחנן בית אלהים יהלך ימהר יחיש אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש · זאת התורה כל אשר יקרא אל ה' ויבקשנו בית אל ימצאנו ושם ידבר תחנונים לא ישא פנים יכוף כאגמון ראשו לבקש על נפשו · כי תבא מעון ביתו שים כבוד תהלתו · דום מדברי הבל ותפלה ותן לאל תהלה · ורוממו תחת לשונך כבד ה' מהונך . עמוד לפניו. במורא כי ה' עליון נורא · באימה ובפחד ורעדה לשמוע בקול תודה · את ה' תירא וגופך תרעד כי תשיתהו ברכות לעד · בוראך שוה נגדך תמשילהו במעשה ידיך · תגיד כח מעשיו ומעלליו הוד והדר תשוה עליו : ועת התיצבך נגדו תכין לבך לעובדו · וקבל עול מלכותו וליחד אלהותו · אם לקראת אלהיך תכון אף ה' ישכון · כי תפגע בו וראך ושמח בלבו ישמח יקח תפלתך ימלא ה' כל משאלותיך · יתן לך כלבבך כי תשית אליו לבך · ואחר התפללו תפלתו יצא אדם לפעלו ולעבודתו · ובכל מעשיו ועניניו לא ישכח את אדוניו · ויזכור בכל מפעליו ה' הנצב עליו · ויחשוב במחשבתו מה' כל משפטו לא יוכל להחבא · כי מלאכיו יצוה · לכתוב גלוי ונסתר ולהיות עדים בשטר . וכל רגעי שעותיך זכרה יום מותך מה היה ראשיתך ומה יהיה אחריתך · ותלבש חרדה מימי הפקודה · אשר יביאך ארון העולם במשפט עלי

פרק כה ידעתי המחשבות איך וויים דיא מחשבות פון דיא מענטשין איז צו הערן שטראף רייד וואס ווערין גיזאגט אלי מאל מיט אנדרי רייד דרום האב איך גישריבן דעם דאזיגן פרק אונ דעם צווייטין פון ספר התפוח פון רבינו שלמה זצ"ל איך האב עס צו טיילט אויף צוויי פרקים וויל אין מיטן איז דא איין אויס לאז · אזו שרייבט ער · הבה קומט צו זוכן דער נשמה איין רעכטי רוא נאך דעם טויט אז זיא וועט קומן פאר דעם בשעפר צו וויסן אוב זיא איז גיוועזן גוט אודר שלעכט אויב זיא וועט גיפונן ריין אונ שיין אזו בגערט גאט ב"ה אין איר אונ זיא איז אין דעם היכל פון גאט אונ עס מאכט לייכטין איר פנים פון דער לויטירקייט פון זיין שכינה · וראשית דאס ערשטי פון אונזר דינסט איז אז מיר תאפין זיך אויף פון שלאף בדארפין מיר אן בריטן אונזר הארץ צו איינינגען אונזר גאט אונ פאר איטליכר ארבייט זאל פריער זיין דאס דאווינען · עשירים אונ ארימע לייט זאלן אלי אפ געבין לויב צו גאט איטליכר מענטש נאך זיין שכל · ער זאל זיך אן בריטן מיט תפלה צו קומן פר גאט ב"ה אין שול אריין זאל ער איילען צו לויבן גאט וואס אין זיין האנט איז די נשמה פון איטליכם בשעפניש · איטליכר וואס וויל רופן צו גאט וועט ער אים גיפינין אין שול · ער זאל זיין קאפ איין בייגין צו בעטין אויף זיין לעבין · כי אז דוא קומסט אין שול היט דיך פון צו ריידין נארישקייט אונ ניבול פה אונ גיב צו גאט איין לויב שטייא פאר אים מיט פארכט אונ דיין גוף זאל פאר אים ציטערין · דיין בשעפר טוא קעגין דיר מאך אים גיוועלטיגן איבר די ווערק פון דייני הענט · דו זאלסט אים לויבין מיט זיין קראפט אונ זייני ווערק · אין דער צייט אז דו שטייסט קעגין אים אים תפלה טאן זאלסטו אן בריטין דיין הארץ צו דינן אים אונ צו איינציגן זיין געטליכקייט · אונ נאך דעם אז ער דאווינט אפ זאל ער גיין צו זיין ארבייט · אונ אין אלע זייני ענינים זאל ער גידענקין גאט ב"ה וואס שטייט בייא אים אונ זאל טראכטן אין זיין מחשבה אז פון גאט קענין אלי זיינע מעשים ניט ווערן בהאלטין · ער גבייט זייני מלאכים צו שרייבן וואס ער טוט אונ זייא זענן עדות אויף דעם בוך · וכל . אין אלי צייט גידענק דעם טאג פון דיין טויט וואס וועט זיין דיין סוף אונ ליידר אן ציטרניש פאר די טעג ווס גאט ב"ה וועט דיך ברענגין צום משפט אויף אלי מעשים אונ

על כל נעלם ואת רוח הטומאה היא רוח הקנאה תעביר מעליך וידעת כי שלום אהלך · יזהר ממנה בדבור במחשבה רשפיה רשפי אש שלהבת בחיים עצמות מרקבת · ואחריתה דרכי מות · ומשם יפרד חילוק הלבבות · רוב האיבות דברי ריבות . אש ולהבות · מים רבים לא יוכלו לכבות · שורש שנאת אח אחיהו היא קנאת איש מרעהו · ומן הקנאה תצמח שנאת חנם זו היא פתחו של גיהנם · השמר פן תבוה בגחלתה ואל תקרב לפתח ביתה · אשר בגאוה ינהיג עצמו בעליו אין עמו · ישלח אף ועברה למרבה המשרה . ממעלתו וכבודו יורידנו עמוק עמוק מי ימצאנו · ימח זכרו ושמו כאשר יבער הגלל עד תומו · פגע האסון יעורר כל איש צורר · לכן תרחק ממקומה ואל ידבק בידך מאומה · כי הגבהות והגאוה המה מי מריבה · איעצך עצה טובה תזרם כמו רוח א · עליהם לבך אם נפתה · נבול תבול גם אתה · אם תבחר בם תפול ולא תקום כי ירחק ממך המקום · והאוחז במדות השפלות והענוה ששון ושמחה ימצא בה · לבו ורוחו בדכאו בשמים הכין כסאו · תחת כסא הכבוד מחיצתו כי שם ביתו · יתענג מזיו השכינה ועיניו אל קדוש ישראל תראינה ו יניח אדם הגאות לבעליה למאיר לארץ ולדרים עליה · את הכל יצר ובורא האל הגדול הגבור והנורא · במעשיו בחכמה כלם מושל בגבורתו עולם · אין קצה לגדולתו ואין תכלית אל ממשלתו · אם מדת הענוה בגבולך רוח המושל יעלה עליך · וכל האוהב דברי בלע מארץ חיים יבולע · איבה ישית יכריתה איש מעם רעהו ואשה מאת רעותה . וכפי עוותתו מאריך ברעתו . אותו על העצים יעריכו מפיו לפידים יהלוכו · נידון בגחלי רתמים ארכו לו שם הימים · כי הלכו רכילים עושה אורים גדולים · יחד עשירים ודלים · בעונש זה שקולים · בלשונם נתלים ולחוסם כגללים · יפרוץ בם פרץ במרגלים את הארץ . תקולע נפשם כי תצא מן הקצה אל הקצה . מפה ומפה מורים להם חצים כל אבריהם מפרקים ומרצצים · צריהם במהרה רצים והנוגשים אצום · נדונים בצינים פחים משלחי מדנים בין אחים · ביד פשעם משתלחים כמשפטם בחרבות וברמחים · בעמקי שאול קרואים וינטשו בעמק רפאים · והמקבלים את דבריהם תועבת ה׳ גם שניהם נגד פניו מעליהם חלץ מהם · כי מחזיקי ידם קרוב יום אידם · גם הם יקחו חלקם ואכלו את חקם · נפש החוטאת בלה״ר מטומאה נגועה ומדוכאה והנה היא לאה ב דוחים אותה ורודפים את שר האופים ג היו תהיה לנדה וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה · ירדנה בפרך יבא אידה היא העולה על מוקדה לאש תהיה לאוכלה כי רבים חללים הפילה · גם הליצנות תפר יראה ויראה ה׳ כי שנואה · הן היא תועבה ומאוסה וירע בעיני ה׳ את אשר עשה · המחזיק בה משוקץ ומתועב אך בשרו עליו יכאב · מכונה נקרא נבל ונפשו עליו תאבל · יכון ללצים שפטים בעקרבים ושוטים · יובלו ליום עברות ויחנו במוסרות · לכן כל איש מה׳ ישאל אשר לא יתגאל · ומדת יראת הבושה מהור ימהרנה לו לאשה · תחשוך אותה מחטוא כי ה׳ אתו · חיי עולם יקנה רצון שוכני סנה · נפש המרבה אשמה יוסף עצב עמה · כבודה ימיר בכלימה בעבור הרעימה · ועל כל פעולותיה דבריה ומחשבותיה ומעשיה נוכחת והיא כפורחת · תשכון הגויה יחידה בשחותו משכנתה ומגרת ביתה · גם הבשר יקרב למוסר לתת לו כפעלו והמת יהיה לו

א כלומר שרחיק ממדת הגאוה כמו שמתרחקין מאשה נדה · ב לשון הפסוק הוא ומלינתו הוא נלאה · ג כמו שר האופים שדיבר לשון הרע על יוסף כמו שאמרו רז״ל על פסוק נער עברי עבד לשר הטבחים ·

דער רוח הטומאה מקנא צו זיין דיין חבר טוא אפ פון דיר דיא קנאה · דען פון קנאה טוט שפראצן שנאת חנם אונ דאס איז די טיר פון דעם גיהנם · דער ווייטער זיך פון גאוה אזו ווי מען דר ווייטערט זיך פון איין נדה דען דיא גאוה איז לויטר קריג דורך דעם אז דוא ווערסט גיין אויף דעם וועג ווערסטו דו חלילה פאלן אונ ניט אויף שטיין והאוחז אבר דער וואס האלט דיא מדה פון ענוה געפינט ער ששון אונ שמחה אונ אונטער דעם כסא כבוד איז זיין מחיצה · וכל דער וואס האט ליב לשון הרע ווערט פאר דארבין פון עולם הבא אונ קומט אין גיהנם · פון זיין מויל ווערט גיין פלאמן פייער אונ ווערט גיב שפט ווערין מיט הייסי קוילין אונ זיין נשמה ווערט גישליידרט אונ אלי זייני אברים ווערין צו ווארפין אונ צו בראכין אונ ווערט גימשפט אין קעלט אונ אין היץ משלחי דיא זעם מאכן קריג צווישין ברידר אדר פריינד ווערין זיי איבר גיגיבין אין דיא הענט פון זייערי זינד אונ ווערין גישטאכין מיט שווערדין אונ שפיזין אין טיפין גיהנם · אונ דיא וואס זענין מקבל רכילות האט גאט ב״ה פיינט · זייער בראך איז נאהינט · דיא נשמה וואס זינדיגט מיט לשון הרע שטויסט מען זיא ארויס פון דעם הייליגן היכל צו דעם פייער פון דעם גיהנם דארט ווערט זיא פר ברענט וויל זיא האט פיל מענטשין דער שלאגין דורה איר לשון הרע · גם אויך דם ליצנות טוט שטערין גאטס

מות ואסון יקבהו יפרוש כנפיו יקחהו · עת בא חליפתו ישאהו על אברתו · נפשו תנוד לבלי חוק ותתצב אחותו מרחוק · מאור אל חשך יהדפהו באשר חללים שם הוא · ולרעיו ובני ביתו ישנא בדד ישב מחוץ למחנה · דבר ריע ואוהב נחוץ ויוציאוהו ויניחוהו מחוץ · יכרו הקבר מהרה וישליכו איתו הבורה · ירה יירה בשחותו מזה ומזה לכסותו · אוהביו ורעיו ישכחו אותו ולא ידע איש את קבורתו · למכתו אין תרופה ובשר בשדה טריפה · לא יתהדר בריבו והוכח במכאוב על משכבו · התולעים בקרבו עולים ויורדים בו · יגור באפלות במחשכים במצולות · ליחה ינום ויכלה והוא כרקב יבלה · ומן החיל אשר עשה מאומה לא ישא · מעללי נפש והגוף ומעבידיהם עד האלהים יבא דבר שניהם · כצאן לטבח נלקחים בית שר הטבחים · לכרות שם כירה ד לשתות שם סם ממרה · מים הכרים שותים ויאכלו זבחי מתים · יחלק יפריד חברתם ויפיץ ה׳ אותם · למשפט באות למות תוצאות · ואם הנשמה תיישר אורחותיה והעלה את נרותיה · בצד שכינה מקומה אצלה להיות עמה. והגוף אם יכשר על ספר הישר · יכתב זכרונו הוא ראשית אונו · השם יסעדנו לשמרו ירחמהו עושהו ויוצרו · ישכון לבטח בקרבו ולא יאכל את בשרו · באמת ובתמים ליצרו אם יעבוד היתה מנוחתו כבוד · כמה מעלות טובות לחשוב מחשבות · לקיים המצות תולדות ואבות · ולהתרחק מן העונות ומריב לשונות · ולעבוד הבורא ברצון ובאהבה בגילה ברינה ובשמחה רבה · חזק ואזור מתניך עשות רצונו כרצונך ותחשוב כל רעיונך הוא אביך קנך · תן בלבך להכיר יחודו אין עוד מלבדו · נוצר נפשך זכרהו בכל דרכיך דעהו · לו תכין כל מחשבותיך והוא יישר אורחותיך העשיר אל ירום לבבו כי הרבה כספו וזהבו · הטובה הנתונה אליו יכירנה ותחת רגליו הגאוה ישפילנה · ויחשוב כי לא מחכמתו ירבה כבוד ביתו · וידע כי עושרו וכבודו הביא אלוה בידו · לו הכח והממשלה וכי הוא המושל הוא אלהיו וקונו · אדון לביתו ומושל בכל קנינו · וברצונו יקח הונו ממנו אל כל אשר יחפוץ יתננו · וישים האל תמיד נגדו לזוכרו כל ימי חלדו · יבין כי מאין יצרו ובראו מאחר עלות הב׳או · יתן אל פניו מוראו אשר גדלו המלך ואת אשר נשאו · ותמיד אל לבבו ישיב על שדה הארץ יחשב · רק העשיר בעושרו יתן לאלהים כפרו · רוכב שמים בעזרו ושמרו כרועה עדרו · לאלפים דורות יוצר המאורות · צדקתו שמורה ערוכה והשאיר אחריו ברכה · ואם עשות חסד יזכור הלא אלהים יחקור · ואיש כמתנת ידו יצוה ה׳ חסדו · הצדקה ת״ח הם העומדים לו לאדם כי יותן בין צוקת ובין צרתו ה וניצול בגינם מדינו של גיהנם · כי מעשה הצדקה אלהים הבין דרכה · וגדול ערכה על עולת התמיד ונסכה · בכל עת אליו קרובה מת או נשבר או נשבה · תלין בעדו ותתפשהו בבגדו מפני שודדו ויסגור ה׳ · נותן צדקה בעין טובה לא תחסר כל בה · אם ממונו לפי שעה יחסר יעשרנו המלך עושר · אשרי האיש לעצמו שולחן עורך לבוש החסד ומעיל צדקה כורך · להכין לו צידה לדרך נפשו בחיוו יברך · בהיות עוד הממון שלו והראה את נפשו טוב בעמלו · כי בניו אחריו

ד סעודה · ה לשון נרס וזוקס ·

פארכט אונ ווענן גיפיינט ביא גאט אום אונ ווערדין אונ מיאוס זיין סוף וועט זיין צום גיהנם · דרום זאל איטליכר מענטש בעטין פון גאט ער זאל זיך ניט בעד גאוה האלטין אונ דיא מדה פון יראה אונ בושה זאל ער בגרייפין דיא וועלין אים פאר מיידין פון צו זינדיגין אונ מיט אים וועט זיין גאט ב״ה ער וועט זיך קויפין דיא איביגי וועלט אונ דעם וילין פון גאט ב״ה · העשיר דער עושר זאל זיך ניט בגאוה האלטין ווייל ער האט פיל גאלד אונ זילבער אונ זאל טראכטין אז ניט דורך זיין חכמה האט ער עס ערווארבין אונ זאל וויסין אז זיין עשירות אונ זיין כבוד האט גאט ב״ה אים גיגעבן אונ זיין בשעפר איז איין הער איבר זיין הויז אונ איין גיוועלטיגר איבר גאר זיין גוטין אונ אז ער וועט וועלין וועט ער דס גוטס ביי אים צו נעמין אונ וועט עס געבין צו וועמין ער וועט וועלין אונ זאל אלי צייט טאן קענין זיין ־נים די פארכט פון גאט ווס ער האט אים גרויס גימאכט אין דר הויבן · רק איין עושר זאל מיט זיין עשירות זיך אום לייזין אונ אז ער וועט טאן חסד וועט גאט דאס אים רעכנין · אונ איטליכער מענטש לויט זיין צדקה וועט גאט אים געבין זיין חסד · דיא צדקה אונ גמילות חסד · וואס דר מענטש טוט אוף דר וועלט די שטייען דעם מענטשין אין אלי צרות אונ ווערט ניצול דורך זיי פון גיהנם אז ער שטארבט איז די צדקה ביא אים אונ זיא בצווינגט אלי מקטריגים · נותן דער וואס גיט צדקה מיט איין עין טובה אונ צו טיילט געלט · וועט גאט ב״ה אים רייך מאכין מיט גרויס עשירות וואל דעם מענטשין ווס ער גרייט זיך אן קליידר פון חסד אונ צדקה אן צו גרייטין שפייז אויף דעם וועג · עס איז ניט דא קיין גוטס ווייא צו דעם וואס דר בארימט זיך איבר

ארומי

אחריו כלא יודעיו ומכיריו · רק לחלק התו יתלחשו אחד באחד יגשו · אין הון ועושר במי לחתן
ניים לאציר אוצרות בארץ החיים · אין ריוח כעשיית רצון יוצרו · ואין הפסד כמו המרות
דברו · וכל איש ישמח בחלקו גם העני בדוחקו · יתן עוז למלכו ה׳ חפץ למען צדקו · כי הישו
דליתו זה כל פרי הסיר חטאתו · ליום עדרה יצרה רש לא שמע נערה · רק לגמרי לא ימרה
רצון הבורא ויהיה ירא דברו ויפחד ויצדיק עליו ה׳ אחד · כל עבירה מגנה לאיש אשר יעשנה
להלשינו לאדוניו וירק בפניו · ואם המצות רבות אשה אל אחותה משולבות · מקדמות לפניו
להעידו איש על ידו · יאירו כנרות מכריזות ואומרות · מזה האיש לא נשכחנו הוא עשאנו ולו
אנחנו · ונשמע הקול בבואו לפני · ברוך הבא בשם ה׳ · אמת ואמונה ודבר נכונה · ולכת
תמים הנאהבים והנעימים · מזהב ומפז נחמדים לא יעברו מתוך היהודים · להם ניתנה ירושה
למאיש ועד אשה · ובהם ניכרים מילדי העברים · כתרים ועטרות לדבקיהם שכל טוב לכל
עושיהם · הם כעמודים וא״ניהם אשר הבית נכון עליהם · איש אשר אלה לו יעשר ויקום חילו
יבא הרוח לרגלו · איש לפתח אהלו עמודי העושר חצב האמונה אזור חלציו · יצוה ה׳ ברכתו
הון ועושר בביתו · יצוה ה׳ לשרתו צנ״ה וסוחרה אמתו · במקום האמונה נחת היתה הרוחה
והעושה רמיה מלאכתו ויצאה מבית העושר יסודתו · צדיק באמונתו וטעמו כשנותו · הנה
מטתו · שוא ודבר כזב ועילה בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה · אשר יבחר בהן באש ישרפו
אותו ואתהן · כי השקר לחסרון היא חברון · והחוסר לשקר מערב עד בקר · ומבקר לערב
דוב אורב · השקר פחתת אותה חוברות אשה אל אחותה · דובר שקרים ועישה רמיה ובגאוה
הולך ויחר אף ה׳ בם וילך · מצוה קלה אל תקל בעיניך כי למען עשותה צוה קונך · ואם
בעיניך קטנה היתה לראש פנה · גם מצוה קלה ברחובות תתן קולה · בשפה ברורה תקרא
להגיד לאדם יושרו · ושום עבירה אל תחשבה צעירה · כי אף היא על מאזנים בחומץ לשנים
וכעשן לעינים · וגם חטא הקל יכביד המשקל · ואם בו תוקש והאלהים יבקש · ועל כל עון
יושב בחשבון · איש איש לפי עבודתו שכרו אתו · ופעולתו החוקים והתורות קלות וחמורות
ולהתרחק מן העבירות כל אלה אבנים יקרות נכוחים וישרים כלם אהובים כלם ברורים דרכו
נועם דרכיכהם היום הם למוצאיהם ברכת טוב תבא עליהם אשר יעשה האדם וחי בהם. אשרי
הגבר אשר חולים יגבר ביתרון הכשר חכמה לשוב בתשובה שלימה יתאונן על חטאיו ויבכה בלב
נשבר

אַרוּמִי לַייט עֶס אִיז נִיט דָא קֵיין בֶּעסֶרֶר רֶוַח וִויא צוּ טוּן דֶעם ווִילֶן פוּן דֶעם בַּשֶׁעפֶר. אוּנ עֶס אִיז
נִיט דָא קֵיין עֶרְגֶירֶר שָׁאדֶין וִויא ווִידֶר צוּ שְׁפֶּענִיגֶן זַיינֶע רֵייד אוּנ אִיטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ בַּדַארְף זִיךְ
פְרֵייאֶן מִיט דֶעם חֵלֶק וָואס גָאט הָאט אִים גִיגֶעבִּין · אוֹיךְ דֶער אָרוּם מַאן מִיט זַיין אֵיינְגְשַׁאפְט זָאל
גִיבִּן אֵיין לוֹיבּ צוּ גָאט ב״ה · דֶען מַחֲמַת זַיין גְרוֹיס צְדָקוֹת ווִיל עֶר אַז דֶער אָרוּם מַאן זָאל מִיט דֶעם
אָרִימְקֵייט אָפּ קוּמִין פַאר זַיינִי זִינְד אוּנ אִין דֶעם לֶעצְטִין טָאג וֶועט דֶער אָרוּם מַאן נִיט הֶערִין קֵיין
גִישְׁרַייא נָאר עֶר זָאל נִיט ווִידֶר שְׁפֶּענִיגֶן דֶעם ווִילֶן פוּן דֶעם בַּשֶׁעפֶר · אַז דֶר מֶענְטְשׁ טוּט פִיל מִצְוֹת
גִייעֶן זַייא פַאר אִים עֵדוּת זָאגֶן אוּנ לַייכְטִין פַאר אִים זַייא רוּפֶן אוֹיס אוּנ זָאגִין פוּן דֶעם דָאזִיגִין
מֶענְטְשִׁין וֶוענִין מִיר עֶר הָאט אוּנְז גִיטָאן אוּנ דָאס קוֹל וֶוערְט גִיהֶערְט אַז עֶר קוּמְט אִין גַן עֵדֶן זָאגְט
מֶען גִילוֹיבְּט אִיז דֶער וָואס אִיז גִיקוּמִין מִיט דֶעם נָאמִין פוּן גָאט · אמת אֱמֶת אוּנ אֱמוּנָה אוּנ צוּ גֵיין
מִיט גַאנְצְקֵייט וָואס דָאס אִיז גְלוּסְטִיגֶר פוּן גָאלְד זָאלֶן נִיט פֶעלִין פוּן צְווִישֶׁן דִיא יוּדִין צוּ זַיי אִיז דָס
גִיגֶעבִּין בִּירוּשָׁה פוּן זַייעֶרִי עֶלְטֶערִין אוּנ דוּרְךְ דֶעם וֶוערִין דֶער קֶענְט דִיא יוּדִישֶׁע קִינְדֶר · דֶער
מֶענְטְשׁ וָואס הָאט אִין זִיךְ אֱמֶת אוּנ אֱמוּנָה אוּנ גֵייט מִיט גַאנְצְקֵייט דֶער וֶועט רַייךְ וֶוערִין אוּנ זַיין
גוּטְס ו׳ ב״ה אֵיין קִיוּם הָאבִּין · פַאלְשְׁקֵייט אוּנ לִיגֶן אוּנ עַוְולוֹת זָאלֶן צְווִישֶׁן דִיא יִשְׂרָאֵל נִיט גִיפוּנֶן
וֶוערְדִין דֶער וָואס טוּט עֶס דֶער וֶוערְט פַר בְּרֶענְט אִין פַייאֶר עֶס וֶוערְט בַּהֶעפְט אֵיין עֲבֵירָה צוּ
דֶער אַנְדֶרֶר דֶער וָואס רֶעט לִיגִין וֶוערְט בַּהֶעפְט צוּ דֶעם וָואס טוּט פַאלְשְׁקֵייט אוּנ גֵייט מִיט גַאוָה
אוּנ דֶער צָארִין פוּן גָאט טוּט גְרִימֶן אִין זַייא אוּנ גֵייט אָלִי מָאל מֶער מצוה אַגְרִינְגִי מִצְוָה זָאל נִיט
גְרִינְג זַיין אִין דַיינִי אוֹיגִין וָוארוּם גָאט ב״ה הָאט דִיךְ גִיבָּאטִין דוּא זָאלְסְט זִיא טָאן וֶוען אִין דַיינִי אוֹיגִין
אִיז זִיא גְרִינְג פוּן דֶעסְט וֶועגִין אִיז זִיא גַאנְץ גְרוֹיס אוּנ טַייעֶר · אוֹיךְ דִי גְרִינְגֶע מִצְוָה טוּט שְׁרַייעֶן
אִין דִיא גַאסִין צוּ זָאגִין דֶעם מֶענְטְשִׁן זַיין רֶעכְט פַארְטִיקֵייט · ושום קֵיין שׁוּם עֲבֵירָה זָאלְסְטוּ נִיט
הַאלְטִין פַר קְלֵיין דֶען דִיא קְלֵיינִי עֲבֵירָה וֶועט אוֹךְ זַיין אוֹיף דִי וָואג שָׁאלִין אוּנ וֶועט שְׁוֶוערֶר מַאכִן דִי
שָׁאל פוּן דִי עֲבֵירוֹת אוּנ אוֹיף אִיטְלִיכֶר זִינְד נֶעמְט עֶר אָפּ חֶשְׁבּוֹן בַּייא אִיטְלִיכֶען מֶענְטְשׁ נָאךְ זַיינִי

שבר ונדכה עונותיו ופשעיו יניא אשר על ידו השני ו כי בעלי תשובה מונעי יצרי ותאות הקורעים לבבם על מרים וחובם מלאכי שלום יתחברו לעיסתם ברוך יאמרו אשר נשאו לבו לקרבה לנתיב היושר ומסילת התשובה לעולם הבא עץ חיים היא למחזיקים בה התשובה ומעשים טובים לפני ה׳ קרובים לעולם נצבים הלא הם כתובים החוטא בשובו לה׳ בכל לבבו · מחרש בטובו ויאמר המלך יבא · לה׳ אלהיו בקראו ונשמע קולו בבואו · ימין פרושה לקראתו ויקוב חור בדלתו · לה׳ ירצה במחתרת ימצא יקבל ברצון תשובתו והסיר את מוראתו נושא עונו ופשעו ותושע לו זרועו בעזבו זדוניו יאר ה׳ פניו קרובו יקראהו ויחוננו ויאמר פדעהו יחטאיו כשנים אם תהיינה וישלחם לבנונה לשב ממעילות שיר למעלות יענו לו במחולות מי משלנו אל מלך ישראל ללכת בנתיב השלום יואל · נטות הריב והרחיקהו בקש שלום ורדפהו כי הריב שבטו ומקלו על עפר משלו · באשר חופף פריו שרף מעופף · שתת רשתו וחרמו ויאבק איש עמו · מחלת וכליון אלמון ושכול על אודות האשכול · בתים מלאים כל טוב לחרמה ישים והכה את הבית הגדול רסיסים ז גורם גלגול טלטול ונדה ישסה אוצר כל כלי חמדה · איש מדון מרדף אותו והמדנים מכרו אותו · המדון אל אשר יפנה וילך ויבא הלך · ואל מקום שהשלום הולך הוא יתן מעדני מלך · ובכל אשר יהלוך הן לצדק ימלוך · אוהבי השלום בחייהם בלא מרמה עם רעיהם · גם אחרי מותם וירא וירץ לקראתם · באהבה ובריעות אם יהיו השם עליהם יהיו · אוהב האמת והשלום מרחיק חטאה · בהמה שמן חלקו ומאכלו בריאה בסוכו ובמעונתו חמד אלהים לשבתו · מעלות השלום רבו מספר איה שוקל איה סופר · אשר איננו מוחל על עלבונו כל ימיו מכאובים וכעס עניינו · על רעהו במוסרו דינו למצא עונו לשנא גם בזה תחטא הנפש והוא מזכיר עון להתפים · להענש תחלה ח ושמעה קול אלה · והנטירה והנקימה והאף והחמה אף בהמה ט תאבד הנשמה · אבדון בשאול מטה הנה היא לוטה · והמעביר על מדותיו להשיב לאויביו כפעולותיו · ומקבל צרית לכפרת עונותיו · ויברך על רעותיו לקונה אותו לדורותיו · יכפור יעבור חטאיו ולא ישוב בנתיבותיו · אם כה מדתו שם אתה מוצא ענותנותו · תרב גדולתו ה׳ הוא נהלתו · כי הכובש יצרו כפול ומכופל שכרו · ה׳ אלהיו בחרו ועליו יציץ נזרו · וגם שלמה המלך אמר בחכמתו שכל אדם האריך אפו ותפארתו עבור על פשע · ושם דרך יראה בישע · הן זאת מחשבה טובה · לכן אדם יחזיק טובה להרחיק פשע וחובה · ומחשבת און ורעה רבה · ועל דבר הצדקה וג״ח מלקפוץ ידיו מלחונן עניים ומרודים · ישים האדם אל לבבו הקב״ה גזר עלי בחסדו להיות עשיר הנה מה אני חסר לפזר לאביונים ולעשות

ו מי שיש בידו עבירות · מלשון הפסוק אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו : ז עלים דקים : ח כמו שאמרו חז״ל המוסר דין על חבירו הוא נענש תחלה : ט כמו כעס :

מעשים · אונ שכר איז בייא אים צוא געבין דעם וואס האט מקיים געוועזן דיא תורה דיא גרינגע מצות אונ דיא הארבי מצות אונ האט זיך דער וייטערט פון עבירות · וואל איז דעם ראזיגן מענטש וואס ער שטארקט זיין כח צוא טאן איין רעכטי תשובה אויף זיינע זינד אונ זאל ווייניג מיט איין צוא בראכין הארץ אונ זאל ערינסט תשובה טאן · כי דיא בעלי תשובה וואס פר מיידן די גדאנקן פון תאוות אונ צו רייסין זייער הארץ איבר זייערי עבירות דיא וועלן זיך בהעפטן מיט דיא מלאכים פון שלום אקעגין זייא וועט מען זאגין גילויבט איז דער וואס האט זיין הארץ דער הויבן צו גינעהנין צו די רעכט פארטיגי וועגן פון תשובה · דיא תשובה אונ מעשים טובים זענין נאהנט צו גאט אויף אייביג וועלן זייא שטיין · דיא וואס האבן ליב גיהאט שלום בייא זייער לעבין לויפט דער שלום נאך זייער טויט קעגין זייא מיט ליבשאפט · דיא מעלה פון שלום איז פיל פון צוא דער ציילין : אשר דער וואס איז ניט מוחל ווען איינער קריגט זיך מיט אים אונ שענד אים קריגט ער זיך מיט אים אלי זייני טעג אונ ענטפערט איבער זיין דין לשמים טוט ער דר מיט אויך זינדיגן אונ דורך דעם דר מאנט מען אים זייני זינד דס ער זאל פריער גישטראפט ווערן פון דעם ווס ער איז אויף אים מוסר דעם דין · אבר דר ווס איז מעביר על מדותיו דס ער טוט ניט אפ קיין בייז צו זייני פיינט אונ איז מקבל באהבה דעם ווערט פר געבן זייני זינד אונ זיין גדולה ווערט גימערט נאט איז זיין ארב · אונ שלמה המלך האט גיזאגט דער שכל פון דעם מענטש איז ער זאל איין האלטין זיין צארין אונ זיין שיינקייט איז ער זאל מוחל זיין דעם ווס האט קעגין אים גיזינדיגט · לכן דרום זאל דער מענטש דער ווייטרין דיא זינד אונ די מחשבות פון אום רעכט · אונ קעגין דר נאך פון צדקה אונ גמילות חסד זאל ער טראכטין אויב גאט ב״ה האט מיט זיין חסד גוזר גיוועזן איך

מצות בממוני ברכת השם אשר נתן לי · הלא הגוזר עלי להיות עשיר לו הכסף והזהב הוא ישלים החסרון ההוא · כי לא יבטל גזירתו הטיבה מעלי בעשותו רצונו וחפצו ודברו הטוב אשר יצא מפיו לא ישוב אלי ריקם כי לא איש אל ויכזב ובן אדם ויתנחם · ומדוע תרע עיני באחי האביון לאמץ לבבי מלתת מן הטוב אשר הטיב ה׳ לי במה שאיני חסר מאומה · ואם גזר עלי להיות עני על עונותי לכלה פשעי ולהתם חטאתי בעולם הזה · כ״ש שטוב לי שאפזר ממוני בצדקות וג״ח ולמצות להחיות נפשי לעשות רצון יצרי ואהיה נשכר בכפלים ממה שיכלה בהבל ורעות רוח · וזה יהיה חלקי מכל עמלי ולא יאבד לעולם כי הבאתיו אל בית האוצר בארץ החיים מקום שיד בו״ד איננה שולטת ואין לירא שאש תבער בו ונהרות שישטפוהו ותמיד עיני ה׳ בו גם לזרעי אחרי שמור צדקתי וחסדי ככתוב נוצר חסד לאלפים · ואומר פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד · ומחשבה זאת תחדיל את האדם מכמה עבירות אשר תאבד ברם את הנפש ולגנוב ולגזול ממון חבירו ומלהפסידו את שלו אע״פ שהוא אויב לו ומבקש את רעתו· יהשוב האדם ויאמר אם הקב״ה גזר על אויבי להיו׳ עשיר בשכר המצות שעשה הוא או אחר מאבותיו · אפילו אם הייתי לוקח ממנו כל ממונו ומפסידו כל אשר לו סוף דבר הן נגזר עליו להיות עשיר והוא ישלים מה שאחסרנו ולא את שונאי אני קובע כי את האלהים שמזיקיו אני לשלם לו · ואם המלך חפץ ביקרו וגדולתו מי יוכל לבטל גזרתו · ואם הוא ישקיט ומי ירשיע · ואם הבורא גזר על אויבי להיות עני למרק עונותיו הנה א״צ שאחטא לקחת מוקש לנפשי להנקם ממנו · כי גם אם ידי לא תהיה בו אראה נקמתי ממני בגזרת היוצר · ואם המקום רוצה לגבות חובי ממנו מרשעים יצא רשע וידי לא תהיה בו · וחלילה לי לחטוא ויזכה אויבי בי כי הוא בצערו ועניותו תכופר חטאתו ואנכי ברשעת אאבד נשמתי אם אשלח ידי בגופו וממונו · ואם אעשה בנפשי שקר כל דבר לא יכחד מן המלך · כי נוטע אוזן הוא ישמע יוצר עין הוא יביט ואומר אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו · וחכם לב יקח מצות בממונו אשר נתן לו האלהים יעשה ממנו צדקות וג״ח לקנות את נפשו ולא ידאג לבו על מה שמחסר ממונו כי החסרון ההוא אינו אלא לשעה · למה זה דומה לרחל הנגוזת שאין חסרון צמרה ניכר אלא לשעה כי הוא חוזר וגדל כן הנותן צדקה וג״ח מממונו אין בו חסרון

זאל זיין איין עושר נוא היינט וואס איך וועל מפזר זיין צו געבין דיא ארימי לייט צדקה אונ טאן מצות מיט מיין געלט וועל איך דער מיט מיר גאר ניט חסר מאכן ווארום גאט האט דאך גוזר געוועזן איך זאל זיין איין עושר וועט ער מיר ממלא זיין ווס איך וועל אוועק געבין צדקה ווארום ער וועט דיא גוטע גזירה ניט מבטל זיין אונ ווארום זאל איך ניט געבין דעם ארום מאן פון דעם גוטץ דאס גאט האט מיר גיגעבין אז איך וועל דער מיט גאר ניט גימינערט ווערן · ואם אונ אויב גאט ב״ה האט גוזר געוועזן איך זאל זיין ארום ח״ו וועגין מייני זינד איז אפשיטא פאר מיר גוט איך זאל מיין געלט מפזר זיין אין צדקה אונ גמילות חסד אונ מצות צו טאן דעם ווילן פון מיין בשעפר איידר דאס געלט זאל פאר לענט ווערין אין נארישקייט דרום איז מיר בעסר איך זאל דאס געלט געבין צדקה אונ גמילות חסד אונ דס וואס איך וועל געבין צדקה וועט אייביג ניט פארלארין ווערן וויל איך וועל עס ברענגין אין אזו איין ארט וואס קיין האנט הט דארט קיין שליטה אונ די השגחה פון גאט וועט תמיד זיין אין מיר אויך צו מייני קינדר וועט גהיט זיין מיין צדקות אונ מיין חסד · ומחשבה די מחשבה וועט פר מיידן דעם מענטש פון פיל עבירות אונ פון גנבנין זיין חברס געלט אדר אים שאדין טאן · ער זאל טראכטין ממה נפשך אויב גאט ב״ה האט גוזר געוועזן אויף מיין פיינט ער זאל זיין איין עושר ווען איך זאל אפילו אוועק נעמין גאר זיין געלט וועט אים גאט בוודאי אלץ ממלא זיין אונ איך גזל בייא גאט וואס ער וועט אים בצאלין · אונ אויב גאט ב״ה הט גוזר געוועזן אז ער זאל ווערין ארום נוא וואס בדארף איך זינדיגין ווען איך וועל אפילו גאר ניט טאן וועט ער אויך ארום ווערין דורך דער גזירה פון דעם בשעפר וועל איך אלץ זעהן אין אים איין נקמה אונ למאי זאל איך מאכן פאר לירן מיין נשמה צוא שטרעקין מיין האנט אין זיין גוף אודר אין זיין געלט · וחכם אונ דער וואס האט איין קלוג הארץ זאל זיך קויפין מצות מיט זיין געלט ווס גאט הט אים גיגעבין אונ זאל טאן צדקה אונ גמילות חסד אונ זאל ניט זארגן ווס זיין געלט ווערט גמינערט · דאס איז גליך צו איין שאף וואס זיא ווערט אפ גישארין אונ דער נאך וואקסט עס ווידער אויף אזו אויך דר וואס גיט צדקה אונ טוט גמילות חסד מיט זיין געלט איז דס איין מערונג דאס עס

חסרון אלא תוספת שמשתלחת בו ברכה בממון ההוא כי ברית כרותה בממון שנותנים ממנו צדקות וגומל ממנו חסדים שאינו חסר בכך שנאמר נותן לרש אין מחסור כו׳ · אבל האדם הנותן לדברי הרשות ותענוגי בני אדם בדברים שאין בהם חפץ ורצון הבורא וכ״ש המוציא בדבר עבירה ועון הרי זה כנחל למקום בריך הוא · וממונו יחסר תמיד ואין רואה סימן ברכה · כי למה זה דומה לנחל שנחתך אחד מאבריה שאין גזעו מחליף לעולם וחסרונו ניכר לעד · כי אשר ימנע מחפץ דלים ומלחונן אביונים ויאמץ לבבו לקפוץ ידו מלתת להם ויאטם את אזנו מצעקת דלים סוף יאבד העושר ההוא בענין רע ותמיד יהיה הלוך וחסיר ככתוב וחושך מיושר אך למחסור · ואומר ומעלים עיניו רב מארות · ואומר פעולת צדיק לחיים ותבואת רשע לחטאת . לכן כל אשר נשמת רוח חיים באפיו בעוד נשמתו בו כל אשר תמצא ידו לעשות בכחו יעשה · ע״כ · (כל זה מלוקט מספר התפוח של הרב הגדול והמופלא רבינו שלמה זצ״ל) :

אמר המחבר הצעיר אליהו הכהן אף על פי דבפרקים דלעיל לא יחסר מדברי התוכחות הנזכרות בפרק זה · אך כהבתי בעבור מתק לשונו ושהתוכחות והמוסרים באים במלות שונות . ותראה בני אדם שלימדים ענין אחד מדרוש או ממוסר בספר אחד ואין טועמים ממנו ואין נרשם הדבר בשכלם · והענין או דברי המוסר עצמו לומדים אותו בספר אחר הבא בשינוי לשון ובמלות שונות וטועמים ממנו ונרשם הענין בדעתם ומגדלים ומשבחים אותו ענין · ובהפך אם אחד למד ענין בספר שלמד זה וטעם היא איני טועם כטעם הספר שלא טעם חבירו מעמו של דבר שכל הטועם מענין ספר שלמד יש לו איזה שורש לנשמתו בנשמת מחבר הספר כיון שהם משורש אחד לכן טועם לשונו ונרשמים הדברים בלבו · לא כן מספר שלמד ולא טעם אף על פי שהענין אחד משום שאין לנשמתו שום קורבה ואחוה בנשמת המחבר אותו ספר · או אפשר גם כן שהוא חיבר הספר עצמו בגלגול שעבר ועל כן טועם ממנו יותר כיון שהוא בעל הספר וטועם מלשונו שכתב ולכן נרשמים הדברים בקרבו ואינו שוכחם כי הוא עצמו מי שאכרן · והדברים בהפכו , וזהו דאמרינן בר מזליה שיש להם התקשרות מסבת שורש נשמתם . וכן תמצא בבני אהרן הקדושים בפרשה אחרי מות אומרו אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה׳ וימותו · דשניהם היו בר מזל אחד ומה שהיה

ערב

ווערט נאך געשיקט איין ברכה אין דעם דאזיגן געלט דען עס איז איין הבטחה פון גאט ב״ה דאס געלט וואס מען גיט דער פון צדקה אונ גמילות חסד זאל עס ניט גימינערט ווערין אזוי שטייט אין פסוק (נותן לרש אין מחסור) דער וואס גיט צדקה צו איין ארום מאן קומט קיין מינערונג ניט אין זיין געלט · אבל אבר דער וואס גיט זיין געלט אויף תענוגים וואס גאט וויל זיי גאר ניט אונ מכל שכן דער וואס גיט דם יוא פר איין דבר עבירה דר הייסט גלייך וויא ער גזלת צו גאט ב״ה אונ זיין געלט ווערט תמיד גימינערט אונ ווערט דרינן קיין ברכה דם איז גלייך צו אשאף וואס איין אבר פון איהרי אברים ווערט אפ גישניטן וואס דר חסרון בלייבט אויף אייביג · דער וואס פר מייד זיין געלט צו געבין פר שטאפט זיינע אויערין פון צו הערין דאס גישרייא פון דיא ארומי לייט וועט דם ע״י ירות פאר לארין ווערין אויף איין שלעכטי וויזי אונ עס וועט אלי מאל גימינערט ווערין אזוי וויא דר פסוק זאגט (וחושך מיושר אך למחסור) דער וואס פאר מייד זיך פון געבין פארטיקייט קומט ער צוא מינערונג · דרום וויא לאנג די נשמה איז נאך אין מענטש זאל ער טאן צדקה אונ גמילות חסד אונ אלי מצות וויא וויט זיין יכולת גרייכט · דאס אלין איז פון דעם ספר התפוח פון הרב רבינו שלמה ז״ל · אמר זאגט דער מחבר הכהן אין דיא פריערגי פרקים שטייט דאך שון אוך אזעלכי שטראף רייד פון דעסט וועגין האב איך דיא רייד גישריבן וויל זייא וועגין מיט אנדערי ווערטר דען עס איז דא מענטשין וואס זיי לערנין אין איין ספר איין ענין פון מוסר אונ עס גיפעלט זייא ניט דער נאך לערנין זייא די זעלביגי דברי מוסר אין אננדר ספר מיט אנדער לשון גיפעלט עס זייא שון אונ אנדר מענטש וואס יענים גיפעלט · גיפעלט אים דווקא ניט · אונ דאס וואס יענים איז ניט גיפעלין גיפעלט אים יוא טעמו דער טעם איז דער מענטש וואס לערינט אין איין ספר אונ דער ספר גיפעלט אים האט זיין נשמה בוודאי עפיס איין שורש מיט דער נשמה פון דעם מחבר דרום גיפעלט אים זיין לשון אבר דער ספר וואס ער פילט דרינן קיין טעם ניט דאס איז וויל זיין נשמה האט קיין שום אחוה ניט מיט דר נשמה פון דעם מחבר · אודר עס קען זיין אז דער ספר וואס אים גיפעלט זיין לשון קען זיין אז ער אליין האט אים מחבר גיוועזן

ערב מזה ערב גם לזה · וכלם הוו מסכימים יחד על ענין אחד כי נשמתם משורש אחד היו ושני־ם שין לטובה ונתקדש הבית על ידם · זה לא נשא אשה וזה לא נשא אשה ושניהם הסכימו ליכנס מחוסר בגדים או למ״ד שתויי יין נכנסו וכמה סברות בדרז״ל · דע שבעבור היות נשמתם שורש אחד כל אחד היה מסכים לדעת חבירו ושניהם גוף אחד חשבינן להו דגברא בלא איתתא פלגא גופא וכיון שלא נשאו נשים שניהם נחשבים גוף אחד · וזהו דקאמר ליה משה לאהרן אחי הייתי כבור או בי או בך הבית הזה מתקדש עכשיו בניך גדולים ממני וממך · שהכוונה גדולים ממני וגם ממך כי אנהני נפרדים והם שניהם כאחד נחשבו מסבת קרבת נשמתם מה שאין כן אנו · וזהו כוונת הכתוב בקרבתם לפני ה׳ וימותו · כלומר אל יעלה על דעת איש שאיזה עון גרם מיתתם ח״ו אדרבא על הקירבה שהיה להם עם הקב״ה וימותו לקדש הבית על ידם כי לא מצא גדולים מהם · וכמו דקאמר משה רבינו עליו השלום לאהרן שני בניך גדולים ממני וממך וזהו בקרבתם לפני ה׳ וימותו בעבור קרבתם עם ה׳ וימיתו כמדובר · ואומרים רז״ל שתויי יין היו או למאן דאמר מחוסרי בגדים טעו בשיקול דעתם כאשר פירשו המפרשים ז״ל עיין במושבותם · שהם לא כוונו לחטוא חלילה דאיך אפשר דלזה כוונו והיו גדולים ממשה ואהרן · הכלל העולה דכיון דשורש נשמתם אחד היה ערב לכל אחד דעת חבירו · ולכן כתבתי מוסרים אלו הבאים בשינוי לשון יען שימצא אדם מהמוסרים הכתובים בפרקים דלעיל ולא יערב לו וילמדהו כאן בלשון זה ויערב · והדבר בהפכו · השם יזכנו להבין ולטעום מכל ספר וספר · אמן כן יהי רצון :

פרק כט יאורו העינים ויתפתחו האזנים לראות ולשמוע תוכחה אחרת יפה ואדרת · אברך את ה׳ אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי הלא הם יורוני ולבקרים יעידוני ולשחרית יזכירוני · ואמרו לי עד מתי עצל תשכב קום קרא אל אלהיך עד מתי מאנת לענות אם לא עכשיו אימתי · השמר לך ושמור נפשך מאד בטרם תלך מעמך תטול בואך ומחר נוסעך ורוח אלהים ישאך על אשר לא תדע כי נכרי אתה וגם גולה אתה למקומך · שוב יום אחד לפני מיתתך כי כפשע בינך ובין המות ימיך חלומות שקר וחייך כענן בקר · בהאריכו תתקע ובהעלותו תסע · ויש אשר יהיה הענן ימים מספר יום או לילה ונעלה הענן ונסעת · התקושש והתאושש והכלם והתבושש · עד אנה כעור תגשש וכמו באפלה תמשש · עני כמה ימי שני חייך כי תבלם בהבל ותאבדם בתהו · הנה חייך הולכים ודלים עד המדרגה התחתונה · ומאוויך כהגברים יעלים עד המדרגה העליונה · עורה והקיצה רוצה הגבה[א] השפל ורשפלה הגבה · פנה כל מעשיך שעשו ידיך ובעמל שעמלת תחת השמים גם אתה ידעת כי אין טוב בהם . כמה שנים הלכת אחרי ההבל ותהבל · נוטר כרמים היית וכרמך לא נטרת · ועיני ה׳

[א] המגביה ה׳ לא טוב שהוא שפל בעולם הזה והשפל הוא הוא שהוא גבוה בעולם הזה

אין דעם פֿריערדיגן גלגול · דרום האב איך געשריבן אין דעם פרק דיא דברי מוסר פון דעם הרב רבינו שלמה ז״ל טאמר וועט איין מענטש לערנין מיינע דברי מוסר אונ וויא ווערין אים ניט זיס זיין אונ אז ער וועט לערנין מיט דעם לשון פון דעם הרב רבינו שלמה וועט אים יוא זיס זיין אונ אויך קען זיין פאר קערט · גאט ב״ה זאל אונז מזכה זיין צוא פאר שטיין אונ צו פר זוכין פון איטליכן ספר · אמן כן יהי רצון :

פרק כט יאורו העינים עס זאלן לייכטין דיא אויגין אונ עס זאלן גיעפֿינט ווערין דיא אויערן צוא זעהן אונ צוא הערין אנדרע ריינע שטראף רייד · איך טוא לובן גאט וואס ער האט מיר איין עצה גיגעבין אויך ביא דער נאכט האבין מיך גישטראפֿט מיינע נירן זיא האבן מיך אויף גיוועקט אונ מיך דער מאנט אונ האבן מיר גיזאגט דוא פוילער ביז וויא לאנג נאך וועסטו ליגין שטייא אויף גיך צוא דינען גאט ב״ה אז ניט אצונד ווען דען טאמר וועסטו שטארבן היט דיין נשמה צוא פארעכטן איידר וויא גייט פון דיר אייעק דיינע אלע יארין זענין גאר הבל · דרום טוא תשובה איין טאג פאר דיין טויט דען עס איז נאר וויא איין טריט צום טויט · דייני טעג זענין אזו וויא חלומות וויא פיל איז נאר די טעג פון דיין לעבין אז דו זאלסט זיי פאר לענגן אין גארישקייט · הנה וואס דוא לעבסט איין טאג האסטו וויניגר צו לעבין אונ דיינע תאוות שטארקן דיך אלע מאל · דער וועק דיך אונ וואך דיך אויף · הייב אויף דעם יצר טוב אונ מאך נידריג דעם יצר הרע קער דיך צוא זעהן אלי דייני מעשים וועסטו אליין וויסן אז קיין נוטץ איז ניט דא אין זייא

הנ״ מְשׁוֹטְטִים בכל הארץ לראות הפרחה הגפן פתח הסמדר · והנה עלה כלו קמשונים וזקנת ושבת ושיבבת ולא שבת·בית האמת ההרבת בית און ישבת· זה כמה שנים ה׳ אלהים עמך לא חסרת דבר לא בצדקתך וב ושר לבבך · גם שיבה זרקה בך ואתה בשרירות לבך הלכת · הילדות והשחרות עברו רק הבמות לא סרו · השביעך ותבעט השקך ותשכח ותאכל ותותר · גזלת אורן ועשית תורן . בתי מדות שידה ושידות לחם ובשר ומזג לא חסר · ותרבץ כבשב עלי ארץ לדברי אהבים ולדמי ענבים ומחה צלחת ומצא ספחת · ואתה אל בור שחת והנושה בא לקחת · ואתה מתעסק בגלגולי עצבים כסף וזהב הבלי תבל לבבוך ואל משכיותיך סבבוך · פתי מדוע גנבוך אחרי אשר התעדנך · וראשך דשנת מפרי עץ הגן אשר לא שתלתו ולא עמלת בו ולא גדלתו · התמכרת והתנכרת ועברת ולא זכרת · האמירך ותמירנו העשירך ותסירנו : ואותו השלכת כי מלכת. על כן לא הארכת · העל אלה יתאפק ה׳ קריצות פעמיך אחרי זממיך· זה אומר ככה וזה אומר ככה ואתה תעשה מלוכה· ת״שים משלו בך אין כהה לשברך· גנבוך התאוות ותקפיך האוות· ואתה תבקש לך גדולות אל תבקש . היש לך פה להשיב או מצח להרים ראש ; תשא עיניך לשמים ולבך בין תנור וכריים ותפלתך אך דבר שפתים· לשון רכה ובלב לא זכה· בלשונך תְּהִלָּה ובקרבך תְּהִלָּה · בפיך תְּפִלָּה ובלבבך תִּפְלָה· עבודתך לא נקיה עושה מלאכת השם רמיה · הסר מעלי המון שיריך הגנוב רצות והלוך שחות ובמה ירבה לסלוח . ואתה בלא כח דומה להוח ותפלתך לא ריח ניחוח. הסר זנוניך והשלך נאפופיך ואל תאמר נער אנכי תנה לה׳ אלהיך כבוד בטרם יחשך וינום ליחך ויבש כחך ותקצר רוחך וישפל מצחך ויכבד טרחך · ותהיה על לבך למשא כאבן מעמסה . ובשרך יסס וחלבך יזוב ואפס עצור ועזוב · הלנצח תרדוף ילדותך ותלך אחר בחורותיך. ועתה הלך הלכת כי נכסוף נכספת אל שעשועיך למה הקילות את רועך והתרצית את ריעך והאחים סביבותיך פחים והריעים רעים ברעתך ישמחו כי ישבחוך ותשמח כי ישחקו אליך ויקצוף האלהים על קולך . השתומם והתבונן והבנה ותכונן כי סרבים וסלונים כ׳ אתך ואל עקרבים אתה יושב . ובמושב לצים ישבת ובדרך חטאים עמדת כי

ב פסוק כוה ביחזקאל ופירוש ממרים וממאנים וכמו קוצים סם עמך

וויא פיל יאר בִּיסְטוּ נאך גִינַאנְגֶן נאך נַארִישְׁקֵייט דוא האסט גיהיט נארישע תאוות אונ דיין נְשָׁמָה האסטו ניט גיהיט אונ דיא אויגין פון גאט שְׁוֶועבִּין דאך אויף נאר דער וועלט אונ דו האסט גאר קיין מַעֲשִׂים טוֹבִים ניט דוא בִּיסְט אַלְט גיווארן אונ האסט נאך קיין תְּשׁוּבָה ניט גיטאן · זה וויא פיל יאר איז גאט מיט דיר אונ קיין שום זאך איז דיר ניט אפ גיגאנגין נאר שַׁחֲמַת דעם הֶסֶד פון גאט ב״ה · אָבֶער דוא בִּיסְט שוין גְרָאה אונ דוא גייסט אַלְץ נאך דיא תַּאֲווֹת פון דיין הארץ דיינע יונגע טעג אונ דיא מיטלע יארין זענין שוין אַוֶועק גינאנגין אונ דוא האסט אַלְץ קיין תְּשׁוּבָה ניט גיטאן עס איז כִּמְעַט ניט דא קיין רְפוּאָה צוא דיין בְּרָאךְ דיא תַּאֲווֹת האבין פאר פִינְצְטֶערְט דיין שֵׂכֶל אונ דוא זוכסט דיר אַלְץ גְרוֹיסְקֵייט בֶּעסֶר איז דוא זאלסט ניט זוכין וועסטו דען האבן איין מויל צוא ענטפערין בייא דעם יום הדין · תשא דוא טוסט אויף הייבן דיינע אויגין צוא גאט אונ אין דיין הארץ האסטו אין זין דאס עסין אונ דיין תְּפִלָּה איז נאר מיט דיא לעפצין אונ ניט מיט איין ריין הארץ · מיט דיין צונג לויבסטו אים אונ אינעווייניג איז דאס ביי דיר איין גישפעט · דיין דינסט איז ניט ריין דוא טוסט דיא מִצְוֹת ניט ערינְסְט · איז דען רעכט צוא גנבינן אונ גזלנן אונ גיין איין גיבויגין גְלַייךְ וויא דוא בִּיסְט פְרוּם אונ דורךְ וואס זאל גאט פר געבין דיינע זינד · דוא בִּיסְט גְלַייךְ וויא איין דארין אונ דיין תְּפִלָּה האט ניט קיין גישמאק · הסר טוא אפ דיין ווילדיקייט אונ ווארף אוועק דיינע תַּאֲווֹת · זאלסט ניט זאגין איך בין נאך יונג ווארום דוא ווייסט ניט ווען דוא וועסט שטארבין דרום גיב אפ כָּבוֹד צוא גאט איידר דיין גישטאלט וועט פינסטער ווערין וועסטו דען אויף אייביג נאך יאגין דיא תַּאֲווֹת פון דיין יוגנט אונ וועסט נאך גיין נאך דיין יוגענט ועתה אונ אצונד ווען דוא בִּיסְט שוין גינאנגין אין שלעכטין וועג אונ נאך תַּאֲווֹת ווארום האסטו מְבַזֶּה גיוועזין דיין שפייזר דאס איז גאט ברוך הוא צווישין דיא שפעטירס בִּיסְטוּ גיזעסין אונ אין דעם וועג פון דיא זינדיגער בִּיסְטוּ גישטאנין דען דוא האסט מְקַנֵּא גיוועזין אין די שפעטירס אונ אין די זינדיגער אויף וועמין האסט דו זיך פאר זיכערט וואס דוא האסט ווייד גישפניגט אין גאט דו האסט דיך גיקערט פארקמן פר דעם טאג פון איין צָרָה פאר דעם פארכט וואס קומט פלוצלונג פאר

קנאת בהוללים ובחטאים · גם פעמים רבות ידעת כי הכינות לבך ליצר ולא ליוצר · ובטלת רצון היוצר מפני רצון היצר ועל מי בטחת כי מרדת בו · הלא תירא מיום צרה מפחד פתאום מיום נורא ואיום · משואת רשעים ממשפטים הרעים ממיני פורעניות ודקדוקי עניות · ממקרה ופגע מכל נגע · כי יעצור השמים וכי יגרע נטפי מים . ואל מי תשא עיניך בעניך . ופני מי תחלה בחליך בקרוב נפשך לשחת וחיתך לממתים בבואך ים בלכתך מדבר · רעב כי יהיה דבר כי יהיה וכל מיני משחית · כי יבעתוך בלהות . כי יאחזוך ימי עוני · הלא אז יכנע לבבך הערל ותאמר קומה והושיעני ומצח אשה זונה היה לך בבקשת תקוה ועקב המן הגורן או מן היקב. והוא רחום יכפר עון בצרה קראת ויחלצך צעקת אליו ויצילך · בהביטך ימין ואין מציל שמאל ואין מכיר · ותשוב בכל מאודיך ותבין בכל לבבך ותאמר חטאתי וישר העויתי: ועתה שא נא חטאתי אך הפעם אם עול פעלתי לא אוסיף . וכי היתה הרוחה ומנפת את רגליך אחר רחצך אללי לך הכזה גמול עבד לרבו אם כהתל באנוש תהתלו בו · האמור תאמר כי הסתרת · הנה אלוה כל בשר הממנו יפלא כל דבר הנוטע אזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט · אוי לך בן אדם אבדת בן אנוש כי תשוב אל אל רוחך ותוציא מפיך מילין ובעת כעסך תשכח ה׳ עושך כעסת והתקצפת את מי חרפת וגדפת ועל מי הריבות קולך · קום אכול מפרי ידיך למה קרעת בגדיך · האותי הכעסת הלא אותך למען בושת פניך אכלת בוסר ג וקהו שניך ותשא מרום עיניך והאמינו רעיונך כזה וכזו שמעו אזניך מתוכחות ראשית אונך · ולא יודע עול בשת מדוע רוחך סרה ועצתך נבערה· קרבה עתך ורוח רעה מבעתך · הפוך ידיך וחזק מתניך ותורך נוראות ימינך . כי עשה תעשה וגם יכול תוכל ידיך לא אסורות ורגליך לא סגורות עיניך לא עורות ואזניך לא סגורות · חזק והתחזק וצא מן ההפכה והיתה לך נפשך לשלל וישוב בשרך לך וטהר . עד מתי רעיונך פוסחים על שתי הסעיפים נרפים הם נרפים · הסב יצרך הרע אחורנית ואל תלך קרורנית · גער בשטן ותרחיקהו ואל תנקהו וי״עת את אשר תעשה לו · כי לפתותך בא ועומד על ימינך לשטנך · בקרבך הוא יושב ורעות עליך חושב ·

ג פירוש בלא נתבשלו כל צרכם

והוא

דעם פארכטיגן טאג פון דיא בייזי משפטים פאר דיא מיני פורעניות פאר דיא בייזע בגינעניש · כי טאמר ווערט גאט ב״ה אויף האלטן דעם רעגין איבר דיינע זינד · אונ צוא וועמן וועסטו אויף הייבן דיינע אויגין אין דיין פיין אונ וועמן וועסטו בעטין אין דיין קראנקייט אודר וואס פאר איין מין פורעניות אויף דיר ווערט קומן וועמין וועסטו דערמאלט בעטין · דערמאלט ווערט שון אונטרטעניג ווערין דיין הארץ אונ וועסט בעטן צוא גאט ב״ה העלף מיר אבר דאס איז איין עזות מצח דוא זעהסט קיינר קען דיך שוין ניט מציל זיין אונ עס איז דיר זייער ביטר דערמאלט טוסטו ווידער קערין צוא גאט אונ זאגסט איך האב גיזינדיגט אונ אז דוא האסט גיהאט הרווחה ביסטו נאך גיגאנגין דיא תאוות פון דיין הארץ · בצאלט דען אזוי איין קנעכט צו זיין הער ווי דוא טוסט קענין גאט ווילסטו דען אוים אים שפעטין ווי מען שפעט אוים איין מענטשין · קענסטו דו דען זאגין איך האב מייני עבירות גיטאן בסתר דרום ווייסט ער פון זייא ניט · הנה ער איז דער גאט פון אלי בשעפניש איז דען פון אים פאר הוילין איין שום זאך דען ער האט בשאפן די אויערן פאר וואר הערט ער דאך · ער הט בשאפן דיא אויגין פאר וואר זעהט ער דאך · ווייא דיר בן אדם דס דוא רעדסט שלעכטי רייד פון דיין מול אונ אין דיין כעס פאר געסטו אן גאט וואס האט דיך בשאפין · אויף וועמין האסטו אויף גיהובן דיין קויל שטייא אויף אונ עס פון דייני מעשים האסטו דען מיר גיטאן דוא האסט דאך דיר זעלבסט שלעכטץ גיטאן דוא האסט גיגעסין אום צייטגי פירות זענין דיר אייליג גיווארן דייני ציין האסט קיין בושה ניט גיהאט פאר גאט האסט גיטאן עבירות דרום איז דיר גיקומן אזעלכי יסורים · אזוי ווערט דיר גאט ב״ה ענטפרין · אונ דוא ווערסט בעטין פון אים ער זאל דיך מציל זיין פון אצרה דרום בעסר בשעת דוא ביסט נאך גיזונד שטארק דיך צוא בייא קומן דעם יצר הרע דייני הענט זענין דאך ניט גיבונדין אונ דייני פים זענין ניט גישלאסין אין קייטן דיינע אויגן זענין ניט בלינד אונ דייני אויערין זענין ניט טוב · שטארק זיך אונ גייא ארוים פון דער האנט פון דעם יצר הרע וויא לאנג נאך וועלן דיינע גידאנקין היפן אויף צווייא ערלייא מחשבות דס דוא ווייסט ניט אויב זאלסט דינן דיין בשעפר אויב דיין יצר הרע · גער שרייא אן אין שטן אונ דער ווייטר אים ווארום ער קומט דיך איבער צו ריידן אונ ער שטייט בייא דיין

והוא כגבור משכיל לא ישוב ריקם · אתה תקרום והוא יפרום עד ישימך ערום · עזוב הזמן ומעדניו ואל תתאו למטעמותיו · כי מות בסיר ומרה תהיה באחרונה תן לבך לראשיתה פן מה תעשה באחריתה · עשה ואל תאחר ואל תתהלל ביום מחר · כי לא תדע מה ילד יום ומי יגיד לך כמה ימי שני חייך · שוב יום אחד לפני מיתתך כי מת אתה ולא תחיה · ומה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם לשיתו נגדך תמיד כי מימינו בל ימוט · ובכל דרכיך לדעה אותו · והעירה ועוררה עד שתחפץ ושים אמריו כחותם על לבך ותהיה בעיניו כמוצא שלום · והדרך הטובה אחת היא לדורשיה ברה היא למבקשיה כל מבקשיה לא ייעפו · על משכבך בלילות בקשהו ובמורשי הלב דורשהו ואם לא תיגע אל תאמר יגעתי ולא מצאתי · כי הוא נמצא לדורשיו ונדרש לכל שואליו וקרוב לכל קראיו באמת · רק עונותיך מבדילים בינך לבינו · לכן שוב והפצר בנפשך ועצור ברוחך וחזק בתוכך ואל תרף עד יפתח ה' עיניך ויגלה את אזניך · ויטהר רעיוניך · כי עתה יעיר עליך ישלם נות צדקך ותשא פניך מרום ובטחת כי יש תקוה :

(אזהרה לנפש להוציא מטיט ורפש) :

ברכי נפשי את ה' אל תשכחי כל גמוליו · זכרי כי ממקום קדוש הוציאך לא לתוהו בראך ויתן לפניך החיים והטוב הרע והמות גם את האור והצלמות · בחרי לך היום אם עברה אם פדיון · והתבררי והתלבני ונהרי · מהרי תטהרי · ותחליפי שלמותיך והשליכי תערועיך והבלי שעשועיך · והסירי את יינך מעליך · ואל יפתוך יצרי הגוף והנגוף עזבהו בטרם יעזבך · והכלימהו בטרם יכלימך · מה לך אחריו נמשכת והוא נחפז ללכת · ולשוב אל עפרו כשהית ואתה תשוב אל אלהים אשר נתנך · עתה דעי וראי מה תשיבי שולחך דבר · היעמוד לבך אם תחזקנה ידיך אם תתפתי בהבליו ותמשכי בחבליו · ותעזבי את ציר מקירך ותסתמי עין מאורך · ברכי נפשי את ה' והתחברי עם מלאכיו והתהלכי עם משרתיו ברוכיו ואל תקוצי בתוכחתו כי הוא חוננך הדעת ויתנך רואה ושומעת הטוב והרע יודעת · מה לך ולתולעת · הלא ידעת כי תשוקתו אליך ומעיניו עליך · הרומי ואל תדומי פן תשוה לו גם את · העלי והגלי וגערי בחפץ הגוף ובארבע שבטים הרעים · לכן תבואי בצור והטמני בעפר ותקעי לך יתד במקום נאמן · בחרי לך אורח חיים למעלה וסורי משאול מטה · ותני לך מהלכים בין המלאכים במושב עבדיו ובמעמד משרתיו משרתי מלכותו ושלוחי מלאכותו ועושי מלאכתו בכל לב · שאי עיניך לקדושים אשר בארץ ותני לבך אל הטהורים אשר בשמים · הביטי אל צור אשר כמנו חוצבת ואל הגזירה הפנימית אשר ממנה לוקחת · הסבי פניך ושאי עיניך אל המנורה

רעכטי האט אויף דיר מסטין צו זיין ער זיצט אין דיר אונ טראכט אויף דיר ביז אז ער וועט ניט ווידער קערין ליידיג ביז ער וועט דיך לאזין שטיין נאקיט · פאר לאז די תאוות ווארום דיין סוף וועט ביטר זיין · טוא תשובה אונ זוים ניט אונ זאלסט זיך ניט בארימען מיטן מארגינדיגן טאג ווארום דוא ווייסט ניט וואס היינט קען דיר נאך גישעהן טוא תשובה איין טאג פאר דיין טויט · וועסט דאך ניט לעבין אייביג אונ ווייסט דאך ניט ווען דו וועסט שטארבין דרום מוסטו אלי טאג תשובה טאן טאמער וועסטו מארגין שטארבין · וחדרך אונ דער גוטר וועג איז קלאר צו די וואס בגערן זיא · אויף דיין גילעגער בגער גאט ב"ה מיט דעם גאנצין הארץ אונ זאלסט ניט זאגן איך האב מיך גימיד צו זוכין דעם גוטין וועג אונ האב ניט גיפונן ווארום גאט ב"ה ווערט גיפונן צו די וואס זוכין אים אונ ער איז נאהנט צו דיא וואס רופן אים באמת נאר דיינע זינד מאכין איין צווישן שייד דרום קער ווידער אונ שטארק זיך אונ לאז ניט אפ דיין גוטן וועג ביז גאט ב"ה וועט עפינן דיינע אוגין אונ וועט ריינגן די גראנקן דען אצונד אז דו וועסט אזו טאן וועט ער זיך דר וועקין אויף דיר אונ וועט דיר העלפין אונ דיין פנים דער הייבן · ברכי מיין נשמה לויב גאט פאר געס ניט אלע זיינע טובות גידענק אז ער האט דיך אויס גצויגין פון איין הייליג ארט אונ ער האט פר דיר גיגעבין דעם וועג פון לעבין אונ גוטץ אונ דעם וועג פון טויט אונ שלעכטס אוך דאס ליכטיקייט אונ דס פינצטרניש קלויב דיר אויס דעם גוטן וועג ריינג דיך אונ וואר"ף אוועק דיין אומווערדיקייט לאזין דיך ניט איבר ריידין דיא תאוות פון דעם גיפלאגטין גוף פאר לאז אים איידר ער וועט דיך פאר לאזין וואס טויג דיר אים נאך צוא גיין דען ער איילט זיך ווידר צוא קערין צוא זיין ערד אבר דוא וועסט ווידער קערין צוא גאט וואס ער האט דיך אריין גיגעבין אין דעם גוף דרום זעה וואס פאר איין וואך דוא וואלסט ענטפרן דעם וואס הט דיך גישיקט אין דעם גוף אריין · ברכי מיין נשמה לויב גאט צוא

אות

הטהורה אשר לפני ה׳ : אשר מאורה תאורי ואל עבר פניך תאירי ויאר ה׳ פניו אליך וזרחה שמש צדקה ומרפא בכנפיך · אז תראי האור הבהיר אשר חשך לא ישופהו ולילה לא יחליפהו המשכי מבור התאוות · התאמצי ואל תערוצי והתחזקי והחזיקי בתומתך והתקדשי מטומאתך · ברחי מן המות וצאי מן הצלמות · ושאבי ממקור החיים וממעיני הישועה · (ע״כ אזהרה לנפש) · (תוכחה יפה ומעולה תגיע הנפש למעלה) : הוי ידע כי אין לך איב ומבקש רעתך כיצרך הרע · וכל רעיונו עליך מחשב להרע לך כל היום להכין לך כלי מות להפילך בשחת יפעל וכל מזמותיו ועשתנותיו להדיחך מעל ה׳ אלהיך ולהשניאך בעיניו למען תוקש לעשות הרע בעיני ה׳ יתברך להכעיסו למען טורדך מחיי עולם לאסוף עם חטאים נפשך״ · ולהניחך בקהל רפאים · כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה. והבא להורגך השכם להורגו · וחזק ואמץ ותהיה לבן חיל ותצא למלחמה על איביך ובתחבולה תעשה לך מלחמה עמו · ובעלות על רוחך לעשות שום דבר נגד בוראך במעשה ובדבור בראית עיניך או בשמיעת אזניך או להמנע מעשות מצוה או בשתיקה · דבר שאפשר בידך למחות בהילוכך במחשבתך בכל דבר אשר תוכל לחשוב ולדעת שהוא נגד יוצרך בין תבין כי הוא יצר הרע המבקש להחטיאך · ובכן והשבות אל לבבך ואל יצרך איך אעשה הרעה הזאת וחטאתי לאלהים האל הגדול הגבור והנורא נוטה שמים ומוצא במספר צבאם ויסד ארץ נותן נשמה לעם עליה נותן שמש לאור יומם חקות ירח וכוכבים לאור לילה · חכם לב ואמיץ כח יוצר כל מאין ברא כל במאמר בלי עמל ויגיעה · כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד עיניו משוטטות בכל הארץ צופות בכל מעללי איש ואזניו שומעות · ותוכן לבות הוא יבין ואין כל דבר נעלם ממנו והוא צרני כטפה סרוחה וידיו עשאני ויכוננוני · למען ספר שמו בכל הארץ ולעשות חקותיו מצותיו ותורותיו כאשר ה׳ אלהי הרועה אותי מעודי עד היום הזה · ועשה לי כל צרכי ובכל לילה אני מפקיד רוחי בידו ובבקר מחזירה לי ומרבה להטיב עמדי עד אין די ספר ובחיי אנכי עפר ואפר רימה ותולעה · אף כי אחרי מותי אשר תשב הרוח אל אלהים אשר נתנה ויבאני במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע · ואיך יעלה על לבי בזה רש ונקלה שפל מכל השפלים להמרות את פי ה׳ אלהי מלך גדול על כל אלהים הגומל עמי את כל הטובות האלו למען חסדו לשלם

רעה

בהעפטין זיך מיט זייני מלאכים אונ וועסט גיין מיט זייני הייליגי משרתים · דו וועהסט את הערקט אונ דאס גוטיז אונ דאס בייז ווייסטו גאנץ גוט · ציא דיך אוועק פון דיא תאוות שטארק זיך צו האלטין אין דיין גאנצקייט אונ הייליג זיך פון דיין טומאה אנטלויף פון דעם טויט אונ גייא ארויס פון דעם פינצטערניש אונ שעפ פון דעם קוואל פון לעבין אונ פון דעם קוואל פון הילף ביז אהער איז גירעט צו דר נשמה) · הוי זאלסט וויסין אז דוא האסט ניט אזוי איין פיינט ווי דיין יצר הרע ער טראכט אנאנצין טאג דיר בייז צו טאן צו מאכן פאלין דיך אין גיהנם אונ אלי זיינע מחשבות זענין דיך אוועק צו שטויסן פון גאט דיין גאט אונ צו מאכין דיך פיינט אין זייני אויגן כדי ער זאל דיך פאר טרייבן פון עולם הבא אונ וויל ער קומט דיך הרגנן פעריר דיך אים צוא הרגנין אונ שטארק דיך אונ גייא ארויס מלחמה צו האלטין מיט אים אונ מיט גרויסי תחבולות זאלסטו מיט אים מלחמה האלטן : אונ אז עס וועט אויף גיין אויף דיין ווילן צו טאן אזו אזאך וואס איז קעגין גאט אונ דער ווידר דיין בשעפר זאלסט פאר שטיין אז דאס רעט דיך אן דער יצר הרע וואס ער וויל דיך מאכין זינדיגן · ובכן בבן זאלסטו אים ענטפערין וויא קען איך טון דאס בייז אונ זאל זינדיגן צו גאט וואס ער איז איין גרויסר גאט אונ איין שטארקר אונ איין פארכטיגר זייני אויגן שוועבין אויף גאר דר וועלט וויא וועהן אין אלי ווערקין פון דיא מענטשין אונ זייני אויערן הערין אלס אונ ער ווייסט די גידאנקין פון די הערצר אונ קיין שום זאך איז פון אים ניט פאר הוילין אונ ער האט מיך בשאפין אונ גיבריים צו טאן זייני גיזעצן אונ זיינע תורות אונ ער הט מיך גישפייזט פון מיין יוגענד אן ביז אהער אונ האט מיר גיגעבין גאר מיין בדרפניש אונ איטליכי נאכט גיב איך בהאלטין מיין נשמה אין זייני הענט אונ אין דר פריא קערט ער מיר זיא צוריק אונ טוט מיר גוטס וואס מען קען עס גאר ניט אויס רד ציילן אונ איך בין אפילו בייא מיין לעבן ערד מכל שכן נאך מיין טויט וואס דיא נשמה וועט ווידר קערין צו גאט אז צו געבין דין אונ חשבון אפילו אויף פאר הוילעני זאכן · וויד אונ וויא זאל איך גיין אויף מיין האַרץ צו ווידער שפעניגן די רייד פון מיין גאט [illegible] ער איז איין גיאכפרטר מלך איבר אלי מלכים וואס ער האט מיט מיר גיטאן

רעה תחת טובה לעשות הרע בעיניו להכעיסו וחדלת מחטוא לו למען כבודו לעשות לו נחת רוח שישמח במעשי משרתיו עושי רצונו גבורי כח המושלים ביצרם ובזה תהיה נשכר (עליו) בכפלים אחת מניעת העבירה שלא תענש ועל צער כפיית היצר למען יוצרך ואחי החכם השלם כהר"ר מיכאל הכהן ז"ל פי' בזה כוונתהתנא וז"ל זה ממש כוונת המשנה במ"ש לפום צערא אגרא בדרך לא מיבעיא ל"מ בעשיית המצוה אלא בענין מצוה המנגד לו הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות יש לו שכר כדברי הספר הזה ע"כ · וטוב לך להצטער בעוה"ז שהוא הבל כדי לקנות עוה"ב שכולו טוב ושכולו ארוך וקיים ואם את הדבר הזה תעשה פעמים ושלש ויכלת עמוד נגדו ויתנו ה' אלהיך בידך ולא יוכל לך מעתה כי תשכחו · ידוע תדע כי יצר הרע המחטיא לאדם הוא יצר התאוה הנכנס בלב הגנבים לגניב ובלסטים · ובאותה שעה נהנים מאד ודרכיהם ישרים לפניהם ואחריהם דרכי מות כי המלך תופסם ויתלה אותם · ואז שמח מאד היצר הרע כי נתקיים מחשבתו ונעשתה עצתו ונשלמה תאותו כי לכך נכנס בתחילה בלבם להתעיבם לעשות הרע כדי לטורדם לאבדם מן העולם · עתה ראה גם ראה והביאה למיסר לבך תצור נפשך מרע ולא תאבה לו ולא תשמע אליו כי הרג תהרגנו ותכבוש אותו · וזכור את בוראך ובכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך · התרחק ממדת הקנאה כי אין מדה רעה למעלה הימנה והיא אב לכל העבירות ושורש לכפור בבורא כאיש אשר תעבור עליו רוח קנאה וקנא בחבירו היא מוציאתו מן העוה"ז שדואג ומצטער תמיד וסופו יורש גיהנם כי היא גורמת לאדם לעבור על כל מצות האמורות בתורה אם תדקדק יפה · ואם רוח הקנאה יעלה עליך בראותך את חברך מצליח במעשיו בגופו ובממונו ואתה לא כן · עשה זאת איפוא והנצל . שא עיניך לשמים ותן כבוד ושבח והודאה לאדון הכל אל אמת שאינו מקפח שכר שום בריה עושה רצונו בין רב למעט כי כפי מעשה האדם גמולו ישלם לו · אמור בלבבך אולי יש מעשים טובים ומצות בידי חברי ועושה רצון קונו ועל כן גם יוצרו עושה רצוני ומשפיע לי טובה · ואני אולי הרביתי לפשוע נגד בוראי ואיני כדאי ואם אולת אדם תסלף דרכו על ה' יזעף לבי בתמיה · אך תקנא במעשיו הטובים ואמרת אעשה כן גם אני ותיטיב מעלליך ועשה רצון יוצרך למען יאהבך ותמצא חן בעיניו

פיל טובות פון וועגין זיין חסד וויא זאל איך אים בצאלין איין רעה פאר דער טובה צו טוהן דס ווס איבל געפעלט אין זייני אויגין צו דער צערינן אים · אונ אז דוא וועסט אזו טאן וועסט גענומן טאפילט שכר איין מאל דער פאר ווס דו האסט דיך פאר מיטן דיא עבירה צו טאן · אונ דאס אנדרע מאל אויף דעם צער ווס דו האסט געהאט איבר צו שפארין דעם יצר הרע אונ היסט עס זיך פון וועגין דיין בשעפר · יה"ע זאלסטו וויסן אז דר יצר הרע וואס מאכט זינדיגן דעם מענטשין איז דס גלוסטיקייט וואס ער ברענגט אריין אין דעם מענטשן צוא דער עבירה דען ער ברענגט אריין תאוה צו גנבים זיא זאלין גנבנין אונ גזלנין אונ אז זיא טוען עס האבין זיא דער פון גרוים תענוג אונ זייער סוף איז שלעכט מען חאפט זיא אונ מען הענגט זיא אונ דענצמאל פרייד זיך דער יצר הרע וייל זיין מחשבה איז מקוים געווארין ווארום דרויף איז זיין כוונה דס זיא זאלין טאן ביז צו פר טרייבן זיא פון דער וועלט · עתה אצונד זעה אונ נעם דס דיר פאר איין מוסר אונ היט דיין לייב פון ביז אונ זאלסט אים ניט צו הערין אונ גידענק דיין בשעפר אונ ער וועט רעכט פארטיגן דייני וועגין אונ האב ליב גאט מיט גאר דיין הארץ אונ מיט גאר דיין לייב אונ מיט גאר דיין פערמעגן · התרחק דר ווייטר זיך פון דער מדה פון קנאה ווארום עס איז ניט דא קיין ערגערי מדה דער פון אונ דס איז דאס גרעסטי פון אלי עבירות אונ אויב עס קומט אין דיין הארץ קנאה אז דוא זעהסט דיין חבר בגליקט אין זיינע מעשים אונ דוא האסט ניט אזו · טוא וואס איך שרייב דיר ווערסטו ניצול ווערן · הייב אויף דייני אויגין צוא דעם הימל אונ גיב איין כבוד אונ איין לויב צו דעם ווארהפטיגן גאט וואס ער קירצט ניט דעם שכר פון אלי בשעפניש דיא ווס טוען זיין ווילין לויט דיא מעשים פון דעם מענטשין בצאלט ער אים · דרום זאלסטו טראכטין געוויס האט מיין חבר מעשים טובים אונ מצות אונ טוט דעם ווילין פון גאט ב"ה דרום טוט גאט אים זיין ווילין אונ גיט אים פיל גוטץ אונ איך האב אפשר פיל גיזינדיגט אונ בין ניט ראוי · אונ ווען דאס נארישקייט פון מענטשין טוט פאר קרומן זיין וועג זאל ער אויף גאט ב"ה דער פאר ברוגז זיין דאס גישיקט זיך דאך בוודאי ניט · אך נאר זאיי מקנא אין זייני גוטע מעשים אונ זאג איך ווער אויך אזו טאן וויא ער אונ מאך גוט

בעיניו · ואם ידעת שאתה צדיק גמור וחבירך המצליח רשע גמיר אל ירע בעיניך על המקרה אשר אתה רואה · אך חשוב בלבבך אפשר שחבירך הרשע המצליח עשה שום מציה ובהצלחתו משתלם לו גמולו בעוה"ז כדי להפרע ממנו לעוה"ב על רוב עונותיו · ואני אע"פ שאני צדיק אי אפשר שלא חטאתי נגד יוצרי כי אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ועל אותו חטא הקב"ה יפרע ממני בעוה"ז למען ינחילני חיי עוה"ב שהוא זמן ארוך · ומאהבתו אותי מיסרני בעוה"ז לכלות פשעי ולהתם חטאתי ולכפר עוני ככתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך · וכתיב כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה · ואם גם אתה תצליח ויש לך די סיפוקך בריוח ובכבוד אף שאינך עשיר ואין לך רוב בנים כמוהו וקנאת בו · הוי ידע שעינשך רב וגדול עונך מנשוא כי אתה נוהג קלות ביוצרך · ונראה שאתה חכם בעיניך לאמר לא יתכן דרך ה' והייתי רוצה שיהיה מתנהג אחר דעתך ורצונך · אך זאת חשוב יוצרך ברו"ך הוא מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה ואין להרהר אחריו ודי לי על הנשמה אשר נתן בי וחיים וחסד שעושה עמדי ועלי להודות ולשבחו על כך · ומה תקוה כי ירבה כבוד ביתו לא במותו ירד אחריו כבודו ואין טוב לאדם כ"א לירא את השם הנכבד והנורא ולעיבדו בכל לב לעשות רצונו במלואו בלי חסרון דבר בכל יכולתו ולאהבה אותו ולדבקה בו ככתוב את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ובו תדבק · כדבר הזה תדבר ליצרך הרע במוצאך אותו · וראיתי לכתוב דברי מוסרים לקוטים מדברי חכמים וחידותם · בעת המבחן יקל האדם או ייקר · המסתפק בחלקו חפשי והחפשי הוא עבד · בדורשו יתר מחוקו האדם רודף ונרדף · רודף מה שלא ישיג ונרדף ממה שלא ימלט · אתמה על מי שקונה עבדים בממונו ואינו קונה בני חורין במתק לשונו · חיי אדם שלשה אתמול עבר זמנו והיום חולף ואינו ומחרתו אין מי יבינו · למדנו חכמה להתגדל בה המשכילים לא לרמות בה את הכסילים בבקשת די ספוקך מעט יספיק לך · פתיות האדם מחבלו והאל יעזרו ע"י שכלו · לעבור המלך בלא אמונה יבא לידי סכנה · אל תהא מהאנשים אשר בעת צרתם יהדלו מרעתם ובחלותם ינחמו על חטאתם · המלמד בניו תורה וחכמה בנערותם יצא טובתם בבחרותם כעצי השדה בתנובתם · מי שירצה לעלות במעלות גדולות ישמור עצמו מן הנבלות · מי שירצה העוה"ז ישבע מרורות והיוצא ממנו נמלט מן הצרות · האדם כבהמה אבוסה · מעונות עמוסה · ורובץ תחת המשא . כשיקצוף השם על הקהלה יתן הון לנבליהם ולקופצים ידיהם · כשאוהבם יתננו

דַיינֶע װֶערְק אונ טוּא דֶעם װילֶן פוּן דַיין בַּשֶׁעפֶר דָאס עֶר זָאל דִיךְ לִיבּ הָאבֶּן אוּנ זָאלְסְט גִיפִינֶען חֵן אִין זַיינֶע אוֹגֶין · אוּנ אוֹיבּ דוּא װֵייסְט אַז דוּ בִּיסְט אַיין רֶעכְטֶער צַדִיק אוּנ דֶער װָאס אִיז מַצְלִיחַ אִיז אַיין רֶעכְטֶער רָשָׁע זָאלְסְטוּ טְרַאכְטְּן אֶפְשָׁר הָאט עֶר גִיטָאן אַיין מִצְוָה דְרוּם בַּצָאלְט אִים גָאט זַיין שְׂכַר פַאר דֶער אֵיינֶע מִצְוָה אוֹיף דֶער װֶעלְט כְּדֵי עֶר זָאל פוּן אִים גִיצָאלְט װֶערִין אוֹיף עוֹלָם הַבָּא דוּרְךְ זַיינֶע פִיל זוּנְד אוּנ װֶען אוֹיךְ אִיךְ בִּין אַיין צַדִיק אִיז נִיט מֶיגְלִיךְ אִיךְ זָאל נִיט זִינְדִיגִין קֶעגִין מַיין בַּשֶׁעפֶר אוּנ פַר דִיא זִינְד בַּצָאלְט מִיר גָאט אוֹיף דֶער װֶעלְט כְּדֵי אִיךְ זָאל יַרְשְׁנֶען עוֹלָם הַבָּא אוּנ דָאס טוּט עֶר װַייל עֶר הָט מִיךְ לִיבּ · ואס אוּנ אוֹבּ דוּא הָאסְט בְּרֶיוַח אוּנ בְּכָבוֹד װִיא פִיל דִי דַארְפְסְט נָאר דוּא בִּיסְט נִיט קַיין עוֹשֶׁר אוּנ הָאסְט נִיט פִיל קִינְדֶר װִיא דַיין חַבֵר אוּנ דְרוּם בִּיסְטוּ אִים מְקַנֵא · זָאלְסְט װִיסֶן אַז דַיין עוֹנֶשׁ אִיז דֶער פַאר זֵייעֶר גְרוֹיס װַייל דוּא בִּיסְט נוֹהֵג קַלוּת אִין דַיין בַּשֶׁעפֶר אוּנ דִיר דַאכְט זִיךְ אַז דוּא בִּיסְט זֵייעֶר קָלוּג אוּנ װָאלְסְט גִיװָאלְט אַז גָאט זָאל דִיךְ פִירֶען נָאךְ דַיין װִילִין נָאךְ · נֵיין מֶען טָאר נִיט מְהַרְהֵר זַיין נָאךְ זַיינֶע מַעֲשִׂים אוּנ גִנוּג װָאס עֶר הָט דִיר גִיגֶעבִּין דִי נְשָׁמָה אוּנ דָאס לֶעבִּין אוּנ טוּט מִיט דִיר חֶסֶד אוּנ אוֹיף דִיר אִיז מוּטָל צוּא דַאנְקֶן אוּנ צוּ לוֹיבֶּן אִים דְרוֹיף · למה אוּנ װָס פַאר אַיין הָאפוּנְג הָאט דֶער מֶענְטְשׁ אַז עֶר טוּט מֶערִין דִיא רַייכְקֵייט פוּן זַיין הוֹיז דֶען עֶר װֶעט עֶס נִיט מִיט נֶעמֶן בַּייא זַיין טוֹיט עֶס אִיז מַיין נִיט פַאר דֶעם מֶענְטְשִׁין נָאר צוּ פָארְכְטִין זִיךְ פַאר דֶעם פָארְכְטִיגִין גָאט אוּנ צוּ דִינֶען אִים מִיט דֶעם גַאנְצֶן הַארְץ צוּ טָאן זַיין װִילֶן מִיט גָאר זַיין יְכוֹלֶת אוּנ אִים לִיבּ צוּ הָאבִּין אוּנ צוּ בַּהֶעפְטִין זִיךְ אִין אִים אַזוֹ װִיא עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק פַאר גָאט דַיין זָאלְסְטוּ זִיךְ פָארְכְטִין אִים זָאלְסְטוּ דִינֶען אוּנ אִין אִים זָאלְסְטוּ זִיךְ בַּהֶעפְטִין · וראיתי אוּנ אִיךְ װֶעל שְׁרַייבִּין דִבְרֵי מוּסָר װָאס אִיךְ הָאבּ מְלַקֵט גִיװֶען פוּן חֲכָמִים · דֶער װָס װִיל אוֹיף גֵיין אִין גְרוֹיסֵי מַעֲלוֹת דֶער זָאל זִיךְ הִיטֶן פוּן שֶׁענְדְלִיכֵי רֵייד · דֶער װָאס װִיל דִיא װֶעלְט דֶער װֶעט זִיךְ אָן זֶעטִין פוּן בִּיטֶערְקֵייט · אַז גָאט ב"ה צֶערִינְט אוֹיף אַיין שְׁטָאט גִיט עֶר גֶעלְט צוּ דִי קַארְגֶע לַייט װָאס װִילִין קַיין צְדָקָה נִיט גֶעבֶּן · אָבֶּר אַז עֶר הָאט לִיבּ דִי שְׁטָאט

לנדיבידם • החכמה קוראה מהרו ולמדוני בטרם תבקשוני ולא תמצאוני • ההלואה ראשיתה אהבה וסופה איבה ומריבה • כל הרואה נסיעתה מנוער אל עדנה • ידע כי יסע מעדנה אל זקנה • התשובה להטאים כרפואה לחולאים • מי שהחזיק בעת התאוה והשכרות במפעליו לא ימצא ביום דין תואנה עליו • צריך הנפש אל המוסר כצורך הארץ אל המטר • הנדיב ינדב נפשו לאויביו והכילי יצפון הונו מאוהביו • בהתיישר המדות הטובות בחברת הישרים כן ישחיתו בחברת האכזרים • מי שלא יסבול חטא אוהבו ישיבהו אויבו • טוב להיות אלם ומשכיל מרוב דברים וכסיל • הרבה עשות חסדים כי הזמן מתהפך פעמים ישפיל הנכבדים ופעמים ירים העבדים . יושר וזכות יעמיד המלכות • הכן צידה ליום הפרידה • ומבחר הצידה יושר ועבודת האל ית׳ • מבחר כל המעשים התשובה ממשובה נקיות מאכזריות וטהרה מהעבירה • החכם נכבד ואם משפחתו בזויה • ורבו חבריו בארץ נכריה • הפרישות מן העולם רפואה מן היגון והעושר מן החסרון • יתרון לכסיל עצמו מן המתוכח עמו • הנדיבות מקרבת אויבים והגניבה מרקחת אוהבים • בעת הזעם אלף אוהבים לא יצדיקוך ובעת רצון אלף אויבים לא יזיקוך • מי שמאריך לך שלומו ומונע ממך טובו בצורות המצויירות תמצא כמותו • מי שמתארח בבית הכילי לא יצטרך למרקחת המשלשים • האכילה עם האוהב או עם הנדיב מרקחת • ועם השונא או עם הכילי קדחת • הקנאי יכיו מעטים מפני שדואג למה שלא יזיקהו ולא יועילהו וימית ביגון • מי שמאמין ברכילים לא ישארו לו אוהבים אפילו יהיה חביב וקרוב • מי טבע באולתו כי שגבר תאותו על שכלו • אם תרצה שלא תדאג החשוב כל העולם כלו הפסד ומה שיעלה בידך ממנו השוב אותו ריוח • חכם אחד עבר על אדם אחד שהיה להוט במלאכתו ואמר לו היאך תריצתך בזה העולם • אמר לו אני רודף אחריו . אמר לו מה השגת ממנו • א״ל לא השגתי ממנו כ״א מעט מזעיר • א״ל החכם אם השגת מזה העולם שאתה רודף אחריו כ״א מעט מזעיר מה תשיג מן העוה״ב שאינך רודף אחריו • שאלו לחכם מה טוב לאדם בזה העולם ואמר השכל

והחכמה

גיט ער דאס געלט צו אזעלכי וואס האבין גוטי הערצר • דיא חכמה רופט קומט גיך לערינט מיך איידר איר זאלט מיך זוכין אונ וועט מיך ניט געפינין • דיא תשובה איז צו דיא זינדר אזו ווי איין רפואה צו דיא קראנקי • דער מענטש דארף האבין שטראף רייד אזו ווי דיא ערד דארף רעגין • דער פריינגעביגר מענטש דער טוט גוטץ אפילו צו זייני פיינט אונ דר קארגר מאן דער בהאלט זיין געלט אפילו פאר זייני פריינד • מען גיהער פיל חסדים טאן ווארום דיא צייט קען פאר קערט ווערן : דרום גרייט אן שפייז צו דעם טאג וום דוא ווערסט זיך שיידין פון דער וועלט • די בעסטי שפייז איז ערליכקייט אונ גאטס דינסט • דיא בעסטי מעשים זענען תשובה אונ מעשים טובים • דער חכם ווערט גיערליכט ווען אויך ער איז פון איין גימייני משפחה • אונ בעקומט פיל פריינד אויך אין דר פרעמד • מען זאל פון דר וועלט ניט פיל געניסין איז זיין רפואה מען זאל קיין פיל קריינקונג ניט האבין • דאס רייכטום נוצט נאר אזו פיל דס עס זאל ניט פעלין וואס מען דארף אוף פרנסה • דער נאר האט נאך מער פארצוג פון דעם וום איז זיך מתווכח מיט אים • דער וואס איז איין נדיב דער ציט זיך צו אפילו זייני שונאים אבר דער וואס גזעגנט פון מענטשין פארט ייבט פון זיך זייני פריינד • אין איין צארענליכי צייט קענען קיין גוטע פריינד אויך ניט העלפין • מוז מען נאר ביטן גאט ער זאל העלפין • דער וואס גיט שלום נאר מיטן מויל אונ העלפט ניט מיט זיין פארמעגן איז ווי איין שיינע בילד וואס קען זיך אבר ניט בעוועגין • מי דער וואס עסט ביי איין קארגין וועט זיך גיווים ניט איבר עסין • אז מען עסט ביי אגוטין פריינד איז עס גישמאק אונ ביי איין שונא איז עס איין קריינק • איין בעל מקנא קען ניט לאנג לעבין • ווער עס הערט צו רכילות האט ניט קיין גוטי פריינד • אז דוא ווילסט ניט זארגין בעטראכט דיא וועלט וויא איין שלעכט גישעפט • וואס מען נעמט דער פון ארויס איזט וויא גיפונען • חכם איין חכם איז גיקומען צוא איין מענטש וום האט שטארק גיארבעט האט דער חכם אים גיפרעגט וואס הינשטו דיר אויף דער וועלט האט דר מענטש גיזאגט איך וויל צו וואס קומן • האט דר חכם אים גיפרעגט וואס האסטו שוין בקומן האט דער גיזאגט גאר ווייניג האט דער חכם אים גיזאגט ווען פון דער וועלט וואס דוא ארבעטסט אזו פיל האסטו גאר ווייניג וואס וועסטו האבין פון עולם הבא וואס דוא טראכטסט גאר אויף דעם ניט • מען האט גיפרעגט איין חכם וואס איז גוט פאר דעם מענטש ער זאל דרויף טראכטין האט דר חכם

והחכמה ואם לא יקנה מסון שיהיה בו ואם לא ישא אשה טובה שתכסה על מומו · ואם לא הקבר טוב לו · אם תתחרט על הדבור פעמים רבות תתחרט על השתיקה פעם אחת · תנה סודך ועצתך על ההרים · כי תראה סביבותיך ימות אדם בכשלון לשונו ולא ימות בכשלון רגליו · הדבור בשקל כסף והשתיקה בככר זהב · יפה אויל שותק מחכם ברוב דברים · מי שלבו צר לשונו רחב · סודך אסירך ואם תגלהו תהיה אסורו · שאלו לחכם היאך הסתרת הסוד · ואמר אכחיד המגיד ואסתיר ההגדה · כשתירא מן החרטה אמור לאו קודם להן · לולא ג' דברים היו מתוקנים ענייני האדם · עצת חכם שאונה נשמעת ותאוה שאינה נמנעת וגאות אדם עם נפשו · קרן המשכיל הענוה וקרן הכסיל העזות · מחול למי שהרע לך ותן למי שמנע ממך · כ"א תקום תדאג ואם תמחול תשמח · הסבל שלום והמהירות חרטה · אל תחליף אהוב קדמון בחדש בעוד שלבו ישר עמך · אל ימעט בעיניך שונא אחד אפילו יהיה שפל ונבזה כי פעמים יחנק אדם גדול בזבוב קטן · על כן הזהר משנאת כל אדם ואל ירבו בעיניך אלף אוהבים · האדם בלי חבר כשמאל בלי ימין · שאלו לחכם אחד את מי תאהב יותר את אחיך או את חברך · והשיב כי איני אוהב אחי עד שיהיה חברי · השמר מישיבה עם מי שלא תלמד ממנו טובה · כי ישיבת החברה הרעה קנין המדות הרעות וישיבת החברה הטובה הוא קנין רוב הטובות · שאלו לחכם אחד מפני מה לא תאהב את היין · אמר להם מפני שמועל בשליחותו שלחתיו אל הבטן והוא עלה אל הראש · (עד כאן מצאתי דברי חכמים ומוסריהם) :

אמר המחבר אליהו הכהן אע"פ שראש החכמים שהמע"ה לא הניח דבר מוסר שיכול להיות תחת השמים שלא כללו בדבריו הנעימים בספר משלי וקהלת · עכ"ז כתבתי מוסרים אלו שבהיותם במלות שונות יחשוב אדם שהם חדשים מקרוב באו וירוץ הקורא בהם · ומה גם שלא היה צורך בהם שחייב אדם להדמות לקונו כדכתיב בפרשת קדושים קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם שצריך שיקדש עצמו להדמות לו כי קדוש הוא · כיון שאדם מתקדש עצמו ודומה לבוראו נגלים לו תעלומות חכמה ולא ימצא בו מדה מגונה ויהיה שלם בכל · דכיון שהוא קדוש אין מסך מבדיל בינו לבין יוצרו ושכינה שורה עליו ומדריכו אל היושר · ובהיות ששייך באדם אשר מחומר קרוץ דברי דרך ארץ ומוסר באכילתו ושתיתו ובשאר דברים שדרכו כבהמה כתשמיש וצרכיו · באופן שאינו יכול לבא עד תכלית הקדושה בהקב"ה שהוא מקור הקדושה · לזה קדושים תהיו האמור גבי ישראל חסר וי"ו וקדוש האמור גבי הקב"ה מלא וי"ו לפי שבקדושת ישראל יש חסרון קצת כמדובר מה שאין כן בהקב"ה · וזהו כוונת רז"ל קדושים תהיו יכול כמוני תלמוד לומר כי קדוש אני ה' אלהיכם קדושתי למעלה מקדושתכם . הוא אשר דברנו דקדושתו למעלה יותר מקדושתנו בעבור דלא שייך באדם תכלית קדושה כיון

געגעטפערט שכל אונ חכמה · אונ אויב ער האט ניט קיין שכל זאל ער קריגען געלט אונ אוב ער האט ניט קיין געלט זאל ער נעמען איין גוט ווייב אונ אויב ער האט קיין גוט ווייב אויך ניט איז דר קבר בעסר פאר אים · עס איז בעסר איין נאר וואס שווייגט פון איין חכם וואס רעט פיל · דיין סוד איז אין דיין האנט אונ אויב דוא ביסט אים מגלה ביסטו בייא אים אין דער האנט · לולא ווען ניט דרייא זאכין וואלטין מענטשין געוועזן ווייא מען דארף · וואס די רייד פון איין חכם ווערט ניט צו גיהערט · וואס קיין תאוה ווערט ניט פאר מיטין · ווען דער מענטש האלט זיך בעל גאוה · דאס הערשאפט פון דעם קלוגן איז די ענוה אונ דאס הערשאפט פון דעם נאר איז דאס עזות · זאיי מוחל צו דעם וואס האט דיר בייז גיטאן אונ גיב צו דעם וואס האט דיר ניט גיוואלט געבין · אז דוא וועסט דיך נוקם זיין אין איינעם וועסטו זיך זארגין · אונ אויב דוא וועסט אים מוחל זיין וועסטו זיך פרייען · זאלסט ניט פאר בייטין דיין ליב האבר וואס דו האסט פון לאנג פאר איין ליב האבר וואס דו האסט ערשט גיקריגן · עס זאל בייא דיר ניט וויניג זיין אפילו איין שונא אז דוא האסט אונ ווען אפילו ער איז נאר איין מבוזה מענטש ווארום אמאל ווערט א גרויסר מענטש דער ווארגין מיט איין קליין פליג · דרום היט דיך פון פיינט שאפט פון לייט · אונ אפילו טויזינט פריינד זאל ניט צו פיל זיין אין דייני אויגן · האדם איין מענטש אן איין חבר איז אזו וויא איין לינקע האנט אן איין רעכטע · מען האט גיפרעגט צו איין חכם וועמין האסטו בעסר ליב דיין ברודר אדער דיין גיטרייען חבר · האט ער גיענטפערט איך האב אנדערש ניט ליב מיין ברודר ביז ער איז מיין גיטרייער חבר · מען הט גיפרעגט איין חכם פר וואס האסט דוא ניט ליב דעם וויין האט ער צו זייא גיזאגט ווייל ער פעלשט אין זיין שליחות · ווען איך שיק אים צום בויך אונ ער גייט צום קאפ :

שיש לו דברים שדרכו כבהמה כמדובר · עם כל זה בשיעור הקדושה שניתן לו אם יתקדש עצמו מסיר המסך המבדיל ונגלים לו תעלומות החכמות הרמות וכ"ש דברי דרך ארץ ומוסר באופן שלא יצטרך מי שילמד לו דברי מוסר דמאליו נגלים לו · עכ"ז כתבתים לבחורים שעדיין אינן משורשים בקדושה כדי שיתגלו להם · וכיון שכן יש צורך להם ללמוד מהם. וגם לכת הגדולים שאין מקדשים עצמם · ובהיות כך צריכים ללמוד מאחרים :

פרק ל ידיעת המצות והחיוב המוטל על האדם לקיימם בשלימות גדול הוא · לכן ראיתי להזכיר בפרק זה מזה הענין · כתב החסיד בעל שני לוחות הברית ז"ל בשער אהבת התורה · רושם אלהות והעולם הוא האדם דהיינו ישראל שנקראו אדם מצד נשמתם הם רושם התורה ומרבקים זה בזה דהיינו האדם הגופני הוא רמ"ח אברים ושס"ה גידים וכן בנשמה יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים רוחניים נעלמים שהם תרי"ג מצות התורה . לא תעשה הן מצד הדין דוגמת גידים אדומים המורים על מדת הדין · ורמ"ח מצות עשה הם ממדת הרחמים דוגמת רמ"ח אברים לבנים המורים על הרחמים · ואלו מסתעפים מסוד רמ"ח ושס"ה נעלמים הנסתרים בסוד דמות אדם העליון היושב על הכסא בסוד שמו הנרמז בפסוק זה שמי וזה זכרי · י"ה עם שמי שס"ה · ו"ה עם זכרי רמ"ח · ולתכלית זה נברא האדם לקיים אלו תרי"ג מצות · כי המצות הם קשר אחד אי אפשר להיות לאחת בלתי האחרות כדמות בגד הנארג שכל חוט וחוט דבוק בחבירו ועוזר בקיומו · שהרי המה באדם אחד רמ"ח אברים ושס"ה גידים ואם חסר אחד הרי הוא פגום · וא"כ כלל העולה אין האדם שלם אלא שהשלים כל התרי"ג מצות · וכשחסר האדם ולא קיים כל התרי"ג מצות אז הוא פגום לפי שיעור חסרונו כן הוא שיעור הפגימות שפגם בנשמתו · וכן כל מצוה ומצוה שלה סגולה מיוחדת שהיא מאירה בנשמתו ואם לא קיים כלם נפל מידו השבר המוכן מקיומם · וא"כ מי הוא זה ואי זה הוא שקיים כל התרי"ג מצות · ואף ארון הנביאים משרע"ה לא קיימם. כי יש ד' סיבות שלא יוכל לקיים כלם הראשונה היא סבה נמנעת לגמרי כגון תורת כהנים שהם מצות הנוהגות בכהנים והם בכלל התרי"ג מצות · וכן יש מצות שהם בלוים ולא בכהנים וישראלים · ויש שאין שייכין אלא בישראלים ולא בכהנים ולוים · השנית שהם סיבה · מי שיש לו בן חייב למולו אם אין לו בן לא חל עליו המצוה · וכיוצא בהן · הסבה הג' מצות התלויות במקדש והתלויות בארץ ישראל אינן הלין בחוץ לארץ ואף גם נתבטלו בחורבן המקדש · אלא הענין הוא כך ידוע שכל המצות כלולות זו מזו וכל מצוה מתרי"ג ברוחניותיה כוללת כל רוחניות התרי"ג · כי המצות תלויות במדות העליונים כמו שהמדות העליונים כלולות זו מזו כנודע ליודעי חן · ע"כ כל איש מישראל יקיים כל תרי"ג מצות בפועל כל מה שיש לו לקיים ואז כשעושה כן ומקיים בפועל מה דאפשר והוא שש ושמח בעבודת השי"ת ומוכן לקיים כל מה דאפשר לו לקיים · אז מה שאי אפשר לו לקיים הוא כאלו קיים מאחר שהוא מוכן לקיים ואין המניעה מצדו רק מצד אחר , והנה על כל פנים נתקיימו התרי"ג מצות בכל ישראל דהיינו תורת כהנים נתקיימו בכהנים · וכן מצות היבום למי שבא לידו היבום וכן כולם ומי שלא היה אפשר לו יקיים כל מה שאפשר ויהיה עוסק בתורה

פרק ל ידיעת המצות צו וויסן דיא מצות מקיים צו זיין בשלימות איז זייער גרויס · דרום וועל איך דא שרייבן דער פון · דר חסיד בעל של"ה שרייבט דר מענטש הייסט ניט גאנץ ביז ער מוז מקיים זיין אלע תרי"ג מצות אבער אז ער איז ניט מקיים אלע איז ער פגום · וויא פיל מצות אים גייט אפ אזו פיל פגימות איז אין זיין נשמה אונ אויך איטליכע מצוה טוט לייכטן אין דער נשמה אונ אז ער איז ניט מקיים וועלכע מצוה ווערט ער אן דעם שכר פאר איר · ואס נאר וויא איז דען דא אמענטש זאל מקיים זיין אלי תרי"ג מצות דען אפילו משה רבינו ע"ה הט ניט מקיים גיוועזן אלי תרי"ג מצות ווארום עס איז דא פיל סיבות וואס איין מענטש קען זייא אלי ניט מקיים זיין · דהיינו דיא דינים פון כהנים אונ לוים וואס דאס איז ניט נוהג בייא ישראלים, אונ אויך איז דא מצות וואס זענין נוהג בייא ישראלים אונ ניט בייא כהנים אונ לוים · אונ אויך ווען איינער האט ניט קיין זון קען ער ניט מקיים זיין דיא מצות מילה · אויך איז דא מצות ווס הענגין אן אין בית המקדש אונ אזעלכי מצות וואס זענין נאר נוהג אין ארץ ישראל אונ ניט אין חוץ לארץ · אלא נאר אלע מצות זענין כלול איינס אין אנדערין דרום זאל איטליכר מקיים זיין פון דיא תרי"ג מצות דיא וואס ער קען אונ זאל זיך פרייאן אין גאטס דינסט אונ זאל זיין אן גיברייט מקיים זיין וואס אים איז מעגליך מקיים זיין דענסאלט אפילו דיא מצות ווס ער קען ניט מקיים זיין ווערט אים

בתורה לשמה . ופי׳ לשמה הוא כך כשעוסק בתורה עוסק על מנת ללמוד וללמד לשמור ולעשות כלומר שרוצה לקיים מה שימצא בתורה שגזר מהקב״ה לעשות · אף שלא קיים מחמת שהיה בנמנע אצלו לקיים · וע״ז רמזו ז״ל חשב לעשות מצוה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה עכ״ל :

אמר המחבר אליהו הכהן · העולה על הדעת בענין זה שכל אחד מישראל מקיים כל המצות בסוד הגלגול · דמי שהוא ישראל מתגלגל בכהן ואח״כ בלוי מקיים מצות המוטלות על הכהנים והלוים · וכן הכהן מתגלגל בלוי ולוי בכהן · וכדאיתא בזוהר על פסוק והכהנים הלוים בני צדוק וכו׳ שהכהנים באים להיות לוים וכו׳ · אך יש בתשובה זאת קצת מהקושי בקיום מצות המלך · אמנם מה שנראה לי עוד בזה שישראל מצד נשמתם הם נפש אחת כדרז״ל על הפסוק ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש · וגם בבחינת הגוף הם אחד שנאמר אדם אתם · ונראה שהכונה לומר אתם ישראל כלכם אחד לפי שישראל כל אחד מרגיש בצער חבירו כאלו הצער בגופו ממש לפי שכלם גוף א׳ אדם אחד · דלכן נמשלו ישראל לשרביט של זהב שאם תניח קצה הימנו באש נכוה קצה הב׳ · כך ישראל נוגע לכל אחד צער חבירו וגם ישמח בטובו בהיותם כלם גוף אחד . וזהו הטעם דישראל ערבים זה לזה דכל אחד נתפס על חבירו בהיותם גוף אחד . וכשם שבגוף בהגיע נזק לאבר אחד נתפסים שאר כל האברים באותו כאב כך בחטא של אחד נתפסים כלם · וכיון שכל ישראל כלם אחד מצד הנפש ומצד הגוף כמדובר · כל מצוה שמקיים אחד מישראל נמצא שמקיימים כלם · הרי שכל אחד ואחד מקיים מצות המלך ומצות הכהנים והלוים והלוים מצות הכהנים והכהנים מצות הלוים · ועל דרך זה מצות יבום וחליצה וגט · והמשל לזה אברי הגוף דמה שעושה היד מגיע תועלת לשאר כל האברים וכן מה שעושה הרגל וכן כל אבר ואבר בהיותם כלם גוף אחד · ולכן בהיות ישראל באהבה ואחוה בלי פירוד אז נקראים גוף אחד ומצוה שעושה אחד נחשב כאלו מקיימים כלם . וזהו הטעם לא מצא הקב״ה כלי מחזיק טובה לישראל אלא השלום וכו׳ · משום שע״י השלום נעשים גוף אחד ונמצא מקיימים תרי״ג מצות כל אחד ואחד . · אך כדי שיחשב לאדם מה שמקיים חבירו כאלו מקיים הוא . ג״כ צריך בתנאי שיחשוב במחשבתו בחשק כל המצות לומר מי יתנני להיות כהן לקיים גם מצות הכהנים וכן במצות הלוים והמלך ובשאר המצות שאין בידו לעשותם ובזה יחשב על כל אחד מה שמקיים חבירו שמוטל עליו לקיים · דכשם שמקיים הכהן או הלוי המצות המוטלות עליהם בחפצם ורצונם כך הישראל חפץ ברצונו וכיון שכלם אחד נחשב רצון זה כרצון הכהן והלוי ממש ונחשב כאלו הוא ג״כ קיים אותם . וכן תראה יעקב אבינו ע״ה שאמר עם לבן גרתי ותרי״ג מצות שמרתי · וקשה הרי לא קיים מצות מלך ומצות כהנים לוים ולא יבום וחליצה וגט ולא מצות התלויות בארץ בהיותו בחרן שהיה בחוצה לארץ

איך

גירעכנט גלייך וויא ער האט זייא מקיים גיוועזן · אמר זאגט דער מחבר מיר דאכט דאס איטליכר איז טאקי מקיים אלע תרי״ג מצות דורך גלגול · דען דער ווס איז איין ישראל ווערט דר נאך מגולגל אין איין כהן אונ איז מקיים די מצות פון כהנים דער נאך ווערט ער מגולגל אין איין לוי · אונ אזוי אויך דער כהן ווערט מגולגל אין איין לוי אונ דער לוי אין איין כהן ביז איטליכר מענטש איז מקיים אלע תרי״ג מצות · אמנם אבער דער זמת איז דאס אלי נשמות פון ישראל זענין וויא איין נשמה אויך אלי גופים וויא איין גוף אונ דאס איז דער טעם וואס איינר ווערט גישטראפט פאר דעם אנדערין ווייל זייא זענין אלי איין גוף · היינט אז איינער פון זייא איז מקיים איין מצוה איז גלייך וויא אלי זענין זייא מקיים דרום איז שוין איטליכר מקיים דיא מצוה פון כהנים אונ לוים ווארום אז דיא כהנים אונ לוים טוען דיא מצות וואס צו זייא גיהער איז דאך גלייך וויא אלי ישראל טוען די זעלביגע מצוה · אונ אוך איז איטליכר מקיים די מצוה פון יבום אונ חליצה אונ גט · המשל איין משל איז דער צוא פון דיא אברים פון דעם גוף דען וואס דיא האנט טוט ברענגט נוצין צוא דעם גאנצין גוף אונ אזוי אויך וואס די פיס טוען אונ אזו אויך וואס איטליכר טוט קומט איין נוצין צוא גאר דעם גוף · דרום אויך דיא ישראל אז זייא האבין זיך ליב איינר דעם אנדרין זענין זייא אלי איין גוף אונ אז איינר טוט איין מצוה ווערט עס גירעכינט גלייך וויא אלי ישראל זענין זייא מקיים גאר דער ישראל זאל טראכטין הלוואי וואלט איך גיוועזן איין כהן כדי איך זאל קענין מקיים זיין די מצוה פון דיא כהנים אויך אונ אזוי אויך אין דיא מצות פון דיא לוים אונ אזו קענסטו וועהן יעקב אבינו ע״ה האט גיזאגט מיט לבן האב איך גיוואנט אונ תרי״ג מצות האב איך גיהיט · איז קשה

ער

איך אמר ותרי"ג מצות שמרתי · אלא כיון שהוא שורש נשמות ישראל שכולם יוצאי ירכו הם ; ובהיות שעתידין לקיים בקבלת התורה נחשב כאלו כבר הוא קיים אותם . שכח הענפים מובלעים וכלולים בשורש · ונמצא כל מה שהיו עתידין ישראל לקיים היה כלול בו׃ המעשה עצמו ונכון · ודו"ק · גם י"ל דכיון דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ממש בהיות כל אדם חושב לומר אם הייתי מלך או כהן או לוי הייתי מקיים המצות המוטלות עליהם וכן בשאר המצות כיבום וחליצה · נחשב לו כאלו קיימם · וע"ד זה אמר יעקב ותרי"ג מצות שמרתי דכיון דכל מגמת פניו היה על קיום כל המצות אם החיוב היה מוטל עליו נחשב כאלו קיים כלם וכן בכל אדם · והיותר פשוט בזה ע"ד שאמרו רז"ל כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה גם הלומד במצות המלך ובמצות התלויות בארץ ובמצות הכהנים ויבום וחליצה וכו' כאלו קיים אותם · אמנם נראה על אופן אחר דכיון שרמ"ח אברים ושס"ה גידים הם כנגד רמ"ח מצות עשה ושס"ה לא תעשה וכל מצוה היא נשמה לאבר שכנגדה וכשאדם חוטא פוגם האברים שלא יכול הנשמה להאיר בה כי הפגם מסך מבדיל בין האבר לנשמה וכשאדם מקדש עצמו גורם שתאיר הנשמה לתת חיות לכל האברים שהם כמספר כל מצות התורה · ובכלל גורם הארה וחיות גם לאברים שהם כנגד מצות התלויות בארץ · ומצות המלך וכהן ולוי והליצה ויבים וכדומה שאין בידו לקיימם בפועל ובהיות הוא גורם חיות בפועל מעשה שעושה לקדש עצמו על ידי סגופים וטבילות לאברים שמצות המלך והכהנים תלוים בהם נחשב אותה מעשה של קדושה שקדש עצמו כאלו עשה מעשה בפועל לקיים · ונמצא שכיון שאדם מקדש עצמו כאלו מקיים גם המצות שאין בידו לעשותם כגון מצות המלך וכדומה כמדובר ודו"ק ·

ידע וראה בעיניך בכח המצות שהן כנגד רמ"ח אבריו של אדם שלפעמים יראה אדם בעצמו באיזה אבר מאבריו קל ומזורז יותר משאר אבריו כגון ירגיש בידיו שהם חזקות ומזורזות למלאכה יותר משאר ימים או רגליו קלות לרוץ · ועל דרך זה ירגיש ויראה יתרון באבר אחד או בשנים יותר משאר אבריו·אין זה כ"א שעשה מצוה הנוגעת לאותו אבר ואז הנשמה האירה בו יותר משאר האברים ומשם קנה אותו אבר כח וזריזות יותר משאר האברים·ואע"פ שבעשיי׳ מצוה אחת נוגע תועלת וחוזק והארה לכל האברים כי כל האברים מסייעים בדבר מכל מקום האבר המיוחד שהוא כנגד אותה מצוה מתחלת הנשמה להאיר בו תחלה ומושפע יותר ממנה ולכך הוא חזק ומזורז יותר · ואם יראה איזה יום בריאות בכל גופו משאר הימים בודאי עשה מצוה שתיקן עמה דברים גדולים ונפשו יודעת מאד ומרוב השמחה משפעת יותר בחוזק באבר שהמצות לעוצמו ומחזק הארה מקבלים כל האברים יותר ומשם קינה כל הגוף בריאות וחוזק · והנה כדי שיזדרז האדם בעשיית המצות יתן נגד עיניו משל זה · לאחד שרצה לעשות שותפות עם עשיר מופלג והעשיר הוציא לקרן השותפות תרי"ג דרכמוני זהב והוא הוציא מאה זוזי כסף · אע"פ שנקרא שותפו עם זה מידו אינו שותף לגמרי כיון שאין הקרן בשוה והריוח

הנוגע

ער האט דאך ניט מקיים געוועז די מצות וואס געהערין צו כהנים און לוים יבום און חליצה און גם און דם גלייכן · דער תירוץ איז ווייל יעקב אבינו איז געוועז דר שורש פון אלע נשמות פון די ישראל און ווייל זייא וועלין מקיים זיין די תרי"ג מצות ווערט עס גירעכנט גלייך ווי ער אליין האט זייא מקיים געוועז ווארום דער כח פון די צווייגן זענין אין שורש · גם נאך קען מען דרויף זאגן · דען ווייל גאט ברוך הוא איז מצרף איין גוטי מחשבה צו איין מעשה · דרום אז דר מענטש טראכט זיך יען איך זאל זיין איין כהן אדער איין לוי וואלט איך מקיים געוועז אלי מצות וואס צוא זייא געהער · ווערט עס אים גירעכינט גלייך ווי ער איז זייא מקיים און אויף דעם דרך האט יעקב אבינו ע"ה געהיט תרי"ג מצות ווייל נאר זיין טראכטונג איז געוועז מקיים צוא זיין אלי מצות · און נאך קען מען זאגן אויף דעם דרך וואס אונזרי חכמים ז"ל זאגן איטליכר וואס לערינט די דינים פון קרבנות איז גלייך ווי ער איז מקריב קרבנות אזו אויך דער וואס לערינט די מצות וואס מען טארף טוען אין ארץ ישראל און די מצות פון כהנים פון יבום און חליצה איז גלייך ווי ער האט זייא מקיים געוועז דרום קען איטליכר מענטש מקיים זיין אלי תרי"ג מצות · והנה און נון כדי דער מענטש זאל זיך מזרז זיין די מצות צו טאן זאל ער גידענקין דעם משל · איינר האט גימאכט שותפות מיט איין גרויסן עושר און דער עושר האט אריין גיליינט אין שותפות זעקס הונדערט און דרייצעהן פונט גאלד און ער האט אריין גיליינט הונדערט זילבערני גולדין · נוא חאטשי ער הייסט דאך שותף פון דעסט וועגין איז ער גיט איין רעכטר שותף ווייל ער האט דאך ניט אזו פיל אריין גיליינט אין שותפות ווי יענר · און פון דעם ריוח קומט אים אן נאר לויט דעם קרן וואס

הגיע לו מועט כפי שיעור הקרן ואם יוסיף עוד על הקרן יתקרב יותר אל השותפות וכן בכל פעם שיוסיף עד שבזמן שהושוו במספר הקרן אז נקרא שיתף לגמרי · כך הקב"ה מקיים המצות כמארז"ל והם תרי"ג מצות לקרן · ואדם העושה מצוה נעשה שיתף עמו בקיום אותה מצוה בלבד עד עשית כולם נעשה שותפו לגמרי שהרי גם קרן שלו תרי"ג כמו הקב"ה · וכיון שכן כשעושה אדם מצוה כמה צריך להשתדל לבקש אחרת עד שיקיים כולם להיות שותף עם הקב"ה כביכול ש"י בעשייתם יען לא יגיע לו מן הבושה שהשותף שהקרן שלו מועט מוכנע ומתבייש משותף חבירו שהקרן שלו גדול לא כן בהיות הקרן שוה דמה שיש לזה יש לזה שאז באמת נקראים שותפים שוין לטובה · וכמה צריך האדם לרדוף אחר שותפות זה כיון שהוא בנקל והריוח גדול הוא בנקל שבהיותו קורא בענין המצוה כשאין בידו לעשותה נחשב לו למעשה כדרז"ל לעיל כל העוסק בתורת עולה וכו' והריוח גדול שמקבל שכר עליה כאלו עשאה בפועל ממש · וידוע תדע שקיום המצות תלוים בקיום מצות המילה וסמך לדבר מצות ומילה מתחילין במ"ם לרמוז שקיום המצות תלוים במילה כדכתיב מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל · ומילה ומצות במ"ם פתוחה כי המילה כפתח לפתוח שערי החכמה שיושפע המהול מבינה להבין ולהשכיל אופן עשית המצות כתקונן והערלה בתינוק כדבר הם תם מקור המים המשקים את הגן · והסרתה הוא כמסיר אותו אבן מעל פי המקום היוצאים מים חיים ומשקים לכל אילני הגן ומצמיחים ומגדלים אותם · ולכן לא נקרא אברהם אבינו ע"ה שלם אלא עד שמל כארז"ל כלומר לא הי' שלמות במציאתיו מקודם אלא עד שמל · כי מקודם היו מצותיו כאילנות שהם במשים הסרון מים וכבא המים עליהם מתעוררים אל הצמיחה כך היה אחר שמל: ובהיות הוא ראשון לנכנסים בבריתו של הקב"ה ולפרסם היחוד בעולם וכד דורו בלתי טהור אין בהם קורא בשם ה' שיתעורר לעבודתו ושיהיה ראוי ליכנס בבריתו ומתוך חכמה יתירה שהיתה בו הכיר את בוראו והוא בן ג' שנים וידע ענין היחוד האלהות ופרסם אותו בפי הכל וחיזק האמונה בלבות שנאמר ויקרא שם אברם בשם ה' · ודרשו רז"ל כאדם המחזיק את התקרה כתיב הכא ויקרא שם אברם וכתיב התם המקרה במים עליותיו · ואז היה נכנס בבריתו ראוי והגון עד שצוהו בכך · ואע"פ שהיה זקן בן צ"ט שנים ה"ה זריז במצוה ולא נתעכב ולא נתעצל בה כלל · כי ידע בהכמתו הרמה כי בכל מצוה שקיים לא היה בהן מהארה הגדולה ולכן נזדרז מיד בעשייתה לקנות שלימות למצותיו שכבר עשה ולאותם שיעשה משם ואילך · וכשם שהערלה סותם החכמה כמדובר כך האדם אע"פ שמל עצמו אם פוגם בריתו בעריות חוזר וסותם מקור המים חיים ואין במה שמקיים אח"כ מהמצות שלימות והארה עד שיחזור ויעשה תשובה · הכלל העולה בשמר האדם בריתו הוא פתח שיזדמני לו מן השמים מצות לעשות והן מאירות ובגינות לו ולכל העולם כלו ואז נקרא שותף להקב"ה בעשיית המצות · דמה דשותף האחד המיוחד שהוא הקב"ה טהור וקדוש כך המוציא המצות לקרן השותפות צריך להיות ג"כ טהור וקדוש כדי שיהיה השותפות שלם · וגם שבהיות האדם טהור בבריתו מיד מוציא לקרן השותפות תרי"ג

ער האט איין גילייגט אונ אויב ער דער לייגט צום קרן באקומט ער אנדערי טייל פון שותפות אונ אזו אלי מאל ווס ער לייגט צו ביז אין אצייט ארום ווס זיי פר גלייכן זיך אין דעם קרן ווערן זיי רעכטי שותפים · אזו אויך צו גאט ב"ה גיהערן דיא אלי תרי"ג מצות · אונ אז דער מענטש איז מקיים איין מצוה ווערט ער איין שותף צו גאט ב"ה אין דער מצוה אליין ביז ער טוט אלע תרי"ג מצות ווערט ער זיין רעכטר שותף וויל זיין קרן טרעפט שוין אויך אן תרי"ג · (כיון) אונ אז עס איז אזו ווי זייער מוז דער מענטש טראכטן צו טאן מצות ביז ער זאל אלי תרי"ג מצות מקיים זיין כדי ער זאל קענין זיין איין שותף מיט השם יתברך כביכול אונ וויא זייער מוז ער זיך בעמיען אן צו גרייטען צו דעם דאזיגען שותפות וויל דער ריוח איז גרויס אונ דיא זאך אליין איז גרינג ווארום אז ער לערינט דיא ענינים פון דיא מצות ווערט אים גירעכינט גלייך ווי ער טוט זיי אונ נעמט דרויף שכר גלייך ווי ער האט זיי ממש גיטאן . (וידוע) זאלסט וויסן אז דר קיום פון אלע מצות העננגין אין דער מצות מילה : אויך דער ווס איז נימל נאר ער הט פוגם זיין ברית גיוועזן מיט זנות דער מיט פר שטאפט ער ווידר דעם מקור מים חיים אונ קען שון דר נאך ניט מקיים זיין די מצות בשלימות ביז ער זאל תשובה טאן · (הכלל) דר כלל איז אז דר בר ישראל היט זיין ברית מילה איז דם גורם מען זאל אים פון דעם הימל מזמן זיין מצות צו טאן אונ זיי לייכטין אים אונ בשיצין אוף אים אונ אוה נאר דער וועלט אונ דעמאלט ווערט ער גירופן איין שותף

תרי״ג ודבמוני והב כשותף האחר · כי המקיים מצות המילה כאילו מקיים כל תרי״ג מצות כארז״ל ר״ל ששקולה כנגד תרי״ג · והטעם כי היא הגורמת לקיום כל המצות ונותנת להן שלימות והארה כמדובר · גם לקו זו השותפות עם הקב״ה יחזיק במדת החסד כאשר החזיק בה אברהם אבינו ע״ה ראש המהולים · דכיון דהסרת הערלה היא פתיחת פתח ההשפעה להשקות את הגן צריך להיות האדם בעל חסד להשפיע לכלם · וגם אדם שעושה חסד ומוצא רע משום דיש כמה בני אדם כפויי טובה שלא די שאין מחזיקים תשואת חן חן לעושים עמהם חסד אלא אדרבה מבקשים ברעתם. עם כל זה אל יבעט בסרת עשית חסד עם טובים ורעים כיוסף הצדיק דזן מהולים וערלים · וילמוד מהקב״ה שעושה חסד תמיד ומוצא רע · שהרי נותן עושר לאדם ומכעיסו בעושר שנותן לו · מרפא חולה מחולייו והולך ורוצח וגונב ונואף · וכן לכל אדם בכל מ״ה ומדה שמטיב עמו מכעיסו ועכ״ז הולך ומטיב בלי הפסק רגע · וכיון שכן מה מקום יש לאדם למנוע עצמו מן החסד בעבור המשבת הרע המדובר · לכן החיוב מוטל עליו לעשות ויעבור מה שיעבור עליו · וכדי שיתקיים רשותפות עם הקב״ה בהיותו עושה כמעשיו · הכלל העולה שיעשה האדם המצות ויחזיק בהם אע״פ שיראה לו שלשעה ימשך לו רעה ממנה ח״ו אל יחוש · אלא ישים על לבו החיוב המוטל עליו לעשות וימשך מה שימשך שצריך ללמוד מהקב״ה כמדובר · וישים נגד עיניו שהעבד חייב לקיים מצות רבו ויהיה מה שיהיה כל שכן וק״ו מצות מי שבראו · ובפרט שהם צווים ישרים וטובים · וכדי שיתחזק האדם בדרכי הצדקה והחסד ישים נגד עיניו שהקב״ה הוא מקור הצדקות והחסדים ותמיד בלי הפסק רגע עושה צדקה וחסד בעולמו עם הכלל ועם הפרט : וכיון שכן כשיזדמן ביד האדם לעשות צדקה וחסד נמצא שהקב״ה עשהו שלוחו והשליח כמשלח על דרך שלוחו של אדם כמותו · וא״כ כמה שמחה צריך שיקח האדם בעצמו וכמה השתדלות וזריזות נמרץ לעשותו כיון שנעשה שליח של בוראו · וכמה מהכבוד והמעלה יגיע לו מעליונים ותחתונים כי מלאכי עליון ישמרוהו ויכבדוהו ביודעם דשלוחו של מקום זה והכבוד לשליח כאילו מכבד למי ששלחו · וגם חוט של חסד משוך עליו באופן שיפול חנו על התחתונים לכבדו ולנשאו ונמצא מכובד הוא מעליונים ותחתוני׳ הבט וראה בשליח ששולח ממלך למלך כולם חייבים בכבודו כמלך עצמו ששלחו משום דשלוחו של אדם כמותו · והשליח עצמו כמה משתדל להיות שליח כדי לקבל הכבוד הזה · כ״ש וק״ו מי שקונה שליחות לנפשו ומקבל כבוד ומעלה מן העליונים ומן התחתונים דצריך שישתדל בכל כחו והונו להיות שליחו של מקום · מקים נתן לך ה׳ אלהיך ללמוד לעשות חסד מדגי הים שבכל יום ויום הולך דג גדול לפומיה דלויתן לגמול עמו חסד שיאכלהו ויכלכל עצמו ונמצא מוסר עצמו למיתה כדי לגמול חסד ואע״פ שאין הדגים בעלי בחירה וטבע הטביע בהן הקב״ה שיעשו כך ולזה הטביע הקב״ה טבע זה בהן למען תלמוד שהיה יכול לזון ללויתן על אופן אחר ולא שבכל

יום

א שמשמין לו רע בעבור עצמו מונע :

צו גאט ב״ה · גם אויך פון וועגן דעם קיום פון זיין שותפות מיט גאט ב״ה זאל ער באַגרייפן אין דער מדה פון חסד אזו וויא אברהם אבינו ע״ה האט אין איר געהאלטן ער איז געוועזן דר ערשטער ווס האט זיך גימלת · אונ דר מענטש ווס טוט חסד אונ אים טוט מען אפ פר דעם שלעכטץ · דען עס איז דא פיל לייט ווס זענען כפוי טובה אונ ניט גינוג וואס זייא דאנקן ניט ווילן זיי אים נאך שלעכץ טאן · פון דעסט וועגן זאל ער ניט אוועק ווארפן צוא טאן חסד מיט גוטע אונ שלעכטע אזו וויא יוסף הצדיק · (וילמוד) ער זאל זיך אפ לערנן פון גאט ב״ה וואס ער טוט תמיד חסד אונ מען טוט שלעכטע זאכן ווס איז אים דר ווידר דען ער גיט געלט צו איינם אונ דר מענטש דר צערינט אים נאך מיט דעם געלט ער היילט איין חולה פון זיין קראנקייט אונ ער גייט אונ גנבת אונ איז מזנה אונ בעטרינט לייט אונ פון דעסט וועגן טוט גאט פארט ווייטר גוטץ מיט אים אונ הערט ניט אוף אפילו איין רגע · אונ ווייל עס איז יוא אזו ווי זאל דר מענטש זיך פר מיידן פון צו טאן חסד ווייל מען טוט אים אפ שלעכטץ דר פאר · דרום איז אוף אים מוטל דר חיוב צו טאן חסד צו איטליכען מענטשן כדי עס זאל איין קיום האבן זיין שותפות מיט גאט ב״ה · (מקים) גאט ב״ה האט דיר גיגעבן איין אורט אפ צוא לערנין זיך פון די פיש דען איטליכן טאג גייט איין פיש צו דעם לויתן ער זאל אים אוף עסין כדי גומל חסד זיין מיט דעם לויתן · גאט ב״ה האט אין זייא אזוי איין טבע גיגעבן כדי דער מענטש זאל זיך אפ לערנין ווי גומל חסד צו זיין · אזו ווי די גמרא זאגט אין בבא בתרא רב ספרא דר ציילט איין מאל בין איך גגאנגין אוף איין

יום ויום ילך דג אחד לפיו כדאמרינן בפרק ה' דבתרא רב ספרא משתעי זמנא חדא הוה קא אזלינא בספינתא וחזינא ההוא כוורא דאפיק רישיה כמיא ואית ליה קרנא וחקיק עליה אנא בריה קלה שבים והוינא ש' פרסי ואזלינא לפומיה דלויתן · ופירש"י שיאכלני היום ע"כ · ויש מקום במדבר שלא נמצא בו מים שהלך כמה ימים ונמצאים שם עופות ובלשון ישמעאל קוראין אותם שאקה קנ"י ר"ל שואבי מים גדולות עד מאד וברואם שעיירא עוברת שם הולכות למקום מים וממלאים זפקיהן מים ובאין ומריקין אותם המים בחפירות הנמצאים בהרים ובארץ כדי שימצאו מים לעוברים שם ולא ימותו בצמא כמו שכתבו חכמי המחקר · הרי טורחות בלי שכר כדי לעשות חסד ואע"פ שאין להם לא שכר ולא תשלום גמול · וכ"ש יק"ו האדם שיש לו שכר בעולם הזה ובעולם הבא כדרז"ל אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא כבוד אב ואם וגמילות חסדים וכו' . איתא בפרק שירה בשעה שסיים דוד המלך ע"ה ספר תהלים זחה דעתו עליו אמר לפני הקב"ה רבש"ע יש בריה בעולמך שאומרת שירות ותשבחות יותר ממני נזדמנה לו צפרדע אחת וא"ל דוד אל תזוח דעתך שאני אומרת שירות ותשבחות יותר ממך ולא עוד אלא כל שירה שאני אומרת אני ממשלת עליה ג' אלפים משל שנאמר וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף ולא עוד אלא שאני עוסק במצוה גדולה שיש בשפת הים מין א' שאין פרנסתו כ"א מן המים ובשעה שהוא רעב נוטלני ואוכלני לקיים מה שנ' אם רעב שונאך וכו' עכ"ל · הרי הצפרדע מוסרת עצמה למיתה כדי לעשות חסד כנזכר · ק"ו האדם שיש לו שכר והוא מצווה והחיוב מוטל עליו לעשות רצון יוצרו כעבד שחייב לעשות עבודת רבו · (ועי"ל בפרק כ"ב עוד מענינים אלו) · הבט וראה כח החסד שכע' אומות הקדמונים לא בחר הקב"ה אלא בישראל ומכל ישראל בחר בלוים ומן הלוים בחר בכהנים והקדישם בקדושה כדי שינהגו לפניו בקדושה ובטהרה ולכן הזהירם על הטומאה כמ"ש בפרשת אמור לנפש לא יטמא כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו · ונראה בזה ב' טעמים משום שאלו הנזכרים כלם גוף אחד חשבינן להו שכולם משורש אחד ואגודה אחת הם לכן יטמאו זה לזה · שהוא נמשל לאבר אחד שמת באדם עצמו מחמת מכה או חולי דלא שייך טומאה בהיותו נוגע באברו בהיותו מחובר בגוף עצמו · לבד אחותו הנשואה שכבר נפרדה מהם ונתפרדה החבילה והלכה והיתה לאיש ונעשית עמו לבשר אחד ולכן לא יטמא לה · וגם הכהן הגדול לא יטמא אפילו לאביו ולאמו כי הוא נפרד מהם ועלה לבחינה אחרת כי מלאך ה' צבאות הוא . אך שאר הנזכרים שיטמאו זה על זה כלם גוף אחד הם . טעם שני שהוא כענין יפת תואר שלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע שמוטב שיעשה הדבר בהיתר ולא באיסור · גם בנדון זה כיון שאלו נפשם קשורה זה עם זה לא יוכלו לסבול שלא לראות זה את זה במותו ולבכות עליו וליפול על פניו על דרך ויקם

אברהם

שיף האב איך גיזעהן וויא איין פיש האט אויס גיצויגין זיין קאפ אויס דעם וואסר אונ ער האט איין הארין אויף אים איז גיוועזן אויס גיקריצט איך בין דיא לענג דרייא הונדערט מייל אונ איך גייא צו דעם מויל פון דעם לויתן · טאכט רש"י דעם פשט דאס מיינט מען ער גייט דר לויתן זאל אים אויף עסן · ויש · אונ עס איז דא איין אורט אין דער מדבר וואס דארט איז ניט דא קיין וואסר אונ דארט ווערין גיפונען גרויסע עופות אונ אז זייא זעהן מענטשין גייען דארט · גייען זיי צו אזוי איין אורט וויא עס איז דא וואסר אונ פילען אן זייערע קראפין מיט וואסר אונ קומן אונ ליידיגן אויס דם וואסר אין דיא גריבער וואס איז דא אין דר מדבר ווי די מענטשין גייען כדי די מענטשן זאלין ניט שטארבין פר דארשט · נוא זענין זייא זיך מטריח צו טאן חסד אונ חאטשע זיי האבן דאך דער פר קיין שכר ניט · מכל שכן דער מענטש וואס האט שכר פר דעם גמילות חסד וואס ער טוט גיהער ער בוודאי חסד צו טאן · איתא עס שטייט אין פרק שירה אין דער צייט אז דוד המלך ע"ה הט מסיים גיוועזן דעם ספר תהלים האט ער גיזאגט רבונו של עולם איז דא איין בריה אויף דער וועלט ער זאל מער שירות ותשבחות זאגן פון מיר · איז גיקומן איין צפרדע אונ הט גיזאגט דוד האלט זיך ניט בעל גאוה דען איך זאג צו גאט מער שירות ותשבחות פון דיר אונ איך בין עוסק אין איין גרויסי מצוה דען אויף דעם ברעג פון דעם ים איז דא איין בשעפניש וואס זיין פרנסה איז נאר פון וואסר אונ הט אבר סורא אין וואסר צו קומן בשעת ער ווערט הונגעריג נעמט ער מיך מיט מיין גוטן ווילן אונ עסט מיך אויף · נוא די צפרדע ענטפערט זיך אליין איבר כדי צו טאן חסד מכל שכן דער מענטש נעמט דאך דר פאר שכר אונ דער חיוב איז אויף אים צו טאן דעם ווילן פון בשעפר איז שוין אפשיטא אז ער גיהער צו טאן חסד מיט איטליכין מענטשין ·

פקח

אברהם מעל פני מתו דרך נענועים נופלים על פני המת החביב עליו וכדכתיב ביוסף וי
יוסף על פני אביו ויבך עליו וישק לו. ולכן כדי שלא יבואו לעשות באיסור מוטב להיות בהיו
ולכן ציוה שיטמאו לאלו · אך הנשואה שהיתה לאיש לא יטמא עליה שכבר נפרדה מ
ונתמעטה האהבה. וכהן גדול אפילו על אביו ואמו לא יטמא כי מלאך ה' צבאות הוא וכ
בחינה רוחניות ודעתו צלולה וכבר נפרד קצת מהחומר וטובל ולא יבא ליטמא לכך נא
עליו להטמא אפילו על אביו ואמו : אך גדול כח החסד שיטמא למת מציה דכיון שאין
קוברים ינמול עמו חסד של אמת לקברו ולא יהיה קברו גופי חיות השדה ועוף השמים · כ
העולה האוחז במדת החסד הוא סבה לקיים כל המצות דכיון שנשתרש לעשות חסד א
עובר על שום מציה כדי שלא יבא רע לעולם בעבירו · ומדהו עשות חסד עם כל העי
באופן שהחסד מביאו לקיים כל המצות ושלא לעבור על שום מצוה של לא תעשה כדי לעש
חסד וכו' · פקח עיניך וראה דהפרש שיש מהחסד שעושה הקב"ה עם האדם להחסד שעי
אדם עם חבירו. חסדו יתברך הסד של אמת שאינו מצפה לתשלום גמול כחסד שעושים
המתים כי אנו לפניו בחינות מתים · ולכן בכל צרה שלא תבא על הצבור היו יוצאים
הקברות לומר כמתים אנו נחשבים לפניך וכו' ומה המת אין יכול לשלם למי שעושה ע
חסד להתעסק בקבורתו כך אין אנו יכולים לשלם להקב"ה על החסד שעושה עמנו · ותמ
דמה שהוא עושה עמנו הוא חסד של אמת שאין מצפה לתשלום גמול · אבל אדם מצ
לגמול · וגם בחסד שעושה עם המתים הן אמת שאינו מצפה לגמול מהמת אבל מצפה גב
מהקב"ה שישלם לו על החסד שעשה ואם יש לו קריבים למת יש תקוה שאפשר יתקרב
תועלת מהם · גם ראה חסדו הגדול של הקב"ה עם האדם שאפילו מה שאוכל ושותה הא
לשובע נפשו חושבו הקב"ה חסד לתת לו שכר על זה · כדרז"ל על פסוק גומל נפשו אי
חסד דמה שגומל האדם עם נפשו נקרא חסד · וגם אמרו רז"ל שמעניש לאדם הרואה א
פרי ומתאוה ואינו אוכל ממנו. ראה רחמנותו שחפץ שלא יצטער נפשו · וגם מה שזן הא
בניו ובנותיו הקטנים צדקה יחשב לו ונותן לו שכר על זה כדרז"ל על פסוק עושה צדקה ב
עת. ואע"פ שאדם שזן אותם על רוב חיבתו עמהם וטבע מוטבע בם לחבבם עכ"ז משלם
שכר כאילו אין חיוב עליו לזון אותם · היש חסידות גדול מזה · ובהיות כן מזה צ"ל יש לאו
לפטור עצמו מעשות חסד תמיד עם טובים ורעים · והלכת בדרכיו כתיב מה הוא חנון אף א
חנון מה הוא רחום אף אתה רחום. מה הוא חסיד אף אתה חסיד · ומה חסידותו לעש
חסד

פקח עפין אויף דיינע אויגין אונ זעה דעם חילוק וואס עס איז פון דעם חסד וואס גאט ב"ה טוט מ
דעם מענטשין צו דעם חסד וואס איין מענטש טוט מיט זיין חבר · דר חסד פון גאט יתברך
איין חסד של אמת דס ער האפט ניט מען זאל אים בצאלין פאר דעם חסד · גלייך ווי דר ח
וואס מען טוט מיט איין מת ווארום מיר קענין ניט בצאלין צו גאט ב"ה פאר דעם חסד וואס
טוט מיט אונז · אונ דער מענטש וואס טוט חסד דעם אנדרין מענטשין האפט יוא ער זאל א
אויך חסד בצאלין פר דעם חסד וואס ער טוט אים · אונ אויך דער חסד וואס ער טוט מיט מת
איז אויך ניט קיין חסד של אמת ווארום ער האפט דער פר צו נעמן שכר פון גאט ב"ה · אונ א
אז דער מת האט קרובים קען זיין ער טוט חסד מיט דעם מת כדי ער זאל האבין אהילף פון זי
קרובים גם אויך זעה דעם גרוסן חסד פון גאט ב"ה דען אפילו וואס דער מענטש עסט אונ טרינ
רעכינט עס אים גאט ב"ה אויך פאר איין חסד אונ גיט זיים דרויף שכר אזו חזא אז די חכמ
ז"ל האבן גידרשנת אויף דעם פסוק (גומל נפשו איש חסד) וואס דער מענטש איז גומל מיט
לייב זעלבסט ווס ער עסט אונ טרינקט דאס ווערט אויך גירופן חסד · או האבן די חכמים
גיזאגט אז גאט ב"ה שטראפט דעם מענטשין וואס זעהט איין פרי אונ פר גינט זיך ניט צו קוי
אונ צו עסין · נוא זעה זיין רחמנות דאס ער וויל דער מענטש זאל זיך ניט בצער זיין · וגם
וואס ער שפייזט זייני קליינע קינדר ווערט אים אויך גרעכינט פר איין צדקה אונ גאט גיט א
שכר · אונ האטשי דער מענטש שפייזט דאה ווי מחמת זיין ליבשאפט אז עס איז אין אים
איין טבע איין גיפאכט גיוואורין גר זאל זייא ליב האבן פון דעסט וועגין בצאלט גאט ב"ה אים ש
דרויף נוא איז דען דא גרעסרי חסדים דער פון · אונ וויל עס איז יוא אזו וואס פר איין צד איז
צום מענטשן ער זאל זיך פטערן פון טאן תמיד חסד מיט גוטע אונ מיט שלעכטי · עס שטי
דאך אין פסוק (והלכת בדרכיו) דו זאלסט גיין אין זייני וועגין אזו וויא ער איז איין דער בארמ

סד לטובים וגם עם מי שחטא לפניו אף אתה בן אדם עשה חסד עם מי שחטא לי ובזה
קדוש ברוך הוא מוחל לך אע"פ שחטאת לו · ובמעלת הצדקה כתב החסיד בעל של"ה בשם
מקובלים ז"ל שכל מי שעושה צדקה שלא לשם שמים יקבל שכרו מיד בעולם הזה · אבל מי
נותן לשם שמים יקויים בו מה שדרשו רז"ל בפסוק רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד
"ל הקדוש ברוך הוא ממציא לו מעות לעשות צדקה כי הצדקה בא"ת ב"ש ג"ב צדקה
ממציא לו בני אדם מהוגנים לעשות להם צדקה כדי לקבל עליהם שכר · וזוכה לבנים בעלי
כמה דכתיב ימצא חיים · ותורה נקראת עץ חיים . ובעלי עושר דכתיב צדקה כמחבר
שממציא לו מעות וכו' . בעלי אגדה דכתיב כבוד · זהו בעולם הזה · ואחר מותו באים מלאכי
שרת הממונים על הצדקה והולכים לפניו ומכריזין פנו מקום לפלוני דין דכתיב אני בצדק
חזה פניך ע"ב בהג"ה) · פקח עיני שכלך ודע והבן שמלבד המעלות הידועות שיש בענין הצדקה
נודע מדרז"ל בתלמוד ובמ' שים ובספרי המוסר עיד בה שממשיך הבושת פנים לעולם ובושת
נים לגן עדן הפך שעז פנים לגיהנם · והענין שכיון שיש נותנין צדקה המקבלים אותם קונים
יישנות לעצמן שלעולם מתביישים מהנותנים כי מוראם עליהם וזה מביאם שלא להעיז פניהם
עשות מה שלבם חפץ ונעשה להם הרגל זה טבע שני ושוב אינן חוטאים וטוב בעולם · גם
נותנים קונים יראת השם בלבם בראותם בשעת הנתינה החסד הגדול שעושה הקב"ה עמו
ות הוא מהנותנים ולא מהמקבלים ובזה מוראו יתברך על פניו מיראתו שלא יחזור עליו
גלגל לרעה ומטיב מעשיו גם בענין אחרים · ונמצא מעשה הצדקה שלום בין הבריות לאביהם
שבשמים כיון שעל ידה נטהרים עשירים ועניים שהוא כמקוה המטהר הטמאים :

פרק לא יחקור האדם ויבקש הדברים הנוגעים אל שמירת גופו לעשות אופנים שלא
ישלוט בו יד בעל בהירה כגון שונאים בעיר או לסטים בלכתו בדרך או בים
ובדומה

זוי זאלסט אויך זיין דער בארמיגער . אזו וויא ער איז איין חסיד אזו זאלסט אויך איין חסיד אונ וואס
איז זיין חסידות צו טאן חסד צו גוטע אונ אויך צו די וואס זינדיגן פאר אים אזו אויך דו מענטש
טוא חסד אפילו מיט דעם וואס האט געזינדיגט קעגן דיר אונ דורך דעם וועט גאט ב"ה דיר מוחל
זיין האטשי דו האסט פאר אים געזינדיגט · ובמעלת אונ אין דער מעלה פון צדקה שרייבט דער
חסיד של"ה דער וואס טוט צדקה ניט פון גאטס וועגן נעמט ער דער פאר זיין שכר תיכף אויף
עולם הזה · אבער דער וואס טוט לשם שמים ווערט אין אים מקוים וואס אונזערע חכמים ז"ל האבן
געדרשת אויף דעם פסוק רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד) דער וואס זוכט צו טאן צדקה
אונ חסד דעם בשערט גאט ברוך הוא געלט ער זאל טאן צדקה אונ בשערט אים ערליכע לייט
ער זאל זייא צדקה געבן כדי ער זאל אגוטן שכר נעמן אונ איז זוכה צו קינדער וואס זיי וועלן
זיין בעלי חכמה אונ בעלי עושר . דס איז אויף דער וועלט · אונ נאך זיין טויט קומן דיא מלאכים
אונ גייען פאר אים אונ רופן אויס מאכט איין ארט צו דעם דאזיגן מענטשן · פקח עפין דיין שכל
אונ פאר שטייא אז חוץ די מעלות וואס ער איז דא אין דעם ענין פון צדקה אזוי וויא עס שטייט
אין דר גמרא אונ מדרשים אונ ספרי מוסר · איז נאך איין מעלה דא דרינן דס זיא ברענגט
בושה אויף דר וועלט אונ איין בושת פנים האט דעם גן עדן פר קערט פון איין עזות פנים דס ער
קומט אין גיהנם אריין · דען וויל עס איז דא אזעלכי לייט וואס געבן צדקה דרום דיא וואס נעמן
צדקה האבן בושה פר די וואס געבן זייא די צדקה אונ דאס ברענגט זייא זאלן ניט טאן וואס זייער
הארץ בגערט אונ דס ווערט ביי זייא איין טבע אונ זינדיגן ניט · דורך דעם איז גוט אויף דער
וועלט · אויך דיא וואס געבן קויפין זיך גאטס פארכט וויל זייא זעהן דעם חסד וואס גאט ב"ה הט
מיט זייא געטאן וואס זייא טוען צדקה אונ ניט נעמן · אונ בגיטיגן זייערע מעשים אויך אין
אנדערע ענינים · ווערט מען דס די צדקה מאכט שלום צווישן לייט אונ צווישן גאט ב"ה אין הימל
וויל דורך דער צדקה ווערין גידייניקט דיא רייכע אונ דיא ארומע · די צדקה איז אזו וויא איין
מקוה וואס איז מטהר די טמאים :

פרק לא יחקור האדם דער מענטש זאל נאך קלערין דיא זאכן וואס וועגן נוגע צו דיא שמירה פון זיין
גוף צו טאן אזעלכע אופנים אז עס זאלן אין אים ניט געוועלטיגן שונאים אין שטאט
אדער גזלנים אין וועג אונ נאך אזעלכע גלייכן כדי ער זאל לעבן צוא דינן זיין בשעפר וויא מען

ובדומה משאר הניזוקים כדי להיות חי על פני האדמה לעבוד את בוראו בבריאות כדי שיוכל לעובדו כראוי: לכן הנה הואלתי לכתוב בפרק זה הדברים המועילים לשמירה ולקבלת תפלתו דברים סגוליים המועילים להתקן נפשו וגופו · כתב בספר חקי חיים (דף קע"ז ע"ב) הרוצה ליסע למרחקים יתן לו אוהבו איזה מטבע ויעשה בו סימן דהיינו שיעקם אותו מעט על המזוזה ויאמר לו בזה הלשון הנני נותן לך מטבע זו שתהיה אתה שלוחי כשתבא למקום תצטרך ותשליך אותו לצדקה בעבורי · ואז נקרא שליח מצוה ואינו ניזוק באותו הדרך · וכשרוצה ליסע למרחקים יאמר פרשת עקידה · ואחר כך יאמר כשם שאברהם בעל החסד עקד את יצחק שהוא גבורה כך השם יתברך יעקוד כל שונאי ואויבי ומקטריגי מעלי ומעל כל ישראל אמן · ויאמר פסוק זה · וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר צא אתה וכל העם אשר ברגליך ואחרי כן אצא · ויאמר התחנה זו · יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתשלח שרים ומלאכים הקדושים היוצאים מזה הפסוק · שילכו עמי בכל דרכי · ויצילו אותי מכל אויבים ולסטים ומכל מיני פורעניות המתרגשות ובאות בעולם ויהסמו כל השונאים וכל המזיקים בשם הזה דאל שדי שאמר לעולם די שלא יוכלו לשלוט בי כל השונאים והאויבים לרעה ויצליח את דרכי · אמן סלה · קבלה אמתית קודם שיצא לדרכו יקח שלשה אוהבים ויאמר לפניהם הפסוק הזה ששה פעמים · שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי · עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ. ובכל פעם יענו אליו אל יתן למוט רגליך אל ינום שומרך · הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל · ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך · יומם השמש לא יככה וירח בלילה · ה' ישמרך מכל רע ישמור את נפשך · ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם · יתן צדקה לעני קודם שיסע לדרכו ואז יתקבל התפלות כמ"ש צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו · ונאמר והלך לפניך צדקך . וילמוד מעט קודם צאתו לדרך אם הוא בעל תורה . וכשבא אצל המזוזה וכנשקו יעמוד ברגל ימינו בחוץ לאסקופה ורגלו השמאל ישאר בפנים · ויאמר בשכך ט"ל אטל"ה · ה' שומרי ה' צלי על יד ימיני ה' ישמר צאתי ובואי לחיים ולשלום מעתה ועד עולם · ואח"כ יאמר אוריא"ל ועוריד"ן בשמכם אלך והבקשו למלך מלכי המלכים הקב"ה בעדי שלא יגיע לי שום מקרה רע ופגע רע · שמריא"ל ישמרני ברכיא"ל ברכני לויא"ל ילווני · ה' שומרי ה' צלי על יד ימיני עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ · שד"י ישמרני

דארף · דרום וועל איך אין דעם פרק שרייבן דיא זאכן וואס העלפן צו היטן דעם מענטש און זיין תפלה זאל אן גינומן ווערן און סגולה זאכן וואס זיי העלפן כתקן צו זיין זיין נשמה און זיין גוף · כתב דער ספר חקי חיים שרייבט דער וואס וויל פארין אין וייטן וועג זאל זיין גוטער פריינד אים געבן איין מטבע און זאל אוים קריצן אין איר א סימן כדי זאל זיא ניט פארביטען ווערן און זאל אים זאגן מיט דעם לשון · נון איך גיב דיר די מטבע · דו זאלסט זיין מיין שליח דס אז דו וועסט קומן צוא דעם ארט וואס דוא דארפסט זאלסטו דיא מטבע ארויין ווארפן דארט אין צדקה צוליב פון מיינט וועגין · און דורך דעם ווערט ער איין שליח מצוה און ווערט ניט ניזוק אין דעם וועג און ער זאל זאגין דיא פרשה פון עקידה דער נאך זאל ער זאגן · ווייא אברהם דר בעל החסד האט געבונדן זיין זון יצחק וואס ער איז גבורה אזו זאל גאט ב"ה בינדן מיינע אלע פיינט און מקטריגים פר מיר און פאר אלע ישראל · אמן (און דער נאך זאל ער זאגן דיא תחנה:

יהי רצון עס זאל זיין דער ווילן פון דיר גאט מיין גאט און דער גאט פון מיינע עלטרן אז דו זאלסט שיקן ג׳ ינע הייליגע מלאכים זייא זאלן מיט מיר גיין אין אלע מיינע וועגן און זאלן מיך מציל זיין פון אלע מיינע פיינט און גזלנים און פון אלע מיני פורעניות וואס קומען אויף דער וועלט און עס זאלן פר שלאסן ווערן אלע שונאים און אלע בלידיגער מיט דעם כח פון שם אל שדי זייא זאלן ניט קענין גיוועלטיגן אין מיר אלע שונאים צו שרעקן און זאלסט באגליקן מיין וועג אמן סלה · איך האב איין קבלה דאס איידער דער מענטש ציהט אין וועג ארויין זאל ער נעמען דרייא גוטע פריינד און זאל פאר זייא זאגין זעקס מאל דעם פסוק (שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי · עזרי מעם יי עשה שמים וארץ) און אלע מאל זאגין זייא אים ענטפערין אל יתן למוט רגלך אל ינום שמרך הנה לא ינום ולא יישן שמר ישראל · יי שמרך יי צלך על יד ימינך · יומם השמש לא יככה וירח בלילה · יי ישמרך מכל רע ישמר את נפשך · יי ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם) · יתן ער זאל געבן צדקה צו איין ארומאן ווען ער פארט אין וועג · און אויב ער קען לערנן זאל ער אביסל לערנין · און אז ער קומט צוא דער מזוזה און קושט זיא זאל ער מיט

ישמרני שד"י יצילני שד"י יעזרני · ה' ישמור צאתי וביאי לחיים ולשלום מעתה ועד עולם (שמע
ישראל ה' אלהינו ה' אחד · לישועתך קויתי ה' · מימיני מיכאל ומשמאלי גבריאל ומלפני אוריאל
ומאחורי רפאל ועל ראשי שכינת אל · אתה גבור לעולם אדני · וכוון ראשי תיבות של שם
אגל"א · וכשיצא משער העיר יאמר · בית יעקב לכו ונלכה באור ה' כי כל העמים ילכו איש
בשם אלהיו ואני אלך בשם ה' אלהינו לעולם ועד · דיני לויה עד חוץ לשער ולפחות ארבע אמות ·
וקודם שיחזור המלוה לביתו יאמר שדה. ויחזור פניו לארץ ראיית העולם וכן פעם שניה
יאמר השדה · ולא יסתכל אחרי ההולכים מובטח שלא ינזק ההולך עד שיחזור לראיתו והוא סוד
נעלם · ויאמר ברכת כהנים · ויאמר · יהי רצון מלפניך אבותי שבשמים שיקיים בך · (אי בכם)
ברכת כהנים בכל הכונות והפירושים שדרשו הכמים ז"ל ויאתה (יא"ס) תלכו לחיים ולברכה
ובהצלחה ולשמחה ולשלום בלי פגע רע למקום חפצך (חפצכם יתלכו לחזור לבתיכם לחיים
ולשמחה ולשלום) אמן סלה וכן יהי רצון וההולך בדרך יאמר תפלת הדרך · ואח"כ יסבב בידו
או במקלו ויאמר ג' פעמים יוה"ך ישמרני יוה"ך יצילני יוה"ך יעזרני · ואם יש עוד אחר עמו יאמר
לו ג' פעמים שלום עליכם ויענה הוא עליכם שלום · ואח"כ יאמר פסוק ויעקב הלך לדרכו ויפגעו
בו מלאכי אלהים ויאמר יעקב כאשר ראם · וכשיאמר ראם יכוין רפאל אוריאל מיכאל · ואח"כ
יאמר חנוך ואליהו הלכו בדרך ולא הוזקו כך לא נזוק אנחנו נלך בשם אלהינו לעולם ועד · ויאמר
סימן לוי"ה · דהיינו ל' פעמים לישועתך וכו' קויתי ה' וכו' לישועתך קויתי · ו' פעמים פסוק
ויהי בנסוע וכו' · י' פעמים יברכך · ה' פעמים המלאך וכו' · ואח"כ יאמר ז"פ ויהי נועם ·
ויכפול בכל פעם הפסוק אורך ימים וכו'. ואח"כ יאמר שיר למעלות אשא עיני וכו' ג"פ ואח"כ
יאמר פסוק זה ג"פ · קומה ה' קדמה פניו הכריעהו פלטה נפשי מרשע חרבך: ג"פ לאחור חרבך
וכו' ואח"כ יאמר יהו"ה אהיה אשר אהיה שדי צבאות משגב לנו אלהי יעקב סלה ג"פ · יהו"ה
אהיה אשר אהיה צבאות אשרי אדם בוטח בך ג"פ: יה"ה אהיה אשר אהיה ה' הושיעה המלך
יעננו ביום קראנו ג' פעמים · ואח"כ יאמר ג"פ אתה סתר לי פנים ואחור · בטחו בה' עדי עד
כי ביה ה' צור עולמים ג"פ לאחור עולמים וכו' · ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום
ג"פ לאחור בשלום וכו' · מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב · ולבוון ב"י ידו"ע נימ' שדי ·
ויאמר יהי רצון מלפניך ה' אלהי הצבאות יושב הכרובים חוסה נא והמל עלי ותצילני מכל
אויבים.

זיין רעכטן פוס שטיין פון אויבן ביידע ווייניג יענע און מיט זיין לינקן פוס זאל ער גייך זיין אין שטוב
און זאל זאגן (ה' שמרי ה' צלי על יד ימיני ה' ישמור צאתי ובואי לחיים ולשלום מעתה ועד עולם
דער נאך זאל ער זאגן · (ה' שמרי ה' צלי על יד ימיני עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ · שדי
ישמרני · שדי יצילני · שדי יעזרני · ה' ישמור צאתי ובואי לחיים ולשלום מעתה ועד עולם שמע
ישראל ה' אלהינו ה' אחד · לישועתך קויתי ה' · מימיני מיכאל · ומשמאלי גבריאל · ומלפני
אוריאל · ומאחורי רפאל · ועל ראשי שכינת אל · אתה גבור לעולם ה') און אז ער גייט ארויס
פון דעם טויער פון דער שטאט זאל ער זאגן (בית יעקב לכו ונלכה באור ה' · כי כל העמים ילכו
איש בשם אלהיו ואני אלך בשם ה' אלהינו לעולם ועד · (דיני) ווען איינער בגלייט דעם אנדרן סוף
ער אים בגלייטן ביז הוץ דעם טויער פון שטאט אדער צום ווייניגסטן זאל ער אים בגלייטן פיר איילן
און איידר ער קערט זיך אום אהיים זאל ער זאגן (שדה) פעלד · און זאל אום דרען זיין פנים
אויף אלי פיר זייטן און זאל זאגן (השדה) דיא פעלד · און זאל שוין מער ניט קוקן נאך די וואס זיינן
אוועק גינאנגן · און זאל מובטח זיין אז ער וועט אים ווידער זעהן · און זאל זאגן ברכת כהנים ·
ואומר) און זאל זאגן עס זאל זיין דער ווילן פון דיר אונזר פאטער אין הימל אז עס זאל אין דם מקוים
ווערן די ברכת כהנים מיט אלי פירושים וואס אונזרי חכמים ז"ל האבן גידרשט און ער זאל גיין צו
לעבן און צו ברכה און הצלחה צו שמחה און שלום אז איין פגע רע צו דעם ארט וויא זיין בגער
איז און זאלן זוכה זיין ווידר צו קערן צו לעבן און צו שמחה און שלום · אמן סלה כן יהי רצון ·
ויאמר) און דער וואס גייט אין וועג זאל זאגן די תפלת הדרך וואס שטייט אין סידורים דער נאך זאל
ער מאכן איין רינג ארום זיך מיט זיין האנט אדער מיט זיין שטעקן און זאל זאגן (יוה"ך ישמרני יוה"ך
יצילני יוה"ך יעזרני) · און אויב נאך איינר איז דא מיט אים זאל ער יענעם זאגן דרייא מאל שלום
עליכם · און יענער זאל אים ענטפרן עליכם שלום · דר נאך זאל ער זאגן דעם פסוק ויעקב הלך
לדרכו כו' וויא עס שטייט אין לשון הקודש ביז אמן סלה דער נאך זאל ער זאגן ארון עולם אחר

איבים ולסטים שלא להרע לי ולכל הנלוים אלי לא במפנו ולא במאודנו ולא בכל אשר לנו •
וכן יהי רצון לפניך אדון הרחמים והסליחות הרוכב בערבות שתצילני מכל מיני איבים ולסטים
ושוללים ושודדים ומכל מיני כלי זיין ומכל מיני פורעניות המתרגשות לבא בעולם אמן סלה •
ואח"כ יאמר אדון עולם או אדיר איום ונורא • ולא יאמר קרב קץ נהמה רק קרב יום נחמה.
כשפגע ביער קודם שיכנוס ליער יאמר שכך ה' ביער. ביער שכך ה' • ה' שכך ביער:
סנדלפו"ן שר של היער. ויכוין סנדלפו"ן גימ' יע"ר הוא ישמרני ויצילני מכל רע שביער. קול
ה' יחולל אילות ויחשוף יערות ובהיכלו כלו אומר כבוד • יכרסמנה חזיר מיער וזיז שדי ירענה •
כאש תבער יער וכלהבה תלהט הרים כן תרדפם בסערך ובסופתך תבהלם • אז ירננו עצי היער
מלפני ה' כי בא לשפוט את הארץ. הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו ואמרו הושיענו אלהי ישענו
וקבצנו והצילנו מן הגוים להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך • כתב בסוף ספר אורחות
צדיקים הרוצה ליסע ממקום למקום או מבית לבית לדור. אלו ימים בחדש הם טובים • ב'
בחדש או ד' או ט' או י"א ט"ו ט"ז י"ט כ"א כ"ז כ"ט בחדש • אבל יום א' וג' וכ"ה בחדש
אינן טובים ושומר נפשו ירחק מהם • (קודם נט"י בשחרית יאמר) ראשו כתם פז קווצותיו תלתלים
שחורות כעורב • (ואח"כ ירחוץ עינו ויאמר) עיניו כיונים על אפיקי מים רוחצות בחלב יושבות
על מלאת • (ואח"כ ירחוץ לחייו ויאמר) לחיו כערוגת הבושם מגדלות מרקחים • (ואח"כ ירחוץ
שפתיו ויאמר) שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר • (ירוחץ ואומר) מעיו עשת שן מעולפת
ספירים (ואח"כ ישים ידיו על עיניו ויאמר) ויהד תהיה לך על אזנך בשם אלהי יעקב ישראל •
(ואח"כ יאמר) ופני אריה אל הימין לארבעתם (ואח"כ בשינגב ידיו יגביה ידיו למעלה ויאמר)
שאו ידיכם קודש וברכו את ה'. ואשא כפי אל מצותיך אשר אהבתי (אחר ברכת התורה
יאמר פסוק זה) טוב אתה ומטיב למדני חקיך• (לאחר כלות ברכת המחזיר נשמות לפגרים מתים
יאמר אלו ששה פסוקים) לנצור ארחות משפט ודרך חסידיו ישמור • שמור רגלך כאשר תלך
אל בית האלהים וקרוב לשמוע מתת הכסילים זבח כי אינם יודעים לעשות רע • פלס מעגל
רגליך וכל דרכיך יכונו. עיניך לנכח יביטו ועפעפיך יישירו נגדך. נצור לשונך מרע ושפתיך
מדבר מרמה • סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו • הומ"ז ועזרי"ה ה' מחסי ומצודתי • חיץ
אגרת נעמה ולילית ומחלת וכל כת דילהון. (ואח"כ יאמר אלו הפסוקים בכוונה) אודך על כי
נוראות נפלאתי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד. ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם
יפרד והיה ד' ראשים ה' אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחוק אמונה
אומן ואח"כ יאמר אנא בכח וכו' ואח"כ יאמר אל אלהי הרוחות לכל בשר • ואח"כ יאמר שרפים
עומדי' ממעל לו שש כנפים שש כנפי' לאחד בשתי' יכסה וכו' וקרא זא"ז וכו' ותשאני רוח עד הגלויה
וכו' • לקבלת עול מלכות שמים יאמר • הנני מוכן ומזומן לקבל עלי אמונת אלהי עולם אשר
טמיר ונעלם מכל חי מרוב קדושתו • והנני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו אחד יחיד
ומיוחד ואין יחידות כמוהו בשום פנים ברוך הוא ואין בלתו. והוא ברוך הוא ברא השמים ושמי
השמים וכל צבאם והוא ברא הים הגדול וכל התנינים הגדולים וכל אשר בו הוא כנגד עולם
הגלגלים רק כמו גרגיר החרדל • וכל הגלגלים המה כנגד עולם המלאכים כמו גרגיר החרדל
ומלאך גבוה שבגבוהים הוא כנגד כסא הכבוד כמו גרגיר החרדל • וכסא כבודו הוא כנגד כבודו
ברוך הוא ג"כ רק כמו גרגיר החרדל • והוא ב"ה אינו דמות הגוף ואינו גוף ולא נערוך אליו
קדושתו • ראשון לכל ראשית ואחרון בלי תכלית עילת כל העילות סבת כל הסיבות שלוט
בעליונים

אדיר איום ונורא וכו' • אונ זאל זאגן קרב יום נחמה • כתב שטייט אין ספר אורחות צדיקים דער
וואס וויל ארויס פון איין שטאט אין דער אנדער אריין אדער פון איין דירה אין דער אנדערער איז גוט
ארויס צו גיין אין דיא טעג אין חודש • ב' ד' ט' י"א ט"ו ט"ז י"ט כ"א כ"ז כ"ט • אין דער פריא איידער
ער וואשט זיך זאל ער זאגן (ראשו כתם פז קווצותיו תלתלים שחורות כעורב) • דר נאך זאל ער
וואשין זיינע אויגן אונ זאגן • (עיניו כיונים על אפיקי מים רוחצות בחלב יושבות על מלאת) דער
נאך זאל ער וואשין זיינע באקן אונ זאל זאגן (לחיו כערוגות הבושם מגדלות מרקחים • דער נאך
זאל ער וואשין זיינע לעפצן אונ זאל זאגן (שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר) • אונ זאל אויס
שווענקן דאס מויל אונ זאל זאגן (מעיו עשת שן מעולפת ספירים) • דער נאך זאל ער טאן זיינע
הענט אויף זיינע אויגן אונ זאל זאגן דעם פסוק (ויתד תהיה לך על אזנך בשם אלהי יעקב ישראל) •
דער נאך זאל ער זאגן (ופני אריה אל הימין לארבעתם) • דער נאך אז ער וועשט אפ זיינע הענט
זאל ער זייא אויף הייבן אונ זאל זאגן (שאו ידיכם קודש וברכו את ה') • ואשא כפי אל מצותיך

בעליונים ובתחתונים היה הוה ויהיה תקיף בעל היכולת בעלמא דין ובעלמא דאתי · כי אין קדוש כה׳ ואין צור כאלהינו · כי מי אלוה מבלעדי ה׳ ומי צור זולתי אלהינו :

כל האומר מזמור למנצח בנגינות מזמור שיר בצורת המנורה בכל יום בהנץ החמה לא יקרה לו שום מקרה רע · וחשוב לפני הקב״ה כאלו הוא מדליק נרות בבית המקדש · ובספר מנורת המאור כתוב לאמרו בימי העומר · כששליח צבור אומר ברכת הכהנים יאמר היחיד למנצח בנגינות מזמור שיר עד אפסי ארץ ויצליח במעשיו · (אגרת הרמב״ן). ויסתכל בצורת המנורה ולא יהא ניזוק כל היום. ומכיים וטוב לאומרו אפילו כל ימות השנה · וכל האומרו ז׳ פעמים לדרך ויכוין בו ילך לשלום ולהצלחה · וטוב שכל אדם יסתכל בו קודם צאתו לדרך ובדרך יתפלל אותו כאמור · משנעשה הקטן בן ג׳ שנים יעשה לו תיכף טלית כטן ולא ימתין יותר· (מקובלים ז״ל)· (בשעת בדיקת הציצית קודם ברכה יאמר אלו הפסוקים) ברכי נפשי את ה׳ ה׳ אלהי גדלת מאוד הוד והדר לבשת. עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה : (ולאחר הברכה יאמר אלו הפסוקים) מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון · ירוין מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם. כי עמך מקור חיים באורך נראה אור · משוך חסדך ליודעיך וצדקתך לישרי לב : (התפלה שיאמר קודם הנחת תפלין) לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה אני מניח תפלין כאשר צוני ה׳ אלהי להניח פרשית קדש לי כל בכור והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע כנגד המוח והלב לירא ולהודות ולהלל בכל יום שהוא אל הוא היוצר הוא הבורא · והוציאנו ממצרים והרג את בכוריהם ואותנו הציל בכח שלשה שמות הקדושים הוי״ה אהי״ה אדנ״י דמרומזים בתפלין · ארבע בתים הם ארבע אותיות שם הוי״ה ובתוכם ארבע פרשיות דאותיות אדנ״י ובתוך ד׳ פרשיות כ״א אזכרות שם הוי״ה כנגד שם אהי״ה גימטריא כ״א · וכן בשל יד הבית הוא שם אדנ״י ובתוכו ארבע פרשיות וכ״א שמות והוא אחד ומיוחד בתכלית האחדות · ולו דכח והממשלה לעשות בעליונים ובתחתונים · הנני משעבד לו לבי ומוחי ורוחי ונשמתי ודנני כק״ל עלי מלכותו ועול מצותיו לעובדו בכל לבבי ובכל נפשי ובכל מאודי : (כתב באור זרוע קודם התפלה יאמר) רבינו של עולם גלוי וידוע לפניך שאני בו״ד ואין בי כח לכוין כוונת אמן כראוי · לכן יהי רצון לפניך שתהא עולה כוונת אמן שלי עם כוונת אמן מאותם השרידים היודעים לכוין עניית אמן כראוי. (ויאמר הוידוי אשמנו בגדנו גזלנו וכו׳ בכל יום). ויבכה בדמעות על אותם אמנים שלא ענה עכ״ל · (ואחר שמניח תפלין יאמר זה) ומרכמתך אל עליון תאציל עלי ומבינתך תבינני ובחסדך תגדיל עלי ובגבורתך תצמית אויבי וקמי ושמן הטוב תריק על שבעה קני המנורה להשפיע טובך לבריותיך. פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון (כתב הרב נתן שפירא ז״ל בשעה שכורך שלש כריכות על אצבע האמצעי יאמר פסוקים אלו) וארשתיך לי לעולם · וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים : וארשתיך לי באמונה וידעת את ה׳ · וקודם שיסיר התפלין מעל ראשו יסיר מקודם שלש כריכות אלו מן האצבע האמצעי · ובשבת וביום טוב שאין מניחין תפלין יאמר אחר עטיפת טלית גדול ד׳ פעמים אלו פסוקים. מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון. ירוין מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם. כי עמך מקור חיים באורך נראה אור · משוך חסדך ליודעיך וצדקתך לישרי לב. (כשיוצא בבוקר מפתח ביתו יניח יד ימין על המזוזה ויאמר) ה׳ שומרי ה׳ צלי על יד ימיני ה׳ ישמור צאתי ובואי לחיים ולשלום מעתה ועד עולם : (ויאמר) שדי ישמרני מיצר הרע ומכל צרה וצוק : אמן · ואח״כ יאמר שמע ישראל עד ובשעריך · ואח״כ יאמר לה׳ הישועה על עמך וכו׳. שלשה פעמים ה׳ צבאות. אנא ה׳ הושיעה נא אנא ה׳ הצליחה נא · וקבלה אמתית שיעמוד על רגל הימין למפתן הפתח אם המקום נכי מכל צואה וטינוף לפני הפתח וברגל השמאל בתוך הבית · ויאמר בשם אלהי ישראל ובשם אגל״א שהיא סגולה שלא ינזק כל אותו היום · ואח״כ יאמר מגדל עוז שם ה׳ בו ירוץ צדיק ונשגב · כתבו המקובלים ז״ל בכל פעם ביום הן ביציאתו הן בכניסתו יניח ידו באצבעו על המזוזה ויאמר שדי

אשר אדרתו) משנעשה ווא דאס קינד ווערט אלט דרייא יאר זאל ער אים מאכין תיכף איין טלית קטן מיט ציצית · אזוי שרייבען דיא מקובלים · ודעם לשם יחוד בשעת מען לייגט תפלין אונ דעם טלית אונ אויך דיא אלע פסוקים וואס שטייאן אין סידורים האבן מיר עס נים מעתיק געוועזן כשיוצא אז דער מענטש גייט ארויס אין דער פריא פון זיין שטוב אין שול זאל ער לייגן זיין רעכטע האנט אויף דר מזוזה אונ זאל זאגין ה׳ שומרי ה׳ צלי על יד ימיני ה׳ ישמור צאתי ובואי לחיים ולשלום מעתה ועד עולם · שדי ישמרני מיצר הרע ומכל צרה וצוקה אמן · דער נאך זאל ער זאגן

שדי ישמרני מיצה"ר ומכל צרה וצוקה אמן סלה · שהיא סגולה שיצילהו הש"י מיצה"ר · וביום השבת לא יאמר זה רק יאמר זכור את יום השבת לקדשו · וכתבו חכמי האמת ע"י שנותן האדם פרוטה לצדקה קודם תפלתו פודה תפלתו מכל מקטרג · בבואו לבהכ"נ יאמר מזמור אלהים יחננו שבו ז' פסוקים ויקיף התיבה פעם אחד בלבד ולא יותר · ובבואו על מקומו מתחיל לומר העקידה · וא"ל בר"ח ושבת ויום טוב · חוקי חיים דף כ"ג · שם דף כ"ח ע"א ·

(לפני התפלה יאמר) :

רבש"ע אני עבדך ובשעת התפלה בזמירות ובשמע ישראל אמסור נפשי על קידוש השם לקבל באות ד' ד' מיתות ב"ד ומוסר נפשי בש"ת אהיה כמו דוד שאמר חסיד אני ובתפלת לחש עבד אני · ואז אומר הקב"ה עבדי אתה אשר בך אתפאר ·

כתבו המקובלים שיסתכל בצורת זה השם בשעת התפלה כזה יְהֹוָה (בניקוד יו"ד בחיר"ק ה"א בשב"א וא"ו בקמ"ץ) וזה גורם להביא יראה בלב האדם מן הש"י ולזכך את הנפש · כתב בספר הגן לבטל מחשבה רעה בשעת התפלה יאמר ג' פעמים פ"י פ"י (ר"ת פלטי יוסף) ואח"כ ירוק ג' פעמים ולא ירוק לגמרי אך בדרך נחת והלשון תהא בין השפתים בשעת הרקיקה ובודאי תלך המחשבה עכ"ל · אך בתפלת ידי חובתו לא יעשה כך לכן אמרתי להעלות על שולחן טהור תיקון אחר כפי שמצאתי שכתב אחד מתלמידי האר"י זלה"ה בסידור האר"י זלה"ה · ואני בחנתי דרך נסיון להעביר יד ימינו על מצחו ג' פעמים ועוברים כל המחשבות · ובלבד שיעתיק גם מחשבתו מהרהורים ואז יועיל ודאי עכ"ל : כתב בזוהר פ' בשלח כל בר נש דאתי לייחדא שמא קדישא ולא אתכוין בלביה ורעותיה ברחילו בגין דיתברכון ביה עילאי ותתאי רמאי צלותא לבר וכלא מכריזין עליה לביש וקב"ה קרי כי תבאו לראות פני עכ"ל · מי שאינו יודע בעצמו שיוכל לקיים זה אל יכוין כלל בשמות ויחודים רק יתפלל כפשוטו להבין הדברים בכוונת הלב · (בספר ארחות צדיקים) קודם נפילת אפים יאמר לדוד אליך ה' נפשי אשא כי עליך הורגנו כל היום . אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך. וידמה במחשבתו כאלו מת ועל ידי זה יש לו כפרה על היסורים שתולים עד יום המיתה ע"כ · דעת המקובלים שלא יפול על תוך היד כ"א על הגב ע"כ (מטה משה) · והוא רחום שאומרים בשני וחמישי יאמרו בקירוב רגלים זה לזה כמו י"ח ברכות (רש"ל) · אל ארך אפים שאומרים בשני וחמישי צריכים לאומרו מעומד דרך וידוי · הצדקה שנותנין קודם קריאת התורה יתן דווקא בעמידה וביד ימין (באורחות צדיקים · עיין בספר חקי חיים דף ע"ד ע"ב) · כתוב בספר החרדים דף נ"ח לתפלת מנחה בשבת בשעת הוצאת ספר תורה יאמר תפלה זו במקום בריך שמיה כי באותו שעה עת רצון :

ואני תפלתי פתח לי שערי צדק צלותא דרעוא קבי עתיקא דעתיקין סתימא דכל סתימין יתגלי רעוא דעתיקא קדישא כתר ומשחא דרבותא דאיתכלילו ביה אבא חכמה ואמא בינה עילאי ומן

(שְׁמַע יִשְׂרָאֵל בָּיוֹ וּבִשְׁעָרֶיךָ) (לַיי הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה) דְרַייא מָאל יְיָ צְבָאוֹת · אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא · אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָּא) · כתבו דיא מְקוּבָּלִים שְׁרַייבְּן דֶער וָואס גִיט פַאר זַיין דַאוִוינֶען אַפְּרוּטָה צוּ אַיין אָרוּם מַאן לֵייזְט עֶר אוֹיס זַיין תְּפִלָּה פוּן אַלֶע מְקַטְרְגִים · דר סֵפֶר הַגַּן שְׁרַייבְּט וֶוען עֶס פַאלְט אִים אַרַיין אַשְׁלֶעכְטֶע מַחֲשָׁבָה אִין מִיטְן דַאוִוינֶען זָאל עֶר זָאגִין דְרַייא מָאל פ"י פ"י פ"י אוּנ דֶער נָאךְ זָאל עֶר דְרַייא מָאל אוֹיס שְׁפַּייאַן אוּנ דִיא צוּנְג זָאל זַיין צְווִישְׁן דִי לֶעפְּצְן בְּשַׁעַת שְׁפַּייאַן וֶועט דִי מַחֲשָׁבָה אַוֶועק גֵיין · אָבֶּר אִין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה זָאל עֶר עֶס נִיט טָאן נָאר עֶר זָאל ווִישִׁין דְרַייא מָאל זַיין רֶעכְטֵי הַאנְט אוֹיף זַיין שְׁטֶערִין וֶועלִין אַלִי מַחֲשָׁבוֹת אַוֶועק גֵיין פוּן אִים אוּנ זָאל אוֹיךְ וֶועהְן אָרוּם שְׁלָאגִין אַלִי מַחֲשָׁבוֹת אוֹיס זַיין זִין וֶועט עֶס בְּוַודַאי הֶעלְפְן · כתב דֶער זוהר שְׁרַייבְּט דֶער מֶענְטְשׁ וָואס וִויל מְיַיחֵד זַיין דֶעם הַיילִיגְן נָאמֶן אוּנ אִיז אִין אִים נִיט מְכַוֵּין מִיט זַיין הַארְץ אוּנ ווִילְן מִיט פָארְכְט וַוארְפְט מֶען זַיין תְּפִלָּה אַוֶועק · דֶר מֶענְטְשׁ וָואס וַוייסְט נִיט אַלְץ מְכַוֵּין זַיין וָואס דֶער זוהר שְׁרַייבְּט זָאל עֶר פָּשׁוּט מִתְפַּלֵּל זַיין דָס עֶר זָאל פַאר שְׁטֵיין דֶעם טַייטְשׁ פוּן דִי וֶוערְטֶר אוּנ זָאל מִתְפַּלֵּל זַיין מִיט כַּוָּונָה פוּן הַארְץ · בְּשַׁעַת וְהוּא רַחוּם וָואס מֶען זָאגְט מָאנְטָאג אוּנ דָאנֶערְשְׁטָאג זָאל מֶען הַאלְטְן דִי פִיס וִויא בַּייא שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אוֹיךְ אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם זָאל מֶען זָאגִין שְׁטֵייעֶנְדִיג · אַזוֹ שְׁרַייבְּט דֶער רש"ל · הצדקה דִיא צְדָקָה וָוס מֶען גִיט אִין פִּישְׁקֶע פַאר דֶעם לֵייעֶנֶן זָאל מֶען גֶעבְּן שְׁטֵייעֶנְדִיג אוּנ מִיט דֶער רֶעכְטֶער הַאנְט אַזוֹ שְׁרַייבְּט דֶער אוֹרְחוֹת צַדִּיקִים · אוּם שַׁבָּת צוּ מִנְחָה בְּשַׁעַת מֶען נֶעמְט אוֹיס דִי סֵפֶר תּוֹרָה זָאל עֶר זָאגִין דִי תְּפִלָּה (וַאֲנִי תְפִלָּתִי וכו')

ומן יובלא מבינה יריק על דיקנא דאהרן חסד כהנא ולואי גבורה וישראל הפארת על הררי ציון
נצח והוד ירוקון כחדא על יוסף יסוד ודוד מלכא מלכות ויקבלון מלכותא ההוא ינוקא עבדין וכל
עמך בית ישראל ונשמתי דאיהו תאיב לאסתחאה בההיא משחא תריק עלי מינה והתן בי
חכמתא יקירתא ומנדעא וסוכלתנא בני חיי ומזוני רויחא ועותרא למפלח קדמך ולזווג למטרוניתא
כמה דאיצטרך · ותבשר לעבדך דאיהו זמין להוי עלמא דאתי ובבעו מינך ובמטו מינך דלא
אתפרש מינך ולא תתפרש מינאי בגין דלא אחוב קמך ונחדי השתא דמטרוניתא׃ עורי עורי לבשי
עוז זרוע ה׳ עורי כימי קדם דורות עולמים הלא את היא המחצבת רהב מחוללת תנין את היא
המחרבת מי תהום רבה השמה מעמקי ים דרך לעבור גאולים . ופדויי ה׳ ישובון ובאו ציון
ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה · אמן בי״ר · (כשעולה
לארון הקודש להוצאת ס״ת יאמר) מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער
השמים · (כשנוטל הספר תורה בזרוע ימין יאמר) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני · (כשנושק
הספר תורה בפיו יאמר) ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין · (ואם מנשק רק בידיו
יאמר) מצות ה׳ ברה מאירת עינים · (כשקורין אותו לספר תורה בשעת הילוכו יאמר) משכני
אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך · (כשהולך השליח צבור עם הספר תורה
והוא הולך אחריו יאמר) אחר ה׳ אלהיכם תלכו ואותו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקולו תשמעו
ואותו תעבודו ובו תדבקון · (כשבא האדם נגד ארון הקדש ישתחוה לפניו ויאמר) שויתי ה׳
לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט · אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך · כשפותחין הארון לזכר
שיר היחוד . דכך יש נוהגים · (יאמר) שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך
הכבוד·מי זה מלך הכבוד ה׳ עזוז וגבור ה׳ גבור מלחמה. שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא
מלך הכבוד · מי הוא זה מלך הכבוד ה׳ צבאות הוא מלך הכבוד סלה. (קודם שיתחיל להתפלל תפלת
מנחה יאמר) הריני מזמן את פי להודות ולהלל ולהתחנן אל בוראי מלך מלכי המלכים הקב״ה · והריני
מתפלל תפלת מנחה בדחילו ורחימו בסוד שור שתיקן יצחק אבינו סבא קדישא ע״ה שהקריב
את עצמו ע״ג המזבח כשור ולייחד השכינה עם הקב״ה בזרוע שמאל בשם כל ישראל · ויכוין
(יאהדונה״י) : (ואם מתפלל מנחה ומעריב ביחד יאמר) הריני כו׳ עד בשם כל ישראל · והריני
מתפלל ג״כ תפלת מעריב ברחימו ודחילו בסוד ליחדא שכינה עם הקב״ה בדרועא דימינא
ודשמאלא בשם כל ישראל כדלעיל · ואם מתפלל מעריב לבד אחר שהתפלל תפלת מנחה
כבר יאמר כך הריני וכו׳ עד הקב״ה והריני מתפלל תפלת מעריב בדחילו ורחימו בסוד נשר
כשתיקן יעקב אבינו סבא קדישא ע״ה שמרחף על בניו כנשר וליחדא שכינה עם הקב״ד בדרועא
דימינא ובשמאלא בשם כל ישראל ויכוין כדלעיל · במוצאי שבת יאמר ומשמע ודומה כפי
המסודר במעמדות עד אחר שיר למעלות אשא עיני וטובים להצלחה מאד . ואז אין צריך
לאומרם בימי השבוע (מקובלים) · קריאת שמע על המטה לקטנים יאמר עמהם המלאך הגואל
עד בקרב הארץ . ופסוק שמע ישראל . וברוך שם כבוד וכו׳ . ופסוק שמרני כאישון בת עין
ובצל כנפיך תסתירני · אם תשכב לא תפחד ושכבת וערבה שנתך · ברוך ה׳ ביום וכו׳ עד
אל אמת (מקובלים) . כבר כתבתי לעיל שיהודה קודם שיאכל · ובשבת ויו״ט שאין התהנה יאמר
פסוק וכל ה׳ אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה׳ אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך
למען חייך · (קודם שיטול ידיו יתפלל על מזונותיו ויאמר) אתה הוא ה׳ אלהים הזן ומפרנס
ומכלכל בחסדך לכל הברואים מקרני ראמים ועד ביצי כנים ככתוב טרף נתן ליראיו יזכור לעולם
בריתו

איז גידרוקט אין סידורים נוסח ספרד פאר אתה אחד · כשעולה אז ער גייט צוא דעם ארון הקודש
אוים נעמין דיא ספר תורה זאל ער זאגין (מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער
השמים) אז ער נעמט דיא ספר תורה מיט זיין רעכטע האנט זאל ער זאגין (שמאלו תחת לראשי
וימינו תחבקני) אז ער קושט דיא ספר תורה מיט זיין מויל זאל ער זאגין (ישקני מנשיקות פיהו
כי טובים דודיך מיין) אונ אז ער קושט זיא מיט זיינע הענט זאל ער זאגען (מצות יי ברה מאירת
עינים) · כשקורין אז מען רופט אים אויף עולה להתורה זיין בשעת ער גייט זאל ער זאגין (משכני אחריך
נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך) אז דער חזן גייט מיט דער ספר תורה אונ ער גייט
אים נאך זאל ער זאגין (אחרי יי אלהיכם תלכו ואותו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקולו תשמעו
ואותו תעבודו ובו תדבקון) אז דער מענטש קומט קעגין ארון הקודש זאל ער זיך בוקן פאר
דעם ארון הקודש אונ זאל זאגין (שויתי יי לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט · אשתחוה אל
היכל קדשך ביראתך) די איבריגע תפלות שטיען גידרוקט אין אלע סידורים · קודם איידר מען

בריתו • עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו •פותח •את •ידך (יכוין ר"ת ניכט׳ פא"י הוי"ה אדנ"י • ס"ת חת"ך שר הכמונה על הפרנסה) ומשביע לכל חי רצון • נותן לחם לרעבים לכל בשר כי לעולם חסדו : ובכן יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי היה היה ויהיה שגם אנחנו בני אברהם יצחק וישראל עבדיך עמך מצפים תמיד ישועתך ומיחלים לחסדך כעיני עבדים אל יד אדוניהם וכעיני שפחה אל יד גברתה כן עינינו אל ה׳ אלהינו עד שיחננו. שנהיה אני ובני ביתי וכל עמך בית ישראל בכלל הרחמים ובכלל הן וחסד שתתן לנו מזונותינו במלוי ובריוח לחם לאכול ובגד ללבוש • ויקויים בני מקרא שכתוב בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבעו לחם לשביע לברכה ולחיים משפע ברכה והצלחה משפע ברכה העליונה מתחת ידך ולא מתחת ידי בשר ודם • ויקויים בוו מקרא שכתוב ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון . נותן לבהמה לחמה לבני עורב אשר יקראו • נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו • ואח"כ יאמר מזמור לדוד ה׳ רועי וכו׳ • כתב האר"י זלה"ה כי יש במזמור הזה ז"ן תיבות כי השי"ת זן ומפרנס לכל ע"י אותיותיו כמנין ברכה שישלח השי"ת ברכה במעשה ידינו • ויכוין בניקודם הוי"ה הנקוד שב"א קמץ כנקודת יְהָוָֹה שעולה ע"ב : ויכוין שהשם יתברך ישפיע לנו מסטרא דימינא שהוא חסד ע"ב המקבל מחסד עליון שהוא המזל • כי בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא • וכשיטול ידיו מים אחרונים יאמר זה חלק אדם רשע מאלהים ונחלת אמרו מאל • בזהר מזהיר מאד במים אחרונים אפילו אינו אוכל רק פת צריך ליזהר בו • וכן כתב האר"י בסידור שלו • ואע"ג שכתב רמ"א שאין אנו נוהגים ליטול מים אחרונים מ"מ הירא והחרד יטול דוקא בצוננין ויטול בתוך כלי דזה חלקו דסמא"ל מן האכילה וכנוהגים לו חלק מן הקרבנות • ומותר לטול מים אחרונים ע"ג קרקע שעליו רצפה דאין רוח רע שורה על גבי רצפה • ותחת השלחן שוי אף על גבי קרקע ממש • ורשב"א כתב דמותר ליטול מ"ם אחרונים בשאר משקים • (ועיין בחקי חיים דף מ"ד ע"ב ובדף ס"ב ע"ב) • אלו פסוקים טוב ליזכר אחר אכילה קודם בה"מ ודמה כסגולים עד מאד שלא יחסר מזונו כל ימי חייו • להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר ולנצח על כל דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך • בעצתך תנחני ואחר כבוד תקחני • והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו • אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו • ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשירה לה׳ כי גמל עלי • שוש אשיש בה׳ תגל נפשי באלהי כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני • כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה •

ויבמהו

וואשט זיך צום עסין זאל מען מתפלל זיין דיא תפלה אויף מזונות • אתה דו גאט דער וואס דוא שפייזט אונ ביסט מפרנס מיט דיין גינאד צו אלע בשעפינש פון גאנץ גרויסע ביז גאר קליינע וויא עס שטייט אין פסוק (עיני כל אליך ישברו) דיא אויגן פון אלי בשעפינש טוען האפן צו דיר גאט ואתה נותן להם את אכלם בעתו) אונ דוא גיבסט זייא זייער שפייז אין דער צייט (פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון) טוסט עפענין דייני הענט אונ מאכסט זעטין צו איטליכם לעבדיג בשעפינש נאך זיין ווילן נאך (נותן לחם לרעבים כו׳) ער גיט שפייז צו די הונגעריגי אונ צו אלי בשעפינש דען אויף אייביג איז זיין גנאד דרום זאל זיין דר ווילן פון דיר גאט אונזר גאט דו ביסט נאך גיוועזן איין גאט איידר דיא וועלט איז ווארן בשאפן אונ ביסט אצונד אונ וועסט זיין ביז אייביג אונ אייביג דען מיר דיא קינדר פון אברהם יצחק וישראל דייני קנעכט האפין תמיד צו דיין הילף אונ צו דיין גינאד • כעיני אזו ווי די אויגן פון די קנעכט זענין צו דר האנט פון זייער הער ווי די אויגן פון איין דינסט איז דאך צו איר הערינטע אזו איז אונזערי אויגן צו אונזר גאט ער זאל זיך דר בארמן איבר אונז אז איך אונ מיין הויז גיזינד אונ גאנץ דיין פאלק ישראל זאלן זיין אין דעם כלל פון רחמנות אונ חן וחסד דאס דו זאלסט אונז געבין אונזר שפייז פאר פול מיט רייח ברויט צו עסין אונ אקלייד צו צוא קליידען אונ זאל אונז זעטען מיט זעטיגקייט ושפע ברכה וחיים והצלחה פון דער אייביג ערעכטער וואל פון דיין האנט אונ ניט פון איין בשר ודם אונ עס זאל אין אונז מקוים ווערן דער פסוק (ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם) איך האב ניט גיזעהן איין צדיק זאל זיין פאר לאזט אונ זייני קינדר זאלין ברוט בעטן • ער גיט צו דער בהמה איר שפייז צו דיא קינדר פון דיא ראבן ווס זייא רופין אונ שרייאן צו אים • דער נאך זאל ער זאגין מזמור לדוד ה׳ רועי וכו׳ • בזוהר דער זוהר איז זער מזהיר דאס ווען אפילו איין מענטש עסט נאר ברויט זאל ער זיך וואשן מים אחרונים אין

אבלי

ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דורשיך ה׳ · שמחו בה׳ וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב · נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי · אודך כי עניתני ותהי לי לישועה · ואח״כ יאמר השיר של יום שהיו הלוים אומרים בבית המקדש · המנהג בארץ איטליא מי שאין לו פנאי ללמוד על שולחנו או שאינו יכול ללמוד · יקרא לפחות ג׳ פסוקים מתורה וג׳ מנביאים וג׳ מכתובים · ג׳ מתורה . ויאמר ה׳ אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתי אם לא . ועבדתם את ה׳ אלהיכם וברך את לחמך ואת מימיך והסירותי מחלה בקרבך. ויענך וירעיבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה׳ יחיה האדם (ג׳ מנביאים) הוא מרומים ישכן מצדות סלעים משגבו לחמו נתן מימיו נאמנים · למה תשקלו כסף בלא לחם ויגיעכם בלא לשבעה שמעו שמוע אלי ואכלו טוב ותתענג בדשן נפשכם · הלא פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית כי תראה ערום וכסיתו ומבשרך לא תתעלם · (ג׳ מכתובים) ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב אנוש יסעד · טרף נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו · עושה משפט לעשוקים נותן לחם לרעבים ה׳ מתיר אסורים · כתבו המקובלים מי שיש לו פנאי יאמר ואם אין לו פנאי יאמר המקצת · קודם הלימוד יאמר רמ״ב פעמים אריא״ל בגימטריא זכיר״ה וטוב להשגחה · ויאמר ח׳ פעמים אות ח׳ של תמניא אפי · ואח״כ יאמר · יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו בזכות ה׳ פעמים שאמרתי הפסוקים לפניך שתפתח לבי בתורתך ותצוה למלאכים הממונים על התורה שילמדוני תורתך · ויהיה לבי כפתחו של אולם להגות בתורתך . ויהא דברי תורתך מונחים בפי כשלחן ערוך וכמעין נובע · ויהיו דברי תורתך שמורים בלבי שלא אשכח ואהיה כבור סוד שאינו מאבד טפה ואשחר ואעריב ככתוב לא ימיש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה למען תשמור כל הכתוב בהם אז תצליח ואז תשכיל · ובזכות שמות היוצאים מפסוק תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב שתפתח לבי בתורתך ואהיה כמעין המתגבר לפלפל למהר להבין ולהשכיל . ואהיה מהיר לשמוע וקשה לאבד ולזכור ולידע ואזני יפתח לשמוע בתורתך אמן כן יהי רצון : (ויאמר גם זה) רבון כל עלמין דאנת הוא מארי מלכין וגלי רזין יהא רעוא דילך לסברא מלין בפומאי לקיימא בי האי קרא ואנכי אהיה עם פיך דלא איעיל בכיספא קדמך וקדם רישא מתיבתא דרקיע ואזכה למשמע מילין ורזין דאורייתא מרישי מתיבתא עילאי : (מי שיושב ללמוד יאמר) יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו אברהם יצחק ויעקב שקראת שמו ישראל שתפתח לבי בתורתך ותאיר עיני ולבי שלא אשכח דבור כל ימי חיי ולא אשכח דבר תורה לעולם ועד · מספר רזיאל מצאתי סגולה לתינוק שלא יזוק יקח מילת נער קטן שעדיין אינו יודע וישים בפי הילד הנולד : גם מצאתי אחר המציצה יאמר המוהל ק״ל פעמים אליהו ובזה מסלק סמ״א וביותר מסלק לסמא״ל ואח״כ יכוין את אליהו באופן זה אל יהו״ה נביא . ובזה מובטח שלא יפגום בריתו לעולם ע״כ . ומצאתי בספר הנהרות מי שמתים בניו מיתה פתאומית כשנולד לו תינוק אל ילבישנו כ״א כלי פשתן בלבד בלי עירוב בהן שום מין אחר ויחיה · וקבלתי מהחכם השלם הר״ר יצחק צרפתי שהיו מתים לו בניו קודם

אבער דוקא אונ אויב אזו איין שטוב וואס איז דא צפים באדן דארף ער ניט דוקא איין כלי · המנהג דר מנהג איז אין איטליא דער וואס האט ניט צייט צו לערנן ביים עסן אדר ער קען ניט לערנן זאל ער זאגן דרייא פסוקים פון תורה (ויאמר יי׳ אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתי אם לא · ועבדתם את יי׳ אלהיכם וברך את לחמך ואת מימיך והסירותי מחלה מקרבך · ויענך וירעיבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יי׳ יחיה האדם) דרייא פסוקים פון נביאים (הוא מרומים ישכון מצדות סלעים משגבו לחמו נתן מימיו נאמנים · למה תשקלו כסף בלא לחם ויגיעכם בלא לשבעה · שמעו שמוע אלי ואכלו טוב ותתענג בדשן נפשכם · הלוא פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית כי תראה ערום וכסיתו ומבשרך לא תתעלם) · אונ דער נאך זאל ער זאגן דרייא פסוקים פון כתובים (ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב אנוש יסעד · טרף נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו · עושה משפט לעשוקים נותן לחם לרעבים יי׳ מתיר אסורים) · בספר אין ספר רזיאל האב גיפונן איין סגולה נאך דער מציצה זאל דר מוהל זאגן הונדרט אונ דרייסיג מאל אליהו · ביי דעם וואס זייני קליני קינדער שטארבין פלוצלינג רחמנא ליצלן · אז עס ווערט אים געבארין איין קינד זאל ער עס קליידן נאר אין לאווינט עס זאל דרינן קיין אנדרי זאך ניט · איך האב גיפונן אין איין

קודם המילה עד שמצא ספר א׳ שהתינוקות שמתים קטנים הוא מסבת שיוצאין בחכו כמין אבעבועות קטנות ומסבה זה אינן יכולים לינק ומתים · לכן מיד בראותם שאינו יונק יקח חתיכה של בגד פשתן דק ויכרוך באצבעו וישפשף בחיך התינוק ב׳ או ג׳ פעמים באופן שיבקעו האבעבועות ויתרפא והוא כן עשה וחיו בניו משם ואילך . מצאתי כשאומר ברוך אתה ה׳ האל הקדוש יכוין לשליב זה יאהדונה״י · והוא תקון לכעס · גם יכוין בשים שלום והוא תועלת לתקן הזכירה · יכוין בברוך אתה ה׳ המברך את עמו ישראל בשלום הוי״ה בנקוד שורק ע״כ · מצאתי כתוב קבלה מהרב רבי משה הדרשן זלה״ה הרוצה לעמוד על שער התבואה הרי לך סימן ברוק ונבנה על חכמת האצטגנינות חשוב בשנה שאתה יושב בה אימתי תהיה תקופת טבת נופלת בכמה ימים בחדש . אם מעשרים יום ועד שלשים היא נופלת יהיה זול · ואם מיום ראשון ועד עשרה ימים נופלת יהיה יוקר · ואם מט״ו יום ועד כ׳ היא נופלת יהיה השער בינוני · ואם מעשרה ימים ועד ט״ו יום נופלת יהיה יוקר גדול . והכל בידי שמים · ובספר אחר כמו כן מצאתי כתוב וכתוב בו שאין מגלין זה אלא לצנועים ע״כ · הרי כתבתי לך בפרק הנכבד הזה דברים נחמדים ויקרים להשיג בהם שלימות הנפש ושלימות הגוף כאשר עיני הקורא רואה · ואל תקוץ לומר איך אני יכול לעמוד על כל זה כי הזמן בוגד ושולח לאדם לגדופים לרדוף כל היום אחר פרנסתו ובבואו בלילה מרוב עמלו ישכב וירדם · דע שהדברים מונחים לפניך כשולחן ערוך אם זיכך השם בטח ושלוה אשריך וטוב לך שתוכל לקיים כל הכתוב בספר · ואם רוע מזלך דחפך לעמל וטורח אז תקיים מקצת מהם או אפילו אחד שעל הכל יש שכר · דהכל הדברים הללו כלם נאמרו למשה בסיני שאין דבר בעולם שאינו רמוז בתורה רוק ותשכח · וכדארז״ל על פסוק פרשת בהר סיני לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ כו׳ שש שנים תזרע שדך כו׳ (רש״י ז״ל מתורת כהנים) מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצות נאמרו בסיני אלא מה שמיטה נאמרה כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני אף כלן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני ע״כ · כללים נמסרו למשה מסיני שכלולים בו ומה שתלמיד ותיק עתיד לחדש אצ״ל הנוגעים לעיקר המצות אף דברי סייג או גדר או איזו רמז או סגולה או רפואה שעמה משיג אדם שלימות הנפש הכל רמוז בתורה · לכן אל יקל בעיניך מה שכתבתי באורך רובם הם דברים שאינן מפורשים בתורה שבכתב ולא בתורה שבעל פה · דע דכל דבר היוצא מפי חכם החיוב עליך לקיימו כי לא מפיו דווקא יצאו הדברים

כי

ספר אז מען זעהט דאס קינד זייגט ניט זאל ער נעמן איין שטיקל דינע לייווינט אונ זאל ארום וויקלן דעם פינגר אונ רייבן צוויא דריי מאל דעם גומן פון קינד · דאך אבר מוז מען פרעגן איין דאקטר · מצאתי איך האב גיפונין איין קבלה פון ר׳ משה הדרשן זצ״ל דער וואס וויל וויסן אויב די תבואה וועט דאס יאר טייער זיין אדר וואלוויל זאלסטו זעהן וויא פיל טאג אין חודש די תקופת טבת גיפאלט אויב זיא גיפאלט פון צוואנציג טאג אין חודש אונ ווייטר וועט זיין איין זול אונ אויב זיא גיפאלט פאר צעהן טאג אין חודש וועט זיין איין מיטל יאר אונ אויב זיא גיפאלט פון צעהן טאג אין חודש ביז פופצהן טאג אין חודש וועט זיין איין יקרות ח״ו · אונ פון דעסט וועגן איז אלץ ביי גאט אין די הענט צו טאן ווי זיין רצון איז · הנה נוא האב איך דיר גישריבן אין דעם פרק טייערי זאכין צו גרייכן דורך זיי שלימות פון נפש אונ פון גוף אונ זאלסט ניט זאגן ווי קען איך אלץ מקיים זיין · דען דר מענטש מוז יאגן אגאנצין טאג נאך זיין פרנסה אונ אויף דער נאכט בלייבט ער ליגן אונ ווערט אנשלאפן זאלסט וויסן אז די אלי גוטי זאכן זענין פר דיר גיסדרת אונ אויב גאט האט דיך מזכה גיוועזן צו זיצן בשלוה איז דיר וואל אונ וועסט קענין אלץ מקיים זיין אונ אויב דיין שלעכט מזל שטוסט דיך אין דיין פרנסה זאלסטו מקיים זיין אטייל פון זיי אדר איין זאך פון די אלי . דען עס איז ניט דא קיין שום זאך אין דיא הייליגי ספרים עס זאל ניט זיין דער פון איין רמז אין דער תורה וויא אונזערי חכמים זאגען די דקדוקים פון מצות איז גיזאגט גיווארין אויף דעם בארג סיני אונ אין דער תורה איז כלול וואס איין תלמיד וועט מחדש זיין מכל שכן דיא זאכן וואס זענין נוגע צו דעם עיקר פון דיא מצות . גם אויך איין שום גדר וואס די חכמים מאכין אודר איין סגולה וואס דורך דעם גרייכט דער מענטש דאס גאנצקייט פון זיין נשמה אונ גוף איז אלץ מרומז אין דער תורה דרום זאל ניט גרינג זיין אין דייני אויגין וואס איך האב דא גישריבן זאלסט וויסן אז איטליכי זאך וואס גייט ארויס פון מויל פון איין חכם איז אויף דיר איין חוב דאס מקיים צו זיין ווארום דס איז ארויס גיגאנגען פון משה רבינו ע״ה דער הער פון דיא נביאים אונ ער האט דס כולל גיוועזן

איז

כי כבר קרמה היציאה מפי משה רבינו עליו השלום אדון הנביאים וכלל בתורה דרך רמז באיזה פסוק או באות או בנקודה או בטעם ולא ניתן רשות לגלותו עד שבא החכם שעליו גזר צור עולמים לחדשו דזו חלקו מסיני וגילה אותו · וכן דור הולך ודור שבא מחדשים עוד יסות שקיבלו מסיני שלא נגלו לראשונים דכל אחד ואחד מגלה חלקו דאין רשות לשום אחד ליכנס בתחומו של חבירו :

פרק לב ימי העונג והחיים הנעימים בזמן שאדם עושה רצון קונו · והיגון והדאגה והצער והיסורין הקשים כשעובר על המצוה · ככתוב בפ׳ בחקתי אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו כו׳ והשיג לכם דיש כו׳ ונתתי שלום בארץ כו׳. הרבה עמהם ברוב הטובות הנודעים לגוף בדברים הגשמים שהם הכנה להשגת שלימות הנפש לזכות לחיי עוה״ב · והתחיל מגשמים ונתתי גשמיכם בעתם כי בבואם בעתם כאשר יאות יהיה האויר זך וטוב והנהרות והמעינות טובים ויהיה זה סיבת בריאות לגופים והפירות כלם ירבו ויתברכו בהן כאשר יאמר ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו ועם זה לא יחלה האדם ולא יהיה משכלה ועקרה בבהמתם וימלאו ימיהם כמ״ש הרמב״ן ז״ל · ובהיות האדם בריא משולל מכל חולי וצער ממקריות וחפי הזמן אין הכנה גדולה מזו להשגת השלימות הנוגע לנשמה לקנות החיים הנצחיים · ולכך התחיל מענין הגשמים שהם ראש וסיבה לכל ההכנות · ואמר ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו לא קאמר יתן פרי כ״א יתן פריו להראות על הפלגת ההצלחה וההשגחה עליהם בשמירת המצות · שהעץ יתן פריו הנהוג ליתן ועם כל זה יכנס בו הברכה שאע״פ שנתן פריו הנהוג לתת בכל שנה ולא יותר יספיק שהשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע · ואין זו כ״א השגחה ולא מקרה · מה שאין כן אם יתן העץ פרי הרבה יותר מן הטבע שיכולים לומר דרך מקרה היה שהעץ פעם מרבה ופעם ממעיט · עוד טובה בשמירת המצות שעץ השדה יתן פריו מעצמו בלי רשות המלאך העומד עליו לומר לו גדל כארז״ל אין עשב או עץ שאין לו מלאך · וגם מהטובה שעץ השדה יתן פריו שלא יהיה טורח לעלות לאילן לעקור פירותיו אלא הוא מעצמו יתן פריו · מלשון ולא נתן סיחון · ירצה עץ השדה יניח פריו ע״ד רז״ל במסכת כתובות לעתיד יתגדל

אין דער תורה בדרך רמז אין איין אות אודר אין איין נקודה אונ עס קומט דער חכם וואס גאט ב״ה האט גוזר גיוועזן ער זאל דיא זאך מחדש זיין אונ ער איז דאס מגלה · אזו אויך אלי דורות וועניין אלין מחדש זעלכי זאכן וואס עס איז ניט אנפלעקט גיווארין צו די פריערדיגי דורות וויל איטליכער איז מגלה זיין חלק וואס ער הט מקבל גיוועזן אויף דעם בארג סיני · גאט ב״ה זאל אונז העלפן מחדש צו זיין חידושים אין דר תורה · אמן :

פרק לב ימי העונג דיא טעג פון תענוגים אונ דאס זיסי לעבין איז אין דער צייט אז דר מענטש טוט דעם ווילין פון זיין בשעפר · טרויעריקייט אונ זארג אונ צער אונ שווערי יסורים קומט אז דער מענטש איז עובר אויף דיא מצות · וויא עס שטייט אין דער פרשה בחקותי אוב איר וועט גיין אין מיין גזעץ אונ איר וועט היטן מייני מצות אונ וועט זייא טאן וועל איך געבן אייער רעגין אין דער צייט אונ דיא ערד וועט געבן איר פרוכט אונ דיא ביימר וועלן געבן זייערי פירות אונ איר וועט האבין פיל תבואה צו דרעשין ביז עס וועט גרייכן צום שניט פון דר נייער תבואה אונ איך וועל געבין שלום אין לאנד · נוא ער האט זייא צו גיזאגט פיל טובות אין גשמי זאכן וואס דער גוף פילט זייא דאס זייא זענין איין הכנה גרייכן דורך זייא דאס גאנצקייט פון דר נשמה זוכה צוא זיין צו חיי עולם הבא · והתחיל אונ ער האט אן גיהובן פון דעם רעגן אונ ער הט זייא צו גיזאגט (ונתתי גשמיכם בעתם) איך וועל געבין אייערע רעגין אין זייער צייט ווארום אז זיי קומן אין דער צייט איז דער אויר קלאר אונ גוט אונ דיא טייכין אונ קוואלין זענין גוט דס בריינגט גיזונדהייט אונ אלי פירות ווערין גימערט אונ דיא מענטשן וועלן ניט קראנק זיין אונ וועלן אוים לעבין זייערע יארען · אונ אז דער מענטש איז גזונד אונ האט קיין שום צער ניט איז דס איין הכנה צו קויפין זיך דאס אייביגי לעבן · ער זאגט ווייטר אונ דיא ערד וועט געבן איר פרוכט (ועץ השדה יתן פריו) דר בוים וועט נאר געבין פירות ווס ער איז גיוואוינט אונ ניט מער נוא פון דעקסט וועגין וועט פארט פיל זיין ביז דאס דרעשין פון דער תבואה וועט גרייכין דיא שניט פון דר נייער תבואה : ואין דאס איז פון גאטס השגחה · אבער ווען דער בוים זאל געבין זייער פיל פירות

יתגדל עץ הרטה כתמר וכו' ושמא תאמר יש להם צער קוב"ה ישלח רוח ויפיל הסולת מן הרטה
ויצא האדם וילקט · גם מהטובה שיאכלתם לחמכם לשובע כ"כ מוטעם יהיה הלחם שיאכל גם
על השובע ע"ד רווחא לבסומי שכיח · גם וישבתם לבטח בארצכם שאף שישב האדם על גבי
קרקע לא יהיה נזוק · גם לבטח מכל צר ואויב שיפול פחדם עליהם ולא יעוררו בהם מלחמה ·
ובהכרזות הגשם בעתו והצלחת הצמח כפרי העץ יצמח האדמה ובריאות הגופים שלא יזוקו משום
דבר אף שישבב על גבי קרקע והשקט ממלחמות כלול באלה הדברים כל הטיבות הגשמיות
שאפשר להיות תחת כל השמים · גם ראה מהטיב אשר נדר לשומרי מצותיו גם בשובם אל
העפר נאמר ונתתי שלום בארץ · כי גם במיתם יעשה להם שלום עם הארץ שלא ישלוט בגופם
לרקבן אלא בקברם בשלימות הגופות כחיים ממש יהיו · ע"ד ששכב ר' שמעון בעליה מוטל
בשוכב עלי משכב והיה דן לבאים לפניו לדין כדאיתא במציעא · וכו' אחאי בשדה דרב נחמן
שדבר עם הפועלים מקברו וזהו ושכבתם ואין מחריד לא כחיבוט הקבר ולא מרקבון הגוף ·
גם והשבתי חיה רעה מן הארץ שהיא הרמה והתולעה ונשיכת נחש ועקרב כמקרה גופי הרשעים
אשר בם יקנן שרף ועקרב לא יקרה לכם · וכל זה מרמת שחרב לא תעבור בארצכם דהיינו
הרבו של מלאך המות כי מיתתכם יהיה בנשיקה בהיותכם שומרי מצותי · ובזה ורדפתם את
אויביכם שהם המקטריגים עליכם ביום הדין · ונפלו לפניכם לחרב בחרב פיפיות שבידכם מכח
התורה שעסקתם בה · ורדפו מכם חמשה מאה חמשה זכיות ירדוף מאה קטרוגים ומאה מ"ת
רבבה קטרוגים ירדופו ונפלו כלם לפניכם לחרב · בעבור החרב של עסק התורה שיש בידכם ·
גם דעו שלקבלת השכר אני נותנו לכל אחד כפי הפנים בשעה שעשה המצוה וזהו ופניתי אליכם
כלומר הנני רואה פנייתכם וכפי הפניה יתחלקו בשכרם · מהצחכם והפריתי אתכם ומקצתכם
הרביתי אתכם ומקצתכם והקימותי את בריתי אתכם · ואח"ז רמז להם משכר סעודת הלויתן
ויין המשומר בענביו המוכן לצדיקים שומרי מצותיו · ואמר ואכלתם ישן נושן כפל לימר ישן נישן
לרמוז על ב' דברים הישנים שהם מו' ימי בראשית היינו לויתן ויין המשומר · וישן מפני חדש
תוציאו דכ"כ ירבה בתענוגים שאחר שישבעו מאכילת ישן שהוא לויתן ויין וכו' תוציאו כל זה
מפניכם כדי לאכול מתענוגי החדשים · ואחר זה רמז להם משכר עוה"ב בעולם הנשמות ואמר
ונתתי משכני בתוככם יתן להם משכן של מעלה היינו מקדש של מעלה ובדרז"ל שהמשכן נקרא
מקדש

וואלט מען גיקענט זאגן עס איז איין מקרה · אויך זאגט ער ווייטר (וישבתם לבטח בארצכם) איר
וועט זיצן זיכר אין אייער לאנד איר וועט קיין שום שונא האבין · גם אויך זעה וואס גאט ב"ה
זאגט צו דיא וואס היטן זיינע מצות דאס אויך אז זייא וועלן קומן אין קבר אריין ווערט גיזאגט
(ונתתי שלום בארץ) דאס נאך זייער טוט וועל איך זייא געבין שלום מיט דער ערד דס די ערד
וועט ניט פר פוילין זייערע גופים נאר זייא וועלין ליגן אין זייער קבר מיט דיא גאנצי גופים וויא
לעבדיגע · ע"ד וויא ר' אליעזר בר"ש איז גילעגן נאך זיין טויט עטליכע צוואנציג יאר אויף איין
בודים אזוי וויא איינר ליגט אויף איין בעטיל אונ אז מענטשין פלעגין קומן זיך לאדן פאר אים
פלעגט ארויס גיין איין קול פון דעם בודים דער דאזיגער איז זכאי אונ דער דאזיגער איז חייב ·
אויך שטייט ווייטער (והשבתי) אונ איך וועל פאר שטערין (חיה רעה מן הארץ) איין בייזע חיה
פון דער ערד · דאס מיינט מען דיא ווערים וועלין אין זייא ניט גיוועלטיגין וויא אין דיא גופים פון
דיא רשעים ונ דאס אלץ איז מחמת (וחרב לא תעבור בארצכם) דיא שווערד פון דעם מלאך
המות וועט ניט איבר פארין אין אייער לאנד דאס איר וועט ניט שטארבן דורך דעם מלאך המות
נאר מיט דער מיתה פון נשיקה · דאס איז אלץ אז איר וועט היטן מיינע מצות אונ דורך דעם
(ורדפתם את אויביכם) וועט איר נאך יאגין אייערע פיינט די מקטריגים (ונפלו לפניכם) אונ זייא
וועלין פאלין פאר אייך (לחרב) פאר דער שווערד פון דער תורה וואס איר האט גילערינט (ורדפו
מכם חמשה מאה) פינף מצות וועלין נאך יאגין הונדרט מקטריגים אונ הונדרט מצות וועלין נאך
יאגין צעהן טויזנט מקטריגים · ואח"ז דער נאך איז ער זייא מרמז אז זייא וועלן עסין פון סעודת לויתן
אונ יין המשומר אונ דאס מיינט דער פסוק (ואכלתם ישן נושן) אונ איר וועט עסין דיא צוויא
אלטע זאכן וואס זענין בשאפין גיווארן פון ששת ימי בראשית דס איז דר לויתן אונ דר יין המשומר ·
ואחר דר נאך איז ער מרמז דם שכר עולם הבא (ונתתי משכני בתוככם) איך וועל געבן מיין רוהונג
צווישין אייך אונ וועל זיין צו אייך פאר איין גאט אונ איטליכער וועט זאגן דאס איז אונזער גאט

סקדש והמקדש נקרא משכן ישליטם בו שיתענגו בתוכו ברוב שלום · ולא תגעל נפשי אתכם אע"פ שאני דר עמכם במשכני תדיר לא תגעל נפשי אתכם ע"ד הוקר רגלך אלא גם זו אעשה לגמול נפשכם והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלהים · כארז"ל עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים בג"ע וכל אחד מורה באצבעו ואומר הנה אלהינו זה נגילה ונשמחה בישועתו וזהו והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם · והייתי לכם לאלהים שאתם תאמרו הנה אלהינו זה ואתם תהיו לי לעם שאני אומר לכם למה אתם מתייראים הרי אני ביניכם · כדאיתא בילקוט שבעת שיושב עמהם במחול אומר להם כך וכדרז"ל והתהלכתי בתוככם אטייל עמכם בג"ע כאחד מכם ולא תהיו מזדעזעין מפני יכול לא תיראו מפני ת"ל אני ה' אלהיכם · ע"כ · וזהו נמשך לכם על שהוצאתי אתכם מארץ מצרים מהיות להם עבדים המכריחם לע"ג ואשבור מוטות עולכם ונכנסתם בעול מצותי על זאת ואולך אתכם קוממיות וכדרז"ל קוממיות בקומה זקופה · שאע"פ שבעולם הזה המסתכל בשכינה מת אטנם לעתיד בגן עדן כשאטייל עמכם בעבור שיצאתם ממצרים וקבלתם עול מלכותי ואולך אתכם בקומה זקופה שתהנו מזיו השכינה ולא תהיו נזוקין · הרי רמז להם בעבור שמירת המצות שיזכו לשכר גופני מהצלחות הגוף ·גם מהטוב המגיע להם במותם בהיותם בקבר שלא ישלוט בגופם הרקבון והרימה ושיהיה מיתתם בנשיקה ולא על ידי מלאך המות · ושלא יוכל מקטרג לעמוד בפניהם ושיזכו באכילת לויתן ויין המשומר ולתת אותם בתוך מקדשו בגן עדן ולעשות מחול ולישב ביניהם בלי שיזדעזעו ויהנו עיניהם מזיו השכינה ולא יגיע להם שום נזק · ובברכות בפ' תבא הבטיחם גם על השכר הגשמי ברכות בתכלית המעלות ולהכינם להשגת שלימות הנשמה · ואמר אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך לשמור לעשות את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום ונתנך ה' אלהיך עליון על כל גויי הארץ · ראה זאת המעלה הנהיה כמוה שאף על פי שכל אומה ולשון היה מחזיק עצמו שאין כמוה תחת כל השמים בחכמה ובמעלה ובהנהגות מדיניות ובייתיות · עכ"ז הודו ולא בושו שאתה ראש ועליון על כל השלימות · וזהו ונתנך ה' אלהיך עליון על כל גויי הארץ · וזה תשיג כשתשמע בקול ה' וכו' · ואמר ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך · כלומר יגלגל הקב"ה שישיגו לך כל הברכות כדי שתטעום מכלן · כיצד יגלגל שתצא בפרקמטיא כדי שתטעום מאותה הצלחה · יגלגל שתצא לדרך כדי שתראה אויבים נגפים לפניך · תטע כרם וכל מיני נטיעה שתטעם משמחת מטר בעתו וזהו ובאו עליך כל הברכות והשיגוך ודו"ק · גם ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה אע"פ שחילוף האויר מזיק לאדם ואויר העיר עם אויר השדה מחולפים לא יגיע לך נזק · בין היותך בעיר או היותך בשדה בכל מקום תהיה ברוך · גם תשיג בקיום מצות ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך ופרי בהמתך · שלא יגיע נזק בפרי אדמתך ולא תמות בהמתך לכפר על פרי בטנך להיות זה תחת זה · אלא יחד יתקיימו לפניך בקומתם ובצביונם · גם ברוך טנאך ומשארתך · דכל כך אורחים יכנסו בביתך מסוף העולם ועד סופו · באופן שלעולם יהיה טנאך
מלא

וואס מיר האבין גיהאפט צו אים · נאך הט ער זיי צו גיזאגט (ואולך אתכם קוממיות) און איך וועל אייך פירין שטאנדהאפט לעתיד לבא אז איר וועט נהנה זיין פון לויטרקייט פון דר שכינה · הרי נוא האט גאט ב"ה זייא מרמז גיוועזן דעם שכר פון עולם הזה וואס ער גיהער צום גוף און פון דעם גוטין וואס עס וועט זייא גרייכין נאך זייער טויט דאס אז זייא וועלין זיין אין קבר וועט קיין פולקייט און קיין ווערים אין זייא ניט שולט זיין און קיין מקטרג וועט ניט קענין בשטיין קעגין זייא און זיי וועלין זוכה זיין צו סעודת לויתן און יין המשומר און גן עדן און זיי וועלן נהנה זיין פון דער שכינה · און אין דיא ברכות פון פרשה כי תבא האט לאט ב"ה זיי אויך מבטיח גיוועזן אויף דעם שכר פון עולם הזה זעלכי ברכות וואס בעסרס פון זיי איז שוין ניט דא · דער פסוק זאגט אויב דוא וועסט צוא הערין דאס קול פון דיין גאט צוא טאן אלע זיינע מצות וואס איך גביט דיך היינט (ונתנך ה' עליון) וועט גאט ב"ה דיך געבין צום אלעם העכסטין · ראה נוא זעה דיא דאזיגע מעלה דאס חאטשי איטליכי אומה האט זיך גיהאלטן אז איר גלייכן מיט חכמה און מעלות איז גאר ניט דא אונטר דעם הימל פון דעסט וועגין האבין זייא מודה גיוועזן אז דו ביסט אייבערשט און דם וועסטו גרייכין אז דו וועסט צו הערין אין דעם קול פון גאט · און ער זאגט ווייטר (ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך) און גאט ב"ה וועט שיקין דיא אלי ברכות זאלין קומן צוא דיר און וועלין דיך גרייכן כדי זאלסט פר זוכן פון אלי ברכות · אזו אויך זאגט דער פסוק (ברוך אתה בעיר וכו') דאס איז אלץ זייער גרוסי ברכות פון עולם הזה · יעוד נאך איין מעלה חאט ער דיר צו

מלא מעדנים ומשארתך מלאה עיסה ללוש להם פת חמה תמיד שהוא מאכל שרים · גם ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך בבואך ובצאתך בפרקמטיא שלך כארז"ל · והקדים ביאה ליציאה לרמוז על הבטחת גודל ההצלחה דמיד ביציאתך תדמה בעיניך כאלו באת מרוב הצלחת הפרקמטיא שתמכור מיד ותרויח הרבה ותחזור מהר לביתך · גם יתן ה' את אויביך נגפים לפניך יעשה הקב"ה מלבד שיצילך מידם שלא יוכלו להזיקך · גם תראה במיתתם כדי שלא יהי' בעולם כדי שלא תצטער לומר אפשר אחר זמן יקומו עלי לכן יעשה שעיניך תראינה מפלתם שיהיו נגפים לפניך · ואחר הנגיפה לא ימותו שם פן תבאש הארץ אלא בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך אחר שניגפו ושם במקום שנסו ימותו ויתמו · עוד לך שיצוה ה' אתך את הברכה באסמיך במעט שתכניס ימלאו אסמיך שבע כדי שלא תטריח לכנוס הרבה כאותו שלום במס' תענית א שהכניס באוצר קב חטים ונתמלא · גם ישלח את הברכה בכל משלח ידך אע"פ שאין הטבע מחייב שיש ריוח באותו דבר כיון שתשלח ידך בו יתברך · וזהו דוקא ביושבך על האדמה אשר ה' אלהיך נותן לך · כי בצאתך ממנה על רוב עונותיך יהיה בהפך ח"ו · ועוד לך מהמעלה שיקימך ה' לו לעם קדוש שאע"פ שהוא קדוש ולפני קדושתו כל קדושה לא נחשב לכלום כדרז"ל קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני ה' אלהיכם קדושתי למעלה מקדושתכם וכו' · עכ"ז יקימך ה' לו דייקא לעם קדוש כאלו לו נחשב קדושתך שאין כמוה ושוה לקדושתו כביכול · וכל זה כי תשמור את מצות ה' אלהיך כמה שהוא שומר ומקיים גם אתה כן שהקב"ה שומר המצות כארז"ל · וגם והלכת בדרכיו מה הוא חנון אף אתה חנון כארז"ל אז אתה שוה לו כביכול בענין עשיית המצות · ולכן יקימך לו לעם קדוש כמדובר · גם יהיבו קיום המצות שירשם שם הוי"ה על פניך · באופן שנראה לעין כל ויפול מוראך על רואיך וזהו וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך · שם הוי"ה דייקא יהיה רשום עליך כל כך ברור שיוכל אדם לקרותו כאלו כתוב על הספר בדיו · ובזה כל עמי הארץ יראו ממך פן תצא אש מה' וישרפם : גם מהצלחה שאף על פי שבכל מי שמאריך ימים רואה ממקריים דופי הזמן כגון מיתת בנים או הפסד ממון וכדומה · אמנם לך השומר המצות והותירך ה' לטובה מה שהותיר לך בעולם שתאריך ימים יהיה לטובה בפרי בטנך ופרי בהמתך ופרי אדמתך שלא תראה מיתת פרי בטנך ופרי בהמתך גם לא בהפסד פרי אדמתך · וזהו יהיה על האדמה לעין כל ועל כל זה לא ישלוט בך עין הרע · וזו אומרו על האדמה אשר ה' אלהיך נותן לך · כלומר לא יהיו הברכות במקום סמוי מן העין אלא על האדמה מקום מושבך לעין כל · גם הצלחה ומעלה גדולה תשיג בעשותך רצון יוצרך שיפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידיך · שאם

א אליעזר איש ברתותא שהלך לקנות איזה דבר לנדונית בתו ופגעו בו גבאי צדקה שהלכו לגבות לנדונית יתומים ונתן להם כל מה שהיה לו הון מזוז אחד וקנה בו חטים ונעשה לו נס שנתמלא האוצר כלו חטים :

גיזאגט דאס ער ווערט דיך מאכין צוא איין הייליג פאלק אונ דאס ווערט אלץ זיין אז דו וועסט היטן דיא מצות פון דיין גאט אונ זאלסט גיין אין זייני וועגין דהיינו אזויא וויא ער איז איין דר בארמיגר אזו זאלסטו אויך זיין צו דער בארמין זיך איבר עניים דענמאלט ביסטו גלייך צו אים כביכול אין דעם טאן פון דיא מצות דרום ווערט ער דיך רעכנין פאר איין הייליג פאלק · גם אויך ווען דוא וועסט מקיים זיין די מצות ווערט דר היילוגר שם אן גיצייכינט זיין אויף דיין פנים מיט אזוי איין אופן אז אלי זאלין דס זעהן ז אונ דאס מיינט דער פסוק (וראו כל עמי הארץ כי שם ה') אלי פעלקר וועלין זעהן אז דער נאמן פון גאט (נקרא עליך) ווערט גילייענט אויף דיר גלייך ווי ער איז גישריבן אויף פארמיט מיט טונט · גם אויך דער וואס לעבט לאנג זעהט אפטר שלעכטי מרעפונג דהיינו קינדער שטארבן ח"ו אודר ער ווערט אן געלט אבר דוא ווס דוא היטסט די מצות ווערט גאט ב"ה דיך איבר לאזין אויף דער וועלט דס דוא וועסט לאנג לעבין צו גוטן דס דוא וועסט ניט זעהן דייני קינדר זאלין שטארבען ח"ו אויך ניט קיין שאדן אונ דס אלי וועלן זעהן אונ פון דעסט וועגן ווערט קיין עין הרע ניט שולט זיין · גם נאך איין הצלחה וועסטו גרייכן אז דוא וועסט טאן רעם ווילן פון דיין בשעפר דאס אז דוא וועסט פלאנצן איין ווייןגארטן אונ וועסט בויען איין הויז אונ דיא טבע איז דאך אז דער רעגין איז גוט פר דיא פלאנצונג אונ שאט צו דער גיבייא אבר דוא וועסט האבן רעגין אין דר צייט וואס ער ווערט העלפן צו דעם פלאנצונג אונ ווערט ניט שאטין צוא דיין געבייא · וכל אונ דאס ווערט אלץ זיין אז דוא וועסט צוא הערן דיין גאט צוא היטן זייני מצות לא תעשה

תטע כרם ומיני אילנות ובית תבנה וטבע העולם שמטר טוב לנטיעה ומזיק לבנין עכ"ז בבא המטר בעתו יהיה תועלת לנטיעה ולא יזיק הבנין · וזהו ולברך את כל מעשה ידיך : עוד לך הלוית גוים רבים ואתה לא תלוה כלומר כ"כ עושר יהיה לך שתספיק להלוות גוים רבים ולא תצטרך ליקח מאחרים בהלואה כדי להספיק לתת להם . גם ונתנך ה' לראש ולא לזנב והיית רק למעלה ולא תהיה למטה כלומר לא תהיה ראש לשועלים שהוא זנב לאריות אלא והיית ראש לאנשי המעלה באופן שאינך זנב לאריות וזהו והיית לראש ולא לזנב · גם בהיות שכל העולה בתכלית המעלה שאין למעלה ממנה מצפה ירידה לכן מה יעשה אלהים כדי שתעמוד לעולם במעלתך שתהיה רק למעלה רק מיעוט ימעט מעט ממעלתך כדי שלא תרד · וכל זה כי תשמע בקול ה' אלהיך אשר אנכי מצוך היום לשמור ולעשות · הרי מונחים לפניך בן אדם המעלות אשר תשיג בהיותך שומר מצות בוראך ואיך תשליך כל הטובות האלו בידיך מעליך ובהיות שיש בטבע הרשע לומר שרוצה באבוד כל הטובות כדי למלאות תאות יצרו הרע · לכן הנני כותב גם חומרות העונשים הבאים על החוטא העובר על המצות כדי למלאות תאות יצרו אולי בשמעו כן ישוב וניחם על הרעה שלא לעשות · יען שטבעי האדם מתחלק לשני חלקים · יש חלק בני אדם שמתפעלים באיבוד הטוב וכנגדם כתבתי מהברכות והמעלות משומרי המצות אולי בשמעו כך כדי שלא לאבד כל הטוב ההוא לא יחטא · ויש חלק בני אדם שאין מתפעל להם אבידת המעלות אך מתפעל לו קבלת העונשים וכשומעו פורש עצמו מלחטוא · לכן הנני מודיעו מהקללות שבפ' בחקותי ופ' תבא · ואם תראה קצת בני אדם שכדי למלאות תאות יצרם אינו מתפעל להם לא אבוד כל הטובות שבעולם ואינו מתפעל להם שמיעת כל עונשים שבעולם שיבואו עליהם · לא דברה תורה במתים ימחו מספר חיים שהם פושעי ישראל בגופם ועליהם נאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות · אם מתו בלי תשובה או שלא הרהרו תשובה כלל . והנה לך הקללות והעונשים האמורים בפ' בחקתי המגיע לאדם בעוברו על מצות יוצרו והולך אחר יצרו · מצוה עליו שחפת חולי משחף את הבשר · וקדחת חולי מקדיח את הגוף ומחממו ומבערו כמו אש · מכלות עינים ומדיבות נפש · וזורע לריק זרעו לא יצמח ואם יצמח יאכלו אותו האויבים · גם יזרע בנים ובנות ויפלו ביד אויבים · ונתתי פני בו כלומר פונה אני מכל עסקי להרע לו כדפרש"י ז"ל · יהיה ניגף לפני אויביו ירדו בו שונאיו ינוס ואין רודף אותו כדי שלא יגיע עונש לנרדף משום דקימא לן והאלהים יבקש את הנרדף אפילו צדיק רודף רשע . ואם יוסיף לחטוא ישבור לו הקדוש ברוך הוא גאון עזו ויתן שמיו כברזל וארצו כנחושה ותם לריק כחו ולא תתן ארצו יבולה ועץ השדה לא יתן פריו הראוי ליתן . כגון

התפוח

און צוא טון זַיינֶע מִצְוֹת עֲשֵׂה · נוא דוא מֶענְטְשׁ ווי פִיל מַעֲלוֹת אוּנ בְּרָכוֹת עֶס ווֶעלִין דיךְ גְרֵייכִין אַז דוא ווֶעסְט נָאר הִיטְן זַיינֶע מִצְוֹת אוּנ ווִיא זָאלְסְטוּ דיא טוֹבוֹת אַווֶעק ווַארְפִן · ובהיות אוּנ ווַייל דִי טֶבַע פוּן דֶעם רָשָׁע אִיז צוּא זָאגִין עֶר וִויל פַארְלִירִין דִי אַלֶע טוֹבוֹת כְּדֵי צוּא דֶער פִילֶען דִיא תַּאֲווֹת פוּן זַיין יֵצֶר הָרָע · דְרוּם ווֶעל אִיךְ דִיר אוֹיךְ שְׁרַייבִּן דִי הַארְבֶּע שְׁטְרָאף ווָאס קוּמֶען אוֹיף דֶעם זִינְדִיגֶן ווָאס אִיז עוֹבֵר אוֹיף דִי מִצְוֹת צוּ דֶרְפִילֶן דִי תַּאֲוָה פוּן זַיין יצה"ר טָאמֶר אַז עֶר ווֶעט עֶס הֶערְן ווֶעט עֶר תְּשׁוּבָה טָאן עֶר זָאל שׁוֹין עֶס נִיט טָאן · אוּנ ווַייל דוּ טִבְעִיוֹת פוּן מֶענְטְשִׁין זֶענִין פַאר שִׁידֶען עֶס אִיז דָא אַטֵייל מֶענְטְשִׁין ווָאס ווֶערִין גְרוּרְט תְּשׁוּבָה צוּא טָאן ווַייל זֵיי הָאבִּן מוֹרָא זֵייא ווֶעלִין פַארְלִירֶען דָם גוּטְס ווָס פְרִיעֶר שְׁטֵייט דְרוּם הָאבּ אִיךְ אוֹים גִירֶעכִינְט אַלִי דִי בְּרָכוֹת אוּנ דִי מַעֲלוֹת פוּן דִי ווָאס הִיטְן דִי מִצְוֹת · אוּנ עֶס אִיז דָא מֶענְטְשִׁין ווָאס דָם הַארְט זֵייא נִיט נָאר אַז זֵייא הֶערִין דִיא שְׁטְרָאף פַאר דִי עֲבֵירוֹת פַר מַיידִין זֵייא זִיךְ פוּן צוּא זִינְדִיגִין דְרוּם בִּין אִיךְ מוֹדִיעַ פוּן דִי קְלָלוֹת ווָאס שְׁטֵייאָן אִין (פַּרְשָׁה בְּחֻקּוֹתַי) אוּנ אִין (פַּרְשָׁה כִּי תָבוֹא) אוּנ אַזֶעלְכֶע מֶענְטְשִׁין ווָאס עֶס ווֶערְקְט זֵייא נִיט תְּשׁוּבָה צוּ טָאן נִיט ווֶעגִין אַלִי טוֹבוֹת אוּנ נִיט ווֶעגִין אַלִי עוֹנָשִׁים דִיא ווֶערִין גִירוּפְן מֵתִים פוּן זֵיי שְׁמוּסְט דִי תוֹרָה נִיט דִי ווֶעלִין אוֹים גִימֶעקְט ווֶערִין פוּן דֶעם סֵפֶר הַחַיִּים זֵייא ווֶערִין גִירוּפְן פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוּפָם אוּנ אוֹיף אַזֶעלְכֶע ווֶערְט גְזָאגְט דֶער פָּסוּק (וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפּוֹשְׁעִים בִּי) אוּנ דִי צַדִיקִים ווֶעלִין אַרוֹים גֵיין אוּנ ווֶעלִין זֶעהֶן אִין דִי גוּפִים פוּן דִי מֶענְטְשִׁין ווָאס הָאבִּן פּוֹשֵׁעַ גִיווֶען קֶעגִין מִיר (כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת) דֶען דִי ווֶערִים ווָאס ווֶעלִין זֵיי אֶסֶן ווֶעלְן נִיט פַייעֶרִין אוֹיבּ זֵייא זֶענִין גִישְׁטָארְבִּן אָן תְּשׁוּבָה · והנה דֶער מְחַבֵּר רֶעכִינְט אַלִי קְלָלוֹת פוּן פַּרְשָׁה בְּחֻקּוֹתַי אוּנ פוּן מִשְׁנֵה תוֹרָה הָאבּ אִיךְ נִיט גִיווָאלְט פַר טַייטְשְׁן קְלָלוֹת אוֹף דִי יִשְׂרָאֵל ח"ו

התפוח נותן תפוחים ועץ רימון נותן רמונים · אלא פריו לא יתן אבל יתן פרי כאילני סרק שאין ראוי לאכילה · ואם יוסיף לחטוא ישלח בו חית השדה ושכלה אותו ויכרית בהמתו וימית אותו וישים דרכו · ואם לא יחזור בכל זאת יביא עליו חרב נוקמת נקם ברית וישלח בו דבר ויתן ביד אויב ותשבר מטה לחם ומחסרון העצים ואפו הרבה נשים לחמן בתנור אחד וכיון שלא יתחמם התנור כ"כ מחסרון העצים כיון שהכניסו הלחם בו נתקרר התנור והלחם נתערב זה עם זה · דכיון שהתחיל להתחמם נתפשט ונתערב · ובזה מוכרחים אחר כך להשיב לחמן במשקל לחלק העיסה · וכיון שנשקל אין הברכה שורה בדבר השקול ויאכלו אותה עיסה ולא ישבעו · ואם בזאת לא יוסר הרשע יביאו החטא לאכול בשר בניו ובנותיו וישמיד במותיו ויכרית חמניו מן ע"ג שעשה ויתן פגרו על פגרי גלוליו ויגעל נפשו לו ויתן עריו חרבה וישים המקדש ולא יריח בריח ניחוחו · וישים את הארץ ושממו עליה האויבים היושבים בה · ואותו אזרה בגוים והריקותי אחריו חרב והיתה ארצו שממה ועריו חרבה · ויהיה בארץ אויביו ויהיה מורך בלבבו בארץ אויביו וירדוף אותו קול עלה נדף ונס מנוסת חרב ויפול ואין רודף . ויכשל באחיו כמפני חרב ורודף אין · ולא תהיה לו תקומה לפני אויביו · ונאבד בגוים ויאכל אותו ארץ אויביו : והנשארים ממנו ימקו בעונם בארצות האויבים וגם בעון אבותם אתם ימקו · הן אלה הקללות המגיע לרשע כמותם . ואע"פ שאמרו רז"ל קללות שבתורת כהנים שהן אלו הנזכרות בלשון רבים נאמרו ומשה כי אמרן מפי הגבורה אמרן · ושבמשנה תורה בלשון יחיד ומשה כי אמרן מפי עצמו אמרן ע"כ · ועיין בהרמב"ן ז"ל . עכ"ז דברתי כאן בלשון יחיד דרך תחנה ותפלה לפני בורא עולם · כיון שישראל נקראים נפש אחת אם כל אלו הקללות נתקיימו בחוטא אחד יחשב כאלו נתקיימו כלם בכלל האומה וראוים לגאולה כיון שקבלו עונשם . ואפשר לומר דלרמוז לזה קללות שבמשנה תורה באו בלשון יחיד . לומר אם רבים חטאו ובאחד מהם נתקיימו הקללות או קצת מהקללות באחד וקצת באחד נחשב כאלו נתקיימו בכלם יחד · ואלה הקללות שבמשנה תורה שנאמרו בלשון יחיד : בעוברך על מצות בוראך יבא לך ארירה בעיר ובשדה ובטנאך ובמשארותיך ובפרי בטנך ופרי אדמתך ובשגר אלפיך ועשתרות צאנך . וארירה בבואך ובצאתך ומארה ומהומה ומגערת בכל משלח ידיך והשמדה ואיבוד ודבר ושחפת וקדחת ודלקת והרחור וחרב ושדפון וירקון ורדיפה . והשמים נחשת והארץ ברזל המטר אבק ועפר · נגיפה ניסה זעוה נבלתך מאכל לעוף השמים ולבהמה שחין עפולים גרב חרס שגעון עורון תמהון לבב ממשש בצהרים . העדר הצלחה עשוק גזול ואין מושיע : אשה תארש ואיש אחר ישכבנה בית תבנה ולא תשב בו כרם תטע ולא תחללנו שורך טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו חמורך גזול מלפניך ולא ישוב לך צאנך נתונות לאויביך ואין לך מושיע · בניך ובנותיך נתונים לעם אחר ואין לאל ידיך כל יגיעך יאכל עם אשר לא ידעת והיית עשוק ורצוץ משוגע ממראה עיניך אשר תראה · שחין בברכים ובשוקים בלי רפואה . גלות מלכך · שמה משל ושנינה בעמים · זרע רב תוציא השדה ומעט תאסוף כרם תטע ויין לא תשתה זיתים יהיו לך ושמן לא תסוך · (יהיה) צלצל תולעת ארבה הגר יעלה מעלה ואתה תרד מטה הוא ילוך ואתה לא תלונו הוא לראש ואתה לזנב : כל זה על כי לא שמעת בקול ה' אלהיך לשמור מצותיו וחקותיו אשר צוך · ואתה בן אדם ראה העונשים הבאים על החוטא בחטאיו ושים אותם נגד עיניך תמיד . ודבר עם לבבך היינו יצרך הרע וכה תאמר לו · וכי בעבור תענוג רגע אני שומע לך לסבול כל הקללות והעונשים הקשים המכוערים האלו · אם תתן ערבון עד שולחי נשמתי ליוצרי שתוכל להצילני הנני מוכן לעצתך · אבל שמוע שמעתי וגם ידעתי מפי סופרים ומפי ספרים שאתה עבד כמוני עומד על צוויך לפתותני ואני על צוויי למאן שמוע לך · א"כ מה לך יצרי תרו פני בחוקה ובהתמרדה בלי הפסק רגע שעל כל כך לא נצטווית · למה תתאכזר להפילני ביד העונשים

גאט ב"ה זאל געבין אז פון אלע קללות זאל ווערין ברכות אויף דיא ישראל אמן : ואפשר מען קען זאגין איין טעם פר וואס די קללות פון משנה תורה זענין נאר גיזאגט גיווארן וויא ער רעט מיט איין מענטש דר טעם איז דם ווען פיל לייט האבן גיזינדיגט אונ די קללות זענין מקוים גיווארן ביי איינעם אדר אטייל פון זייא בייא איינעם אונ אטייל ביי דעם אנדערין איז דאס גירעכינט גלייך וויא עס זענין מקוים גיווארן בייא אלע · ואתה אונ דו מענטש זעה דיא עונשים וואס קומן אויף דעם מענטשין פר זיינע זונד אונ רייד מיט דיין יצר הרע זאלסט אים זאגין זאל איך דען פון איין רגע תענוג וועגין ליידין אלע קללות אונ עונשים פון דער תוכחה · אויב דוא זאלסט מיר ערב זיין אז דוא וועסט מיין נשמה מציל זיין וואלט איך דיך אפשר גיהערט איך ווייס אבער אז דוא ביסט אויך איין קנעכט אונ ביסט גיבאטן גיווארן מיך איבר צוא ריידן אונ ווארום טוסטו מיך נאך

העונשים הקשים לראות נקסות בגופי ובנפשי · דמה שכר תקבל ע"ז ומה שמחה מגיע לך בראותך גופי מוכה ומעונה מלא נגעים · ולמה לא תחוש שהיית אכסנאי בו ימים ולילות וטח בצע כי תכלה להרוס בגין גופי הבית אשר בו שכנת להשימו בתה · אם לא ידעת ושמעת שעל זאת ענוש תענש · אם טוב אתה ממני אשר בצלם אלהים נבראתי ועם כ"ז בעברי על רצון יוצרי נכונו לי שפטים הנזכרים · כ"ש וק"ו שגם עליך יעבור כוס בעוברך על רצון יוצרך כי לא על כבדת המלחמה אשר אתה נלחם בי צוך ב אלהיך שתלחם עמי · מה תענה ביום אשר יביאך לדין לפניו על התוספות שהוספת מדילך· אם טוב אתה ממני ובעוברי על לאו דאל תהי צדיק הרבה מענישים אותי · ואתה עובר תמיד על לא תרשע הרבה · לכן שמע לעצתי בא ונשתתף יחד כל ימינו בשבועת השם ביני ובינך · שלא למעול מעל ביוצרנו והיוצא מפיו לעשות ולקיים בכל לבבנו ובכל נפשנו ובכל מאדנו · ושלא לזייף בשום דבר ולהרחיק היזק ולקרב התועלת לנשמה החשובה שמתחת כבודו ית' חוצבה . והוא בעל הקרן להרויח ולחלק בינינו חלק כחלק לאכול מפרי מעשינו בגן אלהים מקום שילום הפועלים : ואם תחפוץ בלי ערמה ובלי תחבולה בלי אונס כלל בשותפות זה ענה בי ואני בך בבטול כל מיני מודעות שבעולם · ונכתוב ונחתום שטר בשני עדים כשרים שמים וארץ וגם אנו על התתום אדם ויצר שלא לעבור על כל הכתוב · ונתברר שהריוח אשר יזדמן לנו לחלוק בין שנינו לפני הדיין הגדול והנורא ה' צבאות שמו · שופט בצדק ודן ברחמים ומחלק שכר ליראיו ומוסיף במתנות לאוהביו· ובסימן טוב נתחיל בעסק השותפות להלוך שנינו לבית המדרש לשמוע תורה מפי שמעיה ואבטליון ששם בפי חכמיו לשמוע ממנו וללמד מהם איזה דרך ישכון אור ללכת באור ה' לשמור מצותיו חקותיו ותורותיו · והנה זה פה עולם התחתון בשנת עולמי"ם בחדש אלול (אני לדודי ודודי לי) ביום מיוחד בו והכל שריר וברור וקים · כה ידבר האדם עם יצרו וכה יאמר לו מיום אל יום עד להופכו ליצר טוב · וזהו דאמרו רז"ל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבה"מ אם אבן הוא נמוח כו' · הכוונה ל"מ שלא תשמע לו לחטוא אלא גרולתך להופכו ליצ"ט להשתתף עמו להמשיכו לבה"מ ולמרקו · שאע"פ שאבן הוא נמוח ושניכם יחד לעבוד לבורא עולם ה' : ודע ב"א שהקללות והעונשים הכתובים בתורה שעמהם יוסר רע אם לא הגיעו מהן לו בחייו . במותו יסבול הנפש הצער בכפלי כפלים · וכובד עונותיו חייבו שלא קבל עונש בעה"ז · כמה מהשמחה מגיע לים במעשיך בלוקחך ממנו מלח למרק הבשר כדי שלא לעבור על לאו דלא תאכל דם · ולטבל בו פרוסת

ב וכדרז"ל שנענש על כי הגדיל לעשות :

זאגין אלע צייט ביסט ניט מפסיק איין רגע אויף דעם ביסטו דאך ניט גיבאטן גיווארין וואס פאר איין שכר ווע֗סט דו דער פאר נעמן און וואס פאר איין שמחה וועט דיר גרייכען דער פון ווס דו וועסט זעהן אז מיין גוף ווערט גישלאגן און גיפייניגט דרויף ווס דוא רעדסט מיך אזו פיל אן וועסט דו גווים איין עונש האבן · ביסטו דען בעסער פון מיר אז איך בין עובר אויף דעם ווילן פון בשעפר זענין צו מיר אן גברייט יסורים וואס פריער שטייען אזו אויך דוא וועסט אויך האבן איין עונש וואס דו ביסט עובר דעם ווילן פון דיין בשעפר ווארום גאט ב"ה הט דיר ניט גיבאטן דוא זאלסט מיט מיר אזו שווער מלחמה האלטן און ווס וועסטו ענטפערן אין דעם טאג אז גאט ב"ה וועט דיך ברענגן צום דין · לכן דרום הער מיין עצה קום און לאמיר ביידע שלום מאכן מיר זאלען שווערן איינר דעם אנדערין אז מיר זאלן ניט פעלשין אין אונזר בשעפר און זיינע מצות זאלן מיר מקיים זיין מיט גאר אונזר הארץ און צו ברענגן הילף צו דער נשמה וואס איז גינומן פון אונטערין כסא הכבוד און גאט ב"ה וועט אונז געבין שכר פר אונזרע מעשים אין גן עדן און אויב דו ווילסט אין דעם שותפות אן ערמה לאמיר חתמנין צווייא עדות דס זענין הימל און ערד און מיר וועלין זיך אליין אויך חתמנין דרויף אז מיר זאלין ניט עובר זיין אויף אלעמין וואס שטייט אין דר תורה און מיר וועלין ארוים שרייבין דעם ריוח פאר די מצות זאלין מיר זיך צוא טיילין מיט גירעכטקייט און צו מזל לאמיר אן הייבין אין דעם שותפות דס מיר זאלין ביידי גיין אין בית המדרש צו הערין תורה פון תלמידי חכמים און צו לערנן פון זייא דעם גוטן וועג און צוא היטן מצות און גאטס גיזעץ און זייני תורות · כה אזו זאל דר מענטש זאגין צו זיין יצר הרע אלי טאג ביז ער זאל אים פר קערן פר איין יצר טוב · ודע און ווייס דוא מענטש אז דיא קללות און דיא עונשים וואס שטייאן אין דער תורה אז דר רשע ווערט מיט זייא גישטראפט ווען עס גרייכט אים ניט פון זיי ביי זיין לעבין וועט נאך זיין טויט דיא נשמה ליידן צער פיל מאל טאפיל און זייני שווערי זינד האבן

המוציא · ולקיים על כל קרבנך תקריב מלח · ובליקחך ממנו דגים להתענג בשבת קודש · ולברך עליו על מעברות שעברו ישראל וברוך שברא הים הגדול : ולראות על ידו מעשי ה' כדכתיב יורדי הים באניות המה ראו מעשי ה' ונפלאותיו במצולה· וכמה ברכות יגיעו לך ממנו · כמה ששון ושמחה ישיגו לכל עץ פרי עושה פרי בלוקחך מהם פרי עץ הדר להלל לבורא · וליקח מהם הדס וערבה לקשר עם כפות תמרים להשלמת המצות · וליקח מהם פרי הבכורים להביא למקדש ה' לכהנים הקדושים משרתי עליון · וגם מהם תקח בשמים לשמן המשחה ולקטורת הסמים מהם מן העצים ומהם מן העשבים · וכמה ברכות יגיע לך מהם . כמה מעלות טובות לעץ הגפן עליך בלוקחך ממנו יין לנסך על גבי המזבח · ולקדש עליו בשבתות ומועדים ולברך עליו ברכת מזון ושבע ברכות ולשמח חתנים ולנחם אבלים · ולהבדיל עליו בין קודש לחול · ולברך עליו על המילה · ולרפא עמו · ולשתות בשבתות ומועדים לשמחה · וכמה ברכות יגיע לך מגפן היין בהיותך עובד אלהיך עמה · ומה גם בהמשילך לישראל לה ולתלמידי חכמים לאשכלות שלה· כמה ששון ורינון לעשבי האדמה בלוקחך מהן ירקות לליל פסח · חזרת תמכא חרחבינא מרור לעשות חובת הלילה כאשר צוה ה' אלהיך · ולברך בריח פרחיה ובריחות המחולפות בשושנים· ולהניח מהן בבהכ"נ בחג השבועות לסימן שבמתן תורה על כל דבור ודבור שהיה יוצא היה מתמלא העולם בשמים כארז"ל · ומהן תקח לתת בראש הכלות לקשטן כדי לחבבה על החתן · ולרקד עמהן בפניה · וליקח מהן לרפואות לבריאות הגוף לעבוד להקב"ה · וכמה מהברכות יגיע לך מהם · אז ירננו עצי היער בלוקחך מהם עצים לבנין ביתך · לקבוע בהן מזוזה ולבנות מהם מעקה ולהבין בהן בהכ"נ להתפלל · ולבנות היכל לספר תורה ולעשות מהן לו עמודים · ולאפות ולבשל בהן לעונג שבתות וימים טובים ולסעודות של מצוה · ולעשות מהם אפר לכבס בגדיך לכבוד השבתות והמועדים : ולקיים הכון להיות מנוקה מכל כתם ורבב על בגדיך כדי להתפלל בקדושה ובטהרה · כמה ברכות יגיעו לך מהם בעובדך על ידם למי שאמר והיה העולם · כמה שמחה מגיע להרים וגבעות בלוקחך מהם אבנים לבנין בתי כנסיות ומדרשות לעסוק בהם בתורה · ולעשות בהם נפש על קברי המתים · ולציין לכהנים שיכירו מקום הקברות כדי שלא יטמאו · ולהעלות עליהם באש להבה להראות למרחקים קידוש החדש · כמה ברכות מגיע לך מהם בעובדך על ידם לבורא עולם · ומה גם בהתברך עליהם ברוך עושה מעשה בראשית · כמה מעלה מגיע לכל בעל חי בהמה ועוף בלוקחך מהם לקרבן וצפרים לטהרת המצורע ושלוח הקן · ולשחוט להתענג מבשרם בשבתות ובמועדים · לעשות מעורם גוילים לספר תורה וגידים לתופרם ושערות לתפילין · וקרן לשופר לתקוע ביובל ובראש השנה וצמר
לצ צית

אים דאס מחייב געוועזן ער זאל ניט נעמין זיין עונש אויף עולם הזה כדי ער זאל נעמין פיל מאל מאפיל עונש אויף עולם הבא · כמה וויא פיל שמחה הט דר ים אז דו נעמסט פון אים זאלץ צוא זאלצין דאס פלייש כדי ניט עובר צו זיין אויף דעם לאו (לא תאכל דם) זאלסט ניט עסין קיין בלוט אונ איין צוא טונקן אין זאלץ די המוציא אונ אז דו נעמסט פון אים פיש אויף שבת קודש אונ פיל ברכות וועט דיר גרייכן פון דעם ים דר פר · וויא פיל פרייד טוט גרייכין צוא איטליכן בוים וואס אויף אים וואקסט פירות בשעת דיא נעמסט פון זיי שיינע פירות צוא לויבין צו דעם בשעפר אונ צוא נעמין פון זייא איין הדס אונ איין ערבה צו זאמן בינדן עם מיט דעם לולב אונ צוא נעמין פון זייא בכורים אין בית המקדש צוא דיא כהנים גאטס בדינערס · דענמאלט טואן זינגען דיא ביימר פון דעם וואלד אז דוא טוסט נעמין פון זיי האלץ צוא בויען איין הויז איין מזוזה דרונען איין צוא זעצין אונ איין גאלארי צו מאכן ארום דעם דאך אונ צו בויען איין שול צו דאוונען אונ צוא מאכין איין ארון הקודש די ספר תורה זאל דארט שטיין אונ צוא מאכין זיילין אין שול אונ צו קאכין מיט זייא לכבוד שבת אונ יום טוב אדר אוף איין סעודות מצוה אונ צו מאכן פון זיי אש דאמיט די קליידר צו וואשין לכבוד שבת ויום טוב · פון זיי וועט דיר גרייכין פיל ברכות אז דוא וועסט דורך זייא דינען גאט ב"ה יגכמה וויא פיל שמחה איז צוא די בערג אז די נעמסט פון זייא שטיינער צו בויען איין שול אונ איין בית המדרש צו לערנין תורה אויך אז דוא נעמסט זייא צוא מאכין מצבות אוף די קברים · וויא פיל מעלות גרייכט עס צוא איין בהמה אדר איין עוף אז דו נעמסט פון זייא אוף קרבנות אונ זייא צוא שעכטין לכבוד שבת ויום טוב אונ פון זייער פעל צוא מאכין פארמיט צו שרייבן איין ספר תורה אונ צו מאכן גידים זייא צי צוא נייאין אונ איין הארין פון זיי צו נעמין אוף איין שופר צוא בלאזין מיט אים אום ראש השנה אונ וואל אויף ציצית · ווי פיל

מעלות

לציצית ובהמה טמאה פטר חמור תפדה בשה · כמה מהברכות יגיעו מהם עליך בעשותך מצות אלו על ידן · ומה גם בלוקחך מהם דרך ארץ דכתיב מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו · וגם לקנות על ידם שפלות בראותך שהראוי לעשות לך על עונותיך עושים בקרבן · כמה מהמעלות לתבואת השדה בהפרישך ממנה תרומה ומעשר וחלה ולקיים מצות לקט שכחה ופאה · וליקח סולת למנחות: ומהן לעשות לחם הפנים · ומהן שעורים לקרבן הסוטה ולעומר ילחם למאכלך לברך ברכת המוציא ובהמ"ז · ולקיים בו הכנסת אורחים כדכתיב באברהם ואקחה פת לחם · כמה ברכות יגיעו לך ממנו ובפרט בתתך פרוסה לעני וגם לקיים אם רעב שונאך האכילהו לחם · מקולות מים רבים בקול שמחה · בלוקחך מהן לניסוך המים ולטהר הטמאים ולהשקות הסוטה על כלי חרס במים חיים · ולעשות מהם מקוה מים · ולטול בהן ידים לאכילה וליתן מהן מים אחרונים חלק לסטרא אחרא שלא יקטרג על סעודתך ולכמה דברים לעבודת הבורא בהן · כמה ברכות יגיעו לך מהן בעובדך על ידם למי שיצרך · כמה מהששון והגילה לאדמה בלוקחך ממנה עפר לכסות דם חיה ועוף · ולכסות הערלה · ולתת במי הסוטה · ולקבור בתוכה · ולגנוז בה ספרים שבלו ולחרוש ולזרוע בה ולקיים לא תחרוש בשור ובחמור ושלא לזרוע בה כלאים · ולהצניע בקרבה דבר תועבה כדי שיתבלה ויאבד שם כדי שלא יהנו ממנו כאשר עשה יעקב אע"ה בכלי ע"ג שלקחו משכם · כמה ברכות רבות יגיעו לך מן האדמה בעשותך על ידה רצון יוצרך · כמה מעלה קונה האש בהיותך מברך עליו בורא מאורי האש ובהתקיים בו אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה · ולקיים בה מצות שרפה · ולבשל ולאפות מאכל להכין לשבת · כמה ברכות יגיעו לך ממנה בעשותך עמה עבודת בוראך · כמה עלוי יש לכסף וזהב בעשותך עמהם הוצאות לכל מצוה · ולהחזיק בידי לומדי התורה · ולעשות מהם כלי הקודש · לשרת בו למלאכת שמים מלאכות אין מספר · כמה ברכות לאלפים ולרבבות יגיע לך מהם בעשותך מהם לכל מלאכת הקודש · כמה מעלות טובות מגיע לאבנים טובות ומרגליות בלוקחך מהם לאפוד ולחשן · לקשט בם כלות ולהתנאה מסגולתם לעבודת בוראך · כגון הספיר להתחכם בתורה כנודע · וכן כל אבן ואבן כנזכר בפרקים דלעיל · כמה ברכות יגיעו לך מהם בהיותך עובד אלהים על ידם · כמה מהשמחה יש לשקצים ורמשים · בהיותך מתרפא בהם : כגון שממית לעקרב זבוב לצרעה · וכאלה רבות כרז"ל · כדי להיות בריא לעבודת ה' · גם תולעת המשי ושני התולעת בעשותך מהם למלאכת הקודש · כגון שני התולעת לצבוע כלי המשכן ולקשר לשון השני על ראש השעיר ביוה"כ כדי שיתלבן · גם שני תולעת לשרפת הפרה ותולעת המשי לעשות בגדי המלכות כדי לגדלו ולהדרו שיהיה אימתו עליו · וכן למלבושי חתן וכלה וללבושי אשה שתתחבב על בעלה שלא תתן את דעתך באשה אחרת להיותך טהור בפני אלהיך · כמה ברכות ותהלות יגיע לך מהם בהיותך עובד אלהיך באמצעותם · כמה שמחה

סגיע

מעלות גרייכט צו דער תבואה פון פעלד אז דו שיידסט אפ פון זייא תרומה און מעשר און חלה און ביסט מקיים לקט שכחה פאה און צו נעמן פון זיי זעמל מעל אויף מנחות און אויף לחם הפנים און גערשטין אויף דעם עומר און אויף דעם קרבן פון איין סוטה · און ברוט צום עסין צו מאכן די ברכה פון המוציא און בענטשין און מקיים צו זיין הכנסת אורחים וויא פיל ברכות טוט דיר גרייכען פון זייא און בפרט אז דו טוסט געבין איין שטיקל ברויט צו איין ארום מאן · מקולות וויא פיל שמחה האט די וואסר אז דו נעמסט זיי צו ניסוך המים אין בית המקדש און מטהר צו זיין די טמאים און מאכן איין מקוה און וואשין זיך צום עסין און מים אחרונים און נאך פיל זאכן צו דער דינסט פון דעם בשעפר · כמה וויא פיל פרייד גרייכט צו דר ערד אז דו נעמסט זיא צוא דעקין דאס בלוט פון איין חיה און עוף און צו דעקן די ערלה און צוא בהאלטן זעלכע ספרים וואס זענין פאר פוילט געווארין · און צו אקערין און זייען און מקיים זיין ניט אקערין מיט איין אוקס און איין אייזל בנאנד און ניט צו זייען כלאים און צוא בהאלטן אין איר אומריינע זאכין עס זאל פרלארין ווערן · כמה ווי פיל מעלות קריגט דם פייער אז דו מאכסט בורא מאורי האש און אז דוא טוסט פר ברענגין חמץ און קאכין און באקין לכבוד שבת · כמה ווי פיל מעלות גרייכט צוא דיין גאלד און זילבר אז דוא גיסט עס אויף איין דבר מצוה און ביסט מחזיק דיא לומדי תורה און מאכן כלי קודש און טויזנטער ברכות וועט דיר גרייכין אז דו וועסט דורך זייא גאט דינן · כמה וויא פיל גוטי מעלות גרייכט צו דיא אבנים טובות און פעריל אז דו נעמסט פון זיי צו דעם אפוד און צום חשן און אזים צירן כלות און נאך אויף כמה זאכין וואס זיי נוצן צו גאטס דינסט

און

מגיע להתרנגול בהרים קולו בחצות הלילה לעוררך משינתך ואתה עומד לקולו לעסוק בתורה • כמה ברכות מברכך בהיותך עוסק בתורה בעבורו • כמה עלוי מגיע לשר החמור והכלב בהיותם נותנים סימן למשמרות • כמו שאמרו רז"ל משמרה ראשונה חמור נוער שניה כלבים צועקים וכו' • ועל ידם אתה מבחין לידע את משמרות הלילה לעבוד לבוראך• כמה מהברכות יגיעו לך מהם שגרמו בפעולתם שעבדת את ה' אלהיך ומה גם לקיים ע"י הכלבים ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו • כמה מעלות טובות כפולות לימים ולשנים ולשבתות ולמועדים ולראשי חדשים • בהיותך מקיים בהם מצות בוראך לכל אחד ואחד בזמנו המגיע לו מחיוב דמצוה המוטל עליך לקיים בו • כמה מעלות ותהלות ושבחים יבאו לך מהם בהיותך עובד בהם לבורא הכל • כמה ברכות מגיע לך משבעים אומות כדכתיב ברוך תהיה מכל העמים • ופירשו רבותינו ז"ל מפי כל העמים •

גם מצד עונות הנשמה שהם בקרבה באים ח"ו להיות נופלים בסוד היום הרת עולם היום יעמוד ההריון שלא תפיל כדפירש מורי ז"ל בפירוש תפלות ר"ה . ולא זו בלבד אלא גם אל היסוד שבמקום שהיה נקרא נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים נקרא נהר' יחרב ויבש . גם מצד עונות נסתם השביל הפתוח ונפתח הסתום וטועמת מר ממות • גם גורם לו ניסה בסוד ותנח בגדו אצלה וינס • בסוד עקרב בסוד עקרביתא עקר ביתא : ולא זו בלבד אלא גם על נצח והוד ב' שקתות המים ההוד נהפך למשחית כמ"ש והודי נהפך עלי למשחית הוד ד' וה' כל היום דוה • ובזה נצח ישראל המנצח נצחוהו • וז"ש שרקו ויחרקו שן שהחירק הוא בנצח והשורק הוא בהוד כדפ' בתיקונים תיקון ע' ונהפך השפעתם לאויבים • ולא זו בלבד אלא גם אל הת"ת שמסתלק למעלה אל הבינה או אל הכתר מענשן של אלו בסוד ואתה ה' אל תרחק וז"ש אוי ואוי (כדאיתא בפ' אחרי) . גם אל התורה כי נחשכה ונתלבשה בעון אדה"ר . גם לכ"ב אותיות הרשומים בנשמה כדאיתא בפ' פקודי כשאדם חוטא פוגם אותם כי על ידם נברא כדאיתא בספר יצירה המליך אות פ' וקשר לו כתר בראשו • ולכן תקנו הקדמונים הוידוי בדרך א"ב אשמנו בגדנו כדי שיתקן האותיות שפגם • גם אל הגבורה כי בעון התחתונים כללות החסד שנכלל בה מהפכו לדין ומנהיג העולם בדין שנותנים כח לחיצונים שיפעלו הדינין וזה עלבון הוא לה להתקשר בגבורות חיצונות • גם אל החסד שמדתה לגמול חסד לעולם נפרדת ממדתה ומסכמת בגבורות והדין גובר על החסד והחסד נכנע תחת דיני הגבורה גם לאבות הם ג דמיכן על חובי עלמא כמ"ש בפ' ויחי . וכ"ש שאר הצדיקים ששולטת עליהם השינה שלא ישגיחו ויתפללו על העולם • ולא זו בלבד אלא גם הבינה שהיא אם על בנים מסתלקת מעליהם ונעלמת בחכמה בסוד ס' כמבואר ריש פ' תרומה בדרוש אפרסמון אפריון וכמו שפירש בתיקונים ג"כ שלח תשלח תרין תרוכין ד ותלכנה שתיהן נעמי ורות . גם אל החכמה בסוד ויתעצב אל לבו מקום המחשבה כדאיתא בתיקונים אדם קדמאה שהוא בחכמה מאתר דאתגזר נשמתיה תמן חב . מכאן ולהלאה דברו בהן ברצוא ושוב • הראית בן אדם עד היכן הגיע עלבונך • מה לך נרדם קום משנתך ותחפש דרכיך הללו שפגמת ותחקור בדרישה וחקירה ושוב עד ה' אלהיך המקום שפגמת • וזהו נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה' • אחת מג' ראשונות כי משם תוריד מים טהורים ותטהר את כל הכתמים • וזה תשובה תשוב ה' כלומר תשוב ה' לו' וי"ו לה' ראשונה וה' ליו"ד • וזהו נשא לבבנו אל כפים כו' • דע שהנשמה מסעותיה היו כעין מסעות האצילות והתורה ושלשתם אזלין כחדא האצילות והתורה והנשמה • והענין כי המלכות כשנאצלה וירדה מאת פני האצילה בכל מסע ומסע היה נחתם שורשה ודיוקנה שם ע"ד שימני כחותם כדאיתא בתיקונים כד אתנטלת מחכמה אתקריאת חכמה כד אתנטלת מבינה אתקריאת בינה עד בואה למקומה כי נתרבה ונשתרבבה ומתחתמת כי כן דרך הרוחניות אינן נעתקים ממקום למקום אלא משתרבבים והולכים • וכמו כן התורה ירדה מאת פני הכתר ונשאר שורשה ודיוקנה שם : ומחמד עיני כל ספירה וספירה היא בחינת התורה שבה וכן נמי כשירדה מהספירות התחתונות בכל אחד נשאר שורשה שם והיא הבחינה המובחרת שבספירה • וכן

ג גם יסנים : ד כ גרוסים :

און פיל ברכות וועט דיר גרייכן דורך זיי אז דו וועסט דורך זיי גאט דינן • כמה וויא פיל שמחה גרייכט צו דעם האן אז ער קרייעט אין האלבי נאכט צו דער וועקן דיך פון דיין שלאף אונ שטייסט אוף תורה צו לערנן • כמה וויא פיל גוטע גיטאפילטי מעלות איז צו די טעג אונ יאר אונ שבתים אונ ימים טובים אונ ראשי חדשים אז דו ביסט אין זייא מקיים דיא מצות פון דיין בשעפר איטליכי מצוה אין זיין צייט אונ וויא פיל מעלות אונ לובונג וועלין דיר קומן פון זייא אז דוא ועסט מיט זיי דינן צו גאט ב"ה • כמה וויא פיל ברכות וועט דיר גרייכין פון דיא זיבציג אומות אזו

כשירדה בעולם בי"ע עד רדתה למטה · וכמו כן הנשמה מקום מחצבה נשמה מבריאה רוח מיצירה נפש מעשיה ואי זכה יתיר יהבין ליה נפש מטלכות רוח מת"ת נשמה מן בינה כשנשתלשלת משם ולמטה בכל ספירה וספירה נשאר שורשה ודיוקנה שם וכן משתלשלת ונחתמת בכל העולמות בריאה יצירה עשיה עד בואה לעולם השפל הזה · והנה כשאדם מטיב דרכיו נעשים כל אותם השרשים של נשמתו צינורות להארה עליונה· וז"ש והתהלכתי בתוככם · והוא סוד חזור בך · ואני ואתה ובן ישי נטייל בג"ע שאמר הקב"ה לירבעם · ואמר מי ילך בראש אמר הקב"ה בן ישי אי הכי לא בעינא הכוונה שדוד יהיה ראש הצינור ותחתיו יהיה שורש נשמתו של ירבעם דמיון י' ראשונים הבאים לבהכ"נ שנעשים י' צינורות לקדושה והבאים אחריהם שואבים מתחת ידם של אלו · וירבעם גסותו טרדו מן העולם שהיה נראה כנקבה מקבלת מדוד שהוא בראש במדרגת זכר · אמנם כשאדם חוטא בחטאו פוגם כל אותם שורשי נשמתו ונסתמים אותם הצינורות ואין מימי ההשפעה זוחלין בהם · וז"ש בתיקונים ובכמה דוכתי גרים למהוי ההוא נהר יחרב ויבש מסטרא דנשמתיה· שחת לו לא ה וזהו סוד נגע צרעת ומתרגמינן מכתש סגירו · שסוגר הצינורות לבלתי תמשך בהם ההשפעה כדפי' בפ' תזריע · והנה כשאדם מטיב דרכיו אותם שרשי נשמתו הנסתמים בכל המקומות נעשים לו דרכים ונתיבות ומסילות שדרך בם יעלה אל מקומו הראשון . ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם · ואם הוא רשע ופושעים יכשלו בם· ובעת שאדם מתעורר בתשובה ומעורר מים בוכים שמוריד דמעות על עונותיו · מעירר מים עליונים מן לבנון העליון יורדים זרם כשטף מים רבים ומרחצים כל אותם הכתמים והפגמים שפגם בכל בחינה ובחינה · וזהו אם רחץ ה' את צואת בנות ציון · וזרקתי עליכם מים טהורים · ואותם אבני נגף וצורי מכשול שסגרו מעברות המים באותו זרם נשטפים ונשפכים מהמקור ההוא ויורדים ומתגלגלים עד ראש השעיר בסוד ונשא השעיר את כל עונותם כמבואר בזוהר · ולכן איתא בתיקונים כל תפלה שאין בה וידוי יש בה קטרוג · והטעם כי אין לקליפה חלק בה כי אם הוידוי ואם אין וידוי אז מקטרג . ואיוב יוכיח שקטרג עליו שהיו קרבנותיו עולות כלן לגבוה ואין לו בהן חלק · וכמו כן כשאין וידוי שגורם רחיצת הפגמים באותם מים שפכים ניטל לחלקו ועתה אינו עולה לקטרג עכ"ל . ואתה בן אדם אבריך ילבשו בושת בהעלותך על לבבך העלבון אשר אתה גורם לקדושי עליון והפגם אשר אתה עושה במקומות הקדושים ולמה לא תתפחד ותחרד חרדה גדולה עד מאד עד שלא ישאר מגופך אבר מיוחד אל אבר מרוב הפחד והאימה · איך טיפה סרוחה הבל שאין בו ממש גורם כמה פגמים כמו שרץ מטנף בהיכל המלך אע"פ שהוא דבר שאין בו ממש. אבל פעל סרחון במקום שטינף · וכמה מהקללות מגיע לחוטא וחרמות ונדויים ושמתות מפי עליונים ותחתונים כיון שטינף בחטאו פעולות קדושות · והנה לכל דבר יש דבר בהפכו חזור בך בן אדם ויתקנו כל הדברים וישובו לקדמותם ויגיעו לך ברכות מפי כלם· כי במעשיך הטובים ישמחו השמים ותגל הארץ . כי ע"י קיום המצות מגיע שלימות ושמחה לעליונים ולכל פרט ופרט שבעולם התחתון הזה · וכלם ישבחוך וכלם יעריצוך וכלם יברכוך · כי כאשר אתה משפיע להם תיקון ושמחה כך הם יהללו ויברכו לך· גדולים מעשיך דנודמים שלא ישנו תפקידם כל צבא מרום במרום כנ"ל בדברי הרב ז"ל · המניעה הגורם החוטא לכל צבא המרום שלא יתפעלו פעולתם ומלאכתם אשר המה עושים . כמה מהשמחה מגיע לשמש וירח בהתברכך עליהם לבורא הכל ה' צבאות שמו על השמש במחזור גדול ו ועל הירח בכל חדש וחדש ; את מונה בה חדשים ושנים לקבוע

ה כלומר שעשה החטא לו לעצמו ולא לאחרים: שהוא מכ"ח שנה לכ"ח שנה והיה בשנת תקי"ז ויהיה בשנת תקמ"ה אחרי המחבר ויגיע :

וויא עס שטייט אין פסוק (בָּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל הָעַמִּים) דו וועסט זיין גיבענטשט פון דעם מויל פון אַלי פעלקר· גם (פון דאנען ביז · ואתה בן אדם איז קבלה קען מען ניט שרייבן אויף דייטש) · ואתה אונ דו מענטש דייני אברים זאלין זיך שעמן אז טוסט זיך דער מאנין די בושה וואס דו ביסט גורם צו דיא אייבּרשטי אונ דעם פגם וואס דו מאכסט אין די הייליגע ערטר אונ ווארום זאלסטו זיך ניט פארכטן אונ שרעקין מיט איין גרויס שרעק ביז עס זאל אין דיין גוף ניט איבער בלייבן איין אבר. דו שוואכי בשפניש ווי זאלסטו גורם זיין פיל פגמים אונ קללות פון די אייבּרשטי אונ אונטרשטי דו מענטש טו תשובה אונ לאזין פארעכט ווערן אלי זאכין אונ לאז דיר גרייכן ברכות פון אלע · דורך דיינע גוטי מעשים וועלין זיך פרייען דיא הימלין אונ דיא ערד דורך דיינע גוטע מעשים גרייכט איין שמחה צו דיא אייבּרשטי אונ צו אלי בשעפניש אונ אלי וועלין דיך לויבין אונ בענטשין · כמה וויא פיל שמחה גרייכט צו דער זון אונ צו דער לבנה אז דו לובסט דורך זיי

צוא

מועדים כדי להקריב קרבנות ולהלל ליוצר יצורים על הגאולות ועל הטובות והחסדים שעשה עמנו דעליהם הקבעו · ובמה מהברכות יגיעו לך מהם כיון שע"י ידם אתה מקיים רצון יוצרך · כמה מהגילה מגיע לכוכבי השמים אשר על ידם אתה מכיר ערכך ומשפיל גאותך לעבוד למי שבראך: כדכתיב כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה מה אנוש כי תזכרנו · וכמה מהברכות יגיעו לך משמים וכוכבים . ואם לא יקבל עונשו בעוה"ז כי קל הוא יקבלם אחר מותו שיורגש עוד . לכן יראה החוטא שאע"פ שחוטא ואינו מגיע לו מהעונשים ידע כי לרעתו הוא וימהר יחיש לשוב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח:

פרק לג יתחרד השומע ויתפחד היודע הפגם שעושה החוטא בעליונים ובתחתונים · והביטול הגורם לקדושי עליון מלעבוד עבודתם · ומניעות הטובות מכל הבריאה.

אוי לילוד אשה הגורם כך ואבוי למי שמחומר קורץ הפועל זה · הבט וראה בס' קול נגידים פי' על מגילת איכה להרב מהר"ר אברהם גלאנטי ז"ל על פ' נחפשה דרכינו דף ע"א ע"ג ז"ל · באתי להעירך בכמה דרכים פוגם האדם ומעליב בחטאתו ממה שיכולתי ללקט בדברי מורי ז"ל ובס' הזוהר ותיקונים וקצת מדרשים · דע שהעלבון הנעשה מחטאת ב"א מגיע עליהם רעה גדולה · כמש"ה חטאים תרדף רעה . ביסורים ומיתת בנים קטנים שהם חשובים כגופו ואחרים כדומה כמש"ה וחוטא אחד יאבד טובה הרבה · כגון שהיה העולם בכף מאזנים חטא והכריעו לכף חובה · אוי לו שהכריע עצמו ולאחרים לכף חובה · גם פשתה הנגע בקירות הבית הקדוש והריסת המזבח וכלי הקדש והכרובים בכליבה וארון אלהים נלקחה ושפיכות דם חסידים והגרושים והגזרות והגליות והצדיקים נתפסים בעון הדור · כ"ז גורם החוטא ומגיע עלבון ולו ולאחרים

צו דעם בשעפר וואס האט אלץ בשאפין זיין נאמין איז ה' צבאות · אוף דער זון מאכסטו איין ברכה איין מאל אין איין מחזור גדול פון אכט אונ צוואנציג יאר צו דיא אנדרי אכט אונ צוואנציג יאר איז דאס געוועזן אין דעם יאר פון תקע"ג אונ עס וועט ווידר זיין אין תר"א אונ תרכ"ט אונ אויף דער לבנה מאכסטו איין ברכה איטליכין חודש אונ דו ציילסט פון דער לבנה חדשים אונ יארי קובע צו זיין ימים טובים כדי מקריב צו זיין קרבנות אונ צו לובין דעם בשעפר אויף די טובות אונ חסדים וואס ער האט מיט אונז גיטאן וואס אויף זיי זענין דיא ימים טובים גזעצט גיווארען · אונ וויא פיל ברכות וועט דיר גרייכן פון זייא וויל דוא ביסט דורך זייא מקיים דעם ווילן פון דעם בשעפר · וויא פיל פרייד גרייכט צו דיא שטערן פון הימל וואס דורך זייא מאכסטו נידריג דיין גאוה וויא עס שטייט (כי אראה שמך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה מה אנוש) אז איך זעה דייני הימלין דיא לבנה אונ דיא שטערין זעה איך וואס איז גאר דער מענטש · אונ פיל ברכות וועט דיר גרייכן פון דיא הימלן אונ שטערן · ואם אונ אויב דר רשע נעמט ניט זיין עונש אויף דר וועלט וואס דער עונש פון עולם הזה איז גרינג וועט ער נעמן עונש אוף עולם הבא וואס איז פיל ערגיר · דרום זאל דער זינדיגר מענטש וויסן אז ער זינדיגט אונ ווערט ניט גשטראפט זאל ער וויסן אז דאס איז פון זיין אומגליק אונ זאל ווידר קערין צו גאט וועט ער זיך דער בארמין איבר אים דען ער טוט מערין צוא פאר געבין:

פרק לג יתחרד השומע עס זאל ציטרין דער וואס הערט אונ וויסט דעם פגם וואס דער זינדיגער טוט אין דיא אייברשטי אונ דיא אונטרשטי בשעפניש אונ די טובות ווערין פר מיטן פון אלי בשעפניש וייא צוא דעם ילוד אשה וואס איז אזו גורם אונ וויא צו דעם מענטש וואס טוט עס · הבט זעה וואס דר ספר קול נגידים פון הרב ר' אברהם גלאנטי שרייבט אויף דעם פסוק (נחפשה דרכינו ונחקורה) אזו שרייבט ער · איך בין גיקומן דיך צוא דער וועקין אין פיל זאכין וואס דר מענטש איז פוגם מיט זייני זונד · ווייס אז די תרפה וואס ווערט פון די זונד פון מענטשין דער פון קומט זייא איין גרוסי רעה דאס זייא האבן יסורים אונ זייערי קליני קינדער שטארבן ח"ו וויא עס שטייט אין פסוק אונ איין זינדיגער מאכט פאר לירן פיל גוטין דהיינו ווען דיא וועלט איז גיוועזן האלב עבירות אונ האלב זכיות נוא אז איינער זינדיגט מאכט ער איבר וועגין די שאל פון דיא עבירות ווייא איז צו אים וואס ער האט מכריע גיוועזן זיך אונ אנדרי צוא שלעכטץ אויך איז חרוב גיווארן דר בית המקדש אונ זיין מזבח איז צוא פירט גיווארין אונ דיא כלי הקודש די כרובים אונ דער ארון פון גאט איז

ולאחרים · הלא יצעקו אלה עליו שהביא עליהם הרעה · והעלבון הגדול הזה גם לבע״ה כי ע״י העון ועצר את השמים · ובכן גם בהמות שדה עזוב כי לא היה דשא · גם לשדי נהרות ומעינות ודשאים וצמחים מגיע העלבון כי נהר יחרב ויבש ומעין נרפש ומקור משחת · ובכן אין דשאים ואין צמחים ונמצאו שלימתם בארץ להכות לעשב ולומר לו גדל בטל · וגיני הנהר יוכיח שאמר ר׳ פנחס בן יאיר ואם לאו גוזרני שלא יעבור בך מים לעולם · נמצא שעלבון הוא לו שנחרב ויבש · הרי פגם ועלבון דרך כלל מגיע לעשיה גשמית גם לעשיה רוחנית שמש וירח קדרו · וכוכבים אספו נגהם · כדארז״ל במעשה קרח שמש וירח עמד זבולה מאי בעי בזבול וכו׳ · ולא עוד אלא שבכל יום מכים אותם כו׳ · גם לז׳ כוכבי לכת הממונים ומנהיגי עולם בחסד וברחמים בחטאת ב״א מחלישים כחם ואינן מנהיגים כ״א בעלי הדין · גם למלאכים השוכנים באוירים וברקיעים · שבכל אויר ואויר ובכל רקיע ורקיע כמה מלאכים ממונים לקבל תפלות ישראל בסטר מזרח גזרדי״א ועמיה כמה סרכין ממנן דמתכאן לההיא צלותא א וכן לסטר דרום ולד׳ סטרין כלן מנשקים אותה תפלה ואומרים לה קב״ה יחוס לקבלך ועליך יתמלא רחמים · וכן אם המתפלל הוא על שונאיו אשר רדפוהו עולה תפלתו לצפון פתחי ואמרי מרך ירמי סנאך לקמך ב · והקש ע״ז בכל ז׳ רקועים וכדאיתא בפ׳ ויקהל דף ר״א ר״ב · ואתה בן אדם הבט וראה חרפתך ובשתך שכמה מחנות קדושים התקין לך ה׳ אלהים להנאתך ולטובתך להכנים תפלת יתוש נתוץ מאום תשש כח · והנך רואה כי המלאכים הללו אין להם מלאכה אחרת כ״א לקבל ולעטר ולנשק תפלתך · והיה כי יחטא ואשם נמצא מתיש כחם כי אין תפלתו נשמעת ולא נכנסת ונמצא בטלים ממלאכתם אשר המה עושים · אין לך עלבון גדול מזה · ולא זו ובלבד אלא גם בעולם היצירה עולם המלאכים · בפתח היכל א׳ לבנת הספיר שם מלאך טהריא״ל העומד לקבל תפלת היחיד · אם היא הגונה מכניסה לפני המלך לדורון ואם לא דחי לה לבר · גם למעלה מפתח זה יש שערי דמעה כשעולה תפלה בדמעה מזדמן אופן אחד שרוכב על ת״ר חיות גדולות ונטל אותה תפלה עם הדמעות ונרשמים בההוא פתחא · כשאדם חוטא כל החיות הללו בטלין ממלאכתם· גם לחיה אחד הנקרא בזק שמתקן התפלות המתערבות בחד רקיע עד שבא סנדלפו״ן שנוטלה וקושרה עטרה בראש צדיק · וכן כל התורה והמצות הנעשים בלילה אם יחטא אדם ולא יתפלל מה יגיע לידו לקשור עטרה מסטרא דיליה · כי איננו · גם למלאכים אחרים מגיע הפגם כמ״ש ויראו בני האלהים את בנות האדם וירדו להתקן ונתקלקלו · גם לחשמל אחד ששמו אורפניא״ל שבהיכל עצם השמים מגיע עלבון החוטא. כד אסגיאו זכאין החשמל הזה מאיר וזהיר במיני מאורות כמנין חשמל וסי׳ באור פני מלך חיים · וכד אסגיאו חייבין נתחשך ואז כ״ע בדין · הבט וראה חרפתך גם לד׳ אופנים שבהיכל נוגה מגיע עלבון כשהנשמה היא חוטאת נטלין דינא מהיכל הזכות ויוצאים חוץ להיכל ממקום קרושתה להלקותה · וכן בשאלו אופנים מנדין לאדם המוציא דבר נבלה מפיו · ומכריזים פי׳ מנודה הוא אודהרו בפלוני דנזיפה לאו עלבונא איהו גבייהו · דהא אמרינן בגמרא אמר ריב״ל מעולם לא נמניתי

א כמה שרים ממונים במלאכים לתפלת ישראל ב הקב״ה יפיל שונאיך לפניך :

וואָרן אַוועק גינומן אונ עס איז פֿר גאַסין גיוואָרן בלוט פֿון די חסידים אונ פֿיל גזירות איז גוועזן אונ די צדיקים זענין גיכאַפּט גיוואָרין אין זינד פֿון דעם דור דס אַלץ איז גורם דער זינדיגר · הלא פֿר וואָר די אַלי שרייען דאָך אויף אים וואס ער האט גבראַכט אויף זייא דס בייז אונ די גרוסי חרפה אויך צו די לעבדיגי בשעפֿניש איז ער גורם צער וואָרום דורך דער זונד ווערט אויף גהאַלטן דר רעגין אוך צו די טייכן אונ קוואַלן אונ גראָז אונ שפּראָצונג גרייכט די חרפה פֿון דעם זינדיגר וואָרום דורך דר זונד ווערט אַלי טייכין אוים גיטריקנט אונ די קוואַלין ווערין פֿאַר דאַרבין אונ דרום איז קיין גראָז אונ קיין שפּראָצונג איז דאָ · (גם) אוך צו די זון אונ די לבנה אונ שטערין ווערט זייער ליכטיקייט איינגיטאָן אוך צו די מלאכים אין די הימלן וואס זענין ממונה מקבל צו זיין די תפלות אונ האָבן קיין אַנדרי מלאכה ניט אונ אז דר מענטש זינדיגט זענין זייא בטל פֿון זייער מלאכה וואס זיי האָבן צו טאָן נוא איז דאָ איין גרעסרי בושה דר פֿון · וכן אויך אז די מלאכים זענין מנדה דעם מענטשין וואס רעדט ניבול פה אונ זיי רופֿן אוס דר דאָזיגער מענטש זאָל זיין אין נדוי איז דס דען ניט קיין בושה פֿר זיי וואָרום מיר זאָגן דאָך אין דר גמרא רבי יהושע בן לוי הט גזאָגט קיין מאל בין איך ניט גיצייל גיוואָרן צווישן די וואס האָבן מנדה גיוועזן איין מענטשן אונ איין תנא פֿלעגט זיך זעלברט פֿריער נוהג זיין נדוי אונ דר נאך הט ער ערשט מנדה גיוועזן צו דעם וואס איז חייב נדוי · נאך מער איז ער גורם בושה צו די הייליגע כתות וואס זיי ווערין גירופֿן רצים

וואס

נסמיתי לנדות שום אדם · ורבי פלוני היה נוהג נידוי בעצמו קודם ואח"כ מנדה לחייב נידוי · ולא עוד אלא גם לכתות קדושים הנקראים רצים שם במקום אחר שנקרא תא הרצים שמלאכתם לרוץ להגין על ישראל והם רצים לקראת רצים אחרים דסטרא אחרא הרצים למהר איזה גזרה רעה על שונאיהם של ישראל וסי' הרצים יצאו דחופים והעיר שושן צהלה ושמחה · וכשאלו גוברים והעיר שושן נבוכה · והנה הכח שיש לאלו הרצים קדושים לרוץ הם תורה ומצות התחתונים העושים בהליכתם ובמרוצת הרגלים כגון למהוי רהיט בפרקא וכיוצא · וכשאדם אץ ברגלים וחוטא מחליש כח אותם הרצים ורצים דס"א קודמים ונמצא זה החוטא יאבד טובה הרבה · גם למלאכים המלוין לאדם מגיע עלבון שמתאבלים עליו כשהוא חוטא : כדאיתא בסבא פ' משפטים · גם בע"ב סנהדרין שבהיכל הזכות אם זה חוטא במקום שהטייתם לטובה הטייתם לרעה וגם ענוש לצדיק לא טוב ועלבון הוא להם לעשות באופן שיטו להנהגת הדין · גם בהיכל אהבה שהיו באים שם הנשמות וכד גרמו חובין ואיתחרב בית מקדשא לא עלו תמן נשמתין אחרנין · גם בהיכל זה יש כתות קדושים שנקראים גפנים ורמונים שמגמת פניהם להכנים אהבה בין ישראל לאביהם שבשמים ויורדים בשעת יחוד קריאת שמע ועולים ומעידים . וכשאדם חוטא במקום יחוד עושה פירוד · כמה עלבון מגיע להם שאין להם פה להליץ · גם בהיכל הרצון ששם מרכבו ארגמ"ן וכד גרמו חובין ואיתחרב בית מקדשא בא מיכאל אפוטרופסא רבא דישראל להליץ טוב והיתה טענתו תבירא קמי סטרא אחרא כמו שאמר הכתוב השיב אחור ימינו מפני אויב · גם בהיכל קודש הקדשים ששם תרין כרובים מטטרו"ן וסנדלפו"ן שעל ידם נעשה יחוד ביכות החיל והעונות גורמים שלא היו פניהם איש אל אחיו ומנהיגים העולם בדין : כדאיתא בזוהר פ' אחרי מות שהיתה שנת בצורת וראה רשב"י שהכרובים לא היו פנים בפנים : ולא זו בלבד אלא גם לעולם הבריאה סוד כסא הכבוד מגיע הפגם שהנשמות הציבות משם · וכד אסגיאו חייביא בעלמא אינן נמשכות משם · ועוד שהפגם הנעשה מהעונות פוגם שורש נשמתו של חוטא דהיינו בכסא · וכביכול אין הכסא שלם · וכדאיתא בתקונים דף ג' וכורסייא דיליה פגימא בחובין דישראל · גם לאדם מלכות הרוכב על הכסא מגיע העלבון. כמו שאמר הכתוב ובפשעכם שולחה אמכם · וכן נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה · וכן מיומא דאיתחרב בית מקדשא דהוון לא אנעול קדמוהי · והמלאכים כשהם משוררים הם משוררים לבר כמבואר בזוהר פ' ויחי · וכן כד אסגיאו זכאין נקרא שדה תפוחין וסוד העושר · וכד אסגיאו חייבים נקרא שדה ענתות כמו שאמר הכתוב עניה ענתות כמבואר שם · וכן בפרשת תרומה האי עת סלקא ונחתא בגינייהו דישראל ואינה מתייחדת כמ"ש ונרגן מפריד אלוף אל פ"ו נימ' אלהים מפריד חס"ו אל מהאלהים העולה פ"ו. גם כמה מהשמחה והששון והגילה והחדוה והדיצה והרינה מגיע לכללות כל הבריאה עליונים ותחתונים בעוסקך בתורה באמצעותם · כי כלם כלל ופרט הם הכנה לך שתוכל לעסוק בתורת אלהיך · וכמה מהשבח וההילול וההודאה והברכה והשלום מהם עליך על התדבקותך בבוראך על ידם · ומה גם הותך סבת קיומם שבשבילך נברא העולם שנאמר בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית · ובעסק תורתך העולם קיים דכתיב אם לא בריתי וכו' · ואתה בן אדם הנה לפניך שני דרכים דרך חיים ודרך המות · אם תשמע את ה' אלהיך ללכת בדרכיו והיה מבורך מפי ומפי כל הבריאה כלל ופרט ופרט וכלל · ואם לאו יהיה הדבר בהפכו ח"ו . ולמה לא תכיר ערך מעלתך ותכלית שפלותך . ערך מעלתך שלא עשה אותך ה' אלהיך כאחד צבא המרום במרום כוכב או מלאך כ"א בעל בחירה · כדי שתעלה עליהם

וואס זייא זעגין אויף איין ארט וואס ווערן גירופן תא הרצים דס זייער מלאכה איז מגין צו זיין אויף די ישראל אונ דר כח ווס איז פר האנדן צו דיא היילינע רצים איז פון דער תורה ומצות וואס דיא מענטשין לערנין אונ טואן · אבר אז דער מענטש לויפט צוא איין עבירה מאכט ער שלאף דעם כח פון דיא היילינע רצים · אויך צו די מלאכים וואס בלייטין דעם מענטשין גרייכט איין שאנד ווען אז ער זינדיגט קלאגן זייא אויף אים · דער כלל איז דר זינדיגר מאכט איין פגם אונ איז גורם איין שאנד אין אלע אייבערשטע וועלטן אונ צוא אלע מלאכים אונ שרפים אונ אופנים אונ היילינע חיות · וכמה אבר ווי פיל שמחה אונ גיזאנג גרייכט צוא אלע אייבערשטע אונ הונטערשטע בשעפנש אז דוא לערינסט תורה דען אלי זעניין צו דיר איין אן בריימונג דו זאלסט קענן עוסק בתורה זיין אונ אויך אז דוא לערינסט תורה האבן זייא אקיום · אין דיין זכות האט גאט ב"ה בשאפן די הימל אונ ערד אונ פון וועגין דעם וואס מען היט די תורה האט די וועלט אקיום · ואתה דוא מענטש פר דיר איז דא צוויא וועגין דער וועג פון לעבן אונ דער וועג פון טויט אויב דוא וועסט צוא הערין אין קול פון דיין

עליהם ביותר שאת ויתר עז ולקבל שכר על מעשיך ולהיות מחיצתך לפנים ממלאכי השרת ותכלית שפלותך נוטה מני הדרך הטוב והישר בעיני אלהיך הנך חשוב כבהמה דמותר אדם מן הבהמה אין לבד הנשמה הטהורה · ובלתי נשמה טהורה את טיפה סרוחה ליחה מאוסה גוש עפר רימה ותולעה . ולמה לא תשים נגד עיניך דבר קטן כמוך יתוש נתוש גורם במעשיך הריסה לכל הבנין היש עונש מספיק לתקן קלקולך · שים נגד עיניך החיבה שחיבב הקב"ה לישראל מכל אומה ולשון · ותכסך בושה וכלימה להטוא בפני מי שהטיב עמך כל כך . ולמה לא תכלם להיות פחות משור וחמור דידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו. ויותר פחות מהכלב שכל המשליך לפניו פעם אחד פרוסת לחם נכרך אחריו ואין רוצה לפרוש ממנו אף כי יכהו בשבט · הבט וראה בחיבת הקב"ה על ישראל שהוליכם בתהומות ובמדבר ושם הזמין פרנסתם במעדני מלך ורשם אותם בדגלים להיותם נכרים לעמו ועדת סגולתו · עד שאמרו להם אומות העולם בואו עמנו ונעשה מכם מלכים ואפרכסים , וישראל אומרים להם וכי יכולים אתם לעשות לנו דגלים באשר עשה לנו אלהינו כדאיתא במדרש רבה · דקשה דלמה שתקו ולא ענו עוד · וכי לא היו יכולים לומר גם אנו עושים לכם דגלים. אלא כוונת הדגלים שעשה להם דבר שמלאכי השרת משתמשים בהם כארז"ל במדרש · כשירדו המלאכים לסיני ראו אותם בדגלים ואמרו רצוננו שיעשה גם לנו הקב"ה דגלים · א"ל הקב"ה למשה עשה להם דגלים · וענין דגלים אלו שהיו משתמשים בהם הם אותיות התורה ; עיין באורך בספר עמודיה שבעה וזהו דבר שאין אחרים יכולים לעשות · גם רומז ענין הדגלים לשם אל שנתן בשמם על שקראם בשם ישראל כמלאכי השרת דשם אל בשמם כגון מיכאל גבריאל · ואות הלמ"ד היא כדמות דגל שיש מגדל פורח באויר . בילא"ו . שלום על ישראל :

פרק לד יהיו הדברים והצווים האלו על חיוב המוטל על החזנים · והתחלה נקדים דברי בעל קצור שני לוחות הברית מדפוס אמשטרדם (דף נ"ו ע"א) וזה לשונו שמעתי רמז גדול על מעלת שכר החזנים לשם שמים · ואם ח"ו אין כונתם לשם שמים עונשם הרבה · כתיב צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון כו' · צדיק כתמר יפרח ס"ת קרח · יפרח כארז בלבנון ס"ת חזן · אם כוונתו לשם שמים יפרח כארז בלבנון כלומר יעלה למעלה כארז בלבנון · וידוע שסוד לבנון בגימטריא חקל רמז לחקל תפוחין כידוע למארי קבלה שיזכו לראות פני שכינה · וגם חקל

נאט צוא גיין אין זיינע · ווענן וועסטו זיין גיבענטשט פון זיין מויל אונ פון דעם מויל פון איטלעכס בשעפניש אונ אויב ניט וועט ח"ו זיין פאר קערט · אונ ווארום זאלסטו ניט דער קענין דיין מעלה אונ דיין שפלות · דיין מעלה איז גאט האט דיך ניט גימאכט גגייט מיט דייני מעשים נאר ער האט דיך גימאכט פאר איין בעל בחירה כדי דוא זאלסט קריגן מער מעלה פון מלאכים אונ מקבל זיין שכר אוף דייני מעשים אונ דיין שפלות איז ווען אז דוא נייגסט אוועק פון דעם גוטן וועג ביסטו גירעכנט ווי איין בהמה ווארום דער מענטש איז מער פון דער בהמה נור וואס ער הט איינע נשמה אבר אן דער נשמה איז ער דאך איין שטיק ערד אונ ווארום זאלסטו ניט טראכטן אז אזוא איין קליינע זאך ווי דו ביסט זאלסט גורם זיין מיט דייני מעשים שלעכטס צו אלי בשעפניש איז ווען פאר האנדן אזוי איין עונש וואס זאל גינוג זיין צו שטראפן דיך · חבט ווער די ליבשאפט וואס גאט הט גיוויזן צו דיא ישראל דס ער הט זיי גיפירט אין דער מדבר אונ דארט האט ער אן גיברייט זייער פרנסה מיט זיסע שפייז אונ האט זיי גיצייכנט מיט פאנן דס זיי זאלן דער קענט ווערן פאר זיין פאלק אונ זייני גיליבטע · אונ דיא פאנן וואס גאט ב"ה האט זייא גימאכט איז גיוועזן אזו אזאך וואס די מלאכים האבן דער מיט גניצט אונ דס הט קיינר ניט גיקענט מאכן · גילויבט איז גאט ב"ה אוף אייביג

שלום על ישראל אמן ואמן :

פרק לד יהיו הדברים עס זאל זיין די רייד אונ גיבאט אוף דעם חיוב וואס איז גיווארפן אוף דיא חזנים אונ פריער וועלן מיר שטעלן וואס דער קיצור של"ה שרייבט איך האב גיהערט איין רמז אויף דער מעלה פון דעם שכר פון דיא חזנים וואס דאווענן לשם שמים אונ אויב ח"ז זייער כוונה איז ניט לשם שמים איז זייער עונש זייער פיל עס שטייט אין פסוק (צדיק כתמר יפרח) זענין דיא אותיות פון דיא סוף ווערטר קרח (יפרח כארז בלבנון) זענין די סוף ווערטר חזן דס איז גימיינט אויב דיא כוונה פון דעם חזן איז לשם שמים וועט ער בליהן ווי איין טענין בוים

חקל אותיות חלק שיהא לו חלק לעולם הבא · ואם לאו יהיה כקרח ה"ו. ועליהם נאמר נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה · על כן ראוי לכל חזן להתפלל תפלה זו שלא ישלוט בו יצר הרע הססיתו למצוא חן בעיני הבריות לבד ולבו בל עמו לשם שמים · ויתפלל תפלה זו קודם התפלה ויכלול תפלתו עם כל חזני ישראל כדי שתהיה תפלתו תפלת רבים שמקובלת ביותר · יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי היה נא עמי ועם כל חזני ושלוחי עמך בית ישראל · הורם מה שיאמרו הבינם מה שידברו ידעם מה שישאלו · שלא יכשלו בלשונם ושלא יכלמו בם שאונם ואל יאמרו דבר שאינו הגון שלא כרצונך · ושלא יהרהרו בתפלתם מחשבת חוץ · ואל יתר גרתם . ותן להם אמיצות כח וברר לבב וכח להפליא על עבודתם עבודת הקדש מלאכת שמים שלא יכשל כח הסבל · ואל יהיה להם רפיון ידים . וישלוט בהם יצר טוב ולא ישלוט בהם יצר הרע · ותן בלבם אהבתך ויראתך לעמוד לפניך ולשרתך ולשורר ולברך בשמך . ויהיה עבודתם לשם שמים בלב שלם · יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי · אמן וכן יהי רצון: כתב הטורי זהב בשם הרא"ש ז"ל שאין מעלת השליח צבור תלוי ביחוס משפחה ואפילו אם הוא ממשפחה בזויה והוא איש טוב וצדיק מכל מקום טוב לקרבו מאותו שהוא איש מיוחס ואינו צדיק דרחמנא לבא בעי כדכתיב לרחוק ולקרוב · אבל אם שניהם שוים פשיטא שהמיוחס קודם לשאינו מיוחס כי אינו דומה תפלת צדיק בן צדיק וכו' · גם צריך החזן להתפלל בנחת מלה במלה ולפי פירוש המלות ולא במהירות · ולא ישגיח על אותם קלי הדעת שאומרים לו למהר כדי שלא יאריכו בבית הכנסת כי עול בית הכנסת הוא משא כבד עליהם · כי על ידי זה שהוא מתפלל במהירות הוא מקצר בשבחו של מקום ואינו יכול להתפלל בכוונה לפי פי' המלות · וגם אם יש קצת יחידים שיראת אלהים נוגע בלבבם להתפלל בכוונה מוכרחים גם הם למהר . כי כל חזן שמתפלל במתון בנחת יהיה לו שכר הרבה מאד בעולם הזה שיאריך ימים בנעימות ובטוב ובעולם הבא יזכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו מדה כנגד מדה · וכן יזהרו החזנים שלא ימשיכו ויאריכו בניגון בתוך התיבה · אלא יאמרו יחד התיבות השייכים לפי פירוש המשמעות וחיבור ואח"כ ינגנו בין התיבות · וכן אל ימשיכו הניגון באמן יותר מדאי אלא כדי השיעור שיוכל לומר אל מלך נאמן · כי מכח המשכת האמן שמאריך החזן שלא כדין והקהל שוהין ואין עונין אחריו אמן עד שיכלה הניגון מפי המנגן · הנה אם מפסיקין יותר מדאי בין קדיש ובין עניית אמן הוא בכלל אמן יתומה שפי' קצת מפרשים ז"ל שלאחר זמן שסיים המתין

אִין וַואלְד לְבָנוֹן דָאס עֶר וֶועט זוֹכֶה זַיין צוּ זֶעהֶן דִי שְׁכִינָה אוּנ וֶועט הָאבְּן אֵיין חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא · אוּנ אוֹיבּ נִיט וֶועט עֶר זַיין וְוִיא קֹרַח ח"ו · אוּנ דְרוּם גִיהֶער אִיטְלִיכֶר חַזָן מִתְפַּלֵל זַיין דִי תְּפִלָּה אַז דֶער יֵצֶר הָרָע זָאל אִין אִים נִיט שׁוֹלֵט זַיין וַואס עֶר רֶעט אִים אָן עֶר זָאל גִיפִינֶן חֵן בַּייא לַייט דַאוִוינְט נִיט לְשֵׁם שָׁמַיִם · אוּנ דִיא תְּפִלָּה זָאל עֶר מִתְפַּלֵל זַיין פַאר דֶעם דַאוְונֶן אוּנ זָאל אִין דֶער תְּפִלָּה זִיךְ כּוֹלֵל זַיין מִיט אַלֵי חַזָנִים פוּן יִשְׂרָאֵל כְּדֵי זַיין תְּפִלָּה זָאל זַיין אֵיין תְּפִלַּת רַבִּים וֶועט זִיא בֶּעסֶער אָן גִנוּמֶן וֶוערִין (דִיא נוּסַח הַתְּפִלָּה זָאל עֶר זָאגֶן אוֹיף לְשׁוֹן הַקוֹדֶשׁ) · כתב דֶער ט"ז שְׁרַייבְּט פוּן וֶועגֶן דֶעם הרא"ש ז"ל · דִי מַעֲלָה פוּן אֵיין חַזָן גִיוֶוענְט זִיךְ נִיט אִין יִחוּס דֶען וֶוען אֵיינֶר אִיז אַיין צַדִיק פוּן אַנִידֶערִיגֶע מִשְׁפָּחָה אִיז בֶּעסֶר אִים צוּא נֶעמֶן פַאר אַיין חַזָן אֵיידֶער אַזֶעלְכֶן וָואס אִיז נִיט קַיין צַדִיק וֶוען עֶר אִיז אֲפִילוּ אַגְרוֹיסֶר מְיוּחָס וָוארוּם גָאט ב"ה וִויל נָאר דָס הַארְץ פוּן דֶעם מֶענְטְשְׁן אָבֶר אַז בֵּיידֶע זֶענִין גְלַייכֶע צַדִיקִים אִיז בְּוַודַאי בֶּעסֶר דֶר וָואס אִיז אַיין מְיוּחָס וָוארוּם עֶס אִיז נִיט גְלַייךְ דִיא תְּפִלָּה פוּן אֵיין צַדִיק בֶּן צַדִיק צוּ דֶר תְּפִלָּה פוּן אַיין צַדִיק בֶּן רָשָׁע · גם אוֹךְ מוּז דֶר חַזָן דַאוִוינֶען מִלָּה בְּמִלָּה אוּנ זָאל אִין זִינֶן הָאבְּן דִי טַייטְשׁ פוּן דִיא וֶוערְטֶר · אוּנ זָאל נִיט פְרֶעגֶן נָאךְ דִיא מֶענְטְשִׁין וָוס הַייסֶען אִים גִיךְ דַאוִוינֶען כְּדֵי זֵייא זָאלֶן נִיט פִיל זַיין אִין שׁוּל דֶען דִי שׁוּל אִיז בַּייא זֵיי וְוִיא אִין אֵיין תְּפִיסָה · וָוארוּם מַחֲמַת דֶעם וָואס דֶער חַזָן דַאוִוינְט גִיךְ קֶען עֶר נִיט מֵבִין זַיין דִיא וֶוערְטֶר וָואס עֶר זָאגְט · אוּנ דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס הָאבְּן גָאטְס פָארְכְט צוּא דַאוִוינֶען מִיט כַּוָונָה מוּזִין אוֹךְ גִיךְ דַאוִוינֶן אִיבֶּר דֶעם וָוס דֶר חַזָן דַאוִוינְט גִיךְ · אוּנ אִיטְלֶכֶר חַזָן וָואס דַאוְונְט לַאנְגְזַאם אוּנ מִיט יִשּׁוּב וֶועט זַיין שָׂכָר זֵייעֶר פִיל זַיין אוֹיף עוֹלָם הַזֶה דָס עֶר וֶועט לַאנְג לֶעבְּן מִיט זוּסְקֵייט אוּנ אוֹיף עוֹלָם הַבָּא וֶועט עֶר זוֹכֶה זַיין צוּ זֶעהֶן אִין דֶעם זוּסְקֵייט פוּן גָאט · וכן זָאלֶן דִי חַזָנִים גִיוָוארֶענְט זַיין אַז זֵייא זָאלֶן נִיט מַאֲרִיךְ זַיין אִין זִינְגֶען אִין אֵיין מִיטֶן ווָארְט נָאר זֵייא זָאלֶן זָאגִין אִין אֵיינֶעם דִי וֶוערְטֶר וָוס גִיהֶערֶן אֵיינְס צוּם אַנְדֶרִין נָאךְ דֶעם פֵּירוּשׁ פוּן דֶעם עִנְיָן דֶער נָאךְ זָאלֶן זֵייא זִינְגֶען אוֹיךְ זָאלֶן זֵייא

המתין הרבה ועונה הוי אמן יתומה · על כן יש ליזהר בזה · יש להזהיר החזנים ולהודיעם מה שכתב בזוהר פרשת נשא · כשאומרים ברכת כהנים כשאומר יברכך ה׳ יטה ראשו מעט כלפי ההיכל וכשיאמר וישמרך ישא פניו להסתכל לצד ימין תחילה והטעם לעורר מדת החסד · וכשיאמר יאר ה׳ יטה ראשו מעט כלפי ההיכל · וכשאומר ויחונך יהיה פניו נגד שמאל · שלום באמצע · וסימן יש״א ר״ת ימין שמאל אמצע · ואם ח״ו החזן מסתכל בשמאל תחלה הוא ח״ו מעורר דין על הציבור : ע״ש בזוהר שהאריך מאד שצריך החזן בתפלה להמשיך על הציבור חוט של חסד שהוא ימין ואם החזן אינו עושה כן יש לו עונש הרבה מאד ע״ש שהאריך . עכ״ל · ונראה לי רמז נכון בשם חזן שהוא חי״ת בתחלה ונו״ן בסופו אותיות ה״ן וזי״ן באמצע לרמוז אם החזן כוונתו להראות חן לצבור ולא לשם שמים זי״ן של מלאך המות מרקד בפניו זבו ימות. ומלוי אותיות חזן כזה חי״ת זי״ן נו״ן האותיות אמצעיות כ״ו שעולה כמספר שם הוי״ה לרמוז שאם כוונתו לשמים שם הוי״ה שורה עליו · גם חז״ן נוט׳ יקון חוזה נביא שהוא כחוזה וכנביא להגיד לצבור אם תפלתם מקובלת אם לאו שהוא שלוחא דצבורא לידע על ידו אם תפלתם נתקבלה אם שגורה בפיו אם לאו סי׳ שלא נתקבלה וחוזרים בתשובה · וצריך החזן שלא ישנא לשום יחיד שבקהל ואע״פ שעשה עמו רע שאם יהיה שונא לו זהו סבה לטורדו מתפלתו שבכל עת שרואהו בתפלתו מצטער ודואג וכוונתו מסתלקת ולבו בל עמו ודברי תפלתו מן השפה ולחוץ · וגם כיון שהוא בשנאה עם חבירו איך מתפלל ויחד לבבנו לאהבה את שמך שנמצא הוא כמרמה לקונו ח״ו · ובמקום שיושפעו הקהל שפע ברכה בתפלתו הוא להפך ח״ו · וגם גורם להמון העם שיוצאים ידי חובה בתפלתו שלא יצאו ונמצא גורם להם שלא יצאו ידי חובת תפלה זנקרא חוטא ומחטיא · לכן כדי שיהיה דעת החזן צלולה עליו בשעת תפלה · צריך שיקדמוהו מדות אלו · וותרן · ושלא יהיה מצר ליום מחר מעביר על מדותיו · ומוחל על עלבונו · שפל ועניו . וטוב לב ושמח . והטעם כיון שהוא וותרן מעולם לא ישנא לשום יחיד מהמתנדבים בעם ולא התנדב לו · דהוותרן הכל לפניו כאין · גם כשאינו מצר ליום מחר אם שאל הספקתו מגזברי הקהל או מאיזה יחיד ולא נתנו לו סיפוק כמה ימים ביחד אין בלבו עליהם כיון שיש בידו פרנסת היום · גם בהיותו מעביר על מדותיו ומוחל על עלבונו אף אם הקניטו איזה יחיד אין לבו עליו כדי שיצטער בראותו אותו בתפלתו · גם כשהוא שפל ועניו אפילו אם יחרפוהו לא ירגיש וכמו שלא דברו עליו דמי · ובהיותו בכך מה שנאה יכול להיות לו עם שום יחיד · גם היות טוב לב אוהב כל אדם ואפילו טועים עמו ידונן לכף זכות · ובזה מעולם לא בא בשנאה עם אדם · גם לב שמח מסתפק בהכרחי ומשמח בחלקו ואינו צר עין ומבטל הלשון

ניט ציהן דאס גיזאנג אין דעם ווארט אמן נאר לויט דעם שיעור וואס ער זאל קענין זאגן אל מלך נאמן דען אמן מאכט אל מלך נאמן · יש מען דארף מזהיר זיין די חזנים וואס שטייט אין זוהר פרשת נשא דאס אז ער זאגט ברכת כהנים בשעת ער זאגט יברכך יי זאל ער נייגן זיין קאפ קעגן דעם היכל אונ אז ער זאגט וישמרך זאל ער אויף הייבן זיין פנים צוא נייגן זיך אויף זיין רעכטער זייט אונ אז ער זאגט יאר יי זאל ער נייגין זיין קאפ קעגן דעם היכל אונ אז ער זאגט ויחנך זאל ער נייגן זיין קאפ קעגן זיין לינקע זייט אונ אז ער זאגט שלום זאל ער זיך נייגן צוא דער מיטן · אונ אויב דר חזן קוקט פריער בשעת ברכת כהנים אויף דר לינקר זייט דער וועקט ער חס וחלילה דין אויף דעם צבור דען דר חזן מוז אין דעם דאווינען ציהן אויף דעם צבור חסד אונ אוב דער חזן טוט ניט אזוא האט ער גרויס עונש דער פאר · אונ דער חזן טאר קיין שום מענטשן ניט פיינט האבן חאטשי ווען ער הט אים גיטאן שלעכטץ · דרום מוז ער אין זיך האבין די דאזעגי מדות · ער זאל זיין איין וותרן אונ זאל זיך ניט מצער זיין וויא ער וועט נעמן אויף מארגין עסין אונ זאל זיין איין מעביר על מדותיו אונ זאל מוחל זיין דעם וואס איז אים מבייש ער זאל זיין איין עניו אונ זאל האבן איין גוט הארץ אונ זאל זיין פריליך · דען וויל ער איז איין וותרן וועט ער קיין מאל ניט פיינט האבן קיין שום מענטשן וואס גיט אים ניט ווארום בייא איין וותרן איז אלץ בייא אים גירעכינט פאר נישט · אויך אז ער זארגט ניט אוף מארגידגין טאג ווען ער בעט פון קהל מען זאל אים געבין זיין סיפוק אונ זייא גובן אים ניט איז ער פון דעסט וועגין אויף זייא ניט ברוגז אבי ער האט נאר די פרנסה אוף איין טאג · אויך אז ער איז איין עניו ווען אפילו מען זידעלט אים האט עס אים ניט דרום האט ער קיינם ניט פיינט · אויך אז ער הט איין פריליך הארץ לאזט ער זיך בניגין מיט וואס עס איז אונ פרייעט זיך דער מיט וואס גאט ב״ה אים בשערט אונ איז ניט קיין צר עין אונ קיין בעל לשון הרע אונ קיין בעל גאוה אונ קיין בעל

הרע׳ שמדות אלו באדם מביאו לשנוא לכל אדם גדול ממנו בחכמה ובעושר ובאיזה ענין כנודע׳ ואע״פ שכל הדברים הללו אסורין לכל אדם וצריך שיתרחק מהם בתכלית הריחוק ובפרט ממדת הגאוה והקנאה· אך במי שהוא שליח צבור האיסור בכפל ועונשו בכפלים לפי שמדות אלו מביאו להסיר דעתו מתפלתו ולבלבל כוונתו ולחשוב מחשבות בתוך התפלה בראותו שאין נודרים לו כיון שהוא נבל ולא וותרן מיד מצר ומקפיד ושונא· מה שאין כן החזן שהוא הפך מדות אלו כנזכר: גם בהיות החזן טוב לב ושמח זהו סיבה שיחול עליו רוח הקודש בשעת תפלתו וממשיך בתפלתו שפע ברכה ורצון· ע״ד אין הנבואה שורה כי אם מתוך שמחה דכתיב ויהי כנגן המנגן· ובזה יחול הברכה על הקהל· וכנודע מיצחק אבינו עליו השלום כשרצה לברך שאל שיעשה לו מטעמים כדי להמשיך שמחה ע״י האכילה ושתיה שע״י כך ממשיך השפע בברכותיו כמו שפירשו ז״ל· גם כשחחזן גאה אינו קורא ליחיד לספר תורה בתואר הראוי לו דהגאה מבזה הכל ובזה קונה שונאים· ומה רצויה תפלה מפיו לפני המקום כיון שהוא שונא ושונאים אותו׳ לכן צריך החזן להיות וותרן שפל ומעביר על מדותיו ויחזיק בהן כי שלש מדות אלו כוללות גם הנזכרות· דוק ותשכח הדבר ברור׳ וידע החזן כי במקום שעולה להתפלל שהיא התיבה רומז לשכינה ה״א שבשם הוי״ה וכן מקום שמניחים הספר תורה לקרוא היא רמז לה״א אחרונה שבשם והוא עומד כצורת וי״ו והכל בכללות היא היו״ד שבשם הרי שם הוי״ה׳ וכיון שכן בכמה אימה ופחד צריך לעמוד וכל דעתו ומחשבתו יהיה בכוון תפלתו להבין מה שמוציא מפיו ולקשר אהבתו ויראתו עם מי שמתפלל לפניו כדי שישמע תפלתו ויצאו כל הקהל ידי חובתו· גם כשמברך החזן בשמחות וגיל או שאומר השכבה על שוכני עפר מיחידי הקהל לא יגביה קולו כשמברך לעשיר וישפיל קולו ויגמגם דברו ויבליע שמות העניים כאלו הם בני בלי שם׳ שאז העניים מתביישים ברבים והמלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא· ואף להקהל שמוציא להם ידי חובה איש שאין לו חלק לעולם הבא· ודבר זה הרע והמר נולד לחזן שככה יעשה על היותו נבל נבהל להון ורע עין· וכיון שרואה שאין העניים מהמתנדבים בעם באופן שיתקרב לו תועלת׳ כמשא כבד עליו הדבר היוצא מפיו לברכם או לקרוא להם בשם כהולדותם· או כשאומר על מתיהם השכבה: ומה יענה ביום הדין שבמקום הצדק שהוא הבית הכנסת ששם השראת השכינה עושה בפניה כל אשר שנא ה׳ ושונא בפניו את אשר אהב. שהקב״ה אוהב עניים הוא והוא מבזה אותם בפניו· היש עזות גדול מזה היש עונש מספיק לזה. וכן תראה כמה חזנים שאין מתעסקים בעניי הקהל לא בגילם ולא באבלם ושולחים שלוחים במקומם· כמלאך המות ששולח שלוחים להזיק כנודע׳ מטעם שאומר מה תועלת מגיע לי מזה העני. וכשמגיע איזה שמחה או אבל לאיזה עשיר אפילו מקהל אחר משכימים קודם עלות השחר ורצים באפלה ומסתכנים בעצמם לרוץ לרעה להכעיס את בוראם· שאם במקום

שעוברים

קנאה דען די דאזיגע מדות ברענגען דעם מענטשין ער זאל פיינט האבן צוא איטליכען מענטשן וואס איז גרעסר פון אים אונ חאטשי די אלע זאכן זענין דאך אסור צוא איטליכין מענטשן אונ ער מוז זיך פון זייא זייער דער ווייטערן אונ בפרט פון דער מדה פון גאוה אונ קנאה דארף ער זיך בוודאי דער ווייטערין· אבער דער וואס איז איין חזן דר דארף זיך טאפיל מער דער פון צוא דער ווייטערין אונ זיין עונש איז פיל טאפיל פון אנדערן מענטשען ווייל די מדות זענין מבלבל זיין כוונה צוא טראכטען מחשבות אין מיטן דאווענין· גם אויך אז דער חזן איז פרייליך אונ האט איין גוט הארץ דאס ברענגט דר רוח הקודש זאל רוען אויף אים בשעת דאווינן אונ ער ציהט דורך זיין תפלה שפע אונ ברכה אונ רצון אונ דורך דעם וועט די ברכה רוען אויף דעם קהל׳ גם אויך אז דר חזן מאכט מי שבירך אויף שמחות זאל ער ניט פיל זינגען בשעת ער זאגט דעם מי שבירך פון דעם עושר ווי דער מנהג איז אויף אסעודת מצוה אונ בייא דעם מי שבירך פון די ארומי לייט וועט ער גאר ווייניג זינגען אונ גיך אונ מבליע צו זיין די נעמן פון די ארומי לייט גלייך ווי זייא האבין ניט קיין נאמן׳ דען דענמאלט ווערין די עניים מבויש צווישן פיל לייט אונ דר וואס איז מבייש זיין חבר צווישן פיל לייט דר האט ניט קיין חלק לעולם הבא אונ וויא איז צוא דעם קהל וואס זייא איז מוציא איין חזן וואס האט קיין חלק ניט לעולם הבא· וכן אויך קענסטו זעהן פיל חזנים וואס גייען ניט צוא די עניים הין אויף זייערי שמחות אודר צו כונין אויף זייער אבלות נאר זייא שיקן אויף זייער אורט שלוחים צוא דיא ארומי לייט וויא דר מלאך המות וואס שיקט שלוחים מזיק צו זיין מענטשין אונ דאס טוט דער חזן מחמת ער זאגט ווס וועל איך האבן פון דעם ארום מאן אבר אז עס גרייכט איין שמחה אודר איין אבילות ביי

איין

שעוברים דרך שם יש כמה עניים אבלים מבקשים אחד למנין אין נוטים אזן כדי למהר להשכים לפתח העשיר לקונן על מתו בקול מר יתמרמר כאלו מתו ממש מוטל לפניו · קולם במר בוכה ולבם שמח בחושבם על שכר הקול שעתידין לקבל. וכל אחד מתחזק בקולו להתגבר על הבריו באומרו לפום צערא אגרא ולי נוגע עוד מהחלק · והעשיר שמכיר שיש אבלים עניים בעיר ובאים רק אצלו. מכיר ברשעותם ומבזה אותם בלבו · וכשנותן להם השכר אינו נותן אחד מאלף ממה שחשבו ליקח · ויוצאים בפחי נפש ומחלקים ביניהם פרוטה לכל אחד כחילוק העני אשר ברחו ממנו · ונמצא אובדים שכר עולם הזה ושכר עולם הבא. והעשיר קנה עולמו בשעה אחת תחת אשר קנא לאלהיו לכבוד העניים · ומעשים הרעים הללו מונע מן החזן להיות וותרן ושלם במדות הנזכרות לעיל · ואיך לא יתן החזן נגד עיניו תמיד כי הוא במקום כהן גדול המתעסק בעבודה לכפר על העם כי התפלות במקום תמידין תקנו · וכיון שכן כמה מהעונש יכול להגיע לו אם הולך חשכים ואין נוגה לו. דכמה פגם עושה באותה עבודה והוא כאילו מועל בקדשים ממש · תחת שעל ידו ראוי שיתכפרו הקהל · ולכן צריך החזן גם כן להיות עיניו פקוחות להחזיר פניו לד׳ רוחות בית הכנסת לראות אם יש מהמון העם מדבר איש את רעהו או אחד מתנמנם · להרים קולו באותו צד כלאחר יד לעורר או להפסיק מלדבר. וידמה בדעתו כאלו עומד בבית המקדש עושה העבודה והיחידים העומדים לפניו הם מאנשים אשר נמצאו במקדש וראו במעשה העבודה שאם יטעה יכולים למחותו · שעל ידי כך מטהר רעיוניו כי מפנה כל מחשבות זרות ומתדבק באהבת הבורא שעומד בפניו ומדמה בדעתו כאלו בפניו רואה ומשגיח · ובזה נכנס יראה בכל יבו להתפלל בכל לבו ואז תפלתו עולה כריח ניחוח לפני ה׳ · גם יעשה החזן אופנים שלא יבא שום יחיד מהמון העם לקוץ בישיבתו בבית הכנסת מפני האיחור · כי יש מהמון העם דקשה להם הישיבה שם כמו שעומד בבית האסורים ; לכן כדי שלא יבואו לחטוא אל יאבד זמנו בניגונים להטעים קולו את העם באומרו תי״ר תי״ר תי״ר כמה פעמים וא״י וא״י כשיעור שעה. וביני ביני כל אחד מספר חלומו לחבירו שבצדו מה שחלם בלילה כדי שיטיבהו · ומפסיק בין קדיש לברכו ובכל המקומות שאין ראוי להפסיק · ובין כך וכך מתאחר הזמן. וכשמתחיל התפלה קץ בה · ומתוך צער ישיבתו שם הופך פניו בדאגה ואינו פותח פיו אפילו לענות אמן · לכן יקצר החזן מכל אלו הדברים · ומה טוב ומה נעים שלא לנגן כלל ולהוציא כל אותו זמן לומר התפלה בנחת לאומרה מלה במלה בשפה ברורה · וגם תראה עוד חולי רעה שכיון שנלאה החזן מחמת אריכות הניגון לומר תי״ר תי״ר כמה פעמים כשמתחיל התפלה ממהר בדבורו משתי סבות. כי נלאה מאריכות הניגון ורוצה להגיע למקום שמיוחד לו לנגן להשמיע קולו · וזה בידו לתקנו שלא יכשיל לאחרים · וכדי שלא יבא החזן לידי מכשול זה אל יעשה החזנות

איין עושר שטייען זייא אויף גאנץ פריא אונ לופן אין דער פינסטער צוא דר צערנן זייער בשעפר ווארום ווען אויף די ערטר ווס זייא גייען זענין דא ארומי לייט אבלים אונ זוכן איינם צוא מנין ווילן זייא ניט הערין כדי גיך צו קומן צו דעם עושר צו קלאגן אויף זיין מת זייער קול מאכן זייא מיט גוויין אונ זייער הארץ פרייעט זיך וייל זייא טראכטן אויף דעם שכר וואס זייא וועלן דער פר נעמן אונ דר עושר ווייסט דאך אז עס איז דא אין שטאט ארומי אבלים אונ זייא גייען ניט צו די ארמי לייט נאר צו אים וייל ער איז איין עושר דרום ווערין זייא ביא אים מבוזה ער גיט זייא ווייניג אונ זייא צו טיילן זיך קומט אן איטליכן איין פרוטה ווי זיי וואלטן גינומין ביי דעם ארום מאן אזו ווערן זיי אן עולם הזה אונ עולם הבא · גם אויך זאל דער חזן זעהן אז צוא קיין מענטש זאל ניט פאר מיאוסת ווערין זיין זיצונג אין שול מחמת דם דאווינען גיווערט זייער דען עס איז דא פיל לייט וואס דאס פיל זיצונג אין שול איז זייא שווער גלייך וויא אין דר תפיסה מחמת דם דאווענין גיווערט זייער לאנג ווס דער חזן זונגט זייער פיל דרום זאל דער חזן ניט פאר ברענגן צייט מיט פול זונגן אונ דער וייל דר ציילט איינר דעם אנדרין זיין חלום אונ צווישן קדיש אונ ברכו איז ער מפסיק אונ דער וייל גייט אוועק די צייט אונ אז ער הייבט אן צוא דאווינין פר מיאוסת ער אין איר אונ מחמת דעם צער ווס ער הט ווס ער זיצט דארט אזו לאנג קערט ער אוועק זיין פנים אונ עפינט ניט זיין מויל אפילו אמן צו ענפרין · דרום זאל דר חזן ניט פיל זינגן נאר ער זאל דאווינין בנחת מלה במלה · גם אויך קענסטו זעהן נאך אשלעכטי זאך דאס וייל דר חזן ווערט מיד מחמת פיל זונגן אז ער קומט צוא אזויא איין אורט וויא מען זינגט ניט זאגט ער גאנץ גיך כדי צוא גרייכין צו דעם אורט ווס איז צו זונגן כדי צוא מאכין הערין זיין קול · אונ דם אלץ הט דר חזן אין די הענט צוא פארעכטן כדי ער זאל ניט מאכן

החזנות כאומנות שאדם מתפרנס ממנו · דזהו מביאו לעשות דברים ולבקש אופנים במיני נגונים בחושבו בדעתו שעם זה מוצא חן בעיני הקהל וירבו בהספקתו או לפחות יחזיקוהו לעולם ולא ימנו אחר תחתיו · אלא יעשה הענין לש"ש כאלו עושה בחנם ע"י שבקשו ממנו בתחנה שיעשה · ויבטח בשם ה' וישען באלהיו כי הוא הזן ומפרנס והוא מיישרו לעשות הטוב והישר בעיניו · דכיון שמשים בדעתו שעושה הדבר בחנם עושה מה שלבו חפץ מהטוב כי אין יראת בשר ודם מונעו מלעשות · גם צריך החזן שאם רואה שאין קולו ערב אל ירבה בנגונים במקום שראוי . כמו נטילת רשות של ר"ה ויו"כ וכדומה ובאריכות התיבה בסוף כל ברכה וברכה של עמידה · אלא יאמר במרוצה בהכנעה וביראה · דכיון שאין קולו ערב קצין בקולו והם דואגים לשומעו . ומתוך כך באים להפסיק ולדבר . או לפחות לעשות רמזים כל אדם לחבירו כמצרקים ממנו . ונמצא גורם שחוטאים על ידו . גם יתפלל קודם שיעלה לתיבה שלא יבא מכשול על ידו שיבאו מיחידי הקהל בעבורו להפסיק בתפלתם · ולא יקטרג השטן באותה תפלה . ושיתן לו הקב"ה צחות לשון שלא יבליע אות או תיבה מתפלתו וח"ו יהיה קוצץ בנטיעות · דנוסח תפלות אנשי כנסת הגדולה תקנו ע"פ המדות כלולות בהן שמות הקודש : ואם דובר ח"ו מלות שאינן כהוגן שמוסיף או גורע נמצא מפסיק בשמות וקוצץ בנטיעות · לכן יזהר שלא יאמר על פה כי עם הספר כדי שלא יבא להבליע תיבה או לדלג · גם יתפלל שהקב"ה יתן חנו עליו כדי שיתחבב תפלתו לכל שומע מפיו · וטוב לומר קודם שיתפלל י' פעמים פ' ונח מצא חן בעיני ה' · ומועיל מאד לחן והוא ברוק ומנוסה · וכן בכל דבר שאדם עושה · גם כשאומר החזן איזה פיוט כנהוג שאומר בחגים ובמועדים בנינון · יבחר שיהיה מהנגונים המכניעים את הלב ומביאים מורא ופחד · ושיהיו דברי הפיוט דברים נוגעים אל הלב בלשון זך ונקי ודברים מסודרים כראוי כאלו ברוה"ק נאמרו · כגון שירי הקדמונים ושירי כמהר"ר ישראל נאגא"ר זצ"ל אשר העיד עליו האר"י הקדוש ז"ל שהיה ניצוץ דהמע"ה וברוח הקודש אמרן . ומה גם אם הם שירים מסודרים על פי הקבלה · לפי שהניגון וסדר הדברים מכניס יראת השם בלב השומעים ונותנין לבם אל התפלה · מה שאין כך כשהפיוטים הם בניגון המעורר הריקוד והשמחה החיצונית שמביא לשומעיהם לצחוק וקלות ראש ולפרוק מעליו עול מלכות שמים ולהמליך יצרו עליו לטורדו גם להרהורים רעים ולמחשבות זרות · והקולר תלוי על החזן הגורם · גם כשקורא הפרשה בתורה ידמה בעיניו כאלו התיבה שעומד בה הוא הר סיני וכאלו אותה שעה מתקבלת מהר סיני וכאלו הקב"ה ופמליא שלו עומדים שם כשם שהיה בשעת מתן תורה · וכאלו הוא משרע"ה האומרה וכל הקהל העומדים סביב לסיני לשמוע מפיו תורה · ובהיותו מושרש בדבר זה נכנס מורא בלבו ומכוין בקריאתו שלא להבליע תיבה או אות · בהיותו חושב שהוא כמתורגמן בין המקום ובין העם · ואל יהיה כוונתו בקריאתו להודיע את העם שהוא בקי בנגון הטעמים ובעריבות הקריאה דמה מועיל לו זה כ"א לאבד שכר קריאתו · אך יעשה לשם שמים ודברים אלו מאליו באים : עוד צריך החזן כשיש חולה מיחידי הקהל

שטרוכלן צו אַנדרי · גם אידר דער חזן גייט פאַרן עמוד דאַווינען זאָל ער פריער מתפלל זיין אַז קיין מכשול זאָל ניט קומן דורך אים דם דורך אים זאָל קיינר ניט מפסיק זיין אין דאַווינען אונ דער שטן זאָל ניט מקטרג זיין אויף דער תפלה אונ גאָט ב"ה זאָל אים געבן איין שיין לשון ער זאָל ניט פאַר פעלין איין אות פון זיין תפלה דען דעם נוסח פון דאַוועניין האָבן דיא אנשי כנסת הגדולה מתקן געוועזן אונ אין דרונען איז פיל שמות הקדושים דרום זאָל ער נזהר זיין אַז ער זאָל ניט דאַווינען אויסין וויינינג נאָר פון דעם סידור כדי ער זאָל ניט איבר היפרן ח"ו איין וואָרט · אויך זאָל ער מתפלל זיין אַז זיין תפלה זאָל גלובט זיין צוא איטליכן וואָס וועט זיא הערין פון זיין מויל · אונ אידר ער דאַווינט זאָל ער זאָגין צעהן מאָל דעם פסוק · (ונח מצא חן בעיני ה') אונ דאָס העלפט זייער צוא חן · גם אויך אַז ער לייענט אין ספר תורה זאָל ער זיך פאַרשטעלין גלייך ווי דער בעלעמר ווס ער שטייט אויף אים איז דר באַרג סיני אונ ער איז מקבל דיא תורה פון דעם באַרג סיני אונ גלייך ווי גאָט ב"ה מיט גאָר זיין פמליא איז דאָרט וויא בשעת מתן תורה אונ גלייך ווי ער איז משה רבינו ע"ה וואָס זאָגט די תורה אונ גאָר דאָס קהל שטייט ארום דעם באַרג סיני צוא הערן תורה פון זיין מויל אונ דורך דעם גייט אַריין מורא אין זיין הארץ אונ איז מכוין אין זיין לייענין ער זאָל ניט איבר היפען קיין שום וואָרט אונ זיין כוונה זאָל ניט זיין צוא ווייזין דעם פאָלק וויא ער קען גוט לייענין אונ איז בקי אין טראָפ נאָר ער זאָל טאָן לשם שמים · עוד אַז איינר איז ח"ו שלאָף בבאָרף דר חזן

הקהל שיכוין בתפלתו בברכת רפאנו שהקב"ה ירפאהו רפואה שלימה שהרי ארז"ל שתפלת החולה עצמו מועיל מאד · והנה כיון שהחזן שלוחו של צבור הוא ושלוחו של אדם כמותו נמצא בהתפלל החזן עליו כאלו החולה בעצמו מתפלל · דפעמים החולה אינו בדעתו להתפלל או שאינו יודע שתפלתו מועלת או שלא נזכר · ובהיות הוא מתפלל עליו כאלו החולה בעצמו מתפלל · גם כשרואה החזן לאיזה יחיד נולד לו בן זכר יגיל וישמח ויתן הודאה למקום שהוציאם ידי חובת תפלה על ידו פרים ורבים אין זה כ"א שתפלתו רצויה לפני המקום · ואל ישמח בעבור התועלת המגיע לו ממה שנודרים לחזן ביום שבת קודש אבי הנולד וקרוביו דזהו מאליו בא · ומה לו לחטוא למנוע הודאה לבוראו בהיותו שמח לתועלתו ולא על מעלת תפלתו ומגלה למפרע שהתפלה היא בעיניו כאומנות לפרנסתו ולא על תועלת נשמתו · לכן כשמבקר החזן ליחידי הקהל בשבתות וימים טובים אל יבקר לעשירים דוקא ולא לעניים מהטעם שכתבנו שמעיד על עצמו שהתפלה כאומנות לפרנסתו וראיה שמבקר דווקא למי שמגיע תועלת לאומנתו · שאם מבקר לכבוד שמוציאם ידי חובה וכי לעשירים מוציא שמבקרם ולעניים אינו מוציא שאינו מבקרם · אין פחיתות גדול מזה שמעיד על עצמו . לכן יבקר לכלם או לא יבקר כלל או מעט מזה ומעט מזה · כי אין לך מהדופי ומהפחיתות והגריעות והבזיון והחרפה כש"צ שרבים תלוים בו להוציאם ידי חובה . ובמקום היותו כשר עניו שגדול וקטן שוין לפניו עושה עצמו כעבד משרת בבית על פרנסתו שמכבד לרבו שלא ישלחהו מביתו · אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה · וכמה ביוש בעוה"ז ועונש לעוה"ב מגיע להקהל המקימו עליהם לצאת ידי חובה על יד איש אשר בטחונו בבשר ודם · עליו אומר הקב"ה הכזה איש אבחרהו להתפלל לפני בעד הקהל הזה לכפר בעדו ולתת שאלתם ולמלאות בקשתם · הלא זה איש אשר אבחרהו לשרת לפני בעד הקהל : פתח חרצובות רשע התר אגודת מוטה · עניו שפל מעביר על מדותיו מוחל על עלבונו. לב טוב שמח בהלקו. ותרן טוב עין שמח בטובו של חבירו כרוחק מעין הרע מלשון הרע · שלם במדות טוב לשמים מקובל על הבריות מרוצה לכל : ע"י איש כזה אני מכפר בעדו ובעד כל הקהל · ואע"פ שלא יהיה ת"ח גדול כיון שהוא ירא שמים ומסובב במדות אלו די שיתכפר הקהל ע"י · ובלתי זו טוב להתפלל ביחיד מלשמוע תפלה מפיו · שהוא משל לצבור שהוצרכו לפיים למלך ושלחו לפייסו ע"י איש שהמלך שונא אותו ומבקש להרגו · שבמקום פיוס מעלים חמת המלך עליהם בכפל ממה שהיה מקדם · (ועיין בזוהר פרשת נשא בעונש החזן שאינו הגון) · וכתב הטור א"ח סימן נ"ג צריך שיהיה ש"צ הגון דכתיב נתנה עלי בקולה ע"כ שנאתיה · א"ר זוטרא בר טוביא אמר רב ואיתימא ר"א זה ש"צ שאינו הגון ויורד לפני התיבה

מְכַוֵין זַיין אִין ש"ע אִין דֶר בְּרָכָה פוּן רְפָאֵנוּ צוּא בֶּעטִין גָאט עֶר זָאל אִים שִׁיקִין אַיין רְפוּאָה וָוארוּם אוּנְזֶרֵי חֲכָמִים ז"ל הָאבִּין גִיזָאגְט אַז דִי תְּפִלָּה פוּן דֶעם חוֹלֶה אַלֵיין הֶעלְפְט זֵייעֶר אוּנ דִיא תְּפִלָּה וָואס דֶר חַזָן אִיז מִתְפַּלֵל פַר דֶעם חוֹלֶה אִיז גְלַייךְ וִויא דֶער חוֹלֶה אַלֵיין אִיז מִתְפַּלֵל · גם אויך אַז דֶער חַזָן וֶועהְט אַז בַּייא אֵיינֶם אִיז גִיבָּארֶן גִיוָוארֶן אַיין בֵּן זָכָר זָאל עֶר זִיךְ פְרֵייעֶן אוּנ זָאל גֶעבְּן אָלוֹיבּ צוּא גָאט וָואס דִיא מֶענְטְשִׁין זֶענִין פָּרִים וְרָבִים אוּנ זָאל זִיךְ נִיט פְרֵייעֶן פוּן וֶועגְן דֶעם גֶעלְט וָוס עֶר וֶועט מַאכְן אוֹיף דֶעם בְּרִית · אוֹיךְ דֶער חַזָן וָוס חַנְפֶנְט דִיא עֲשִׁירִים אִיז פַאר אִים אַיין בִּזָיוֹן אוּנ חֶרְפָּה דֶען דֶר ש"ץ וָוס פִיל מֶענְטְשִׁין הֶענְגִין אִין אִים עֶר זָאל זֵייא מוֹצִיא זַיין מִיט זַיין תְּפִלָּה גִיהֶער צוּא זַיין וִויא אַיין הֶער אֵיין עָנָו וָוס גְרוֹסֶע אוּנ קְלֵיינֶע זֶענִין גְלַייךְ פַר אִים · נִיט וִוי אַיין קְנֶעכְט וָואס מוּז חַנְפְנִין זַיין הֶער · וַוייא אִיז צוּ דֶר בּוּשָׁה אוּנ וִוי פִיל בִּיוּשׁ אוּנ עוֹנֶשׁ אוֹיף עוֹלָם הַבָּא עֶס גֶרֵייכְט צוּא דֶעם קָהָל וָוס הַאלְט אַזוֹי אַיין חַזָן נָאר דֶר חַזָן מוּז זַיין אַיין עָנָו אוּנ אַיין שָׁפָל אוּנ אַיין מַעֲבִיר עַל מִדוֹתָיו אוּנ זָאל מוֹחֵל זַיין דֶעם וָואס זִידֶעלְט אִים אוּנ זָאל הָאבְּן אַגוּט הַארְץ אוּנ זָאל זִיךְ פְרֵייאֶן אִין דֶעם גוּטְץ פוּן זַיין חַבֵר עֶר זָאל זַיין וַוייט פוּן אַשְׁלֶעכְט אוֹיג אוּנ פוּן לָשׁוֹן הָרָע אוּנ זָאל זַיין גַאנְץ אִין גוּטֶע מִדוֹת אוּנ זָאל זַיין אָן גִינוּמְן בַּייא לַייט אוּנ מְרוּצֶה צוּא אִיטְלִיכְן דוּרְךְ אַזוֹ אַמֶענְשׁ אִיז גָאט ב"ה מְכַפֵּר דִי זוּנְד פוּן גַאנְץ קָהָל · אוּנ הָאטְשֶׁע וֶוען עֶר זָאל נִיט זַיין קֵיין גְרוֹסֶר ת"ח וַוייל עֶר אִיז אַיין יְרֵא שָׁמַיִם אוּנ הָאט אִין זִיךְ גוּטֶע מִדוֹת · אָבֶר אַז דֶר חַזָן אִיז נִיט אַזוֹי אִיז גִיגְלִיכְן צוּ אַיין קָהָל וָואס הָאבְּן בַּדַארְפְט אִיבֶּר בֶּעטְן צוּ אַיין מֶלֶךְ הָאבְּן זֵייא גִישִׁיקְט אִיבֶּר בֶּעטִין דוּרְךְ אַזוֹי אַיין מֶענְטְשׁ וָואס דֶר מֶלֶךְ הָט אִים פֵיינְט נוּא וֶוערְט דָאךְ דֶר מֶלֶךְ בְּוַדַאי נָאךְ מֶער בְּרוֹגֶז אוֹיף זֵייא · וכתב דֶר טוּר אוֹרַח חַיִים שְׁרַייבְּט דֶער אִיז רָאוּי צוּ זַיין אַיין חַזָן · דֶר וָואס אִיז לֵיידִיג פוּן עֲבֵירוֹת אוּנ אִיז בַּיי זִיךְ אַיין שָׁפָל אוּנ מְרוּצֶה צוּ קָהָל אוּנ הָט אַיין זִיס קוֹל אוּנ לֶערְנְט תּוֹרָה נְבִיאִים כְּתוּבִים אוּנ

התיבה ואיזהו הגון שהוא ריקן מעבירות ופרקו נאה ושפל ברך ומרוצה לעם ויש לו נעימה וקולו ערב ורגיל לקרות תורה נביאים וכתובים ואם אין מוצאין מי שיש בו כל המדות האלו יבחרו הטוב שבצבור בחכמה ובמע"ט · ואין ממנין אלא מי שנתמלא זקנו כו' · וא"א כתב בתשובה שנהגו במקומות אלו למנות בזוי המשפחות לש"צ · ויש בדבר הזה ביזוי מצוה כאלו אינו כדאי למיוחסין שבישראל והוא כשאר אומנות. וחלילה להיות מלאכת השם אומנות אלא עטרה לראש כו' · גם אם הוא מיוחס ורשע מה תועלת לפני המקום ביחוס שלו · ואם הוא ממשפחה בזויה וצדיק טוב לקרב מזרע רחוקים · ולא כמו שעושים באיזה מקומות שאע"פ שיהיה רשע גמור אין חוששין רק שיהיה נעים זמירות · והקב"ה אמר נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה . וכתב הרב בית יוסף ז"ל בתשובת הרשב"א ז"ל . שאלת ש"צ שקולו ערב ומאריך בתפלתו כדי שישמיע קולו ערב ומתגאה בכך אם ראוי למחות בו . תשובה דברים אלו אחר כוונת הלב הם אמורים · אם ש"צ זה שמח בלבו על שנותן הודאה להשי"ת בנעימה תבא עליו ברכה שאחד מהדברים המחוייבים לש"צ הוא שיהיה לו נעימה כדתניא בפרק ב' דתענית רבי יהודה אומר מרוצה לעם ויש לו נעימה וקולו ערב · אבל צריך להתפלל בכובד ראש ועומד באימה כדאיתא בפרק אין עומדין · לפיכך ש"צ זה אם שמח ועומד ביראה הרי זה משובח · אבל אם הוא מכוין להשמיע קולו ושמח בקולו הרי זה מגונה ועליו נאמר נתנה עלי בקולה כו' · ומ"מ כל מי שמאריך בתפלתו לא טוב עושה · ובכמה מקומות אמרו לקצר מפני טורח הצבור עכ"ל. ואני שמעתי משארי החכם המרומם כמהר"ר אברהם אפומאד"ו ז"ל שהיה בעיר ברוסה בשנים קדמונים ש"ץ אחד מופלג בזקנה . כשהיה קורא בספר תורה היה עושה תנועות בידו לרמוז מאורעת הקריאה · ונהג כן שנים הרבה · פעם אחת נכנס שם רב אחד ומנעו מזה שנראה הדברים בעיניו דרך בזיון · ובעתוהו בחלום ואמרו לו איש אחד שהיה מכבד להקב"ה והיה משמח בו מנעתו מלשמחו · מיד בשחר השכים הרב לפתחו של ש"צ לשאול ממנו מחילה ולבקש ממנו שיחזור לתנועותיו ע"כ. הרי שהכל הולך אחר הכוונה · וכמה מהשבח והגדולה לש"צ שהזקין ותש כחו ונשתנה קולו לומר להקהל הוא בעצמו למנות אחר תחתיו לסייעו · כי זהו עדות גמורה ומודעה רבה שכל השנים שירתו היה לש"ש שהרי עכשיו שרואה שאינו הגון למלאכה הוא עצמו מבקש ראוי למלאכה · וכמה משובח ומעולה הוא לפני המקום . והדבר בהפכו · וטוב לשליח צבור שיאמר תפלה זו על קבלת התפלות · הביאו בעל ספר מרגליות טובות .

וזה

אז מען גיפינט ניט מיט די אלי מדות זאל מען נעמין דעם בעסטין פון עולם · אונ דער רא"ש זכרונו לברכה שרייבט דאס מען איז זיך נוהג אויף צו נעמין איין חזן פון אגימיינע משפחה אונ דס איז איין ביזוי מצוה גליך וויא עס איז ניט ראוי צו די מיוחסים אונ חלילה די מלאכת השם זאל זיין מבוזה · אויך אויב ער איז איין מיוחס אונ איין רשע וואס העלפט פאר גאט זיין יחוס אונ אויב ער איז פון איין משפחה בזויה אונ איז אבר אצדיק דעם מעג מען אויף נעמין פר איין חזן · ניט וויא מען טוט אין אטייל שטעט דאס חאטשע ווען דר חזן איז ניט ארדענטליך הארט עס זייא ניט אז ער קען שיין זינגין · אונ גאט ב"ה זאגט דרויף זייא האבן גיגעבין אויף מיר זייער קול דרום האב איך זיי פיינט · ואני אונ איך האב גיהערט פון ר' אברהם אפומדו ז"ל דס עס איז גיוועז אין דר שטאט ברוסה איין אלטר חזן ווס אז ער הט גיליינט אין דער תורה הט ער גימאכט תנועות מיט זיין האנט איין מאל איז דארט גיקומן איין רב אונ הט אים דר פון אפ גיהאלטן הט מען אים גימאכט שרעקין אין חלום אונ מען הט אים גיזאגט איין מענטש איז גיוועזן ווס הט מכבד גיוועזן גאט ב"ה האסט דו אים דר פון פאר מיטן · אין דר פריא איז דר רב גיגאנגן צום חזן אונ הט אים גיבעטין ער זאל אים מוחל זיין אונ זאל ווידר מאכן זיינע תנועות ווארום אלץ גייט נאך דר כוונה · וכמה אונ וויא גיהער מען ליבן צוא אזוי איין חזן וואס איז שוין אלט גיווארן אונ זיין כח איז שלאף גיווארן אונ זיין קול איז פאר ענדערט גיווארן אונ ער זאגט אליין צוא קהל זייא זאלן אויף נעמין אנאנדרין חזן דען דאס איז ארעכט עדות אז די אלע יארן ווס ער איז גיוועזן איין חזן איז דאס גיוועזן לשם שמים והא ראיה אצונד אז ער זעהט אז ער איז ניט ראוי דר צוא בעט ער דאך אליין אז מען זאל צוא נעמין אנאנדערין דרום איז ער זייער גיליבט פאר גאט ב"ה · אונ דעם היפוך דער פון קען מען שוין אליין פאר שטיין · וטוב אונ פון הערגין די תפלות פון דעם ש"ץ זאל אן גינומן ווערן פאר גאט ב"ה איז גוט ער זאל זאגן די תפלה

וזה נוסח התפלה :

שמע ה׳ תחנתי ה׳ תפלתי יקח · ואם ביום מנותתי לא תשמע ביום צרתי אקראך כי תענני :

ואם למלך ב״ו אתפלל ואקרא כל היום ישמע תחנתי · גם אתה ה׳ טוב וסלח ורב חסד לכל קוראיך · חנני ה׳ כי אליך אקרא כל היום · ואם שמעת לחנה מפני שהתנדבה בנה לעבודתך והשאלתו לקדושתך שמע וקבל תפלתי שאני מתנדב כל אשר לי לעשות רצונך ועבודתך · שמעה ה׳ תפלתי ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש · שאם שערי תפלה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו · למה יאמרו מבלתי יכולת ה׳ לקיים משאלותינו אוטם אזנו משמוע ואתם מתפללים אל אל לא יושיע · ועתה יגדל נא כח ה׳ כאשר דברת לאמר · וקיים בנו מקרא שכתוב והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע · ולפחות קיים בנו והיה אחר שיקראו אענה ואחר שידברו אשמע שועתם וזעקתם למה יאמרו הכסילים לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב · אנא אלהי אם חפצת שיאמינו אזן שומעת ועין רואה ה׳ שמעה תפלתי ושועתי אליך תבא · שהנוטע אזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט · הטה ה׳ אזניך ושמע פקח עיניך וראה ושמע את דבריהם אשר באו לחרף אלהים חי : למה יאמרו המינין עזב ה׳ את הארץ ואין לו עסק בנסתרותינו · לכן בקראי ענני אלהי צדקי בצר הרחבת לי חנני ושמע תפלתי · ואז יראו שאתה משגיח בפרטים ובוחן לבות וכליות ולמה יאמרו כלו תפלות ישראל בני אל חי לפי שכלו חסדיו מרחם אותם ועת תפלתם חלף הלך לו · ואני תפלתי לך ה׳ עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך · ולמה יחרפו למערכות ישראל לומר אין בהם איש צדיק שישמע ה׳ תפלתו : שה׳ תפלת צדיקים ישמע וקרוב ה׳ לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת · וגם כי תרבו תפלה איננו שומע · ה׳ אלהים עד מתי עשנת בתפלת עמך האזינה אלהים תפלתי ואל תתעלם מתחנתי והקשיבה לי ועני אריד בשיחי ואהימה · מקול אויב מפני עקת רשע כי ימיטו עלי און ובאף ישטמוני · ולמה יאמרו אין סגולה בלה״ק להעלות תפלתכם לפני ממהקב״ה ומי בקש זאת מידכם והוא מצוה בלי תועלת ותם לריק כחכם · ועתה שמע אלהי את תפלת עבדך ואת תחנוני הטה אלהי אזנך ושמע פקח עיניך וראה ועשה בשביל אונאתי דכל השערים ננעלו חוץ משערי אונאה ויראו כל בשר כי פי ה׳ דבר : למה יאמרו הפיקורסים שאתה אכזרי משמוע תפלתנו* שמעה ה׳ בקולי תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני . ואם קרוב ה׳ לנשברי לב זה קרבתך לשברון לבי ורוחי אליך קוה קויתי ה׳ ועתה מה קויתי ה׳ אם לא תשמע . הטה אזניך אלי ושמע שועתי וחזק אהבתי עמך שאהבתי שישמע ה׳ קול תחנוני · ולמה יאמרו שאתה גאה . גלה נא ענותנותך לכל כי ימינך פשוטה לקבל תפלתנו ברצון ואהבה כי אתה שומע תפלת כל פה · ובמה יודע איפוא מציאותך עתה שאין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה · עתה שהסתרת פניך ממנו עתה ששחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו · כמו שבימי קדם היינו מראים מציאותך לכל העולם אם לא תשמע שועתנו · ובמה יודע כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ולא עולם כמנהגו נוהג אם לא תאזין לתחנתנו . ואם למעני העומד בביתך היום לא תעשה עשה למען שלמה עבדך אשר התפלל לפניך ושמעת את תפלת עבדך ועמך ישראל אשר יתפללו אל המקום הזה ואתה תשמע אל מקום שבתך אל השמים ושמעת וסלחת · כן תעשה עמי העומד היום במקדש מעט בבהכ״נ וגם עיני ולבי שם כל הימים · ואם היו אשי ריח ניחוח לפניך תמידין ומוספין נדרים ונדבות שבבית מקדשך היו מקריבין · עתה שנחרב בית מקדשנו ונשלמה פרים שפתינו תכון תפלתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב : ואל תראה פשעי ועונותי לסתום תפלתי מעלות אליך כ״א שמוע תשמע תפלתי · האזינה תחנתי באמונתך ענני בצדקתך ואל תבא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי · ואם לא תשמע אתה ה׳ תפלתי למי אפנה ולמי אתחנן ולמי אשא עיני וכפי האם אשים בשר זרועי האם אבטח על משענת קנה הרצוץ משאר הנמצאים שיקבלו שועתי ותחנתי הלא מידך הכל ומי זה אמר ותהי ה׳ לא צוה · אנא אלהי שמע קול תחנוני בשועי אליך בנשאי ידי אל דביר קדשך · (עוד מצאתי בכ״י תפלה שיאמר הש״ץ בעת שממנים אותו לשליח צבור) · ה׳ שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך . אתה הוא ה׳ אלהי האלהים אשר גדול אתה וגדול שמך בגבורה האל הגדול הגבור והנורא גדול העצה ורב העליליה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם · ממכון שבתך השמים תשגיח על כל יושבי ארץ · היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם · הזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כנים · עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו של כל אחד ואחד · והשגחתך מפורסמת לעיני כל יצוריך בכללם וגם בפרטם ובפרט על יציר כפיך הוא האדם אשר תפקדנו לבקרים תבחננו לרגעים ודרכיו אתה רואה וכל צעדיו תספור · ואני עבדך בן אמתך לשמע אזן שמעתיך ועתה ראתה

(שְׁמַע יְיָ תְּחִנָּתִי וכו׳ איז ניט אָבֶּער גֶיזֶעצְט) · וצריך דֶער חַזָּן דַארְף מְכַוֵּין זַיין אִין זַיין תְּפִלָּה אַז גָאט **ב״ה זָאל מְכַפֵּר זַיין דֶעם קָהָל אַז עֶס זָאל זֵיי נִיט גְרֵייכֶן קֵיין שום שָׁאדִין · וָוארום דִי תְּפִלָּה אִיז אויף**

עיני השגחתך עלי רימה ותולעה צל עובר ציץ נובל עפר ואפר במוני · לעשות עמי וחסד להקימני מעפר ומאשפות הדימותני להושיבני עם נדיבים נדיבי עמך ומאחר עיות הביאותני לעמוד לשרת לפניך ולברך בשמך · ועתה מה אשיב לה׳ כל תגמולוהי עלי. ואלו פי מלא שירה כים ולשוני רנה כהמון גליו ושפתותי שבח כמרחבי רקיע ועיני מאירות כשמש וכירח וידינו פרושות כנשרי שמים ורגלינו קלות כאילות אין אנו מספיקין להודות לך וכו׳ · לכן ידי שמתי למו פי ולך דומית תהלה לפי שחנוניך הם חנונים ומרוחמיך הם מרוחמים ככתוב את אשר תחון יוחן וכו׳ לכן במחמת הנם אני מתחנן ומתפלל לפניך שתענה עתירתי ותשמע תפלתי ותתן לי קול נעים וערב וחזק מעתה ועד עולם · ואל יפסק קולי ואל יחר גרוני ולא אבוש במעני ואל אכשל בלשוני : ואהיה רצוי בעיניך ובעיני כל רואי · ונתתה לעבדך לשון למודים לדעת לעות את יעף דבר יעיר בבקר בבקר יעיר לי אזן לשמוע כלימודים . ויהיו ערבים דברי באזני שומעיהם · והאר פניך על עבדך והאר עיני בתורתך ודבק לבי במצותיך ואל תביאני לידי נסיון ולא לידי בזיון ולא יבא לידי שום חטא ועון : ותצילני מעין הרע ומיצר הרע ומשנאת הבריות · ואל ילעינו הבריות עלי ולא על דברי אלא תהיה עם פי בהגיוני ותורני מה שאומר בלי שום פקפוק · הסר ממני עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממני · וחנני ושמע תפלתי כי אתה שומע תפלת כל פה · יהיו לרצון אמרי פי וגו׳ · וצריך השליח צבור לכוין בתפלתו שהקב״ה יכפר בעד הקהל שלא יגיע להם שום נזק · כי התפלה במקום קרבן ומה קרבן מכפר אף התפלה מכפרת · לכן הש״צ שמוציא אחרים ידי חובה הוא במקום הכהן המקריב ומברך את העם · וכן תראה רמז בפ׳ נשא בנשיא המקריב ביום ראשון בפסוק ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נחשון בן עמינדב וכו׳ ״חמשה ״זה קרבן ״נחשון ר״ת חזן · ומפסיק קרבן באמצע לומר שעכשיו שבית המקדש חרב ונפסק הקרבן החזן יכוין בתפלתו שהיא במקום קרבן שהקב״ה יכפר בעד כל הקהל הקדוש גדולים וקטנים להשפיע עליהם שפע רצון בבני חיי ומזוני אמן · ונרמז חזן בקרבן הראשון של נחשון בן עמינדב לרמוז שיאמר החזן בינו לבין המקום . רבונו של עולם עמי נדב להיות אני שליח שלהם במקום הכהן המקריב . שמע תפלתי וקבל עתירתי כאלו הקריבו הקרבן לפניך דשלוחו של אדם כמותו וכפר על כל חטאתם להשרות שכינתך בתוכם לעולם · אנס״ו :

פרק לה יקר האור ולבוש העליון נעשה על ידי אור תורה וקיום מצותיה · שעל ידי המצות נארג לבוש יקר רוחני מאיר כעצם השמים לטוהר אשר הנשמה

בצאתה מזה העולם ערומה מהלבוש הגופני מרחפת מתבוששת בראות עצמה ערומה מיד לובשת הלבוש הבהיר והמאיר הזה אשר עשה בעולמו בתורה ומצות ומקבלת שמחה גדולה בראותה עצמה בלבוש מלכות . דוגמת האדם אם יהיה ערום מכלי לבוש כמה מתבוששת מקבל

דעם ארט פון איין קרבן אונ אזו וויא איין קרבן איז מכפר אזוי איז די תפלה אויך מכפר אונ דער חזן איז אויף דעם ארט פון דעם כהן וואס ער איז מקריב דעם קרבן אונ בענטשט דאס פאלק אונ דרויף קענסטו זעהן איין רמז אין פרשת נשא אין דעם נשיא וואס האט מקריב גיוועזן דעם ערשטן טאג דס איז גיוועזן (נחשון בן עמינדב) עס שטייט דארט (ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נחשון בן עמינדב) דיא ווערטר (חמשה זה קרבן נחשון) זענין די ראשי תיבות חזן · אונ אין מיטן שטייט דס ווארט קרבן צו ווייזין אז ווען דם בית המקדש איז חרוב זאל דער חזן מכוין זיין אין זיין תפלה אז גאט ב״ה זאל מכפר זיין גאר דעם קהל אונ זאל אויף זייא משפיע זיין איין שפע פון ברכה זייא זאלן האבן קינדר אונ זאלן לאנג לעבן אונ זאלן האבן פרנסה אונ דרום איז מרומז דר חזן אין קרבן פון נחשון בן עמינדב מרמז צו זיין דר חזן זאל זאגין רבונו של עולם (עמי נדב) מיט מיר זאלסטו באוויליגן מיין פאלק הער צו מיין תפלה אונ נעם מיין גיבעט גלייך ווי זייא האבן מקריב גיוועזן דעם קרבן פאר דיר אונ זייא מכפר אויף זייערי זינד צוא מאכן רוען דיין שכינה צווישן זייא אויף אייביג · אמן סלה :

פרק לה יקר האור דאס טייער ליכט אונ דס אייבערשטע קלייד ווערט גימאכט דורך דר ליכט פון תורה אונ דורך דעם וואס מען איז מקיים אירע מצות דען דורך די מצות ווערט גיוועבט איין טייער רוחני קלייד וואס לייכט אזוי ווי די לוטרקייט פון דעם הימל דס אז די נשמה גייט ארויס פון דר וועלט קלייד זיא (גיכף אן אין דעם דאזיגן ליכטיגן קלייד וואס ער האט גימאכט מיט זיין תורה

לצאת בין אנשים . ואם מזדמן לו לבוש כמה מרגיש מהשמחה וק״ו בן בנו של ק״ו אם נזדמן לו בגדי מלכות דאין קץ לשמחתו ולעונג שמקבל נשמתו · בהיות שהיה בתכלית השפלות ערום כאשר יצא מבטן אמו וזכה ללבוש בגדי מלכות שיוכל להתפאר עמהן בפני כל רואיו · כך הנשמה היוצאת מזה העולם ערומה ומוצאת לבוש מלכות וכי יוכל דעת האדם החומרי להשיג שיעור השמחה שמקבלת הנשמה בלובשה בגדי יקר כמדובר. והנה ייחדתי הפרק הזה לדבר בו בענין הלבוש העליון כיצד הוא ומהיכן נעשה ואימתי מתלבשת הנשמה בו · ואם הוא לבוש אחד בלבד שיש לה או יותר . כדי להודיע בזה מעלת העוסק בתורה ומצותיה הטובות והישרות· ונקדים דברי הרב המקובל האלהי כמהור״ר עובדיה המון ז״ל מברטנורה שדבר בסוד המלבוש בספר מקרא קדש · ונעתיק לשונו לעשותו פרק בפני עצמו · וזה לשונו סוד המלבוש הנקרא חלוקא דרבנן מי זוכה בו ומתי יזכה בו ומה יעשה ממנו וממה נעשה הלבוש הזה וכמה לבושים הם מקובץ מפי ספרים וכו׳ · חכמי האמת אמרו כי ספירת יסוד נקרא איש · הטעם כי נשמות הצדיקים הנקראים אנשים זוכות בו . ושם סוד המלבוש השני יש לך לדעת כי המלבוש האחד הם היסודות הגופניים אבל המלבוש השני הם יסודות רוחניים והנשמות של צדיקים הם מתלבשות בזה המלבוש · אמנם גם הם מלאך אחד שמו · אורה ומעשה רבי אלעזר ורבי יהושע מוכיח ונותנו למי שזוכה לו · עתה יש לי לבאר סוד המלבוש על מתכונתו · יש לך לדעת כי יצירת האדם בצלם אלהים ולכבודו בראו ונפח בו נשמה עליונה מיסוד ונמשכת בתכונה משונה לקבל צורה כצורת גוף האדם · ונתמלא זיו כבודו כדי לחמשיל בכחו רוח שכל וידבק עמו בלכתו דרך חכמה · והשם עושה חסד עם נשמות הצדיקים הזמין להם מלבוש שני אור דק מאוד ונפשות הצדיקים מתלבשות בו לעתים ידועים : כגון שיש תוספות ברכה ושלוה ורצון למעלה · כי הנשמה בהתפרדה מן המלבוש הראשון היא רוחניית ביותר יותר ממלאכי השרת · ואינן יכולין להכיר עצמן ואינן יכולין להתפלל בעדם ובעד זרעם · עד שהוא כזמין להם הלבוש השני ובזה המלבוש השני יש לה היכר ומתפללת בעדה ובעד זרעה · כמ״ש רז״ל צערא דידהו ידעי צערא דאחריני לא ידעי · א״כ הנשמה שזכתה לזה המלבוש יכולה להתפלל בעדה ובעד זרעה. וכן בכתובות פרק הנושא רבינו הקדוש אחר מיתתו היה בא בכל ערבי שבתות לקדש לאשתו · וזה ידוע כשהנשמה ערומה לא יהיה לה יכולת באלו הענינים אבל רבינו הקדוש זכה למלבוש השני והיה לו כח כמלאכים . וכן בשבת פרק שואל הנהו קפולאי דהוו קפלי בארעא דרב נחמן וכו׳ שמצאו לרבי אחאי בר יאשיה ברוח חיים בקבר · הכל מזה הענין כי אותם צדיקים שזוכים בזה המלבוש קרויים חיים החופף על קברו תמיד. ויש לך לדעת דודאי שהם עושים שליחות השם כמלאכי השרת כמ״ש עושה מלאכיו רוחות . רצה לומר מהנשמות שהם רוחות עושה מלאכיו · וכן הוא בוודאי כי אותן אנשים שבאו לאברהם היו מזה הענין בעבור שכחו היה יפה. וזה הטעם שאברהם הזמין

רקנטי

אונ מִצְוֺת אונ זיא איז מְקַבֵּל גְרוֹיס שִׂמְחָה אַז זיא וָועט זיך וויא זיא איז אָן גִיקְלֵייד אִין קְלֵיידֶער פוּן מַלְכוּת נוּא ווִי קֶען דר שֵׂכֶל נָאר מַשִּׂיג זַיין דֶעם שִׁיעוּר פוּן דר שִׂמְחָה וָוס דִיא נְשָׁמָה הָט בְּשַׁעַת זיא קְלֵייד זיך אָן טַייעֶרֶע קְלֵיידֶר · והנה איך האב בַּאשְׁטִימְט דֶעם פֶּרֶק צוּא רֵיידְן פוּן דֶעם אֵייבֶּרְשְׁטְן קְלֵייד וויא אַזוֹי עֶר איז אונ פוּן וָואס עֶר וֶוערְט גִימַאכְט אונ וֶוען דִי נְשָׁמָה וֶוערְט אִין אִים אָן גִיקְלֵייד אונ אוֹיבּ זיא הָט נָאר אַיין קְלֵייד אָדֶער מֶער כְּדֵי דוּרְךְ דֶעם מוֹדִיעַ צוּא זַיין דִיא מַעֲלָה פוּן דֶעם וָואס לֶערְנְט תּוֹרָה אונ איז מְקַיֵים דִי מִצְוֺת ונקדים אונ פְרוּר ווֶעלְן מִיר שְׁטֶעלְן וָוס דר רַבֵּינוּ עוֹבַדְיָה מִבַּרְטְנוּרָה שְׁרַייבְּט דר פוּן אִין סֵפֶר מִקְרָא קוֹדֶשׁ׳ דִי חַכְמֵי הָאֱמֶת שְׁרַייבְּן נָאר דר עֶרְשְׁטֶר מַלְבּוּשׁ פוּן דר נְשָׁמָה זֶענִין דִי יְסוֹדוֹת גוּפָנִים דָס איז דר גוּף אונ דר אַנְדֶערֶר מַלְבּוּשׁ איז דִיא יְסוֹדוֹת רוּחָנִיִים אונ דִיא נְשָׁמוֹת פוּן דִיא צַדִיקִים קְלֵיידְן זיך אָן אִין דֶעם דָאזִיגְן מַלְבּוּשׁ אונ דר מַלְבּוּשׁ איז זֵייעֶר אַקְלָאר לִיכְט אונ דִיא נְשָׁמוֹת פוּן דִי צַדִיקִים קְלֵיידְן זיך אָן אִין אִים צוּ גְוִויסֶי צַייטְן דְהַיְינוּ אַז עֶס איז אוֹיף דֶעם הִימֶל פַאר הַאנְדִין אַיין שֶׁפַע בְּרָכָה אונ רָצוֹן אונ שָׁלוֹם · ווָארוּם אַז דִי נְשָׁמָה שֵׁייד זיך אָפּ פוּן דֶעם עֶרְשְׁטְן מַלְבּוּשׁ איז זיא מֶער רוּחָנִי פוּן דִיא מַלְאָכִים אונ דֶערְמָאלְט קֶענִין זַייא זיך נִיט דר קֶענִין אִין וָוס פַר אַיין גוּף זֵיי זֶענִין גִיוֶועזְן אונ וָוער זֵייעֶרֶי קִינְדֶר זֶענִין דְרוּם קֶענִין זֵיי דֶערְמָאלְט נִיט מִתְפַּלֵל זַיין פַר זֵייעֶרֶי קִינְדֶר · בִּיז גָאט ב״ה גְרֵייט זֵיי אָן דֶעם אַנְדֶערְן מַלְבּוּשׁ אונ אִין דֶעם אַנְדֶערְן מַלְבּוּשׁ דר קֶענִין זֵיי זיך שׁוֹן יוֹא אונ אוֹיךְ זֵייעֶרֶי קִינְדֶר אונ זֵיי בֶּעטְן פַר זיך אונ פַאר זֵייעֶרֶי קִינְדֶער · אונ דִי מֶענְטְשְׁן וָוס זֶענְן גְקוּמֶן צוּ אַבְרָהָם אָבִינוּ זֶענְן אוֹיךְ גִיוֶועזְן נְשָׁמוֹת פוּן צַדִיקִים וָוס זֶענְן גִיוֶועזְן אָן

(רקנטי פרשת וירא) להם אכילה ושתיה · ובודאי היה יודע כי המלאכים אינן אוכלים אמנם באלו שהיו נשמות של צדיקים שהיו בגופות אמר אברהם אי אפשר שלא ישאר להם יסוד גופני שממנו יתהוו לאכול ולשתות ולכן נקראו אנשים וכן כל איש או אנשים הכתוב בפסוק הכל מזה הענין ולכן נקרא איש כמו המלבוש · ועוד טעם אחר למה נקרא איש . כי העשירית נקרא בית והיסוד נקרא איש והאיש יסוד הבית כי האיש מקיים הבית בדרך השפעה שנותן לה : ע"כ דברי הרב רקנטי ז"ל (ובספר מאירת עינים מצאתי דבר יותר באורך) : דע כי צורת האדם ודמותו זאת הביבה מאד לפני הקב"ה · ומרוב אהבתו אותה תחיה תחיית המתים בגוף ונפש ממש כאשר היו בתחלה · ואחר תחיית המתים יעשה השם יתברך כל העתיד לעשות בגן יום הדין הגדול ויקבלו כל אחד כפי מעשיו · גופות הצדיקים יתעכלו כחנוך ואליהו ותשארנה נפשותיהן באותה צורה קיימת לעולמים · גם בעת שרוצה הקב"ה לעשות שליחות על ידי נפשותיהן של צדיקים לבני אדם מלבישם לבוש העשוי כצורת הגוף והלבוש הוא אוירי · ואחרי שעשו שליחותם מתפשטות ונשארות ערומות כבתחלה · ואינן לובשות לבוש השני כל שעה שהם רוצות ואפילו לצדיקים אלא בשעה שהקב"ה חפץ לעשות בנפש מנפשות הצדיקים איזה שליחות אז מתלבשת באותו הלבוש ואחר שעשו שליחותם מתפשטות ונשארות ערומות · וכשהולכין בשליחותן אינן נראין רק לזכי הנפשות שכל כך גופם נקי מכל כתם וחטא ועון שאינו חוצץ ומונע אותו לראות המלבוש · ויש צדיקים גמורים וחסידים אשר חפץ בהם הש"י שאין נפשותיהן נשארות ערומות אפילו שעה אחת בלי לבוש . והוא כמעשה מערכת לחם הפנים על השלחן שלא היה השלחן פנוי מלחם הפנים אפילו רגע אחד שנאמר לחם פנים לפני תמיד · והיו שני כהנים זה כנגד זה זה מוציא הישן וזה עורך החדש לא יפסוק זה להוציא עד שזה עורך . כן הנפשות לא תפסוק הנפש לצאת מהגוף בשרי עד שמתלבשת גוף אוירי וזה שאמר חופף עליו כל היום (זוהר פרשת אמור) וכך נשמתו של יעקב אבינו ע"ה לא נשארה ערומה אפילו שעה אחת אלא הלבוש חופף על נשמתו תמיד · ר"ל שנשמתו צרורה בצרור החיים והלבוש אצלו תמיד מזומן ועומד ומחופף · וכל שעה שנשמת יעקב רוצה ללבוש אותו לבוש לאלתר היא מתלבשת ועל כן אמרו רז"ל יעקב אבינו לא מת (ועיין פרשת ויחי קבלת הרמב"ן) ולמה זה ביעקב יותר מאברהם ויצחק מפני שהיתה מטתו שלימה · כי באברהם היה ישמעאל וביצחק עשו · ועוד כי ליעקב היה לו צער גידול בנים מה שלא היה לאבותיו · וכיון שקבל הצער בחייו בעולם הזה בעודו בו גם לאחר צאתו ממנו סובל צער עונותיהם · כי כשישראל בצער הגלות בעונותיהם מיד נשמת יעקב אבינו ע"ה לובשת המלבוש ומבקשת רחמים לפני השכינה וממשכת רחמים על ישראל בכח תפלתו · ואחר שנענה שבה בצרור החיים בלי לבוש · כי הלבוש הזה היא צורה נבראה כצורת דמות הגוף ואי אפשר לנשמה להתפלל ולהמשיך שפע אלא עם הלבוש הזה · וע"כ אמרו על נשמתו של יעקב ע"ה חופף עליו כל היום

גיקלייד אין דעם דאזיגן מלבוש און דרום האט אברהם זיי אן גגרייט עסן און טרינקן דען ער האט בוודאי גיוואוסט אז מלאכים עסין ניט נאר דיא דאזיגע זענען גיוועזן נשמות פון צדיקים וואס זענען גיוועזן אן גיקלייד אין דעם מלבוש וואס האט אזו איין פנים ווייא גופים האט אברהם גימיינט זיי קענן עסן און טרינקען · און דרום ווערין זייא גירופן אין דער תורה אנשים · ובספר און דר ספר מאירת עינים שרייבט דיא זאך מער ארויס · די דאזיגי צורה פון דעם מענטשין און זיין גישטאלט איז זייער גיליבט פאר גאט ב"ה און מחמת זיין פיל ליבשאפט וועט ער לעתיד לבא מחיה זיין די מתים מיט זייער גוף אזו ווי זייא זענין גיוועזן פריער און דער נאך וועט גאט ב"ה מאכן דעם יום הדין דעם גרויסין און דעם פארכטיגין און וועט איטליכן בזונדר מקבל זיין לויט זייני מעשים· די גופות פון די צדיקים וועלין נגנז ווערין אזו ווי די גופים פון חנוך און אליהו און זייערי נשמות וועלין איבר בלייבין אין דער דאזיגער צורה אויף אייביג · אויך אין דער צייט אז גאט ב"ה וויל טאן איין שליחות דורך די נשמות פון די צדיקים קלייד ער זייא אן אזוי אלבוש וואס ווערט גימאכט אזו ווי די צורה פון דעם גוף און נאך דעם אז זיי טוען שוין זייער שליחות טוען זייא אוים דעם לבוש און בלייבין נאקיט ווי פריער · ויש און עס איז דא אזעלכי צדיקים און חסידים וואס גאט ברוך הוא בגערט אין זיי די טוען תיכף אן אנדער לבוש און אזו אויך די נשמה פון יעקב אבינו ע"ה איז ניט גיבליבן נאקט אפילו איין שעה און דרובר האבן אונזרי חכמים ז"ל גיזאגט יעקב אבינו איז ניט גישטארבן דס וועןער וויל זיך אן קליידן אין דעם לבוש קלייד ער זיך אן · און דס איז וויל

היום (רקנטי פרשת ויחי) וזה שאמר המאמר מה זרעו בחיים אף הוא בחיים · רצה לרמז מ"ש מפני שהיה לו צער גידול בנים בחייו וגם אחר כן מגין עליהם : ודע כי במלבוש הזה יש ענין גדול ותועלת לעולם . שכ"ז שהנשמה בגוף האוירי ההוא הנקרא מלבוש זוכות ומזכות לבני העולם ויורד בזכותם שפע חסד ורחמים על העולם הזה כאלו היה בגוף החומרי כבתחלה · ובלי לבוש אינן יכולים להתפלל ולא להשפיע דבר בעולם · ומזה תבין מאמר אחד פרק הפועלים אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי יומא חדא נגה ליה ולא אתא א"ל מ"ט נגה ליה למר א"ל עד דאוקימנא לאברהם ומשי ידיה ומצלי ומגנינא ליה וכן ליצחק וליעקב · ולוקמינהו בהדי הדדי סברי תקפי ברחמי ומייתי למשיחא בלא זמניה . למה לו כל הצער הזה להקים לאבות מקברם ולרחוץ ידיהם ואח"כ יתפללו · יתפללו כולם בעודם שוכבים בקברם או כל אחד לבדו ולמה לו כל הטורח הזה · רק כל זה הוא כמ"ש כי המת בעודו בקבר מושכב אין לו יכולת להתפלל אל ה' לא בעדו ולא בעד אחרים · אבל כשיתלבש נפשו בזה המלבוש רוחני אזי יש לו יכולת להתפלל בעדו ובעד אחרים ולהוריד שפע ורחמים בעולם כאשר בתחלה בחיותו : לכן אליהו שהיה רוצה שהאבות יתפללו על זרעם היה מביא להם הלבוש ומלביש אותם בלבוש רוחני כל אחד לבדו ואז היה מתפלל ואח"כ מפשיט אותו הלבוש ומחזירו לקברו כאומרו ומגנינא ליה וכן ליצחק וליעקב · וכ"ז יובן ממה שמצינו בשבת פרק שואל הנהו קפולאי והיה ר' אהאי בר יאשיה חי בקבר ודבר עם ר"נ וגם ר' דהוה אתי כל בי שמשי לביתו וכן ר"י הגלילי שהיה בא לביתו בכל ע"ש וחשדו לאשתו ב' תלמידים ששמעו קולו של ר"י הגלילי שהיה עוסק בתורה ואמרו שהיתה עוברת עבירה והודיעו לבית דין והביאוה ורצו להלקותה ואמרה שהוא ר' יוסי בעלה ולא האמינוה · לשבת אחר בא כמנהגו ומצאה בוכה ומצטערת על שחשדוה בזה · בשחרית גלה עצמו לצבור בבית הכנסת והעניש רבים מהם ושוב לא בא לביתו · כל אלו סודות רומזים למלבוש השני אשר מתלבשת הנפש תיכף בצאתה מן העולם . ומה שאמרו שמתו בני אהרן על שהיו מחוסרי בגדים כנזכר · סוד הדבר כי ב' בני אהרן לא היו שלמים עדיין בבגדים העליונים . כי כל צדיק יש לו מלבוש מתוקן ויתלבש בו כהוגן · ואם עדיין לא נשלמו מעשיו ואינו ראוי לאותו מלבוש אזי לא ימצא אותו מלבוש מתוקן · ואותו מלבוש יארג מן מצות וצדקות ומע"ט הה"ד וילבש צדקה כשריון · וזה המלבוש אינו מתוקן אלא למי שהוא שלם מלמטה וקיים דמות השלשלת בזה העולם בפריה ורביה · והוא שיש לו בן זוג אזי הוא שלם מלמעלה ומלמטה ואזי אותו המלבוש מתוקן לו כראוי · ואם זה המלבוש אינו מתוקן לו בשביל שלא נשלם מלמטה שאין נשוי שלא קיים מצות פריה ורביה אז נפסד לו אותו מלבוש מלמעלה . וב' בני אהרן נכנסו מחוסרי בגדים · פי' בגדים העליונים שלא היו נשואים ולא קיימו פריה ורביה · לכן הופשטו מאותם הבגדים ולא היו מתדמין ליוצרם ונכנסו לעשות העבודה ההיא לכן נענשו · והלבוש הזה לידע ממה נעשה עשה אזנך כאפרכסת ושמע . כתיב ויקרבו ימי ישראל למות · יש להקשות למה אמר ויקרבו כנראה שהיו רחוקים עד עתה למרחוק ועתה נקרבו היה לו לכתוב ויבאו ימי ישראל למות . עוד אמר ימי לשון רבים היה לו לומר ויקרב יום כי ביום אחד ימות האדם ולפעמים בשעה אחת · עוד מצינו שלמעלה קראו בשם יעקב כמ"ש ויחי יעקב ויהיו ימי יעקב וכאן קראו ישראל · אבל בהיות כשברא הקב"ה את האדם על צד החסד ונפח באפיו נשמת רוח אלהים חיים בראו על תכלית שיהיה כלו שכל פשוט כמלאכי השרת אשר אין בהם עון אשר חטא רק לעשות רצון בוראם והאדם גרם העון וחטא ועבר על צווי הקב"ה וגרשו מגן עדן לעבוד את האדמה · והשגיח עין חמלתו עליו לבלתי ידח ממנו נשמתו הטהורה נתן לו קצת מצות כדי שבזכותן ובקיומם יזכה נפשו לחזור אל מקומה לעלות ולראות את פני האדון הש"י . וכן בכל דור ודור היה מחדש קצת מצות עד שבאו להר סיני ונתן להם תרי"ג מצות · וצוום על קיומם למען ייטב להם . כי בקיום המצות יתעלה נפשם במעלה

ער האט גיהאט צער גידול בנים מער פון זייני עלטרין אונ ווייל ער האט מקבל גיוועזן זייער צער ביי זיין לעבין אויף דר וועלט אויך נאך זיין טויט לייד ער דאס אז די ישראל זענין אין צער פון דעם גלות איבר זייערי זינד קלייד אן דיא נשמה פון יעקב אבינו ע"ה תיכף דעם מלבוש אונ בעט רחמים אויף די ישראל · אונ די נשמה קען אנדרש ניט מתפלל זיין אונ שפע אראפ ברענגן אויף דר וועלט נאר ווען זיא גייט אין דעם דאזיגין מלבוש · אונ כדי מען זאל וויסן פון וואנן דר דאזיגר רוחני מלבוש ווערט · שטייט עס אין פסוק (ויקרבו ימי ישראל למות) די טעג פון ישראל האבן גינעהנט צו שטארבן איז דאך קשה זענין דען די טעג ביז אהער וייט גיוועזן נאך איז קשה וואס זאגט דר פסוק בלשון רבים די טעג דען איין מענטש שטארבט דאך אין איין טאג אויך פאר וואו

במעלה עליונה יותר ממה שהיתה מקדם כו׳ · וכן מצינו כי המצות בכל יום מזהירין את האדם שלא יחטא לעבור רצון בוראו · כארז״ל אמר ר׳ אחא רמ״ח מצות בתורה כנגד רמ״ח אברים שיש באדם ובכל יום ויום צווחין על האדם עשה אותנו כדי שתחיה בזכותנו ותאריך ימים : ושס״ה מצות ל״ת כמנין ימות החמה שבכל יום ויום שחמה זורחת עד שהוא שוקעת צווחת ואומרת גוזר אני עליך במי שהגיע ימיך ליום זה אל תעבור עבירה בי ואל תכריע אותי ואת כל העולם לכף חובה · הרי תרי״ג מצות דלם מזהירין את האדם שלא יחטא לשמור מצותיו וחקותיו ותורותיו לטוב לו כל הימים. לכן בשומרו מצות השם ללכת בדרך טוב הקב״ה אין מקפחו שכר ופעולתו לפניו בעולם הבא כי שכר מצות בהאי עלמא ליכא : זאת ועוד מלבד שכר המעשה שנותן לו ג״כ הימים אשר עשה בהם מצות אינן הולכות לאבוד וחוזרות ריקם כי בהם משלים נפשו יותר ויותר · כי בהסתלק נפשו מזה העולם נשארה ערומה בלי לבוש כי הגוף נקבר בקבר ונפשו עגומה בראותה כי אין לה לבוש כאשר היתה באמנה אתו זה ימים רבים · אז הקב״ה עושה לה לבוש אחד מכל אותם הימים שעשה בהם מצות · ומתלבשת הנפש בגוף הזה ואז נחה שקטה מכאובה ושבה אל בית אביה · ובזה הלבוש היא הולכת בשליחותו של הקב״ה כנ״ל. ולזה אמרו רז״ל כי בכל יום ויום משנותיו של אדם אם עשה בו מצוה אחת אותו היום הולך לפני הקב״ה ואומר רבש״ע אני יום פלוני משנותיו של פלוני ועשה בי מצוה אחת · אז אותו היום עומד לפני הקב״ה עד בא יום פקודתו וכן כלם · עבר עבירה אותו היום הולך לפני הקב״ה ואומר רבונו של עולם אני יום פלוני משנותיו של פלוני ועבר בי עבירה · אז אותו היום יוצא

מלפני

פריער רופט דעם פסוק אים יעקב אונ דר נאך ישראל · דר תירוץ איז דען אז גאט ב״ה האט בשאפן דעם מענטשין מיט זיין חסד אונ האט אריין גיבלאזין אין אים איין נשמה פון רוח אלהים חיים האט ער אים בשאפין אויף דעם תכלית ער זאל זיין אזוי ווי די מלאכי השרת וואס האבן קיין שום זונד ניט נאר צו טאן זיין ווילין אונ אדם הראשון האט גורם גיוועזן די זונד אונ האט עובר גיוועזן אויף דער צווי פון גאט ב״ה האט ער אים פר טריבן פון דעם גן עדן צו ארבטין די ערד אונ מיט זיין גרוס דר בארימהערציקייט האט ער אויף אים משגיח גיוועזן אז זיין היילוגי נשמה זאל פון אים ניט ארוס גישטוסין ווערין האט ער אים גיגעבין אטייל מצות פון וועגין דורך דעם זכות וואס ער וועט זיי מקיים זיין זאל זיין נשמה זוכה זיין ווידר צו קערין צו איר אורט אויף צוא גיין אונ צו זעהן דעם כבוד פון השי״ת אונ אזוי אויך אין איטליכן דור האט ער מחדש גיוועזן אטייל מצות ביז זייא זענין גיקומן צום בארג סיני האט ער זיי גיגעבין תרי״ג מצות אונ האט זיי גיבאטן זייא זאלן די מצות מקיים זיין כדי עס זאל זייא גוט זיין דרם עס וועט זייער נשמה דר הובין ווערן נאך מיט איין גרעסרי מעלה איידר זייא האבין פריער גיהאט · וכן אונ אזוי אויך גיפינן מיר אז די מצות זענין אלי טאג מזהיר דעם מענטשין ער זאל ניט זינדיגין אונ זאל זיי מקיים זיין אזוי ווי אונזרי חכמים ז״ל זאגין ר׳ אחא האט גיזאגט די רמ״ח מצות עשה פון דר תורה זענין קעגין דיא רמ״ח אברים פון דעם מענטשין אונ איטליכן טאג שרייען זיי אויף דעם מענטשין זאיי אונז מקיים כדי דוא זאלסט לעבין דורך אונזער זכות אונ דיא שס״ה מצות לא תעשה קעגין די שס״ה ימות החמה דרם אלי טאג וואס דיא זון שיינט ביז זיא גייט אונטר שרייאט זיא אונ זאגט איך בין גוזר אויף דיר מענטש וואס דייני טעג האבן גיגרייכט צו דעם דאזיגן טאג דו זאלסט היינט ניט עובר זיין קיין עבירה אונ זאלסט ניט מכריע זיין מיך מיט גאר דר וועלט לכף חוב · דרום אז ער היט דיא מצות פון גאט קירצט גאט ב״ה ניט זיין שכר אונ גיט אים זיין שכר אויף יענר וועלט ווארום אויף דר וועלט איז ניט דא קיין שכר פר די מצות אונ חוץ דעם שכר אז זיין נשמה גייט אוועק פון דר וועלט מאכט גאט ב״ה איר איין לבוש פון די אלי טעג וואס ער האט אין זיי גיטאן מצות אונ די נשמה קלייד זיך אין דעם לבוש אונ דערנאך ווערט זיא גירועט פון איר טייא טאג · ולזה אונ דרום האבן אונזרי חכמים ז״ל גיזאגט אז איטליכן טאג אוב ער האט גיטאן אין אים איין מצוה גייט דר טאג פר גאט ב״ה אונ זאגט רבש״ע איך בין דר אונ דער טאג פון דעם מענטשין אונ ער האט אין מיר גיטאן איין מצוה דערנאך בלייבט דער טאג שטיין פר גאט ביז די צייט פון דעם מענטש קומט צו שטארבין · איז ער עובר איין עבירה גייט דער טאג ארויף אונ זאגט רבש״ע איך בין דער טאג פון דעם דאזיגין מענטשין אונ ער האט אין מיר עובר גיוועזן דיא

און

מלפני הקב"ה כי אינו יכול לעמוד לפניו אחרי הוטמאה כי הוא קדוש ומשרתיו הם קדושים ואינה יכולה לעמוד במחיצתו . ובאחרית הימים בהסתלק נפש האדם מן העולם הזה לעולם העליון אז רואין אלו הימים ימי שנותיו של אדם אם נמצאו כלם טהורים שלא חטא בהם ואין בהם לכלוך עון · כלם נכנסים לפני הקב"ה בחצרות קדשו ולא יבושו · ואז עושים הימים לבוש אחד ומלבישים אותם לנפש האדם אשר בם קיים את מצותיו · ואם נמצאו בהם ימים מלוכלכים בעון · אותן הימים נכלמים בעצמן בראותם כי הוטמאו ואינן יכולים ליכנס בחצר בית המלך ואז אותם הימים הנשארים לא יספיקו ללבוש כי יהיה חסר כמו הבגד שחסר ממנו ולא יספיק לעשותו מעיל אינו עושה אותו · ואז הנפש חוזרת ריקם כי אין נותנין לה לבוש · וזה סוד הכרת כמו שנאמר הכרת תכרת דנפש ההיא עונה בה · ולכן בהיות שיעקב אבינו ע"ה כל ימיו נזהר בהם והיו כלם בקדושה ובטהרה · אז בהסתלקו מזה העולם תיכף נקרבו כל ימיו לפני הקב"ה בלי בושה כלל ואז נעשו אותם ימים לבוש אחד ונתלבש נפש יעקב בה . לכן אמר ויקרבו ימי אותם הימים של יעקב . כולם נקרבו לפני הקב"ה בלי בושה כלל כי היו ימי ישראל ר"ל מי שכל ימיו היה ישר עם אל · וכל זה למדנו מדברי האיש האלהי רשב"י ז"ל (זוהר פרשת ויחי) ת"ח כדי קריבו אינון יומין קמי מלכא קדישא אי הוה זכאה כד בר נש נפיק מעלמא סליק ועאל באינון יומין ואינון לבושי יקר מתלבשת ביה נשמתיה ואינון יומין דלא חב בהון בהון זכאה זכאין אינון צדיקיא דיומיהון זכאן ואשתארו לעלמא דאתי וכד נפקין מתחבראן כולהו ואתעבידו לבוש יקר לאתלבשא ביה ובההוא זכותא זכאן לאתענגא מענוגא דעלמא דאתי · ובההוא לבושא זמינין לאחייא ולמקים וכל אינון דאית להון לבושא יקומון דכתיב ויתיצבו כמו לבוש · ווי לההוא חייבי עלמא דיומיהון בחוביהון חסרין ולא אשתאר מניהו במה לאתכסין כד יפקון מהאי עלמא וחייבי עלמא דלא לאתלבשא בלבושא דיומיהון עלייהו כתיב והיה כערער בערבה ולא יראה כי יראה טוב ווי לההוא דגרעי יומוי לעילא דכד בעו לאלבשא ליה ביומוי אינון יומין דפגים ביומוי חסרין מההוא לבושא ולא להוי ליה לב"נ במה דאתלבש בההוא עלמא · כדין ווי ליה ווי לנפשיה דדיינין ליה בגיהנם יומא על יומין חד על תרין דכד נפיק מהאי עלמא לא אשכח יומין להתלבש בהו ולא להוי ליה לבושא במה דיתכסי · זכאין אינון צדיקיא דיומין דילהון נטירין אינון לגבי מלכא קדישא ואתעביד מניהו לבושי יקר דאתלבש בהו לעלמא דאתי · ת"ח באברהם דזכה מה כתיב ואברהם זקן בא בימים כד אסתלק מהאי עלמא באינון יומין ממש דיליה עאל ואתלבש בהו ולא גרע מההוא לבוש יקר כלום דכתיב בא בימים דיליה · דכולהו הוו טהורים וקדישין · באיוב מה כתיב ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה דהא לא אשתאר לבושא להתלבשה בהו וכו' · וגם אם תעיין בספר מראות הצובאות בענין מיתת בני אהרן שיש מהם אומרים שנענשו בשביל שנכנסו מחוסרי בגדים · והסוד הוא מה שאמרנו שהיו מחוסרי בגדים העליונים שלא זכו עדיין למלבוש הזה בשביל שלא היו נשואים ולא קיימו מצות פריה ורביה · כי המלבוש הזה נארג ממצות ומע"ט שעשה האדם בזה העולם כל ימי חיותו והימים האלו נזכרים לפני הקב"ה ונעשים מהם מלבוש לנפשו בהסתלקו מזה העולם לעולם העליון · ובלבוש הזה נחלקו בו יש מהם אומרים כי אינו רק אחד לבדו ובזה הלבוש הנפש הולך בשליחותו

כפי

און די עבירה און דר טאג גייט ארויס פון גאט ב"ה ווייל ער איז פר אום ריינוקט גיווארן און גאט ב"ה איז דאך הייליג קען דער טאג ניט שטיין אין זיין מחיצה און אז דער מענטש שטארבט וועהט מען איבר אלי טעג פון מענטשין אויב זיי זענין אלי ריין דס ער הט אין זייא ניט גיזונדיגט גייען זיי אלי פר גאט ב"ה און מען מאכט פון די טעג איין לבוש און מען קלייד אן די נשמה פון דעם מענטש; וואס הט מקיים גיוועזן דיא מצות · אם אבר אז עס גיפונן זיך טעג וואס זענין איין גירעכט אין זונד ווערין די טעג פר שעמט און קענין ניט אריין גיין אין דעם הויף פון דעם מלך און אפילו די טעג וואס ער הט גיטאן מצות זענין ניט גינוג אים אן צו קליידן ווייל דר לבוש איז חסר אזוי ווי איין קלייד וואס דר פון גייט עפים אפ · דערנאך קערט די נשמה ווידר ליידיג ווייל מען גיט איר קיין לבוש ניט · ולכן און ווייל יעקב אבינו ע"ה איז נזהר גיוועזן צוא טאן מצות אין אלי זייני טעג און אלי טעג זענין גיוועזן מיט קדושה און טהרה דרום אז ער איז נסתלק גיווארין האבין תיכף גינעהנט אלי זייני טעג פאר גאט ב"ה און זענין גיווארן איין לבוש און די נשמה פון יעקב האט זיך דריגן אן גיקלייד · דרום זאגט דר פסוק (ויקרבו ימי ישראל) עס האבן גינעהנט אלי טעג פון יעקב פר גאט ב"ה גאר אן בושה און זענין גיווארין איין לבוש ווייל זייא זענין גיוועזן די טעג פון (ישראל) אזעלכין וואס אלי זייני טעג איז ער גיוועזן רעכט פארטיג מיט גאט · ובלבוש און אין דעם לבוש קרינן די חכמים אפילו

זאגין

כפי מה ששולחין אותו במאמר השי"ת ונראה לבני העולם כמו שהוכחנו לעיל · אבל כפי מה שלמדנו מדברי רשב"י בפי הנראה הם ג' כמו שיש לאדם ג' נפשות שהם נפש רוח נשמה כן כל אחד (זוהר פרשת תרומה) יש לו לבוש בפני עצמו וכפי מעלת כל אחד כן לבושו · כי הנשמה עולה למעלה בצרור החיים את ה' אלהיו והרוח הוא בג"ע והנפש היא לעולם בקבר (רקנטי פרשת בראשית) וז"ש רבי יצחק קשה רמה למת כמחט בבשר החי · וז"ש החיים בעומדם להתפלל על קברות המתים ונענים מיד · כי הנפש מודיע לרוח והרוח לנשמה ונשמה להקב"ה ומיד נצלחים בתפלתם · והדבר הזה יש לו ראיות גדולות ומובן למי שקרא ושנה וכו' · ולכן כל אחד יש לו לבוש בפני עצמו · והלבוש ההולך באיזה שליחות ונראה לבני אדם אינו רק לבוש הנפש לבד ובזה הוא משוטט בעולם אבל לבוש הרוח ולבוש הנשמה אינן יוצאין בו מאותו המקום אשר הם עומדים · וז"ל רשב"י (בפרשת ויחי) תנן אלף ת"ק ריחין סלקין כל יומא מגינתא דעדן דמתבסמי בהו אינון לבושין דיקר דההוא עלמא דאתי דמתעטרי מן יומי דבר נש · אמר רבי יהודה כמה לבושין אינון אר"א טורי דעלמא בהא אפליגו : אבל ג' אינון חד דמתלבשא בההוא לבושא רוחא דבג"ע בארעא וחד יקירא מכלהו דמתלבשא ביה נשמתא בגו צרורא דחיי בין פורפירא דמלכא קדישא וחד לבושא דלבר דקאים ולא קאים אתחזי ולא אתחזי · בההוא אתלבשא ביה נפשא ואזלת ושטאת בעלמא בשבתא ובכל ריש ירחא אזלת ואתקשרת ברוחא דבגינתא וארעא דקיימא בין פרגודא יקירא · ומיניה אוליפת וידעת מה דידעת ושטאת ואודעה ליה בעלמא. ת"ח בתרין קשורין אתקשרת נפשא · (זוהר פרשת ויחי) בכל ריש ירחא ושבתא בקשורא דרוחא דבין ריחי דבוסמין בג"ע בארעא ומתמן אזלת ושטאת ואתקשרת עם רוחא בנשמתא דצרורה בצרורא דחיי ומתזנת מאינון זיוון יקירין דהאי סטרא ודהאי סטרא · הה"ד ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך : מהו בצחצחות צחותא חד כד אתקשר ברוחא בגינתא דלתתא צחותא מן גו צחותא כד מתקשראן בנשמתא דלעילא בצרורא דחיי והיינו בצח חד צחות תרין · דאינון לעילא ביקרא דנשמתא הא ודאי צחצחות · ומאן ירית יקרא דא נפשך ממש : זכאה חולקהון דצדיקיא דזכו לכל מילין אלין בעלמא הדין ובעלמא דאתי ע"כ · ועתה שמע לקול הדברים האלו אל יליזו מעיניך כתבם על לבך תמיד · אשריך וטוב לך כי תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת כל ימי חייך תבין את אשר מוכן לפניך אם בעל נפש אתה ורוח אלהים בקרבך קדוש · אחריתך ישגא מאד ודעת לנפשך ינעם בלבוש מלכות ועטרת זהב ויהיו חיים לנפשך להתהלך לפני ה' באור החיים ולחסות תחת צל כנפיו אמן · הנה כפי הנזכר דיש ג' מלבושים והאחד הוא שמתלבש הנפש כשנשלחת לאיזה שליחות והוא נעשה מהימים אשר לא חטא האדם בהם ועשה מצות ומע"ט · נראה שיובן פסוק יחלקו בגדי להם ועל לבושי יפילו גורל · דיש לדקדק אומרו בגדי לשון רבים וגבי לבוש קאמר לשון יחיד · אמנם הכוונה מדבר על שלשה מלבושים הנזכרים שליצני הדור היו אומרים דוד אין לו חלק לעה"ב ח"ו ואנו נוחלין בגדיו שעשה קודם שחטא בבת שבע ע"ד נוטל חלקו וחלק חבירו · וזהו אומרו יחלקו בגדי להם הם אותם הב' לבושים : ולזה אמר בגדי דמיעוט רבים שנים ועל לבושי שהוא לבושי שעשיתי בטורחי במה שלא חטאתי בשום יום ועשיתי מצות ומע"ט והוא לבושי דייקא מוכן להלבישה על כל שליחות שישלחו לי יפילו גורל על מי יפול להנחילו · וזה נ"כ כוונת מאמר חז"ל דרבי יוחנן הוה קרי למלבושיו מכבדותא מדבר על מלבושיו העליונים שפעל ועשה בימיו ובמצותיו שהם מכבדים לנפש רוח ונשמה שבלתם הנפש ערומה מתבוששת ונכלמת כנ"ל ונראה דזהו כוונת מאמר במדרש רות ורחצת וסכת מע"ג ושמת שמלותיך עליך

זאגין אז דיא נשמה הט נאך איין לבוש · אבר פון דעם זוהר איז גידרונגין אז דיא לבושים זענין דרייא אזו ווי עס איז דא צו דעם מענטשין איין נפש אונ איין רוח אונ איין נשמה אזו הט דר נפש בזונדר איין לבוש אונ דר רוח בזונדר איין לבוש אונ די נשמה איין בזונדרין לבוש אונ אזו וויא דיא מעלה פון איטליכן אזו איז זיין לבוש דען די נשמה גייט אויף אין דעם היכל צרור החיים אונ דער רוח אין גן עדן אונ דר נפש איז תמיד אין קבר אונ אז די לעבידיגי זענין מתפלל אוף די קברות פון מתים איז דר נפש מודיע דעם רוח אונ דר רוח דר נשמה אונ דיא נשמה בעט דאס פון גאט ב"ה · אונ דר מת ווס גייט אמאל אין שליחות אונ ווערט גיזעהן איז דס נאר מיט דעם לבוש פון דעם נפש אבר דר לבוש פון דעם רוח אונ דר לבוש פון דר נשמה די גייען ניט ארוס פון דעם אורט ווס זייא שטייען דארט · הנה נאך דעם פירוש נאך אז עס איז דא דרייא מלבושים אונ איין מלבוש ווס דר נפש קלייד זיך אן אז זיא ווערט גישיקט אין שליחות אונ דר לבוש ווערט פון די טעג וואס

אלו בגדי שבת: ע"כ רמזה נעמי לרות על קניית המלבושים העליונים שהנפש מתלבשת בעולם שכלו שבת ע"י שמטהרת הימים ובקיום המצות · וזהו ורחצת מע"ג שע"י כך תתקדש ובזה תזכה דשמת שמלותיך עליך · ופירשה לה שהם בגדי שבת כלומר המלבושים שמתלבשת הנשמה בעולם העליון שכלו שבת · ועם זה נבין פ' בזכריה סי' ג' ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועומד לפני המלאך וגו' ויען ויאמר אל העומדים לפניו לאמר הסירו הבגדים הצואים מעליו · ויאמר אליו ראה העברתי מעליך עונך והלבשת אותך מחלצות · ואמר ישימו צניף טהור על ראשו וישימו הצניף הטהור על ראשו וילבישהו בגדים ומלאך ה' עומד וגו' · כה אמר ה' צבאות אם בדרכי תלך ואם את משמרתי תשמור וגם אתה תדין את ביתי וגם תשמור את חצרי ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. הנה הראה ליהושע שבעון שלא מיחה בבניו על שנשאו נשים שאינן הגונות לכהונה פגם בבגדים העליונים הנעשים מהזכיות · וזהו היה לבוש בגדים צואים ובאותם בגדים צואים היה עומד לפני המלאך הראו לו במראה הנבואה המאורע המגיע לו לעוה"ב · כמה מהביוש מגיע לנשמה על היותה לבושה בלבוש פגום ועומד לפני המלאך זהו הראו לו שיראה בעיניו כמה בושה היה בעולם הנשמות אם לא היה מתקן עון בניו · אך כיון שתיקן הראה לו בתיקון לבושו : וזהו הסירו הבגדים הצואים מעליו וגו' והלבש אותך מחלצות הם החלוקא שנעשה מן הזכיות ; וכמו שפי' הרד"ק מחלצות הם חליפות בגדים נקיים וזה משל הזכיות כלומר כיון שיוסר העון יראו בך הזכיות וכן תרגום יונתן ואלבישית יתך זכוותא ע"כ. רומז התרגום בדבור אחד על הלבוש שנעשה מהזכיות כרפרישית וזהו וילבישהו בגדים שהראה לו בנבואה שהותקנו הבגדים העליונים · וכיון דמלבושים אלו תלוים במצות שע"י המצות נעשים וכל כמה שמוסיף בתורה ובמצות כך מוסיף אור גדול בלבושים · לכן מזהירו אם בדרכי תלך וגו' ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה שהם המלאכים שאין להם ישיבה . והכוונה כשם שהמלאכים עושים שליחותי שנא' עושה מלאכיו רוחות כך אתה על ידי מלבוש הנעשה מהמצות אתה תלך בשליחותי כמוהו · כמדובר לעיל שע"י לבישת הלבוש הזה שמתלבש הולך בשליחות המקום כמלאכים · וזה עצמו כוונת פסוק בישעיה (סימן ס"א) שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה · בהיות שירושלים שהם ישראל כשחטאו וגלו עשו פגם בלבוש העליון לכן בתשובה שע"י כך מתקנים אמר כיון שאינו ערום מהלבוש ע"י התיקון א"כ שוש אשיש בה' שאיני מתבייש לעמוד לפניו בשביל שתגל נפשי באלהי בלובשה הבגדים שעשיתי על ידי הזכיות · וזהו כי הלבישני בגדי ישע שאותם בגדים ישע הם לנפשי מעיל הצדקות שעשיתי יעטני כי ע"י הצדקות עשיתי מעיל לנפשי וכדברי התרגום מעיל דזכו עטפני כחתנא דמצלח . וגם רומז כאן על ג' לבושים באומרו כי הלבישני בגדי ישע בגדי לשון רבים מיעוט רבים שנים ומעיל אחד הרי שלשה · וגבי מעיל הזכיר צדקה לפי שהמעיל שמתעטף בו הוא רמז אל הלבוש שמתעטף הנפש כשרוצה להתפלל על צער החיים כנזכר לעיל. ונמצא שמתעטפת עמו לעשות צדקה עם החיים · ולזה אמר מעיל צדקה יעטני נקט גבי מעיל צדקה לרמוז על האמור : עוד

יתכן

דר מענטש הט אין זייא גיטאן מצות אונ מעשים טובים דורך דעם קען מען פאר שטיין איין פסוק אין תהלים (יחלקו בגדי להם ועל לבושי יפילו גורל) זיי צו טיילן מיינע קליידער צווישן זיך אונ אויף מיין קלייד טוען זיי ווארפן גורל דר פסוק רעט פון דיא דרייא מלבושים ווס פריער שטייט דען דיא ליצני הדור האבן גיזאגט אז דוד המלך הט ח"ו ניט קיין חלק לעולם הבא אונ מיר וועלן ירשנין זייני לבושים וואס ער הט זיך גימאכט פון די מצות ווס ער הט גיטאן איידר ער הט גיזינדיגט מיט בת שבע ווייל דער צדיק נעמט אין גן עדן זיין חלק אונ אויך דעם חלק פון דעם רשע אונ דאס זאגט ער זייא צו טיילין זיך מיט מייני לבושים דר לבוש פון מיין נשמה אונ פון מיין רוח אונ אויף דעם לבוש ווס איך האב גימאכט מיט מיינע מצות אונ מעשים טובים טוען זייא גורל ווארפין ווער עס וועט אים נעמין · וזה אונ דס מיינט אויך דר פסוק אונ ישעיה דאס דיא ישראל זאגין (שוש אשיש בה') אז מיר וועלין אויס גיהייזט ווערין אונ וועלין מתקן זיין דעם פגם וואס מיר האבין גימאכט אין אונזער היילוגין לבוש וועלין מיר זיך פרייען אין גאט דס איך וועל מיך שוין ניט שעמין צו שטיין פר אים ווייל (הלבישני בגדי ישע) ער הט מיך אן גיקלייד דיא לבושים וואס זענין איין הילף צו מיין נשמה (מעיל צדקה) דס העמדיל ווס איז גיווארן פון די צדקות וואס איך האב גיטאן (יעטני) דס וועט מיך ארום וויקלן · עוד אויך איז דר מענטש זוכה אן צו קליידן אויף דער

יתבן לפרש דע שלפעמים זוכה האדם ללבוש הבגדים הנעשים מהמצות כאן למטה בעוה"ז וכמו שכתב הרב בעל שיח יצחק בדף ח' ע"ד • כשאדם צדיק גמור ועינה גופו לרצון קונו יזכה ללבוש העליון אף בחיים ועל זה מרדכי ואסתר שנאמר ותלבש אסתר מלכות וכתיב ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות • (עיין שם באורך מדף ז' עד דף ט') • והנה נבא לענין שישראל לעתיד יזכו בחיים חייתם ללבוש העליון • וזהו שוש אשיש בה' וגו' כי הלבישני בגדי ישע ומעיל צדקה יעטני דמשמע כאן בעוה"ז שעל הישועה שהוא כאן מדבר וקאמר הלבישני ויעטני • ונבין עם זה ענין שאול בדוד דכתיב וילבש שאול את דוד מדיו • ואמרו רז"ל כמדתו שאע"פ ששאול משכמו ומעלה גבוה מכל אדם איתרמו לדוד מדיו • ומשם התחיל לקנא בו והתחיל לרדפו משם ואילך שנתיירא שלא יקח מלכותו וכו' • דקשה דשאול בחיר השם במקום שראוי לתת הודאה ושבח להקב"ה על נס הבגדים שאיתרמו לדוד הקטן והוא פלא התחיל בקנאה • ועוד מאחר שהוא משיח ה' והמלכות של הקב"ה למי שרוצה נותנו איך נתיירא שלא יקח דוד מלכותו כיון שאינו מהקב"ה אינו יכול ואם לוקחו מהקב"ה הוא איך יכול לבטלו. אמנם לבא לענין נקדים גם מה שכתב בעל שיח יצחק (בדף ח' ע"א) • הקב"ה נותן לצדיקים ומוסיף על שלהם מאחרים • הכוונה כשאדם הוצרך להתלבש אחר פטירתו בלבוש שעושין לו מן המצות ומעשים טובים שלו אם אין די בשלו נותן לו הקב"ה ירושה משל אחרים וזהו נקרא חלוקא דרבנן • (עיין שם יותר באורך). הכלל העולה שמחלוקת אחרים שאבדו אותן על שמרדו משלים חלוק הצדיקים אם חסרה קצת • ונבא לענין של שאול רוב אמונתו בשכר הנפש הביאו להשוב מחשבות ולרדוף לדוד כי היתה קנאת הנשמה כי לא היה מקנא על מלכותא דארעא. שהנה בראותו שדוד הוא הקטן והוא גבוה מכל אדם ואיתרמו לו לבושיו אמר רמז רומזים לי מן השמים שמשלימים חלוקתו לעולם הבא עם חלוקתי • כלומר מדים שלי משלימים לו • ולכך נכנס קנאה בלבו דאין קנאה כקנאה הנוגע לענין הנשמה • וכיון שקנא הקנאה הביאו שיכנוס בו רוח רעה ע"ד עבירה גוררת עבירה שירדפהו גם להוציאו ממלכות של מטה ואע"פ שהמלכות של הקב"ה ולמי שחפץ נותנו רוח רעה שבו לא היה מניחו להשוב זאת כדי שלא יחזור בו • וכיון דשאול היה נבוך שלא יירש דוד לבוש שלו לעולם הבא מהרמז הגדול שראה •

לכן

וועלט די לבושים פון די מצות דרום שטייט ביי אסתר (ותלבש אסתר מלכות) אונ אסתר האט זיך אן גיקלייד די לבושים וואס זיא הט גימאכט פון אירע מצות אונ אזו אויך שטייט בייא מרדכי (ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות) אונ דער מיט קען מען פאר שטיין דעם פסוק (וילבש שאול את דוד מדיו) אונ שאול האט אן גיקלייד צוא דוד זייני קליידר האבן אונזערי חכמים ז"ל גיזאגט אז שאול איז גיוועזן העכיר פון אלי ישראל אונ דוד איז גיוועזן איין קליינער מענטש פון דעסט וועגין זענין די קליידר פון שאול גוט גיוועזן אויף דוד האט שאול אן גיהובן מקנא צוא זיין אין דוד ווייל ער הט מורא גיהאט דוד זאל בייא אים ניט צו נעמין די מלוכה • איז דאך קשה אויף שאול וואס ער איז גיוועזן איין גרויסר צדיק אונ האט גיזעהן אזו איין נס וויא דיא קליידר זענין גוט גיוועזן אויף דוד הט ער נאך אן גיהובין אים מקנא צו זיין ווי גישיקט זיך דס • נאך איז קשה ווייל שאול המלך איז דאך גיוועזן איין גיזאלבטר מלך פון גאט אונ די מלוכה איז דאך פון גאט ב"ה נוא ווי הט ער מורא גיהאט דוד זאל בייא אים ניט אוועק נעמין דיא מלוכה• אמנם נאר צו פר ענטפרין דס וועלין מיר שרייבן וואס דר בעל שיח יצחק שרייבט גאט ב"ה גיט שכר צו די צדיקים אונ מערט נאך פון אנדרע אויף זייערם דס אז דר מענטש דארף נאך זיין טויט זיך אן קליידין מיט דעם קלייד וואס מען מאכט אים פון זייני מצות אונ מעשים טובים אויב ער הט אבר ניט גינוג גיט גאט ב"ה אים נאך ירושה פון אנדרע אונ דאס ווערט גירופן חלוקא דרבנן אונ שאול מחמת זיין פיל אמונה אין דעם שכר פון דער נשמה אונ ער האט גיזעהן אז דוד איז אקליינער מענטש אונ ער איז איין הויכער מענטש אונ זייני קליידר זענין גוט אויף דוד הט שאול גיטראכט אז דס איז מען מיר מרמז פון דעם הימל אז פון מיין חלוקא דרבנן וועט מען אים משלים זיין אויף עולם הבא זיין חלוקא דרבנן דרום איז אריין גיגאנגין קנאה אין זיין הארץ קנאה וואס איז נוגע צו דר נשמה. אונ ווייל ער הט אים מקנא גיוועזן הט דס אים גיבראכט אז איין רוח רעה זאל אין אים אריין גיין, ער זאל אים נאך יאגין מחמת דעם רוח רעה וואס ער האט גיהאט אין זיך האט ער אים ניט גילאזט דאס איבער טראכטין • וכיון אונ ווייל שאול האט אלץ מורא גיהאט אז דוד זאל ניט ירשנן זיין לבוש אויף עולם

לכן כשהעלה לשמואל והבטיחו על החלוקא דרבנן באומרו מחר אתה עמי במחיצתי מיד הודה
לצאת למלחמה הוא ובניו אע"פ שיפלו בחרב · דהצדיק אינו חושש לחיי עוה"ז בערך שכר
הנפש כי כל צערו היה על אבוד החלוקא כמדובר · וכיון שהבטיחהו על זה לא חשש על מלכותא
דארעא ומסר עצמו למיתה· וירש מלכותו דוד עם מה שמסר את עצמו למיתת
כיון שאם היה בורח היה ניצל כדאמרו רבותינו ז"ל (במדרש פרשת אמור) ·
כי זו מודעא רבה שרדיפתו לדוד לא בטבור מלכותו היה כי אם מקנאת רמז החלוקא שהבין
במדיו כדפרישית ותבין · וכפי הקדמתנו שמהמצות נעשין לבוש עליון ולפעמים זוכה הצדיק
בעולם הזה כנזכר · יובן פסוק וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו ועשה
לו כתנת פסים·פירשו רז"ל כל מה שלמד משם ועבר מסר לו וזהו בן זקונים ובתרגום בר חכים
הוא ליה . אם כן כיון שהרבה עמו תורה יותר משאר אחים אהבו ועשה לו שהלבוש העליון
יזכה בו בחיים חייתו וזהו עשה לו כתונת פסים · ואחיו הקדושים ראו והבינו הדבר מיד ויקנאו
בו אחיו קנאת הנפש והתחילו לרודפו ולא יכלו דברו לשלום עד סיפור החלומות וגער בו אביו
ועם כל זה ראה שויקנאו אחיו אז ואביו שמר את הדבר . כלומר העלים מעיניהם הדבר של
חלוקא דרבנן שהלבישו מחיים· הפך שבעבור שראו אחיו החלוקא משם הכירו כי אותו אהב
אביהם מכל אחיו · לכן העליסה אולי יכול לתקן הקנאה שבהתבטל הסבה יתבטל המסובב
ולא יכול . גם נבין בהקדמה זו פסוק באיוב (סימן ל"א) אם אראה אובד מבלי לבוש ואין כסות
לאביון · הכוונה היה משבח עצמו שלא ראה רשע שלא הכניסו תחת כנפיו יתברך כדי
לזכותו להלוקא דרבנן ולא תהיה נפשו ערומה לעולם הבא מבלי לבוש ואין כסות לה· ולהיות
אביון תואב ללבוש זה· וזהו אם אראה אובד שנאבד במעשיו עד שהוא לעתיד מבלי לבוש
ואין כסות לאביון וכי השארתיהו אביון בלי כסות עם החלוקא לא עשיתי כן אלא הייתי עושה
הכנות גופניות כדי שיוכל להבין במושכלות לעשות לבוש העליון· וזהו אם לא ברכוני חלציו
ומגז כבשי יתחמם רומז על ההכנות כמדובר וקל להבין . עוד שם בסי' הנזכר רומז גם זה
בפסוק ברוב כח יתחפש לבושו כפי כתנתי יאזרני· הכוונה ברוב כח מעשה המצות יתחפש
כתנתי שהוא הלבוש העליון אם נשלם או לא נשלם· וכפי כתנתי כלומר כשיעור הכתונת
שעשיתי יאזרני אם היא מאירה ואם חשוכה כפי שיעור עשייתי יאזרני אם רב
אם הרבה · וזהו ג"כ כוונת פסוק באיוב (סימן כ"ט) צדק לבשתי וילבשני כמעיל וצניף משפטי
הכוונה צדק לבשתי כאן בעולם הזה שהרביתי בצדקות ובמעשים טובים ומהם נעשה לבוש
העליון וילבישני בו לעולם הבא ועל ידי הלבשת לבוש זה היה כמעיל וצניף היה מוכן לי ללובשו
כאדם שמוכן לו מעיל וצניף כן היה מוכן לי לבוש העליון שהלבישני כדי לתקן בו משפט
כנזכר לעיל כשהנפש לובשת לבוש זה יכולה להתפלל על צער דידה ועל צער זרעו שבעולם
הזה עד שמתקן המשפט הנגזר ונמצא מועיל למשפט להמתיקו · וזהו ג"כ כוונת פסוק וילבש
צדקה כשריון· וכבגד עדים כל צדקותינו·ירצה הצדקה שעשה בעוה"ז נעשה הבגד העליון וילבש
אותה צדקה שנעשו לבוש כשריון הוא כשריון שיש לו חורים חורים שנמצא חסר מהלבוש
עצמו מקום החורים בעבור שהוא צדקה אחת ולא יכול לארוג כי אם כשיעור הזה · אבל וכבגד
עדים נעשה כבגד שהוא לבוש שלם כל צדקותינו כשהם רבות · וזהו גם כן ענין בעלת אוב
שהעלתה לשמואל וראתה אותו עוטה מעיל וגו' הוא המעיל שהנפש מתעטף בו כדי להתראות
לחיים כנזכר למעלה באורך · ונראה ליישב עם זה מאמר רז"ל והוא עוטה מעיל על שם ומעיל
קטן תעשה לו אמו ע"כ · דקשה אם הם דברים כפשוטן שנראה במעיל על שם המעיל קטן
שעשתה לו אמו בקטנותו אין הבנה כלל שיותר טוב שיתראה בלבוש שמת בו שעם זה ניכר
יותר משום שראוהו מקרוב · אלא כוונתם ז"ל לרמוז לנו מה שפירשנו שהיה עוטה מעיל שהיא
החלוקא שעשה עם המצות שהנפש מתלבש בה לירד לזה העולם · ופירשו דזכה למעיל עליון
הזה ע"י אמו שהקדישתו לשמים מקטנותו והיתה מחזקת בידו לזונו ולהלבישו דכתיב ומעיל
קטן תעשה לו אמו וגו' וזהו אומרם על שם וכו' כלומר זכה שנתעטף במעיל העליון זה על שם
שמעיל קטן תעשה לו אמו וכו' · שאותו מעיל גרם לזה . או כלך לדרך זה על מעיל קטן תעשה
לו אמו כלומר שמקטנותו הדריכתו במצות עד שמיד בקטנותו גרמה שעשה למעלה מעיל
קטן כפי כחו של קטן במצות שאינן מתקנן עד שנתגדל ועשה מצות בבל כוונתם ונתגדל ג"כ
כח

הבא · דרום דר נאך אז ער הט אויף גיבראכט שמואל הנביא אונ שמואל הט אים גיזאגט ער וועט
מיט אים אויף עולם הבא אין איין מחיצה זיין איז ער תיכף ארויס גיגאנגין מיט זייני קינדער אין
דער מלחמה מיט דיא פלשתים חאטשי שמואל האט דאך אים גיזאגט אז ער וועט דארט גיהרגט
ווערין · דען דר צדיק הט ניט קיין זארג אויף דעם לעבין פון דר וועלט קעגן דעם ערך פון דעם
ו

כח אור הלבוש · וזהו והוא עוטה מעיל כלומר גדול במעלה נמשך על שם מעיל קטן תעשה לו אמו וק"ל . והוא ע"ד אמרו רז"ל רבי יהושע בן חנניא אשרי יולדתו תלהו באמו שהוא גרמה לו שלמד תורה שגדלתו בבית המודרש מיד שילדתו כנודע · ובהקדמה זאת פירש החכם השלם הר"ר יוסף קמחי נר"ו דזהו כוונת פסוק ה' יברך את עמו בשלום · בשלום הם אותיות מלבוש כלומר יברך את עמו שיתברכו בלבוש העליון הזה . וזהו כוונת מאמר רז"ל מלמד שנתעטף הקב"ה כש"ץ ואמר למשה כשיבאו ישראל לידי צרה ויעשו כסדר הזה אני מוחל להם וכו' · הכוונה רמז לו ענין עטיפת הלבוש העליון כשמתעטפים נשמותיהם של ישראל כסדר שאני מראה לך ויתפללו לפני על צרתם של ישראל אני מוחל להם · והעטיפה שאדם מתעטף כאן למטה בטליתו להתפלל הוא רמז לעטיפת הנשמה שאינה יכולה להתפלל כי אם בלבישת טלית העליון שעשה במצות · וזהו כוונת פסוק תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' וגו' שמעה תפלתי ושועתי אליך תבא וגו' רמז לעטיפת הגשמה בלבוש העליון אחר מותו שנעשה עני וחפשי מן המצות שהמת נקרא עני · ע"ד שאמרו רז"ל כל הרואה את המת ואינו מלוה אותו עליו הכתוב אומר לועג לרש · הרי קורא אותו רש שבהתעטף בלבוש שפעל ועשה מהמצות יש לו פנים לבא לפני הקב"ה ולהתפלל עליו ועל זרעו כמדובר · וזהו תפלה לעני דהיינו המת כי יעטוף בלבוש העליון אז ולפני ה' ישפוך שיחו להתפלל ולומר אל תסתר פניך ממני ה' שמעה תפלתי ושועתי אליך תבא ובלתי לבישת המלבוש אין לו פנים להתפלל · וזהו דרמז יונה באומרו בהתעטף עלי נפשי את ה' זכרתי · ותבא אליך תפלתי אל היכל קדשך · הכוונה בהיות שלפעמים הנפש מתלבשת בלבוש זה בחיים חייתו של אדם הנזכר לעיל · מספר שיח יצחק נראה שיונה זכה ללבוש זה כשהגיע למות נפשו במעי הדגה והתפלל עליו נפשו כי בלתי זו לא היה לו פנים להתפלל וזהו בהתעטף עלי נפשי · כלומר בראותי שנתעטף עלי נפשי בלבוש העליון אז את ה' זכרתי כי היה לי פנים לומר לפניו בכח התלבשות ה' שמעה תפלתי ושועתי אליך תבא זהו ותבא אליך תפלתי אל היכל קדשך · ויובן גם פסוק באיוב לבש בשרי רמה וגוש עפר עורי רגע וימאס · הכוונה היה מתרעם שבמקום שעשה מעשים ראוים לזכות להתלבש בחיים חייהו הלבוש העליון לבש בחיים חייתו לבוש של רמה וגוש עפר · וזהו לבש בשרי רמה וגוש עפר עורי רגע וימאס · או אפשר לומר בהפך שכוון לומר בשר דווקא דהיינו החומר לבש רמה וגוש עפר לאפוקי נפשי שזכתה ללבוש החלוקא בחיים חייתו בסבת היסורין שסבלתי · ובזה נבין מאמר הז"ל ולבני אהרן תעשה כתנות שתי כתנות לכל אחד וכו' · דקשה דלמה לא פירשו כמו פסוק ומשלות מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים מתנה אחת לכל אחד שתי מתנות לשני עניים · אמנם בהיות שע"י הכתונת זה בלובשה לשרת לפני המקום היו אורגים הבגד העליון שמתלבשת הנשמה לשרת לפני המקום · לכן לרמוז לנו ע"ז הוכרחו לפרש כאן שתי כתנות לכל אחד כלומר אחת שהיא שתים בכתונת שלובש כאן לשרת למטה זוכה ללבוש הנשמה כתונת למעלה לשרת שם לפני ה' לעשות שליחותו כנ"ל · לכן אמר הכתוב תעשה כתנות דמשמע כתנות לכל אחד ובא הקבלה ופי' שתי כתנות לכל אחד כדי לרמוז על מה שפירשנו · ובחבור אחר פירשתי בתיקון קושיא זאת דכאן מוכרח לפרש ב' כתנות לכל אחד ואחד דאי אפשר שכוון הכתוב לומר כתנות לכל אחד כיון דאין עניות במקום עשירות מה שאין כן גבי הדיוט · ולכן מוכרח דמתנות לאביונים הוא שתי מתנות לשני עניים דגבי הדיוט שייך עניות וכאן כתנות לכל אחד ע"ד שפירשו (ובחיבור אשר לי פירשתי) · וזהו ג"כ כוונת פסוק גבי קרח את מחתות החטאים האלה בנפשותם רמז בזה שע"י מה שעשו חטאו בנפשותם מנעו הלבוש מנפשותם מלשון אני ובני שלמה חטאים שחסרוהו מנפשותם וניתן לצדיקים כנז"ל · וכן כוונת פסוק נפש החוטאת היא תמות ירצה כיון שהנפש מחסרת לבושה היא תמות שעומדת ערומה בלי לבוש · וכן תראה בכל מקום דקאמר נפש כי תחטא לרמוז על חסרון לבושה שעומדת בלי לבוש על עונה · ותחטא לשון חסרון כמדובר · ובזה יובן פסוק אם יהיה אלהים עמדי וגו' ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי וגו' ירצה אם יהיה אלהים עמדי ושמרני מע"ג ומכל עון כארז"ל אז אני זוכה להשלים לבוש העליון · ובזה ושבתי בשלום כלומר ושבתי במלבוש שאותיות בשלום מלבוש

שְׂכַר וָוס דִי נְשָׁמָה וֶועט הָאבְּן אוֹיף עוֹלָם הַבָּא · ובהקדמה אוּנ מִיט דֶר הַקְדָמָה אִיז מְפוֹרָשׁ ר' יוֹסֵף קַמְחִי דֶעם פָּסוּק (יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם) דֶען דָאס וָוארט בְּשָׁלוֹם וֶוענִין דִיא אוֹתִיּוֹת מַלְבּוּשׁ · כְּלוֹמַר עֶר הָאט גִיבֶּענְטְשְׁט זַיין פָאלְק זֵייא זָאלִין גִיבֶּענְטְשְׁט וֶוערִין מִיט דֶעם אֵייבֶּרְשְׁטָן לְבוּשׁ · וזהו אוּנ דָס מֵיינְט דֶר פָּסוּק (תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטוֹף וְלִפְנֵי יְיָ יִשְׁפּוֹךְ שִׂיחוֹ) דָס אִיז עֶר מְרַמֵז וָוס דִיא נְשָׁמָה וִויקִילְט זִיךְ אַיין אִין דֶעם אֵייבֶּרְשְׁטָן לְבוּשׁ נָאךְ זַיין טוֹיט וָוס עֶר וֶוערְט אָרוּם פוּן מִצְוֹת דֶען

מלבוש אל בית אבי שהוא בצריר החיים ממקום שיצאתי משם ובהיותי מלובש במלבוש העליון והיה ה׳ לי לאלהים להלבישני ולשלהני בשליחותו כנ״ל :

והנה כבר דברנו מהלבוש הנעשה ע״י המצוה שרמוז בפסוקים ובמאמרים ׳ ועתה נדבר מענין המלבוש שנארגת מהימים אשר בהם לא חטא כנ״ל בדברי הר״ב ז״ל ׳ ונבין דזהו כוונת מאמר חז״ל ויהי בימי אהשורוש ווי לאותם הימים ׳ שהכוונה כיון שהימים שאדם הוטא בהם אינן נכנסים לפני הקב״ה ונדהים בחוץ והם נזופים וכו׳ · וישראל באותם ימים של אחשורוש חטאו עד שנתחייבו כליה לזה אמר ווי לאותם הימים לפי שאינן נכנסים לתועלת הלבוש · ובהפך בימים שעושה בהם מצות ומע״ט ׳ וזהו כוונת פסוק יודע ה׳ ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה וגו׳ כלומר הקב״ה יודע ומכיר בימי התמימים שנעשה בהם מצות ונחלתם של ימיהם לעולם תהיה כלומר לעוה״ב תהיה שנעשה מהם לבוש ונוחל אותם · וזהו כוונת פסוק ואברהם זקן בא בימים דכיון שמהימים נעשה מלבוש להתכסות בו נמצא שבא בימים עצמן כאיש שבא בתוך הכסות לכסות עצמו ׳ וזה ג״כ כוונת פסוק וימת איוב זקן ושבע ימים · ירצה מת שבע מהימים דכיון שלא חטא בהם ונעשו מלבוש הוא שבע מהם שמתלבש בהן · ואיוב בזמן יסורין בחושבו שעל שלא היו רצוים מעשיו לפני ה׳ יסורים באו עליו אמר ימי קלו מני ארג ויכלו באפס תקוה ׳ כלומר ימי קלו כי לא באו לכלל אריגת מלבוש וזהו מני ארג עד שלא ישרו בעיני השם ונמצא שויכלו באפס תקוה׳ וזהו דקאמר גם בסימן י״ז רוחי חובלה ימי נזעכו קברים לי ׳ ירצה כיון שרוחי חובלה בחטאים ועונות ימי נזעכו כי נדחו ונמחו כי לא היו ראוים ליארג מהם מלבוש לפי שנטמאו וזהו גורם עלי דקברים לי שאני אמות עכשיו ומחזירני בגלגול כדי לתקן לשעבר ואני חוזר למות להיות נקבר דנמצא שני קברים לי. וזהו אמרו גם כן ימי עברו זמותי נתקו מורשי לבבי · כלומר כיון שימי עברו מלפני הקב״ה שנדחו לחוץ מאז זמותי נתקו מורשי לבבי דזמותי ומחשבותי במורשי לבבי שחשבתי שיארג לי מלבוש בהיותי מחזיק עצמי צדיק נתקו כל אותם המחשבות ממני כי בראותי עצמי בכובד היסורין שהביא עלי בוודאי כי טעיתי בכל דרכי ולכן ימי עברו מלפניו · ובזה נבין כוונת אליפז התימני (סימן ט״ו) כל ימי רשע הוא מתחולל ומספר שנים נצפנו לעריץ קול פחדים באזניו בשלום שודד יבואנו · לא יאמין שוב מני חשך וצפוי הוא אלי חרב · נודד הוא ללחם איה ידע כי נכון בידו יום חשך · דיש להבין על מה מתחולל הרשע ועוד מאי כוונת ומספר שנים נצפנו לעריץ · גם לשים לב קול פחדים באזניו מה פחדים הם וממי שומעם . גם באומרו בשלום שודד יבואנו לכאורה נראה שאין לו שחר שהשלום עצמו אינו דבר כדי שיבא בו שודד וא״כ מה כוון בזה·גם להבין אומרו וצפוי הוא אלי חרבמאי חרב זה·גם להבין כוונת אומרו נודד הוא ללחם איה מה קשר יש לזה עם האמור שלכאור׳ יראה שאין לו קשר · אמנם נראה דכיון שימיו של רשע בעבור שחטא בהם הם טמאים ונדחים מלפני הקב״ה והם נזופין ועתידין להעיד עליו ביום הדין · לכן אמר כל ימי רשע הוא מתחולל לפי שעתידין להעיד על הטאיו · ועוד לרשע שמספר שנים שקוצב לו מיום שנוצר מתקצרים ממנו בחטאיו ונצפנו לעריץ שהוא הצדיק שמוסיפים אותם שנים על שהיה עריץ וחזק בעבודתו ית׳ · וא״ת שהרשע מתחזק בטומאתו על שאינו יודע ואינו מכיר בעונש המגיע לו במותו ולכך עושה מה שלבו חפץ׳ זה אינו שהרי קול פחדים באזניו מחכמים המזהירים לו ומודיעים לו שבשעת מיתת הרשע ג׳ כתות של מלאכי חבלה יוצאים לקראתו הד אומרת אין שלום אמר ה׳ לרשעים כארז״ל וכו׳ ונמצא שמפחידים אותו כדי שלא יחטא ובמה מפחידים אותו באמור לו בשלום שודד יבואנו שבמקום שיצאו לקראתו כת מלאכי רחמים לומר יבא שלום שודד שהוא כת מלאכי חבלה יבואנו לקבלו באין שלום אמר ה׳ לרשעים ועם כל זה ששומע קול פחדים אלו מקשה ערפו ולא יאמין שוב מני חשך הם דרכיו המקולקלים ואע״פ שיודע שאם יחזור בתשובה ימות בנשיקה. ואם תאמר כיון שנשאר העונש לעתיד אין נרגש ממנו ולכך אינו חוזר משא״כ

דר מת ווערט גירופן עני אונ אז די נשמה וויקילט זיך איין אין דעם איבערשטן לבוש וואס ער האט גימאכט מיט זיינע מצות קען זיא קומן פר גאט ב״ה מתפלל צו זיין אויף זיך אונ אויף זייני קינדר ׳

והנה נוא אצונד וועלן מיר ריידן פון דעם מלבוש וואס ווערט גיוועבט פון די טעג וואס ער האט אין זייא ניט גיזינדיגט אונ מיר וועלן פר שטיין אז דם מיינען אונזערע הכמים ז״ל (ויהי בימי אחשורוש) (ווי לאותן הימים) ווייא איז גיוועזן צו די טעג וואס זענין גיוועזן אין דר צייט פון אחשורוש דם איז וויל אין די טעג פון אחשורוש האבן די ישראל גיזינדיגט דרום זאגט ער ווייא איז צו די דאזיגע טעג אבר די טעג וואס דר מענטש טוט אין זיי מעשים טובים די זענין זייער גוט ׳ וזהו אונ דם מיינט דר פסוק (ואברהם זקן בא בימים) אונ אברהם איז אלט גיווארן ער איז גיקומן מיט זיינע טעג ווארום וויל

משא"כ אם היה מגיע לו צער בזה העולם היה חוזר בו · לזה אמר נודד הוא ללחם איה כלומר אע"פ שמגיע לו עניות בחטאיו עד שנודד ללחם שהוא קשה ממיתה ומעונש העוה"ז יודע שגם נכון ומוכן בידו יום חשך שהוא גיהנם עכ"ז אינו שב · ובא אליפז להודיע עד כמה מקשים ערפם ודו"ק · ונראה שכשם שע"י המצות והימים שאין אדם חוטא בהם נארג מלבושו כך מכל חדושי תורה שאדם כותב נבנים למעלה היכלות וחופות נפלאים שתתעדן בהם הנשמה · דלכן לרמוז שמהאותיות נבנים בניינים נקראים אבנים כדאיתא בס"י ב' אבנים בונות הרי קורא לאותיות אבנים לרמוז על האמור · ובהיות כן ראוי לאדם שכל חדוש שמחדש יעלהו על הספר כדי שיפעול למעלה הבנין · ואפי' חידוש קטן אל יהא קל בעיניו לפי שאפי' בנין אבנים גדולות ויקרות אין מתקיים כ"א ע"י אבנים קטנים הנתנים בין אבן לאבן · כן למעלה בבנין שנעשה מהאותיות שנתהוו מהכתיבה · ואל תקשה לומר איך יתכן שבעבור שאני כותב כאן יתהוה בנין למעלה · ק"ו הוא מהדבור שאין בו ממש ועכ"ז גורם לפעול באדם דבר · כנראה בפ' בהעלותך בענין מרים שלקתה בצרעת בעבור הדבור ומה דבור שאין בו תפיסה שהוא הבל פיו של אדם עושה רושם בגופו כתיבה שהוא מעשה נראה בעין לא כל שכן שיפעול לבנות בניינים לנפשו ומה גם שמרובה מדה טובה ממדת פורעניות · ובהיות דבפרקים דלעיל הארכתי בזה קצרתי כאן תראהו משם :

פרק לו ישמעו השוחטים ויאזינו הבודקים השייכים להם · ולבא לענין נקדים מ"ש בס' הקנה ממעלתם של ישראל מכל אומה ולשון דלכן הקדישנו והבדילנו מכל המאכלות האסורות לבל נטמא נפשנו ואח"כ נזכיר מענין השוחטים וז"ל · דע בני כל הכתות החיצונים רואים יופי ההיכלות הפנימים והמעדנים והכתרים ונחלי אפרסמון וששון ושמחה ומתאוים ליכנס ולהדבק בהיכלי עונג הפנימים כי כל מיני שמחות ותענוגים וכל מעדנים ומיני כבוד כלם הם בפנים ובחוץ אין נמצאים רק עצמות וקליפים ואין רשאים לכנס בפנים ולצאת חוץ. וצדיקים הם חלק ה' משוכלל בכל הדברים העליונים והתחתונים ונתן לו השם רשות לבא להיכל הקדש ולצאת אלא שצוהו לשמור עצמו לבל יכנים טמאים בפנים ואל יוציא טהורים בחוץ ע"י ביאות האסורות ומאכלות האסורות וכל האברים המוציאים הטהרות ממחיצתן הוא שאמר קדושים תהיו כי קדוש אני וכתיב ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף · והוא שצוה לאדם הראשון לעבוד ולשמור את גן אלהים שנאמר לעבדה ולשמרה · בוא וראה והבן

פון די טעג איז גיווארן איין לבוש צו אים אוף עולם הבא אזו איז ער גיקומן מיט דיא טעג זעלבסט ווי איין מענטש קומט מיט אקלייד אן צו קליידן עם · ונראה אונ מיר דאכט אזו וואל ווי פון דיא מצות ווס דר מענטש טוט ווערט גיוועבט איין מלבוש אזו אויך פון אלי חידושים ווס ער איז מחדש אין דר תורה ווערט אובין גיבוועט ווינדרליכע היכלות אונ חופות ווס די נשמה זאל זיך זעניפטן אין זיי אונ אפילו ווען ער איז מחדש גאר אקליינעם חידוש זאל דס ניט גרונג זיין אין זיינע אוגן ווארום אפילו איין בנין פון גרויסע שטיינר קען קיין קיום ניט האבען נאר דורך קליינע שטיינר וואס ווערן גיגעבן צווישן די שטיינר · ואל אונ דו זאלסט ניט פרעגן ווי גישיקט זיך דס אז פון וועגן דעם וואס איך שרייב דא זאל ווערן אוף דעם הימל איין בנין דען דס איז איין קל וחומר פון איין דבור וואס אין אים איז דאך ניט דא קיין ממשות אונ פון דעסט וועגין איז ער גורם צוא ווערקין איין זאך אין דעם מענטשן גלייך ווי מרים איז גישלאגן גיווארן מיט צרעת ווייל זי הט גירעט אויף משה רבינו אפשיטא דס שרייבן פון זייני חידושים איז דאך איין מעשה וואס ווערט גיזעהן קען בוודאי ווערקן צוא בויען בנינים צו זיין נשמה · אונ ווייל אין די פריערדיגע פרקים האב איך דרינן מאריך גיוועזן דרום האב איך דא דער פון ווייניג גישריבן :

פרק לו ישמעו השוחטים עס זאלן זיך פרייען די שוחטים אונ עס זאלן פר נעמן דיא בודקים דיא זאכן ווס גיהערן צו זיי אונ מיר ווען פריער שרייבן וואס שטייט אין ספר קנה פון דעם ווס די ישראל האבין איין מעלה דס דרום הט גאט ב"ה אונז גיהייליגט אונ הט אונז אפ גישייד פון מאכלות אסורות אונ דר נאך וועלן מיר שרייבן פון די שוחטים · דר קנה שרייבט זאלסט וויסן אז אלי כתות פון די חיצונים זעהן דס שיינקייט פון די היכלות הפנימים אונ דיא מעדנים אונ דיא תענוגים אונ די פארגעניגן אונ די ששון אונ שמחה גלוסטן זיי אריין צוא גיין אונ זיך זעניפטיגען מיט אלי מיני שמחות אונ תענוגים אבר זיי טארן ניט אריין גיין אינוויינג אונ דיא צדיקים זענין

הבן כמה יפה כחו של אדם בקיום מצותיו וכמה הודע כחו בעשותו עבירה ואפי' כחוט השערה ולפי שהצדיק הוא רגלי מרכבות עליונות ע"כ יש בו כח לצאת ולבא ובאמת בני כל הכתות החיצוניות הטמאים השוכנים בחוץ ורואים ומשיגים מבחוץ מעלת היכל פנימי ומעדניו ותענוגיו ותפארתו וכבודו ואינן יכולים ליכנס שם בשום צד ואופן ע"כ משתוקקים ונכספים לידבק בצדיקים ואינן יכולים רק בעשותם עבירה מעין אותו דבר שהם רוצים והם משתדלים תמיד להכשיל לצדיקים בעבירה כדי שימצאו מקום לידבק בהם וכשהם עוברים עבירה אז הם נדבקים בו ונכנסים עמו בהיכל הקדש וכל זה בעבור שאינן יכולים לכנס אלא ע"י צדיקים · וזהו שאמר ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע· ותבין מדרך אדם הראשון שהניחו בג"ע וצוהו שלא להוציא טהורים לחוץ ולא יכנים טמאים בפנים ולא יערב טהורים עם טמאים לא במעשה ולא בדבור ולא במאכל ולא במשתה ונתגלגל הענין וטמא היכל הקודש הפנימי · והנה מה שהיה תחלה בכלל טוב ובכלל ברכה נתקלל בו ונדבקה בו הקללה וע"י ששתה יין הנקרא חמת תנינים יינם טמא עליונים ותחתונים ודע כי כל הנבראים שביבשה הנאכלים אינן כלים ונאכלים רק לצדיקים שאימתם מוטלת על כל הבהמות ועל כל העופות ומי הוא הצדיק מי שצלו טהור ונקי וכלם יראים ממנו כדניאל בגוב אריות הוא שמכלה ואוכל וכמוהו אך החוטא לא יכלה אחרים מכל בעלי חיים · והאיר בזה עינינו אדם הראשון כי בהיותו צורה קדושה דומה ליוצרו המלאכים משמשים לו וצולין לו בשר שהיו נמסרים בידו להעלותם כי אדם גדול מהם ומעלתו רבה ואחר שחטא הנה כבהמה נדמה הוא שנאמר אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו כי אחרי שהוא והבהמה אחד ושוים למה יהרוג מין את מינו קול דמי אחיך צועקים אלי ושופך דמו שלא כדין כי אינו ראוי בזה לכן אמר שלא לאכול הבשר אחר שחטא פן יוסיף על חטאתו פשע · והנה דברים ק"ו אם אדם הראשון יציר ראשון והביט מסוף העולם עד סופו והראה לו הקב"ה דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו דור דור ומנהיגיו ודבר עם השם ועם כל זה בעבור שחטא אף כי שב בתשובה הקב"ה המשילו כבהמה ואסר לו הבשר ק"ו מי שלא היה לו כל מעלות של אדה"ר ואדרבה הוא עז פנים וכל חוטא בחוץ בגזל וחמס ומורד בשם ובמצותיו תשובתו אינה תשובה משום שאם ישוב יתחרט וישוב ויבעט לא יום ולא יומים אלא בכל יום פעמים לא זו אף זו ואין צריך לומר זו כי שבע תועבות בלבו שאין לו לכלות ולאכול כל אשר נשמה באפו ואפילו שזה צורתו אדם וזה צורתו בהמה מי יודע אם לא למחר יתחלפו הצורות ותהיה אתה בהמה או טומאה רצוצה כי דנת שלא ברחמנות ׃ ודע בני שגם לצדיקים לא הותר הבשר ההיא רק בשמירה

מעליא

גאָטְס חֵלֶק הָט גאָט ב"ה זֵיי גִיגֶעבְּן רְשׁוּת אַרַיין צוּ קוּמֶן אִין דֶעם הֵיילִיגֶן הֵיכָל אוּנ אַרוֹם צוּא גֵיין נָאר עֶר הָט זֵיי גִיבָּאטְן זֵיי זָאלֶן הִיטְן נִיט אַרַיין צוּא בְּרֶענְגֶן טָמֵא זַאכֶן דָאס אִיז בְּעֲרָיוֹת אֲסוּרוֹת אוּנ מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת · בוא נוא פַר שְׁטֵייא וִוי גוּט אוּנ גְרוֹס אִיז דֶר כֹּחַ פוּן דֶעם מֶענְטְשֶׁן אַז עֶר אִיז מְקַיֵים דִי מִצְוֹת אוּנ וִוי שְׁלֶעכְט אִיז אַז עֶר טוּט אֲפִילוּ אַיין קְלֵיינֶע עֲבֵירָה אוּנ וַוייל דִי צַדִיקִים זֶענֶען דִי רַגְלֵי מֶרְכָּבָה דְרוּם הָט עֶר יְכוֹלֶת אַרַיין צוּ גֵיין אוּנ אַרוֹם צוּ גֵיין אוּנ דְרוּם גְלוּסְטֶן דִי חִיצוֹנִים זִיךְ מְדַבֵּק צוּ זַיין אִין זֵיי · ודע אוּנ אֲפִילוּ דִי בְּהֵמוֹת טְהוֹרוֹת הָט דִי תּוֹרָה נִיט מַתִּיר גִיוֶועְן נָאר צוּ אַיין תַּלְמִיד חָכָם אוּנ אַיין צַדִיק וִוי אָדָם הָרִאשׁוֹן אֵיידֶר עֶר הָאט גִיזִינְדִיגְט הָאבְּן דִיא מַלְאָכִים אִים בְּרִינְגְט אוּנ הָאבְּן אִים גִיבְּרָאטְן פְלֵייש אָבֶּר נָאךְ דֶעם אַז עֶר הָט גִיזִינְדִיגְט אִיז עֶר גִיוָוארְן גְלַייךְ צוּ אַיין בְּהֵמָה דְרוּם הָט דִי תּוֹרָה אִים גִיאַסְרְת עֶסִין פְלֵייש וָוארוּם וַוייל עֶר מִיט דֶר בְּהֵמָה זֶענֶען גְלַייךְ וָוארוּם זָאל עֶר הַרְגְנֶן דִי בְּהֵמָה אוּנ אִיר בְּלוּט פַר גִיסִין דְרוּם הָט גָאט ב"ה אִים נִיט גִיהֵייסִין עֶסִין קַיין פְלֵייש · והנה קֶען מֶען אָפּ לֶערְנֶן אַיין קַל וָחוֹמֶר וֶוען אָדָם הָרִאשׁוֹן וָוס גָאט ב"ה אַלֵיין הָט אִים בַּשַׁאפְן אוּנ עֶר הָט גִיקוּקְט פוּן אַיין עֶק וֶועלְט בִּיז דֶר אַנְדֶרֶר אוּנ גָאט ב"ה הָט אִים גִיוִויזִין אִיטְלִיכְן דוֹר מִיט זַיינֶע תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּנ מִיט זַיינֶע מַנְהִיגִים אוּנ עֶר הָט גִירֶעט מִיט גָאט פוּן דֶעסְט וֶועגִין וַוייל עֶר הָאט גִיזִינְדִיגְט הָט אִים גָאט ב"ה גִיאַסִירְת פְלֵייש צוּ עֶסִין חָאטְשֶׁי עֶר הָט דָאךְ תְּשׁוּבָה גִיטָאן · מִכָּל שֶׁכֵּן דֶער וָואס הָט נִיט דִי אַלִי מַעֲלוֹת פוּן אָדָם הָרִאשׁוֹן אוּנ אַדְרַבָּא עֶר אִיז נָאךְ אַיין עַזּוּת פָּנִים אוּנ טוּט אַלֶרְלֵייא זִינְד אוּנ ווִידֶר שְׁפֶּענִיגְט אִין גָאט אוּנ אִין זַיינֶע מִצְוֹת אוּנ זַיין תְּשׁוּבָה אִיז אוֹיךְ נִיט וַוייל עֶר טוּט ווִידֶר דִי זֶעלְבִּיגֶע עֲבֵירוֹת גִיהֶער עֶר בְּוַודַאי נִיט צוּ טַייטְן אַזֶעלְכֶם וָוס הָט אַיין לֶעבֶּדִיגֶן אָטוֹם אוּנ עֶס צוּ עֶסִין · אוּנ חָאטְשֶׁי זַיין צוּרָה אִיז פוּן אַיין מֶענְטְשֶׁן אוּנ דֶם וָוס עֶר קוֹילְט אִיז אַיין בְּהֵמָה וֶוער ווֵייסְט מָארְגִין קֶענֶן פַאר בִּיטְן וֶוערְן דִיא צוּרוֹת דֶען עֶר וֶועט מְגוּלְגָל וֶוערְן אִין אַיין בְּהֵמָה ·

מעליא שאם נעלם מן העין ואפילו בשלחנו אין לאוכלה • וראיה מסה דשאיל התם ואלא רב הוכי אכל בשרא ומשיב אי בעית אימא דלא מעלים עינא מנ ה וכו׳ וגם במעשה דרב הוה אזיל לבי רב חנן בר אבא חתניה ע״ש עד לא אכל רב דמנינא ההוא בשרא משום דאיעלם מן העין • בא וראה שגם הצדיקים היה להם צער גדול לאכול בשר • והכוונה כי כחות הטומאה מבקשים לחול בגוף הצדיק על ידי ששולטים וחלין בבשר כי בהפרד הנפש מהגוף כחות הטומאה חלין שם כי האדם והבהמה שוין ושניהם צריכין שמירה מכחות הטומאה הוא שאמרו מת צריך שמירה מכחות הטומאה ועל הבשר אמרו דילמא אחלופי מיחלף ועל ידי חתימה או סימן אין לטומאה רשות לחול שם • הוא שנאמר גבי יעקב ויאסוף רגליו אל המטה כדי שלא ישאר אבר מאבריו בהפקר ויחולו שם ונמצא הוסיף טומאה על גיד הנשה • כי אם הבשר בלא סימן וחתימה שלטי ביה דהוי כהפקר ועל כן האשמדאי הוה חתים באר מים שלו כי חשש ברוב טומאה עיין שם באורך . כלל העולה שלא הותר בשר רק למי שהוא צדיק דצלם אלהים על פניו . ושר העוף והבהמה מתיירא ממנו • ולכן אחר שחטאו ישראל בארץ וגלו כל החיות מתגרות בהם עד שנסתלקו מדמות עליון שעל אותו הדמות אמר הקב״ה ומוראכם וחתכם יהי׳ ושבו כבהמות נדמו באו רז״ל שהם צדיקים גמורים והרמיזו בדבריהם שאין לאכול בשר והוא אומרם עם הארץ אסור לאכול בשר • ואע״פ שאמרו רז״ל מי שקרא ושנה ולא שימש ת״ח הרי הוא עם הארץ אפילו הכי גבי אכילת בשר אפילו למר ספרא וספרי וכולהו תלמודא עם הארץ הוא לגבי אדה״ר ועל שנחלש צלו ונמשל כבהמה נאסר לו • אוי לכם עמי הארצות וגם לומדי המצות בלא עיקר ידיעתם ומקילין בהם ואינכם נלאים לחזור ולהחמיר אפילו כחוט השערה ע״ש יותר באורך וגם אמר וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתיך ונתעוררו חז״ל לומר שנצטוה משה ע״פ בכל דיני שחיטה וע״כ אמר שאול ושחטתם בזה ואכלתם ונראה שציום על פה . ועתה בני שמע מה עושים בני השחיטה לוקחים הסכין ביד רמה ועומדים על הבהמה בקומה זקופה והבהמה מוטה ובוכה ומוסרת עצמה כי אין כח בידה ואותו אכזרי אינו מביט בכפיית הבהמה אבל הוא מביט בנשים ובהדיוטים ראוני שאני הרב הגדול שקול אני כסמא״ל הלוקח נפשות ואח״כ רואה המנות הנתונות לו ושמח בהם ואשתו מקבלתם בסבר פנים יפות ומתיהרת בשכנות ראו מעלתנו ומעלת הרב הגדול סמא״ל • כה יחיו וכה יאריכו ימים אם לא תביאם מעלתם להשחט גם הם כמותם • כי הבט וראה כמה הוא גדול רבינו הקדוש ועל שלא הם באותו עגל ואמר לו לכך נוצרת נתיסר ביסורין קשים ותורתו לא הגינה עליו עכ״ל לענינו ע״ש באורך נפלאות השם . העולה מזה שצריך השוחט להיות צדיק גמור שלא יפגום

צלם

ודע וויים מיין זון אז אפילו דיא צדיקים איז אויך ניט מותר געווארן דאס פלייש נאר אז ער היט דאס גוט אבר אז ער היט דם ניט פון דעם קולין ביז עם קומט צו אים אהיים אונ ער דר קענט דם ניט אויב דם איז דם זעלבגי אודר ווען אפילו ב״י זיין טיש איז דם פר הוילין געווארן פון דעם אויג מאר ער עם ניט עסין • אונ דם איז וויילדי כוחות הטומאה ווילן רוען אין דעם פלייש ווארום אז דר נפש פון דר בהמה שייד זיך פון דעם גוף ווילן די כוחות הטומאה רוען אויף דר בהמה אונ אז אין דעם כשר פלייש איז דא איין סימן אודר זיין חתימה הט די טומאה קיין רשות ניט דרויף צוא רוען • אבר אז דאס פלייש איז אן איין חתימה אונ אן איין סימן איז דאס וויא הפקר קענין דיא קליפות יוא גיוועלטיגן דרויף • וגם אויך שטייט אין דר תורה וזבחת וגו׳ כאשר צויתיך דוא זאלסט שעכטן פון דייני רינדר וויא איך האב דיר גיבאטין • זאגן אונזערי חכמים ז״ל אז משה רבינו איז גיבאטין געווארין אויף דעם בארג סיני בעל פה אלי דינים פון שחיטה • ועתה אונ אצונד מיין זון הער צו וואס דיא שוחטים טוען דאס זייא נעמין דעם חליף אונ שטעלין זיך אנידר פאר דער בהמה מיט גרוס גאוה אונ די בהמה ליגט אויף דער ערד אונ ענטפערט זיך איבר צוא דער שחיטה וויל זיא האט קיין כח ניט צוא לאזען זיך אונ דער אכזר קוקט אויף דיא ווייבר אונ אויף דעם פראסטן עולם גלייך ווי ער זאגט זעהט מיך אז איך בין איין גרוסר רב דאס איך בין גלייך צוא דעם (ס״ם) וואס ער נעמט די נשמות פון מענטשין אונ איך נעם די נשמות פון בהמות דער נאך זעהט ער די מתנות וואס ווערין אים געגעבן פאר דעם קולין אונ פרייעט זיך מיט זייא אונ זיין ווייב נעמט אים צוא מיט איין פרייליך פנים אונ ברימט זיך אונ האלט זיך מיט בעל גאוה צווישן אירע שכנות זעהט אונזר מעלה • זאלן זיי אזו לעבן אויב זייער מעלה וועט זייא ניט ברענגן זייא זאלן אויך אזו גקולט ווערן ווי דיא בהמות • העולה דר כלל איז דר שוחט מוז זיין אערעכטר צדיק ער זאל ניט פוגם זיין אין צלם אלהים

צלם אלהים דאם לא כן נדמה בבהמה ונמצא שוחט בהמה לבהמה · ונראה שעל זה מתרעם הנביא ישעיה בפ׳ שוחט השור מכה איש דכיון שהיו בלתי הגונים נמצא דכל שהיה שוחט השור כאלו מכה איש ממש משום דאין הפרש ממנו לשור כיון שאין בשוחט נשמה טהורה כי מותר אדם מהבהמה אין לבד הנשמה הטהורה וכו׳ ובלתי נשמה טהורה האדם והבהמה שוין ולמה ישחט זה לזה שנמצא ששוחט איש כמוהו בלתי נשמה טהורה · וכיון דכשהשוחט בלתי טהור הוא אז אותה שחיטה נקרא לבהמה מיתה משונה מה שאין כן בהיותו צדיק והגון שנקראת תיקון כי על ידי השחיטה בהכשר על ידי צדיק מתתקנת ועולה למדרגת בעל חי מדבר · ובפרט אם שיש מגלגול בה איזה נפש שחטא דזהו כוונת פסוק אדם כי יקריב מכם קרבן לה׳ כלומר אדם כי יקריב אותה בהמה שמקריב נעשה מכם על ידי שמקריבם קרבן לה׳ שעולה למדרגת אדם · או הכוונה אומר הקב״ה טעם אומרו אדם כי יקריב כלומר שצויתי על ענין הקרבן משום שיש מגולגלים מכם בבהמה ובעוף לכן אמרתי לקרבו שעל ידי שחיטה בהכשר וכוונה מהכהן השוחט לה׳ מתקרב וזהו קרבן לה׳ ומטעם זה אמרתי מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם · ובהפך זה מתרעם הנביא ישעיה (בסימן כ״ב) בפסוק והנה ששון ושמחה הרוג בקר ושחוט צאן אכול בשר ושתות יין אכול ושתו כי מחר נמות ונגלה באזני ה׳ צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון · מתרעם על הרשעים שבששון ובשמחת לבם בעבידות היו שוחטים בשר ושותים יין להרבות תאות המשגל · וכיון שכן היו הורגים הבקר הריגה ממש ושוחטים הצאן שחיטה דרך נקימה כרשע זה השוחט את חבורו דרך נקימה · ולרמוז על זה נקט לשון הריגה גבי בקר כמו שאמר הרוג בקר כדי שתבין דשחיטה גבי צאן אינו בהכשר כי אם שחיטת נקימה בסכין פגום ועושים כן באומרם אכול ושתו כי מחר נמות וכיון שאנו מעותדים למות למה נחוש על מיתת הבהמה · ונגלה באזני ה׳ צבאות אם יכופר העון הזה להם ששחטו הבהמה דרך הריגה ולא רחמו לתקנה עד ימותון · הם במיתה זו שיתגלגלו בבהמה ותהי נהרגת כדי שירגיש בצער שעשה ואח״כ יכנס בבהמה אחרת ויתכפר בהכשר שחיטה . ולכן צריך כל שוחט לכוין בשחיטתו ולומר יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי בעל הרחמים כלם חפץ בתיקון כל נפש החוטאת לבלתי ידח אע״פ שהרבה להכעיסך ואם שולחה ברשת רגלה שתלכד בתוך גוף בהמה חיה או עוף שאני שוחט שתתקן על ידי ברכה שברכתי על שחיטתה ועל ידי הכשר הסכין כאשר צוית לעשות· ואע״פ שאיני כדאי והגון שתתקן על ידי קיום דבריך שאני מקיים לברך ולשחוט בסכין מתוקן יתקן אותה להוציאה מכאן אם ישנה ולהחזירה למדרגת אדם כבתחלה כי אינך חפץ במות הרשע מיתה תכליתית כי אם לבקש לה תיקון לטהר אותה עד ישוב לעובדך ולקיים תורה ומצות כדי להנחיל הג״ע ולהרבות בשכרה וכיון שכוונתך זו רבון העולמים אל תבט במעשי הרעים אם יש בי בשעה זו שאני שוחט כדי שיהיה תקן זה יקרא על שמי כדי לזכות את נשמתי שנתת בי כדי שבעת שתצא ממני אל תצא ערומה מזכיות · לכן מפיל אני תחנתי לפניך כסא כבודך שתעלים

וואָרום זאָגט הייסט גלייך ווי איין בהמה קולט די אנדרע בהמה · אונ אז דר שוחט איז ניט ריין פון אלערלייא טומאות ווערט דערמאָלט די שחיטה גרופן צוא דר בהמה איין מיתה משונה אבר אז ער איז איין צדיק ווערט די שחיטה גרופן תיקון וואָרום דורך דר שחיטה ווערט זיא מתוקן אונ קומט צו דער מדרגה פון איין מענטשין · אונ בפרט אז עס איז אין דער בהמה נאך דא איין גלגול פון איין מענטשין וואס האט גזינדגט ווערט דר גלגול פאר רעכט דורך דר שחיטה פון דעם צדיק · אבר אז דער שוחט איז איין רשע איז דרויף מתרעם דר נביא (והנה ששון ושמחה) אונ נון זייא מאכין תמיד סעודות אונ מחמת זייער הארץ פרייט זיך מיט די עבירות קולן זייא רינדער אונ שאף אונ טרינקן ווין כדי צו מערן די תאוה פון זנות דרום איז דאס זייא גרעכנט (הרוג בקר) גלייך ווי זייא הרגנן די רינדר אונ קולן ניט נאר טוען עס דרום וויל זייא זאגן (אכול בשר ושתות יין) לאמיר עסין פלייש אונ טרינקן וויין (כי מחר נמות) וואָרום מיר וועלן דאך מארגן שטארבן אונ ווס זאלן מיר זארג האבן אוף דר מיתה פון די בהמה · זאגט זיי דר נביא דרויף (ונגלה באזני ה׳ צבאות) אונ פר גאט ב״ה איז אנפלעקט (אם יכופר העון זה להם) אז די עבירה וועט זייא ניט פאר געבן ווערן (עד ימותון) ביז זייא וועלן שטארבן מיט דר זעלבער מיתה דם זיי וועלן מגולגל ווערן אין איין בהמה אונ וועקן אוך גקולט ווערן דורך איין שוחט איין רשע כדי זיי זאלן פילן דעם צער וואס זיי האבן גיטאן דר נאך וועלין זיי ערשט ווידר מגולגל ווערן אין א בהמה אונ זיא וועט גיקולט ווערן דורך א שוחט א צדיק וועלין

שתעלים ותכסה חטאי ועונותי ופשעי בעת ובעונה הזאת כדי שיתתקן על ידי איזה ניצוץ של קדושה אם יש בבהמה או חיה או עוף שאני שוחט כי בעל הרחמים אתה חפץ לזכות הנשמות ברוך המטהר והמתקן ומזכה נפשות עמו ישראל· (גם יכוון כל אדם כשאוכל איזה דבר לכוין בברכתו כך כדי שיתתקן על ידו איזה ניצוץ המגולגלים) וכתב החסיד הרב בעל שני לוחות הברית ב׳ הר״ח כל האוכל מדברים המותרים ואכילתו לש״ש שורה רוח צד הקדושה שבה והיינו צדיק אוכל לשובע נפשו. כי לפי פשוטו קשה מאי לשובע נפשו שהרי הנפש היא רוחניית אבל הענין שבאכילה עצמה יש צד קדושה ומצד הקדושה ההיא הנפש שבעה · ועל זה חקרו הפילוסופים לידע סיבת הנפש בגופאיך מתחברים ע״י האכילה כי הנפש והנשמה לאו בת אכילה היא ולא עלתה בידם לידע הסבה· אמנם הרב האר״י זלה״ה פירש הפסוק כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה׳ יחיה האדם וגו׳ כי אין לך דבר שאין בו צד קדושה כשארז״ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל. הכוונה כח ההשפעה מכהו מלמעלה כמ״ש נאם ה׳ אענה את השמים והם יענו את הארץ · נמצא כל מאכל בעולם הוא מעורב מגוף ונפש המאכל · הנגלה הוא הגוף וקדושת ההשפעה מלמעלה שמכה בו ואומר לו גדל זהו הנפש שלו · וכשהאוכל אוכלו אז על ידי אכילה נשאר גוף ונפש מחוברים כי נפש נהנה מהנפש של המאכל והגוף מהגוף · וזש״ה כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם ואם מה תועלת לנפש הזה אלא כי על כל מוצא פי ה׳ר״ל פי ה׳הוא ההשפעה מלמעלה·לכן ראוי להחמיר האדם על עצמו באוכל עצמו שלא יהיה צד איסור. והנה החומרות מצד הדין הם אלו · ראשית הוא דבר גדול מאד מחמת בדיקת הסכין של שחיטה · אע״ג שרז״ל אמרו רוב מצוין אצל שחיטה מומחין והן יש מקומות שיש רבים מן העם נמצאים אצל שחיטה בלתי מומחין · ועוד ראינו במקצת מקומות כי רבים מהמומחים רחקו לבם מיראת חטא ואשר אינו ירא לבו לא יבין לדקדק בבדיקת הסכין כי צריך לכוין לבו במאד בבדיקתו · הלא תראה כי יבדוק האדם פעמים ושלש ולא ירגיש בפגימה דקה ואחר כן ימצאנו כי הכין לבו באחרונה ובבחינת חוש המשוש כפי כוונת הלב· (הג״ה. ועתה בעונותינו הרבים בדור הזה יש ויש הרבה מעמי הארצות שנותנין להם קבלה אע״פ שהם עמי הארצים גמורים וקלי הדעת שאין בהם יראת שמים כלל ויש שאין להם כלי נדן לסכין שלהם אלא מניחים כך אפילו שלא במקום מוצנע · והסכין צריך להיות חד וחלק וזה על פי הרוב אינו חלק אלא מגעתו כמגע ראש השבולת · ויש מדברים בשעת הבדיקה

זיי פר רעכט ווערן · ולכן דרום מוז איטליכר שוחט מכוין זיין אין זיין שחיטה אונ זאל זאגן די תפלה (יהי רצון וכו׳) גם אויך איטליכר מענטש אז ער עסט עפיס איין זאך זאל ער מכוין זיין אין זיין ברכה אז דורך דר ברכה זאל פר רעכט ווערן דר גלגול וואס דרונען איז · דער חסיד בעל של״ה שרייבט איטליכר ווס עסט אזעלכי עסינווארג ווס זענין מותר צו עסין אונ ער עסט פון גאטס וועגין כדי ער זאל כח האבן אים צו דינען רואט אויף אים דר רוח הקדושה ווס איז דא אין דר זאך אונ דס מיינט דר פסוק (צדיק אוכל לשובע נפשו) איין צדיק עסט צו זעטין זיין נשמה · ווארום אין דעם עסינווארג איז דא איין צד קדושה אונ דר פון ווערט זאט די נשמה אונ דס האבן די פילוסופים ניט גיקענט דר קלערן · אבר דר רב האר״י ז״ל הט גיזאגט אז אין איטליכן עסינווארג איז פאר האנדן איין צד קדושה אונ אז דר מענטש עסט דס הט דר גוף הנאה פון דעם גוף המאכל אונ די נשמה הט הנאה פון דר קדושה ווס איז אין מאכל דס ווערט גירופן די נשמה פון דעם מאכל · דרום דארף דר מענטש אויף זיך מחמיר זיין אז אין דעם עסין גופא זאל ניט זיין קיין שום צד איסור · והנה די חומרות מצד הדין זענין דיזע · דס ערשטי איז זייער איין גרויסי זאך · מען זאל רעכט בודק זיין דעם חליף עס זאל אין אים קיין פגימה ניט זיין דען עס איז דא פיל שוחטים וואס זענין קיין מומחים ניט אונ אויך טרעפט זיך אזעלכי ווס פארכטן זוך ניט פר גאט אונ זענין ניט מדקדק רעכט בודק צוא זיין דעם חליף דען מען מוז זייער מכוין זיין זיין הארץ בודק צו זיין דעם חליף · דו קענסט זעהן אז איין מענטש זאל צווייא דרייא מאל בודק זיין דעם חליף אונ זאל ניט פילין קיין שום איידעלי פגימה אונ דר נאך אז ער הט אין זונען גוט בודק צו זיין גיפינט ער דיא פגימה · ועתה אונ בעונותינו הרבים זענין דא פיל עמי הארצים וואס מען גיט זייא קבלה תאמער זיי זענין רעכטי עמי הארצים אונ האבן גרינגי דעות דאס זייא האבן קיין יראת שמים ניט אונ אמייל איז פר האנדן וואס האבן גאר קיין שייד ניט צו דעם חליף אונ אמייל ריידן בשעת בדיקה אונ בשעת זייא ריידן האבן זייא בוודאי קיין כוונה ניט רעכט בודק צוא זיין דאס איז גיוויס אז

הבדיקה בודאי בשעה שהם מדברים אין להם כוונה על הבדיקה אלא מעבירין באצבע בהולכה והבאה במהירות בלי כוונה · ויש שוחטים ובודקים שהמה קלי הדעת ופושעים וידוע שכל מי ששוחט בסכין פגומה שמיתתו יהיה במגפה כי פגימה הם אותיות מגיפה ואם אין מת עתה במגפה מתגלגל נשמתו שימות במגפה · וגם נשמתו יתגלגל בכלב כי כל המאכיל נבלות וטרפות לישראל הוא גוזל ממה ששייך לכלבים ועליו נאמר לכלב תשליכון אותו: על כן מי שנגע יראת אלהים בלבו אל יסמוך על השחיטה של אלו השוחטים): עוד שנית בענין משמוש בסירכות למעך בה שנוהגים העולם ונתפשט הנגע בהרבה מדינות וקהילות וממעכים אפי' בנסרך שלא כסדרן שהוא טריפות הנזכר בתלמוד · ובא"י ובכל תפוצות ישראל היושבים במלכות ישמעאל כלם מטריפין ואינן ממעכין כלל הסירכות · וע"כ מי שיש לו יראת שמים לבלתי שמוע אל המנהג הרע הזה שלא תאכלו בשר הנכשר מבח מיעוך שהיתה טריפה הסירכא מצד הדין · ולא תקנו בשר מהטבח עד שתדרשו אחר זה · (הגה"ה · כתב רמ"א בש"ע יו"ד סי' ל"ט סעיף י"ז וז"ל · כבר נהגו בכל מדינות אלו למעך ומכל מקום צריך להיות הבודק ירא אלהים שיודע ליזהר למעך בנחת שלא ינתק בכח עכ"ל · וכתב הט"ז ע"ז וראוי להזהיר השוחטים והבודקים שלא ימעכו כל כך בחזקה אלא לגלגל בין האצבעות וקצת בדרך המיעוך וראיתי עוד לקצת בודקים אינן נזהרים למעך בנחת כי סומכים על נפיחת הריאה והם מאכילים טריפות דודאי בכל סירכא גמורה אין נפוח עכ"ל · וכ' עוד בט"ז וז"ל דמה שאנו נוהגים לבדוק בנפיחה ושמים רוק או מים על מקום הסירכא וסומכין על זה להכשיר היינו על ידי נפיחה לפי שכבר עברה הסירכא על ידי משמוש כמו שכתב בסעיף י"ג ממילא לא היתה כאן סירכא כלל בזה אנו מצריכין בדיקה לחומרא דאם מבצבץ תהיה טריפה ואם לא תבצבץ בשר מצד הדין כיון שאין כאן סירכא · ודלא כהרבה בודקי' סומכים להתיר גם בספק איסור כיון שאינו מבצבץ ושמא אם היה מנפח כראוי היה מבצבץ והם מאכילים טריפות לישראל דא"כ למה לן למיעוך והמשמש בסירכא יחתוך אותה בסכין ויראה אחר הבצבוץ אלא ודאי דלא מהני להקל דהבדיקה שלנו אינו אלא לחומרא · וזה מבואר וברור עכ"ל) ע"כ ראוי ונכון להודיע זה הדין על ברור לכל השוחטים ובודקים להסביר להם ולהבינם היטב דמה שאנו נוהגים למעך ולמשמש דאנו אומרים דמה שהלך על ידי מיעוך ומשמוש בנחת לא הוי סירכא אלא רירין בעלמא · אבל אם היינו יודעים בודאי דהוי סירכא לא מהני משמוש כי אין סירכא בלא נקב · וקרום שעלה מחמת מכה בריאה לא הוי קרום · ואע"ג שהלך הסירכא על ידי משמוש ואינו מבצבץ מ"מ טריפה אלא שאנו אומרים שלא היה סירכא מעולם אלא רירין ומכל מקום צריך בדיקה לחומרא כדלעיל · על כן אותם שנוהגין למעך בכח ולסמוך על הבדיקה בודאי העושים כן מאכילים טריפות לישראל · כל שוחט יזהר מאד אם שוחט או בפני הבית ברחוב העיר או בבית שיש תינוקות שמטנפים . שיזהר לראות מקודם שלא יהא שם צואה או טינוף · ואם יש שם צואה ילך אל תוך הבית מקום נקי ויברך הברכה ואח"כ ישחוט בחוץ · וצריך ליזהר בזה עד מאוד · עכ"ל בעל ספר של"ה ז"ל . כלל העולה צריך השוחט להיות תם וישר ירא אלהים וסר מרע ורחמן מאד · וכששוחט איזה בהמה חיה ועוף יאמר בתחלת השחיטה התפלה של מעלה ·

וכיון

איטליכר וואס קוילט מיט איין סכין פגומה וועט זיין טויט זיין מיט מגיפה וואורום דס ווארט פגימה איז די אותיות פון מגיפה אונ ווען ער שטארבט אצונד ניט אין דר מגיפה וועט זיין נשמה מגולגל ווערן אין אזעליכן וואס וועט שטארבן אין מגיפה ר"ל · וגם אונ אויך זיין נשמה ווערט מגולגל אין איין הונט ווייל ער מאכט עסין נבילות וטריפות צו די ישראל אונ אויף אים שטייט (לכלב תשליכון אותו) צו איין כלב זאלט איר אים ווארפן · דרום דר וואס האט גאטס פארכט אין זיין הארץ זאל ער זיך משתדל זיין עס זאל זיין אין שטאט פרומי אונ גוטי שוחטים · עוד דר וואס איז איין ירא שמים דארף ניט עסין פון אזוי איין סירכא פלייש וואס די סירכא איז אשווערע סירכא נאר דער שוחט נעמט זיא אראפ דורך תחבולות · כל איטליכר שוחט זאל זייער נזהר זיין אויב ער קוילט פר דר שטוב אויף דר גאס אדר אין אזוי איין הויז וואס דארט זענין דא קינדר וואס רעכטן זיך אופט איין זאל ער פריער זעהן אז אין שטוב זאל ניט זיין קיין צואה אונ אויב עס איז יוא דא זאל ער גיין אין איין ריין ארט אונ זאל דארט איין ברכה מאכן אונ דר נאך זאל ער קולן אויף דר גאס אדער אין דר שטוב וואס דארט איז אומריין אונ ער מוז דרונן זייער נזהר זיין אזו שרייבט דר של"ה ז"ל · דר כלל איז דער שוחט מוז זיין איין תם וישר אונ איין ירא שמים אונ איין גרויסר דר בארימדיגר אונ אז ער קוילט עפיס איין בהמה אדר איין עוף זאל ער פריער זאגין די תפלה וואס אויבן שטייט · אונ ווייל עס קען

טרעפין

וכיון שעל הרוב מתגלגלים בהן נפשות לכן בעת ששוחט יראג ויצטער על הצער שמרגיש הנפש המגולגלת אם יש שם · ויראה בעצמו כאלו מה שעושה לשחוט הבהמה הוא לתועלתה להושיעה מצערה שיושבת בגוף בהמה . ואע"פ שמצערה עם השחיטה כוונתו לטוב לה כרופא הזה שמצער לחולה בהקזות והרקות וכוונתו לרפאו מחוליו · ובהיות השוחט ירא אלהים לבו ישהו לכוין כל זה ולתקן הנפש המגולגלת שם · ויתפלל להקב"ה יהי רצון שיאכל בשר זה בדבר מצוה ובברכה כדי שישתלם תיקון הנפש אם נתגלגל בתוכה · וכן תראה כי ביעקב אבינו ע"ה כששלח מנחה לעשו שהיה עובר ע"ג חשש על הבהמות שהיה מגולגל בהם איזה נפשות שלא לשלחם לו פן יקריבם לע"ג ונמצאים נאבדים · מה עשה וילן שם בלילה ההוא ויקח מן הבא בידו עזים מאתים וגו' הניח הבחירה ביד הבהמות שהבאות בידו מאליהם שלח לעשו וזהו מן הבא בידו · משום דכל בהמה שיש בקרבה איזה נפש מגולגלת אם רוצים לשולחה לדבר הרשות מצערת שלא לילך כי הנפש המגולגלת בקרבה מבריחה שלא תלך · ולכן יעקב אבינו ע"ה לא הפציר ליקח בהמה בעל כרחה לשלוח משום חשש זה אלא ויקח מן הבא בידו מאליו עזים מאתים ותישים עשרים וגו' · ופירש הכתוב הטעם משום שהיה מנחה לעשו אחיו שהיה עובר ע"ג (ובחיבור על הפרשיות אשר לי הארכתי בזה) · ומטעם זה נוכל לומר שזהו היה ענין השני שעירים של יום הכפורים שהיה על פי הגורל איזה להשם ואיזה לעזאזל וגו' דמה צורך היה לגורל יחלקו השנים כפי ראות עיני הכהן איזה לה' וכו' . אלא שהיה חשש אם היה מגולגל בהם איזה נפש ואם ילך לעזאזל תאבד לכן צוה הקב"ה שיתחלקו בגורל ועל איזה מהם שיש בו נפש מגולגלת יעשה שיפול עליו הגורל לה' כדי שיתתקן · ואין לומר אפשר שבשני השעירים יהיה נפש מגולגלת בכל אחד ואחד והולך לאבוד · דע שהקב"ה רחושב מחשבות לבלתי ידח מכנו נדח מגלגל שלא יעלה על ידם השני שעירים מהנפשות מגולגלים או שניהם פנוים מנפש אדם בקרבה או אחד מעובר מנפש אדם והאחד לא : גם זהו הטעם פרו של אליהו שתקע רגליו בקרקע שלא לילך לע"ג שהיה נפש מגולגל בקרבו כנודע · ולכן היה מבריחו הנפש

טרעפן דס איין מענטש איז מגולגל אין די בהמות דרום בשעת ער קוילט זאל ער מכוין זיין צוא העלפן דעם גלגול דען דס קוילן איז אים איין טובה אונ אז דר שוחט הט גאטס פארכט אין זיין הארץ וועט ער דס אלץ מכוין זיין אונ וועט פר ריכטן דעם נפש אונ וועט בעטן צו גאט אז עס זאל זיין ווילן זיין אז דס פליש זאל גיגעסן ווערן אין איין סעודת מצוה מיט איין ברכה כדי אויב דארט איז ח"ו גיוועזן איין גלגול זאל ער פר רעכט ווערין · וכן אויך קענסטו זעהן ביי יעקב אבינו ע"ה אז ער הט גישיקט איין מתנה צו עשו שאף אונ רינדר הט ער זארג גיהאט אויף די גלגולים וואס איז פר האנדן אין די בהמות הט ער גילאזט די בחירה ביי דיא בהמות דס די וואס וועלין גיקומן פון זיך זעלבערט די הט ער גישיקט צו עשו · דס מיינט דר פסוק (ויקח מן הבא בידו) אונ ער הט גינומן פון די בהמות וואס זענין אליין גיקומן צוא אים דען די בהמה מיט איין גלגול אז מען וויל זיא שיקן צו שעכטין ניט אויף איין סעודת מצוה בעט זיא זיך אז זיא זאל ניט גיין דרום הט יעקב אבינו ע"ה ניט גינומן קיין בהמה מיט גוואלד נאר די וואס איז אליין גקומן · ומטעם אונ אזוי קען מען פאר שטיין ווארום האט דער כהן גדול בדארפט גורלווארפין אויף די צוויי ציקליך אום יום כפור איינם זאל זיין פר אקרבן צו גאט אונ איינם זאל גשיקט ווערין לעזאזל וויל ער הט מורא גהאט טאמר איז אין זיי מגולגל עפיס איין נשמה דרום הט גאט ב"ה גהייסן גורל ווארפן וועט גאט ב"ה שון מאכין אז דאס ציקעלי וואס דרונן איז דא דר גלגול זאל דער גורל פאלין דרויף אויף איין קרבן · ועסטו וועלין פרעגין אפשר איז אין ביידי ציקלך גלגולים זאלסטו וויסין אז גאט ב"ה וויל ניט דיא נשמה פון דעם מענטשן זאל גאר פר שטוסן ווערן מאכט ער אזו אז עס זאל ניט זיין קיין גלגול אין ביידי אונ ווידר דס וואס דרינן איז דא דר גלגול זאל דער גורל פאלין דרויף אז עס זאל זיין איין קרבן · גם אויך דאס איז דער טעם פון דעם שטיר וואס אליהו האט גיגעבן צוא דיא נביאי שקר זייא זאלן אים מקריב זיין צו זייער געצין בעל · שטייט אין מדרש אז דער שטיר האט איין גישטעקט זייני פיס אין דער ערד אונ האט ניט גיוואלט גיין פאר א קרבן צום בעל דאס איז וויל אין אים איז גוועזן מגולגל איין נשמה דרום האט דער נפש אים גיצווינגן ער זאל ניט גיין ביז אליהו הט אים איין גיראמט אין זייני אויערן אריין אז אדרבא דר מיט וועט דר גלגול מתקן ווערן ווארום אזוי וואל וויא עס וועט גיהיילגט ווערן גאטס נאמן דורך דעם שטיר וואס וועט קומן פאר איין קרבן צוא גאט אז וועט גיהיילגט ווערין זיין נאמן

שבקרבו מליך פן יאבר עד שרבר לו אליהו באזנו שאדרבא מתקנת בזה משום שבשם שמתקדש שם שמים על ידי חבירו כך על ידו כארז"ל דכך אמר ליה · וכפי זה מתיישב המאמר הנזכר דקשה איך יתכן שדבר אליהו באוזן הפר ונתפיים וכי הפר בעל דברים דשומע ומבין · אלא שדבר עם הנפש המגולגלת בקרבה המכריחו שלא תלך וכיון שכן דבר עם נפש אדם השומע ומבין. והנה כיון דמלבד מה שצריך לכוין השוחט כנזכר צריך גם כן האוכל בשר לכוין בברכתו לאכול לתקן איזה ניצוץ שבה · ובא רמז אזהרה זו לשוחט ולאוכל הבשר בפרשת ראה דכתיב רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר · וכתיב שם כי ירחיב ה׳ אלהיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה בשר כי תאוה נפשך לאכול בשר בכל אות נפשך תאכל בשר. שהנה בפסוק ראשון הזכיר זביחה תזבח ואכלת בשר ובפסוק שני אינו מזכיר זביחה רק אכילה בלבד · לרמוז לזובח שהוא השוחט בכל אות נפשך תזבח בכוונה לתקן איזה נפש אם נתגלגל בבהמה שזהו עצמו בכל אות נפשך. שאם ח"ו תתגלגל בבהמה על איזה עון שיהיה השוחט מוכן לתקנה בשחיטתו. יכוין שאתה מתאוה שימצא לנפשך שוחט ראוי והגון לתקנה גם אתה עשה כך · ובפסוק שני שלא הזכיר זביחה רומז על האוכל הבשר שיכוין בברכתו לתקן איזה ניצוץ אם יש בה ולזה אמר בכל אות נפשך תאכל בשר כשם שאתה מתאוה בנפשך שאם תתגלגל בבהמה שהאוכל מבשרה יכוין באכילת בשרה לתקן גם אתה עשה כך ע"ד ואהבת לרעך כמוך · וזה יהיה טעם צווי הקרבנות כדי שיתתקנו כל ניצוצות של המגולגלים בבהמות: וזהו אדם כי יקריב מכם כלומר מכם ממש מקריבים כנ"ל וזהו תקריבו את קרבנכם דהל"ל מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו ודי · ואומרו את קרבנכם אך למותר אלא כיון לומר אלי שאתם מקריבים מן הבהמה הם קרבנכם ממש כלומר קרבו מכם מנפשותיכם המגולגלות בהן · (ובמדרש תלפיות אשר לי כתבתי טעמים הרבה על ענין הקרבן) . וזהו טעם הבעל תשובה שלא יאכל בשר עד תשלום תשובתו לבד שבתות וימים טובים · משום שכיון עדיין אינו מתוקן מעונות שבידו אין בו כח לתקן לאחרים · אך בשבתות וימים טובים שמתלוה עמו קדושת הימים ובפרט בשבתות שניסף לו קדושת נשמה יתירה יאכל בשר כי בכח התשובה יוכל לתקן · וזהו הרומז בפסוק בפרשת ויקרא אם עולה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריב אותו לרצונו לפני ה׳ · כלומר יקריב הקרבן לרצונו לפני ה׳ כשם שרצונו שאם יתגלגל בבהמה השוחט אותה יכוין לתקנה ולהקריב אותה לפני ה׳ כך הוא יקריב אותה בכוונה שאם יש איזה נפש מגולגל בבהמה זו שיקריב לפני ה׳ · ורמוז ג"כ בפרשת אמור באומרו וכי תזבחו זבח תודה לה׳ לרצונכם תזבחו · הכוונה לרצונכם שימצא מתקן אם יתגלגל נפשותם בבהמה גם כן אתם תזבחו בזו הכוונה לתקן איזה נפש אם יש בבהמה שמביאים אותם לזבוח לפני · וצריך השוחט שיזהר במאד מאד שלא יניח הסכינים בלילה תחת מראשותיו פן הרגל לימודו ביום יבא לעשות בלילה לשוכבים אצלו ח"ו · ושמעתי שאירע מעשה · גם צריך השוחט שיזהר אחר שמשלים לשחוט שיחליף

דורך דעם אנדרין שטיר ווייל מען וועט זעהן אז פון דעם הימל וועט ארוס גיין איין פייער אונ וועט פר ברענן דעם קרבן וואס מען וועט מקריב זיין צוא גאט ב"ה אונ פון בעל וועט ניט ארוס גיין קיין פייער צו פר ברענין זיין קרבן דורך דעם וועט דר נאמין פון גאט ב"ה גיהייליגט ווערין · וכפי אזו פר שטייט מען אוך דאס וואס פריער איז גשטאנין אז אליהו הנביא הט דעם שטיר איין גיראמט אין זייני אויערין דאס ער האט גירעט מיט דר נשמה וואס איז גיוועזן מגולגל אין דעם שטיר · והנה אונ אוך חוץ דעם וואס דער שוחט דארף מכוין זיין אזו וויא פריער איז גשטאנין מוז אויך מכוין זיין דר וואס עסט דאס פליישׁ אז מיט זיין ברכה זאל ער מתקן זיין דער היילגין ניצוץ וואס דרינן איז דא · וזהו דאס איז דר טעם וואס איין בעל תשובה טאר ניט עסין קיין פלייש ביז דעם סוף פון זיין תשובה חוץ שבת אונ יום טוב ווייל ער איז נאך ועלבסט ניט פארעכט פונדי עבירות וואס ער הט גטאן ווי קען ער אנדרי מתקן זיין אבר אום שבת אונ יום טוב וואס דם היילקייט פון דיא טעג ווערט בהעפט מיט אים אונ בפרט אום שבת ווערט אים גימערט דם היילקייט פון דער נשמה יתירה דערנאכט מעג ער עסין פלייש · וצריך דר שוחט מוז זייער נזהר זיין ער זאל ביי נאכט ניט לייגן די חלפים אונטער זיין צו קאפינס ווארום טאמר מחמת ער איז גיוואוינט ביי טאג צו שעכטן מיט זייא וועט דם תולות אים ברענגן ביי נאכט דם צו טאן ח"ו צו די וואס ליגן נעבין אים · אונ איך האב גיהערט אז עס האט זיך אמאל שון אזוי גיטראפן · גם אויך מוז דר שוחט נזהר זיין נאך דעם אז ער הערט שון אוף

שיחליף מלבושיו ולא יתפלל בהם גם שלא ימאס בעיני הבריות ובפרט בעיני אשתו ותקל בכבודו · ומביאתו זה לבעוט במצוה ולבזותה בעיניו ח"ו · שהרי הכהנים בשעת הקרבן מלבושיהם אדומים וקצרים כדי שלא יטנפו בדם בשעת שחיטה ואם יפול טפת דם בלבוש לא יראה הכתם כיון שהם אדומים וזרועם מגולים כדי שלא יטנף הבגד בהכנים זרועו בתוך הבהמה וכ"ז לנוי המעשה וגם כדי שלא יראה המצוה בזויה · גם אם יחשוב השוחט בשעה ששוחט שור וכשב או עז שאם נעשה בו כן על קידוש השם היה מקבל נחשב לו מחשבה למעשה דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה · וכמה מועיל מחשבה זו לתקן אם יש ניצוץ של קדושה מגולגל באותה בהמה להעלותה מיד למדרגת אדם כמו שהיה מקודם שנגנס כאן · גם כיון שהשוחט הוא ממזל מאדים יתן הודאה להקב"ה בכל יום שמתחיל לשחוט שנפל בחלק ישראל להצילו מהיות שופך דמים כחיוב מזלו להרוג נפש וניצל בהיותו שופך דם בהמה חיה ועוף ועשה מציה וגם מקבל שכר ע"ז · ויתנהג עצמו ברחמנות בכל דבר יותר מכל אדם כדי להתגבר על מזלו המחייבו להיות אכזר · ובהיותו נוהג ברחמנות אין יכולים לומר עליו טוב שבטבחים שותפו של עמלק כדפירשו חז"ל מה עמלק אכזר אף זה אכזר שהטבעיות המורה באומנתו הוא האכזריות · ולכן כל כך שהוא טוב וזריז לשחוט מורה באכזרי כעמלק · אך כיון שמרגיל עצמו במדת הרחמנות גם כשישחוט יהיה כמרחם באופן שלא יהיה מקום לדמותו לעמלק · ואם נתנבלה איזה בהמה על ידו ידאג ויצטער מאד בינו לבין עצמו שמא איזה עון שבידו גרם לזה ואפשר שהיה בבהמה איזה נפש מגולגלת וקלקלה בידו וכמה צער מגיע לאותו נפש שהרגיש וסבל צער השחיטה בלי תקון ואדרבא איבוד לה וצער אין כמוהו · לכן ראוי לו שיצטער הרבה כשיוצא תקלה מתחת ידו מהטעם האמור ויפשפש במעשיו ויתפלל לפני הקב"ה על צער הנפש ההיא אם היה בבהמה זו שקלקלה · גם יתפלל בלבו שאם יש ניצוץ קדושה שיתתקן ע"י הברכה באוכלם אותה דעיקר תיקונה עם ברכה שמברכים להקב"ה באוכלם אותה ובפרט אם האוכלים תלמידי חכמים ויראי שמים או בסעודות מצוה כסעודת ברית מילה ובדומה · (וכבר הזכרתי בפרקים דלעיל מעשה שהביא בעל ספר החרדים ז"ל צודק לענין זה

צו שעכטן זאל ער פר ביטן זיין אייבערשט קלייד אונ זאל ניט דאווענין אין דעם קלייד וואס ער שעכט דרונען אויך פון וועגן ער זאל ניט נמאס ווערין ביי לייט איבר די איין גירעכטי קליידר. אונ בפרט ביי זיין ווייב וועט זיא מקיל זיין אין זיין כבוד אונ דיא כהנים בשעת זיי האבן דעם קרבן מקריב גיוועזן זענין זיי גיגאנגן אין רויטע קליידר אונ אין קארצי פון וועגין זיי זאלן ניט איין גירעכט ווערן אין בלוט בשעת שעכטן אונ אפילו ווען עס פאלט איין טראפן בלוט אויף דעם קלייד וועט דר פלעק ניט אן גיזעהן ווערן ווייל דיא קליידר זענין רוט אונ זייער ארעם זענין גיוועזן אויף גידעקט פון וועגן דם קלייד זאל ניט איין גירעכט ווערן בשעת אז ער שטעקט אריין די הענט אין דער בהמה אונ דאס איז אלץ פון וועגין ריינקייט אונ אויך דיא מצוה זאל ניט זיין וויא מבוזה · גם אויך ווייל איטליכר שוחט איז דאך פון דעם מזל מאדים אונ דם מזל בטייט ער זאל פאר גיסן בלוט דרום איטליכן טאג זאל ער אפ גיבן איין שבח והודיה צו גאט ב"ה וואס ער איז איין שוחט צו פר גיסן דם בלוט פון בהמות אונ חיות אונ עופות אונ זאל נאך דר מיט אמצוה טאן אונ דרויף שכר צו נעמן אונ איז ניצול גיווארן פון צו זיין איין רוצח ח"ו אונ ער זאל זיך נוהג זיין אין איטליכר זאך מיט גרוים רחמנות מער פון איטליכן מענטשן כדי צוא שטארקן זיך אויף זיין מזל וואס איז אים מחייב צו זיין איין אכזר · ואם אונ אויב איין בהמה איז איין נבילה גיווארן דורך זיין שחיטה זאל ער זיך מצער זיין דען טאמר דיא עבירות וואס ער האט גיטאן האבן דם גורם גיוועזן אונ טאמר איז נאך גיוועזן אין דר בהמה עפיס איין גלגול אונ ער האט זיא מקלקל גיוועזן דער מיט וואס ער האט זיא טריפה גימאכט דורך זיין שחיטה אונ ווי פיל צער גרייכט עס צו דעם גלגול פון דר שחיטה אונ צום סוף איז ער ניט מתקן גיווארן דרום דארף דער שוחט זיך מצער זיין דרויף איבר זיין שחיטה ווערט זיא טריפה אונ זאל איבר זוכין זייני מעשים אונ זאל בעטין פר גאט ב"ה אויף דעם צער פון דעם גלגול · גם אויך אז עס ווערט כשר זאל ער מתפלל זיין אויב דרונן איז דא עפיס איין גלגול זאל עס מתקן ווערן דורך דער ברכה וואס מען וועט מאכן פאר דעם עסין אונ בפרט אויב תלמידי חכמים אונ ירא שמים ווערין דם עסין אודר אויף איין סעודת מצוה ווערט עס בוודאי מתוקן אונ אין דיא פריערדיגי פרקים האב איך שוין גיבראכט איין מעשה פון דעם ענין פון דעם ספר

תראהו משם) · ויראה השוחט בעיני שכלו איך מחוייב בכל הכוונות ותפלות אלו דאל"כ נעשה שותפו של סמא"ל הרשע שהוא המוציא נפשות האדם והוא מוציא נפש של הבהמה וסמא"ל טוב ממנו · משום דסמא"ל גורם לפעמים שבראות אדם שהגיע עת פקודתו מתודה להקב"ה אע"פ שהוא מנגדו שלא יתודה מיהו אם לא שמע לעצתו קנה עולמו על ידו · מה שאין כן השוחט שאם אינו ירא שמים ואין בו שום אחד מהתנאים הנזכרים גורם בוודאי באיבוד כמה נפשות מגולגלות בבהמה חיה ועוף ונחשב לו כאלו הורג נפש (כנזכר לעיל מספר הקנה) · אך בהיותו מכוין בכל הנזכר לא נקרא מוציא נפשות כי אם מתקן נפשות ומכניסם למקומם · וכמה מעלת השוחט שהוא ירא אלהים וסר מרע שמאכיל לישראל דבר טהרה המזכך הנשמה ומשמחה בשבתות וימים טובים באוכלם בשר כי אין שמחה אלא בבשר ויין כנודע · וזכות הרבים תלוי בו והדבר בהפכו ח"ו · הבט וראה כמה מהרעה גורם השוחט שאין יראת אלהים נגד עיניו ופוגם באחד מחמשה דברים · שהיה חלדה דרסה הגרמה עיקור · כתב בספר הקנה · שהי"ה במספר קטן עולה סמא"ל והכוונה הפוגם בשהיה גורם התגברות כח לסמא"ל · חלדה במ"ק עם המלה עולה קטב מרירי · שהפוגם בחלדה גורם שישלוט קטב מרירי בעולם · דרסה במ"ק כזה דר"ס עולה י"ב וה' של דרסה מתחלף בצ' שהיא במ"ק ט' תן ט' על י"ב הם כ"א · גם דרסה עם ארבע אותיות של דרסה עולה כ"א · גימטריא עוזא שר מנגד על ישראל · הפוגם בדרסה נותן כח לשר זה · הגרמה במספר שוה עם המלה גימטריא חמור קליפה קשה · הפוגם בהגרמה משליטה בעולם · עיקור עם המלה במספר קטן עולה עזאל והם חמשה מדרגות וכחות הטומאה המנגדות לשכינה הפוגם בה' דברים נותן בהם כח חס ושלום וגם שולטים על הנפשות המגולגלות בבהמה חיה ועוף ומאבדים אותם · ובספר צפנת פענח מכתיבת יד כתב שהיה במ"ק עם ארבע אותיותיו עולה קצף · דרסה במ"ק עולה י"ז ועם ארבע אותיות עולה כ"א כמספר חרון במ"ק · עיקור במ"ק עולה חמה · הגרמה במספר קטן עולה אף · כזה האל"ף מתחלף בתי"ו שתי"ו במספר קטן ד' והפ' מתחלף בו' הרי עשרה ושני אותיות של אף עצמן עולה ט' תן ט' על יו"ד הרי י"ט · הגרמה במספר קטן עולה י"ט · חלדה במ"ק עולה משחית · ראה החירוב הווצא מהפוגם בחמשה דברים אלו לעולם ולנפש המגולגלת בבהמה · שהרי המשחית שמתחזק בפגם השהיה משהה ומעכב שבא לעולם והנפש שמגולגלת בבהמה · המשחית של הפוגם בחלדה מחליד השפע מהנפש כהררי חשך ואפלה · משחית שמתחזק מהפוגם מהגרמה שהוא אף מכרית השפע מן הקדושה לסטרא אוחרא · המשחית שמתחזק מהפוגם בעיקור שהוא חמה מעקר ותולש השפע משורשו שבקדושה · וכן עושים בנפשות המגולגלות בבהמה כמדובר · אם כן ראה גם ראה בנזק הגורם הפוגם בענין השחיטה וישמעו השוחטים והבודקים ויחרדו ויאחז להם אימה ופחד ויקנו ענוה ויראת ה' . באופן שהחוטאים גורמים לתת כח לכחות הטומאה המנגדות לשכינה וזהו דקאמר משה להקב"ה בפרשת שלח לך על פסוק מבלתי יכולת וגו' אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר ה' ארך אפים ורב חסד נשא עון ופשע וגו' סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה · ונקדים לדקדק לבא לענין מהו דנקט לשון שחיטה וישחטם במדבר ולא קאמר וימיתם ועוד מה מלת ועתה · גם להבין אומרו כאשר דברת לאמר ורש"י ז"ל פירש שהדבור הוא שה' ארך אפים לצדיקים ולרשעים · גם להבין אומרו ה' ארך אפים : אמנם בהיות שכשישראל חוטאים מתגבר סמא"ל הרשע השוחט בסכין פגום כנודע והמתים על ידו נקראים נבלה

חרדים · ויראה דער פון קען דר שוחט פר שטיין מיט זיין שכל ווי ער איז מחויב אין די אלי כוונות אונ תפלות וואס פריער איז גישטאנין ווארום אז ער טוט ניט אזוי ווערט ער דער שותף פון דעם (ס"ם) הרשע דם דר (ס"ם) נעמט אוועק די נשמות פון מענטשין אונ ער נעמט אוועק די נשמות פון בהמות אונ ער איז גורם אז כמה וכמה נשמות וום זענין מגולגל אין די בהמות אונ עופות ווערן פר לארן דורך אים ווערט דאס אים גירעכינט גלייך וויא ער הרגיט מענטשין · אבר אז ער איז מכוין אין דעם אלעמן וום פריער שטייט ווערט ער נאך גרופן (מתקן נפשות) ער פארעכט מענטשן דאס ער טוט איין טובה צו דיא גלגולים אונ ברענגט זייא אריין אין זייער אורט אונ פיל זענין דיא מעלות פון אזו איין שוחט וואס ער איז איין ירא שמים אונ מאכט עסין צו דיא ישראל כשר פלייש וואס דאס פלייש לייטרט אויף די נשמה אונ מאכט ריין דיא נשמה אונ דער פרייט זיא אום שבת אונ יום טוב אונ דר זכות פון דיא רבים וואס עסין דאס פלייש הענגט אן אין דעם שוחט · אבר ווען עס איז פר

בארז"ל בזוהר · לזה אמר משה רבינו ע"ה שהקב"ה מוכרח למחול להם משום שיאמרו ישב הארץ מבלתי יכולת ה' להביא את העם הזה אל הארץ גבר סמא"ל וישחטם סמא"ל במדבר ובפרט היות המדבר מקום שליטת החיצונים שימצאו מקום לסייע לדבורים מבלתי יכולת ה' ח"ו שהרי כשנכנסו במדבר גבר סמא"ל וישחטם כמנהגו ואומנותו לשחוט הבריות · ועתה יגדל נא כח ה' אין ועתה אלא תשובה כארז"ל כלומר על ידי תשובה שעשו ישראל שכבר נתחרטו ממה שעשו יגדל נא כח ה' · ואל תשיבני ריקם רבון העולמים מהתעניות וסיגופים שעשו לקבל משום שאתה דברת לאמר · כבר דברת לי שהתשובה היא בדברים שנאמר קחו עמכם דברים ושובו אל ה' כי הכל גילה הקב"ה למשה כנודע וזהו כאשר דברת לאמר · ויכולים לומר שגם כוון לומר בזה כאשר דברת לי שהתשובה בדברים אף שעתיד נביא אחר לאמר אותה מ"מ גלית לי ג"כ שהתשובה בדברים אלו שייכות לרשעים דלצדיקים מה צורך מהם א"כ אם לא תכפר להם נמצא שעל מגן נקראת ארך אפים ורב חסד וגו' לכן סלח נא לעון העם הזה כגודל הסדך ומה גם שכבר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה · ואין זה אלא כי אם שנהגת עמהם במדותיך אלו בחסד ובאריכות אפים וכו' וא"כ גם עתה נהוג עמהם כן ואל תמית אותם על חטאם פן יאמרו מבלתי יכולת ה' ח"ו וגבר כח סמא"ל וישחטם כדפרישית · והקב"ה יזכה אותנו לעובדו ולדבקה בו ולהצילנו ממיתת סמא"ל השוחט בסכין פגום ולהאריך ימינו בטוב ושנותינו בנעימים כדי לקיים כל מצות שבתורה . אנס"ו :

פרק לז יתרחק המחלוקת ויתקרב השלום לפי שהשלום מהמדות השורשיות להשגת כל השלמיות כי הוא יסוד ועיקר הכל לקיום כל הבריאה עד שבא מלת שלום במספר אותיות ארבע בשם ארבע אותיות שהוא שורש כל השמות הקדושים לרמוז דכשם דשם הויה מכנו היו כל ההויות כך השלום ממנו נמשכים כל השלימיות וכל הקיומים ולכן שמו של הקב"ה שלום · ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק טובה לישראל אלא השלום לפי שהשלום כולל כל הטובות בעולם · ראה גדולת השלום באותיות שנתנו לו ארבע אותיות ודן שי"ן למ"ד וי"ו מ"ם סתומה והכל מורים לסודות עליונים · ואני אפרש שבין מנהו כי כוונתי להודיע לבני ישראל מעלת השלום . השי"ן מרובה בראשיו יותר מכל כ"ב אותיות שכל אות יש לה ראש אחד

קערט העגנט אין אים אן דיא רבים את גאט ב"ה זאל אונז מזכה זיין אים צו דינן אונ צוא בהעפטן זיך אין אים אונ אונז מציל זיין פון צו שטארבין דורך דעם (ס"ם) אונ זאל דער לענגרין אונזערע טעג אין גוטען אונ אונזערי יארן אין זיסקייט מקיים צוא זיין אלע מצות פון דער תורה · אמן סלה :

פרק לז יתרחק המחלוקת עס זאל דער ווייטערט ווערין דיא קריג אונ עס זאל גענעהנין צוא אונז דער שלום ווייל דער שלום איז דער שורש דורך אים צוא גרייכע שלימות פון אלע מצות דען שלום איז דער יסוד אונ דער עיקר פון אלעמען דאס דורך אים האבין אלע בשעפניש איין קיום אונ שלום איז אזו גרוים ביז דאס ווארט שלום איז פיר אותיות אזוא וויא דר שם (הויה) איז פיר אותיות וואס דער שם איז דער שורש פון אלע שמות הקדושים אזו אויך פון דעם שלום זענין אלע שלימות אונ אלע זאכין וואס האבין איין קיום אונ דרום איז שלום דר נאמן פון גאט אונ גאט האט ניט געפונין קיין כלי מחזיק זיין גוטס צוא דיא ישראל נאר שלום ווייל אין שלום איז איין געשטעלט אלע טובות פון דער וועלט · ראה זעה דאס גרוסקייט פון שלום מיט דיא פיר אותיות דיא שי"ן אונ דיא למ"ד אונ דיא וא"ו אונ דיא מ"ם דיא אלי פיר אותיות ווייזין אויף גרוסע סודות אונ איך וועל עפים דר פון מפורש זיין · די שי"ן האט דריי קעפליך וואס קיין שום אות האט דאס ניט אונ דאס ווייזט אויף גרוסע סודות · אויך דיא למ"ד איז העכער פון אלי אותיות אונ דאס איז אזוי וויא דאס געשטאלט פון איין פענדיל אונ איין טארעם צוא מרמז זיין אז דער שלום איז ווי איין טארעם אונ דער ווס האלט זיך אין שלום הייבט ער אויף זיין פענדיל אונ געוועלטיגט איבר זיינע תאוות · אונ דר וא"ו ווערט גרופן עץ החיים צו מרמז זיין דר וואס האלט זיך בשלום שענקט מען אים לעבין אונ מען פר גיבט זיינע זונד אויך די מ"ם איז מרמז אויף דיא מ"ם למרבה המשרה הערשאפט אונ מעלה ווערט געגעבן צו דעם ווס האט ליב שלום ראה זעה דיא מעלה פון שלום דען אפילו ביי עשו הרשע ווס אויף אים שטייט (ואת עשו שנאתי) עשו האב איך פיינט האט גאט ב"ה אויך מרמז גיוועזן שלום אין זיין נאמן דען עשו טרעפט אן ווי פיל שלום דס איז מרמז או אפילו

אחד או שנים ובשי"ן תלת ראשין המורים למקומות עליונים כנודע ליודעי חן · גם ניתן לו אות למ"ד מגדל הפורח באויר מרים ראש למעלה מכל האותיות והיא דמות הרמת דגל לרמוז שהשלום מגדל עוז והמחזיק בו מרים דגל ושולט על הכל · גם ניתן לו אות וי"ו והיא נכללה בשמו של הוי"ה והיא עץ החיים לומר המחזיק בשלום חיים יוסיפו לו מעביר עון ומכסה פשעיו של אדם ומניחו לאורך ימים כמאמר רבותינו ז"ל על פסוק חבור עצבים אפרים הנח לו אפילו ישראל עובדים ע"ג ח"ו כביכול אינו יכול עמהם אם הם בשלום אבל חלק לבם עתה יאשמו · הרי שהשלום מניחם בחיים . גם ניתן בו אות מ"ם סתומה שבלטרבה המשרה לומר שהמשרה הגדולה והמעלה ניתן לאוהב השלום · ראה גם ראה מעלת השלום שאפילו בעשו הרשע שכת ב בו ואת עשו שנאתי רמז שלום בשמו כי עשו במספר שלום לרמוז על מעלת השלום שאפי' למי ששונא השם חפץ שיעשה עמו שלום ؛ וזהו כוונת מאמר רז"ל אין שלום אמר ה' לרשעים מכאן שהקב"ה אוהב את הרשעים ע"כ כפי דרכנו דשלום עולה מכפר עשו לרמוז על מה דפרישית · נמצא דבאומרו אין שלום אמר ה' לרשעים מכאן משלום הנזכר דוק בו ותשכח שהקב"ה אוהב את הרשעים מדרמז שלום בשם עשו הרשע · לומר שאם יעשה שלום עמו יאהבנו הפך מ"ש ואת עשו שנאתי וא"כ אל יתיאשו הרשעים מן הרחמים אע"פ שכתוב אין שלום אמר ה' לרשעים · עי"ל שרמז שלום בשמו של עשו אולי עם זה יוכלו ישראל לעבוד בצלו שלא ישלטו עליהם לכלותם · עי"ל לרמוז שעל ידו באים ישראל לעשות שלום עם בוראם משום כשאין הקול קול יעקב ידי עשו שולטים ובזה עושים תשובה · עי"ל לרמוז שאין האור ניכר אלא מתוך החשך אין מעלת השלום שהם ישראל ניכר בעולם אלא ע"י מעשים המכוערים של רשעים · א"נ בא לרמוז שאם אין יצר הרע אין שכר ועונש לכן בשורש טומאה דסמא"ל הרשע המנגד לעובדי השם רמז שלום · א"נ בא להודיעך דמלכותו יתברך בכל משלה והוא הנותן חיות לחיצונים בסוד ואתה מחיה את כלם · ובהפסק השפע מהם כלם כלים ונאבדים כרגע דאין בהם שום כח כי הבל המה . לכן שלום שהוא שמו של הקב"ה רמוז בעשו . אי נמי רמז שלום בשם עשו להעיד עליו שאע"פ שאין קיום בעולם בלתי השלום עכ"ז בפני עשו היה השלום שוא לכן רמז שלום בשם עשו שנדרש שמו הא שוא כמדובר . א"נ לרמוז שאין דבר טומאה בעולם שאין בו ניצוץ של קדושה להחיותו וגם בדבר של קדושה צריך צד יצר הרע כגון בענין תשמיש המטה שצריך לעורר התאוה באופן דזה בלא זה א"א · לכן רמז שלום שהוא מצד יצ"ט בשם עשו שהוא יצר הרע · א"נ רמז שלום בשמו לרמוז על הצדיקים שהיו עתידין לצאת ממנו כמו אנטונינוס ורבי מאיר וכדומה . ראה מעלת השלום יש באותיות שלום מלת שלו מלשון שול תשלו לה מן הצבתים לרמוז שהשלום מכסה על כל טעות ושגגה · גם שלום אותיות מושל לומר שכל הרודף שלום הוא המושל על כל · והם אותיות משלג לומר הבט לשעבר וראה בעיניך שהרודפים אחר השלום משלו בעולם כמשה ואהרן · וקרח ועדתו שנתרחקו ממנו והחזיקו במחלוקת נאבדו מן העולם . גם בשלום יש אותיות משל לרמוז שכדי שיחזיק האדם במדת השלום יעשה כל דברים שבעולם שהם משל ובזה לא יקפיד על שום דבר שבעולם כיון שמהביל הדברים · גם אותיות שלום לשום לומר לאדם שאינו מספיק להיות לו שלום עם כל אדם אלא יהיה עומד בפרץ לשום שלום בין אדם לחבירו בין איש לאשתו · גם מה שרמז אותיות שלו בשלום כמדובר שהוא לשון שול תשלו וגו' לומר שפעמים ישנה אדם מלדבר אמת כדי לשום שלום כארז"ל משנין מפני השלום . ראה כח השלום אפילו הרשעים צריכין לו שאם אין שלום בין הגנבים לא יצליחו · וכן בכל חוברי חבר לעשות איזה דבר · ראה במעלות השלום במדרש פרשת נשא (דף רמ"ה) וישם לך שלום זה מלכות בית דוד שנקרא שלום שנא' למרבה

דעם וואס גאט האט פיינט וויל ער פארט מיט אים טאן שלום אונ אז ער האט די מדה פון שלום האט גאט ב"ה אים ליב · ראה זעה די מעלה פון שלום רעדן אין די אותיות פון שלום איז דם ווארט (שלו) דם איז טייטש פר גענומן דם ווייזט אז דער שלום פר דעקט אויף אלע עבירות וואס מען טוט בשוגג · אויך אין שלום איז דא דיא אותיות משל מרמז צו זיין אז פון וועגין שלום זאל ער טראכטן אז אלי זאכן פון דר וועלט זענין נאר איין משל אונ דורך דעם וועט ער ניט מקפיד זיין אויף קיין שום זאך אין דר וועלט · אויך שלום איז די אותיות (לשום) דאס איז טייטש טואן דאס טוט ווייזן אז עס איז ניט גינוג צום מענטש ער זאל האבען שלום מיט איטליכן נאר ער זאל נאך זעהן שלום צוא מאכען צווישן אנדרע מענטשין אונ צווישן מאן אונ וויב · ראה זעה אין דר מעלה פון שלום רעדן דם מלכות בית דוד ווערט גירופן שלום די תורה ווערט גירופן שלום די ברכת כהנים לאזט זיך אוים מיט שלום

למרבה המשרה ולשלום אין קץ · התורה נקראת שלום שנאמר ה׳ עוז לעמו יתן ה׳ יברך את עמו בשלום . גדול השלום שהקב״ה שינה בדבר מפני השלום . גדול השלום ששינה המלאך שדבר עם מנוח מפני השלום שלאשה אמר הנה את עקרה ולא ילדת ולא ספר דבר למנוח · גדול השלום שהשם שנכתב בקדושה אמר הקב״ה ימחה על המים כדי להטיל שלום בין איש לאשתו · ר׳ אליעזר אומר גדול השלום שלא נטעו הנביאים בפי כל הבריות אלא שלום · ר׳ שמעון בן חלפתא אומר גדול השלום שאין כלי מקבל ברכה אלא שלום שנאמר ה׳ יברך את עמו בשלום · ברכות כהנים מסיים בשלום לומר שאין הברכות מועילות כלום אלא א״כ שלום עמהם · ר׳ אלעזר הקפר אומר גדול שלום שאין חותם כל התפלה אלא שלום · גדול השלום שניתן לענוים שנ׳ וענוים יירשו ארץ והתענגו על רוב שלום · גדול השלום שהוא שקול כנגד הכל אנו אומרים עושה שלום ובורא את הכל . ר׳ אליעזר בנו של ר״א הקפר אומר אפילו ישראל עובדים ע״ג ושלום ביניהם כביכול אמר הקב״ה אין השטן נוגע בהם שנאמר חבור עצבים אפרים הנח לו · גדול השלום שאפילו המתים צריכין שלום שנאמר ואתה תשוב אל אבותיך בשלום ואומר בשלום תמות · גדול השלום שניתן לעושי תשובה שנאמר בורא ניב שפתים שלום שלום ׃ ר״מ אומר גדול השלום שלא ברא הקב״ה מדה יפה מן השלום שניתנה לצדיקים בשעה שנפטר מן העולם ג׳ כתות של מלאכים מקדימין לו אחת אומרת יבא שלום וגו׳ · גדול השלום שמנעו מן הרשעים כשמת הרשע ג׳ כתות יוצאים הראשונה אומרת אין שלום וגו׳ · גדול השלום שניתן שכר התורה והמצות בה שנאמר ונתתי שלום בארץ · גדול השלום שניתן לאוהבי התורה שנאמר שלום רב לאוהבי תורתך · גדול השלום שניתן ללומדי תורה שנאמר וכל בניך למודי ה׳ ורב שלום בניך . גדול השלום שניתן לעושי צדקה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום. גדול השלום ששמו של הקב״ה קרוי שלום שנאמר ויקרא לו ה׳ שלום · גדול השלום ששרים עליונים צריכין שלום שנאמר עושה שלום במרומיו · דקב״ה כשהולך לשלום יוצא באוכלסין וכשהוא הולך למלחמה אינו הולך אלא יחידי שנאמר ה׳ איש מלחמה · חביב הוא השלום שכל מעשים וזכיות שעשה אברהם אבינו ע״ה לא נתן שכרו אלא שלום שנאמר ואתה תבא אל אבותיך בשלום . וכן אתה מוצא ביעקב אע״ה שביקש מן המקום שלום שנאמר ושבתי בשלום · וכן אתה מוצא באהרן שלא נשתבח לפני המקום אלא בשלום שנאמר בריתי היתה אתו החיים והשלום . וכן אתה מוצא בפנחס שניתן שכרו שלום שנאמר הנני נותן לו את בריתי שלום · ולא נמשלה התורה אלא בשלום שנאמר וכל נתיבותיה שלום · ואין הקב״ה מנחם את ירושלים אלא בשלום שנאמר וישב עמי בנוה שלום ׃ וכן לא נפרע מעמון ומואב

אלא

צו ווייזן אז די ברכות העלפין גאר ניט נאר סיידן שלום איז מיט זיי · איטליכע שמונה עשרה לאזט זיך אוס מיט שלום דר שלום איז זייער גרויס דען ער איז גיגעבין גיווארין צו די ענוים · דר שלום איז זייער גרויס דען ער איז גיוואגן קעגין אלעמן דען מיר זאגין (עושה שלום ובורא את הכל) ער הט בשאפין שלום אונ האט בשאפין אלץ · ר׳ אליעזר הקפר זאגט דאס אפילו דיא ישראל זינדיגן אונ צווישן זייא איז שלום זאגט גאט ב״ה דעם שטן ער זאל אין זיי ניט אן רירן · דער שלום איז זייער גרוס דען אפילו די מתים דארפין דעם שלום · גדול דר שלום איז גרויס דען ער איז גיגעבין גיווארין צו דיא בעלי תשובה · ר׳ מאיר זאגט דער שלום איז גרויס דען גאט ב״ה האט ניט בשאפין קיין בעסרע מדה פון שלום בשעת דר צדיק ווערט נפטר פעדערין אים דריא כתות מלאכים איין כתה זאגט לאז ער קומן מיט שלום וכו׳ · דער שלום איז גרויס דען שלום איז גיגעבין גווארן שכר פאר תורה אונ מצות · דער שלום איז גרויס דען ער איז גיגליכין גיווארין צוא דיא וואס האבן ליב דיא תורה אונ צו די וואס לערנין דיא תורה אונ צוא דיא וואס טוען צדקה · דר שלום איז זייער גרויס דען דער נאמן פון גאט ב״ה ווערט גירופן שלום · דר שלום איז זייער גרויס דען דיא מלאכים פון דעם היכל דארפן צו דעם שלום · הקב״ה גאט ב״ה אז ער גייט אויף שלום גייט ער מיט פיל חיל אונ אז ער גייט מלחמה האלטן גייט ער נאר אליין · דען דער שלום איז גיליבט פר אלי מעשים טובים אונ זכיות הט גאט ב״ה אים גיגעבין דעם שלום דען גאט הט אים גיזאגט (ואתה תבא אל אבותיך בשלום) דוא ועסט קומן צו דיינע עלטערין מיט שלום ׃ אונ אזו אויך יעקב אבינו האט גיבעטין פון גאט שלום אונ אזוי אויך אהרן הכהן הט זיך נאר באריםט פר גאט מיט דעם שלום · אונ אזו אויך צו פנחס הט גאט ב״ה גיגעבן שכר דעם שלום פר וס ער הט גיהרגת זמרי אונ הט

אלא שמנע מהם שלום שנאמר לא תדרוש שלומם · וכן ישראל מתברכים בכל יום בשלום שנאמר וישם לך שלום ע"כ · ובמדרש ריש פ' פנחס גדול השלום וכו' אם בא אדם מן הדרך שואלים אותו שלום · וכן שחרית שואלין אותו שלום ובאמש כמו כן שואלין בשלום · שמע ישראל חותמין פורס סוכת שלום על עמו · התפלה חותמין בשלום וכו' . עוד דברים מפוזרים כדרז"ל בענין השלום בכ"מ שהשלום מצוי שם יראת שמים מצויה · גם השבטים שינו מפני השלום אביך צוה לפני מותו ולא מצינו שצוה אלא שינו מפני השלום · גם שואלים בשלום כל אדם מפני דרכי שלום · ארז"ל הוי מקדים בשלום כל אדם · גם מצינו בדוד שהיה רודף אחר השלום עם שאול שנ' אני שלום וכי אדבר המה למלחמה·כתיב בקש שלום ורדפהו·בקש אותו עם אוהבך ורדפהו עם שונאך·בקש שלום במקומך ורדפהו במקומו' אחרי'·בקשהו בגופך ורדפהו בממונך בקשהו לעצמך ורדפהו לאחרים· בקשהו היום ורדפהו למחר בקשהו ביום ורדפהו בלילה · בקשהו בעשירות ורדפהו בעניות · בקשהו בשמחתך ורדפהו בעציבותך · בקשהו בהיותך עסוק ורדפהו בהיותך פנוי . בקשהו בבחורתך ורדפהו בזקנותך · בקשהו בבריאותך ורדפהו בחוליך · בקשהו עם אוהבך ורדפהו עם שונאך · בקשהו בישוב ורדפהו בדרך במדבר וביומים. בקשהו בחול ורדפהו בשבת ויום טוב . בקשהו בכל שעה ורדפהו בכל רגע · בקשהו בעשירים ורדפהו בעניים . בקשהו בקרובים ורדפהו ברחוקים · ואיזה רדיפת שלום אמרו רז"ל זה המדבר שלום בשעת המחלוקת ומבטל כבודו מפני רבים כדרך שעשה משה רבע"ה ויקם משה וילך אל דתן ואבירם וגו' · והמבטל עסקיו ומטיל שלום בין איש לאשתו ובין אדם לחבירו ובין רב לתלמידו· עוד אמרו על ענין השלום קידוש היום ונר ביתו נר ביתו עדיף משום שלום הבית · עוד אמרו דברים מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואח"כ לוי וכן מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום · ועוד אמרו באגדה ט"ו שמות חיבבן הקב"ה ואלו הם כהנים לוים וישראלים סנהדרין והבכורות ותרומה

גישטילט דעם צארען פון גאט אויף די ישראל · אונ דיא תורה איז אויך גיגליכן גיוואהרן נאר צוא שלום · אונ גאט ב"ה ווערט ירושלים מנחם זיין מיט שלום · אונ אזוי אויך דיא ישראל ווערן אלי טאג גיבענטשט מיט שלום · ובמדרש אין מדרש פנחס שטייט דער שלום איז זייער גרויס דען אז אמענטש קומט פון דעם וועג פרעגט מען אים שלום אונ אזו אלי פריא פרעגט מען דעם מענטש בשלום · נאך זאגין אונזרע חכמים אויף איטליכן ארט וויא דר שלום איז דא דארט איז דא יראת שמים · אויך גיפינען מיר דוד הט גיזוכט שלום האבן מיט שאול המלך ווי עס שטייט אונ פסוק (בקש שלום) בגער דעם שלום (ורדפהו) אונ יאג אים נאך דאס מיינט מען בגער דעם שלום מיט דיינע ליב האבירס · אונ יאג נאך שלום צו האבין מיט דיין פיינט · בגער דעם שלום אויף דיין ארט אונ יאג אים נאך אויף אנדרע ערטר · בגער אים מיט דיין גוף אונ יאג אים נאך מיט דיין געלט · בגער אים צו זיך אליין אונ יאג אים נאך צו אנדרע · בגער אים ביי טאג אונ יאג אים נאך ביא נאכט . בגער אים אין דיין רייכקייט אונ יאג אים נאך אין דיין ארומקייט · בגער אים אין דיין פרייליכקייט אונ יאג אים נאך אין דיין טרויערקייט · בגער אים בשעת דו ביסט עוסק אין דער תורה אדער אין איין מלאכה אונ יאג אים נאך בשעת דוא ביסט ליידיג · בגער אים אין דיין יוגענט אונ יאג אים נאך אויף דיין עלטר · בגער אים בשעת דוא ביסט גיזונד אונ יאג אים נאך אפילו בשעת דוא ביסט קראנק · בגער אים אום דר וואכין אונ יאג אים נאך אום שבת ויום טוב · בגער אים אלע שעה אונ יאג אים נאך אלע רגע · בגער אים ביא דיא עשירים אונ יאג אים נאך ביי די ארמע לייט · בגער אים ביא דיינע קרובים אונ יאג אים נאך ביי פרעמדע · אונ וואס מיינט מען נאך צוא יאגין שלום האבין אונזרע חכמים ז"ל גיזאגט דאס איז דער וואס בשעת מחלוקת רעט ער מיט שלום אונ איז מבטל זיין כבוד פון וועגין שלום ווי משה רבינו ע"ה הט גיטאן דאס בשעת דתן ואבירם מיט קרח האבין גיקריגט אויף אים איז ער צוא זיי גיגאנגען אונ האט גיוואלט מיט זיי שלום האבין · אויך דער וואס איז מבטל זיינע עסקים אונ מאכט שלום צווישן מאן אונ ווייב אונ צווישן איין מענטש מיט דעם אנדרן אונ צווישן איין רב מיט זיין תלמיד דער ווערט גירופן ער יאגט נאך שלום · עוד נאך האבין אונזרי חכמים ז"ל גיזאגט ווען איינר הט נאר צו קויפין קידוש אויף שבת אדר ליכט לכבוד שבת זאל ער בעסר ליכט קויפין פון וועגן שלום בית · דר כח פון שלום איז זייער גרויס דען אפילו דיא מלאכים פון דעם הימעל דארפין צוא אים דען אזו שטייט אין פסוק

ותרומה המשכן והקרבנות ושמן המשחה א"י ירושלים ביהמ"ק מלכות בית דוד כסף וזהב כהנים וכהנו לי הלוים ולקחת הלוים לי וגו' ומכלם לא כפל אלא השלום שנאמר או יחזק במעזו יעשה שלום לי שלום יעשה לי · גדול כח השלום אפילו עליונים צריכים לו שנאמר המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו · גם אמרו שרקיע מים שנאמר המקרה במים עליותיו והכוכבים של אש שנאמר הללוהו כל כוכבי אור והן מרתיחין את הרקיע ואין מכבין אותם · ועוד אמרו גבריאל כלו אש מיכאל כלו שלג ועומדים זה אצל זה ואין מזיקים זה לזה · עוד אמרו אין אחד מהמזלות עולה לפניו אלא לאחריו כזה שעולה בסולם לאחריו שיהא כל מזל ומזל אומר אני עולה ראשון ומתוך כך אין אחד מתקנא על חבירו ויש ביניהם שלום · וכן צוה הקב"ה על קרבן שלמים כדי שיתנו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים : ראה עד היכן מגיע מעלת השלום מעובדא דרבי מאיר שעשה שירקו א בפניו כדי לשום שלום בין איש לאשתו וכמו שארז"ל · ואפשר שהולידו בן או בת ע"י אותו שלום ונתפשט מהם זרע רב וכמה זרעא מעליא השלום גרם׳ ראה בעיניך איך השלום קיום כל הבריאה הנה כל יחוד הוא שלום וכל פירוד הוא מחלוקת וכיון שכן קיר אבנים גדולות שעומדות ביחוד מתקיים הבנין · ויש עוד שבונין בתים לישוב העולם ומגדלים והיכלות למושב המלכים ואם דרך משל אבן מקיר יצעק לבקש הפירוד באומרו למה אני תחת חברי ולא עליו יהרס הבנין ויפול ויתבטל הישוב · ואם האילן שטמון בארץ שורשו יפריד היחוד מהארץ להתגבר עליה להראות שרשיו עליה ולא תחתיה בל יעשה פרי · וכן כל צמח האדמה ונמצא מתבטל כל מזון העולם · ואם אברי האדם העומדים ביחוד זה תחת זה אם יבקשו לבקש פירוד להתגבר זה על זה לא יחיה גבר אלא ימות מיד ויתבטל מין האדם מן העולם · ואם אשה אשר היא תחת בעלה תפריד היחוד והשלום להתגבר עליו וכי יש עוד קיום ביניהם הלא חרוב יחרב הבית · ואם המים אשר מתחת לארץ ירצו להתגבר ולעלות עליה וכי לא ישטף העולם · וכן כל הדברים. ונמצא שביטול השלום מסבת בקשת הפירוד גורם חירום לכל הבריאה · ראה מעלת השלום שנכלל בו כל המדות הטובות שהרי האוהב שלום מעביר על מדותיו ואינו מקפיד על שום אדם אפילו הרע לו מאד כדי שלא לבא לידי מחלוקת · וידוע שהמעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו ונמצא תמיד חביב בעיני המקום כיון שאין בו עון שכבר העבירו אותם מעליו והשלום גורם · גם הקנאה מדה פחותה היא באה מגריעות הנפש שאם הוא מקנא ביופי של אדם או בגבורתו או בעשרו אינו חפץ במה שגזור עליו הקב"ה · והמקנא חומס נפשו כי הוא מתאבל תמיד ושכלו מתחסר מרוב

א ויקרא רבה פרשה ט' שר"מ נתן רשות לאשה אחת לרוק ז' פעמים בפניו כדי לעשות שלום בין איש לאשתו ע"ש

(עושה שלום במרומיו) ער מאכט שלום צווישן זיינע מלאכים · נאך האבין זייא גיזאגט דר הימל איז פון וואסר אונ דיא שטערין זענין אויס פייער אונ דער הימל פר לעשט זייא ניט · דער מלאך גבריאל איז אויס פייער אונ דער מלאך מיכאל איז אויס וואסער אונ זייא שטייען איינר נעבין אנדרן אונ שאדן ניט איינר דעם אנדרין · ראה זעה וויא טייער איז שלום · דען רבי מאיר האט גיגעבין רשות צו איין אשה זיא זאל זיבען מאל שפייען אין זיין פנים כדי דורך דעם זאל ווערן שלום צווישן איר אונ איר מאן וויא אונזרע חכמים ז"ל האבן גיזאגט . אונ אפשר דורך דעם שלום האבן זיי גיווינען איין זון אדער איין טאכטר אונ פון זיי איז גיווארן איין גאנצר דור אונ פיל גוטע קינדר דס אלץ הט גורם גיוועז דר שלום · ראה זעה די מעלה פון שלום דען אין אים איז דא אלי גוטע מדות · דר ווס הט ליב שלום איז ניט מקפיד אויף קיין שום מענטש חאטשי ער האט אים שלעכטץ גיטאן דס ער זאל ניט קומן צו מחלוקת אונ דעם זעלבין שיינקט מען אלי זונד אונ איז גיליבט ביי גאט ב"ה אונ דס אלץ איז גורם דר שלום · גם די קנאה איז זייער איין שלעכטי מדה וארום אז ער איז מקנא אין דעם שיינקייט אדר אין דר גבורה אדער אין דעם עשירות פון דעם מענטש וויל ער דאך ניט אין דעם ווס גאט ב"ה הט אוף אים גוזר גיוועזן אונ רויבט זיך אוועק זיין לעבין ווייל ער קלאגט תמיד דרויף וואס יענר האט גוטץ אונ ער ניט אונ זיין שכל ווערט גימינערט וועגין פיל קנאה אונ זיין הארץ איז ניט ליידיג צו לערנן אונ מתפלל צו זיין מיט כוונה אונ מעשים טובים צו טאן ולכן דרום פלעגן די חכמי ישראל מתפלל זיין די תפלה (ואל תהיה קנאתנו על שום אדם) אונזר קנאה זאל ניט זיין אויף קיין שום מענטש (ולא קנאת אחרים עלינו) אונ דיא קנאה פון אנדרי זאל ניט זיין אויף אונז · אונ דר ווס הט ליב שלום איז דס פון אים מבטל די קנאה אונ די

קנאה הטמונה בו ואין לבו פנוי ללמוד ולהתפלל בכוונה ולעשות מעשים טובים · ולכן חכמי ישראל היו מתפללים לא תהיה קנאתנו על שום אדם ולא קנאת אחרים עלינו . (עיין בר"ח באורך בגנות הקנאה) · ומי שהוא אוהב שלום מבטל ממנו הקנאה והתאוה והכבוד דכיון שבכל אות נפשו אוהב שלום אינו מקנא ואינו מתאוה דבר שאינו שלו ואינו רודף אחר הכבוד שהם דברים המבטלים השלום ומביאים המחלוקת · לכן מי שאוהב שלום מתרחק משלש אלה כבורח מן הארי ומן הנחש · וכן מתרחק מכל מדות המגונות הגורמים הרחקת השלום · ומשתרש בכל מדה טובה ונאה כי הוא סבה לקרב השלום עם כל אדם · ומה גם שהלשון הרע והכעס שהם שני זנבות האודים שורש לכל עבירות כנודע מרז"ל מרוחק מהם כמסוף העולם ועד סוף . כי לשון הרע הורג את הנפש והכעס כאלו עובד ע"ז וגורם חירוף וגידוף לכל אדם . ואם אדם אוהב שלום איך ידבר לשון הרע ויכעוס על שום אדם שהוא דבר הפך השלום . וסימן לאוהב השלום מדבר בשבח כל אדם ודן לכל אדם לכף זכות ומעביר על מדותיו ופניו צוחקות תמיד ושמח בחלקו כדי שלא להתקוטט עם שום אדם להרבות הון לו . וכיון שמשתרש האדם בשלום עם כל אדם זהו מביאו להיות בשלום עם קונו שלא לחטוא לפניו להכעיסו כי השלום יטהו לדרך זה באומרו מה ראיתי לבקש שלום האדם ולא שלום מי שברא אותך ובזה מבקש מחילה על מה שעבר ואינו חוטא עוד לעתיד · ובפרט בראותו בעיני שכלו שאם אינו בשלום עם הקב"ה אין לו שלום עם נפש שלו כי הנפש החוטאת היא תמות ונמצא דכיון שאינו בשלום עם הקב"ה והוטא לו חולק עם נפשו · באופן שהשלום מביאו להשלים נפשו כי הוא שורש להסתעף עמו כל חמדת המדות הטובות . דוק ותשכח כלל וכלל ופרט בכל מדה טובה ותמצא אותם בשלום · ותראה אותיות שלום הוא שלום כלומר שילום מעשים יש להקב"ה לשלם לאדם מסבת השלום כי בעבור השלום עושה האדם מע"ט כמדובר ועל הקב"ה לשלם ·

והוא רמז נכון :

ראה מעלת השלום שכל המלאכות הנעשין תחת השמים לקיום האדם והעולם הם ע"י היחוד שהוא השלום · כיצד כל מאכל וכל מלאכה נעשה על ידי שהתחברו השתי ידים זה לזה ובזה נעשה כל דבר שאם לא יהיו הידים בשלום ויפול בהם המחלוקת לבל יתקרבו זו לזו

אלא

תאוה און דעם כבוד ווארום ער הט ליב שלום מיט גאר זיין לייב איז ער ניט מקנא און גלוסט ניט אזו איין זאך וואס איז ניט זיין און יאגט ניט נאך קיין כבוד וייל דאס ברענגט מחלוקת · לכן דר וואס האט ליב שלום דער וייטערט זיך פון דיא דרייא זאכין אזו ווי איינר אנטלופט פר איין לייב און פון איין שלאנג און אזו אויך דער וייטערט ער זיך פון אלי שלעכטי מדות וואס זענין גורם צוא שטערין דעם שלום און ער ווערט איין געווארצילט אין אלע גוטע מדות ווייל דיא גוטע מדות ברייינגען אים צוא שלום מיט אלע מענטשין און בפרט לשון הרע און כעס דיא ביידע זענען דער שורש פון אלע עבירות און דער וואס בגערט שלום דער איז פון זייא גאנץ וייט וויא פון איין עק וועלט ביז צוא דער אנדערער עק וועלט דען לשון הרע הרגית דעם מענטש און דער וואס ברויגט כעס איז גלייך וויא ער דינט ע"ג און איז גורם חרפה צוא איטליכן מענטשן · און אויב דער מענטש האט ליב שלום וויא זאל ער ריידן לשון הרע און זאל צערנין אויף איין מענטשן וואס דאס איז דר הפך פון שלום · וסימן דער סימן איז פון דעם מענטשין ווס האט ליב שלום דען ער רעט אין דעם שבח פון אלי מענטשין און איז דן איטליכן מענטשין לכף זכות און איז מעביר על מדותיו און איז תמיד פריילין · און פרייט זיך מיט דעם וואס גאט גיט אים כדי ער זאל זיך ניט קריגען מיט קיין שום מענטשין פון וועגין עשירות · וכיון ווייל דער מענטש ווערט איין געווארצילט אין דער מדה פון שלום צוא מענטשן ברענגט דס אים ער זאל ניט זינדיגן פר גאט ב"ה דען ער וועט טראכטן ווען איך טוא בגערין שלום צוא מענטשין וויא זאל איך ניט בגערין שלום פון דעם וואס האט מיך בשאפין און וועט בעטין גאט ב"ה ער זאל אים מוחל זיין דיא זונד וואס ער האט גיטאן און וייטער וועט ער שון ניט זינדיגן בפרט אז ער וועט פר שטיין מיט זיין שכל אז ווען ער האט ניט קיין שלום מיט גאט ב"ה האט ער אויך קיין שלום ניט מיט זיין נשמה און אז דו וועסט עס גוט קלערין וועסטו געפינן אלע גוטע מדות אין שלום · ראה זעה דיא מעלה פון שלום דען אלע מלאכות וואס ווערן גיטאן אונטר דעם הימל זענין אלץ דורך דעם ווס ער בהעפט ביידי הענט איינם צום אנדרין אבר ווען דיא הענט זאלין ניט האבן קיין שלום וואלט די וועלט קיין קיום ניט גהאט און עס וואלט ניט גיטאן גיווארן

אלא יהיו נפרדות לעולם יפול הכליון באדם ובעולם · כי איך יתקן כל מלאכה מאכילה ובנין כל מלאכות אחרות : הרי כי כל הקיום תלוי על השלום · ובין תבין שהרגלים הם הפך הידים שהמלאכה שבהן הוא על ידי פירוד לפי שאין אדם הולך אלא א"כ יפריד רגליו זו מזו שאם יחברם יחד לא יוכל להלוך כתיב בהן רגליה יורדות מות · הזכיר בהן מות כיון שנופל הפירוד בהן למלאכתן · לרמוז לאדם שהשלום היים והפירוד מות · והוא רמז נבון להוכיח שהפירוד והמחלוקת הוא מות וממילא שהשלום הוא חיים · ראה גדולה מזו שאדם מיוסד מארבע יסודות אש ומים ורוח עפר ואם הם בשלום יחד כשבת אחים גם יחד יחיה האדם · אך אם יחלוק יסוד אחד להתגבר על חבירו יבא רע לאדם · שאם יתגבר באדם החום הטבעי היא הקדחת המכלה את הגוף . ואם יתגבר יסוד העפר יטמטם · וכן כל יסוד בהתגברותו בגוף באדם עושה רושם בגוף לרעה לא כן בהיותם שוין בשלום · ואם הם מתפרדים זה מזה מיד ימות האדם : הרי משל נאה נראית לעין שהפירוד מות והשלום חיים· ראה ישראל כשהיו בשלום עם בוראם היו נטועים על אדמתם שקטים ושאננים אין שטן ואין פגע רע וכשנפלו המחלוקת ע"י העבירות גלו מארצם אשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב ואשר למות למות·הרי השלום חיים והמחלוקת מות · ראה קרח ועדתו כשהיו בשלום עם משה רבע"ה היו חיים · רצו לחלוק גרמו להם המות ותדע כמה קשה המחלוקת לפני הקב"ה דבמעשה העגל שהיו בשלום לא נפסק המן עד שהקריבו מנה לפני העגל ובמחלוקתו של קרח לא ירד באותו יום כארז"ל · ראה כמה אהוב השלום לפני הקב"ה וכמה שנאוי המחלוקת · גם ארז"ל בששת ימי בראשית נאמר בהם כי טוב לבד ביום שנתפלגו המים שלא נאמר כי טוב לפי שכל דבר מחלוקת שנאוי לפני המקום · ראה שהמחלוקת מטריח גופו של אדם מכאיבו ומצערו וכיון שכועס כבדים עליו אבריו ועוז פניו ישונה וחולאים באים עליו כנודע דלמפרסמות אינן צריכות ראיה · אך העומד בשלום דבורו בנחת מעשיו בהשקט שמח וטוב לב פניו מאירות קל המרוצה ישן בבטחה חייו חיים ערבים ומתוקים עובד לבוראו דאין לו מניעה מלעובדו · ראה אותיות שלום הם ארבע לומר שגורם השלום קיום בדעתו של אדם להשכיל במושכלות בשם הוי"ה שהם ארבע אותיות שבהן נבראו כל הנבראים · והשלום ג"כ קיום ד' פינות העולם וקיום ארבע היסודות אש ומים ורוח ועפר שלא יפול בהן הפירוד כנזכר · וגורם שלא נאמר עליו ועל ארבעה לא אשיבנו כי מי שהוא מודבק בשלום שהן ארבע אותיות מעביר על מדותיו מפני השלום וכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו ונמצא שלעולם אין בידו עון כדי לבא לכלל ועד ארבעה לא אשיבנו : תדע מעלות השלום שהרי היהלום הוא אבן יקרה חשובה מכל אבנים טובות ומרגליות כנודע ואין ברזל ולא שום דבר שולט בו לשוברו כי אם מיניה וביה ביהלום אחר מתקנין אותו ולהעיד על מעלתו יש בשמו שלש אותיות של שלום שהם לו"ם ואם היו בשמו כל אותיות של שלום היה מתעלה בכפלי כפלים · אע"פ שיהלום מורה בשמו מלכות שיש בו אותיות הלום ואין הלום אלא מלכות כארז"ל עכ"ז לא נתעלה ביוקר מציאותו ובגודל סגולתו כי אם בהיות בו

אותיות

קיין שום מלאכה ממילא איז דר קיום פון אלי זאכין אין דעם שלום · אונ דיא פים זענן פר קערט הען דר מענטש קען ניט גיין סיידן ער טוט צוא שיידין זיינע פים דרום שטייט (רגליה יורדות מות) איררי פים נידרין צום טויט דס איז מרמז אז צו שיידונג אונ מחלוקת איז דר טוט אונ שלום איז לעבן : ראה זעה נאך איין גרעסרי זאך דר מענטש איז בשאפן פון פיר יסודות פייער אונ וואסר אונ ווינט אונ ערד אונ אז זייא זענין בשלום לעבט דער מענטש אבר אז איין יסוד וויל זיך שטארקן איבר דעם אנדרין קומט קראנקייט צום מענטשן אז דר יסוד פון פייער שטארקט זיך ווערט גישטארקט די היץ דס פיבער וואס פר לענט דעם גוף אונ אז דר יסוד פון ערד שטארקט זיך ווערט דר מענטש פר שטאפט · אונ אזו אוך איטליכר יסוד וואס שטארקט זיך אין דעם מענטשן ברייננט ער שלעכטץ אונ אז זיי צו שיידן זיך איינס פון דעם אנדרן שטארבט דר מענטש תיכף זעהט מען אז דס צוא שיידונג איז טוט אונ שלום איז לעבין · ראה זעה אז די ישראל זענין גיוועזן בשלום מיט זייער בשעפר זענין זיי גיוועסין אין ארץ ישראל בשלוה אונ האבין קיין שלעכטץ גיהאט אונ אז עס איז אריין מחלוקת צווישן זיי אונ זייער בשעפר אונ האבן גיזינדיגט קייגין אים זענין זיי פר טריבן גיווארן איז גידרונגן אז שלום איז לעבין אונ מחלוקת איז טוט · ראה זעה קרח מיט זיין עדה אז זיי זענין גיוועזן שלום מיט משה רבינו האבן זייא גילעבט אונ דר נאך אז ער האט אן גיהובין צו קריגן מיט משה איז ער איין גיזונקען גיווארן · גם אויך קען מען וויסן ווי שלעכט דיא מחלוקת איז אין די

אותיות של שלום והוא רמז נבון על מעלת השלום ואין דבר יכול לשוברו כענין השלום שבכל מקום שיש שלום אין שבירה ואין שום רע יכול לשלוט · גם שלום בר"ת שלם למקום ומנוקה ממום · כי האוהב שלום הוא שלם עם בוראו משום שמקיים כל התורה כולה שתלויה על ואהבת לרעך כמוך כארז"ל · לפי שהאוהב שלום אוהב לחבירו כמוהו שנמצא שהוא שלם עם בוראו וגם מנוקה מכל מום · ואע"פ שיהיה בעל מום חביב הוא בעיני כולם ואין מי שיזכור מומו כאילו אינו · גם ר"ת של שלום שונא לחולקים ומנוקה מחטא · גם שלום בר"ת שמירה לעולם ורפא מכותיו שהשלום קיום העולם ושמירתו ורפא מכותיו · גם שלום ר"ת שלוה לחיים ומנוחת מתים שהחיים יושבים בהשקט ושלוה על ידי השלום · וגם עמו נותנין מנוחה למתים שיוצאים לקראתו כת של מלאכים במאמר יבא שלום כנודע מרז"ל · גם ר"ת שומר לחיים ומחיה מתים שהשלום שומר את החיים מכל נזק ובתחיית המתים כדי שיקומו משים הקב"ה שלום בארבע יסודות שבאדם ומחיה אותם · גם ר"ת שלום שלם לשמים וחביב מהבריות שמי שהוא אוהב שלום טוב לשמים וטוב לבריות · בא וראה מעלת גדולת השלום שבגאולה אשר אנו מקוים המעלה שישיגו החיים הוא השלום שיתרבה בין החיות המזיקות ובין האדם והחיות ובהמות שאינן מזיקות כדכתיב בישעיה (סי' י"א) וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ ועגל וכפיר ומריא יחדו ונער קטן נוהג בם · ופרה ודוב תרעינה יחדיו ירבצו ילדיהן ואריה כבקר יאכל תבן · ושעשע יונק על חור פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו הדה · לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים · וכיון שבא לידן יש לדקדק מה שייכות יש עם האמור אומרו כי מלאה הארץ דעה את ה' וגו' · אלא בהיות אמת שכל מזיק בין מבעלי חיים המדברים בין מבעלי חיים בלתי מדברים הוא מחוסר דעת · שאין הדעת סובל להזיק דבר שברא הקב"ה דאב אחד לכלם · אך לעתיד יתרבה הדעת בכל הבריאה ויבינו מעצמם כי הוא

אויגן פון גאט ב"ה ווארום בשעת זיי האבן גימאכט דאס עגל איז פון דעסט וועגן דער מן גינידערט דעם טאג פון דעם הימל אונ אין דעם טאג וואס קרח הט גיקריגט אויף משה האט קיין מן ניט גנידערט · זעה ווי גילובט דר שלום איז פר גאט ב"ה אונ ווי פיינט ער הט די מחלוקת · גם אוך דיא ראשי תיבות פון שלום מאכן (שלם למקום ומנוקה ממום) דס איז טייטש ער איז גאנץ צוא גאטס דינסט אונ איז ריין פון איין מום ווארום דר ווס הט ליב שלום איז ער מקיים גאר די תורה וויל ער הט ליב זיין חבר אזו ווי זיך אליין אונ דרויף גיוועגט זיך די גאנצי תורה · אונ איז אוך ריין פון איין מום ווארום וועןער איז אפילו איין בעל מום איז ער אבר אזו גליבט ביי אלי לייט אז קיינער דער מאנט ניט זיין מום · אוך דיא ראשי תיבות פון שלום איז (שונא לחולקים ומנוקה מחטא) ער הט פיינט די ווס קריגן זיך אונ איז ריין פון זינדי אוך די ראשי תיבות זענן (שלוה לחיים ומנוחה למתים) די לעבדיגי זיצין בשלוה דורך דעם שלום אונ אויך מיט דעם שלום גיט מען רוא צו די מתים · דען כיתות פון מלאכים גייען אים אקעגין אונ זאגן לאז ער קומן מיט שלום · אויך ראשי תיבות פון שלום זענין (שומר לחיים ומחיה מתים) דר שלום היט צוא די לעבדיגי פון אלערלייא שאדין אונ בשעת תחיית המתים וועט גאט ב"ה מאכן שלום צווישן די פיר יסודות פון דעם מענטשין אונ וועט זיי מאכן לעבדיג · אוך די ראשי תיבות פון שלום זענין (שלם לשמים וחביב מהבריות) דאס דער ווס הט ליב שלום איז ער גיליבט ביי גאט אונ ביי לייט · בא קום אונ זעה די גרוסי מעלה פון שלום דען אין דר גאולה ווס מיר האפן וועלן אלי לעבעדיגי בשעפניש קריגן די מעלה פון שלום דס דר שלום וועט גימערט ווערן צווישן די חיות אונ בהמות ויא עס שטייט אין ישעיה לעתיד לבא וועט זיין גרוס שלום אז איין וואלף וועט וואנן באנגד מיט איין שאף אונ איין לעמפערט וועט זיצן מיט איין ציקלע אונ איין קאלב אונ איין לייב אונ איין אוקס וועלן זיין בנאנד אונ איין קליין קינד וועט די אלי פירן אונ איין קוא אונ איין בער וועלן זיך בנאנד פאסן אונ איין לייב וועט עסן שטרוא אזו ווי איין אקס אונ איין קינד וועט זיך שפילן מיט איין שלאנג זיי וועלן ניט טאן קיין בייז אונ זייא וועלן ניט פר דארבן קיינם (כי מלאה הארץ דעה את ה') וויל דס גאנצי לאנד וועט דער פילט ווערן מיט וויסן שאפט פון גאט · אמנם פאר וואר לעתיד לבא וועט גימערט ווערן דוח שכל ביי אלי

הוא מהרופי והזדות להזיק · וזהו לא ירעו ולא ישחיתו בכל קדשי ולמה משום שמלאה הארץ דעה וכו׳ והדעת יבריחם שלא להזיק · שעד עתה בהיות העולם מקולקל בעון אדה״ר צינורי הדעת סתומים והבריות מחוסרי דעת אמנם לעתיד שיתוקן מה שחטא יזדכך האויר וכל הבריות יקנו חכמה ודעת ויראו שאין ראוי להזיק כי אם שיתרבה השלום בעולם כלו ומה שאמר בכל הר קדשי לתלות הכבוד לירושלים וכן בכל העולם ומה גם שאז יתקדש כל העולם ויקרא הר הקודש שאז הקב״ה מעביר גלולים מן הארץ וכל העולם מתקדש · והראב״ד ז״ל פירש בענין לא ירעו ולא ישחיתו קרוב למה שפירשתי · וז״ל לא ירעו ולא ישחיתו הפתן והצפעוני כאילו כל ארץ ישראל מלאה דעת ה׳ כי ידוע הוא כי השם לא ישחית לעולם רק יבנה ויתקן ע״כ: הכלל העולה לענינו דלעתיד המעלה היא שיתרבה השלום · ודברי המתרגם על פסוק וגר זאב עם כבש וגו׳ ביומוהי דמשיחא יסגי שלמא בארעא וידור דיבא עם אמרא וגו׳ וכן תראה דכתיב שלום רב לאוהבי תורתך שלאוהבי התורה שהם בני דעת יש להם שלום רב דכל מי שיש בו דעת הדעת מבריחו לאהוב שלום כדפי׳ · ואומרו שלום רב ר״ל מלבד דשומעים חרפתם ואינן משיבים בעבור אהבת השלום אלא שמבקשים שלום עם אותם שחרפו אותם לדרוש בשלומם ולבקש הנאתם כאלו היו אוהבים מעולם וזהו שלום רב · והוא בעבור שהם אוהבי תורתך שכתוב בה דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום כלומר בכל נתיבה ואופן שיהיה צריך לאהוב השלום וכתיב והאמת והשלום אהבו · הלא תראה הנשמה אצולה מתחת כסא הכבוד והיא צד אלהות כארז״ל מה הקב״ה רואה ואינו נראה כך הנשמה רואה ואינו נראה מה הקב״ה מלא כל העולם כך הנשמה מלאה כל הגוף ועכ״ז שוכנת עם הגוף הנגוף ומתאוה ישיבתה עמו בגזרת הבורא שישכון בתוכו לאהבת השלום · ק״ו בן בנו של ק״ו אדם גדול שירדוף אחר השלום להתדבק עם פחות ממנו ולדרוש בשלומו מפני אהבת השלום · גדולה מזו כביכול הקב״ה משרה שכינתו בתחתונים חומר עכור ומשם ילמד אדם להשפ׳ל עצמו מפני השלום: וכמה מחכמי התלמוד שהיו שולחים להם שלמא מרקיעא · מהם בכל ע״ש לע״ש ומהם בכל יום כארז״ל · ואע״פ שיצדק האדם בכל המצות אם צדקת מה תתן לו ועם כ״ז גדול השלום שהגדול שולח שלום לקטן כ״ש וק״ו אדם למין האדם כמותו ואע״פ שיהיה קטן ממנו · כלל העולה שאין דבר שיעמוד לעכב בשלום · ובמדרש סוף פ׳ שופטים א״ל הקב״ה למשה שילחם עם סיחון שנאמר והתגר בו מלחמה והוא לא עשה כן אלא ואשלח מלאכים וגו׳ · א״ל הקב״ה כך אמרתי להלחם עמו ואתה פתחת בשלום חייך שאני מקיים גזרתך כל מלחמה שיהיו הולכים לא יהיו פותחין אלא בשלום שנאמר כי תקרב אל עיר וגו׳. ומי קיים הפרשה זאת יהושע בן נון כשבא יכנס לארץ שלח ג׳ גזרות מי שמבקש לילך ילך לו · מי שמבקש לעשות שלום יעשה · כל מי שמבקש לעשות מלחמה יעשה וכו׳ · עוד שם הנני נוטה אליה כנהר שלום אמר

דוד

בשעפניש וועלין זיי אליין פר שטיין אז מען גיהער ניט מזיק צו זיין קיין שום בשעפניש דרום זאגט דער פסוק (לא ירעו ולא ישחיתו) לעתיד לבא וועלן זיי קיינם ניט טאן קיין בייז אונ וועלן קיינם ניט פאר דארבן (כי מלאה הארץ דעה את ה׳) ווייל דאס גאנצי לאנד וועט דר פילט ווערן מיט שכל אונ וויסען שאפט פון גאט וועלין זייא שון אליין פאר שטיין אז מען גיהער קיינים ניט מזיק צוא זיין · הלא קענסטו זעהן די נשמה איז גינומן פון אונטר דעם כסא כבוד ווי אונזרי חכמים ז״ל האבן גיזאגט אזו ווי גאט ב״ה זעהט אלין אונ קיינר זעהט אים ניט אזוי אויך די נשמה זעהט אונ קיינר זיא ניט · ווי גאט ב״ה איז פול גאר די וועלט אזו אויך די נשמה איז פול דעם גאנצן גוף אונ פון דעסט וועגן רואט זיא פארט אין דעם נידעריגן גוף אונ גלוסט צוא זיצען מיט אים דורך דער גזירה פון דעם בשעפר וואס ער הייסט זיא זאל רואן אין דעם גוף פון וועגן שלום · מכל שכן דארף דער מענטש נאך צו יאגין נאך שלום צו בהעפטן זיך אפילו מיט אזעליכן וואס איז ניט אזוי איין חשוב ווי ער פון וועגן שלום · גדול גרעסרס דער פון קענסטו זעהן דען כביכול גאט ב״ה מאכט רואן זיין שכינה צווישן די לייט אונ דר פון דארף דער מענטש משפיל צו זיין זיך לערנין משפיל צו זיין זיך פון וועגן שלום · דער כלל איז עס ניט פאר האנדין בייא דעם מענטשין קיין זאך אז ער זאל דורך דם מעכב זיין דם שלום· במדרש אין מדרש פרשת שופטים שטייט גאט ב״ה הט גיזאגט צו משה ער זאל מלחמה האלטן מיט סיחון אונ ער הט ניט אזוי גיטאן נאר ער הט פריער גישיקט צו אים ער זאל מיט אים שלום מאכן הט גאט ב״ה אים גיזאגט איך האב דיר גיהייסן מיט אים מלחמה האלטן אונ דו האסט אן גיהובן מיט שלום דא שווער איך אז איך וועל מקיים זיין דיין גזירה דאס אלי מלחמות וואס דיא ישראל

דוד מבקש הייתי לשמוע מהו שיחתו של הקב"ה על ישראל ושמעתי שהיה עסוק בשלומם שנא' אשמעה מה ידבר האל ה' כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו. ושאר עניני השלום הנזכר שם הרי הם נזכרים לעיל · עוד לרז"ל גדול שלום שלא התחיל הקב"ה לבראות דבר בעולמו אלא בדבר שהוא שלום ואיזה זה האור שנאמר ויאמר אלהים יהי אור · ומנין שהוא שלום שנאמר יוצר אור ובורא חשך עושה שלום · עוד אמרו גדול השלום מן הברכה ומן השמירה שהרי ברכת כהנים אחר שאמר יברכך ה' וישמרך אמר וישם לך שלום · עוד אמרו גדול שלום שהוא קודם לשבחו של הקב"ה שכן מצינו כשבא יתרו אצל משה רבע"ה לא פתח לו ביציאת מצרים ולא בקריעת ים סוף ולא בעשרת הדברות אלא בשלום שנאמר וישאלו איש לרעהו לשלום : עוד אמרו גדול השלום שבו נתבשר דוד שנאמר ורוח לבשה את עמשי ראש השלישים וגו' · עוד אמרו גדול השלום שאפילו עשה כמה מצות ולא עשה שלום אין בידו כלום שכן מצינו ביהושע עכר ע"ז מישראל ולפי שלא עלה בידו שלום כאלו לא עשה כלום · עוד אמרו ראה כמה כח השלום כשפרע הקב"ה לעמון ומואב מנע מהם השלום שנאמר לא תדרוש שלומם וחייבים אנו לדרוש את שלום ירושלים בית קדשנו ותפארתנו שנאמר שאלו שלום ירושלים וגו' · וכשיבא מלך המשיח יהיה בשלום שנאמר כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון וכתיב ושמתי פקודתך שלום · וברכת הארץ בשלום שנאמר כי זרע השלום הגפן תתן פריה והארץ תתן יבולה · א"י מתרוממת בשלום שנאמר השם גבולך שלום · ובזכות שלום הקב"ה מכין כסאו של דוד שנאמר יפרח בימיו צדיק ורב שלום · וכן בשלום מכין כסאו וכסא זרעו אחריו · עוד אמרו על ענין השלום כתיב באהרן ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל אפילו נשים אפי' קטנים וכו' תנא פ' אלף בחורים קרואים בשם אהרן יצאו אחר מטתו מאן דהוי בעי לגרשה והדרה ואיעברה עבור בזכות אהרן שהיה משים שלום ביניהם עוד אמרו כל הרגיל לתת שלום לחבירו ויום אחד לא נתן עובר

משום

וועלין דארפן האבן זאלין ווי פריער אן הייבן מיט שלום אונ דס הט יהושע בן נון מקיים געוועזן אז ער הט געוואלט אריין גיין קיין ארץ ישראל הט ער גישיקט צו די כנענים וואס האבן דרונען געוואנט דריי גזירות · מי דר ווס וויל אוועק גיין פון ארץ ישראל זאל אוועק גיין · דר ווס וויל שלום מאכן מיט דיא ישראל זאלין מאכין שלום · דר וואס וויל מלחמה האלטין זאל מלחמה האלטין · עוד נאך שטייט דארט אין מדרש דוד המלך האט גיזאגט איך האב גיוואלט הערין ווס גאט ב"ה רעט אויף די ישראל האב איך גיהערט אז ער איז עוסק אין שלום דען אזו שטייט אין פסוק (אשמעה מה ידבר האל) איך וויל הערין וואס גאט ב"ה רעט (כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו) האב איך גיהרט ער רעט שלום צוא זיין פאלק אונ צוא זיינע חסידים · עוד נאך האבן די חכמים ז"ל גיזאגט דר שלום איז גרעסר פון ברכות אונ פון שמירה ווארום אין ברכת כהנים שטייט פריער (יברכך ה' וישמרך) ער וועט דיך בענטשין אונ וועט דיך היטן דר נאך שטייט (וישם לך שלום) ער וועט דיר טואן שלום · עוד נאך האבן זיי גיזאגט דר שלום איז זייער גרוס דען אפילו דר מענטש הט גיטאן פיל מצות אונ הט ניט קיין שלום מיט מענטשן איז גליך ווי ער הט גאר ניט גיטאן · אויך זעה דעם כח פון שלום דען אז גאט ב"ה הט גיצאלט די עמון ומואב הט ער פון זייא אוועק גינומן דעם שלום דען עס שטייט אין פסוק (לא תדרוש שלומם וטובתם) דוא זאלסט ניט פארשטן זייער שלום אונ זייער גוטקייט אונ מיר זענן חייב צו פארשטן דעם שלום פון ירושלים אונ אונזער בית המקדש אונ אז דר מלך המשיח וועט קומן וועט ער קומן מיט שלום · ארץ ישראל וועט דער הויבן ווערן מיט שלום · אונ דורך דעם זכות פון שלום וועט גאט ב"ה אן גרייטן די שטול פון דוד המלך · עוד אונ אוך האבן די חכמים ז"ל גיזאגט אויף דעם ענין פון שלום דען ביי אהרן שטייט (ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל) אונ גאר דאס הויז גיזונד פון דיא ישראל האבן באוויינט דעם אהרן דרייסיג טעג אפילו ווייבר אונ קליינע קינדר האבן אלע גיוויינט נאך אהרן · מיר האבין גילערנט אבריית׳א אכציג טויזנט יונגע קינדר וואס זענין גיוועזן גירופן מיט דעם נאמן אהרן זענן ארום גיגאנגן נאך זיין מטה אים מלוה צו זיין אונ דרום זענן זייא ווארן גירופן מיט דעם נאמן פון אהרן ווייל אהרן פלעגט מאכין שלום צווישן מאן אונ ווייב אונ איטליכר וואס הט גיוואלט זיין ווייב גט געבין הט אהרן אזוי לאנג גימאכט שלום ביז ער הט זיא ניט גיגט דר נאך אז זיא איז מעוברת גיווארן אונ הט גיווין איין זון הט מען אים גירופן אהרן עוד נאך האבן דיא חכמים גיזאגט דער ווס איז גיוואוינט צו געבין שלום

וויין

משום בקש שלום וכו' ואם נתן לו שלום ולא החזיר לו שלום נקרא גזלן · והוה מרגלא בפומא דאביי לעולם יהא אדם ערום ביראה מענה רך משיב חימה ומרבה שלום עם אחיו ועם קרוביו אפילו עם נכרי בשוק · אמרו עליו על ריב"ז שלא הקדימו אדם שלום בעולם ואפילו נכרי בשוק · עוד אמרו במסכת גיטין כמה דברים מפני דרכי שלום · בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום · מצודות חיה ועופות ודגים א יש בהם גזל מפני דרכי שלום ור"י אומר גזל גמור ונפיק בדיינים · עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום · אין מוחין לעניי נכרים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום · אשה משאלת לחברתה החשודה על השביעית ב נפה וכברה וכו' עוד דברים אחרים מענין השלום וכבר נזכר לעיל · ע"כ לרז"ל מענין השלום · ונראה רמז הרודף אחר השלום קונה כתר שם טוב שהרי אותיות שלום שם לו לרמוז מי שאוהב שלום שמעו הולך מסוף העולם ועד סופו : וכתב בעל מנורת המאור (דף ק"א ע"ד) כל הרוצה לרדוף אחר השלום צריך לו להרחיק עצמו מכל הדברים המסבבים קטטה ומריבה שהוא הפך השלום · והסבה הרעה מכלם היא הכעס כי כל אדם שמושל עליו כעסו לא יהא לו שלום לא מלמעלה ולא מלמטה · לפי שברוב כעסו יחטא לשמים וגם יריב עם בני אדם הרגילים עמו · וכן הזהירו רז"ל על הכעס כל הכועס כל מיני גיהנם שולטים בו ולא עוד אלא שתחתוניות שולטים בו · גם אמרו כל הכועס משכח תלמודו ומוסיף טפשות · רב נחמן בר יצחק אמר כל הכועס בידוע שעונותיו מרובין מזכיותיו · עוד אמרו כל הקורע כלי בחמתו כאלו עע"ג · עוד אמרו לא תכעום ולא תחטא · הכלל העולה המדה המשובחת לכל משכיל ובה יהיה לו שלום בעוה"ז ובעה"ב שלא יכעוס ויסבול עלבונו ויעביר על מדותיו וימחול למי שפשע בו ובזה ימחלו עונותיו מן השמים כנז"ל · אם תרצה עוד לידע בכח השלום ראה בגנות המחלוקת והגזרות המשונות המגיעות לבעלי המחלוקת ומשם תלמד דבר בהפכו הרי קרח על

א שלין נסס תוך דלקנו נ"י כליו יש כנן משום גזל מפני דרכי שלום ולא נפיק בדיינים:ב שמחודס לשמור פירות שביעית ולסלניעם מזמן סביעור והילך :

זיין חבר אונ איין טאג הט ער אים ניט גיגעבן שלום איז ער עובר אויף דעם פסוק (בקש שלום ורדפהו) דוא זאלסט זוכן שלום אונ אויב ער האט אים גיגעבן שלום אונ יענער האט אים ניט אפ גיענטפערט קיין שלום ווערט יענער אן גירופן גזלן · מרגלא אביי פלעגט דס תמיד זאגין אייביג זאל דער מענטש זיין קלוג אין גאטס פארכט ער זאל ענטפערין זיין חבר ווייכע רייד אונ זאל אפ האלטין דעם צארן אונ זאל מערין שלום מיט זייני ברודר אונ זייני קרובים אונ אפילו מיט יעדין מענטש אויף דעם מארק · דיא חכמים האבן דער ציילט אויף רבי יוחנן בן זכאי אז קיין שום מענטש האט אים ניט פריער גיגעבין שלום אפילו איין פרעמדן מענטש אויף דעם מארק הט ער פריער שלום גיגעבן · ונראה מיר גיפעלט איין רמז דרויף דס דר וואס יאגט נאך שלום קויפט זיך איין קרון פון איין גוטן שם ווארום די אותיות פון שלום מאכן (שם לו) דס קומט מרמז צו זיין דר וואס האט ליב שלום קריגט ער איין גוטן שם דאס זיין שם גייט פון איין עק וועלט ביז דער אנדערער · וכתב דער בעל מנורת המאור שרייבט איטליכר וואס וויל נאך יאגן שלום מוז זיך דר ווייטערין פון אלע זאכן וואס מעגן ברענגין קריג אונ די ערגסטע זאך איז דר כעס דר מענטש וואס דער כעס גיוועלטיגט איבר אים וועט קיין שלום האבן פון דעם הומל אונ ניט מיט לייט ווארום מחמת זיין פיל כעס וועט ער זינדיגין צוא גאט אונ וועט זיך אויך קריגן מיט לייט · וכן אונ אזו אויך האבן אונזרע חכמים מזהיר גיוועזן אויף כעס דער וואס ברויכט כעס וועגין אין אים שולט אללייא גיהנם אויך פר געסט ער זיין לערנן אונ מערט נארישקייט · רב נחמן בר יצחק זאגט דער וואס ברויכט כעס איז גיוויס זייני עבירות מער פון מצות · נאך האבן זיי גיזאגט דר וואס צו רייסט איין זאך דורך כעס איז גליך ווי ער דינט עבודת גלולים נאך האבן זיי גיזאגט דו זאלסט ניט ברויכן קיין כעס וועסטו ניט זונדיגין · הכלל דער כלל איז די בעסטי מדה איז צוא איטליכן קלוגין מענטש דס ער זאל ניט ברויכן קיין כעס אונ זאל לײדין זיין חרפה אונ זאל מוחל זיין דעם וואס זינדיגט אים אונ דורך דעם וועלין זייני זונד נמחל ווערין · אונ עס זאל ביי דיר ניט גרינג זיין אפילו איין קליינע מחלוקת ווייל דר שטן העלפט גרויס צו מאכן דס מחלוקת אז עס זאל ברענגין ווי פייער · ווי רב הונא הט גיזאגט דיא קריג איז גליך צוא איין גרוס וואסר וואס גייט דורך איין קליין לעכיל אין איין פעלד אריין אונ אז ער פאר שטאפט עס ניט ווערט עס אלי מאל ברייטר ביז עס פר פלייצט דס פעלד · אונ אין דר מסכת גיטין שטייט עס ווענין

שהחזיק במחלוקת מת הוא ועדתו במיתה משונה שבלעם הארץ מיתה שעדיין לא היה לעולמים ונפסק המן באותו יום וגם תינוקות שאין בהם חטא ועון מתו : וגם אפילו מחט שלו נבלע בארץ · וכמה זמנים האריכו בגיהנם כדאמרינן בבבא בתרא גבי ההוא טייעא דאחזי לרבה בר בר חנה בלועי קרח ושמע שהיו אומרים משה ותורתו אמת וכו' ואע"פ דמשפט רשעים בגיהנם י"ב חדש הם האריכו שם זמן עד שבאה חנה והתפללה עליהם כארז"ל וכו' · אם כן ראה כמה קשה המחלוקת ושנאוי ומשוקץ לפני המקום · ובהפך ענין השלום כי כפי גודל עונש המחלוקת כך גודל שכר השלום ויותר משום דגדולה מדה טובה ממדת פורענות · ואל יקל בעיניך אפילו מחלוקת קטן משום שהשטן מצוי שם להגדילו לבעור כאש ולאכול מנפש ועד בשר כדאמרינן בדיני ממונות אמר רב הונא האי תיגרא דמיא לצינורא (ג) דבידקא דמיא כיון דרווח רווח וכו' ובמס' גיטין פרק הנזקין הנהו בי תרי דאיגרי בהו שטן כל בי שימשי הוו קא מינצי בהדי הדדי איקלע ר' מאיר להתם עכבינהו תלתא בי שמשי עד דעבד להו שלמא שמעיה דקאמר ווי דאפקיה ר' מאיר לההוא גברא מביתיה ע"כ · פירוש שמעיה לשטן דקאמר ווי דאפקיה מביתיה · ראה בעיניך שהמחלוקת מתגדל עד שהשטן עושה חזקה שם עד שמגדילו להרוג נפש · לכן אין להקל אפילו על מחלוקת קל וצריך לבטלו מיד ולשום שלום במקומו · ולמה לא יהיה לאדם שלום עם כל אדם מי שעתיד להיות לו שלום בקבר עם אבני השדה · ולמה לא יתחבר אדם עם חבירו באהבה מי שעתיד להתחבר פניו בקרקע · למה לא ידבר דברי שלום דברים מתוקים לחיך מי שעתיד במותו לדבק לשונו לחכו · ולמה לא יבקש שלום מי שעתיד לבקש מיד מלאך המות להניחו ואינו רוצה · למה לא ירדוף אחר השלום מי שעתיד לרודפו רמה ותולעה · ולמה לא יחבוק אדם לחבירו להראות אהבת שלום מי שעתיד לחבוק עפר · ולמה לא ילבין פניו לחבירו להראות פנים צוחקות מי שעתיד להראות ליבון עצמותיו בקבר כשיתעכל הבשר מעליהם : ולמה לא יאהוב גדול וקטן מי שילך למקום שקטן וגדול שם הוא · ולמה לא ידבר רכות מי שאין מלה בלשונו במותו · ולמה יגבור בקול כעסו על חבירו מי שאין יכולת לו להרים קול ביום הדין · ולמה בכעסו יכה חבירו מי שעתיד לקבל מכות של מה"מ ואין מציל · ולמה יהיה שונא לחבירו מי שעתיד לשנוא כל המדות שבעולם במותו · ולמה יתנקם מחבירו מי שעתיד להעשות בו נקמות במשפטי גיהנם · ולמה יבזה את חבירו מי שעתיד לקבל בזיונות על עונותיו · ולמה יקום להרים יד בכעסו מי שעתיד להיות מוטל בלי קימה · למה לא ירחם מי שעתיד לבקש רחמים בעת יציאת

(ג) כשהנהר גדול פעמים יוצא לשדות שעל אגפיו ואם אינו סותמו מיד הולך ומרחיב ואינו יכול לסותמו :

גיוועזן צווייא מענטשין וואס דר שטן פלעגט זיך רייצין מיט זייא דס אלי פרייא טאג צוא נאכט פלעגט צווישן זיי זיין קריג · אמאל איז ר' מאיר אהין גיקומן האט ער זיי איין גיהאלטן דריי פרייא טאג צוא נאכט אונ ניט גילאזט קרוגין ביז ער האט צווישן זיי שלום גימאכט · האט ער גיהערט אז דר שטן האט גיזאגט וויא ר' מאיר האט מיך אוים גיצוגין פון דעם הויז · ראה זעה כ"ט דייני אויגין אז דס מחלוקת ווערט אזו גרוים ביז דר שטן מאכט זיך איין חזקה דארט ביז ער ברענגט אים דר צו ער זאל הארגנן מענטשין · דרום גיהער דר מענטש ניט מקיל צו זיין אפילו אויף איין קליינר קריג אונ מוז עס תיכף מבטל זיין אונ שלום מאכן · אונ ווארום זאל דער מענטש ניט האבן שלום ער איז דאך אן גיבריים אין קבר צו האבן שלום מיט די שטיינער פון דר ערד · אונ ווארום זאל דר מענטש זיך ניט בהעפטין מיט זיין חבר מיט ליבשאפט ער איז דאך אן גיברייט צו בהעפטין זיין פנים מיט דר ערד · ווארום זאל דר מענטש ניט האלזין זיין חבר ווענין שלום ער איז דאך אן גיברייט צוא האלזין די ערד · ולמה אונ ווארום זאל ניט ליב האבן גרוס אונ קליין דר ווס איז אן גיברייט צוא זיין אויף אזוי איין אורט וואס דארט זענין גלייך גרוים אונ קליין · אונ ווארום זאל ער שלאגין זיין חבר מיט כעס דער וואס איז אן גיברייט מקבל צו זיין שלעג פון מלאך המות אונ ווארום · זאל ער פיינט האבן זיין חבר אונ אים מבזה זיין דער ווס איז אן גיברייט צוא בזיונות איבר זייני זונד · אונ ווארום זאל ער זיך ניט מרחם זיין איבר ארמע לייט דר וואס מוז בעטין פון גאט ער זאל אויף אים רחמנות האבן · אונ ווארום זאל ער קריצען מיט זיינע ציין אויף אנדרע דר ווס איז אן גיברייט אז זייני ציין זאלין קריצן פון וועגין צער פון טויט · אונ ווארום זאל ער ווינקן מיט די אויגין מיט צארן אויף זיין חבר דר ווס איז אן גיברייט צו זעהן דעם מלאך המות מיט פיל אויגין · ולמה אונ ווארום זאל ער לעסטרון זיין חבר מיט כעס דר ווס איז אן גיברייט צוא הערין זיין לעסטרונג אויף זייני זונד

נשמתו · ולמה ירדוף לאחרים מי שעתיד להיות נרדף ממלאכי חבלה · למה יחרוק שן לאחרים מי שיחרוק שניו מצער המיתה · למה ירמוז עיניו בחמה על חבירו מי שעתיד לראות מלאך המות מלא עינים · ולמה יחרף בכעס מי שעתיד לשמוע חירופו על חטאיו ועונותיו ופשעיו מפי הדנין אותו עליהן · ולמה יתחזק בכעסו גבר ימות ויחלש · ולמה ילבין פניו בכעס מי שפניו מוריקות מטפה שמטיל מה"מ · למה ישמח המנצח חבירו מי שאינו יכול לנצח ביום דינו · ולמה יברח אדם מהציל נפש כיון שאין יכול להציל נפשו ממות · ולמה לא יכאב וידאג מי שבשרו עליו יכאב · למה לא יתאבל באבלו של חבירו מי שנפשו עליו תאבל · למה לא יכסה ערום מי שמכסהו תולעה · למה לא יתחבר עם חבירו בעת צרה מי שעתיד להיות בדד כעל הר גבוה בקבר · למה לא ירחם עניים ואביונים להחמם בימי החורף מי שעתיד להיות לחורב ביום וכו'. ולמה לא יאכיל מי שיהיה מאכיל לתולעת · ולמה יבעט ברגלו בכעסו דרך בזיון מי שרגליו בכבל בקבר · למה יקלל מי שיהיה מקולל במותו באין שלום אמר ה' לרשעים · ולמה יהיה זדוני מי שעתיד לעבור עליו מים הזידונים · למה ישתה יין לחלוק עם חבירו בשכרותו מי שעתיד לשתות כוס התרעלה ביום צאת נפשו מגופו · לכן יברח אדם מהכעס שהוא שורש המחלוקת וידבק בשלום ששמו של הקב"ה נקרא שלום · וכסא דוד יכון בשלום וירושלים יתבשר בשלום כנ"ל · ובזה יהיה שלם לפני הקב"ה שלם בגופו שלם בנפשו · ובזה נפשו תהיה צרורה בצרור החיים · שהלא תראה שלם באותיות שלום ונשאר ו' שהיא עץ החיים לומר על ידי השלום תהיה שלם ותתדבק בעץ החיים שהוא הוי"ו. ולסיים עוד בענין השלום ולפרסם מעלות גדולת תפארתו וכח פעולתו הנה אפרש כוונת רז"ל תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב שנאמר הליכות עולם לו אל תקרא הליכות אלא הלכות · דיש להבין איך בעבור שיקרא אדם הלכות הוא מובטח לעוה"ב · ועוד אם הכוונה לומר הלכות עולם לו למה כתיב הליכות, ולהבין זאת נקדים במעלת שלום אמר רבי אלעזר אר"ה ת"ח מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך אל תקרי בניך אלא בוניך · דיש לדקדק דהל"ל ת"ח מרבים שלום מאי בעולם בודאי אם מרבים שלום הוא בעולם ולא חוץ מן העולם · עוד להבין איך הוא הענין שמרבים ועוד צריכא למימר שהם המרבים השלום והטוב בעולם · אמנם כתב האר"י זלה"ה שע"י הפלפול בהרמת קול שעושים החכמים משברים הקליפות כי האויר מלא קליפות הוא ומשתברים מקולות הפלפול ומזדככין באויר לפי שהקליפות הן כמסך מבדיל בינינו לשמים ע"כ, והנה אע"פ שלעיני הרואים נראה כשמחזיקים במחלוקת בהיותם נלחמים זה עם זה בהלכה דע"כ נקראו בעלי תריסין כנודע. לכן לשלול זה בא לומר שאדרבה מחלוקת זה אינו אלא שלום · וזהו ת"ח מרבים שלום בעולם דייקא לפי שהעולם מלא קליפות מפסיקים מלירד השפע ובקול פלפולם משברים אותם ונמצא שמרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' כלומר כשהם למודי ה' שלומדים ומפלפלים לש"ש אז יש כח לשבר קליפות האויר בפלפולם ואז ורב שלום בניך שנחשב כאלו בונים אויר חדש זך ונקי מה שאין בכחם לבנות זה אם מפלפלים שלא לשמה: שנאמר אל תקרי בניך אלא בוניך כלומר אל תקרי בניך בלבד אלא קרא ג"כ בוניך · והכוונה הם בוניך האויר הזך לשבר הקליפות להעברת השפע ולעשות

מעבור

פון די וואס וועלין אים משפטין · אונ ווארום זאל בלייך ווערין זיין פנים מחמת כעס דער וואס זיין פנים וועט גרין ווערין פון די טראפין וואס דר מלאך המות וועט אים אריין ווארפן · ווארום זאל ער ניט טרויערין אין דר צרה פון זיין חבר דר וואס זיין נפש וועט אויף אים טרויערין · ווארום זאל ער ניט בקליידן קיין נאקיטין מענטש דר וואס ווערים וועלין אים בדעקין · ווארום זאל ער זיך ניט בהעפטן מיט זיין חבר אין דר צייט וואס קומט אויף אים איין צרה דר וואס איז אן גיברייט צוא זיין אין קבר · ווארום זאל ער זיך ניט דר בארעמין איבר ארמע לייט צו געבין זיי האלץ זייא זאלן זיך דר ווארמן דר וואס איז אן גיברייט צו ליידין דיא היץ אונ דיא קעלט פון גיהנם · אונ ווארום זאל ער ניט געבין עסין צו ארומע לייט דר וואס איז אן גיברייט צום טויט · ווארום זאל ער שעלטין דער וואס איז פאר שאלטין מיט דר קללה (אין שלום אמר ה' לרשעים) גאט האט גיזאגט צוא די רשעים וועט ניט זיין קיין שלום · לכן דרום זאל דר מענטש אנטלויפין פון כעס וואס ער איז דר שורש פון מחלוקת אונ זאל זיך בהעפטין אין שלום דען דר נאמן פון גאט ווערט גירופין שלום אונ די שטול פון דויד וועט אן גיברייט ווערין דורך דעם זכות פון שלום אונ ירושלים וועט מבושר ווערין מיט שלום אונ דורך דעם וועט ער זיין גאנץ פר גאט ב"ה גאנץ מיט זיין גוף גאנץ מיט זיין נשמה אונ דורך דעם וועט זיין נשמה

מעבר לעלות הנשמה אל מקומה שלא יעכבו אותה הקליפות · ובזה נבא לענין תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב · משום שע"י פלפול ההלכות משבר הקליפות המעכבים מלעלות הנשמה לעוה"ב ובהיותו שונה הלכות בכל יום משברם · ובזה מובטח לו שהוא בן עוה"ב שמיד הנשמה הולכת שם דאין מעכב · שנאמר הליכות עולם לו כלומר על ידי ההלכות דמשבר הקליפות כמדובר עושה הליכות לעלות לעוה"ב · וזהו הליכות עולם לו א"ת הליכות אלא הלכות כלומר א"ת הליכות בלבד אלא קרא ג"כ הלכות והכוונה על ידי ההלכות משבר הקליפות ומזכך האויר ועושה הליכות באופן שיעלה הנשמה למעלה בלי עכוב כמדובר · ומי גורם כל זה השלום של ת"ח דהיינו מחלוקת של שלום מה שעושים בפלפול בהלכה לשמה ·

ה' יברך את עמו ישראל בשלום · בילא"ו :

פרק לח יתהרד המשכיל ויתפחד המבין בנשאו עיניו בעוד נשמתו בו לרום השמים ובראותו ימה וקדמה נגבה וצפונה בשיעור הרחקתם שיעור ת"ק שנה מן ד' קצותיו מקומות אשר עתידה לחזור ולשוב מכאן ולכאן הנפש החוטאת כעוף הפורח ולטרוח לעלות לרום שמים ואינה יכולה בדורכם אותה מלמעלה להכביד כנפיה להפילה ארצה · ואם היא נפש שכבדו עונותיה עליה דוחפים אותה בכף הקלע כזורק אבן לארבע פינות העולם ומתהומא דארעא עד רום רקיע ולהניחה ליפול באין סומך ואין תומך · הולכת נעה ונדה בתוך חחושך וממשמשת באפלה צלמות ולא סדרים · לא זו בלבד יראה המשכיל כי אם יוסיף לראות בחיים חייתו בבהמות יער וחית השדה גם בעוף השמים טהורים גם טמאים ובכל השרץ השורץ על הארץ גופות אשר עתידה נפשו להתגלגל בתוכם אם יחטא ואשם ותמות בחטא · וידמה בחייו במחשבתו וברעיונו כאילו עתה הוא מגולגל בתוכם · ומה צער ודאגה יכול להגיע לו בהתהפך מצורת אדם לצורת הולך על ארבע או לדמות שקץ מרבה רגלים המתגלגל עצמו בטיט ורפש ובכל צואה יתגלע · וירתע ויזדעזע וישוב לאחוריו · גם ישא עינו אל ההרים וגבעות ואבני השדה ולאבן מקיר ויחשוב אם ישקעו נפשו בהן על חטאתיה ויהיה לאבן ותסמר שערת בשרו בחשבו בצער הגדול הזה המגיע לנפשו · גם יסתכל בימים ונהרות בארות ומעינות אם יתגלגל נפשו בהם להיותה נחנקת תמיד ולהיותה שטופה בקלחות ובשקתות המים בלי מנוח ומרגוע רגע · ויחרדו אבריך גם תאחז בשרך פלצות בראותך שוחה עמוקה וגיב ורפש וטיט בחושבך אם יטביעו נפשך שם אם יחייבוה חטאתיה · כמה מהקלון והבזיון והחרפה

זיין פר בורגן אין דעם היכל צרור החיים · דען די אותיות פון (שָׁלֵם) דס איז טייטש גאנץ איז דא אין די אותיות פון (שָׁלוֹם) נאר איין וא"ו בלייבט איבר וס די וא"ו ווערט גירופן עץ חיים דס קומט מרמז זיין דורך (שָׁלוֹם) ווערט ער זיין (שָׁלֵם) גאנץ אונ וועט זיין בהעפט אין דעם עץ החיים וס דס איז די וא"ו · גאט ב"ה זאל בענטשין זיין פאלק מיט שָׁלוֹם · אָמֵן :

פרק לח יתחרד המשכיל עס זאל ציטערין דער קלוגער אז בשעת זיין נשמה איז נאך אין אים אונ ער הייבט אויף זייני אויגין צום הימל אונ ער זעהט דס ווייטיקייט וס איז פון מערב קיין מזרח אונ פון דרום קיין צפון דס זיי זענין ווייט פינף הונדערט יאָר גאנג דאס זענין די ערטר וס די זינדיגע נשמה איז אן גיברייט צו גיין הין אונ הער פון איין עק וועלט צוא דער אנדרר אונ זיא וויל ארויף גיין צום הימל אונ קען ניט ווייל מען ווארפט זיא פון הימל אויף דער ערד · ואם אונ אויב עס איז איין נשמה וס אירע זונד זענין שווער ווארפט מען זיא אין דעם שליידר שטיין צו אלי פיר עקין פון דער וועלט אזוי וויא מען ווארפט איין שטיין אונ איז נע ונד אין דער פינסטרניש · לא אוך זאל זעהן דער קלוגער גאר דיא בהמות חיות אונ עופות טהור אודער טמא אונ אויך אלי שרצים ורמשים וואס דר רשע אין אן גיברייט אין זייא מגולגל ווערין אונ ער זאל טראכטען אין זיין מחשבה גלייך ווי אצונד ווערט ער אין זיי מגולגל אונ ווי פיל צער אונ זארג קען אים גרייכן דאס ער ווערט נתהפך צו דעם גישטאלט פון א בהמה אודר פון איין שרץ וס קריכט אין ליים אונ אין בלאטי אז ער וועט עס טראכטן וועט ער דר ציטרט ווערין אונ וועט תשובה טאן פון דיא עבירות · גם אויך זאל ער אויף הייבין זייני אויגין צו די בערג אונ די שטיינר אונ זאל טראכטן מען זאל זיין נשמה ח"ו ניט ארייין לייגין אין זיי איבר זייני זונד אונ ער זאל ווערין א שטיין · אויך זאל ער קוקין אין דיא ימים אונ טייכן אונ אין די קוואלין אונ זאל טראכטן זיין נשמה זאל ח"ו ניט מגולגל ווערין אין די וואסרין · אויך זאל ער טראכטן ווי פיל צער ער וואלט גיפילט ער זאל זעהן וויא מען שלאגט מענטשן מיט

התרפה מניע לה וכמה ירגיש מהצער · גם בראותך אנשים מוכים בשבט ברזל ובמכות משונות · גם אם תהיה נפשך בצער זה התוכל לסבול: ובחושבך כי זה בחייך יתפרדו כל עצמותיך ותחזור לאחריך ולא ותחטא כי כל אלו מאורעות המגיעות לנפש החוטאת במותה בחטאה בלי תשובה . ואתה בן אדם למה לא תחום עיניך על נפשך הרכה והענוגה אשר לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ כי בת מלך היא לתתה בידך לגדופים לעשות בה נקמות · כי מה תענד לאביה שבשמים כשיבקשנה ממך · עוד מי לך פה להשיב ומצח להרים ראש · וקודם לבא זה למה לא תחשוב כי אין אתה והכל אתה . אין אתה אם תמות בחטאות ואשמות · והכל אתה אם תמות בתשובה בנפש טהורה ומנוקה מכל מום זכה וברה · וכיון שהיכולת בידך בן אדם להציל מצרות נפשך למה תתרשל ליכנס בהיכל מלך ולהתעדן עצמך בגן אלהים ולהיות מושל במלאכים אשר הם ישרתוך בהמליכך יוצרך להיות מלך בש"י עולמות שנאמר להנחיל אוהבי יש ובש"ם עוד עולמות במתנה שנאמר שם עולם אתן לו (כדאיתא באותיות רבי עקיבא) · ולאיש אשר אלה לו לא ינום ולא יישן כי אם לרוץ בכל כחו ולעשות לו אבר כיונה לעוף ולשכון אל המנוחה ואל הנחלה · ולא להתאוות בישיבת דירה חשוכה ומסיבה טמאה רבת המהומה היא ישיבת העולם הזה בלי תשובה · למה בן אדם לא יעלה על רוחך שכל המאבד עצמו לדעת כי אין מקום לחום ולרחם עליו ואתה מאבד עצמך בידיך ביודעך דרך אשר בו תוכל לברוח להציל ממות נפשך ומכל מאורע רע אשר תוכל להגיע לה ואתה מתרשל ואם תאמר הדרך קשה לא כן כי אם דרך מישור שלא יתנגפו בו רגליך בלכתך בתוכו דרך ישכון אור בלי פוקה ומכשול · דרך שאין בו שטן ופגע רע · דרך אשר הנכנס בתוכו מוצא עצמו באבר כנשרים לעוף ולשכון במקום אשר אין מלאך ושרף יכול להגיע שם תחת כסא אדון נשמות ה' צבאות שמו . הוא דרך תשובה שנברא ליסוד עולם דורך סגולה להפך לאדם בריה חדשה אף לזקן ושבע ימים יהפכו כנולד · דרך תמן שובעא תמן ריוח הרבה ברגע אחד · דהשב העונות נעשים זכיות · גם יחשוב אדם בינו לבין עצמו ויאמר אם איני עוסק במצות בוראי ככל אשר צווני לשמור ולעשות שעל מנת כן בראני יצרני ועשאני נמצא שאני בעולם כרבר המותר אבן נגף צור מכשול מצר מקום דוחק מושב: קוץ מכאיב מצער אחרים מזיק

איינערי ריטער אונ מיט שרעקליכע שלעג מכל שכן אז זיין לייב אליין זאל זיין אין דעם וואלט ער עס דען גיקאנט ליידן אונ אז ער וועט דס טראכטן וועט ער תשובה טאן אונ וועט מער ניט זינדגן דען צו דר נשמה וואס זיא הט גיזינדגט אונ איז גישטארבן אן תשובה גרייכן איר די אלי טרעפונג וס פריער זענין גישטאנין · ואתה אונ די מענטש ווארום זאלסטו אוף דיין נשמה ניט חס האבן דען וואס וועסטו ענטפרן צו גאט ב"ה אין דר צייט אז ער וועט זיא בגערין פון דיר וויא וועסטו דענמאלט קענין האבן איין מול צו ענטפרין אודער איין שטערין דעם קאפ אויף צו הייבין פר בושה · ווארום זאלסטו ניט טראכטן אז דו ביסט נישט אונ ביסט גאר · נישט ביסטו אוב דוא וועסט שטארבן מיט דייני זונד · אונ גאר ביסטו אוב דוא וועסט שטארבן מיט תשובה אונ מיט אריינע נשמה · אונ וויל דוא מענטש האסט יכולת דיין נשמה מציל צוא זיין פון צרות ווארום זאלסטו זיך פולין אריין צוא גיין אין דעם היכל פון גאט ב"ה אונ צו ווניפטיגן זיך אין דעם גן עדן אונ דיין בשעפר זאל דיך מאכן קיניגען איבר דריי הונדרט אונ צעהן וועלטן · אונ דר וס קען דס אלץ האבן גיהער ער דאך ניט צו שלאפן נאר צו לויפן מיט גאר זיין כח אונ צו מאכן זיך פליגל צו פליהן אין די אלע וועלטין אונ ניט צו גלוסטן אין דעם זיצונג פון דר וועלט אן תשובה · למה ווארום דו מענטש זאלסטו ניט טראכטן איטליכר וס מאכט זיך פאלירי בידים דארף מען זיך אוף אים ניט דערבארימען אונ דו מאכסט זיך פאלירין בידים וויל דו ווייסט ווי ארום דו קענסט מציל זיין דיין לייב פון טוט אונ פון אלרלייא שלעכטי טרעפונג אונ דוא פולסט זיך · אונ דר וועג איז איין גלייכר וועג · איין וועג וס דארט רוגט ליכטקייט אן איין שום שטרויכלונג איין וועג וואס דארט איז ניט דא קיין שטן אונ קיין שלעכט בגעגניש · איין וועג וס דער וס גייט אריין אין אים בקומט ער פליגיל צו פליהן אין אזוי איין אורט וס קיין שום מלאך קען דארט ניט קומן דאס איז אונטר דעם כסא כבוד · דאס דס איז דר וועג פון תשובה וגם ער איז בשאפין גיווארן נאה פר דר וועלט צוא מאר קערין דעם מענטשין צו איין נאיי בשעפניש אפילו איין אלטין מאן פר קערט די תשובה גליך וויא ער וועדט ערשט גיבארן · דס איז אזו איין וועג וס דארט איז דא זעטיקייט אונ פיל ריוח אין איין רגע וויל

מזיק הרבים מעפש אויר מטמא מקום מטריח עולם כובר אבן נטל חול מכשול העוברים ושבים קיר נטוי בנין רעוע דבר מאוס טמא הלב חסר דעת משח״ת ומחבל הכל · מאבד הון מונע שפע עוצר מטר מיבש צמחים מונע טוב סותם דעות מסית מדיח מחרף מגדף מואס חיים גורם מיתות מוסיף פשעים גורם חולאים ממית ילדים מקצץ בחורים מחופתם · מונע כבוד גורם כל רע מבזה כל · מקלל חנם משטין חולק משלח מדנים בין אחים · וכיון שבהיותי מונע עצמי מלעבור לקוני אני מותר בעולם כדבר מכשול מכינה בכל רע ופגע הלא טוב לי לאחוז בכנפי המצות ולהתחזק עצמי בהן ולהחליף שמותי אלו הטמאים בשמות קדושים וכנויים טהורים בהיות אז לעולם צורך ממני היותם מושפעים בצדקותי · יקראו אותי אבן יקרה צור מעוז מרחיב מקום מכין מושב אב מרפא משמח אחרים מטיב לרבים מזכך אויר מטהר מקום עושה חסד לעולם נחמד בעיני כל אדם מדריך לכל עובר ושב קיר עומד בנין חזק דבר תאוה טהור לב מלא דעת מתקן כל מרויה הון גורם שפע מוריד מטר מצמיח צמחים גורם טוב מפקח דעות מקרב ליראה מיעץ לטובה בוחר חיים גורם חיות מרבה זכיות מרפא חולים מגדל ילדים מכנים חתן לחופה נותן כבוד גורם כל טוב מכבד לכל מברך תמיד מליץ טוב משים שלום צדיק חסיד טהור ישר נאמן טוב לשמים טוב לבריות מגן עולם דגל העדה חומה נשגבה מגדל עוז מעמיד ומקיים עולם · ואיך ולמה אני אובד שמות וכנויים הקדושים אלו ממני בעבור לשמוע עצת יצרי השונא אותי ומבקש להמיתני · היהיה כפרה על עונותי הימצא מלאך מליץ אחד מני אלף שיוכל להליץ טוב בעדי בעת שידין קוני לנפשי · אם ימצא מנחם ומרחם אותי במשפטי גיהנם כי כלם יענו פה אחד טול מה שבחרת ושב במה שחמדת וסבול חטאותיך אשר אהבת ועצת שונאך אשר שמעת. לכן טוב לי לבעוט בכל דבר שיצרי מיעצני ואע״פ שיתראו עצות מתוקים כדבש הן אליה וקוץ בה וראוי להרחיקה ואין לי עוד כי אם להתדבק בכל לבבי ובכל נפשי בקוני לעובדו תמיד כל ימי חיי . זה יחשוב אדם בינו לבין עצמו ומעולם לא יבא חטא על ידו דהבא לטהר מסייעין אותו מן השמים · ובפרט בראות האדם שכל דרכי היצר הרע מרמה ותחבולה הוא שהרי מתחד״ש עליו בכל יום מעט מעט כדי להתגבר עליו אחר כך ללוכדו ברשתו להפילו לבאר שחת · ומשם יבין המשכיל כי שונא הוא לו אע״פ שנראה לו כאוהב דאם לא כן למה לו לבא עמו בערמה שלא להראות פעולותיו מיד כי אם מעט מעט · כדאמרינן במסכת סוכה פרק ה׳ אמר רבי יצחק יצרו של אדם מתחד״ש

עליו

זייני עבירות ווערן זכיות אין איין רגע · אויך זאל דר מענטש טראכטן אז איך וועל ניט עוסק זיין אין די מצות פון מיין בשעפר וואס ער האט מיר געבאטין אונ דרובר האט ער דאך מיך בשאפן בין איך אויף דר וועלט ווי איין איבריגי זאך וואס נוצט גאר נישט · חלא דרום איז מיר בעסיר היטן די מצות אונ צו שטארקן זיך אין זייא אונ צו פר בייטן דיא אלי מייני אומרייני נעמין פר הייליגי שמות אונ רייני אונ דיא וועלט וועט מיך דארפן ווייל דורך מיין צדקות וועט קומן שפע אויף איר אונ מען וועט מיך רופן טייערער שטיין שטארקר פעלזין איין פאטר וואס היילט ער בגיטיגט צו פיל לייט ער טוט חסד צו דער וועלט ער איז גלוסטיג אין די אויגין פון איטליכן מענטשין וכו׳ · ואיך אונ ווארום זאל איך פר לירן די גוטע נעמן אונ די הייליגי פון וועגין צו הערין די עצה פון דעם יצר הרע וואס ער האט מיך פיינט אונ וויל מיך טייטן וועט ער מיר דען פר געבין אלי מייני זונד וועט דען געפונן ווערן איין מלאך איין מליץ ער זאל קענין פר מיר ממליץ זיין גוטץ אין דר צייט אז מיין בשעפר וועט מיך משפטין אויף מייני זונד וועט דען גיפונן ווערין צוא מיר איין טרייסטר אונ איין דער באריטר ער זאל זיך איבר מיר דר בארמן אין די יסורים פון דעם גיהנם דען אלי וועלין ענטפרין נעם וואס דוא האסט דיר אויס דר וויילט אונ לייד דייני זונד וואס דו האסט ליב גיהאט אוועק צו שטוסן די מצות · דרום איז מיר בעסר אוועק שטוסן אלי זאכן וואס דער יצר הרע רעט מיך אן אונ האטשי עס ווייזן אויס אז זייני עצות זענין זיס ווי האניג וועל איך פארט פר מיאוסן אין זייא אונ זיי דר ווייטרן פון מיר · אונ איך האב מער ניט נאר צו בהעפטין זיך אין מיין בשעפר מיט גאר מיין הארץ צוא דינען אים תמיד · דס זאל דר מענטש טראכטן וועט קיין מאל קיין עבירה אים צו האנדן קומן ווארום דער וואס וויל תשובה טאן העלפט מען אים פון דעם הימל · ובפרט אונ בפרט דר מענטש זעהט דאך אז אלי וועגין פון דעם יצר הרע זענין מיט מרמות אונ תחבולות ער בנייאט זיך אוף אים אלי טאג ביסליך וויים צו בצווינגן אים אין זיין נעץ ער זאל אים מאכן פאלין אין גיהנם ווי מיר

זאגין

עליו בכל יום ויום שנאמר וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום עד כאן. ופירש רש"י ז"ל כל היום רק רע מתוסף. דיש לדקדק שמן הפסוק נראה בהפך דרק הוא מיעוט ומשמע דבכל יום מתמעט הרע שהוא היצר הרע, ואף שכפי פשוטו י"ל שהכוונה הוא שבכל יום מתחדש מעט עד שמתגבר אחר כך על האדם וזה רק רע כל היום כלומר מעט מעט בכל יום ויום. אמנם עוד לאלוה מלין. והכוונה שבכל יום ויום מתחדש יצרו על האדם עד שידמה לו שכל מה שעושה מהעבירות הוא רק רע כל היום מיעוט רע. לפי שכל כך שאדם יותר רשע כל העבירה חמורה נראה בעינו דבר קל לעשותו כדכתיב כשחוק לכסיל עשות זמה. שאפילו הזימה שהוא דבר חמור נראה לרשע כשחוק לעשותה מסיבת שקלה היא בעיניו מחמת ההרגל. ושיעור הפסוק וכל יצר כלומר כל מי שהוא יצר שדבק עמו מחשבות לבו שהוא רק רע כל היום שכל מה שהולך ועושה בכל יום הוא רק מיעוט רע אע"פ שיהיה דבר חמור. וזו אינו אלא כי אם שנתחדש עליו תמיד עד שנתגבר ולכך דומה לו הרע שעושה דבר מועט וקל אע"פ שהוא חמור ודו"ק. עוד שם אמר רבי שמעון בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש וגו'. ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שנאמר ה' לא יעזבנו בידו תנא דבי רבי ישמעאל בני אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נמוח שנאמר אבנים שחקו מים עכ"ל. נראה שבא ר"ש בן לקיש להזהיר לאדם שאל יבטח ביצרו מה שמראה לו שמבקש אהבתו. כי שקר הוא כי דרכו לפתות לאדם בדרך אהבה ואחוה כי אין לו מקום לפתותו מיד בחזקה ובעבירה מפורסמת פן יבעוט בו ולא ישמע עוד בקולו כי עדיין אין לו עליו חזקה. אלא תחלה מתחיל עמו להראות לו דרך היתר בכל מעשיו עד שמתחזק בו. וכיון שעושה בו חזקה אז מתגבר עליו ומכריחו לעבירות גדולות ומפורסמות ומבקש להמיתו אם לא ישמע לו. ואלמלא הקב"ה עוזרו כשאינו חפץ לשומעו לא היה יכול לפי שהיה יכול להמיתו אם לא ישמע לו. היוצא מכאן שאל יתפתה אדם מיצרו אפילו בדבר קל באומרו בחמורות אינו שומע לו דכיון שמתחזק בו מביאו עד שערי מות להכריחו לחמורות כמדובר. וכוונת תנא דבי רבי ישמעאל לוכר שאל ישלם אדם ליצרו רעה תחת רעה אלא טובה תחת רעה שאע"פ שהוא מבקש להמיתו אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש לתקנו. וזהו אם אבן הוא נמוח שנמוח טומאתו מעליו ויתקרב אל הקודש לעבוד לבוראו ולקבל שכר כדכתיב ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצה"ר כלומר צריך אדם שיהפך יצרו הרע לטוב ויעבוד לבוראו. או יהיה כוונת המאמר לומר מה שחשב לעשות בך היצר הרע עשה לו אתה. אם פגע בך מנוול זה רע שהוא להמיתך בא כמדובר. לכן התגבר עליו ומשכהו לבית המדרש ושם תמיתהו בכח התורה אם אבן הוא נמוח וכלה ונאבד. (ובחבור אחר פרשתי פנים הרבה בכוונת מאמר זה):

צא וראה חסדו יתברך עם האדם ותכסף בושה לחטוא לו׳ דאמרינן בפסיקתא טוב וישר ה' אמר רבי פנחס למה טוב מפני שהוא ישר ולמה הוא ישר מפני שהוא טוב על כן יורה חטאים

וואגין אין דר מסכת סוכה ר' יצחק הט גיזאגט דר יצר הרע בנייאט זיך אויף דעם מענטשן אלע טאג מיט נייע תחבולות. עוד נאך שטייט דארט רבי שמעון בן לקיש האט גיזאגט דר יצר הרע שטארקט זיך אויף אים אלי טאג אונ וויל דעם מענטשין טייטן אונ ווען גאט ב"ה זאל דעם מענטשן ניט העלפן וואלט ער דעם יצר הרע ניט גיקענט ביי קומן. די תלמידים פון רבי ישמעאל האבין גילערינט אין אברייתא מיין זון אויב דער מנוול דר יצר הרע האט דיך בגעגינט שלעפ אים אין בית המדרש אריין אונ זעץ דיך לערנין אויב ער איז אפילו אזו הארט ווי אשטיין וועט ער צוא ריבען ווערן. רבי שמעון בן לקיש קומט מזהיר צו זיין דר מענטש זאל זיך ניט פר זיכערן אין זיין יצר הרע דען זיין שטייגר איז איבר צו ריידן דעם מענטש מיט ליבשאפט ווייל ער הט מורא תיכף אים אן צו ריידן ער זאל טאן איין גרויסע עבירה טאמר וועט ער אום שוין קיינמאל ניט צוהערן דרום גייט ער מיט אים ווייך אונ ווייזט אים אז די זאכן זען גאר מותר צוא טאן ביז ער שטארקט זיך אין אים דענמאלט גייט ער שוין צו טאן גרויסע עבירות אונ אז ער וויל אים ניט צוא הערן וויל ער אים טייטן ווען גאט זאל ניט העלפין בשעת ער וויל ניט הערן דעם יצה"ר וואלט ער אים ניט גיקאנט ביי קומן. היוצא דרום זאל זיך דר מענטש ניט לאזין איבר ריידן פון זיין יצר הרע אפילו אין איין גרינגע זאך ווארום ווייל דר יצר הרע וועט זיך שטארקין אין אים וועט ער אים גייטן עובר צוא זיין די הארבע עבירות. אונ דר תנא דבי ר' ישמעאל זאגט ווס דר יצר הרע טראכט דיר צוא טאן

חטאים בדרך שהוא מורה לחטאים דרך שיעשו תשובה עכ"ל· הלא כמו זר נחשב מה ששואל על הקב"ה למה הוא טוב ולמה הוא ישר דכיון שהוא מקור הרחמים הוא טוב וכיון שהוא אל אמונה ואין עול הוא ישר כדכתיב אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא . עוד להבין איך בעבור אומרו שהוא טוב בעבור היותו ישר נמשך מזה לשאול ולמה הוא ישר · אמנם בהיות שהתורה והחכמה והנבואה מחייבים שנפש החוטאת היא תמות וקשה לקבלו בתשובה · לבד הקב"ה שעושה טוב זה עם האדם שיעשה תשובה ויתקבל לזה שואל למה הוא טוב לקבל האדם בתשובה שהדין נותן כיון שחוטא ימות מיד ; ומתרץ מפני שהוא ישר וכיון שהוא ישר צריך לעשות היושר לקבלו בתשובה משום שהוא גורם כביכול לאדם לחטוא בהיות שברא יצר הרע דכתיב ואשר הרעותי כביכול אומר הרעותי שבראתי יצר הרע כמו שאמרו רבותינו ז"ל וכיון שכן היושר הוא לקבלו בתשובה · ועכשיו שאל ולמה הוא ישר כלומר אעיקרא דדינא פירכא ולמה ברא יצר הרע שגורם שחוטא האדם וצריך להיות ישר לקבלו בתשובה : וזהו ולמה הוא ישר שטוב שלא יברא יצר הרע כדי שיוצרך להיות ישר עם החוטא לקבלו בתשובה· ותירץ מפני שהוא טוב ומדת הטוב להטיב לכן ברא יצר הרע כדי שיהיה האדם בעל בחירה ורצון להרבות לו שכר ולהטיב עמו בעוה"ז ובעולם הבא · ובראותו השתדלותו יתברך להטיב עמו איך נשאר לו פנים לחטוא לפניו . ואם חטא איך אינו שב מיד ברבוי התחנה ובפרט בראותו שכולם מחייבים לו מיתה והקב"ה מחייבו חיים כדי שישוב ויקבל שכר · ודע שתחלואי הנפש הם כחולי הגוף שמחולקים לכתות · והכת הגרועה מכולם מי ששקוע בעבירות עד שמשתרש בהן ונעשין לו טבע מוטבע וחושב כי זה כל האדם ושעל זה נברא לעשות מה שלבו חפץ ונמשך בזה עד יום מותו · והכת הטובה מי שמכיר מיד רוע מעשיו ומבקש מיד רפואה שהיא התשובה · (וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות תשובה שחולי הנפש כחולי הגוף עיין שם) · ובעל מנורת המאור כתב עוד באורך בדף צ' ע"ג וז"ל · כאשר מי שהוא חולה מחולי הגוף אם לא ירגיש בחליו ולא ירצה לבקש רפואה וימשך אחר הנאותיו שיטבע בגופו החולי עד שימות בסבתו בלי ספק · כן יארע להולה מחולי הנפש · יש בני אדם שלא ירגישו בחוליים וידמו שהם בריאים ואינם מבחינים בין טוב לרע ועל אלו נאמר דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו · ואמר יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכו מות · ויש מי שירגיש בחוליו ובהיותו שקוע בתאוות לא שם לבו לרפואה אלא לרוות צמאו וע"ז נאמר כי בשרירות לבי אלך · וגם כמו שחולי הגופות ידמו למתוק שהוא מר ולמר שהוא מתוק וימאסו המאכל והמשתה ששוכר הבריאות ויתאוו לתאוות שמסבבות החולאים · כך חולי הנפש ירצו במה שהוא רע ומואסים בטוב לנפש ובוחרים ברע ועל כיוצא בהם נאמר הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע · וגם מי

שמרגיש

דאס זעלביגע טוא דוא אים אונ שלעפ אים אין בית המדרש אריין אונ לערין דארט תורה אונ דארט מיט דעם כח פון דר תורה אויב ער איז אפילו איין שטיין וועט ער צוא ריבן ווערן אונ וועט כלה ואבד ווערין · ודע אונ ווייס אז די קראנקהייט פון דר נשמה איז אזוי וויא דס קראנקהייט פון דעם גוף דס עס ווערט צו טיילט אויף עטליכע כיתות אונ דיא ערגסטו כיתה איז דער וואס איז איין גיוואנט אין עבירות אונ זיי ווערין ביי אים גליך ווי איין טבע אונ ער מיינט אז דרויף איז ער בשאפן גיווארן צו טאן וואס זיין הארץ בגערט · אונ די בעסטי כיתה איז ווי ער טוט די עבירה זוכט ער תיכף איין רפואה דרויף אונ טוט תיכף תשובה · אונ דר בעל מנורת המאור שרייבט אזו ווי דר וואס איז קראנק אין גוף אויב ער פילט ניט זיין קריינק אדר ער וויל קיין רפואה ניט זיכען אונ גייט נאך זייני הנאות ווערט דאך דיא קריינק איין גיפאסט אין זיין גוף ביז ער שטארבט · אזו אוך דער וואס איז קראנק אין זיין נשמה איז דא מענשין וואס זייא פילן גאר ניט זייער קראנקייט אונ זייא דאכט זיך זייא זענען גאר גזונד אונ אוף אזעלכע שטייט אין פסוק (דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו) דר וועג פון די רשעים איז אין דר פינסטר זיי ווייסין נ"ט מיט וואס זייא ווערין גישטרויכילט · אויך שטייט אין פסוק עס איז דא איין וועג וואס גיפעלט דעם מענטש אונ זיין סוף איז צום טויט · ויש אונ עס איז דא אזעלכר וואס פילט יוא זיין קרענק נאר ווייל ער איז איין גיזונקין אין די תאוות פון זיין הארץ זוכט ער זיך קיין רפואה ניט · אונ אזו ווי דעם קראנקין דאכט זיך אויף זיס עס איז ביטר אונ אויף ביטרס דאכט זיך אים דס איז זיס אזו איז אוך ביי די קראנקהייט פון דר נשמה ווילין זיי טאן וואס בייז איז אונ פאר מיאוסן אין גוטס אונ אוף אזו איין גליכין שטייט (הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע) זייא גישריען אוף גוטס זאגין זייא דאס איז שלעכט אונ אויף

שמרגיש בחולי גופו ומתחרט מהדרך ההוא אשר בה נולד החולי בגופו וחפץ לרפאותו על כל פנים יבקש רופא לתת לו עצה בדבר ויברח מכל הדברים שיאמר לו בסבתם אירעו בגופו המקרים החדשים אשר שינו את מזגו ממה שהיה בבריאותו · כך מי שהלך בדרך לא טובה ואח"כ הרגיש בחולי נפשו ומתחרט על עונותיו יבקש רפואה לחוליו וילך אצל החכמים שהם רופאי הנפש ויתנו לו עצה בדבר · נמצא שהחרטה אשר באה אל לבו מהדרך הרע אשר היה הולך והכיר רוע מעשיו וניחם מהם זה סיבב לו דבר התשובה · וכמו שהוא בחולי הגוף שמי שהרגיש בשגיאה קטנה או מעט בשינוי מזגו ושב מיד מאותו הדרך שירפא מיד לפי שעדיין לא נטבע בגופו החולי · כן מי שהרגיל ללכת בדרך ישרה ובא לידו חטא בשוגג או כתיאבון והרגיש בו מיד ונתחרט ממנה קלה בעיניו התשובה לחזור ללכת בדרך טובה לפי שלא הורגל כל כך במשובה · וכן יארע לתלמיד חכם כדגרסינן בפרק מי שמתו (דף י"ט) תנא דבי ר' ישמעאל אם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שמא עשה תשובה שמא סלקא דעתך אלא אימא ודאי עשה תשובה ע"כ : ויש לדקדק במאמר זה דלכה הזכיר יום ולילה דהל"ל אם ראית ת"ח שעשה עבירה אל תהרהר אחריו וכו' · אמנם נראה שבהיות שיש כת גרועה שנטבעים כל ימיהם בעונות עד שימותו בהן בסוברו שעל זה נברא מסבת שנשתרשו העבירות בטבעו אך הנרגש מהעבירה אחר שעשאה ומתחרט מיד ואף כשעושה אותה מבקש אופנים שלא ירגישו בו בני אדם · מזה יש תקוה שישוב ולא יחטא עוד בהיות דמה שחטא לא היה דרך בעיטה וכו' · ונותן סימן בעל המאמר הזה ואמר אם ראיח ת"ח שעשה עבירה בלילה בהיות שבחר לעשותה בלילה כדי שלא יראו אותו בוודאי שלא חטא דרך בעיטה לומר דלית דין ולית דיין ח"ו אלא שתקפו יצרו ולא יכול לו ובחר הרע במיעוטו לחטוא בלילה שלא יכירו בו ויהיה חילול השם ח"ו · לת"ח כזה אל תהרהר אחריו שמא ביום עשה תשובה שבודאי מיד בלילה אחר שעשה העבירה עשה תשובה ולא המתין עד היום · ואמר שמא סלקא דעתך אלא אימא ודאי עשה תשובה מיד בלילה ולא המתין לעשותה עד היום · ובחבור אחר פירשתי מעין זה ושענין התשובה חק כענין פרה אדומה · ובענין ת"ח החוטא דע באמת שכל מי שהוא ת"ח כראוי וירא שמים אין חטא בא ע"י ואם אירע שחוטא הוא באופן שלאיהיה חילול השם כלל, כיצד הולך במקום אחר שאין מכירים אותו כארז"ל · או חוטא באופן שלא ירגישו בו · אך החלול השם יוצא מאותם שכפי האמת אינן תלמידי חכמים ומרוב גאותם מחזיקים עצמם לתלמידי חכמים גדולים ומכריזים לרבים להחזיקם בת"ח עד שמשתרש בלבם שהם ת"ח גדולים ויודעים כל התורה וכיון שכפי האמת אינן חכמים וכל מעשיהם טעיות ושבושים עושים דברים שלא כהוגן וכל פשע ועבירה והוא חילול השם גדול באומרם העולם ראו שת"ח חוטאים ולומדים מהם לחטוא וגורמים בחירוב עולם ואין עון זה תלוי כי אם על אותם המחניף לאלו לפרסמם לת"ח ולכבדם בשיעור הכבוד שראוי לעשות לת"ח גהולים יודעים התורה מאל"ף ועד תי"ו אלא צריך לכבד לכל אחד כפי שיעור כבוד השייך לי ובזה כשיחטא זה ת"ח שאינו גדול בתורה אין
חילול

שלעכטס זאגין זייא עס איז גוט · וגם אונ אויך דר וואס פילט אין קראנקהייט פון זיין גוף אונ פגערט זיא צוא היילין דארף ער דאך זוכין איין רופא ער זאל אים איין עצה געבין ווי ארום ער זאל גיהיילט ווערין אזו אויך דר וואס איז גיגאנגין אין שלעכטין וועג דר נאך הט ער דר פילט אין דעם קראנקייט פון זיין נשמה וואס ער הט איבר זייני זונד זאל ער זוכין איין רופא צו זיין קרענק אונ זאל גיין צו די חכמים וואס זיי זענין די רופאים פון דר נשמה אונ זיי וועלין אים געבן איין עצה ווי ער זאל תשובה טון · וכמו אונ אזו ווי ביי דעם קראנקייט פון דעם גוף דר וואס פילט אז זייני נאטור איז אביסל פר ענדרט גיווארען אונ ער פאריכט דיא זאכין וואס האבין אים דאס גורם גיוועזן ווערט ער דאך תיכף גיהיילט ווייל דיא קרענק איז נאך ניט איין גיפאסט גיווארין אין זיין גוף · אזוי אויך דער וואס איז גיוואנט צו גיין אין דעם גוטן וועג אונ עס האט זיך גיטראפין ער האט גיטאן איין עבירה אונ ער שפירט זיא תיכף אונ הט חרטה דרויף איז אים גרינג תשובה צו טואן אונ ווידר צו גיין אין דעם גוטן וועג · וויא מיר האבין גילערינט אין דער מסכת ברכות אויב דוא זעהסט איין ת"ח וואס האט עובר גיוועזן איין עבירה ביי נאכט זאלסטו ניט מהרהר זיין נאך אים ביי טאג ווייל ער האט בוודאי תשובה גיטאן · ובענין זאלסט וויסן באמת אז דער וואס איז ארעכטער ת"ח אונ איין ירא שמים קומט דורך אים קיין זונד ניט אויב עס טרעפט זיך אז ער זינדיגט זינדיגט ער מיט אזו אאופן אז עס זאל קיין חילול השם ניט זיין ח"ו · נאר די וואס מיט דעם אמת זענין זיי קיין תלמידי חכמים נאר מחמת

חילול השם בדבר באומרם חוסר ידיעתו גרם לו שאם היה גדול בתורה בודאי שלא היה חוטא ובזה מתגדל כח התורה ומעלת תפארתה בהכירם קדושת התורה שהגדול בה משמרתו מלחטוא : והנני מעמיד לפניך שבעה מעלות בענין החשובה זו למעלה מזו לקוטות מספר מנורת המאור כתבם בארוכה · והנני מעמידם בקצור נמרץ · המעלה הראשונה גדולה מכולם היא התשובה שנעשה תיכף למשובה והיא מקובלת מיד · ועל זה אמרו בפרק חלק ובפרק אין עומדין במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד · המעלה ב׳ מי שהוטבע בחטא ימים רבים או שנים אבל שב בימי בחרותו בעודנו בתוקפו וגבורתו ונתחרט מאותו הדרך הרע וכובש יצרו ועשה תשובה גמורה עליו נאמר וזכור את בוראך בימי בחורותיך · ר״ל בעוד שאתה בתוקפך ורשאי לעשות העבירה כבראשונה ואינך עוזבה מסבת מונע אלא ביראת חטא · ועל זה אמרו רז״ל מחוי רב יהודה תשובה מעליא באותו פרק באותה אשה באותו מקום · המעלה ג׳ שעדין הוא בימי בחרותו אבל אינה מזומנת לפניו העבירה כבראשונה או הוא בוש מבני אדם לרדף אחר יצרו בתחילה וסר מדרך זה מעט ועליו נאמר והסירותי דמיו מפיו ושקוציו מבין שניו · וגם עליו נאמר אשרי איש ירא את ה׳ ודרשו רז״ל אשרי מי שעושה תשובה בעודו איש · המעלה ד׳ השב מאימת צרות או מאימת מוכיחין או מאימת גזירה כמו שמצינו אנשי נינוה שאע״פ שלא עוררו לבם לתשובה עד שהוכיחם יונה נינוה נהפכת ולכן שבו עכ״ז נתקבלה תשובתם · ועל דא אמרינן במס׳ תענית לא שק ולא תענית גורמים אלא תשובה ומעשים טובים גורמים · המעלה ה׳ המתחרט מחטאתיו אחר שבאו צרות רבות עליו ושב בתשובה · אע״פ שאינה מועילה בין איש לחבירו תשובה כזאת כמ״ש יפתח מדוע באתם אלי עתה כאשר צר לכם · הקב״ה ברוב חסדו על ברואיו מקבלתה כדכתיב בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה ושבת עד ה׳ אלהיך : ועל זה אמרו במשנה תשובה ומעשים טובים כתרים בפני הפורענות · המעלה ו׳ היא בימי זקנותו כשאינו יכול ללכת בדרכי העבירות מפני חלישותו אעפ״כ אם נתחרט על מה שעשה בבחרותו מתקבלת תשובה · וע״ז נאמר תשב אנוש עד דכא · ר״ל עד הזקן שאדם נדכא ונחלש ואע״פ כן ותאמר שובו בני אדם · ועל זה אמרו רז״ל אפילו רשע כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירים לו שם רשע · המעלה ז׳ היא הפחותה שבכולם מי שלא נתחרט כל ימיו ועמד בפשעו אשר בו מת ובראותו כי קרוב עתו למות שב · ועל זה אמרו במסכת אבות ושוב יום אחד לפני
מיתתך

גאוה האלטן זיי זיך ווי גרויסי תלמידי חכמים אונ ווייסין גאר ניט די תורה אונ טואן ניט קיין גוטי מעשים אונ דר עולם מיינט דאך אז זיי זענין ת״ח דער פון קומט ארויס איין חילול השם ח״ו ווייל דער פראסטר עולם זאגט ווען די תלמידי חכמים זינדיגין מעגין מיר בוודאי זינדיגין · והנני איך וועל דיר שטעלין זיבן מעלות אין תשובה וואס איין מעלה איז בעסר פון דר אנדרי פון ספר מנורת המאור · איך וועל עס שרייבן בקיצור · המעלה הא׳ דיא ערשטע מעלה איז דיא גרעסטי פון אלי דס איז דיא תשובה וואס ווערט גיטאן תיכף נאך דער עבירה אונ זיא ווערט תיכף מקובל ביי גאט ב״ה אונ אויף אזעליכן זאגט די גמרא אויף דעם ארט וויא די בעלי תשובה שטייאן אין גן עדן קענין דיא רעכטי צדיקים ניט שטייאן · המעלה הב׳ די אנדערע מעלה איז דר וואס איז וואהרן איין גיוואנט אין זונד פיל צייט נאר ער טוט תשובה אין זיין יוגענט אז ער קען דיא זונד ווייטר טואן אונ ער האט חרטה אונ בצוויגנט זיין יצר הרע אונ טוט איין רעכטי תשובה נאר ווייל ער הט מורא פאר השי״ת · המעלה הג׳ די דריטי מעלה איז ער טוט תשובה אין זיין יוגענט נאר די זונד זענין פר אים ניט גרייט וויא פריער אודר ער שעמט זיך פר מענטשין עבירות צוא טאן אזו ווי פריער · המעלה הד׳ די פערדי מעלה איז דר וואס טוט תשובה מחמת ער פארכט זיך עס זאל אויף אים ניט קומן קיין צרות אדער מחמת די לייט שטראפין אים איז די תשובה פון דעסט וועגין אויך גוט · המעלה הה׳ די פינפטי מעלה איז דר וואס הט חרטה אויף זייני זונד מחמת עס זענין שוין גיקומין פיל צרות אויף אים איז גאט ב״ה מיט זיין גרויס רחמנות זיא אויך מקבל · המעלה הו׳ די זעקסטי מעלה איז ער טוט תשובה אויף זיין עלטר אז ער קען שוין ניט טואן די עבירות מחמת שלאפקייט · פון דעסט וועגין אז ער האט חרטה אויף דעם וואס ער הט גיטאן אין זיין יוגענט ווערט זיין תשובה אויך אן גינומן · אונ דרויף האבן אונזרי חכמים ז״ל גיזאגט אפילו ווען ער איז איין רשע גיוועזן אלע זייני טעג אונ אויף זיין עלטר הט ער תשובה גיטאן איז מען אים מקבל · המעלה הז׳ די זיבעטי מעלה איז די נידעריגסטי פון אלי דס איז דר וואס ווייל ער האט גילעבט חט ער קיין חרטה ניט גיהאט אויף זייני זונד נאר אז ער ווערט שלאף אונ

מיתתך · ואע"פ שהתשובית האלו הם חלוקות · מקובלות הן לכל אחד ואחד כפי מעלתו בקדימה ואיחור · אבל העומד ברשעתו אפילו ביום המיתה ונפטר בלי תשובה זהו אפיקורוס גמור שאינו מאמין ביום הדין ומשחית גופו ונפשו ונדון בגיהנם לדורי דורות · הקב"ה יצילנו מדעות נפסדות וישים חלקנו עם אוהבי שמו הולכים בדרך אמת לעובדו בלבב שלם מיום בואנו לעולם עד יום צאת ממנו לזכות בנועם ה' ולבקר בהיכלו · אמן ואמן בילא"ו : (והנני כותב לך בפרק שאח"ז מעלת העובד השם ומקיים מצותיו ותראה כי האדם אפס ואין כשאין עובד לקונו · ושהוא עיקר הבריאה והכל בידו בעבדו למקום) :

פרק לט יתגדל הבורא ויתקדש היוצר את האדם והמשילו על כל מה שברא עליונים ותחתונים כל שת תחת רגליו · בהיותו דבוק עמו עוסק בתורתו ומקיים מצותיו בכל לבבו ובכל נפשו אז קונה לעצמו שמות קדושים · ואלה שמות נקרא בהן ומהם שראוי שיקרא בהם כפי פעולותיו וכפי מעשיו · אור נערב בונה עולם גדולה דיין דעת צל"ל הוד והדר זקנה חכמה חיים טהרה יושר כבוד לוחם מקדש מכריח מלאכים מבטל גזרות מהפך גזירה · מעמיד עולם ממית ומחיה מוכיח מושל מכתיר תורה משמח עליונים · מציל נפשות מעורר נרדמים מטהר טמאים מדריך שבים מנורה טהורה ממשיך שפע · נועל דלת בפני פורעניות ספר תורה סופר סומך עולם מלא · עוזרה בצרה פודה נפשות צדקה קדושה רצון שמירה תמימות · אלה שמות הצדיק · והנני מפרש בס"ד טעם כל שם ושם כדי להודיע מעלת הצדיק אולי כשמוע השומע עד היכן כחו מגעת יכנע לבבו הערל לבלתי שמוע לו כדי שלא לאבד מעלות אשר נזכיר · ומשם יבין המבין ג"כ דבר בהפכו מהדופי והגריעות והקלון והפחיתות והבזיון והביוש והחרפה המגיע למי שהוא משולל משמות אלו הטהורים · ונתחיל בס"ד לפרש · נקרא אור נערב ע"ש שעוסק בתורה שנקרא אור דכתיב כי נר מצוה ותורה · אור · נותן הקב"ה

װעהט אַז זַיין צייט איז נאָענט צוא שטאַרבּן דענטמאָלט טוט ער תּשובה · אונ חאָטשי דיא אַלע תּשובות זענין דאָך ניט גלייך איינע צוא דער אַנדרי פון דעסט װעגין נעמט מען איטליכי תּשובה אָן נאָך איר מַעלה נאָך · אָבער דער װאָס בּלייבט שטיין אין זַיין רשעות אונ שטאַרבט אָן תּשובה דער איז אַרעכטער אַפּיקורוס װאָס ער גלייבּט ניט אַז ער װעט מוזין דין וחשבון אָפּ געבּין אויף זַיינע זינד אונ ער פַר דאַרבּט זַיין גוף אונ זַיין נשמה אונ װערט גימשפּט אין גיהנם · גאָט ב"ה זאָל אונז מציל זַיין פון די שלעכטי דעות אונ זאָל טואָן אונזער חלק מיט די װאָס האָבּין ליב זַיין נאָמען אונ גייאָן אין דעם װעג פון אמת צוא דינן אים מיט דעם גאַנצין האַרץ צוא זוכה זַיין זעהן אין דעם זיסקייט פון השם יתברך אונ צוא פאַרשטין אין זַיין היכל · אָמן ואָמן :

פרק לט יתגדל הבורא עס זאָל גיאַכפּערט װערן דער בּשעפער אונ עס זאָל גיהייליגט װערן דער װאָס האָט בּשאַפן דעם מענטשין אונ האָט אים גימאַכט גיװעלטיגן איבער אַלעמן װאָס ער האָט בּשאַפן די איבּערשטי אונ די אונטערשטי בּשעפניש האָט ער אַלץ גיטאָן אונטער זַיינע פיס אַז ער איז נאָר בּהעפט צוא גאָט ב"ה אונ איז עוסק אין זַיין תּורה אונ איז מקיים זַיינע מצות מיט גאָר זַיין האַרץ אונ מיט גאָר זַיין לייב דענטמאָלט קויפט ער זיך הייליגע נעמין אונ דס זענין די נעמין װאָס דער צדיק װערט גירופן מיט זיי (אור נערב זיס ליכט (בונה עולם) ער בויעט די װעלט (גדולה · דיין · דעת צל"ל · הוד והדר · זקנה · חכמה · חיים · טהרה · יושר · כבוד · לוחם · מקדש · מכריח מלאכים) ער קען נייטן מלאכים זיי זאָלן אים פאָלגן · מבטל גזירות · מעמיד עולם · ממית ומחיה · מוכיח · מושל · מכתיר תורה · משמח עליונים · מציל נפשות · מעורר נרדמים) ער דער װעקט די שלעפרדיגע (מטהר טמאים · מדריך שבים · מנורה טהורה · ממשיך שפע) ער ציהט שפע אויף דער װעלט (נועל דלת בפני פורעניות) ער פאַר שליסט די טיר פאַר דעם פורעניות (ספר תורה · סופר · סומך עולם מלא · עוזרה בצרה · פודה נפשות · צדקה · קדושה · רצון שמירה · תמימות · דיא אַלי נעמן הייסט דער צדיק · אונ איך װעל מפורש זַיין איטליכן נאָמן כדי מודיע זַיין דיא מעלות פון דעם צדיק דס דער װאָס װעט הערין װי גרויס דער כח פון דעם צדיק איז װעט אונטער טעניג װערן זַיין פאַרשטאָפּט האַרץ ער זאָל ניט הערין צו זַיין יצר הרע דס ער זאָל ניט פאַרלירין די אַלי מעלות אונ פון דעם קען מען פאַר שטיין דעם היפך דער פון װי גרויס דאָס שלעכטיקייט אונ דיא חרפה װאָס גרייכט צו דעם רשע · נקרא ער װערט גירופן (אור נערב) זיס ליכט װייל דער װאָס לערינט תורה װאָס

בעיניו מאור הנערב הגנוזה מששת ימי בראשית · כמ"ש דרב בעל ע"ש בס' שערי אורה שמאותו אור מאיר הקב"ה בעיני לומדי תורה שע"י כך מרגילו בה ובזה כשיוציא לעתיד החמה מנרתיקה דהיינו אור הגנוז לא יזוק כאותו אור כיון שכבר הורגל בזה ומתעדן עמה · לא כן הרשעים שנדונין בה כיון שלא הורגלו בה ניזוקין מרוב האור ע"ש באורך · ועל זה נקרא הצדיק אור נערב שבעיניו מאיר אור הנערב · ולכן משה רבע"ה אדון התורה נקרא טוב ע"ש וירא אלהים את האור כי טוב שבעבורו נברא האור כמו שהוכיחו רז"ל כמ"ש דטוב טוב ועל שעמו היה מאור הגנוז קרן עור פניו עד שויראו מגשת אליו · נקרא בונה עולם ע"ש שארז"ל וכל בניך למודי ה' א"ת בניך אלא בוניך לפי שהוא גורם בקיום עולם וקיומו בעיסקו בתורה שנאמר אם לא בריתי וגו' ודור המבול שהיו רשעים גרמו בהריסה בנין העולם נמצא שהצדיק מעמיד בניינו ולזה נקרא בונה עולם כי הוא בונה והולך ובונה בכל זמן שהוא חי על פני האדמה בונהו בכל יום בפעולותיו וקיום המצות חמורות וקלות · וכמ"ש בספר יש נוחלין (דף כ"ב ע"א) האדם בכל פרטי פעולותיו ובדבורו ובמחשבותיו הוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה · ע"כ מי שנגע יראת אלהים בלבו יהיו הדברים האלו חקוקים בלבו בפחד ובמורא ויזהר וישמר מאוד לנפשו שלא להקל ראשו על שום ענין הן צווי הן אזהרה אף על מה שהזהירו ממנו וצוו עליו חז"ל אפילו קטנה שבקטנות · ואל ישים לבו לקלות המעשה ומהירות הדבור והפעולה ההפוכה כמו רגע ונעשית בשעה קלה כי אם קטן הוא בעיניו הנה הוא ירום ונשא וגבוה מאוד בדמותו ובו תלוים עולמות אין מספר · ולשעה אחת קטנה קונה ובונה עולמות או מחריבם ח"ו · וכבר הזהירונו על זה רז"ל אשר היו נהירין להו שבילי דשמיא כשבילי דמתא אמרו הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה עכ"ל ע"ש באורך · כללו של דבר שהצדיק בונה עולמות וע"ז נקרא בונה עולם · נקרא גדולה ע"ש שנותן גדולה לאחרים כדרז"ל קרב לגבי דהינא ואידהן א נקרא דיין לפי שהקב"ה הוא דיין אמת וכשהדיין עושה הדין כאן למטה אין הקב"ה דן למעלה · כארז"ל במדרש פ' שופטים אמר רבי אלעזר במקום שיש דין אין דין ובמקום שאין דין יש דין · ומהו כן כשנעשה הדין למטה אין הדין נעשה למעלה וכשאין הדין נעשה למטה נעשה הדין למעלה · ועוד לרז"ל כד איכא דיינא בארעא אין מוסרין דין לשמים וכו' · והטעם משום דכשנעשה הדין למטה אין משגיחין עליו מלמעלה לשופטו שכבר הניח דיין בארעא לדונו ונמצא שעל מנן מוסרו למעלה · באופן שהקב"ה שם לצדיק דיינא בארעא במקומו לדון כביכול וע"ז נקרא הצדיק דיין · נקרא דעת צלול על שהצדיק מבין בסתרי התורה רזין עליונים אשר אל דעות רמז בה והוא בדעתו הצלילה מורה מקום אשר בו הסוד הנעלם ומגלה אותו · גם בו עת מבין ויודע מה שיש ממעל לרקיע מענין ההיכלות והטובות הגנוזות לצדיקים ומענין המלאכים שרפים ואופנים על מה עומדים ומה עושים ושיעור קומתם ומספר כנפיהם · וגדולה מזו יודעים בשיעור קומה שעל זה שואל הקב"ה לאדם ידעת בשיעור קומה · (עיין במדרש משלי הענין באורך) באופן שהצדיק בדעתו הצלול משיג בנעלמות כמדובר ועל זה נקרא דעת צלול · נקרא הוד והדר ע"ש שהוא הודו והדרו של עול' וכדרז"ל ויצא יעקב בזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה יצא משם

א מי שמקרב עצמו למצוה כשמן יהא ג"כ נמשח כלומר מי שמקרב עצמו לצדיק ילמוד מעשים טובים ממנו :

זיא ווערט גירופן ליכט גיט גאט ב"ה אין זייני אויגן פון דעם זיסן ליכט וואס איז בהאלטן אונ אז לעתיד לבא וועט גאט ב"ה אויס ציהן דס בהאלטני ליכט וועט דר צדיק שון ניט ניזוק · נקרא ער ווערט גירופן (בונה עולם) ווייל די וועלט האט איין קיום דורך דעם וואס ער לערינט תורה אונ אוך ער בויעט אלי טאג וועלטין מיט די מצות אונ מעשים טובים וואס ער טוט אונ דורך דר תורה וואס ער לערינט · נקרא ער ווערט גירופן (גדולה) ווייל ער גיט צו אנדרי גדולה דר וואס איז זיך מקרב צו איין צדיק לערינט זיך אפ פון אים מעשים טובים · נקרא ער ווערט גירופן (דיין) ווייל גאט ב"ה איז איין דיין אמת אונ אז דר דיין משפט אמת אויף דר וועלט משפט גאט ב"ה דעם דין ניט איבר אויף דעם הימעל דען גאט ב"ה מאכט דעם צדיק פאר איין דיין אויף דער ערד אויף זיין אורט צו משפטין · נקרא ער ווערט גירופן (דעת צלול) ווייל דר צדיק פר שטייט אין די סתרי תורה אונ דער צדיק מיט זיין קלארן שכל ווייזט דס אורט וואס דרונן איז דא סודות התורה אוך פר שטייט ער אונ ווייסט דאס גוטיץ וואס איז בהאלטן צו די צדיקים אונ נאך פיל פאר בורגני זאכן ווייסין זייא אלץ · נקרא ער ווערט גירופן (הוד והדר) ווייל ער איז דס לובינג אונ דס שיינקייט פון דער וועלט ווי אונזרי חכמים ז"ל האבן גידרשת אויף דעם פסוק (ויצא יעקב) כל זמן דער צדיק איז אין שטאט איז ער איר לויבונג איר שיינקייט איר לוטרקייט · גייט ער אוועק פון דר שטאט קערט ער אוועק איר שיינקייט

מנה זיוה וכו׳ וכל משפחה ומשפחה שיש בה צדיק מתעטרת בו זיו והדרו נטוי עליה עד סוף כל הדורות. וחוט של חסד משוך על הצדיק ונושא חן בעיני כל רואיו מסבת הזיו וההוד וההדר שמרחפת על פניו אע״פ שיהיה בעל מום החוט של חן וחסד שעליו מכסהו ומהדרו באדם היותר יפה שבעולם · כי מלאכי השם מלוין לו וע״ז נקרא הוד והדר · נקרא זקנה לפי שהזקנה תלוי בו ואין הוא תלוי בזקנה · כאחז״ל זקן זה קנה חכמה וכיון שכן והוא נער נקרא זקן · נמצא שהוא עושה הזקנה ותלויה בו שבידו להיות זקן באיזה זמן שירצה · ועוד שע״י התורה יודע מה שהיה מיום שנברא העולם ועד סופו כזקן מלא ימים שיודע מה שראה באורך זמנו · ולכן נקרא זקנה שיותר יש לו מעלה מן הזקן שאע״פ שראה הרבה אינו יכול לראות ולספר כי אם בשיעור חייו בלבד לא ממה שהיה קודם וממה שיהיה אחריו · והת״ח הזה יודע משנברא העולם ועד סופו ונמצא שהוא עצמו הזקנה ולכן נקרא זקנה. נקרא חכמה על שם שהחכמת התורה רשומה בלבו לפרש אותה בשבעים פנים אשר ניתנה ובלבד קוב״ה שהוא מקור החכמה לא יכיר בה לא מלאך ולא שרף כדכתיב ונעלמה מכל חי ומעוף השמים · ודרשו רז״ל ונעלמה מכל חי אלו החיות ומעוף השמים נסתרה אלו המלאכים והצדיק נמסרו לו כל סתרים ונגלו לו סודותיה כהקב״ה שהוא מקור החכמה ולכן נקרא חכמה · וכדרז״ל (בר״ש ילקוט משלי) החכמה היכן מצויה ר׳ אליעזר ור׳ יהושע חד אמר בראש כו׳ וחד אמר בלב אל תקרי למ״ד אלא לב מבין דעת לפי שהחכמה נתונה בלב וחוזר באותיות עכ״ל, והוא מאמר תמוה אך כוונתו זאת שהאומר שהחכמה בלב מביא ראיה לדבריו ברזות שלמ״ד ר״ת לב מבין דעת · הרי בלב נתונה חכמה כדאיתא באותיות ר״ע באות למ״ד א״ת למ״ד אלא לב מבין דעת וזהו וחוזר באותיות כלומר חוזר באותיות ר״ע דדריש למ״ד לב מבין דעת · או וחוזר באותיות ר״ל חוזר באותיות למ״ד שר״ת למ״ד לב מבין דעת. באופן שהחכמה צפונה בלב הצדיק כי לרשע אין בו לא דעת ולא תבונה שאם היה בו השכל היה בוחר בטוב ומואס ברע כצדיק לכן נקרא חכמה וה״ש איוב ועמכם תמות חכמה לפי שהוא בעל החכמה ומוליכה עמו נקרא חיים דכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה והחיים מסורים בידו שאם לא ירצה למות לא ימות לעולם כאחז״ל במדרש אין הצדיק מת עד שישאל המיתה בפיו. באופן שאם לא ירצה המיתה לא ימות לעולם וגם אם לא פסיק גירסא מפיו לא ימות כדרז״ל גבי דוד המלך ע״ה וגבי רבה בר נחמני דכל זמן שלא היו פוסקים תורה מפיהם לא היה יכול מלאך המות להתקרב אליהם · נקרא טהרה ע״ש שהצדיק מעביר גלולים מן הארץ · גם מורה לעם להבדיל בין הטמא ובין הטהור כיצד ובין דם לדם וענין טומאה וטהרה ושיעור מקוה המטהר ונמצא הוא עצמו הטהרה שמטהר לאחרים וע״ז נקרא טהרה · נקרא יושר על שם כי משבר מתלעות עול להציל עשוק מיד עושקו ומורה היושר לכל אדם : שאע״פ שכל דרך איש ישר בעיניו הוא מוכיח לכל אדם בראיות מופתיות שטועה הוא בכה שחושב שהוא יושר ומסלקו מטעותו ומורה לו יושר של אמת . וכדברי התנא שהעוסק בתורה נקרא צדיק חסיד

נקרא ער ווערט גירופן (זקנה) ווי די חכמים האבן גיזאגט זקן מאכט (זה קנה חכמה) דר וואס קויפט חכמה ווען ער איז אפילו יונג. אונ איז איין תלמיד חכם ווערט ער גירופן זקן אונ אויך דורך דער תורה ווייסט ער וואס ער האט זיך גיטאן זינט די וועלט איז בשאפין גיווארין גלייך ווי ער איז שון זייער אלט · אונ ער האט נאך מער מעלה דען איין אלטר מאן ווייסט מיין ניט נאר וואס ער האט גיזעהן אבר ניט וואס פריער אונ וואס נאך אים וועט זיין אבר דער תלמיד חכם ווייסט וואס עס איז שוין גיוועזן פון דעם טאג וואס דיא וועלט איז בשאפין גיווארין · נקרא ער ווערט גירופן (חכמה) וויל דיא חכמה פון דר תורה איז אין זיין הארץ מפורש צו זיין זיא אין זיבציג ארלייא אופנים וואס נאר גאט ב״ה אליין ווייסט זיא אונ צו דעם צדיק זעין איבר גיעטפערט אלי פר בורגני זאכן אונ אלי סודות · ער ווערט גירופן חיים אזו שטייט אין פסוק (עץ חיים היא למחזיקים בה) די תורה איז איין עץ חיים צוא די וואס האלטן זיא אונ דס לעבן איז איבר גיענטפערט צוא דעם צדיק ווי אונזרי חכמים ז״ל זאגין אין מדרש דער צדיק שטארבט ניט ביז ער בעט עס מיט זיין מול · אויך אז ער זאל ניט אויף הערין צוא לערנין וואלט ער ניט גישטארבן ווי אונזרי חכמים ז״ל האבן גיזאגט בייא דוד המלך ע״ה אונ רבה בר נחמני דאס כל זמן זיי האבן ניט אויף גיהערט צו לערנין האט דער מלאך המות ניט גיקענט גינהנן צו זיי · נקרא ער ווערט גירופן (טהרה) וויל ער רוימט אוס די אונווירדקייטין פון דר וועלט · אויך ער פסקנט צום פאלק צווישין טמא אונ טהור אונ ד שיעור מקוה וואס איז מטהר טמאים מכילא איז ער אליין די טהרה וויל ער איז מטהר צו אנדרי · נקרא ער ווערט גירופן (יושר) וויל ער וייזט דם רעכט פארטיקייט צו איטליכן מענטשין אונ שטראפט די רשעים אונ ווייזט די

חסיד ישר תאמעז"ו נקרא יושר שהיושר אתו וטמנו נובע לטוד לכל אדם נקרא כבוד ע"ש כבוד חכמים ינחלו שהכבוד נחלה לחכמים והוא שלהם ומי יוכל לשלוט בכבוד כי אינו שלהם אך הצדיק נותן מכבודו מתנה שמכבד לכל אדם וכדברי התנא איזה מכובד המכבד את הבריות דהל"ל איזה מכובד המכבד את הבריות אלא כיון למ"ש שהכבוד נחלה לצדיק והוא שלו שאינו מקבלו מאחר · וכיון שכן לעולם הוא מכובד · ולזה אמר אמר איזהו מכובד כי הוא מכובד מעצמו בלי שיקבל כבוד מאחרים · אלא משפיע מכבודו לכל אדם · נקרא לוחם ע"ש שהוא לוחם תמיד יום ולילה במלחמתה של תורה וע"ז נקראים החכמים בעלי תריסין וגם ע"י שלוחם הצדיק במלחמתה של תורה לוחם מלחמת ישראל לפי שבעוסקו בתורה גורם שלא יפלו ישראל במלחמה דזכותו מגין עליהם · וכדרז"ל בפרק הנזקין גבי ר' צדוק שהתענה מ' שנה וכל אותו זמן לא יכול האויב לשלוט בהן באופן שהוא הלוחם בעדם ומצילם ע"כ ראוי שיקרא לוחם · נקרא מקדש ע"ש שבכל מה שיש במקדש יש באדם כאשר האריכו רז"ל לפרש פרט ופרט איך כל כלי המקדש רמוזים באברי האדם (עיין בספרי קדושים כי אינו יכול להאריך) . הכלל העולה שנשמה הקדושה שבאדם אשר משכנה בלב היא דוגמת השכינה השוכנת בבית קדשי הקדשים · נמצא שהצדיק שנשמתו טהורה הוא דוגמת המקדש ושכינה בקדש קדשים . גם הצדיק מרכבה לשכינה במקדש עצמו שהוא מרכבה לה ועליו שוכנת ועושהו מרכבתו · גם נקרא מקדש ע"ש שמכפר על דורו כמקדש שהוא במקום קרבן המכפר על הדורות שהרי כשהדור חייב לוקה צדיק ומכפר · נקרא מבריח מלאכים ע"ש שהיכולת בידו להבריחם ע"י שמות הקדש לעשות שליחותו כנודע ולפעמים משולחים הם מן השמים למלאות רצון הצדיק כמו מלאכים שבאו לאברהם ואותם ששלחם יעקב שנאמר וישלח יעקב מלאכים ומלאך של מנוח וכדומה וכיון שמוכנעים לעבודת הצדיק יש לאל ידם להבריחם וע"כ נקרא הצדיק מבריח מלאכים · נקרא מבטל גזרות ע"ש שבכל גזרות קשות מבטלם בתפלתו כדמצינו בעגל שנתחייבו כליה ומשה רבינו עליו השלום בטלה בתפלתו וכן בכל דור ודור צדיקים שבהם מתפללים על כל צרה ומבטלים אותם ולזה א"צ עוד ראיה דמפורסמות א"צ ראיה · נקרא מהפך גזרה שאם גזר הקב"ה מיתה לאדם מהפך הגזרה ממיתה לחיים כעובדא דרשב"י כשהיה בסעודה ובא מה"מ בשליחותו של מקום לקחת נשמתו של ר' יצחק ובא הניחו רשב"י וחזר עוד המה"מ ולא הניחו עד שאמר הקב"ה מה אעשה שאני גוזר והצדיק מהפך שנא' צדיק מושל יראת אלהים · ולכן נקרא הצדיק מהפך גזרה · נקרא מעמיד עולם לפי שעל ג' דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום · וגם על ג' דברים העולם קיים על התורה ועל העבודה ועל ג"ח · הדין והאמת והשלום מקיימו הצדיק · וכן הוא שעוסק בתורה ובעבודה שהם קרבנות שקורא בענין ונחשב למעשה כארז"ל כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה · וכן עוסק חסיד בג"ח נמצא הצדיק מעמיד ומקיים העולם וע"כ נקרא מעמיד עולם · נקרא ממית ומחיה ע"ש שממית ומחיה בדיני כסנהדרין שהיו גוזרין מיתה למי שהייב

מיט ווינדערליכע ראיות אז זיי זענען זיך מודה אונ ער טוט זיי אפ פון טעות אונ ווייזט זיא דעם יושר · נקרא ער ווערט גירופן (כבוד) גלייך ווי עס שטייט אין פסוק (כבוד חכמים ינחלו) דעם כבוד טוען די חכמים יירשנען אונ דער כבוד איז זייערס נאר דער צדיק גיט פון זיין כבוד איין מתנה דס ער איז מכבד צוא איטליכן מענטשין · נקרא ער ווערט גירופן (לוחם) וויל ער האלט תמיד מלחמה אין דער תורה אונ דורך זיין תורה לערנען איז ער גורם די ישראל זאלין ניט פאלין אין מלחמה וויל זיין זכות איז מגין אוף זיי · נקרא ער ווערט גירופן (מקדש) וויל אלץ וואס עס איז אין מקדש איז דא אין דעם מענטשין ווי אונזרע חכמים ז"ל האבן דער פון פיל גישריבן ווי איטליכי כלי פון דעם מקדש איז מרומז אין די אברים פון מענטשין · דר כלל איז די הייליגי נשמה וואס איז אין מענטשין דאס איז קעגין דר שכינה וואס זיא רועט אין קדשי קדשים · אויך וויל ער איז מכפר אוף זיין דור ווי דיא קרבנות וואס מען האט מקריב גיוועזן אין בית המקדש ווערט ער גירופן מקדש · נקרא ער ווערט גירופן (מבריח מלאכים) וויל ער האט יכולת צו נייטין די מלאכים צו טאן זייער שליחות וואס זיי ווערן גישיקט פון הימל צו טאן דעם רצון פון צדיק · נקרא ער ווערט גירופן (מבטל גזירות) וויל ער איז מבטל מיט זיין תפלה אלי שלעכטי גזירות · ער ווערט גירופן (מהפך גזירה) וויל אז גאט ב"ה איז גוזר מיתה פר קערט ער די גזירה פון מיתה צו לעבין · נקרא ער ווערט גירופן (מעמיד עולם) וויל אוף דריי זאכין שטייט די וועלט אוף דין אונ אמת אונ שלום אונ אויף דרייא זאכין האט די וועלט א קיום אויף תורה אונ קרבנות אונ גמילות חסדים · נוא דין אונ אמת אונ שלום איז דר צדיק מקיים אונ

מיתה והיום למי שראוי שיחיה · גם יש כח ביד הצדיק להמית ולהחיות כר' יוחנן שנתן עיניו ברב כהנא והמיתו ואח"כ הלך והחיה אותו · ויש בירושלמי שהחיה אותו והלך לביתו וכן בכמה דוכתי מהתלמוד נתן עיניו בו וכו' · וגם ר' חייא החיה אותו עבד שהרג אנטונינוס כדאיתא במסכת ע"ג · הרי הצדיק ממית ומחיה ולכן נקרא ממית ומחיה · נקרא מוכיח ע"ש שהוא דווקא יכול להוכיח משום שדבריו נשמעים לפי שהוא מנוקה מכל חטא וכשאומר טול קיסם מבין עיניך אינן יכולים לומר לו טול קורה מבין עיניך משא"כ שום אדם שאינו צדיק שאין יכול להוכיח לפי שאין דבריו נשמעים באומרם לו טול קורה מבין עיניך · נקרא מושל ע"ש דכתוב צדיק מושל יראת אלהים. והוא בעבור שמושל ביצרו להתגבר עליו ולא לשמוע לו לכן נקרא הצדיק מושל · נקרא מכתיר תורה על שם שהצדיק משים כתר לתורה בהיותו מפרש דברים הסתומים מכתא בטעמא ואופן עשיית מצותיה כיצד וזהו כתר לתורה שמתחבבת בעיניהם ביודעם דבריה כי נעמו ושדרכיה צדק ומשפט ומישרים וזהו שארז"ל כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם כלומר שמפרש דבריה ואופן מצותיה משום שיגיע לו כבוד או פניה אחרת נעקר מן העולם קודם זמנו כמאמר התנא ודאשתמש בתגא חלף · כלומר קודם זמנו שלא יגיע לזקנה אלא תקבריה אמיה מדה כנגד מדה הוא לא נתן כתר לתורה לא יתעטר בזקנה דכתיב עטרת תפארת שיבה · לפי שהמפרש טעמי התורה משום פניה שמגיע לו נמצא שלא עשה לכבוד התורה להעטירה כי אם לכבודו לקנות כתר לעצמו לכן לא יזכה לזקנה שהיא כתר כמדובר · נקרא משמח עליונים על שם שדרשו רז"ל במדרש פרשת נח מאי נח נח אלא נייחא לעליונים נייחא לתחתונים לפי שהעליונים מושפעים מתורתו של צדיק · וכדרז"ל גבי ירבעם שהיה רוצה הקב"ה לסלקו מן העולם קודם שיחטיא ולא הניחו מלאכי השרת על שהיו שמחים משפעת תורתו · (עיין שם במקומו באורך) ועל כן נקרא משמח עליונים · נקרא מציל נפשות על שם שהצדיק על ידי תורתו וכשרון מעשיו ותחנוניו מונע מלבא בעולם דבר וחרב ורעב וכל מיני רעות המכלים העולם נמצא שמציל נפשות ממות וע"כ נקרא מציל נפשות · נקרא מעורר נרדמים ע"ש שדורש ברבים ומודיעם שכרם של מצות ועונשם של עבירות ושומעים העם ומתעוררים אל התשובה כדי שלא לאבד שכר וגם מיראת עונשי משפטי גיהנם · ואע"פ שלשעה עושים מיראה או לקבל שכר אחר כך יעשו באהבה שמתוך שלא לשמה בא לשמה · נקרא מדריך שבים על שם שהצדיק יורה חטאים בדרך · שבראותו אדם חוטא שב בתשובה כדי שתועיל תשובתו מלמדו את התשובה השייכת לכל עון ועון ומנין התעניות וענין הסגופים השייכים למה שחטא ומה יעשה וכיצד יעשה וכמה זמן משך ועל ידי כך נקראת תשובה שלמה שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם במחיצתו ועל כן נקרא מדריך שבים נקרא ממשיך שפע על שם מה שכתבו המקובלים ז"ל (הביא דבריהם בעל שיח יצחק) שהקב"ה

איז אויך עוסק בתורה אונ לערינט דינים פון קרבנות איז גלייך ווי ער איז מקריב קרבנות אונ איז עוסק אין גמילות חסדים ממילא דער האלט ער די וועלט · ער ווערט גירופין (ממית ומחיה) וויא רבי יוחנן הט גיגעבן זייני אויגין אין רב כהנא איז ער גישטארבין דר נאך הט רבי יוחנן גיבעטין גאט איז ער לעבדיג גיווארין · ער ווערט גירופין (מוכיח) וויל ער איז ריין פון זונד אונ אז ער זאגט צוא איינם למאי טוסטו די דאזיגע עבירה קען ער אים ניט זאגין דו טוסט נאך איין גרעסרי עבירה דרום ווערין זייני רייד צו גיהערט · נקרא ער ווערט גירופין (כתר תורה) ער מאכט איין קרוין צוא דר תורה דר מיט ווס ער איז מפורש איטליכע זאך מיט איין טעם אונ וויא מען זאל טאן די מצות אונ דס איז איין קרוין צו דר תורה וויל ער מאכט זיא גיליבט אין די אויגין פון לייט · נקרא ער ווערט גירופין (משמח עליונים) די מלאכים פרייאין זיך מיט דר תורה פון צדיק · ווי די חכמים ז"ל האבן גיזאגט ביי ירבעם דאס גאט ב"ה האט אים גיוואלט צו נעמין פון דער וועלט איידר ער איז שלעכט גיווארין האבן די מלאכים ניט דר לאזט אונ האבן גיבעטין גאט ער זאל אים לאזין לעבין וויל זייא האבן זיך גיפרייט מיט זיין תורה · נקרא ער ווערט גירופין (מציל נפשות) וויל דורך זיין תורה אונ זיינע גוטע מעשים פר מייד ער עס זאל ניט קומן אויף דר וועלט קיין דבר אונ קיין הונגר וואס פר לענדין די וועלט ח"ו · נקרא ער ווערט גירופין (מעורר נרדמים) וויל ער דרשנט פר פיל לייט אונ איז זיי מודיע דעם שכר פון מצות אונ דעם עונש פר עבירות אונ די לייט הערין דס אונ דר וועקין זיך תשובה צו טאן כדי זיי זאלין ניט פאר לירין דעם שכר אונ וועגין פארכט פאר דיא עונשים פון גיהנם אונ פון שלא לשמה קומט אז זיי טוען עס דער נאך לשמה · נקרא ער ווערט גירופין (מדריך

שהקב"ה ניתן לכל שואל מה ששואל כי שומע תפלת כל פה הוא וגיד השפע יורד מלמעלה לבא כאן לעולם הזה · אך דרך ביאתו כאן עובר בבית דין שהוא מצד צפון ורואים אם ראוי השואל לזה מניחים לעבור השפע ואם לאו מעכבים אותו שם למתנות לצדיקים לעתיד לבא אבל אם יש צדיק בעולם אע"פ שאין השואל ראוי מניחין לעבור השפע לירד בעבור הצדיק ע"כ למקובלים ז"ל . ועיין שם יותר בארוכה · ובזה פירש הוא ז"ל דוהו כוונת פסוק מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם · ירצה מה רב וגדול טובך אשר צפנת מצד צפון ליראיך ופעלת אותו טוב למתנות להם דהיינו אותו שפע שהיה נגד בני אדם שלא היה ראוי שירד להם ונתעכב שם ע"כ · ובזה נתבאר אצלי משנה הכל צפוי והרשות נתונה ובטוב העולם נידון והכל לפי רוב המעשה · שהכוונה הכל צפוי מצד צפון בבית דין של מעלה מהשפע המעוכב שם כמדובר ופעמים הרשות נתונה שירד השפע אע"פ שאין השואל ראוי · משום שבטוב העולם נידון כלומר בעבור הטוב העולם נידון וכיון שיש טוב וישר בעולם בשבילו מורידין השפע · אבל כשאין טוב בעולם כל ששואל נותנין לו מהשפע בשיעור רוב המעשה שעשה אם מעט ואם הרבה והשאר גונזים אותו למעלה לצדיקים כמדובר · העולה מזה שהצדיק גורם להמשיך מלמעלה שפע לכל שואל ואע"פ שאינו ראוי ולכן נקרא הצדיק ממשיך שפע · וכן בלעם אע"פ שהיה רשע הושפע בעבור ישראל שנאמר וירא את ישראל ותהי עליו רוח אלהים · נקרא נועל דלת בפני הפורעניות על שם שמונע ונועל ביסוריו ששואל שלא יבא פורענות בעולם · כדרז"ל כל אותם שנים שהיה רבינו הקדוש באותם יסורין לא מת אדם קודם זמנו ולא הפילה אשה ולא היצרך עלמא למטרא דקשה יומא דמטרא וכו' ועכ"ז כד עקר אדם פוגלא ממישרא והיה הגומא מליא מיא וכו' · הרי שהצדיק נועל בפני הפורענות שלא יבא ועל כן נקרא נועל דלת בפני הפורעניות · נקרא ספר תורה על שם שכל אותיות התורה שהן כ"ב אותיות רמוזות ורשומות בגוף האדם . כגון התפשטות הזרועות וי"ו והראש צורת יו"ד ושאר הגוף צורת יו"ד גם כן הרי אל"ף שהיא וי"ו ושני יודי"ן האחד למעלה ואחד פשוטה קצת כצורת שאר הגוף · גם אדם מעומד וראשו כפוף קצת צורת זיי"ן ואם עומד בלי כפוף הראש צורת וי"ו שתי זרועות למעלה והראש צורת יו"ד . אדם יושב כפוף הראש צורת שי"ן אדם יושב על הכסא ורגליו יורדות הוא צורת ל' · וכן תמצא רמוז בו כל אותיות אלפא ביתא כאשר מבוארים אצלי ולא כתבתי לך כי אם ארבע או חמש אותיות אלו בלבד משום שאלו קל להבין שהם נראים לעין נמצא שהוא מלא אותיות כספר תורה · וגם רמוזים בו שמות הקדושים כמו שהן מבוארים מחכמי הקבלה כספר תורה שהוא מלא שמות הקדש כי כל התורה כולם שמותיו של הקב"ה היא . וגם הצדיק מפרש דברי הספר הסתום ולכן צריך לכבדו כספר תורה · וכדרז"ל הנהו בבלאי טפשאי דקיימי קמי ס"ת ולא קיימי קמי ת"ח · משום שצריך לעמוד בפני ת"ח כלפני ס"ת . ואם תדקדק הוא יותר מספר תורה שס"ת עצמו אינו מפרש דבריו שאינו מדבר והתלמיד חכם מפרש דבריו שהיא תורה שבעל פה ולכן נקרא הצדיק ספר תורה · ונקרא סופר על שם שארז"ל הראשונים נקראו סופרים שהיו סופרים כל אותיות שבתורה שהיו אומרים וי"ו דגחון הציין של אותיות של ספר תורה · דרש דרש חציים של תיבות · והתגלח חצים של פסוקים ·

שבים) ווייל דער צדיק לערינט די זינדיגער דעם גוטן וועג דס אז ער זעהט איין רשע טוט תשובה לערינט ער אים די תשובה וואס גיהער צוא איטליכער עבירה אז דורך דעם ווערט עס גירופן איין רעכטי תשובה וואס די רעכטע צדיקים קענין ניט שטיין אין זייער מחיצה · נקרא ער ווערט גירופן (ממשיך שפע) דען אז עס איז דא איין צדיק אויף דר וועלט האטשי דר וואס בעט איז ניט ראוי אז זיין בקשה זאל גיטאן ווערן לאזט מען פארט נידערין די שפע פון וועגין דעם זכות פון דעם צדיק · נקרא ער ווערט גירופן (נועל דלת) ווייל מיט זיין תפלה פר שליסט ער די טיר פון פורעניות עס זאל ניט קומן אויף דער וועלט ווי אונזערע חכמים ז"ל זאגין אז די צייט אז רבינו הקדוש הט גיליטן דיא יסורים איז קיין מענטש ניט גישטארבן פר זיין צייט אונ קיין אשה הט ניט מפיל גיוועזן · נקרא ער ווערט גירופן (ספר תורה) ווייל די צווי אונ צוואנציג אותיות פון דר תורה זענין מרומז אין דעם גוף פון דעם מענטשין · אויך דר צדיק איז מפורש די זאכין פון דר תורה וואס קיינר ווייסט זיי ניט · דרום מוז מען אים אזוי ערליך האלטין ווי איין ספר תורה ווי דיא חכמים ז"ל האבין גיזאגט די לייט פון בבל זענין נארנים דס זייא שטייאן ניט אויף פר איין תלמיד חכם · נקרא ער ווערט גירופן (סופר) ווייל זיי ציילין די אותיות פון דער תורה די (וא"ו פון גחון) איז די העלפט פון דיא אותיות פון דער

יכרסמנה חזיר מיער עי"ן דיער חציו של תהלים באותיות והוא רחום יכפר עון חציין דפסוקים (מסכת קדושין ל' ע"א)· גם הוא סופר ומונה עיבורים של חדש ושנה והקופות ומולדות ודורש חשבונות וגימטריאות לתורה ועל כן נקרא צדיק סופר · נקרא סומך על שם שסומכים וסובלים בעבורו כל איש צעיר והאנ הגעל חולי וים רין. שבראותם לצדיק סובל חולאים וכל מיני יסורין ושותק ומקבל בשמחה ואינו בועט גם הן נוטלים ממנו סמך לסמוך עצמם ומקבלים בשמחה ונוטלים נחמה לעצמם ואינן בועטים כרבי יוחנן דהוו ליה בנים ומתו והיה מנחם לכלם דין גרמא דעשיראה ביר. ונמצא הצדיק סומך לאחרים ולכן נקרא סומך. נקרא עולם מלא על שם שכל הבריאה בשביל צדיק אחד וזהו שאמר מלאוי העולם אלא לצוותא שלא יהא יחידי בעולם כארז"ל כי זה כל אדם ולא נבראו אלו כי אם לצוותא לזה ונמצא שהוא גורם במלאוי העולם ולזה נקרא עולם מלא · וגם נקרא כך לפי שהצדיק שמח בחלקו ודומה בעיניו תמיד שעולם מלא בחלקו · וגם נקרא עולם מלא לפי שמונע התרעניות מלבא בעולם ואינן מתמעטים ועולם מלא בעבירו ולכך נקרא עולם מלא · נקרא עזרה בצרה על שם שבשיש איזה צרה הצדיק הולך לפניהם ומפייס ומבטל הגזרה והוא מסיבה דמיבע הצדיק להטיב עם כל העולם בין ישראל בין נכרי במדתו יתברך ובזה יתגלגל הדבר שאותו הנכרי שהטיב עמו עולה לגדולה וכיון שהטיב עמו יכול לפייס. ועיין כמה מעשיות מאלו במדרש קהלת דההוא נכרי עלה מן הים ערום שנשברה ספינתו והילה מהיהודים שמצא שם שידחמו עליו ולא רצו ובא רבי יהושע והוליכו לביתו והלבישו והאכילו ונתן לו כמה זהובים ושלחו · לאחר ימים נעשה פחה וגזר כליה על אותו מקום שלחו לר"י בממון הרבה לפייסו כיון שהכירו מחל בשבילו ובטל הגזרה ונתן לו הון רב ושלחו לשלום · עיין שם עוד · באופן שהצדיק עוזרה בצרה הוא ועל כן נקרא כך גם הוא עוזרה בצרה וכשבאה צרה על הציבור ח"ו על היותם בלתי הגונים הצדיק נתפס בעולם והם נצולים ונמצא שהוא עוזרה לעת צרה וגם באים אצלו בעת צרה שיעורם בתפלה והקב"ה עושה בזכותו ומצילם מכל צרה · נקרא פודה נפשות על שם שעל ידי היקוניו וכוונותיו פודה ניצוצות מקדושה המבועים בעמקי הקליפות כנודע · גם יכולת בידו לפדות נפשות מגיהנם כרבי שאמר על אלישע אחר אם יגאלך טוב שהוא הקב"ה יגאל ואם לא וגאלתיך אנכי חי ה' שכבי עד הבקר · ואמר רבי מאיר אני נכנס להוציאו מגיהנם ונראה אם שומר הפתח יכול לעמוד בפני. גם הצדיק במותו עובר דרך גיהנם ונאחזים בשוליו מהנשמות של רשעים שכבר הותקנו ופודה אותן משם ומוליכן אתו בגן עדן ועל כן נקרא פודה נפשות · נקרא צדקה על שם שהוא עצמו הצדקה כארז"ל בהלל שבא לפניו עני בן טובים שהיה למוד לרכוב על סוס ועבד לרוץ לפניו פעם אחד לא מצא עבד ורץ הוא בעצמו נמצא שהוא עצמו צדקה. נקרא קדושה לפי שהתורה

תורה · די ווערטער (דרש דרש) זענין די העלפט פון די ווערטער אין דר תורה · דער פסוק (והתגלח) איז די העלפט פון פסוקים · נקרא ער ווערט גירופן (סומך) וויל דר מענטש וואס האט צער אונ פיל יסורים זענין זייא מקבל באהבה וויל זיי זעהן דער צדיק לייט יסורים אונ איז מקבל בשמחה נעמין זיי זיך איין טרייסטונג פון אים אונ ריידין ניט אין די יסורים · נקרא ער ווערט גירופן (עולם מלא) וויל דר צדיק איז זיך משמח מיט דעם ביסל וואס גאט גיט אים אונ עס איז ביי אים גלייך וויא גאר די וועלט איז פול מיט זיין חלק · נקרא ער ווערט גירופן (עוזרה בצרה) וויל אז עס איז איין צרה אויף דר וועלט איז ער מבטל די צרה ווארום די טבע פון דעם צדיק איז צו בגיטיגין סאיי צו איין ישראל סאיי צו איין אינו ישראל · ווי מיר גיפינען איין מעשה אין מדרש קהלת דס איין אינו ישראל איז ארויס פון ים נאקיט דס זיין שיף איז צו בראכין גיווארין האט ער גיבעטין די יהודים זיי זאלין זיך מרחם זיין איבר אים איז גיקומן רבי יהושע אונ האט אים גיפירט צוא זיך אונ הט אים בקלייד אונ הט אים גיגבין עסין אונ טרינקין אונ הט אים גיגבין געלט · אין איין צייט ארום איז דר אינו ישראל גיווארין איין גרויסיר הער אונ הט גוזר גיוועזן מען זאל פייניגן דיא לייט וואס האבין זיך ניט גיוואלט מרחם זיין איבר אים האבין זיי גישיקט צו אים דעם רבי יהושע וויא דער הער האט אים גיזעהן הט ער זיי מוחל גיוועזן · נקרא ער ווערט גירופן (פודה נפשות) וויל ער קען אויס לייזין נשמות פון גיהנם ווי רבי הט גיזאגט צו אלישע אחר אויב גאט ב"ה וועט דיך אוס לייזין פון גיהנם איז גוט אונ אויב ניט וועל איך דיך אויס לייזין · נקרא ער ווערט גירופן (צדקה) וויל ער טוט פיל צדקה וויא די חכמים ז"ל האבין גיזאגט אויף הלל עס איז גיקומין צו אים איין עני בן טובים וואס ער איז גיוואנט גיוועזן צו רייטין אויף איין פערד אונ איין קנעכט זאל לויפן פר אים הט ער איין מאל דס ניט גיקריגן

שהתורה נקרא מים והוא תמיד בתוכה ודבוק בהקב"ה תמיד · נקרא מקוה שנאמר מקוה ישראל ה' ודרשו רז"ל מה מקוה מטהר את הטמאים כך הקב"ה מטהר את ישראל וזהו דוקא כשהם דבוקים בו ובתורתו ולכן הצדיק שדבוק עמו ובתורתו אין טומאה חל עליו והוא מטהר אחרים ומקדשם כי נוגע קדושה הוא לכן נקרא הצדיק קדושה כי הוא הקדושה עצמה · נקרא רצון על שם שתמיד בלי הפסק רגע רוצה לעבוד לבוראו ולקיים מצותיו ולהיטיב עם כל עד שמרגיל עצמו בזה באופן שאינו מפסיק רגע מלרצות ונעשה כאילו הוא עצמו הרצון ולכן נקרא רצון · נקרא שמירה על שם שיכולים העולם למסור ביד הצדיק נשים לשמור כי יכול לעמוד נגד יצרו ולהתגבר עליו על ידי עשות מיני אופני הצלה מיצרו · כעובדא דרב עמרם חסידא באותם שבויות שמסרו בביתו לשומרם וכשראה שגבר יצרו עליו קרא נורא בי עמרם וכו' עד שיצא יצרו ממנו כשלהבת אש כארז"ל · הרי שיש בידו אופנים להנצל מיצרו אף שיתגבר עליו · נקרא תמימות ע"ש שמרגיל עצמו בתמימות כל כך עם הקב"ה שלא להרהר אחריו עד שבא לכלל כאילו הוא עצמו התמימות על דרך שאמר דהמע"ה ואהיה תמים עמו ואשתמרה מעוני לא אמר תם אלא תמים להראות תכלית התמימות כי הוא התמימות עצמו ובזה ואשתמרה מעוני שבעשות עצמו כ"כ התמימות אין עון וחטא יכול לבא על ידי לעולם לכן נקרא הצדיק תמימות כיון שעושה עצמו כאלו הוא עצמו התמימות: נקרא אלהים על דרך שאמר הקב"ה למשה רע"ה נתתיך אלהים לפרעה וכמו שנאמר אני אמרתי אלהים אתם אלא שגרם חטא אדם הראשון מה שגרם אך הצדיק שמשתדל בתורתו ובמעשיו לתקן עון אדה"ר ראוי שיקרא אלהים ובדין הוא שיטול זה השם לפי שהצדיק עושה פעולותיו של הקב"ה כארז"ל מה הקב"ה פוקד עקרות ומחיה מתים כך אליהו ואלישע מה הקדוש ברוך הוא עוצר גשמים כך אליהו ומה הקדוש ברוך הוא מוריד גשמים כך שמואל עיין בדרז"ל באורך באופן שפעולותיו יתברך עושה הצדיק ולכן נקרא אלהים · הרי לך שמות אלו שראוי שיקרא בהן הצדיק כפי פעולותיו ומעשיו הטובים אע"פ שהיינו יכולים לכנות לו שמות אחרים כי למעשיו ופעולותיו הטובות אין מספר וכן שמותיו כתבתי שמות אלו בלבד על דרך אלפ"א ביתא לפקוח עין הקורא מעלת הצדיק ושמותיו כפי פעולותיו כביכול כבוראו ששמותיו כפי פעולותיו כנודע · ומשם ילמוד האדם לקרות לצדיק שמות אין מספר כפי המדה טובה שנוהג בה וכן תראה בזוהר שקורא לתלמידי חכמים מלא עיינין על שם שהם מלאים עינים לפרש סודי התורה כגון ענין בלק ואתונו של בלעם וכדומה שנראין ספורים ח"ו והת"ח מפרש הסודות הגנוזים וסתומים שם ע"ש בארוכה הרי קורא לצדיק כפי פעולתו וכן בדרז"ל בכמה דוכתי ת"ח נקראו בנאים דכתיב וכל בניך למודי ה' אל תקרי בניך אלא בוניך וכן רבים שקורא אותם על שם פעולתם · והדבר בהפכו הרשע יש לו שמות אין מספר כפי פעולותיו ומעשיו הרעים · רשע משחית מחבל רוצח משוקץ מתועב · וכאלה משמותיו אין חקר · לכן הודעתיך בשם של צדיק ושל רשע כדי שתראה מעלת הצדיק וגודל שמותיו הקדושים

איז הלל אליין פר אים גילאפין · נקרא ער ווערט גירופין (קדושה) ווייל דר צדיק איז בהעפט אין גאט ב"ה · ער ווערט גירופין מקוה ווי די מקוה איז מטהר די טמאים אזו איז גאט ב"ה מטהר די ישראל אונ ער איז מטהר אנדרי אונ היילגט זיי · נקרא ער ווערט גירופין · (רצון) ווייל ער וויל תמיד דינן צו זיין בשעפר אונ צו בגיטגין מיט אלי ביז ער ווערט גיוואנט דרונען מיט אזו איין אופן אז ער הערט ניט אויף אפילו איין רגע גלייך ווי ער אליין איז דר רצון · נקרא ער ווערט גירופין (שמירה) ווייל ער קען בשטיין קעגן יצר הרע אונ צו שטארקין זיך איבר אים מיט אלירליא אופנים · נקרא ער ווערט גירופין (תמימות) ווייל ער טוט גיין מיט גאנצקייט מיט גאט ב"ה ער זאל נאך אים ניט מהרהר זיין גלייך ווי ער אליין איז דס גאנצקייט · נקרא ער ווערט גירופין (אלהים) וויא עס שטייט אין פסוק (אני אמרתי אלהים אתם) איך האב גיטראכט איר אלע ווערט גירופן ווערין אלהים · דר צדיק וס לערנט תורה אונ טוט מעשים טובים איז ראוי צו ווערין גירופן אלהים · אויך ווייל דר צדיק טוט די ווערק פון גאט ב"ה ווי גאט ב"ה איז מחיה מתים אזו הט אויך גיטאן אליהו אונ אלישע ווי גאט ב"ה מאכט נידערן רעגן אזוי הט גיטאן שמואל הנביא · וכן אויך קענסטו זעהן אין זוהר דאס ער רופט דעם תלמיד חכם (מלא עיינין) ווייל דיא ת"ח זענין פול מיט אויגין צוא זעהן אונ מפורש צוא זיין די סודות התורה אונ נאך פיל נעמן האבן די תלמידי חכמים · והדבר אונ דר היפוך איז דר רשע ער הט פיל שלעכטע נעמן · ער ווערט גירופן (רשע משחית מחבל רוצח משוקץ מתועב) אונ נאך פיל אזעלכע נעמן וואס זיי האבן גאר קיין עק ניט · דרום האב איך דיר טודיע גיוועזן די נעמן וס דר צדיק הט

הקדושים וגנות הרשע ושמותיו המבוערים והטמאים · שעל ידי שיודע האדם אלו הענינים מתעורר אל התשובה לקנות לו שמות קדושים המעידין עליו ביום הדין על המעלות הטובות · ואפשר שעל ענין זה אמרו רז"ל דשואלים לאדם במותו מה שמו שהכוונה לומר השם שקנה כפי פעולתו הטובה שעשה ומהשם הראשון שנזכיר נודע אם צדיק ואם רשע לפי שהרשע מוכרח לומר משחית או מחבל וכדומה והצדיק יאמר שמו כתקן הכל או מדריך הרבים וכו' ובשם הראשון שיזכיר נכרים שאר מעשיו ודנין אותו הן לרע הן לטוב · בילא"ו :

פרק מ יתפתחו האזנים ויתפקחו העינים לשמוע ולראות הדברים אשר אני מיחד בפרק זה והם ענינים נפרדים כוללים הרבה דברים מועילים לנשמה ולגוף כאשר עיני הרואה יראה מישרים · ובפרט דברים להיקון המתים לפדות נפשם מעונשי משפטי גיהנם · והם לקוטים בדרך קצרה ובלשון צח מספר יש נוחלין ומספרים אחרים יען יקרא הקורא ויזדעזעו אבריו שלא לחטוא ואם חטא יתחרט ויתקן · איתא במדרש רות הנעלם מעשה ברשע שהיו דנין אותו ביסורין ובגיהנם ביותר על רוב פשעיו שעשה והניח בן רשע כמותו וחכם אחד הכניסו בבית המדרש ולמדו תורה ואותו מת נתגלה לההוא חכם בחלום ואמר לו מן היום שידע בני פסוק אחד הקילו לי מדיני · כיון שקרא ק"ש הסירו וסלקו דיני מעלי בין ביום בין בלילה פעם אחת · כי דנין את הרשעים בגיהנם ז' פעמים בכל יום דהיינו שלשה פעמים ביום וד' פעמים בלילה · וכיון שזכה לקרות תלמוד אצל המלמד הסירו מעלי כל דין מכל וכל וכאשר נתחכם וקראו אותו רבי נתנו והתקינו לי כסא בין הצדיקים בג"ע ובכל יום ויום שמחדש שום חדוש בתורה מעטרין אותי בעטרות גדולות וחשובות כאשר של הצדיקים · אשרי חלקו של המניח בן בעוה"ז ועוסק בתורה· כתב בס' חסידים שאין התפלה והצדקה מועלת בשאדם עושה בשביל נפש רשע ע"כ · י"ל שלא אמרו כן אלא לגבי איש זר אשר לא מזרעו הוא אבל בן העושה בשביל אביו כיון דברא דאבוה הוא בודאי יועיל · וכ"ש אם צוה לו אביו שיעשה בעדו תפלה וצדקה אחר מותו שיועיל לו יותר ויותר ועושה נחת רוח לאביו המת ומקיים בזה כבוד אב ואם · ובפרט אם תוך שבעה והשלשים יום שמדת הדין מתוחה על נפש המת אם ירבה בלימוד ותפלות וצדקות על נפש אביו ואמו יש כח להתירם מהיסורין והמשפטים של גיהנם · וכרחם אב על בנים ירחם הבן על נשמת

און די נעמן וואס דער רשע האט כדי דוא זאלסט זעהן די מעלה פון דעם צדיק און דעם גנאי פון דעם רשע דורך דעם וועט דער מענטש זיך דער וועקן תשובה טאן כדי ער זאל זיך קויפען דיא הייליגע נעמין וואס ביי דעם יום הדין וועלן זיי עדות זאגין אויף זיינע גוטע מעלות · ואפשר עס קען זיין אז דס האבן די חכמים ז"ל גיזאגט אז נאך דעם טויט פרעגט מען וויא זיין נאמן איז דס איז גימיינט דעם נאמן וואס ער האט זיך גיקויפט דורך זיינע ווערק אויב ער איז א צדיק אדר א רשע · גילויבט איז גאט אויף אייביג · אמן :

פרק מ יתפתחו האזנים עס זאל זיך עפנין די אויערין און די אויגן פון די מענטשין צוא הערין און צו זעהן די זאכן וואס איך וועל שרייבן אין דעם פרק אזעלכע ענינים וואס העלפן צום גוף און צו דער נשמה און בפרט איין תיקון פאר דיא מתים אום צו לייזין זייער נשמה פון גיהנם דרום זאל דס דר מענטש לערנן און זיינע אברים וועלין ציטערין ניט צו זינדיגין און אויב ער האט גיזינדיגט וועט ער דאס מתקן זיין · איתא עס שטייט אין מדרש הנעלם פון רות עס האט זיך איין מעשה גיטראפן מען הט איין רשע דן גיוועזן מיט גרויסע יסורים אין גיהנם און ער הט גילאזט איין זון א רשע און איין חכם האט אים אריין גיבראכט אין בית המדרש און האט מיט אים גילערנט תורה איז דר מת גיקומן צו חלום צו דעם חכם און הט אים גיזאגט פון דעם טאג אן אז מיין זון הט נאר גיוויסט איין פסוק הט ער מיר גרינגער גימאכט מיין דין ווי ער הט גילערנט קריאת שמע האט מען אפ גיטאן מיין דין פון מיר איין מאל ווארום מען איז דן דיא רשעים זיבען מאל איטליכן טאג דרייא מאל ביי טאג און פיר מאל ביי נאכט ווי ער הט זוכה גיוועזן גמרא לערנן ביי איין מלמד הט מען פון מיר גאר דעם דין אפ גיטאן און אז ער איז שוין גיווארן א תלמיד חכם און מען הט אים גירופן רבי הט מען מיר אן גיבריים א שטול צווישן דיא צדיקים אין גן עדן צו זיצען אויף איר און איטליכן טאג וואס ער איז מחדש איין פשט אין דער תורה בעקריינט מען מיך מיט איין חשובי קרוין : וואל איז דעם וואס לאזט איין זון אויף דר וועלט וואס איז עוסק בתורה · כתב דר ספר חסידים שרייבט די תפלה און צדקה וואס איינער טוט וועגין דר נשמה פון רשע העלפט ניט · דס איז

נאר

נשמת אביו ואמו לגמול להם חסד של אמת · גם יכול אדם להקל דין ועונש מחבירו בעוה"ב כשהוא מקבל עליו יסורין בשביל המת ומתפלל בשבילו ומבקש מדיין אמת שופט צדק יתברך שכנגד היסורין שהוא מקבל על עצמו יקל מעליו הפורענות · והיסורין שמקבל עליו ההי אפילו מעט נחשבים לשם הרבה ומנכין מנפש המת הרבה מן הפורעניות · וק"ו בן בנו של ק"ו הבן שהוא כרעא דאבוה כשעושה זה לאביו ולאמו ומקיים בזה כבוד אב ואם כמדובר וכמ"ש בזוהר שלאחר מותם מחויב הבן לקיים כבוד אב ואם יותר ובודאי אין כבוד בעולם כזה · וכן כשעושה זה התלמיד לרבו שמחויב בכבודו יותר מכבוד אביו · וראוי ונכון לעשות לו כן ולא יהיה כפוי טובה מאחר שרבו מביאו לעולם הבא ישלם לו שכרו משלם להצילו מדינה של גיהנם ולהביאו גם כן לעולם הבא מדה כנגד מדה · ענין חיוב התוכחה הוא שמה שהוא דרבנן או אינו כתוב בהדיא בתורה וגלוי וידוע לנו בבירור שלא יקבל השומע אז אל תוכח לץ ואמרינן מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין · אבל דבר שהוא מפורש בתורה בהדיא צריך להוכיחם על פניהם אפילו מאה פעמים ולביישם ולהלבינם עד שישובו מדרכם הרעה או עד הכאה · בענין הקדיש והקדושה איתא ברוקח בשם המדרש כשישראל עונין אמן יש"ר אומר הקב"ה מתי אקבץ את שארית ישראל · ואיתא בשבולי הלקט בשם מדרש אומר הקב"ה בשעה שאומרים בנ"י קק"ק אני מזכיר גלותם וממהר גאולתם · ובמסכת ברכות אמרו אמר הקב"ה כל המתפלל עם הצבור מעלה אני עליו כאלו פדאני לי ולבני · ונראה שהטעם הוא משום שהמתפלל עם הצבור משלים למנין עשרה אם אינם וגם אם יש עשרה גורם ברבוי העונין אמן יש"ר וקדושה וממהר הגאולה כנזכר · בענין שלא יאמר האדם ברכותיו בלי כוונה · מי שאינו בקי בכוונות יכוין שמברך לבוראו שבראו ואל יברך בפיו מצות אנשים מלומדה ולבו בל עמו · וכתב בספר החסידים אל יברך אדם כאדם העושה דבר כמנהג ומוציא דבריו מפיו בלי הגיון הלב וע"ד זה חרה אף ה' בעמו ושלח עבדו ישעיה ואמר יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה אמר הקב"ה לישעיה ישעיה ראה היאך מעשי בני שאינן אלא לפנים ומחזיקים בו כאדם הנוהג ומחזיק מנהג אבותיו ולא בלב שלם הם מנקים ידיהם ומברכים על נטיל

נאר גירעט וועגין איין פרעמדין אבר אזון וואס טוט תפלה אונ צדקה וועגן זיין פאטער העלפט דס יוא אונ מכל שכן אז זיין פאטער הט צוואה גילאזט אז ער זאל טואן פון זיינט וועגין תפלה אונ צדקה העלפט דס נאך פיל מער אונ דר מיט איז ער מקיים כבוד אב אונ בפרט אין שבעה אונ שלשים אויב ער איז עוסק אין לערנן אונ תפלות אונ צדקות הט ער בוודאי כח זייא אוף צו בינרן פון די יסורים אונ די משפטים פון גיהנם אווי ווי איין פאטער דער בארמט זיך איבר זיין קונד זאל דר זון זיך דער בארומן איבר זיין פאטער אונ מוטר זייא גומל צו זיין חסד של אמת · ווי עס שטייט אין זוהר אז נאך זייער טויט איז דר זון נאך מער חייב מקיים צו זיין כבוד אב ואם · אונ אזו אויך זאל טאן איין תלמיד צו זיין רבי וואס ער איז אין זיין כבוד מער חייב איידער אין דעם כבוד פון זיין פאטער אונ ער זאל ניט זיין קיין כפוי טובה צו זיין רבי ווס ער הט מיט אים גילערנט · זאל דער תלמיד אים מציל זיין פון דעם גיהנם אונ זאל אים ברענגן צו חיי עולם הבא · ענין דער ענין וואס איינר דעם אנדערין איז חייב צו שטראפין איז אזוי · אזאך וואס איז נאר אסור מדרבנן אונ מיר וייסן אז אפילו מען וועט אים שטראפן וועט ער ניט מקבל זיין דערנאך זאלסטו אים ניט שטראפן דען לאז ער די עבירה בעסער טואן בשוגג איידר ער זאל זיא טואן במזיד אבר אז די זענן עובר אזוי איין זאך וואס שטייט ארויס אין דער תורה פאר איין איסור מוז ער זייא שטראפין אפילו הונדרט מאל ביז זייא זאלין ווידר קערן פון זייער בייזין וועג · בענין אין דעם ענין פון קדיש אונ קדושה שטייט אין רוקח פון דעם מדרש ווען אז בשעת דיא ישראל ענטפרן אמן יהא שמיה רבא זאגט גאט ב"ה ווען וועל איך שוין איין זאמלין דאס איבר בלייבונג פון דיא ישראל · ואיתא אין שבולי הלקט שטייט פון וועגין דעם מדרש גאט ב"ה זאגט בשעת מיינע קינדר זאגן דרייא מאל קדוש דערמאן איך זייער גלות אונ איל זייער גאולה · ובמסכת אין דער מסכת ברכות זאגט דיא גמרא גאט ב"ה זאגט דר ווס דאווינט בצבור רעכן איך אים גלייך וויא ער הט מיין שכינה אויס גילייזט כביכול אונ מיינע קינדר פון גלות · בענין דר ווס ווייסט כוונות פון די ברכות זאל ער ניט זאגן קיין ברכה אן כונה אונ דר ווס ווייסט ניט זאל ער מכוין זיין אז ער לויבט צו גאט ווס הט דס בשאפן אבר ער זאל ניט מאכן איין ברכה מיט זיין מויל וייל ער איז אזו גיוואוינט אין זיין הארץ

נטילת ידים ובוצעין ומברכים ברכת המוציא עותין ומברכים כמו שהדבר שגור בפיהם אך בעת שמברכין אינן מכוונים לברכני ועל כן חרה אף ה׳ בעמו ונשבע בשמו הגדול לאבד חכמת החכמים היודעים ומברכין אותו במנהג ולא בכוונה • בענין כשאדם רוצה לבקש מהקב״ה איזה שאלה יתקן תחלה דברים המעכבים שאלתו ובקשתו כדי שלא יהא תפלתו נסתר כי בודאי אין סכל וטפש בעולם שיעלה על דעתו שהשם יתברך יעשה שאלת המבקש כשיש בידו מכשול ועודו מחזיק בטומאתו ׃ והיינו כי בדברים המונעים והמעכבים עכ״פ שאלתו ותפלתו הוא בעצמו מונע אותה ממנו ודוחה אותה בשתי ידים • הא למה זה דומה למי שמבקש מהמלך דבר ומביא עמו מקטריגים המעכבים ומונעים את שאלתו על כל פנים הנה בודאי שאלתו תשוב ריקם • כן הדבר הזה • ובודאי אין זו נקרא בקשה ותפלה אלא חוכא ואטלולא ומעוררת ח״ו מדה״ד עליו מלמעלה • וכן כל דבר מצוה שבעולם אל יעשה אותה האדם בפתע פתאום בלי קדימות ציור במחשבה שבלית רק קודם עשותו יעכב וישהה כעט כדי שיתיישב בלבו להרהר לעשות מצוה לש״ש • כגון אם מניח ציצית או תפילין או עושה סוכה ואוכל מצה או שאר כל דבר מצוה לא די לו שיהא סור מרע לבד שיהא דעתו פנויה ממחשבות רעות ומהרהור עסקיו רק צריך לעשות טוב לבנות בניני המצוה על יסודות הקדושה דהיינו שמקודם יכין מחשבתו ויהרהר בלבו לעשות המצוה לקיים מצות בוראו שצונו בכך כדי לעשות לפניו נחת רוח בהיותו מכוין בעת עשייתה שעושה לשם שמים • גם כל דבר מצוה שעושה האדם באיזה אבר מאבריו כגון קשר תפילין וציצית בידו יכוין לנקות ולטהר חטא ופגם שעשה בידים• גם יכוין להוסיף גבורה וכח בקדושה עליונה המכוונת כנגד הידים • וכן בכל מצוה ומצוה • ומצאתי בכתבי הקדש מקדושים אשר בארץ הקדושים המה בענין כשאדם כותב מצוה יאמר יר״מ ה׳ או״א שיהא חשוב ומקובל לפניך כתיבת מצוה זו שהיא כך וכך כאלו קיימתי אותה כהלכתה בכל תנאיה ופרטותיה ויהא מתוקן אותו האבר מרמ״ח אברים שמרומזת מצות זו כרמ״ח מ״ע עליו כדי שאזכה לעלות למעלה למקום שמצוה זו מרמזת שם בעולם העליון ולחזות בנועם ה׳ ולבקר בהיכלו ע״כ • ואם כן לאו ק״ו הוא כשמקיים המצוה בפועל ומבין אף אם לא ידע פרטי סודותיה בודאי נטהרו ונתקדשו אבריו ונעשו מרכבה לקדושה העליונה כמ״ש האבות הן הן המרכבה אך ורק בתנאי זה אם מקודם לכן תקן חטא האברים וחזר בתשובה שלמה כהוגן וכראוי יש שמוחקין ו׳ של ולעלמי כדי לכוין החשבון • ואין צורך כי מצאנו מלת שטיה חסר יו״ד בדניאל סימן ב׳ • על כן יש לומר ולעלמי בוי״ו כי הלשון יותר נכון ומבורר וכן מצאנו בתרגום אונקלוס לעלם ולעלמי עלמיא • כתב רבינו בחיי ז״ל שקבלה ביד החכמים כי כל האומר פרשת המן בכל יום מובטח שלא יבא לידי חסרון מזונות • ומצאתי בדברי מקובלים שסגולת פרשת המן לאומרה שנים מקרא

איז ניט דר בייא • בענין אז דר מענטש וויל בעטן עפיס פון גאט זאל ער פריער מתקן זיין די זאכן וואס זענען מעכב זיין גיבעט זאל ניט אן גינומן ווערן • ער זאל פריער תשובה טואן אוף זיינע זינד ווארום עס איז ניט מעגליך אז גאט ב״ה וועט טואן דאס גיבעט פון דעם וואס האלט זיך נאך אין זיין טומאה די זאך איז גליך צו איינעם וואס בעט איין זאך דעם מלך אונ ברענגט מיט זיך מקטריגים • אונ אין אלע דבר מצות זאל דר מענטש איידר ער טוט זיא זיך מיישב זיין אין זיין הארץ צוא טואן די מצוה פון גאטס וועגן דהיינו אז ער לייגט תפלין אדר ער מאכט איין ציצית אונ נאך אזעלכי גלייכן זאל ער פריער מהרהר זיין אין זיין הארץ צו טאן די מצוה מקיים זיין דם גיבאט פון זיין בשעפר • אוך איטלכי מצוה וואס דר מענטש טוט מיט זייני אברים דהיינו תפילין אונ ציצית זאל ער מכוין זיין צו ריינינגן די זונד אונ דעם פגם וואס ער הט גימאכט מיט די הענט אונ אזוי זאל ער זיך מכוין זיין ביי איטלכער מצוה • ומצאתי אוך אז איין מענטש שרייבט איין מצוה זאל ער זאגן (יהי רצון) עס זאל זיין דער ווילן פון גאט מיין גאט אונ דער גאט פון מייני עלטרין אז דם וואס איך שרייב די מצוה זאל ביי דיר גירעכנט זיין גליך ווי איך בין זיא מקיים מיט אלע תנאים אונ פרטים אונ דר אבר פון מייני רמ״ח אברים וואס דיא מצוה איז מרמז קיגן איר זאל ער זיין מתוקן • אונ בכל שכן אז ער איז מקיים איין מצוה אונ איז זיך מכוין אין איר פון גאטס וועגין ווען אפילו ער וייסט ניט אירי סודות ווערן בודאי גירייניקט אונ גיהייליגט זייני אברים • כתב דר רבינו בחיי שרייבט עס איז איין קבלה ביי די חכמים אז איטליכר וואס זאגט דיא פרשת המן אלי טאג וועט אים קיין מאל ניט פעלין מזונות אונ די סגולה איז צו זאגן די פרשה צווייא מאל מקרא אונ איין מאל תרגום • אונ ווען ער זאגט די פרשה אלי טאג אונ ער הט פארט קיין פרנסה ניט איז דם פון זיין טובה וועגן אונ

מקרא ואחד תרגום · ואם בא לידי מדה זו שנחסר מזונו הוא לשליטות טובתו כי בעולם החסד נחסר לחמו ומזונתו והנה שכרו אתו ולפניו פעולתו אשר עין לא ראתה אלהים זולתו · והנה צריכים אנחנו להרחיב קצת מאמרנו ולפרש דבורנו בזה · ונאמר כי הנה בכל הצוויים ובכל ענינים שבדבריהם ז״ל שמתן שכרן כתוב בצדן שמי שיעשה כך שכרו בעה״ז כך וכך או יזכה לזה ולזה · והנה אנחנו רואים שבהרבה פעמים אף שמקיימים אותו הענין והצווי אשר פירשו שכרו ומהדרין מן המהדרין עם כ״ז אינו מקבל אותו השכר המפורש בהדיא על אותו הענין ואעידה לי ב׳ עדים נאמנים את רבי יהודה בר אילעי ורב יהושע בן חנניה לדמיון שאר הדברים שכיוצא בהם אמרו בגמרא כל הזהיר בציצית זוכה לטלית נאה והנה החסידים אנשי מעשה דורו של ר״י בר אילעי לא היה להם בגד ללבוש רק טלית אחד שהיו ששה ת״ח מתכסים בה ועוסקים בתורה · וגם אמרו כל הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה הרי ר׳ יהושע ב״ח אשרי יולדתו אמר עליו ר״ג מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה שדירתו היתה שחורה ולא נאוה · גם בענין הרעה ארז״ל כל העושה כך יענש כך וכך כגון המזלזל בנטילת ידים בא לידי עניות וכאלה רבות ואנו רואים הרבה פעמים אדם עובר ואינו נענש · אמנם אל תתמה על החפץ וכלל הענין שהחכמים הודיעו ופירשו לנו שהמקיים זה הצווי או זה המעשה הטוב שהדין הראוי והשכר הפסוק לזה הוא כך וכך · ר״ל שהם הודיעו ופירשו לנו שכאשר יעבור האדם על זה הענין שזה דינו הראוי לו והשייך לזה לא זולת זה · אבן אם הוא טוב לפני השם ית׳ יענש אותו באותו העונש המפורש ושקליה למטרפסיה בהאי עלמא · ולפעמים אין עונש לו בעולם הזה ולפתח חטאת רובץ ויענש לעולם הבא כנגד העונש השייך לאותה עבירה בעולם הזה · והדיין אמת שופט צדק יתעלה דינו החושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח הוא יודע המשפט על צד היותר טוב וישר לאדם לתת לזה האיש העובר עונשו הפסוק בעולם הזה או יבא לידי סכנה הנזכרת בזה בעולם הזה ולאיש אחר העובר נותן לו כנגד אותו העונש או כנגד אותה הסכנה הראוי לו לבא בעולם הזה נותן עונשו בעולם הבא ואך שלום יהיה בימיו · וכן לענין השכר המפורש לפעמים הוא טוב בעיניו לתת לו אותו השכר הפסוק בעולם הזה ולקבל עולמו בחייו ולפעמים הוא טוב בעיניו יתברך לתת לו כנגד אותו השכר הראוי לבא לו בעולם הזה נותן לו בעולם הבא · והשם הטוב לכל ורחמיו על כל מעשיו הוא יתברך ידע לאיזה סיבה הוא טוב לאדם אחד ליתן שכרו בעולם הזה ולא לעכבו ולאדם אחר הוא יותר טוב שלא ליתן שכרו בעולם הזה · ואפשר שהוא כענין שאמר שלמה המלך ע״ה ריש ועושר אל תתן לי פן אשבע וכחשתי ואמרתי מי ה׳ וגו׳ ולכן למי שיודע שיחטא בהונו ובממונו מונע ממנו הטוב לטוב לו · ולפעמים קצת בני אדם הם להפך שעניות מעביר אותו על דעת קונו ומתרעם כלפי מעלה על דוחקו ושלות חבירו ולאיש כזה מטיב בזה העולם כדי שיקנה עולם הבא · על כן הבוחן לבות וכליות אלהים צדיק הוא יודע דרכי המשפט וכל כוונתו להנאתו ולטובתו של אדם כמו שאמר הכתוב צדיק ה׳ בכל דרכיו

זיין שכר וועט זיין מיט אים אויף דעם עולם הבא ווס קיין אויג הט זיא ניט גיזעהן נאר גאט ב״ה אליין · והנה אונ מיר דארפן אביסל מער מפורש זיין די זאך דען ביי אלי מצות ווס ביי זיי שטייט זייער שכר ווי מיר האבן פריער גישריבן אונ אזוי אגלייכן זאגט די גמרא דאס דער ווס איז נזהר אין ציצית איז ער זוכה צו איין שיינם טלית אונ מיר זעהן דאך פיל חסידים האבן גיהאלטן דיא מצוה אונ האבן קיין קלייד גיהאט אן צו קליידן אויך האבן זייא גיזאגט דער וואס איז זהיר אין דער מצות מזוזה איז ער זוכה צוא איין שייני דירה אונ דר תנא רבי יהושע בן חנניא איז דאך בוודאי נזהר גיוועזן אין מצות מזוזה פון דעסט וועגין הט ער דאך ניט גיהאט קיין שייני דירה אויך איז דא פיל זאכן ווס אונזרי חכמים ז״ל זאגן דר ווס טוט דס וועט אזו גישטראפט אונ מיר זעהן פיל מאל דאס אמענטש איז עובר אויף דיא זאכן אונ ווערט ניט גישטראפט · אמנם נאר דר תירוץ דרויף איז אזוי דר כלל איז די חכמים האבן אונז מודיע גיוועזן דר ווס איז מקיים דיא מצוה איז ראוי זיין שכר זאל אזו זיין אויך דר ווס איז עובר אויף דר עבירה איז ראוי זיין עונש זאל אזו זיין · נאר אויב ער איז גוט פאר הש״י שטראפט ער אים אויף עוה״ז כדי ער זאל ניט גישטראפט ווערין אויף עולם הבא אזו איין גלייכן ווי זיין עונש וואלט בדארפן זיין אויף עולם הזה אונ אזו אויך אקעגין דעם שכר אמאל גיפעלט גאט ב״ה ער זאל איינם זיין שכר אפ געבן אויף עולם הזה אונ אמאל גיפעלט אים אז דעם שכר וואס ער וואלט בדארפט נעמן אויף עולם הזה גיט ער אים אזו איין גלייכן אויף עולם הבא אונ גאט ב״ה ווס ער איז גוט צו אלי אונ זיין דר בארימהערציגקייט איז אויף אלי זייני בשעפניש ווייסט ער ווייא

דרכיו וחסיד בכל מעשיו · גם קרוב אלינו הדבו מאד בתשובת שאלתנו זו שטי שמקיים איזה דבר שהחכמים פירשו שכרו הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו ובעל דגמול יתברך בודאי ישלם לו בעה"ז אותו השכר מה שמפורש · אך אמנם אם יבא איזה בעל דין לחלוק ויעכב בדבר שומעין לו דהיינו שמא יגרום החטא כארז"ל גבי יעקב אע"ה שנתיירא אחר שהובטח שמא יגרום החטא · ובענין שאמר הכתוב עונותיכם הטו אלה והטאתיכם מנעו הטוב מכם · וכן לענין העונשים והסכנות שהזכירו רז"ל על פרטי עבירות ודאי כדת דיני חרוץ שאותו העונש או הסכנה יחול על ראש העובר כאשר יעבור . אכן לפעמים יש לאדם מליצי יושר ופרקליטין טובים ואיזה זכות שתולה קללתו ויש זכות שתולה שנה ויש זכות שתי שנים כדאמרינן בסוטה · ולפעמים יש לו זכות שמכפרים מחצה וגורמים שאינו נידון באותו העונש עצמו רק ממנו ולמטה. וכן יש זכיות שמבטלין לגמרי אותה הסכנה או אותו העונש מהדיוטא הנה זאת חקרנוה כן היא שמענה ואתה דע לך שהם דברים אמתיים והכרחיים לידע ומהם אל יהא לבך נוטה · בענין הקרבנות אמרו כל מי שעוסק בפרשיות הקרבנות כראוי הנה הוא כאילו עוסק בכל יום בבנין בית המקדש וג"כ כאילו בנה מזבח ומקריב עליו ממש הקרבנות והקב"ה מוחל לו כל עונותיו וגם ינצל מכל הפגעים · גם הוא סיבה לקיום עולם ההוא וקיום עולם העליון וזוכה עוד לדברים הרבה הנזכרים במאמר הזוהר דבר מסוגל לשמירת אות ברית קודש ששכרו מדת השלום הוא הצדיק הנקרא חי עלמין · כתוב בספר כנפי יונה כדי שלא יראה קרי יאמר הפסוק ויאמר ה' אל השטן י"ח פעמים שיש בו ח"י תיבות ויאמר שלשה פעמים ביוער גד גדוד וגו' וג' פעמים להפך · הרי חי חי הוא יודוך כי ג' פעמים ששה תיבות בגימטריא ח"י ויאמר שיר למעלות ויכוון בראשי ה' תיבות הבאים אחר ה' אזכרות ע"באותו המזמור עם נקודות והאותיות אותן עצמם של ר"ת. והוא שם קדוש עשצ"י בגימטריא לילית שיש בכח להגין על האדם שלא תשלוט בו · וכן בגימטריא כת שכן טיפי הזרע נכשלים לפרורי לדם כדאיתא בר"מ עכ"ל · וזה יאמר לאחר שקרא ק"ש על מטתו ויזהר מאד שלא ידבר שום דבר ולא יהרהר שום הרהור רע . אתם בני אם המכשלה של זרע לבטלה בידכם ואפילו באונס גמור תזהרו לטהר אתכם במי מקוה כדין וכדת בלי עכוב כלל וח"ו שתקילו בזה כלל ואין זה דוכה לזיווג

אזו פר דעם מענטשן איז בעסיר אזו טוט ער אים · גם נאך איין תירוץ איז דרויף דען דר וואס איז מקיים איין מצוה וואס די חכמים האבן בשייד זיין שכר בצאלט גאט ב"ה אים בוודאי זיין שכר אוף עולם הזה ווי די חכמים האבן גיזאגט נאר זיינע זונד זענין דאס אבער מעכב · ווי יעקב אבינו ע"ה נאך דעם אז גאט ב"ה האט אים מבטיח גוועזן ער זאל אים היטן האט ער זיך פארט גיפארכטין מאכר האבן דיא זינד גורם גוועזן אז דיא הבטחות זאלען נים מקוים ווערען וויא דער פסוק זאגט אייערי זונד האבן פאר מיטן דאס גוטס פון אייך · אונ אזו אוך איז ביא דעם עונש פון דיא עבירות וואס די חכמים ז"ל האבן מפורש גיוועזן ווערט ער בוודאי גישטראפט מיט דעם עונש נאר אמאל המו דר' עפים איין זכות וואס האלט אוף זיין עונש אויף ווייטר אונ עס איז דא איין זכות וואס ער האלט אפ זיין עונש איין יאר אונ אמאל צווייא יאר אונ אמאל הט ער איין זכות ווס איז נאר אים מכפר העלפט אונ ער ווערט גישטראפט מיט איין קלענערין עונש אונ אמאל איז דא זכיות ווס זענין נאר מבטל דעם עונש פון דעם זינדיגר · בענין די חכמים האבן גיזאגט דער ווס לערינט די פרשיות פון קרבנות איז גלייך ווי ער בויעט איין מזבח אונ איז מקריב קרבנות אויף אים אונ גאט ב"ה איז אים מוחל די זינד אונ ווערט ניצול פון בייזי בגעגניש · דבר עס איז מסוגל ער זאל ניט רואה קרי זיין ח"ו זאל ער זאגין אכצן מאל דעם פסוק (ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן ויגער ה' בך הבוחר בירושלים הלא זה אוד מצל מאש) אונ דעם פסוק (גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב) זאל ער זאגין דרייא מאל וויא ער שטייט אונ דרייא מאל צוריק דהיינו (עקב יגוד והוא יגודנו גדוד גד) אונ זאל זאגין (שיר למעלות אשא עיני אל ההרים וגו') אונ זאל מכוין זיין אין דיא פינף אן הייב ווערטיר וואס שטיין נאך דיא פינף שמות דהיינו ביי דעם ערשטין שם שטייט (עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ) זאל ער זיך מכוין זיין אין דר ע' וואס ויא שטייט נאך דעם שם אונ דיא אלי פינף אן הייב ווערטיר וואס זייא שטיין נאך די שמות איז איין הייליגר שם אונ דאס אלץ זאל ער זאגין נאך קריאת שמע אונ זאל זייער גיזהר זיין ער זאל נאך דעם ניט ריידין קיין שום דיבור אונ ניט מהרהר זיין קיין שום שלעכטן הרהור · אתם איר מיני קינדר אוב עס האט זיך אייך גיטראפן דאס איר האט

לזווג איש ואשתו כי בעונות זה הזיווג הוא עם לילית דמרשעת ושאר כחות הטומאה והיא דבקה באיש החוטא ומוכנת ליפרע ממנו לעוה"ב רחמנא ליצלן ממנה וכמ וצא בה · על כן כל מה דאפשר להקדים ליתן ריות בין הדבקים הללו דבקי מיתה ולדחות מעליו הרוחות רעות והטומאות הרי זה זריז ונשכר וטוב לו בזה העולם ובעוה"ב · וגם הלא ידעת כי האדם כצל עוף הפורח היום כאן ומחר בקבר פן ח"ו ימות וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא מי נדה לא זורק עליו טמא הוא ויתלוו ויתחברו עמו הטומאות כי מצא מין את מינו וינערו הרשעים אותו מן העולם הבא · ע"כ הקדימו עצמכם לכפרה ולטהרה מקוה ישראל ה' מושיעו בעת צרה · האיש הירא והחרד לדבר ה' יזכור אחריתו ואל ימתין עד שיחלה רק יהא לזכרון תמיד לנגד עיניו שלא ידע האדם את עתו ואין בטוח ברגעו ושעתו. וכמשמעו כדגים הנאחזים במצודה רעה והועלו בחכה פתאים ברגע אחד כן בפתע פתאום בא עת פקודתם ותתהפך כחומר חותם כי איך ידע האדם את שנגזר עליו מהדיין אמת שופט צדק על כל רע בין בעיר בין בשדה בענינים שהזכירו רז"ל בתפלת הימים האדירים וכאשר שמענו וראינו דשכיחי מיתות משונות פתאומיות בהרבה והרבה מבני אדם · או יחלה פתע פתאום ויכבד עליו חוליו ואז בעת ההיא כאשר יראה חוליו ומיתתו קרובה לבא הכסיל יהא חובק ידיו ויאכל את בשרו על אשר לא תיקן את מעשיו וכל עניניו ווידויו ותשובתו על צד היותר טוב קודם שיבאו ימי הרע · ואילו היה נותן בעת ההיא את כל הון ביתו לקנות לו חיי שעה מעט אך אם יום או יומים יעמוד ויקום וילך בבריאות ובשלוה כדי שיוכל יתקן כל עניניו וכל מעשיו בח יבוזו לו ואוי לו לגוף הנגוף בעת ההיא שהוא מוטל כאבן דוכים · ואוי לה לאותה הנשמה שאין לה כח ויכולת לתקן מעשיה בטוב בעת ההיא ותהא עונותיה על עצמותיה ועל כרחה תצטרך לילך לבית עולמה ליתן חשבונה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה · ע"ז ידוו כל הדווים ויבכו כל הבוכים ע"כ כל אדם זאת ישיב אל לבו מקודם בכל יום ובכל שעה ואיזה חכם הרואה מקודם את הנולד אחר כך ביום הרעה. שבפתע פתאום יהא מוטל כאבן דומם וככלי שאין חפץ בו · לכן יודה לה' חסדו בכל יום ובכל רגע בבריאותו שיש כח ויכולת בידו לתקן בתיקון כל מעשיו ווידויו ותשובתו על צד היותר טוב ויפה · גם יסדר צוואתו לבני ביתו ולזולתם וכל הענינים שבעולם · ועל כן החכם הרואה את הנולד יזהר בתשובתו השלמה ובווידויו בכל לילה קודם שילך לישן דבההיא שעתא פריש על עלמא אינא דמותא · ואל יסמוך על זה שיעשה כן תכף תמיד כשיעלה למטה כי שמא תכבד עליו חולי ו בפתע פתאום ובעת שהוא נתון בקולר דמלכא עילאה הוא טרוד מאד בטרדת יסוריו וגם מכאוביו נגדו תמיד ולא יהא יכול לתקן כל מעשיו וכל עניניו בטוב · וגם לא יוכל לכוין בתשובתו ובווידויו · ועוד אינו דומה השב בתשובה מתוך הדוחק והכרח שא"א בענין אחר בראותו שאין לו חיי שעה כי בא יומו ונפשו ממנו פורחת לשב בתוקפו וגבורתו בהלו נרו עלי ראשו ושמשו עליו זורח והוא ודאי כרחוק מערב ממזרח. ע"כ בעודו בתוקפו ובגבורתו יהיה תמיד נגד פניו יום מותו ובכל עת יהיו בגדיו לבנים ושכב בשמלתו. אנכי מצוה אתכם שתפשפשו מעשיכם · כתוב בזוהר פרשת קרח דף פ"ה בכל לילה ולילה עד שלא ישכב ולא יישן צריך

חם ושלום רואה קרי געוועזן אפילו באונס זאלט איר נזהר זיין תיכף צו ריינגן אייך דס איר זאלט זיך טובלין אין איין מקוה אונ איר זאלט ח"ו דרונגן ניט מקיל זיין · דען טאמר וועט ער ח"ו שטארבן אונ זיין טומאה וועט זיין אויף אים וועלין זיך צו אים בהעפטן דיא טומאות פון דער סטרא אחרא אונ וועלין אים ח"ו אוועק ברייננן פון עולם הבא · דרום זאל ער זיך תיכף טובלען אין מקוה אונ זאל דיא טבילה ניט אפ לייגן · האיש דער מענטש וואס הערט צו גאטס רייד זאל ער תמיד גידיינקן זיין סוף אונ זאל ניט ווארטן ביז ער ווערט קראנק ווערן ווארום קיין מענטש ווייסט ניט זיין צייט אונ ער איז ניט פאר זיכערט אלי רגע וויא מיר האבן גיהערט אונ גיזעהן אז עס איז שכיח דאס פלוצלונג קען מען שטארק שלאף ווערן אונ דערנאך וועט ער בוודאי חרטה האבען וואס ער האט פריער קיין תשובה ניט גיטאן דרום זאל דער מענטש דאס נעמין פריער צום הארץ איטליכן טאג אונ איטליכע שעה · אונ ווער הייסט איין חכם דער וואס זעהט פריער וואס עס קען אים דר נאך גישעהן דרום זאל ער דאנקען צו גאט פר זיין חסד אלי טאג אונ אלי שעה וואס ער איז גיזונד אונ האט כח אונ יכולת מתקן צו זיין אלי זיני מעשים מיט ווידוי אונ תשובה · גם אויך זאל ער מסדר זיין איין צוואה בשעת ער איז נאך גיזונד ווארום טאמר שטארבט ער חלילה פלוצלונג · אנכי איך זאג אייך אז איר זאלט אייך תמיד איבר קלערין אייערי מעשים · דער זוהר שרייבט

צריך ב"א לעשות חשבון ממעשיו שעשה כל אותו היום וישוב מהם לבקש עליהם רחמים ע"כ · הנה אל יהא דבר זה קל ורחוק בעיני בני אדם לומר מה פשעי ומה חטאתי כהיום הזה הרצוח וגנוב ונאוף ונשבע לשקר· כי יצרו של אדם מתחדש ומתגבר עליו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה בכל מיני תחבולות וערמומיות אחת לאחת ומבקש להפילו וצודה את נפשו לקחת ולהורידו לבאר שחת . וכדגים הנאחזים במצודה רעה בו יוקשים בני אדם כי יפול עליהם פתאום · על כן אם יפשפש בפרט כל מעשיו שעשה כל היום בלי ספק שימצא עון אשר חטא או בגוף או בממון או בדבור או במחשבה או במעשה או בינו ובין המקום או בינו לבין הבריות או בהתרשלות עסק התורה שהיא כנגד כלם · וכארז"ל כשם ששכר תלמוד תורה גדול מכל המצות כן עונש המבטלה גדול מכל העבירות : או לא קיים המצות בדיניהן ובדקדוקיהן כי רבים הם · ולפחות עון עקביו יסובהו דהיינו עבירות שאדם דש בעקביו וכאין נגדו שהן רבו כמו רבו שמא עבר על אחת מהם כמו שהיה מתירא מזה דוד המע"ה חסיד שבחסידים כמ"ש עון עקבי יסובני · הנכנס אצל חולה צריך להזהירו ולהזכירו שיפשפש במעשיו ויחזור מהן ויתודה עליהם ויבקש מחילה לכל מי שחטא לו וגם הוא ימחול לכל מי שחטא עמו · ויעשה חשבונותיו אם חייב ממון לשום אדם לצוות שיפרעו לו אם אין לו לשעה לשלם · ואל יתרשל מכל זה פן פתע פתאום יכבד עליו חוליו ולא יוכל לדבר וימות בחטאיו וירד לבאר שחת לכן תכף יתעורר לכל הנזכר· בענין ברכת הלבנה כתב המקובל הגדול ר' טודרוס הלוי ז"ל בספר אוצר הכבוד וז"ל ושמעתי אומרים על מורי דודי רבי מאיר הלוי שהיה מזהיר אזהרות רבות שלא להסתכל בלבנה כמו שהזהירו רז"ל שלא להסתכל בקשת · ואשריו ואשרי חלקו שזכה לתורה התמימה ולחכמה פנימה ונעלמה והאריך בסוד הענין · וכתבתי זה לאפוקי ממנהג רוב העולם שמסתכלים בה כשמברכין אותה כמעט כל משך אמירת כל הברכה והשייך לזה שאין להסתכל בה כי אם כמו לגבי הקשת דהיינו כשרוצה לברך יראה אותה ואח"כ יעלים עיניו ממנה· אחת מהצוואות של הגאון ר' שעפטיל זצ"ל לבנותיו וכלותיו למען השם שלא לשכב שום תינוק במטה שלכם קודם שיהיה ב' שנים · ובשעת ההריון תמיד תתפללו שיהיו לכם

אַלֵי נאַכְט אײדער דער מֶענְטְשׁ לײגְט זיך שְׁלאָפֶן דאַרְף ער זיך בַּהֶשְׁבּוֹנֶען פון זײנֶע מַעֲשִׂים וָוס ער האָט גיטאָן דעם גאַנְצֶן טאָג אונ זאָל אויף זײא תְּשׁוּבָה טאָן אונ גאָט בֶּעטִין ער זאָל אִים מוֹחֵל זײן · אונ דיא זאַך זאָל ניט גְרִינְג זײן בײא מֶענְטְשֶׁן צוּא זאָגֶן וואס האָב איך הײנְט גזינְדִיגְט האָב איך דען חָלִילָה מֶענְטְשֶׁן גיהַרְגִּתְ אָדֶר מְזַנֶּה גיוועזֶן אָדֶער בײא אײנֶם עֶפִּיס גיגַנְבִתְ אָדֶר פַאלְשׁ גשוואָרֶן אויף וואס זאָל איך תְּשׁוּבָה טאָן · זאָל ער אַזוֹ ניט זאָגִין וואָרוּם אַז ער ווֶעט זיך רֶעכְנֶן אִיבֶּר קְלֶערֶן זײנֶע מַעֲשִׂים ווֶעט ער בְּוַודַּאי גיפִינֶן אײן עֲבֵירָה וואס ער האָט גיזינְדִיגְט מִיט זײן גוּף אָדֶער מִיט רײדִין אָדֶער מִיט אײן מַחֲשָׁבָה אָדֶר מִיט אײן מַעֲשֶׂה אָדֶער ער האָט גיזינְדִיגְט פַר גאָט אָדֶער פַאר לײט · אָדֶר ער האָט זיך גיפוילְט תּוֹרָה לֶערְנֶין וואס דיא זוּנְד פון בִּיטוּל תּוֹרָה גְשְׁטֵייט קֶעגֶן אַלֵי עֲבֵירוֹת דֶען אַזוֹ וואָל וויא דֶער שְׂכַר פון תּוֹרָה לֶערְנִין איז גְרֶעסֶר פון אַלֶע מִצְוֹת אַזוֹ אויך דֶר עוֹנֶשׁ פון דֶעם וָוס לֶערִינְט נִיט קַיין תּוֹרָה ווֶען ער הָט צַייט איז דֶר עוֹנֶשׁ גְרֶעסֶער פון אַלֶע עֲבֵירוֹת · אָדֶער ער הָט אײן מִצְוָה נִיט רֶעכְט מְקַיֵּים גיוועזֶן אונ ער ווֶעט גיפִינֶן אַז ער האָט עוֹבֵר גיוועזֶן עֲבֵירוֹת וואס דאָס רוֹב מֶענְטְשִׁין זֶענֶן דְרוֹיף עוֹבֵר אונ עס איז בײא זײא שׁוֹין גאָר נִיט גירֶעכִינְט פַאר קֵיין עֲבֵירָה · הנכנס דר וואס גייט אַרײן צוּ אײן חוֹלֶה זאָל ער אִים דֶר מַאנִין אַז ער זאָל אִיבֶּר קְלֶערִין זײנֶע מַעֲשִׂים אונ זאָל אויף זײ חֲרָטָה האָבֶן אונ זאָל מְחִילָה בֶּעטִין פון אִיטְלִיכִין מֶענְטְשׁ וואס ער האָט קֶעגִין אִים גִיזִינְדִיגְט אונ ער זאָל אויך מוֹחֵל זײן צוּ אִיטְלִיכֶן וואס הָט אַקֶעגִין אִים גיזינְדִיגְט אונ זאָל אִיבֶּר קְלֶערִין זײן חֶשְׁבּוֹן אויב ער איז שׁוּלְדִיג גֶעלְט זאָל ער אָן זאָגִין מֶען זאָל בַּצָאלִין נאָך זײן טוֹיט אויב ער הָט נִיט תֵּיכֶף צוּ בַּצָאלִין אונ זאָל זיך נִיט פוילֶן צוּ דֶעם אַלֶעמֶן וואָרוּם זײן קְרֵיינְק קֶען שְׁוֶוער ווֶערֶן אונ ווֶעט נִיט קֶענֶן רײדֶן אונ ווֶעט שְׁטַארְבֶּן מִיט זײנֶע זִינְד דְרוּם זאָל ער טאָן וָוס פְרִיעֶר אִיז גִישְׁטַאנֶין · בענין אויף דֶער לְבָנָה טאָר מֶען נִיט קוּקִין אויך נִיט אִין דֶעם רֶעגִין בּוֹגִין נאָר בְּשַׁעַת מֶען דאַרְף זאָגִין דִי בְּרָכָה פון קִידוּשׁ לְבָנָה זאָל ער אויף אִיר אײן קוּק טאָן אונ אַזוֹ אויך בײא דֶעם רֶעגִין בּוֹיגִין · אחת אײנֶם פון דיא צַוָואוֹת פון הַגָּאוֹן ר' שֶׁעפְּטִיל ז"ל וואס ער האָט אָן גיזאָגְט זײנֶע טֶעכְטֶער אונ זײנֶע שְׁנִיר · לְמַעַן הַשֵּׁם זײא זאָלִין נִיט אַרײן נֶעמֶן קֵיין קְלֵיין קִינְד פַאר צְווײא יאָר אִין

לכם בנים יראי השם ות"ח ותשתדלו בהדלקת נר שבת ותהיה כוונתכם לש"ש וידעתם כי שלום אהליכם · בענין לקנות אדם לו חבר לכל דבר אל תרפו ידיכם מלבקש ריעים ואוהבים אנשי חיל ויראי אלהים ואל תאבדום כי טובים השנים כי אי אפשר בלא חבר ואוהב שיתקן לו ענינו בעצתו שאפילו המשכיל שבמשכילים צריך לעצות זולתו · ודרך צחות אני אומר כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו · ואמר החכם אדם בלא חבר כשמאל בלא ימין · וכן אמרו רז"ל חברותא או מיתותא · ואמרו עוד רז"ל בספרי על פסוק כי טובים השנים מן האחד : מכאן אמרו יקנה אדם חבר לעצמו להיות קורא עמו ואוכל עמו ומגלה לו סתריו וע"כ אמרו רז"ל הרבה תורה למדתי מרבותי ומחבירי יותר מרבותי · ונשמרתם מכל דבר רע ר"ל חבר רע כסיל או כעסן פן תבואו על ידו לידי כלימה ח"ו כי מי שיושב בין החכמים מכובד ומי שיושב בין הנבזים נבזה · ואמר החכם אין ראוי למשכיל להתחבר לאדם עד שיבחן אותו אם הוא ראוי לחברה אם לא · ואמר עוד ההבחנה הוא שתכעיסהו בתחלה ואם יודה לך על האמת בעת כעסו התחבר לו ואם לאו עזוב אותו · כתוב בספר החינוך פילוסוף אחד צוה לבנו לפני מותו ואמר לו בני כמה אוהבים קנית בחייך א"ל קניתי אוהבים עד מאה אמר ליה בני אמרו הפילוסופים אל תאהב ואל תהלל האוהב קודם שתנסהו ותבהנהו ותדע באמת אם הוא אוהב · כי אני שנולדתי לפניך לא קניתי בכל היי כי אם חצי אוהב ואתה איך קנית מאה · ועתה לך ובחנם אם תמצא מכולם אחד · סוף דבר בחנם ואינם אחד שעמד בנסיון עד ששב אל אביו ויאמר לו אבי קרה לי כאשר אמר הפילוסוף רבים אהובים במספר ולעת הצורך הם מעטים· ע"כ אמר החכם סודך אסירך ואם תגלהו אתה אסירו · עוד אמר אל תגלה לאוהבך מה שתסתיר משונאך אם לא בחנתו פעמים רבות להיות אוהב נאמן פן יהפך להיות שונאך ויגלה סודך · אל תשנאו רעיכם בלבבכם אם נאמר לכם עליהם לשון הרע או אבק לשון הרע רק אתם בעצמכם תוכחו עמהם בתוכחת מגולה ואהבה · אל תעברו על דעת חבריכם רק תמיד תבטלו רצונכם מפני רצונם כמו שאמר רבי יוסי מעולם לא עברתי על דעת חבירי · שמעו מוסר ועצה מכל מי שנותן לכם עצה טובה ועל בינתכם אל תשענו דכתיב ותשועה ברוב יועץ · פירוש ברוב פעמים ולא ברוב יועצים :

אזהרת ראיית הנולד · תראו טרם היותו · בראשיתו תראו מה אחריתו אל תבהלו במעשיכם

וקידם

בעט אריין · נאר זייא זאלין עס געבין צו זיינן אין דער וויג · אונ ווען זייא זענן מעוברת זאלין זייא מתפלל זיין דאס זייא זאלן געבארן קינדער יראי שמים אונ תלמידי חכמים אונ זאלין זייער נזהר זיין ליכט בענטשין אין דר צייט ח"ו ניט צו פערשפעטיגן זיך אונ זאלין אליז טאן לשם שמים וועט זייא גאט ב"ה בענטשין מיט שלום אונ מיט פרייד · בענין אמענטש דארף זיך זוכן גוטע פריינד גאטס פארכטערס ער זאל אים פארעכטן זייני זאכן דורך זיין עצה ווארום אפילו דר קלוגסטר מענש דארף האבין איין עצה פון זיין חבר אונ זאל זיך היטן פון אשלעכטן חבר איין נאר אודר איין כעסן מאמר דורך אים וועט ער קומן צו שאנד ח"ו דען דר ווס זיצט צווישן די חכמים ווערט ער גיערלכט אונ דר וואס זיצט צווישן די נארנים ווערט ער מבוזה · אונ דר חכם הט גיזאגט איין קלוגר גיהער זיך ניט בהעפטין מיט איין מענטשין ביז ער זאל אים פריער אויס פריבן אוב ער איז ראוי מען זאל זיך מיט אים בהעפטן · אונ דם פרובן איז דו זאלסט אים פריער דר צערנן אונ אז ער וועט דיר מודה זיין על האמת אפילו בשעת כעס דענמאלט בהעפט זיך צו אים אוב ניט פר לאז אים : כתוב אין ספר החינוך שטייט איין פילוסוף האט אמאל גיזאגט צוא זיין זון מיין זון וויא פיל פריינד האסטו דיר ניקויפט בייא דיין לעבין האט דער זון אים גיזאגט איך האב מיר גקופט ביז הונדרט פריינד האט דער פילוסוף גיזאגט דו זאלסט ניט גלויבן קיין פריינד ביז דו זאלסט אים פריער פריבן אוב ער איז דיר איין פריינד דען איך בין פריער תון דיר גיבארין אונ האב מיר ניט גיקופט איין האלבין פריינד אונ דו האסט דיר שון גיקופט הונדרט · האט דר זון זיי גיפרובט איז ניט גיוועזן אפילו איינר צווישן זייא אלע וואס איז בשטאנין בייא דר פרוב · דרום האט דער חכם גזאגט דיין סוד איז דיין גפאנגינער אונ אוב דו ביסט אים מגלה ווערסטו זיין גפאנגענער · נאך הט ער גזאגט זאי ניט מגלה צו דיין ליב האבער אזעלכס וואס דו פאר בורגסט פאר דיין שונא נאר סיידן אז דוא האסט אים פיל מאל אום גפרובט אז ער איז דיר אגיטרייער פריינד ווארום טאמער וועט ער ווערן דיין שונא אונ וועט אנפלעקין דיין סוד · אזהרת איידר איר טוט איין זאך זאלט איר זעהן

וואס

וקודם עשייתכם שום מעשה הן קטן הן גדול התיעצו היטב אם הוא ראוי לעשותו אם לאו · ועל זה ארז"ל איזהו חכם הרואה את הנולד כי כל העושה בחפזון כוזב החכם יהיה או סכל יהיה אותו העושה · וכבר שמעתי הדרשנים ממליצים ע"ז הענין פסוק אני אמרתי בחפזי כל אדם כוזב · ר"ל שכל דבר הנאמר מכני בחפזון ובתמהון הלב במהירות הלב והעיון הנה אני וכל אדם העושה זה הענין יהיה כוזב · ולשון כוזב האמור כאן הוא כלשון היו תהיה כמו אכזב · אשר לא יכזבו מימיו · ואמר עוד על זה כי אקח מועד אני מישרים אשפוט · ולאו דוקא משפט אלא הוא הדין לכל הדברים אשר יעשה אותם האדם יקח זמן ועת לכל חפץ · ואל יעשה האדם דברים מבוהלים ודחופים בחפזון מבלי קדימת מלאכת מחשבה והתבוננות תכלית המעשים ההם · וכשהאדם עושה מעשיו בנחת וחושב מחשבות טרם היותו הוא קיים וטוב ויפה וסימן לדבר בשובה ונחת תושעון . וכן ארז"ל מתון מתון ת' זוזא שויא · ואמר החכם מי שירוץ יכשל · מי שימהר ילבט · וכל המרבה לחשוב ימלט · ואמר עוד אל תבקש במהירות המעשה כי בני אדם ישאלו איך תיקן אותו ואל ישאלו בכמה ימים תיקן אותו · וכן אל תשיבו דבר הן במילי דעלמא הן במילי דשמיא רק אחר שמיעה והבנה היטב . קבלה ישנה היא אם חפץ אדם לעשות איזה מעשה שיראה לו שיהיה רוח מקצת הבריות נוחה מזה וקצת אינם נוחים מזה רק חפצים שלא יעשה המעשה ההוא · מכדי שקולים הם דעות בני אדם בזה רוצה ואינו רוצה. טוב לו לאדם להיות בשב ואל תעשה כי שב ואל תעשה בכמה מקומות עדיף:

ענין הבטחון הש"י מטריף כל חוסיו ורחמיו על כל מעשיו · אל תהיו הומים לאסוף ממון בתחבולות רק שישו ושמחו כמה שת.כנם הש"י אם מעט ואם הרבה ואם יהיו מזונותיכם מצומצמים אמוו בלבבכם דיינו ברוח אפינו והקב"ה מצרף העני בכור העוני כדי להטיבו באחריתו · וכי ירחיב השם את גבולכם ויתן לכם עושר ונכסים וכבוד אל ידום לבבכם מאחיכם כי לא תדעו מה ילד יום כי הוא גלגל החוזר בעולם · ואפילו בטוחים הייתם שימשוך לכם העושר והכבוד כל ימיכם מה בכך כי לא לעולם חוסן כי אם שנים רבים יחיה האדם ואילו חיה אלף שנים פעמים אחר שיש מספר לשנים יכלה המספר וסופו כלא היה· אף כי ימי אדם בצל עובר וכעוף הפורח אם כן למה יתגאה אדם להבל דמה עפר מן האדמה?

ונחנו

וואס דר כוף דר פון וועט זיין · איר זאלט ניט איילן אייערי מעשים צו טאן נאר איידר איר טוט איין שום זאך אגרוסי אדר אקליינע וייט אייך מיישב אויב איר זאלט עס טאן אויב ניט · אונ דרויף האבן אונזערי חכמים ז"ל גיזאגט וועלכיר הייסט איין חכם דער וואס בשעת ער טוט איין זאך זעהט ער וואס פון איר קען ארויס קומן ווארום דער וואס טוט איין זאך איילענדיג פעהלט זייער · אונ דער חכם האט גיזאגט דר וואס לופט ווערט גישטרויכלט דר וואס איז איליג דר ווערט מיד אונ דער וואס טוט טראכטין איידר ער טוט די זאך דער ווערט ניצול · נאך הט ער גיזאגט דו זאלסט ניט גיך טאן איין זאך ווארום לייט זאגין נאר וויא גוט ער האט דיא זאך גיטאן אונ פרעגין ניט ניט וויא פיל טעג ער האט זיא גיטאן · אויך זאלט איר ניט ענטפערין קיין שום זאך ביז איר פאר שטייט גוט וואס יענר פרעגט · אויב איין מענטש וויל טון עפיס אזאך וואס אים דאכט זיך עס איז רעכט צו טאן · אונ אטייל זאגן ער זאל עס טואן אונ אייטל זאגין ער זאל עס ניט טואן · איז בעסר אז מען טוט עס ניט . ענין דער ענין פון בטחון איז דען הש"י שפייזט אלי וואס בשיצן זיך אין אים אונ זיין דערבארימקייט איז איבר אלי זייני בשעפעניש · איר זאלט ניט גרוסטין זאמלן געלט דורך תחבולות נאר איר זאלט זיך פרייאן מיט דעם וואס גאט ב"ה גיט אייך פיל אדער ווייניג אונ ווען אייער פרנסה איז נאר בצמצום זאלט איר טראכטן אין הארץ עס איז גינוג פר אונז וואס מיר לעבן אונ גאט ב"ה לייטרט דעם ארום מאן אין דער טעכט פון ארומקייט כדי צו בגיטיגן אים זיין סוף אונ ווען גאט ב"ה העלפט אייך אונ גיט אייך עשירות אונ כבוד זאלט איר זיך ניט בעל גאוה האלטין קעגין ארומי לייט ווארום איר ווייסט ניט וואס מיט אייך קען זיך נאך טואן דען איר קענט נאך ארום ווערין אונ ווען איר זאלט אפילו בטוח זיין אז דאס עשירות מיט דעם כבוד וועט איר האבן ווייל איר וועט לעבן איז דאך אויך גאר ניט עס איז דאך אלץ דאס שטארקייט ניט אויף אייביג דען ווען דער מענטש זאל אפילו לעבין צוויי טויזינט יאר ווייל עס איז נאר דא איין צאל צוא זייני יארין וועלין די יארין זיך אוים לאזין אונ ער וועט זיין גליך וויא ער איז גאר ניט גוועזן אויף דער וועלט אונ מכל שכן די טעג פון דעם מענטשין זענן אזוי וויא איין שאטן פון איין עוף וואס

ונחנו מה אם אין עסקנו ומאויינו בתורת ה׳ התמימה· על כן ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה · ר״ל אפילו ביום שמחתכם ובמועדיכם בטוב לבבכם ביין תראו ביום רעה שאפשר לבא כמו רגע ח״ו · ותשומו על לבבכם חרדת המות ומאורעות העולם ומכשוליו למען תזכרו ועשיתם את כל מצות ה׳ ולא תחטאו כמו שארז״ל זכור את יום המיתה ולא תחטא · ואמרו בלבבכם ביום שמחתכם כי כל העולם ומלואו וכל עושרו וכל גדולתו ואפילו עלה אדם לגדולתו של שלמה המע״ה הבל הבל גמור הוא זולת עבודת הש״י · אמר הפילוסוף אין דבר מועיל לאדם כמו שלא יבטח בטובת עולם הזה ולא יאמין בו ותתנו מלחמכם לדל בכל עת ביום שמחתכם ובמועדיכם וביום התענית · גם כן אמרו חכמי המוסר אהוב את השמא ושנא מה בכך · ר״ל כל דבור וכל מעשה שאדם עושה בין בינו לבין עצמו בין בינו לבין חביריו יתעורר עצמו ויחשוב בלבו בשעת מעשה או גם אחרי כן תיכף וכיד שמא יש בזה המעשה או בזה הדבור או בזה הענין מכשול עון אשר חטא ויצדד עצמו תמיד לצד חובה ואל יהיה הכל כמישור לפניו · ודרך אויל ישר בעיניו לומר מה בכך ויהיה הענין קל בעיניו · ועצם וראשונה יתעורר בדבריו וידקדק אחר מעשיו ודבריו אם אין בהם אחת מאלו ראשי העבירות שהם בעונות דשכיחי ושכיחי לרוב בקרב הארץ · דהיינו גאוה כעס לשון הרע ליצנות שפת שקר שהם דגלי ורגלי המרכבה הטמאה ילאה הפה לספר בחומר חטאתם ובעוצם פגמם. על כן לא יהא כסוס כפרד אין הבין שלא ידע במה יכשל רק ידקדק אחריהן ודבר זה ירגילהו להיות סור מרע ובורח מן העבירה · ואף אם הוא דבר שבקדושה שמא לא עשה הענין כהוגן בכל משפטו ובכל חוקתו · והנה עינינו רואות שהרבה והרבה מבני אדם עושים איזה מצוה בכללה אבל אין מדקדקים כלל לעשותה בכל דיניה ומשפטיה כמו שפירשו חכמים הקדושים ע״ה. כל מה שהנשמה יותר פנימית ועליונית חטאו עושה רושם ביותר למעלה ושגגתו עולה זדון · על כן החכם החסיד צריך פשפוש יותר במעשיו שלא ימצא אחריו מאומה ואם פשפש ולא מצא יתלה ויסתפק בעצמו פן ואולי הוא מתרשל באהבת וביראת אל כל היום בעניני דחסידותא כמו שהזכירו רז״ל באגדותיהם הנאהבים ומוסרם הנעימים וכאשר האריכו גם בשאר ספרי דחסידי ושמא כדבעי למעבד לא עבד · כי בוודאי מי שיכול לילך מחיל אל חיל בתורה ובחסידות עד אשר יגיע למדרגת החסידים הגמורים והוא מתעצל ואינו עושה כן לא יצא ידי חובתו וחייב בדיני שמים · כמו שאמרו רז״ל בהדיא חייב אדם לומר אימתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק יעקב . ובויקרא רבה אמר ריש לקיש משל

פליהט אוועק דרום וס זאל זיך בעל גאוה האלטן דער מענטש וס ער איז גיגליכין צו הבל און וואס זענין מיר גאר אז מיר לערנין ניט קיין תורה דרום אפילו אין דעם גוטן טאג וס איר זענט דערמאלט פרייליך זאלט איר אויך גידענקן דעם טאג פון דעם טויט וס ער קען קומן אלי רגע ח״ו · און איר זאלט טואן צו אייער הארץ די מרעפונג און שטרויכלונג פון דר וועלט כדי צו טואן אלי מצות פון גאט און זאל ניט זינדגן און ווען אפילו דר מענטש זאל קומן צו גרוס עשירות און גדולה איז דס אלץ הבל נאר דר עיקר איז די דינסט פון הש״י · אמר דר פילוסוף הט גיזאגט עס איז ניט פר האנדן קיין זאך זאל אזו העלפן דעם מענטשן ווי דס וס ער זאל זיך ניט פר זיכרן אין דעם גוטין פון דר וועלט · און איר זאלט געבן פון אייער ברוט צו איין ארום מאן אין אלי צייט · וראשונה צום ערשטן דארף דר מענטש מדקדק זיין נאך זיינע מעשים אויב אין זייא איז ניט דא איין עבירה פון די הארבע עבירות וואס זענן שכיח דאס איז גאוה · כעס · לשון הרע · ליצנות · ליגין זאגן · דען דאס מויל וועט מיד ווערן צו דער ציילין אין דעם הארביקייט פון זייער זונד · דרום זאל ער גוט מדקדק זיין נאך זייא און דאס וועט אים ברענגן ער זאל זיך אפ טואן פון בייז און וועט אנטלויפן פון איין עבירה · כל וויא מער דיא נשמה איז גינומן גיווארין פון איין העכר ארט און וייא גרעסר זיא איז מאכט זיין זינד אלץ מער צייכן אויף דעם הימל און זיין שוגג איז גלייך צו איין מזיד · דרום דער חכם און דר חסיד טוז נאך מער איבר קלערין זיינע מעשים און אויב ער האט ניט גיפונען קיין שום עבירה זאל ער טראכטן טאמר האט ער זיך גיפוילט אין דעם ליבשאפט און פארכט פון גאט און טאמר האט ער ניט גיטאן קיין מעשים טובים אזו וויא ער דארף צו טאן ווארום אזעלכר קען בוודאי אלע מאל העכר גיין מיט תורה און חסידות ביז ער זאל גרייכן צו דר מדרגה פון דיא רעכטי חסידים וויא אונזערע חכמים ז״ל האבן גיזאגט בפירוש דער מענטש איז מחויב צו זאגן ווען וועלין מיינע מעשים גרייכן צו די מעשים פון מיינע עלטרין אברהם יצחק ויעקב · און ריש לקיש האט גיזאגט דס איז גיגליך

משל לעירוני א שהיה נשוי בת מלכים אע"פ שמאכילה כל מעדני עולם אינו יוצא ידי חובתו למה לפי שהיא בת מלכים · כך כל מה שיפעול האדם עם נפשו אינו יוצא ידי חובתו לפי שהיא מלמעלה ע"כ · ולזה אמרו בהספינה שכל אחד ואחד מהצדיקים נכוה מחופתו של חבירו שהיא גדולה מחופתו ואומרים אוי לאותה בושה וכו' · ומכאן תשובה לכת המדברים והמצפצפים שאין אנו מחוייבים ליזהר מהענינים שלא לעשות או מענינים לשמור ולעשות ולקיים כי אם אותן הדברים הכתובים בתלמוד באזהרה גמורה אבל הדברים והענינים הכתובים בזוהר או בשאר ספרי דחסידי בודאי המקיימן קדוש יאמר לו אבל מי שאינו רוצה בקיומן אין בזה עון אשר חטא ואין עליו עונש · והנה לא היטיבו את אשר דברו כי מאמרים הנזכרים הם מתנגדים להם · ואף שפטור מדין אדם חייב בדיני שמים ועתיד ליתן את הדין על אשר לא שמר ועשה את הדבר לעשות נחת רוח ליוצרו יתברך במה שיהא יכולת בידו לעשות טוב · ורבותינו הקדושים והנמשכים אחריהם ע"ה לכך לא הטילו חיובם ועונשם על כל קהל עדת ישראל כקטון כגדול לפי שאין רוב הצבור יכולים לעמוד בו · ולא העמידו דבריהם חיוב על כל ישראל אבל במי שיש יכולת לעמוד בהיכל המלך ה' צבאות ולקיים כל הכתוב בספר הזוהר ובשאר ספרי דחסידי הקולר תלוי בצוארו לעשות ולקיים · ואי אפשר לו לפרוק עול מעל צוארו כמו שהזכירו ז"ל במאמרי הזוהר · על כן טהר ידים יוסיף אומץ · ומעתה יגדל נא הכח בדרכי השם למעלה למעלה להעלות תמיד נר אלהים נשמתו טרם יכבה ויסור הצל · כי כפתע פתאום בינו לבין המות ומשאול לא ינצל · ואם העצל יתעצל איך יתנצל · ויציל עצמו כשילך לבית עולמו בקום אלהים למשפט את עמו · כי גדול יום ה' ונורא מאד מי יכילנו ומי יקום לפני זעמו · והנה על פי הדברים האלה שזכרנו למעלה אם יפשפש האדם בפרטי כל מעשיו ובמדותיו ובפעולותיו שפעל ועשה כל היום וידקדק אחר כל דבריו ויבדוק בחורים ובסדקים ובכל המקומות שדרך להשתמש שם החומץ ובליעל אין ספק שיראה וימצא בגבולו השאור שבעיסה והמעכב · וסימניך דאורייתא ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא · ואחר הבדיקה מיד בלילה יבטלנו ויבערנו · ולהשם יתברך אשר לכבודו ברא והמציא כל נמצא והוא חוקר הכל ושוקל ובוחן כליות ולב חוקר אנחנו מחלים שיתן בלבנו אהבתו ויראתו כל הימים באמת ובתמים בענין דלא ניעול קמיה נכלמים ונהיה מהמוצאים חן בעיניו ומרואי פניו: בענין דברים שצריך האדם להשמר מהם כדי להיות בריא לעבוד לבוראו · בהיות דחמירא סכנתא מאיסורא אפילו מספק סכנה ירחיק עצמו · אל ירחץ אדם ידיו שחרית במים מגולים ק"ו בהדחת הפה שלא יהיו המים מגולים כ"ש מגולים

א פירוש בן עיר שלינו ממשפחת המלכים :

צו איין מאן וואס ער קומט ניט ארויס פון קיין מלכים אונ האט גינומן אווייב איין מלכות טאכטר נוא ווען ער זאל איר אפילו געבן עסן אלערלייא זיסע שפייז פון דער וועלט איז ער אלץ קענן איר ניט יוצא וייל זיא איז איין מלכות טאכטר האט זיא בייא איר פאטער אלץ בעסער גיהאט · אזו אויך וואס פר איין מעשים טובים דער מענטש זאל טאן איז ער אלץ ניט יוצא קענן זיין נשמה וייל זיא איז גינומן גיווארן פון אונטר דעם כסא הכבוד · ומכאן אונ דאס איז איין תשובה צו די וואס זאגן אז מיר דארפין נאר מקיים זיין וואס דיא גמרא זאגט אן אבער דיא זאכן וואס שטייט ניט אין דער גמרא נאר זייא שטייען אין זוהר אונ אין אנדרע ספרי מוסר דער וואס וויל זייא ניט מקיים זיין איז דאס קיין עבירה ניט · אבער זייא ריידן ניט גוט דען וואס עס שטייט אין זוהר אונ ספרי מוסר איז אמתי תורה · אונ האטשע ער איז פטור פון דיני אדם ווערט ער גישטראפט פון דעם הימל וייל ער האט ניט גיהיט אונ גיטאן דיא זאך אונ הט גיט גיטאן קיין נחת רוח צו זיין בשעפר מיט דעם וואס ער האט יכולת גיהאט צו טאן גוטץ · ורבותינו אונ אונזרע חכמים ז"ל האבן דרום ניט גיווארפן דעם חיוב אויף אלי ישראל וייל זיי האבן גיוויסט אז דר רוב עולם קען דרונן ניט בשטיין אבר דער וואס הט יכולת מקיים צו זיין אלץ וואס עס שטייט אין זהר אונ אין אלי ספרי מוסר מוז ער בוודאי דאס אלץ מקיים זיין · אונ צו השי"ת האפין מיר ער זאל געבן אין אונזר הארץ זיין ליבשאפט אונ זיין פארכט מיט אמת אונ גאנצקייט כדי מיר זאלן ניט קומען פאר אים פאר שעמט אונ מיר זאלין זיין פון די וואס גיפינן חן אין זיינע אויגן אונ פון די וואס זעהן זיין שכינה · בענין איך וועל שרייבן פון די זאכן וואס דר מענטש דארף זיך דר וייטרין פון זיי כדי ער זאל זיין גיזונד צו דער דינגט פון גאט ב"ה וייל איין סכנה זאך איז נאך הארבר פון איין איסור דרום מוז ער זיך דר וייטרין פון איין ספק סכנה · ער זאל זיך ניט וואשן אין דר פריא מכל שכן ער זאל דאס מויל ניט אויס שווענקן מיט

כל הלילה · אמרו רז"ל ארבעה דברים העושה אותם דמו בראשו וחד מנהון המכבה את הנר בפיו · (וכן הוא בכל בו) · ויקנח אדם ידו בין דגים לבשר · אל ישתה אדם שום משקה שהיה מגולה אפילו ביום · כתוב בסמ"ק סי' תע"א וז"ל כל זיעת האדם סם המות חוץ מזיעת הפנים · ולא יתן תבשיל תחת המטה אע"פ שהוא עוסק בסעודה ואפילו מכוסה בכלי ברזל משום רוח רעה ששורה עליו · ולא יאכל שום קלוף ובצל קלוף וביצה קלופה שעבר עליהם הלילה · ויש ב"א שאינן אוכלים שומים קלופים שחוקים בשבת שחרית מטעם זה ויש שאינם חוששין מאחר שלחם מעורב בתוכם · ויש שמשימין קליפת השומין לתוכה עכ"ל · בענין שתיית יין ד' דברים צוה אליהו ז"ל לרבי יהודה והד מנהון לא תשתכר ולא תחטא וכו' ועלינו לקיים צוואת אליהו ז"ל · וירחיק האדם מאד מאד מן השכרות כי מתוך כך בא אדם לידי בזיון כי אין משוקץ ומתועב יותר ממנו וכל העולם מגנין אותו כי לפעמים יעשה אדם דבר או ידבר דבר בשכרותו שאם יתן לו איש הון רב לא יעשה אותו דבר ולא ידבר כזה כשאינו שכור · וכל העבירות החמורות הן בעיניו למישור והוא חוטא בבלי דעת ותם לריק כחו וממונו וזמנו ומפסיד השכל גם תפלתו תועבה · ובהיות שבכמה מקומות בתלמוד ובמדרשים האריכו רז"ל בגנות השכרות והרעות הגורם לנפשו ולגופו משום כך איני מאריך לך · להסיר למי שנלקה בצרעת זו נאמר שאחר שיעבור היין מעליו ישים בדעתו הדברים שעשה ומה שדבר ויראה בשקוץ המעשים ובמיאוס הדברים שעשה ושדבר ואולי עם זה יתרחק מן השכרות כדי שלא לשוב ליכשל באותם המאוסים שעכשיו שהוא בדעתו אינו מאמין דכך עשה וכך דבר שנשפך דמו בשומעו מואס בחייו בזוכרו ובוחר מחנק לנפשו · כי הוא מתבייש ומתכלם להביט בפני אותם אנשים שנמצאו בעת שנשתכר ועשה מה שעשה ודבר מה שדבר · ולפחות יועיל שאם יחזור לשתות יזכור מהדופי קצת ויש"ב בדד וידום ולא ידבר תועה ולא יעשה מעשים מכוערים · יראה האדם מה היין גורם

שהרי

אַזעלכֵי וַואסֶר וָואס זֶענֶען גִישְׁטַאנֶען אוֹיף גִידֶעקְט בַּיי נַאכְט · אוּנְזֶרֵי חֲכָמִים ז"ל הָאבֶּן גִיזָאגְט פִיר זַאכֶן שַׁאדֶן זַייעֶר צוּ דֶעם גֶזוּנְד אוּנ דֶער וָואס טוּט זֵיי וֶועט נָאךְ דֶער פַאר גִישְׁטְרָאפְט וֶוערֶן · אֵיינְס פוּן דִי פִיר זַאכֶן אִיז אַז עֶר פַר לֶעשְׁט אַיין לִיכְט מִיט זַיין מוֹיל · צְווִישֶׁן פִישׁ אוּנ פְלֵייש זָאל עֶר זַיינֶע הֶענְט אָפּ ווִישֶׁן · עֶר זָאל נִיט טְרִינְקֶען קֵיין שׁוּם מַשְׁקֶה וָואס אִיז גִישְׁטַאנֶען אוֹיף גִידֶעקְט אֲפִילוּ בַּייא טָאג · כתב דֶער סמ"ק שְׁרַייבְּט אַלֶע שְׁווַייסֶן פוּן אַיין מֶענְטְשׁ זֶענֶען ווִיא סַם הַמָּוֶת חוּץ דֶר שְׁווֵייס פוּן דֶעם פָּנִים · עֶר זָאל נִיט שְׁטֶעלֶן קֵיין גִיקֶעכְץ אוּנְטֶער דֶעם בֶּעט חָאטְשֵׁי עֶר הַאלְט אִין מִיטֶען עֶסֶן אוּנ וֶועט דָאס גִיקֶעכְץ בַּאלְד עֶסִין אוּנ וֶוען אֲפִילוּ עֶר דֶעקְט עֶס צוּ מִיט אַייזֶן וַוארְג · עֶר זָאל נִיט עֶסֶן קְנָאבִּיל אוּנ צִיבֶּעלֶעס אוּנ אֵייעֶר וָואס זֶענֶען גִילֶעגֶן אַיין נַאכְט אָפּ גִשֵׁיילְטִיר הֵייד · אוּנ אוֹיךְ אַטֵייל מֶענְטְשֶׁן עֶסֶן נִיט צוּ רִיבֶּנֶעס קְנָאבִּיל אוּנ שַׁבָּת וֶוען עֶר אִיז אֲפִילוּ אִין פְלֵייש ווַייל אִים שַׁבָּת טָאר מֶען דָאךְ אִ"ם נִיט צוּ רַייבֶּן נָאר פְרַייא טָאג פַאר נַאכְט הָאט עֶר גִינֶעכְטִיגְט אָפּ גִשֵׁיילְטֶר הֵייד אוּנ אַטֵייל טוּעֶן דְרוּנְ אַרַיין פְרַייטָאג שָׁאלִיכְץ פוּן קְנָאבִּיל דְרוּם עֶסִין זֵייא שׁוֹן דֶעם קְנָאבִּיל אוֹיךְ · בענין אִין דֶעם עִנְיָן פוּן ווַיין טְרִינְקֶען הָאט אֵלִיָּהוּ גִיבָּאטֶן פִיל זַאכֶן צוּ רַב יְהוּדָה אֵיינְס פוּן זֵייא אִיז דוּ זָאלְסְט זִיךְ נִיט אָן שִׁיכֶּערִין וֶועסְטוּ נִיט זִינְדִיגֶן אוּנ מִיר בַּדַארְפֶן מְקַיֵּים זַיין דִיא צַוָּואָה פוּן אֵלִיָּהוּ ז"ל דָם דֶר מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ הִיטֶן פוּן שִׁכְּרוּת וָוארוּם פוּן שִׁכְּרוּת קוּמְט עֶר צוּ בִּזָּיוֹן' עֶס אִיז נִיט דָא קֵיין שֶׁענְדְלִיכֵי זַאךְ דֶר פוּן אוּנ דִי גַאנְצֵי וֶועלְט שֶׁענְד אִים ווַייל אַמָאל טוּט עֶר אַזוֹ אַיין זַאךְ אָדֶר עֶר רֶעט רֵייד ווָס ווֶען מֶען זָאל אִים גֶעבִּין פִיל גֶעלְט וָואלְט עֶר עֶס נִיט גִיטָאן אוּנ נִיט גִירֶעט אוּנ אַלֵי הַארְבֵּי עֲבֵירוֹת זֶענֶען בַּייא דֶעם שִׁכּוֹר גִירֶעכִינְט ווִיא גָאר נִישְׁט אוּנ עֶר זִינְדִיגְט אָן שֵׂכֶל אוּנ וֶוערְט אָן דֶעם שֵׂכֶל אוֹיךְ זַיין תְּפִלָּה אִיז אוּם ווִירְדִיג · אוּנ ווַייל אוֹיף פִיל עֶרְטֶר אִין דֶר גְמָרָא אוּנ אִין מִדְרָשִׁים הָאבֶּן אוּנְזֶרֵי חֲכָמִים ז"ל פִיל גִישְׁרִיבֶּן אִין דֶעם שַׁאנְד פוּן שִׁכְּרוּת אוּנ ווָס עֶר אִיז גוֹרֵם צוּ זַיין נְשָׁמָה אוּנ צוּ זַיין גוּף דְרוּם בִּין אִיךְ נִיט מַאֲרִיךְ דְרוּנְ'להסיר אָפּ צוּ טָאן דֶם שִׁכְּרוּת פוּן דֶעם ווָס אִיז גִוואוֹנְט דֶר מִיט זָאל עֶר נָאךְ דֶעם אַז עֶר וֶוערְט נִיכְטֶער טָאן אִין זַיין דֵיעָה דִי אַלֵי מִיאוּסֵי זַאכֶן ווָס עֶר הָאט גִיטָאן אוּנ וָואס עֶר הָאט גִירֶעט אִין שִׁכְּרוּת דוּרְךְ דֶעם וֶועט עֶר זִיךְ דֶער ווַייטֶערְן פוּן שִׁכְּרוּת עֶר זָאל נִיט ווִידֶער גִישְׁטְרוֹכְלְט וֶוערֶן אִין דִי מִיאוּסֵי זַאכֶן · ולפחות אוּנ צוּם ווֵיינִיגְסְטֶן וֶועט עֶס הֶעלְפֶן אַז חָאטְשֵׁי עֶר וֶועט זִיךְ ווִידֶער אָן שִׁיכֶּרֶן וֶועט עֶר פָארְט גִידֶענְקֶען עֶפִּיס ווָס עֶר הָט גִיטָאן בְּשַׁעַת שִׁכְּרוּת וֶועט עֶר חָאטְשֵׁי זִיצֶן אוּנ שְׁווַייגֶן אוּנ וֶועט נִיט רֵייךְן קֵיין מִיאוּסֵי זַאכֶן : וראה דֶר מֶענְטְשׁ זָאל זֶעהֶן וָואס דֶר ווַיין אִיז

גורם

שהרי חטאו במדין בפעור ובזנות בעבור היין כנודע מרז"ל ונתגלגל הדבר של זמרי עם כזבי ונפלו מהם כ"ד אלף · לכן יעזוב השכור דרכו וישוב אל ה' וישתה מיינה של תורה דכתיב לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי ויבא יין זה ויכפר על חטאת תנינים יינם · ובא לציון גואל ויתקיים מקרא שכתוב יטפו ההרים עסים שהשותהו יתחכם לתורה ולהבין במושכלות רמות ונעלמות מרזי התורה ויסודותיה · הרי כללתי בפרק זה של ארבעים · דברים רמים ונעלמים גלוים לכל קורא מספר יש נוחלין מועילים לגוף ולנשמה ובתוספת שלי באיזה דברים · ואף על פי שיש רמז מכל פרט ופרט בפרקים דלעיל מט"ש כאן · אך כיון שבאים כאן בשינוי לשון ויותר מפורש יערב לקורא וירשמו הדברים בלבו לקיים אותם · כי כל כוונתי בחיבור זה לעשות אופנים לייסר את עצמי ולכל בן גילי וכיון שכן כל מה שיכולתי לעשות שירשמו הדברים בלב הקורא עשיתי · והשם יעזרני להוציא כוונתי לפועל אנס"ו · וכן בפרשת מטות שכפל הדברים איש כי ידור נדר דהל"ל איש כי ידור לה' וכן ואשה כי תדור נדר וכן ואסרה אשר אסרה דהוה ליה למימר ואשר אסרה על נפשה וכן וכל איסר אשר אסרה · וגם ואם היו תהיה לאיש ולא קאמר ואם תהיה לאיש כפל בדברים ללמד שאין דברים נרשמים אל הדעת כי אם על ידי לחזור עליהם פעמים הרבה :

פרק מא י"י הגדול והנורא המהולל בכל צבא המרום ובפי עמו ישראל בפרט בפי לומדי תורתו אשר מכירים באמצעות התורה גדולתו והוד מלכותו ויודעים לכוין הדברים ולפרשם בכח כוונתם · ועל זה שואל הקב"ה לאדם אם יודע שיעור קומה שלו : וכאלה הדברים · עיין במדרש משלי · ובמדרש שוחר טוב אמר רבי ישמעאל בא וראה כמה כחו של יום הדין שעתיד הקב"ה לדון את העולם בעמק יהושפט . וכיון שת"ח באים לפניו אומר להם כלום עסקת בתורה א"ל הן אמר ליה הקב"ה הואיל שהודית אמור לפני מה שקרית ומה ששנית · מכאן אמרו כל מה שקרא האדם יהא תפוס בידו מה ששנה יהא תפוס בידו שלא תשיגהו כלימה ליום הדין · היה רבי ישמעאל אומר אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה וכו' . בא מי שיש בידו מקרא ולא יש בידו משנה הקב"ה הופך פניו ממנו ומצירי גיהנם גוברים עליו כזאבי ערב והם נוטלים ומשליכים אותו לגיהנם . בא מי שיש בידו שני סדרים או ג' אומר לו הקב"ה בני כל ההלכות למה לא שנית · אם אומר להם הניחוהו מוטב ואם לאו עושים לו כדינו של ראשון · בא מי שיש בידו הלכות א"ל תורת כהנים למה לא שנית . בא מי שיש בידו תורת כהנים הקב"ה א"ל בני למה לא למדת אגדה ולא שנית שבשעה שהחכם יושב ודורש

גורם דען פון וועגן דעם ווייז האבן די ישראל גיזינדיגט אין מדין ביי די עכו"ם פעור אונ אין זנות אונ זמרי מיט כזבי אונ דרובר זענין אום גקומן פיר אונ צוואנציג טויזנט פון די ישראל דרום זאל דער שכור פאר לאזין זיין וועג אונ זאל ווידר קערן צו גאט אונ זאל בעסיר לערנן תורה וועט קומן דער ווייז פון דר תורה אונ וועט פאר געבן אויף דעם ווייז פון שכרות · הרי נוא האב איך כולל גיוועזן אין דעם פרק הוכי זאכן אונ פאר הוילינע זייא זענן אנפלעקט צו איטליכן וואס לערינט אין דעם ספר יש נוחלין זיי העלפן צו דעם גוף אונ צו דער נשמה אונ איך האב מיינס אויך מוסיף גיוועזן עטלעכי זאכען :

פרק מא י"י הגדול גאט ב"ה דר גיאכפערטר אונ פארכטיגר ווס איז גלובט אין אלי הימלן אונ אין דעם מול פון זיין פאלק ישראל אונ בפרט אין דעם מול פון די ווס לערנן זיין תורה ווס דורך דר תורה דר קענן זיי זיין גדולה אונ ווייסן די זאכן גוט צו בשיידן · במדרש אין מדרש שוחר טוב שטייט ר' ישמעאל זאגט זעה ווי גרוס איז דר כח פון יום הדין ווס גאט ב"ה וועט משפטן די וועלט אונ אז איין תלמיד חכם וועט קומן פאר אים וועט ער אים פרעגן האסטו גלערינט וועט ער ענטפערן יוא · וועט גאט ב"ה צו אים זאגין זאג מיר וואס דוא האסט גילערינט · דרום זאל דער מענטש זיין לערנן פיל מאל חזרן כדי ער זאל עס גידענקן · קומט דער וואס האט גילערינט מקרא אונ האט ניט גילערינט משניות קערט גאט ב"ה אוועק זיין פנים פון איהם אונ מעןווארפט אים אין גיהנם · קומט דער וואס האט גילערינט הלכות פרעגט מען איהם אויב ער האט תורת כהנים גילערינט · בא קומט דער וואס האט גילערינט תורת כהנים פרעגט מען איהם האסטו גילערינט אגדה דען אין דער צייט אז דער חכם זיצט אונ דרשנט אגדה בין איך מוחל דיא זינד פון דיא ישראל אונ אין דער צייט אז זייא ענטפערין אמן יהא שמיה רבה ווען אפילו זייער גזר איז שוין גחתמית גווארן

דורש אני מוחל עונותיהם של ישראל · ולא עוד אלא בשעה שהם עונים אמן יהא שמיה רבא אפילו אם נחתם גזר דינם אני מוחל להם ומכפר עונותיהם · בא מי שיש בידו אגדה הקב"ה א"ל בני גמרא למה לא למדת שכל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא ואי זה זה גמרא . בא מי שיש בידו גמרא הקב"ה א"ל בני הואיל ונתעסקת בגמרא צפית במרכבה צפית בגאותי שאין לי הנאה בעולמי אלא בשעה שת"ח יושבים והוגים ברזי התלמוד וכי לא זהו הודי זהו גדולתי זהו סוד יופיי שבני מכירים את גדולתי · מכאן היה רבי ישמעאל אומר אשרי ת"ח שמשמר תלמודו בידו כדי שיהיה לו פתחון פה להשיב להקב"ה ליום הדין ע"כ : הרי שת"ח שע"י התורה יכולים להכיר ולידע בגדולתו של הקב"ה ובסוד יפיו כביכול יכולין להלל לשבח ולומר להקב"ה כראוו בהיותם יודעים בשמות הקודש ויכולים לכוין הדברים אל שורשם ומקורם מה שאין כן שאר העם שאין יודעים מכל זה · ואע"פ שכל שירות ותשבחות של כל ישראל עולים ונעשים עטרה בראש מלכא כנודע ואף שאינן מכוונים הדברים לשורשם דע שעולים בהצטרפות השירות והתשבחות שאומרים היודעים לכוין הדברים אל שורשם נעשים ככנפים לשאת דברי השבח של שאר המון העם ולהעלותם למעלה שיעשו עטרה במדובר · ובדברי היודעים לכוין משתעשע הקב"ה ובהצטרפותם נעשים כולם עטרה וערבה לה'· לכן כדי שכל התפלות וההילולים והשירות והתשבחות של כל ישראל יעלה לרצון לפני ה' בין מאותם היודעים לכוין הדברים לשורשם בין מאותן שאינן יודעים · וכן כל תורה ומצוה שיעשה מי שאינו יודע לכוין בסודות השייכים לתפלותיו ולימודיו ויחשב כאלו מכוין בסודות השייכים לאותם התפלות והלימודים שמתפלל ושילמוד בכל ימי חייו יאמר בכל יום התפלה מה שהביא הרב בעל ספר כבוד חכמים ז"ל (דף כ"ט ע"א) וז"ל התפלה ·

רבונו של עולם אתה יודע כי בשר אנחנו ואין בנו ולא בשום בריה כח להשיג ולכוין מעלתך וגדולתך כמו שנאמר גדול אדוננו ורב כח ולגדולתו אין חקר : גם אם היינו יודעים צירוף שמותיך הקדושים וכוונת כל תפלה ותפלה לפי זמנה וכוונת כל ברכה וברכה שבתוך כל תפלה ותפלה · וכוונת ת"ת כל לימוד ולימוד בפני עצמו וכוונת מעשה המצות כל מצוה ומצוה בפני עצמה ובכל הזיווגים ויחודי מדות הקדושות העליונות הראוים לבא על ידיהם : וכל שכן כי בשר אנחנו ולא בינת אדם בנו ואין אנו יודעים הכוונות האלה · לכן יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שיהא חשוב ומרוצה לפניך תפלת שחרית ומוסף ומנחה ונעילה ומעריב שאתפלל לפניך היום ובכל לימוד תורה שאלמוד היום וכל מעשה המצות שאעשה היום כאלו אתכוין בכל צרופי שמות הקדושים העולים מתוכם ובכל היחודים וזיווגי מדות הקדושות העליונות הראויות לבא על ידיהם · ותצרף מחשבתי הטובה דרך כלל למעשה פרטית לכל תפלה ותפלה שאתפלל היום ובכל למוד ולמוד שאלמוד היום ולכל מצוה ומצוה שאעשה היום · ויעלו לפניך להיות עטרה לראשך עם שאר תפלות ולמוד תורה ומעשה המצות של בניך היודעים והמבינים כל כוונות שמותיך הקדושים הראוים לכל תפלה ותפלה ולכל למוד ולמוד ולכל מצוה ומצוה · המעלים יחוד וזיווג מדות העליונות וקדושת מעלה ומעלה בכל העולמות אמן : ובאומרו תפלה זו

אויף בייז בין איך זייא מוחל זייערי זינד אונ צוא דיים דעם גזר דין · קומט דער וואס האט גילערינט אגדה זאגט גאט ב"ה צו אים מיין זון האסטו גילערינט גמרא · קומט דער וואס האט גילערינט גמרא זאגט גאט ב"ה צוא אים האסטו גילערינט מעשה מרכבה · האט רבי ישמעאל גזאגט וואל איז דעם תלמיד חכם וואס גדענקט זיין לערנען ער זאל קענין ענטפערין צו גאט ב"ה ביא דעם יום הדין · הרי נוא זעהט מען אז דיא תלמידי חכמים קענין דורך דער תורה וויסין דעם אכפרקייט פון גאט ב"ה אונ קענין לובן גאט ב"ה וויא רעכט איז ווייל זייא ווייסען אין דיא שמות הקדושים אונ קענין מכוין זיין אבער דער פראסטער עולם ווייסין דאס ניט אונ חאטשי אלי שירות ותשבחות פון ישראל ווערין איין קרון צו גאט ב"ה חאטשי זייא זענען ניט מכוין דם איז ווייל די שירות ותשבחות פון דיא תלמידי חכמים וואס ווייסין יוא וויא מכוין צוא זיין ווערין זייען אויף מיט דיא תפלות פון דעם פראסטין עולם ארויף צו ברענגין אויף דעם הימל אונ גאט ב"ה איז זיך משתעשע מיט דיא רייד וואס קומן פון דיא וואס ווייסען יוא מכוין צו זיין אונ דיא איבריגע שירות ותשבחות ווערן מצורף צוא דיא רייד אונ תפלות פון דיא תלמידי חכמים ווערן זייא אלי אין איינם איין קרון צוא גאט ב"ה · לכן דרום כדי אלי תפלות אונ תשבחות פון דיא ישראל זאלין אויף גיין לרצון פאר גאט ב"ה סיי פון דיא וואס ווייסן יוא מכוין

זיין

זו אף מי שאינו יודע בכוונות יחשב לו כאילו מכוין הדברים לשורשם · אמנם במאמר הנזכר ראוי לשום לב כי כפי פשוטו לא שביק חיי לשום בריה · כי לכאורה אין איש אפילו מגדולי הדור ובפרט מזורות הללו שיוכל להשיג כל אלו הדברים והלא אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו ומה גם כיון שגלו ישראל אין לך ביטול תורה גדול מזה (כארז"ל במסכת חגיגה) · ואם כן איך שואל הקדוש ברוך הוא לאדם ביום הדין על כל חלקי התורה אם למד ובפרט במעשה מרכבה ובדברים יותר עמוקים מזה כנזכר במדרש משלי תראהו משם · כי כל השומע מאמרים אלו ורואה בעצמו שהוא משולל מכל זה מתייאש מן החיים בראותו עצמו מוכן ומזומן למשפטי גיהנם ואפשר חס ושלום יבא לידי בעיטה לומר כאשר אבדתי אבדתי ויעשה כל מה שלבו חפץ בעבירות · ועוד שאנו דברי מאמר זה הם דברים כפשוטן נמצא סותר מאמר רז"ל שאמרו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים · שנראה שבמיעוט שלומד האדם אף על פי שלא השיג כל הנזכר במאמר כיון שלומד לשם שמים זוכה לעולם הבא · ועוד מאמר אחר סותר זה דאמרו במדרש רבה יש מי שזוכה למקרא ויש מי שזוכה למשנה ויש לתלמוד ויש זוכה לכל כפי מה שנחלק לנפשו על הר סיני · ועוד אמרו במשנה לפום צערא אגרא שנראה שתלוי השכר כפי מה שמצטער האדם בלימודו אף על פי שלא ישיג בכל חלקי התורה מקרא ומשנה הלכות וכו' ומעשה מרכבה וכו' והוא הפך הנזכר במאמר זה ששואל הקב"ה לאדם על הכל · על כן נראה דמוכרחים אנו לומר שכל אחד ואחד מישראל כבל חלקו מסיני יש מי שקבל מקרא לבד ויש משנה ויש תלמוד וכו' ויש מעשה מרכבה ויש כולם כמדובר מהמדרש · יש מי שזוכה למקרא וכו' · ועל כל החלקים אלו אמרו רז"ל אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים בין מי שזוכה מקרא בלבד או משנה בלבד שהיא מועט בין המרבה דהיינו מי שזוכה לכלם בסיני כמדובר כיון שמכוין לשמים כולם שוין לטובה בהיות שכל אחד ואחד עסק בחלק השיעור שנתנו לו וכפי שיעור הצער שעבר עליו להשיג החלק שנתנו לו בסיני כך שכרו ועל זה אמרו לפום צערא אגרא · וכשמקיים האדם החלק שנתנו לו בסיני זוכה לעולם הבא · וכל השאלות ששואל הקב"ה לאדם ליום הדין אם יש בידו מקרא ומשנה וכו' עד מעשה מרכבה הוא לאותם שנתן להם בסיני חלק ויד בכל · ולכן אם קרא מקרא ולא למד משנה ראוי לעונש כי בידו להשיג כלם עד מעשה מרכבה והתרשלותו גרם שלא השיג כי אם מקרא בלבד או משנה בלבד או שניהם השיג ולא השאר · וכן מי שנתנו לו מסיני מקרא ומשנה והיסר אחד מהם ראוי לעונש

אך

זיין סאיי דיא וואס ווייסען ניט זאל דער מענטש זאגין אלע טאג דיא תפלה רבונו של עולם אתה וכו' · אמנם נאר אין דעם מאמר וואס פריער שטייט פון מדרש שוחר טוב דארף מען אים פאר שטיין ווארום נאך דעם פראסטן פשט איז ניט דא אפילו איין מענטש פון די גדולי הדור ער זאל קענין משיג זיין דיא אלע זאכין וואס אין דעם מדרש שטייט אונ בפרט אין דיא היינטיגע דורות קען בוודאי קיינר ניט משיג זיין דיא אלע זאכן אונ גאט ב"ה קומט דאך ניט מיט הארטיקייט מיט זיינע בשעפעניש וויא פרעגט גאט ב"ה דעם מענטשין אויב ער האט גילערינט אלי זאכן פון דער תורה אונ בפרט אין מעשה מרכבה וויא עס שטייט אין מדרש משלי אונ דער וואס וועט זעהן דס עס שטייט אין דיא מדרשים וועט ער זיך מייאש זיין פון עולם הבא אונ וועט ח"ו מקיל זיין אין תורה אונ מצות צו זאגן איך בין דאך שון בלוז פארלארין פון עולם הבא דרום וועל איך חאטשי האבין עולם הזה · ועוד אויך דאס איז סותר איין מדרש רבה דארט שטייט עס איז דא אזעלכער ווס איז זוכה צו לערנין מקרא אונ אזעלכר ווס איז זוכה צוא לערנין משניות אונ אזעלכער וואס איז זוכה צוא לערנין גמרא אונ אזעלכר וואס איז זוכה אלץ צוא לערנין אזו וויא עס איז אפ גיטיילט גוואר צוא זיין נשמה פון דעם בארג סיני · דאכט זיך מיר אז מיר מוזין זאגין איטליכר יהודי האט מקבל גיוועז זיין חלק אוף דעם בארג סיני עס איז דא אזעלכער וואס האט מקבל גיוועז מקרא אליין אונ אזעלכער וואס האט מקבל גיוועז משניות אליין אונ אזעלכער וואס האט מקבל גיוועז גמרא אונ אזעלכער וואס מעשה מרכבה אונ אזעלכער וואס האט מקבל גוועז דיא אלע' אונ דיא אלי שאלות וואס גאט ב"ה פרעגט ביז מעשה מרכבה דאס איז צוא דעם וואס האט אויף דעם בארג סיני מקבל גיוועז אלץ האט ער דאך גיקענט משיג זיין אפילו מעשה מרכבה נאר זיין פוילקייט האט אים גורם גיוועזן דס ער האט ניט משיג גוועזן דרום איז ער ווערט איין עונש · אונ אזו אויך דר וואס האט אוף דעם בארג סיני מקבל גיוועזן מקרא אונ משנה אונ ער האט נאר גילערינט איינס פון זייא איז

אך אם נתנו לאדם מקרא בלבד או משנה בלבד בהיותו שלם בה קנה מקומו בגן עדן עמה · באופן שכל השאלות עד מעשה מרכבה הם למי שנתנו לו בסיני חלק בהן · ובמה יבחן זה שיש אדם שאפילו שיעסוק כל ימיו בתלמוד אינו מבין וחפצו ורצונו אינו כי אם במקרא או משנה או אגדה וכדומה או בהפך · בודאי שעל הפרט שחושק ללמוד ומבין בו זה החלק שנתנו לו בסיני · ואדם שמבין בכל פרט ופרט אם יאמרו לו ודאי שבכל חלקי התורה נתנו לו בסיני ובהיותו עוזבם ואינו עוסק בכלם מעותד לעונש · ומדוייק כל זה מדברי המאמר עצמו באומרו שאמר הקב"ה הואיל והודית שעסקת בתורה אמור לפני מה שקרית ומה ששנית וכו' · דיש לדקדק דלמה לא אמר דרך כלל אמור לפני כל מה שלמדת דמשמע כל החיוב המוטל עליו עד מעשה מרכבה אלא שמפרש ואומר מה שקרית ומה ששנית · אלא לרמוז שאין החיוב שוה לכל אדם יש מי שחייב לתת דין וחשבון אם קרא או שנה בלבד ויש מי שחייב על הכל · וכן תדקדק דקאמר מכאן אמרו כל מה שקרא האדם יהא תפוס בידו ומה ששנה יהא תפוס בידו וכו' · דהיה לו לכלול ולומר כל מה שקרא ושנה יהא תפוס בידו · אלא שרצה לרמוז שאם לא השיג דעתו כי אם מקרא בלבד יהא תפוס בידו כי זה חלקו מסיני ועמו יזכה לעולם הבא ואם לא השיג דעתו כי אם למשנה בלבד יהא תפוס בידו כי זה הלקו לזכות בו לעולם הבא · ולכך חילק החלוקות כי כל אחת סוג בפני עצמו · ודוק .

גדולה מזו דקאמר בא מי שיש בידו מקרא ולא משנה הקב"ה הופך פניו ממנו ומצירי גיהנם נוטלים אותו ומשליכים אותו לגיהנם · בא מי שיש בידו שני סדרים או ג' הקב"ה אומר לו בני כל ההלכות למה לא שנית אם אמר להם הניחוהו מוטב ואם לאו עושים לו כדינו של ראשון וכו' דקשה דלמה ממתינים מצירי גיהנם לשמוע אם אומר להם הניחוהו או לא דכיון שלא למד כי אם מקרא ומשנה ולא הלכות עד מעשה מרכבה ראוי שיקחו אותו כאשר עשו לראשון שחסר משנה ונטלוהו · אלא ע"כ לומר בכל שאין חיוב כלם שוין כמדובר ולכן בכל פרט ופרט ממתינין מצירי גיהנם לראות מה רומז להם הקב"ה · שהוא יתברך בלבד היודע מה חלק נתן לו בסיני · וכיון שבך כיון שלמד מקרא ומשנה אפי' שחיסר כל השאר לא איכפת ולכן אינן יכולים לנוטלו בגיהנם · ומה שהפך הקב"ה מאותו שקרא מקרא ולא משנה אין זו ראיה לשני לנוטלו דשאני הראשון קבל מסיני מקרא ומשנה וחיסר משנה ולכך הפך פניו ממנו אבל השני כיון שקרא מקרא ומשנה אף שלא למד גמרא לא בשביל זה חייב גיהנם דאפשר דזו בלבד קבל מסיני ודו"ק · ואפשר שעל כוונה זו ארז"ל אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו · כלומר אם חפץ לבו במקרא ומבין בה מה שאין כן שאר פרטי התורה ילמד מקרא שלבו חפץ שבודאי זו קבל מסיני וכן אם לבו חפץ במשנה ולא בגמרא וכן בכולם · עוד ראיה ממי שעוסק בפרקמטיא ומחזיק ידי לומדי תורה חולק עמהם לעוה"ב כענין זבולון ויששכר כארז"ל הרי זוכה לעוה"ב אע"פ שאין בידו גמרא וכ"ש מעשה מרכבה כי אם בכוונתו בלבד כמדובר · וא"ת ולמה בסיני נותנין לאחד חלק במקרא ולאחד במשנה ולאחד בתלמוד ולאחד בכולם לפי שכל אחד קבל כפי שורש נשמתו לשעה ואח"כ ע"י גלגולים זוכין לה בכל כי בכל גלגול וגלגול מקיים פרט אחד עד שלומד הכל עד מעשה מרכבה · דכפי עילוי שורש נשמתו שקונה עם מה שלמד בגלגול ראשון נותנין לו בגלגול שני וכן בכולם . ועוד כי אין לנו צורך להבין דעתו יתברך כי נורא הוא והוא היודע למה לזה חלק לו במקרא ולזה במשנה ולזה בכולם . אך הכלל העולה מכל זה שלא בעבור שלא השיג דעתו של אדם בגמרא או מעשה מרכבה וזכה למקרא או למשנה וכו' ועוסק בה תדיר כל ימיו יורש חס ושלום גיהנם על שאין בידו גמרא או קבלה · כי כל דברי המאמר הנזכר מדבר על מי שביטל מלעסוק מה שחלקו לו בסיני כמו שהוכחתי מדברי המאמר עצמו · ומה גם שכל מי שאומר התפלה שהזכרתי לעיל בכל יום ויום נמצא שיש לו חלק עם אותם שעסקו בכל עד שבאו למעשה מרכבה ולהבין גדולתו יתברך וכוון שמותיו הקדושים כיון שמצטרף עמהם כנזכר בתפלה אף שבא לידע בכוונת השמות ולא ידע מהם על שלא עסק בהם נחשב בהצטרפותו עם היודעים

עֶר אויך רָאוּי צוּ: אֵיין עוֹנֶשׁ אִבֶּער דֶעם וָואס אויף דֶעם בַּארְג סִינַי הָאט מֶען נָאר גִיגֶעבְּן מִקְרָא אָדֶער מִשְׁנָה אַלֵיין אוּנ עֶר הָאט דָאס גִילֶערְנְט אַזוֹ ווִיא רֶעכְט אִיז הָאט עֶר שׁוֹין זִיךְ גִיקוֹפְט זַיין אָרְט אִין גַן עֵדֶן · וכמה ווִי קֶען מֶען עֶס ווִיסְן · אִיז אַזוֹ עֶס אִיז דָא אֵיין מֶענְטְשׁ אַז עֶר זָאל אַפִילוּ אַלֶע זַיינֶע טֶעג לֶערְנְן גְמָרָא וָועט עֶר נִיט פַאר שְׁטֵיין אוּנ זַיין בֶּגֶער אִיז נָאר מִקְרָא אָדֶער מִשְׁנָה אָדֶער אַגָדָה אִיז דֶער סִימָן דָאס וָואס עֶר גְלוּסְט צוּ לֶערְנִין דָאס אִיז אִים בְּוַודַאי גִיגֶעבְּן גִיוָוארְן פוּן בַּארְג סִינַי דָאס דַארְף עֶר לֶערְנִין · אוּנ אַזוֹי אֵיין מֶענְטְשׁ וָואס פַאר שְׁטֵייט אַלְץ אִיז אִים בְּוַודַאי

יודעים בהם כאלו כוון בהם ובפרט כי כל ישראל נפש אחת הם כארז"ל על ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש דאינו אומר שבעים נפשות · ותמצא להרב בעל ספר כבוד חכמים (דף י"ג) שדבר בישוב מאמר זה · ואם תלמוד דרך רהיטא תחשוב שהכל אחד אך כשתתיישב דעתך בלימודך תראה כמה הפרש יש מפירוש לפירוש ושניהם כאחד טובים · הנה המוסר היוצא מזה יתישב אדם בדעתו שאם נתן לו שכלו להבין במקרא או במשנה ואינו עוסק בהן תדיר ומוציא זמנו בעסק חכמות זרות כמה בושה וכלימה מגיע לו ליום הדין והנורא בראותו בעיניו שבדבר שאינו קשה כגון מקרא או אגדה היה יכול לקנות עולמו ולא עסק בהם ונמסר ביד מלאכים אכזרים מצירי גיהנם וישך בשרו בשיניו ולא יוכל לתקן · ובפרט בבא נגד עיניו החכמות הזרות שעסק בהן והוציא בהן כל ימיו ואין לו תועלת עכשיו מהם להגין עליו אדרבא הקלו לשור ושבר להענישו עליהן·גם איך יכול שום חכם שבעולם אע"פ שיהיה עמוק עמוק בתלמוד להקל בעיניו למי שיודע מקרא או משנה בלבד או אגדה ועוסק בה תמיד באהבה וביראה · דאפשר לזה נתנו בסיני זו בלבד ובעסק זה קונה עולמו ויורש גן ערן · והוא בעל תלמוד מלא הלכות אפשר שבסיני נתנו לו חלק גם במעשה מרכבה וכיון דלא עסק בה יורד לגיהנם על שלא עסק בה כנזכר במאמר ואם כן מה מועיל לו חכמתו כיון שיענש שם ורואה בעיניו למי שלמד מקרא מקבל שכר ואפשר שעל זה אמר התנא אל תהי בז לכל אדם וכו' · ואפילו יהיה האדם שלם בכל פרטי התורה אין לו מקום להקל בעיניו ליודע פחות ממנו משום שזה קונה עולמו על ידי המקרא או אגדה שעוסק בה על עוסקו בחלקו מה שנתנו מסיני כמוהו שעוסק בעמוקות שנתנו לו מסיני שיקנה בו עולמו שנמצא דשניהן שוין בקניות עולם הבא זה בחלקו מה שקיבל מסיני וזה בחלקו מה שקיבל מסיני · ואפשר לפרש עם זה המשנה על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים וכו' · שהכוונה לומר על ג' דברים העולם עומד על התורה שהיא המקרא דסתם תורה היא תורה שבכתב ועל העבודה לרמוז על מעשה מרכבה שהיא דבר קשה להשיגה ועבודה קשה היא לאדם לעומק השגתה א ועל גמילות חסדים הרומז על האגדה שנלמד מתוך האגדות כח הגמילות חסדים מסיפורי המעשיות הבאים בתוכם כנודע · ואדם מתוך שעוסק בהן לומד לעשות גמילות חסדים · ובא לנו התנא לרמוז דכיון שמסיני נחלק לכל אחד חלקו לזה מקרא ולזה מעשה מרכבה ולזה אגדה שלשתם גורמים בקיום העולם ואין להקל במי שיודע פחות מחבירו דכלם שוין כיון שכל אחד מחזיק לקיים חלקו מקיימים העולם · ועפ"ז יובן פסוק על מה אבדה הארץ על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם · דיש להבין מאי לפניהם אלא כיון שהדור היה חייב טעו מאד בשיקול דעתם וכל ההמון בראותם שהיו בעלי מקרא ומהם בעלי משנה או בעלי אגדה ולא השיגו יותר בעמוקות במעשה מרכבה וכדומה אמרו כיון שלא השגנו בעמוקות ולאדם ששואלים ביום הדין

א עיין בילקוט חדש מסכית מהזוסר דדרש מבהם על ענין סתירם בערך תורה סי' נ"ו :

אלע חלקים פון דער תורה געגעבן געווארן צו לערנען אונ אז ער פאר לאזט זייא אונ לערינט זיי ניט אלע ווערט ער האבן איין עונש דער פאר · הנה נוא דער מוסר וואס דער פון קומט ארויס איז · דער מענטש זאל טראכטן אז זיין שכל גיט אים צוא פאר שטיין מקרא אדער משנה אונ ער איז דריגען ניט עוסק תמיד אונ פאר ברענגט זיין צייט מיט שלעכטע זאכען וויא פיל בושה אונ שאנד וועט אים גרייכן צו דעם יום הדין ווייל ער וועט זעהן אליין אז מיט אזו אזאך וואס איז ניט שווער צו לערנען היינו מקרא אדער משנה האט ער גיקענט האבן עוה"ב אונ ער לערינט ניט דרום ווערט ער איבער גיענטפערט צוא דיא מלאכי חבלה אונ ער וועט חרטה האבען אונ וועט עס ניט קענין פאר רעכטן אונ בפרט אז ער וועט בעטראכטען דיא שלעכטי זאכין וואס ער האט גלערינט אונ האט זיינע יארן אין זייא פאר בראכט אונ אצונד האט ער פון זייא קיין הילפונג ניט זיי זאלן אויף אים מגין זיין אדרבא זייא זענין אים איין בראך ער זאל דרוף גישטראפט ווערן · גם אוך איין חכם וואס קען ווייסן מעשה מרכבה ווען אפילו דער חכם לערינט מקרא אונ משנה אונ גמרא גאנץ טיף וויא קען ער גרינג האלטן דעם וואס לערינט נאר מקרא אדער משנה אדר אגדה אונ לערינט תמיד דרינען מיט אהבה אונ יראה · דען עס איז מעגליך אז צוא דעם האט מען אויף דעם בארג סיני נאר גיגעבן מקרא אדער משנה האט ער זיינם יוצא גיוועזן אונ וועט האבן גן עדן אבער צוא דעם חכם האט מען גיגעבן איין חלק אין מעשה מרכבה אונ ווייל ער הט דרינען ניט גילערינט וועם העלפט אים זיין חכמה ווייל ער ווערט גישטראפט אונ זעהט מיט זיינע אויגן וויא דער וואס הט נאר

הדין על זה ובהיותו חסר מזה עונש יענש א"כ מה מועיל מקרא ואגדה שבידינו ובעטו בכל ועשו כל מה שלבם חפץ ונסתמו עיני שכלם מלהבין שכל אחד קונה עולמו בהיותו עוסק בחלקו שקבל מסיני מקרא או משנה · לכן בא הקב"ה והודיע טעותם שאבדה הארץ על עוזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם. שעזבו מה שנתתי לפני כל אחד ואחד כפי הראוי מצד נשמתו מקרא או משנה · וזהו ג"כ כוונת פסוק אשרי האיש וגו' כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה · דקשה הל"ל ובה יהגה מאי ובתורתו · אלא הכוונה אשרי מי שבתורת ה' חפצו שחפץ בה מצד אהבתו בה ובתורתו שנתנו לו בסיני דהיינו חלק תורתו מקרא או משנה וכו' יהגה יומם ולילה והיה כעץ שתול על פלגי מים וגו' אשר פריו יתן בעתו בעולם הזה · ועלהו לא יבול לעוה"ב ביום הדין שכל הבל פיו שהוציא בעסק חלקו או שעסק בה לא יבול. לא כן הרשעים דסוברין כיון שלא השגנו בעמוקות אין לנו תקומה ובועטים בכל והם כמוץ וגו'. וזהו כוונת אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו כלומר תלמודו שקבל בסיני מקרא או משנה וכו' · ובזוהר פרשת בראשית כשהאדם מחדש בדברי תורה נעשים שמים חדשים וארץ חדשה · אבל כשמחדש ואינו יודע על בוריו נעשה רקיע של שוא · דקשה דמה יוכל לעשות כשאינו יודע על בוריו דמה בידו כיון דחוסר דעתו גרמה לו וכיון שכן למה נעשים רקיע של שוא · אלא כיון שזה כבר חידש כהוגן מורה שחלקו לו בסיני הלק שיחדש וכיון שכן כשאינו מחדש על בוריו הוא גורם על שאינו עוסק כראוי לעסוק דאם היה עוסק כראוי היה מחדש על בוריו כיון שמסיני נתנו לו שיחדש כמדובר ונמצא מזיד הוא ועל זה נעשין רקיעים של שוא להענישו על פועל שפעל · ונבין בזה מאמר הביאו הי"ח בערך מיתה סימן ע"ז · אמר רבי יהושע בן לוי בג' מקומות שמענו שאדם משמיע תלמודו סמוך למיתתו · האחד סוף דבר הכל נשמע · השני להודיעך קושט דברי אמת · השלישי צלמות ולא סדרים ע"כ · דראוי לשום לב לדעת על מה משמיע אדם תורתו סמוך למיתה · ויש לומר דכיון ששואלים לאדם ביום הדין אם עסק במקרא במשנה וכו' עד מעשה מרכבה וזהו דוקא למי שחלקו לו בסיני שיהיה לו חלק בכל כדפרישית · ולכן כל אחד משמיע תלמודו כלומר שיעור תלמודו שנתנו לו בסיני מקרא או משנה או אגדה לסתום פי המקטריגים שלא יתעוררו עליו כי אין ידו בכל חלקי התורה · לכן מודיע ומכריז זה חלקי שנתנו לי בסיני ועסקתי בו וכאלו אומר ובעבור שלא נתנו לי חלק בנסתרות לא עסקתי בהן כי לא השיג דעתי להן · עוד נראה תשובה כוללת במאמר אשר בתחלת הפרק · שאף שנאמר שכל אדם חייב בעסק מקרא משנה הלכות ואגדות ומעשה מרכבה. לא יפול השאלה ביום הדין כי אם על מי שהיה לו פנאי לעסוק ונתרשל ולא עסק: דכיון שנתן לו הקב"ה הכנה למה לא עסק בכל וראוי לעונש כי לא חס על כבוד קונו לידע

גילערינט מקרא איז מקבל שכר אונ דרום האט אפשר דער תנא גיזאגט (אל תהי בז לכל אדם) דוא זאלסט ניט מבזה זיין צו קיין שום מענטשן · ועל זה אונ דורך דעם קען מען פאר שטיין דעם פסוק אין ישעיה (על מה אבדה הארץ) גאט ב"ה זאגט פאר וואס איז ארץ ישראל וויסט (על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם) ווייל זייא האבן פאר לאזט מיין תורה וואס איך האב גיגעבן פאר זייא · דאס איז גימיינט ווייל דיא לייט פון דעם דור האבן זיך טועה גיוועזן דאס זייא האבן גזעהן אטייל פון זייא זענין בעלי מקרא אונ אטייל בעלי משנה אונ אטייל בעלי אגדה אונ גמרא אונ די מעשה מרכבה האבן זייא ניט משיג גיוועזן האבן זייא גזאגט ווייל מיר האבן דאך ניט משיג גיוועזן קיין מעשה מרכבה וועלן מיר דאך גישטראפט ווערן וואס העלפט אונז ווס מיר לערנן מקרא אונ אגדה האבן זייא גאר פאר לאזט דאס לערנן אבר זיי האבן קיין שכל צו פר שטיין אז איטליכר קופט זיך עולם הבא מיט זיין חלק וואס איז אים גיגעבן גיווארען פון בארג סיני אפילו נאר מקרא אדער משנה אליין · דרום איז גאט ב"ה מודיע זייער טעות דאס דרום איז פאר וויסט גיווארען ארץ ישראל ווייל זייא האבן פאר לאזט מיין תורה וואס איך האב גיגעבן צו איטליכן בזונדער אויף דעם בארג סיני צו אטייל מקרא אונ צוא אטייל משנה אונ צוא אטייל גמרא · ובזוהר דער זוהר שרייבט אז דער מענטש איז מחדש אין דער תורה וויא רעכט איז ווערט דר פון בשאפן נייאי הימלן אונ נייאי ערד · אבר אז ער איז עפיס מחדש אונ ווייסט עס ניט קלאר ווערט דער פון איין פאלשר הימל ווארום ווייל ער האט ניט מחדש גיוועזן וויא רעכט איז · איז דאך גידרונגן אז מען הט אים אויף דעם בארג סיני אפ גטיילט ער זאל מחדש זיין אונ אז ער איז ניט מחדש גאנץ קלאר ווערט דער פון פאלשי הימלן צו שטראפן אים דרוף · עוד נאך דאכט מיר איין פירוש אוף דעם מדרש שוחר טוב וואס פרעגער איז געשטאנען דאס אפילו מיר וועלין זאגן אז איטליכר איז חייב צו לערנען

גדולתו · אבל למי שתכפוהו הצרות והדאגות וההסרונות והולאים או שלא היה לו מי שילמדנו אין מקום לשאול לו צפית במרכבה כי אנוס הוא ווזכה לעה״ב עם המקרא או אגדה בלבד שעסק בהם לשם שמים · אך שיצטער כל ימיו איך לא עזרו הזמן לעסוק בכל זה ומחשבה טובה הקב״ה מצרפה למעשה ובזה המיעוט שלמד לש״ש כדאמרינן אחד המרבה ואחד הממעיט זוכה לעוה״ב אע״פ שלא עסק בעמוקות הם מעשה המרכבה וסודי התורה · וראיה מבעל תשובה שהוא גדול מצדיק גמור שעסק בכל התורה ואע״פ שהבעל תשובה לא עסק בתורה אפילו במקרא וכ״ש במעשה מרכבה ועם כ״ז זוכה מיד לעוה״ב . וכדארז״ל גבי אלעזר בן דורדיא שיצאה בת קול ואמרה רבי אלעזר בן דורדיא מזומן להיי עוה״ב בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת ולא עוד אלא שקרא אותו רבי ע״כ · הרי רבי אלעזר בן דורדיא שמת מתוך תשובתו ואע״פ שלא היה בידו תורה ומעשה מרכבה וזכה לעולם הבא מיד הוא בעבור שבתשובתו נתחרט על מה שלא עשה רצון קונו לעסוק בתורתו ולהכיר גדולתו והמחשבה נחשב לו למעשה · עוד ראיה לזה דאיתא בילקוט (סי׳ ס״ה) א״ר אלעזר אמרו ישראל לפני הקב״ה אנו רוצים ליגע בתורה יומם ולילה אבל אין לנו פנאי אמר להם קיימו מצות תפילין ומעלה אני עליכם כאלו אתם יגיעים יומם ולילה · ומייתי רבי יוחנן ראיה והיו לאות על ידך וגו׳ למען תהיה תורת ה׳ בפיך · א״ר יהושע בן לוי לרבי אלעזר תינח ביום בלילה דליכא תפילין מאי איכא למימר אלא מה אתם מקיימים ובתורתו יהגה יומם ולילה זה קריאת שמע שאדם קורא שחרית וערבית מעלין עליו כאילו יגע בתורה יומם ולילה ע״כ · הרי בהדיא שאמרו ישראל אין לנו פנאי לעסוק בתורה ונתן להם שיקיימו מצות תפילין ויחשב להם כאילו יגיען בכל התורה . והלא אין משיגים עמוקות ומעשה מרכבה בקיום מצוה זו ועל כל זה זוכים לעולם הבא על המחשבה טובה שרוצים ליגע בתורה אלא שאין לו פנאי · גם כל אדם שאין לו פנאי לעסוק בעמוקות מסבת אתם כמדובר בודאי שזוכה לעולם הבא במה שקרא מקרא או משנה בלבד לשם שמים ובמחשבתו הטוב שמתאוה לעס״ק ואין לו פנאי . ודברי המאמר ששואלים לאדם עד צפית במרכבה הוא לאדם שחלק לו הקב״ה בעושר ונכסים והוא בהשקט ושלוה אין שטן ואין פגע רע ולבו פנוי מכל חרדה ועמל לזה שואלים לו כל הנזכר במאמר . דכיון שנתן לו הכנה למה לא השיג כל זה האמור דזהו גדולתו יתברך · ומדוייק זה מן המאמר דקאמר כיון שת״ח באים לפניו אומר להם כלום עסקת בתורה וכו׳ · דקשה דכיון דקאמר שת״ח באים לפניו שנכנס בלשון רבים הל״ל בלשון רבים כלום עסקתם בתורה למה יוצא בלשון יחיד וקאמר כלום עסקת בתורה אומר הן אומר לו הקב״ה כיון שהודית וכו׳ · אלא נכנס בלשון רבים ויוצא בלשון יחיד לרמוז למה שפירשנו · דהן אמת שכל תלמידי חכמים נכנסים לפניו אבל השאלה נופל על אחד המיוחד שהיה לו השקט ושלוה לעסוק בכל חלקי התורה ולזה דוקא שואל הקב״ה ואומר לו הואיל שהודית אמור לפני מה שקרית · כלומר על התלמידי חכמים שבאו לפני ולא הודו מסבת שלא היה להם פנאי לעסוק בכל חלקי התורה איני שואל דאנוסים הם אבל אתה אחד המיוחד

מִשְׁנָה אוּנ מִקְרָא אוּנ גְמָרָא הֲלָכוֹת וַאֲגָדוֹת אוּנ מַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה פוּן דֶעסְט וֶוענְן פְרֶעגְט מֶען בַּייא דֶעם יוֹם הַדִין מֶער נִיט נָאר אַזֶעלְכֶן וָואס הָאט צַייט גִיהַאט צוּא לֶערְנֶן דֶען וַוייל גָאט ב״ה הָאט אִים גִיגֶעבְּן פַאר שְׁטַאנְד צוּא לֶערְנֶן וָוארוּם הָאט עֶר נִיט גִילֶערְנְט דְרוּם אִיז עֶר רָאוּי צוּ אֵיין עוֹנֶשׁ אָבֶּר דֶער וָואס זַיינֶע צָרוֹת אוּנ אָרוּמְקַייט הָאבְּן אִים גִנֵייט נִיט צוּ לֶערְנֶן אָדֶער עֶר הָאט נִיט גִהַאט קַיינֶר זָאל אִים לֶערְנֶן דֶעם פְרֶעגְט מֶען בְּוַודַאי נִיט וָוארוּם הָאסְטוּ נִיט גִילֶערְנְט אַלֶע דִינְג וָוארוּם עֶר אִיז אֵיין אוֹנֶס אוּנ אִיז זוֹכֶה צוּא עוֹלָם הַבָּא מִיט דֶעם מִקְרָא אָדֶער אַגָדָה אַלֵיין וָואס עֶר הָאט גִלֶערְנְט לְשֵׁם שָׁמַיִם נָאר עֶר זָאל זִיךְ מְצַעֵר זַיין וַוייל עֶר לֶעבְּט פַאר וָואס גָאט ב״ה הֶעלְפְט אִים נִיט עֶר זָאל אַלֶע לֶערְנֶן אוּנ אֵיין גוּטֶע מַחֲשָׁבָה אִיז גָאט ב״ה מְצָרֵף צוּא אֵיין מַעֲשֶׂה אוּנ מִיט דֶעם בִּיסֶל וָואס עֶר הָאט גִילֶערְנְט לְשֵׁם שָׁמַיִם קְרִיגְט עֶר זַיין חֵלֶק עוֹלָם הַבָּא · וראיה אוּנ אֵיין רְאָיָה אִיז דֶער צוּא פוּן אֵיין בַּעַל תְּשׁוּבָה וָואס אִיז גְרֶעסֶיר פוּן אֵיין צַדִיק וָואס עֶר הָאט גִלֶערְנְט כָּל הַתּוֹרָה אוּנ הָאטְשֶׁי וֶוען דֶר בַּעַל תְּשׁוּבָה הָאט נִיט גִלֶערְנְט אֲפִילוּ קֵיין מִקְרָא אִיז עֶר פָארְט זוֹכֶה תֵּיכֶּף צוּא עוֹלָם הַבָּא דָאס אִיז וַוייל מִיט זַיין תְּשׁוּבָה הָאט עֶר חֲרָטָה דְרוֹף וָואס עֶר הָאט נִיט גִיטָאן דֶעם וִוילְן פוּן זַיין בַּשְׁעֶפֶר צוּא לֶערְנֶין אִין זַיין תּוֹרָה אוּנ צוּא דֶער קֶענֶין זַיין גְדוּלָה אוּנ דִיא מַחֲשָׁבָה וֶוערְט אִים גִירֶעכֶנְט פַאר אֵיין מַעֲשֶׂה · ודברי אוּנ דָאס וָואס אִין מִדְרָשׁ שְׁטֵייט אַז מֶען פְרֶעגְט דֶעם מֶענְטְשֶׁן אוֹיבּ עֶר הָאט גִילֶערְנְט מַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה דָאס מֵיינְט מֶען אַזוֹ אֵיין מֶענְטְשׁ וָואס גָאט ב״ה

המיוחד שנתתי לך פנאי אמור לפני מה שקרית · גם נלמד מהמאמר הנכבד הזה כביכול כמה מצטער הקב"ה בצער האדם שהרי כשבא לפניו מי שיש בידו מקרא ולא משנה הקב"ה הופך פניו ממנו ומצירי גיהנם מתגברים בו וכו' ונוטלים אותו ומשליכים אותו לגיהנם · שענין הפיכת הפנים ממנו באב שרואה בצרת בנו ידידו והופך פניו כדי שלא לראות בצערו כי מצטער מאד לראות גם הקב"ה הופך פניו כדי שלא לראותו איך מצירי גיהנם נוטלים אותו לגיהנם וכביכול אינו מצילו משום שכך מחייב שורת הדין למוסרו בידם כדי שיתמרק בגיהנם · וכן הראה חמלתו יתברך שעל האדם שעל כל דבר ששואל ממנו אומר לו בני בני · שהרי אומר לו בני כל ההלכות למה לא שנית וכו' כמצטער על בנו איך לא עשה החיוב המוטל עליו וגרם לו רעה. ומצאתי סיוע לדברימפה שפירשו המפרשים ז"ל בפרשת וילך על פסוק ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה וגו' שכביכול מסתיר פניו מתוך חיבתו עם ישראל כדי שלא לראות בצערם הבא עליהם על כל הרע אשר עשה וכפי הדרך השני הזה שפירשנו במאמר דכיון שחפצו ורצונו של אדם לידע כל התורה כולה אלא שאין לו פנאי או שאין לו מי שילמדו נחשב לו כאלו למד הכל · ועל זה אינו נופל השאלה למה לא צפית במרכבה למה לא צפית בגאותי וכו' לפי שהמחשבה נחשב לו למעשה · נוכיח הענין מפסוק לעשות רצונך אלהי חפצתי ותורתך בתוך מעי · יובן עם מה שפירשו חז"ל על פסוק כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה · שהכוונה כיון שאין פנאי לאדם ללמוד מסבת איזה אונס אך חפצו ורצונו ללמוד נחשב לו המחשבה כאלו ובתורתו יהגה יומם ולילה דהמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה · וזה עצמו אומר כאן כיון שלעשות רצונך ה' חפצתי נחשב חפצי ורצוני למעשה כאלו ותורתך בתוך מעי ממש כאלו עסקתי ולמדתי כל התורה כולה · וזהו גם כן כוונת פסוק (במזמור ה') כי אתה תברך צדיק ה' כצנה רצון תעטרנו · ירצה כיון שהצדיק כל רצונו וכל חפצו לעבוד להקדוש ברוך הוא כראוי לעובדו אמר דוד כי אתה תברך צדיק ה' ומה היא הברכה דכצנה רצון תעטרנו · כלומר הרצון שיש בו תעטרנו שיחשב למעשה · באופן שעם הרצון שיש בצדיק מעטרו הקב"ה כשם שמעטרו כשעושה מעשה ממש בהיות שהרצון שלו לעובדו וללמוד כל תורתו מחשב לו למעשה . ויש פסוקים הרבה מובנים מאליהם בהקדמה זו לכך לא הארכתי משום שכוונתי אל המוסר בלבד · לכן צריך כל אדם בכל עניניו ועסקיו שיחשוב תמיד שכל מה שעושה הוא לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ולעשות מצוה אולי יהיה לו פנאי על ידי ענין או עסק שעוסק לעבוד לבוראו כראוי לעובדו ולעסוק בכל חלקי תורתו מקרא ומשנה וגמרא וכו' מעשה מרכבה וכדומה · ובזה יחשב לו למעשה אם לא היה לו פנאי וינצל מיום הדין שלא ישאלו ממנו למה לא עסקת בכך וכך · וגם כל החושב תמיד שאם היה לו פנאי לעסוק בכל התורה היה עוסק · מרויח עוד שאינו חוטא דכיון שהוא עסוק במחשבה זו בלי הפסק אין לו זמן לחשוב במחשבות חיצוניות ומה גם שמחשבות הקדושות דוחים לחוץ את המחשבות החיצוניות דכיון שבא לטהר מסייעין אותו · והסיוע על שני פנים

הוא

האט אים גיגעבן עשירות און ער זיצט בשלוה דעם פרעגט מען דאס אלץ וואס עס שטייט אין דעם מדרש ווארום דער האט צייט גיהאט צוא לערנן דאס אלץ ווארום האט ער ניט גילערינט דרום ווערט ער גישטראפט · גם אויך שטייט אין דעם מדרש אז עס קומט אזעלכר וואס האט גילערינט נאר מקרא און ניט קיין משנה קערט גאט ב"ה אוועק זיין פנים וויא איין פאטר קערט אוועק זיין פנים ער זאל ניט זעהן אין דעם צער פון זיין זון אוף איטלכר זאך וואס ער פרעגט אים זאגט ער אים בני בני כביכול וויא איינר איז זיך מצער אוף זיין זון פאר וואס ער האט ניט גיטאן און האט זיך אליין גורם גיוועזן שלעכטס · לכן איטליכר מענטש זאל טראכטן אין אלי זייני עסקים אז וואס ער טוט איז דאס אלץ פון גאטס וועגין דאס דורך דעם משא ומתן וואס ער טוט וועט ער שון האבן צייט צו דינן גאט וויא רעכט איז און צוא לערנן תורה מקרא משנה גמרא הלכות ואגדות קבלה און ווען ער וועט אפילו קיין צייט ניט האבן צו לערנן וועט עס אים גירעכנט זיין וויא ער האט דאס אלץ גילערנט און וועט ניצול ווערן בייא דעם יום הדין · אויך דער וואס טראכט אז ער זאל האבן צייט צוא לערנען וואלט ער גילערינט כל התורה דער זינדיגט ניט ווארום ער האט תמיד אין דער מחשבה צוא לערנן האט ער קיין צייט ניט צו שלעכטע מחשבות אויך דיא היילגע מחשבות שטויסן ארוים די שלעכטע מחשבות און מען העלפט אים פון הימל אוף צווייא ערלייא אופנים · אחד איין מאל העלפט מען אים ער זאל קענען ארוים טרייבן פון זיין דעה זייניע

הוא . אחד שמסייעים אותו שיוכל לנצח יצרו לגרש מדעתו המחשבות זרות בכח המחשבות הקדושות · שניה שמסייעין אותו להוציא מחשבתו בפועל לתת לו פנאי והכנה שיוכל לעבוד לבוראו כרצונו וחפצו ולעסוק בתורתו להשיג להכיר לבוראו על דרך שאמר דוד המלך עליו השלום לשלמה בנו דע את אלהי אביך ועבדהו · שהכוונה שיעסוק להכיר אלהותו גם בדרך חקירה כדי שביודעו כחו וגדולתו וטובתו שמבלעדיו אין אלהים מתדבק עמו בכל לבבו ובכל נפשו ואז אין שום מנגד יכול להפך את דעתו · כי זו היא המעלה של מי שמכיר לו יתברך דרך חקירה כנודע · ובהיות שיש סבה אחת טורדו לאדם מהשגת השלימות כאשר ראיתי בעיני והיא הקפדת האדם על שיחת אנשים הדוברות עליו בשעת מריבה וקטטה ומצטער ודואג מאותו דבור ימים ולילות עד שעוז פניו ישונה ולבו בל עמו לעסוק בתורה ובמצות · וכל זה שטות מבואר משום שאם היה מי שחרפו אוהבו היה לו לחשוב בטובות שעשה מקודם ובהצלות שהציל מכמה פגעים רעים בזמן שהי' אוהבו וגרם שהוא חי היו' על פני האדמה ויותר טוב שנמצא חי בעולם ומחורף עתה מלהיות מת אע"פ שלא היה שומע הירוף זה. שהרי בהיותו הי מצפה שיחזור לו לאוהב ויבקש ממנו מחילה · ואף שלא יחזור הרי הוא בחיים לקיים תורה ומצות ולהעמיד בנים ובנות · ואם מי שחירפו הוא זר יש לו לחשוב שאין חירופו תמידי אלא באותו שעה היה ויפרדו איש מעל אחיו כל איש אל מקומו יבא · ואיך בעבור חירוף שעה יטרד לבו מהשגת השלימות שהוא לקנות חיים שאין להם קץ ותכלית שהן חיי עוה"ב כי אין החירוף נצחיי כדי שיצטער ממנו · ועוד ישים נגד עיניו כי היום או למחר שניהם אינם בעולם כי הילודים למות וא"כ מה מקום יש להצטער מגדופי בני אדם · והחכם השלם כמהר"ר ידידיה אבולעפיא נר"ו סמך כ"ז במה שאמר דהמע"ה (במזמור ק"ב) במ"ש כל היום חרפוני אויבי מהוללי בי נשבעו כי אפר כלחם אכלתי ושקוי בבכי מסכתי מפני זעמך וקצפך כי נשאתני ותשליכני · ימי כצל נטוי ואני כעשב איבש · ואתה ה' לעולם תשב וזכרך לדור ודור. שהכוונה שאמר דוד כל היום היו מחרפים האויבים והולכים עד שנשבעו לחרפני בראותם אותי כי אפר כלחם אכלתי וגו' מפני זעמך וקצפך כי נשאתני ותשליכני על עון בת שבע ולא הייתי שם על לבי שום דבר ממה שמחרפים אותי מב' סבות · אחד כי אמרתי ימי כצל נטוי ואני כעשב איבש כלומר שימי כצל נטוי והיום ומחר אני מת וכן מחרפי וכיון שכן מה מקום יש להקפיד על חירופם של אויבי · שנית ואתה ה' דוקא נצחי לעולם תשב וזכרך לדור ודור מה שאין כן האדם שאין נצחיות לא בו ולא בדבריו וכיון שכן אין להקפיד מחירופי בני אדם כי אין חירופו תמידי ונצחיי · עוד יחשוב אדם בעצמו כי לא בעבור שחירפו חבירו חיסר לו אבר מגופו כי באבריו שהיה לו קודם שחירפו הוא אחר שחירפו · ועוד כדי שלא להקפיד על מה שמחרפו חבירו יקפיד על מה שמחרף הוא נשמתו באיזה נבלות שדבר או איזה דברים בטלים ומה שמתבטל מעסק התורה בהצטער מדברי החירוף . ועוד כדי שלא להקפיד ממה שחירפו חבירו יקפיד

מחשבות זרות · דאס אנדרע העלפט מען אים זיין מחשבה זאל מקוים ווערן דאס מען גיט אים צייט ער זאל קענן דינן גאט וויא זיין ווילן איז אונ זאל צייט האבן צוא לערנן תורה · ובהיות אונ וויל עס איז דא איין סבה וואס פאר טרייבט דעם מענטשן פון צוא דינן גאט דאס וואס דר מענטש איז מקפיד אויף דעם וואס מענטשן זידלן אים בשעת קריג איז ער זיך דרויף מצער אונ דריבער קען ער ניט עוסק בתורה אונ מצות זיין · וכל אבער דאס איז איין שטות דען (ממה נפשך) אויב דער וואס האט אים געלעסטערט איז זיין פריינד געוועזן אונ האט אים פיל טובות געטאן זאל ער טראכטן דיא טובות וואס ער האט פריער געטאן אונ כל זמן ער לעבט קען זיין אז דער וואס האט אים גיזידלט וועט ווידר ווערן אים איין אוהב נאמן · אונ אויב דער וואס האט אים געלעסטערט איז א פרעמדר זאל ער טראכטן אז זיין לעסטרן איז דאך ניט אלע צייט נאר איין מינוט איז דם גוועזן אונ פון וועגן איין מינוט זאל זיין הארץ טרוד זיין פון צו טראכטן פאר זיין נשמה ער זאל קויפן אזו איין לעבן וואס האט קיין סוף אונ קיין עק ניט דאס איז חיי עולם הבא אונ דאס לעסטרן איז דאך ניט קיין אייביג לעסטערונג דרום דארף ער זיך דרויף ניט מצער זיין · ועוד נאך זאל ער טראכטן אז היינט אדער מארגן וועלן זייא אפשר ביידע ניט זיין אויף דער וועלט דרום וואס האט ער זיך מצער צוא זיין דרויף · נאך זאל ער טראכטן אז מחמת דעם לעסטרן איז אים קיין שום אבר ניט גימינערט געווארן · ועוד אויך דאס ער זאל ניט מקפיד זיין דרויף וואס זיין חבר זידעלט אונ לעסטערט אים · זאל ער מקפיד זיין דרויף וואס ער לעסטערט זיין נשמה מיט שלעכטע ריד

וואס

יקפיד מתוכחות על עון שמוכיחה התורה ואומרת לעוברים רצונו יתברך עם נבל ולא חכם בנים לא אמון בם וגו׳ · וכן הנביא כי בית מרי המה וכאלה רבות · ויקפיד מכל זה ויתקן מעשיו וישתדל בקיום תורה ומצות · ואפשר שעל זה כוון דהמע״ה (במזמור מ״ד) באמרו תשימנו חרפה לשכנינו לעג וקלס לסביבותינו וגו׳ כל היום כלימתי נגדי ובושת פני כסתנו וגו׳ כל זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שקרנו בבריתך לא נסוג אחור לבנו ותט אשורנו מני ארחיך וגו׳ · כי הנה אומרים ישראל להקב״ה ראה דבקותנו ואהבתנו עמך אע״פ שתשימנו חרפה לשכנינו וגו׳ וכל היום כלמתי נגדי ועם כל זה לא שכחנוך ולא שקרנו בבריתך כטבע האדם דבשומעו מחרפים אותו דואג ומצטער ומורד עצמו מלעובדך ולהשיג שלימתו אני בטלתי הטבע ולא עשיתי כך כי לא נסוג אחור לבנו . גם יחשוב האדם בשומעו קול המחרפו שאינו מלאך או שרף כדי שיקפיד ממנו אלא הוא גוף נגוף מלא אספסוף שנאוי ומשוקץ לפני הקב״ה כיון שמבזה חבירו והוא אהוב ונחמד לפני קונו בהיותו נרדף שומע חרפתו ואינו משיב . גם יחשוב כי המחרפו הוא מתוך כעס וכרגע יעבור כעסו ומתחרט על מה שחירפו וא״כ למה לך להאריך זמן בצער ובדאגה על שחירפך ומי שחירפך בשמחה אע״פ שחטא ואתה שלא חטאת למה תצטער להיות חוטא כמוהו כיון שהצער והדאגה מונע עצמך מן השגת השלימות כמדובר . ואין לאדם לעשות עיקר מדברים חיצוניים ולא לנטות להן אזן לבד מדברים הנוגעים למקום שיעשה מהן עיקר שלא לחללם ולקיים אותם על דרך איש כי ידור נדר לה׳ או השבע שבועה לאסור איסר על נפשו כלומר אסר איסר לקדש עצמו להעלות נפשו למדרגת רוח ומרוח לנשמה וזהו על נפשו לעלות נפשו בזה דוקא יעשה עיקר מהדברים ולא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה אבל בדברי חול אם נשבע להרע ימיר ויחל דברו . והקב״ה ישים חלקנו עם אותם המדברים שיהיה של קדושה להשגת שלימות נפשם אמן ואמן נס״ו · וסמך פ׳ נדרים לפרשת מסעי לרמוז שיסיע אדם עצמו מלנדור ויקיים הדברים בלי נדר כדכתיב ואם תחדל לנדור לא יהיה בך חטא באופן שכל מה שיכול אדם למעט בדבורו ימעט :

פרק מב יודע המחשבות ובוחן הלבבות יפרע מן האיש המוציא זמנו להבל וריק כי בעת שהוא פנוי מעסקו במקום שילך לעסוק בתורה במה שיודע או להלוך לבית המדרש לשמוע דברי חכמים וחידותם כדי ללמוד דעת ויראת ה׳ מוציא זמנו לבטלה בשחוק האיסקא״ק והבא

וואס ער רעט אונ אויך דער מיט וואס ער איז מבטל דאס לערנן אויך זאל ער בעקר מקפיד זיין אויף דעם וואס דיא תורה שטראפט דיא וואס זינדיגן זאגט זיא אויף זייא (עם נבל ולא חכם) אנאריש אונ ניט קיין קלוג פאלק (בנים לא אמן בם) קינדער וואס קיין גליבונג איז ניט דא אין זייא · אויך דער נביא זאגט (כי בית מרי המה) זייא זענן איין ווידר שפעניג הויז גיזינד אונ נאך פיל אזעלכע גלייכן זידלט זייא דיא תורה אונ דיא נביאים · ויקפיד אויף דעם אלעמין זאל ער מקפיד זיין אונ זאל פארעכטן זיינע מעשים אונ זאל זיך משתדל זיין תורה צו לערנען אונ מצות מקיים זיין · אויך בשעת ער הערט וויא מען זידעלט אים זאל ער טראכטן אז דער וואס לעסטערט אים איז דאך ניט קיין מלאך אונ איך בין מכפר עונות ווייל איך הער מיין שאנד אונ ענטפר ניט אוך זאל ער טראכטן אז דאס וואס יענער זידילט אים איז נאר מחמת כעס אונ אין איין רגע שפעטר וועט זיין כעס אוועק ווערט ער חרטה האבין דרויף דרום וואס דארף איך האבין דער פון צער אונ דיא זארג זאל מיך פאר מיידן פון גאטס דינסט · ואין דער מענטש גיהער ניט צוא מאכן איין עיקר פון דיא וועלטליכע זאכן אונ זייא ניט צוא הערן חוץ פון דיא זאכן וואס זענן נוגע צו גאטס דינסט אזו וויא אין דער תורה שטייט (איש כי ידור נדר לה׳) ווען איין מענטש וועט איין נדר טאן צוא גאט (או השבע שבועה לאסור אסר) אדער ווען ער האט גישווארן צוא אסרין אויף זיך אזו איין איסור (על נפשו) כדי זיין נשמה זאל דורך דעם האבן איין עליה (לא יחל דברו) זאל ער ניט פאר שוועכן זייני רייד נאר ער זאל דאס מקיים זיין · אבר ווען ער האט אויף זיך מקבל גיוועזן שלעכטס צוא טאן זאל ער יוא פאר שוועכן זיין ווארט · אונ גאט ב״ה זאל טאן אונזר חלק מיט דיא וואס ריידן הייליגי רייד כדי צוא גרייכן דאס גאנצקייט פון זייער נשמה · אמן ואמן :

פרק מב יודע המחשבות גאט ב״ה וויסט די מחשבות אונ פרובט דיא הערצר דער וועט גצאלט נעמן פון דעם מענטשן וואס פאר ברענגט זיין צייט אוף נארישקייט אונ לערי זאכן דען אין דער צייט אז ער איז לידיג פון זייני עסקים אויף דעם ארט וואס ער וואלט בדארפט גיין לערנן

והבא לפחות בידו משיב לו שכוונתו הוא להחדד השכל והאמת הוא שמאס בתורת ה׳ ובדרכיה ולא חפץ בה לבו ומשום זה בוחר בשחוק מעסק התורה ובעבור שלא יהזיקוהו רשע שמגיע לו נזק משיב שכוונתו לחדד שכלו ואינו יודע שבתשובה זו מעיד על עצמו שהתורה היקרה בזויה בעיניו ח״ו להיות בדעתו שהשחוק מחדד שכלו יותר מהתורה שכתוב בה תורת ה׳ תמימה משיבת נפש עדות ה׳ נאמנה מחכימת פתי וגו׳ • ואם כוונתו כפי האמת לחדד דעתו היה לו לעסוק בתורה כי אין חכמה כחכמת התורה ואין חידוד גדול ממנה כי מפי עליון מקור החכמה נאמרו דבריה וויושר אמריה אם כן מוכרח שכיפר בתורה בלבו ובמי שנתנה שהוא הקב״ה מלא כל הארץ כבודו שאם מודה על זה איך שוחק לפניו היאומן שהיודע שעומד בפני המלך עושה בפניו דברים של היתול כדי לחייב ראשו למלך • ועוד דהשקר מבואר במה שמשיב שמשחק כדי לחדד שכלו • שאין אנו רואים שאחר שחידד שכלו הולך ועוסק בתורה להבין בה בחידוד האיסקא״ק כ״א בכל עת או יום שהוא פנוי מעסקיו עוסק בשחוק אוי לו ואוי לנפשו שדומה בדעתו שמרמה לקונו • הזאת ישיב כשמביאים אותו לדין לפני בוראו שחקתי באיסקא״ק כדי לחדד עמו שכלי להבין תורתך והלא ידחפו אותו מרום רקיע עד תהומא דארעא כזורק אבן במרגמה • וכתב בספר כבוד חכמים מרבינו יונה ז״ל שכתב בשער היראה דברים דומים לזה על המוציא זמנו בדברי בטלה שהוא כופר בעיקר שאינו מאמין שמלא כל הארץ כבודו • כי המייין שעומד לפני הקב״ה לא יעשה לפניו דבר נגד רצונו • וקשה בעיניו דבו׳ זה יותר מכל העבירות כי שאר עבירות אם יחטא פתאום ויצרו הטעהו שלא שם יראת ה׳ כנגדו אין עונשו גדול כ״כ • אבל זה שבזדון נפשו יושב שעה אחת או שתים ולפעמים כל היום לא יזכור ה׳ בלבו לפני מי עומד ומשחק עומד ומכעים ולא יבוש מגדולתו ולא יפחד מדיני והוא עובר על מ״ש השמר לך פן תשכח את ה׳ אלהיך • וא״ת שזוכר את ה׳ ואעפ״כ עומד ומשחק הרי זה במזיד מבזה את ה׳ ואת תורתו שאומר בלבו אין הקב״ה מעניש למי שאינו עושה רצונו והוא כופר בדברי חכמים והוא צדוקי והוא דומה לאותם שהיו עובדים ע״ג בסתר ואמרו עזב אלהים את הארץ ואין רואה אותם • ואלו עובדים ע״ג בגלוי ואין מוחה אותם ע״כ • ויש רעה חולה גדולה מזו שבשבתות ויו״ט שלא נתנו להם לישראל כ״א לעסוק בתורה ולקדש נפשם ויהי לעת ערב והנה בהלה מקצת אנשים אחר שמתפללים מנחה הטופה יושבים בפתח חצריהם אחד מזה ואחר מזה ואחד

בתוך

אז ער העקן דברי תורה כדי צוא לערנן זיך די פארכט פון גאט ב״ה פאר ברענגט ער זיין צייט אין שאך שפיל אונ דער וואס שטראפט אים דרויף ענטפערט יער אים אז ער טוט עס צו שארפן דעם שכל • אבער דער אמת איז ער פאר מיאוסת דיא תורה אונ דרום וויל ער דעם שאך שפיל בעסר פון תורה לערנין נאר יענר זאל אים ניט האלטן פר איין רשע זאגט ער אים אז זיין כוונה איז צוא שארפן דעם שכל אונ מיט דעם ענטפר זאגט ער אז דיא שאך שפיל שארפט בעסער זיין שכל פון דער תורה וואס בייא איר שטייט דיא תורה פון גאט מאכט קלוג דעם נאר • ואם אונ ווען זיין כוונה איז באמת צוא שארפען דעם שכל וואלט ער בעסער גיראפט תורה לערנען ווארום עס איז ניט פאר האנדען קיין גרעסערי חכמה פון דער תורה אונ קיין גרעסער שארפונג איז ניט פאר האנדען וויא פון דער תורה ווארום אירע רייד זענען דאך גיזאגט גיווארען פון גאט ב״ה וואס ער איז דער מקור החכמה זעהט מען אז ער לייקנט אין דער תורה אויך זעהט מען זיין פאלשקייט וואס ער ענטפערט אז ער שפילט צוא שארפען זיין שכל ווארום מיר זעהן דאך ניט אז נאך דעם גייט ער אונ זעצט זיך לערנען נאר אלע צייט וואס ער האט צייט שפילט ער • ווייא איז צוא אים אונ ווייא איז צוא זיין נשמה • וכתב דער ספר כבוד חכמים שרייבט פון רבינו יונה״ס וועגען דער וואס פאר ברענגט זיין צייט אויף נארישקייט דער גלייבט ניט אז דער כבוד פון גאט איז פול גאר דיא וועלט ווארום דער וואס גלייבט אז ער שטייט פאר גאט ב״ה וועט ער בוודאי ניט טואן פאר אים אזו איין זאך וואס איז דער ווידער זיין רצון אונ דיא עבירה איז ערגר פון אלע עבירות ווארום אנדערע עבירות איז דער יצר הרע אים מטעה אבער דער זעצט מיט זיין מוטוויליג הארץ איין שעה אדער צווייא אונ אמאל אגאנצען טאג אונ פאר געסט אן גאט אונ לאכט אונ דער צערינט אים אונ שעמט זיך ניט אונ פארכט זיך ניט פאר זיין דין אונ ער איז גליך צוא דיא וואס זאגין גאט ב״ה האט פאר לאזט דיא וועלט אונ איז דרויף ניט משגיח • ויש עס איז פאר האנדן נאך איין גרעסרע בייזי קרענק דער פון דאס אום שבת אונ יום טוב וואס

דיא

בתוך ומתחילים להכאיב הנשמה יתירה קודם לכתה בדברי שחוק וחלקלקות ובדברי ביטול בכל מה שאפשר · ולא זו בלבד אלא שכל העובר ביניהם צדיק הולך בתומו מרבים לדבר עליו ומטילים מום בקדשים כי ברוב · דברים לא יחדל פשע ועוברים על לשון הרע . ואם אשה היא העוברת לא יחסר ההסתכלות בה ועוברים על מה שאמרו ז"ל דאסור להסתכל באשה וקרוב הדבר שבאים לידי הרהור ורואים קרי בלילה · ואם אשה רעה היא העוברת אפשר תתן נפשה להשוק באחד מהם ותבא למאוס בבעלה והקולר תלוי על צוארם · וכמה רעות נולדות מישיבות אלו מלבד הבטלה עד שמביאים הנשמה יתירה שבורחת מהם ונשבעת שלא לשוב להם עוד בשבת אחר אם כה יעשו · כי במקום אשר היה ראוי ללוותה בעסק התורה או בדברי יהדות ומוסר לנפש ובשמחה של מצוה בסעודה שלישית במאכלים ערבים ומשקים מתוקים לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה לקיים וקראת לשבת עונג כדי שתלך במו"ש שמחה לספר ולהעיד עליהם למעלה מענין שמירת השבת · מלווין אותה במאכלים המרים מדברים בטילים והיתול ושחוק · אוי למי שעושה כן ואוי למי שיכול למחות ואינו מוחה · ומעיד אני עלי שמים וארץ שכל פתח שהורגלו בה הישיבה של שבת אחר המנחה חורבה ושממה נפל בה ובאו בעליהם לידי עניות ולא השאירו לעולליהם כלום · ואני ברבים דרשתי על ענין זה ועשה רושם לשעה · וצריך כל חכם שדבריו נשמעים לשקוד על הדבר הרע הזה לבטלו ושכרו כפול ומכופל מן השמים · כי לכל העם בשגגה בראותם שאין מוחה בידם · וכדי למנוע החולי הזה שימנעו ישיבה זו צריך להודיע להם הרעה המגיע להם בישיבה זו שגורמים מיתה לעצמם שאפשר עוברת אשה ביניהם בתחילת נידותה והרג נופל בהם ואם בסוף נידותה מחלוקת גדול נופל ביניהם כארז"ל. ומלבד העונש המעותד להם לעולם הבא בעוברם דברי חכמים שאמרו שלא יעבור איש בין שתי נשים ולא יניחו אשה שתעבור בין שני אנשים : גם ראיתי להודיע בעונש של אותם בעלי בתים שבורחים מלהשכיר בית לת"ח באומרם אין יכולת בידם לשלם שכירות הבית שבהיותו ת"ח אינו יכול להוציא בדינא ודיינא ומה מידו אקח בביתו אין לחם ואין שמלה ואם אדבר עמו קשות עוד מעט וסקלוני · והמינות של בעה"ב זה מפורסם מכמה פנים חדא שכ"כ התורה בזויה בעיניו שחושב בדעתו בעבור שזה ת"ח אין הקב"ה משגיח עליו כמוהו · שאם היה מודה שאדרבה השגחתו ית' עליו תמיד כדכתיב הנה עין ה' אל יראיו וכתיב עיני ה' אל צדיקים וכתיב כי לא יעזוב את חסידיו וכתיב

די טעג זענין גיגעבין גיווארן תורה צו לערנן אונ צו היילינן זיין לייב אונ עס זענין דא פיל מענטשן וואס נאך דעם אז זיי דאווינן אפ מנחה אום שבת אדר אום יום טוב זעצין זיך אין דר טיר צוויא דרייא מענטשן אונ הייבן אן צוא מאכן קרענקונג דער נשמה יתירה מיט רייד פון גילעכטר אונ ליצנות אונ דברים בטלים נאך מער אז איין צדיק גייט דורך נעבן זייא טואן זייא רייכן אויף אים אונ זאגן אויף אים חסרונות אונ זענען עובר אויף לשון הרע אונ אויב איין אשה גייט דורך פאר זייא קוקין זייא אויף איר אונ קומן צוא מהרהר זיין אין איר בייא נאכט זענען זייא דורך דעם רואה קרי ביז דיא נשמה יתירה אנטלויפט פון זייא · ווייא איז צוא דעם וואס קען דאס ווערן אונ ווערט ניט · ומעיד אונ איך נעם מיר הימל אונ ערד צוא עדות אז איטליכי טיר וואס אין איר איז גיוואנט גיווען דיא לייט זאלן זיצען שבת נאך מנחה איז זיא חרוב גיווארען אונ דיא בעלי בתים זענען ערום גיווארען · וכדי אויך דארף מען זייא מודיע זיין וואס דאס זיצונג קען גורם זיין אז איין אשה נדה גייט דורך צווישן זייא איז אגרויסע סכנה וויא אונזרע חכמים ז"ל זאגן · חוץ דעם עונש וואס איז צוא זייא אן ז גיברייט אויף עולם הבא ווייל זייא זענען עובר אויף דיא רייד פון דיא חכמים ז"ל וואס האבען גיזאגט אז איין מאנספערזאן טאר ניט דורך גיין צווישן צוויא נקבות · וגם אויך וועל איך מודיע זיין דעם עונש פון דיא בעלי בתים וואס ווילן ניט פאר דינגען קיין דירה צוא את"ח ווייל זיי זאגן ער הט קיין יכולת צוא צאלן דירה געלט ווייל ער איז איין ת"ח וועלין זיין ביים דין תורה ניט גיווינען אונ וואס וועל איך נעמען בייא אים ער האט ניט קיין ברוט אונ קיין קלייד אונ אויב איך וועל אים אקעגן רייהן וועלן לייט מיך פאר שטיינן · אונ דאס שלעכטס פון דעם בעל הבית איז מפורסם פון פיל טעמים . איין מאל דיא תורה איז בייא אים מבוזה ער טראכט אז ווייל דער איז איין ת"ח איז גאט ב"ה אוף אים ניט משגיח אונ צום אמת איז דאך די השגחה פון גאט תמיד אוף דעם תלמיד חכם נוא וואס האט ער מורא פאר זיין דירה געלט · ועוד נאך מער דער בעל הבית איז חושד דעם תלמיד חכם אז ער איז איין נזקן ווארום צאלן איין בעל חוב איז

וכתיב טורף נתן ליראיו וכאלה רבות · ממה מתיירא שלא ישיג ידו לשלם שבירותו כאשר נתן לו השגת יד בעושר ובבתים · ועוד שבעל הבית זה חושד בכשרים והחושד בכשרים לוקה בגופו שהרי חושד לת"ח כאלם וגזלן כעובר על דת שהרי פריעת ב"ח מצוה ובהיות כן הת"ח מצמצם במאכלו או מוכר כסותו כדי לשלם פריעת ב"ת שהיא מצוה · והוא חושדו בהפך · ועוד דזה בע"ה מעיד בעצמו שכחו ועוצם ידו עשה לו חילו ומסונר שאם מודה שהוא מהקב"ה מי שנתן לו יתן ג"כ לת"ח ומה בורח מלהשכיר לו ביתו · ועוד הרי הוא בכלל ארור שמסיר הבטחתו מן הקב"ה ושם בשר זרועו באומרו זה יכול לשלם וזה אינו יכול ולמה לא יחשוב שאפשר שלעם הארץ כסותו שמשכיר ביתו יחזור עליו הגלגל לעניות ולא יוכל לשלם לו · ובהיותו אינו חושב ע"ז מעיד עליו דסובר שאין משגיח ח"ו וביד האדם העושר והיכולת ואוי לו מעלבונה של תורה והתורה צועקת עליו לפני הקב"ה כי הרחיקה משכונתו כמי שמרחיק א"ע משכן רע ח"ו · ועונשו מפורש שקנאת ה' יעשה זאת שיחזור הגלגל עליו לרעה והורב בסוף יחרב ביתו וימכור כל אשר לו ויבקש מקום ישיבה ואין · ע"ד על מה אבדה הארץ על עוזבם את תורתי והתלמיד חכם עלה יעלה ויקנה שדות ויבנה בתים ומושב לעניים ויבא זה להתחנן לו לתת לו שכונה עמו וירחיקהו ממנו בדין לקיים הרוזק משכן רע וילך נע ונד באפס מקום ואין איש מאסף אותו הביתה כאשר עשה כן יעשה לו כי כל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה · ובהיות ת"ח מרחם וחונן אף למי שעשה עמו רעה בסוף יחמול עליו לתת לו מושב יען יכיר שבידו ית' היכולת והוא משפיל ומרים ומידו הכל · ואם לא יבא ולא יהיה הדבר הזה אלא שימות בע"ה הזה בישובו בעבור מה שהוא יתברך יודע אדרבא רע לו להענישו במשפטי גיהנם כי קשה הוא כפלי כפלים מהעונשים של עולם הזה · ובעבור כי כבדה חטאתו הניחו לשלם לו אחר מותו ולת"ח להרבות שכרו·גם יש בע"ה משכיר ביתו לת"ח באומרו ת"ח יודעים מתוך הספרים מהמאורעות שעברו בעולם מענין מלחמות ודברים הדומים לאלו ובלילי טבת הארוכות נתחבר עמי יחד עם שאר השכנים חוזר הלילה לילה בבית אחד אנשים ונשים וטף הוא יספר לנו ספורים ונעבור זמן בזה עד חצי הלילה עד שיבא שינה לעינינו והנומה לעפעפינו ונלך אז לישן וערבה שנתנו · ועל דעת זה מקבל התלמוד חכם לשכונתו בסבר פנים טובות וישמח בבואו · וכראותו בתוך זמן זה שכוונת הת"ח להתחזק בתורה ולהרבות למודו בלילי טבת הארוכות מיד צועק מר על הטעות שעשה להשכיר לו בית יעושה אופנים בדברי הכעסות לגרשו עד שבורח מעצמו · אוי לו ואוי לנפשו של בעל הבית זה: כי מה יענה ומה ישיב ביום בואו לדין לפני בוראו וכי ישיב גרשתיהו משכונתי על שלא בטל

אוֹךְ אֵיין מִצְוָה נוא וָועט דֶער תַּלְמִיד חָכָם בְּוַודַאי אִים בֶּצָאלְן זַיין דִירָה גֶעלְט מְקַיֵים צוּ זַיין דִיא מִצְוָה פוּן פְּרִיעַת בַּעַל חוֹב אוּנ דאס ווייזט אַז דֶער בַּעַל הַבַּיִת רֶעט זִיךְ איין אַז דוּרְךְ זַיין כֹּחַ זָעלְבְּסְט הָט עֶר זִיךְ איין גִיזַאמְלְט עֲשִׁירוּת וָוארוּם וֶוען עֶר זָאל מוֹדֶה זַיין אַז דָם אַלְץ אִיז פוּן גָאט ב"ה נוא דֶער וָוס הָט אִים גֶעגֶעבֶּן דֶר וָועט אוֹךְ גֶעבֶּן צוּ דֶעם ת"ח אוּנ וָוארוּם הָט עֶר מוֹרָא צוּ פַר דִינְגֶן אִים זַיין דִירָה עוֹנְשׁוֹ אוּנ זַיין עוֹנֶש אִיז אַז דִי קִנְאָה פוּן גָאט וָועט מַאכְן אַז דֶר גַלְגַל וָועט זִיךְ אוֹף אִים אִיבֶּר דְרֵייעֶן אוֹף בֵּייז לְסוֹף וָועט זַיין הוֹיז חָרוּב וֶוערְן אוּנ עֶר וָועט פַר קוֹיפְן וָוס עֶר הָט אוּנ וָועט זוּכְן אַיין דִירָה אוּנ וָועט נִיט קְרִיגְן אוּנ דֶר ת"ח וָועט בּוֹיעֶן הַייזֶער צוּ דִי אָרֶמֶע לַייט אוּנ דֶר בַּעַל הַבַּיִת וָועט קוּמֶן בֶּעטְן פוּן אִיהְם עֶר זָאל אוֹיךְ הָאבֶּען אַיין רוּאוּנג בַּייא אִיהְם אָבֶּער עֶר וָועט אִיהְם נִיט מְקָרֵב זַיין כְּדֵי מְקַיֵים צוּ זַיין דֶר וַוייטֶער דִיךְ פוּן אַבֵּייזְן שָׁכֵן אוּנ דֶר וָועט זַיין נָע וְנָד אוּנ קֵיינֶער וָועט אִים נִיט אַרַיין לָאזְן אִין זַיין הוֹיז אַרַיין אַזוֹ ווִי עֶר הָט גְטָאן אַזוֹ וָועט אִים וֶוערְן גְטָאן וָוארוּם אַלֵי מִדּוֹת פוּן גָאט ב"ה זֶענֶען מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה · גם אוֹךְ אִיז דָא אַיין בַּעַל הַבַּיִת וָוס פַר דִינְגְט זַיין הוֹיז צוּ אַיין ת"ח וַוייל עֶר טְרַאכְט זִיךְ דִיא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וַוייסְן פוּן דִיא סְפָרִים וָואס עֶס הָאט זִיךְ גִיטְרָאפְן אוֹיף דֶער וֶועלְט פוּן מִלְחָמוֹת אִין דִיר גְרוֹיסֶי נֶעכְט וֶועלֶען מִיר צוּא זַאמֶען קוּמֶען אַלֶע שְׁכֵנִים אוּנ עֶר וָועט אוּנְז דֶער צֵיילֶען מַעֲשִׂיּוֹת וֶועלֶען מִיר דֶער מִיט זִיךְ פַאר בְּרֶענְגֶן דִיא נַאכְט אוּנ דְרוּם אִיז עֶר מְקַבֵּל דֶעם תַּלְמִיד חָכָם מִיט גְרוֹיס שִׂמְחָה אוּנ אַז עֶר זֶעהְט דִיא כַּוָּונָה פוּן תַּלְמִיד חָכָם אִיז נָאר אִין דֶער תּוֹרָה אוּנ טוּט נָאר לֶערְנֶען אִין דִיא גְרוֹיסֶי נֶעכְט פוּן טֵבֵת שְׁרַייט עֶר לְמַאי עֶר הָאט אִים פַאר דִינְגֶן זַיין שְׁטוּב אוּנ טוּט דֶער צֶערְנֶען אִים כְּדֵי עֶר זָאל אַרוֹיס פוּן אִים בִּיז דֶער תַּלְמִיד חָכָם מוּז אַנְטְלוֹיפְן פוּן דֶער דִירָה · וַוייא אִיז צוּא דֶעם בַּעַל הַבַּיִת אוּנ וַוייא אִיז צוּא זַיין נְשָׁמָה דֶען וָואס וָועט עֶר עֶנְטְפֶערְן אִין יוֹם הַדִּין קֶען עֶר דֶען עֶנְטְפֶערְן אִיךְ הָאבּ אִים דְרוּם פַאר טְרִיבְּן פוּן מַיין דִירָה וַוייל עֶר הָאט נִיט

בטל למודו לספר לו ספורים חיצוניים לעבור זמן היספיק גיהנם של אש ללבנו ושל שלג לשהרר
זדע שכתבתי כל זה בהיות מעשה ממש שראו עיני כל זה ואמרתי להעלותו על הספר בדי
שאם יזכנו ה׳ להדפיס בעבור רחמיו שיקראו בו הבעלי בתים אז ישמעו ויקחו מוסר · ובפרט
אותם המרחקים ת״ח משכנותם יען שלא יכיר במעשיהם המכוערים והרעים וימחה בידם ואם
לא יקבלו יגלו חרפתם בקהל במקום שאדרבה היה להם לבקש ת״ח בשכונתם להאיר עיניהם
בדרכי ה׳ ולהביאם לכלל אדם כדי שישמחו בסופם ורמז לדבר שאל ימנע בעה״ב להשכיר
בית לת״ח בעבור שאינו מספר לו ספורי הבלי העולם בלילה ולא בעבור שיכיר במעשיו
הרעים ולא משום אבידת השכירות כמו שהוא סבור אמרה תורה ואהבת את ה׳ אלהיך בכל
לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך ודרשו רז״ל את לרבות ת״ח צריך שתאהוב אותו בכל לבבך
בשני יצריך שאף שיצרך תאב בסיפורי העולם בטל רצונך : וגם בכל נפשך הקרב ת״ח
בשכונתך כדי שאדרבה יכיר בכתמי נפשך ויתקן עצמך · ובבל מאדך ובכל ממונך ואל תחוש
לאבידת ממון היינו שכירות הבית וכו׳ שכל זה הוא פתוי היצה״ר להכניסך במשפטי גיהנם
וכמו שאמר שלמה המלך ע״ה במשלי (סי׳ ה׳) ונהמת באחריתך בכלות בשרך ושארך · כלומר
שאדם במותו מצטער מהריסה בעוד בשרו קיים כארז״ל על פסוק אך בשרו עליו יכאב ואח״כ
ינוח · אך דע שכל המתפתה מיצרו אחר כלות בשרו מעליו בקבר מוכן למשפטים אחרים ·
וזהו אומרו ונהמת באחריתך בכלות בשרך ושארך : כלומר אחר שתסלק הבשר מעליך ונהמת
מצער משפטים אחרים הבאים עליך באחרית כשיכלה הבשר כמדובר · ואתה בעה״ב איך
עולה על דעתך שהת״ח יכול להוציא זמן הלילות בספורי ההבל עמך מאחר שאם יש לך
איזה חשבון מענין סחורתך אתה מתבודד באותו לילה לעשות חשבון מדויק כדי שלא להפסיד
דבר מסחורתך · ולמה לא תלמוד ממך לת״ח שצריך להתבודד עצמו ימים ולילות להבין במושכלי
התורה ושלא לאבד רגע בהבלי העולם · וכמו שכתב האר״י זלה״ה לתנאי השגת החכמה
שצריך למעט דבורו ולשתוק בכל מה שיוכל כדי שלא להוציא שיחה בטלה כארז״ל סייג להכמה
שתיקה · גם תנאי בדבר תורה שלא תבינהו תבכה עליו כל מה שתוכל · גם עליית הנשמה
בלילה לעולם העליון ולא תשוט בהבלי עולם תלוי שתישן בבכיה · גם צריך לטבול בכל עת
הצורך כדי שיהיה מוכן להבין סודי התורה · גם צריך שיהיה עמל בתורה פרד״ס שנאמר או
יחזיק במעוזי ואל יחשוב שיגלו לו רזי תורה בהיותו ריק דכתיב יהיב חכמה לחכימין ע״כ ולמי
שכל החיובים האלה עליו היוכל להוציא רגע מזמנו לבטלה ובפרט בלילה שאין רינה של תורה
אלא בלילה כארז״ל · ובפרט מי שרואה חכמת ר״ע שהיה דורש על כל קוץ וקוץ תלי
תלים עד שכמעט תשש כחו של משה רבינו ע״ה כדרז״ל · וכן אחז״ל שלא נגלה למשה מה
שנגלה לר״ע · ובראות האדם כך איך ינוח רגע מעסק התורה אולי יוכל להשיג סמנה מעט
מזעיר

געוואלט מבטל זיין זיין לערנן צוא דער ציילן מעשיות · נוא ווער דען גינוג זיין דאס פייער פון דעם
גיהנם אים צוא ריינגען · דע זאלסט וויסען אז דאס וואס איך שרייב דא פון בעל הבית מיט דעם ת״ח
האבן ממש מיינע אויגין גיזעהן האב איך גיטראכט איך וועל עס אויף שרייבען אויף איין ספר פון
וועגין דיא בעלי בתים זאלן דאס לייענין אדער הערען וועלן זיא זיך נעמן איין מוסר · אונ בפרט
דיא וואס טרייבן אוועק תלמידי חכמים פון זייער שכינות כדי דיא תלמידי חכמים זאלן ניט קענען
זייערי שלעכטע מעשים דיא וועלען נאך מער גישטראפט ווערין · ואחר אונ דוא בעל הבית וויא
טראכסטו אז דער תלמיד חכם זאל פאר ברענגען דיא צייט פון דיא נעכט מיט נארישי מעשיות
דער ציילן דיר דען אז דוא האסט עפיס איין חשבון פון סחורה זיצסטו איין גאנצי נאכט גיט אויס
קלערן דעם חשבון כדי דוא זאלסט ניט פאר געסן קיין זאך פון דיין סחורה אונ ווארום זאלסטו פון
דיר ניט אפ לערנן איין קל וחומר אויף דעם תלמיד חכם דאס ער דארף זיצן טאג אונ נאכט צו פאר
שטיין אין דער תורה וויא דער האר״י ז״ל שרייבט דאס דער וואס וויל משיג זיין די חכמת הקבלה
מוז גאר ווייניג ריידן כדי ער זאל ניט רעדין קיין דברים בטלים · גם אויך מוז ער לערנין אין דער
תורה (פרד״ס) דאס איז (בדרך פשט אונ רמז דרוש אונ סוד) אונ ער זאל ניט טראכטן אז די סודות
פון דיא תורה וועלן אים אנפלעקט ווערן אז ער איז נאך ליידיג פון חכמת התורה דען עס שטייט
אין פסוק עס איז גיגעבן גיווארן דיא חכמה צוא דיא קלוגע אונ וויא קען ער פאר ברענגן אפילו
איין רגע אונ זונסט בפרט ביי נאכט וואס דער עיקר לערנען איז ביי נאכט · אונ בפרט דער
וואס זעהט דיא חכמה פון ר׳ עקיבא וואס ער האט גידרשת בערג ווייס הלכות אונ אזו האבען

אונזרי

מועיר · אך ענין המאמר תמוה מאוד שר"ע היה יודע מה שלא השיג משה רבינו עליו השלום ופי' בספר נגיד ומצוה וז"ל כי ודאי משה רבינו עליו השלום ידע כל מה שעתיד להתחדש בעולם בכל התורה · אך היה יודע הסודות ההם בעל פה אמנם הרבה מהם לא היה יודע לדורשם ולהוציאם מהכתוב עד כאן · וכתב הר' צמח ז"ל וגם זה תימה ונראה לי כי לא היה יודע לדורשם למיעוט בחינת המקבלים שלא היה להם כח להבין הסוד אם היה משה רבינו ע"ה רוצה לגלותו להם לא היו מבינים אותו כי אפילו יהושע שהיה משרתו הוצרך משה למוסרו לו התורה כמו שפירש הרב זלה"ה על משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע · כי בכח המוסר שהוא משה היה יכולת ביהושע משא"כ כשהוא קבל תורה מסיני הוא בכחו קבלה בלא מסירה וזהו יהושע שנשאר במקום משה כל שכן שאר חכמים · או נחזור למעלה שמשה רבינו לא היה יודע לדורשם ולהוציאם עד שבאו חכמים והיה דורשין בכל דור ודור · וכן הענין בר"ע שאותם תלי תלים של הלכות היה דורשם על קוצי התורה (נ"ל צמח על קוצי אותיות של תורה) והיה אומר קוץ זה רומז לזה וזה לזה · ואמנם ענין זה לא נגלה למשה אך הסוד עצמו ודאי שנגלה לו וכתב הרב צמח ז"ל שמשה מלגאו שהוא בחינת יסוד דאבא המכוסה ויעקב הוא מלבר ממה שנגלה מיסוד דאבא לחוץ מן החזה דזעיר כנזכר בדברי הרב זלה"ה · ולכן משה כל הדברים שהיה יודע הוא מלגאו · אבל ר"ע שהיה מבחינת יעקב כנזכר בהרב ז"ל הוא מלבר · ולכן היו יכולים להבין דבריו שהיו בפירוש והיה יודע לפרש כפי בחינת המקבלים שג"כ חכמים היו דורשים לכל דור ודור כנ"ל · וכן בתחלה היו המשנה והתורה והיו מבינים אותם ואח"כ נתמעטו הדורות והוצרכו לעשות פירוש לדור הבא ואח"כ בא רש"י ז"ל ועשה פירוש בתלמוד ובאו תוס' ואח"כ רב אלפס ואח"כ הרמב"ם וכן עשו ע"ד זה כדי שיבינו כל הבאים אחריהם מקוצר דעתנו בעו"ה עכ"ל · ולעד"נ לי עם מה שאמרו רז"ל על פ' ויתן אל משה ככלותו מלמד שהיה מרבע"ה לומד התורה ושוכח עד שנתנה לו במתנה שנא' ויתן אל משה ע"כ · באופן שע"י שהקב"ה נתן לו התורה במתנה נעשה בעל התורה והבין כל מה שעתיד להתחדש בתורה · אך ר"ע אע"פ שלא ניתן לו במתנה מרוב חכמתו וטורחו ועמלו נגלה לו כל מה שידע מרבע"ה ע"י המתנה · וזהו שאמרו מה שלא נגלה למשה נגלה לר"ע כלומר מה שלא נגלה למשה ע"י עמל וטורח כ"א על ידי מתנה נגלה לר"ע בלי מתנה כי אם ע"י טורחו ועמלו ולכך תשש כחו של משה כשראה לר"ע על שהשיג הוא בטורחו כל מה שהשיג הוא ע"י המתנה וכו' · וקרוב לזה י"ל עוד שאינו מתמיה על כל מה שהשיג מרע"ה הכל משום שקבל מפיו של הקב"ה : ואע"פ שכללים מסר לו הקב"ה כארז"ל ויתן אל משה ככלותו כללים מסר לו וכו' ומשה היה מבין בכללים ודורש מיהו בהיות שקבל הכללים פה אל פה מהקב"ה היה לו בנקל להבין מתוכם כל מה שעתיד להתחדש בעולם · משא"כ ר"ע שקבל מרבו ב"ו ונתחכם בטורחו ועמלו להשיג כל מה שהשיג מרע"ה שקבל מפיו של הקב"ה שהדבר קרוב להבין ונמצא שנגלה לר"ע מה שלא נגלה למשה שלמשה נגלה בעבור ששמע מפי הגבורה ולר"ע נגלה אע"פ שלא שמע מפי הגבורה הדו"ק · עוד נראה מעין מה שפי' הרב צמח ז"ל כנ"ל ידוע שגרים הם בחינת התגין ולכן ר"ע כיון שהיה מגרים היה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים כי השגתו שם הי' הרבה מאד ולכן היה יכול לפרסם ולהמתיק הדברים להבינם לאחרים משא"כ מרע"ה שאע"פ שהיה יודע כל רמז וסוד שבכל קוץ וקוץ לא היה יכול לגלותם ולפרסמם כר"ע דשורשו שם · וזהו נגלה לר"ע מה שלא נגלה למשה כלומר משה היה יודע אבל לא היה יכול לגלות כר"ע · והוא על דרך מי שבאה נשמתו בזה העולם לתלמוד ולא לאגדה אע"פ שיודע אגדה אינו יכול לפרסמה באופן שתהיה ערבה לשומעיה כ"כ כמי שבאה נשמתו לאגדה שלו ניתן לשון למודים לפרשה ולהבינה לאחרים · והדבר בהפכו · משום שבכל הדברים על מה שהאדם בא בזה העולם נותן לו מן השמים איתן דברים

אונזערי חֲכָמִים ז"ל זָאגְט אַז צוּ מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה אִיז דָאס נִיט אַנְטְפְּלֶעקְט גְעוָוארֶען וָואס צוּא ר' עֲקִיבָא אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ גִידֶענְקְט דָאס וִויא זָאל עֶר אֲפִילוּ אֵיין רֶגַע רוּאֶן פוּן תּוֹרָה לֶערְנֶען דֶען שְׁאַטֶער וֶועט עֶר קֶענֶען גְרֵייכֶען הָאטְשֶׁי וֵוייניג פוּן דֶער תּוֹרָה · אך נָאר דָאס וָואס אוּנְזֶערֶי חֲכָמִים זָאגֶען אַז צוּא ר' עֲקִיבָא אִיז מֶער אַנְטְפְּלֶעקְט גְעוָוארֶען וִויא צוּא מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה דָאס אִיז אֵיין תְּמִיָּה · אִיז דֶער סֵפֶר נָגִיד וּמְצַוֶּה מְפָרֵשׁ דָאס מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה הָאט בְּוַדַּאי גְוָואוּסְט וָואס אִיטְלִיכֶער וֶועט מְחַדֵּשׁ זַיין אִין דֶער תּוֹרָה נָאר עֶר הָאט גְוָואוּסְט דִיא סוֹדוֹת בְּעַל פֶּה אָבֶּער עֶר הָאט נִיט גְוָואוּסְט צוּ דַרְשְׁנֶען זַייא אוּיס דֶעם פָּסוּק בִּיז דִיא חֲכָמִים פוּן אִיטְלִיכֶען דוֹר זֶענֶען גְקוּמֶען אוּנ הָאבֶּען זַייא גֶדַרְשְׁנְט אוּיס דִיא פְּסוּקִים · ולי אוּנ מִיר דַאכְט דָס מְפוֹרָשׁ זַיין מִיט וָואס אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים ז"ל הָאבֶּען גְזָאגְט דָאס מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה הָאט גִילֶערְינְט דִיא תּוֹרָה אוּנ הָאט זַייא פַר

דברים שיכונו הדברים בפיו משא"כ מי שלא בא על אותו דבר · גם ר"ע שבא מהתגין נתגלה לו לשון לימנדים שיוכל לגלותם להוץ במתק לשונו משא"כ כרבע"ה שאע"פ שידע סודם לא ניתן לו לגלותם כמו שניתן לר"ע כמדובר · ונחזור לענין מאותם המרחקים ת"ח משכנותם על שאינן מוציאים הלילות עמהם בסיפורי שיחה בטלה במקום אשר ראוי לבקש ת"ח בשכר ללמיד עמו כל הלילות תורה ודרך ארץ ושיורה להם איזה דרך ישכן אור כדי לזכות באור החיים לעולם שכלו טוב לעולם שכלו ארוך . בהיות שכל אדם ביום הולך אחר צרכיו ועסקיו אשר עליהם יחיה החיים הזמניים ומתוך כך אין לו פנאי לעסוק בדברי תורה כראוי ובלילה הוא שעת הכושר ללמוד וללמד בקביעות · כמו שכתב בטור י"ד (סי' רמ"ו) וז"ל אע"פ שמצוה ללמוד ביום ובלילה אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה לפיכך מי שירצה לזכות לכתר תורה יזהר בכל לילותיו שלא יאבד אחד מהן בשינה ובאכילה ושתיה ושיחה וכיוצא בהן אלא בדברי חכמים ות"ת · ואמרו רז"ל אין רינה של תורה אלא בלילה וכו' · אשר אני מבין בזה מאמר מחודש מצאתיהו בספר ברית אברהם (בדף ה' ע"ב) הביאו ממדרש וז"ל · תכלית הימים הלילות תכלית הלילות שבתות תכלית שבתות ר"ח תכלית ר"ח המועדים תכלית המועדים ראש השנה תכלית ר"ה יום הכפורים תכלית יוה"כ תשובה תכלית תשובה עוה"ב עכ"ל · ונראה בכוונת מאמר זה שבא להליץ בעד כל אשר בשם ישראל יכנה שכל ימי חייו מוציא זמנו לחשוב בהקב"ה כי בהיות האדם כל היום טרוד במזונותיו מצפה בתכלית הימים שהם הלילות שהוא פנוי מעסקיו כדי ללמוד וללמד בהן · ותכלית הלילות מצפה לשבתות להתלבש בנשמה יתירה לזכות עמה להבין ולהשכיל בתורה ממה שלא יכול להבין בלילות בימי החול · ובפרט שלא ניתנו שבתות לישראל אלא לעסוק בתורה · והטעם שבהן זוכה לנשמה יתרה ונתוסף לו הכמה · ותכלית שבתות ר"ח כלומר אחר השבתות חושב בר"ח לקדש הלבנה ולזכות להקביל פני השכינה ותכלית ר"ח מועדים להכיר בהם הנסים שעשה הקב"ה עם ישראל אשר בהם פירסם אלהותו בעולם וכח גבורותיו ושאין אלוה מבלעדו וע"י כך מקדש נפשו ומתדבק עצמו בהקב"ה יותר ויותר · ותכלית מועדים מצפה ראש השנה שהוא יום הדין לחשוב בו לקנות מורא כדי שלא יכשל לעבור פי ה' בכל אשר צוהו · ותכלית ראש השנה כדי לבא ליום הכפורים שיכפר עליו להיות מנוקה מכל חטא · ותכלית יום הכפורים תשובה שכיון שמצפה יום הכפורים כדי שיכפר עליו זהו מביאו לתכלית התשובה שימצא תמיד שלם לפני בוראו . ותכלית התשובה עה"ב ירצה כוונתו בתשובתו לזכות לעה"ב · באופן שכל ימי חייו יוצאים במחשבת הקודש · ובהיות שזה המאמר הקדוש מעיר על כל איש ישראל שכל זמנו יוצא באלו המחשבות הטהורות נמצא המוציא את זמנו לריק כגון שמוציא לילותיו בשיחה בטלה מעיד בעצמו דלאו ישראל הוא · לכן כל איש ישראל אשר בשם ישראל

געסן ביז גאט ב"ה האט זיא אים גיגעבן במתנה האט ער ערשט זיא ניט פאר געסן אונ האט פאר שטאנען אלץ וואס מען וועט מחדש זיין אין דער תורה . אבער ר' עקיבא האטשע דיא תורה איז איה ניט געגעבן געווארן במתנה נאר מחמת זיין פיל חכמה אונ זיין פיל טירחא איז אים אנפלעקט געווארן אלץ וואס משה רבינו ע"ה האט גיוואוסט במתנה אונ דאס איז גמיינט וואס דיא חכמים זאגן דם וואס עס איז ניט אנטפלעקט געווארן צוא משה רבינו דורך זיין טירחא אונ מידיקייט נאר דורך דעם וואס דיא תורה איז אים וואהרן געגעבן פאר איין מתנה דם זעלביגע איז צוא ר' עקיבא אנטפלעקט געווארען אן איין מתנה נאר דורך זיין טירחא אונ מידיקייט · ונחזור לאמיר צוריק קערן צו דעם ענין וואס מיר האבן אובן גרעט פון דיא וואס דר ווייטערין דיא ת"ח פון זייער שכינות ווייל זיי פאר ברענגן ניט די נעכט מיט זייא צוא רייזן דברים בטלים אונ מעשיות צוא דער ציילן · פאר דעם וואס זייא וואלטן בדארפט צוא זוכן איין תלמיד חכם אונ צוא צאלן אים ער זאל מיט אים לערנין אלע נעכט תורה אונ דרך ארץ אונ זאל זייא לערנין דעם גוטן וועג זוכה צוא זיין צוא עולם הבא · דען ווייל אגאנצן טאג גייט דער מענטש זוכן זיין פרנסה האט ער ניט ציים צוא לערנן אונ ביי נאכט איז דיא רעכט פארטיגע צייט צו לערנן · וויא דער טור יורה דעה שרייבט האטשע עס איז דאך איין מצוה צוא לערנן ביי טאג אונ ביי נאכט פון דעסט וועגען קריגט דער מענטש זיין רוב חכמה נאר פון דעם לערנן וואס ער לערינט ביי נאכט דרום זאל דער מענטש נזהר זיין צוא לערנען אלע נעכט אונ זאל ניט פאר ברענגען אפילו איין נאכט אין גאנצן אין שלאפן אדער אין רייידין נאר אין לערנן אונ דיא חכמים ז"ל זאגן אויך דער עיקר תורה לערנן איז נאר ביי נאכט · לכן דרום איטליכער וואס

ישראל יכנה אל יוציא זמנו להבל וריק להרבות בדברי חול כי אינו יוצא מכל זה כי אם חולאים רעים לנפשו ולהכין כלי מות בידיו להרוג את נפשו במיתות משונות במשפטי גיהנם לתת חרב בידם של מלאכי חבלה לעשות בה כרצונם · ואם עבר אדם והוציא זמנו להבל יתיעץ בנפשו ויראה כי לא עלה בידו שום תועלת באותו זמן כי אם התחלואי מות ויחזור בינו לבין קונו כי ידו פשוטה לקבל שבים · כדי שיוכל להכנע לרבו העדל יבקר חולים ויעמוד על המתים בשעת מיתתם ואז יכיר כי הכל הבל · כמו שכתב בעל ברית אברהם (דף י"ב ע"ב) בשם רבינו תם שיתעסק אדם בצרכי עניים וחולים ויקבור מתים וילך לקברות המתים בכל שבוע ויעמוד לבדו שם ויזכיר לנפשו את המעמד ההוא ובזה לא יחטא · כמו שהיה עושה איש אחד שהיה בתכלית הרשע והפריצות והיו מספרים תועבותיו לשופט ויען איש אחד מהם ויאמר דע אדוני השופט כי עתה הפליג לעשות מאשר עשה בימיו ואני מעיד בפניך כי שמעתי אותו בחצי הלילה הולך לקברות לגנוב תכריכי המתים כי ביתו בקיר החומה · ויצו השופט לשני נאמנים לחקור בדבר והלכו אחריו בלילה עד אשר ראוהו כי נכנס לקבר אחד והוציא שלשלת של ברזל וקשר אותו על צוארו והיה מושך אותו בידו בחזקה והיה אומר · אוי לך הגוף הנגוף וגויה עניה ונשמה שממה יחידה ומלמודה ושכל סכל ואנוש אנוש ואדם מאדמה · מה תקותך ומה תהיה תשובתך ביום שכבך במקום הזה מדוע התמכרת וזדת ובמעמד הזה לא חשבת ועל מי בטחת · איה עוזריך ואיה אוהביך ונאמניך ואיה איפה הם מכיריך יקומו אם יושיעוך בעת רעתך . אתה עשית ואתה תשא אתה זרעת ואתה תקצור אתה מאסת ואתה תהיה נמאס · הכנעי נפש אולת דעי יסודך והכר

הערט גירופן ישראל זאל ער ניט פר ברענגן זיין צייט אויף נארישקייט אונ דברים בטלים וואררום פון דעם אלעמן קומט מער ניט ארויס נאר בייזע קראנקייט צוא זיין לייב אונ אן צוא גרייטן זיך כלי מות מיט זיינע הענט זיך זעלבסט צוא הארגנין מיט מיתות משונות אונ אריין צוא ברענגן זיך אין דיא יסורים פון גיהנם צוא געבין איין שווערד אין דיא הענט פון מלאכי חבלה זיי זאלען מיט איר טואן וויא זייער ווילן איז · ואם אונ אויב איין מענטש האט שוין פר בראכט זיין צייט אין נארישקייט זאל ער זיך זעלבסט בארארטן וועט ער זעהן אז קיין שום הילף איז אים ניט ארויס גיקומען פון דער צייט נאר קראנקייט פון דעם טויט אונ זאל דרויף חרטה האבען אונ זאל תשובה טואן צוא גאט וואס זיין האנט איז אויס גישטרעקט מקבל צוא זיין די בעלי תשובה · אונ כדי זיין הארץ זאל אונטער טעניג ווערן זאל ער מבקר חולים זיין אונ זאל שטיין בשעת מענטשן שטארבן אונ דערנאך וועט ער דער קענן אז אלץ איז נארישקייט · אזו וויא דער ספר ברית אברהם שרייבט פון וועגן דעם רבינו תם דאס דער מענטש זאל עוסק זיין אין דעם בדערפניש פון דיא ארומי לייט אונ קראנקע לייט אונ זאל מקבר זיין מתים אונ זאל אלע וואך גיין אויף דעם בית הקברות אונ זאל גידענקין וויא ער וועט אויך בגראבן ווערין דארט אונ דורך דעם וועט ער שוין ניט זינדיגן · כמו וויא איין מענטש האט גטאן וואס ער איז גיוועזן אגרויסר רשע האט מען זיינע שלעכטי מעשים דער ציילט פאר דעם שופט האט איין מענטש גיזאגט צו דעם שופט אדוני דער רשע טוט אצונד נאך פיל ערגר וויא ער פלעגט צוא טואן דען איך זאג פאר דיר עדות אז אין האלבי נאכט האב איך אים גיהערט גיין אויף דעם בית הקברות אראפ צוא גנבנין דיא תכריכים פון דיא מתים · האט דער שופט גיבאטן צוא צוויא ערליכע לייט זייא זאלן דיא זאך פארשטן זענן זייא אים נאך גיגאנגן ביי נאכט אויף דעם בית הקברות אונ האבן גיזעהן וויא ער איז אריין גיגאנגן אין איין קבר אונ האט אויס גיצוגן איין אייזערני קייט אונ האט זיא צוא גיקניפט אויף זיין האלז זעלבסט אונ האט זיך גיצויגן מיט זיין האנט גאנץ שטארק אונ האט גיזאגט ווייא איז צוא דיר דוא גיפלאגטר גוף אונ דיא פאר וויסטי נשמה וואס זיא איז גאר אליין אונ דיא מענטש וואס דוא ביסט אויס ערד וואס איז דיין האפנונג אונ וואס וועט זיין דיין ענטפער אין דעם טאג אז דוא וועסט ליגן אין דעם דאזיגען ארט אונ מען וועט דיך פרעגן ווארום ביסטו דיא ווארין איבר גיענטפערט צו דיין יצר הרע אונ האסט גימיטוויליגט אונ אין דעם דאזיגען מעמד האסטו ניט גיטראכט אונ אויף וועמין האסטו זיך פאר זיכערט וויא זענן דיינע העלפרס אונ וויא זענין דיינע פריינד לאזן זייא קומן אויב זייא וועלן דיר העלפע

והכר בוראך ראי ביתך גוש ורימה יכניעוך ותולעים יהלקוך ורשפי אש שלהבת יאכלוך ומה תעשי בבואך במקום הזה בית חשך וצלמות אנה תברחי ואנה תכלטי . זה ביתך וזה מעונך: לבי ראה ביתך צר ואפל ואין נוגה לו מאוריו נחשכים וכוכביו נדעכים פה תהיה כאלו לא היית די לך מכל אשר עשית ושוב לאלהיך · זכור המעמד הזה שאילו היית יכול להמלט ממנו היית ראוי לעשות רצונך וגם אני אודך כי תושיע לך ימינך · אבל אחר שסופך למעמד הזה ופה תשכב למעצבה דע כי לעמלך תרופה כי אין אם תשובה.ו כאשר נשמע הדבר לשופט תמה ונתפלא על תשובתו ונכנע ממעשיו הרעים הוא ורבים מפריצי עמו עכ״ל · אשר ע״כ האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב בעוה״ז ובעוה״ב אל יוציא זמנו לבטלה שהבטלה מביאו לחשוב בכל עבירה אך יהיו כל מחשבותיו בהקב״ה בישיבתו ובלכתו בשכבו ובקומו וירויח עם זה שאינו חוטא ועוסק בתורה ובמצות ולפחות אם לא יוכל לעשות במעשה מרויח דמחשבה טובה יחשב לו למעשה וקונה עם זה רפואה לנפשו ולגופו וחיים ארוכים בב׳ עולמים . חיים מתוקים ועריבים בעולם הזה · וחיים בכל מיני עידונין בעולם הבא. כי העובד אלהים אף שקשה לו בתחלה מפני חמת המציק יצרו הרע המנגדו וממרר חייו כדי למנעו מעבודת הקודש · אמנם במסור את עצמו לעבוד לאלהיו יצרו כסור בידו ומשם ואילך חייו מתוקים וערבים הפך ההולך אחר יצרו הרע שנופת צופים בתחלתו ואחריתו מר כלענה וחד כחרב פיפיות · השם יזכנו לעבדו בלב שלם ולקיים תורתו ומצותיו אנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו כל ימי חיינו מעתה ועד עולם אמן נס״ו · וכיון שהזכרנו בפ״ק זה ענין תשובה נזכיר גם כן הדר

וידוי מספר צדה לדרך וז״ל:

תפלה לעני כי יעטוף כעבד אל אדוניו צופה · ה׳ שפתי הפתח ואתה תהיה לי לפה · ה׳ בוקר תשמע קולי בוקר אערוך לך ואצפה · אל זחלתי ואירא כי טמנתי עוני בחובי: ולבי חלל בקרבי · יראה ורעד יבא בי · כי זממי חטאי ואשמי עמי · בלילי וביומי בשכבי ובקומי לחמו בלחמי . הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמי ואיך אבא אל שער המלך בלבוש כלימה והרפה

אין דער צייט וואס דוא ווערסט געשטראפט פאר דיין בייז וואס דוא האסט גיטאן דוא האסט פאר מיאוסת דיא תורה אונ מצות וועסטו אליין זיין פאר מיאוסת דוא נארישער מענטש וויים דיין יסוד אונ דער קען דיין בשעפר · ראה זעה דיין הויז איז ערד אונ ווערים וועלן דיך אונטער טעניג מאכן אונ שטיקר פלאם פייאר וועלן דיך פאר ברענן אונ וואס וועסטו טואן אז דו וועסט קומן אין דעם דאזיגן ארט אריין וואס דא איז איין פינסטער הויז ווא הין וועסט דוא אנטלויפן אונ וויא הין וועסט דוא אנטרונן ווערן דאס איז דיין הויז אונ דאס איז דיין וואונג גינוג דיר פון דיא עבירות וואס דוא האסט שוין גיטאן אונ קער ווידער צוא דיין גאט גידענק דעם דאזיגן מעמד · דען דיא זאלסט קענין אנטרינן ווערין פון דעם וואונג וואלט ראוי גיוועזן צו טואן דיין ווילן אונ איך וואלט דיך אויך גילויבט · אבר וויל דיין סוף וועט דאך זיין אז דוא וועסט מוזן קומן צו דעם דאזיגן מעמד אונ דוא וועסט ליגן צוא טרויערקייט ווייס אז צוא דיין שטאנד איז גיט דא קיין אנדרע רפואה נאר תשובה · אונ וויא דער שופט האט דער הערט די דאזיגע זאך האט ער זיך פאר וואונדערט אויף זיין תשובה אונ דער שופט מיט פיל פון זייני לייט זענען אלע אויך בעלי תשובה גיווארן · אשר דרום דער מענטש וואס וויל לעבן אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט זאל ניט פאר ברענגען זיין צייט אויף ליידיקייט ווארום דאס ליידיקייט וועט אים ברענגן צו אלערלייא עבירות · נאר זיינע מחשבות זאלן זיין אין גאט ב״ה אונ דער מיט וועט ער בטוח זיין אז ער וועט ניט זינדיגן אונ וועט עוסק זיין בתורה אונ מצות אונ צום וויינגסטן ווען ער וועט אפילו ניט קענן טואן קיין מצות וועט ער פארט מרויח זיין וויל די גוטי מחשבה וועט אים גירעכינט זיין פאר איין מעשה אונ דער מיט וועט ער קויפן רפואות צוא זיין נשמה אונ צוא זיין גוף אונ לאנג לעבין אויף ביידי וועלטן ווארום דער וואס דינט גאט ווען אפילו צום אן הייב איז דאס אים שווער פון וועגין זיין יצר הרע וואס ער פאר ביטערט זיין לעבין צו פאר מיידן אים פון דיא הייליגע דינסט אבר אז ער ענטפערט שוין איבער זיין לייב צו דינן גאט ב״ה איז זיין יצר הרע איבר גיענטפערט אין זיין האנט אונ זיין לעבן וועט שוין זיין אזים לעבן · הפך פאר קערט דער וואס גייט נאך זיין יצר הרע אין זיין אן הייב איז זים וויא האניג אונ זיין סוף

וחרפה ובושה · ומה יזכה לוד אשה · כציץ נובל כצל עובר כאלון וכאלה · זבח שלמיו אשמיו אשם גזלות אשם מעילה . אורחא רחיקא זוודין קלילא · ובמה יתרצה אל אדוניו · ושמים לא זכו בעיניו . וכוכבי לכת שבעה ומה יעשו יסודות ארבע · אף כי אנוש רימה ותולעה . קצר ימיו ושבע רוגז להבל דמה · מחובר מארבע אבות נזיקין נחשב במה · כל המחובר לטמא טמא · ואיך כמוני תולעת ולא איש אל בית המלך לבא יאבה · בן סורר ומורה זולל וסובא ואירא כי ערום אנכי ואחבא · ולא נותרה בי נשמה · והשם סגר את רחמה · בעבור הערימה כי יגורתי מפני האף והחימה · ואפיל פני וארדם ואשמע קול באזני · דממה דבר בי ומלתו על לשוני · אולי יראה ה׳ בעניי · ויאמר לי מה לך נרדם קום קרא אל אלהיך . ואומר אם נא מצאתי חן בעיניך . אל נא תעבור מעל עבדך · לבך לשמים ולארץ עיניך . ותהחלחל להתודות ולהזכיר עוניך אולי ישא פניך . וכשמעי אחזתני פחד ורעדה · והרדתי הרדה · צירים אחזוני כצירי יולדה · זעם וצרה צרורה . רעמה שמה ושערוריה · אוי לי אם אומרה אוי לי אם לא אומרה. שנסתי מתני · ואעש כאשר צוני לשוני · עט סופר מהיר להגיד עוני · בטרם אלך ואינני · ואקוד ואשתחוה לאל נורא ואיום . אולי יחנן ואמצא פדיום · את חטאי אני מזכיר היום · אבל אמרתי מי הוא זה אי זה הוא ומה שמו אשר כטפה מן הים כל ימי צבאו לילו ויומו ורואה את מומו כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו . אלהי ואלהי אבותי תבא לפניך תפלתי ואל תתעלם מתחנתי · שאין אני עז פנים וקשה עורף לומר לפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי צדיק אני ולא חטאתי · אבל עוני אני מכיר · ואת חטאתי אני מזכיר . והנני מתודה לפניך ה׳ או״א בכפיפת ראש בכפיפת קומה בנמיכת רוח בחלישת חיל בשבירת לב · בקידה בבריכה בכריעה בהשתחויה באימה ביראה ברעדה · בפחד בחלחלה ביליל בקינה ונהי בנאקה בצעקה בבכי וברמע על החטאות ועל העונות ועל הפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך ה׳ אלהי בסתר ובמחזה כתובים משני עברי הם מזה ומזה · לא ראי זה כראי זה : (לשון צדה לדרך) את אשר אהבת שנאתי · ואת אשר אמרת המרתי · את אשר בחרת ברחתי · ואת אשר בנית הרסתי · את אשר געלת לבשתי · ואת אשר גזרת הפרתי · את אשר דברת עברתי · ואת אשר דבקת הפרדתי · את אשר הורית המרתי · ואת אשר החמרת הקלתי · את אשר זכית הייבתי · ואת אשר הזכרת שכחתי · את אשר חייבת זכיתי · ואת אשר חבשת התרתי · את אשר טהרת טמאתי ואת אשר טמאת טהרתי · את אשר ישרת עקשתי · ואת אשר יספת גרעתי · את אשר כבדת בזיתי · ואת אשר כתבת מחקתי · את אשר למדת שכחתי · ואת אשר לענת שבחתי . את אשר מאסת בחרתי · ואת אשר מחצת חתלתי · את אשר נטעת עקרתי · ואת אשר נתצת בניתי · את אשר סגרת פתחתי . ואת אשר סמכת הפלתי · את אשר עזרת הכשלתי · ואת אשר אטרת גליתי · את אשר פסלת הכשרתי · ואת אשר פגלת אכלתי · את אשר צדקת סלפתי · ואת אשר צפנת חשפתי . את אשר קדשת חללתי · ואת אשר קרבת רחקתי · ואת אשר רחקת קרבת

איז בּיטֶר אַזוֹ וויא וֶוערְמוּט אוּנ שַׁארְף וויא אַשַׁארְפֶע שְׁוֶוערְד · גָאט ב״ה זָאל אוּנְז מְזַכֶּה זַיין אִים צוּא דִינֶן מִיט אַגַאנְץ הַארְץ אוּנ מְקַיֵּים צוּ זַיין זַיין תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת מִיר אוּנ אוּנְזֶערִי קִינְדֶער אוּנ קִינְדֶס קִינְדֶר פוּן אַצוּנְד בִּיז אֵייבִּיג · אָמֵן סֶלָה · וכיון אוּנ ווייל מִיר הָאבֶּן דֶער מַאנְט אִין דֶעם פֶּרֶק דֶעם עִנְיָן פוּן תְּשׁוּבָה וֶועלֶן מִיר ווִידֶר דֶער מַאנִין דִיא סֵדֶר ווידוי פוּן דֶעם סֵפֶר (צֵדָה לַדֶּרֶךְ) · (אֵת אֲשֶׁר אָהַבְתָּ שָׂנֵאתִי) וָואס דוּ הָאסְט לִיבּ הָאבּ אִיךְ פַיינְט גִיהַאט (וְאֵת אֲשֶׁר אָמַרְתָּ הֵמַרְתִּי) אוּנ וָואס דוּא הָאסְט גִיזָאגְט הָאבּ אִיךְ ווידֶר גִישְׁפֶּעניגְט · וָואס דוּא הָאסְט גִירֶעט הָאבּ אִיךְ עוֹבֵר גִיוֶועזֶן אוּנ וָואס דוּא הָאסְט בַּהֶעפְט הָאבּ אִיךְ צוּא שֵׁייד · וָואס דוּא הָאסְט אוּנְז גִילֶערִינְט הָאבּ אִיךְ ווידֶר גִישְׁפֶּעניגְט אוּנ וָואס דוּא הָאסְט הַארְב גִימַאכְט הָאבּ אִיךְ גְרִינְג גִימַאכְט וָואס דוּא הָאסְט גִירֶעכְט גִימַאכְט הָאבּ אִיךְ שׁוּלְדִיג גִימַאכְט אוּנ וָואס דוּ הָאסְט שׁוּלְדִיג גִימַאכְט הָאבּ אִיךְ גְרֶעכְט גִימַאכְט · וָואס דוּא הָאסְט מְטַהֵר גִיוֶועזֶן הָאבּ אִיךְ מְטַמֵּא גִיוֶועזֶן אוּנ וָוס דוּא הָאסְט מְטַמֵּא גִיוֶועזֶן הָאבּ אִיךְ מְטַהֵר גִיוועזן · וָואס דוּא הָאסְט גְלַייךְ גְמַאכְט הָאבּ אִיךְ פַאר קְרִימְט אוּנ וָואס דוּא הָאסְט גִימֶערְט הָאבּ אִיךְ גִימִינֶערְט · וָואס דוּא הָאסְט גִיעֶרְלִיכְט הָאבּ אִיךְ מְבַזֶּה גִיוֶועזֶן וָואס דוּא הָאסְט אוּנְז גִילֶערִינְט הָאבּ אִיךְ פַאר גֶעסִין · וָואס דוּא הָאסְט גִימַאכְט פָּסוּל הָאבּ אִיךְ גִימַאכְט כָּשֵׁר אוּנ וָואס דוּא הָאסְט פַאר אוּמְווֶערְדִיקְט הָאבּ אִיךְ גִיגֶעסֶן · וָואס דוּ הָאסְט גִימַאכְט גִירֶעכְט הָאבּ אִיךְ פַאר קְרִימְט אוּנ וָואס דוּא הָאסְט בַּהַאלְטֶן הָאבּ אִיךְ אַנְפְּלֶעקְט · וָואס דוּא הָאסְט גְהֵיילִגְט הָאבּ אִיךְ פַאר שְׁוֶועכְט אוּנ וָואס דוּא הָאסְט גִינֶעהֶנְט הָאבּ אִיךְ דֶער ווייטֶערְט · וָואס

קרבתי ׳ ואת אשר רצית מאנתי ׳ את אשר שכנת געלתי ׳ ואת אשר שקצת חבבתי ׳ את אשר תקנת העויתי ׳ ואת אשר תמכת השחתי ׳ (עכ״ל) ׳ על כן בושתי ונכלמתי ונאלמתי מרוב חטאתי ונפעמתי ונפלתי ׳ מרוב עונותי כי רבות אנחותי ׳ צדיק הוא ה׳ כי פיהו מריתי ואת הרע בעיניו עשיתי ׳ כמעט בכל רע הייתי ולעמורה דמיתי ׳ ועתה אל נא כפר זדוני וסלחת לעוני כי רב הוא ׳ אנא ה׳ אלהי שמע את תפלת עבדך ואת תחנוניו וקבל את תשובתי ותחינתי ובקשתי ׳ ויהיו לפני כסא כבודך מליצי יושר להליץ בעדי לפניך ולהכנים תפלתי באזניך ואם בעונותי אין מליץ בעדי ואין מלמד זכות חתור נא לי מתחת כסא כבודך ולא אשוב ריקם מלפניך כי אתה שומע תפלה ׳ ותמיד ירגיל עצמו בתפלה זו להזהיר ולהזכיר עצמו על דבר התשובה ׳ ואומר ג״כ : אנא ה׳ אלהי ואלהי אבותי יושם נא איזה זכיות אם עשיתי לפני כסא כבודך ויהיו נגדך תמיד והתועלת שנולד מהם בעולמיך בין בעוה״ז בין בעוה״ב הם יהיו תמיד לפניך מליצים בעדי . ויהיו כמסך מבדיל וכמו חומת נחושת לסתום מלעבור מסטין שיבא לפניך עלי כי אני בתשובה חפצתי ׳ ולך תמיד השבתי ובקיום מצותיך חשקתי . ואע״פ שמקודם לפניך חטאתי הנה עתה נתחרטתי ובלבי גמרתי ואמרתי ומאום מאסתי בכל מה שהרשעתי ואצלך ברחתי ובצל רחמיך חסיתי ׳ כי ידעתי כי אל חפץ חסד אתה ׳ יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה׳ צורי וגואלי ׳ ויבטח אדם בשם ה׳ וישען באלהיו ואל יתיאש מן הרחמים וישים נגד עיניו כל המסעות שנסעו אבותינו במדבר ובכמה מהם הכעיסו לבוראם ועכ״ז חזר וריחם עליהן כן נוהג עם איש חוטא :

פרק מג יוצר **ה**אדם **ו**חונן **ה**דעת אשר חנני לכתוב בפרק הקודם לזה מענין הדבור של השגת החכמה צריך האדם למעט בדבורו וישתוק בכל מה שיוכל כדי שלא להוציא שיחה בטלה כמו שאמרו רז״ל סייג לחכמה שתיקה ומה גם דברוב דברים לא יחדל פשע ׳ אכתוב בפרק זה עד כמה מגיע המדבר דברים בטלים ובפרט דברי נבלות כאשר ראיתי חולה רעה ורבה היא על בני אדם אשר המה מוציאים זרע לבטלה במה שמנבלים בדברי

תפלות

דוא האסט דער ווייטערט האב איך גינעהנט אונ וואס דוא האסט בווילינט האב איך פר מיאוסת וואס דוא האסט גימאכט רימען האב איך פאר אומווערדיקט אונ וואס דו האסט פר אומווערדיקט האב איך גילויבט ׳ על כן דרום בין איך וואָרן פאר שעמט אונ פאר שטומט פון מייני פיל זינד אונ בין וואָרן דער שראקן אונ פאר ווינדערט פון מייני פיל מיסטאט דען מייני זיפצן זענין פיל ׳ גאט ב״ה איז גירעכט וואס ער שיקט אויף מיר יסורים ווייל איך האב זיין צווי ווידר גישפעניגט אונ האב גיטאן וואס עס איז בייז אין זיינע אויגן איך בין גלייך צוא דיא לייט פון סדום ועמורה ועתה אונ אצונד גאט איך בעט דיך פאר גיב מיינע זינד וואָרום זיא זענן זייער פיל איך בעט דיך גאט מיין גאט הער צוא דיא תפלה פון דיין קנעכט אונ זיין גיבעט אונ פאר נעם מיין תשובה אונ מיין גיבעט אונ פאר דיין כסא כבוד זאלן זיין מליצי יושר פאר מיר ממליץ צוא זיין אונ אריין צוא ברענגן מיין תפלה אונ אויב איבער מיינע עבירות איז ניט דא קיין מליץ פאר מיר קיינער עס זאל אויף מיר מלמד זכות זיין גראב מיר אונטר דיין כסא כבוד מקבל צוא זיין מיין תשובה אונ מייי תפלה אונ איך זאל ניט ווידר קערן ליידיג פון פר דיר וואָרום דוא הערסט צו די תפלה פון איטלכן וואס בעט דיך (יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה׳ צורי וגואלי) יבטח אונ דער מענטש זאל זיך פאר זיכרן אין גאט אונ זאל זיך ניט מייאש זיין פון צוא בעטין אים אונ זאל טראכטען אלע ערטער וואס דיא ישראל האבן דער צערינט צו זייער בשעפר פון דעסט וועגן האט ער זיך אויף זייא אלץ מרחם גיוועזן וויא זייא האבן נאר תשובה גיטאן אזוא אויך איז גאט ב״ה זיך נוהג מיט איטליכן מענטש וואס זינדיגט :

פרק מג יוצר האדם דער גאט וואס בשאפט דיא מענטשן אונ לייט זעליגט זייא שכל דאס ער האט מיך גילייטזעליגט צו שרייבן אין דעם פריערינן פרק פון דעם ענין פון רייכן דאס צוא בעקומן חכמה מוז דער מענטש ווייניג ריידן ׳ וועל איך שרייבן אין דעם דאזיגן פרק וויא וויט עס גרייכט דער פגם פון דברים בטלים אונ בפרט ניבול פה אוז וויא איך האב גיזעהן איין שלעכטי זאך ביא פיל מענטשען דאס זייא ווערן נכשל איז הוצאת זרע לבטלה דורך דעם

וואס

תפלות ולא שמו יראת אלהים נגדם רק כדי שישחקו השומעים. וכן עושים השומעים יפטירו בשפה יניעו ראשם פיהם מלא שחוק עיניהם יזלו מים מרוב השמחה אשר שמעו מהליץ • ובלתי ספק כשם שנפרעים מן האומר ומדבר דברים כאלו כך נפרעים מהשומעים ומהמשחקים שאלולא המה לא ידבר הליץ רק יהיה ככלב אלם שלא ידע לנבוח · ועל השוחקים נאמר טוב כעס משחוק ולשמחה כזו מה זו ולמה זה · וכדי שתדעו עד כמה תכבד העבודה הורה הזאת אכתוב מה ששמעתי מרבי ומורי שכל הדברים שאדם מדבר הם כמוסים בלב ומיד כשעולה ברצונו של אדם לדבר מיד נאצלת הדבור מהלב · וזהו בחינת עולם האצילות והוא בחי׳ יו״ד של שם הוי״ה • וכשמגיע הדבור לחזה הוא בחינת עולם הבריאה והוא כנגד ה׳ שבהוי״ה • וכשעולה הדבור בגרון הוא בחינת עולם היצירה והוא כנגד ו׳ של שם הוי״ה • וכשמגיע הדבור לפה ומוציא לחוץ הוא בחינת עולם העשיה והוא כנגד ה׳ אחרונה שבשם הוי״ה ע״כ • הרי באדם רמוזים עולמות אבי״ע ובכל דבור ודבור שמוציא מפיו מהוה שם הוי״ה · ראה מכאן עד כמה מגיע עונש המנבל פיו ומדבר דברים בטלים שמצרף השם הקדוש באותו דבור הטמא שמוציא מפיו : ונראה דלכן אמרו רז״ל כל המנבל את פיו מעמיקים לו גיהנם וכו׳ ניתן לו העונש החמור הזה משום שהוא חמור ממעשה לפי שבכל דבור ודבור של נבלות צירף השם עמו כביכול • ונראה דזה הוא הסוד מה שאסרו חכמים ז״ל לדבר בבית הכסא לפי שבכל דבור ודבור שמדבר רושם שם הוי״ה כמדובר ואיך יוכל לדבר במקום מטונף • וגם זהו תרעומות הנביא באומרו הוגעתם ה׳ בדבריכם כלומר בדברים הבטלים והמטונפים הוגעתם הוי״ה דייקא • משום שבכל דבור שיוצא מן הפה עושה שם הוי״ה • ובזה מתיישב קו׳ הרמב״ן וכל המפרשים זכה״ה דלמה החמירה תורה במקלל אביו שהוא בסקילה חמורה ממכה אביו שהוא חנק שהיא קלה · שאדרבה המכה נראה שעשה עבירה חמורה יותר • (ורבו התשובות על זה תבקשם ותמצאם בספרי המפרשים ז״ל) · אמנם כפי הקדמתנו זו התשובה מבוארה • שהמקלל לא חס על כבוד השם לפי שעם הדבור שהוציא מפיו לקלל צירף שם הוי״ה עמו ולכן מיתתו חמורה שנמצא חטא עם השם ועם אביו מה שאין כן המכה שאינו מצרף השם בהכאה · וזהו טעם מאמר רז״ל ד׳ כתות אינן רואים פני שכינה כת שקרנים וכת חנפים וכת לצים וכת מספרי לשון הרע · דק׳ הלא יש עבירות יותר חמורות מאלו ולא אמרו עליהן שאינן מקבלים פני שכינה העושה אותן • אלא הוא אשר דברנו שעם כל דבור ודבור שאדם מדבר מצורף עמו שם הוי״ה ואלו ד׳ כתות הם חוטאים בדבור שהשקר והחנופה והליצנות ולשון הרע תלוים בדבור • ועם זה יבא על נכון מאמר חז״ל כל הנותן לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו מתברך בי״א ברכות · דכמו זר נחשב שיותר שכר יהיה למפיים שיפטר ממנו וריקה נפשו מהנותן לו שמכלא בטנו . אלא כיון שהמפייסו עם כל דבור ודבור מדברי הפיוס מצרף עמו שם הוי״ה · ההוי״ה עצמה נותן לעני יותר היזוק מהמאכילו עגלים מפוטמים כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה׳ יחיה האדם · מוצא פי ה׳ דייקא עם מה שמוציא הוי״ה בכל דבור ודבור שמדבר כמדובר • ומה טוב ומה נעים כפי הקדמה זו דרז״ל באומרם אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שמוציאם בפה דכתיב כי חיים הם למוצאיהם וגו׳ • שהוא כיון שבהוציא הלימוד בפה עושה עם כל דבור ודבור שם הוי״ה ושם הוי״ה בעצמו מעמיד את לימודו בלבו שלא ישכח כי אין לפניו שכחה ואיך יפול שכחה בדבור שעמו נתהוה שם הוי״ה • יתרץ מזה פי׳ החכם השלם כה״ר ידידיה אבולעפיא נר״ו שהטעם שהמוציא דברי תורה בפיו

אינו

וָואס זַייא רֵיידְן נִיבּוּל פֶּה כְּדֵי דִיא וָואס הֶערְן זָאלְן לַאכְן אוּנ דִיא וָואס הֶערְן טוּאָן זַייא לַאכְן מִיט דֶעם פוּנְן מזיל אָבֶּר דָאס אִיז גִיוִויס אַזוֹ וואוּל וִויא דֶער וָואס רֶעט נִיבּוּל פֶּה הָאט אַיין גְרוֹסְן עוֹנֶש אַזוֹ אויך הָאבְּן דִיא וָואס הֶערְן דָאס אוּנ לַאכְן וָוארוּם וֶוען זַייא זָאלְן נִיט הָאבְּען קֵיין הֲנָאָה פוּן זַיין נִיבּוּל פֶּה וָואלְט עֶר נִיט גִירֶעט • וכדי כְּדֵי אִיר זָאלְט ווִיסְן וִויא זֵייעֶר גְרוֹס דֶער פְּגַם פוּן נִיבּוּל פֶּה אִיז וֶועל אִיךְ שְׁרַייבְּן וָואס אִיךְ הָאבּ גִיהֶערְט פוּן מַיין רַבִּי דָאס אִין דֶעם מֶענְטְשְׁן זֶענֶען פֶרוּמְזְ דִיא אֵייבֶּרְשְׁטֵי וֶועלְטְן אוּנ מִיט אִיטְלִיכְן דִבּוּר וָואס דֶער מֶענְטְשׁ צִיהְט אַרוֹיס פוּן זַיין מוֹל אִיז עֶר מְצָרֵף דֶעם שֵׁם הוי״ה • נוּא פוּן דַאנֶן קֶענְסְטוּ זֶעהֶן וִויא וַוייט דֶם גְרֵייכְט דֶער עוֹנֶשׁ פוּן דֶעם וָואס רֶעט נִיבּוּל פֶּה אָדֶער דְבָרִים בְּטֵלִים דָאס מִיט דֶעם טָמֵא דִבּוּר וָואס עֶר צִיהְט אוֹיס פוּן זַיין מוֹל אִיז עֶר מְצָרֵף דֶעם הֵיילִיגְן שֵׁם הוי״ה אוּנ דָאס אִיז דֶר טַעַם וָואס אוּנְזֶרֵי חֲכָמִים ז״ל הָאבְּן גִזָאגְט פִיר עֶרְלַייא כִּתּוֹת וֶועלְן נִיט זוֹכֶה זַיין צוּא זֶעהֶן דִיא שְׁכִינָה . אוּנ דָאס זֶענֶען זַייא • א דִיא כַּתָּה וָואס זָאגְן לִיגְן • ב דִיא כַּתָּה וָואס חַנְפֶנִין לַייט • ג דִיא וָואס שְׁפֶּעטְין אוֹיס לַייט • ד דִיא וָואס

אינו שוכח כתבו מקובלים ז"ל דשכחה בחינת קטנות בבחינת שם אלהים שהוא בחינת קטנות והוא בגרון · אך זכירה הוא בחינת גדלות בשם הוי"ה שהוא בחינת גדלות ולכן בעוד שאין אדם מוציא הדברים מן השפה ולהוץ שעדיין בגרון הם בחינת אלהים שהוא בגרון הם בחינת קטנות בבחינת השכחה שהוא בחינת קטנות לכן שולט בו השכחה · מה שאין כן כשמוציא הדברים בפיו שאז ה' אחרונה שבשם הוי"ה כפי הקדמתנו והוי"ה בחינת גדלות לכן שולט הזכירה בו · ונכון. ומה נעמו דברי הנביא בזה באומרו קחו עמכם דברים וגו' דאיך יתכן דבאמרו האדם חטאתי עויתי פשעתי יתכפר לו מה שעשה דמה פועלים אלו דברים לכפר על כל עונותיו · אלא כיון שהחוטא לא שם שם הוי"ה נגד עיניו ועל ידי כך חטא לכן באמרו דברי הוידוי בכל דבור ודבור עושה שם הוי"ה ונמצא מתקן מה שעיות שלא שם הוי"ה נגד עיניו ועשה באלו כביכול אינו שם לראותו ובדברי הוידוי מקרבו אצלו בפיו ובלבבו כמדובר ואין תיקון גדול מזה · וזה הטעם שבכל הדברים צריך מחשבה · דבור ומעשה כנודע · דקשה כיון שיש מעשה שהוא תבלית הכל מה צורך אל הדבור אלא כיון שבכל דבור ודבור עושה שם הוי"ה כמדובר א"כ אם זה חסר מה מועיל המחשבה והמעשה שהרי שם הוי"ה שמהוה עם הדבור מעמיד ומקיים המחשבה והמעשה כי הוא שורש וקיום הכל · כלל העולה מזה שהמדבר דברים בטלים ובפרט דברי נבלות כביכול מכנים הקדושה בתוך הטומאה דשם הוי"ה מצרפו עם אותו דבור של בטלה · והנה בהיות דג' דברים גורמים לאדם רבוי הדברים והם הקנאה והתאוה והכבוד ואמרו רז"ל דג' אלו מוציאים האדם מן העולם · ונראה שהוא מטעם דג' אלו גורמים לאדם להרבות הדברים הבטלים. מי שיש בו מדת הקנאה תמיד לא פסק לשון הרע מפיו כדי להשפיל בעיניו הכל כל מי שהוא גדול ממנו בחכמה או עושר או כבוד או איזה מדה טובה וכל זה מסבת הקנאה · גם התאוה כדי שיוכל להשיג תאותו מוכרח להרבות בדברים לאלפים ורבבות עם כל אדם אולי יחנן בעיניהם להשיג על ידם תאות לבו · וכן הכבוד הרודף אחריו מוציא זמנו שלא לדבר בשבח שום אדם בעולם כדי שימצא הוא גדול מכולם ויתרבה כבודו בהיות הוא יחידי בחכמה ובמנין · וטועה הוא בזה שאם כל העולם כפי דעתו מחוסרי החכמה והמדות והוא השלם בלבד אם כן למי יראה שלמותו ורוב חכמתו. ונמצא אז דומה למי שנמצא בין הסוסים ומתיפה עצמו ביניהם דאין שטות גדול מזה ואין הכרזה גדולה מזו שמכריז הוא בעצמו על מיעוט שכלו · ועל זה אמר התנא איזהו מכובד המכבד את הבריות דכיון שמכבדם ומגדלם נמצא כשמכבדים אותו נקרא מכובד משום שמקבל כבוד מאנשי הכבוד והמעלה · מה שאין כן

ריידען לשון הרע · נוא איז דאך קשה עס איז דאך בוודאי דא פיל הארבערי עבירות פון דיא פיר אונ דיא חכמים זאגן ניט אז דער וואס טוט זייא וועט ניט זוכה זיין צו זעהן דיא שכינה · דער תירוץ איז דאס וואס מיר האבן פריער גיזאגט אז מיט איטליכן ווארט וואס דער מענטש רעט איז ער מצרף דעם שם הוי"ה אונ דיא פיר כתות זינדיגן אבער מיט זייער ריידן ווארום פאלשקייט אונ חנופה אונ ליצנות אונ לשון הרע דאס הענגט אלץ אין דעם ריידען דרום זענן זייא ניט זוכה דיא שכינה צו זעהן · כלל דער כלל איז דער וואס רעט דברים בטלים אונ מכל שכן ניבול פה ברענגט ער דיא קדושה אין דער טומאה אריין · אונ נון וויל דרייא זאכן זענין גורם דעם מענטשן דיא פיל רייד קנאה אונ תאוה אונ כבוד דען דער וואס האט אין זיך דיא מדה פון קנאה הערט ער קיין מאל ניט אויף צו ריידן לשון הרע אויך דער וואס גלוסט צו אלמין ממילא פון וועגין ער זאל קענין גרייכן זיין גלוסטיקייט מוז ער זייער פיל ריידן מיט איטליכן מענטשן טאמר וועט ער בייא זייא פועלין דאס וואס זיין הארץ גלוסט · אונ דער וואס יאגט נאך כבוד דער רעט ניט אין דעם שבח פון קיין שום מענטשן וויל ער וויל לייט זאלן אים האלטן גרעסר פון אלי מענטשן אבר דער מיט איז ער זיך טועה ווארום אז נאך זיין דעה נאך האבן אלי לייט קיין גוטע מדות אונ קיין חכמה ניט נאר ער נוא פאר וועמן וועט ער ווייזען זיין פיל חכמה אונ זיינע גוטע מדות דען ער איז דאך גלייך וויא ער זיצט צווישן בהמות אונ מאכט זיך שיין פאר זייא כדי זייא זאלן אים כבוד אן טאן איז דאך קיין גרעסער נארישקייט ניט דא דער פון · אונ דרום זאגט דער תנא (איזהו מכובד המכבד את הבריות) וועלכר הייסט איין איש מכובד דער וואס האלט ערליך לייט ווארום וויל ער האלט זייא ערליך אונ מאכט זייא גרויס אונ אז זייא האלטן אים ערליך

בן המשפיל והמבזה לכל אדם אם יכבדוהו אינו מכובד כיון שבא לו הכבוד משפלים רקים ופוחזים ומחוסרי הדעת כאשר העיד עליהם · וכשומו בעל הרודף אחר הכבוד אלה הדברים נגד עיניו יקח מוסר לנפשו מלרדוף אחר הכבוד וימנע עצמו מלהרבות בדברים לבקשתו · ועל זה אמרו רז"ל כל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו וכל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו וכו'. והטעם דכיון שרודף אחר הכבוד מרבה לדבר בדופי כל אדם ושאין בעולם כמותו א"כ כשיקבל כבוד מהם אינו כבוד לפי שהכבוד הוא שיכבדוהו אנשים גדולים ושלימים ולא רקים ופוחזים ונמצא שממנו ומסבתו שלא דבר בשבח שום בן אדם ברח ממנו הכבוד שאף שיכבדוהו אינו כבוד כמדובר · גם ישים נגד עיניו כל המשפיל ומבזה לכי שהוא קטן ממנו בחכמה ובמנין אלה הדברים ויאמר למה אני מבזה ומשפיל לקטן ממני בחכמה כיון שאין רצוני שיבזה וישפיל אותי מי שיודע יותר מחכמתי. ובהיות שאדם משתנה מחבירו בידיעה ובקול ובמראה ובקומה למה יוציא אדם להבל זמנו בדברי חלקלקות להחטיא את עצמו לתת מהדופי בידיעת חבירו או בקולו או במראהו ובקומתו · דבר שיכולת ביד אחרים לעשות כמותו ולדבר בדופי שבו במה שנשתנה מהם בידיעה או קול וקומה וכו' · ולמה במקום שיתן הודאה ליוצרו על כחו הגדול לברוא צורות לאלפים ולרבבות ואין צורה דומה לחברתה ולכל צורה וצורה חכמה ודעת ומראה וקומה בפני עצמה · מוציא לריק זמנו לדבר בדופי המשונים ממנו · גם על זה אדרבא צריך להודות שיש בעולם בני אדם פחותים בערך חכמתו שעם זה יוכר גדולת שכלו ובינתו · שאם כלם יהיו שוין בדעת ובחכמה עם מי יוכל להתפאר בגודל השכלתו · ובמה יוכר בין חכם לטיפש כדי לברך ברוך שחלק מחכמתו · אם כן השפל בערכו נמצא מגדלו על דרך אין האור ניכר אלא מתוך החשך · ובהיות כך למה יבזה החכם לקטן בערך חכמתו כיון שעל ידו יוכר מעלת רוממות מעלת בינתו · כל זה ישים הרודף אחר הכבוד נגד עיניו ויסתום פיו מלדבר בדופי שום אדם · והרודף אחר הקנאה והתאוה · ישים בלבו ויחזק את הדבר בנפשו דכשם שאינו תחת האפשר שיתוש יחרוש יחד עם השור ושזבוב ימלוך על אנשים ונמלה שילחם עם אריה והפיל דעייל בקופא דמחטא ואדם בלי ראש שיבין וישכיל כך אי אפשר שישיג האדם דבר שאינו ברצונו יתברך שישיגהו · ובהיות כך למה יטרח האדם

לחוציא

קריגט ער דעם כבוד פון חשובי לייט אבר דער וואס איז מבזה איטליכן מענטשן נוא ווען אפילו לייט טוען אים אן כבוד הייסט ער דורך דעם ניט קיין איש מכובד ווייל דער כבוד קומט אים פון נידעריגע לייט אונ מבוזה לייט אונ פון אזעלכי וואס האבען קיין שכל ניט וויא ער אליין זאגט עדות אויף זייא אונ אז דער וואס וויל כבוד וועט דאס דאזיגע טראכטן וועט ער זיך נעמין איין מוסר · גם אויך דער וואס איז מבזה צו אזעלכין וואס איז ניט אזו איין חכם וויא ער זאל ער איבר טראכטן דיא דאזיגע זאך וואס פריער שטייט אונ זאל אויך זאגן וואריום בין איך אים מבזה ווייל ער איז ניט אזו איין חכם וויא איך בין וויל איך דען אז דער וואס איז מער חכם פון מיר זאל מיך מבזה זיין דרוף דארף דער מענטש נאך לויבן גאט וואס אויף דער וועלט איז דא אזעלכי לייט וואס זענן קלענרי חכמים פון אים דען דורך דעם ווערט דער קענט זיין שכל אונ זיין פאר שטאנד וואריום אלי לייט זאלין זיין גליך אין וויסען שאפט אונ אין חכמה נוא קענן העמען וואלט ער זיך גיקענט באריממן מיט זיין גרויס שכל אונ מיט וואס וועט ווערן דער קענט צווישן איין חכם אונ צווישן איין נאר צו לויבן גאט (ברוך שחלק מחכמתו) גילויבט איז ער וואס ער האט אפ גטיילט פון זיין חכמה צו זיינע פארכטיגער · והרודף אונ דר וואס יאגט נאך קנאה אונ תאוה זאל ער טראכטן אז אזו וואול וויא עס איז ניט מיגליך אז איין מילב זאל מלחמה האלטן מיט איין לייב אונ אז איין העלפאנד זאל אריין גיין אין איין לעכיל פון איין נאדיל אזוי איז ניט מיגליך אז דער מענטש זאל גרייכן אזאך וואס איז ניט דר ווילן פון גאט אונ ווייל עס איז אזו למאי זאל דער מענטש זיך מטריח זיין צוא פאר ברענגן זיין צייט אין נארישקייט זוכן אזעלכס וואס איז אויף אים ניט נגזר גיווארן ער זאל עס גרייכען דען ער וועט פאר ברייגגין זייני טעג אין מידקייט אונ אין טרויערקייט אונ עס וועט אים ניט גרייכען קיין שמחה אונ קיין פרייד אונ ער וועט זיין בטל פון גאטס דינסט איז ניט בעסר פאר אים ער זאל זיך פרייען דער מיט וואס גאט באשערט אים אונ אויב עס איז נגזר גיווארן עפיס גוטס אויף אים וועט עס ממילא קומן אונ פרייט זיך מיט זיין בשטאנד אונ דינט זיין באשעפר מיט גאר זיין כוונה אונ זיין דעה איז תמיד מיושב · אונ דער וואס איז זיך מטריח צו גרייכן אזאך וואס איז אויף אים ניט נגזר גיווארן איז גלייך צו איין קינד וואס וויל דעם שאטן האפן · אונ אז דער

להוציא להבל זמנו לרדוף להשיג מה שלא נגזר עליו להשיג · כי כל ימיו יוכלו בעמל וטורח ועצבות ולא ישיגהו שמחה כל ימיו ויהיה מבוטל מעבודת בוראו משום שאין יכול לבא לתכלית כוונתו להשיג אותו אף שיטריח עד יום מיתו · הלא טוב לו לשמוח בחלקו ואם עליו נגזר טוב יבא מעצמו . וא"כ נמצא שמח במצבו ועובד לבוראו בכל כוונתו ויישוב דעתו · וכל מי שטורח למצוא דבר שלא נגזר עליו מן השמים דומה לתינוק שרואה צלו בכותל וידמה בדעתו שאם ישלח בו יד יתפשהו ושולח ידו בצל ובידו אין וחוזר לתפוס עד כמה פעמים אולי יוכל להחזיק בצל כי אין דעתו משיג שיכלה הזמן ולא יעלה בידו מאומה · ועוד כראות האדם שטרח על דבר אחד להשיגו ולא עלה בידו למה יחזור עליה עוד ביום שאחריו שיגיע לו תשות כח מיום הקודם · דכל יום ויום שעובר על האדם נכנס למיתה והשיגתו אפיסת הכחות · שהנה ראוי לדון בדעתו כיון שטרחתי על זה ולא מצאתי נזרה מן השמים היא ולמה זה אני מוציא בהבל ימי ושנותי באנחה טוב לי לשמוח בחלקי ובזה יבלו בטוב ימי ושנותי בנעימים · ומהתורה תלמוד שלא להפציר על דבר · כאשר ייסר משה רבינו עליו השלום לישראל בפרשת אלה הדברים ע"ז שחרה אף ה' עליהם בענין שליחות המרגלים שאחר שנגזר עליהם שלא יראו את הארץ זולתי כלב בן יפונה ויהושע בן נון וגו' אמר ותענו ותאמרו אלי חטאנו לה' אנחנו נעלה ונלחמנו וגו' ויאמר ה' אלי לא תעלו ולא תלחמו וגו' ולא שמעתם וגו' ויצא האמרי וירדפו אתכם וגו' · הרי שאון ותרפים הפצר . לכן אל יפציר אדם על דבר להשיגו פן יאבד מה שבידו והדבר שמבקש לא יבא ולא יהיה הלא טוב לאדם לשמוח בחלקו ולעבוד לבוראו כמדובר וישיג הטוב בעולם שכולו טוב :

פרק מד

פרק מד יודע הלבבות ומבין הנסתרות יעיד עלי שכל כוונתי לזכות הרבים ולהשיב רבים מעון · לכן כיון שבפרק הקודם לזה דברתי בענין ברית הלשון כי המדבר דברים בטלים הוא כזרע לבטלה · אכתיב בפרק זה בענין תיקון זרע לבטלה ממש שמצאתי בספר עבודת הבורא והוא תקון ע"י תפלה. ואע"פ דבפרקים דלעיל כתבתי תקון על זה חזרתי לכתוב התקון הזה כדי שיבחר האדם מה שיוכל לעשות ואולי יועיל גם כן תפלה זו לתקון דברים בטלים שגם הם כזרע לבטלה כמדובר · וז"ל הספר · תפלה נאה מתוקן ומקובל לתקון קרי ולהוציא זרע לבטלה הועתק מכ"י של הרב החסיד כמה"ר מענדל פארכים זצלה"ה וזה סידורה. ישב על הארץ כמנודה ויקבל עליו נזיפה ויאמר: הריני יושב לקבל נזיפה ונידוי שנתחייבתי מפי ב"ד של מעלה על כמה חטאות ועונות ופשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך · אנכי נפוץ נבזה הרביתי אשמה אשמתי בתורתך בגדתי ביראתך פגמתי בספירותיך השלכתי פגם בקדשיך · והמים היוצאים לבית המלך הולכתים לבית הכסא מקום הטינופת · אשת זנונים אהבתי

מענטש וועהט אז ער האט זיך מטריח גיוועזן אויף איין זאך אונ האט עס ניט גיקריגן וואר וואס זאל ער דעם אנדערן טאג נאך זיך דרויף מטריח זיין דען ער וואלט גיקענט איבער טראכטן ווייל איך האב מיך דרויף מטריח גיוועזן אונ האב עס ניט גיקריגן מן הסתם האט מען פון דעם הימל אזו גוזר גוועזן נוא ווארום זאל איך פאר ברענגן מיינע טעג אונ מיינע יארן אין זיפצן עס איז מיר בעסר צו פרייען זיך מיט דעם וואס גאט ב"ה בשערט מיר אונ דורך דעם וועל איך מייני טעג אום לעבן מיט זיסקייט אונ וועל גרייכן דיא וועלט וואס זיא איז אין גאנצן גיט דאס איז עוה"ב · אמן :

פרק מד יודע הלבבות גאט וואס ווייסט דיא הערצר אונ פאר שטייט דיא פאר בורגעני זאכן דער וועט אויף מיר עדות זאגן אז גאר מיין כוונה איז מזכה הרבים צוא זיין אונ ווידר צו קערן פיל לייט פון זינד דרום ווייל אין דעם פריערדיגן פרק האב איך גירעדט פון דעם ענין ברית הלשון ווארום דער וואס רעדט דברים בטלים איז איין עבירה וויא מוציא זרע לבטלה ר"ל דרום וועל איך אין דעם פרק שרייבן פון דעם ענין וויא ארום עס איז דער תיקון צו זרע לבטלה אונ דאס איז דורך תפלה טאן דיא תפלה וואס איך וועל ווייטר שרייבן · אונ אפשר וועט דיא תפלה אויך העלפן פאר איין תיקון צוא דברים בטלים ווייל דברים בטלים זענין גליך צו זרע לבטלה · אונ אזו שרייבט דער ספר עבודת הבורא איך שטעל דיר איין שייני תפלה צו דעם תיקון פון קרי אונ צוא הוצאת זרע לבטלה · ער זאל זיך זעצין אויף דער ערד וויא איינער וואס איז אין נדוי ח"ו אונ זאל אויף זיך מקבל נזיפה זיין אונ זאל זאגין די דאזיגע תפלה יהריני יושב לקבל נזיפה וכו' ביז ברוך אתה שומע תפלה · ואני אונ איך זאג אז דער תקון פון קרי אונ הוצאת זרע לבטלה איז אוב ער איז איין תלמיד חכם זאל ער מעהן תורה צוא לערנן אונ זאל מחדש זיין חידושים אין דער תורה נאר דאס

אהבתי הרסתי מובחך חללתי בריתך בנשאי הערלה על ברית הקודש · פגמתי בכל כ"ב אותיותיך והגברתי החיצונים · והנה אם נתחייבתי נידוי ונזיפה מפי בית דינך הצדק או מפי הקב"ה או מפי השכינה הרי ישבתי בד"ד וקבלתי עלי הדין ואני כתודה וידוי ומתחרט ובוכה על עונותי · חטאתי וישר העויתי ולא אשוב בדרך הזה עוד · התר התר יוצר בראשית סלח סלח אביר יעקב מחול מחול קדוש ישראל. כי אדיר מלכים אתה . וסייעני להיות מהשבים בכל לב אשר לחטאתם לא תזכור עוד (ואחר כך יאמר בכוונה גדולה) אמרת"י אשמר"ה דרכ"י מחטו"א בלשונ"י ויכוין בר"ת של זה הפסוק שעולה שני פעמים כ"ד כ"ד שהם שני חסדים המגולים מת"ת דזעיר · וסופי תיבות גימטריא ל"ו הם ל"ו אותיות פשוט ומלוי ומילוי דמילוי כזה · יהו"ה יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה · יו"ד וא"ו דל"ת ה"ה ה"ה ו"ו ו"ו ה"ה ה"ה · אח"כ יכוין אמרת"י גימטריא ט' פעמים אדנ"י · אשמר"ה גימטריא לף לפי יוד"ד לפי יו"ד אמא · ומלוי הוי"ה של שם ע"ב מזדווגא עמו כזה ו"ד וי"ו דאבא · דרכ"י יכוין יוצא הטיפה דרכי בגימטריא יו"ד ה"י וי"ו ה"י יו"ד ה"א וא"ו ה"א יו"ד ה"י וא"ו ה"י יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה · מחטו"א עם הכולל גימטריא אדנ"י · בלשונ"י גימטריא אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה אלף ה"ה יו"ד ה"ה א"ל אדנ"י . ובזה יתוקן פגם הקרי ע"י שם זה קנל"ם הוא באתב"ש דרכי · והנקוד בר"ת הפסוק דהיינו קמ"ץ סגו"ל שב"א ציר"י (ואם יכול ללמוד בתקונין ס"ח מ"ט מה טוב ומה נעים) ואח"כ יאמר אנא ה' חטאתי כזאת וכזאת עשיתי מיום היותי על האדמה עד היום הזה והיום נשאתי את לבי ונדבה רוחי אותי לשוב אליך בכל לבבי ובכל נפשי ובכל מאודי להיות מודה ועוזב ולהשליך מעלי כל פשעי ולעשות לי לב חדש ורוח חדשה להיות זהיר וזריז ביראתך . אתה ה' אלהי הפותח יד בתשובה ומסייע לב אדם לטהר פתח את ידך וקבלני בתשובה שלימה לפניך ועזרני נגד חשטן הנלחם בתחבולות עלי ומבקש נפשי להמיתני געור בו לבלתי יעמוד על ימיני לשטני ועשה למען שמך הקדוש שלא יתחלל ח"ו על ידי ואשמור תורתך תמיד לעולם ועד · והסר לב האבן מקרבי ותן בקרבי לב בשר ורוח חדשה : אנא ה' אלהי שמע אל תפלת עבדך ואל תחנוניו ואל יעכב שום חטא ועון לתפלתי ותשובתי ויעמוד לפני כסא כבודך מליץ יושר להמליץ בעדי ולהכנים את תפלתי ותשובתי לפניך · ואם בחטאי הרבים והעצומים אין מליץ יושר להמליץ בעדי חתור לי חתירה מכסא כבודך וקבלני בתשובה שלימה לפניך ושמע את תפלתי כי אתה שומע תפלת כל פה ברוך אתה שומע תפלה א · עכ"ל · ואני אומר לתקן קרי וזרע לבטלה אם ת"ח הוא ירבה בתורה ויטריח מוחו לחדש חדושים בתורה תמיד תמורת מה שטרח מחשבתו להשוב מחשבות זרות לעקור הזרע מן המוחין ולהוציאו חוצה ונעשה רוצח בניו בידיו חוץמהפגמי' אחרים שעשה · לכן לבנות מה שהרס יטריח מחשבתו שהוא במקום המוחין לחשוב מחשבות לחדש חידושי התורה שנקראים בנים ובונה בהם שמים חדשים שמים מחודשים . ועל ידי כך הוא מחליש ומהתך צד הקליפות אשר נתעבה בחטאתו אשר חטא בהוצאת זרע לבטלה ומחיה בניו אשר המית ביזר מעשהו · משום דחדושי התורה שמחדש בה נקראים בני הנפש ונעשים נשמה להחיות כל אותם בניו שהמית בידיו · ובלבד שכל מה שמחדש יהיה לש"ש ובכוונה לתקן מה שעוות · גם יזהר בעצמו מדברים בטלים שהם כזרע לבטלה כנודע ומעוררים העון שהוא בסתר שלו · וידאג תמיד על מה שעשה ויבכה ויתחנן לפני בוראו להעביר על עונו · וסימן זה יהיה בידך אשר קבלתי אותו מפי סופרים ומפי ספרים · שהעושה תשובה על עונו כל זמן שעון יעלה על זכרונו ומרקד לפניו בידוע שעדיין לא נמחל וירבה בתשובה · אך כיון שנשכח ממנו ואינו עולה בזכרונו ידע באמת שכבר נמחל לו שנתקבל תשובתו ועשה הקב"ה שישכח לבשר לו שנתקבל תשובתו ע"כ · ולכן כל המחדש בתורה לתקן מה שעוות כמדובר יהיה הסימן הזה בידו אם עדיין עונו מרקד נגד עיניו ירבה לחדש חדושים בתורה עד שיבשרו לו מן שמים הסימן כמדובר · ונראה שהכל תלוי כפי חוזק חשקת תשובתו ודבקותו בהקב"ה שימחול לו וכפי הצער והדאגה שלוקח בנפשו והטורח אשר טורח לחדש חדושי התורה נכנס קצת במדרגת רוחניות ובזה בא לשכח הגופנית הגמור והמטונף ממעשהו זר והוא הסימן הנזכר ואז בודאי נמחל עונו ועליו נאמר לך אכול בשמחה את לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה אלהים את מעשיך · ומצאתי סיוע לדברי בירושלמי (סוף מס' ר"ה) דקאמר אמר הקב"ה כיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאלו לא חטאתם

מימיכם

א שלשה שמות של הוי"ה כ"ה הנזכר בתפלה זו הם בנקוד ציר"י :

וואס ער איז מְחַדֵּשׁ אין דער תורה זאל דאס זיין פון גאָטס וועגן צו פאַרעכטן וואס ער האט פאַר קריכט אונ זאל זיך אָפּ היטן פון צו רייזן דְבָרִים בְּטֵלִים אונ זאל זיך תָּמִיד זאָרגן וואס ער האט דיא עֲבֵירָה גיטאָן אונ זאל וויינן אונ בעטן פון זיין בַּשֶׁעפֶר ער זאל אים מוחל זיין · אונ דעם סִימָן זאָלסטו

האבן

מימיכם. (ועיין בתקונים תקון כ"ב גם ס"ה ע"א ועיין לעיל סוף פרק כ"ב) ואל תקשה מדוד דקאמר וחטאתי נגדי תמיד. שדוד כתב חטאו בכותלי ביתו לראותו ולזכור אותו תמיד כמ"ש בספר החסידים דעל זה נא' וחטאתי נגדי תמיד ע"כ. ומדאצטריך לכותבו לזוכרו מכלל שנשכח ממנו אלא מתוך חסידות התמיד להיות דואג כל ימיו אע"פ שנמחל כתבו לזכר. ואם יהיה החוטא בעון זה עם הארץ יטריח ויזיע לרדוף אחר המצות וירבה בג"ח בכל לבבו ובכל נפשו ויפנה כל מחשבתו תמיד לחשוב מתי יבא מצוה לידי ואקיימנה. וישתדל בכל כחו להדריך בניו לתורה וישמש ת"ח כדי שיוכלו לחדש בתורה. ומה טוב ומה נעים אם מוציא מכיסו להחזיק ביד לומדי תורה ולעשות כזבולן ויששכר אם יש יכולת בידו. ואם אין ידו משגת לזה יחזיק כפי השגת ידו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים. והנה ע"י כך מרבה בבני הנפש ונעשים נשמות להחיות הבנים אשר המית ומחליש ומהתך כח מן הסטרא אחרא כמדובר לעיל וסר עונו וחטאתו יכופר. (וקצת מזה כתבתי בפרקים דלעיל אך באופן אחר תבקשהו ותמצאהו). ות"ח וכ"ש הע"ה כדי שלא יבא להכשל במכשול הזה עוד יחשוב תמיד שהוא כאין והעדרו טוב ממציאותו. שהוא הבריה שפלה שבכל הנבראים שבעולם. ויזכור כי הוא נסתעף מטפה סרוחה ואיך עבר במקום הטינופת ואיך הוא בעל ליחות ובעל מכאובות וכיעורי הוצאת הצואה היוצא מגופו מלא מינוף צואת האף צואת האזן. ואח"כ יזכור בצואת חטאיו ועונותיו ופשעיו אשר אין די להרחיק ממנו כמלא עיניו כדין צואה סרוחה אלא ראוי להרחיק ממנו מלא הארץ. ויזכור במיעוט ידיעתו בעומק התורה ובסודיה א"כ במה הוא נחשב הלא הנפל טוב ממנו ונוח לו שלא נברא משנברא. (וכ"כ החסיד בעל שני לוחות הברית ז"ל בשער האותיות). והאלהי כמהור"ר משה קורדווירו ז"ל כתב יעשה אדם תחבושת מג' סממנים כדי להשפיל עצמו שלא לחטוא. (א') שירגיל עצמו להיות בורח מן הכבוד כל מה שיוכל. שאם יתנהג שיכבדוהו בני אדם יתלמד בהם על צד הגאוה ותרצה הטבע תמיד בכך ובקושי יוכל להרפא. (ב') שירגיל למחשבתו לראות בבזיונו ויאמר אם היות שבני אדם אינם יודעים

גריעותי

האבן כל זמן אז דיא זינד קומט נאך אויף זיין זינען אונ ער גידענקט איז זיא אים גיוויס נאך ניט מוחל גיוואָרן דרום זאל ער מערן תשובה טאן אבער אז דיא זינד ווערט גאר פאר געסין פון אים זאל ער וויסן אז זיין תשובה איז שוין אן גנומן גוואָרן האט גאט ב"ה עס גיטאן כדי אים מבשר צו זיין אז זיין תשובה האט ער אן גנומן. אונ וואס דוד המלך ע"ה האט גיזאגט (וחטאתי נגדי תמיד) שטייט אין ספר חסידים דאס דוד המלך האט זייני זינד אויף גישריבן אין דיא ווענט פון זיין הויז כדי זיי תמיד צו גדענקן אונ ווען ער האט זייא בדארפט אויף שרייבן מוז דאך זיין ער האט פאר געסן פון דעסט וועגן האט ער פארט נאך תשובה גטאן. דער תירוץ איז דאס דוד המלך האט אויף זיך מחמיר גוועזן. ואם אונ אז דער וואס הט גיזינדיגט אין דר עבירה פון קרי איז איין עם הארץ זאל ער נאר זוכן מצות ביז ער זאל פיל גמילות חסד טואן אונ זאל זיינע מחשבות קערן צו טראכטען ווען וועט מיר קומן צו האנדין איין מצוה אונ זאל זיינע קינדר מדריך זיין צו לערנן אונ זאל משמש זיין תלמידי חכמים אונ זאל זייא מחזיק זיין פון זיין געלט אזו וויא דער שבט זבולן מיט דעם שבט יששכר אוב ער פאר מאג זייא מחזיק זיין אונ ווען ניט זאל ער זייא געבן נאך זיין פאר מעג אונ סאיי איינר גיט פיל אונ סאיי דער וואס פאר מאג ניט פיל צו געבן אונ גיט ווייניג אבי ער איז זיך מכוין פון גאטס וועגין האבן זייא גלייך שכר אונ דורך דעם אלעמין ווערט פאר געבן זיין זינד. אונ ער זאל תמיד טראכטן אז ער איז וויא נישט אונ ווען ער זאל ניט קומן אויף דר וועלט וואלט פאר אים בעסר גיוועזן אונ זאל גידענקן אז ער איז בשאפן מיט פיל ווייטאג פון פיל ערלייא צרות אויך זאל ער גידענקן אין דעם פגם וואס ווערט פון זייני זינד אונ זייניע מיסטאט וואס מען דארף דער פון זיך דר ווייטרין ביז עק וועלט. ויזכור אונ זאל גידענקן וויא ער ווייסט גאר ווייניג אין דער תורה אונ אירע סודות אונ וויל עס איז יוא אזו מיט וואס איז ער חשוב פאר וואר איין נפל איז בעסר פון אים אונ עס וואלט פאר אים בעסער גיוועזן ער זאל ניט גיוועזן בשאפן ווערן. אזו שרייבט דער חסיד בעל של"ה. אונ הקדוש ר' משה קרדווירי ז"ל שרייבט דער מענטש זאל מאכען איין רפואה פון דרייא ערלייא קרייטעכצר כדי ער זאל זיך נידריג מאכן דאס ער זאל ניט זינדיגן. א ער זאל זיך גיוויינין צו אנטלויפין פאר דעם כבוד וויא ווייט ער וועט קענן ווארום אז ער וועט זיך גוויינן אז לייט זאלן אים כבוד אן טאן וועט ער קריגן גאוה אונ דער פון איז שווער גהיילט צו ווערין. ב ער זאל

גריעותי מה לי בזה וכי אני איני מכיר בעצמי שאני נבזה בכך וכך אם בהעדר הידיעה **וחולשות** היכולת ונזיון המאכל והפרש היוצא ממנו וכיוצא בזה עד שיהיה נבזה **בעיניו נמאס · (ג׳)** שיחשוב על עונותיו תמיד וירצה בטהרה ותוכחת ליסורין ויאמר מה הם **היסורין היותר טובים** שבעולם שלא יטרידוני מעבודת הש״י אין חביב בכולם מאלו שיחרפוהו **ויבזוהו ויגדפוהו ·** שהרי לא ימנע ממנו כחו ואינו בחולאים ולא ימנע אבילהו ומלבושיו ולא **ימנעו חייו וחיי בניו** במיתה · א״כ ממש יחפוץ בהם ויאמר מה לי להתענות ולהסתגף נופו **בשקים ומלקיות** המחלישים כחי מעבודת הבורא ואני לוקח אותם בידי · יותר טוב אסתגף **בבזיון בני אדם** **וחרפתם** ולא יסור כחו ולא יחלוש · ובזה כשיבאו העלבונות עליו ישמח בהם **ואדרבא יחפוץ** בהם ויעשה משלש סממנים אלו תחבושת ללבו ויתלמד בהם כל ימיו עכ״ל · והנני מציג **לפניך** תפלה לקבלת עול מלכות שמים שטוב לאומרה בכל יום ובפרט הבעל תשובה · **(והביאו בעל** ס׳ עבודת בורא וז״ל) · הנני מוכן ומזומן לקבל עלי אמונת **אלהי עולם אשר טמיר** ונעלם מעין כל חי מרוב קדושתו · והנני מאמין באמונה שלימה ברוך **הוא יחיד ומיוחד ואין** יחידות כמוהו בשום פנים ברוך הוא שאין בלתו יחיד אלהי אלהים · **הוא היודע דעת ומחשבות** יצורי נשמותיהן · הוא האציל יחידי וברא ויצר ועשה כל העולמות ואין שני לו **היה הוה ויהיה** תקיף ובעל היכולת ובלעדיו אין אלהים · היא הבורא השמים ושמי השמים וכל **צבאם הארץ** וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם · ברא לויתן עם כל התנינים הקטנים עם הגדולים **וכל שרץ** השורץ ורומש בתוך המים · גבול שם לים שלא יעברו גליו · ברא הארץ וכל **אשר עליה וכל** אשר תחתיה · ברא אדם ובהמה חיות השדה חיתו יער כל צפור כל כנף וכל **אשר תעוף וכל** השרץ השורץ ורומש על הארץ · ברא הרים וגבעות · ברא דומם צומח חי מדבר · **וכלם זן** ומפרנס אותם מביצי כנים ועד קרני ראמים וכלם ברא לכבודו · ברא כמה ארצות **הנעלמים מבני** אדם ובהם כמה מוני בריאות וכלם ברא בחכמה ובדעת והכל לכבודו · ברא **כמה רוחות וכחות** בין השמים והארץ שם עבים רכובו ומהלך על כנפי רוח · ברא שמים ושמי **השמים וכל צבאם ·** ברא עולם הגלגלים ועולם התחתון כנגד עולם הגלגלים כטיפת חרדל וכל גלגל לפני חבירו הגבוה ממנו כטיפת חרדל · ברא עולם המלאכים אלף אלפי אלפים ורבי רבבות עד **אין מספר לגדודי** מעלה · וכלם ברא לכבודו להללו ולספר הודו · ועולם הגלגלים כנגד עולם **המלאכים כטיפת** חרדל וכל מלאך לפני חבירו הגבוה ממנו כטיפת הרדל ומלאך הגבוה **שבגבוהים לפני כסא** כבודו כאפס וכאין נחשב וכסא כבודו לפניו כמו כן ברוך הוא · והוא ברוך **הוא אין לו דמות הגוף** ואינו גוף לא נערוך אליו קדושתו · ראשון לכל ראשית אחרון בלי תכלית **עילת כל העילות סיבת** כל הסיבות שליט בעליונים ובתחתונים היה הוה ויהיה תקיף ובעל היכולת **בעלמא דין ובעלמא** דאתי · אין קדוש כה׳ ואין צור כאלהינו כי מי אלהי מבלעדי ה׳ ומי **צור זולתי אלהינו · ויאמר** ז׳ פעמים הוא ה׳ האלהים ויכוין נגד ז׳ ספירות גדולה גבורה ת״ת נצח **הוד יסוד מלכות · ואח״כ** יאמר בדעת ובתבונה ובחכמה בראת עולמך אתה הוא ה׳ אלהים לבדך **ויכוין על ג׳ ספירות** בינה חכמה כתר כי ר״ת של אתה הוא ה׳ האלהים אהי״ה שהוא כתר **(ואח״כ יאמר · הוא** אלהי וכו׳ ויכוין שהוא מחבר האהל להיות אחד) · הוא אלהי האלהים **ואדוני האדונים הוא אשר** ברא שדין ולילין ורוחין ומזיקין כל כת דלהון ומציל בני אדם מהם שלא **יזיקו אותם · כאמור יפול** מצדך אלף ורבבה מימינך אליך לא יגש · ונאמר לא תאונה אליך רעה **ונגע לא יקרב באהלך** כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך · הוא אשר בורא מידי יום ביומו **אלף אלפי אלפים ורבי** רבבות מלאכי השרת ומעביר אותם בנהר דינור כאמור חדשים לבקרים **רבה אמונתך · הוא** שעתיד להחיות המתים ברוב חסדו ברוך עדי עד שם תהלתו · **בו אני מאמין ועליו השלכתי**

יהבי

טראכטן אפילו דיא מענטשין וייסן ניט מיין שלעכטיקייט איך וייס אבער אליין ויא איך בין זייער מבוזה אודר מחמת איך וייס ווייניג אין דער תורה אונ האב קיין יכולת ניט צו טאן **קיין שום** זאך ביז ער זאל ביי זיך נבזה ווערין · ג ער זאל טראכטין תמיד זייני זינד אונ זאל **ועלין זיך** דייניקן פון זייא אונ זאל זאגין וועלכי יסורים פון דער וועלט זענין בעסיר פאר מיר **זייא זאלן מיך** ניט טרודר מאכן פון גאטס דינסט אונ דיא בעסטי יסורים אז לייט זאלין מיך **מבזה זיין ווארום** דער מיט וועט מיין כח ניט פון מיר ניט פאר מיידן אונ וועל ניט קראנק ווערן **אונ זאל זאגין וואס** דארף איך פאסטן אונ מיין גוף פייניגן אונ מאכן שלאף ביין כח פון גאטס דינסט **אונ דורך דעם** וואס ער וועט אזו טראכטן היינט אז דיא חרפות אונ בזיונות וועלין אוף אים קומן **וועט ער זיך** פרייען · פון דיא דרייא קרייטעכציר זאל דער מענטש זיך מאכן איין רפואה **אונ זאל זיך אין**

יהבי ואליו נשאתי את נפשי ורוחי ונשמתי · והנני מקבל עלי עול מלכותו ועול מצותיו לעובדי בבל לבבי ובבל נפשי ובבל מאודי ע"כ . אשרי להם ואשרי נשמתם מי שאומר כ"ז בבל יום בכוונה נכונה עליהן אתמר זכאין חולקיהון דצדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי ע"כ · וכדי שיכנס האדם בעול מלכות שמים ראיתי לכתוב שלשה דברים המביאים לאדם לכל עון ופשע כדי שיסור מהן ויהיה נקי מכל חטא · הביאם הרב בעל עוללות אפרים ז"ל וז"ל · סיבה ראשונה ששוקע אדם עצמו בעבירות מצד קלות החטא בעיניו ודש אותם בעקב ועובר עליו בכל יום · כגון רכילות ולשון הרע שבועת שוא שחוק קלות ראש שפת שקר לשון רמיה וכאלה הם רבים · שונין ומשלשין בהם עד שנעשה להם כהיתר גמור והן ראשי עבירות · הסיבה שניה היא שכל אדם חכם בעיניו ובזה כל דרכיו ישרים בפניו ואומר יהודי אני ואני יודע תהלות לאל יתברך מה לעשות ומה להניח ואף שמראה מ"מ פנים טהור על השרץ שבידו המטמא ובסיבה זו אינו שומע לקול מוסר לעולם ואינו בא לידי חרטה ותשובה לעולם · הסיבה השלישית היא בהיות האדם רודף אחר הנאות חמדת הבלי העולם באכילה ושתיה ומלבוש עושר ונכסים וכבוד · אלו ג' דברים המכים את האדם בסנוורים וטח עיניהם מראות מה תהא באחריתו ועל חושבו כי לעולם חוסן עב"ל · ונראה לי המחבר שכדי שיוכל האדם לעזוב המדות האלו ישים נגד עיניו ג' דברים · (א) על מה שעבר מלשון הרע שדבר ושחוק וקלות ראש וכדומה הזיק לאחרים ועלה בידו עון · כי לא הרויח בזה לא ממון ולא כבוד כי אם בזיון הגוף ואיבוד הנפש · (ב) בהוה שמתגאה בשכלו והוא חכם בעיניו · יחשוב שכל הכבוד המגיע לו מזה וכל התענוג שמגיע לו בעשותו כל מה שלבו חפץ באומרו חכם אני ויודע אני שדרכי ישרים וטובים כלם כהרף עין : כי הכבוד והתענוג המגיע לו מזה הוא כהרף עין כי הכל עובר כנודע · (ג) יחשוב שהעתיד עדיין בספק וא"כ מה לו לסגף עצמו להנאת חמדת העולם שאינן בידו ומשתדל להשיגם · כי כל דבר העתיד

זייא גווייגען אלי זיינע טעג והנני אונ נון איך וועל דיר שטעלין איין תפלה אויף קבלת עול מלכות שמים דאס דיא תפלה איז גוט אלי טאג צו זאגין אונ בפרט איין בעל תשובה דארף זייא בוודאי זאגין (הנני מוכן ביז בעלמא דאתי) שטייט אויף לשון הקודש אונ כדי דער מענטש זאל טראגן דעם עול מלכות שמים שטעל איך דיר דיא דרייא זאכן וואס ברענגין דעם מענטשין צוא אלי זינד כדי ער זאל זיין ריין פון אלי זינד · אונ דער רב בעל עוללות אפרים ברענגט זייא : סיבה א דיא ערשטי סיבה איז וואס דער מענטש ווערט איין גזונקן אין דיא עבירות · מחמת דיא זינד איז זייער גרינג אין זייני אויגן אונ ער טרעט אויף זייא מיט זייני פיס אונ טוט זייא אלי טאג דהיינו רכילות אונ לשון הרע אונ פאלש שווערין אונ גלעכטר אונ קלות ראש אונ ליגען זאגין אונ רייהן שאלקאפטיגי רייד אונ נאך פיל אזעלכי עבירות טוען זייא צווייא דרייא מאל ביז עס ווערט ביי זייא וויא היתר גמור אבר צום אמת זענין דאס דיא גרעסטי עבירות · סיבה ב דיא אנדרי סיבה איז דאס איטליכן מענטשין דאכט זיך ער איז קלוג אונ זאגט אלץ איך בין איין יהודי וייס איך וויא צו לויבן גאט ב"ה אונ וויס וואס צו טאן אונ וואס ניט אונ ווען ער טוט איין עבירה וויזט ער ניין אונ פערציג טעמים אז דאס איז קיין עבירה ניט אונ קומט קיין מאל ניט צו חרטה אונ תשובה · סיבה ג דיא דריטי סיבה איז וייל דער מענטש זוכט דיא גלוסטיקייט אונ הנאות פון דער וועלט עסין אונ טרינקן קליידן אונ עשירות אונ נכסים אונ כבוד · דאס זענין דיא דרייא זאכן וואס זייא שלאגין דעם מענטשן מיט בלינדקייט אונ זייערי אויגן ווערין פאר קלעבט פון צוא זעהן וואס זייער סוף וועט זיין אונ זייא טראכטין אז זייער שטארקייט איז אויף אייבג · ונראה אונ מיר דאכט זיך אז כדי דער מענטש זאל פאר לאזן דיא מדות זאל ער זעהן אויף דרייא זאכן · איין מאל דיא זאכן וואס זענין פאר ביי גגאנגין דהיינו דיא לשון הרע וואס ער האט שוין גרעט אונ גלעכטר אונ קלות ראש אונ נאך זעלכי גלייכן וואס ער האט שוין גטאן האט ער דער מיט נאר שאדין גטאן צו אנדרי אונ אים איז דער פון גאר ניט ארוס גקומן · דאס אנדרי איז אויף דיא זאכן וואס זענין אצונד דהיינו וואס ער האלט זיך בעל גאוה אונ אים דאכט זיך ער איז איין חכם זאל ער טראכטן אז גאר דער כבוד אונ דער תענוג וואס אים גרייכט דער פון איז דאס נאר אויף איין רגע ווייל אלץ גייט אוועק · דאס דריטי זאל ער טראכטן וואס טוג זיך צו מידן וועגין דיא הנאות פון דער וועלט וואס זייא זענין ניט ביי אים אין דיא הענט דען איטליכר וואס פלייסט זיך אונ טראכט אויף אזעלכי זאכן וואס וועלן ערשט קומן ווערט זיין כח פאר שוואכט אוף

העתיד לבא ההשתדלות להשגתו תם לריק כחו וקודם בואו לידו אפשר ימות בלא עתו תמצא הוציא בהבל זמנו · על דרך אל תצר ליום מחר וכו׳ · לכן אין טוב לכל אדם כי אם לחשוב תמיד בקיום המצות לומר מתי יבא לידי ואקיימנה · אם באים לידו אשריו שמשלים נשמתו ואם אין באים לידו גם הוא אשריו דמחשבה טובה הקב״ה מצרפה למעשה ונמצא הוא רחוק מהפסד וקרוב לשכר · וישליך יהבו על הקב״ה שהוא יזמין פרנסתו · אך שירבה בתפלה ותחנונים לפני המקום שיעשה בקשתו · מי לנו גדול כמשה רבינו עליו השלום וכדי שימלא הקב״ה רצונו ליכנס לארץ הרבה בתחנונים לפני המקום כדכתיב ואתחנן אל ה׳ בעת ההיא לאמר ואמרו רז״ל מנין ואתחנן התפלל משה להקב״ה · ובא התשובה לו רב לך ופי׳ חז״ל רבנות יש לך אם לא תכנס · (עיין בספריהם הקדושים) · גם יתפלל האדם לבוראו על בקשתו ואם לא ישיבהו ידע שהוא לטובתו ואם ישיבהו למלא את שאלתו מה טוב ומה נעים :

פרק מה׳ יוצר האדם ומקבל השבים נתן לנו תורה ומצות לקדש את נפשנו ולזכותנו לעולם הבא שמדתו להטיב לבריותיו ולבלתי ידח ממנו נדח · אשר על כן כדי שיהיה האדם אהוב למקום אכתוב בפ׳ זה כ״ב דברים שיזהר בהם כדי שיזכה לטוב הצפון לצדיקים · (הביאם הרב בעל ספר עבודת הבורא) · (א) בשחרית כשילך לבית הכנסת יאמר הריני הולך לבית הכנסת לשם יחוד קודשא ב״ה ושכינתיה בדחילו ורחימו בשם כל ישראל ליחד שני אותיות ראשונות של שם הוי״ה עם ו״ה ביחודא שלים ולהקים השכינה מעפרא ולייחדה עם קודשא ב״ה בדרועא ימינא · והריני מוכן ומזומן לקיים מצות ואהבת לרעך כמוך שכל תרי״ג מצות תלוים בה · ומיד יאמר שיר המעלות לדוד שמחתי באומרים לי בית ה׳ נלך · ובמנחה יאמר כנזכר רק שיאמר ליחדא שכינתא עם קודשא ב״ה בדרועא שמאליה בשם כל ישראל · (ב) צריך ליזהר שלא יזרוק שום ברכה מפיו בלי כוונה ועליהם נאמר ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו · (ג) יהא זהיר מאד שלא יאמר הברכות והזמירות במהירות ובהלעטה : שעל זה אמרו בתקונים הבשר עודנו בין שניהם וכו׳ · וידקדק לומר כל תיבה ותיבה כתקונה וכן כל נקודה ונקודה · (ד) לא יתפלל מיד כשיכנס לבית הכנסת אלא צריך לשהות מעט כדי שיתיישב על לבו לפני מי הוא עומד ולפני מי מתפלל ויזכור גדולתו ורוממותו של הקב״ה ·

לא

לערקייט דאס איידר דיא זאכן וועלן קומן צו אים וועט ער אפשר שטארבן אונ ער האט זיין צייט פאר בראכט אויף נארישקייט · דען וואס דארף ער זארגין וואס מארגן וועט זיין · איז דען ניט בעסר פאר יעדען מענטשן ער זאל טראכטן תמיד מצות מקיים צו זיין צוא זאגן ווען וועלן דיא דאזיגע מצות מיר קומן צו האנדן וועל איך זייא מקיים זיין · נוא אוב זייא קומן אים צו האנדן אונ ער איז זייא מקיים וואול אים אונ ווען אפילו זייא קומן אים ניט צו האנדן איז אים אויך וואול וואהרום גאט ב״ה איז מצרף איין גוטע מחשבה צוא איין מעשה איז ער ווייט פון שאדין אונ נאהענט צו שכר · וישליך אונ ער זאל לייגן זיין בטחון אויף גאט ב״ה דאס ער וועט אים אן גרייטן זיין פרנסה נאר ער זאל מערן תפלות אונ גבעט פאר גאט ב״ה ער זאל טאן זיין גבעט אונ אוב גאט וועט ניט טאן זיין גבעט זאל ער וויסן אז דאס איז פון זיין טובה וועגן אונ אוב ער וועט יוא טאן זיין גבעט איז דאך בוודאי זייער גוט אונ זייער זיס · אמן :

פרק מה יוצר האדם דער גאט וואס האט בשאפין דעם מענטשין אונ איז מקבל די בעלי תשובה האט אונז גיגעבין דיא תורה אונ מצות צוא היילגען אונזער לייב אונ אונז מזכה צוא זיין צוא עולם הבא וויל זיין מדה איז צוא בגיטיגען צוא זיינע באשעפעניש אונ דער מענטש זאל פון איהם ניט פאר שטויסין ווערין · אונ כדי דער מענטש זאל זיין גיליבט צוא גאט וועל איך שרייבען אין דעם פרק צווייא אונ צוואנציג זאכין דאס דער מענטש זאל זוכה זיין צו דעם גוטם וואס איז בהאלטין צוא דיא צדיקים · א אין דער פריא אז ער גייט אין שול אריין זאל ער זאגין איך גייא אין שול (לשם יחוד קו״בה ושכינתיה וכו׳) דער נאך זאל ער זאגין (שיר המעלות לדוד שמחתי באומרים לי בית ה׳ נלך) · ב ער מוז גיווארינט זיין ער זאל ניט זאגין קיין שום ברכה אן כוונה · ג ער זאל זייער נזהר זיין ער זאל ניט זאגין דיא ברכות אונ דיא זמירות גיך נאר מדקדק זיין צוא זאגין איטליכעם ווארט ווייא רעכט איז אונ אזו אויך איטליכע נקודה · ד ער זאל ניט דאווינען תיכף ווייא ער קומט אין שול אריין נאר ער זאל זיך מיישב זיין פאר וועמין ער שטייט אונ פאר וועמין ער וועט דאווינען אונ זאל גידענקין דיא גדולה אונ דאס

(ז) לא ידבר שום שיחת חולין אפילו קודם התפלה או לאחר התפלה · (ו) יהא זהיר מאד שלא ירוק בבית הכנסת כלל רק אם יזדמן לו בהכרח איזהו ליחה שצריך לרוק ירוק בתוך מטלית אחת או בתוך כסות ועל ידי זה ינצל מדין הרק בפני חבירו ונמאס בה · (ז) לא יכניס אצבעו בתוך האזן או בתוך החוטם כי צריך נטילה כמבואר בש"ע (סי' ד') · (ח) יהא נזהר שלא יתפלל ע"ל פה אלא אם כן באותם מקומות שצריך לסגור עיניו וועיל מאוד לכוונה · (ט) התפלה יהיה הכל בשמחה גדולה ולא בעצבות כלל · רק בעת שיזכור עונותיו אז יבכה על העבירות שבידו ויקוח הדמעות מה שירדו מעיניו וישים אותם על מצחו ויאמר יככו דמעותי את חרון אפו ויכוין שש' ערי דמעות שהם נצח והוד לא ננעלו · (י) לא יתפלל בקול רם ואפילו בפסוקי דזמרה ובתפלת מיושב · רק בהכנעה גדולה ובנחת ובנעימה כדי שיראה הכנעתו לפניו ברוך הוא : (יא) ילך במרוצה לבית הכנסת ויאמר בבית אלהים נהלך ברגש · (ועיין לקמן בסמוך בסוד ברגש) · ויבדוק מנעליו שלא יהא בהם שום טינוף ח"ו ועל זה נאמר שמור רגלך באשר תלך אל בית אלהים · (יב) לא יכנס לבית הכנסת ביאה ריקנית ובאם שיצטרך לקרוא לאדם אחד אזי ישב מעט כי הישיבה מצוה ויאמר איזהו מזמור בתהלים ואחר כך יצא · (יג) יזהר להקדים לבית הכנסת כדי שיתפלל עם הצבור ולא ידלג בפסוקי דזמרה כפי דעת הש"ע בסי' נ"ב כי הרב המגיד בעל תולדות יעקב קוראין תגר על זה וכותבים באלו הוא קוצץ בנטיעות ח"ו ומהפך הצינורות ומחריב העולמות חס ושלום · וכל המשכים לבהכ"נ זוכה לרוח טהרה · (יד) צריך לקבוע לו מקום מיוחד בבהכ"נ שיהיה לו לישב עליו · וצריך ליזהר שלא יהא עניו ביותר שלא יבחר מקום שפל ביותר כי ענוה ביותר גם זו גאוה · רק מקום ממוצע לא גבוה יותר מדאי ולא נמוך יותר מדאי (טו) יכוין להיות בכלל צדי"ק ולכן יענה כל יום צ' פעמים אמן ד' פעמים קדושה י' קדשים ק' ברכות ואז נקרא צדיק : ובשבת ישלים ק' ברכות בפירות · (טז) כשמתפלל י"ח יסגיר את עיניו

ויהיה

הייליקייט פון גאט ברוך הוא · ה ער זאל ניט ריידען קיין שום פרעמדע רייד פאר דעם דאווינען אודער תיכף נאך דעם דאווינען · ו ער זאל נזהר זיין ניט שפייאן אין שול אונ אז ער דארף נייטיג שפייאן זאל ער שפייאן אין אפארטשעלע · ז ער זאל ניט אריין טאן דעם פינגער אין אויער אודער אין דער נאז אין מיטן דאווינען אונ אז האט יוא אריין גיטאן מוז ער וואשין דיא הענט וויא עס שטייט אין שלחן ערוך · ח ער זאל נזהר זיין ניט צוא דאווינען בעל פה נאר אויס דעם סידור סיידען דיא ערטער וואס ער דארף פאר מאכין דיא אויגין · ט ער זאל דאווינען מיט גרוים שמחה נאר אין דער צייט אז ער דער מאנט זיך אן זיינע זינד זאל ער וויינען אויף דיא עבירות וואס ער האט גיטאן אונ זאל נעמין דיא טרערין אונ זאל אפ וואשען מיט זייא דעם שטערן אונ זאל זאגין מיינע טרערין זאלין פאר לעשין דעם צארין פון גאט אונ זאל זיך מכוין זיין אז דיא טויערין וויא דיא טרערין פון דעם מענטשין גייאן אריין דיא ווערין קיין מאל ניט פאר שלאסן · י ער זאל ניט דאווינען מיט איין הויך קול אפילו אין פסוקי דזמרה נאר מיט גרוים הכנעה אונ מיט נחת כדי ער זאל ווייזין זיין הכנעה פאר גאט ב"ה · יא ער זאל גיין גאנץ גיך אין שול דאווינען אונ זאל זאגין דעם פסוק (בבית אלהים נהלך ברגש) אונ זאל איבער קוקין זיינע שיך עס זאל אין זייא קיין שום אומריינקייט ניט זיין · יב ער זאל ניט אריין גיין אום זונסט אין בית המדרש אודער אין שול אריין אונ אויב ער דארף ארויס רופין איין מענטשין פון דר שול זאל ער א ביסל זיצין אין שול אונ זאל זאגין איין מזמור פון תהלים אונ דער נאך זאל ער ארויס גיין · יג ער זאל נזהר זיין גאנץ פריא צוא גיין דאווינען כדי ער זאל דאווינען בצבור אונ דער וואס פעדירט זיך צו גיין אין שול אריין דער איז זוכה צוא איין רוח טהרה · יד ער זאל זיך קובע זיין איין ארט אין שול וואו צוא דאווינען · אונ ער מוז נזהר זיין ניט צוא זיין איין איבעריגער עני · אז ער וועט זיך קובע זיין זייער אנידעריג ארט ווארום איבעריגע ענוה איז אויך גאוה נאר ער זאל זיך קובע זיין איין מיטעל ארט ניט זייער הויך אונ ניט זייער נידעריג · טו ער זאל זיך מכוין זיין צוא זיין אין דעם כלל פון צדיק דאס איז גימיינט ער זאל אלע טאג ענטפערין צ' ניינציג מאל אמן · ד' פיר קדושה איין מאל נאך ישתבח אונ דיא קדושה פון שמונה עשרה פון שחרית אונ דיא קדושה פון ובא לציון אונ דיא קדושה פון שמונה עשרה פון מנחה י' צעהן קדשים ק' הונדערט ברכות · אונ דענסמאלט וועט ער גירופן צדיק אונ אום שבת זאל עס משלים זיין דיא הונדערט ברכות

ויהיה תמיד במחשבתו כאלו אש גדול ונורא לפניו ואם יראה לתוכו מיד ישרוף לו האש · ויחבר ידיו זה על גב זה ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא כדי למתק הדין שהוא השמאל: (יז) צריך ליזהר שלא יוציא שני אגודלים לחוץ רק יהיו תמיד נכללים אגודל ימינו בידו של שמאל ואגודל של שמאל בידו של ימינו · (יח) ליתן צדקה קודם שיתפלל וצריך לומר אני בצדק אחזה פניך · ובש"ע של האר"י ז"ל כתוב ח"ל בהלכות צדקה · מורי ז"ל היה נוהג לתת צדקה כשהיה אומר ואתה מושל בכל · כי בכל הוא היחוד הנקרא כל והוא הנותן צדקה אל השכינה ואל זה ראוי לכוין · גם יכוין במלת בכל שרומז לשכינה הנקרא בכל בסוד בת היתה לו לאברהם אבינו ובכל שמה · והוא שם בן העולה בכל · וצריך ליתן אותה מעומד ע"ש · (יט) צריך לכוין כשעונה אמן שאחז"ל גדול העונה אמן יותר מן המברך · והדבר ידוע שאמן כולל ב' שמות יהו"ה אדנ"י שעולה כמנין אמן · אבל העיקר שצריך לכוין כפי ענין הברכה · לפעמים הוא מכוין בעניית אמן שעונה כאלו הוא מעיד עדות שכן הוא הדברים מה שאנו מספרים שבחו של הקב"ה: ולפעמים יכוין שהיא כמו תפלה ר"ל אמן כן יעשה האל ברוך הוא כמו שאמר ירמיה הנביא · ועכ"פ לא יענה אמן יתומה וחטופה כמבואר בגמרא · (כ) ראיתי רוב העולם אינם נזהרים מה שאומרים הברכה של נטילת ידים אחר ברכת החזן בב"ה אף שאומרים אותה בביתם בשעת נטילת ידים · והדבר מבואר בש"ע סי' מ"ז שלא יאמר אותה ברכה כפל אם אמרה בביתו · אכן בעמק הברכה מביא שהש"ץ שרי ליה לומר כפל הברכה ויכוין בזה להוציא למי שאינו בקי ואינו מבין · (כא) כתוב בש"ע של האר"י ז"ל צריך שיהיה עוסק בתורה מעוטף בטלית ותפילין ולא יסיח דעתו מן התפילין רק בעת שיעסוק בתורה שאז אין בו משום היסח הדעת · (כב) ועסק התורה צריך שיהא עמל בפרד"ס ר"ת שלו פשט רמז דרוש סוד ·

אמר המחבר ואם אין אדם יכול לקיים כל זה משום איזה סיבה יקיים מה שיכול לקיים ואפילו אחת ואל יאמר כיון שאיני יכול לקיים כולם בשלימות מה הוא מעלה ומוריד בקיום קצתם · משל לאדם שהיה בכיסו כ"ב דינרים וניקב הכים ונפלו כולם ולא נשאר כי אם דינר אחד · וכי בשביל שנפלו כולם על שלא נזהר לשמרם ישליך האחד שנשאר אלא מה שיש

בידו

מיט פירות · טז אז ער דאווינט שמונה עשרה זאל ער צוא מאכין דיא אויגען אונ ער זאל טראכטען גליך איין גרויס פייאר איז פאר אים אונ אז ער וועט דרויף קוקין וועט דאס אים פר ברענין · אונ זאל אריין נעמין איין האנט אין דער אנדערער אריין · יז ער זאל ניט אויס ציהען דיא צווייא גראבע פינגער וואס הייסען אגודל נאר ער זאל זייא אין פויסט אין זיינע הענט אריין נעמין · יח ער זאל געבין צדקה פאר דעם דאווינען אונ זאל זאגין דעם פסוק (אני בצדק אחזה פניך) אונ אין שולחן ערוך פון דעם האר"י ז"ל שטייט אז דער האר"י ז"ל פלעגט געבען צדקה אז ער האט גיזאגט אין (ויברך דוד ואתה מושל בכל) · אונ דיא צדקה דארף מען געבען שטייאנדיג · יט אז ער ענטפערט אמן מוז ער מכוין זיין דעם ענין פון דער ברכה דהיינו אז מען לויבט גאט ב"ה מיט דער ברכה זאל ער זיך מכוין זיין מיט דעם אמן גליך וויא ער זאגט עדות אז דאס איז אמת אונ אז מען בעט גאט ב"ה מיט דער ברכה מוז ער זיך מכוין זיין מיט דעם אמן וויא איין תפלה הלואי גאט ב"ה זאל אזו טואן · אונ זאל ניט ענטפערין קיין אמן אוב ער האט ניט גיהערט די ברכה דען דאס ווערט גירופען אמן יתומה אונ זאל ניט אוועק חאפן דעם אמן נאר ער מוז מאריך זיין צוא דריקען דיא נו"ן פון אמן : כ איך האב גיזעהן מענטשן ווען שוין זייא האבען גיזאגט דיא ברכה על נטילת ידים זאגין זייא אין שול · אבער דאס איז איין טעות מען טאר צווייא מאל ניט זאגין דיא ברכה נאר דער חזן מעג זאגין דיא ברכה נאך אמאל אין ע"ז מוציא צוא זיין אזעלכין וואס ווייסט ניט · כא עס שטייט אין שלחן ערוך פון האר"י ז"ל דער מענטש מוז לערנין אין טלית אונ אין תפלין · כב ער זאל אויך לערנין סתרי תורה ווען ער קען · אמר אונ ווען דער מענטש קען ניט מקיים זיין דיא אלע זאל ער מקיים זיין וואס ער קען איז אויך גוט אונ זאל ניט זאגין וויל ער קען ניט מקיים זיין אלע וואס וועט ער מאכען דער מיט וואס ער וועט מקיים זיין אטייל · דען דאס איז איין משל איין מענטש האט גיהאט אין בייטיל צווייא אונ צוואנציג רענדליך איז גיווארין איין לעכיל זענען אלע רענדליך ארויס גיפאלין אונ עס איז קיין ניט איבער גיבליבען נאר איין רענדיל נוא זאל ער דעם איינעם אוך אוועק ווארפען איז דאך בוודאי אנארישקייט אזוי אויך אז ער קען מיין ניט מקיים זיין נאר איין

בידו לשמור ישמור · ועוד שאפשר שעל אותה מצוה שיכול לקיים בא לזה העולם להשלים חסר
מגלגול ראשון ונמצא שאם יבטל קיומה גורם לעצמו גלגול אחר · לכן כל מה שיכול האדם לקיים
יקיים ואל יאמר כיון שאיני יכול לקיים כולם איני מקיים אפילו קצתם וכל שכן אחד או ב׳ דזה
פתוי היצר הרע לטורדו מן העולם ולגרום לו גלגול אחר כמדובר · שהרי מספיק קיום מצות
או גדר או סייג אחד להשלים נפשו של אדם ולהצילו מדינה של גיהנם וכמאמר השלם בגמרא
ע״פ ופערה פיה לבלי חק למי שלא קיים אפילו חק אחד · הרי חק אחד מצילו מגיהנם · משל
למלך ששלח לאחד למלחמה וצוה לו לעשות מאה צווים בענין המלחמה · ולא היה בדעתו של
מלך שיקיים כי אם צווי אחד מהמאה צווים שצוה לו · אך צוה לו מאה אולי ממאה יקיים אחד
ונמצא משלים רצונו בקיום אחד מהם אף על פי שעבר על השאר · וכיון שעם האחר השלים
כוונת המלך מוכן ומזומן לקבל שכר מאתו · כן גם כן המלך שהוא הקדוש ברוך הוא שולח
לנשמה בזה העולם להלחם במלחמת יצר הרע · וצוה לקיים במלחמה זו תרי״ג מצות שבכללם
רמ״ח של עשה · והרבה בהן מטעם שאם לא יוכל לקיים זו יקיים זו וכמו שפירשו חז״ל על
משנת ר׳ חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב״ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות
וכו׳ · כלומר כדי שיזכו כולם הרבה במצות שעם זו מקיים כל אחד המצוה שיוכל לקיים · משא״כ
אם לא היה מרבה מצות כי אם היה מצוה כמנין ז׳ מצות בני נח מי שלא היה יכול לקיים
השבע היה יוצא ריקם מן העולם לכן הרבה להם תורה ומצות שכל אחד יקיים אותה שיוכל
ונמצא בין כל ישראל מקיימין כלם שנאמר ה׳ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר · ואם כן כפי
זה איך יאמר אדם כיון שאיני יכול לקיים כולם איני מקיים אפילו אחת אלא יקיים מה שיכול
ויזכה לעולם הבא · אך בתנאי שיהיה לבו דבוק בהקב״ה ובשומרי מצותיו ויתאוה תמיד
להשיג ליכולת קיום כל המצות :

ואתה בן אדם שנתרשלת בבחרותך בעסק תורה ומצות ועתה בזקנותך מתחרט על שעבר ואין
בכחך לקיים עכשיו כי אפס כח המשיג · שמע בקולי איעצך ויהי אלהים עמך התודה על שעבר
והזהר מכל חטא והדבק נפשך בשומרי תורה ומצות להסתופף בצלם ולשמוע מפיהם
תמיד · ושים דעתך ותאותך בלי הפסק בקיום התורה והמצות אף על פי שאינך יכול לעשות
ומחשבה טובה הקב״ה יצרפנה למעשה · ונמצא במותו יצא מן העולם טעון ממצות ויזכה
לחזות בנועם ה׳ על דרך יש קונה עולמו בשעה אחת · לכן מי שתקפו יצרו ונתרשל בבחרותו
בקיום המצות אל יאמר בזקנותו חלילה כאשר אבדתי אבדתי ואלך ואעשה מה שלבי חפץ · כי בידו
לתקן

מצוה זאל ער דיא איינע מקיים זיין אונ עס איז מיגליך אז ער איז נאר גיקומן אויף דער וועלט
פון וועגין דיא איינע מצוה מקיים צוא זיין וויל ער האט זיא אין דעם ערשטין גלגול ניט
מקיים גיוועזן אונ אז ער וועט זיא היינט אויך ניט מקיים זיין וועט ער מוזין נאך אמאל מגולגל
ווערין · דאס איז איין משל צוא איין שר וואס ער האט גישיקט איינעם אין מלחמה אונ האט אים
גיבאטין צוא טואן אין דער מלחמה הונדערט זאכין אונ אין זיין דעה איז גיוועזן ער זאל מיין
ניט מקיים זיין נאר איין זאך נאר דרום האט ער אים גיבאטין הונדערט זאכן כדי ער זאל ווענינגסטן
מקיים זיין איין זאך אזוי אויך גאט ב״ה שיקט דיא נשמה אויף דער וועלט מלחמה צוא הלאטען
מיט דעם יצר הרע אונ האט אים גיבאטין מקיים זיין תרי״ג מצות דאס איטליכער זאל מקיים זיין
וואס ער וועט קענין אונ צווישין אלע ישראל ווערט מקוים אלע תרי״ג מצות · ואתה אונ די מענטש
וואס אין דיין יוגענט האסטו זיך גיפולט צוא לערנין תורה אונ מצות מקיים זיין אונ אויף דיין
עלטער האסטו חרטה דרויף אונ עס איז אבער ניט אין דיין כח מקיים זיין · הער צוא אין מיין
קול זאיי מתודה אויף דיא זינד וואס דוא האסט ביז אהער גיטאן אונ זאיי גיווא[illegible]ט ווייטר ניט
צוא טואן קיין שום עבירה אונ זאיי זיך מדבק אין דיא וואס היטן תורה ומצות צו הערין תמיד
פון זייער מול אונ טוא דיין דעה תמיד מקיים צוא זיין תורה אונ מצות תאמשי ווען די קענסט
זייא ניט מקיים זיין אונ איין גוטי מחשבה איז גאט ב״ה מצרף צוא איין מעשה · ווערט גפונען
בייא זיין טוט גייט ער ארויס פון דער וועלט אן גילאדין פון מצות אונ וועט זוכה זיין צוא זעהן
אין דעם זיסקייט פון גאט דען עס איז דא איינער וואס קויפט זיין עולם הבא אין איין שעה · לכן
דרום דער וואס האט זיך גיפוילט אין זיין יוגינט מקיים צוא זיין דיא מצות זאל ער ניט זאגין אויף
זיין עלטער אזוא וויא איך בין שוין פאר לארען וועל איך שוין ווייטער אוך פאר לארען ווערען
אונ

להתקן כדפרישית חוכה לחלקו בגן עדן · כי יוצר האדם חפץ בתשובת השבים על איזה אופן שהכלו לשוב ואדם יכול לשוב בהיותו מתאוה בקיום התורה והמצות כדפרישית ויחשב למעשה · על דרך שאמרה תורה והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם וגו׳ ואהבך וברכך והרבך וגו׳ שהכונה עקב השמיעה את המשפטים שיחשב כאלו ושמרתם ועשיתם אותם בפועל ועל ידי כך ואהבך וברכך · משל לאדם שאכל כל ימיו עגלים מפוטמים וכל מיני תענוגים שבעולם רק מאכל אחד מיוחד לאכילת המלך לא השתדל לאכול ממנו · וכשקפצה עליו הזקנה ואין כל כי אפס כסף ובא לכלל עד ככר לחם ובזכרו המאכלים שאכל בבחרותו לא היה מתאוה להם משום שכבר אכל מהם הרבה פעמים וטעם טעמם · אך כשהיה עולה על זכרונו המאכל המיוחד למלך שהיה יכולת בידו אז להשתדל ולהשיג לאוכלו ולא אכלו מתחזק עליו תאותו ומתרבה עליו התאוה יום יום עד שמרוב התאוה עוז פניו ישונה ושומן בשרו שהרבה עם אותם המאכלים נתך ונצטמק עד שלא ישאר כי אם גויתו עור וגירים ועצמות בלבד ויוקטן שיעור קומתו ונהפך לשיעור קטן שנולד דמיכתותי מכתת שיעורו · והנה בבא אדם זה למצב זה הרי נחשב כאלו לא אכל מימיו וכאלו מאכלו פת חרבה ומים במשורה · והנמשל האדם שכל ימיו הלך אחר תאות יצרו ואכל והתענג מכל מיני תענוגים אך לא טרח לאכול מאכל אחד מיוחד עולה על שולחן המלך שהוא התורה והמצות · וכשבא לימי הזקנה חפץ לשוב בתשובה אך אין בידו ובכחו לעשות ישיבה ללמוד תורה ולא לרדוף אחר מצות מחסת אפיסת כחותיו בהיות שמצטער בנפשו מרוב תאותו על עסק התורה באומרו מי יוכל לעסוק בה: ומרוב התאות מתתך בשר גופו שהרבה בתענוגיו נמצא מקטין גופו וכנולד דמי וחשוב לפני המקום כתינוק המתאוה נפשו הטהורה להתגדל וללמוד תורה ולקיים מצות ומת קודם שנתגדל שהקב״ה חושב לו למעשה מחשבתו הטהורה · גם זה כיון שתאותו הקטין גופו ומתאוה בעסק התורה אף על פי שלא עסק ומת נחשב כתינוק המת כדפרישית · לכן אל יתייאש שום אדם מן הרחמים אפילו השבים לעת זקנותם כי לכל יש תקנה כנ״ל · עד שהגדילו רז״ל לומר עד דכרוכה של מות הקב״ה מקבל השבים · וכדי שתבין בשכלך הדבר איחד לך פרק אחד ממעלת יצירת האדם עד היכן מגיע שרמוזים בצורת תבנית איברי גופו עליונים ותחתונים · ולאיש אשר אלה לו מוכרח שהקב״ה מבקש ומגלגל גלגולים לבקש הצלתו לבל ישחית צלם דמות תבניתו בגיהנם בנהרי נחלים

אונ ווען טואן וואס מיין הארץ בגערט זאל ער דאס ניט זאגין ווארום ער האט עס נאך אין דיא הענט מתקן צוא זיין אונ וועט זוכה זיין צוא זיין חלק אין גן עדן ווארום גאט ב״ה בגערט אין תשובה פון דיא בעלי תשובות אין וואס פאר איין אופן זייא קענין תשובה טאן · אונ דער מענטש קען תשובה טאן דער מיט וואס ער גלויבט נאר מקיים צוא זיין דיא תורה אונ מצות · משל דאס איז אמשל צוא איין מענטשין וואס וויל ער האט גילעבט האט ער גיגעסין נישטאפטי קעלבר אונ אלירליא תענוגים פון דער וועלט נאר איין מאכל וואס איז מיוחד צוא דעם מלכות עסין האט ער זיך גפלייסט צוא עסין אונ האט עס אין דער יוגענט ניט גיגעסין אונ אז ער איז גיווארן אלט אונ האט שוין גיט גיהאט איין פרוטה האט ער זיך דער מאנט אין דיא מאכלים וואס ער האט גיגעסין אין זיין יוגענט האט ער זייא ניט גיגלוסט ווייל ער האט זיי שון פיל מאל גיגעסן נאר ווען דעם מאכל וואס איז מיוחד צוא דעם מלך פלעגט זיך שטארקין זיין תאוה ביז זיין פנים איז פאר ענדערט גיווארען אונ איז גיווארען הויט אונ ביינער אונ איז גיווארן נאריש וויא א קינדר אונ אז דער מענטש קומט אויף אזוא איין מעמד איז גלייך וויא ער האט נאר גילעבט מיט ברויט אונ וואסער · דער נמשל איז דער מענטש וואס איז תמיד נאך גיגאנגען דיא תאוות פון זיין יצר הרע נאר איין מאכל דאס איז תורה ומצות דאס האט ער זיך ניט מטריח גיוועזן מקיים צוא זיין אונ אז ער קומט אויף זיין עלטער זיל ער תשובה טואן נאר ער האט שוין ניט אין דיא הענט תורה צוא לערנין אונ האט ניט קיין כח דיא מצות מקיים צוא זיין נאר מחמת ער האט גרויס צער דער פון וואס ער האט ניט גילערינט אונ דיא מצות מקיים גיוועזן אין זיין יוגענט אונ מחמת גרוים תאוה וואס ער האט צוא דיא תורה ומצות צוא גייט דער חומר פון זיין גוף ממילא מאכט ער זיין גוף קליין אונ ווערט גירעכינט בייא גאט וויא איין קינד וואס גלוסט צוא לערנין התורה אונ מצות מקיים צו זיין אונ ער שטארבט איידר ער ווערט דער וואקסין רעכינט דאך גאט ב״ה אים זיין גוטע מחשבה פאר איין מעשה אזו דעם אלטין מאן אויך וויל מחמת זיין חשק מקיים צוא

נחלים המתהפכים לזפת וגפרית · ולכן אפילו במחשבה אם חשב האדם בתשובה בעת דכדוכה של מות מקבלו · דכביכול מצטער איך נשחת צורה זו ביסורי גיהנם · אך האומר אחטא ואשוב בדכדוכה של מות תשובתו אינה מקובלת ע"ד אחטא ואשוב וכו' · כי כל מה שאמרנו הוא דוקא במי שאירע שחטא מחמת תוקף יצרו אך לא לעשות הדבר בקום עשה לחטוא שאז אין לו תשובה כמדובר · והשם ישים חלקנו עם עושי רצונו ועם השבים בתשובה בעודם איש אע"פ שהתשובה מועלת בכל זמן אמנם לא ראי זה כראי זה ·

פרק מו ישמע האדם וישכיל המבין מעלת האדם וחשיבותו אשר בצלם דמות תבניתו כלל בו היוצר עליונים ותחתונים כמ"ש בס"ד · ובהיות כך איך ימלא לבו של אדם לחטוא לפני בוראו ולגרום חירוב בבריאה שלימה . וכיון שכתבתי בפרק הקודם לזה שאל יתייאש אדם מן הרחמים אע"פ שהרבה לחטוא כדי להחזיק לבו אל התשובה · עשיתי פרק זה סניף לפרק הקודם שיראה מעלתו וחשיבותו לפני הבורא אשר צייר בו כל הבריאה · וכיון שכן מבקש שיתחיל אדם בתשובה כחודה של מחט ולפתוח לו פתח כפתחו של אולם תהי"ה התשובה באיזה זמן שתהיה · ונתחיל בציור האדם · כתב בספר אורחות חיים (דף רי"ב ע"א) וכמו שאדם דומה מעט מזעיר לאלהים כן בנין גופו דומה לכל העולם · עשה לו גלגולת הראש כמו רקיע השמים שעל הרקיע הזה · עשה לו תקרה העליונה של פה הנטועות בה שנים והמתלעות כדמות הרקיע הזה שעלינו · וכמו שמבדיל הרקיע הזה שעלינו בין מים העליונים למים התחתונים גם כן תקרה העליונה של פה מבדיל בין הליחה של פה ובין הליחה שבקרום העליון · וכמו שהאלהים שיכן שכינתו הקדושה בשמים העליונים שקירה על המים דכתיב המקרה במים עליותיו וכן הבין את רוח נשמת החיים והדעת והבינה בקרום המוח של ראש הנקרם על המוח על הליחה · וראה והבן האמת כי אם יקרע קרום המוח או ינקב מיד ימות האדם על אשר בו מכון

זיין תורה אונ מצות ווערט זיין גוף מאגיר אונ קליין אונ גלוסט תורה צו לערנין אונ ער שטארבט תאמשי ווען ער האט ניט גילערינט ווערט ער גירעכינט וויא פריער שטייט · יכן דרום זאל קיין שום מענטש זיך ניט מייאש זיין פון רחמים אפילו דיא וואס טואן תשובה אויף זייער עלטער ווארום דיא אלע האבען איין תקנה ביז אונזרי חכמים ז"ל האבען גיזאגט אז אפילו די תשובה וואס דער מענטש טוט בשעת זיין טויט איז זיא גאט ב"ה אויך מקבל · נאר דער וואס זאגט איך וועל זינדיגן אונ וועל תשובה טואן פאר מיין טויט דיא תשובה פון דעם ווערט ניט אן גנומין דען דאס אלץ וואס מיר האבען פריער גיזאגט שמואסת נאר ביי אזעלכין וואס אים האט זיך גיטראפען ער האט גיזינדיגט מחמת זיין יצר הרע האט זיך איבער אים גישטארקט אבער ניט אז ער זינדיגט אויף דעם סמך ער וועט פאר זיין טויט תשובה טואן · גאט ב"ה זאל טואן אונזר חלק מיט דיא וואס טואן זיין ווילען אונ מיט דיא וואס טואן תשובה אין זייער יוגענט · תאמשי דיא תשובה העלפט דאך אלי צייט פון דעסט וועגין דיא תשובה פון דער יוגענט איז פיל בעסר :

פרק מו ישמע האדם ער זאל הערין דער מענטש אונ זאל פאר שטיין דער קלוגער דיא מעלה פון דעם מענטשין אונ זיין חשיבות דאס אין דעם גישטאלט פון דעם מענטשן האט גאט ברוך הוא כולל גיוועון דיא איבערשטע אונ הונטערשטע בשעפעניש · דרום וויא קען דער פילין דאס הארץ פון דעם מענטשין צוא זינדיגין פאר זיין באשעפער אונ גורם צוא זיין איין חורבן אין אזוא איין גאנצע באשעפעניש · כתב דער ספר אורחות ח"ים שרייבט אמענטש איז גליך דאס בויאונג פון זיין גוף צוא גאר דיא וועלט · ער האט אים גמאכט דעם קאפ אזוא וויא דער הימעל וואס איז איבר דעם הימעל וואס מיר זעהען · דר איבערשטר באלקין פון דעם מויל וואס אין אים זענין גיפלאנצט דיא ציין אונ דיא קין באקען דאס איז גליך אזוא וויא דאס גישטאלט פון דעם דאזיגין הימעל וואס איז איבער אונזי אונ אזו וויא גאט ב"ה האט גימאכט רוען זיין הייליגי שכינה אין דיא אייבערשטי הימלין וואס ער האט זייא גמאכט איין הימל איבער דיא וואסיר אזוא אוך האט ער אן גיברייט דיא נשמה פון דעם מענטשען אונ דעם שכל אונ דאס פאר שטאנד אין דעם מוח פון דעם קאפ וואס ער דעקט צוא איבער דער ליחה · וראה זעה אונ פאר שטייא אז דאס איז אמת דען אז דיא הויט פון דעם מוח זאל צוא ריסען

מכון רוח חיים · וכמו ששיכן האל יתברך שכינתו הקדושה במערב כן שיכן את המות אחרי הראש על האזנים ושיכן את רוח חיים על המוח · וכמו שמתקיים העולם ומתנהג בכח אל אחד כך מתנהג כל הגוף בכח רוח חיים אחד שנתן לו האל יתברך · ומתקיים בו להיות בריא ומקויים עד בא קיצו · ואם יתערב בגופו מאומה רוח רע אחרת לא יתקיים להיות כבתחלה. וכמו שנתן ברקיע השמים שני מאורות וחמשה כוכבים כן ברא בראש האדם שבעה שמשים שתי עינים ושתי אזנים ושני נחירים והפה · העין הימנית דומה לחמה והשמאלית דומה למאדים · האף הימני דומה לכוכב והשמאלי דומה לנוגה · הפה והלשון והשפתים דומה לצדק · וכמו שנעשה אויר בין רקיע ובין הארץ כן נעשה בגוף האדם החזה והגויה · וכמו שמשיב הרוח באויר חללו של עולם כן תצא נשמת רוח חיים מן הריאה שבחזה ובגויה הוא חללו של גוף · וכמו שרקע הארץ על המים כן קרם ומתח קרום הבשר שעל הכבד ועל הבטן ועל המעיים ועל הטחול הוא הבשר שבין הריאה ועל הכבד ועל הטחול ועל המעיים והבטן · וכמו שעשה האל יתברך עופות דגים וחיות ובהמות תמימים ורחמנים מלעשוק זה לזה ויש שהם אכזרים וטורפים ובולעים זה לזה · כן עשה גם בני אדם · הטובים נדמו לעופות ולבהמות הטובים שנאמר יונתי תמתי ונאמר ואתן צאני צאן מרעיתי · ובני אדם הרעים נדמו לחיות רעות · לאריה דכתיב דמיונו כאריה יכסוף לטרוף ויש דומים לדובים וזאבים שנאמר כזאבי ערב · בעולם יש אילנות ועשבים ופירות טובות יש שיש להם ריח טוב ופירות טובים לתחיה ולרפואה · ויש עשבים ושרשים ופירות להמית כעשבי סמי המות וכקוץ ודרדר · הטובים נדמו לטובים כדכתיב כתפוח בעצי היער כשושנה בין החוחים · והרעים נדמו לרעים כדכתיב ובליעל כקוץ מונד כולהם · וכמו שעשה מתחת לארץ תהומות וטיט ורפש כן עשה לאדם הקרב העליון והמעיים שמקבלים המאכל והמשתה · וכמו ששורצים על הרפש ומן המים והטיט שרצים ורמשים למיניהם כן נשרצים במעי האדם מרפש השמרים של המאכל ומשתה שרצים ורמשים תולעים ארוכים וקצרים גדולים וקטנים · וכמו שעשה מקוה ימים בעולם כן עשה מי רגלים הוא הנבל הוא השלפוחית · וכמו שעשה אדני הארץ למטה כן עשה יסוד כל בנין הגוף את עצמות הָעֶצֶה מזה ומזה ושתי ירכים · וכמו שעשה אבנים מפולמות המשוקעים בתהום אשר מביניהם המים יוצאים כן עשה שתי כליות לצאת ולעבור מביניהם מתוך גידיהם את מי הרגלים הוא השתן אל השלפוחית וגם לחלות הזרע עובר ויוצא מביניהם עד ביצי הערוה · וכמו שהתהום קורא אל התהום כדכתיב תהום אל תהום קורא כך קורא קרב עליון אל אצטמוכא ואל המעיים להקבילם שאר המאכל והמשתה · והמעים קוראים אל גידי הכליות שהם כצינורים להקבילם המים · מי הרגלים הם המתמצים ונפרדים מן המאכל שבמעיים ללכת אל השלפוחית וצינורי הכליות קוראין אל השלפוחית להקבילם המים ההם להוליכם להקוותם בתוך השלפוחית שהיא דומה לתחתון שהוא תהתון לכל התהומות · ועוד אותה מעי קורא אל מעי האיצטומכא לקבל אליו הצואה והגלל · וכמו שעשה האלהים נהרות להשקות העולם כן עשה בגוף האדם ורידים הן גידי אדם המושכים את הדם להשקות את כל הגוף · וכמו שיש בעולם מים צלולים ועבורים מתוקים ומלוחים ומרים · כך באדם מעיניו יוצאים מים מלוחים מנחיריו יוצאים מים קרים ומגרונו מים חמין ומפיו מים מתוקים ומאזניו מים מרים ומי השתן הם מרים וסרוחים · בעולם יש רוחות קרים וחמין כן באדם כשפותח פיו ונופח אז הרוח חם וכשסוגר פיו ונופח אז הרוח קר: רעמים בעולם קול באדם · ברקים בעולם ברקים באדם · פניו מאירים כברק · מזלות בעולם והחוזים בכוכבים יודעים מהן עתידות כך יש אותות באדם כשיש שחין לאדם (א) בלא שחין ובלא כנים ובלא פרעוש בזה יודעים הבקיאין בחכמה זאת עתידות וכן בשרטוטי האדם ובתואר פניו יודעים עתידות · והחכמה הזאת היתה ביד חכמים הקדמונים אבל מן האחרונים נשתכחה · וכן יכולין החכמים לידע עתידות מן האילנות והעשבים · וזהו מה שאמרו על ר״י בן זכאי שהיה יודע שיחת דקלים · פי׳ היה בקי לראות בתנועת הדקלים ומזה היה יודע עתידות · וכאשר יוצאים מצד דרום והוא צד ימין של עולם החום בטללי ברכה וגשמי ברכה כן יוצא בצד ימינו של אדם החום מן המרה התלוי בכבד · וכן יוצא לחלוח הדם מן הכבד שבצד ימין האדם · וכמו

שיצא

(א) נ״ל שצ״ל כשיש אדם בלא שחין ובלא כנים ובלא פרעושים · כי כשאין לאדם אחד מאלו הדברים יכולים הבקיאים בזאת החכמה לראות בסימני הגוף ובשרטוטי העתידות של אותו האדם אבל כשיש אחד מאלו הם משנים הסימנים :

װערן אודר ער זאל גלעכירט װערן װאלט דער מענטש תיכף געשטארבן דאס איז װייל דארט רוהעט דיא נשמה : אונ אזו װיא גאט ב״ה מאכט דעם גוף דורך דעם כח פון דעם רוח חיים װאס גאט ב״ה האט אים געגעבן אונ אוב אין דעם רוח החיים װערט צו מישט אנדער רוח רע קען דער גוף קיין קיום ניט האבן ער זאל זיין אזו װיא פריער · וכמו אונ װיא ער האט געגעבן אין דעם הימל צװייא

ליכט

שיצא הרעה לעולם מצד צפון בעולם כן יצא הקור מצד שמאל האדם מן הטחול ומן המרה השחורה השוכנת בטחול בתוכו • וכמו שיצא הרעה לעולם מצפון כן יצא כל חולי רע וקשה מן המרה השחורה השוכנת בטחול מצד השמאל • וכמו שבצד צפון של עולם מדור כל המזיקין והזיקין והרוחות והברקים ורעמים מצויים כך הוא מקור המרה השחורה בטחול בצד שמאל שממנה תולדות כל חולי רע וקשה כמו השחפת רביעית ב וכל מיני שגעון והפחד והרעד של אברים • וכמו שעולין הנשיאים שהן כעשן מן הארץ ומעלים המים מן התהומות אל אויר הרקיע להמטיר על הארץ כן עולה עשן קרב העליון ומעלה לחלוח אל הפה ואל הראש • ומן אותו הלחלוחות העולה מן הקרב יזלו הדמעות וריר הנחירים ורוק הפה ׃ וכמו שברא בעולם הרים כן ברא בגוף האדם שכמי הכתפים וקשרי הזרועות והארכובות על ברכים מקשרי הקרסולים ושאר הקשרים של כל האברים • וכמו שברא בעולם אבנים וצורים קשים כן ברא באדם השנים והמתלעות שהם קשים כברזל מכל עצם . וכמו שברא בעולם אילנות קשים ורכים כן באדם עצמות קשים ורכים • וכמו שברא בעולם ארץ עבה וקשה לחה ורכה כן ברא באדם הבשר כנגד הארץ הרכה והעור כנגד הארץ הקשה • וכמו שהאילנות והעשבים עושים פרי לזרע ויש שאינן עושים פרי וזרע כך יש בני אדם שמולידין ויש שאינן מולידים ׃ וכמו שמצמיח עשבים מן הארץ כך מצמיח האדם שער הראש והזקן • וכמו ששורצים חיות ורמש ביער ובארץ כך שורצים בראשו של אדם ובשערו • וכמו שברא האלהים בעולם התלי • ג ונטהו ברקיע במזרח ועד מערב מקצה אל קצה והכוכבים והמזלות וכל שבעולם אדוקים בו • כך ברא בגוף האדם את הכל המוח הלבן אשר בתוך חולית השדרה והוא נטוי מקצה מוח הראש ועד עצם העצה ושנים עשר הנתחים והצלעים וכל אברי הגוף אדוקים בו מפה ומפה • כמו שיש בשנה שס"ה ימים כך יש באדם שס"ה גידים • סוף דבר מעשה בראשית ומעשה מרכבה הכל רמוז באדם מעט מזעיר והיודע סוד הדבר יבין נפלאות השם יתעלה • על כן נקרא האדם עולם קטן • ובעבור אשר גוף האדם הוא מצוייר דוגמת עולם העליון ועולם התחתון לכן נתן בו הנפש שהיא דומה לו כביכול מעט מזעיר וע"כ אמרו וכשם שנפש ממלא כל הגוף ומכלה את הגוף ואינה אוכלת וסובלת את הגוף והיא יחידה בגוף והיא טהורה ורואה ואינה נראה ואינה ישנה • כך הקב"ה ממלא עולמו ומבלה את הכל שנאמר המה יאבדו ואתה תעמוד • והקב"ה אין לפניו שינה שנאמר הנה לא ינום ולא יישן והוא יחיד וגבור וטהור והוא רואה הכל ואין מי שרואהו • לכן תבא הנפש שיש בה כל המדות הללו ותשבח להקב"ה שיש בו כל המדות הללו • הנפש יושבת וחושבת מי בראה ואז היא לובשת ענוה ויראת הש"י • לכן צריך האדם לראות את עצמו להבין עניינו איך שרשו וגזעו ואיך נוצר מטינוף זרע ואח"כ חתיכת בשר ונפוח בו רוח עליונים מרוקם בעצמות וגידים דם ומוח ולבוש עור ובשר וזיו וקלסתר פנים ורימת אפים ואיך נקובים נחיריו לפנים ולגרון ולנשימה ולהריח ואזניו לשמוע וחורי עינים לראות ובתוך העין יש כמה צבעים וריסי עיניו פה וגרון וחיך לשון

ב נ"ל דגר' הקדחת רביעית ׃ ג פירוש הם שתי הנקודות שהם כורות הגלגלים הנקראות ראש תלי וזנבו . כאחד שבמערב נקרא ראש ושבמזרח זנב ויש מהתוכנים קראוהו תנין לפי שהוא בצורתו שבאמצע הוא רחב והולך וחסר אל שתי הקצוות ועליו הכתוב אומר ברוחו שמים שפרה חוללה ידו נחש בריח ׃

ליב ב׳ אונ פינף גרוסי שטערן אזו אוך האט ער בשאפן אין דעם מענטשינס קאפ זיבן בדינערס צווייא אוגין אונ צווייא אויערין אונ צווייא נאז לעכיר אונ דאס מול • אזו אוך האט ער בשאפן איטליכי זאך פון דעם מענטשן אקעגן דיא בשעפינש פון דער וועלט אונ דרום ווערט דער מענטש גרופן קליינע וועלט • אונ ווייל דער גוף פון דעם מענטשן איז אוס גמאלט אגלייכעניש פון דער אייבערשטער אונ דער אונטערשטער וועלט דרום איז דיא נשמה אין אים געגעבן געווארן וואס זיא איז אביסל גלייך צוא השי"ת דען דיא נשמה דער פילט גאר דעם גוף אונ זיא לעבט איבר דעם גוף אונ לייד׳ט דעם גוף אונ זיא איז אליין אין דעם גוף אונ זיא איז ריין אונ זיא זעהט אונ הערט ניט געזעהן אונ זיא שלאפט ניט אזו אוך גאט ב"ה דער פילט זיין וועלט אונ לעבט איבר אלי אונ פאר אים איז ניט דא קיין שלאף אונ ער איז איינציג אונ איין גבור אונ איין טהור אונ ער זעהט אלץ אונ קיינר זעהט אים ניט דרום לאז קומן דיא נשמה וואס זיא האט אין זיך דיא דאזיגע אלי מדות אונ לאז לובן צו גאט ב"ה וואס אין אים איז פאר האנדן דיא דאזיגע אלי מדות • דרום מוז דער מענטש פאר שטיין זיין ענין זעלבסט פון וואנין זיין שורש איז אונ וויא גאט ב"ה האט אין אים ארייין גבלאזן זיין לעבדיגן אטום אונ איז גבואט מיט ביינר אונ אדערין אונ בלוט אונ מוח אונ הויט אונ פלייש אונ וויא זייני נאז לעכיר זענין גלעכירט אין האלז דער אטום זאל גיין אונ צוא שמעקן אונ זייני אויערין זענין צוא הערין אונ דיא לעכיר פון דיא אוגין צו זעהן אונ אין אים איז פאר

לשון ושפתים לפתוח ולסגור · והמתלעות הלחיים ואצילי ידים ורגלים וחלול הגוף ואצבעות וקשריהם וצפרניהם · ויכוין איך כל אחד משונה מחבירו · ואיך היה אסור ט' חדשים בבטן אמו ויצא ערום עִוֵּר חרש וחגר · כל אלה יחשוב ויאמר בלבו מי פתח פיך ועיניך ואזניך ומי עשה לך כל תיקוני גופך · מי השיחר שערותיך ביְמי בחרותיך ואפילו הרחץ בכל נתר שבעולם לא היה מועיל ללבן ובימי זקנותך הוא נתלבן מאליו · כאלה וכאלה תחשוב ותהיה עניו ושפל רוח וירא שמים עכ"ל · ונראה עם האמור שעליונים ותחתונים רמוזים באדם כמדובר כוונת דוד המלך ע"ה מה אנוש כי תזכרנו וגו' ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו · תמשילהו במעשה ידיך כל שתה תחת רגליו · צונה ואלפים כלם וגם בהמות שדי · הכוונה אמרו מלאכי השרת להקב"ה מה אנוש שבראתו שכלול בו עליונים ותחתונים מכל שיש בעולם מבהמות וחיות ועופות ואילנות ודשאים ועשבים וימים ונהרות והרים וגבעות ושהוא דומה מעט מזעיר לאלהים כנזכר בתחלת הפרק וכו' · תמה ואמר מה אנוש מה מעלה יש לאנוש זה כי תזכרנו וגו' עד שתחסרהו מעט מאלהים שעשית לו מעט מזעיר ממך וכבוד והדר תעטרהו בהמשיל בו עליונים תמשילהו במעשה ידיך שכל מעשיך שעשית בעולמך כללת בו כל שתה תחת רגליו צונה ואלפים כולם וגם בהמות שדי · שבהיותם רמוזים בו נמצא דשתה אותם תחת רגליו · ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ בהיותך עושה באדם אשר בארץ כדוגמת עליונים ותחתונים ודמה לך גם כן מעט מזעיר · וכיון שהאדם שכלול בו כל הבריאה משבח ומרומם לך נמצא אדיר שמך בכל הארץ כי כללות כל הבריאה יחד משבחים ומשבחים ומרוממים והוא האדם אשר בארץ שבו כל הבריאה כמדובר · גם כפי האמור שאדם דומה מעט מזעיר לאלהים וכלול בו כל הבריאה יובן פסוק אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם אכן כאדם תמותון וכאחד השרים תפולו · כלומר אמר הקב"ה אני אמרתי אלהים אתם שהרי נתתי בכם בחינות שתהיו דומים לי · ועוד כיון שכללתי בך כל הבריאה נמצא כשם שאני מקומו של עולם כך אתם בהיות כל הבריאה כלול בכם והוא מקיימם וכל זה שאמרתי אלהים אתם הוא בעבור שבני עליון כולכם אכן כאדם הראשון תמותון בעבור חטאו דכיון שאמרתי אלהים אתם שרמיתי לכם אלי היה ראוי שלא ישלוט בכם מיתה ושלא יצא זבל ממה שאתם אוכלים ושיהיה על דרך אוכלי המן שהיה נבלע באברים ולא היו צריכים לנקביהם · ועל דרך כשהיה אדם הראשון בגן עדן היו מלאכי השרת צולין לו בשר ומצננין לו את היין ובוודאי הגמור שהיה מאכל רוחני מובלע באברים באופן שלא היה מוציא זבל · אך כיון שחטא נגזר עליו מיתה וגם לדורות לכן כאדם הראשון תמותון וכאחד השרים מיוחד שבשרים הוא סמא"ל הרשע שהפילו הקב"ה לארץ כנודע תפולו · שאם לא היה חטא אדם הראשון הייתם כמותי כי כך אמרתי אלהים אתם על שרמיתי אתכם לי ובכם כללתי כל הבריאה כדי שתהיו מקומו של עולם כמוני · והיוצא מזה שאדם העושה המצוה ישמח בעשייתה בהיות שבקיום המצות מדמה עצמו ליוצרו · ויקבל עשיית המצות במקום קבלת השכר · דמה שכר גדול יש מזה שבעשייתה מדמה לבוראו כארז"ל הקב"ה קיים המצות

האנדן פיל ערליא פארבין אונ דיא ברעמן פון זייני אויגן אונ דאס מויל אונ דער האלז אונ הער גומן אונ דיא צונג אונ דיא לעפצן צוא עפנין אונ שליסן דאס מויל אונ דיא קין באקין אונ די פינגער מיט זייערי גלידר אונ זייערי נעגיל · אונ ער זאל בטראכטן וויא איין זאך פון דר אנדרר איז פאר ענדרט אונ וויא ער איז גוועזן ניין חדשים גבונדן אין דעם בויך פון זיין מוטר אונ איז ארויס גגאנגן נאקיט אונ בלינד אונ טויב אונ הינקנדיג · כל דאס אלץ זאל דער מענטש טראכטן אונ זאל זאגין צו זיך אליין ווער האט גטאן עפינן דיין מויל אונ דייני אויגן אונ דייני אויערן אונ ווער האט דיר גטאן דיא אלי תענוגים פון דיין גוף ווער האט אין דיין יוגענט דייני האר שווארץ גמאכט אונ אז עס קומט אויף דיין עלטר ווערין זייא אליין ווייס אונ נאך פיל אזעלכי חידושים אונ וואונדר זאלסטו טראכטין אונ דען ועסטו זיין איין עניו אונ איין שפל אונ איין ירא שמים · היוצא דער מוסר וואס דער פון קומט ארויס דאס דער מענטש וואס טוט איין מצוה זאל זיך פרייען דער מיט וואס ער טוט זיא ווייל דורך דעם וואס ער טוט דיא מצוה מאכט ער זיך גלייך צו זיין בשעפר אונ דאס וואס ער טוט דיא מצוה זאל ער אן נעמן פאר שכר וארום וויא איז דען פאר האנדין איין גרעסערער שכר דער פון אז דורך דעם גלייכט ער זיך כביכול צו זיין בשעפר · כארז"ל וויא דיא חכמים ז"ל זאגין אז גאט ב"ה איז פריער אליין מקיים דיא מצות

המצות תחלה וכו׳ · וזהו הרמז בתורה באומרו בפרשת ראה את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם דהול״ל את הברכה אם תשמעו כמו שאמר בקללה והקללה אם לא תשמעו אלא הוא אשר דברנו שהברכה והשכר היא השמיעה עצמה בעשיית המצות שאין שכר גדול כזה שזוכה לקיים המצות להיות דומה ליוצרו · וכן פי׳ החסיד ר׳ יוסף יעב״ץ במשנה ששכר מצוה מצוה · שהכוונה שכר המצוה היא המצוה עצמה שזוכה לקיים אותה ועשה רצונו יתברך · יש שכר גדול מזה · ובאבות דרבי נתן תמצא מאמר קרוב למה שכתבתי בפרק זה שהעולם מצוייר באדם :

פרק מז ישמח המקיים והעושה המצות כמו שלל רב בעשייתם · דמה שכר גדול יש תחת האפשר כ״א שזוכה שנעשה המצוה על ידו שעם זה דומה ליוצרו כאשר כתבתי בשילהי פ׳ דלעיל · ובהיות שכתבתי לעיל שאדם דומה מעט מזעיר לאלהים איוחד לך פרק בפ״ע על ענין זה · והוא דלמה ברא הקב״ה בריה בעולם והוא הקוף שיש לה קצת צורת אדם כנודע וכל השתדלות שלה להדמות לאדם · וכל מה שרואה שהאדם עושה גם היא עושה כמוהו · כי לא להנם עשה אלהים לברוא בריה כזו כ״א שילמוד האדם על דרך מלפנו מבהמות ארץ למדנו צניעות מן הגמל והרחקה מהגזל מן הנמלה כאומרם ז״ל · והנה הלימוד מהקוף א הוא שכשם שהקוף בעבור ראותו עצמו בקצת אבריו דומה לאדם כגון אזניו אצבעותיו וצפרניו וכו׳ משתדל בכל כחו להדמות כאדם בכל דרכיו · ולכן כל מה שרואה שעושה האדם עושה כמוהו ומוציא כל ימיו בזה ואע״פ שרואה שסוף סוף אינו יכול לבא לתכלית כוונתו ועולה חרס בידו עכ״ז כל זמן שרואה מה שעושה האדם עושה כמוהו באומרו אולי יעלה על ידי דבר · ק״ו בן בנו של ק״ו האדם שיש בו מעט מזעיר מאלהים שישתדל בכל מאמצי כחו ולהוציא כל ימיו ולילוו להדמות ליוצרו בכל דרכיו · על דרך והלכת בדרכיו לעשות כל מה שהוא עושה מה הוא חנון אף אתה חנון מה הוא רחום אף אתה רחום מה הוא צדיק אף אתה צדיק וכו׳ · ולקיים המצות כאשר הוא יתברך מקיים אותם כארז״ל אמר הקב״ה אני איני כב״ו שגוזר על אחרים לעשות והוא אינו עושה אני קיימתי מצות זקן תחלה כו׳ · ב ועוד אמרו מה הקב״ה גומל חסדים

א הגהה בלעז : ב כמו שאמרו חז״ל על אברהם לא היה זקנה וכתיב וסוף יושב ישב כתיב בקש לעמוד אמר ליה הקב״ה שב ואני אעמוד · ממילא קיים הקב״ה תחלה מפני שיבה תקום :

אונ דאס איז מרומז אין דער תורה דען אין פרשת ראה שטייט (את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם) אונ דיא ברכה איז דאס זעלביגי וואס איר וועט זוכה זיין צוא הערין צו די מצות פון אייער גאט צו טאן זייני מצות דאס דער פון איז קיין גרעסרר שכר ניט דא וואס ער איז זוכה מקיים צו זיין דיא מצות ער זאל זיין גליך כביכול צוא זיין בשעפר · וכן אונ אזו אויך איז דער חסיד ר׳ יוסף יעב״ץ מפרש אין דער משנה (שכר מצוה מצוה) כלומר דער שכר פון דער מצוה איז דאס גופא וואס ער הט זוכה גוועזן צו טאן די מצוה אונ הט גטאן דעם ווילן פון גאט ב״ה :

פרק מז ישמח המקיים ער זאל זיך פרייען דער וואס איז מקיים אונ טוט דיא מצות גלייך וויא ער קריגט פיל געלד ווארום וויא איז דען דא אגרעסערר שכר דער פון וואס ער איז זוכה דיא מצוה צוא טאן דאס דורך דעם ווערט ער גלייך צו זיין בשעפר כביכול אזו וויא איך האב גשריבן אין דעם פריערינן פרק · אונ וייל איך האב גשריבן אז דער מענטש איז אביסל גלייך צוא זיין בשעפר כביכול וועל איך דיר מייחד זיין איין בזונדרין פרק אויף דעם דאזיגן ענין אונ דאס איז דען ווארום האט גאט ב״ה באשאפען אויף דער וועלט איין אף וואס זיא איז גענוויא אין דער צורה פון דעם מענטשין אונ גאר איר פלייסונג איז אלץ נאר צוא גלייכין זיך צו דעם מענטשן אונ וואס זיא זעהט דער מענטש טוט דאס זעלביגי טוט זיא נאך · דאס האט גאט ב״ה בשאפן כדי דער מענטש זאל זיך פון איר איין מוסר אפ לערנין אזו ווי עס שטייט אין פסוק (מלפנו מבהמות ארץ) ער האט אונז גימאכט לערנין פון דיא בהמות דאס צניעות קענין מיר זיך אפ לערנין פון דעם קעמיל אונ אז מען זאל ניט גזלנין קען מען אפ לערנין פון דער מילב · אונ נון פון דער אף קען מען זיך אפ לערנן ווי די אף וייל זי זעהט אז זיא איז מיט אטייל אברים גלייך צו מענטשן פלייסט זיא זיך צו גלייכען זיך מיט אלע זאכען צו דעם מענטשן דרום ווס זיא זעהט טוט זיא נאך אינ האטשע זיא זעהט אז סוף סוף איז זיא ניט גלייך צוא מענטשן מכל שכן דער מענטש וואס אין אים איז פאר האנדען עטווס איין גלייכין צו גאט ב״ה כביכול גיהער ער דאך בחדאי זיך פלייסן מיט גאר זיין יכולת אונ צו פר ברענגין דרינין אלעזייני טעג אונ נעבט צו גלייכין זיך צו זיין

זסרים שהכניס חוה לאדם אחר שקשטה ככלה וכו׳ מה הקב״ה מלביש ערומים ויעש ה׳ אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם וכו׳ מה הקב״ה קובר מתים דכתיב ויקבר אותו בגי אף אתם כן וכו׳ ועל ידי כך מדמה עצמו כמוהו וקונה מעלה לעשות כמעשיו ממש ולפעול פעולותיו כאשר הוא פועל כארז״ל מה הקב״ה מחיה מתים אף אליהו ואלישע החיו מתים מה הקב״ה פוקד עקרות אף אלישע כן מה הקב״ה עוצר גשמים אף אליהו כן מה הקב״ה מוריד גשמים אף שמואל הוריד גשמים וכו׳ הרי פועל לעשות כל מה שהוא ית׳ עושה להדמות לו לפעול כמותו • ואיך לא ילמוד מן הקוף להוציא כל זמנו לראות כל מה שהוא כביכול עושה ולעשות כמוהו להדמות לו כיון שהמעשה פועל להיות מגיע למדרגתו • רצוני לומר לעשות פעולותיו ק״ו ומה הקוף משתדל לעשות כל מה שהאדם עושה אולי יכול להדמות לו ואע״פ שרואה שסוף סוף אינו יכול לבא לתכלית זה עם כ״ז כל זמן שרואה שאדם עושה דבר עושה כמותו באומרו אולי יעלה בידי • האדם שבעשותו כמעשיו של הקב״ה כמדובר יבא להיות כמוהו • עאכ״ו שלא יאבד רגע מימיו מעשות מעשיו והוא קיום מצותיו ולהלוך בדרכיו כמדובר • ועוד יש לאדם ליקח מוסר מהקוף • שהנה בדור הפלגה נתחלקו לשלשה כתות • והכת שאמרה נעלה לשמים ונשב שם נעשו קופין רוחין ולילין (עיין ענין זה באורך בילקוט פ׳ נח) • ונראה דכיון שהקופין היו מתחלה בני אדם מזה הטעם שיש להם קצת דמיון לאדם וכל מה שרואים שעושים האדם הם עושים כמוהו משום שמבקשים להדמות למה שהיו תחלה ולחזור לקדמותם ועולה חרס בידם.

וא״כ למה יחטא האדם להביא עליו יסורים מכוערים ועוז פניו ישונה באופן שמתבייש מבני אדם ומתאוה להיות כמו שהיה ואינו יכול • או במותו יורד לגיהנם ונהפך פניו כשולי קדרה ומסלד בחילה ומבקש לחזור בזה העולם כמו שהיה כדי להיות מהקדושים ואינו יכול דהיום לעשותם ולא למחר לעשותם • דמיון הקוף שרוצה לחזור לכמות שהיה ואינו יכול • ואתה בן אדם כיון שעיניך הרואות ענין הקוף למה לא תקח מוסר לעצמך ממנה שאדם צריך לדון הדברים בינו לבין עצמו בראות בעיניו כל מה שברא הקב״ה בעולמו ליקח מהם מוסר כדכתיב מלפנו מבהמות ארץ • וזהו דרמז בפרשת שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה׳ אלהיך נותן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק • כיון לומר שיתן האדם שופטים ושוטרים לעצמו וזה תתן לך שיתן לעצמו שופטים ושוטרים • שהשופטים ושוטרים של אדם הן חכמתו ועצתו אשר נתן לו הקב״ה • בכל שעריו שישער בחכמתו כך ראוי לעשות וכך אין ראוי ובזה ושפטו את העם שהם אברי הגוף משפט צדק על דרך עיר קטנה זו הגוף ואנשים בה מעט אלו האברים כדרז״ל • וזהו תתן לך בכל שעריך כלומר בכל שיעורים שתוכל לדון בשכלך ובחכמתך • וזהו לשבטיך ובזה ושפטו את העם האברים משפט צדק שלא לחטוא לבוראו בשום אחד מהם אלא שיתעסקו תמיד בצדק:

פרק מח יבינו הלבבות ויתעוררו הרעיונות לדברי הפרק הזה אשר אני עורך לפני כל אדם יחד עשיר ואביון • שבהיות שדברנו בפרק הקודם לזה שילמוד האדם מהקוף להשגת

בשעפער צו טאן וואס ער טוט אזו וויא ער איז איין דר בארמיגר אזו זאיי אויך איין דר בארמיגר אזו ווי ער איז איין צדיק אזו זאיי דו אויך איין צדיק וכו׳ אונ דורך דעם גלייכט ער זיך צו אים כביכול וויא אונזערי חכמים ז״ל זאגען וויא גאט ב״ה איז מחיה מתים אזוא האבען אליהו אונ אלישע אויך מחיה מתים גוועזן וויא גאט ב״ה האלט אוף דעם רעגין אזוא אויך האט אליהו גטאן וויא גאט ב״ה מאכט נידערין רעגין אזו אויך האט שמואל הנביא גטאן נוא זעהט מען דאך אז דער צדיק ווערקט ווי גאט אונ ווי זאל ער זיך ניט אפ לערנין פון דר אף צו פר ברענגין זיין צייט צו זעהן אלי מצות וואס גאט ב״ה כביכול טוט אזו זאל ער אויך טאן • וואס אונ וויא זאל דער מענטש זינדיגין ער זאל דורך דעם אויף זיך ברענגין יסורים • אונ זיין פנים זאל פאר ענדרט ווערין אודר נאך זיין טוט וועט ער נידרין אין גיהנם אונ זיין פנים וועט פר קערט ווערן צוא שווארצקייט אונ ער וועט וועלין ווידר קערן צו זיין אויף דער וועלט ווי ער איז גיוועזן אונ צוא זיין פון די צדיקים אונ וועט שון ניט קענין אזו איין גלייכניש ווי די אף וויל ווידר קערין צוא זיין א מענטש ווי זיא איז גיוועזן איידר זיא איז געשטראפט גווארין אונ קען ניט דרום דו מענטש ווייל דיינע אוגין זעהן דאך דעם ענין פון דר אף ווארום זאלסטו דיר ניט נעמן קיין מוסר פון איר:

פרק מח יבינו הלבבות עס זאלן פר שטיין די הערצר אונ עס זאלן דער וועקט ווערן די גידאנקן צוא די רייד פון דעם דאזיגען פרק וואס איך שטעל פאר איטליכן מענטשין איין עושר מיט איין אביון דען אין דעם פרק וועלין מיר בשיידן וויא אזו מען קען זיך אפ לערנין פון

להשגת השלימות כקוף זה שמשתדל להדמות לאדם כדי להגיע למדרגת שלימות האדם כך ישתדל האדם להדמות לבוראו כאשר פירשנו באורך · נבאר כאן לימוד אחד מהתינוק לעבוד לבוראו על איזה אופן שיכול ואף על פי שיגיע לו מהביוש והבזיון · שהרי התינוק ממלא רצונו בכל אופן שיכול אע״פ שמתבזה עמו ואינו חושש לשום דבר נגד מלוי תאות גופו ואף אם לפני גדולים יתיצב עושה צרכיו כבהמה ולא יבוש · כיון שזהו תאות גופו · וכן בראותו מאכל כנשר יטוש עלי אוכל נופל עליו וחוטף ואוכל · ואם שינה תפול עליו במקום שיהיה על רפש וטיט משים משכבו · כלל העולה כעיר פרא אדם יולד וכדרכיו נוהג ועושה בכל אשר רוצה למלא תאות גופו ויצרו ואינו מבין לאשורו · ממנו יראה כל אדם למלא תאות נפשו בעבודת הבורא לעבדו בכל לבבו ונפשו ומאודו על איזה אופן שיכול ואף על פי שיגיע לו מהביוש והבזיון מהמנגדים עליו · אל יחוש כיון שעולה בידו מילוי תאות נפשו כתינוק זה שאינו חושש לדבר נגד מילוי רצונו · ואף שהתינוק חסרון ידיעתו גורם לו זר מעשהו והאדם הגדול דעתו מעכבתו עכ״ז נגד קיום עבודת בוראו ישים עצמו כתינוק בבלי דעת ודמה עצמו כמוהו ממש · תדע שבערך האדם שהוא בר דעת התינוק כבהמה נחשב · כך לפני הבורא שהוא מקור הדעת והחכמה אפילו חכם שבחכמים פחות מבהמה יחשב · ובהיות כן למה יתבייש וממי יתבייש בבואו למלא נפשו כי ירעב לעבוד למי שבראו יחשוב עצמו כבהמה באותה שעה ואל יחוש לשום דבר · ובהדיא אמרו רז״ל במדרש והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם וגו׳ ואהבך וברכך והרבך וגו׳ ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך · כלומר אימתי יתקיימו בך כל התנאים האלו כשתשים עצמך כבהמה · הוא אשר דברנו שכדי שיוכל לעבוד למי שבראו לא יוכל כ״א כשישים עצמו כבהמה שממלא תאות גופו על איזה אופן שיכול ואין שייך בה ביוש ובזיון וכזה התינוק הנמשל בה כך אל יחוש אדם לשום ביוש וכלימה ובזיון מחירוף וגידוף נגד עבודת בוראו כבהמה וכתינוק זה כמדובר · וכדי שלא יתבייש האדם איך חוזר לאחור להיות מדמה עצמו כתינוק כיון שהוא עכשיו בגדר שלימות הדעת והמדות · ישים נגד עיניו שלמצב תינוק עתיד לחזור בזקנותו כארז״ל על פסוק ויום המות מיום הולדו מה יום הולדו בחליטין אף יום מותו בחליטין· פירוש כשם כשנולד מגדלין אותו במאכלים רכים כך חוזר בזקנותו שאינו יכול לאכול כ״א דברים רכים כתינוק כי אז אין לו שנים כתחלת ברייתו · והנה בהיות שעתיד לחזור כתינוק ממש מטה יתבייש עכשיו להדמות לתינוק דמיון בלבד לעבוד למי שבראו ולהשלים נפשו להצילה מפחדי גיהנם ולהעלותה תחת כנפי כסא הכבוד שנשמות צדיקים הנה הנם · גם ילמוד אדם לעבוד לבוראו ואל יבטל עבודתו מפני הבושה · מהנואף והגנב · שהנה הנואף אם תאסר לו חשוקתו שרצונה בעבור אהבתה

שישחיר

אַיין קינד צוא דינען זיין בַּשֶׁעפֶר וויא ווייט ער קען אונ חאטשע דורך דעם וועט אים גְרֵייכִין איין בִּיוּשׁ · שהרי דען דס קינד טוט זיין ווילען ווי ווייט ער קען חאטשי ער ווערט דורך דעם מְבוּזֶה אונ קיין שום זאך הארט אים ניט קעגין דעם דער פילונג פון זיין ווילין אונ שעמט זיך ניט אויך אז ער זעהט עסינוואַרג פאלט ער דרויף אונ חאפט אונ עסט אונ ווען ער ווערט שלעפעריג ווען ער איז אַפִּילוּ אין איין בלאטי פאלט ער אַנידר אונ ווערט אנשלאפין · פון אים זאל דער מענטש זעהן צו דער פילן דעם חֵשֶׁק פון זיין נְשָׁמָה וויא ווייט ער קען צו דינין גאט מיט גאר זיין הארץ אונ מיט גאר זיין געלט אונ זיין לייב אונ חאטשע דער פון וועט אים גרייכן עפיס איין בִּיוּשׁ פון דיא וואס קריגין מיט אים זאל ער דרויף ניט זארג האבין ווייל ער דער לאנגט דעם חֵשֶׁק פון זיין נְשָׁמָה · ואף אונ חאטשי דעם קינד איז דאך זיין ווייניג שֵׂכֶל גורם וואס ער טוט די נארישי מַעֲשִׂים אָבֶר דר גרויסר מענטש איז זיין שכל אים מְעַכֵּב צו טאן זעלכע זאכין ווס ער זאל מְבוּיָשׁ ווערין פון דעסט וועגין אקעגין מְקַיֵּים צו זיין די דינסט פון זיין בַּשֶׁעפֶר זאל ער זיך מאכין אזו וויא אקינד ווס האט קיין שֵׂכֶל ניט דען פר דעם בַּשֶׁעפֶר יִתְבָּרַךְ ווער עס איז אַפִּילוּ דער גרעסטר חָכָם ווערט גערעכינט נאר ווי איין בְּהֵמָה · ובהיות אונ ווייל עס איז יוא אזו ווארום זאל ער זיך שעמין אונ פר וועמין זאל ער זיך שעמין אז ער קומט דינען צו זיין בַּשֶׁעפֶר דען ער זאל אין דער דאזיגער צייט זיך רעכנין ווי איין בְּהֵמָה אונ זאל ניט זארג האבן צו קיין שום זאך · גם אויך זאל דער מענטש זיך אפ לערנין פון איין נואף אונ איין גַנָב צו דינין זיין בַּשֶׁעפֶר אונ זאל ניט מְבַטֵּל זיין זיין דינסט פון וועגין בושה דען דר נואף איז סָבוּר וְקִבּוּל צוא ליידין דיא בושה אונ דיא שאנד וואס וועט אים גבייבן אז מען וועט אים חאפין אונ אזו אויך דער גנב פון וועגין צו דער פילן דיא

שישהיר פניו ויצא לחוץ לעיני כל אדם ובזה היא תתרצה לו ימהר לעשות הדבר ולא יעבור בבל תאחר למהר עשות רצונה ולא יחוש לשום בושה בעולם ולא שיקל כבודו · וגם סובל הבושה והכלימה המגיע לו אם יתפשוהו שוכב עמה · וכן הגנב כדי למלאות האות יצרו אינו חושש לבושת המגיע לו כי ימצא כי הוא ביוש גדול כדכתיב כבושת גנב כי ימצא · ק"ו בן בנו של ק"ו שלא יחוש האדם לשום בושת וכלימה מהמתלוצצים עליו בעבודת בוראו כדי למונעו · ובפרט שבאמת המה יאבדו והוא יעמוד בכבוד גדול כי המצוה תחלתה מר וסופה מתוק מנופת צופים וכבוד והדר תעטרהו : משא"כ העבירה תחלתה מתוק וסופה מרה כלענה ובושת וכלימה · לכן ישים אדם נגד עיניו שעשיית המצוה כל התחלות קשות ומיד אחר שמתחיל מסייעים לו מן השמים · באופן שקל מהרה נמצאים מקוימות בידו וששון ושמחה ישיג לו והמבישים ומתלוצצים לו יסוגו אחור בבושת וכלימה ופניהם כשולי קדירה · וזהו שכתוב בפרשת כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו · כיון בזה לרמוז שיתחיל הוא תחלה להלחם עם אויביו ומיד שמתחיל מסייעין לו מן השמים לבא על תכלית כוונתו לעבוד לבוראו בקיום תורתו ומצותיו וזה הוא כי תצא למלחמה על אויביך שהוא היצר הרע שאין גדול ממנו ומיד ביציאתך מסייע לך הקב"ה שנותנו ה' אלהיך בידך מוסרהו בידו לכופו ואז ושבית שביו כל העבירות שעשית מקודם בעצתו יתהפכו לזכיות כארז"ל גדולה תשובה שעונות נעשין לו כזכיות · וזהו ושבית שביו :

פרק מט יי' האלהים ואדוני האדונים בחמלתו על עמו וצאן מרעיתו חשב מחשבות לבלתי כלותם ובראותו שהרבו לפשוע לפניו הטיל כעסו על מקדשו ושילחם בגלות ושלח שכינתו עמהם ללוותם ולהגין עליהם לבל ישלוט עליהם צר ואויב לכלות אותם וקבע להם זמן עד שיתקנו מה שקלקלו לפניו · ובהיות שהעולם נידון אחר רוב זכיות למה לא יחשוב כל אדם לומר כיון שברוב זכיות נקרא דור שכלו זכאי ובזה בן דוד יכול לבא איך אני חוטא שאפשר חטא זה מכריע כף העונות ונמצא אני גורם בגלות שכינה וישראל · וידבר עם לבו בינו לבין עצמו ויאמר איך לא תחמול על גלות השכינה ועל חילול שמו הגדול ועל חירוף תורתו וגידוף קדושיו וחסידיו בין העובדי כוכבים באומרם אליהם כל היום עם בלי תורה חסרי הדעת אוהבי

תאוה האט ער ניט זארג אויף קיין שום בושה וואס וועט אים גרייכין אוב מען וועט אים תאפין בייא דער גניבה מכל שכן אז דער מענטש גהער ניט זארג צוא האבין קיין שום בושה אונ שאנד וואס עס גרייכט אים פון דיא וואס שפעטין אויס אים אין דער דינסט פון זיין בשעפר פון וועגין צוא פאר מיידן אים אונ בפרט דער אמת איז דאך אז זייא וועלן פארלארין ווערין אונ ער וועט בלייבין שטיין מיט גרויס כבוד ווארום דיא מצות זענין תחלת ביטר אונ צום סוף זענין זייא זיסער פון האניג · אבר דיא עבירה איז צום אן הייב זיס אונ צום סוף ביטר אונ גרוס בושה גרייכט אים · לכן דרום זאל דער מענטש טואן קענין זיינע אויגין אז אלע אן הייבן פון איין זאך איז שווער אזוי איז אויך בייא די מצות אבער אז ער וועט זיא נאר אן הייבין צוא טואן וועט מען אים תיכף העלפין פון דעם הימל מיט אזוי איין אופן אז ער וועט זייא גיך אונ גרינג קענין מקיים זיין אונ גרוס פרייד וועט אים גרייכין אונ די ווס האבן אים מבייש גיוועזן אונ האבן גשפעט אויס אים וועלן נסוג אחור זיין מיט שאנד אונ די אלי עבירות פון דם ווס טוט די מצות וועלן ווערן זכיות · אמן :

פרק מט יי האלהים גאט ב"ה וואס ער איז איין גאט איבר אלע מלאכים אונ איז איין הער איבער אלע הערין ווייל ער האט זיך דערבארימט איבער זיין פאלק האט ער ניט טראכט מחשבות ער זאל זייא ניט פאר לענדין אונ וויל ער האט גיזעהן אז זייא האבין גימערט צוא זינדיגן פאר אים האט ער גווארפין זיין כעס אויף זיין בית המקדש אונ האט דיא ישראל גישיקט אין גלות אונ האט זיין שכינה מיט זיי גישיקט זיי צו באלייטן אונ מגין צו זיין אויף זייא אונ הט זייא קובע גיוועזן איין צייט דס זייא זאלן מתקן זיין ווס זייא האבן פר אים גיזינדיגט · ובהיות אונ ווייל דיא וועלט ווערט גימישפט נאך דעם רוב זכיות ווארום זאל איטליכער מענטש ניט טראכטן ווייל דורך די רוב זכיות ווערט דר דור גירופן איין דור פון צדיקים אונ דורך דעם וועט משיח קענין קומן נוא ווי זאל איך זינדיגן דען אפשר די דאזיגע עבירה וועט מכריע זיין די שאל פון עבירות ווערט גיפונן בין איך גורם די שכינה אונ די ישראל זאלן זיין אין גלות אונ ער זאל ריידן פאר זיך אונ זאל זאגן ווי זאל איך מיך ניט דר בארעמין אונ ווארום זאל איך מעכב זיין די גאולה ווס דורך דעם וועלן די

שקר ורודפי כזב ואם עליכם משגיח איך אין גואל אתכם · יש חלול השם גדול מזה · ולמה לא
תחמול גם על חורבן ביתו ושוממות היכלו ועל צעקת ארצו שבאו עליה זרים ובעלוה · ולמה
תגרום לאומה שלימה להלוך נעה ונדה מעם לעם דחופה וסחופה · ולמה לא תבכה על ביטול
הוד הכהונה והקרבנות והלוים בשירם וישראל במעמדם ועל ביטול התורה והיופי וההוד וההדר
והכבוד שהושפל · ולמה בחטאתיך אתה גורם עיכוב הגאולה שעם זה המתים צועקים עליך
בהיותך סבת איחור התחיה · וכל עקר ועקרה מעורר דין עליך על איחור פקודתם לפי שבביאת
הגואל יתפקדו כארז"ל על פסוק ועלהו לתרופה · א וכן כל אלם וחיגר וסומא בקול מר מבקש
מסך דין על איחור רפואתם שאז הקב"ה מרפאם ואתה המעכב בעוניך · וכן כל אילן סרק צועק
עליך בקול מר כי אז עתיד לתת פדי ובך תלוי המניעה · ואין צריך לומר שמש וירח אשר
לעתיד יתרבו באורם כדכתיב והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור
שבעת הימים ועתה בסבתך בחשך ידמו בערך האור שעתידין לקבל · ולמה לא תשים נגד
עיניך קצרות חיי האדם ומיתת חתנים וכלות בחופתם אשר מאורעות אלו בימי החורבן כי אריכות
ימים על האדמה כתיב כמו שאמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה · ולמה לא תחמול
על צער ישראל לבקשת מזונותיהם הגורם להם בביטול תורה ומצות ופוסק הדבקות בהקב"ה ·
כי בגאולה הקב"ה מוציא לחם מן הארץ כארז"ל עתידה ארץ ישראל להוציא גלוסקאות מן
הארץ וכלי מילת וכן כל חמדה · ואתה המונע בעונותיך הגאולה והדברים מתאחרים · ולמה
תאחר נקמת חסידי עליון וכל קדושים אשר בארץ המה אשר מסרו נפשם על קידוש השי"ת
ושפכו דמם כמים ואין קובר ואין ביטול לבכיתם · ומה מחילה יש לגורם מלכותו יתברך שלא
יתפרסם משום שאז בגאולת ישראל והיה ה' למלך על כל הארץ וגו' · ומה תקומה יש למי
שהשכינה מבקש ממנו פורקן ואין פודה אותה כי בשובו מחטאיו מקרב גאולתה והוא מרבה
לחטוא להאריך גלותה · גם ארץ ושמים אשר עתידין להתחדש עומדים עליך בקללה על איחור
התחדשם · ומפי עוללים ויונקים קללות בקלא דלא פסיק על מניעת חידושי תורה מפיהם שאז
ומלאה הארץ דעה את ה' וגו' · ולא יהיה תינוק ותנוקת שלא ידעו את ה' ובחידושי סתרי
תורתו · גם הרה ווולדת יחדיו תחיל תצעק על חבליה שינוח על ראשך על אשר אתה מעכבן
בחילה ולא תחמול עליהן למנוע עצמך מלחטוא להביא הגאולה ולגרום הצלתן מרשת חבליהן :
ומלאכי שלום ממרומים צועקים עליך בקול בכיה לאמר עד מתי לא תכניע יצרך למנוע מלחטוא
ולעכב שלומות עולם מלא עליונים ותחתונים בחטאתיך · קום קרא אל אלהיך ושוב אליו בכל
לבבך

א ודרשו חז"ל לתרופה להתיר פה של מטה והם עקרות :

אוף מיר שרייען וייל דורך מיר ווערט מעכב די תחית המתים אונ איטליכר עקר אונ איין עקרה
איז אוף דיר מעורר דין וואס דורך דיר ווערט גישפעטיגט זייער פקידה ווארום אז דער גואל וועט
קומן וועלין זייא נפקד ווערין · וכן אונ אזוי אויך איטליכר הינקדיגער אונ בלינדר וועלין אויף דיר
בגערין איין דין וום דוא שפעטיגסט זייער רפואה ווארום אז דער גואל וועט קומן וועט גאט ב"ה
זיי היילגין אונ דו ביסט דם מעכב דורך דייני זונד אונ ווארום זאלסטו זיך ניט דר בארעמין איבר
דעם צער וום דיא ישראל האבן צוא זוכן זייער פרנסה וום דאס איז זייא גורם אז זיי לערנין ניט
קיין תורה אונ מצות ווארום אז די גאולה וועט זיין וועט וואקסן זעמל אונ ברויט מיט זיידני קליידר
פון דער ערד אונ אזוי אויך אלע גלוסטיגי כלים אונ דו פר מיידסט די גאולה דורך דייני זונד אונ
די אלע זאכן ווערן גישפעטיגט · ומה אונ וום פר איין תקומה איז פר האנדן צו אזעלכן וום די שכינה
בעט פון אים כביכול איין אוים לייזונג אונ ער וויל זיא ניט אוים לייזין ווארום ווען ער זאל תשובה
טאן פון זייני זינד וואלט ער מקרב גיוועזן איר אוים לייזונג אונ אז ער זינדיגט איז ער מאריך איר
גלות · גם אויך די הימל אונ ערד וום זענן אן גיבריים דער נאמאלט בנייעט ווערן די שעלטן דיך אויף
וייל דוא ביסט מעכב זייער בנייאונג · אונ פון דיא קינדער ווערסטו אויך גישאלטן וויל דורך דיר
ווערט פר מיטן פון זיי די חידושי תורה ווארום אז די גאולה וועט זיין וועט ניט זיין קיין שום קינד
וום זאל ניט וויסן חידושים פון סתרי תורה · אויך צו די גיוויינערן דורך דעם וואס דוא זינדיגסט
ביסטו זיי גורם די ווייא טאג ווארום לעתיד לבא וועלין זיי די ווייא טאג ניט האבן · ומלאכי אונ די
מלאכים פון הימל וועלן שרייען אוף דיר מיט אביטר גישרייא צוא זאגין וויא לאנג נאך וועסטו ניט
אונטער טעניג מאכן דיין יצר הרע אונ מעכב צוא זיין דם שלמות פון דער וועלט דורך דיינע זונד
שרייא אוף אונ רוף צו דיין גאט אונ קער ווידר צו אים מיט גאר דיין הארץ אונ ער וועט היילן דייני

מענשים

לבבך ורפא יו ש"א מעשיך על קלקול ידיך · כל זה ידבר כל אדם אל לבו בכל יום אולי יכנע לבבו הערל בהעלות על זכרונו רעות הגורם בחטאיו ועל הצועקים עליו שגורם בצערם וייטיב מעשיו לגרום גאולת עולם לכלם ויפצחו ברנה כי אז ימלא פה כל עצב וכואב שחוק כי ימחה ה' דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר ויהיה עליון על כל יושבי ארץ ויתקיים בו כל הברכות הכתובות בפ' תבא אשר בכללם ברכת יקימך ה' לו לעם קדוש . דקשה מאי לו · אלא ר"ל שאע"פ שהוא ית' קדוש ואין למעלה מקדושתו כדכתיב כי קדוש אני ה' אלהיכם ודרשו רז"ל קדושתי למעלה מקדושתכם עכ"ז לרומם ישראל קאמר יקימך ה' לו לעם קדוש כלומר לו ג"כ יהיה קדושתך לפניו כדבר גדול אע"פ שבערך קדושתו קדושתך לאין יחשב עכ"ז יקימך ה' לו לעם קדוש שגם לו ולפניו תחשב לקדוש כמדובר · ובהיות שכתבתי בפרק זה הרעות שגורם החוטא לכל הבריאה בהיותו מעכב הגאולה בהטאיו · כי בזמן הגאולה יתקיימו כל הטובות והברכות והישועות והחוטא מאחרם מלבא · אייחד פרק שאחר זה פרק קטן הכמות אמנם הוא רב האיכות מדבר על הטובות שמונע האדם בעצמו מעליו בהיותו מאחר בחטאיו גלוי הגאולה :

פרק נ יום הגאולה והשלימות המושג אז באותו זמן ישים אדם בדעתו ויעלהו תמיד על זכרונו וידבר עם לבו כמצער על כל פרטי אברי גופו מהשלמות הנמנע ממה שמגיע לכל אבר ואבר על היותו בגלות · והוא הגורם במעשיו הרעים חורבן המקדש בכל יום כארז"ל כל מי שאינו נבנה המקדש בימיו כאלו נחרב בימיו והטעם לפי שעונותיו הגורמים ונמצא הוא מעמידו חרב ולכן כאילו נחרב בימיו דמי · לכן ידבר עם לבו על כל אבר שבאבריו יתחיל מראשו ויסיים ברגליו וכה יאמר · ראשי ראשי איך עונותי מונעים אותך מהיות מרכבה לשכינה ודלת ראשך ארגמ"ן (אוריאל רפאל גבריאל מיכאל נוריאל) בהיות עונותי מעכבים הגאולה אשר אז גלוי שכינה ומלכם בראשם · ולמה מצחי מונע אני לך מלהיות כתוב ונרשם עליך שם הוי"ה שעתיד הקב"ה לרשום על כל אחד ואחד מישראל בזמן גאולתנו ופדות נפשנו כדי שיתקיים וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך · ועל מה אזני מונע אני מכם לשמוע בקול מבשר מבשר ואומר מבשר טוב משמיע ישועה אומר לציון מלך אלהיך ולשמוע חידושי הלכות ורזי תורה הנגלין בגאולה · ולמה עיני מעלים ומכסה אני מכם מלראות באור הצפון לצדיקים שנגנז מששת ימי בראשית שעתיד הקב"ה להוציאה מנרתקו בימות המשיח המעוכב על עונותי שאדם מביט וצופה בו מסוף העולם ועד סופו וצדיקים מתרפאים בו · וגם מלראות את הנשמע כמתן תורה כדכתיב על העתיד וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר · כלומר יראו בעיניהם מה שפי ה' דבר כמו בסיני רואים את הקולות רואים את הנשמע · וגם מלראות חידושי העולם ומלואו כגון תחית המתים ואשה שתלד בכל יום ושאין צער העיבור ולא צער הלידה ושלא

מעשים · כל זה דם אלץ זאל דר מענטש זאגין אלי טאג צוא זיין הארץ דען טאמר ווט זיין פאר שטאפט הארץ אונטר טעניג ווערן · ובהיות אונ וויל אין דעם דאזיגן פרק האב איך גישריבן דאס שלעכטץ וואס דר זינדגער איז גורם צוא אלי בשעפניש דאס ער איז מעכב די גאולה דורך זיינע זונד וועל איך מייחד זיין דעם פרק וואס נאך דעם וואס דארט ווערט גירעט פון די טובות וואס דר מענטש פר מייד פון זיך אליין אז ער שפעטיגט די גאולה דורך זייני זונד :

פרק נ יום הגאולה דער טאג פון דער גאולה אונ דאס שלמות וואס ווערט דענמאלט גרייכן דאס זאל דר מענטש טאן אויף זיין זכרון אונ זאל ריידן מיט זיין הארץ גליך וויא ער איז זיך מצער אויף איטליכן אבר פון זיין גוף וויל עס ווערט פאר מיטן דאס שלמות פון אים אז ער איז אין גלות אונ ער איז דאס גורם מיט זייני שלעכטי מעשים דאס ער איז גורם דאס בית המקדש זאל ניט גבויעט ווערן · אונ אונזרי חכמים ז"ל האבן גיזאגט אז איטליכר וואס דאס בית המקדש ווערט ניט גבויעט אין זייני טעג איז גליך וויא עס איז חרוב גיווארן אין זייני טעג דרום זאל ער ריידן מיט זיין הארץ אויף איטליכן אבר ער זאל אן הייבן פון זיין קאפ אונ זאל אוס לאזין בייא זייני פיס · אונ אזו זאל ער עס זאגן · ראשי מיין קאפ מיין קאפ וויא פאר מיידן דיך מיינע זינד פון צו זיין איין מרכבה צו דער שכינה אונ מיין שטערן ווארום פאר מייד איך דיך דער פון אז עס זאל זיין אויף גישריבן אונ אויף גיצייכנט אויף דיר דר שם הוי"ה אונ מייני אויערן ווארום פאר מייד איך אייך פון צו הערן קול פון דעם מבשר וואס ווערט מאכן הערין די הילף אונ מייני אויגן ווארים זאל איך פאר הוילן פון אייך פון צו זעהן אין דעם ליכט וואס איז בהאלטן צו די צדיקים פון ששת ימי בראשית וואס דר מענטש קוקט דורך איר פון איין עק וועלט ביז דער אנדערר אויך פון צו זעהן די חידושים פון דער

ושלא יצטרך התינוק לאחר לסייעו כי מיד על רגליו יעמוד ובפיו ידבר פלאים · וכל עץ יעשו פרי מתוק לפה ומרפא לנפש · וכל עקר ועקרה יתרפאו ואז ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם ועינים הסתומות תפקחנה ושלום רב בעולם ואין משחית ומזיק ולא שום פגע רע בעולם · ולראות בנין בנוי בידי שמים וירושלים על תילה וכל גבולה לאבני חפץ וחומת אש סביב לה ומלאכי מרום שומרים אותה דרך מעלה וכבוד · וחטה תתמר כתמר והארץ תוציא לחם אפויה וכלי מילת ונטפו ההרים עסים · וכאלה רבות אין חקר ואין מספר מונע אני אתכם מלראות מסבת עונותי המעכבים ביאת גאולת ישראל י ואוי ואבוי עליך אפי במנעי ממך ריחות המתחדשים בביאת הגואל מדשאים ופירות אשר תנתן אז להם הריח טוב שנטל מהם וגם מלהרית מריחות גן עדן אשר אז יצאו משם לעולם כמו שנאמר עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו וגו' י ומדוע פי גורם עונותי בעיכוב הגאולה למנוע ממך הכנסת אכילת הלויתן בסעודת הצדיקים ויתר מיני התענוגים אשר יעלו באותה סעודה קדושה · ולמה חכי מעכב אני ממך טעימת יין המשומר בענביו יין חכלילי כל טועמו אומר לי לי · ועל מה לשוני אני מעכבך משיר ורינון דאז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה ומלהיות מפיק מרגליות מחידושי רזי התורה דאז ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ומלספר תהלות ה' תמיד על העבר ועל ההוה והעתיד · ולמה צוארי מעכב אני מלתלות עליך חרוזים הנעשים מחידושי תורה אשר יתגלו ויתפרסמו אז · ומדוע ידי קושר אני אתכם מלשאת ולתת בסחורה מעורו של לויתן שיתחלק לצדיקים לסחורה כארז"ל · ולמה רגלי לנחושתים הוגשו בהיותי מעכב אתכם מלעלות בית ה' בכל יום ויום להקביל פני שכינה וללכת מחיל אל חיל ללמוד וללמד ולשמוע חידושי הלכות שמתחדשים בכל יום · וככלותו לדבר כל זה עם אבריו יהפך עצמו לצד הנפש וידבר עמה וכה יאמר · צר לי עליך נפשי ואללי לי · וכאלו הגוף מדבר עמה ואומר · איך בחטאותי הכעסתיך ובעונותי צערתיך ובפשעי העליתי חלודת זוהמא מפסיק ביני ובינך נתעבה עד קשה כחומת ברזל ונחושת ואסרתיך שם במצוק ובמצור בחשך אפלה שיעור למשמש בה · ולא הנחתי לך חור קטן ואפילו סדק כחודה של מחט כדי שתכנס לך אור דרך שם ובכל עת ורגע השמעתיך שם פחדים מטינופי העבירות שהייתי מחדש בכל יום ולא נתתי לך מנוחה כלל למלאות רצונך אפילו פעם אחד לעבוד ליוצר הנשמות ולגרום עם זה קירוב גאולת השכינה אשר בגאולתה ינוסו יגון ואנחה · וכל אברי היו משיגים כל המעלות והטובות והשלימות אשר יהיו בימים ההם כנ"ל · וממך מנעתי השלימות הגדול והשלם שאתה חלק אלוה ממעל ואינך יכולה להדבק עם הנ"ל עד מלאת ימי טהרה ממה שישבת בתוך הטומאה בגוף טמא כמוני · ולאיש אשר עשה ככה בעולמו מה סופו ומה אחריתו אנשי לבב לא שיערוהו וחכמים לא ימדוהו ונבונים לא ישקלוהו · ובזה בעלות אדם בלבו הטובות המונע ממנו בעונותיו והנזק והצער והתקלות הגורם לנפשו ולגופו בהיותם נידונין יחד ביום בואם לדין על מה שעבר · אם חטא נותן לבו לשוב ואם לא חטא שוב אינו חוטא · כי לא דבר ריק וקטן לשרש בלבו כי הוא הגורם בעיכוב הגאולה דבר הנוגע לגאולת השכינה ולתועלת עליונים ותחתונים ותיקון ארץ ומלואה תבל וישבי בה והדברים השלמים הנוגעים לכל פרטי איבריו מזדעזע וחוזר לאחוריו ושוב אינו חוטא · ולפחות אם יחטא לא יהיה דרך זדון ומרד כי אם דרך אונס שאז אין החטא כבד ובנקל ימחק · ומה גם אם יעלה על לבבו שחטאו עושה פגם

וועלט דהיינו תחיית המתים אונ וויא איין אשה וועט אלי טאג געווינען קינדר אונ וועט ניט האבן קיין צער פון דעם טראגן אונ ניט פון דעם געווינען אונ וויא דאס קינד וועט געבארן ווערן וועט ער תיכף קענין שטיין אונ וועט ריידן וואונדערליכע זאכן אונ נאך פיל אזעלכי חידושים · ומדוע אונ מיין מויל ווארום זעגן מייני זינד גורם דעם עכוב פון דער גאולה צו פאר מיידען פון דיר דם עסן פון דעם לויתן אין דר סעודה פון די צדיקים · אונ נאך פיל מיני תענוגים וואס וועלן דערנאך זיין אין דר הייליגר סעודה · ולמה אונ מיין גומן ווארום זאל איך פון דיר פאר מיידן דאס פאר זוכונג פון דעם וויינעם איז גהיט אין זייני וויין טרויבן פון ששת ימי בראשית אונ אזו איין גלייבן זאל ער זאגן אוף זיין איטליכן אבר · ובזה אונ דורך דעם ווס דער מענטש וועט טראכטן אין די טובות וואס ער פאר מייד פון זיך דורך זיינע זינד אונ דעם שאדין אונ דעם צער ווס ער איז גורם צו זיין נשמה אונ זיין גוף דאס זייא וועלן באנאנד גימשפט ווערן אין דעם טאג אז זייא וועלן קומן אפ צו געבן דין אונ חשבון אויף דעם וואס ער הט ביז אהער גיזינדיגט אונ אז דער מענטש וועט דאס אלץ טראכטן אוב ער הט גיזינדיגט וועט ער געבן זיין הארץ תשובה צו טאן אונ אוב ער האט נאך ניט גיזינדיגט וועט ער שוין ניט זינדיגען אונ צום ווייניגסטן אפילו ער וועט זינדיגן וועט דאס ניט זיין במזיד אונ מיט ווידער שפעניגהייט נאר בדרך אונס דאס דענטמאלט איז די זינד ניט שווער אונ זיי קענען גרינג

פגם גדול כי נשמתם של ישראל עמדו במעמד הר סיני ונתחייבו במצות וא"כ פגם שעושה האדם הוא פגם ודבר נרגש על דרך אם פחות שבפחותים יקלל לאדם גדול אינו נרגש מקללתו משא"כ אם יקללהו גדול כמותו שמרגיש צער וקלון · לכן ישראל שנשמותיהן של כולם עמדו בסיני כדכתיב בפרשת נצבים כי את אשר ישנו פה וגו' ואת אשר איננו פה כארז"ל פגם שלו נרגש · ונראה דזהו כוונת פסוק אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם דמלת כלכם אך למותר אלא אמר כלכם לרמוז שעמדו בנציבה זו לא אתם בלבד אלא כלכם גם כל הכלולין בכם שהן הנשמות העתידות להיות עד סוף כל הדורות וזהו כלכם לפני ה' אלהיכם כמדובר :

פרק נא יום הנחמה וגלוי המשיח נעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה אלו המלאכים כי לבא לפומא לא גלי · ובהיות שבפרק הקודם לזה דברתי מהדברים שיהיו באותן הימים יחדתי סמוך לפרקו פרק זה שלא יוציא אדם זמנו לבקש קיצין ולומר בזמן פלוני יהיה הגאולה או בזמן פלוני כי יוציא זמנו להבל כי לא ישיג כלום מאחר שהדבר כמוס וסתום · ונפיק מזה חורבה שהמון העם השומעים בראותם שבא הזמן מיועד ולא בא בועט באומרו שוב אינו בא · כי אינם יודעים שכוונת הנותן את הקץ היה לומר ראוי לבא בזמן פלוני אם יזכו אך אם לא יזכו יתאחר עד זמן הקבוע להקב"ה היודע הנסתרות · לכן אין לאדם כי אם לשרש בלבו אמונת עיקר ביאת הגואל שהוא אחד מי"ג העיקרים · ויחשוב בלבו הישועות והטובות והמעלות השלמיות במושכלות ובגופניות המגיע לישראל באותן הימים ויחשוק בחשק גדול ואהבה רבה ודבקות גדול לאמר מי יתנני היות הגאולה בימי לבא באותם הימים כאדם שיש לו חשוקה שנקשרה נפשו בנפשה שכל חשקו ומחשבתו בה בלי פירוד ומקשר עמה כל מחשבתו כן יהיה תאות נפשו על אותם הימים כדי להשיג שלימות נפשו וגופו להדמות לבוראו על ידי השגת סתרי רזי תורתו · ובזה נקרא שכל ימיו הוא מצפה הגאולה ואם ימות אין דין עליו צפית לישועה כי אין קווי גדול מזה · ובפרט שכוונת הקווי אינו אלא כי אם כדי להבין ולידע סתרי תורה ולדבקה בה ולהיות דומה לקונו כמדובר · כי הנה כבר יש לו דמיון מעט לאלהים כמ"ש בס"ד וכ"ש אז שיתרבה חכמתו ובינתו ויתרבה בשלמיות השכליות · הבט וראה בדמיון האדם לאלהים בספר אורחות חיים (דף ר"י ע"ב) וז"ל· ועתה שמע חכמה מופלאה כמו שהאלהים עליון ומושל על כל האדם ועל כל העולם למעלה ולמטה כן האדם כל עת שיעשה רצון בוראו כי למשה ע"ה אמר הקב"ה במעשה העגל הרף ממני ואשמידם וגו' ובמעשה קרח בלעה האדמה אותם ואת כל אשר להם על פיו ואליהו נשבע שלא יהיה טל ומטר כ"א לפי דבריו והוריד האש והרג לנביאי הבעל והחיה המת וגזר על אלישע להיות לו פי שנים ברוחו · וכן כל הקדושים אשר בארץ היו מושלים למעלה ולמטה ברצון הקב"ה כשעושין רצונו לכן הזהר לקיים תורותיו וחקותיו ומצותיו כדי שתזכה לרב טוב הצפון · וכמו שהאלהים יודע ומבין אחור וקדם כן האדם שנתן לו אלהים חכמה · וכמו שמספיק אלהים ונותן לחם לכל בשר כן האדם מכלכל את בני ביתו ומשרתיו ובהמתו · וכמו שהאלהים משלם גמול טוב ורע כן האדם . וכמו שהאלהים עושה בנין העולם ומוסדות הארץ ונטית הרקיע ומקוה ימים כן האדם עשוי לבנות וליסד לחרוש ולזרוע ולהצמיח ולנטוע ולעשות כל דבר אך ביגיעה ותלאה והכל ברצון הבורא

אפ גיפעקט ווערן · גם אונ מכל שכן אז ער ווערט טראכטן אז זייני זינד מאכן איין גרויסן פגם ווארום דיא נשמות פון דיא ישראל זענן גיוועזן אויף דעם בארג סיני אונ זענן הייב גיווארן במצות אונ דרום דעם פגם וואס דער מענטש מאכט דורך זיינע זינד איז דאס איין גרויסר פגם אונ ווייל דיא ישראל זענן גישטאנן אוף דעם בארג סיני איז זייער פגם גרעסר אונ ווערט מער גפילט :

פרק נא יום הנחמה דעם טאג וואס מיר וועלין גיטרייסט ווערין אונ משיח ווערט קומן איז פר הוילן אויך פון די מלאכים אונ ווייל אין דעם פריערגען פרק האב איך גירעט פון דעם וואס וועט זיין אין דיא טעג וואס די גאולה וועט קומען · דרום האב איך מיחד גיוועזן דעם פרק דס דר מענטש זאלניט פאר ברייענגען זיין צייט צו זוכן רמזים פון דער תורה ווען משיח וועט קומן ווארום ער וועט עס ניט גרייכן ווייל די זאך איז זייער בהאלטן אונ דר פון קען נאך ארויס קומן שלעכטע זאכן דאס דיא פראסטע לייט אז זייא זעהן ער איז ניט גיקומען אין דער צייט זאגן זיי ער וועט שון ח"ו ניט קומען דרום דארף דער מענטש מער ניט נאר איין צו ווארצלן אין זיין הארץ די אמונה אז דער גואל וועט קומען אונ זאל טראכטן אין די ישועות אונ די טובות אונ דיא מעלות וואס עס וועט גרייכן צו דיא ישראל אין דיא דאזיגע טעג אונ זאל גלוסטן מיט גרויס חשק אונ מיט גרויס דביקות צו זאגן הלואי די גאולה זאל זיין אין מיני טעג פון וועגן צוא גרייכן דאס גאנצקייט פון

הבורא· וכמו שאין כל בריה יכולה לראות את האלהים כך אין יכולת לשום בריה לראות את הנשמה · וכמו שהאלהים יודע עתידות כן גם האדם בעת אשר ינוח רוחו וגופו מלעשות בעמל צרכיו וינוח וישקוט רוח החיים מלהתעסק בצרכי הגוף אז יראה בחלומו עתידות ויראה רוחות המתים ומקומות שלא ראה ודברים ותמיהות גדולות מה שאינו יכול לראות כשהוא ער · וכמו שאין בריה בעולם שיודעת סתרי האלהים כך אין בריה מבני אדם שידע סתרי מחשבות לב האדם כי אם האלהים לבדו ככתוב ה׳ יודע מחשבות אדם · וברוב דברים ידמה האדם כמעט מזעיר לאלהים · ולפי מיעוט הכח וקצרות החיים שנתן לו האלהים הוסיף הקב״ה יצה״ר לטובתו ולרעתו כדי לבחנו ולנסותו בין טוב ובין רע · וכדי להתגאות לבנות ולנטוע ולהרוס ולעקור נטוע ולהרוג ולייסר לצבור הון ולהלחם ולשלול ולקצוף עד מאד · אם לא היה היצר הרע בשביל אימת המות לא היה עוסק בפריה ורביה ולא היה בונה בנין ולא היה מתאוה לקנות מקנה וקנין ולא היה נוטע וזורע כי היה אומר בלבו מאחר שנגזרה גזרת המות מה לי לעמול לאחר והיה כל העולם נאבד ונהרס · והקב״ה לא ברא העולם מימי בראשית כי אם להבנות ולהתנהג ברחמיו הרבים על ידי בני אדם · ואם יתגבר ביצרו הטוב לכבוש ליצר הרע שלא יחטא לפני יוצרו כי ישתמש ביצרו הרע לעשות הכל ביראת השם ברוך הוא בלא עון ופשע זו היא טובתו אשריו ואשרי יולדתו ע״כ · הרי אדם דומה מעט מזעיר לאלהים · וכ״ש ביטות הגאולה שירבה הקב״ה לאדם חכמה ובינה וישלימנו בתכלית השלימות כי אז יתגדל הדמיון ומצד פנים זו יצפה לגאולה ולא להשגת מעלת הגופניות בלבד כמדובר · וכיון שהמעלות העתידות לישראל לימות המשיח הם דברים תמוהים אשר עין לא ראתה כמו אור הגנוז שאדם מביט וצופה מסוף העולם ועד סופו וירושלים מיוסדת בנופך ספיר ויהלום וכל אבן יקרה וכל גבולה לאבני חפץ וחומת אש סביב ומלאכים שומרי החומות דרך מעלה וכבוד ועורו של לויתן על חומותיה מבהיק זיוו מסוף העולם ועד סופו ובמאכל בשרו כלולים כל מיני מטעמים · וגלוסקאות וכלי מילת מן הארץ וההרים יטפו עסים · והרה ויולדת יחדיו ואין צער הלידה ולא צער גידול בנים ואשה תלד בכל יום ואין יגון ואנחה כי אם ששון ושמחה · ועושר רב מעלה וכבוד ושלום רב ורוב חכמה ובינה ויופי וגדולה ואין שליטת יצה״ר כי אם לב בשר ב ואין עקר ועקרה ואין מום בשום אדם ובלע המות לנצח · ותחיית המתים · ויזדמן לאדם לפניו כל מה שיתאוה לבו ויכנס בגן עדן ויצא ויחזור ליכנס כשירצה · כי יפתח הקב״ה שערי גן עדן כדי שיצאו משם לכאן ומכאן לשם כמ״ש רבינו סעדיה גאון ז״ל · וירושלים יתעלה ויתגדל עד כסא הכבוד כארז״ל הביאו הילקוט וכאלה רבות אין חקר ואין מספר ובפרט שם הוי״ה כתוב על מצחו של כל אחד ואחד ועתידין שיקראו

ב סוף מלשון הפסוק ונתתי להם לב בשר כלומר רך להכנע לפני הקב״ה ולא לב אבן :

ג״כ
זיין נשמה מיט זיין גוף ער זאל משיג זיין די סתרי תורה אונ דורך דעם ווערט ער גירופן אזו אלי זיינע טעג האט ער גיהאפט צו דער גאולה אז מען ווט שון צו אים קיין טענה ניט האבן האסטו גיהאפט צו גאטס הילף ווארום עס איז דאך ניט דא קיין גרעסרער האפונג פון דעם האפונג וואס ער האט גיהאפט · אונ וויל דיא מעלות וואס זענין אן גיברייט צו דיא ישראל אז דיא גאולה ווט קומן זענן דאך וויגדרליכע זאכן וואס קיין אויג האט עס נאך ניט גיזעהן דהיינו דאס ליכט וואס איז בהאלטן צו די צדיקים וואס דער מענטש קוקט דער מיט פון איין עק וועלט ביז דער אנדערער אונ ירושלים ווט זיין גיגרונד פעסטיגט מיט טייערי שטיינר וואס הייסן נופך ספיר ויהלום אונ ארום דער שטאט ווט זיין איין פייערדיגר מויער מלאכים וועלן היטן דיא מויערן מיט גרוס כבוד אונ דיא פעל פון דעם לויתן ווט זיין אויף אירע מויערן דאס ווט שיינן פון איין עק וועלט ביז דער אנדרר אונ אין דעם עסן פון דעם לויתן ווט זיין אלי מיני מטעמים אונ זעמיל אונ זיידנע קליידר וועלין וואקסן פון דר ערד אונ פון די בערג ווט טריפן זיסקייט אונ איין אשה ווט מעוברת ווערן אונ ווט תיכף גיווינן אונ ווט ניט האבין קיין צער לידה אונ ניט קיין צער גידול בנים אונ אלע טאג ווט איין אשה גווינן אונ קיין טרויערקייט וועט ניט זיין נאר פרייד אונ שמחה אונ פיל כבוד אונ שלום ווט זיין אונ פיל חכמה אונ פר שטאנד אונ שיינקייט אונ גדולה אונ דר יצה״ר ווט דענסאלט ניט גוועלטיגן אונ קיין עקר אונ עקרה ווט ניט זיין אונ קיין מום ווט ניט זיין אין קיין שום מענטש אונ מען ווט ניט שטארבן אונ דיא מתים וועלן לעבדיג ווערן אונ צו איטליכן מענטש ווט זיין אן גיברייט אלץ וואס זיין הארץ ווט גלוסטן אונ ער ווט ארייין גיין אין גן עדן · אונ ירושלים ווט דר הויבן ווערן אונ גרוים ווערן ביז דעם כסא כבוד אונ נאך פיל אזעלכע זאכן וואס האט גאר קיין צאל ניט · אונ

נ"ב בשם הרי"ה: אם כן אין לאדם להתרעם על אריכות הגלות הזה כי כפי המעלות המושגות אז אפילו לקטן שבקטנים לא הגיע בעולם לגדול שבגדולים אינו מהתימה האריכות. דלהשגה כזו צריך מירוק גדול ולפום צערא אגרא ובפרט להשגת מעלות בלי פיסוק לעולם ועד. והוא משל לפועל שכפי שיעור גודל השכר סובל צער הפעולה ונקל בעיניו. הגם שיש לי טעם אחר לאריכות הגלות שאדרבה לטוב לנו ורחמים גדולים ומעלות אין מספר לעתיד כי הנה ראה הקב"ה שישראל מקיימים התורה והמצות בגלותם בטורח גדול ובהוצאות גדולות לכל מצוה ומצוה ועכ"ז אין ישראל בועטים ומוסרים נפשם כדי שלא לעבור וסובלים עול המצות בכפלים מרוב הסייגים וגדרים שנתרבו כי נתמעטו הלבבות ואין מבין וכדי שלא ליכשל בא חומרא על חומרא וסייג על סייג וכל אחד מישראל שוקד ומחמיר עוד על עצמו. וכ"ז מורה על הדבקות הגדול והחזק עם הקב"ה. משא"כ בהיות ישראל על אדמתם ומה גם שלא נכנסו אל הנסיון כמונו היום בתוך הנסיון סבלנו הכל כמדובר וערבה לה' והאריך גלותנו כי שמחה רבה לפני כסא כבודו על קיום מצותיו ותורותיו מתוך צער ודוחק בשמחה ובטוב לבב כדפרישית. וגזרה חכמתו הרמה להאריך הגלות לראות בהשקנו עמו ובתורתו כי שמחה רבה לפניו להראות אהבתנו עמו לכל צבא המרום במרום. ובשכר אריכות הצער להרבות בטובות סגוליות לא נראו כמותו ואין צר וקטרוג יכול לקטרג כיון שראו אהבתנו עמו ונכון. אך שמעתי טעם אחר על אורך גלותנו לפי שהקב"ה גזר כל היום דוה שהוא אלף שנים שיומו אלף שנים אך שיהיו אלו אלף שנים דוים עד מאד בלי השקט ומנוחה כלל. ובחמלתו עלינו כי ראה שלא יוכלו לסבול האריך הגלות לחלק הצער והדוחק בשנים הרבה כדי להקל מעלינו ושיעור הגלות עד שישתלם הצער של אלף השנים הדוים שנתחלק למעוטים ביותר שנים נוספים על האלף והוא יתברך יודע שיעור ההשלמה ע"כ. ונראה דמזה הטעם אין אדם יכול להשיג יום הישועה איטתי שאין ביכולתו לידע שיעור חילוק הצער של האלף הדוים כמה שנים עוד צריך להוסיף עליהם כדי להקל מעליהם ודו"ק:

עוד נ"ל שהגזרה היא כל היום דוה האלף שנים יהיו דוים ביותר מכלל שיש שנים אחרים על האלף שאינם דוים. לכן יקבל כ"א מישראל עול הגלות עליו ואל יקוץ בתוכחתו של מקום כי כל מה שהוא עושה לטוב לישראל הוא עושה כי מה שהאריך הגלות לטוב לנו האריך כדפרישית עד בא יבא עת גאולתנו ופדות נפשנו על ידי יתברך לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח. וכמאמר מרע"ה לישראל בפרשת וילך בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבא וגו' ה' אלהיך הוא עובר לפניך וגו' יהושע הוא עובר לפניך כאשר דבר ה'. שהכוונה בראות משה שנגזר עליו למות התחיל לפיים את ישראל ואמר דעו כי בן מאה ועשרים שנה אנכי היום באופן שאין בי כח לצאת ולבא לפניכם לעשות צרכיכם א"כ אל תעצבו ממיתתי דעו כי אחר מותי ה' אלהיך הוא בעצמו ההולך לפניך אך לענין חילוק הירושות הוא על ידי יהושע וזהו אומרו וירשתם יהושע הוא עובר לפניך כאשר דבר ה'. כ"ש וק"ו הגאולה אחרונה הזאת שתהיה על ידו יתברך ויתעלה שמו שהיא גאולה שאין לה קץ ותכלית:

פרק נב ישתבח הבורא ויתעלה היוצר אשר יצר את האדם בחכמה ובראו מן האדמה

מדבר

בפרט דער שם הוי"ה וועט זיין אויף געשריבן אויף דעם שטערן פון איטליכן בזונדער. דרום געהער דער מענטש ניט מתרעם זיין אויף דעם וואס דער גלות געדויערט אזוא לאנג ווארום לויט די מעלות וואס וועט דערמאלט גרייכן אפילו צו דעם קלענסטן צו אזו איין גרויסע זאך צוא גרייכן מוז מען זייער געלייטערט ווערן אונ לויט דעם צער נאך וועט זיין דער שכר. נאך איין טעם האב איך געהערט וואס דער גלות געדויערט אזו לאנג דען וויל גאט ב"ה האט גוזר געוועזן אז איין גאנצן טאג זאל זיין ווייטאג אונ דער טאג פון גאט איז טויזנט יאר נאר די טויזנט יאר וואלטן זייא בדארפט זייער גרויס יסורים ליידן גאר אן מנוחה אונ וויל ער האט געזעהן אז מיר וועלין דס ניט קענין ליידן האט ער געמאכט לייגנער דעם גלות אונ האט דעם צער צו טיילט אויף מער יאר פון טויזנט כדי אונז גרינגער צוא מאכן דעם גלות אונ דער שיעור איז אז עס וועט זיך אויס לאזין דר צער פון די טויזנט יאר אונ מחמת דעם טעם קען קיין שום מענטש ניט משיג זיין דעם טאג פון דר גאולה וייל ער ווייסט ניט דעם שיעור פון דעם צער פון די טויזנט יאר אויף ווי פיל דס איז צו טיילט געווארן דרום זאל איטלכר יהודי ניט פר מיאוסן אין דר שטראף פון גאט ב"ה דען אלץ וואס ער טוט איז דס לטובת ישראל אונ אונזר אויס לייזונג וועט זיין דורך דר האנט פון גאט יתברך ניט דורך קיין מלאך אונ ניט דורך קיין שליח נאר דורך גאט ב"ה אליין וואס דס איז אזו איין גאולה וואס האט גאר קיין עק אונ קיין סוף ניט:

פרק נב ישתבח הבורא זאל געלויבט אונ דר הויבן זיין דר באשעפר וואס ער האט באשאפן דעם מענטשן

מדבר יותר שפל שהכל דשין בה והתקינו מבשר ודם דבר רך · כדי שילמוד מעיקר בריאתו למאוס בגאוה ולבחור בשפלות כי הוא היסוד כדי שיוכל לעובדו הפך ורם לבבך ושכח׳ את ה׳ אלהיך ולכן כשנתגאו בזמן הבית גרמו חורבן שהגאות שרש לכל העונות כנודע וא״ אינו חוזר בנינו כ״א בקניית מדת השפלות לתקן המעוות · שמסבת הגאות נסתלקה שכינה מביניהם כארז״ל שאומר הקב״ה על המתגאה אין אני והוא יכולין לדור במדור אחד שנאמר אותו לא אוכל וגו׳ · ולכן צריך לאחוז במדת הענוה · כדי שתחזור השכינה כי אינה שורה כ״א על מנין תבירין שנא׳ את דכא ודרשו רז״ל אני את דכא והנה כדי שתכנס במדת הענוה והשפלות ולא תתגאה בבא איזה מעלה לידך שים נגד עיניך ענין הסולם שאם תטה אותו ותשפילו תוכל לעלות בו ואם תעמידו בקומתו לא תוכל לעלות ואם תפציר לעלות תחזיר לאחור ותפול ארצה ותמות · כך בבא דבר של מעלה בידיך דרוך עליה והשפל אותה בעיניך ואל תתגאה בו ובזה תוכל ליכנס ולעלות באותה מעלה ותחיה ולא תמות דכיון שהמעלה דבר שפל בעיניך לא תבא להתגאות עמה ותוכל להתקיים · גם ראה ב׳ דברים אשר מהם תלמוד לקנות מדת השפלות · א׳ שים תמיד בין עיניך שאם תאריך זמן לעמוד על רגליך ימס לבבך כמים ותתעלף ותפול לארץ ותחלה · לא כן אם תשפיל קומתך לישב או לשכב שתמצא מרגוע לנפשך ותקנת בריאות באיבריך · הרי שבהתרומם עצמך לעמוד בקומה זקיפה המות מסבבך ואם תשפיל קומתך להיות יושב החיים עמך · הדבר הב׳ אם תמצא על הארץ גופך ספיר כלום תוכל לקחתם אם לא תשפיל קומתך לתפוש בהן הרי שבהשפיל עצמך אתה זוכה להן · ובהיות שבפרקים שבתחלת הספר דברתי בהם בענין השפלות לכן סיימתי הספר בענין זה עצמו כדי שיהיה נעוץ תחלתו בסופו וסופו בתחלתו · לפי שהשגת השלמת וקיום התורה והמצות הכל תלוי אם יאחוז האדם במדה שבה נשתבח אדון הנביאים משה רבע״ה שנאמר והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה · ועל ידה יתבנה המקדש כי הוא תיקון על מה שנחרב · גם למוד ענוה מהבורא מענין המקדש אשר עזב השמים ושמי השמים ובא להשרות שכינתו עם שוכני בתי חומר ובמקום מעט הכמות בין בדי הארון והוא כדי שילמד האדם כל כך גדול שיהיה כך ישפיל עצמו · דע מעלות השפלות עד כמה מגיע שהיא הגורמת מציאות השלום בעולם וידוע

מיט חכמה אונ האט אים בשאפין פון ערד וואס דאס איז אזויא אזאך וואס איז נידעריגער פון אלע זאכין דאס אלי טרעטין אוף איר · אונ האט אים אן גיבריט פון בלוט אונ פלייש וואס דס איז איין ווייכע זאך כדי ער זאל זיך אפ לערנן צו פר מיסן אין גאוה אונ אויט צו דר ווילן אין ענוה וואורום דס איז דר עיקר יסוד אז דר מענטש זאל קענן דינן גאט · פר קערט פון דעם ווס איז איין בעל גאוה דער פר געסט אן גאט · אונ דרום אז אונזרי עלטרן האבן זיך בגאוה גהאלטן האבן זיי גורם גוועזן ווס דס בית המקדש איז חרוב גווארען וואורום די גאוה איז איין שורש צוא אלי עבירות אונ דרום קען דער בית המקדש ניט ווידר גבויעט ווערן סיידן אז די לייט וועלן האבן די מדה פון שפלות · אונזרי חכמים ז״ל זאגן אז גאט ב״ה זאגט אוף דעם בעל גאוה איך מיט אים קענן ניט וואגן אוף איין ארט דרום מוז מען בעגרייפן אין דר מדה פון ענוה כדי די שכינה זאל ווידר קערן צו אונז וואורום די שכינה רועט מער ניט נאר אוף די ווס האלטן זיך נדעריג · גם אונ פון וועגן דז זאלסט אריין גיין אין דר מדה פון ענוה אונ שפלות טו קענן דיינע אוגן צווייזאכן ווס דורך ניי וועסטו דיך לערנן צו שאפן די מדה פון שפלות איין מאל טו תמיד טראכטן אז דוא זאלסט פיל צייט שטיין אוף דיינע פיס וועסטו מיד ווערן אונ וועסט פאלן צו דר ערד אונ וועסט קראנק ווערן אבר אז דו וועסט מאכן נדעריג דיין הייך אנידר צו זעצן זיך אדער צוא לייגן זיך וועסטו דיר שאפן גזונדקייט אין דיינע אברים איז גידרונגן דס אז דו ווילסט זיך דער הייבן איז דר טוט אונ אז דו מאכסט נדעריג דיין הייך איז דס לעבן · די אנדרי זאך איז אוב דו וועסט געפינן אוף דר ערד איין טייער שטיינדיל קענסטו דס אנדרש ניט נעמן סיידן דו מוזט דיין הייך נדעריג מאכן אונ זיך איין בייגן דס צו נעמן איז גידרונגן אז דר מיט ווס דו מאכסט זיך נדעריג קריגסטו דס גוטי שטיינדיל · ובהיות אונ וויל אין אן הייב ספר האב איך גירעט פון דר מדת ענוה דרום לאז איך אום דעם ספר מיט דעם זעלביגן ענין וויל צו גרייכן שלימות אין תורה אונ מצות הענגט אלץ אן אוב דר מענטש וועט האלטן אין דר מדה פון ענוה ווס מיט איר איז גלויבט גווארן משה רבינו ע״ה דער העכר פון אלי נביאים אונ דורך איר וועט גבויעט ווערן דאס בית המקדש · דע וויס די מעלה פון נידעריקייט דס זי איז גורם שלום זאל זיין אוף דר וועלט אונ דס איז דאך

שאין מדרגה גדולה לפני המקום כשלום עד שהוא בעצמו נקרא שלום ולא מצא כלי מחזיק טובה לישראל אלא שלום והעולם יסדו על השלום שהוא אחד מרגלי העולם · והגורם השלום הוא השפלות שכיון שאדם אוחז בפלך השפלות שוב אינו מקפיד בשום דבר עם חבירו בעולם ובזה הכל שלום באופן שהשפלות שרש להצמיח השלום לעולם · וכיון שכן וכי יש דבר גדול כשפלות והענוה כיון שהיא מדה שורשית להצמיח דבר שאין גדול ממנה בעליונים ותחתונים שהיא השלום · הנה תראה רמז על מעלת השלום עד כמה מגיע דכתיב בפרשת האזינו כי שם ה׳ אקרא הבו גודל לאלהינו · דהנה כי שם עולה כמספר שע״ו עם ד׳ אותיות ושני תיבות של כולל כמספר שלום שעולה שע״ו לרמוז כשיש שלום אז ה׳ אקרא אבל כשאין שלום ח״ו בא אדם לשבח להקב״ה שלא לקרותו כי המחלוקת מושך את הכעס המסלק מעליו השכינה וגם עוז פניו ישונה שמסתלק מעליו צלם אלהים והשכחה מצויה ומביאו לשכוח אם יש אלהים שופטים בארץ. וכן תראה בפרשת וזאת הברכה כשבא מרע״ה לברכם אמר ה׳ מסיני בא הזכיר ענין מתן תורה שישראל קבלו התורה לרמוז שראוים לברכה על שקבלו התורה שנקראת שלום שנאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום וגם היו באותו מעמד בשלום בלב אחד ועל זה ראוים הם לברכה · והגאולה תלויה בשלום כארז״ל הביאו הילקוט פרשת נצבים (דף תקל״ה ע״א) דבר אחר אתם נצבים אימתי כשתהיו אגודה אחת וכו׳ וכן את מוצא שאין ישראל נגאלים עד שיהיו אגודה אחת שנאמר ילכו בית יהודה על בית ישראל ויבאו יחדו מארץ צפון וכו׳ · ובזה שכתבנו לעיל שהקב״ה עזב השמים ושמי השמים לדור עם התחתונים והשרה שכינתו בין בדי הארון כדי שילמוד כל אדם לאחוז במדת השפלות יבא על נכון כוונת מאמר חז״ל כל מי שיש בו גאוה אומר הקב״ה אין אני והוא יכולין לדור במדור אחד שנאמר גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל אל תקרי אותו אלא אתו ע״כ· הכוונה כיון שכוונתו יתברך בהשרות את שכינתו בתחתונים כדי שילמוד האדם ממנו להשפיל את עצמו הנה כיון שלא השפיל עצמו נמצא שלא הועיל בתקנתו כלום · לכן אומר שאינו יכול לדור אתו בעולם אלא צריך לסלק שכינתו למעלה כלום באתי למטה כ״א כדי שילמוד ממני שפלות וכיון שמתגאה ואינו לומד איני דר אתו דמה מועיל דירתי עמו כיון שאינו לומד · ובזה יובן מאמר חז״ל הרבנות מקברת את בעליה וכו׳· הטעם הוא דכיון שהשרה שכינתו בתחתונים ללמד שפלות זה שנוהג ברבנות ואינו לומד צריך שבעבורו יסלק שכינתו בעליונים ונמצא זה מזיק לאחרים שאין להם ממי ללמוד לכן מה הקב״ה עושה כדי להיות כאן למטה כדי שילמדו אחרים מסלק לזה מן העולם כדי להיות כאן עם התחתונים כי הוא יתברך רוצה שילמדו אחרים ולא בעבור אחד שלא למד יסלק שכינתו ויאבדו אחרים לכן ממית לזה שאינו לומד ונוהג ברבנות ויושב עם התחתונים כדי שילמדו כמדובר · הנה ראה בחוש הראות איך השפלות מציל לאדם ממות נפשו שהנה רעב כי יהיה בעיר בהיותו שפל דופק בדלתי השרים ומשפיל עצמו לפניהם ומתפרנס וחי בעולם משא״כ מי שנוהג ברבנות שגאותו מחייבו שלא להשפיל עצמו ומת ברעב ונמצא ממית עצמו בידיו · וכן מלחמה כי יבא בעיר אין תפארתם להרוג לנמוכי הרוח שמשפילים עצמם כעפר דמה גדולה קונים בהריגת

פרעוש

שוין וויסיגליך אז קיין גרעסרי מדרגה איז ניט דא פאר גאט פון שלום ביז גאט ב״ה אליין ווערט גירופין שלום אונ דיא וועלט האט ער גיגרונד פעסט אויף שלום · אונ דאס שפלות איז גורם דעם שלום ווארום וויל אז דער מענטש איז בייא זיך נידעריג איז ער שוין גיט מקפיד מיט זיין חבר אין קיין שום זאך אויף דר וועלט דורך דעם איז אלץ שלום · אונ אויך דיא גאולה העננט אן שלום · ובזה אונ דער מיט קען מען פאר שטיין וואס אונזרי חכמים זאגין ווען איינר איז זיך נוהג רבנות ברענגט עס אים פון לעבן · דער טעם איז וויל גאט ב״ה הט גימאכט רואן זיין שכינה צווישן די ישראל צו לערנן זיך פון אים דיא מדה פון שפלות נוא דער וואס איז זיך נוהג מיט גאוה אונ רבנות אונ לערינט זיך ניט די מדה פון גאט ב״ה מוז ער זיין שכינה צו נעמין פון דיא ישראל אונ ער טוט דער מיט שאדין צו אנדרי דרום וואס טוט גאט דאס זיין שכינה זאל דארט פארט רואן כדי אנדרי זאלין זיך אפ לערנן נעמט ער דעם בעל גאוה אוועק פון דר וועלט · אונ נון זעה בחוש חיא דאס נידעריקייט איז מציל דעם מענטשן פון דעם טויט · אז איינר איז הונגעריג אז ער איז איין שפל בייא זיך גייט ער אויף די טירן פון דיא עשירים אונ מאכט זיך נידעריג פאר זייא אונ ווערט גשפייזט אונ לעבט אויף דער וועלט · אבר דער וואס פירט זיך מיט רבנות איז זיין גאוה אים מחייב ער זאל זיך ניט משפיל זיין פר זיי אונ שטארבט פר הונגר אונ טייט זיך זעלבסט מיט זיינע הענט · וכן אזו אויך ווען איין מלחמה קומט אין איין שטאט איז ניט פאסענד צו הארגנן די נידעריגי

אונ

פרעוש אחד אלא כל מגמתם בהריגת אותם המתגאים ובוטחים בגבורתם לעמוד כנגדם · הרי גאות אדם ישפילנו ויגיענו לשערי מות · וכן אין אדם דוחק ומצער אלא לגדול ממנו באומרו שאם יניחנו יתגבר עליו ומבקש המיתו נמצא הרבנות מקברת את בעליה דכיון שנוהג ברבנות מבקשים להוציאו מן העולם · ילמוד אדם שפלות מאברי גופו שהראש הוא מובחר הגוף ומלך עליו כי שם מקום החכמה והדעת והעקבים הם האבר היותר שפל ובזוי מהגוף כלום יתגאה הראש עליהם שלא להשגיח עליהם להניח להלוך על הגחלים או על הקוצים וברקנים אם כה יעשה יגיע חולי או איזה נזק בהם ונפל למשכב ונמצא גם הראש נופל עמהם אך בהשגחתו עליהם אף על פי שהם שפלים לשומרם משוחה עמוקה ומכל נזק גם הוא נשמר כנודע · גם הבט וראה שאם כסף או זהב שהם המתכות החשובים והמעולים תשחקם לעפר ותזרע בה לא יעלה צמח אם על עפר שמזבלין אותו בזבל שהוא הדבר יותר שפל ונמאס תזרע יעלה בו עץ פרי עושה פרי וכל מין שושן ופרח מחולפים בתוארם ובריחם ובגוונם לברך עליהן לבורא הכל. הרי הדבר השפל מצליח והמעולה בהפך כדי שיראה האדם וילמוד לבחור בשפלות ולמאוס בגאות כי סוף השפלות מעלה וכבוד בעיני אלהים ואדם וסוף הגאות שפלות ומיאוס ושפיכות דם · וכן תראה הפצירה פים (לימ"ה בלע"ז) משחק כל דבר קשה כברזל וכדומה וישימם לעפר דק ובספוג שהוא דבר רך אינו שולט לשוחקו · וכן כל סכין חד יחתוך הכל לבד המוך שהוא רך אין שולט בו לחתכו · כל זה עשה אלהים שילמוד האדם מדת השפלות כדי שיהיה קיום העולם העומד על השלום הנולד מהשפלות · דכיון שאדם מחזיק עצמו שפל מתרבה השלום כי אינו מקפיד לשום דבר שבעולם ובזה אינו בא לידי קטטה ומריבה עם שום אדם בעולם · גם ילמוד האדם מהנמלה ידרוך עליה רגל אדם לא יוכל להמיתה ודקותה ושפלותה גורם שכיון שהיא מעט הכמות אין בה תפיסה שישלוט בה כף רגלו של אדם מה שאין כן כל דבר שיש בו בליטה ששולט בו הדריכה ומרמסתו · הלא תראה האדם ברוח פיו שאין בו ממש מכבה את הנר ומהפך אור לחושך ומונע אור מכמה אנשים המשתמשים לאורו · הרי דבר שאין בו ממש שולט על דבר ממש ופועל פעולה גדולה שמונע מאנשים אורה · זה לימוד לאדם שהשפל שנחשב לאין והדבר שאין בו ממש כל יכול · גם ראה איך המשפיל עצמו קונה חיים והדבר בהפכו שהנה עשיר שנטבע בנהר בכובד מלבושי כסף וזהב וכל אבן יקרה אם יתגאה שלא להפשיטם להשליכם מעליו לשום עצמו כאחד הרקים והשפלים ערום בלי לבוש יכביד עליו מלבושיו ויטבע בנהר ויחנק

ובשום

און געמיינע לייט נאר צו הארגינן דיא וואס האלטן זיך בעל גאוה און זענן בטוח אין זייערע גבורה צו שטעלין זיך קעגין זייא · ילמוד דער מענטש זאל זיך אפּ לערנין שפלות פון דיא אברים פון זיין גוף דען דער קאפּ איז דם בעסטע פון זיין גוף און איז איין מלך איבער אים ווייל דארט איז דאס ארט פון דער חכמה און וויסינשאפט און די פּיס זענן אזעלכע אברים וואס זענן גאר דאס נידעריגסטע און דאס ערגסטע פון דעם גוף נוא ווען דען דער קאפּ זיך בעל גאוה האלטן איבר זיי ער זאל אוף זיי ניט משגיח זיין צו לאזין זייא גיין אויף דערנר דען אז ער וועט אזו טאן וועט גרייכן איין קרענק אודר עפּיס איין שאדין אין זייא און וועט פאלין אויף איין געלעגר און דער קאפּ פאלט אויך מיט זייא אנידער אבער אז ער גיט השגחה אויף זייא ווען חאטשי זייא זענן נידריג היט ער זייא פון אליר לייא שאדין ווערט דער קאפּ אויך גהיט אוך זעה דען ווען מען זאל צו רייבן גאלד און זילבער אזו דין ווי ערד און זאלסט דרינין זייען תבואה וועט ניט אוף גיין קיין שום שפּראצונג · און אז מען זייעט אויף ערד וואס דאס איז דאס נידריגסטע וועט וואקסין פירות און אלירלייא מינים רוזין און בליאונג פערשידען אין געשטאלט און אין פארב צו מאכן איבר זייא איין ברכה נוא איז די נידריגע זאך בעסיר מצליח דאס איז כדי דער מענטש זאל זעהן און זאל זיך לערנן אום צו דר וויילן אין ענוה און צו פאר מיאוסן אין גאוה דען דער סוף פון נידריקייט איז מעלה און כבוד אין דיא אויגן פון גאט און לייט און דר סוף פון גאוה איז נידעריקייט און מיאוס און שפיכות דמים · גם אויך זעה ווי דר חם מאכט זיך נידריג קופּט זיך לעבן און דר וואס האלט זיך בעל גאוה איז פאר קערט דען אז אגרוסער עושר ווערט דר טריינקן אין איין טייך מיט זייני מלבושים ווס ער גייט אן גמאן פון גאלד און זילבר אוב ער וועט זיך וועלן בעל גאוה האלטן ניט אויס צו טאן זייני קליידר און זייא אראפּ צו ווארפן פון זיך וועלן זייני מלבושים אויף אים שווער מאכן און ער וועט דער טריינקן ווערן און אז ער וועט די קליידר אוועק ווארפן און וועט בלייבן נאקט וועט ער קענין שווימן און ארויס גיין · ווערט

ניפּען

ובשום עצמו עדום שוה לאחד השפלים המבוזים יכול לשוט ולצאת ונמצא עם השפלות קונה חיים · עוד ראה איך החיים קשורים עם השפלות לפי שמי שהוא שפל מקבל תוכחת כי הגאה אינו מקבל עליו עול המוסר דגאותו גורם לו לשרש בטבעו כי אין כמוהו ואיך יתכן שטועה הוא בשום דבר ובזה מואס כל המוכיח לו · וכיון שכן מואס בחיים לפי שהחיים דבקים עם התוכחה כמ"ש רבינו בחיי (בריש פרשת נצבים) ח"ל החיים דבקים עם התוכחה · והמיתה דבקה עם מי ששונא התוכחה · החיים דבקים עם התוכחה הוא שכתוב ודרך חיים תוכחות מוסר וכתיב אורח לחיים שומר מוסר וכתיב מרפא לשון עץ חיים · יאמר כי רפואת הלשון והיא התוכחה הוא עץ החיים · והמיתה דבקה במי ששונא את התוכחה הוא שכתוב מוסר רע לעוזב אורח שונא תוכחת ימות · יאמר כי עוזב אורח הוא שעובר על דברי תורה לשעה אבל אינו שונא התוכחת יהיה נשפט במוסר רע ייסרנו השם יתעלה למען ישוב מדרכו הרעה אבל מי שהוא שונא התוכחת לא יספיק לו שיהיה נשפט ביסורין כי אין לו תקנה וע"כ יהיה נשפט במיתה · אהבת התוכחת היא אות ומופת על טוב המדות ושנאת התוכחת עדות גדולה על רוע הטבע ועל פחיתות המדות: ועל זה אמר הכתוב אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך. המוכיח לחברו ראוי לו שיגלה אליו מצפוני האמת ואינו ראוי להחניף לו רק שיצדיק אותו במה שראוי וירשיענו במה שראוי שהרי צדיק ורשע שני הפכים ומי שנמלט מדרך הרשע אינו נקרא צדיק עד שיתקרב למעלות הצדיק · לפי שמדת הרשע בקצה הראשון ומדת הצדיק בקצה האחרון וזה הנמלט ממדת הרשע הוא באמצע · ומפני זה ראוי המוכיח לגלות אל הנוכח כל האמת בעניניו ובמעשיו כי היא התוכחה העקרית ע"כ · באופן כי החיים דבקים עם התוכחה והתוכחה אינו מקבלה כי אם מי שהוא שפל כמדובר הרי שהחיים שוכנים עם השפל שע"י כך הוא מקבל ושומע מוסר מכל המייסרו יהיה מי שיהיה · ראה עד כמה מגיע מדת השפלות שעמה אדם זוכה לתורה אשר עם התורה זוכה לעולם הבא כדאמרינן בפ"א מתענית למה נמשלה תורה במים ביין וחלב לומר לך מה ג' משקים הללו אין מתקיימים וכו' אלא במי שדעתו שפלה עליו · ודע וראה כיצד התורה מתקיים במי שדעתו שפלה עליו ולא במי שהוא גאה · מי שדעתו שפלה אינו מתבייש לומר לא הבנתי ואז המלמדו חוזר לו למודו עד שיבינהו גם אם רואה לקטן ממנו שיודע יותר הוא עצמו הולך אצלו ללמוד ממנו · גם שפלותו גורם שיכיר שאינו יודע וחוזר תמיד ללמוד וע"י כך התורה מתקיים בו · משא"כ מי שיש בו גאות שגאותו גורם לו להעלים מה שלא הבין וכ"ש וק"ו שאע"פ שיכיר בקטן שיש בו חכמת שלמה המלך ע"ה אינו משפיל את עצמו להלוך אצלו וגם מעולם לא יוכל להכיר בחוסר ידיעתו כדי לבקש ללמוד שגאותו מפתהו דאיך אפשר שיש בו חסרון הידיעה כיון שהוא רב בחכמה:

והנני מציג לפניך הדברים המתלוין עם השפלות שמביאים לאדם לעבודת בוראו הביאם בעל ספר תפוחי זהב ח"ל · דברים המקדשים לאדם ענוה שפלות הרחקת גאוה וכעס והקפדה והזהר בברכת הנהנין להזהר לקום חצות לילה ולהיות תפילין דר"ת עליו בשעת הלימוד ועיון בהלכה בכל יום וליזהר בטבילת קרי ולהיות מעשרה ראשונים ואחרונים בבית הכנסת וליזהר

גיפונן מיט דעם נידריקייט קופט ער זיך לעבין · עוד נאך זעה ווי דאס לעבן איז צוא גיקניפט מיט ענוה ווארום דר ווס איז נידריג איז מקבל תוכחה אבר דער בעל גאוה איז אויף זיך ניט מקבל דעם יאך פון מוסר ווארום זיין גאוה איז דאס אים גורם ווייל עס איז איין גיווארצילט אין זיין טבע אז זיין גלייכן איז ניט דא נוא וויא גישיקט זיך עס ער זאל זיך טועה זיין אין איין שום זאך אונ דורך דעם פאר מיאוסט ער איטליכן ווס שטראפט אים · אונ ווייל עס איז יוא אזו פר מיאוסט ער אין דעם לעבן ווייל דאס לעבן איז בהעפט מיט דער שטראף · כמ"ש אזו וויא דער בחיי שרייבט אין פרשת נצבים דאס לעבן איז בהעפט מיט די שטראף אונ די מיתה איז בהעפט מיט דעם ווס האט פיינט דיא שטראף · דער וואס האט ליב שטראף איז דאס איין צייכן אז ער האט אין זיך גוטע מדות אונ דער וואס האט פיינט דיא שטראף איז דס איין גרוס עדות אויף זיין שלעכטי טבע אונ אויף זיינע שלעכטי מדות אונ דרום זאגט דער פסוק דוא זאלסט ניט שטראפן קיין שפעטיר ווייל שמא וועט ער דיך פיינט האבן שטראף צו איין חכם וועט ער דיך ליב האבן · והנני אונ נון איך וועל שטעלין פאר דיר די זאכן וואס בהעפטן זיך מיט דעם נידריקייט ווס זיי ברענגן דעם מענטשין צו דער דינסט פון זיין בשעפר דאס דער ספר בעל תפוחי זהב ברענגט זייא · דיא זאכן וואס מאכן הייליג דעם מענטשן דאס איז ענוה שפלות דער ווייטרן גאוה אונ כעס אונ הקפדה אונ גווארינט זיין אין ברכת הנהנין אונ גיווארינט זיין אויף צו שטיין האלבי נאכט אונ דיא תפילין פון רבינו תם זאל זיין אויף אים בשעת לערנן אונ לערן אלי טאג איין הלכה בעיון אונ גווארינט צו זיין זיך

וליזהר בטלית ותפילין מן המובחר וקיים עונה משבת לשבת ויזהר במים ראשונים ואחרונים כראוי והרחקת מאכלים אסורים ונבלת ושקרים וליצנות ויכוין באמן כראוי · עוד כתב להשגת החכמה למעט בדביר רק דבור מצוה והכרח · ולבכות על דבר תורה שאינו מבין · ולהתודות בלילה מה שעשה ביום ולישן מתוך בכיה וליזהר מעצבות ובפרט בשעת התפלה והתורה רק וגילו ברעדה כתיב · טהרה טבילה יראת הרוממות בגין דהוא רב ושליט וליזהר מקלות ראש וליזהר לרחוק מבשר ויין כל מה דאפשר ולקדש עצמו בשעת תשמיש ולהשלים מלת צדי"ק בכל יום ג וליזהר מהגאוה וללמוד תורה מעוטף בטלית ותפילין עכ"ל עוד כתב בשער היראה פס ראשון וז"ל להסיר מלבו מדת האכזריות ונקמה והכעס והקנאה שכל אלו הם מדות נמשכות מיצר הרע ששורשו שורש הדין · ואע"פ שמדות יצר הרע הם רבות · השרשים הם שלשה הגאוה וקושי עורף והרתחת האדם לדבר קשות סימן לדבר רוח רעש אש אשר לא בהם ה' אמנם בקול דממה דקה שם נמצא המלך · וכן דרך בני היכל מלכות בשר ודם להיות דבריהם בחשאי ומי שדבריו בקול נמוך הוא מדרכי הענוה ובלי ספק הוא מתדבק עם המלך עכ"ל · הרי שאין השגת השלימות כי אם בהרחקה מהגאוה ולבחור בשפלות · ואע"פ שיש דברים המתלוין עמהם אמנם דע שהשפלות הוא שרש להמשיך לכלן · אך כיון שהגאות על הרוב נמשך לאדם בראות עצמו בחור בכחו ובגבורתו ובפרט אם הוא יפה עינים וטוב רואי מתגאה בכחו וביופיו ורועה רוח ורודף קדים לרדוף אחר שרירות לבו · אך כל זמן שיצר גאותו מתגבר עליו ישים נגד עיניו איזה זקן שבימיו ויסתכל בו כי עוז פניו ישונה מרבוי הקמטים וסר כחו מעליו והולך על שלש מדוכא וכפוף מרתת בלכתו כמשא בביתו אין כח בו לדבר ולא דבר רך לשבר אינו טועם מאכל ומים בוחר מות מחיים · וישים נגד עיניו כי כך עת"ד להיות אם יגיע לזקנה ויכלם ויתבושש בינו לבין עצמו באומרו מי שעתיד לבא במצב זה איך הוא מתפאר בכח ויופי כי מה יענה לכל שואל בזקנותו היכן כחך ויופיך אשר עמם הכעסת לבוראך והתגברת על חבירך והיית רע לשמים ולבריות · וגם ישים נגד עיניו שבבואו למצב הזקנה זכור יזכור מכל אשר עשה בבחרותו ומואס בכל מעשיו כמדת הזקן שהוא מואס בדרכי הבחורים כנבלה מוסרחת ואז יראה בעיניו פרי מעשיו המתועבים ויכסהו בושה וכלימה בלי יוכל לתקן מה שעיות · ובשומו כל זה נגד עיניו ישפיל עצמו עד עפר ואז השפלות יביאהו אל היראה לעבוד לבוראו בכל לבבו ובכל נפשו · וכדי שתראה מעלת השפלות הנני כותב לך מעלת אברהם אבינו ע"ה מה שהגיע לו עם נמרוד הרשע מיום הולדו עד שנתפרסם בעולם ועכ"ז לא נתגאה והשפיל עצמו עד אמרו ואנכי עפר ואפר כ"ש כל אדם שאע"פ שיחיה אלף שנים ברוב גדולות לא יוכל להשיג אחד מני אלף מה שהשיג

ג צדיק ר"ת ל' אמנים ד' קדושות י' קדישים ק' ברכות בכל יום :

האדם

צו טובלין פון קרי אונ צו זיין אין שול פון דיא ערשטי צעהן אונ פון דיא הינטערשטי צעהן אונ זאל גיווארינט זיין צו האבן טלית אונ תפילין מן המובחר אונ מקיים צו זיין די עונה פון שבת צו שבת אונ זאל גיווארינט זיין צוא וואשן זיך צום עסין וויא רעכט איז אונ אויך נזהר צו זיין אין מים אחרונים אונ צו דער ווייטערן זיך פון זעלכי עסן וואס זענן אסור אונ צוא דער ווייטערן זיך פון שקרים אונ ליצנות אונ זאל ענטפערן אמן אונ מכוין צו זיין וויא רעכט איז · עוד נאך שרייבט ער כדי צו גרייכן די חכמה פון קבלה זאל ער גאר ווייניג ריידן נאר איין דבור פון איין מצוה אודר וואס ער דארף גאנץ נייטיג · אונ אויף אזו איין דבר תורה וואס ער פאר שטייט ניט זאל ער וויינן · אונ באיי נאכט מתודה צו זיין דרויף וואס ער האט גיטאן באיי טאג אונ אנשלאפן צו ווערן פון גוויין אונ נזהר צו זיין פון טרויעריקייט אונ בפרט בשעת דאווינין אונ לערנן נאר איר זאלט זיך פרייען מיט ציטערניש אונ צו זיין ריין אונ טובלין זיך תמיד · אונ צו פארכטין זיך פאר גאט ווייל ער איז זייער גרוס אונ איין גוועלטיגר אונ גיווארינט צו זיין פון קלות ראש אונ צו דער ווייטרין זיך פון פלייש אונ ויין ווי וויט מיגליך איז · אונ צו היילגן זיך בשעת תשמיש אונ אלי טאג משלים צו זיין דאס ווארט צדיק דאס איז נייציג מאל אמן · צו ענטפערן פיר קדושות צעהן קדישים הונדרט ברכות אונ גווארינט צוא זיין פון גאוה אונ צו לערנן תורה אין טלית מיט תפילין · וכדי אונ פון וועגין דו זאלסט זעהן דיא מעלה פון שפלות וועל איך דיר שרייבן די מעלה פון אברהם אבינו ע"ה וואס עס האט אים גגרייכט מיט נמרוד הרשע פון זיין גיבארן אן ביז ער איז גווארין מפורסם אוף דער וועלט אונ פון דעסט וועגן האט ער זיך ניט בעל גאוה גיהאלטן אונ האט זיך נידריג גמאכט אויף דער וועלט ביז ער האט גזאגט אונ איך בין ערד אונ אש מכל שכן איטליכר מענטש וואס ווען ער זאל אפילו לעבין

האדם הגדול בענקים הוא אברהם :
(מעשה אברהם אבינו ע"ה ממה שאירע לו עם נמרוד)

אמרו שקודם שנברא אברהם היה נמרוד כופר באמונת האל יתברך והיה מתגאה בעצמו ואומר שהוא אלוה ואנשי זמנו הקדמונים היו עובדים ומשתחוים לו · והיה זה המלך תוכן וחכם וראה בחכמת הכוכבים שיולד אדם אחד בימיו ויעמוד כנגדו להכחישו מאמונתו ולנצחו ויחרד חרדה גדולה · ומפחדו מה עשה שלח אחרי השרים והפחות שלו והגיד להם הדבר ואמר להם כה תיעצוני לעשות בזה הילד שעתיד לבא · אמרו לו העצה שאנו מסכימים על זה הוא שתבנה בית גדול ותשים שומר בפתחו ותכריז בכל מלכותך שכל הנשים שהן מעוברות שיבואו לשם ואחרי בואם יביאו ג"ב החיות ויהיו אצלם לשמור עד זמן לידתם ובבא האשה ללדת יראו אם בן הוא ישחטוהו על בטנה ואם בת היא וחיה ותתן מתנות לאמה ותלבישנה בגדי מלכות ותקרא לפניה ככה יעשה לאשה אשר תלד בת · ויהי בשמעו עצתם שמח שמחה גדולה עד מאד והכריז בכל מדינות מלכותו שיבאו כל האומנים לבנות בית גדול גבהו ששים אמה ורחבו שמונים אמה ואחר כלותו לבנות הבית הכריז שיבואו כל הנשים המעוברות לבית ההוא להיות שם עד שתלדנה שם · והפקיד פקידים להביאם לשם גם הפקיד על הבית שומרים לשמור את הפתח לבלתי יצאו · גם הפקיד עליהם נשים מילדות להולידן וגזר עליהן שהבן היליד ישחטו אותו על חזה אמו ושיולדת בת ילבישו את אמה בגדי שש משי ורקמה ויוציאוה משם ויעשו לה כבוד הרבה כי כן צוה המלך ויוליכוה לביתה בכבוד · אמר המגיד שנהרגו על הדבר ההוא יותר משבעים אלף זכרים · וכראות מלאכי מעלה הריגת אלו הילדים אמרו לפני הקב"ה רבש"ע

טוזינט יאר וואלט ער ניט גיקענט גרייכן אפילו איין טוזינט חלק ווס אברהם אבינו ע"ה הט גיגרייכט: אמרו זייא האבן גיזאגט אז איידר אברהם איז גיבארן גיווארן הט נמרוד גילייקינט אין גאט ב"ה

אונ האט זיך בעל גאוה גיהאלטן אונ האט גיזאגט ער איז איין גאט אונ די לייט ווס זענין גיוועזן אין זיין צייט האבן צו אים גידינט אונ האבן זיך גיבוקט צוא אים אונ דר מלך נמרוד איז גיוועזן איין חכם ער האט גיקענט דיא חכמות הכוכבים האט ער גיזעהן אין דער חכמה פון דיא שטערין אז אין זיין צייט וועט גיבארן ווערין איין מענטש ווס וועט שטיין קעגין אים צו לייקענן אים פון זיין גלויבן אונ וועט זאגין אז נמרוד איז ניט קיין גאט אונ וועט אים מנצח זיין · ויחרד הט ער זיך זייער דר שראקן מחמת זיין פארכט הט ער גישיקט נאך זייני הערין אונ הט זיי גיזאגט די זאך ווס ער הט גיזעהן אונ הט זיי גיזאגט ווס פר איין עצה גיט איר מיר צו טאן מיט דעם קונד ווס וועט גיבארן ווערן · אמרו האבן זיי אים גיזאגט אונזר עצה איז אזו דוא זאלסט הייסן אום בויען אגרויס הויז אונ זאלסט שטעלין איין שומר ביא דער טיר אונ זאלסט אוים רופן אין דיין גאנצי מלוכה אז אלי ווייבר ווס זענין מעוברת זאלן גיין אין דעם הויז אריין אונ די הייבאמס זאלן אוך מיט זיי גיין אונ זיי זאלין דארט זיין ביז זייא וועלין גיוויגען אונ בשעת איין אשה וועט האבן איין קינד זאלי די הייבאמס זעהן אויב עס איז איין זכר זאלין זיי אים שעכטן אויף דער מוטערס בויך אונ אויב עס וועט זיין איין נקבה זאל עס בלייבן לעבן אונ צוא איר מוטר זאל מען געבין מתנות אונ מען זאל זיא אן קליידן בגדי מלכות אונ מען זאל פר איר אוים רופן אזו ווערט גיטאן צוא אזוי איין אשה ווס וועט גיווינען איין נקבה · ויהי ווי דר נמרוד הט דער הערט זייער עצה האט ער זיך זייער גיפריימו אונ הט אזוי גיטאן · ואחר אונ נאך דעם אז זייא האבן אוים גיבויט דאס הויז האט ער גילאזט אוים רופן אז אלע ווייבר ווס זענין מעוברת זאלן קומן אין דעם הויז אריין אונ זאלן דארט זיין ביז זיי וועלין גיוויגען זייערי קינדר אונ הט גימאכט עלצטע דריבר זייא זאלן זעהן מען זאל זייא אהין ברייגגן אונ הט גישטעלט שומרים ביי די טירין זיי זאלן היטן אז קיין אשה מעוברת זאל פון דארט ניט ארויס גיין אונ הט גישטעלט הייבאמס זיי זאלן מאכן גיווינען די ווייבר · גזר אונ האט זיי אן גיזאגט אז עס וועט גיבארן ווערין איין זכר זאלן זיי אים שעכטין אויף זיין מוטערס בריסט אונ דיא אשה וואס וועט האבין איין נקבה זאל מען זיא אן קליידין מיט קליידער פון לייבין אונ זייד אונ גיוועבטי קליידר אונ מען זאל זיא פירין צוא איר היים מיט גרויס כבוד · אמר המגיד דער מגיד האט גיזאגט אז איבר דר זאך איז אום גיקומן מער פון זיבציג טוזינט זכרים · אונ וויא די מלאכים פון דעם הימל הבן גיזעהן אז אזוי פיל קינדר זענין גיהרגית גיווארן האבן זייא גיזאגט פר גאט ב"ה

רבש"ע הלא ראית מה שעשה הרשע הכופר נמרוד בן כנען אשר הרג כמה ילדים ושפך דמם ארצה על לא חמס בכפיהם · אמר להם מלאכים קדושים ידעתי וראיתי כי לא אנום ולא אישן ורואה אני ויודע הנסתרות והנגלות אבל אתם תראו מה אעשה לרשע הכופר הזה כי אשים ידי עליו ליסרו · אמר המגיד שבזמן ההוא הלכה אם אאע"ה אמתלאי שמה ולקחה איש תרח שמו ותהר ממנו ויהי כמשלש חדשים ותגדל בטנה ופניה מוריקות אמר לה תרח בעלה מה לך אשתי פניך מוריקות ובטנך גדולה אמרה לו בכל שנה ושנה אירע לי זה החולי שיאמרו לו קולצנ"י אמר לה תרח הראיני בטנך שיראה לי שאת מעוברת ואם כך הוא אין ראוי לעבור את מצות אלהינו נמרוד ושם ידו על בטנה עשה לה הקב"ה נס ועלה הילד למעלה תחת החזה ופשפש בידיו ולא מצא שום דבר אמר לה צדקת מה שאמרת · ולא נראה הדבר ולא נודע עד שנשלמו חדשי הילד ומרוב פחדה יצאה מן העיר והלכה דרך המדבר קרוב לנהר אחד ומצאה שם מערה גדולה ונכנסה לשם ולמחר אחזוה חבלי יולדה ותלד בן ותראה את המערה כלה מאירה כשמש מאור פני הילד ושמחה שמחה גדולה והוא היה אברהם אע"ה · ופתחה פיה אמרה אוי שילדתיך בזמן הזה שמלך נמרוד הרג בעבורך שבעים אלף זכרים ואני אפחד עליך מאד שאם ידע בך יהרגך ועל זה יותר טוב שתמות במערה הזאת ולא יראוך עיני שחוט על החזה שלי ולקחה מלבוש אשר עליה ולבישה אותו ועזבתו במערה ואמרה יהי אלהיך עמך לא ירפך ולא יעזבך והלכה לדרכה · אמר המגיד שאאע"ה בעודו במערה ילד קטן ולא היה לו מינקת שתיניקהו בכה ושמע הש"י בבייתו באשר הוא שם ושלח לגבריאל המלאך לחיות אותו ולתת לו

רבונו של עולם דוא זעהסט דאך וואס דר כופר דר רשע נמרוד הט געטאן וואס ער הט גיהרגט אזוי פיל קינדר אונ הט פר גאסין זייער בלוט אויף דער ערד וואס זייא זענין גאר ניט שולדיג דעם טויט אונ האבן קיין שום זונד גיטאן · אמר האט גאט ב"ה זייא גיענטפערט איר הייליגי מלאכים איך ווייס אונ זעה ווארום איך שלאף ניט אונ דרומל ניט אונ זעה אלץ אונ ווייס די פר בארגני אונ אנפלעקטי זאכן נאר איר וועט זעהן וואס איך וועל טאן צו דעם רשע נמרוד · אמר אין דר צייט הט אמתלאי די מוטר פון אברהם אבינו ע"ה גינומן איין מאן אונ זיין נאמין איז גיוועזן תרח איז זיא מעוברת גיווארין פון אים אונ אז מען האט שון אן גיזעהן וויא זיא איז מעוברת אונ איר פנים איז גיוועזן גרין האט תרח איר גיזאגט מיין ווייב פאר וואס איז דיין פנים גרין אונ דיין בויך איז גרויס האט זיא צוא אים גיזאגט דען אלי יאר טרעפט מיר זיך אזו איין קריינק · האט איר תרח גיזאגט מיר דאכט זיך אז דו ביסט מעוברת אונ אויב דו ביסט אנדרש יוא מעוברת טאר מען ניט עובר זיין דאס גיבאט פון אונזר גאט נמרוד וואס ער האט גיהייסן אז אלי מעוברתי ווייבר זאלין גיין אין דעם הוז אריין וואס ער האט אוים גבויעט האט ער גיטאן זייני אויגן אויף איר בויך אוב זיא איז מעוברת האט גאט ב"ה גיטאן איר איין נס אז דאס קינד איז ארויף גיגאנגין אונטר דר ברוסט אונ תרח הט גיקוקט מיט זייני אויגן אויף איר בויך אונ האט ניט גיזעהן קיין שום זאך האט ער צו איר גיזאגט דו ביסט גירעכט וואס דוא האסט גיזאגט · ולא אונ ביז עס האט זיך אוים גלאזט דיא ניין חדשים פון איר טראגן איז מען ניט גיוואר גיווארן אויב זיא טראגט לסוף פון די ניין חדשים הט זיא זייער מורא גיהאט דער סכך זאל זיא ניט הרגנין ווייל זיא האט גיזאגט זיא איז ניט מעוברת אונ האט ניט גיהאלטן זיין גיבאט איז זיא פר גרוס פחד ארוים גיגאנגין פון דער שטאט אונ איז גיגאנגן דורך דר מדבר נאהונט צו איין טאך אונ הט דארט גיפונן אגרויסי הייל אונ איז אהין אריין גיגאנגן דעם אנדרין טאג האט זיא אן גחאפט חבלי לידה אונ האט גווינן איין זון הט זיא גזעהן אז פון זיין שיין איז דיא גאנצי מערה ליכטיג גיווארן אונ הט גישיינט אזו וויא דיא זון האט זיא זיך זייער גיפרייט · והוא אונ דאס קינד איז גיוועזן אברהם אבינו ע"ה האט זיא גיזאגט ווייא איז מיר וואס איך הב דיך גיוויינן אין דער דאזיגר צייט דען דער מלך נמרוד האט גיהרגית מער פון זיבציג טויזנט קינדער זכרים איבר דיר אונ איך האב מורא ער זאל ניט גיוואר ווערין וויא דוא ביסט וועט ער דיך הארגנן דרום איז בעסער אז דוא זאלסט שטארבן אין דער דאזיגער מערה אונ מייני אויגן זאלין ניט זעהן אז מען זאל דיך שעכטן אויף מייני בריסט אונ האט גנומן איר מלבוש אונ האט אים אן גקלייד אונ איז אוועק גיגאנגן אונ אים האט זיא גילאזט אין דער מערה אונ האט גיזאגט לאז דיין גאט זיין מיט דיר ער זאל דיך ניט פאר לאזין אונ איז גיגאנגען אהיים: אמר האט אברהם אבינו ע"ה גיוויינט ווייל ער איז גיוועזן הונגעריג האט גאט ב"ה צו גיהערט זיין גיוויין אונ האט גישיקט גבריאל המלאך ער

לו חלב כי היה מוציא לו חלב מאצבעו הימין והוא היה יונק ממנו עד שהיה אברהם בן עשרה
ימים התחיל ללכת בארץ ויצא ממערה וילך על שפת הנהר · וכשבא השמש ויצאו הכוכבים
אמר אלו הם האלהים אחר כך כשעלה עמוד השחר לא ראה הכוכבים אמר לא אעבוד את
אלו כי אינם אלהים ואחר כך ראה השמש אמר זה אלי ואנוהו וכשבא השמש אמר אין זה
אלוה ראה הירח אמר זה אלי ואעבוד אותו כשהחשיך אמר אין זה אלוה יש להם מניע · עודנו
מדבר והנה בא המלאך גבריאל ואמר לו שלום עליך אברהם א"ל עליך שלום א"ל מי אתה א"ל
אני גבריאל המלאך שליח מן הקב"ה · בשעה ההיא הלך למעיין אחד שמצא שם ורחץ פניו
ידיו ורגליו והתפלל שם לאל יתברך בכריעה והשתחויה · אמר המגיד אם אברהם אע"ה זכרה
אותו ובכתה בכיה גדולה ויצתה מן העיר לבקש את בנה במערה שעזבתו שמה ולא מצאתו
הדרבית לבכות עוד עליו והיתה אומרת אוי לי כי ילדתיך טרף להיות השדה לדובים או לאריות
או לזאבים והיתה הולכת על שפת הנהר ומצאה את בנה ולא ידעתו כי גדול מאד בקומה אמרה
לו שלום עליך והשיב לה עליך שלום מה אך הולכת באלו המדברות אמרה לו אני יצאתי מן
העיר לבקש את בני · אמר לה ובנך מי הביאו הנה אמרה לו הייתי הרה מתרח אישי ובזמן
הלידה פחדתי על בני שהיה בבטני שלא יהרגנו מלכנו נמרוד בן כנען כמו שהרג מספר שבעים
אלף ילדים ובאתי אל מערה אחת בזה הנהר ואחזוני צירי יולדה וילדתי בן ועזבתיהו במערה
והלכתי לביתי ועתה באתי לבקשו ולא מצאתיו · אמר לה אברהם אלו הדברים שאמרת שעזבת
ילד כמה ימים יש לו אמרה לו כמו עשרים יום אמר לה וכי יש בעולם אשה שתעזוב את בנה
קטן

ער זאל אים דער נערין אונ צו געבן אים מילך האט ער אים אויס גיצויגן מילך פון זיין רעכטן פינגר
אונ אברהם האט גיזויגן פון אים ביז ער איז אלט גיווארן צעהן טעג האט ער אן גיהובן צו גיין אונ
איז ארויס גיגאנגן פון דער מערה אויף דעם בארטן פון דעם טייך אונ וויא דיא זון איז אונטער
גיגאנגן אונ דיא שטערן זענן אויף גיגאנגן האט ער גיזאגט דאס איז גאט · אחר דער נאך אז דער
מארגן שטערן איז אויף גגאנגן האט ער שוין ניט גיזעהן קיין שטערין האט ער גיזאגט איך וועל
שוין ניט דינן די שטערן ווארום זייא זענן קיין גאט ניט · דער נאך האט ער גזעהן די זון האט ער
גיזאגט דאס איז מיין גאט אונ איך וועל אים בשיינן · וכשבא אונ אז דיא זון איז אונטר גיגאנגן
האט ער גיזאגט דאס איז שון ניט קיין גאט · האט ער גיזעהן די לבנה אויף גיין האט ער גיזאגט
דאס איז איין גאט אונ אים וועל איך דינן · אונ אז דיא לבנה איז פינצטר גיווארן האט ער גיזאגט
דס איז אויך קיין גאט ניט עס מוז זיין אזעלכר ווס ריגירט דס אלץ · עודנו וויא ער הט דא אזו גירעט
אונ גיקלערט וועג גאט איז איז גיקומן דער מלאך גבריאל צוא אים אונ האט אים גיזאגט שלום אוף
דיר אברהם הט אים אברהם גיענטפערט אוף דיר זאל אויך זיין שלום הט אים דר מלאך גיזאגט איך
בין דר מלאך גבריאל אונ בין צו דיר גשיקט גיווארן פון גאט ב"ה · אונ הט אים דר צייט אז עס
איז דא איין גאט אוף דער וועלט וואס ער האט עס אלץ בשאפן · אין דר צייט איז אברהם אבינו
גיגאנגן צו איין קוואל אונ הט זיך אפ גיוואשן דם פנים אונ דיא פיס אונ דיא הענט אונ האט דארט
מתפלל גיוועזן צו גאט ב"ה · ויהי היום הט די מוטר פון אברהם אבינו ע"ה זיך דר מאנט אין אים אונ
הט זייער גיוויינט אונ איז ארויס גיגאנגן פון דר שטאט צו זוכן איר קינד אין דער מערה ווס זיא הט
אים דארט גילאזט הט זיא אים דארט ניט גיפונין הט זיא זייער גיוויינט אוף אים אונ הט גיזאגט וויא
איז מיר ווס איך האב דיך גיווינן אז די חיות זאלן דיך אויף עסין דען זיא הט גימיינט אז חיות רעות
האבן אים אויף גיגעסן · איז זיא גיגאנגן אוף דעם בארטן פון דעם טייך אונ הט גיפונן איר זון הט זיא
אים ניט דר קענט ווייל ער איז זייער גרויס גיווארן אין די עטליכי טעג · אמרה האט זיא צוא אים
גיזאגט שלום עליך וואס גייסטו דוא אין אזעלכי מדברות האט זיא גיזאגט צוא אים איך בין
ארויס גיגאנגן פון דר שטאט צו זוכן מיין זון · הט ער צו איר גיזאגט ווער הט גיבראכט דיין זון אהער ·
הט זיא צו אים גיזאגט איך בין גיוועזן מעוברת פון מיין מאן תרח אונ אין דר צייט אז איך האב אים
גדארפט גיווינן האב איך מורא גיהאט מאמר וועל איך האבן איין זון וועט אים נמרוד הארגנן אזו
זוי ער הט גיהרגת זיבציג טויזנט קינדר זכרים דרום בין איך גיקומן אין איין מערה אריין ווס זי איז
ביי דעם טייך אונ האב אים גיווינען אונ האב אים גילאזט אין דר מערה אונ בין אהיים גיגאנגן אונ
אצונד בין איך גיקומן זוכן אים אונ האב אים ניט גיפונן · אמר הט אברהם צו איר גיזאגט וויא פיל
טעג איז שוין פון דעם טאג ווס דו האסט דיין זון גילאזט אין דר מערה הט זיא אים גיזאגט צוואנציג

קטן במדבר לבדו ותבא לבקש אותו אחר עשרים יום אמרה היא אולי יחנן האל · אמר לה אני בנך אברהם שבאת לזה הנהר בעבורו · אמרה לו בני גדלת מאד כ"כ והלכת על רגליך ודברת בפיך וכל זה בעשרים יום · אמר לה כן שיודע לך אמי שיש בעולם אל גדול ונורא חי וקיים רואה ואינו נראה והוא בשמים מלא כל הארץ כבודו · אמרה לו בני וכי יש אל אחר מבלעדי נמרוד · אמר לה כן אמי אלהי השמים ואלהי הארץ ואלהי נמרוד בן כנען ועל זה תלכי לנמרוד ותודיעי אותו כזה הדבר · הלכה לעיר ואמרה לאישה תרח איך מצאה בנה ותרח היה שר וגדול בבית המלך נמרוד והלך לבירה מקום אשר המלך שם והשתחוה למלך ופניו ארצה ובזמן ההוא כל המשתחוה למלך לא היה מרים ראשו עד שיאמר לו תרים ראשך · א"ל המלך הרם ראשך ושאל חפצך א"ל יחי אדוני המלך ובאתי לבשר אותך על מה שראית בחכמת הכוכבים שיולד ילד במלכותך שיפסיד אמונתך והרגת בעבורו ע' אלף זכרים · אבשרך שהוא בני ואמו היתה הרה ולא ידעתי בהריונה כי אמרה לי חולה הייתי מחולי קולצנ"י ובקשתי בטנה ולא מצאתי שום עובר · ויהי כאשר נשלמו חדשי הילד הלכה מן העיר לנהר ומצאה שם מערה ותלד שם בן ועזבה אותו לחיות השדה ואחר עשרים יום הלכה אליו ומצאתו מהלך על שפת הנהר ומדבר באדם גדול ואומר שיש אלהים בשמים רואה ואינו נראה אחד ואין שני · וכשמוע נמרוד אלו הדברים חרד חרדה גדולה עד מאד ויאמר ליועציו ושריו מה לעשות בזה הילד · אמרו מלכנו ואלהינו

טעג · הט ער צו איר גיזאגט ווי איז פר האנדן אין דר וועלט איין אשה זאל פר לאזין איר קליין קינד אליין אין דר מדבר אונ זאל אים קומן זוכן אין צוואנציג טעג ארום איז דען גימאכט ער זאל לעבין צוואנציג טעג אן עסין · הט זי צוא אים גיזאגט איך האב מיר גיטראכט טאמר האט זיך גאט דער בארמט איבר אים · אמר הט ער צוא איר גיזאגט איך בין דיין זון אברהם וואס דוא ביסט גיקומן אהער זוכן אים · האט זיא צו אים גיזאגט מיין זון אין איינע צוואנציג טעג ביסטו אזו גרוס אויס גיוואקסן אונ גייסט אויף דיינע פים אונ רעדסט · האט ער צו איר גזאגט דאס האט גאט גיטאן כדי דוא זאלסט וויסן אז עס איז פאר האנדן אויף דער וועלט איין גיאכפערטר אונ איין פארכטיגר גאט וואס ער לעבט אייביג אונ זעהט אלץ אונ קיינער זעהט אים ניט אונ ער איז אין הימל אונ זיין כבוד איז פול גאר דיא וועלט · אמרה האט זיא צו אים גיזאגט מיין זון וויא איז דען פאר האנדן איין אנדערער גאט חוץ נמרוד · האט ער צו איר גיזאגט מיין מוטר זאלסט גיין צו נמרוד אונ זאלסט אים דאס מודיע זיין · הלכה איז זיא גיגאנגן אין שטאט אריין אונ האט מודיע גיוועזן צו איר מאן תרח וויא זיא האט גיפונען איר זון אונ האט אים דער ציילט דיא גאנצע מעשה · אונ תרח איז גיוועזן איין גרויסער הער אונ איז זייער חשוב גיוועזן בייא דעם מלך נמרוד · איז תרח גיגאנגן אין דעם פאלאץ אריין וויא נמרוד איז גיזעסן אונ האט זיך גבוקט צום מלך מיט זיין פנים צו דר ערד · האט דער מלך גיזאגט צו תרח הייב אויף דיין קאפ אונ בעט וואס דיין בגער איז · האט תרח צו אים גיזאגט מיין הער דר מלך זאל לעבן אייביג אונ איך בין דיר גקומן אבשורה זאגן אז דם וואס רו האסט גזעהן אויף די שטערן אז עס וועט גיבארן ווערן אין דיין מלוכה אזוי איין קינד וואס וועט פאר שטערן דיין אמונה אונ איבר דעם האסטו אוים גיהרגת זיבציג טויזענט קינדער זכרים וועל איך דיר איין בשורה זאגן אז דאס קינד איז מיין זון אונ זיין מוטר איז גיוועזן מעוברת אונ איך האב דער פון ניט גיוויסט · ווארום זיא האט מיר גיזאגט איך האב אין מיר אזו אקרענק וואס דער בויך ווערט גשוואלן · איך האב ניט געשפירט קיין שום זאך אונ אז עס האט זיך אום גלאזט ניין חדשים פון איר טראגן איז זיא אוועק גיגאנגן פון דער שטאט צו איין טייך האט זיא דארט גיפונן איין מערה אונ האט דארט גיהאט דאס קינד אונ האט אים דארט גילאזט אונ איז אוועק גיגאנגן אונ אין צוואנציג טעג ארום איז זיא גיגאנגן גוואר ווערן צו אים האט זיא אים גפונן ווי ער איז גיגאנגן בייא דעם בארטן פון דעם טייך אונ רעט אזו וויא אגרויסער מענטש אונ זאגט עס איז פאר האנדן איין גאט אין הימל ער זעהט אלץ אונ קיינר זעהט אים ניט ער איז נאר איין גאט אונ קיין אנדרר גאט איז ניט פר האנדן וכשמוע ווי נמרוד הט דר הערט דיא דאזיגע רייד האט ער זיך זייער דר שראקין אונ הט גיזאגט צו זייני יועצים אונ זיינע הערין וואס טוט מען מיט דעם קינד האבן זיי צוא אים גיזאגט אונזער מלך אונ אונזר גאט ווי האסטו מורא פר אזו אקליין קינד דען דוא

אלהינו כיצד תפחד מילד קטן ויש בכל מלכותך אלף אלפי אלפים שרים שרי אלפים ושרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות ושוטרים אין מספר הקטן שבשרים ילך ויביאנו וישימנו בבית הסוהר. אמר להם הראיתם מימיכם ילד מעשרים יום הולך על רגליו ומדבר בפיו ובלשונו מבשר ואומר שיש אלוה בשמים אחד ואין שני לו והוא רואה ואינו נראה · אמר המגיד שכל השרים שהיו שמה תמהו תמיה גדולה מאלו הדברים · ובין כך ובין כך בא השטן בדמות אדם לבוש משי שחור והלך והשתחוה לפני המלך נמרוד עד שאמר לו המלך הרם ראשך ושאל חפצך · אמר לו מה אתה דואג וכלכם תמהים מילד אחד קטן איעצך עצה מה לעשות · אמר לו המלך מה עצתך א"ל תפתח אוצרות כלי המלחמה ותתן לכל השרים והסגנים והפחות ולכל אנשי המלחמה ותשלחם אליו שיבא לעבוד אותך ויהיה תחת ידיך · אמר המגיד שצוה המלך לכל השרים ולכל אנשי המלחמה שיבואו ויקחו כלי זיין מאוצרות המלך וילכו להביא לאברהם · וכראות אברהם אבינו שבאו עליו עם רב אחזהו רעדה ופחד גדול מפניהם ויצעק לאלהי השמים שיצילהו מידם כי הוא המציל עני מחזק ממנו ועתה יצילנו מהם · וישמע אלהים את צעקתו וירא את דמעותיו וישלח לו את מלאך גבריאל להציל אותו מידם אמר המלאך מה לך אברהם ומה אתה בוכה א"ל פחדתי מאנשים האלו הבאים עלי להרגני א"ל לא תירא ולא תפחד כי האלהים עמך והוא יצילך מכף כל אויביך · אמר המגיד שהקב"ה צוה לגבריאל שישים ענן וערפל בינו וביניהם · בראותם הענן והחשך והערפל פחדו ושבו אל נמרוד מלכם ואמרו לו נסעה ונלכה ממלכות זה וכשמוע המלך כך נתן מעות לכל שריו ועבדיו ונסעו משם למדינת בבל · ויהי אחר נסעם ויאמר אלהים אל גבריאל לך אמור לאברהם שילך אחרי האויב נמרוד לבבל · אמר לו אברהם אין

האָסט אין דיין מְלוּכָה טויזנט מאָל טויזנט הערין אַזעלכֵי וָוס האָבן צוא שאַפין איבֶר טויזנט אונ וָוס האָבן צו שאַפֿן איבֶר הונדערט אונ וָוס האָבן צוא שאַפֿן איבֶר פופציג אונ אַזעלכֶע וָוס האָבן צו שאַפֿן איבֶר צעהן אונ שמשים אונ פְּראַסט חיל האָסטו אַזוי פיל וואס האָבן גאָר קיין צאָל ניט וָאלסט דוא מורא האָבן פַר אַקליין קונד דער קלענסטער הער לאז גיין אונ אים ברענגן אַהער אונ זאל אים אַריין זעצין אין תְּפִיסָה · הָט נִמְרוֹד צו זיי גיזאָגט הָט איר דען גיזעהן זונט איר לעבט אַז אַקינד וָוס איז אַלט צוואַנציג טעג זאל גיין אויף די פיס אונ זאל קענין ריידן אונ זאָגן אַז עס איז פאַר האַנדן איין גאָט אין הימל וָוס ער זעהט אַלץ אונ קיינֶר זעהט אים ניט אונ איז נאָר איין גאָט · ווִיא די הערן האָבן דָס דר הערט האָבן זייא זיך אַלֶע פַר וְוְונדֶרְט מִיט אַגרוים ווינדר · ווי זיי האָבן אַזוי גיהערט איז גיקומן דר שטן אין דעם גישטאַלט פון אַמענטשיי אוּו איז גיגאַנגין אָן גיקליידט אין שוואַרצע זיידנע קליידר אונ הָט זיך גיבוקט פַר דעם מלך נִמרוד האָט אים דר מלך גיזאָגט הייב אויף דיין קאָפּ אונ בעט דיין בּגער · הָט דער שטן צו אים גיזאָגט וָוס זאָרגסטו דיך אונ איר אַלֵי פר וְוינדרט זיך פאַר אַזוי אַקליין קונד איך ווֶעל דיר גיבן איין עצה דוא זאָלסט געבן כְּלֵי זיין צוא דיינע הערן אונ צו די מִלְחָמָה לייט אונ זאָלסט זיי שיקן צו אים אַז ער מוז קומן דינען דיך אונ זאָל זיין צו דיר איין נִכְנַע · הָט נִמְרוֹד גישאַפט צו אַלֵי זיינֵי הערן צו אַלֶע מִלְחָמָה לייט אַז זייא זאָלין נעמן כְּלֵי זיין אונ זאָלן גיין בְּרענגן דעם אַבְרָהָם צום מלך האָבן זיי אַזוי גיטאָן · וכראות ווי אַבְרָהָם האָט דר זעהן אַז עס קומן אָן צו אים אַגרוים חיל האָט אים אָן גיחאַפּט אַציטערניש אונ אַגרוים פאַרכט אונ האָט זיך זייער דר שראָקן פאַר זייא האָט ער גישריגן צו דעם גאָט פון דעם הימל ער זאָל אים העלפן אונ זאָל אים מַציל זיין פון זייערע הענט · האָט גאָט ב"ה צו גהערט זיין גשרייא אונ האָט גזעהן זיינע טרערן אונ הָט צו אים גישיקט דעם מלאך גַבְריאֵל ער זאָל אים מַציל זיין פון זייערע הענט · הָט דר מלאך גזאָגט צו אַבְרָהָם אָבִינוּ וָוס איז דיר וואָרום וויינסטו האָט אַבְרָהָם צו אים גיזאָגט איך פאָרכט מיך פַר דיא מענטשן וָוס זענן גקומן מיך הארגינען הָט דר מלאך צו אים גיזאָגט דו זאָלסט זיך ניט פאָרכטן וואָרום גאָט איז מִיט דיר אונ ער וועט דיך מַציל זיין פון אַלֶע דיינע פיינט · הָט גאָט ב"ה גבאָטן צו גַבְריאֵל אַז ער זאָל מאַכן איין וואָלקן אונ איין נֶעפּל צווישן אים אונ צווישן זייא · ווי די הערן מיט דעם חיל האָבן דר זעהן דעם וואָלקן אונ פינצטערקייט האָבן זיי זיך זייער גפאָרכטן אונ האָבן אום גקערט צו נִמְרוֹד אונ האָבן אים גיזאָגט לאָמר אַוועק פון דר מְדִינָה · ווִיא דער מלך הָט דָס דר הערט הָט ער פון דאָרט אַוועק גצויגן אונ זענן גקומן קיין בָּבֶל · ויהי אונ גאָט האָט גזאָגט צו גַבְריאֵל גיי זאָג צו אַבְרָהָם ער זאָל נאָך גיין דעם פיינט

נמרוד

לו צידה לדרך ולא סוס לרכוב עליו ולא אנשי חיל לעשות עמו מלחמה א"ל גבריאל המלאך אין אתה צריך לשום דבר לא לצידה לדרך ולא סוס לרכוב עליו ולא אנשי חיל לעשות עמו מלחמה ולא רכב וגם פרשים כי על כתפי תרכב ואני אשאך ואגיעך עד בבל · ויקם אברהם ורכב על כתפו של גבריאל כהרף עין באותה שעה מצא עצמו בשערי מדינת בבל וא"ל המלאך תכנס למדינה ותקרא בקול גדול ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד אחר · אחד ואין שני אין לו דמות הגוף ואינו גוף והוא אלהי האלהים ואלהי נמרוד ואני אברהם עבדו נאמן ביתו · הלך אברהם אבינו ע"ה ונכנס בתוך המדינה והכריז בקול גדול לכל אנשי המדינה ה' הוא האלהים אחד ואין שני והוא אלהי השמים והוא אלהי האלהים ואלהי נמרוד תעידו כלם אנשים ונשים וטף על זה שהוא אמת וגם תעידו שאני אברהם עבדו ונאמן ביתו · ויהי הוא הולך בשווקים וברחובות ומכריז מצא אביו ואמו וגם מצא למלאך גבריאל אמר לו המלאך אברהם תאמר לאביך ולאמך שיאמינו גם הם ויעידו בזה שאתה מכריז שה' הוא האלהים אין עוד מלבדו · ויהי כשמוע אברהם את דברי המלאך אמר לאביו ולאמו אתם עובדים לאדם כמוכם והשתחוו אליו לדמות אליל נמרוד הלא ידעתם כי יש לו פה ולא ידבר עין ולא יראה אזן ולא ישמע ולא ילך ברגליו ולא יש בו תועלת לא לעצמו ולא לאחרים · ויהי כשמוע תרח את דבריו לקח אותו בדברים והביאו אל ביתו ויספר לו כל המאורע שביום אחד הלך מהלך מ' יום · וכשמעו זה הלך אצל נמרוד וא"ל תדע אדונינו המלך שהנער בני אשר היית בורח מפניו הנה בא ושאלתיו כמה זמן יש שהוא הולך בזה הדרך א"ל אמש נסעתי משם והיום הגעתי הנה · ויהי בשומעו ככה ויחרד חרדה גדולה עד מאד ויאמר לפני כל השרים והיועצים והחכמים להביא לו עצה על זה הילד מה לעשות עמו · ויענו לו פה אחד יחי המלך נמרוד לעולם ויצוה שיכריזו בכל המדינה משתה ושמחה שבעת ימים וכל איש ישמח בביתו וילבש ויצא בכל מיני לבושים ומשכיות

נמרוד קיין בבל הט אברהם גיזאגט איך האב ניט קיין שפייז אויף דעם וועג אונ ניט קיין פערד צוא רייטן דרויף אונ ניט קיין חיל מיט אים מלחמה צו האלטן · הט גבריאל גיזאגט צו אים דו בדארפסט ניט קיין שום זאך אויף מיין אקסיל וועסטו רייטן אונ איך וועל דיך טראגן אונ וועל דיך ברענגן קיין בבל · איז אברהם גירייטן אויף דעם אקסיל פון גבריאל אונ כהרף עין איז ער אן גיקומן קיין בבל האט אים דר מלאך גיזאגט גייא אריין אין דער מדינה אונ שרייא מיט אגרויס קול גאט איז דער רעכטער גאט אויבן אויף דעם הימל אונ אונטען אויף דער ערד עס איז ניט דא קיין אנדרר אונ ער איז דער גאט וואס האט בשאפן הימל אונ ערד ער הט ניט קיין גישטאלט פון איין גוף אונ ניט פון קיין מלאך ער איז ניט קיין גוף אונ ער איז דער גאט פון דעם הימל אונ דר גאט פון נמרוד אונ איך אברהם בין זיין קנעכט דער נאמן פון זיין הויז · הלך איז אברהם אבינו ע"ה גגאנגען אין דער מדינה אונ האט אויס גירופן מיט אגרויס קול פאר גאר דיא לייט גאט איז דער רעכטר גאט ער איז גאר איינר אונ קיין אנדרער איז ניט דא אונ ער איז דער גאט פון דעם הימל אונ ער איז איין גאט איבר אלי מלאכים אונ דער גאט פון נמרוד · איר מאנזלייט אונ ווייבער אונ קלייני קינדר זאגט אלי עדות אויף דעם אז דאס איז אמת אונ זאגט אויך עדות אז איך אברהם בין זיין קנעכט דר נאמן פון זיין הויז · ויהי איז ער אזו גגאנגן אין דיא גאסן אונ האט אויס גירופן האט ער גפונן זיין פאטר אונ מוטר אונ האט אויך גפונן דעם מלאך גבריאל האט אים דער מלאך גזאגט אברהם זאג צו דיין פאטר אונ מוטר אז זייא זאלן אויך גלובן אונ זאלן אויך עדות זאגן אויף דעם וואס דו רופסט אויס · האט אברהם גזאגט צו זיין פאטער אונ מוטר איר דינט צו אמענטשן אונ איר בוקט זיך צו אגעצן בילד וואס האט דאס גישטאלט פון נמרוד פאר וואר איר ווייסט דאך אז דער געצן בילד הט אמויל אונ קען ניט ריידן ער האט אויגן אונ קען ניט זעהן ער הט אויערן אונ קען ניט הערן ער האט פיס אונ קען ניט גיין אונ עס איז אין אים ניט דא קיין הילף ניט צוא זיך אונ ניט צו אנדרי · אונ אברהם הט אים דר ציילט ווי ער איז גגאנגן אין איין טאג פערציג טעג רייז · וויא תרח האט דס דער הערט איז ער גגאנגן צו נמרוד אונ הט אים גזאגט זאלסט וויסן אדוני המלך אז מיין זון איז גקומן אהער האב איך אים גפרעגט ווי פיל טעג ביסטו גגאנגן הט ער גזאגט נעכטן בין איך ארויס גיגאנגן אונ היינט בין איך גקומן אהער · ווי נמרוד הט דס דר הערט האט ער זיך זייער דער שראקן אונ האט גיזאגט צו זייני יועצים זייא זאלן אים געבן איין עצה וואס מען זאל טון · האבן זיי אים אלי געענטפערט מיט איין עצה · מען זאל אום רופן אין גאר דר מדינה

ומשכיות כסף ושתהיה כל המדינה צהלה ושמחה וגם תעשה משתה בחצר בית המלך החיצונה והפנימית ובכל מדינות מלכותך ועוצם יכולתך הגדול ויבא כל אדם ויעבוד אותך · ויאמר המלך לעשות כן ותנתן דת בבבל בשווקים וברחובות וילבשו כלם כלים יפים ויתקנו אותם בכל לבושי שש ומשי ורקמה וכל מיני משכיות כסף איש איש כאשר תשיג ידו · ויעשו כן · ויהי אחרי כן בשבת המלך נמרוד על כסא מלכותו שלח אחרי אברהם ויבא אליו ואביו תרח עמו ויעבור אברהם לפני הפחות והסגנים עד שהגיע לכסא המלך אשר הוא יושב עליו ויתפוס בכסא והניע אותה ויקרא בקול גדול כדברים האלה · אי נמרוד הנגעל הכופר בעיקר וכופר באל חי וקיים ובאברהם עבדו נאמן ביתו תעיד ותאמר כמוני שה׳ האלהים אחד ואין שני ואינו גוף והוא חי ולא ינום ולא יישן ותעיד על עצמך ותאמין שאני אברהם עבדו והוא ברא את כל העולם כדי שיאמינו בו · וישא את קולו באלו הדברים והנה הדמותים שהיו שם עומדים נפלו על פניהם וכראות המלך והשרים בספלתם וגם צעקת אברהם נפלו כלם על פניהם ארצה עם מלכם נמרוד וימס לבו ותשאר כמו שתי שעות ארצה וימס לבו בקרבו גם פרחה נשמתו ממנו · ואחר שתי שעות שב רוחו ונשמתו אל גופו ויקץ משנתו ויאמר המלך הקולך זה אברהם או קול אלהיך · ויאמר לו קול זה קול בריה קטנה מכל בריות שברא הקב״ה · בשעה ההיא אמר המלך נמרוד באמת אלהיך אברהם אלוה גדול וחזק מלך מלכי המלכים ואמר לתרח אביו שישא את בנו ויסור מעליו וילך לעירו וילכו שניהם יחדיו . ויהי אחרי כן ויגדל אברהם עד שהיה כבן עשרים שנה ותרח אביו חלה ויאמר אל בניו הרן ואברהם בחייכם בני תמכרו אלו השני דמותים שאין לי מעות להוצאותינו · הלך הרן ומכר את הדמותים הביא מעות להוצאות אביו וילך אברהם ויקח שני דמותים אחרים למכרם ושם חבל על גרונם ופניהם ארצה והוא היה סוחב אותם וצועק ואומר מי הוא זה שיקנה דמות שאין בו תועלת לא לעצמו ולא למי שיקנהו לעובדו וגם יש לו פה ולא

ידבר

אז זיבן טעג דורך אנאנדר זאל איטליכר זיך מאכן אמשתה אונ זאל אן קליידן שייני קליידר אלע זיבן טעג אונ זאלען פרייליך זיין אונ עס זאל גימאכט ווערן סעודות אין דעם הויף פון מלך אונ איטליכר זאל קומן אונ זאל דיך דינין · האט דר מלך גיהייסן מען זאל אזו טאן אונ זייא האבן אלי אזו גטאן · אונ נאך דעם אז דער מלך נמרוד איז גזעסן אוף זיין מלוכה שטול האט ער גישיקט נאך אברהם איז גקומן אברהם מיט זיין פאטר תרח איז אברהם צו גיגאנגן צו דר מלוכה שטול אונ האט זיך אן גהאלטן אן זיין שטול אונ הט גישריגן מיט אגרוים קול ווייא גישריגן דר אומווערדיגר נמרוד וואס ער לייקינט אין דעם לעבנדיגן גאט אונ אין זיין קנעכט אברהם וואס ער איז דר נאמן פון זיין הויז · דו נמרוד זאג עדות אזו ווי איך זאג אז גאט ב״ה איז דר רעכטר גאט אונ ער איז אייער אונ קיין אנדערער איז ניט דא אונ ער איז ניט קיין גוף או ער לעבט אייביג ער דרומלט ניט אונ שלאפט ניט · אונ זאג עדות אויף דיר אז דו ביסט קיין גאט ניט · אונ זאלסט גלייבן אז גאט ב״ה האט בשאפן די וועלט · אונ הט דאס גישריגן גאנץ הויך אונ אלי געצן בילדר זענן גיפאלן אויף זייערי פעניםר · אונ דר מלך מיט די הערן האבן גיהערט דאס גישרייא פון אברהם זענן זייא אלי גיפאלן אויף זייערי פעניםר אונ זייער הארץ איז צו גאנגן אונ זענן גילעגן אויף דר ערד דריט האלבן שעה אונ זיין נשמה איז ארוים גפלוגן פאר גרוים שרעקיניש · דער נאך האט ער זיך אויף גחאפט אונ הט גיזאגט צו אברהם איז דס דיין קול אדר גאטס קול · האט אברהם גיזאגט דס איז דאס קול פון אקליין בשעפניש וואס גאט ב״ה האט בשאפן · הט נמרוד גזאגט צו אברהם דס איז אמת אז דיין גאט איז אגרוסר אונ אשטארקר גאט ער איז איין מלך איבר אלי מלאכים · אונ נמרוד האט גזאגט צו תרח ער זאל נעמן צו אברהם אונ זאל אוועק גיין אין זיין שטאט · זענן זיי ביידי אוועק גיגאנגן · דר נאך איז אברהם אלי מאל גרעסר אונ עלטר גיווארן ביז ער איז אלט גיווארן צוואנציג יאר ותרח אונ זיין פאטר תרח איז שלאף גיוועזן · האט ער גיזאגט צו זיינע קינדר הרן אונ אברהם מייני קינדר פר קויפט מיר די צווייא געצן בילדר אויף הוצאות · איז הרן גיגאנגן אונ האט פאר קויפט אונ הט גבראכט דאס געלט צו זיין פאטער · אונ אברהם הט גנומן אנדרע צווייא געצן בילדער צו פאר קויפן האט ער אן גיטאן אשטריק אויף זייער האלז אונ זיי זענן גלעגן מיט דעם פנים צו דער ערד אונ אברהם האט זיי גשלעפט אונ גישריגן ווער איז דער וואס וועט קויפן אזו אגעצן בילד וואס ער קען ווך אליין ניט העלפן אונ ניט דעם וואס ער קויפט אים · ער הט אמויל אונ קען

דבר עין ולא יראה רגלים ולא ילך אזן ולא ישמע · וכשמוע אנשי המדינה את דברי אברהם תמהו עד מאד והוא הולך ובא ופגע זקנה אחת ותאמר לו בחייך אברהם תבחר לי דמות אחד טוב מאד וגדול לעבדו ולאהבו · אמר אברהם זקנה זקנה איני יודע בהם תועלת לא בגדול ולא בקטן לא לעצמם ולא לאחרים · אמר לה והדמות הגדול אשר לקחת מאחי הרן לעבדו היכן הוא אמרה לו באו גנבים בלילה ההיא וגנבו אותו בעודי בבית המרחץ : א״ל א״כ כיצד תעבדי לדמות כי אף לעצמו לא הציל מן הגנבים כ״ש איך יציל אחרים מרעתם ולך הזקנה השוטה וכיצד תאמרי שהדמות שעבדת שהוא אלוה אם הוא אלוה למה לא הציל א״ע מיד הגנבים אלא שהוא דמות אין בו תועל׳ לא לעצמו ולא למי שיעבוד אותו · אמר׳ לו הזקנ׳ א״כ אברהם כדבריך למי אעבוד אמר לה תעבדי לאלהי האלהים ואדוני האדונים בורא שמים וארץ הים וכל אשר בם והוא אלהי נמרוד ואלהי תרח ואלהי מזרח ומערב דרום וצפון ומי הוא נמרוד שיעשה עצמו אלוה לעבוד אותו · אמרה הזקנה מכאן ולהלן לא אעבוד כ״א אלהיך אלהי אברהם ואם אעבוד אותו מה תועלת יהיה לי · אמר לה כל מה שגנבו ישוב לך וגם תצילי נפשך מגיהנם · אמרה הזקנה מה אומר כדי להציל את נפשי משחת א״ל תאמרי ה׳ הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אחד ואין שני ממית ומחיה והוא חי לא יראה מות וגם אני אברהם עבדו נאמן ביתו · אמרה הזקנה מכאן ולהלן אני אומרת כדבריך ואעיד על עצמי שה׳ הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת ואתה אברהם נביאו ואאמין בשי״ת ובך · אמר המגיד ששבה בתשובה ונתחרטה על שעבדה את הדמות ואמרו שגם מצאה הגנבים והשיבו לה הגניבה וגם הדמות ·

מה
ניט ריידן אונ איין אוג אונ קען ניט זעהן אונ האט פיס אונ קען ניט גיין אונ האט איין אויער אונ הערט ניט · ווי דיא לייט פון דער מדינה האבן גיהערט די רייד פון אברהם האבן זיך זייער פאר וואונדערט · אונ אברהם איז אזוי גיגאנגן מיט די אפ געטער אונ האט באגעגנט איין אלטי אשה הט אים גיזאגט אברהם קלויב מיר אויס איין געצן בילד וואס ער איז זייער גוט אונ גרויס צו דינן אים אונ אים ליב צו האבן · אמר האט אברהם צו איר גיזאגט דו אלטי פרויא איך ווייס אין זייא קיין שום הילף ניט אין די גרויסע אונ ניט אין די קליינע · האט אברהם זיא גיפרעגט דעם גרוסן געצן בילד וואס דו האסט גיקויפט פון מיין ברודר הרן צו דינן אים ווי הין איז ער אוועק גיקומן האט זיא צוא אים גיזאגט עס · ווען גיקומן בייא נאכט גנבים אונ האבן אים אוועק גיגנבת אז איך בין גוועזן אין מרחץ · הט אברהם צוא איר גיזאגט אז עס איז יוא אזוי וויא אזוי דינט איר צוא אזו איין געץ דען מה דאך ער קען זיך אליין ניט מציל זיין פון די גנבים מכל שכן ווי קען ער מציל זיין צוא אנדרי פון זייער בייז אונ ווי קען ער דיך מציל זיין אלטר נאר ווי טוסטו זאגין אז דר געץ וואס דו האסט גידינט איז איין גאט · אוב ער איז איין גאט פר וואס הט ער זיך ניט מציל גיוועזן פון די גנבים · נאר ער איז איין געץ וואס אין אים איז ניט דא קיין הילף ניט צו זיך אונ ניט צו דעם וואס דינט אים · אמרה הט איר די אלטי גיזאגט אברהם אז עס איז יוא אזוי וויא דו זאגסט אז דער געץ איז ניט קיין גאט צו וועמין דען זאל איך דינן · הט אברהם צו איר גיזאגט דין צו דעם גאט וואס ער איז איין גאט איבר אלי מלאכים אונ איז אהער איבער אלי הערין וום ער הט בשאפן הימל אונ ערד אונ דעם ים מיט אלי זאכן וום דרינן איז דא אונ ער איז דר גאט פון אלי פיר זייטן וועלט אונ ווער איז דר נמרוד אז ער זאל זיך מאכן פר אגאט מען זאל אים דינן · הט די אלטי גיזאגט פון היינט אן אונ ווייטר וועל איך שוין ניט דינן נאר דיין גאט דעם גאט פון אברהם אונ אז איך וועל אים דינען ווס פאר איין הילף וועט מיר זיין · האט ער צוא איר גיזאגט אלץ וום מען הט באוי דיר גיגנבת וועט דיר אום גיקערט ווערין אונ וועסט אויך מציל זיין דיין לייב פון דעם גיהנם · האט די אלטי גיזאגט וום זאל איך זאגן אז איך זאל מציל זיין מיין לייב פון דעם גיהנם · הט ער צוא איר גיזאגט דו זאלסט זאגן גאט איז דר רעכטר גאט פון אויבן אויף דעם הימל אונ אויף דר ערד ער איז אייער אונ קיין אנדרער איז ניט דא ער מאכט טויט אונ מאכט לעבדיג ער לעבט אייביג אונ זעהט ניט קיין טויט אונ איך אברהם בין זיין קנעכט · הט די אלטי גיזאגט פון היינט אן אונ ווייטר וועל איך זאגין אזוי ווי דוא הייסט אונ וועל עדות זאגין אז גאט איז דער רעכטר גאט אויף דעם הימל פון אובן אונ אויף דער ערד אונ דוא אברהם ביסט זיין נביא אונ וועל גלייבן אין גאט ב״ה אונ אין דיר · אמר אונ די אלטי הט תשובה גיטאן אונ הט חרטה גיהאט אויף דעם וום זיא הט גידינט דעם געצין בילד · אונ זיא הט גיפונן די גנבים אונ זיי האבן איר אום גיקערט דיא גניבה

מה עשתה זאת הזקנה לקחה הבן בידה והכתה על ראש הדמות ואומרת אוי לך ולמי שיעבוד אותך עוד כי אין בך תועלת ולא למי שיעבוד אותך ויצאה מביתה בשווקים וברחובות והיא צועקת ואומרת מי שרוצה להציל נפשו משחת ויצליח בכל מעשיו יעבוד לאלהי אברהם. אמר המגיד שהזקנה בכל יום היתה צועקת עד שהשיבה בתשובה אנשים ונשים הרבה. שמע המלך שמועה זו שלח אחריה והביאה לפניו אמר לה מה עשית כי שמית מאחרי עבודתי למה לא תעבדי אותי שאני אלהיך ואני יצרתיך אף תכחתיך בימיני. השיבה ואמרה אתה מן הכחבים ואתה כופר בעיקר באל אחד ואין שני ואתה אוכל מטובו ותעבוד אל אחר ותכפור בו ובתורתו ובאברהם עבדו. ויהי כשמוע המלך את דבריה צוה להרוג אותה והרגו אותה ופחד ורחב לבבו מדבריו ותמה על עצמו ולא ידע מה יעשה עם אברהם שהפסיד אמונתו כי רוב המון העם האמינו באלהי אברהם. וכראות השרים שלו היגון אשר שם בלבו וכשומעם דבריו אמרו לו קום מהרה והלכת אל המקום אשר היית הולך פעמים אחרות ותכריז שכל אנשי המדינה יעשו שבעה ימים משתה ויום טוב וישימו עליהם כל החפצים ובגדי משי ורקמה ואבנים טובות ואבנים יקרות שוהם וישפה ודברים אחרים וכל כלי זהב וכסף ומאכל ומשתה וכל מיני מגדים וכראות אברהם את גודל העושר ותוקף אנשי רוב המדינה ורוב עושרם יבא ליכנס תחת אמונתך. ויהי כשמוע נמרוד השמועה שמח שמחה גדולה ויביא עצה וצוה שיכריזו אל כל אנשי המדינה ללכת אל המקום אשר היו רגילין לבא שם שנה בשנה בגן ויביאו שם הדמותים ויעשו שם ימי משתה ושמחה ויום טוב יותר ממה שהיו רגילים מקודם. ויהי בתוך המשתה ויאמר המלך לתרח אבי אברהם להביא את בנו לראות גדולתו ועושר כבוד מלכותו ורוב שריו ועבדיו. ויאמר תרח לאברהם בא עמי למועד המלך נמרוד אלהינו אמר אברהם איני יכול לצאת משם א"ל הרח א"כ תשב עם הדמותים

און דעם געצין בילד וואס זיי האבן גיהאט גיגנבת באיי איר. האט די אלטי גינומן אשטיין אין אירע הענט און האט גישלאגן דעם געצין בילד איבר זיין קאפ און האט גיזאגט ווייא איז צו דיר און צו דעם וואס דינט צו דיר וואראם אין דיר איז ניט דא קיין הילף און דער וואס דינט דיך האט אויך קיין הילף ניט און זיא איז ארום גיגאנגין אין די מארקן און אין די גאסן און האט גישריגן און האט גיזאגט ווער עס וויל זיך מציל זיין פון דעם גיהנם און וויל האבן הצלחה אין אלי זיינע מעשים זאל ער דינן צוא דעם גאט פון אברהם. און די אלטי האט אזוי גישריגן אלי טאג ביז זיא האט מחזיר בתשובה גיוועזן צו פיל מענטשן. וישמע וויא דר מלך נמרוד האט דאס דר הערט האט ער גישיקט נאך איר און מען האט זיא גיבראכט פאר אים האט ער צו איר גיזאגט וואס האסטו גיטאן וואס דו האסט אפ גיקערט פון מיין דינסט פר וואס דינסטו מיך ניט דען איך בין דיין גאט און איך האב דיך בשאפן האט זיא אים גיענטפערט און האט גיזאגט דוא ביסט פון די ליגנרס און דוא לייקענסט אין דעם רעכטן גאט אין דעם איינציגן גאט וואס קיין אנדרר גאט איז ניט דא נאר ער. דוא עסט פון זיין גוטץ וואס ער האט בשאפן און דינסט צו איין געצן בילד און לייקענסט אין אים און אין זיין תורה און אין זיין קנעכט אברהם. ויהי ווי דר מלך האט דר הערט אירע רייד האט ער זיך זייער גישראקן. און האט גיזאגט איך ווייס ניט וואס מען טוט מיט אברהם וואס האט פר דארבן מיין גלויבין. וואראם פיל פאלק האבן גיגלייבט אין דעם גאט פון אברהם. און ווי זיינע הערין האבן גיזעהן דאס טרויעריקייט פון דעם מלך האבן זייא צו אים גיזאגט אונזר עצה איז דוא זאלסט הייסן אויס רופן אז אלי לייט זאלן זיך מאכן יום טוב זיבן טעג און זאלן גיין אן גיטאן זיידני קליידער און גיוועבטי און זאלן זיך אן טאן אין גוטע טייערי שטיינער און מען זאל ניצען אלערלייא זילברני און גילדעני כלים און גוטע עסין און טרינקען און וויא אברהם וועט זעהן דיין גרויסקייט און דיא פיל לייט אין דיין מדינה און זייער פיל עשירות וועט ער אויך צו שטיין צו דיין גלויבן: ויהי נמרוד האט זיך זייער גיפרייט אוף דר עצה און האט גיהייסן אויס רופן אז גאר די לייט פון דר גאנצר מדינה זאלען גיין אין דעם ארט וואס זיי פלעגין זיך אהין צו הויף קומן איין מאל אין יאר אלי לייט פון זיין מדינה און פלעגין צו ברענגן זייער געצן בילדר און פלעגין זיך דארט בוקען צוא זייא און צוא נמרוד און מאכן גרוסי סעודות. האבן זייא אזוי גיטאן. ויהי און אין מיטן די זיבן טעג האט דר מלך גיזאגט צוא תרח ער זאל ברענגן זיין זון אברהם ער זאל זעהן זיין גדולה און זיין עשירות און זיין כבוד. האט תרח גיזאגט צוא אברהם מיין זון קום מיט אונז צו דעם יום טוב פון דעם מלך נמרוד אונזר גאט. האט אברהם גיזאגט

הרמותים עד בואנו משם ויעש כן וילך תרח וישב אברהם עם הדמותים וגם דמות המלך היה שם וירא אברהם אשר הלך המלך אל בית הועד אשר לו ויקח בידו גרזן ובראותו דמותי המלך יושבים אמר ה׳ הוא האלהים וישליכם מעל כסאם ארצה ויך בהם מכה גדולה בגדול החל ובקטן כלה לזה קטע רגלו ולזה כרת ראשו ולזה שבר עיניו ולזה שבר רגליו וכלם נשברים · ויצא אברהם וישלמו ימי המשתה ויבא המלך אל ביתו וקודם זה כששבר אותם שם הגרזן ביד גדול הדמותים · וכראות המלך את צלמיו שבורים אמר מי היה כאן ומי הוא אשר מלאו לבו לעשות כן ויענו כל העם בוכים ויאמרו אדונינו המלך תדע לך שאברהם היה יושב אצלם ושמענו שהיה משבר להם · ויצו המלך להביא את אברהם לפניו ויביאו אותו ויאמר לו המלך ושריו למה שברת את אלהינו · ויאמר אני לא שברתי אותם כי אם הגדול שבהם הלא תראה היות הגרזן בידו ואם לא תאמינו שאל ממנו והוא יגיד · ובשמעו דבריו חרה לו עד מות ויאמר להוליכו בית הסוהר ויצו אל שר בית הסוהר לבלתי תת לו פת לאכול ולא מים לשתות · אמר המגיד שאברהם אע"ה בעודו בבית הסוהר נתן עיניו לשמים ויאמר ה׳ אלהי אתה יודע הנסתרות ואתה ידעת כי לא הגעתי עד הנה כ"א על עבודתך · והקב"ה שמע את תפלתו ושלח לו המלאך גבריאל להושיעו מיד זה וא"ל שלום עליך אברהם אל תירא ואל תחת כי ה׳ אלהיך עמך · בשעה ההיא נראה לו מעין מים חיים ושתה מהן והביא לו המלאך כל מיני מאכל לאכול וישב עמו שם כדי ללותו שנה תמימה · ויהי אחרי השנה ההיא באו שרי המלך ויועציו לאכול ולשתות עם המלך ויאמרו למלך לבנות לו גדר גדול ולהכריז בכל מדינתו שכל מי שהוא חפץ לעבוד בעבודת המלך שיביא אל הבית הזה עצים הרבה עד שימלא כל המקום עצים פה לפה ואח"כ יבעירו העצים באש עד שתעלה השלהבת לשמים ותשליך בתוכה לאברהם ובזה יאמינו בך לעולם ולא תפסיד אמונתך · וישמח המלך על העצה הזאת היעוצה שמחה גדולה מאד ויצו לכל העם לאמר כל איש ואשה נער וזקן אשר בכל מדינות המלך יביאו עצים אל הבית הזה הגדול אשר בנה עד מלאות אותו ·

איך קען אהין ניט גיין הט אים תרח גיזאגט נוא זיץ מיט דיא געצן בילדר ביז מיר וועלין פון דארט קומן · אונ תרח איז אוועק גיגאנגן אונ אברהם איז גיזעסן מיט דיא געצן בילדר אונ דארט איז אויך גיוועזן אזעלכע געצן בילדר ווס הט גיהאט דס גישטאלט פון דעם מלך · הט אברהם גינומן איין האק אונ הט זיי צו האקט פון דעם קלענסטן ביז דעם גרעסטן · דעם הט ער אפ גיהאקט איין האנד אונ דעם זיין פוס אונ דעם זיין קאפ אונ דעם הט ער אויס גישטאכן די אויגן אונ הט זיי אלי צוא בראכן אונ דיא האק האט ער גיגעבן צוא דעם גרעסטן געצען בילד אין דיא הענט אריין · וויא דיא יו"ט טעג האבען זיך אויס גילאזט איז דר מלך גיגאנגן צו די געצען בילדר הט ער דר זעהן אז זיי זענן אלע צוא בראכן הט ער גיזאגט ווער איז דס דא גיוועזן · האט מען אים גיענטפערט אדונינו המלך הגדול זאלסט וויסן אברהם איז גזעסן מיט זיי אונ מיר האבן גיהערט וויא ער הט זיי גיבראכן · הט דר מלך גיהייסן מען זאל ברענגן דעם אברהם פאר אים הט דר מלך צוא אים גיזאגט למאי האסטו צוא בראכען אונזערע אפ גאטן · הט אברהם גיזאגט דער גרעסטער ווס איז צווישן זיי דר הט זייא צוא בראכן דוא קענסט דאך זעהן אז די האק איז באיי אים אין די הענט אונ אז איר ווילט מיר ניט גלייבן פרעגט אים וועט ער אייך זאגין · ווי דר מלך הט דס דר הערט הט ער אים גיהייסען פירן אין תפיסה אונ האט אן גיזאגט צוא דעם העער פון דר תפיסה ער זאל אים ניט געבן עסן אונ טרונקן וועט ער דארט שטארבן · ווי אברהם איז גיקומן אין תפיסה הט ער אויף גיהובן זייני אויגן צו גאט אונ הט גיזאגט גאט מיין גאט דוא ווייסט דאך אז איך בין אהער ניט אן גיקומן נאר איבר דיין דינסט · הט גאט ב"ה אים גישיקט דעם מלאך גבריאל ער זאל אים העלפן · הט דער מלאך צו אים גיזאגט שלום צו דיר אברהם דו זאלסט זיך ניט פארכטן ווארום דיין גאט איז מיט דיר · אונ עס איז אים גיוויזן גיווארן איין קוואל מיט קוועלנדיגי וואסר אונ ער הט פון זייא גיטרונקן אונ דר מלאך הט אים גיבראכט אלערלייא עסן ווארג אונ ער איז דארט גיזעסן איין גאנץ יאר · וויזי נאך דעם יאר זענן גיקומן אלי הערן אונ יועצים צו עסן אונ טרינקן מיט דעם מלך האבן זיי גיזאגט צום מלך ער זאל בויען איין גרוסן הויף אונ זאל אויס רופן אין גאר זיין מדינה אז ווער עס וויל אין דער דינסט פון דעם מלך זאל ברענגן האלץ אין דעם הויף אונ דער נאך זאל מען אן צינדען דס האלץ אונ מען זאל דרינען אריין ווארפן אברהם וועט מען שון אייביג גלייבן אין דיר האט דר מלך אזוי גיטאן אונ אברהם איז אלץ גיוועזן אין תפיסה · ויצו הט דר מלך נאך גישאפט מען זאל מאכן אגרויסן קאליך אובן אין דעם הויז אונ

ויעשו כן לכל העם וימהרו להביא את העצים אל הבית ההוא כי נתן להם זמן עד מ׳ יום ובכל זאת אברהם עומד בבית הסוהר · ויצו המלך לעשות כבשן גדול בתוך הבית אשר בנה וידליקו את העצים בתוכו והנה עלה השלהבת עד לשמים עד שכל העם פחדו מרוב האש ושלח אל שר בית הסוהר לאמר לו תביא לי את אויבי אברהם והשליכהו לתוך זה הכבשן של אש · ויבוא שר בית הסוהר לפני המלך להשתחוות לפניו ויאמר לו איך תשא ממני אדם שזה לו עכשיו שנה תמימה שעמד בבית הסוהר ולא הביא לו שום אדם לא לחם ולא מים ולא שום מאכל בעולם · אמר לו עכ״ז תלך לבית הסוהר ותצעק אליו אם ישיבך תביאנו ואשליכנו באש ואם מת יותר טוב ותקברו אותו ולא יזכר שמו עוד · הלך שר בית הסוהר לפתח הבור ויקרא בקול גדול וחזק אברהם אתה חי או מת ויען אותו אנכי חי אמר לו מי נתן לך אכילה ושתיה עד הנה אמר לו האכילני והשקני מי שהוא יכול על כל הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים עושה נפלאות לבדו וגם הוא אלהי נמרוד ואלהי תרח אלהי כל העולם הוא זן ומפרנס לכל רואה ואינו נראה והוא בשמים ממעל ונמצא בכל מקום ומשגיח בכל הפרטים · ויהי כשמוע שר בית הסוהר את דבריו ויאמן גם הוא באלהי אברהם ויאמר אלהיך אברהם הוא האלהים ואני אעיד על זה וגם אתה עבדו ונביאו באמת ונמרוד הוא משקר · ויהי באומרו כך ויגידו למלך לאמר הנה שר בית הסוהר מעיד על אלהי אברהם שהוא אמת ואברהם עבדו אמת ויתמה המלך מאד וישלח אחריו ויאמר לו מה לך שר בית הסוהר איך כפרת בי ואמרת שאלהי אברהם אמת וגם אברהם עבדו אמת · אמר לו שכן הוא האמת ואתה המלך נמרוד כופר באמת · וכראות המלך את דברי שר בית הסוהר נתעצב אל לבו מאד וימלא חמה ויצו לפגוע באיש הזה להמיתו ויצעק שר בית הסוהר בפגוע בו ויאמר ה׳ הוא האלהים הוא אלהי כל העולם ואלהי נמרוד הכופר · אמר המגיד שהסייף לא היה חותך בצווארו ויותר שהיה מכה בסייף היה נשבר הסייף תמה המלך ויצו להביא

מען האט אן געצונדן דס האלץ ביז דער פלאם איז אויף געגאנגן אונטר דעם הימל אז גאר דאס פאלק האט זיך געפארכטן פון דעם פיל פייער דר נאך האט ער געשיקט צוא דעם העד פון דער תפיסה ער זאל ברענגן דעם אברהם מען זאל אים אריין ווארפן אין קאלך אובן · איז געקומן דער הער פון דר תפיסה אונ האט געזאגט צוא אים איין מענטש וואס איז שוין איין יאר אין תפיסה אונ קיין מענטש האט אים ניט געבראכט עסן אין טרינקען ווי איז געמאלט ער זאל נאך לעבן. האט דר מלך געזאגט די גייא אין תפיסה אריין אונ שרייא צוא אים ווערט ער דיר ענטפרין וועסטו אים ברענגין וועל איך אים אריין ווארפן אין קאלך אובן · אונ אוב ער איז געשטארבן זארכסטו אים בגראבן אונ מען זאל שוין ניט דער מאנן זיין נאמן · הלך איז דר הער געגאנגן אין די תפיסה אונ האט גירופן מיט אשטארק קול אברהם דו לעבסט · האט ער געענטפרט איך לעב · האט דר הער געזאגט ווער האט דיר געגעבן עסין אונ טרונקן · האט אברהם געזאגט דר וואס האט יכולת איבר אלעמן ווס ער איז דער גאט איבר אלע מלאכים אונ דר הער איבר אלע הערן ווס ער טוט אליין גרויסע ווינדער אונ ער איז אויך דר גאט פון נמרוד אונ פון מיין פאטר תרח ער איז דר גאט פון דר גאנצער וועלט ער שפייזט צוא אלע ער זעהט אלע אונ קיינר זעהט אים ניט אונ ער איז אובן אויף דעם הימל אונ ווערט פארט געפונען אין אלע ערטר אונ ער איז משגיח אויף איטליכע זאך באזונדר דער גאט האט מיך גישפייזט · ווי דר הער האט געהערט זיינע רייד האט ער אויך גגלייבט אין דעם גאט פון אברהם אונ האט געזאגט אברהם דיין גאט איז דער רעכטר גאט אונ איך וועל עדות זאגן דרויף אונ די ביסט זיין קנעכט אונ זיין נביא באמת אונ נמרוד איז אליגנר · ויהי ווייא דער הער האט דא אזוי געזאגט האט מען דס געזאגט צום מלך אז דר הער פון דר תפיסה זאגט עדות אויף דעם גאט פון אברהם אז ער איז אמת אונ זיין קנעכט אברהם איז אמת האט זיך דר מלך זייער פאר ווינדרט אונ האט געשיקט נאך אים אונ האט אים געזאגט ווס איז דיר וויא האסטו גילייקנט אין מיר אונ האסט געזאגט אז דר גאט פון אברהם איז אמת אונ אויך זיין קנעכט אברהם איז אמת האט אים דער הער געזאגט אזוי איז טאקי דר אמת אונ דו נמרוד לייקנסט אין דעם אמת · ווי דר מלך האט געהערט זיינע רייד איז ער געווארן פיל מיט רוגזה אונ האט געשאפט מען זאל דעם הער הארגנען · ווי מען האט אים געפירט האט ער געשריגן גאט איז דר רעכטר גאט ער איז דר גאט פון די גאנצע וועלט אונ דר גאט פון נמרוד ווס ער לייקנט אין גאט · אונ די שווערד האט ניט געקענט שניידען אין דעם האלז אין ווי מער מען האט געשלאגן מיט דר שווערד אין האלז איז די שווערד צו בראכען

חביא את אברהם ולהשליכו בתוך כבשן האש הלך אחד מן השרים והביאו לפניו ואמר
לו המלך תשליכהו לתוך האש הגדולה ויקם להשליכו ותצא אש מן הכבשן ותשרוף אותו ויקם
שר אחר מלפני נמרוד להשליך אותו באש וגם כן נשרף וכל מי שהיה לוקח אותו להשליכו באש
היתה שורפת אותו עד שמתו רבים אין חקר ואין מספר · ויבא השטן כדמות איש וישתחו לפני
המלך ויאמר לו המלך מה תשאל ומה תרצה אמר לו איעצך עצה להשליך לאברהם בתוך כבשן
האש · תעשה תחבולה והבה לי עצים הרבה ומסמרות וחבלים ואני אעשה לך טראבוק"ו שמתוך
תנועתו תשליכהו בתוך כבשן האש מרחוק ולא ישרוף האש לאיש ההוא · וישמח המלך מאד
על העצה הזו ויצו לעשות כן ויעשו הטראבוק"ו ואחר אשר השליטו לעשות נסו אותו בפני המלך
שלשה פעמים עד שמרחוק השליכו בו אבנים לתוך האש והוא הנקרא טראבוק"ו ויקחו את
אברהם וקשרו זרועות ידיו ורגליו בקשר חזק וישימו אותו בתוך הטראבוק"ו להשליכו · וכראות
אברהם אבינו ע"ה איך קשרו אותו נשא עיניו לשמים ויאמר ה' אלהי אתה רואה את אשר הוא
עושה בי הרשע הזה · גם מלאכי מעלה אמרו לפני הקב"ה רבש"ע מלא כל הארץ כבודך הלא
ראית מה עשה המלך נמרוד בעבדך ונביאך אברהם · אמר הקב"ה איך לא אדע ואנכי יודע
כל הנסתרות אבל אראה אני לכם נקמה בנמרוד הכופר ואציל את אברהם עבדי . אמר המגיד
שהשטן בא אצל אברהם בדמות אדם וא"ל אברהם אם תרצה להנצל מאש נמרוד השתחוה אליו
והאמן בו ויהי כשמוע אברהם את דבריו ויאמר לו יגער ה' בך השטן פחות נבזה ארור כופר
ויצא מלפניו · ותבא אמו של אברהם לנשק לבנה קודם שישליכו אותו לכבשן האש תאמר לו
בני השתחוה לנמרוד ותכנס תחת אמונתו ותנצל מכבשן האש · ויאמר לה אברהם אמי תלכי
מעלי ודחה אותה מעליו · ואמר לה אמי אש נמרוד תכבה אותו המים אבל אש אלהי לעד לעולם
אינו מכובה ומים לא יוכלו לכבותו וכששמעה דבריו דברים מצודקים אמרה לו האלהים אשר אתה
עובד הוא יצילך מאש נמרוד · ויהי אחרי כן וישימו אותו בכף הטראבוק"ו להשליך אותו בתוך
הכבשן

געווארן דען זיין האלז איז געווארן אזוי הארט ווי מירמיל שטיין · הט זיך דר מלך זייער פר ווינדרט
דרויף אונ הט גיהייסן ברענגן צוא אברהם אונ אים אריין ווארפן אין קאלעך אובין · האט מען
אים גיבראכט הט דר מלך גיזאגט ווארפט אריין אברהם אין קאלעך אובין · ווי אזוי ער האט
גיוואלט אים אריין ווארפן איז ארוים אפייער פון קאלך אובין אונ הט פר ברענט דעם הער: איז
אויך גישטאנן אנדער אריין צו ווארפן אים אין קאלך אובין איז ער אויך פר ברענט געווארן · אונ
ווער עס הט אים גינומן אריין ווארפן איז ער פאר ברענט געווארן · איז גיקומן דער שטן אין דעם
גישטאלט פון אמענטש אונ הט זיך גיבוקט פר דעם מלך · אונ הט גיזאגט איך וועל דיר איין עצה
געבן דו זאלסט קענן אריין ווארפן צוא אברהם אין קאלך אובן · גיב מיר האלץ אונ שטריק אונ
איך וועל מאכן איין לאנגע קאריטע אז מען וועט שאקלן דעם עק וועט ער זיך אלע מאל רוקן
ביז ער וועט קומן אין קאלך אויבן · הט דר מלך זיך זייער גיפרייט אויף דר עצה אונ הט
גיהייסן אזוי טאן · האבן זיי גינומען צוא אברהם אונ האבן איהם גיבונדן די הענט אונ די פיס
אונ אריין גיטאן אין קאריטע אריין צו ווארפן אים · וכראות אונ אברהם האט אויף גיהובן זיינע
אוגן צום הימל אונ הט גיזאגט גאט מיין גאט דוא זעהסט דאך וואס דר רשע טוט מיר · אונ
די מלאכים פון דעם הימעל האבן אויך גיזאגט פר גאט ב"ה רבונו של עולם דיין כבוד איז
פיל גאר די וועלט פר וואר דוא זעהסט דאך וואס דר מלך נמרוד טוט מיט דיין קנעכט אונ דיין
נביא אברהם · האט גאט ב"ה גיזאגט איך וייס אלץ אונ איך וועל אייך ווייזן איין נקמה אין
נמרוד דעם כופר אונ וועל מציל זיין מיין קנעכט אברהם · אמר המגיד מען זאגט · דער שטן איז
גיקומן צוא אברהם מיט דעם גישטאלט פון איין מענטש אונ הט גיזאגט צו אברהם אוב די ווילסט
ניצול ווערין פון דעם פייער פון נמרוד בוק דיך צו אים אונ גלייב אין אים וועסטו ניצול ווערין
ווי אברהם הט גיהערט די רייד פון דעם שטן האט ער גיזאגט צו אים גאט זאל אן שרייען אין
דיר שטן פאר פלוכטער כופר · איז דר שטן אוועק גיגאנגן · איז גיקומען די מוטער פון אברהם
צוא קושין איר זון איידער מען וועט אים אריין ווארפן אין קאלך אובן אונ הט אים גיזאגט מיין
זון בוק דיך צוא נמרוד וועסטו ניצול ווערין פון קאלך אובן · האט אברהם גיזאגט צוא איר מיין
מוטער לאז מיך געהן דען דם פייער פון נמרוד קען וואסער פאר לעשין אבער דם פייער פון גאט
קען איביג ניט פר לאשן ווערן · אונ ווייא זיא האט גיהערט זיינע גירעכטע רייד הט זיא צוא

הכבשן ומלאכי השרת בקשו רחמים מלפני הקב"ה לרדת להצילו מאש נמרוד · ויבא אליו גבריאל ויאמר לו מה אברהם האצילך מזה האש אמר לו האלהים אשר אני בוטח בו אלהי שמים וארץ הוא יצילני וכראות הקב"ה כוונתו הטובה פנה אליו ברחמים ויאמר לאש תהי קרה ושלוה על עבדי אברהם · אמר המגיד שהאש נכבה בלא מים והעצים הציצו ציץ וכלם הוציאו פירות כל עץ נתן פריו ושב הכבשן כמו גינת ביתן המלך והמלאכים יושבים עם אברהם בתוכו · ויפן המלך וירא את הגן ואת המלאכים יושבים עם אברהם בתוך הגן ויאמר לאברהם כשוף גדול אתה יודע שהאש אינה שולטת בך ולא עוד שאתה מראה לעם שאתה בתוך גינת ביתן · ויענו כל שרי נמרוד יחדיו למלך לא אדונינו אין זה כשוף כ"א יכולת אלוה גדול אלהי אברהם ואין אלוה אחר מבלעדו ואנחנו מעידים על זה וגם שאברהם עבדו באמת ויאמינו בשעה ההיא כל שרי נמרוד וכל עמו בה' אלהי אברהם ויאמרו ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד עכ"ל : הרי עיניך הרואות מעלת אברהם אבינו ע"ה עד שקראו קב"ה אוהבי דכתיב זרע אברהם אוהבי ועכ"ז לא נתגאה · היש בכל באי עולם שיוכל להתגאה כמוהו ועכ"ז השפיל עצמו עד עפר ואמר אנכי עפר ואפר · מי לנו גדול ממשה ארון הנביאים שהתורה מעידה עליו ולא קם נביא עוד בישראל כמשה ורכב ערבות ועשה מלחמה במלאכים והנחיל תורה לישראל והשפיל עצמו יותר מאברהם באומרו לקרח ועדתו ונחנו מה דבר שאין בו ממש כארז"ל דמשה ואהרן השפילו עצמם יותר מאברהם דעפר ואפר יש בו ממש ומה דבר שאין בו ממש · וישמע כל אדם ויוסיף שפלות לעצמו בנושאי קל וחומר מיסודי עולם שהשפילו עצמם כ"כ · והשפלות מביאו לאדם שלא לבעוט ביסורין אם באים עליו דכיון שמחשב עצמו אין גומר בדעתו שעונותיו גרמו לו ואפי'

שיביר

אים גיזאגט דר גאט וואס דוא דינסט אים זאל דיך מציל זיין פון דעם פייער פון נמרוד · דער נאך האט מען אים אריין גיווארפן אין קאלך אויבן · איז גיקומן גבריאל צו אים אונ האט גיזאגט וואס זאגסט דוא אברהם זאל איך דיך מציל זיין פון דעם פייער · האט אים אברהם גיזאגט דער גאט וואס איך האב אין אים אבטחון דער גאט וואס האט בשאפן הימעל אונ ערד דער וועט מיך מציל זיין : אונ וויא גאט ב"ה האט גיזעהן זיין גוטע כוונה האט ער זיך גיקערט צו אים מיט דר בארמקייט אונ האט גיזאגט צום פייער דו זאלסט זיין קאלט אונ פרידליך מיט מיין קנעכט אברהם : אמר אונ דס פייער איז פר לאשין גיווארן אן וואסר אונ דס האלץ האט גיבליט בליאונג אונ גאר דס האלץ וואס דארט איז גיוועזן האבן אויס גיצויגן פירות אונ דער קאלך אויבן איז גיווארן אזוי וויא איין ווייין גארטן · אונ די מלאכים זענן גיזעסן אינעווייניג מיט אברהם · האט דר מלך דער זעהן אז דער קאלך אויבן איז גיווארן וויא איין גארטן אונ וויא דיא מלאכים זיצען מיט אברהם אונ אברהם איז גאר ניט פר ברענט גיווארן האט ער גיזאגט צוא אברהם דו קענסט כישוף וואס דס פייער האט אין דיר קיין שליטה ניט · האבן אלע הערן פון נמרוד צו אים גיענפערט ניין אונזער הער דאס איז ניט קיין כישוף נאר דאס איז דיא קראפט פון דעם גרויסען גאט דער גאט פון אברהם אונ קיין אנדער גאט איז ניט דא חוץ אים אונ מיר זאגן עדות ד' זיף אונ אויך אז אברהם איז זיין קנעכט באמת · אין דר צייט האבן גיגלייבט אלע הערן פון נמרוד אונ גאר זיין פאלק אין דעם גאט פון אברהם אונ האבן גיזאגט גאט איז דער רעכטר גאט אויף דעם הימל פון אויבן אונ אויף דער ערד אונ מער קיין גאט איז ניט דא נאר ער · הרי נוא זעהן דיינע אויגן דיא מעלה פון אברהם אבינו ע"ה ביז גאט האט אים גירופן מיין ליב האבר אונ פון דעסט וועגן האט ער זיך ניט בעל גאוה גיהאלטן נאר זיך זייער נידעריג גימאכט ביז דר ערד דען ער האט גזאגט אונ איך בין ערד אונ אש · ווער איז בייא אונז גרעסר פון משה רבינו ע"ה דר הער פון אלע נביאים וואס די תורה האט אויף אים מעיד גיוועזן אז עס איז ניט גיוועזן אזוי איין נביא ווי משה אונ ער האט גישטריטען מיט די מלאכים אונ האט גימאכט ארבן די תורה צו דיא ישראל אונ ער האט זיך נאך מער נידעריג גימאכט פון אברהם דען ער האט גיזאגט צוא קרח מיט זיין עדה אונ מיר זענין גאר גישט · וישמע אונ איטליכר מענטש זאל דאס הערין אונ זאל מערין נידעריגקייט צוא זיך ווייל ער וועט זיך נעמן איין קל וחומר פון דיא צדיקי יסודי עולם וואס זייא האבן זיך אזו נידעריג גימאכט · אונ דאס נידעריגקייט ברענגט דעם מענטשן ער זאל מקבל באהבה זיין די יסורים אויב זייא קומן אויף אים ווארום ווייל ער רעכנט אז זיינע זינד האבן עס גורם גיוועזן אונ ווען אפילו ער ווייסט אז ער האט ניט גיזינדיגט טראכט ער די יסורים

שיכיר בעצמו שלא חטא מעולם גומר ברעתי שהם יסורין שבאו עליו להרבות שכרו שלפעמים הקב"ה מביא יסורין על צדיק על לא חמס בכפיו להרבות שכרו לעולם הבא • והנה ראה ראיתי מקשים על זה וכי קצרה ידו יתברך חס ושלום להרבות שכרם בלי יסורין כיון שאינם ראוים להם (ועיין בספרי המפרשים ז"ל) והנראה לכאורה לענ"ד שאם ירבה הקדוש ברוך הוא בשכר הצדיקים על דרך מתנת חנם בלי יסורין יתביישו הצדיקים דמאן דאכיל דלאו דיליה בהיל לאסתכולי באפיה דמטעם זה יצא תחלה לבא בעולם זה כנודע ואם יקבל עכשיו בחנם מה מועיל בתקנתו • אבל עוד לאלוה מילין • ואגב יתבאר הקושיא העצומה צדיק וטוב לו צדיק ורע לו רשע וטוב לו רשע ורע לו אשר נתחבטו בו הררי עולם • דע שיש גלגול ויש עיבור • גלגול הוא שהנשמה אחר מיתה חוזרת בעולם השפל הזה ונכנסת בגוף כאשר היתה בתחלה כבואה בראשונה • והוא כדי שישלים איזה מצוה או מצות שחיסר מלקיים ושיסבול יסורין ויחזור לטעום טעם מיתה וחיבוט הקבר על הסבה הידועה לפני בורא עולם דיין האמת • ויש סוד העיבור כי יש נשמה שיצא דינה שלא תחזור בזה העולם בגוף מיוחד לה כדי שלא יחזור לטעום טעם מיתה ושאר הדינין הנמשכים אחריה כחבוט הקבר וכדומה • מה עושה הקב"ה גוזר שתתלבש זאת הנשמה באיזה גוף מהחיים ותשב שם עד מלאת ימי טהרה על ידי הצער והיסורין שסובלת בזמן עיבורה בגוף זה וכשנשלמת מסתלקת מגוף זה ועולה למעלה ויורשת מקומה בגן עדן • ונמצא זו שלא חוזרה לטעום טעם מיתה וחיבוט הקבר וכדומה כי לא חייב הפגם שבידו על זה כי אם עיבור בגוף אחר דרך השאלה עד זמן מה כמדובר • והנה בבוא נשמה זו להתעבר בגוף זה אם הוא צדיק צריך הקדוש ברוך הוא להביא יסורין על הצדיק הזה אע"פ שאין בידו עון אשר חטא כדי שתצטער הנשמה שנתעברה בו כדי להיות לה הצער מירוק על פגם שבידה וכיון שאין ביד הצדיק עון כלל ונלקה על חנם בעבור הנשמה אשר נתעברה בו צריך הקדוש ב"ה להרבות שכרו לעולם הבא יען שנצטער כדי לתקן את הנשמה המתעברת בו • וזה מה שאז"ל שהקב"ה מביא יסורין על צדיק בלי עון כדי להרבות שכרו וק"ל • וזהו סוד צדיק וטוב לו צדיק ורע לו שהנה צדיק וטוב לו הוא צדיק שלא נתעבר בו שום נשמה מעולם ולכן כל ימיו שלוה והשקט ובטח עד עולם שכך מחויב הדין שראוי הצדיק להיות בשלוה • צדיק ורע לו הוא צדיק שנתעברה בו נשמה בהיותה משורש נשמתו וכדי למרקה צריך הקב"ה להביא יסורין על צדיק זה כדי לצער לנשמה המעוברת בו כדי למרקה ולהשלימה ועל מה שנצטער בעבור אחרים מרבה הקב"ה שכרו בעולם הבא על הפעולה שנעשה על ידו שנתקנה נשמה וחוזרה למקומה וכו' • רשע וטוב לו הוא רשע שנתעבר בו נשמה כדי שיסבול צער גדול בהיותה בתוך גוף הרשע הזה בהיותו עושה דברים רעים והוא נגד רצונה כי בהיותה בעולם זה בראשונה מאסה בדרכים אלה והורגלה בדרכי תורה שדרכיה דרכי נועם ועכשיו שדין של מעלה מחייב שתתעבר בגוף הרשע הזה בעבור איזה פגם שבידו שיתמרק בקבלת צער ראות עושה זה שנתעבר בו דברים אשר לא כדת ובתשלום זמנה שכבר נתמרקה מסתלקת ממנו ועולה למעלה • ומיהו כיון שע"י רשע הזה נשתלמה אותה הנשמה משלם לו הקב"ה שכרו בעולם הזה וזהו רשע וטוב לו • רשע ורע לו הוא רשע שלא היה בו עיבור נשמה כמדובר ולכן רע לו דכך מחייב הדין שלא יהיה טוב לרשע • ובזה מתיישב בכמה צדיקים שפעמים בשלוה וטוב להם ובקצת זמן ביסורין ורע להם הוא אשר דברנו והוא שבזמן שיש בהם עיבור נשמה רע להם כדי שתתמרק אותה נשמה וכשמסתלקת מהם טוב להם • וזהו נ"כ ברשעים דקצת זמן טוב להם שהם בשלוה וקצת זמן רע להם • דקודם שתתעבר בהם נשמה רע להם

ואחר

ווען צו מערין זיין שכר אויף עוה"ב דען איין מאל ברענגט גאט ב"ה יסורים אויף איין צדיק כדי צו מערין זיין שכר אויף עולם הבא • והנה איך האב גיזעהן לייט פרעגן קען דען גאט ב"ה ניט מערן שכר אן יסורים • דר תירוץ איז דען אז גאט ב"ה זאל מערין דעם שכר פון דיא צדיקים ברך מתנה וועלן די צדיקים זיך שעמן דען דער מענטש איז אויף דער וועלט גיקומן דאס ער זאל זיך פר דינען זיין שכר אונ אז ער וועט נעמן שכר אום זונסט נוא ווס הט ער בדארפט צוא קומען אויף דער וועלט • עס איז נאך איין תירוץ אונ דר מיט איז אויך פאר ענטפרט דיא קשיא ווארום איז דא איין צדיק וואס איז אים גוט אויף עולם הזה איז איין צדיק וואס איז אים שלעכט אונ אויך איין רשע וואס איז אים גוט בעולם הזה אונ איין רשע וואס איז אים שלעכט • דס אלץ וועל איך פר ענטפרן בדרך משל צוויא מלכים איינער איז גיוועזן זייער איין דער הויבענער מלך אונ דער אנדערער איז ניט גיוועזן פון דעם שורש פון מלוכה נאר ער הט מורד גיוועזן אונ צו אים האבן זיך צו הויף גיקליבן שלעכטי מענטשן אונ ער איז גיגאנגן פון איין ארט צום אנדערן איבר רייזן די לייט דס זיי זאלטן

ואחר שתתעבר בהם נשמה טוב להם לשלם להם פעולתם שנשלמה על ידם כדפרישית **ואפשר** לומר דבכל זה רמזוהו רז"ל באומרם צדיק וטוב לו צדיק גמור · כלומר הנשמה שנתעברה בו היא נשמת צדיק גמור ולא נתעברה בו כי אם להדריכו ולשומרו לבל יכשל בשום דבר כיון שהוא התחיל לנהוג עצמו בזה וזה הוא צדיק גמור · ירצה הוא צדיק מצד עצמו והמתעבר בו גמור ומושלם ג"כ ולא בא אלא להדריכו כמדובר · צדיק ורע לו צדיק שאינו גמור · כלומר הוא צדיק אבל מי שנתעבר בו אינו גמור וכיון שצריך לגמור ולהשלים עצמו צריך להביא עליו יסורין כדי שיתמרק המתעבר בו רשע וטוב לו רשע שאינו גמור · ירצה הוא רשע והמתעבר בו אינו מושלם וגמור ונגזר עליו שיתעבר בו לסבול צער מעשיו המכוערים ועל כן טוב לו שמשלם לו שכר פעולתו כדפרישית · רשע ורע לו רשע גמור · הכוונה הוא רשע ונתעבר בו נשמה של שלם גמור משורשו אולי יכול להדריכו לדרך טוב ולא יכול ועל כן ורע לו יען שלא שמע לעצת הגמור שנתעבר בו וזה הוא רשע גמור כלומר הוא רשע ונתעבר בו גמור ומושלם להדריכו בדרך ישרה ולא רצה :

וזהו הטעם דפעמים תראה רשע אין כמוהו ברשעות דפתע פתאום חוזר בו ומתחרט מכל הרעות שעשה ועושה תשובה ונעשה צדיק אין כמוהו · הנשמה שנתעברה בו מדריכו ושמע לעצתה · דרך שני אמשול משל לבא לענין · משל לשני מלכים האחד מלך גדול ורם ונשא מלכותו בכל משלה מקור השלמיות · והשני מלך שפל בתכלית השפלות מחוסר מכל שלימות רק אין עליו כי אם שם מלך כי אינו משורש המלוכה כ"א שמרד ומלך מעצמו ויתלקטו עמו אנשים רקים ופוחזים וכל מר נפש והולך נע ונד מהר להר ומגבעה לגבעה לפתות לעוברים ושבים בדברי חלקלקות ונודר להם מתנות נשיאים ורוח וגשם אין מתהלל במתת שקר שיניחו למלך הגדול והנורא שמלכותו בכל משלה ויבואו אצלו · ומי שאין בו דעת מתפתה ממנו ומתקרב אצלו מסמיות עינים שיש לו מלהסתכל שאין למלך זה מלכות בפני עצמו כי מה שמולך הוא בתוך ממשלת המלך הגדול ומפתו אוכל ומימיו שותה אלא דמורד ואומר כי המלכות שלו · והמלך האדיר והגדול מרוב יכולתו וממשלתו משחק ממנו · ולכל איש הפורש ממנו ומתחבר עם המלך השפל מעשירו עושר גדול ברוב שלוה והשקט להראות גדלות מלכותו עם זה כאלו אומר אין מלכותו תלוי ברוב עם כי הממלכה שלו היא והרוצה לפרוש יפרוש כי אין שום חסרון מגיע לו מפרישותו ואדרבה לאנשים אשר עמו תחת ממשלתו אינו מעשיהם כדי שלא יראה שהם מחזיקים מלכותו ואם ירצו לעובדו מצד הטוב במה שהוא טוב מוטב ואם לאו הרשות נתונה שאם רוצה לפרוש ממנו יפרוש · ולכן כל אנשיו מהם עניים מהם עשירים לרמוז שאינו מסביר להם פנים כדי שיעבדוהו ויתגדל מלכותו דאין מלכותו תלוי בהם דמטעם זה לכל הפורש ממנו ומתחבר עם המלך השפל מצליחו ומעשירו לומר הרי החזקתי בידיך שתבא בחברת מלך לבא להלחם עמי אם תוכל ואז תראה משפלות וביזוי מלכך אשר בחרת ואיך מלכותו הבל ואין בו מועיל · והנה הנמשל מובן מעצמו ומיהו אפרשנו קצת · שהנה המלך הגדול הוא הקב"ה שהמלכות שלו היא ומלכותו בכל משלה ולהראות על זה כל המתחבר עמו שהוא הצדיק ורע לו כדי שלא יראה שתלוי מלכותו בחברת רבוי אנשים עמו ומחזיק בידם כדי שלא יפרשו ממנו כי המלכות שלו היא ואין צורך לו מאנשים · וכמו שפירשו חז"ל על פסוק ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם שהיה [illegible] שהם [illegible]

[illegible] אוועק לאזין צו דינען דעם גרויסן מלך און זאלן קומען צוא אים און דער ווס האט קיין שכל [illegible] ווערט איבער גירעט צו אים מחמת ער בלענט אים די אויגן דס ער וואלט גיקערט קוקן אז דער נידעריגער מלך הט ניט קיין בזונדר מלוכה נאר ער איז איין מורד און זאגט אז די מלוכה איז זיין און דר מלך האדיר מחמת זיין גרוס גיוועלטיקייט לאכט ער פון דעם נידעריגן מורד און צוא דעם ווס בהעפט זיך מיט דעם נידריגן מלך מאכט ער אים נאך רייך דאס דר מיט [illegible] ער זיין גרויסקייט גליך ער זאגט די מלוכה איז מיין און ווער עס וויל לאז איך אפ שיידען ווארום צו מיר איז ניט קיין חסרון פון דעם ווס ער שייד זיך פון מיר אפ · און צו די ווס דינען אים מאכט ער ניט רייך כדי [illegible] זאל ניט אויס זעהן אז ער חנפת זייא כדי זייא זאלן אים דינען און זיי זאלין שטארקן זיין מל[illegible] והנה דער נמשל איז צוא פר שטיין דר גרוסר מלך איז גאט ב"ה וואס די מלוכה איז זיין און זיין מלוכה גיוועלטיקט איבר אלמין און דער ווס בהעפט זיך צו אים דס איז איין צדיק דעם מא[illegible] ער ניט רייך כדי עס זאל ניט גיוויזין ווערן אז זיין מלוכה הענגט דרונן וואס פיל מענטשין בהעפט[illegible] צו אים און ער חנפת זיי דען די מלוכה איז זיין און ער דארף ניט די מענטשן · און דר מורד א[illegible] (שם הרשע) ווס רעט אן דעם מענטש מורד צו זיין אין דעם מלך אמת און זיך בהעפטן צוא

און

הביא מבול לעולם וימח את כל היקום ולא נשאר בריה אז וישב ה' מלך לעולם לומר שאין
מלכותו תלוי ברוב עם. והמלך השפל הוא סמא"ל הרשע דמרד ברבו ועליו נאמר לא תשתחוה
לאל אחר דא סמא"ל כדאיתא בזוהר המפתה לאדם למרוד במלך האמת ויתחבר עמו והוא רשע
וטוב לו דכיון שפירש מהקב"ה ומתחבר עם סמאל מעשירו הקב"ה עושר גדול כאילו אומר החזקתי
בידך שתבא עם מלכך אשר בחרת בו להלחם עמי והראה רפיון כח ושפלות ממשלת המלך
אשר בחרת לחסות בצלו. וזו היא הסיבה צדיק ורע לו רשע וטוב לו כי הצדיק אינו מעשיר
אותו הקב"ה ואין נותן לו מנוחה שלא יראה שמחזיק ביד כל המתחבר עמו כאילו מלכותו תלוי
בהיות עמו רוב עם. וכל הבוחר להיות עמו בעבור שהוא מלך אמת ואין מלך כמוהו יהיה וכל
הפורש יפרוש שאין מעלתו תלויה באחרים כדפרישית ולכן רוב המתחברים עמו עניים ורע להם.
שאם יעשיר לכל המתחברים עמו שהם הצדיקים נראה שמבקש אנשים לעזרת מלכותו ושוחדם
בממון כדי שלא יפרשו ממנו ושיתקבצו עמו רבים. לכן אינו מעשיר לכל הצדיקים ומה שמעשיר
לזה יותר מאחר לפי שרואה דבקותו עמו אין סוף ומתוך כך אף שיבואו עליו כל יסורין שבעולם
אינו פורש ממנו לכך מעשירו. אך לצדיק שרואה בו צד מה שמץ טינא בלבו אינו מעשירו
כדי שלא יאמר דשוחדו בממון כדי שלא יפרוש ממנו כדי שיתגדל מלכותו. וזהו שרמזו רז"ל
בדבריהם הנעימים צדיק וטוב לו צדיק גמור צדיק ורע לו צדיק שאינו גמור והוא כדפרישית ורשע
וטוב לו הוא רשע שאינו גמור והלך ודבק בסמא"ל הרשע ומעשירו הקב"ה לומר לו ראה שאיני
מצטער מפרישותך כי אין מלכותי תלוי בעם הנני מחזיק בידך שתבא עם מלכך כנגדי. ובהיותו
רשע שאינו גמור נותן לבו בטעם העושר שנולד לו כשנתחבר בסמא"ל ומבין טעמו של דבר
ונותן לב לשוב אל ה' וזהו שאמרו רשע וטוב לו רשע שאינו גמור. רשע ורע לו רשע גמור.
ולזה כשפורש מהקב"ה אינו מעשירו כי יודע הקב"ה דרוב רשעתו סותם שכלו ואם יעשירנו מה
לבו להבין כי העשירו הקב"ה כדי לרמוז שאינו מצטער על שפירש ממנו ודבק באחר לפי שאין
מלכותו תלוי בעם וכיון שאינו מבין מה צורך להעשירו וזהו רשע ורע לו רשע גמור. דוק והבן
*במה שכתבתי דענין נאה ונחמד הוא לכל מי שאוכל יטעם לו הקב"ה יגלה כבוד מלכותו במהרה
בימינו אמן כדי להבין סודי תורתו ויתקיים תורה חדשה מאתי תצא. אמן סלה ועד:

מוסר השכל בהערומות האדם עם יצרו הרע וכה יאמר לו. יצרי יצרי אתה היית תחלת כל
תחלואי וצרה ויגון טעמתי. כי מיום שידעתיך עוד טובה לא ראו עיני. כי אויל ביום
יודע כעסו שעל כל מה שהבטחתני מצאתיך כזב ותחת לשונך מרמה ותוך כי עד ארגיעה לשון
שקר בדברי חלקלקות באת אצלי ותשבתיך לאוהב נאמן ומצאתיך אויב שונא נוקם ונוטר יצאת
לשטן לו בכל משלח ידי משמשתי את כל כלי מה מצאתי מלאים חלאת טומאתך. נסתכלתי
בעיני שכלי ראיתי שכל מחשבותיך עלי להכרית מארץ זכרי ולהכניסני במבואות אפילות ליפול
בשחת לא אוכל קום אשר משם דרך למשפטי גיהנם ארץ חשך וצלמות. כי ראיתי טומאת
המעשים

און דרום איז דא איין רשע וואס עס איז אים גוט אבער דעם צדיק מאכט גאט ב"ה ניט רייך
וואָרום אז ער וועט רייך מאכן צו אלע צדיקים ווערט אויס געוויזן אז ער בגערט מענטשן צוא דר
הילף פון זיין מלוכה און אז זייא משחד מיט געלט דאס זייא זאלן זיך פון אים ניט אפ שיידן דרום
...יר ניט רייך צוא אלע צדיקים · ומה און וואס ער מאכט איינם מער רייך פון דעם
...אם איז ווייל ער זעהט ער איז מיט אים זייער בהעפט און דרום ווען עס וועט אפילו
קומען אויף אים פיל יסורים וועט ער זיך פארט פון אים ניט אפ שיידן דרום מאכט ער אים רייך ·
...ר צו דעם צדיק וואס איז נים אזוי פעסט אין הארצן מאכט ער אים ניט רייך מען זאל ניט זאגן
אז ער איז אים משחד מיט געלט · דס האבן אונזערי חכמים מרמז געווען מיט זייערע זיסע רייד ·
דעם צדיק וואס עס איז אים גוט אויף דער וועלט דס איז (צדיק גמור) איין רעכטר צדיק און איין
צדיק וואס עס איז אים שלעכט דס איז (צדיק שאינו גמור) ניט קיין רעכטר צדיק · (רשע וטוב לו)
איין רשע וואס עס איז אים גוט (רשע שאינו גמור) דאס איז ניט קיין רעכטר רשע און גייט און
... זיך אין דעם (סם הרשע) מאכט אים גאט ב"ה רייך און דר רשע טוט פר שטיין דעם טעם
...אר וואס גאט ב"ה גיט אים עשירות גיט ער זיין הארץ תשובה צוא טאן צוא גאט דס איז (רשע
טוב) אבער דר רשע וואס איז שלעכט אויף דר וועלט איז ארעכטער רשע און גאט ב"ה ווייסט
... ווי פיל עשירות פר שטעלט זיין שכל און אז ער וועט אים רייך מאכן איז זיין הארץ פר שטירט
... פר שטיין תשובה צוא טאן דרום זאגט דיא גמרא אזוי איין רשע וואס עס איז אים שלעכט
(רשע גמור · והבן פר שטייא אין דעם וואס איך האב דא געשריבן דען דס איז אשיינער און

המעשים שהכרחתני לעשות והנה עלה מהם צחנה עד לברוח למרחקים ולהנצל מאדם ה״
אשר ממני מתהוה שרש כל החולאים הממיתים אשר בראותי כן גזרה חכמתי לעשות אופני
לתקן מה שעויתי על ידך וצאת מרשותך ושלא להביאך עוד לעולם כי מות נמשך ממך ושפט
לאין מספר • ונתיעצתי עם נפשי רוחי ונשמתי וכה אמרו לי • לעשות משערות ראשי מחט
לתפור בהם הקרעים שעשיתי על ידך במלבושי הנשמה • ומגבות עיני לעשות חצים וזרוע
כקשת נחושה לזרוק על לבי חצי שנונים לפתוח פתחים להוציא דרך שם טומאת המחשבות א
החביא יצרי הרע בקרבי • ולפשוט עורי מעלי בתער השכירה ולהעבידו עיבוד לשמה לתקן מ
מגילות ארוכות מארץ מדה ומעצמותי קולמסים לכתוב בדמי עליהם כל מה שהרבתי מהחט
ועונות ופשעים לפני מי שהרבה עמי חסדים לאין חקר ואין. מספר ה׳ צבאות שמו • כדי ש
פרושות לפני נגד עיני תמיד לכסות כלימת פני בהיותי קורא בהם הדברים הזרים והמע
המכוערים אשר עשיתי לפני מי שרואה ואינו נראה • ואמרו לי עוד יועצי הנזכרים הקדו
והטהורים לעשות מגידי מלקות לתופרו בעורקי ללקות עצמי מלקות ארבעים כל עת ורגע שיז
על זכרוני מה שהכעסתי לבוראי בעצת הבוגד יצרי הרע אשר אבדתי זמני לרוץ אחריו נ
ויחמור • ובסוף הכרתי שהייתי כרץ אחרי החומר כי על כל המעשים שהדריכני לילה ו
מצאתיהו עביט של מי רגלים • ולטבול עצמי לטהר חלאת זוהמתי שהטיל בי הצורר יעצוני לע
חלל גופי מקום מקוה מ׳ סאה ולמלאותו מימי דמעות עיני. ולהתיך חלבי בחום להב הסיג
להדליק ממנו מדורה להיותו נידון באש ובמים יחד יומם ולילה לא יכבה • ובמלאת ימי טה
לעשות ממעי עבותים חדשים לקשור עצמי בהם כדי להיות מוכנע לעבודת בוראי כאשר ידו
יצרי הטוב והטהור ולא לצאת עוד לרשות אחר. עוד הוסיפו לדבר יועצי נשמתי רוחי ו
פקח עיניך ועשה אותם כשני אבוקות כשמש וכירח מאירות לפני ה׳ תמיד בעסק תורתו ל
וללמד לשמור ולעשות ושפתותיך ממללות במרוצה כברק להרבות בתפלה ותחינות אלי יחנ
ולשונך כעט סופר מהיר ברבוי דברים לפיים מדת הדין • וראשך עליך כמגדל דוד • ונופך כ
ברזל נשגבה וחזקה לסבול צער הסיגופים למסק טעימת עבירות שעברת ואת אלהיך הכ
שוב ואל התרשל עד זמן שתראה בעצמך שימחו כל עונותיך ואח״כ ל׳ק אכול בשמחה ו
ושתה בלב טוב יינך • כל זה יעצוני נשמתי רוחי ונפשי וראיתי שדברי קדש הם נחמדים
ומפז ומתוקים מדבש ונופת צופים ישרים משמחי לב • ויהי כשומעי חשתי ולא התמ
ועשיתי רגלי קלות כאילות לברוח מעצ׳ יצרי הרע דמיונו כאריה יכסוף לטרוף נפשי ולמסרה ל
מות וכבפיר יושב במסתרים ללכדני בפח מוקשים ולהושיבני בצלמות • גמרתי בלבי להלח
בחזקה וביד החזקה • ולהפיל כל בנין שעל ידו בניתי וכל קנין אשר עמו קניתי בהסתכלותי
בנוים על קו תהו ואבני בהו • ראיתי בעיני שבלי בתים שעמו בניתי ומשכיות שבהם ו
במקום סיד הלבן בקירות הבתים הזפת השחור סחור ויסודותיהם בחשך יוסדו ובמקום
צלמות כולו מות. והבית מלא גלולים מעשה אלילים עד שעלה צחנתו נתרבה סרוחנו עד
למרחקים או לעלות שחקים להנצל מריח הרע באשר אין כמוהו דבר מאנה לנגוע נפשי
בחפצי השלכתיהו אחור לבל אראה ברעתי ולא בצרתי. לכן בחרתי לעצת נשמתי רוחי
בכל לבבי ובכל חפצי לעשות כאשר צוני • שבאמת ידעתי כי לא רמוני ובדרך החיים הדו
ובעשותי עצתם אין פגע ואין שטן • ואל עזרי עזרני והצילני מיד אויבי יצרי הרע אשר בי
והראני יוצרי מקום לברוח ואריכות זמן לשוב אליו כי אל חפץ חסד הוא עוזר לשבים
למתקרבים • ותומך וסומך למדבקים עמו גם לבאים מבחוץ שבתחלה לא היו בכלל עמו •
נהג עם החוטאים ששבו מיום שברא אדם על הארץ ועד עולם • ברוך המקרב אליו השב
המקרב את הבנים • לאוהבם ולעדן נשמתם בגן עדנו מקום אשר עין לא ראתה אלהים
יעשה למחכה לו • ומתנהג עמהם כאלו מעולם לא חטאו ולא מדרך שטן • כבריה חדשה
ביום שידובר בם • ואחר עשותי עצת נשמתי והשלכתי מעלי כל אשמתי עשיתי שליח
שגם היא יעצתני לטובה. לעלות ראש להלוך במקום להבת שלהבת לפני בוראי ולשמוע כ
הפרגוד מה נעשה בדיני אחרי שובי • ואשמע את הקול כה אמר ה׳ שמעתי את תפלתך
דמעתך הנני מוסיף ימים על ימיך ושובע שמחות על פניך נעימות בימינך נצח • כה ב
נפשי וכה העידו רוחי ונשמתי עדים נאמנים ראוי לסמוך בהן ואין לנטות מעליהן

אַלְמֶעכְטִיגֶער .עֶנְין צוּ דֶעם וָוס פַר שְׁטֵייט דָאס • גָאט ב״ה זָאל אַנְפֶּלֶעקִין דֶעם ... פוּן זַיין
בַּאלְד אַין אוּנְזְרֵי טֶעג פוּן וָועגֶן צוּ פַר שְׁטֵיין דִי סוֹדוֹת פוּן זַיין תּוֹרָה • אָמֵן נֶצַח סֶלָה. וָועֶ

תם חלק שני